

RÛŞENÎ DEDE ÖMER AYDINÎ KÜLLİYÂTI (MİSKİN-NÂME, ŞOBÂN-NÂME, DER KASEMİYÂT VE MÜNÂCÂT, DER MEDH-İ MESNEVÎ-İ MA'NEVÎ-İ MEVLEVİYYET, NEY-NÂME, KALEM-NÂME, DİVAN) DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN (II. Cilt)

Necip Fazıl ŞENARSLAN

Doktora Tezi
Türk Dili Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Türk Dili Bilim Dalı
Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
2020

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Necip Fazıl ŞENARSLAN
Orcid: 0000-0002-9519-7832

RÛŞENÎ DEDE ÖMER AYDINÎ KÜLLİYÂTI (MİSKİN-NÂME, ŞOBÂN-NÂME, DER KASEMİYÂT VE MÜNÂCÂT, DER MEDH-İ MESNEVÎ-İ MA'NEVÎ-İ MEVLEVİYYET, NEY-NÂME, KALEM-NÂME, DİVAN) DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

ERZURUM-2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET

DOKTORA TEZİ

RÛŞENÎ DEDE ÖMER AYDINÎ KÜLLİYÂTI (MİSKİN-NÂME, ŞOBÂN-NÂME, DER KASEMİYÂT VE MÜNÂCÂT, DER MEDH-İ MESNEVÎ-İ MA'NEVÎ-İ MEVLEVİYYET, NEY-NÂME, KALEM-NÂME, DİVAN) DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN

Necip Fazıl ŞENARSLAN

Danışman: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

2020, 1195 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
Prof.. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU
Prof. Dr. Abdülbaki ÇETİN
Dr. Öğr. Üyesi Uğur UZUNKAYA

Eski Anadolu Türkçesi döneminde eser veren Dede Ömer Rûşenî'nin Türkçe yazdığı manzumelerinin tamamının toplandığı Külliyat isimli eser üzerinde yapılan bu çalışma; "Giriş", "Dil İncelemesi", "Tenkitli Metin" ve "Dizin" olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır.

"Giriş" bölümünde eserin müellifi, hayatı, sanatı ve eserleri, eserin nüshaları, karşılaştırmada kullanılan nüshaların özellikleri ve eser üzerinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

"Dil İncelemesi" bölümünde eserin imla, ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı özellikleri hususunda incelemeler yapılarak eserin dil özelliklerinin ortaya konması ve dönemin dil özelliklerinin tespitine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

"Metin" bölümünde Külliyat'ın; Millet Kütüphanesi, Milli Kütüphane ve Nuruosmaniye Kütüphanesi nüshaları karşılaştırılmış ve çeviri yazıya aktarılmıştır.

"Dizin" bölümü, "Gramatikal Dizin", "Özel Adlar Dizini" başlıkları altında iki bölümde incelenmiştir. "Gramatikal Dizin" başlığı altında metinde geçen tüm kelime ve kelime grupları, köken dili ve kelime türü bilgisi verilerek alfabetik sıraya göre dizilmiş, karşılarına anlamları yazılmıştır. "Özel Adlar Dizini" başlığı altında metinde geçen tüm özel adlar, köken dili ve kelime türü bilgisi verilerek, alfabetik sıraya göre dizilmiş ve karşılarına anlamları yazılmıştır.

Çalışmanın sonunda faydalanılan kaynaklar alfabetik sıraya göre "Kaynaklar" başlığı altında verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dede Ömer Rûşenî, Külliyat, Miskin-nâme, Şobân-nâme, Ney-nâme, Kalem-nâme, Divan, Eski Anadolu Türkçesi, Tenkitli Metin, Dizin.

ABSTRACT

Ph. D. THESIS

LANGUAGE ANALYSIS-TEXT-INDEX OF RÛŞENÎ DEDE ÖMER AYDINÎ'S CORPUS (MİSKİN-NÂME, ŞOBÂN-NÂME, DER KASEMİYÂT VE MÜNÂCÂT, DER MEDH-İ MESNEVÎ-İ MA'NEVÎ-İ MEVLEVİYYET, NEY-NÂME, KALEM-NÂME, DİVAN)

Supervisor: Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

2020, page: 1195

Jury : Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN
Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
Prof.. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU
Prof. Dr. Abdülbaki ÇETİN
Dr. Öğr. Üyesi Uğur UZUNKAYA

This study, on the literary work named Kulliyât (Corpus), where all the poems written by Dede Ömer Rûşenî in Turkish during the Old Anatolian Turkish period were collected, consists of four sections; "Introduction", "Language Analysis", "Critical Edition" and "Index".

In the "Introduction" section, information is provided about the poets's life, art and opus, copies of the work, features of the copies used in comparison, and previous studies on the Kulliyât.

In the "Language Analysis" section of the study, it's aimed to reveal the language features of the work and contribute to the determination of the language features of the period by studying on spelling, phonetics, morphology and vocabulary features.

In the "Text" section of the study, Kulliyât's copy of the Millet Library, National Library and Nuruosmaniye Library were compared and transcribed.

The "Index" section was examined in two sections under the titles "Grammatical Index", "Proper Names Index". Under the title of "Grammatical Index", all the words and groups in the text are presented in alphabetical order by giving information about the language of origin, and word type and their meanings are placed opposite to them. Under the title of "Proper Names Index", all the proper names, language of origin and word type information are given in alphabetical order and their meanings are written against them.

At the end of the study, the resources used in the study are given in alphabetical order under the title of "Bibliography".

Keywords: Dede Ömer Rûşenî, Külliyat, Miskin-nâme, Şobān-nâme, Ney-nâme, Kalem-nâme, Divan, Old Anatolian Turkish, Critical Edition, Index.

İŞARETLER VE KISALTMALAR

Ø : **1.** Fiil kök veya tabanının emir kipi aldığını gösterir. **2.** İsim kök veya tabanının ek almadığını gösterir.

< : x<y: x’in y’den geldiğini gösterir.

> : Kökte yaşanan ses değişimini gösterir.

+ : Dizinde isim soylu öğeyi gösterir.

- : Dizinde fiil soylu öğeyi gösterir.

→ : Bakınız.

≈ : Esas nüshadaki beytin diğer nüshalardaki yerini gösterir.

[] : **1.** Tenkitli metinde esas nüshada bulunmayan fakat konu bütünlüğü açısından yapılan başlıklandırmayı gösterir. **2.** Tenkitli metinde metin tamiri için eklenen sesleri gösterir.

() : Nüsha karşılaştırmalarında konu bütünlüğünü sağlamak için esas nüsha dışındaki nüshalarda ilgili metnin geçtiği varağı gösterir.

Ar. : Arapça.

bağ. : Bağlaç.

bk. : Bakınız.

cf. : Cevher fiili.

C. : Cilt.

Çağ. : Çağatayca.

çev. çeviren

D : d, ḍ.

D. : Divan

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.

e. : Edat.

Far. : Farsça.

G : g, ġ.

H. : **1.** Hicrî yıl. **2.** h, ḥ, ḫ (dizin bölümünde).

Haz. : hazırlayan.

hz. : Hazreti.

I : ı, i.

i. : İsim.

K : k, ḳ.

Km. : Der Kasemiyât ve Münâcât

Kn. : Kalem-nâme

M : Millet Kütüphanesi Nüshası

M. : Miladî yıl.

MK : Millî Kütüphane Nüshası

Mm. : Der Medh-i Mesnevî-i Ma'nevî-i Mevleviyyet

Mn. : Miskin-nâme.

Moğ. : Moğolca.

N : Nuruosmaniye Kütüphanesi Nüshası.

Nn. : Ney-nâme

S : s, ṣ, s̱.

s. : Sıfat.

s. : Sayfa numarası.

Şn. : Şoban-nâme

T : t, ṭ.

T. : Türkçe.

TDK : Türk Dil Kurumu

tf. : Tasvirî fiil.

ü. : Ünlem.

Yay. : Yayınları, Yayınevi, Yayıncılık.

yf. : Yardımcı fiil.

Yun. : Yunanca.

Z : z, ż, ẓ

z. : Zarf.

zm. : Zamir.

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ء	: ʾ
آ	: A, Ā; a, ā
ا	: A, E, I, İ, U, Ü; a, e
ب	: B, P; b, p
پ	: P; p
ت	: T; t
ث	: S̱; s̱
ج	: C, Ç; c, ç
چ	: Ç; ç
ح	: Ḥ; ḥ
خ	: Ḫ; ḫ
د	: D; d
ذ	: Ẕ; ẕ
ر	: R; r
ز	: Z; z
ژ	: J; j
س	: S; s
ش	: Ş; ş
ص	: Ṣ; ṣ
ض	: Ż; ż
ط	: Ṭ; ṭ
ظ	: Ẓ; ẓ
ع	: ʿ
غ	: Ġ; ġ
ف	: F; f
ق	: Ḳ; ḳ
ك	: K, G; k, g, ñ
نك	: ñ
ل	: L; l
م	: M; m
ن	: N; n
و	: V; v, o, ö, u, ū, ü
ه	: H; h, a, e
ى	: Y; y, ı, i, ī

ÖN SÖZ

Dede Ömer Rûşenî'nin Miskin-nâme, Şobân-nâme, Der Kasemiyât ve Münâcât, Der Medh-i Mesnevî-i Ma'nevî-i Mevleviyyet, Ney-nâme, Kalem-nâme isimli eserlerinin ve Divanı'nın toplandığı eserlere genel olarak Külliyat ismi verilmiştir. Şobân-nâme'nin başında eserin telif edilme nedeninin belirtildiği Farsça kısım dışında manzum tarzda yazılan eserin yurt içi ve yurt dışında çok fazla sayıda nüshası bulunmaktadır. Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin etkisinin yoğun olarak görüldüğü eser, genel itibariyle bir edebî adaptasyon hüviyetindedir. Mesnevî'den alınan çeşitli menkıbe ve hikâyelerin ana iskeleti korunarak Türk dilinde tekrar telif edilmiştir. Eserde her ne kadar Arapça ve Farsça'nın etkileri yoğun olarak hissedilse de dönemin Türkçe dil özellikleri net bir şekilde verilmiş, özellikle Türkçe atasözü ve deyimlerle anlatıma bir ahenk kazandırılmıştır. Bu bakımdan eser, dönemin dil özelliklerini sunması bakımından önemlidir.

Genel itibariyle eserde Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özellikleri hâkimdir. Fakat gerek elimizde müellif hattının bulunmayışı, gerekse incelediğimiz nüshaların istinsah tarihlerinin en erken 16. yüzyıl başları olması eserde Klasik Osmanlı Türkçesinin bazı dil özelliklerinin görülmesine sebebiyet vermiştir. Ayrıca incelediğimiz nüshalardan birinde Azerî lehçesinin yoğun izleri görülmektedir. Bunun dışında Çağatay lehçesiyle de bir manzumenin bulunması, Rûşenî'nin okunduğu sahalar hakkında fikir vermesi bakımından önemlidir.

Eserin altısı yurt dışında olmak üzere toplam yetmiş dört nüshası bulunmaktadır. Eksiksiz olması, dönem dilinin özelliklerini tam vermesi hususları dikkate alınarak çalışmamızda bu nüshalar arasından üçü tercih edilmiştir. Nüshalardan biri, Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Koleksiyonunda 184 numarada kayıtlıdır. Nüshanın istinsah tarihi belli değildir; fakat içerikteki bilgiler dikkate alınarak en geç 1577'de istinsah

edildiği düşünülmektedir. İkinci nüsha, Milli Kütüphane'de 3838 numarada kayıtlıdır. Bu nüshanın istinsah tarihi eserde 1621 olarak verilmiştir. Son nüsha ise Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 3851 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Bu nüshanın da istinsah tarihi belli değildir fakat içerikteki bilgiler değerlendirildiğinde 1596 senesinde istinsah edildiği düşünülmektedir. Bu çalışmada Külliyat'ın mezkûr üç nüshası karşılaştırılarak tenkitli metni ortaya konulmuştur.

Yukarıda bahsedilen üç nüsha üzerinde yaptığımız bu çalışma, "Giriş", "Dil İncelemesi", "Tenkitli Metin" ve "Dizin" olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

"Giriş" bölümünde eserin müellifi, hayatı, sanatı ve eserleri, eserin nüshaları, karşılaştırmada kullanılan nüshaların özellikleri ve eser üzerine yapılmış çalışmalar hakkında bilgiler verilmiştir.

"Dil İncelemesi" bölümünde eserin imla özellikleri ve ses bilgisi özellikleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve eserin dil özellikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca söz varlığı başlığı altında eserin söz varlığı hususunda bazı tespitlerde bulunulmuş ve buradan hareketle Rûşenî'nin kelime dağarcığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

"Metin" bölümünde Külliyat; Millet Kütüphanesi, Milli Kütüphane ve Nuruosmaniye Kütüphanesi nüshaları karşılaştırılarak çeviri yazıya aktarılmıştır. Çeviri yazı oluşturulurken daha eksiksiz olması, kurgunun daha sağlam olması ve dönemin dil ve imla özelliklerini daha net vermesi hususları dikkate alınarak Millet Kütüphanesi nüshası esas alınmış ve metnin ana iskeleti, sayfa ve satır numaraları bu nüshaya göre belirlenmiştir. Metinde geçen Farsça ve Arapça ifadelerin anlamları sayfa altında ilgili bölüme atıf yapılarak verilmiştir. Ayrıca nüshalar arasındaki yazım farklılıkları da ilgili sayfa sonunda beyit numarası verilerek gösterilmiştir.

"Dizin" bölümü "Gramatikal Dizin" ve "Özel Adlar Dizini" olmak üzere iki başlıktan oluşmaktadır. "Gramatikal Dizin" başlığı altında metinde geçen tüm kelime ve kelime grupları alfabetik sıraya göre dizilmiştir. İlgili kelimenin köken dili ve kelime türü yazıldıktan sonra anlamı verilmiştir. Her kelimenin altında metinde geçtiği yerler

aldıkları çekim eklerinin alfabetik sırasına göre verilmiştir. Kelime ve kelime gruplarına anlam verilirken metindeki anlamı dikkate alınmıştır. "Özel Adlar Dizini" başlığı altında metinde geçen tüm özel isimler alfabetik sıraya göre verilmiştir. İlgili maddenin yanında köken dili bilgisi ve özel ismin anlamı verilmiştir.

Çalışmada faydalanılan kaynaklar, "Kaynaklar" başlığı altında alfabetik sıraya göre çalışmanın sonunda verilmiştir.

Çalışma boyunca bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen, karşılaştığım her zorlukta bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim değerli hocam Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN'e, doktora eğitimim boyunca ilgi ve alakasını daima üzerimde hissettiğim kıymetli hocam merhum Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK'a, yine doktora eğitimim süresinde bilgi ve tercürebelerinden yararlandığım Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR'e, Prof. Dr. Funda KARA'ya ve Prof. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU'na, metinde geçen Farsça parçaların Türkçeye aktarılmasında emeği geçen Arş. Gör. Hayrettin PULAT'a teşekkürü, ödenmesi gereken zevkli bir borç addederim.

Yine çalışmam süresince desteklerini benden esirgemeyen kıymetli eşim Elvan ŞENARSLAN'a, kızlarıma ve aileme çok teşekkür ederim.

Erzurum-2020 **Necip Fazıl ŞENARSLAN**

GİRİŞ

1. KÜLLİYAT

Dede Ömer Rûşenî'nin manzum tarzda yazdığı tüm şiirlerinin toplandığı eserlere Dede Ömer Rûşenî Külliyatı denilmiştir. 15. yüzyılın önemli mutasavvıf ve şairlerinden olan Rûşenî'nin Külliyatında; *Miskin-nâme, Şobân-nâme, Der Kasemiyât ve Münâcât, Der Medh-i Mesnevî-i Ma'nevî-i Mevleviyyet, Ney-nâme, Kalem-nâme ve Divan'ı* bulunmaktadır. Mevlânâ'nın Mesnevîsinin yoğun etkilerinin görüldüğü bu eserlerin bir kısmı Mesnevî'de bulunan bazı hikâyelerin tercümesidir. Fakat bu eserlere salt tercüme demek pek uygun değildir. Rûşenî, özellikle düşünce dünyasından ve kaleminden oldukça etkilendiği Mevlânâ'nın eserlerini, kendi edebî süzgecinden geçirerek tekrar yazmış ve Türk edebiyatına kazandırmıştır.

1.1. Eserin Müellifi

Bu çalışmaya konu olan Külliyat'ın müellifi, eser içinde 'Ömer-i Halvetî-i Rûşenî, 'Ömer-i Rûşenî, Aydınî ve Rûşenî isimleriyle zikredilmektedir.

Gelmez ʿÖmer-i Rūşenī olan yire münkir (D. 71/7)

Pādişāham ki bende-yi Ġanīyem (D. 241)
ʿÖmer-i Ḫalvetī-i Rūşenīyem

Mest-i ʿaşḳ olanda ʿaşḳı Aydınī (Nn. 927)
Şerḥ ideni tanı kimdür Rūşenī

Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde Ömer Rûşenî adıyla İbrâhim Gülşenî'nin şeyhi olarak daima Gülşenî ile birlikte zikredilmiştir (Kahraman ve Dağlı, 2016: 1/131, 1/226, 1/404, 3/331, 9/62, 10/148, 10/343). Rûşenî'den ayrıca bahsedilmemiş ve künyesi hakkında ayrıntılı herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Lâmiî Çelebi'nin şerh ve tercüme ettiği ve bazı ilavelerle genişlettiği Abdurrahman Câmî'nin *Nefahâtü'l-Üns* isimli eserinde kısmen ayrıntılı olarak bahsedilen Rûşenî'nin ismi Dede Ömer Rûşenî olarak geçmektedir. Kısa bir biçimde hayatından ve tasavvufi anlayışından söz edilen eserde ölüm tarihi dışında Rûşenî'nin künyesi hakkında başka bilgi bulunmamaktadır (Uludağ ve Kara, 2011: 670).

Mecdi Mehmed Efendi'nin zeyilleriyle genişlettiği, Taşköprüzâde Ahmed Efendi'nin *eş-Şakâiku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Usmâniyye* isimli eserinde Rûşenî'nin ismi Aydınî Dede 'Ömer şeklinde geçmektedir (Özcan, 1989: 281, 282).

Gelibolulu Mustafa Âli'nin *Künhü'l-Ahbâr* isimli eserinde Rûşenî'nin ismi Dede 'Ömer Rûşenî şeklinde kayıtlıdır. Eserde Rûşenî'nin hayatından kısaca bahsedilmiştir (Gelibolulu, 2009: 166a, 166b).

Mehmed Sâmi'nin *Esmâr-ı Esrâr* isimli eserinde Rûşenî'nin ismi Dede 'Ömer el-Rûmî olarak kaydedilmiştir. Ayrıca Rûşenî mahlasıyla ünlendiği bilgisi verilmiştir. Bunun dışında künyesi hakkında malumat verilmemiştir (Mehmed Sâmi, 1898: 27).

Sehî Bey'in *Heşt-Bihişt* adlı şuara tezkiresinde Rûşenî'den Mevlânâ Şeyh Rûşenî ismiyle bahsedilmektedir. Aydınlı olması sebebiyle Rûşenî mahlasını kullandığı bilgisi verilmiştir. Asıl isminden bahsedilmeyen eserde Rûşenî'nin memleketi ve hayatının bazı dönemleri hakkında bilgi verilmektedir (İpekten ve Kut, 2017: 81).

Bursalı Mehmed Tahir Efendi'nin *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde Rûşenî'den Dede 'Ömer Rûşenî adıyla bahsedilmektedir. Şairin Aydınlı olması hasebiyle Rûşenî mahlasını kullandığı bilgisi verilmiştir. Rûşenî'nin hayatı hakkında kısa bilgiler verilen eserde Rûşenî'nin künyesi hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir (Yavuz ve Özen, 1972: 86).

Latîfî'nin *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ* isimli eserinde Rûşenî'nin hayatı hakkında ayrıntılı malumata ulaşmak mümkündür. Fakat künyesi hakkında yine tatmin edici bir bilgiye rastlanılmamıştır. Latîfî, Şeyh Rûşenî ismiyle kendisini anarken meşayıh arasında Dede 'Ömer olarak bilindiği kaydını düşmüştür. Ayrıca Rûşenî'nin

mezarı Tebriz'de olduğu için mezarını ziyaret edenlerin ‘Ömer ismini zikretmekten çekindikleri ve Rûşenî için Baba ‘Ali ismini kullandıkları bilgisi verilmektedir (Canım, 2000: 123-124).

Muhyî-i Gülşenî'nin *Menâkıb-ı İbrâhim-i Gülşenî* isimli eserinde Rûşenî'nin hayatı hakkında ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkündür. Eserin aynı zamanda mufassal bir Akkoyunlu tarihi şeklinde kabul edilebileceği düşünülse de esas itibariyle eser, Rûşenî'nin halifesi İbrahim Gülşenî hakkındadır. Bu bakımdan Rûşenî ikinci planda kalmaktadır. (Uzun, 1982: 8) Menâkıb-ı İbrâhim-i Gülşenî'de Rûşenî'den Dede ‘Ömer Rûşenî, Dede veya yalnızca Rûşenî şeklinde bahsedilmektedir (Koç, 2014: 69, 163).

Cemâleddin Mahmûd Hulvî'nin *Lemezât-ı Hulvî ez-Lemâ'ât-ı Ulvî* isimli eserinde Rûşenî'nin künyesi ‘Ömer bin ‘Ali ibnu binti Umur Bey şeklinde tam olarak verilmiştir (Tayşi, 1993: 512).

Âli'nin *Tuhfetü'l-Mücâhidîn* isimli eserinde Rûşenî'nin künyesi ‘Ömer İbni Ali İbni Muhammed el-Bekrî es-Sıddıkî şeklinde geçmektedir.[1] Âli, bu bilgiyi Hulvî'nin eserinden gördüğü üzere naklettiğini bildirmektedir. Fakat Lemezât'ta böyle bir bilgiye rastlanılmamıştır. Künyede bulunan Sıddıkî ifadesi ile nesebinin Hz. Ebu Bekir'e dayandırılabileceği düşünülse de bunu ispatlamak mümkün değildir.

Görüldüğü üzere incelenen kaynaklarda Rûşenî'nin ismi hakkında yazarların ittifak ettiği husus isminin Ömer olduğudur. Bunun dışında Hulvî'nin *Lemezât*'ında ve Âli'nin *Tuhfetü'l-Mücâhidîn* isimli eserinde Rûşenî'nin ayrıntılı künyesi verilmiştir. Bu iki kaynağın da ittifak ettiği husus babasının Âli isminde bir kimse olduğu, anne tarafından dedesinin ise Umur Bey olduğudur. Babası hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Aydınoğlu beyliğinde hüküm süren iki Umur Bey bulunmaktadır. Birinci Umur Bey, Aydınoğlu Beyliğini kuran Mehmed Bey'in oğludur. Mehmed Bey'in 1334 senesinde ölmesi neticesinde 25 yaşında tahta geçmiştir (Uzunçarşılı, 1969: 105). Buradan hareketle Umur Bey'in 1309 senesinde doğduğu

[1] Âli, Tuhfetü'l-Mücâhidîn, Nuruosmaniye Ktp. No: 2293, vr. 583.

çıkarılabilir. Nitekim gazalarını konu alan Düstûrnâme'ye göre H. 709'da (M. 1309-1310) senesinde Biga'da doğmuştur (DİA, 2012: C: 42, 156). İkinci Umur Bey ise Mehmed Bey'in en küçük oğlu İsa Bey'in oğludur (Uzunçarşılı, 1969: 114). İkinci Umur Bey'in doğum tarihi belli değildir fakat ölüm tarihi olarak 1405 senesi kayıtlarda geçmektedir (Uzunçarşılı, 1969: 115). Birinci Umur Bey ve İkinci Umur Bey'in dışında Yıldırım Bayezid'in Anadolu beylerbeyi olarak atadığı Kara Timurtaş Paşa'nın oğlu Umur Bey (DİA, 2012: C: 41, 185) de Rûşenî'nin anne tarafından dedesi olabilecek isimler arasındadır. Âlim bir zat olup kayıtlarda 1461 tarihinde vefat ettiği bildirilen Umur Bey'in Bursa, Biga, Afyon ve Edirne'de yaptırdığı birçok imareti bulunmaktadır (DİA, 2012: C: 41, 185). Nitekim Âli, *Tuhfetü'l-Mücahidîn* adlı eserinde Rûşenî'nin dedesi olarak bu Umur Bey'i işaret etmiştir.[2] Hulvî ise *Lemezât*'ta İzmir ve Aydın civarında hâkimiyet kuran Aydınoğullarından olduğu kanaatindedir (Tayşi, 1993: 512). Rûşenî'nin anne tarafından dedesinin hangisi olduğu hususu net olarak belli değildir. Tavukçu'ya göre Aydınoğulları Beyliğini elli yıl arayla idare eden iki Umur Bey'den birincisidir. (Tavukçu, 2005: 18) Uzun ise birinci Umur Bey'in daha erken dönemlerde yaşamasını dikkate alarak Rûşenî'nin anne tarafından dedesinin ikinci Umur Bey olduğu kanaatindedir (Uzun, 1982: 10).

Külliyat'ta *Neynâme* mesnevisinde 969-1027 beyitleri arasında *ḥikāyet-i diger der telvīn* başlığı altında Rûşenî, ağabeyinden bahseder. Ayrıca yine *Neynâme*'de 1028-1063 beyitleri arasında *der-taʿrīf-i mollā ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī* başlığı altında ağabeyini tavsif etmiştir. Küçüklükten itibaren Rûşenî'yle irtibatını kesmediği, şeriat ve tarikat yollarını ilk elden kendisine öğrettiği yine ilgili başlıklar altında yazılanlardan anlaşılmaktadır.

Ḳarındaşı ulusı Rūşenīnüñ (Nn. 978)
Küçücekden mürebbāsı Ġanīnüñ

Ḳamudan Rūşenīnüñ sevgülüsi (Nn. 979)
Şerīʿatde ṭarīḳatde ulusı

---

2 Âli, Tuhfetü'l-Mücâhidîn, Nuruosmaniye Ktp. No: 2293, vr. 583.

Ḳarındaşı ḳarīni Rūşenīnüñ (Nn. 1034)
Enīsi hem-nişīni Rūşenīnüñ

Adı olan ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī (Nn. 1035)
İden taḥṣīl mecmūʿ-ı ʿulūmı

Rûşenî'nin ağabeyinin asıl ismi Alaaddin Ali'dir. Anadoludaki Halveti tarikatı şeyhlerinden olup Monla-yı Rûmî, Alaeddin-i Halveti veya Molla Ali isimleriyle anılmıştır (Uzun, 1982: 11).

1.1.1. Hayatı

Rûşenî'nin hayatı hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşmak pek mümkün değildir. Kayıtlarda hayatının yalnızca önemli sayılabilecek dönüm noktalarından bahsedilmektedir. Ayrıca Rûşenî'den bahseden hemen hemen tüm kaynaklarda birbirinin aynısı ya da benzeri bilgiler yer almaktadır.

Doğum tarihi hususu henüz netliğe kavuşmamıştır. Eski kaynaklarda doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamakla beraber ileriki yüzyıllarda yazılmış eserlerde herhangi bir kaynağa dayandırılmaksızın H. 820 (M. 1417/1418) tarihi verilmiştir (Uzun, 1982: 12).

Lemezât'ta Rûşenî'nin Çandarlı İbrahim Paşa'nın mülazımı olduğu bilgisi verilmiştir. Bu ifadeye uyan iki kişi bulunmaktadır. Birincisi Sultan 2. Murad'ın vezir-i azamı olan Çandarlı İbrahim Paşa, 1429 senesinde ölmüştür (DİA, 1993: C: 8, 213). Rûşenî'nin doğum tarihi olarak 1417 ya da 1418 senesi dikkate alınırsa birinci Çandarlı İbrahim Paşa'nın Rûşenî'nin hocası olması pek mümkün değildir (Tavukçu, 2005: 19). İkinci Çandarlı İbrahim Paşa ise Fatih'in daha sonra azledilen vezir-i azamı Çandarlı Halil Paşa'nın oğludur. Kayıtlarda 1429 ya da 1430 senelerinde doğduğu belirtilmektedir (DİA, 1993: C: 8, 214). Rûşenî'nin 1417 ya da 1418 senelerinde doğduğu kabul edilirse ikinci Çandarlı İbrahim Paşa'nın Rûşenî'den on iki yıl sonra doğduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında ikinci Çandarlı İbrahim Paşa'nın müderisliğine dair elde herhangi bir vesika bulunmamaktadır (Uzun, 1982: 15). Bu

bakımdan *Lemezât* dışında herhangi bir yerde karşılaşmadığımız bu bilgiye ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Uzun'a göre Rûşenî'nin doğum tarihi başka kaynak ortaya çıkmadıkça H. 810 ile H. 820 (M. 1407-1408, M. 1417-1418) yılları arasında kabul edilmelidir (Uzun, 1982: 13).

Doğum tarihine kıyasla Rûşenî'nin doğum yeri mevzusu daha nettir. Nitekim *Külliyat*'ta bununla ilgili bilgi bulunmaktadır.

Miskīn ḥaḳīr Rūşenī aṣlın ṣorar iseñ (D. 239)
Aydın ilinde Tire yanında Güzelḥiṣār

Ṣorarsañ tuḥfesi Mıṣruñ şekerdür (D. 35/5)
Velī Aydın ilinüñ Rūşenīdür

Rûşenî'nin memleketine duyduğu özlem yine şiirlerine yansımıştır.

Rūşenīnüñ ey gözinüñ nūrı göñli aydını (D. 44/8)
Aydın ilinden ıraḳ hem gözi yaşdur bağrı baş

Rūşenī ister müdāmī yā İlāh (D. 201)
Aydın ili ola aña cāy-gāh

Münkir-i bed-nāmuñ ammā istegi
Tunadur yā Tunca yā Āb-ı siyāh

Ey bād-ı nesīm Rūşenīnüñ (D. 240)
Aydın iline apar peyāmın

Neynâme'de 1028-1063 beyitleri arasında *der-taʿrīf-i mollā ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī* başlığı altında ağabeyi Alaaddin Ali'den bahsedilen bölümde de Aydın ifadesi geçmektedir.

Olup Aydın ilinde āşikāre (Nn. 1032)
Virendür şöhreti Güzelḥiṣāre

Künhü'l-Ahbâr'da Rûşenî'nin Aydın ilinden olduğu ve bu sebeple Rûşenî mahlasını aldığı bilgisi verilmiştir (Gelibolulu, 2009: 166a). *Nefahâtü'l-Üns* (Uludağ ve Kara, 2011: 670), *Heşt-Bihişt* (İpekten ve Kut, 2017: 81), Latifî'nin *Tezkiretü'ş-Şuara*'sında (Canım, 2000: 123) ve diğer kaynaklarda da aynı bilgiye yer verilmiştir.

Heşt-Bihişt'te ayrıca *"Vaṭan-ı aṣlīsi Aydın ili ḳażāsında Yeñiceköydendür"* kaydı düşülmüştür (İpekten ve Kut, 2017: 82).

Kaynakların tamamında Dede Ömer'in Aydınlı olduğu hususunda ittifak edilmiştir. Kissling'in Dede Ömer'in mahlasını Aydınlı oluşundan değil, "nurlu" anlamına geldiği için seçtiği fikrinin dışında tüm kaynaklar, onun Rûşenî mahlasını bu sebeple seçtiği yönünde bilgi vermektedir (Uzun, 1982: 11). Ayrıca Dede sıfatının kaynaklarda geçmesi, onun Mevlânâ'ya duyduğu yoğun muhabbetinden dolayı olmalıdır. *Heşt-Bihişt*'te isminin Mevlânâ Şeyh Rûşenî diye geçmesi bu görüşü ayrıca ispatlar niteliktedir (İpekten ve Kut, 2017: 81).

Hayatının bir dönemini Bursa'da geçirdiği hususu da tüm kaynakların ittifakla belirttiği bir diğer husustur. Aydın'dan ne zaman Bursa'ya geldiği hususu da müphem kalmıştır.

Şakâikü'n-Nu'mâniyye'de Bursa'da zahirî ilimler üzere çalışırken dünyevi zevklere kapıldığı, nefsani isteklerine boyun eğdiği ve Hızır isminde birine âşık olduğu bilgisi verilmektedir. Hızır'ın kalbini kazanmak için on gün boyunca Hızır ismini kendine vird edindiği, halvet hâlinde oturduğu, on günün sonunda Hızır aleyhi'sellamın kendisine göründüğü ve kendisiyle hasbihal ettikten sonra Rûşenî'nin tasavvufa yöneldiği bilgisi de ayrıca geçmektedir (Özcan, 1989: 281, 282).

Latifî'nin tezkiresinde Bursa'da ilim ile uğraşırken dünyevi zevklere de temayülü olduğu bilgisi geçmektedir. Burada Hızır adında birisine öğretmenlik yapar. Fakat kötü niyetli kimseler fesat karıştırırlar. Bu hususa çok üzülen Rûşenî, halvete girer ve Hızır ismini kendine vird edinir. Üç günün sonunda Hızır aleyhisselam gayb âleminden Rûşenî'ye görünür. Bir zaman muhabbet ettikten sonra Rûşenî'nin kalbinde ilahi aşk zuhur eder. Aynı zamanda Hızır'da da bazı hâller belirir. Anne ve babası Hızır'ı Rûşenî'ye getirip "Hızır bundan böyle sizin hizmetçinizdir" derler. Rûşenî'nin onlara cevabı, "Ben Hızrı buldum ve onun nefesinden istifade ettim ve feyiz aldım." olur. İlerleyen bölümde Hızır ismi, Hızır Bâlî olarak geçmektedir (Canım, 2000: 124).

Nefahât'ta yine benzer bir olay nakledilmiştir. Talebelik yıllarında Bursa'da uzun süre kaldığı bilgisi geçmektedir. Hızır Bâlî'nin balıkçı oğlu ismiyle bilindiği ve Kozahâne'de oturduğu bilgisi diğer kaynaklardan farklı olarak burada geçmektedir (Uludağ ve Kara, 2011: 670).

Heşt-Bihişt'te Bursa hakkında bilgi yoktur. Yalnızca Rûşenî'nin tasavvufa intisabından evvel geçirdiği süreç hakkında bir bilgi verilmiştir. Sehî Bey'e göre Molla Melihî ile birlikte gece gündüz birlikte vakit geçirirler. Bunların birbirleriyle olan münasebetleri halk tarafından bilinmektedir (İpekten ve Kut, 2017: 81).

Molla Melihî ile yakın dostluğu Latifî tezkiresinde de geçmektedir. Melihî'nin şaraba düşkünlüğü kaynakların belirttiğine göre sabittir. Latifî'nin bildirdiğine göre Melihî'nin Rûşenî ile evvelden gelen münasebetleri vardır. Melihî'nin şarap yüzünden çeşitli sıkıntılar yaşaması ve bu durumdan kurtulamaması üzerine Rûşenî, Melihî'ye: *"bu fıṣḳ u fücūr ve lehv ü şūr niceye degin. Gelsün aña maḥabbet cāmından ʿaşḳ şarābın içüreyin ve anı bir keyfiyyet-i ġarībe ile bādeden geçüreyin. Görsün ki zevḳ u ḥālet ve şevḳ u keyfiyyet ḳande olur imiş."* sözleriyle bir haber yollar (Canım, 2000: 505).

Âşık Çelebî''nin *Meşā'irü'ş-Şu'arâ* adlı eserinde Rûşenî ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Melihî ile ilgili ayrıntılı bilgiler verdiği bölümde de Rûşenî ile dostluğu hakkında herhangi bir bilgi geçmemektedir (Kılıç, 2010: 828-829).

Tuhfetü'l-Mücâhidîn'de Rûşenî'nin tahsil için Bursa'dan önce İstanbul'a geldiği bildirilmektedir. Hatta Bursa'ya gelme sebebi Çandarlı İbrahim Paşa'ya mülâzemeti dolayısıyladır (Uzun, 1982: 13).

Melihî, Fatih Sultan Mehmed zamanında yaşamış meşhur divan şairlerindendir. Kayıtlarda İstanbul'un fethinden kısa bir süre sonra İstanbul'a geldiği mezburdur (DİA, 2004: C: 29, 50). Rûşenî'nin Melihî ile İstanbul'da tanıştığına dair bilgi veren herhangi bir kaynak tespit edilememiştir. Fakat, Rûşenî'nin 1418'de doğduğu kabul edilse bile İstanbul'un fethi olan 1453'de 35 yaşında olduğu görülür. Bu yaşın tahsil için geç bir

yaş olduğu aşikardır. Bu bakımdan Melihî ile dostluğunun Bursa'daki gençlik yıllarına dayandığı iddia edilebilir (Tavukçu, 2005: 20).

Rûşenî'nin iyi bir tahsil aldığı muhakkaktır. Eserinin büyük çoğunluğunda Mesnevî etkisi görülür. Dolayısıyla Farsçaya oldukça hâkimdir. Ayrıca Sahihayn'dan, Şeyh Şiblî'den, Zü'n-nûn-ı Mısrî'den, Muhyiddin Arabî'den, Hamdun Kassâr'dan ve daha nice büyük İslâm âliminden atıflar yapması tahsilinin kaynaklarının tespiti bakımından önemlidir. Bunun dışında Sünbüle (Başak), Kavs (Yay), Mizan (Terazi) gibi burçlardan ve Çarh-ı Çarum[3], seyyare, Müşteri, Utarid gibi gezegen veya gök cisimlerinden bahsetmesi, iyi derecede astronomi bilgisine de sahip olduğunu göstermektedir.

Hızır ismini vird edinerek girdiği halvette Hızır aleyhisselamla konuşması neticesinde gönlünde bazı değişiklikler cereyan eder. Bu hâl ile mecazî aşktan ilahî aşka tebeddül eder. Kayıtlarda Rûşenî'nin Şirvânî ile tanışmadan evvel Karaman'a, ağabeyinin yanına gittiği zikredilmektedir (Özcan, 1989: 282, Tavukçu, 2005: 21, Uzun, 1982: 23, Yavuz ve Özen, 1972: 86). Ağabeyinin yanına ne zaman gittiği hususu müphemdir. Uzun, Rûşenî'nin daha sonra ağabeyi aracılığıyla kendisine intisap edeceği Seyyid Yahya'nın ölüm tarihi olarak kabul edilen 1463-1465 yılları arasını dikkate alarak 1465 senesinden en az iki yıl önceye dayandırılmasının kronolojiye uygun olduğu kanaatindedir. Zira Rûşenî'nin ağabeyi olan Alaaddin Ali'nin kabul edilen ölüm tarihi de 1465'tir. Dolayısıyla Rûşenî'nin Karaman'a 1465 senesinden önce gittiği muhakkaktır (Uzun, 1982: 22).

Rûşenî'nin ağebeyi Alaaddin Ali'nin teşvikiyle Seyyid Yahyâ Şirvânî'ye intisap etmek üzere Bakü'ye gitmesi de kaynaklarca sabittir (Canım, 2000: 123, Gelibolulu, 2009: 166b, Özcan, 1989: 282, Uludağ ve Kara 2011: 670, Tavukçu, 2005: 21, Uzun, 1982: 23, Yavuz ve Özen 1972: 86).

[3] Çarh-ı Çarum: Batlamyus'un Dünya merkezli evren sisteminde kırkıncı gezegen.

Heşt-Bihişt'te Bakü ismi geçmeksizin yalnızca diyar-ı Acem ifadesi kullanılmıştır (İpekten ve Kut, 2017: 82).

Aydın'da doğup Bursa'da ve düşük ihtimalli de olsa İstanbul'da tahsil gören Rûşenî için Bakü, yeni bir hayatın dönüm noktasıdır. Seyyid Yahyâ Şirvânî, Halvetîlik tarikatında pîr-i sânî olarak kabul edilmektedir. Hatta Ömer Halvetî'ye nispet edilen tarikat, Seyyid Yahyâ ile birlikte Kafkaslar üzerinden gelerek Osmanlı'da, Anadolu, Balkanlar, Mısır ve ayrıca Kuzey Afrika'da yayılma imkânı bulmuştur (Ocak, 2014: 36). Şirvânî'nin muhiti İran ve Azerbaycan'dır. Bakü'de Şirvânî'nin eğitimiyle birlikte Rûşenî'nin dünya görüşü ve çehresi değişmiştir. Şeyhinin yanında gayet gayretli bir duruş sergileyen Rûşenî, birçok kere erbaîne girer (Uzun, 1982: 24).

Külliyat'ta birçok yerde şeyhinin adı zikredilmiştir. Özellikle *Neynâme* mesnevîsinde *Der taʿrīf-i ṣāḥib-i irşād* başlıklı 848-938 beyitleri arasında ve muhtelif yerlerde şeyhine bağlılığından ve şeyhinin vasıflarından bahsetmiştir.

Rūşenī-yi bī-kes ü miskīn faḳīr (Nn. 904)
Derd-mend ü ʿāciz ü ḫᵛār u ḥaḳīr

Seyyid-i sādāt Seyyid Yaḥyāya (Nn. 905)
İrmese irişmez-idi Mevlāya

Seg-i kūyınuñ ayaġı tozıyam (D. 3/11)
Seyyid-i Hāşimī-i Yaḥyānuñ

Tācıyam disem n'ola her şeyḫ-i şüḫuñ çünki men (D. 64/3)
Seyyid-i sādāt Seyyid Yaḥyā ḫāk-i rāhıyam

Şeyhinin yanında tasavvuf eğitimini tamamlayan şair, artık karşımıza **Dede Ömer Rûşenî** olarak çıkacaktır (Uzun, 1982: 24). Şeyhinin onu halifesi olarak Anadolu'ya göndermek istemesi üzerine Rûşenî, şeyhinden ayrı kalmamak için Bakü'den ayrılmaz (Tavukçu, 2005: 20). Şeyhinin isteği doğrultusunda Berde'a, Gence, Tebriz ve Karabağ gibi yakın memleketlerde irşad faaliyetlerini sürdürür (Gelibolulu, 2009: 166b, Yavuz ve Özen, 1972: 86, Uludağ ve Kara 2011: 670, Özcan, 1989: 282, Uzun, 1982: 25).

Evliyâ Çelebî, *Seyahatnâme*'de İbrahim Gülşenî'nin Rûşenî'den dervişlik talep etmek için Horasan ve Belh'e gittiğini söyler (Kahraman ve Dağlı, 2016: 10/148). Fakat bu bilgi dışında diğer kaynaklarda Rûşenî'nin Belh'de olduğuna dair bir ifade bulunmamaktadır.

Şeyhinin vefatından sonra Rûşenî bu bölgelerden ayrılmamış, yürüttüğü irşad faaliyetlerine devam etmiştir (Uzun, 1982: 25). Bu dönem, özellikle Şiî ve Sünnî çatışmasının ortaya çıktığı görülmektedir. Şiî Karakoyunlular ile Sünnî Akkoyunlular mücadelesi bu dönem bölgenin dinî ve siyasî açıdan çalkantılı olmasına sebebiyet vermiştir (DİA, 2001: C: 24, 434-438). Sünnî anlayışı benimseyen Rûşenî'nin bu karışık dönemde neler yaptığı hususunda kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır (Uzun, 1982: 25).

Akkoyunluların meşhur padişahı Uzun Hasan'ın Karakoyunluları mağlup ederek bölgeye hâkim olması neticesinde Sünnî akidesi bir nebze de olsa kuvvet kazanmıştır. Türk-İslâm hükümdarlarının devlet başkentlerine çevre yerlerdeki âlim, mutasavvıf veya şair kimseleri davet ettikleri ve bu şekilde başkentlerini aynı zamanda kültür başkenti hâline getirmeye çalıştıkları bilinen bir gerçektir. Böylelikle Uzun Hasan, Tebriz'e ulema ve meşayıhdan pek çok kimseyi davet ederek ilmî ve dinî bir muhit oluşturmuştur.

Rûşenî'nin Uzun Hasan ile tanışmış olduğu kaynaklarda geçmektedir (Gelibolulu, 2009: 166b, Koç, 2014: 69, Özcan, 1989: 282). Uzun Hasan'ın Rûşenî ile tanışması kardeşi İdris vesilesiyle olmuştur. Devamlı Allah dostlarıyla görüşen, onları arayıp bulan bir kimse olduğunu anladığımız İdris, Rûşenî'nin nâmını duyunca onu arayıp bulmuş ve kendisinden istifade etmiştir. İdris Tebriz'e Uzun Hasan'ı görmeye geldiğinde Uzun Hasan onu derviş tacıyla görür ve aslını sorar. İdris'in Rûşenî'den bahsetmesi üzerine de Rûşenî ile tanışmak arzusuna düşer (Uzun, 1982: 27).

Menâkıb'da bu hadise şöyle nakledilir: *"Meger Sulṭān Ḥasan'uñ bir ṭālib-i Ḥaḳ birāderi varmış ki hemi̅şe ehl-i Ḥaḳ'la yārmış, dāyimā ehlullāh ile eni̅s ü celi̅s, nāmı*

Üveys imiş. Sulṭān aña Ḳarabāġ eṭrāfında bir ülke virmiş imiş. ol daḫı Dede ḥażretlerine bulışup inābet idüp ḫalvetine girmiş imiş. Çün Tebrīz'e birāderi Sulṭān Ḥasan'ı görmege gelür; sulṭān, başında Dede ḥażretlerinüñ tācın görür, ṣorar ki "Bu kimüñ kisvetidür?" Uveys daḫı Dedenüñ evṣāf-ı ḥamīdesinden bir miḳdārın ẕikr ider. Sulṭān görmekden evvel Üveys-vār ḳulaḳdan ʿāşıḳ olur. Ḳāżī Ḥasan müşāveresi ile armaġanlar virüp mektūb ile daʿvet içün Şeyḫ İbrāhim'i irsāl iderler ki meşāyıḫ ḥürmet ü ādābını ol bilür." (Koç, 2014: 69).

Henüz Şeyh İbrahim olarak anılan Gülşenî'nin ileride pîri ve şeyhi olarak kabul ettiği Rûşenî ile tanışması işte böyle olmuştur. Uzun Hasan, Rûşenî'den haberdar olunca kendisini Tebriz'e davet etmek ister. Kazasker görevinde bulunan Kadı Hasan ile birlikte Şeyh İbrahim'i bir mektup ve çeşitli armağanlarla birlikte Rûşenî'yi davet etmek üzere Karabağ'a gönderir (Uzun, 1982: 27). Karabağ'da Rûşenî ile buluşan Şeyh İbrahim, Uzun Hasan'ın davetini Rûşenî'ye arzeder. Rûşenî, bu daveti *"Şimdi kıştır, fukaraya sefer müşkildür."* diyerek özrünü bildirir (Tavukçu, 2005: 23). Rûşenî'nin ileriki zamanlarda Tebriz'e gelerek Uzun Hasan ile görüştüğü, padişahın onu imtihan ettiği ve çeşitli meclislere katıldığı kaynaklarca ayrıntılı bir şekilde bildirilmiştir (Uzun, 1982: 28). Bu hadisenin en önemli sonucunu Rûşenî'nin Şeyh İbrahim ile tanışmasıdır. Zira Şeyh İbrahim Rûşenî'nin müridi olmuş, Rûşenî'yi pîri kabul ederek meşhur İbrahim Gülşenî olmuştur. Böylece Rûşenî'nin ünü Kafkaslar üzerinden Anadolu topraklarına, Mısır'a, Balkanlara ve hatta Kuzey Afrikaya dek yayılmıştır.

Uzun Hasanla görüşmesi, daha evvel Gence, Berde'a, Karabağ gibi yerlerde irşad faaliyetleri içinde olması ve özellikle Akkoyunlu devlet kademelerindeki insanlarla iyi münasebetler içinde bulunan İbrahim Gülşeni gibi bir müride sahip olması neticesinde bu dönem Rûşenî'nin şöhreti hayli artmıştır (Uzun, 1982: 30).

Rûşenî, Tebriz'de Uzun Hasan ile ilk görüşmesinin ardından geri döner. Tebriz'e ikinci sefer ve bu kez kalıcı olarak gelişi, sultanın hanımı Selçuk Şah Begüm vesilesiyle olur (Uzun, 1982: 30). Selçuk Şah Begüm'ün Rûşenî adına yaptırdığı bir tekkeye

yerleşir (Uludağ ve Kara, 2011: 670). Tekkenin yeri kaynakların bildirdiğine göre Cihan Şah'ın meşhur camiisinin yanında Bâğ-ı Şimâl denilen bölgededir (Tavukçu, 2005: 24, Uzun, 1982: 31). Buna mukabil bazı Farsça kaynaklar Selçuk Hatun'un emriyle Rûşenî'ye Muzafferiye Zaviyesi'nin verildiği bilgisini vermektedir (Tavukçu, 2005: 24).

Uzun Hasan'ın 1478'de ölmesi neticesinde kısa bir süre oğlu Sultan Halil padişahlık makamında bulunmuştur. Sultan Halil'in tedbirsiz hareketleri dolayısıyla da kısa bir süre sonra kardeşi Sultan Yakup tahta geçmiştir (DİA, 1989: C: 2, 272-273).

Sultan Yakup da babası Uzun Hasan gibi âlim ve sanatkârlara değer veren bir hüviyettedir. Külliyat'ta Sultan Yakup ile alakalı bir beyit bulunmaktadır.

Belgülüsi maʿṣūmlaruñ pāk u ʿazīzi (D. 23/6)
Mıṣruñ şehi şehzāde-yi Yaʿḳūb olacaḳdur

Rûşenî'nin tekkesinin Şah İsmail döneminden sonra ne olduğu hakkında malumat yoktur. Kaynaklar Şah İsmail'in Rûşenî'nin türbesini yıktırmak istediğini, kendisine Rûşenî'nin divanından bazı parçalar okununca bundan vaz geçtiğini, yalnızca türbe ve tekkenin kapısındaki Ömer ismini değiştirerek Ali yaptığını belirtir (Uzun, 1982: 31). Latifî tezkiresinde geçen; *"ol vilāyetde velāyeti ẓāhir olmaġın raffāżiyyūn mezārın ziyāret itdükde lafẓ-ı ʿÖmerden ībā ve iḥtirāz idüb nāmına Baba 'Alidür dirler"* (Canım, 2000: 124) ifadeleri bu durumu destekler niteliktedir. Rûşenî'nin mezarının Tebriz'de olduğu hususunda kaynaklar ittifak etmişlerdir. Fakat Tebriz'in neresinde olduğuna dair ihtilaflı bilgiler mevcuttur. En yaygın kanaat, Selçuk Hatun'un Rûşenî için yaptırdığı tekkenin haziresinde olduğudur (Uzun, 1990: VII, Yavuz ve Özen, 1972: 86, Tavukçu, 2005: 26). Fakat bazı Farsça kaynaklar Rûşenî'nin Tebriz'in Maksudiye mahallesinde medfun olduğu bilgisini vermişlerdir (Tavukçu, 2005: 26).

Rûşenî'nin ölüm tarihi, kaynakların ittifakla belirttiği üzere 1486 senesidir (Uzun, 1990: VII). Rûşenî'nin ölümü hakkında bazı kaynaklarda bilgiler bulunmaktadır. *Şakâiku'n-Nu'mâniyye*'de Nakşibendi şeyhlerinden Baba Nimetullah'ın Rûşenî'yi

ölüm döşeğindeyken ziyaret ettiği bilgisi verilmiştir. Rûşenî'nin kendisine verilen tekkeyi kabul etmesinden dolayı büyük pişmanlık duyduğu yine mezkûr eserde yer almaktadır (Özcan, 1989: 282).

Şeyh Necmüddin'in Rûşenî'nin ölümü üzere yazdığı Farsça bir şiir bulunmaktadır. Bu şiirin sonunda bulunan *"mevt mevt"* ifadesi ebced hesabıyla H. 892 yılını göstermektedir (Uzun, 1982: 34).

افتاب دين و دانش روشنى
از نطر شام اجل كرديد فوت

ديدمش در خواب دى شب كفتمش
چيست تاريخ تو كفتا **موت موت**[4]

Şakâiku'n-Nu'mâniyye'de (Özcan, 1989: 282) yine Rûşenî'nin ölümü üzerine yazılan şu Farsça şiir geçmektedir:

مرقد اومهبط انوار قدس
منزل اوموطن اثار انس

رحمت حق باد بروحش روان
مرحمتش باد باو جاودان

1.1.2. Sanatı ve Eserleri

Külliyat, aslında Rûşenî'nin yazdığı tüm eserlerin (*Miskinnâme, Şobannâme, Neynâme, Kalemnâme, Divan*) bir araya getirilmiş hâlidir. *Külliyat* içerisinde ayrıca kaside formunda *der ḳasemiyyāt ve münācāt* adında 76 beytlik bir manzumesi ve Mevlânâ ve eseri *Mesnevî*'yi medhettiği *der medḥ-i mes̱nevī-i maʿnevī mevlevī-set* isimli 89 beyitlik bir manzumesi bulunmaktadır. Ayrıca *Silsilenâme* isimli bir eserinden de bahsedilmektedir. Esas aldığımız nüshada ilgili manzume Divan içinde yedi numaralı kaside olarak geçtiği için çalışmamızda mezkûr eser Divan'a dâhil edilmiştir.

[4] "Dinin ve ilmin güneşi Rûşenî ecel akşamı gözden kayboldu. Dün gece onu rüyada gördüm. Ona senin tarihin nedir diye sordum. "mevt mevt" diye cevap verdi." (Tavukçu, 2005: 26)

1.1.2.1. Türkçe Manzum Eserleri

1.1.2.1.1. Miskinnâme (Miskinlik Kitabı)

Mesnevi formunda yazılmıştır. Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin sadeleştirilmiş hâli gibi görünse de aslında Rûşenî'nin telif eserlerindendir. Genellikle *Külliyat* içerisinde bulunur fakat bazı kütüphanelerde müstakil olarak da bulunduğu görülmektedir. Konu itibariyle eserin hemen hemen tamamında bir öğüt verme arzusu hissedilmektedir. Tasavvufun ahvali, sufinin hâlleri, büyük mutasavvıfların hikmetli sözleri, Şeyh Şibli'ye dair bazı hikâyeler, Hz. Ali hakkında bazı kıssalar, Misnkinnâme'nin genel konusunu içerir. Üzerinde çalıştığımız üç nüshanın tenkitli neşri yapıldığında, 1174 beyit sayısına ulaşılmıştır. Beyit sayısı, nüshadan nüshaya farklılık göstermektedir.[5] Eser genel itibariyle aruzun *"mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün"* kalıbıyla yazılmışken 1127-1165 beyitler arasında bulunan *īn ḥikāyet der baḥr-ı diger vāḳıʿ şode* başlıklı bölüm farklı olarak *"fāilātün/fāilātün/fāilün"* kalıbıyla yazılmıştır. Eserin ismini *"Miskinlik Kitabı"* olarak belirlediğini Rûşenî eserde kendi söyleriyle şöyle ifade eder:

Çü cemʿ itdüm bu pend-i şeyḫ ü şābı (Mn. 149)
Adı ḳonıldı miskinlik kitābı

İrişdi ḫatme miskīnlik kitābı (Mn. 1167)
Ḫıtām-ı misk olup miskīn ḫiṭābı

Eserde toplam 42 bölüm bulunmaktadır. İlk 98 beyit münacât şeklindedir.

İlāhī men kimem k'idem münācāt (Mn. 1)
Ṭapuña eyleyem yā ʿarż-ı ḥācāt

Beytiyle başlayan bölümde zaman zaman Arapça ve Farsça dualara da yer verilmiştir. Rûşenî, münacât bölümünde oldukça samimi bir dille Allah'a hâlini arzeder.

Şığıncaġum ṭapuncaġum ṭapuñdur (Mn. 24)

---

[5] Tavukçu, 1181 beyit sayısından bahseder (Tavukçu, 2005: 37). Uzun da Miskinnâme üzerinde yaptığı çalışmada 1181 beyit sayısına ulaşmıştır. (Uzun, 1982: 291) Bizim üzerinde çalıştığımız üç nüsha karşılaştırıldığında ulaştığımız toplam beyit sayısı 1174 olmuştur.

Yataġum yasdanacaġum ķapuñdur

Aslında *Miskinnâme* konu itibariyle *miskinliğe* övgüdür. Buradaki miskinlik, günlük konuşma dilindeki anlamıyla değil, tasavvufi cihetiyle düşünülmelidir. Zira tasavvuf yoluna giren sâlik, dünya libasından arınır ve hiçlik tahtına oturur. Dolayısıyla asıl anlamı olan *zavallı, bîçâre kimse* kimliğinden sıyrılarak *kendisine hiçbir varlık atfetmeyen derviş* kimliğini kazanır. Rûşenî bu durumu münacât sayılan ilk 98 beyit içindeki şu beyitlerle ifade eder:

Başumdan ḫamr-ı ḫod-bīnlik ḫumārın (Mn. 36)
Giderüp büri miskīnlik ḫımārın

İlāhī istegümüz senden oldur (Mn. 50)
Bizi miskīn dirildüp miskīn öldür

98. beyitten 126. beyite kadar olan kısımda Rûşenî; dedikoduyu terk etme, kişinin benliğe düşmenin zararı, dünya malından geçip kalender olmak vb. gibi hususlarda bazı nasihatlerde bulunmuştur.

178-220 beyitleri arasında bulunan *der taḥķīķ-i baʿżı ez-ehl-i intidā ü ṣaf-ı ṣūfīyeyerā* başlıklı bölüm, tasavvufun geniş bir tanımının yapılması bakımından önemlidir. Ayrıca bu bölümde çeşitli İslâm büyüklerinin tasavvuf anlayışlarına da yer verilmiştir. İlgili bölüm Rûşenî'nin tasavvuf anlayışının belirlenmesi bakımından da ayrıca bir öneme sahiptir.

Taṣavvuf terk-i daʿvādur dimişler (Mn. 179)
Daḫı kitmān-ı maʿnādur dimişler

Taṣavvuf terk-i ķīl ü ķāle dirler (Mn. 180)
Hemān vecd ü semāʿ u ḥāle dirler

Dimiş Ẕü'n-nūn-ı Mıṣrī kim taṣavvuf (Mn. 201)
Ķabūl-ı şerʿdür terk-i tekellüf

Dimiş Maʿrūf-ı Kerḫī kim taṣavvuf (Mn. 202)
Temelluķdur taḫalluķdur telaṭṭuf

Ebū Bekir Muḥammed dir taṣavvuf (Mn. 203)
Teʿarrüfdür teʿarrüfdür teʿarrüf

Dimişdür bu sözi Ḥamdun Ḳaṣṣār (Mn. 205)
Mürīd-i Bū Türāb u şeyḫ-i ebrār

Taṣavvuf oldur olup cismi ṭayyār (Mn. 206)
Ola aḥvāl-i ḳalbi ʿaynı seyyār

Ebū ʿOs̱mānı Mekkīnüñ sözidür (Mn. 209)
Taṣavvuf zühd ü taḳvānuñ özidür

304-334 beyitleri arasında bulunan *der beyān-ı taʿrīf-i ṣūfī gūyed* başlıklı bölümde yine tasavvufun tanımı yapılır. Bu kısımda *ḥisāb ehli, ṭaṣavvuf ehli, raṣad ehli, nücūm ehli* gibi zümrelerin isimleri verilerek bazı alanlarda uzmanlaşmış kişilerin tasavvuf yaklaşımları da ayrıca belirtilmiştir.

Aña dimiş ṭaṣavvuf ehli ṣūfī (Mn. 307)
Ola mecmūʿ-ı esrāra vuḳūfı

Ḥisāb ehli aña dimiş ki ṣūfī (Mn. 308)
Elifdendür diye elf-i ulūfı

Raṣad ehli ḳatında oldur ki ṣūfī (Mn. 310)
Anuñ ṭapmaz ola şemsi küsūfı

Nücūm ehli aña dirler ki ṣūfī (Mn. 311)
Nücūmı bulmaya hergiz ḫusūfı

1166-1174 beyitleri arası *Miskinnâme*'nin son bölümüdür. *Ḫātime-i Miskinnâme* isminin verildiği bu bölümde Rûşenî, eserini bitirebilmesinden dolayı şükür ve dua eder ve eseri yazdığı tarihi düşürerek okuyanlardan dua ister.

Refīḳ oldı baña tevfīḳ-i Bārī (Mn. 1166)
ʿİnāyāt-ı İlāhī ḳıldı yārī

Neṣāyıḫdan anı ḳıldum müzeyyen (Mn. 1168)
Meşāyıḫ sözlerinden ḫoş muʿayyen

Nebīnüñ hicretinden geçmiş inan
Sekiz yüz seksen ü ṭoḳuz yıl ey cān

Rûşenî yukarıdaki beyitte hicrî takvime göre 889 senesini düşmüştür. Bu tarih miladî takvime çevrildiğinde 1484/1485 senesi elde edilmektedir.

1.1.2.1.2. Şobānnāme (Çobannâme)

Aruzun *fāilātün/fāilātün/fāilün* kalıbıyla mesnevî nazım şeklinde yazılmıştır. Rûşenî, eserin giriş bölümü hüviyetinde olan Farsça kısımda, arkadaşlarının ısrarı üzerine Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde bulunan *Kıssa-ı Çoban bâ Mûsâ* kısmını tercüme ettiğini belirtir. Bu ifadelerden ve eserin içeriğinden *Şobānnâme*'nin *Mesnevî*'den tercüme edildiği anlaşılmaktadır. Fakat Rûşenî eserini birebir çeviriden ziyade bir edebî adaptasyon formunda kaleme almıştır. Bu cihetiyle eser, telif-tercüme bir eser olarak değerlendirilebilir. Üzerinde çalıştığımız üç nüshanın tenkitli neşri yapıldığında 529 beyit sayısına ulaşılmıştır. Uzun, adı geçen eserin 800 ile 1000 beyit hacminde olduğunu söylemektedir (Uzun, 1982: 47). Eser üzerinde yüksek lisans çalışması yapan Ünal ise 530 beyit sayısına ulaşmıştır (Ünal, 2003: 144).

Eser, giriş bölümü ile birlikte toplam otuz sekiz başlıktan oluşmaktadır. Oldukça saf bir dille yazılan eserde, karşılıklı konuşmalara da yer verilmiştir. Bu bakımdan kısmen de olsa bir temsil durumu sezilmektedir. Eserin giriş kısmında, 1-20 beyitleri arasında *der medḥ-i Celālü'd-dīn Rūmī ḳaddese sırrahu* başlığı altında Mevlānā ve eseri *Mesnevî*'ye övgü bulunmaktadır. İlgili bölümün son beytiyle esas hikâyeye geçilir.

Tercümesin diñle ki budur dinür (Şn. 20)
Ḳand u nebāt-ile şekkerler yinür

Eserde üç ayrı hikâye konu alınmıştır. 20-273 beyitleri arasında bulunan ilk hikâye, Musa aleyhisselam ile yolda karşılaştığı bir çoban arasında geçen konuşmalardır. Genel itibariyle, Musa aleyhisselam Tûr dağına münacata giderken yolda bir çoban ile karşılaşır. Çoban, Musa aleyhisselamın geldiğini farketmez ve kendi lisanınca Allah'a yalvarma hâlindedir. Musa aleyhisselam bu hâli görünce çobana ettiği duanın yanlış olduğunu ve hatta küfre girdiğini söyler ve çobanı azarlar. Bunun üzerine Allah, dile değil gönle baktığını, kendisini kulları Hak'tan ayırmak için değil, O'na döndürmek için gönderdiğini söyler ve Musa aleyhisselamı azarlar. Musa aleyhisselam, geri dönüp çobana kendisine kızdığı için pişmanlığını belirtir. Aslında burada anlatılan

hadise; *"Allah sizin ne dış görünüşünüze ne de mallarınıza bakar."* (Müslim, 34; İbn Mâce, Zühd, 9) hadis-i kutsisinin tercümesi ve yorumu gibidir.

274-287 beyitleri arasında *naṣiḥat* başlığı altında okuyuculara okudukları kıssadan hareketle bazı nasihatlar verilmiştir. 287-301 beyitleri arasında Musa aleyhisselama risaletin nasıl verildiğini anlatan ikinci hikâye bulunmaktadır. 302-317 beyitleri arasında *münācāt* başlığı altında az hacimli bir münacat yazılmıştır.

Oḳur-iken derdle bu beyti men (Şn. 317)
Yāduma ne geldi yine diñle sen

Yukarıda verilen beyitle birlikte üçüncü hikâyeye geçilmiştir. 342. beyite kadar devam eden hikâyede ermiş ve veli bir çoban ile köpeğinden bahsedilir. 342-465 beyitleri arasında çeşitli münacat ve nasihat kısımları bulunmaktadır. 466. beyitten itibaren *tercüme-i ḥadīs̱-i ḳudsī* başlığı altında bir hadis tercümesi ve yorumu bulunmaktadır. 495-511 beyitleri arasında iki adet temsil verildikten sonra *Ḫatime-i ḳıṣṣa-yı çoban* başlığı ile birlikte eserin sonuna gelinir. Rûşenî, eserinin son kısmında eseri yazdığı yılı tarih düşmüştür.

Ḳıṣṣa-yı çoban çün ey ehl-i dil (Şn. 529)
Faḫr-ı cihān faḫrını tārīḫ bil

Yukarıda geçen *faḫr-ı cihān faḫrı* ifadesi, ebced hesabıyla hicri 880 yılına denk gelmektedir. Miladi takvime çevrildiğinde bu tarih 1475 ya da 1476 olmaktadır. Bu tarih dikkate alındığında eser, Rûşenî'nin mesnevileri arasında en erken tarihte yazılmış eseridir.

Genellikle *Külliyat* içinde gösterilen *Şobannâme*, çeşitli kütüphanelerde müstakil olarak da bulunmaktadır.

1.1.2.1.3. Der Kasemiyât ve Münâcât

76 beyit tutarında, kaside nazım şeklinde yazılmış olan eser, aruzun *fāilātün/fāilātün/fāilün* kalıbıyla kaleme alınmıştır. Aslında divan arasında da değerlendirilebilecek olan eser, üzerinde çalıştığımız nüshalarda ayrı bir metin olarak

Şobânnâme'den sonra verilmiştir. Bu bakımdan ayrı bir eser olarak da değerlendirilebilir.

Konu itibariyle adından da anlaşılacağı üzere Allah'a övgü, yakarış ve yalvarmadır. Aynı zamanda eserde Allah'ın 1001 isminden oldukça fazla alıntılar yapılmıştır. Bunun dışında bazı sahabelerin, evliyaların ve peygamberlerin de isimleri zikredilmiştir.

1.1.2.1.4. Der Medh-i Mesnevî-i Ma'nevî-i Mevleviyyet

89 beyit tutarında, kaside nazım şeklinde yazılmış olan eser, aruzun *fāilātün/fāilātün/fāilün* kalıbıyla kaleme alınmıştır. Adından da anlaşılacağı üzere Mevlânâ'nın *Mesnevî* ve *Fîh-i Mâfîh* isimli eserlerinin ve Mevlânâ'nın övgüsünü içermektedir.

1.1.2.1.5. Neynâme

Mesnevî nazım şeklinde, aruzun *fāilātün/fāilātün/fāilün* kalıbıyla yazılmış 1082 beyitlik bir eserdir. Konunun değişmesine paralel olarak bazı bölümler *mefāīlün/mefāīlün/feūlün* kalıbıyla yazılmıştır. Uzun, eserinde 1028 beyit tespit etmiştir (Uzun, 1990: 106). Diğer mesnevilerinde olduğu gibi konusunu *Mesnevî*'den almaktadır. Toplam 27 bölümden oluşan *Neynâme*, *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin tercümesiyle başlamaktadır. Bundan sonra devam eden kısımlar, bu ilk bölümün şerhi şeklindedir (Uzun, 1990: XVII).

Mesnevî'den tercüme yoluyla aktarılan ilk kısımda ney çalgısının maddi özellikleri yine neyin ağzından aktarılır.

Nāy idüm nāyī neyistāndan meni (Nn. 2)
Ol cihān-ı bāġ u bostāndan meni

Kesdi işbu ʿāleme ṣaldı meni (Nn. 3)
Menüm içün iñledüp merd ü zeni

20. beyitten itibaren madde âleminden mana âlemine geçiş vardır.

Gerçi kim ṣūret yüzinde bir neyem (Nn. 20)
Līk maʿnā gözi ile gör neyem

105-158 beyitleri arasında *der sırr-ı suḫan-ı ney ü bāḳī ḥāl-vey* başlığı altında yine neyin ağzından ney çalgısının mana vasıfları anlatılmıştır.

167-218 beyitleri arasında, Rûşenî, neyin Allah aşkıyla inlemesinden, gamlı oluşundan ve Allah aşkıyla inlemenin, gamlı oluşun faziletlerinden bahseder.

Nāyīnüñ sırrını neyden diñleñüz (Nn. 171)
Diñleñüz ney kimi siz de iñleñüz

Kimde kim yoḳ ḥāṣılı bir ẕerre derd (Nn. 177)
Dime sen merdler içinde aña merd

Bu söze zinhār inan itme ʿinād (Nn. 217)
Ney dimekden şaḫṣ-ı kāmildür murād

234-313 beyitleri arasında ney ile aşkın temsilî bir konuşması vardır.

ʿAşḳdan ney ṣoruban didi şehā (Nn. 236)
Aduñı bu bendeñe diseñ n'ola

ʿAşḳ daḫı ṣordı neyden adını (Nn. 240)
Ṣoruban eẕkārını evrādını

Hû, Allah'ın isimlerinden biridir. Tarikat erbabı dervişler, zikirlerinde Hû lafzını da sıkça kullanırlar. Neyin üflenmesiyle ortaya çıkan ses de aynı zamanda Hû lafzına benzetilmiştir. Bu bakımdan neye bir kutsiyet de atfedilir. Neynâme'de Rûşenî, 312-376 beyitleri arasında neyin daima Hû Hû demesini, Mesnevî'de de geçen Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'den duyduğu sırrın[6] ağırlığına dayanamayarak kimsenin olmadığı bir yerde bir kuyuya söylemesi olayına bağlar. Rivayete göre kuyu bu sırrı duyunca coşar, taşar, suyun taştığı yerde de kamışlar biter. Bu kamışlardan yapılan neyler ise duydukları sırrın etkisi ile içleri Allah aşkıyla dolar ve daima Hû Hû derler. Rûşenî'ye göre ney daima Hû Hû der, gû gû, yani malayani sözler demez.

Ney neden Hū Hū diyüp gū gū dimez (Nn. 322)
Nişedür her dem feraḥ ḳayġu yimez

---

[6] Metne göre bu sır, *lev denevtüm* sırrıdır. bk. dizin, ilgili madde.

479-541 beyitleri arasında aşkın latif hâllerinden bahsedilmiştir. Aşk, mahiyeti bilinmeyen bir sırdır. Fakat Hakk'a varmak isteyen de önce aşkı bulmalıdır. Aşkta millet ya da illet yoktur. Rûşenî bunu şu sözleriyle ifade eder:

ʿİllet ü millet ṣığışmaz ʿaşḳda (Nn. 488)
Millet ü ʿillet ṣığışmaz ʿaşḳda

Hakkı görmek, her mümin için farz-ı ayndır. Allah ise yalnızca aşk ile görülebilir.

Çünki görmek Ḥaḳḳı farż-ı ʿayn-imiş (Nn. 492)
Görmemeklik ḳatı ʿayb u şeyn-imiş

Çünki olmaz ʿaşḳsuz görmek Ḥaḳḳı (Nn. 503)
Ẕāt-ı bī-mānend ü Ferd-i Muṭlaḳı

556-938 beyitleri arasında *der beyān-ı hüviyyet-i Hū* başlığı ile birlikte Hû'nun vasıflarından bahsedilmiştir. 667-739 beyitleri arasında Hz. Musa ile Allah'ın has kulları arasından biri olan bir zat ile tanışması, *hikāyet* başlığı altında anlatılmıştır. Bu şekilde metnin akıcı olması sağlanmıştır. 900-913 beyitleri arasında ise her *şeyḫem* diyene dikkatle yaklaşılması gerektiğini ve şeyhi Seyyid Yahya'dan bahseder. Bu kısım, Rûşenî'nin hayatı ve tasavvufî kaynakları hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir.

Dime her şeyḫem diyene şeyḫ sen (Nn. 902)
Her ḳara ḫırḳa giyene şeyḫ sen

Her ele ṣunma elüñ yaʿnī ki var (Nn. 903)
Ṣanma ey ṭālib her elde nesne var

Seyyid-i sādāt Seyyid Yaḥyāya (Nn. 905)
İrmese irişmez-idi Mevlāya

Seyyid-i sādāt Yaḥyā gibi ol (Nn. 906)
Ne görübdür ne göriser özge ol

938-969 arasında bulunan *ḥikāyet der telvīn-i ṣāḥib-i irşād* başlıklı bölüm, Muhyiddin ibnü'l-Arabî'nin *Fususu'l-Hikem* ile *Futûhâtü'l-Mekkiyye* isimli eserlerini tanıtması bakımından önemlidir. Bu bölüm ile Rûşenî'nin tasavvufi anlayışı ve beslendiği kaynaklar hakkında bilgi sahibi olunmaktadır.

Dimiş ol kim Fuṣūṣuñ eyesidür (Nn. 939)
Ki telvīn donı aña geyesidür

Diyen bir vāḳıʿamdur hem Fuṣūṣa (Nn. 940)
Muṭābıḳ olan aḳvāli nuṣūṣa

Futūḥātı ki dinür aña Mekkī (Nn. 941)
Anuñ bir vārididür ṭutma şekki

Bulupdur çoḳlar anuñla Ḥaḳḳa yol (Nn. 942)
Ki beş yüz elli ṭoḳuz bābdur ol

968-1063 beyitleri arası, Rûşenî'nin ağabeyinden, kendi memleketi ve doğum yerinden bahsetmesi bakımından önemlidir. Bilindiği üzere tasavvuf yolunu Rûşenî'ye ilk gösteren sima, ağabeyi Alaaddin Ali'dir. Bu bilgi, ilgili bölümde Rûşenî'nin kendi sözleriyle ifade edilmektedir.

Ḳarındaşı ulusı Rūşenīnüñ (Nn. 978)
Küçücekden mürebbāsı Ġanīnüñ

Ḳamudan Rūşenīnüñ sevgülüsi (Nn. 979)
Şerīʿatde ṭarīḳatde ulusı

1064-1082 beyitleri arası eserin hatimesi, sonudur. Bu kısım, münacat şeklinde yazılmıştır. Allah'tan af ve mağfiret dileme bu kısmın genel konusudur. Rûşenî, bu eserde tarih düşmemiştir. Okuyuculardan Fatiha ve İhlas okumasını isteyerek eserini sonlandırır.

İşiden gören anı iḫlāṣla (Nn. 1082)
Fātiḥa oḳuya ʿāmm u ḫāṣṣla

1.1.2.1.6. Kalemnâme

Mesnevi nazım şeklinde yazılmış 101 beyitlik küçük bir eserdir. Aruzun *fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilün* kalıbıyla yazılmıştır. *Der beyān-ı ṣıfat-ı ḳalem* başlığıyla başlayan eserde kalem, kendi diliyle vasıflarından bahseder. Eser, bazı nüshalarda divana dâhil edilmiş, üzerinde çalıştığımız üç nüshada ise Neynâme'den sonra verilmiştir. Eser tek başlıktan oluşur ve hatimesi yoktur. Bu bakımdan yarım kalmış izlenimi vermektedir.

1.1.2.1.7. Divan

Dede Ömer Rûşenî'nin divanında, toplam 760 beyit tutarında 7 kaside, 3'ü Farsça olmak üzere 593 beyit tutarında 87 gazel; toplam 491 mısra tutarında 5'i tercî-i bend 1'i muhammes olmak üzere 6 musammat; 56 mısra tutarında 14 bentden oluşan Farsça 1 müstezad, toplam 456 beyit tutarında 114 tuyuğ; toplam 8 beyit tutarında 3 mesnevî; toplam 5 beyit tutarında 2 kıt'a, 3'ü Farsça olmak üzere 6 müfred ve 18 matla olmak üzere toplam 244 manzume bulunmaktadır. Toplam mısra sayısı 3.783'dür. Kasidelerden iki tanesi na't tarzında kaleme alınmış olup peygamber övgüsü içermektedir. Biri Farsça yazılmış, subhiyye tarzındadır. Kasidelerden biri de bazı nüshalarda ayrı olarak değerlendirilip divana alınmamış Silsilenâme'dir. Silsilenâme'nin dili Farsçadır. Hz. Ali'den başlayarak Hasan-ı Basrî, Davud-ı Tâî, Ma'rûf-ı Kerhî, Sakatî, Cüneyd-i Bağdâdî, Ebû Ali Mimşâd ed-Dineverî, Ebû Reşid Kutbuddin el-Ebherî gibi Halvetiyye tarikatının silsilesinde bulunan meşayıhtan kimselerin isimleri zikredilir. Silsilede Rûşenî'ye kadar Halvetiliğin tüm şeyhleri ayrı ayrı zikredilir. Fakat Rûşenî'den sonra Gülşenîlik tarikatının silsilesi verilmeye devam edilmiştir. Sırasıyla Şeyh İbrahim Gülşeni, oğlu Şeyh Ahmed Emîr, Ali Safvetî, Şeyh Hasan (Hasan-ı Ahsen)'in isimleri zikredilmiştir. Bu bakımdan Halvetiyye silsilesi bir yerden sonra Gülşeniyye silsilesine dönmüştür. Üzerinde çalıştığımız üç nüsha bu konuda ayrı bilgiler vermektedir. MK nüshası silsileyi İbrahim Gülşenî'nin oğlu Şeyh Ahmed Emîr'e kadar, N nüshası ise Ali Safvetî'ye kadar getirir. M nüshası Şeyh Hasan'da son bulur. Nüshaların yazılış tarihlerini vermesi bakımından bu bilgiler önemlidir. Rûşenî'den sonra gelen isimlerin de zikredilmesi, eserin aslında Rûşenî tarafından yazılmaya başlandığını, zaman sonra bazı eklemelerle genişletildiği fikrini vermektedir.

Gazellerin sekizi na't şeklindedir. Diğer gazelleri çeşitli konularda kaleme alınmıştır. Aydın, Bursa, Tebriz gibi gördüğü şehirleri de gazellerinde işlemiştir.

Tuyuğlarında da genellikle peygamber sevgisi işlenmiştir. Bunun dışında zaman zaman çeşitli öğütler içermektedir. Ayrıca tuyuğlarından dördü lügaz tarzında yazılmıştır.

1.1.2.2. Arapça Mensur Eserleri

1.1.2.2.1. Hâşiye alâ Envâri't-Tenzil ve Esrâri't-Te'vîl

Kaynaklarda böyle bir eserden bahsedilmemektedir. Türkiye kütüphanelerinde üç nüshası vardır.[7] Ancak eserin Millet Kütüphanesindeki nüshasında *"Hazret-i Dede 'Ömer Rûşenî efendimizüñ sûre-i bakara hâşiyesi ve tarikkatnâmesi…"* şeklinde bir ifade bulunmaktadır (Tavukçu, 2005: 39). Ayrıca eserde kırmızı mürekkeple yazılmış *li Rûşenî, er-Rûşenî* ifadeleri de bulunmaktadır (Uzun, 1982: 53).

1.1.2.2.2. Tarikatnâme

"Mürşid nasıl olmalıdır?" sorusuyla başlayan küçük bir risaledir. Tarikat adabı, müridin mürşidine bağlılığı gibi konular işlenmiştir. Bir nüshası bulunmaktadır[8] (Tavukçu, 2005: 39).

1.1.2.2.3. Risâle fi't-tecvîd ve fi't-tasavvuf

1473 yılında te'lif edilen eser, Kaside-i Bürde ve Rûşenî'nin;

Mest-i rāḥ olan müsterāḥ olmaz (D. 40/1)
Müsterāḥ olan mest-i rāḥ olmaz

matla'lı gazelinin Türkçe şerhini içermektedir.

---

[7] 1. Süleymâniye Ktp., Giresun İl Halk Ktp. Koleksiyonu, No: 28 Hk 3569; 2. Süleymaniye Ktp. Yeni Medrese, No: 1755/24; 3. İstanbul Millet Ktp. Ali Emiri Koleksiyonu, No: 4670/1.
[8] İstanbul Millet Ktp. Ali Emiri Koleksiyonu, No: 4670/2.

1.2. Eserin Nüshaları

Eserin yurt içi ve yurt dışında oldukça fazla sayıda nüshaları bulunmaktadır. Rûşenî'nin Divan'ı hakkında oldukça kapsamlı bir çalışması bulunan Tavukçu'ya göre yurt içinde toplam 68 nüsha, yurt dışında ise 6 nüshası bulunmaktadır (Tavukçu, 2005: 95). Tarafımızca da nüsha araştırması yapılmıştır. Fakat Tavukçu'nun ulaştığı nüshalardan farklı olarak herhangi bir nüsha ile karşılaşılmamıştır. Bu sebeple Tavukçu'nun eserinden hareketle nüsha listesini bazı güncellemelerle birlikte burada vermek uygun görülmüştür.

1.2.1. Yurt İçinde Bulunan Nüshalar

1. Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi, No: 1205.
2. Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, No: 1152.
3. Bursa İl Halk Kütüphanesi, Eski Eserler Bölümü, No: 2189.
4. Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi, Ulu Cami, No: 2144/2. (Bu nüsha yalnızca Rûşenî'nin Divan'ını ihtiva etmektedir.)
5. Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi, Genel, No: 671/1. (Tarikatnâme)
6. Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi, Genel, No: 671/2. (Bu nüsha yalnızca Rûşenî'nin Şobannâme'sini ihtiva etmektedir.)
7. Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi, Genel, No: 671/3. (Bu nüsha yalnızca Rûşenî'nin Neynâme'sini ihtiva etmektedir.)
8. Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi, Genel, No: 671/4. (Bu nüsha yalnızca Rûşenî'nin DİVan'ını ihtiva etmektedir.)
9. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, No: 2133. (Bu nüsha yalnızca Rûşenî'nin Divan'ını ihtiva etmektedir.
10. Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, No: 1569/5. (Bu nüsha yalnızca Rûşenî'nin Divan'ını ihtiva etmektedir.)
11. DTCF Kütüphanesi, A. 289.

12. DTFC Kütüphanesi, Muzaffer Ozak Koleksiyonu, No: 1215.
13. Hakkı Tarık Us, No: 25. (Bu nüsha yalnızca Rûşenî'nin gazellerinden seçmeleri ihtiva etmektedir.)
14. Hüseyin Kaya Nüshası (Bu nüshaya tarafımızca ulaşılamamıştır.)
15. İstanbul Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, No: 94.
16. İstanbul Bayezid Devlet Kütüphanesi, No: 1819/29.
17. İstanbul Bayezid Devlet Kütüphanesi, No: 3354.
18. İstanbul Bayezid Devlet Kütüphanesi, No: 4904. (Bu nüsha tam olmayıp yalnızca Rûşenî'nin bazı seçme şiirlerini ihtiva etmektedir.)
19. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: T. 624.
20. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: T. 795.
21. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: T. 1915.
22. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: T. 9385. (Bu nüsha yalnızca Şobannâme metnini ihtiva etmektedir.)
23. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No: T. 797.
24. İzzet Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi, No: 13196.
25. İzzet Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi, No: 13769-13770.
26. Kütahya Vahit Paşa İl Halk Kütüphanesi, No: 1182. (Bu nüsha yalnızca Rûşenî'nin Divan'ını ihtiva etmektedir.)
27. Mevlana Müzesi Kütüphanesi, Abdulbaki Gölpınarlı, No: 127.
28. Mevlana Müzesi Kütüphanesi, No: 1653.
29. Mevlana Müzesi Kütüphanesi, No: 2178.
30. Mevlana Müzesi Kütüphanesi, No: 2446.
31. Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Koleksiyonu, Manzum, No: 182.
32. Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Koleksiyonu, Manzum, No: 183.
33. Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Koleksiyonu, Manzum, No: 184.
34. Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Koleksiyonu, Manzum, No: 185.
35. Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Koleksiyonu, Manzum, No: 186.

36. Milli Kütüphane, F.B. No: 229.
37. Milli Kütüphane, Yazmalar, No: 3838.
38. Milli Kütüphane, Yazmalar, A. 6903/1-2.
39. Milli Kütüphane, Yazmalar, A. 2431.
40. Milli Kütüphane, Yazmalar, A. 841.
41. Milli Kütüphane, Yazmalar, A. 3100/3. (Bu nüsha yalnızca Şobannâme metnini ihtiva etmektedir.
42. Milli Kütüphane, Yazmalar, A. 3828. (Bu nüshanın yazarı, kütüphanenin sistemine Şeyh Galib Mehmed Es'ad Dede şeklinde yanlış girilmiştir.)
43. Milli Kütüphane, Yazmalar, No: 5432. (Bu nüshada eksik kısımlar mevcut olup tam değildir.)
44. Milli Kütüphane, Yazmalar, No: 2203/1. (Bu nüshada eksik kısımlar mevcut olup tam değildir. Ayrıca nüshanın sonunda tespit edemediğimiz, muhtemelen başka bir eserden alınmış mensur bir parça bulunmaktadır.)
45. Milli Kütüphane, Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, No: 3564. (Çok sayıda noksan kısım bulunmaktadır. Eserin ismi kütüphane kayıtlarına *Kitâb-ı Mevlânâ* şeklinde girilmiştir.)
46. Milli Kütüphane, Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, No: 3002.
47. Nuruosmaniye Kütüphanesi, No: 3851. (Bu koleksiyon şu anda İstanbul Süleymaniye Kütüphanesindedir.)
48. Rıfat Kütük Nüshası
49. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, No: 2641.
50. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, No: 3617.
51. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, No: 3748.
52. Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Bölümü, No: 211.
53. Süleymaniye Kütüphanesi, Düğümlü Baba Bölümü, No: 419. (Bu nüshada Kalemnâme mesnevisi eksiktir.)
54. Süleymaniye Kütüphanesi, Düğümlü Baba Bölümü, No: 419.

55. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, No: 136.
56. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, No: 3785.
57. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, No: 3431/2.
58. Süleymaniye Kütüphanesi, Şazeli Tekkesi, No: 50.
59. Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa Bölümü, No: 1178.
60. Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Bölümü, No: 614/2.
61. Süleymaniye Kütüphanesi, Uşşaki Tekkesi Bölümü, No: 62/2.
62. Süleymaniye Kütüphanesi, Carullah Veliyüddin Efendi Bölümü, No: 1661.
63. Süleymaniye Kütüphanesi, Serez, No: 3995/2 (Bu nüsha yalnızca Şobannâme metnini ihtiva etmektedir.)
64. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Bölümü, No: 928.
65. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan, No: 768.
66. TDK Kütüphanesi, Yz. A. 234.
67. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 85.
68. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 687.
69. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 761.
70. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 1067/1. (Bu nüsha yalnızca Şobannâme metnini ihtiva etmektedir.)

1.2.2. Yurt Dışında Bulunan Nüshalar

1. Azerbaycan Elyazmaları Enstitüsü, b-778.
2. Azerbaycan Elyazmaları Enstitüsü, b-3972.
3. Marburg Devlet Kütüphanesi, Ms. Or. Ct. 2270.
4. Vatikan Apostol Kütüphanesi, Vat-Turco, 244.
5. St. Petersburg Şark İlimleri Enstitüsü, V-1206.
6. İsveç Upsala Üniversitesi Kütüphanesi, İ-502.

1.2.3. Karşılaştırmada Kullanılan Nüshaların Özellikleri

1.2.3.1. (M) Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Koleksiyonu, Manzum, No: 184.

Etrafı meşin, ıstampa yaldızlı ve krem rengi kumaşla kaplanmıştır. 158 yk. 22.6x12.8-16.4x9.8 cm. boyutlarındadır. Kağıdı aharlıdır ve nesih hatla yazılmıştır. Her sayfada 15 satır bulunmaktadır. İlk varak tezhiplidir ve bu sayfada 10 satır bulunmaktadır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bazı sayfalarda derkenarda kırmızı mürekkeple el yazısıyla manzumelerin vezinleri ve bazı açıklamalar yapılmıştır. Açıklamalar *"butimar kuş ismidir, laf urmak"* gibi genellikle bilinmeyeceği düşünülen kelimelerin anlamlarını ihtiva etmektedir. Takip kaydı bulunmaktadır. Müstensihi ve istinsah tarihi tam olarak belli değildir. Silsilenâme incelendiğinde Rûşenî'den sonra gelen meşayıhtan bazı kimselerin isimlerinin de yazıldığı görülmektedir. M nüshasında silsilede bulunan son isim Şeyh Hasan'dır. Şeyh Hasan, İbrahim Gülşenî'nin halifelerinden olup 1576 ya da 1577 yılında vefat etmiştir. (Tayşi, 1993: 541) Diğer bir rivayet ise onun 1569 ya da 1570 senesinde vefat ettiğidir. (Yılmaz, 2001: 55) Bu bilgiler dikkate alındığında mezkûr nüshanın en geç 1577 yılında istinsah edilmiş olabileceği ortaya çıkmaktadır. Mezkûr nüsha, çalışmamızda esas nüsha olarak değerlendirilmiştir. Nüshada sırasıyla; 1b-42a Miskinnâme, 42a-61b Şobânnâme, 61b-64a der kasemiyât ve münâcât, 64a-67a der medh-i mesnevî-i ma'nevî mevlevî-set, 67a-102b Neynâme, 102b-105b Kalemnâme, 105b-158a Divan eserleri bulunmaktadır.

Eser, besmele ile başlamaktadır.

İlk beyit:

İlāhī men kimem k'idem münācāt
Ṭapuña eyleyem yā ʿarż-ı ḥācāt

Son beyit:

Çoḳ emek zaḥmet çeküp gördüm elem
Şimdi uş temmet diyüp çaldum ḳalem

1.2.3.2. (MK) Milli Kütüphane, Yazmalar, No: 3838.

Sırtı bordo renkli, gömme salbek şemseli, köşebentli, mıklebi kopuk, satıhları kahverengi meşin bir cildi bulunmaktadır. Bazı yaprakları laciverdî müzehhep, ilk iki sayfa çiçek motifli zerkârî desenlidir. Sayfalardaki cetveller yaldızlıdır ve bölüm başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 18x11-12.5x7.1 cm. boyutlarındadır. İlk sayfada 10, diğer sayfalarda 15 satır bulunmaktadır. Talik hatla yazılmıştır. Müstensihi ve istinsah tarihi bellidir. Eserin son varağında; *"sütūde el-faḳīr el-ḥaḳīr Cevrī be-ḳalem-i şikeste nüvişte şod fī sene 1030"* yazılıdır. Ayrıca 150a sayfasında divanın son kısmında eserin istinsah edildiği tam tarih ay ile birlikte *"temmetü'l-dīvānü'ş-şerīfü'l-mübārek fī aḫrār- şehr-i rebīʿü'l-āḫir min şühūr-ı sene s̱üles̱īn ü elf min hicretü'n-nübüviyye"* ifadesi ile H. 1030 senesinin Rebiülahir ayının son 10 günü içinde ifadesi ile verilmiştir. Bu bilgiye göre nüsha, 13 Mart 1621 ile 23 Mart 1621 tarihleri arasında istinsah edilmiş olmalıdır. Müstensihi ise, Mevlevî bir derviş olup divan şairi ve aynı zamanda hattat olan İbrahim Cevrî'dir.

Nüsha, dil hususiyetleri bakımından Azerî ağzı özelliklerinin ağır bastığı bir şekilde kaleme alınmıştır. Buradan hareketle müstensihin, Azerî sahasında yazılmış başka bir istinsah hattından eserini istinsah ettiği düşünülebilir.

Nüshada sırasıyla; 1b-38b Miskinnâme, 38b-40a Silsilenâme, 40a-58b Şobânnâme, 58b-61b der medh-i mesnevî-i maʿnevî mevlevî-set, 61b-64a der kasemiyât ve münâcât, 64a-99b Neynâme, 99b-102b Kalemnâme, 102b-150a Divan eserleri bulunmaktadır.

Divandan sonra 150b sayfasında yine talik yazıyla Neccârzâde Rıza Efendi'nin *sâlikân-ı nakşibend"* redifli ve yine Neccârzâde'ye ait olduğunu düşündüğümüz *"nakşibendîyüz biz"* redifli iki manzume bulunmaktadır. Neccârzâde Rıza Efendi'nin kayıtlarda geçen doğum tarihi 1679'dur. (DİA, 2006: C: 32, 483) İbrahim Cevrî'nin ölüm tarihi ise kayıtlarda 1654 şeklinde geçmektedir. (DİA, 1993: C: 7, 460) Bu bilgilerden hareketle Cevrî'nin istinsah ettiği eserine Neccârzâde'nin şiirlerini eklemesi

mümkün değildir. İleriki yıllarda esere sahip olan birinin burada gördüğü boş sayfaya ilgili şiirleri yazdığı düşüncesi duruma uygun düşmektedir.

Mezkûr nüshanın 151b-163b arasında İbrahim Gülşenî'nin Kıdemnâme adlı mesnevîsi bulunmaktadır. Eserin 164a numaralı son sayfasında ise Kemâlpaşazâde olarak bilinen, Osmanlının meşhur şeyhülislamlarından olan Şemseddin Ahmed'in, Muhyiddin ibni Arabî hakkında verdiği mensur fetvası bulunmaktadır.

İlk beyit:

İlāhī men kimem k'idem münācāt
Ṭapuña eyleyem yā ʿarż-ı ḥācāt

Son beyit:

Ey bād-ı nesīm Rūşenīnüñ
Aydın iline apar peyāmın

1.2.3.3. (N) Nuruosmaniye Kütüphanesi, No: 3851.

Yeşil kumaşla kaplı miklepli cildi bulunmaktadır. Kâğıt türü âbâdîdir. Nüshanın girişteki kapak sayfasında Sultan 3. Osman'ın tuğralı vakıf mühürü ve Haremeyn Evkaf Müfettişi İbrahim Efendi'nin mührü bulunmaktadır. Nüshanın boyutları, 19.3x11-12.5x6.5 cm.'dir. İlk varak tezhipli, diğer bütün varaklar yaldız cetvellidir. Başlıklar kırmızı mürrekkeple yazılmıştır. Anlaşılabileceği düşünülmeyen bazı kelimelerin üzerinde siyah mürekkeple ilgili kelimenin anlamı yazılıdır. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Fakat Silsilenâme'ye bakıldığında Rûşenî'den sonra gelen bazı Gülşenî meşayıhının ismi görülmektedir. Mezkûr nüshada son isim Ali Safvetî olarak kaydedilmiştir. İbrahim Gülşenî'nin torunu olan Ali Safvetî, 1596 senesinde vefat etmiştir. Ali Safvetî ismi mezkûr nüshada geçtiği üzere istinsah tarihi en geç 1596 olmalıdır. Yazmanın sonunda Hâletî'ye ait bir manzume ve biri Farsça olmak üzere iki müfred eklenmiştir. (Tavukçu, 2005: 88) Nüshada sırasıyla; 1b-41a Miskinnâme, 41b-42b Silsilenâme, 43b-62b Şobânnâme, 62b-65a der kasemiyât ve münâcât, 65b-68a der

medh-i mesnevî-i maʿnevî mevlevî-set, 68b-103b Neynâme, 103b-107a Kalemnâme, 107b-157a Divan eserleri bulunmaktadır.

İlk beyit:

İlāhī men kimem k'idem münācāt
Ṭapuña eyleyem yā ʿarż-ı ḥācāt

Son beyit:

ای روشنی درویش شو اشکسته و دلریش شو
در فکر کار خویش شو بر خیز وقت صبحدم

1.3. Eser Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Çalışmamıza konu olan Rûşenî'nin Külliyatı, *Miskinâme, Şobannâme, Neynâme, Kalemnâme ve Divan* olmak üzere toplam beş ana başlıktan oluşur. Dolayısıyla oldukça hacimli olan eserin her bir parçası üzerine kitap, tez, makale olmak üzere pek çok çalışma yapılmıştır.

1.3.1. Kitap

1. Musabeyli, Azade Ertuğrul. *Dede Ömer Rûşenî'nin Eserleri (İlmî Tenkitli Metni), (2. Cilt),* Redaktör: Cihangir Kahraman Vahidoğlu
2. Tavukçu, Orhan Kemal (2005). *Dede Ömer Rûşenî; Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni.* Erzurum: Suna Yay.
3. Uzun, Mustafa (1990). *Neynâme.* İstanbul.
4. Vural, Hanifi (2004). *Çoban-nâme.* Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yay.
5. Uyan, Ömer (2019). *Anadolu Sahasında İlk "Türkçe Şiir" Şerhi Ömer Rûşenî'nin Bir Tercî'i Bendi'nin Şerhi Müşkil-Güşâ (İnceleme-Açıklama-Metin).* İstanbul: Kitabevi Yay.

1.3.2. Tez

1.3.2.1. Lisans Bitirme Tezleri

1. Berdilek, Yaşar (1975). ***Dede Ömer Rûşenî'nin Çoban-nâme ve Ney-nâme Mesnevileri,*** (Basılmamış Lisans Bitirme Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.

1.3.2.2. Yüksek Lisans Tezleri

1. Altuntop, Nurten (2015). ***Dede Ömer Rûşenî Dîvânında Tasavvuf,*** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
2. Ateş, Canan (2017). ***Dede Ömer Rûşenî'nin Bir Şiirinin Şerhi: Müşkil-Güşâ (Metin-İnceleme)***, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
3. Aydemir, Semra (1990). ***Dede Ömer Rûşenî (Hayâtı, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkîdli Metni)***, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
4. Demir, Suna (2010). ***Dede Ömer Rûşenî'nin Divanı'nın (1b-60a) Transkripiyonlu Metni)***, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
5. Ünal, Hidayet (2003). ***Rûşenî Ömer Dede'nin Çobân-nâme Mesnevisi (İnceleme-Metin)***, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
6. Yalçın, Tolgahan (2019). ***Dede Ömer Rûşenî'nin Âsâr-ı 'Işk Adlı Mesnevîsi'nin Diliçi Çevirisi***, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.3.2.3. Doktora Tezleri

1. Uzun, Mustafa (1982). ***Dede Ömer Rûşenî'nin Hayatı, Eserleri ve Miskinnâmesi***, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1.3.3. Makale

1. Ekinci, Ramazan (2013). **"Dede Ömer Rûşenî'nin Bir Na'tının Yankıları"**, *Turkish Studies,* (8/9), 1291-1355.
2. Haksever, Ahmet Cahid-Altıntop, Nurten (2016). **"Dede Ömer Ruşenî'nin Dîvân'ında Tasavvufî Mertebeler"**, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C 5, (5), 1419-1434.
3. Kablander, Nesibe (2016). **"Dede Ömer-i Rûşenî Dîvânında Güzellik Unsuru Olarak "Boy" ve Tasavvufî Çağrışımları"**, *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (5), 71-87.
4. Tunç, Semra (1997). **"Dede Ömer Rûşenî"**, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* (4), 237-249.
5. Tunç, Semra (2001). **"Dede Ömer Rûşenî Divan'ında Söz ve Konuşma Âdâbı ile İlgili Hususlar"**, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (10), 161-185.

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

2.1. İMLA ÖZELLİKLERİ

Türklerin İslam ile tanışmaları ile birlikte girdikleri İslamî çevre, Türkçeyi pek çok açıdan etkilemiştir. Gerek coğrafi olarak Fars ve Araplarla yakınlaşmaları gerekse İslamî muhite girmeleri; Türklerin düşünce dünyasında, hayata bakışlarında, kültürlerinde ve tüm bunların sonucu olarak da edebiyat dünyalarında bazı değişikliklere sebep olmuştur. Bu yeni muhit ile birlikte yeni bir alfabe ile de tanışılmış ve zamanla bu alfabe ile ürünler verilmeye başlanmıştır. Türkçe, tarihi seyri içinde pek çok alfabe ile yazıya geçirilmiştir. Bunlar arasında Arap kökenli Türk alfabesi, gerek zaman bakımından gerekse verilen ürün bakımından oldukça önemli bir yerdedir. Türkçenin Arap alfabesiyle yazıya geçirilmeye başlanmasından sonra bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlardan biri de imla sorunudur. Türkçe, yapı itibariyle bol ünlülü bir dildir. Arap alfabesinin ünsüzlere dayalı yapısından ve ünlü bakımından Türkçeye göre daha az imkâna sahip oluşundan kaynaklı olarak 11. yüzyıldan itibaren yazılan eserlerde çoğunlukla sorun teşkil etmiş ve bazı karışıklıklara sebep olmuştur. Geniş coğrafyaya yayılan Türkçenin çoğunlukla Arap alfabesiyle yazıya geçirilmesi ve belirli bir standarta oturtulamaması neticesinde yazılan eserlerde, hatta aynı eserin farklı müstensihler elinden çıkan nüshalarda bazı imla çeşitlilikleriyle karşılaşılmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış eserlerde de sözü geçen sorunlara rastlanılmaktadır. Bu dönemde yazılmış eserlerin neredeyse hepsinde Arap alfabesi kullanılmıştır. İmla bakımından mezkûr dönem eserleri incelendiğinde temel olarak Uygur ve Arap-Fars imlası olarak iki ayrı geleneğin kullanıldığı görülmektedir. Bu iki geleneğin çoğu eserde aynı anda kullanılması da standart bir imlanın ortaya çıkmasını engellemiştir.

Dede Ömer Rûşenî Külliyatı, her ne kadar Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış olsa da, hem eserin ilgili dönemin sonu sayılabilecek 15. yüzyılda telif edilmesi hem de elimizde telif eserin bulunmayıp müstensih eserlerinin bulunması neticesinde külliyatta önceden belirttiğimiz imla karışıklıklarına sıkça rastlanılmaktadır. Hem telif edildiği dönem itibariyle hem de müstensihlerin artık Osmanlı Türkçesi sayılabilecek dönemde eseri istinsah etmeleri neticesinde eser, imla özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasında sayılabilir. Külliyatın yurt içi ve yurt dışındaki kütüphanelerde, değişik tarihlerde istinsah edilmiş birçok nüshasının bulunması, şairin eserlerinin yaşadığı dönemden itibaren Tebriz, Berda'a, Mısır ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde çok sevilerek okunduğunu göstermektedir. (Tavukçu, 2005: 44) Bunun bir sonucu olarak eserde Çağatay Türkçesinin ve Azeri Türkçesinin etkileri de bulunmaktadır.

Çalıştığımız eserin yurt içi ve yurt dışında kayıtlı pek çok nüshası bulunmaktadır. Biz; bu nüshalar arasından okunaklı olması, bütünlüğün sağlanmış olması, eksiğinin bulunmaması ve tarih bakımından telif edildiği döneme yakın olmaları bakımından üç nüshasını tercih ettik. MK ve N nüshası talik, M nüshası ise nesih yazıyla yazılmıştır. Esas aldığımız nüsha, okunması zor ya da ihtilaflı bazı kelimelerin harekeli olması ve diğer iki nüshaya göre daha okunaklı olması bakımından M nüshasıdır. Fakat edisyonu yapılırken diğer nüshalardan da azami surette faydalanılmıştır.

1. Uygur Yazı Geleneği

Uygur yazı geleneğine göre külliyatta görülen tipik örnekler şu şekildedir:

a. Ünlülerin yazılışı:

içümüz: ایچومز Mn. 10 boyağına: بویاغینه Mn. 17 söyleyüp: سویلیوب Nn. 15

görüp: كوروب D. 98/3 virmişem: ویرمیشم Şn. 154 üstine: اوستینه Kn. 3

b. Kalın sıradan kelimelerin başında س kullanılması:

sacı: ساجى Mn. 934 saḳalı: سقلى Şn. 502 saḳaṭ: سقط D. 46/4

c. "ç" ve "p" ünsüzlerinin ج ve ب ile yazılması:

eylemeyüp: ايلميوب D. 47/4 sürilüp: سوريلوب Şn. 165 güleç: كولج Şn. 222

ç. Bazı eklerin eklendiği kelimelerden ayrı yazılması:

sensün: سن سن Şn. 483 eñsesi: اكسه سى D. 93/4

maḥalsüz: محل سز Mn. 598

2. Arap-Fars Yazı Geleneği

Arap-Fars yazı geleneğine göre külliyatta görülen tipik örnekler şu şekildedir:

a. Ünlülerin yazılmaması:

dirdi: دِردِى Şn. 90 giydirüp: كيدرب Nn. 304

isterseñ: اِستَرسَك Şn. 412

b. "ñ" ünsüzü için ك harfinin kullanılması:

beñzer: بكزر Kn. 31 añmaya: اكميه Km. 37

diñlemez: دكلمز Mm. 65

c. Kalın sıradan kelimelerde ص harfinin kullanılması:

ṣaḳın: صقن Nn. 307 ṣalınmaġ: صالنمغ D. 60/2 ṣanma: صنمه Nn. 48

ç. Eklerin kelime tabanına bitişik yazılması:

dimişem: ديمشم D. 108/1 sökücügin: سوكوجكين Şn. 525 elinden: اللندن Nn. 719

d. چ ve پ harflerinin kullanılması:

ṭapmaz: طپمز Nn. 736 geçmiş: كچمش Mn. 29 kiçi: كچى Şn. 478

2.1.1. Ünlülerin Yazılışı

Eserde ünlülerin yazılışı genellikle kurallı değildir. Ünlüler, Uygur imla özelliklerine bağlı olarak çoğunlukla gösterilmiştir. Harekelere metnimizde çok sık rastlanılmamaktadır. Yalnızca okunması zor olduğu düşünülen, benzer başka kelimelerle karışma ihtimali olan ya da arkaik kalmış, günlük konuşma dilinde pek kullanılmayan kelimelerde okuma kolaylığının sağlanması açısından hareke kullanıldığı görülmektedir. Metnin tamamı manzum tarzda yazıldığı için bazı yabancı kökenli kelimelerde aruz veznine bağlı olarak özellikle uzun ünlülerin kısa yazıldığı görülmektedir. Özellikle *miskīn* "مسكين" kelimesinde bu farklılıkların çok olduğu görülmektedir. Zaman zaman aslına uygun olarak *miskīn* "مسكين" şeklinde uzun ünlülü, vezne aykırı durumlarda ise uzun ünlü kısaltılarak miskin "مسكِن" şeklinde yazılmıştır.

2.1.1.1. "a" Ünlüsünün Yazılışı

a. Ön seste

"a" ünlüsü metinde ön seste genellikle harekesiz yalnızca elif ile "ا" yazılmıştır. Eski Türkçede uzun olduğu düşünülen "acı, ara, aç, aç-, ad-" gibi kelimelerde ise uzunluğu göstermek için medli elif "آ" kullanılmıştır. Bunun yanında herhangi bir uzunluk bulunmayan kelimelerde kelimenin kalın sıradan gittiğini göstermek maksadıyla da medli elif kullanıldığı görülmektedir. Bazı kelimelerin hem medli hem medsiz hâli de bulunmaktadır. Nadiren üstünlü elif "اَ" de kullanılmıştır.

aracı: آرآجى Şn. 454 — aña: آكا Şn. 477 — añadur: اكادر Mn. 60

ancaḳ: انجق Mn. 60 — andağı: اندغى Km. 74

atasına: آتاسنه Mn. 963

b. İç seste

“a” ünlüsü metinde iç seste ya harekesiz elif ile "ا" ya yalnızca üstün ile "َ" ya da herhangi bir işaret kullanmaksızın gösterilmiştir. Nadiren medli elifle de yazılmıştır.

paşa: پاشا Mn. 963	ḳardaşuñ: قردشك D. 8/1[2]	ḫamu: خمو Nn. 581
saña: ساكا Nn. 584	var: وآر Nn. 587	aṣar: أصَر Mn. 1141

c. Son seste

“a” ünlüsü metinde son seste genellikle güzel he "ه" ile gösterilir. Bunun dışında bazen elif "ا" bazen de üstünlü güzel he "ةَ" ile gösterilir. Nadiren medli elif "آ" ve üstünlü elif "أ" ile de gösterilmiştir.

ḥaḳḳa: حقّه Nn. 1002	ola: اولآ Nn. 1003	ḥaḳḳına: حقّنةَ Mn. 64
baña: بكا Şn. 44	ola: اوله Mn. 125	anda: أنْدةَ Nn. 514

2.1.1.2 “e” Ünlüsünün Yazılışı

a. Ön seste

“e” ünlüsü ön seste ya harekesiz elif "ا" ile ya da üstünlü elif "أ" ile gösterilmiştir.

egme: اكمه Şn. 349	egrilmiş: أكرِلمِش Mn. 560	eline: ألِنه Mn. 819
elekçiler: ألَكجِلر Mn. 819	elenmiş: النمش Mn. 278	eyledi: ايلدى Nn. 164

b. İç seste

“e” ünlüsü iç seste istek kipinin eklendiği fiillerde ve bazı kelimelerde güzel he "ه" ile gösterilmiştir. Bunun dışında az sayıda kelimede harekesiz elif "ا" ile gösterilmiştir. Yine az sayıda kelimede üstün işareti ile "َ" gösterildiği görülmektedir. Bunların dışında genellikle herhangi bir işareti yoktur.

içerüz: اچه رز D. 11/3[11]	giyedüñ: كيه دك Şn. 37	giyene: كيانه Nn. 901
nesne: نسنه Nn. 902	mestden: مَستْدَنْ Şn. 149	

idesün: ایده سن Şn. 156 virilmeyenüm: ویرلماینم Şn. 166

c. Son seste

“e” sesi son seste harekesiz güzel he "ه" ile yazılmıştır. Bazı “ne+kim” yapılarında herhangi bir işareti kullanılmamıştır.

yitişdüre: یتشدوره Mn. 32 üzre: اوزره D. 76/3 ne kim: نکم D. 80/5

2.1.1.3. “ı, i” Ünlülerinin Yazılışı

a. Ön seste

“ı, i” ünlüleri ön seste elif ve ye "اي", sadece elif "ا", esreli elif ye "اِي" ve sadece esre "ِ" olmak üzere üç şekilde gösterilmiştir.

ılduz: ایلدز D. 77/2 istense: اِسْتَنْسَه Nn. 514 issi: اسّی Şn. 334

ırladanı: ایرْلَدَانیِ D. 10/4[13] irişe: ایریشه Mn. 332 iltüp: التوب Şn. 30

b. İç seste

“ı, i” ünlüleri iç seste çoğunlukla ye "ي" harfiyle bazen de yalnızca esre ile "ِ" gösterilmiştir. Bunun dışında herhangi bir göstereni olmayan kelime sayısı da fazladır. Yalnızca iki örnekte uzun esreli ye "ي" ile gösterilmiştir.

eline: اَلِنَه Mn. 819 elekçiler: اَلکجِلر Mn. 819 yilen: یِلَن Mn. 484

eylegil: ایلکِل Mn. 545 biter: بتر D. 70/4 yine: یینه D. 226

ḳılan: قلن D. 191/1

c. Son seste

“ı, i” ünlüleri metinde son seste esreli ye "يِ" ve harekesiz ye "ی" olmak üzere iki şekilde gösterilmiştir.

gülümsidi: كُولُومسدیِ Mn. 580 oğlı: اوغلی D. 8/1[2] dilini: دلینی Nn. 390

2.1.1.4. "o, ö" Ünlülerinin Yazılışı

a. Ön seste

"o, ö" ünlüleri ön seste genellikle elif ve vav ile "او" gösterilmiştir. Bunun dışında nadiren ötreli elif ve vav "اُوْ" ile gösterildiği görülmektedir. Yalnızca bir örnekte herhangi bir işaret kullanılmamıştır.

otlaḫ: اوتلاخ D. 19/2 özge: اوزكه D. 29/1 otla: اتله D. 196/3

otlar: اوُتلر Şn. 495 ögdi: اوكدى D. 144/1

b. İç ses ve son seste

Türkçede ilk hecenin dışında bulunmayan "o, ö" ünlüleri, iç ve son seste istikrarlı bir biçimde harekesiz vav "و" harfi ile gösterilmiştir. Bunun dışında nadiren ötreli vav "وُ" ile gösterildiği görülmektedir.

dögmeç: دوُكمَج Mn. 474 yolında: يولنده Nn. 997 ḳo: قو D. 3/1

2.1.1.5. "u, ü" Ünlülerinin Yazılışı

a. Ön seste

"u, ü" ünlüleri ön seste istikrarlı bir biçimde harekesiz vav "و" ile gösterilmiştir.

ulalduḳça اوللدقچه D. 23/1 uzatmış: اوزتمش Mn. 918 üzre: اوزره Kn. 28

b. İç ses ve son seste

"u, ü" ünlüleri iç ve son seste genellikle harekesiz vav "و" ile gösterilmiştir. Nadiren ötre "ُ" ile ya da ötreli vav "وُ" ile gösterilmiştir. Bunun yanında herhangi bir işareti olmayan örnekler de mevcuttur.

aramuzda: أرَامُزْده Mn. 772 degül: دكل Şn. 220 oḳur: اوقور Mn. 84

dün: دُن Mn. 434 ʿazīzüñi: عزيزوُكى Mn. 35

beñzeyüp: بكزه يوب Mm. 14

2.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

Arap-Fars ve Uygur imla kurallarına göre yazılmış örneklere diğer çoğu Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde olduğu gibi metnimizde de rastlanılmaktadır. Türkçe kelimelerde b-p, c-ç, d-t ünsüzleri sıklıkla birbirlerinin yerlerine kullanılmaktadır. Bu durum, sistematik imla kuralının olmayışından kaynaklanmaktadır.

2.1.2.1. "b-p" Ünsüzlerinin Yazılışları

"p" ünsüzü metnimizde kelimenin kök veya tabanında bulunduğu durumlarda genellikle "پ" harfi ile gösterilmiştir. İçinde "p" bulunan eklerde ise çoğu zaman "ب" ile gösterilmiştir. Özellikle "-Up" zarf-fiil eki istikrarlı bir biçimde "ب" ünsüzü ile yazılmıştır. Bunun yanında "p" "پ" harfinin kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Hatta bazı kelimelerin hem "b"li hem de "p"li kullanımları mevcuttur. "-UbAn" zarf-fiil eki, esas aldığımız M nüshasında bir yerde *olupan* (Mm. 50) "اولپن" şeklinde geçmiş olup, metnimizde diğer iki nüsha baz alınarak "-uban" şeklinde yazılmış, ilgili durum dipnotta belirtilmiştir.

hep: هب Mn. 895	olupdur: اولوپدر Mn. 898	ḳapu: قپو Nn. 582
olup: اولوب Mm. 55	pişmiş: پشمش Nn. 903	küpe: قوپه Mn. 1030

2.1.2.2. "c-ç" Ünsüzlerinin Yazılışları

"c-ç" ünsüzleri metnimizde daima "ج-چ" ile karşılanmıştır. Kelime başında "ç" ünsüzü daima "چ" ile, "c" ünsüzü ise "ج" ile gösterilmiştir. *cūşiden>coş-* yapısında olan kelime üç örnekte; "çoşubanı (Şn. 203, Şn. 462), çoşup (D. 73/2) şeklinde "چ" ile yazılmıştır.

Kelime sonunda "ç" ünsüzü genellikle cim "ج" ile yazılsa da bazı örneklerde çim "چ" harfiyle yazıldığı da tespit edilmiştir. *aç-* fiili ek almadığı zaman istikrarlı bir

biçimde "آج" şeklinde medli elif ve cim ile gösterilmiş, ek aldığı takdirde ise "اچمه" (Şn. 65) örneğinde olduğu gibi "چ" harfi kullanılmıştır.

ḳılıçlar: قلچلر Mn. 753　　bazlamaç: بزلماج Mn. 934　　ḳaç: قچ Mn. 1163

açuban: "آجوبن" Şn. 402　　çölmek: چولمك Şn. 455

çöküben: چوكوبن D. 11/3[5]

2.1.2.3. "d-t" Ünsüzlerinin Yazılışları

Metnimizde "t" harfini karşılayan te "ت" ve tı "ط" olmak üzere iki ünsüz bulunmaktadır. Kalın sıradan kelimelerde tı "ط", ince sıradan kelimelerde te "ت" kullanılmıştır. Bazı kalın sıradan kelimelerin *toza* "توزه" (Mn. 646) örneğinde olduğu gibi te "ت" harfi ile yazıldığı da görülmektedir. "d" harfi içinse dal "د" harfi kullanılmıştır. Eski Türkçede kelime başında bulunan ince ya da kalın "t" harfinin tonlulaşarak "d" olduğu bilinen bir durumdur. Fakat metnimizde bu tonlulaşma sistematik bir şekilde görülmemektedir. Bazı kelimeler Eski Türkçedeki hâlleriyle yazılmış, bazıları ise tonlulaşmıştır. Aynı kelimenin hem d'li hem t'li yazıldığı da görülmektedir. *ṭaġ* (Şn. 320) "طاغ" -*daġ* (Nn. 430) "داغ" gibi aynı kelimenin iki şekilde kullanılması metnimizde birçok kelimede görülmektedir.

tutmaç: تتماج Mn. 936　　tügme: تكمه D. 104/4　　diyü: ديو Şn. 311

ṭuṭaḳlu: طوطقلو D. 49/4　　dudaḳ: دودق Nn. 641　　dögün: دوكن D. 159/4

dınmañ: دنمك Mn. 718　　tikensüz: تكنسز D. 8/4[6]　　ṭoġrı: طغرى Şn. 450

2.1.2.4. "s" Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde Türkçe kelimelerde Arap-Fars imla geleneğine uygun olarak kalın sıradan kelimelerde sad "ص", ince sıradan kelimelerde ve eklerde sin "س" kullanılmıştır. Buna mukabil bazı kelimelerde sad "ص" olması gerekirken sin "س" kullanıldığı da görülmektedir.

sac: ساجی Mn. 934 saḳalı: سقلی Şn. 502 saḳaṭ: سقط D. 46/4

görse: كورسه Şn. 525 olısarsun: اولسرسن Mn. 296 yaṣ: یاص Mn. 54

ṣusuz: صوسز Mn. 471 süciden: سجی دن D. 10/6[11]

ṣapanumı: صاپه نمی Şn. 237 sevgüsi: سوكوسی D. 47/5

bağırṣaḳları: بغرصقلاری Mn. 954

2.1.2.5. "g-ñ" Ünsüzlerinin Yazılışları

Metnimizde Türkçe kelimelerde "g", "ñ" ve "k" ünsüzleri daima kef "ك" ile gösterilmiştir. Üç noktalı kef "ڭ" yalnız bir örnekte, Farsça *gül* kelimesinde "ڭلندن" (Mn. 601) şeklinde geçmektedir. Bunun dışında keşideli kef "گ" metnimizde kullanılmamıştır.

göñlümüñ: كوكلومك Mn. 605 yig: ییك Şn. 130 kendüzini: كندوزنی Nn. 502

2.1.3. Eklerin ve Edatların Yazılışı

2.1.3.1. Eklerin Yazılışı

Metnimizde ekler kurallı bir biçimde yazılmamıştır. Bitişik yazılması gereken bazı ekler bazen ayrı yazılmış, bazen de kurala uygun olarak bitişik yazılmıştır.

maḥalsüz: محل سز Mn. 598 dimişsündür: دیمش سن در Nn. 1068

tikensüz: تكنسز D. 8/4[5] kimsesi: كمسه سی D. 93/1

çerisi: چریسی Mn. 353 yaradubdur: یاردبدر Mn. 507

didügi: دیدكی Mn. 748

Belirtme hâli eki, nadir olarak, yabancı kökenli olup güzel he "ه" ile biten kelimelerde hemzeli güzel he "ۀ", nispet i'si "ی" ile biten kelimelerde de hemzeli ye "ئ"

ile gösterilmiştir. Bu durum Türkçe kökenli olan *kişi* kelimesinde bir defa görülmektedir.

cünbīde᾿i: جنبيدۀ Mn. 684 Rūşenī᾿i: روشنئ Mn. 756 kişi᾿i: كيشئ Mn. 829

2.1.3.2. Edatların Yazılışı

Metnimizde bazı edatlar kendinden önceki kelimeye bitişik yazılmıştır. Bu şekilde yazılan kelimeler çeviri yazıda araya tire "-" konularak gösterilmiştir.

2.1.3.2.1. "içün" Edatının Yazılışı

"içün" edatı metnimizde çoğu zaman önceki kelimeden ayrı yazılsa da bazı örneklerde bitişik yazıldığı da görülmektedir. Bu şekilde bitişik yazıldığı durumlar, çeviri yazıda araya tire "-" konularak gösterilmiştir. Metnimizde bir örnekte "içün" edatının tüm ünlüleri düzdür: "اچين" D. 137/4.

olmaġ-içün: اولمغيچون D. 32/3 ḥācāt-içün: حاجاتيچون Km. 74

ceng-içün: جنكيچون D. 26/4

2.1.3.2.2. "ile" Edatının Yazılışı

"ile" edatı da kendinden önce gelen kelimeye bazen bitişik bazen ayrı yazılmıştır. Bitişik yazıldığı durumlar çeviri yazıda araya tire "-" konularak gösterilmiştir. "ile" edatı kalın sıradan bir kelimeye bitişik yazıldığında bazı kelimelerde uyuma girerek kalın sıradana geçmiş, bazı kelimelerde de uyuma girmemiştir.

aḥrāruñ-ıla: احراركيله Mn. 1127 yaşıyla: ياشيله Mn. 514

benüm-ile: بنميله Şn. 143 yeñ-ile: يكيله Şn. 189

içmek-ile: اچمكيله D. 11/3[10] ẕevḳ-ile: ذوقيله Nn. 344

2.1.4. Arapça ve Farsça Kelimelerin Yazılışları

Çalıştığımız metin tasavvufi bir metin olduğu için Arapça ve Farsça kelimeler çoğunluktadır. Tasavvufi metinlerin halkın anlaması için yazılması sebebiyle anlaşılır olması beklenmektedir. Bu bakımdan metinde bulunan Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin bir kısmı dönemin konuşma dilinde de bulunan kelimelerdir. Metinde Farsça kökenli kelimelerin çokluğunun bir sebebi de Külliyatın büyük kısmının Mesnevi'nin bazı bölümlerinin edebi adaptasyonu olmasıdır. Metinde bazı Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin aslına uygun yazılmaması, tüm bu sebepler dikkate alınarak ilgili kelimelerin halk dilinde o şekilde geçtiği şeklinde açıklanabilir. Bunun dışında elimizde müellif hattının olmayışı, yanlış yazımların müstensih hatalarından kaynaklandığını da gösterebilir. Metinde aslına uygun olmayan yazımlar dizinde madde başı verildikten sonra "<" işareti eklenerek bu kelimelerin doğru yazımları verilmiştir.

Yanlış Yazım	**Doğru Yazım**
ḳatar "قتر" D. 231	ḳaṭār "قطار"
nebīd "نبيد" Nn. 93	nebīẕ "نبيذ"
s̱ānī "ثانى" D. 202/2	s̱āni ʾ "ثانء"
sefcedür "سفجه در" Mn. 41	safcadur "صافجه در"
segāv "سكاو" D. 206/4	seg-ābī "سك آبى"
sirkencebīn "سركنجبين" Şn. 230	sirkengebīn "سركنكنين"

2.1.5. Hemzenin Yazılışı

Metnimizde orijinal hâlinde hemze "ء" bulunan bazı kelimeler ye "ى" harfi ile gösterilmiştir. Bazı kelimelerde ise aslında hemze "ء" olmasına rağmen herhangi bir işaret konulmamıştır.

fāyide: فايده Nn. 219 dāyim: دايم Mn. 880 fāyıḳ: فايق Nn. 987

zāyil: زايل Mn. 42 şey: شى Nn. 421 ṭāʾif: طائفه Mm. 14

2.1.6. Şeddenin Kullanılışı

Metnimizde şedde "ّ" işareti Arapça kelimelerin yanı sıra az sayıda Türkçe kelimede de kullanılmıştır. Vezin zorlamasından dolayı aslında şedde olan kelimelerin tekli yazıldığı da görülmektedir. *elli* "اللّى" (Mn. 635) kelimesinde hem şedde kullanılmış hem de lam "ل" harfi yazılmıştır.

Rab: رب Mn. 20 red: رد Şn. 284 Ḥaḳı: حقى Nn. 466

meveddet: مودّت Nn. 526 issi: اسّى Şn. 334 uṣṣı: اصّى Mn. 474

2.2. SES BİLGİSİ

Eski Anadolu Türkçesi, Batı Türkçesinin Eski Türkçe ile Osmanlı Türkçesi arasındaki dönemidir. Bu bakımdan Batı Türkçesinin müstakil ilk devresidir. Batı Türkçesini Eski Türkçeye bağlayan bağlar bu devrede kendini iyice hissettirmekte, bu devreden sonraki Türkçede görülen birçok yeni şekil, bu devrede henüz Eski Türkçedeki eski şekillerin izlerini taşımaktadır (Ergin, 2005: 17). Mezkûr dönem, aynı zamanda bir geçiş dönemi özelliği taşır. Bu bakımdan bazı sesler Eski Türkçedeki hâllerinden farklılaşmıştır.

Ses bilgisi, seslerin geçmişten günümüze ya da incelenen döneme değin yaşadığı değişimleri inceler. Tarihi seyir içerisinde sesler, çeşitli etkenlere bağlı olarak bazı değişimlere uğrar. Bu değişimler, ilgili dönemin kimliğini belirleyen hususlardan biridir.

Çalıştığımız metin, Eski Anadolu Türkçesi döneminin sonu sayılabilecek 15. yüzyılda kaleme alınmıştır. Bu bakımdan eser, Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasında bir geçiş eseridir.

2.2.1. Ses Düşmesi

2.2.1.1. Ünlü Düşmesi

İç seste ünlü düşmesi daha sık görülmektedir. İkiden fazla heceli gramer birliklerinde sonda ünsüz olmayan orta hece ünlüsünün çoğu kez düştüğü görülür (Ergin, 2005: 51). Bu duruma vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi denilmektedir. Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi Türkçenin başlangıcından beri devam eden bir ses olayıdır (Köktekin, 2011: 68).

Bazı kelimelerde bu ses olayı kalıcı durumdadır.

ayruḳ < ayır-uḳ Mn. 264

beñze- < beñiz+e- Mn. 278

buyruḳ < buyur-uḳ D. 69/3

çevre < çevir-e Nn. 305

ḳavşur- < kav-ış-ur- D. 54/2

oġlan < oġul+an Mn. 963

oyna < oyun+a Nn. 984

uġra- < uġura- Mn. 1107

uyḫu < uyu-ḳu Şn. 36

üzre < üzere Mn. 220

yalñuz < yalıñuz Km. 76

yumşaḳ < yumuş-aḳ Şn. 281

Metnimizde düşmesi beklenen vurgusuz orta hece ünlüsünün nadiren düşmediği görülmektedir.

biri birile Mm. 14 (birbiri)

yalañuz Mn. 1007 (yalñuz)

yügürür Şn. 333 (yügrür)

Metnimizde geçici ünlü düşmesi daha sık görülür. Orta hecesinde ünlü bulunan kelimeler çekim eki aldıklarında ilgili hecenin düştüğü görülmektedir.

aġız > aġ(ı)zuñı D. 8/43

alın > al(ı)nuña D. 68/3

baġır > baġ(ı)rum D. 24/3

egin > eg(i)ninde Mn. 766

göñül > göñ(ü)lin Mn. 682

oġul > oġ(u)lı Mn. 961

"ile" edatı metnimizde bazı kelimelere bitişik yazıldığında ünlü düşmesi gerçekleşmiştir.

bed-kīş ile > bed-kīşle D. 160/3	cehl ile > cehlle Şn. 327
derd ile > derdle Şn. 27	cerv ile > cervle D. 11/1[12]

"i-" ek fiili bazen kendinden önce kelimeyle bitişik yazıldığında düşmüştür.

degül iseñ > degülseñ Mn. 55	ider idi > iderdi D. 12/1[6]
gider iken > giderken Şn. 295	pīh idi > pīhdi Mn. 938

Metnimizde ünlü karşılaşmalarından doğan ünlü düşmeleri de mevcuttur. Bu ses olayına vezin sebep olmaktadır. Kalıcı değildir.

ki aḳıdursun > k'aḳıdursun D. 66/1	ne eyledi > n'eyledi Mn. 593
ki anda > k'anda Mm. 31	nesne idügüm > nesn'idügüm Nn. 224
ki ey > k'ey Nn. 358	ne itdi > n'itdi Mn. 564
ki içe > k'içe Nn. 797	ne ola > n'ola D. 67/5
ki ola > k'ola D. 125/1	

2.2.1.2. Ünlü Birleşmesi

Ünlü birleşmesi temelde ünlü düşmesi olarak da değerlendirilebilir. Sonunda ünlü bulunan bir kelimeyle başında ünlü bulunan başka bir kelime karşılaştığında çoğu zaman açıklık derecesi diğerine göre düşük olan ünlü düşer. Bu ses hadisesine ünlü aşınması, ünlü derilmesi de denilmektedir.

anca oḳ > ancaḳ Mn. 60	ne içün > niçün Mn. 856
bu öyle > böyle Mn. 509	şu ol > şol Nn. 1074
ḳarında eş > ḳardaş Mn. 515	şu öyle > şöyle Mn. 177
kendü özi > kendüzi Nn. 682	şu imdi > şimdi Mn. 517

ne erse ne > nesne D. 158/2 ṭaġ ol > degül Mn. 67

2.2.1.3. Ünsüz Düşmesi

Türkçenin tarihi seyri içinde pek çok kelimede bazı ünsüzler kalıcı olarak düşmüştür. Metnimizde genellikle damaklı ve akıcı ünsüzlerin düştüğü görülmektedir.

b->Ø-, -b>-Ø

Metnimizde bir manzume tamamen Çağatay Türkçesi ile yazılmıştır. Dolayısıyla bu manzumedeki kelimelerde Çağatay Türkçesindeki özellikler görülmektedir. Mezkûr manzumede bulunan *bolur* (D. 98/4) kelimesindeki b- Eski Türkçedeki şeklini koruyarak düşmemiştir. Bunun dışında kelime başında veya sonunda "b" sesinin düştüğü örnekler mevcuttur.

bol- > olam D. 99/1, ola Nn. 517, olan Şn. 63, oluban Mn. 950

sub > ṣuyı Şn. 94, ṣudan Şn. 118

-g-/-ġ- > -Ø-; -g/-ġ > -Ø

Ötümlü damak ünsüzü olan "g"'nin iç ses ya da son seste düşmesi, Türk yazı dillerinde düzensiz bir şekilde karşımıza çıkar. (Karaağaç, 2012: 195) Metnimizde de bu duruma bazı örneklerde rastlanılmaktadır.

içgerü > içerü Şn. 106 ḳulġaḳ > ḳulaḳ Nn. 169

ḳamuġ > ḳamu Mn. 662 tirig > diri Mn. 477

ḳapıġ > ḳapu Nn. 582 türlüg > dürlü Mm. 5

ḳatıġ > ḳatı Mn. 605 uluġ > ulu Mn. 991

ḳayġı > ḳayı+sı D. 100/1 yalġan > yalan Mn. 1044

kergek > gerek Şn. 52

-l- > -Ø-, -l > -Ø

Türkçede iç seste ya da son seste bulunan “l” ünsüzü genellikle korunmuştur. Nadir kelimelerde ünsüzün düştüğü görülmektedir. Metnimizde örneği azdır.

keltür- > getür Mn. 129 oltur- > otur Mn. 272

“ol” üçüncü teklik şahıs zamiri her ne kadar metnimizde çoğunlukla kullanılan şekil olsa da kırk beş yerde son seste “l” ünsüzünün düştüğü görülmektedir.

ol > o Nn. 517…

-r- > -Ø-

Eski Türkçeden beri iç sesteki “r” sesi ünsüz yanında düşme eğilimi gösterir. (Karaağaç, 2012: 220) Metnimizde sınırlı sayıda görülmektedir.

birle > bile Nn. 195 er- > i- Mn. 414

y- > Ø-, -y > -Ø

Azerbaycan Türkçesinde düz-dar ve dar-yuvarlak ünlülerin önünde bulunan *y* sesinin düşmesi düzenlidir. (Karaağaç, 2012: 236) Diğer Türk lehçelerinde olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de düzensiz bir şekilde düşmeler görülmektedir. Metnimizdeki örnekleri aşağıdaki şekildedir:

yıġaç > aġaç Mn. 1162 yıraḳ > ıraḳ Şn. 55

yıl > ilde Nn. 1052 yip > ip Mn. 1143

yılan > ilan Mn. 942 yit- > iter Mn. 238

yılduz > ılduz D. 77/2 yüce > ucadur Nn. 523

yınan- > inan Mn. 1171

2.2.1.4. Ünsüz Tekleşmesi

Arapça kökenli olup kelime sonunda ikiz ünsüz (şeddeli) bulunan kelimelerde, Türkçenin dil yapısına uygun olarak sondaki çift ünsüzden birinin düşmesine ünsüz tekleşmesi denir. Bu durum aslında ilgili kelimenin Türkçeleştiği anlamına gelir. İlgili

kelime sonuna ünlü ile başlayan bir ek geldiğindinde düşen ünsüzün tekrar ortaya çıktığı görülmektedir. Bu duruma metnimizde de rastlanılmaktadır. Fakat vezin dolayısıyla aynı kelimenin ek almadan sondaki ünsüzün düştüğü ya da düşmediği durumlar da görülmektedir. Aynı zamanda sonu şeddeli bazı kelimelerin ünlü ile başlayan ek almasına rağmen sondaki ünsüzün vezin gereği yine düştüğü görülmektedir (Ḥaḳa D. 12/1[12]). Bu durum metnimizde ünsüz tekleşmesinin tespitini zorlaştırmaktadır.

dürr > dür D. 38/3	redd > red Şn. 284
ġamm > ġam Mn. 675	şekk > şekdür Mn. 417
ḥacc : ḥac Mn. 893	şerr > şer Mn. 9
ḥaḳḳ > ḥaḳ Şn. 114	

2.2.1.5. Hece Düşmesi

Bir gramer birliğinde arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin bazen düştüğü görülmektedir (Ergin, 2005: 52). Bu ses olayının metnimizdeki en bariz örneği "durur> +DUr" şeklindedir. Aynı zamanda metnimizde hem "durur" şekli hemde "+dur" şekli kullanılmıştır.

ḫod-rū durur > ḫod-rūdur Nn. 552	şimdiden girü > şimdengirü Mn. 1014
lāyıḳ durur > lāyıḳdur D. 1/3	taşıḳ- > çıḳup Mn. 235
ṣafā durur > ṣafādur Mm. 45	ṭatıġlıġ > ṭatlu Mn. 531

2.2.1.6. Hece Kaynaşması

Sürekli birlikte kullanılan kelimelerin geçirdikleri değişikliklerden sonra birbirine kayanaşarak yeni bir şekil alması ve tek kelime gibi olmasıdır (Tuna, 1986: 43). Bu ses olayına birleşme de denilmektedir.

kim erser ne > kim ise ne > kimse Mn. 63

ne erser ne > ne ise ne > nesne Nn. 590

ṭaġ ol > degül Nn. 935

2.2.2. Ses Türemesi

Sesler gramer birlikleri içinde yan yana düşerken bazen birbirleriyle doğrudan doğruya birleşemez ve aralarında bağlanmayı sağlayacak ilave bir ses alırlar (Ergin, 2005: 51). Bu ses olayı, eklemeyi kolaylaştırmak ve yabancı kelimeleri Türkçenin ses ve hece yapısına uydurmak amacıyla yapılır (Banguoğlu, 2007: 65). Bu ses olayına metnimizde de rastlanılmaktadır.

2.2.2.1. Ünlü Türemesi

Eski Anadolu Türkçesinde ünlü türemesi, alıntı kelimelerde yer alan çift doruklu heceleri Türkçenin hece yapısına uydurmak için ve vezin gereği yapılan ünlü türetmeleridir (Köktekin, 2011: 69). Metnimizde bu tip kelimeler çoğunlukla orijinal imlasına uygun yazılmıştır.

āşkār > āşikār Nn. 453 ṣabrluḳ > ṣabırluḳ Mn. 351

2.2.2.2. Ünsüz Türemesi

Ünsüz türemesi kelimenin aslında seyrek görülmektedir. İçinde hemze bulunan Arapça kökenli bazı kelimelerde hemze düşmüş, karşılaşan iki ünlü arasında “y” türemesi olmuştur.

dāʾim > dāyim Mn. 880 fāʾide > fāyide Nn. 219

ġarāʾib > ġarāyibdür D. 1/1

Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde iki ünlü arasında yardımcı y ünsüzü türemiştir.

baḳma-y-am Şn. 204 hevā-y-a Nn. 600

boya-y-up Mn. 514 olma-y-an Nn. 722

Yansıma kökenli bazı kelimelerde kelime başında ḥ türemesi meydana gelmiştir.

aykırmaḳ > ḥayḳırup Şn. 40

2.2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

Türkçede iç seste iki ünlü arasında bulunan ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzler, ilk açık hece ünlülerinin etkisi altında, açık hecenin zayıflığını örtmek üzere ikizleşirler (Karaağaç, 2012: 132). Bu durum, ifadeyi daha belirgin hâle getirmek arzusu olarak da açıklanabilir (Köktekin, 2011: 70). Ünsüz ikizleşmesi ünlü uzunlukları ile de açıklanabilir. Açık hecedeki uzun ünlünün çekici etkisi ile izleyen hecenin başındaki ünsüz ikizleşerek ilk hece kapalı hâle gelir ve uzun ünlü kısalır (Tekin, 1995: 148). Metnimizde yalnız birkaç kelimede bu ses olayına rastlanılmaktadır.

elig > elli Mn. 635 idisi > isi > issi Şn. 334

2.2.3. Ses Değişmeleri

Ses değişmesi; bir dilde kendiliğinden veya o dilin ses eğilimlerine bağlı olarak, kelime veya eklerde, bir sesin yerini genellikle kendisine yakın başka bir sese veya gelişme yolu ile kendisinden türemiş başka bir sese bırakması olayıdır (Korkmaz, 2010: 185). Metnimizde de bu ses olayına sık rastlanılmaktadır.

2.2.3.1. Türkçe Kelimelerde Ses Değişmesi

2.2.3.1.1. Ünlü Değişmesi

Türkçede kelime köklerinde ya da eklerde bulunan ünlüler zaman zaman bazı değişikliklere uğramaktadır. Bu ses değişmelerinin bir kısmı sözcük içindeki seslerin

birbirini etkilemesiyle veya birbirlerine benzemeye çalışmasıyla, bir kısmı da en az çaba yasası gereği[9] dilin doğal gelişimiyle meydana gelmiştir (Efendioğlu, 2013: 54).

2.2.3.1.1.1. e>i; i>e Değişmeleri ve Kapalı e Meselesi

Türkoloji literatüründe, boğumlanma noktası "i" ve "e" ünlüleri arasında bulunan "ė" sesine kapalı e denilmektedir (Korkmaz, 2010: 138). Eski Türkçeden günümüz Türkçesine değin kapalı e'nin varlığı Türkologlar tarafından hep tartışılmıştır. Thomsen, Nemeth, K. Grønbech, Poppe, Räsänen gibi bilim adamları bu sesi bir fonem olarak kabul etmelerine karşılık, Radloff, Arat vb. bilim adamları bu görüşe karşı çıkmış ve ė > e (>i) gelişimini kabul etmişlerdir (Eker, 2010: 237).[10] Brahmi yazısında "e" ve "ė" harfleri için ayrı yazılışların olması, Uygur ve Mani yazısında "i" ve "ė" harflerinin ayrı işaretlerinin bulunması, Göktürk metinlerinde bazı kelimelerin ilk hecesinde bulunan "i" ünlüsünün bazen yazılıp bazen yazılmaması kapalı e ünlüsünün varlığını kanıtlar niteliktedir. Arap alfabesinde kapalı e'nin ayrı bir işareti bulunmamaktadır. Fakat bazı kelimelerin kök hecelerinde "i" kullanılmış, bazılarında ise "e" kullanılmıştır. Dolayısıyla kapalı e'nin varlığı müphem duruma düşmüş, tespiti zorlaşmıştır. "e" ve "i"nin kelime kök hecelerinde nöbetleşe kullanımı, *e>i* değişmesinin bir göstergesi mi yoksa kapalı e'nin varlığına delalet mi henüz net değildir. Eski metinlerin çeviri yazılarında bazı araştırmacılar tüm bu hususları dikkate alarak eserlerinde kapalı e'yi göstermişlerdir. Bazı araştırmacılar ise kapalı e'nin işaretinin bulunmayışını dikkate alarak daha temkinli davranmışlardır.

Metnimizde de e/i karmaşası mevcuttur. Bazı kelimelerin kök hecelerinde "e" yazılmış, bazılarında ise "i" yazılmıştır. Yalnızca hareke kullanıldığı veya herhangi bir işaret kullanılmadığı durumlar da mevcuttur. Aynı kelimenin iki hatta üç farklı şekilde yazıldığı da gözlemlenmiştir. Metnimizin harekesiz yazılmış olması, kapalı e'yi

---

[9] En az çaba yasası; dilde konuşma sırasında olabildiğince az enerji harcama isteğidir.

[10] Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ceylan-Yılmaz, Emine (1991) "Ana Türkçede Kapalı *e* Ünlüsü" *Türk Dilleri Araştırmaları,* (2), 151-165.

gösteren herhangi bir işaretin olmayışı dikkate alınarak çalışmamızda imlaya bağlı kalınmış, yalnızca görülen şekliyle okunmaya gayret edilmiştir.

e>i değişmesi

***kėd- > gey- > giy-*:** giy-endür Mn. 315, giy-er Mn. 321, giy-üp Nn. 952

***kė(d)dür- > geydür- > giydir-*:** giydir-üp Nn. 304

***tė- > di-*:** di-yüp Nn. 322, di-yesün D. 59/4, di-yü Şn. 301

***keçe > gice*:** gice Mn. 1045, gice+den Şn. 328, gice+ye Mn. 408

***er- > ėr- > ir-*:** ir-mez Mn. 442, ir-di Mn. 454, ir-üp Şn. 341

***gerü > girü*:** girü Mn. 1155, girü D. 57/4

i>e değişmesi

Açıklık derecesi dar olan “i” sesinin açıklık derecesi geniş olan “e” sesine dönüşmesi, dildeki ekonomi yasası gereği daha az enerjiye sahip bir ses, daha fazla enerji gerektiren bir sese dönüşemeyeceği için fonetik açıdan aykırı bir değişmedir. (Efendioğlu, 2013: 55) Bu sebeple metnimizde görülen i>e değişmesinin aslında i>ė olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

bil > bel Mn. 173 yil > yel Mn. 173 kiç > geç-düm Nn. 581

2.2.3.1.1.2. Kalınlık-İncelik Bakımından Sıra Değiştirme

Metnimizde bazı kelimeler Eski Türkçedeki hâllerinden farklı olarak kalınlık-incelik bakımından sıra değiştirmiştir.

amtı > imdi Mn. 974	bıçıl- > biçilem D. 83/2
ayt- > eydeler Mn. 1077	yana > yine Şn. 106
ben+ge > baña Şn. 42	yorı- > yöri Şn. 105
bışur- > bişürdi D. 90/4	Teñri > Tañrı Şn. 290

2.2.3.1.1.3. Ünlü Düzleşmesi (U>I)

Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik ses olaylarından olan ünlü düzleşmesine metnimizde de rastlanılmaktadır. Bazı kelimelerin hem düz hem yuvarlak olmak üzere iki şekli de bulunmaktadır.

açuķ > açıķ Nn. 887

berü > beri D. 194/2

büt- > bitmez Mn. 135

degül > degilem Km. 39

uşbu > işbu Nn. 148

ķadġur- > ķayġur- > ķayur- > ķayırma Mn. 140

körün- > görinür Mn. 253

ķuyu > ķuyı Şn. 94

ṭoġru > ṭoġrı Şn. 450

uçun > üçün > içün Mn. 200

2.2.3.1.1.4. Ünlü Yuvarlaklaşması (I>U)

Bir kelimenin ön, iç ya da son sesinde bulunan düz ünlülerin çeşitli sebeplerle yuvarlak ünlüye dönüşmesi anlamına gelen ünlü yuvarlaklaşması, Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik ses olaylarından biridir. Metnimizde de bu ses olayına sık rastlanılmıştır.

ayrıġ > ayru Mn. 535

ķapıġ > ķapu Nn. 582

ķarşı > ķarşu Nn. 92

kizli > gizlü D. 136/1

oķı- > oķur Mn. 84

ṣatġın > ṣatın > ṣaṭun Şn. 509

sevgi > sevgüñi Mn. 30

ṭapıġ > ṭapuñı D. 79/4

ṭatıġlıġ > ṭatlıġ > ṭatlu Şn. 449

temir > demür D. 69/2

yabız > yavuz Mn. 165

yapıġ > yapunuñ Mn. 328

yorı- > yürüdüm Mn. 220

2.2.3.1.2. Ünsüz Değişmesi

Bir ünsüzün teşekkül noktası itibariyle yerini başka bir ünsüze bırakması hadisesine ünsüz değişmesi denilmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde bu ses hadisesi patlayıcıdan sızıcıya, tonsuzdan tonluya, katıdan akıcıya değişmesi şeklinde görülmektedir.

2.2.3.1.2.1. Tonlulaşma

Oğuz Türkçesini diğer Türk lehçelerinden ayıran en belirleyici özelliklerden biri, kelime başı sert (tonsuz) ünsüzlerin yumuşuması (tonlulaşması) olayıdır (Efendioğlu, 2013: 60). Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde sık görülen bu ses olayı, metnimizde de birçok kelimede bulunmaktadır. Bazı kelimelerde iki şeklin de bulunduğu dikkat çekmektedir.

t->d-, ṭ->d-

Eski Türkçe devrinin sonlarından itibaren görülmeye başlanmıştır. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde karışık durumda görülmektedir. Aynı kelimenin iki hâli de metinlerde görülebilmektedir. Bu bakımdan tespiti zordur. Metnimizdeki örnekleri aşağıdaki şekildedir:

tad- > dadmadı Nn. 846	tiken > dikendür Mn. 324
ṭağıl- > dağılmış Mn. 816	til > dil Km. 35
ṭağla- > dağladı Nn. 251	til- > dilem Nn. 284
ṭaḳı > daḫı Mn. 15	tilbe > delü Mn. 317
ṭaḳın- > daḳınur Şn. 68	tile- > dile Nn. 820
ṭal- > dal- Mm. 5	tilen- > dilenmez-idüm D. 87/5
ṭalaş- > dalaşuban Şn. 276	tilkü > dilgü Mn. 1089
ṭamaḳ > damağından Nn. 796	tirig > diri D. 198/4

ṭaş- > daşdı D. 73/2

ṭayaḳ > dayaġına Şn. 341

teg > dek Şn. 430

teg- > degmez D. 196/4

tegşür- > degşürüben D. 198/1

telük > delikden Mn. 807

temür > demür D. 69/2

teñiz > deñiz Şn. 457

teñlü > deñlü D. 78/1

tep- > depmek Mn. 478

tepele- > depele D. 46/5

tepret- > depretme Nn. 641

ter > derinden D. 79/6

teve > deve Mn. 478

ṭın- > dınmañ Mn. 718

tıñla- > diñle Nn. 17

tırman- > dımranur Mn. 1140

ti- > dimekdür Mn. 444

tik- > dikedüm Şn. 31

türiş- > düriş Mn. 1150

tiril- > dirile Mn. 995

tirlik > dirligi Şn. 114

tiş > dişüñ D. 80/5

titre- > ditredi Nn. 235

tiz > dizini Şn. 336

ṭoġ- > doġdı Şn. 272

ṭoḳun- > doḳunmaz Mn. 346

ṭol- > doldı D. 79/9

ṭolaş- > dolaşup Mn. 837

ṭomalt- > domaldup Mn. 1148

ṭuṭaḳ > dudaḳ Nn. 641

ṭur- > durana Mn. 163

ṭuraḳ > duraġ D. 41/2

ṭon > donı Nn. 939

tög- > dögeler Mn. 746

tök- > dökdi Mn. 512

tön- > döne Nn. 733

tört > dörd Şn. 94

töşek > döşekdür Mn. 692

tün > dün Nn. 997

Metnimizde hem tonlu hem tonsuz şekliyle yazılan kelimeler bulunmaktadır. İlgili kelimeler dizinde birbirine atıf yapılmıştır. Metnimizde iki şeklide de yazılan kelimeler:

ṭaġ Mn. 166

ṭol-: ṭola Nn. 897

ṭaġıl-: taġılmış D. 77/4

ṭaġla-: ṭaġladı Şn. 183

ṭaḳın-: ṭaḳınup Şn. 240

ṭal-: ṭalar D. 206/4

ṭalaş-: ṭalaşmaḳ Mn. 462

ṭaş Mn. 285

ṭın-: ṭınma Şn. 218

tiken: tikenden Nn. 80

ṭoġ-: ṭoġanuz D. 9/1[12]

ṭoḳun-: ṭoḳunma D. 8/[16]

ṭolaş-: ṭolaşma Mn. 462

ṭoy-: ṭoydı Mn. 399

tök-: tökdi Nn. 700

ṭur-: ṭuran Mn. 790

ṭut-: ṭutġıl Mn. 283

ṭuṭaġ D. 41/1

ṭuy-: ṭuyan Nn. 313

tügme D. 104/4

tüken-: tükendi Nn. 358

Metnimizde çoğunlukla kalın sıradan olan bazı kelimelerde Eski Türkçedeki *t* şekli korunmuştur.

ṭaġlat-: ṭaġlatam Nn. 285

ṭam-: ṭamsa Şn. 408

ṭana Mn. 447

ṭayan-: ṭayanmaḳ Mn. 148

ṭoġan D. 74/6

ṭoġran-: ṭoġranur Nn. 263

ṭoġrı Mn. 173

ṭoġrılt-: ṭoġrılt Mn. 1152

ṭoġruluḳ: ṭoġruluġa Şn. 261

ṭoḳuzıncı Mn. 704

ṭolan-: ṭolanur Şn. 335

ṭoldur-: ṭolduruban Şn. 342

ṭolu Mn. 998

ṭon: ṭonın Nn. 1000

ṭopṭolı Mn. 171

ṭoḳuz: ṭoḳuzı D. 220/2

ṭuṭaḳlu: ṭuṭaḳluca Şn. 221

ṭutıl-: ṭutılmasa Mn. 441

Metnimizde bir ince sıradan kelimede *t* korunması tespit edilmiştir:

tökül-: töküldi D. 81/6

Metnimizde aşağıda verilen kelimelerin sonunda tonlu ünsüz bulunmaktadır. Türkçenin genel kaidesi olan kelime sonunda b, c, d, g ünsüzlerinin bulunmaması kuralı bu kelimeler için geçerli değildir. Bu durum, asli uzun ünlülere bağlanabilir.

ad D. 29/6, dad D. 29/4, dörd Şn. 94, od Mn. 283, süd Şn. 59

Metnimizde; Türkçenin, sonunda p, ç, t, k seslerinden biri bulunan kelimelere ünlü ile başlayan bir ek getirildiğine b, c, d, g olması kuralına uyulmuştur.

aḳıt-: aḳıdup Kn. 3

beñzet-: beñzedeyin D. 91/3

çatlat-: çatladadum Şn. 40

depret-: depreden Nn. 984

dirilt-: dirildüp Mn. 50

domalt-: domaldup Mn. 1148

düzet-: düzedüp Nn. 620

ḳanat: ḳanadı Mn. 959

ḳızart-: ḳızardup D. 41/5

ṣarart-: ṣararduban D. 49/4

k>g, ḳ>ġ

Eski Türkçede ince sıradan kelimelerin başında bulunan *k* ünsüzü, Eski Anadolu Türkçesine gelindiğinde çoğunlukla tonlulaşarak *g* olur. Bu değişme metinde kelime başında bulunan kef harfinin "گ"şeklinde keşideli yazılmasıyla tespit edilebilinmiştir. Metnimizde de bu ses hadisesine rastlanılmaktadır.

kel- > geldi Mn. 564

keltür- > getürgil Mn. 404

kemi > gemüm Şn. 95

ker- > germe Nn. 524

kerek- > gerekmez D. 29/2

key- > geydi D. 92/4

kez- > gezende D. 42/4

kiçmiş > geçmiş Mn. 29

kiçür- > geçürdüñ Şn. 362

kirçek > gerçekdür Mn. 979

kit- > gitdi Nn. 282

kiyik > geyik Şn. 495

kök > gök D. 65/3

köngül > göñül Mn. 465

kör- > gördi D. 95/1

köz > gözdür D. 45/1

Bazı ince sıradan kelimelerde tonlulaşma görülmemektedir.

keçi Şn. 502	kirpü Mn. 1145
kendü Mn. 811	kişilük D. 211/1
kendüzi+n Şn. 19	köpek D. 149/4
kes-di Nn. 3	köremez Şn. 38
kesil-üp D. 90/9	körpe D. 23/1
key Nn. 699	küçücek+den Nn. 978
kez D. 60/4	kül Şn. 56
kiçi Şn. 478	küp+den Mn. 1009
kimesne Nn. 26	küs-me Şn. 198
kirpik Şn. 235	

Metnimizde kelime başında *ḳ* bulunan bazı kelimeler Eski Türkçe şekliyle korunmuştur.

ḳaba Mn. 817	ḳaçan Mn. 171
ḳabaḳ D. 243	ḳaḳ-up Mn. 245
ḳabar-duñ Mn. 859	ḳaḳı-dı Şn. 61
ḳaç-dı Mn. 960	ḳal-mamış Nn. 903

Metnimizde Doğu Türkçesi dil özellikleri ile yazılan bir manzume bulunmaktadır. Bu manzumede kelime başı *k* korunması mevcuttur.

kelüpdür D. 98/2	körüp D. 98/3

Metnimizde bazı kelimelerin son ünsüzü hem *ḳ*'lı hem de *ġ*'lı şekliyle yazılmıştır.

ayaġ Nn. 666 / ayaḳda D. 90/9	ḳulaġ Mn. 860 / ḳulaḳ Mn. 339
ayıġ Şn. 149 / ayıḳ Şn. 436	ṭuṭaġ D. 41/1 / dudaḳ Nn. 641

çoḳ Mn. 830 / çoġ Mn. 461

ıraġ D. 46/7 / ıraḳ Şn. 55

uyaġ D. 48/3 / uyaḳ D. 47/1

yoġ Şn. 69 / yoḳ Şn. 113

Kelime sonunda bulunan *k, ḳ* ünsüzleri, ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde tonlulaşmıştır.

açuḳ: açuġ-ısa

aḳlıḳ: aḳlıġı

alçaḳ: alçaġa

andaḳ: andaġı Km. 74

balçıḳ: balçıġa Şn. 132

barmaḳ: barmaġına Şn. 240

bıçaḳ: bıçaġuñ D. 82/3

bıyıḳ: bıyıġın Mn. 929

boyaḳ: boyaġına Mn. 17

bölük: bölügi Mn. 377

börkecik: börkecigüm Şn. 37

bucaḳ: bucaġı D. 75/3

buyruḳ: buyruġuñ Mn. 895

çarıḳ: çarıġuñı Şn. 31

damaḳ: damaġından Nn. 794

dayaḳ: dayaġına Şn. 341

dilek: dilegi Mn. 251

dirlik: dirligi Şn. 114

dudaḳ: dudaġuñdan D. 97/4

eñek: eñegi D. 65/5

ḳabaḳ: ḳabaġı D. 9/4[5]

ḳaraḳavuḳ: ḳaraḳavuġa Mn. 935

ḳonaḳ: ḳonaġa Mn. 497

ḳuşaḳ: ḳuşaġına Mn. 925

ṣulaḳ: ṣulaġımuz Şn. 310

ṭopraḳ: ṭopraġa Nn. 279

yürek: yüregüm Nn. 33

çaylaḳ: çaylaġa D. 85/2

Bazı kelimelerde ise kelime sonunda *ḳ* bulunması gerekirken tonlulaşma sonucu *ġ* ünsüzü bulunmaktadır.

balıḳ > balıġ Mn. 1147

duraḳ > duraġ D. 41/2

ṭuzaḳ > duzaġ D. 41/4

ḳuzıcıḳ > ḳuzıcıġ Şn. 30

ulaḳ > ulaġ D. 96/3

yaṣaḳ > yaṣaġ D. 96/5

p>b

Eski Türkçede ön seste *p* sesi bulunmamaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde görülen örnekler tonsuzlaşma sonucu oluşmuştur. Metnimizde bir kelimede Eski Türkçede kelime başı *b* sesinin korunduğu görülmektedir.

bişürdi D. 90/4

Metnimizde iç seste iki ünlü arasında kalan *p* sesi korunmuştur.

ḳapuları Mn. 21 ṭapuñı Mn. 87 ṭap-: ṭapa Mn. 106

ḳap-: ḳapar Şn. 309

Sonunda *p* bulunan bir kelime, ünlü ile başlayan bir ek almasıyla sondaki *p* sesi tonlulaşmıştır.

ḳap: ḳaba Mn. 998

Türkçede kelime sonunda *b* sesi bulunmaz. Fakat metnimizde iki örnek bulunmaktadır. Bu tonlulaşmanın sebebini asli ünlü uzunluğuna bağlamak mümkündür.

çöb Mn. 265 dib Şn. 457

2.2.3.1.2.2. Tonsuzlaşma

Tonsuzlaşma Eski Anadolu Türkçesinde pek karşılaşılan bir ses olayı değildir. Metnimizde nadiren rastlanılmıştır.

bas > pası Mn. 94 biş- > pişmiş D. 36/1 baş+ağa > paşa Mn. 963

2.2.3.1.2.3. Sızıcılaşma

Bazı patlayıcı ünsüzler ünlülerin yanına geldiğinde ünlülerin etkisiyle sızıcılaşır. Bu ses hadisesine metnimizde de rastlanılmıştır.

ç>ş

Batı Türkçesinde karşılaşılan bir sızıcılaşma örneği değildir. Eski Türkçede de bulunmayan bu ses değişmesi, tarihsel Kıpçak yazı diliyle birlikte ortaya çıkar. (Karaağaç, 2012: 184) Metnimizde yalnızca iç seste, aslında eşitlik hâli eki olup *ç>ş* sızılaşması ile birlikte kalıplaşarak yapım eki özelliği kazanan *nişe* kelimesinde bulunmaktadır. Mezkûr kelime, Tarihi Kıpçak yazı dilinden ödünçleme yoluyla Eski Anadolu Türkçesine geçmiş olabilir.

niçe > nişe Mn. 19

ḳ>ḫ

Türkçede kelime başında *ḫ* bulunmaz. Metnimizde üç kelimede kelime başı *ḳ->ḫ-* sızıcılaşması tespit edilmiştir. Örneklerden biri iki şekilde de kullanılmıştır.

ḳaṭun > ḫatun-veş Şn. 231 ḳaġan > ḫaḳanıdur Nn. 141

ḳamuġ > ḫamu Mn. 21/ > ḳamu Mn. 47

Standart Türkiye Türkçesinde kullanılmayıp ağızlarda varlığını sürdüren *haçan* kelimesi, metnimizde Eski Türkçedeki şekliyle kullanılmıştır.

ḳaçan Mn. 171

Standart Türkiye Türkçesinde *hani* ve *hangi* şekillerinde kullanılan kelimeler, metnimizde Eski Türkçedeki şekilleriyle kullanılmıştır.

ḳanı Mn. 963 ḳanḳı D. 36/6

Metnimizde iç seste *-ḳ->-ḫ-* sızıcılaşması da görülmektedir. Bazı kelimeler iki şekilde de kullanılmıştır.

aḳ-: aḳan D. 28/7 / > aḫ D. 19/4

aḳşam > aḫşamı D. 11/5[16]

baḳ-: baḳmaduñ D. 47/4 / > baḫman Şn. 103

çıḳ-: çıḳuban Şn. 293 / > çıẖ Mn. 701

çoḳ: Mn. 52 / > çoẖ Mn. 154

ḳoḳu: ḳoḳuñla D. 79/9 / > ḳoẖulardan Mn. 13

ḳoḳulat- > ḳoẖulat Mn. 609

ḳoḳulıġ > ḳoẖulu D. 91/1

ḳorḳ-: ḳorḳar Nn. 1077 / > ḳorẖar Mn. 26

ḳorḳu: ḳorḳu D. 71/5 / > ḳorẖu Mn. 941

oḳı-: oḳıdum D. 30/2 / > oẖıyana Şn. 520

oḳut- > oẖudan Nn. 93

ṣaḳın-: ṣaḳınġıl Mn. 13 / > ṣaẖın Mn. 9

ṣaḳla-: ṣaḳlamasa Mn. 239 / > ṣaẖla Mn. 15

ṭaḳı > daẖı Mn. 15

ṭoḳun-: ṭoḳunma D. 8/1[16] / > ṭoẖunma D. 8/3[16]

uyḳu > uyẖu Şn. 36

yaḳ-: yaḳan Nn. 980 / > yaẖar Mn. 167

yaḳın: yaḳın Mn. 440 / > yaẖınam Nn. 1068

yaḳşı > yaẖşı Nn. 26

yaylaḳ > yaylaẖ D. 19/3

yıḳ-: yıḳma D. 29/5 / > yıẖmamaḳdur Mn. 152

yoḳsul > yoẖsul D. 35/3

Metnimizde kelime sonu *-ḳ>-ẖ* sızıcılaşmasına da rastlanılmıştır.

ırmaḳ > ırmaẖ D. 19/1 ḳışlaḳ > ḳışlaẖ D. 19/3

b>v

Eski Türkçede kelime başında *v* ünsüzü bulunmamaktadır. Kelime başında *b>v* sızıcılaşması Eski Türkçe ile Batı Türkçesi arasında gerçekleşmiştir (Ergin, 2005: 84). Dolayısıyla bu ses olayı, Oğuz Türkçesine has bir durumdur. Metnimizde kelime başı *b>v* sızıcılaşmasına uğrayan örnekler mevcuttur.

bar > var Mn. 106 bar- > varalum Şn. 209 barıl- > varılmaz Nn. 476

barlıḳ > varlıḳ Nn. 48 bir- > virdügi D. 20/4

Kelime içinde *-b->-v-* değişikliği ise daha Eski Türkçe devrinde başlamış ve daha geniş ölçüde vuku bulmuştur (Ergin, 2005: 84).

yabız > yavuzdur D. 77/6 ṣubar- > ṣuvardı Nn. 277

ḳarabaş > ḳaravaş Nn. 980 tebe > deve Mn. 478

seb- > sevdi D. 46/6 yalbar- > yalvarası D.230

Metnimizde kelime sonu *-b>-v* sızıcılaşmasına da rastlanılmıştır.

ab > avı Mn. 1006 eb > evde Mn. 933

2.2.3.1.2.4. Genizsileşme

Geniz ünsüzlerinin benzeşme yolu ile yakınındaki ünsüzleri kendi çıkış yerlerine doğru çekmesi olayıdır (Karaağaç, 2012: 128). Metnimizde kelime başında *b->m-* değişmesi şeklinde bir kelimede karşımıza çıkmaktadır.

ben > men Şn. 317, menden Kn. 78, meni Mn. 17

2.2.3.1.2.5. Akıcılaşma

Eski Türkçede kelime içinde bulunan *d* sesi, Eski Anadolu Türkçesinde akıcılaşarak *y* olmuştur. Eski Türkçe ile Batı Türkçesi arasında olan bir değişikliktir.

d>y

adaḳ > ayaḳ D. 48/4 bod > boyı D. 48/1

bodaġ > boyağına Mn. 17 adruḳ > ayruḳ Mn. 264

boda- > boyadı Mn. 513 ḳed- > giyen Mn. 765

ḳod- > ḳoya Mn. 1051 udġar- > uyaran Mn. 1086

2.2.3.2. Alıntı Kelimelerde Ses Değişmesi

Türklerin Arap ve Fars coğrafyasına yaklaşmaları ve İslam muhitine girmeleri sonucunda Arapça ve Farsça dilleri ile Türkçe arasında etkileşim kaçınılmaz olmuştur. Özellikle dinî kavramların karşılıkları başlarda Türkçe kelimelerle sağlanmaya çalışılsa da özellikle Eski Anadolu Türkçesi döneminin sonlarına doğru bu kelimeler yerlerini Arapça ve Farsça karşılıklarına bırakmıştır. Kültürel etkileşim yoluyla da yeni kavramların Türk hayatına girmesiyle birlikte bu dillerden birçok kelime ödünç alınmıştır. Türkçeye ödünçleme yoluyla giren bu kelimeler Türkçenin güçlü yapısıyla Türkçeleşmiş, özellikle günlük konuşma dilinde aslından oldukça uzaklaşmıştır. Ancak Türkçeye girmiş bu alıntı kelimeler yazı dilinde orijinal imlasına uygun yazılmaya çalışılmıştır. Bu sebeple ilgili dönemde konuşma dilinde farklılaşmış olsa bile yazı dilinde orijinal imlaya sadık kalınması, alıntı kelimelerdeki ses değişimlerini takip etmeyi zorlaştırmıştır.

İncelediğimiz eser, 15. yüzyılın son çeyreğinde kaleme alınmıştır. Bu bakımdan Klasik Osmanlı Türkçesine geçiş dönemine dâhil edilebilir. Aynı zamanda eserin büyük kısmı ya Mesnevi'nin bazı parçalarının edebi adaptasyonu, ya da dini-tasavvufi hüviyettedir. Bu bakımdan eserde Farsça kelimelerin ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Metinde alıntı kelimelerde tespit ettiğimiz bazı ses değişikliklerinin vezin zorlamasıyla (çoğunlukla ünlü uzunluğu-kısalığı bakımından) yapılması, metindeki Türkçenin etkisiyle olan ses değişikliklerini tespit etmemizi zorlaştırmıştır. Buna yanlış yazımlar

da eklenebilir. Tüm bunlara mukabil Türkçeye uzun zaman önce girmiş ve buna bağlı olarak söylendiği gibi yazılmış kelimeler de metnimizde mevcuttur.

2.2.3.2.1. Ünlü Değişmesi

Alıntı kelimelerde görülen ünlü değişimlerinin bir kısmı ünlü uyumları gereği, bir kısmı da başka şekillerde gerçekleşmiştir.

cān-āver > cānavarlar Mn. 1017

cegeren > cerān D. 73/5

cūşīden > coş D. 187/2

demrī > demri D. 12/2[13]

derzī > derzisidür D. 62/5

dünyā > dünye Mn. 145

ezraḳlan- > azraḳlanur Mn. 1162

ḫānḳāh > ḫānḳahı D. 10/1[4]

hīç > hiç Mn. 85

ḳaṭār > ḳatarın D. 231

Ḳıbṭī > Ḳıbṭiye Mm. 85

luḳme > loḳmamızdur Mn. 400

maḥabbet > muḥabbet Mn. 298

miskīnlik > miskinlik Mn. 36

müjdele- > muştuladuñ Şn. 208

nökör > nökeridür D. 65/1

ṣāf > sefcedür Mn. 41

ṭamū > ṭamu Mn. 864

tercemān > tercümānam Nn. 404

yāḫūd > yeḫūd Mm. 10

2.2.3.2.2. Ünsüz Değişmesi

Metnimizde alıntı kelimelerde ünsüz değişmeleri de görülmektedir. Özellikle hemze yerine *y* harfinin kullanıldığı sık görülmektedir.

çerb > cerb Mn. 933

çevgān > cevgān D. 38/4

çābük > çāpük Şn. 318

cūşīden > çoşup D. 73/2

nebīẕ > nebīdinüñ D. 9/6[12]

ṣāf > sefcedür Mn. 41

seg-ābī > segāv D. 206/4

senāʾī > senāyīye Şn. 13

dā᾽im > dāyim Mn. 880

fā᾽ide > fāyide Nn. 219

ḫānkāh > ḫānḳahı D. 10/1[4]

ḫidmet > ḫiẕmet D. 22/7

Ḫıżr > Ḥıżr Şn. 258

ḳaṭār > ḳatarın D. 231

müjdele- > muştuladuñ Şn. 208

seyl > sile D. 78/3

sirkengebīn > sirkencebīn Şn. 230

şābāş > sābāş Mn. 268

şobān > çoban Şn. 51

zā᾽il > zāyil Mn. 42

zīrek > zeyrek Nn. 887

2.2.4. Ses Uyumları (Ses Benzeşmeleri)

Ses uyumları, Türkçenin en karakteristik ve en eski ses özelliklerinden biridir. Ses uyumları, ünlüler arasında olduğu kadar ünsüzler arasında da gerçekleşebilmektedir. Ayrıca yan yana gelen ünlüler ile ünsüzlerin karşılıklı olarak birbirine benzeşmesi, ileri-geri veya uzak-yakın biçimlerinde gerçekleşen uygunlaşma, ünlü-ünsüz veya ünsüz-ünlü benzeşmesinin bir başka adıdır (Karaağaç, 2012: 148).

2.2.4.1. Ünlü Uyumları

Bir kelimede bulunan ünlülerin çeşitli sebeplere bağlı olarak birbirine uyması hadisesidir. Kalınlık-incelik bakımından vokal uyumu, Türkçedeki her devirde sağlam olmasına rağmen düzlük-yuvarlaklık uyumu 15. yüzyılın ilk yarısında da henüz tamamiyle umumileşmemiştir (Timurtaş, 2012: 26).

2.2.4.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçe kelimelerde ilk ünlü kalın ünlü (a, ı, o, u) ise devamındaki ünlülerin kalın, ince ünlü (e, i, ö, ü) ise devamındaki ünlülerin ince olması kuralıdır. Metnimizde bu kurala yabancı kökenli bazı kelimelerde de uyulduğu görülmektedir. Türkçenin en eski kurallarından biridir. Metnimizde kalınlık-incelik uyumu büyük ölçüde yerleşmiştir.

açuġ-ısa D. 224

aḳlıġını D. 37/3

ʿaşḳuñ-ıla Şn. 50

dimeklige Şn. 469

dünyenüñ Nn. 18

ṣıġışmaz Mn. 571

ṣormışlar D. 220/1

ṭoġruluġa Şn. 261

varlıġından D. 36/1

yıġıldılar Mn. 1017

Metnimizde bazı kelimelerde +lIK eki, aitlik eki +ki ve ek fiilin zarf-fiil şekli olan -ken, kalınlık-incelik uyumunu bozmuştur.

dururken Nn. 32

egriliġum Şn. 261

fürūmāndelıḳ Şn. 246

ġam-ḫˇārelıḳ Şn. 245

otururken Nn. 989

sūḫtelıḳ Şn. 245

şādīlıġum Nn. 282

yarınki Mn. 661

yaturken Mn. 591

Metnimizde yabancı kökenli bazı kelimelerin de Türkçeye uydurularak kalınlık-incelik kuralının uygulandığı görülmüştür.

cān-āver > cānavarlar Mn. 1017

nemāz > namāz Mn. 876

2.2.4.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Türkçe kelimelerde ilk ünlü düz (a, e, ı, i) ise takip eden ünlüler düz; yuvarlak (o, ö, u, ü) ise takip eden ünlüler ya dar-yuvarlak (u, ü) ya da düz-geniş (a, e) olması kuralıdır. Bu uyum, Eski Türkçeden bu yana her devirde herhangi bir istikrar göstermez. Eski Anadolu Türkçesinde de bu bakımdan istikrar yoktur. Hatta eski Türkçeye ve standart Türkiye Türkçesine göre bir yuvarlaklaşma temüyülü bulunmaktadır. Çalıştığımız metinde bu durum bazen ötre “ُ” ile bazen de araya vav harfi “و” konularak gösterilmiştir. Metnimizde bu durumun örneği bolca bulunmaktadır.

āhum Mn. 505

ḳıluñ Mn. 947

altun Nn. 982	megesüz D. 9/3[1]
diyü Şn. 61	sensüz D. 20/5
duyılur D. 27/1	sırrumı Mn. 232
esriyüp Nn. 225	virdürme D. 12/3[6]
eyü Mn. 165	yanduruban Şn. 26
girür Mn. 171	yidürür Mn. 163
göredüm Şn. 30	yiredür D. 12/3[4]

2.2.4.1.2.1. Yuvarlaklaşma

Düz ünlü taşıması gereken, Uygur devresinde olduğu gibi, standart Türkiye Türkçesinde de düz ünlü taşıyan bazı kelimelerin yuvarlak ünlülü olması, Eski Anadolu Türkçesinin en mühim fonetik hususiyetlerinden birini teşkil etmektedir (Timurtaş, 2012: 27). Kelimelerde ve eklerde görülür.

2.2.4.1.2.1.1. Kelimelerde Yuvarlaklaşma

Eski Türkçede kelime sonunda bulunan *-g,-ġ* seslerinin düşmesi ya da önceki ünlüyle kaynaşması neticesinde gelişen bir hadisedir. Bunun dışında son ünlüden önce bulunan dudak ünsüzlerinin (b, m, p) etkisi de kelimelerde yuvarlaklaşmanın sebepleri arasında sayılabilir.

demür D. 69/2	ṭapuġ > ṭapu D. 98/4
ḳamaġ > ḳamu Mn. 47	yapıġ > yapunuñ Mn. 328
ḳapuġ > ḳapu Nn. 582	yabız > yavuz Mn. 165

Metnimizde Eski Türkçedeki yuvarlak hâliyle korunmuş kelimeler de mevcuttur.

altun Nn. 982	ḳarañusında D. 52/7
berü Mn. 770	ḳarşu Nn. 79

girü D. 57/4 kendü Mn. 811

incüsini Şn. 107

Metnimizde hem yuvarlak hem de düz şekilli örnekler de mevcuttur.

berü Mn. 770 / beri D. 194/2 ḳuyuda Mn. 942 / ḳuyı Şn. 94

n'idügün Mn. 1003 / n'idügin Mn. 1136 sürüden Şn. 293 / sürile Şn. 226

oḳuyan Mn. 760 / oḳı D. 2/4 ṭoġru Nn. 908 / ṭoġrı Şn. 450

ḳuru Mn. 925 / ḳurı Mn. 110 ṭopṭolu Mn. 171 / ṭopṭolıca D. 78/2

2.2.4.1.2.1.2. Eklerde Yuvarlaklaşma

Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlaklaşma gösteren eklerin bir kısmının ünlülerinin aslında yuvarlak, bir kısmının ise sonradan yuvarlaklaşmış olduğu görülür (Köktekin, 2011: 76).

2.2.4.1.2.1.2.1. Yapım Eklerinde Yuvarlaklaşma

a. İsimden İsim Yapma Ekleri

+cU[K]

ayran+lu+cu+m Şn. 174 küçe+cük Şn. 513

az+a+cuḳ Mn. 483 yan+cuḳ Mn. 1153

ḳuzı+cuḳ Şn. 313 yum[u]ş+a+cuḳ D. 214/3

+lU

baẖt+lu Mn. 6 baġ+lu Mn. 21

devlet+lü D. 1/16 ṭat+lu Mn. 531

ġam+lu Mm. 55 ṭuṭaḳ+lu D. 49/4

giz+lü Mn. 224 uş+lu Mn. 445

ġuṣṣa+lu Nn. 192	yaġ+lu Mn. 940
heybet+lü Nn. 325	yaş+lu+m Şn. 175
ḳan+lu D. 45/7	yat+lu Şn. 449

+lUK

it+lük Mn. 732	ṣabırluḳ Mn. 351

+sUz

aġyār+suz Kn. 68	rıżā+suz Mn. 617
ʿaşḳ+suz Nn. 354	sebeb+süz Mn. 598
ġaraż+suz Mn. 252	sen+süz Şn. 482
gümān+suz D. 22/1	yār+suz Kn. 82

b. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-U

ay[ı]r-u Nn. 374	ḳap-u+yı Mn. 498

-UK

aç-uḳ Mn. 280	ṣarmaş-uḳ D. 13/3[4]
art-uḳ Kn. 6	sın-uḳ Mn. 52
ay[ı]r-uḳ Şn. 202	

-GU

ḳay-ġu Nn. 322	sev-gü Nn. 526

c. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-DUr- Ettirgenlik eki

bil-dür-di Nn. 116	ṣın-dur-duḳ D. 12/2[6]
bulan-dur-ma Mn. 155	ṭanın-dur-anı D. 10/7[6]

çek-dür-ür Nn. 147

depret-dür D. 2/13

gey-dür-e Kn. 89

ḳarış-dur-duñ Nn. 280

ṭap-dur-masaydı Mn. 86

ulaş-dur Şn. 159

yan-dur-uban Şn. 26

yi-dür-üp Nn. 870

-gür- Ettirgenlik eki

ir-gür-e Nn. 898

-Ur- Ettirgenlik eki

aş-ur-an D. 192/2

biş-ür-di D. 90/4

bit-ür-e Mn. 290

deg[i]ş-ür-enlerden Mn. 534

duy-ur-maz D. 27/6

düş-ür Şn. 349

ḳav[ı]ş-ur-up D. 54/2

ṣav-ur-up Mn. 172

şaş-ur-an D. 192/4

ṭap[ı]ş-ur-maġ D. 84/1

ṭaş-ur-an D. 192/1

uç-ur-dum Nn. 521

-Ul- Edilgenlik eki

bur-ul-maḳ Mn. 339

dög-ül-en D. 29/2

dön-ül-mez D. 70/6

duy-ul-sun Mn. 949

ḳon-ul-mış D 28/3

ḳoş-ul-up Nn. 53

oñ-ul-maz Nn. 441

öldür-ül-mekden D. 197/4

seviş-ül-en Km. 72

ṣun-ul-dı Şn. 247

süz-ül-üben Şn. 510

ṭut-ul-dı Şn. 95

ur-ul-maḳ Mn. 339

yırt-ul-dı Mn. 972

-Un- Dönüşlülük eki

düş-ün Mn. 825

ört-ün-mek Mn. 711

gör-ün-di D. 76/5

şoy-un D. 60/2

ög-ün-mez Mn. 264

yol-un-sun Mn. 950

2.2.4.1.2.1.2.2. Çekim Eklerinde Yuvarlaklaşma

a. İlgi Hâli Eki/Tamlayan Eki +(n)Uñ

İlgi hâli eki Eski Anadolu Türkçesi döneminde daima yuvarlak ünlülüdür.

ʿālem+üñ Kn. 58

meṣnevī+nüñ Mm. 9

cümle+müz+üñ Nn. 12

niʿmet+üñ+üñ Km. 44

dil+üm+üñ Mn. 48

peyġamber+üñ D. 2/10

dünye+nüñ Nn. 18

öz+i+nüñ Şn. 14

göz+üm+üñ Mm. 28

sen+üñ Mn. 32

ḳardaş+uñ D. 8/1[2]

söz+üñ Şn. 65

kātib+üñ Kn. 1

ṭaḳvā+nuñ D. 3/14

ḳudret+üñ+üñ Km. 41

ʿuḳbā+nuñ D. 3/16

b. İyelik/Tamlanan Ekleri

+(U)m 1. Teklik şahıs iyelik eki

Birinci teklik şahıs ekinden önce gelen tamlanan eki metnimizde çoğunlukla yuvarlaktır.

ad+um Nn. 228

enbān+um Şn. 215

aş+um D. 81/5

ḫār+um+ı Şn. 266

ayran+um+ı Şn. 211

ḥisāb+um Mn. 773

baʿbaʿ+um Şn. 48

rūzgār+um Mn. 5

baġ-bān+um Kn. 36

luʿāb+um+dan Kn. 14

baş+um+a D. 51/1 maḳām+um Nn. 968

cāh+um+uñ D. 65/5 nijād+um Mn. 620

Şu örneklerde düz ünlülüdür.

boy(u)n+ım+a D. 60/2 oḳ+ım+a Nn. 249

enīs+im Nn. 9 otaġ+ım+a Mn. 555

göz+im+e Mm. 67 şems+im+üñ Nn. 1059

nefs+im+üñ Mn. 1059 yād+ım+a D. 43/1

+(U)ñ 2. Teklik şahıs iyelik eki

İkinci teklik şahıs ekinden önce gelen tamlanan ekleri metnimizde çoğunlukla yuvarlaktır.

ad+uñ+ı Şn. 386 heybet+üñ+den Mn. 8

boy+uñ D. 17/5 iflās+uñ+ı Şn. 353

cām+uñ+ı Kn. 96 ḳahḳah+uñ+dan Nn. 206

destān+uñ Nn. 201 ṭap+uñ+a Mn. 1

Şu örneklerde düz ünlülüdür.

ḳullar+ıñ+a Mn. 570 ṣaç+ıñ+uñ D. 73/7

+(U)mUz 1. Çokluk şahıs eki

Birinci çokluk şahıs ekinden önce gelen tamlanan eki genellikle yuvarlaktır.

cümle+müz+e Şn. 77 otlaġ+ımuz Şn. 310

ṭaş+umuz Mn. 10

İki örnekte birinci çokluk şahıs ekinin ünlüsünün düz ünlülü kullanımı tespit edilmiştir.

isteg+ümiz Mn. 50 loḳma+mız+dur Mn. 400

+(U)ñUz 2. Çokluk şahıs eki

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

c. +dUr Bildirme/Kuvvetlendirme eki

Bildirme ekinin ünlüsü bir örnek dışında daima yuvarlak ünlülüdür. Eski Türkçede *ṭur-* şeklinde ayrı kelime olarak görülen bildirme eki, metnimizde zaman zaman Eski Türkçedeki *turur* şekliyle kullanılmış, zaman zaman ekleşmiştir.

açuḳ+dur Nn. 563

aġaç+dur D. 52/1

artuḳ+dur Mn. 670

ʿaşḳlu+dur Nn. 278

bol durur Şn. 74

buʿd+dur Kn. 65

cānda turur Nn. 554

cārūb+dur D. 25/4

daġal+dur Mn. 861

destūr+dur Şn. 194

dükān+dur Mm. 43

efvāh+dur Mm. 13

neden+dir Mn. 26

ṣayru+dur Şn. 486

ç. -(U)r Geniş zaman eki

Metnimizde bir örnek dışında geniş zaman ekinin yardımcı ünlüsü daima yuvarlaktır.

geydür-ür D. 72/3

gizlen-ür mi D. 66/4

ḳaḳ-ır Nn. 308

segir-ür D. 72/1

ulaş-ur-lar Nn. 810

yaraş-ur Nn. 218

üzil-ür Mn. 1141

viriş-ür Nn. 310

yalan-ur Şn. 334

yanġulan-ur-dı Şn. 323

yapraḳlan-ur Mn. 1162

d. -dU Görülen geçmiş zaman eki

Üçüncü şahıslar dışında görülen geçmiş zaman ekinin ünlüsü daima yuvarlak kullanılmıştır.

ayır-du+ñ Şn. 161

bil-dü+m Nn. 117

çek-dü+ñ D. 85/5

depre-dü+m Mn. 580

i-dü+k Şn. 69

işit-dü+k Nn. 994

ķocal-du+m Mn. 53

e. Emir kipi

-sUn 3. teklik şahıs emir kipi

Metnimizde üçüncü teklik şahıs emir kipinin ünlüsü daima yuvarlak kullanılmıştır.

aķ-sun D. 19/1

bildür-sün Nn. 321

bulaş-sun Mn. 973

çal-sun Mn. 384

ṭap-sun Mm. 46

gider-sün Mn. 143

kesil-sün D. 44/2

yarlıġa-sun Şn. 519

-(y)AlUm 1. çokluk şahıs emir kipi

Metnimizde birinci çokluk şahıs emir kipinin ünlüsü daima yuvarlak kullanılmıştır.

avla-yalum D. 74/6

didür-elüm Mn. 972

göster-elüm D. 12/1[2]

iç-elüm D. 74/3

id-elüm Mn. 970

kes-elüm D. 219/4

ol-alum D. 10/3[2]

öp-elüm D. 12/1[3]

söyleş-elüm D. 74/4

var-alum Şn. 209

yidür-elüm Mn. 971

-Uñ, -(U)ñUz 2. çokluk şahıs emir kipi

Bir örnek dışında ikinci çokluk şahıs emir kipi daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

añ-uñ Nn. 270 iç-üñ Nn. 30

bil-iñüz Nn. 477 ḳat-uñ Mn. 246

diñle-ñüz Nn. 171 ṣanma-ñuz Mn. 720

gel-üñ Mn. 803 urma-ñuz Nn. 388

germe-ñüz Mn. 748

-sUnlAr 3. Çokluk şahıs emir kipi

Metnimizde daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

di-me-sünler Mn. 784 ṣan-sunlar Mn. 971

ṭalaş-sunlar Mn. 947

f. +Uz, +vUz Zamir kökenli 1. çokluk şahıs ekleri

Zamir kökenli birinci çokluk şahıs ekleri metnimizde daima yuvarlak ünlülüdür.

bil-e-me-z+üz Şn. 446 iç-miş+üz Mn. 380

bul-mış+uz D. 59/1 id-e-me-z+üz Mn. 382

di-r+üz Mn. 573 iste-(y)e+vüz Nn. 495

eyle-se+vüz D. 74/7 ḳal-mış+uz D. 2/13

gid-e+vüz Mn. 381 ṣor-a+vuz Nn. 495

g. Zarf-fiil ekleri

-(y)U

Metnimizde daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

aġla-yu Şn. 185 gözle-yü Şn. 478

ağsa-yu Şn. 503

iste-yü Şn. 184

di-yü Mn. 1141

oḫşa-yu Şn. 301

iñilde-yü Şn. 473

siñle-yü Şn. 333

iñle-yü D. 13/2[4]

Tasviri fiil yapılarında ise düz ünlülüdür.

çal-ı+vireydüm Şn. 44

ṭap-ı+virür Şn. 314

var-ı+gör Mn. 839

yalvar-ı+gör D. 230

-(y)Up/-(y)UbAn/-(y)UbAnI

Metnimizde daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

aḳıd-up Kn. 3

oḫşa-(y)up D. 72/2

añla-(y)up Kn. 85

ol-uban D. 10/1[12]

art-ubanı Şn. 432

ṣataş-up Nn. 386

aş-up Nn. 426

silk-übeni Şn. 297

boyan-up Mn. 1011

sevin-üp Mn. 582

coş-ubanı Şn. 526

söyleş-üp Nn. 70

çıḳ-up Mn. 235

süpür-üp Şn. 36

düş-übeni Şn. 401

ṭol-ubanı Şn. 433

gid-übeni D. 4/16

yandur-uban Şn. 439

id-üben Mm. 72

yigren-üben Şn. 167

id-übeni Nn. 731

yükün-üp D. 45/2

ḳır-up Şn. 40

Bir örnekte ise düz ünlülü kullanılmıştır.

ṣun-ıban Şn. 355

-dUKCA

Metnimizde daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

baḳ-duḳça D. 57/7 oḳu-duḳça D. 80/1

gör-dükce D. 59/6 söyle-dükce Mn. 982

gül-dükce D. 28/6 ṣun-duḳça Nn. 335

it-dükçe D. 26/5 ulal-duḳça D. 23/1

ğ. -dUK Sıfat-fiil eki

Metnimizde çoğunlukla yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

baġlan-duġ+ı D. 79/5 ögret-düg+üñ Km. 47

öykün-düg+i D. 34/5 tök-düg+i D. 25/6

iñle-düg+i Nn. 184

Düz ünlülü kullanımlara da rastlanılmıştır.

di-dig+üñ Nn. 819 işit-dig+üñ Mn. 1128

sür-dig+i D. 91/8

2.2.4.1.2.2. Düzleşme

Eski Anadolu Türkçesinin en karakteristik özelliklerinden biri yuvarlaklaşmadır. Fakat her ne kadar mezkûr dönemde yuvarlaklaşma temayülü olsa da bazı kelimelerde ve özellikle bazı eklerde düzleşme olduğu da görülmektedir. Metnimizde de bu durumun örneklerine rastlanılmıştır.

2.2.4.1.2.2.1. Kelimelerde Düzleşme

Metnimizde bazı kelimelerde düzleşme görülmektedir.

için D. 137/4 ṭoġrı Şn. 450

ḳurı Mn. 110 ṭoġrılt Mn. 1152

ḳurtılur D. 73/6 oḳı Nn. 202

2.2.4.1.2.2.2. Eklerde Düzleşme

Eski Anadolu Türkçesinde düzleşme, kelimelerden ziyade eklerde daha çok görülmektedir. Buna bağlı olarak metnimizde de kelimelerde ziyade eklerde daha fazla tespit edilmiştir.

2.2.4.1.2.2.2.1. Yapım Eklerinde Düzleşme

+lIK/+lIḲ İsimden isim yapma eki

Metnimizde çoğunlukla yuvarlak ünlülü kullanılmasına karşın Eski Türkçedeki şekliyle düz ünlülü kullanımları da mevcuttur.

aḳ+lıġ+ı Nn. 52 itmemek+lik+dür Mn. 186

ʿavrat+lıġ+ını Mn. 977 ḳatı+lıġ+ı Şn. 281

ayrı+lıḳ+dan Nn. 1 kendü+lig+in Nn. 715

bed-legām+lıḳ Mn. 56 masḫara+lıḳ Şn. 35

ben+lik Nn. 242 mesken+lik Şn. 458

er+lik Mn. 233 miskīn+lig+üñ D. 168/3

ḫasta+lıḳ+dur D. 66/6 ṣatmamaḳ+lıḳ+dur Mn. 198

-Iş- Fiilden fiil yapma eki

Metnimizde hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü kullanımları mevcuttur.

dür-iş-mem Mn. 887 seg(i)r-iş-ür Nn. 312

id-iş-üp Kn. 71 vir-iş-ür Nn. 310

ir-iş-se Nn. 166

-Il-, -In- Fiilden fiil yapma ekleri

Metnimizde hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü kullanımları mevcuttur.

aç-ıl-up Nn. 611	ir-il-se Nn. 499
añ-ıl-ıcaḳ Nn. 713	kes-il-di Mn. 241
biç-il-em D. 83/2	ol-ın-sa Şn. 287
çek-il-miş Mn. 522	öv-in-di Mn. 580
bil-in-di Nn. 739	ṣanc-ıl-a Nn. 32
din-il-di D. 139/4	sep-il-miş Mn. 278
duy-ıl-ur D. 27/1	sev-il-me Km. 72
eg(i)r-il-miş Mn. 560	sev-in-di Mn. 580
gör-in-mez Mm. 85	sez-il-ür D. 27/3
ır-ıl-masa D. 47/2	yol-ın-sun Mn. 950

2.2.4.1.2.2.2.2. Çekim Eklerinde Düzleşme

Metnimizde düzleşme daha çok çekim eklerinde görülmektedir.

a. +(y)I Belirtme hâli eki

Belirtme hâli eki metnimizde daima düz ünlülüdür.

ara+yı Nn. 332	ırmaġ+ı Nn. 311
ārzū+yı D. 67/5	ʿillet+i D. 203/2
bāde+yi D. 10/2[7]	köpeg+i D. 95/3
cümle+yi Nn. 874	pend+i Şn. 439
ḫusūf+ı Mn. 311	peymāne+yi Nn. 859

b. +I, +sI Tamlanan eki

Metnimizde tamlanan eki daima düz ünlülü kullanılmıştır.

aġ(ı)z+ı+n Şn. 295

arslan+ı Mn. 620

belgüli+si D. 23/6

geşt-gāh+ı D. 35/3

ġıybet+i+n+i D. 8/6[8]

ḥükm+i Mn. 844

ibrīḳ+i+n+e D. 5/8

ḳuzı+sı+n+a Şn. 308

liḳā+sı+n Mn. 463

mācerā+sı D. 58/5

reh-nümā+sı Nn. 958

rūze+si+n+de Mn. 878

sāḳī+si Şn. 254

sāzende+si Nn. 62

c. +ki Aitlik eki

Metnimizde aitlik eki daima düz ünlülü kullanılmıştır.

evvel+ki Nn. 947

şimdi+ki Mn. 1042

yarın+ki Mn. 661

ç. mI Soru eki

Metnimizde soru eki daima düz ünlülü kullanılmıştır.

ʿaceb mi Mn. 959

böyle mi+dür Şn. 473

ciger mi D. 42/5

degül mi D. 19/5

dürr mi D. 42/1

gün mi D. 42/1

ḫar mı D. 42/4

ḥasen mi D. 131/4

iki mi+dür Mn. 789

ḳamer mi D. 42/1

perniyān mı D. 131/3

revā mı+dur Mn. 464

d. -dI+Ø, -dI+lAr Görülen geçmiş zaman 3. tekil ve çoğul şahıs ekleri

Metnimizde daima düz ünlülü kullanılmıştır.

aç-dı Nn. 37

apar-dı Mn. 550

aş-dı D. 73/2

bağla-dılar Mn. 242

barḳı-dı D. 66/2

bil-di D. 87/6

di-diler Mn. 841

ḳal-dılar Nn. 389

kes-di Nn. 250

ol-dılar Nn 195

ögret-diler Mn. 242

sev-di D. 46/6

e. -mIş Anlatılan/Öğrenilen geçmiş zaman eki

Metnimizde iki örnek dışında tüm şahıs çekimlerinde düz ünlülü kullanılmıştır.

gizle-mişler Mn. 230

it-mişsün D. 70/6

piş-miş ola Nn. 903

ṣal-mış+am Nn. 1055

viril-mişdür Mn. 267

ṣor-mışlar D. 220/1

sög-mişüz Şn. 445

ṭağıl-mış D. 77/4

ṭap-mışdur Mn. 628

İki örnekte ünlüsü yuvarlaktır.

ol-muş idi Mn. 638

otur-muş idi Mn. 565

f. -IsAr Gelecek zaman eki

Metnimizde daima düz ünlülü kullanılmıştır.

gör-iser Nn. 906

id-iser D. 41/7

ol-ısar D. 8/3[10]

var-ısar Mn. 679

g. -AyIm, -AyIn İstek kipi birinci teklik şahıs ekleri

Metnimizde daima düz ünlülü kullanılmıştır.

beñzed-eyin D. 91/3

dik-eyin Şn. 97

ḳıl-ayın Şn. 93

ol-ayın Mn. 64

ey(i)d-eyim Mn. 719	var-ayın Mn. 272
gid-eyin Şn. 92	vir-eyim D. 84/6
güven-eyim D. 43/5	ṭap-ayın D. 8/7[5]
id-eyim Mn. 773	yaḳ-ayın D. 78/1

ğ. +sIn Zamir kökenli 2. teklik şahıs eki

Zamir kökenli ikinci teklik şahıs eki *+sIn*, metnimizde iki örnekte düz ünlülü kullanılmıştır. Diğer tüm kullanımlarda yuvarlak ünlülüdür.

ögren-ür+sin Mn. 1141	yıḳ-a+sın Mn. 464

h. +sIz Zamir kökenli 2. çoğul şahıs eki

Metnimizde nadir görülen ek, daima düz ünlülü kullanılmıştır.

ol-a-sız Mn. 719

ı. -GIl Emir kipi 2. teklik şahıs eki

Eski Türkçede düz ünlülü kullanılan ek, metnimizde de daima düz ünlülü kullanılmıştır.

añla-gil Nn 629	iñle-gil Nn. 5
bıraḳ-ġıl Mn. 111	ḳıl-ġıl Mn. 590
bil-gil Mn. 236	ol-ġıl D. 234
di-gil D. 168/4	ṣaḳın-ġıl Mn. 13
eyle-gil D. 156/4	söyle-gil Mn. 985
getür-gil Mn. 404	ṭut-ġıl Mn. 283

i. -mIş Sıfat-fiil eki

Öğrenilen geçmiş zaman ekinde olduğu gibi ekin ünlüsü daima düz kullanılmıştır.

ḳal-mışa D. 2/5	ulaş-mışı Şn. 159

sepil-miş Mn. 278

j. Zarf-fiil ekleri

-(yI)cAK

Metnimizde daima düz ünlülü kullanılmıştır.

añıl-ıcaḳ Nn. 713 ḳoşıl-ıcaḳ Nn. 23

bul-ıcaḳ Nn. 468 ḳoy-ıcaḳ Şn. 455

gid-icek Kn. 46 ol-ıcaḳ Mn. 73

gör-icek D. 43/4 söyle-yicek Şn. 417

ir-icek Mn. 930 ṭap-ıcaḳ Mn. 101

-(I)ncA

Metnimizde daima düz ünlülü kullanılmıştır.

ar-ınca Mn. 671 id-ince Mn. 634

gid-ince Mn. 1048 ol-ınca Mn. 1112

gör-ince Mn. 934 var-ınca Nn. 677

k. Vasıta hâl eki

Metnimizde nadiren görülen ek, daima düz ünlülü kullanılmıştır.

yaz+ın Mn. 239

2.2.4.2. Ünsüz Uyumu

Türkçede kelime sonunda ünlü ya da tonlu harf bulunduğunda sonra gelen ekin başındaki sessizin tonlu, kelime sonunda tonsuz ünsüz varsa sonra gelen ekin başındaki sessizin tonsuz olması hadisesidir. Günümüz Türkiye Türkçesinde bu uyum her ne kadar sağlam görünse de Eski Anadolu Türkçesinde belirsizlik hâkimdir. Bu hâl belki eklerin klişeleşmiş bir hâlde yazılmasından ileri gelmektedir (Timurtaş, 2012: 59). Eski

Anadolu Türkçesinde kalıplaşmış bir ek imlası vardır. Ek başında eklendiği kelimeye göre değişmesi gereken d-t sesleri, daima dal "د" ile gösterilmiştir. Bu sebeple Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış neredeyse bütün metinlerde ünsüz uyumsuzluğu görülmektedir. Bu hususun imladan kaynaklandığı, büyük ihtimalle dönemin konuşma dilinde bugünkü hâlin kullanıldığı da göz ardı edilmemelidir. Metnimizde belirtilen hususların dışında genel itibariyle ünsüz uyumu kuvvetlidir. Bu sebeple uyum dışına çıkan örnekler gösterilmiştir.

a. +dA Bulunma hâli eki

baş+da D. 49/1	iş+de D. 82/4
dibek+de Mn. 731	şerīʿat+de Mn. 110
ḫādımlıḳ+da Mn. 670	çobānlıḳ+da Şn. 319
himmet+de D. 217/3	ṭutmaḳ+da Şn. 324
ikilik+de Mn. 796	vuṣlat+da Kn. 67

b. +dAn Ayrılma hâli eki

ʿaşḳ+dan Nn. 236	güneş+den D. 2/10
delik+den Mn. 807	ḳamış+dan Şn. 378
dervīş+den Nn. 382	ṭaş+dan D. 192/2
gök+den Mn. 297	yazmaḳ+dan Mn. 679

c. -dI, -dU Görülen geçmiş zaman eki

baḳ-dum Şn. 250	işit-düm Mn. 442
çek-düm Mn. 569	it-düñ Şn. 98
çıḳ-dı Nn. 426	ṣataş-dı Mn. 1029
dök-di Mn. 512	ṭaḳ-duñ D. 83/1
düş-düm Mn. 908	ulaş-dum D. 43/1

ek-di Nn. 275

yaḳ-dı Mn. 951

git-di Mn. 578

yıḳ-duñ Şn. 179

ç. +dUr Bildirme eki

gerek+dür Nn. 434

öküş+dür Mn. 140

ḥikāyet+dür Mm. 56

rivāyet+dür Mn. 686

ẖoş+dur Mn. 754

ṣıfat+dur Nn. 624

münaḳḳaṭ+dur D. 30/2

yaş+dur D. 44/8

oyuḳ+dur Şn. 150

yoḳ+dur Mn. 915

d. +dUr Kuvvetlendirme/ihtimal eki

ḳo-mış+dur Nn. 230

ṭap-mış+dur Mn. 628

ol-acaḳ+dur D. 23/1

uy-mış+dur Nn. 158

e. +dUr Ettirgenlik eki

bulaş-dur-up Mn. 1065

it-dür-memişdür Mn. 79

çek-dür-ür Nn. 147

tanış-dur-an Şn. 260

depret-dür D. 2/13

ulaş-dur Şn. 159

f. -dUK Sıfat-fiil eki

beñzet-düg+i Mn. 501

ṣarmaş-duġ+ı D. 26/6

çıḳ-duġ+ı Nn. 9

ṭaş-duġ+ı Şn. 455

git-düg+in Mn. 1124

tök-düg+i D. 25/6

2.3. ŞEKİL BİLGİSİ

2.3.1. Ekler

2.3.1.1. Yapım Ekleri

Ekler, kelimenin yapısında yer alan, tek başına kullanılmayan, kökler ile birleşerek gövdeler, gövdeler ile birleşerek de yeni kelime gövdeleri oluşturan yahut da kelimeler arasında geçici anlam ilişkileri kuran görevli şekillerdir (Korkmaz, 2014: 106). Türkçe, sondan eklemeli dil grubunda bulunması sebebiyle yeni kelime türetme, daima kök veya gövdeye gelen eklerle yapılmaktadır.

2.3.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+acuḳ

Sıfatta dereceyi düşürür (Gülsevin, 2011: 115). Metnimizde bir örneği bulunmaktadır.

az+**acuḳ** Mn. 483

+An

Eski Türkçede sadakat ifadesi ve kuvvetlendirme (nadiren çokluk) bildirir. (Gabain, 2003: 44) Eski Anadolu ve günümüz standart Türkiye Türkçesinde kalıplaşmış şekilde bulunmaktadır. Metnimizde iki kelimede görülmektedir.

oġ(u)l+**an** Km. 73 er+**en** Mm. 63

+ArU

+GArU > +ArU "G" sesinin düşmesi neticesinde bu şekli almıştır. Arkaik hâlinde olduğu gibi yön bildiren kelimeler türetir. Metnimizde şu örneklerde rastanılmıştır:

iç+**gerü** > iç+**erü** Şn. 106 yoḳ+**ġaru** > yuḳ+**aru** D. 10/1[1]

+cAK

+CA eşitlik ekinin +oḳ pekiştirme edatı ile kaynaşmasından meydana gelmektedir. Küçültme, sevgi ve tahsis işleviyle sıfat, zarf ve adlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2014: 124). Metnimizde şu örneklerde bulunmaktadır:

an+ça+oḳ > an+**caḳ** D. 229	çaḳ-ma+**caġ** Şn. 208	düdü+**ceg** Şn. 241
giy-dü+**ceg** Şn. 167	gö-z+lik+**ceg** Şn. 39	yan+lu+**caġ** Şn. 47
yüzük+**ceg** Şn. 39	göñlek+**cek** D. 74/6	

+ce

Aslında eşitlik hâli işlevinde kullanılan ek, sonradan bazı kelimelerde kalıplaşarak yapım eki işlevinde kullanılmıştır.

öñ+**ce** Şn. 502

+CI

Bir meslekle uğraşan kişileri ya da bir işi âdet hâline getiren kimseleri ifade eden bir ektir. Ekin ünlüsü metnimizde daima düz ünlülüdür.

ara+**cı** Şn. 454	devā+**cı** Mn. 1001	oran+**cı** Mn. 982
yalan+**cı** Mn. 979	iç-ki+**ci** Şn. 249	ek-in+**ci** Mn. 238
aş+**çı** Mn. 970	ele-k+**çi** Mn. 819	

+cL$_4$[K]

Türkçede sık kullanılan bir ektir. Adlara ve sıfatlara küçültme, pekiştirme, sevgi ve acıma ifadesi katan bir ektir (Korkmaz, 2014: 126). Metnimizde ek sonundaki *K* ünsüzünün zaman zaman vezne uyma zorunluluğuna bağlı olarak düştüğü görülmektedir. Ayrıca ekin ünlüsü herhangi bir sebebe bağlı olmaksızın bazen yuvarlak ünlülü bazen de düz ünlülü kullanılmıştır.

enbān+**cıġ** Şn. 47	çaḳ-ma+**cıġ** Şn. 46	oġ(u)l+an+**cıḳ** Nn. 1074

yan+**cıḳ** Mn. 1132	börke+**cig** Şn. 37	ayran+lu+**cu** Şn. 174
ıl-maḳ+lu+**cu** Şn. 174	ana+**cuġ** Şn. 259	ḳuzı+**cuġ** Şn. 221
yum(u)ş-a-[ḳ]+**cuḳ** D. 214/3	yan+**cuḳ** Mn. 1153	süd+li+**cü** Şn. 174
göñül+**cüg** Mn. 580	sirke+**cüg** Şn. 59	küçe+**cük** Şn. 513

+cügez, +cügüz

Küçültme ekidir. Bergamalı Kadri, Müyessiretü'l-Ulûm adlı eserinde ism-i tasgîr başlığı altında *+cUK* ve +cUgAz eklerini birlikte vermektedir (Karabacak, 2002: 31). Metnimizde ekin ikinci ünlüsü bazen düz geniş ünlü *"e"* bazen de dar yuvarlak ünlü *"ü"* şeklinde geçmektedir.

sö-z+**cügez** Şn. 143	bit+**cügüz** Şn. 35

+dAş

Ortaklık ve beraberlik bildiren isimler yapar. (Gülsevin, 2011: 116)

ḳarın+**daş** Mn. 821	ṣaḳal+**daş** Mn. 856	sır+**daş** Nn. 874
yol+**daş** Mn. 729	ben+**deş** Nn. 956	

+dı, +dü

Genellikle yansıma sözcüklerden isim yaptığı görülmektedir.

ḳuldur+**dı** Mn. 943	iñil+**dü** Nn. 208

+dın

İşlek olmayan bu eke metnimizde bir örnekte rastlanılmıştır.

ay+**dın** Mn. 1078

+din

Aslında ayrılma hâli işlevinde kullanılan ek, bazı kelimelerde kalıplaşarak eklendiği kelimeyi zarf yapar.

öñ+**din** Kn. 59

+düz

Eklendiği kelimeye zaman zarfı işlevi kazandıran ek, bir örnekte görülmektedir.

gün+**düz** Nn. 506

+eş

Metnimizde tek örnekte karşımıza çıkmaktadır.

gün+**eş** D. 113/1

+ge

Metnimizde tek örnekte karşımıza çıkmaktadır.

öz+**ge** Nn. 686

+gü

Metnimizde tek örnekte karşımıza çıkmaktadır.

gö-z+**gü** D. 8/1[9]

+ıl

Renk adlarına gelen bu ek, metnimizde bir örnekte karşımıza çıkmıştır.

ḳız+**ıl** Mn. 1065

+(I)ncI

Eklendiği sayı isimlerine sıra sayı sıfatı işlevi kazandırmaktadır. Metnimizde ekin ilk ünlüsü düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmez.

on+**ıncı** Mn. 705	ṭoḳuz+**ıncı** Mn. 704	beş+**inci** Mn. 695
dörd+**inci** Mm. 84	sekiz+**inci** Mn. 702	üç+**inci** Nn. 948
altı+**ncı** Mn. 698	iki+**nci** Nn. 947	yedi+**nci** Mn. 700

+i

Metnimizde bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

düke-l**+i** Mn. 386

+la (<lAK)

Eklendiği isimleri yer ismi yapar. Bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

ṭuz**+la** Mn. 99

+laḳ, +laẖ

Eski Türkçede geçen *+lAG* ekinin Doğu Türk lehçelerinde aldığı şekildir (Gülsevin, 2011: 117). Doğu Türk lehçelerinden ödünçleme yoluyla Eski Anadolu Türkçesine giren eke metnimizde aşağıdaki örneklerde rastlanılmaktadır.

ḳış**+laẖ** D. 19/3	ot**+laẖ** D. 19/2	yay**+laẖ** D. 19/3
aġ**+laḳ** D. 79/7		

+lI, +lU (<lIg)

Eklendiği isimlere sıfat işlevi kazandıran en işlek ektir. Ekin ünlüsü düzensiz bir biçimde bazen yuvarlak, bazen düz ünlülüdür. Metnimizde de sıkça kullanılmıştır.

enbān**+lı** Şn.178	ḳuzı**+lı**+cu Şn. 174	süd**+li** Şn. 178
aġız**+lu** Şn. 224	ba-ġ**+lu** Mn. 20	baẖt**+lu** Mn. 6
baş**+lu** Şn. 175	ġam**+lu** Mm. 55	ẖad**+lu** Şn. 224
ṣaḳal**+lu** Mn. 913	ṣu**+lu** Mn. 280	ṣuç**+lu** Mn. 57
ṭat**+lu** Mn. 531	ṭuṭaḳ**+lu** Şn. 221	ṭuz**+lu** Mn. 105
uş**+lu** Mn. 317	yaġ**+lu** Mn. 940	yaş**+lu** Şn. 175
giz**+lü** Mn. 224	göñül**+lü** Mn. 280	ḳıymet**+lü** Mn. 822

+lIK, +lUK

Türkçede en işlek yapım eklerindendir. Ekin ünlüsü bazen düz ünlülü, bazen yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Bu bakımdan metnimizde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırılığa sebep olmuştur. Aynı zamanda ince sıradan ünlülerin bulunduğu kelimelerde kalın sıradan *+lıḳ* ekinin eklenerek dil uyumuna aykırılığın olduğu örnekler de mevcuttur.

ʿavrat+**lıġ** Mn. 977	dost+**lıġ** Şn. 473	şādī+**lıġ** D. 66/9
ʿāşıḳ+**lıḳ** Nn. 820	fürūmānde+**liḳ** Şn. 246	ḫādım+**lıḳ** Mn. 670
ben+**lig** Mn. 1157	bir+**lig** Mn. 794	miskīn+**lig** D. 168/3
er+**lik** Mn. 233	eşek+**lik** Mn. 223	miskīn+**lik** D. 2/4
ḳulavuz+**luġ** Şn. 149	ḳul+**luġ** D. 81/8	ulu+**luġ** Şn. 400
daġal+**luḳ** Mn. 571	ṣabır+**luḳ** Mn. 351	yoḳ+**luḳ** Nn. 1000
sen+**lüg** Mn. 64	gö-z+**lüg** Şn. 68	ben+**lüg** Mn. 64
it+**lük** Mn. 732	muʿallim+**lük** Mn. 224	

+rA

Eski Türkçede yön gösterme hâli işlevinde kullanılan ek, bazı kelimelerde kalıplaşarak yapım eki işlevi kazanmıştır. Eklendiği kelimelere zarf işlevi verir.

ṣoñ+**ra** Mn. 564	ṭaş+**ra** Mn. 925
iç+**re** Nn. 84	üz+**re** D. 57/5

+saḳ (<suḳ)

İşlek olmayan bu eke metnimizde bir örnekte rastlanılmaktadır.

bağır+**saḳ** Mn. 954

+sIz, +sUz

Eklendiği isimlere yokluk sıfatı işlevi kazandıran bu ek, metnimizde sık kullanılmıştır. Ekin ünlüsü herhangi bir kurala bağlı olmaksızın bazen düz, bazen yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

arı+**sız** Mn. 440	Hārūn+**sız** Mn. 850	yār+**sız** Kn. 50
edeb+**siz** Mn. 655	kāmil+**siz** Mn. 854	Rabb+**siz** Mn. 655
ṣır+**suz** D. 243	günāh+**suz** D. 82/5	ʿaşḳ+**suz** Nn. 726
maḥal+**süz** Mn. 598	sebeb+**süz** Mn. 598	sen+**süz** Şn. 482

+sul

Tek örnekte sıfat yapma işlevinde kullanılmıştır.

yoḫ+**sul** D. 35/3

+şe (<çe)

Aslında eşitlik hâli eki olan *+çe* ekinin ünsüzünün sızıcılaşarak *ş* olması sonucunda kalıplaşarak yapım eki işlevi kazanmıştır. Metnimizde bir örnekte görülmektedir.

ni+**şe** Mn. 19

+un

İşlek olmayan bu ek, metnimizde bir örnekte geçmektedir.

uz+**un** D. 13/2[2]

+vaş (<baş)

Metnimizde yalnızca *ḳaravaş* kelimesinde görülen ekin aslı *baş* kelimesinden gelmektedir. Zamanla *b>v* sızıcılaşması olmuş ve *baş* kelimesi ekleşme temayülü göstermiştir.

ḳara+**vaş** Nn. 980

2.3.1.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

+A-

İsme gelerek geçişli ya da geçişsiz fiiller yapar.

ağın+a- Mn. 1036	boş+a-l- Mn. 998	çağın+a- Mn. 1036
oy(u)n+a- Şn. 232	suv+a-r- Mn. 513	uġ(u)r+a- Mn. 1107
döş+e-k Mn. 692	beñ(i)z+e- Mm. 14	ti-l+e- Km. 46

+al-

Geçişsiz fiiller yapan bu eke metnimizde bir örnekte rastlanılmıştır.

çoġ+al- Nn. 512

+DA-

Seyrek kullanılan bir ektir. Yansıma kelimelerden geçişsiz fiiller, diğer ad tabanlarından geçişli fiiller yapar.

al+da- Mn. 322	ḳuldur+da-d- Mn. 941	iñil+de- Şn. 473
ün+de- Şn. 501	yöñül+de- Mn. 90	

iz+de- > is+te- Mm. 31

+ı-

Seyrek görülen ek, eklendiği ismi geçişsiz fiil yapar.

aġ(ı)r+ı-t- Mn. 250	sub+ı-ş- > suv+ı-ş- Mn. 166

+irge-

Metnimizde yalnızca bir örnekte görülmüştür.

es+irge- Mn. 969

+l-

Geçişsiz fiiller yapmaktadır.

diri+l- D. 185/4	ṭoġrı+l- Mn. 1152	yüce+l-d- Mn. 1148

+lA-

En işlek eklerdendir. Eklendiği ismi geçişli ya da geçişsiz fiil yapar.

aş-(ı)+la- Mn. 166	ayaḳ+la-n- Mn. 917	azraḳ+la-n- Mn. 917
bağış+la- D. 117/1	ba-ġ+la- Nn. 447	baḫye+le- Şn. 32
baz+la-ma Şn. 72	bir+le- Mm. 16	boġ-az+la- Mn. 675
çaba+la- Mn. 1036	çat+la-d- Şn. 40	çiçek+le-n- Mn. 1162
daġ+la- Nn. 701	giz+le- D. 70/2	ḫış+la- Şn. 295
iş+le- D. 178/3	iz+le- Nn. 479	ḳoḫ-u+la-t- Mn. 609
kö-z+le- > gö-z+le- D. 109/1	ḳulavuz+la- Mn. 708	me+le- Şn. 313
muştu+la- Şn. 208	ot+la- Şn. 495	ṣaḳ+la- Mn. 239
sö-z+le- > söy+le- D. 154/1	ṣu+la- Şn. 332	şit+le- Şn. 295
şuʿle+le-n- Şn. 11	ṭañ+la-ş- Mn. 968	uğur+la- Mm. 38
yan-ġu+la-n- Şn. 320	yapraḳ+la-n- Mn. 1162	yük+le-t- Şn. 284

+r-

İşlek olmayan bu ek, metnimizde yalnızca bir örnekte görülmüştür.

delü+r- D. 87/4

+re-

Eski Türkçede daha sık kullanıldığı düşünülen bu ek, zamanla işlevselliğini yitirerek bazı kelimelerde kalıplaşmış şekilde bulunmaktadır. Metnimizde şu örneklerde görülmektedir:

dit+re- Nn. 235	ö-g+re-t- Mn. 242	yig+re-n- Şn. 167

+ük-

Metnimizde yalnızca bir örnekte geçmektedir.

gö-z**+ük-** Şn. 464

2.3.1.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler

-(a)caġ+

Aslında gelecek zaman kipi olan ek, zamanla bazı kelime tabanlarıyla kaynaşarak yapım eki özelliği kazanmıştır.

ṣıġ-ın**-caġ** Mn. 24 ṭap-un**-caġ** Mn. 24

yas-da-n**-acaġ** Mn. 24

-aġ+

İşlek bir ektir. Yer adları, araç gerek ve çeşitli nesne adları yapar (Karaağaç, 2012: 284).

ḳon**-aġ** Mn. 497 ṣor**-aġ** Mn. 948 yat**-aġ** Mn. 24

yıġ-(ı)n**-aġ** Mn. 1130

-an+

İşlek olmayan bu eke metnimizde bir örnekte rastlanılmıştır.

ṣap**-an** Şn. 40

-az+

İşlek olmayan bu eke metnimizde bir örnekte rastlanılmıştır.

boġ-(u)z > boġ**-az**+la- Mn. 675[11]

[11] Gülensoy, 2007: 156

-ca+

İşlek olmayan bu eke metnimizde yalnızca bir örnekte rastlanılmıştır.

oḫşa-n-**ca** Şn. 223

-dü+

Geçişsiz fiillere gelen bu ek, metnimizde yalnızca bir örnekte görülmektedir.

giy-**dü+**ceg Şn. 167

-e+

İşlek değildir. Zarf-fiil ekinin zamanla kalıplaşması sonucu yapım eki özelliği kazanmıştır.

öt-**e** Nn. 1051 yan-**a** > yin-**e** Mn. 759

-eç+

İşlek olmayan bu eke metnimizde yalnızca bir örnekte rastlanılmıştır.

gül-**eç** Şn. 222

-G+

Seyrek kullanılan eklerdendir.

ele-**k** Mn. 819 emge-**k** > eme-**k** Şn. 182 eşü-**g** > işi-**g** Mn. 750

iz+de-**g** Şn. 381 ö-**g+**re-t- Km. 47 tişe-**k** > şişe-**k** Şn. 259

-ġan+

Eski Türkçe sıfat-fiil eki olan *-GAn+* ekinin bazı kelimelerde kalıplaşması sonucu ortaya çıkan bir ektir. Abartı sıfatları yapar.

ḳaḳ-ı-**ġan** Şn. 288 ṭala-ş-**ġan** Mn. 463

-GU+

Seyrek görülen bir ektir. Ekin ünlüsü daima yuvarlaktır.

sev-**gü** Mn. 95 yan-**ġu**+la-n- Şn. 323

-I+, -U+

İşlek bir ektir. Eski Türkçede görülen *-(I)K+* ekinin ünsüzünün erimesi neticesinde yardımcı sesin ekin işlevini kazanması sonucu görülmektedir. Bazı kelimelerde ek sonundaki *G* sesinin düşmesi sonucunda ekin ünlüsünde yuvarlaklaşma meydana gelmiştir.

adır-**uḳ** > ay(ı)r-**u** Şn. 486	çal-**u** Mn. 838	eg-ir-**i** Mn. 1048
ḳap-**ıġ** > ḳap-**u** D. 3/14	ḳorḫ-**u** Mn. 941	ḳur-**ıġ** > ḳur-**ı** Mn. 110
öl-**ü** Mn. 995	ört-**ü** Mn. 711	sök-**ü**+cüg Şn. 525
ṭap-**ıġ** > ṭap-**u** Mn. 34	tir-**ig** > dir-**i**	ṭol-**u** Mn. 998
yap-**u** Mn. 328	yat-**ı** Mn. 935	yum-(u)r-**ı** Mn. 824

Bazı durumlarda zarf-fiil eki kalıplaşarak yapım eki özelliği kazanmıştır.

ṭaḳ-**ı** > daḫ-**ı** Mm. 81

-(I)cI+

İşlek bir ektir. Eski Türkçeden beri sık kullanılan ve eylemi çok yapanı veya olanı, eylemi meslek edineni bildirir (Karaağaç, 2012: 285).

aç-**ıcı** Şn. 483	es-irge-n-**ci** Mn. 950	id-**ici** Şn. 326
ḳıl-**ıcı** Mn. 619	vir-**ici** Şn. 69	

-(I)K+

Eski Türkçedeki *-(I)K+* ekinin ünsüzü Eski Anadolu Türkçesinde çoğu kelimede erimeye uğramasına rağmen bazı kelimelerde bu ekin korunduğu görülmektedir.

ay-**ıġ** Şn. 150	ba-**ġ** Şn. 73	bodu-**ġ** > boya-**ġ** Mn. 17
daya-**ġ** Şn. 341	del-**ik** Mn. 807	ot+la-**ġ** Şn. 502
uya-n-**ıḳ** Mn. 17	yar-(ı)l-**(ı)ġ**+a- Şn. 519	

yaz-**ıġ** Şn. 298 yum(u)ş-a-**ġ** Mn. 281

-ım+

Seyrek kullanılan eklerdendir. Metnimizde bir örneği bulunmaktadır.

yar-**ım** Mn. 114

-Iş+

İşlek kullanılan bir ektir.

baḳ-**ış** Şn. 164 bil-**iş** D. 55/1 yaġ-**ış** Şn. 88

-in+

Genellikle eklendiği eylemin sonucunda ortaya çıkan nesneyi göstermektedir.

ek-**in** Mn. 459

-ḳ+

Metnimizde şu örneklerde görülmektedir:

aġsa-**ḳ** Şn. 500 ṭanu-**ḳ** Şn. 202 top(u)r+a-**ḳ** Mn. 173

-ki+, -ḳu+

Türkçe'nin her döneminde sık kullanılan eklerdendir. Metnimizde seyrek görülmektedir.

aç-**ḳu** Şn. 483 iç-**ki**+ci Şn. 249

-l+

İşlek olmayan bir ektir. Metnimizde şu örneklerde görülmektedir:

di-**l** Km. 37 düke-**l+**i Nn. 622

-mA+

İsim-fiil işlevinde kullanılan bu ek, nadiren kalıplaşarak eklendiği fiille ilgili nesne isimleri yapar. Metnimizde şu örneklerde görülmektedir.

baz+la-**ma** Şn. 72 çaḳ-**ma**+caġ Şn. 208 düz-**me** Mn. 938

ḳıy-**ma** Mn. 483 süz-**me** Mn. 938

-mAC+

Seyrek görülen eklerdendir. Metnimizde örnekleri şu şekildedir:

bazla-**mac** Mn. 934 bula-**mac** Mn. 936 dög-**meç** Mn. 474

köm-**meç** > gö-**meç** Mn. 479 ṭut-**mac** Mn. 477

-mAG+, -mAK+

İsim-fiil işlevindeyken kalıplaşarak yapım eki işlevi kazanmıştır. Metnimizdeki örnekleri şu şekildedir:

et-**meg** Şn. 66 et-**mek** Mn. 478

yi-**meg** Mn. 439 yi-**mek** Şn. 167

-ş+

Metnimizde bir örnekte görülmektedir.

ḳarga-**ş** > ḳarġı-**ş** Mn. 955

-uḲ+, -üg+

Metnimizde şu örneklerde geçmektedir:

aç-**uḳ** Mn. 280 adır-**uḳ** > ay(ı)r-**uḳ** D. 83/5 art-**uḳ** D. 70/5

böl-**üg** Şn. 510 buy(u)r-**uḳ** D. 69/3 ḳat-**uġ** Mn. 477

ḳon-**uġ** Mn. 498 ḳon-**uḳ** Şn. 51 ḳoy-**uḳ** Şn. 150

oy-**uḳ** Şn. 150 sı-n-**uḳ** Mn. 52 yaz-**uġ** Şn. 96

yum-(u)r-**uġ** Şn. 461

-un+

Metnimizde bir örnekte geçmektedir.

ṣat-**un** Şn. 509

-üş+

Metnimizde iki örnekte karşımıza çıkmaktadır.

ök-**üş** Mn. 1044 sög-**üş** Şn. 445

-z+

Metnimizde iki örnekte karşımıza çıkmaktadır.

gö-**z** Mm. 28 sö-**z** Km. 33

2.3.1.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiilden fiil yapma ekleri iki ana işlevde kullanılmaktadır. Bu eklerden bazıları eklendiği fiilde köklü anlam değişikliğine sebep olmakla birlikte bazı ekler temel anlamda köklü değişikliklere sebep olmayıp eklendiği fiili özne-nesne-yüklem bağlantısında biçim ve durum bakımından değiştirir. İşte bu tip eklere çatı ekleri adı verilir.

2.3.1.1.4.1. Çatı Ekleri

Çatı; fiil kök veya gövdesinin, sözlük anlamında herhangi bir değişikliğe uğramadan fiilden fiil yapan belirli bazı eklerle genişletilerek cümledeki özne ve nesne ile olan bağlantısında uğradığı durum değişikliği; fiilin anlam değişikliği göstermeyen, ancak özne ve nesneye hükmeden şekil diğişikliğine verilen addır (Korkmaz, 2010: 57).

Anlamsal bakımdan kök fiilin anlamını çoğu zaman değiştirmemeleri, çatı eklerini çekim eklerine yaklaştırsa da yapım eklerinde olduğu gibi birbirleriyle sıra değiştirebilmeleri, kendilerinden sonra fiilden isim yapan ek alabilmeleri ve bazen üzerine geldiği kökte anlam değişikliğine sebep olmaları, çatı eklerini çekim eki olarak görmeye engel teşkil eder (Daşdemir, 2014: 40).

2.3.1.1.4.1.1. Etken Çatı

Fiilin bizzat özne tarafından yapıldığını gösteren çatıdır. Gereklilik kipi 3. teklik şahıs çekiminin bazı kullanımları dışında edilgenlik eki almayan bütün fiil kökleri etken çatıdadır (Daşdemir, 2014: 40). Dolayısıyla etken çatıyı gösteren herhangi bir ek bulunmamaktadır.

-Ø-

aç-**Ø-**dı Nn. 301	oñ-**Ø-**maz D. 148/2
izle-**Ø-**mişler Mn. 230	ol-**Ø-**acaḳdur D. 23/1

2.3.1.1.4.1.2. Edilgen Çatı

Geçişli ve geçişsiz fiillerden edilgen çatı ekleri kullanılarak yapılan ve öznesi belli olmayan çekimli fillerdir (Korkmaz, 2010: 80). Edilgen çatılı fiiller, kök/gövde geçişli olsa dahi daima geçişsizdir.

Metnimizde edilgen çatılı fiiller fiil kök ya da gövdelerine *-(I)l-, -(U)l-* ve *-(I)n-, -(U)n-* ekleri getirilerek yapılmıştır.

-(I)l-, -(U)l-

añ-**ıl-**ıcaḳ Nn. 713	aṣ-**ıl-**asun Mn. 281	baṣ-**ıl-**asun Mn. 281
boş+a-**l-**madın 998	bur-**ul-**maḳ Mn. 339	dög-**ül-**meye Şn. 461
duy-**ul-**sun Mn. 949	ir-**il-**se Nn. 499	kes-**il-**di Mn. 241
ḳoca-**l-**dum Mn. 53	ḳon-**ul-**mış D. 28/3	ḳoş-**ul-**up Nn. 53
öldür-**ül-**mekden D. 197/4	ṣaç-**ıl-**am D. 83/2	sep-**il-**miş Mn. 278
sev-**il-**me Km. 72	ṣun-**ul-**dı Şn. 247	ṭut-**ul-**dı Şn. 95

-(I)n-, -(U)n-

bil-**in-**ür Nn. 23	bul-**ın-**sun Mn. 982	çal-**ın-**a Nn. 53

di-**n**-di Mn. 361	gör-**ün**-di D. 76/5	oḳu-**n**-dı Mn. 426
ol-**un**-dı D. 136/1	ög-**ün**-mez Mn. 264	söy-**ün**-mez Mn. 193
yi-**n**-ür Şn. 20	yol-**un**-sun Mn. 950	

2.3.1.1.4.1.3. Ettirgen Çatı

Eylemin başkasına yaptırıldığını ifade eden çatı tipidir. Ettirgenlik ekleri, eklendiği fiilleri daima geçişli yapar. Metnimizde kullanılan ettirgenlik ekleri şu şekildedir:

-dIr-, -dUr-

Metnimizde en sık kullanılan ettirgenlik ekidir.

bil-**dür**-di Nn. 116	bulan-**dur**-an Mn. 156	giy-**dir**-üp Nn. 304
bulaş-**dur**-up Mn. 1065	çek-**dür**-ür Nn. 147	ṣın-**dur**-duḳ D. 12/2[6]
ḳarış-**dur**-duñ Nn. 280	ṣor-**dur**-maġa D. 72/2	yan-**dır**-ma Mn. 284

-Ur-

duy-**ur**-maz D. 27/6	geç-**ür**-düñ Şn. 362	iç-**ür**-di Nn. 844

2.3.1.1.4.1.4. Dönüşlü Çatı

Yapılan oluş veya kılıştan öznenin etkilendiği çatı tipidir. Yani özne, yaptığı eylemden kendisi etkilenir. Metnimizde kullanılan dönüşlü çatı ekleri şu şekildedir:

-ıḳ-

Arkaik dönüşlü çatı ekidir (Daşdemir, 2014: 42). Metnimizde yalnızca bir kelimede kalıplaşmış şekilde bulunmaktadır.

ac-**ıḳ**-maġı Mn. 486

-(I)l-, -(U)l-

aç-**ıl**-am D. 83/2 ay-**ıl**-up Mn. 1124 dön-**ül**-mez D. 70/6

eg-**il**-di D. 87/4 oñ-**ul**-maz Nn. 441 süz-**ül**-üben Şn. 510

ṭut-**ıl**-masa Mn. 441

-(I)n-, -(U)n-

daḳ-**ın**-ur Şn. 68 id-**in**-di D. 19/3 ög-**ün**-mez Mn. 264

ṣal-**ın**-up Mn. 295 ṣoy-**un**-Ø D. 60/2 yu-**n**-a Mn. 122

-(I)ş-, -(U)ş-

dür-**üş**-üp Mn. 269 ir-**iş**-di Mn. 904 yet-**iş**-en D. 93/2

2.3.1.1.4.1.5. İşteş Çatı

Birden çok özne tarafından yapılan ya da en az iki öznenin karşılıklı yaptığı çatı tipidir. Metnimizde aşağıdaki şekillerde geçmektedir:

-(I)ş-, -(U)ş-

dut-**uş**-Ø D. 5/15 gül-**üş**-di Mn. 968 id-**iş**-üp Kn. 71

ṭap-**ış**-mış Mn. 508 vir-**iş**-ür Nn. 310

2.3.1.1.4.1.6. Oldurgan Çatı

Geçişsiz fiillerin, bazı eklerle geçişli hâle getirilmesi sonucu ortaya çıkan çatı tipidir. Metnimizde aşağıdaki şekillerde geçmektedir:

-Ar-

çıḳ-**ar**-urlar Mn. 807 gid-**er**-sün Mn. 143

ḳop-**ar**-uram Mn. 232 yit-**er**-Ø Şn. 137

-(I)D-

ağrı-**t-**ması Mn. 250	aḳ-**ıt-**Ø Mn. 128	beñze-**d-**eyin D. 91/3
çatla-**d-**adum Şn. 40	depre-**t-**di Mn. 552	diril-**d-**üp Mn. 50
domal-**d-**up Mn. 1148	ḳuldurda-**d-**urdı Mn. 941	ḳuru-**t-**dı Nn. 1020
oḫu-**d-**an Nn. 93	yara-**t-**dı D. 144/3	

-der-

dön-**der-**sün Mn. 847	gön-**der-**miş Mn. 633

-DUr-

dön-**dür-**esün Şn. 364	gül-**dür-**üp Şn. 35	iriş-**dür-**Ø D. 94/7
tanın-**dur-**anı D. 10/7[6]	ṭol-**dur-**uban Şn. 342	yan-**dur-**up Nn. 294
kel-**tür-**ür > ge-**tür-**ür Nn. 971	öl-**dür-**di D. 72/5	
söyün-**dür-**mez Mn. 167		

-gür-

ir-**gür-**e Nn. 898	yü-**gür-**di D. 95/4

-ir-, -Ur-

bit-**ür-**e Mn. 290	eg-**ir-**mişem Mn. 554	şiş-**ür-**di Mn. 1044
uç-**ur-**dum Nn. 521	yum-**ur-**dı Şn. 55	

2.3.1.1.4.1.7. Fiilden Fiil Yapan Diğer Ekler

-a-

yar-**a-**d-ım > yardım Mn. 247	yum(u)ş-**a-**ġ Şn. 316

-da-

yas-**da-**n-acaġ Mn. 24

-I-

bür-**i**-yüp Mn. 10	ḳaḳ-**ı**-ġan Şn. 288	ḳaz-**ı**-Ø Mn. 868

-ıḳ-, -uḳ-

ac-**ıḳ**-mağı Mn. 486[12]	aç-**uḳ**-maḳ Mn. 540

-r-

gö-**r**-üp Nn. 612	ṣuv+a-**r**-dı Nn. 278

-ümsi-

gül-**ümsi**-di Mn. 580

2.3.1.2. Çekim Ekleri

Çekim ekleri; eylem ya da isim soylu kelimelere gelerek, bağlı oldukları kelime öbeklerine göre; kelimeler arasında durum, iyelik, çokluk, kip, zaman, kişi, sayı vb. geçici ilişkiler kuran, anlamı değiştirmeyen görevsel bağımlı biçim birimlerdir (Eker, 2010: 334). Çekim ekleri isim kök ve tabanlarına gelebileceği gibi fiil kök ve tabanlarına da gelebilir. Bu bakımdan metnimizde tespit ettiğimiz çekim ekleri, isim ve fiil çekim ekleri olarak iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

2.3.1.2.1. İsim Çekim Ekleri

Üzerinde çalıştığımız metin, isim çekimleri bakımından genel hatları itibariyle Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine uygundur. Bazı yapılarda Osmanlı Türkçesi özelliklerine de rastlanılmıştır.

---

[12] Gülensoy, 2007: 46

2.3.1.2.1.1. Çokluk Ekleri

Türkçede işlevsel olarak tespit edilebilinen bir teklik eki bulunmamaktadır. Türkçede genel itibariyle cins isim, tek bir kavramdan önce gelmektedir. Yani çokluk eki almayan bir isim zikredildiğinde akla ilk gelen zikredilen ismi karşılayan bütün kavramlardır. *At* ismi telaffuz edildiğinde akla ilk gelen kavramın belirli tek bir *at* yerine tüm atlar olması gibi… (Grønbech, 1995: 52) Bu bakımdan bir cismin tekilliği ancak cümle içindeki bağlamdan anlaşılabilmektedir. Bazı tek olan organ adlarında görülen *n* sesinin arkaik teklik eki olabileceği de düşünülmektedir: alın, beyin, boyun, burun, karın, eğin gibi (Daşdemir, 2014: 62).

Eski Türkçede beraberlik işlevinde kullanılan +lAr eki, bugün de kullanıldığı *çokluk* işlevinde ilk defa Eski Uygur Türkçesinde karşımıza çıkmaktadır (Grønbech, 1995: 52). Köktürkçede çokluk işlevinde kullanılan *+kUn, +z, +An, +t* ekleri ise kullanım alanı bakımından yalnızca Köktürçede kalmıştır. Günümüzde bu eklere bazı kelimelerde kalıplaşmış şekilde rastlamak mümkündür.

Eski Anadolu Türkçesinde de çokluk eki olarak *+lAr* kullanılmıştır.

ad**+ları** Nn. 814	āgāh**+lar** Nn. 762	ʿālem**+ler**den Kn. 16
bende**+ler**üm Şn. 147	dil**+ler**de Nn. 529	ḳalender**+ler** Nn. 458
ḳamu**+lar** Nn. 487	ḳara**+lar**dan D. 77/4	kirpik**+ler**i D. 9/5[3]
kimsesüz**+ler** D. 93/1	ṣaḳal**+lar** Mn. 817	ṣulu**+lar** Mn. 280

Eski Türkçede çokluk eki işlevinde kullanılan *+an* ve *+z* ekleri metnimizde bazı kelimelerde kalıplaşmış şekilde bazı kelimelerde bulunmaktadır.

oğ(u)l**+an** Mn. 963	er+**en** Mm. 63	di**z** Nn. 655

2.3.1.2.1.2. İyelik Ekleri

İsmin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya nesneye ait olduğunu belirten çekim ekidir (Korkmaz, 2010: 135). Bu bakımdan iyelik şekli bir bağlılık bir aidiyet, bir mülkiyet gösterir (Ergin, 2005: 129).

Kişi zamirlerinden gelişen iyelik ekleri, birleşiminde bulundukları kelime öbeklerinde *tamlanan*'ı oluşturur (Eker, 2010: 337). Tamlanan işlevi, iyelik eklerinin başında bulunan ünlülerle sağlanır. Eski Anadolu Türkçesinde tamlanan eki 1. ve 2. şahıslarda daima yuvarlak şekildedir. 3. şahıslarda (teklik, çokluk) ise daima düz ünlülü kullanılmıştır. Metnimizde tespit ettiğimiz tamlanan ekleri birkaç örnek dışında Eski Anadolu Türkçesinin zikredilen özelliklerine uygunluk göstermektedir.

1. Teklik Şahıs İyelik Eki +Im, +m, +Um

boy(u)n**+ı+m**a D. 60/2	enīs**+i+m** Nn. 9	göz**+i+m**e Mm. 67
nefs**+i+m**üñ Mn. 1059	oḳ**+ı+m**a Nn. 249	faḳd**+u+m**ı D. 182/1
fīrūz**+u+m** D. 62/1	ḫār**+u+m**ı Şn. 266	ḥayret**+ü+m** D. 43/4
bende**+Ø+m** Mn. 63	ḫˇāce**+Ø+m** Mn. 546	kiçü**+Ø+m** Şn. 227

2. Teklik Şahıs İyelik Eki +Iñ, +ñ, +Uñ

barūt**+u+ñ** D. 225	bihbūd**+u+ñ**ı D. 165/4	dīn**+i+ñ**üñ Mn. 92
emmāre**+Ø+ñ** Mn. 1151	ḫūy**+u+ñ** D. 199/3	ṣaç**+ı+ñ**uñ D. 73/7
sözler**+i+ñ**üñ Şn. 194	ṭapu**+Ø+ñ** Mn. 893	żamīr**+ü+ñ** Kn. 93
ḳırba**+Ø+ñ**da Mn. 1005	ḳullar**+ı+ñ**a Mn. 570	
feyż**+ü+ñ**dür Nn. 1044		

3. Teklik Şahıs İyelik Ekleri +Ø, +(I)n, +(sI)n

Eski Anadolu Türkçesinde 3. teklik şahıs iyelik ekleri, 1. ve 2. şahıslara göre farklı bir durumda bulunmaktadır. Tamlanan ekinden sonra gelmesi gereken 3. teklik şahıs eki, üzerine başka ek almadığında kendisini göstermez. Bizim 3. teklik şahıs eki olarak kabul ettiğimiz *+n* ekinin işlevi hakkında bazı farklı düşünceler de bulunmaktadır. Tamlanan eki olarak değerlendirdiğimiz *+I*, *+sI* eklerine şahıs eki işlevini verip bu ekin üzerine ünlü ile başlayan başka bir ek geldiğinde ortaya çıkan *n* sesine yardımcı (kaynaştırma) ünsüzü diyen bazı bilim adamları da mevcuttur. Fakat *n* sesi yalnızca iki ünlü arasında değil, ünlü-ünsüz arasında da ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ünlüye en yakın ünsüz olması sebebiyle iki ünlü arasında yardımcı (kaynaştırma) işlevi gören *y* sesi, bu işlevi görmekte yeterlidir. Bahse konu olan *n* sesinin yalnızca 3. teklik şahıs iyelik çekimlerinde, aitlik eki *+ki* ile isim durum ekleri arasında ve *bu, şu, o* zamirlerinden sonra da görülmesi, mezkûr ekin yardımcı ünsüz işlevinde değil iyelik işlevinde kullanıldığını göstermektedir.[13]

Tamlanan eki işlevinde kullanılan ve yalnızca ünlü ile biten kelimelerden sonra geldiği görülen *+sI* ekinin başında bulunan *s* ünsüzü ise Ana Altaycada bulunan ve kullanımdan düşmüş başka bir ekin kalıntısıdır (Eker, 2010: 337).

Metnimizde 3. teklik şahıs ekinin göstereni bulunsa da bulunmasa da önüne gelen tamlanan eki daima düzdür.

bende+si**+n+**i Şn. 261	boy(u)n+ı**+n+**ı Mm. 88	el+i**+n+**de Mm. 64
ṣaḥrā+sı**+n+**a D. 96/3	türbe+si**+n+**e D. 2/3	uc+ı**+n+**dan Şn. 65
ʿabd+i**+Ø** Mn. 98	ad+ı**+Ø** D. 1/4	

[13] Konu ile ilgili bk. Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul, 2005, s. 145-146; Efrasiyap Gemalmaz, "Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı", *AÜTAED*, Sayı: 4, s. 165-172, Erzurum 1996; Gürer Gülsevin, "Eski Anadolu (Türkiye) Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı", *Türk Dili,* TDK Yay., Sayı: 466, s. 187-190, Ankara, 1990; Talat Tekin, "Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine", *Genel Dilbilim Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 7-8, s. 10-17, Ankara, 1983; Cengiz Alyılmaz, "Zamir n'si Eski Bir İyelik Ekinin Kalıntısı Olabilir mi?", *Türk Gramerinin Sorunları II,* TDK Yay., Ankara, 1999, s. 403.

ḫilḳat+i**+Ø** D. 176/1 ḳarañu+sı**+n+**da D. 52/3

alt+ı**+n+**da Mn. 1062 yancuġ+ı**+n+**a Mn. 1133

Zaman zaman tamlanan eklerinde ek yığılması da görülebilmektedir. Metnimizde bunun örneklerine rastlanılmıştır.

bir+i+si**+n+**de Mn. 860 bir+i+si**+n+**e Şn. 142

Metnimizde bir yerde kafiye endişesinden dolayı 3. teklik şahıs iyelik ekinin önündeki tamlanan eki yuvarlak yazılmıştır.

odun**+u+**n+ı Mn. 167

1. Çokluk Şahıs İyelik Eki +Ømuz, +(I)mUz, +(U)mUz, +Øüz

Metnimizde 1. çokluk şahıs iyelik ekinden önce gelen tamlanan eki çoğunlukla yuvarlak ünlüdür. Nadiren düz ünlülü şekillere de rastlanılmıştır. İyelik ekinin ünlüsü ise daima yuvarlaktır.

ḥırz+ı**+muz**dur D. 11/5[9] iç+ü**+müz** Mn. 10 iş+ü**+müz** Şn. 199

ḳul+u**+muz** D. 11/4[14] loḳma+Ø**+mız**dur Mn. 400 otlaġ+ı**+muz** Şn. 310

ṭaş+u**+muz** Mn. 10 teyemmüm**+Ø+üz** D. 11/2[7]

ara+Ø**+muz**da Mn. 772 baş+u**+muz**a Şn. 309

efʿāl+i**+müz** D. 12/2[9] göñ(ü)l+ü**+müz**üñ Nn. 37

cümle+Ø**+müz**üñ Nn. 12

Metnimizde nadiren eksiz kullanımı mevcuttur.

bizüm otaġ**+Ø+**a D. 87/6

2. Çokluk Şahıs İyelik Eki

Metnimizde 2. çokluk şahıs iyelik eki kullanımı tespit edilememiştir.

3. Çokluk Şahıs İyelik Ekleri +Ø, +n

Metnimizde 3. çokluk şahıs iyelik ekleri, çokluk eki ve tamlanan ekinden sonra gelmiştir.

ḫ˘ān+lar+ı**+n+**uñ Mn. 524	hū+lar+ı**+Ø** Nn. 819	Hū+lar+ı**+n** Nn. 756
ayaḳ+lar+ı**+Ø** D. 92/5	dem+ler+i**+n** Nn. 801	
eren+ler+i**+Ø** Mm. 63	söz+ler+i**+n+**i Mn. 298	
nergis+ler+i**+n+**den Nn. 432	öz+ler+i**+n** Şn. 500	

2.3.1.2.1.3. Hâl Ekleri

Cümle içinde isimleri, başka kelimelerle olan ilişkilerine göre çeşitli durumlara sokan eklerdir (Korkmaz, 2010: 74). Hâl ekleri, eklendiği ismi çeşitli durumlarla yükleme bağlama işlevindedir. Dolayısıyla hâl ekleri yalnızca isim ile isim arasında değil, isim ile fiil arasında da anlamsal veya biçimsel bağ kurabilmektedir.

2.3.1.2.1.3.1. Aitlik Hâli +ġı, +ki

Zamir ve sıfat yapımında kullanılmaktadır. Aitlik eki, kelimelere yalın, yaklaşma ya da ilgi durumlarından biriyle eklenir ve aitlik anlamı katar (Eker, 2010: 338). Zaman zaman ses uyumuna aykırı örneklerin de bulunduğu ekin kullanımı metnimizde aşağıdaki şekildedir:

içinde**+ki** D. 77/2	ṣadrında**+ki** Km. 61	uçmaḳda**+ġı** Nn. 980
yaḳañda**+ġı** D. 56/7	yarın**+ki** Mn. 661	zülfüñde**+ki** D. 28/2

2.3.1.2.1.3.2. Ayrılma Hâli +dAn

Köktürkçede ayrılma işlevi, aynı zamanda bulunma işlevini de karşılayan +DA eki ile sağlanmıştır. Uygur Türkçesinde ise ayrılma işlevi müstakil bir ek olan +DIn ile

sağlanmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde ise örneklerine Dîvânü Lugâti't-Türk'te de rastlanılan +dAn eki kullanılmıştır.

Metnimizde de Eski Anadolu Türkçesi dönemine uygun olarak ayrılma işlevi için +dAn eki kullanılmıştır. Ekin ilk ünsüzü daima tonlu *d* sesidir. Bu bakımdan ünsüz uyumuna aykırı bir durum söz konusudur.

aġyār+**dan** Kn. 22	āşūb+**dan** D. 70/3	ġayrı+**dan** Mn. 215
ḳamış+**dan** Şn. 378	melik+**den** Mn. 807	mūye+**den** Nn. 21
saḳā+**dan** Mn. 940	ṭaşra+**dan** D. 56/5	tiken+**den** Nn. 80

Doğu Türkçesinde de işlek olarak kullanılan *+dIn* eki bir kelimede kalıplaşmış şekilde bulunmaktadır.

öñ+**din** Kn. 59

2.3.1.2.1.3.3. Benzerlik (Eşitlik) Hâli

+CA

Eski Türkçedeki formuyla Eski Anadolu Türkçesinde de kullanılmıştır. Türkçede birden çok fonksiyonu bulunmaktadır. Metnimizde ekin tüm sesleri ses uyumlarına girmektedir. Eşitlik hâlinin metnimizde kullanılan fonsiyonları aşağıdaki şekildedir:

1. "… kadar", mikdar fonksiyonu:

Dinilüp Ḥaydara bun**ça** çi vü çün (Mn. 665)

Günāh endāzesin**ce** it ʿiḳābı (Mn. 468)

Ḳoḫulat şemme**ce** gül-zār-ı Hūdan (Mn. 609)

2. "… gibi", "… biçiminde" fonksiyonu:

Ḫoş**ça** ḫoş-āyende**ce** maḥbūb**ca** (Şn. 223)

Yaḫşı**ca** oḫşanca**ca** merġūb**ca**

Kāküli müşgīnce sehī ḳadluca (Şn. 224)

Ġonce aġızluca semen ḫadluca

Ne ser kim yoḳ sücūdı sefcedür ol (Mn. 41)

Ne kef kim cūd itmez kefçedür ol

3. +CA eşitlik hâli eki, metnimizde "ni, ne" soru ifadesiyle kalıplaşarak "nasıl, ne kadar" ve "niceleri, nice insanlar" anlamlarında geçmektedir.

Men senüñ kimi necenüñ pīr-i devlet-ḫˇāhıyam (D. 64/7)

Niçe ḳabūl itdügin anı Ḫudā (Şn. 291)

Niçe yüz biñ günehkāruñ günāhın (Mn. 139)

Niçe yüz biñ ḳadar Kūh-ı Serendīl (Mn. 112)

Niçeler ʿaşḳ odına müştāḳdur (Nn. 824)

Niçeler öldiler ʿaşḳuñ ġamından (D. 77/3)

Ṭolu ḳaba ṣu girmez niçe ḳoysun (Mn. 999)

Bu sözi aḥmaḳ olan niçe duysun

Var itde bizde yoḳ bir nice ḫaṣlet (Mn. 725)

4. +CA eşitlik hâli eki, bazı kelimelerle kalıplaşarak kelimeye yer-yön zarfı işlevi vermiştir.

Apardı ḫoş öñince ol kenīzek (Mn. 562)

Bir ṣaḳalı uzun keçi öñce gider (Şn. 502)

Bükāyı bilesince yār ḳılmaḳ (Mn. 1004)

Düriş bir görmek ardınca ol yöri var (Mn. 808)

Yil kimi tā diye yār öñümce yil (Nn. 43)

+CA eşitlik hâli eki, zaman zaman çekim eki işlevinden uzaklaşarak yapım eki işlevi kazanmıştır.

oẖşan**ca**ca Şn. 223

+cIlAyIn

Metnimizde yalnızca zamirlere gelen bu ek, eklendiği kelimeye "… gibi" anlamı katmıştır.

Bī-çāre bir bun**cılayın** ad gerekdür (D. 29/6)

Bir ben**cileyin** ẖusrev-i şīrīn-dehen içün (D. 29/3)

Biñ sen**cileyin** sūẖte Ferhād gerekdür

Dimede bir ben**cileyin** ḳanda var (Şn. 239)

Ey perī-rū ne beşersün ʿacabā sen**cileyin** (D. 61/4)

Oẖşayup ṣordurmaġa ben**cileyin** şermendesin (D. 72/2)

Var mıdı bir an**cılayın** ey aẖi (Şn. 428)

2.3.1.2.1.3.4. Bulunma Hâli +dA

Eski Türkçede +DA şeklinde karşılaşılan bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde +dA şeklinde geçmektedir. Dolayısıyla ekin ünsüzü ünsüz uyumuna aykırı durumdadır. Ek, eklendiği kelimelere yüklemin gerçekleştiği yeri veya zamanın adını belirleme işlevi verir. Metnimizde bulunma hâli ekinin kullanıldığı fonksiyonlar aşağıdaki gibidir:

a. mekânda, yerde bulunma

aġzum**+da** Nn. 112	bāzārın**+da** D. 33/2	Cennet**+de** Nn. 276
cihān**+da** D. 147/3	ḳapuñ**+da** Mn. 38	ḳūyuñ**+da** Mn. 59
ṣūret**+de** Kn. 42	şobānlıḳ**+da** Şn. 319	varaḳ**+da** Mm. 12
öñüm**+de** Şn. 94	perde**+de** Nn. 45	

ṣadrın+**da**+ki Km. 61

b. zamanda bulunma

dem+**de** Şn. 171 evvel+**de** Mn. 600 gice+**de** Mn. 82

gündüz+**de** Şn. 161 şimdiki zaman+**da** Mn. 1042

vaḳtin+**de**+ki Mn. 604

Bulunma hâli eki, zaman zaman yönelme hâli eki işlevinde de kullanılmıştır.

Ḳomışlardur başın**da** bunca ṭağı (Mn. 177) (Başın**a** bunca dağı koymuşlardır.)

2.3.1.2.1.3.5. İlgi Hâli +Ø, +(n)Uñ, +üm

İsimler arasında aidiyet bildiren (sahip olan-ait olan), isimle fiil, zamirle isim, isimle edat ve zamirle edat arasında bağ kuran eklerdir (Köktekin, 2011: 89). Eski Anadolu Türkçesinde ekin ünlüsü daima yuvarlaktır. Bu bakımdan ünlü uyumuna aykırılık teşkil eder. Genellikle isimler arasında tamlama kurduğu için bu eke *tamlama eki* de denilmektedir.

a. +Ø

Belirtisiz isim tamlamaları kurar.

ḥalva+**Ø** esīri Mn. 472 ḥayranlar+**Ø** celīsi Mn. 82

pāyuñ+**Ø** ünin Şn. 472

b. +(n)Uñ

isim-isim

bāzārı+**nuñ** içinde D. 11/5[8] cān+**uñ** göginden Nn. 649

cihān+**uñ** şāhı Mn. 191 gözi+**nüñ** nūrı D. 44/8

deşti+**nüñ** rūbāhıyam D. 64/4 evliyā+**nuñ** ḳutbı Mm. 59

ḥüsn+**üñ** güneşi D. 90/1 riyā+**nuñ** ṣı oḳın Mn. 54

şobān+**uñ** yüzine Şn. 189

zamir-edat

an**uñ** gibi Şn. 489 an**uñ**-çün Mn. 413 an**uñ** içün Nn. 42

an**uñ**la Nn. 942 sen**üñ**le D. 200/1

zamir-isim

ʿaşḳında bu**nuñ** D. 23/7 kimse+**nüñ** dest-resi D. 93/3 küfri an**uñ** Şn. 193

an**uñ** luṭfı Mn. 140 an**uñ** sırrına Mn. 266

miyānuñda sen**üñ** D. 46/3 sen**üñ** başını D. 48/4

zamir-zamir

an**uñ** anı Nn. 119

+üm

Yalnızca 1. teklik ve 1. çokluk şahıs zamirlerine gelmektedir.

ben+**üm** bendem Mn. 63 ben+**üm**-ile Şn. 143 ben+**üm** yanumda Nn. 52

biz+**üm** göñlümüzüñ Nn. 37 biz+**üm** teyemmümümüz D. 11/2[7]

2.3.1.2.1.3.6. Vasıta Hâli +IlA, +ın, +lA, +ylA

Eklendiği isimlere sebep, zaman, vasıta, birliktelik işlevleri katar.

+IlA, +ylA

"ile" edatının ekleşme temayülündeki şeklidir. Ek başında bulunan *I* sesi, ünlüyle biten kelimelere geldiğinde genellikle *y* olur. Metinlerin genelinde olduğu gibi ekin okunuşunda da imlaya dikkat edilmeli, kalınlık incelik durumlarına göre uygun bir biçimde okunmalıdır. Zira bu ek, ünlü uyumuna uymaktadır.

a. birliktelik

cemāli+**yle** D. 23/7 ḥelālı+**yla** D. 60/6 Ḫudā-**ile** Mn. 649

ḳatuġ-**ıla** Mn. 477 ḳul-**ıla** Şn. 202 şeyṭān-**ıla** Mn. 729

b. sebep

çiçek-**ile** Mn. 1049 laḫlaḫa-yı ḫūy-**ıla** Şn. 12 sehv-**ile** Mn. 663

söz-**ile** Mn. 346 sözi+**yle** D. 69/5 yaş-**ıla** Mn. 657

c. vasıta

göz-**ile** Mn. 667 ʿişveleri+**yle** D. 5/5 ḳulaġ-**ıla** Mn. 387

nūruñ-**ıla** Mn. 12 riştesi+**yle** D. 164/3 ṣu+**yla** D. 22/4

+ın

Eski Türkçede vasıta hâli eki işlevinde işlek olarak kullanılan ek, Eski Anadolu Türkçesinde kalıplaşarak işlekliğini yitirmiştir. Metnimizde de birkaç örnekte kalıplaşmış bir şekilde bulunur.

añsuz+**ın** Mn. 955 ḳış+**ın** Mn. 239

+lA

ay+**la** Şn. 72 ebrūsı+**la** Nn. 117 ḫāṣṣ+**la** Şn. 521

iḫlāṣ+**la** Km. 56 ney+**le** Nn. 16 söz+**le** Mm. 20

2.3.1.2.1.3.7. Yalın Hâl

İsimlerin herhangi bir çekim eki almadığı durumdur (Kara, 2001: 221).

boyaḳcı+**Ø** Mn. 1008 börke+**Ø** Şn. 67 içerü+**Ø** Şn. 106

ḳulavuz +**Ø** D. 3/12 ḳuldurdı+**Ø** Mn. 943 pul+**Ø** Mn. 1131

2.3.1.2.1.3.8. Yönelme Hâli +(y)A

İsimlere eklendiğinde yüklemin yöneldiği veya yaklaştığı yeri gösterir. Ünlü ile biten bir kelimeye geldiğinde yardımcı ünsüz *y* türemesi görülür.

cünbīde+**(y)e** Mn. 47	deryā+**(y)a** D. 28/7	eyü+**(y)e** Mn. 194
hevā+**(y)a** Nn. 600	ʿīsā+**(y)a** Mn. 851	pul+**a** Nn. 982
resūl+**a** Mn. 581	Şirvān+**a** Mn. 475	yıġnaġ+**a** Mn. 1130
yil+**e** D. 83/3	yir+**e** Kn. 15	żamīr+**e** Nn. 339

Metnimizde bir yerde bulunma hâli eki *+dA*'nın yönelme hâli işlevinde kullanıldığı görülmektedir.

Ḳomışlardur başın**da** bunca ṭaġı (Mn. 177) (Başın**a** bunca dağı koymuşlardır.)

2.3.1.2.1.3.9. Yükleme (Nesne/Belirtme) Hâli +Ø, +(y)I, +nı

İsimleri yükleme nesne işleviyle bağlaması sebebiyle *nesne hâli* denilmektedir. Kelimeleri ya da kelime gruplarını cümle içinde belirtili nesne öğesi hâline getirir. Yalnızca yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunabilir.

+Ø

Metnimizde özellikle iyelik eki almış isimlerde karşılaşılmıştır.

ʿAḳl u fehmüñ**+Ø** eyleyüp bir yire cemʿ Mm. 33

Eydeyim öñdin ṣoña sözüm**+Ø** saña Şn. 485

Göz ki yüzüñ**+Ø** görmeye ol göz degül Km. 33

Hū didüklerin**+Ø** işāret ṣanma sen Nn. 758

Yöri mūsā eline vir ṣaḳaluñ**+Ø** Mn. 847

+(y)I

Genel kanı *+(y)I* ekinin, Eski Türkçedeki *+(I)G* ekinin devamı niteliğinde olduğu yönünde olsa da, ek sonundaki *G*'nin düşmesi, *I* sesinin yuvarlaklaşmasına sebep olacağı gerekçesiyle bu kanıya karşı çıkanlar da vardır.[14]

Metnimizde Eski Anadolu Türkçesi özelliğine uygun olarak belirtme hâli eki daima düz ünlülüdür.

Aġzuñ**+ı** gül-āb-ile yuyup eyle duʿā**+(y)ı** D. 41/6

Bilen iñildü**+(y)i** bilür vāṣılı Nn. 174

Bilüp esrār-ı Ḥaḳḳ**+ı** gizlemişler Mn. 230

Dil ki sen**+i** añmaya ol dil degül Km. 37

Ḥāṣıl eyle maʿnā**+(y)ı** ḳo daʿvā**+(y)ı** Nn. 243

İşidende hemān lafẓ-ı ḫıyār**+ı** Mn. 1110

Mes̱nevī**+(y)i** her ki cāndan diñlemez Mm. 65

Ṣapanum**+ı** çatladadum ḥayḳırup Şn. 40

Yād idüpdür bu söz**+i** ey Ḳonevī Mm. 70

+nı

Aslında Doğu Türkçesinde işlek olarak kullanılan *+nı* yükleme hâli eki, metnimizde Doğu Türkçesi dil özellikleri ile yazılmış bir manzumede geçmektedir.

Körüp nāgāh sevdüm bir Tatar**+nı**

---

[14] Mustafa Canpolat, "Eski Anadolu Türkçesindeki Belirtme Durumu (Accusativus) Ekinin Kökeni Üzerine", *Türkoloji Dergisi*, Cilt: 1 Sayı: 1, s. 9-11, Ankara 1964.

2.3.1.2.1.4. İsimlerde Soru +mI

Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumuna girmeksizin daima düz ünlülü şekilde kullanılır. İsim çekim eklerinden sonra gelebilmesi ve eklendiği kelimeden çoğu zaman ayrı yazılması, ekin edat kökenli olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir (Korkmaz, 2014: 331).

Bu ārzūyı ʿaceb **mi** ola dü pāre ḳılam D. 67/5

Bu ḳuş iki **mi**+dür dir yoḫsa vāḥid Mn. 789

Gezende seg **mi** ḫar **mı** bilmek olmaz D. 42/4

Girer **mi**yem men uçmaġa baña di Mn. 576

Perniyān **mı** yā peren **mi** ellerüñ D. 131/3

Var **mı**+dı bir ancılayın ey aḫi Şn. 428

Yanan dil **mi** ciger **mi** bilmek olmaz D. 42/5

2.3.1.2.2. Fiil Çekim Ekleri

2.3.1.2.2.1. Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri

Standart Türkiye Türkçesinde zamir ve iyelik kökenli olmak üzere iki tip şahıs eki bulunmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde de Standart Türkiye Türkçesinde olduğu iki tip şahıs eki kullanılmıştır. Emir kipinde ise durum farklıdır. Eski Anadolu Türkçesinde emir kipi çekiminde her şahıs için ayrı ek kullanılmıştır.

2.3.1.2.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

1. teklik şahıs: +in, +m, +(y)Am

Diğer Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde karşılaşılan *+vAn*, *+vAm* eklerine metnimizde rastlanılmamıştır.

girer mi+**(y)em** Mn. 576	gizle-r+**em** D. 45/5	iste-r+**em** Mn. 78
ḳo-mış+**am** Şn. 142	ḳorḳ-ar+**am** Mn. 724	ol-ma-ya+**m** Nn. 967
eyle-me-z+**in** Şn. 103	eyle-ye+**m** Mn. 1	
ṣor-mış+**am** Mn. 1160	ṭut-mış+**am** Nn. 1041	
yaḳ-ma-(y)a+**m** Şn. 204	yu-(y)a+**m** D. 70/1	

2. teklik şahıs: +sIn, +sUn

bil-me-z+**sün** D. 59/3	di-miş+**sün**+dür Nn. 1068	gid-er+**sün** Nn. 1007
gör-e+**sün** Mn. 55	it-miş+**sün** D. 70/6	ḳal-ur+**sun** Nn. 510
ögren-ür+**sin** Mn. 1141	ol-ısar+**sun** Mn. 296	ṣan-ur+**sun** 75/4
ṭap-a+Ø-ma-z+**sun** D. 167/3	um-ar+**sun** Mn. 1074	yıḳ-a+**sın** Mn. 464

3. teklik şahıs: +Ø

ayaḳlan-mış+**Ø** Mn. 917	boyan-ur+**Ø** Kn. 5	di-miş+**Ø** D. 220/2
di-r+**Ø** Nn. 959	düş-er+**Ø** Nn. 1023	getür-ür+**Ø** Nn. 971
ḳorḳ-ar+**Ø** Nn. 1077	ol-a+**Ø** Mn. 864	ol-ısar+**Ø** Mn. 530
var-ısar+**Ø** Mn. 479	vir-me-ye+**Ø** Mn. 837	yaz-mış+**Ø** D. 238

1. çokluk şahıs: +iz, +vUz, +Uz

iç-miş+**üz** Mn. 382	id-e+me-z+**üz** Mn. 382	id-e+**vüz** Mn. 381
iste-ye+**vüz** Nn. 495	ḳal-mış+**uz** D. 2/13	oḳu-r+**uz** D. 12/1[15]
ṣor-a+**vuz** Nn. 495	ṭap-mış+**uz** D. 11/1[8]	ṭoy-mış+**uz** Mn. 386
di-r+**üz** Mn. 573	eyle-se+**vüz** D. 74/7	
eyle-(y)eceg+**iz** Mn. 246		

2. çokluk şahıs: +sIz

bil-ür mi+**siz** Mn. 265	ol-a+**sız** Mn. 719	

3. çokluk şahıs: +lAr

esrü-r**+ler** Nn. 807	gid-er**+ler** Mn. 379	ḳal-ma-ya**+lar** Şn. 50
ḳo-mış**+lar**+dur Mn. 177	ṣal-ar**+lar** Nn. 310	ol-a**+lar** D. 4/11
ṭap-ar**+lar** Şn. 138	uyu-(y)a**+lar** Mn. 408	ünde-ye**+ler** Şn. 501
yat-ur**+lar** Mn. 1063	yetiş-ür**+ler** Nn. 810	yi-miş**+ler** Mn. 222

Zamir kökenli 1. teklik şahıs ekleri, yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü üzere metnimizde öğrenilen geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman ve istek kipinde kullanılmıştır. Bir örnekte şart kipinde iyelik tabanlı şahıs eki kullanılması gerekirken zamir kökenli şahıs eki tercih edilmiştir.

2.3.1.2.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

1. teklik şahıs: +m

apar-sa**+m** Mn. 722	baḳ-du**+m** Şn. 250	bil-dü**+m** Kn. 85
bur-sa**+m** 291	diñlen-me-se**+m** Nn. 451	gel-me-se**+m** D. 36/3
gör-me-se**+m** Nn. 452	ḳocal-du**+m** Mn. 53	ol-sa**+m** Mn. 75
öp-dü**+m** D. 23/4	ṭap-du**+m** Nn. 507	
söyle-me-dü**+m** Mn. 183		

Bir örnekte henüz ekleşmemiş durumda tespit edilmiştir:

Ki benlik eyleyüp dirsün becid **men** (Mn. 1072)

2. teklik şahıs: +ñ

ayır-du**+ñ** Şn. 161	düş-dü**+ñ** D. 13/2[1]	geç-dü**+ñ** Nn. 1051
ṣal-du**+ñ** Mn. 602	uç-sa**+ñ** Mn. 221	ṭut-sa**+ñ** Mn. 736
git-me-se**+ñ** Nn. 1007	gör-dü**+ñ** Nn. 702	
gör-me mi+se**+ñ** Şn. 495	ḳurtul-ma-sa**+ñ** Mn. 460	

it-se+**ñ** D. 25/1

ḳal-du+**ñ** Mn. 440

3. teklik şahıs: +Ø

baḳ-sa+**Ø** D. 87/3

başla-dı+**Ø** Mn. 774

gel-se+**Ø** Nn. 570

ṣal-dı+**Ø** Nn. 161

söyle-di+**Ø** Mn. 744

ṣun-sa+**Ø** Nn. 555

göster-di+**Ø** Mm. 87

it-me-se+**Ø** Km. 36

ol-ma-sa+**Ø** D. 180/1

1. çokluk şahıs: +K

vir-dü+**k** D. 12/2[13]

yaḳ-ma-du+**ḳ** Nn. 260

ṣal-du+**ḳ** D. 12/2[1]

düş-er+Ø-dü+**ḳ** Nn. 225

gör-me-dü+**k** D. 75/5

ṭoy-ma-du+**ḳ** Mn. 399

2. çokluk şahıs: +ñüz

defn it-se+**ñüz** Mn. 1062

3. çokluk şahıs: +lAr

diñle-di+**ler** Nn. 385

iç-se+**ler** Mn. 394

ḳal-dı+**lar** Nn. 389

öl-di+**ler** D. 77/3

ṣor-sa+**lar** Nn. 653

söyle-se+**ler** Nn. 751

bağla-dı+**lar** Mn. 242

baḳ-sa+**lar** Kn. 52

ṭut-sa+**lar** Mn. 753

vir-se+**ler** D. 65/7

yığıl-dı+**lar** Mn. 1017

dime-di+**ler** mi Şn. 527

2.3.1.2.2.2. Zaman ve Kip Ekleri

2.3.1.2.2.2.1. Basit Kipler

Basit kip, ek-fiil almaksızın sadece esas fiil ile oluşturulan ve tek bir kip eki taşıyan çekimli fiillerdir (Korkmaz, 2010: 38).

2.3.1.2.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Metnimizde görülen geçmiş zaman ekleri; *-dI,* ve *-dU* şeklindedir. Ek, birinci ve ikinci teklik ve çokluk şahıslarda daima yuvarlak ünlülü, üçüncü teklik ve çokluk şahıslarda ise daima düz ünlülüdür. Ekin ünsüzü daima tonludur. Bu sebeple ünsüz uyumuna aykırı bir durum teşkil etmektedir.

1. teklik şahıs: -dU+m

bil-**dü+m** Kn. 85	depre-**dü+m** Mn. 580	gör-**dü+m** D. 28/5
ḳo-**du+m** Nn. 511	ol-**du+m** Nn. 303	ṣa-**du+m** Nn. 1000
sev-**dü+m** D. 46/6	söyle-**dü+m** Şn. 83	ṭanı-**du+m** Nn. 1059
ṭap-**du+m** Mn. 60	uç-**du+m** Mn. 220	yürü-**dü+m** Mn. 220

2. teklik şahıs: -dU+ñ

al-**du+ñ** Mn. 600	bıraḳ-**du+ñ** D. 57/2	çek-**dü+ñ** D. 83/5
eyle-**dü+ñ** D. 13/4[1]	geç-**dü+ñ** Nn. 1051	ḳaḳı-**du+ñ** Şn. 454
ṣal-**du+ñ** Şn. 301	ṭaġla-**du+ñ** Şn. 80	ṭaḳ-**du+ñ** D. 83/1
tükür-**dü+ñ** Mn. 612	vir-**dü+ñ** D. 13/5[4]	yi-**dü+ñ** D. 149/1

3. teklik şahıs: -dI+Ø

aç-**dı+Ø** Nn. 37	aṣıl-**dı+Ø** Mn. 241	buyur-**dı+Ø** Mn. 893
göster-**di+Ø** Mm. 87	ḳap-**dı+Ø** Mn. 960	kesil-**di+Ø** Mn. 241

olun-**dı+Ø** D. 136/1	ög-**di+Ø** D. 144/1	övin-**di+Ø** Mn. 580
sil-**di+Ø** Şn. 189	süpür-**di+Ø** D. 95/6	şişür-**di+Ø** Mn. 1044

1. çokluk şahıs: -dU+K

gör-**dü+k** D. 12/2[5]	k'eyle-**dü+k** D. 11/3[8]	ḳo-**du+ḳ** D. 12/2[8]
ol-**du+ḳ** D. 12/2[11]	ṭap-**du+ḳ** 12/2[7]	vir-**dü+k** D. 12/2[13]

2. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

3. çokluk şahıs: -dI+lAr

baġla-**dı+lar** Mn. 242	di-**di+ler** Şn. 423	getür-**di+ler** Mn. 635
ḳal-**dı+lar** Nn. 389	ḳo-**dı+lar** D. 45/3	ol-**dı+lar** Nn. 818
öl-**di+ler** D. 77/3	ṭap-**dı+lar** Nn. 816	
yıġıl-**dı+lar** Mn. 1017		

2.3.1.2.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Metnimizde öğrenilen geçmiş zaman eki, Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerine uygun olarak *-mIş* şeklinde daima düz ünlülüdür.

1. teklik şahıs: -mIş+Am

al-**mış+am** Nn. 1054	bil-me-**miş+em** Şn. 205	dön-**miş+em** Şn. 315
dur-**mış+am** D. 54/2	eyle-**miş+em** Mn. 964	gir-**miş+em** D. 69/5
söyle-**miş+em** Şn. 84	ṭut-**mış+am** Nn. 1041	vir-**miş+em** Şn. 154
ḳo-**mış+am** Şn. 142	ṣal-**mış+am** Nn. 1055	
ṣor-**mış+am** Mn. 1160		

2. teklik şahıs: -mIş+sUn

it-**miş+sün** D. 70/6 ḳurtul-ma-**mış+sun** Mn. 460

3. teklik şahıs: -mIş+Ø, -mIş+dUr, -müş+dür

ol-**mış+Ø** Mm. 10 piş-**miş+Ø** D. 36/1 uy-**mış+dur** Nn. 158

aṣ-**mış+Ø** Mn. 822 baṭ-**mış+Ø** Şn. 132

dön-**miş+dür** Nn. 843 ḳo-**mış+dur** Nn. 230

çekil-**miş+Ø** Mn. 522 ḳonul-**mış+Ø** D. 28/3

Metnimizde Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerine aykırı bir biçimde bir örnekte öğrenilen geçmiş zaman ekinin ünlüsü yuvarlaktır.

itdür-me-**müş+dür** Mn. 79

1. çokluk şahıs: -mIş+Uz

bul-**mış+uz** D. 59/1 iriş-**miş+üz** D. 12/3[8] ḳal-**mış+uz** D. 2/13

piş-**miş+üz** 9/7[5] ṭoy-**mış+uz** Mn. 386

yapış-**mış+uz** D. 12/3[7]

2. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

3. çokluk şahıs: -mIş+lAr

di-**miş+ler** Nn. 750 gizle-**miş+ler** Mn. 230 izle-**miş+ler** Mn. 230

ṣor-**mış+lar** D. 220/1 yi-**miş+ler** Mn. 222

2.3.1.2.2.2.1.3. Belirli Geçmiş Zaman

Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik eklerinden olan *-UpdUr* belirli geçmiş zaman eki, günümüzde Türkiye Türkçesinde kullanımdan düşmüş fakat Azeri Türkçesinde işlek bir şekilde varlığını sürdürmektedir (Efendioğlu, 2013: 161). "*-up*"

zarf fiil ekinin üstüne gelen "*tur-*" yardımcı fiili zamanla ekleşerek kuvvetlendirme eki olmuş, böylece *-UpdUr* eki ortaya çıkmıştır. Ek, geçmişte olan eylem ile ilgili kesin hüküm verme işlevinde kullanılmaktadır. Ayrıca ek, metnimizde yalnızca üçüncü teklik şahısta kullanılmıştır.

3. teklik şahıs: -(y)UpdUr+Ø

Gözümüñ yaşı art**-updur+Ø** gözüñle mācerāsından D. 73/1

Bağla**-(y)updur+Ø** biline dürlü kemer Nn. 447

Bu söz gerçi din**-üpdür+Ø** olmaz ancaḳ Mn. 148

Böyle geç**-üpdür+Ø** bizüm aḥvālimüz Şn. 446

Sāz u söz-ile di**-(y)üpdür+Ø** ten teni Nn. 170

Dur**-updur+Ø** şöyle deprenmez ayağı Mn. 177

Gel**-üpdür+Ø** Rūşenī daḫı ḳapuña ʿ abd-i ābıḳdur D. 1/17

Otur**-updur+Ø** ṣūfī mūfī gibi Nn. 656

Senüñ-çün yarad**-updur+Ø** Ḥaḳḳ teʿālā Mn. 507

2.3.1.2.2.2.1.4. Gelecek Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde en sık kullanılan gelecek zaman eki *-IsAr*'dır (Gülsevin, 2011: 100). Fakat metnimizde *-IsAr* ekinin yanısıra aslında gelecek zaman sıfat-fiil işlevinde bulunan *-AsI* eki de gelecek zaman işlevinde işlek olarak kullanılmıştır. Bu eklerin dışında yine sıfat-fiil işlevinde kullanılan *-AcAK* eki de gelecek zaman işlevinde nadiren geçmektedir. Bu husus, metnimizin Eski Anadolu Türkçesi-Osmanlı Türkçesi arasında geçiş dönemi özellikleri taşımasına bir örnek teşkil etmektedir.

-AsI

Metnimizde yalnızca üçüncü teklik şahısta kullanımı mevcuttur.

Düş-**esi**+dür ol āḫir ḳāl u ḳīle (Mn. 109)

Ol-**ası**+dur o ḳıl üstinde yüz ḳīl (Mn. 107)

Ki dilber girüben ara**-(y)ası**+dur (D. 33/4)

Kimse ḫod yarın degül yol varuban yalvar**-ası** (D. 230)

Nice ol**-ası**+dur taḳdīr-i Cabbār (Mn. 720)

Şefīʿ ol-**ası**+dur saña ḳarınca (Mn. 660)

-IsAr

Metnimizde ikinci ve üçüncü teklik şahıslarda kullanımı bulunmaktadır.

2. teklik şahıs: -IsArsUn

id-**iser+sün** D. 90/10 ol-**ısar+sun** Mn. 296

3. teklik şahıs: -(y)IsAr+Ø, -IsAr+dur+Ø

gör-**iser+Ø** Nn. 906 id-**iser+Ø** D. 41/7 ol-**ısar+Ø** Mn. 530

ol-**ısar+dur+Ø** D. 72/5 ol-ma**-(y)ısar+dur+Ø** Nn. 232

var-**ısar+Ø** Mn. 679

-AcAK

Metnimizde birinci çokluk şahıs ve üçüncü teklik şahıs kullanımları mevcuttur.

3. teklik şahıs: -acaḳ+dur+Ø

ol-**acaḳ+dur+Ø** D. 23/1

1. çokluk şahıs: -(y)eceg+iz

eyle-**(y)eceg+iz** Mn. 246

Metnimizde ayrıca Doğu Türkçesiyle yazılmış bir gazel bulunmaktadır. Dolayısıyla gazelde Doğu Türkçesi özellikleri bulunmaktadır. Çağatay Türkçesinde de işlek olarak kullanılan *-ġay* gelecek zaman eki, metnimizde bu manzumede geçmektedir.

bol-**ġay+Ø** D. 98/3 ḳonul-**ġay+Ø** D. 98/2

2.3.1.2.2.2.1.5. Şimdiki Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zaman işlevinde kullanılan müstakil bir ek bulunmamaktadır (Şahin, 2011: 68). Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zaman işlevi genellikle geniş zaman ekleri ile ya da istek kipi ile karşılanmıştır. Bu bakımdan şimdiki zaman işlevi ancak bağlama bakılarak tespit edilebilir.

-ur, -r

Ne söyle-**r+sün** meger bī-gānesün sen (Mn. 779)

Ṣan-**ur+am** men seni ferzānesün sen (Mn. 778)

Aslında zarf-fiil eki olan -mAktA eki de metnimizde bazen şimdiki zaman işlevinde kullanılmıştır.

Nāliş idüp böyle di-**mekde+Ø** şobān (Şn. 97)

En eski tanığı 13. yüzyılda bulunan ve 15. yüzyıldan itibaren şimdiki zaman işlevinde yaygın olarak kullanılan *-(y)A yor(ur)* yapısına bu şekliyle metnimizde rastlanılmamıştır. Fakat bir örnekte günümüz Türkiye Türkçesinde işlek olarak kullanılan *-i yor* şekliyle geçmektedir.

Cānān gel-**i+yor** diyü meger kim ḫaber eyler (D. 37/2)

2.3.1.2.2.2.1.6. Geniş Zaman

Metnimizde kullanılan geniş zaman ekleri; *-Ar, -r, -Ur*'dur. Olumsuzluk çekiminde ise *-mA-z* kullanılmıştır.

-Ar

1. teklik şahıs: -Ar+Am

id-**er+em** Mn. 570 ḳorḳ-**ar+am** Mn. 528 tök-**er+em** Nn. 569

ṭut-**ar+am** Nn. 1056

2. teklik şahıs: -Ar+sUn

ad-**ar+sun** Mn. 677

id-**er+sün** Şn. 442

sev-**er+sün** D. 84/4

ṭap-**ar+sun** Mm. 31

3. teklik şahıs: -Ar+Ø

añ-**ar+Ø** Şn. 480

düş-**er+Ø** Nn. 13

gey-**er+Ø** Kn. 88

ṭap-**ar+Ø** Mm. 84

1. çokluk şahıs: -Ar+Uz

iç-**er+üz** D. 11/3[11]

yud-**ar+uz** D. 11/5[3]

2. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

3. çokluk şahıs: -Ar+lAr

gez-**er+ler** Mn. 517

ṣal-**ar+lar** Nn. 310

ṣay-**ar+lar** Mn. 677

sür-**er+ler** Mm. 66

-r

1. teklik şahıs: -r+Am

di-**r+em** Mn. 124

iste-**r+em** Mn. 78

oḳu-**r+am** Nn. 1063

2. teklik şahıs: -r+sUn

ağla-**r+sun** D. 186/4

di-**r+sün** Mn. 771

söyle-**r+sün** Mn. 779

3. teklik şahıs: -r+Ø

añla-**r+Ø** D. 229

bekle-**r+Ø** Mn. 700

gizle-**r+Ø** Mn. 234

1. çokluk şahıs: -r+Uz

di-**r+üz** Mn. 573

oḳu-**r+uz** D. 12/1[15]

2. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

3. çokluk şahıs: -r+lAr

di-**r+ler** Mn. 115 esrü-**r+ler** Nn. 807 ḳo-**r+lar** Mn. 909

oḳu-**r+lar** Mn. 393

-Ur

1. teklik şahıs: -Ur+Am

düzed-**ür+em** D. 43/3 ḳal-**ur+am** Kn. 45 ṣığın-**ur+am** Mn. 23

aldan-**ur+am** D. 60/1 bil-**ür+em** Mn. 777

diñlen-**ür+em** Nn. 451

2. teklik şahıs: -Ur+sUn, -ür+sin

ögren-**ür+sin** Mn. 1141 öldür-**ür+sün** D. 59/2

ṣan-**ur+sun** Mn. 1035

3. teklik şahıs: -Ur+Ø

bilin-**ür+Ø** Nn. 23 görin-**ür+Ø** Mm. 63 iriş-**ür+Ø** D. 10/5[2]

ḳaḳın-**ur+Ø** Şn. 68 ḳal-**ur+Ø** Mn. 487 ṭur-**ur+Ø** Mm. 12

1. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

2. çokluk şahıs: -ür+siz

Metnimizde tek yerde soru çekimiyle geçmektedir.

bil-**ür** mi+**siz** Mn. 265

3. çokluk şahıs: -Ur+lAr

çıḳar-**ur+lar** Mn. 807 düzed-**ür+ler** D. 45/1 gör-**ür+ler** Mn. 446

ol-**ur+lar** Mn. 525 ulaş-**ur+lar** Nn. 810 yetiş-**ür+ler** Nn. 810

geniş zaman olumsuzluk çekimi: -mA-z

1. teklik şahıs: -mA-z+Am

kes-**me-z+em** Kn. 36 söyle-**me-z+em** Mn. 435 ur-**ma-z+am** Nn. 46

añ-**ma-z+am** Nn. 513 bil-**me-z+em** Nn. 14

çıḳ-**ma-z+am** D. 69/3

2. teklik şahıs: -me-z+sün

bil-**me-z+sün** D. 59/3

3. teklik şahıs: -mA-z+Ø

al-**ma-z+Ø** D. 59/7 ṣığış-**ma-z+Ø** Nn. 1027 ṭut-**ma-z+Ø** Şn. 116

1. çokluk şahıs: -mA-z+Uz

bil-**me-z+üz** D. 9/1[9] it-**me-z+üz** D. 11/5[5] ḳo-**ma-z+uz** D. 11/3[9]

2. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

3. çokluk şahıs: -mA-z+lAr

gör-**me-z+ler** Nn. 591 ḳan-**ma-z+lar** Mn. 394

unut-**ma-z+lar** Mn. 677

2.3.1.2.2.2.1.7. Emir Kipi

Eski Anadolu Türkçesinde emir, istek, şart ve gereklilik kiplerini işlevleri itibariyle birbirinden ayırmak zordur (Gülsevin, 2011: 106). Bu kipler ancak metinde geçen anlamlarıyla bağlamdan hareket edilerek tespit edilebilir.

Emir kipi, Eski Anadolu Türkçesinde birden çok ekle yapılmıştır. Her şahıs için ayrı ek tahsis edilmiştir. Bu bakımdan diğer kip ve zaman eklerinden farklılık göstermektedir (Köktekin, 2011: 121).

1. teklik şahıs: -(y)AyIn, -eyim, -eyüm

beñzed-**Ø+eyin** D. 91/3   eyd-**Ø+eyim** Mn. 770

gör-**Ø+eyin** Mn. 949   güven-**Ø+eyim** D. 43/5   ḳıl-**Ø+ayın** Şn. 93

sög-**Ø+eyüm** Şn. 42   var-**Ø+ayın** Mn. 272   vir-**Ø+eyim** Şn. 209

eyle-**Ø+(y)eyin** D. 78/1

2. teklik şahıs: -Ø, -Ø+GIl

añla-**Ø+Ø+gil** Nn. 629   bıraḳ-**Ø+Ø+ġıl** Mn. 111   gider-**Ø+Ø** Mn. 868

getür-**Ø+Ø+gil** Mn. 404   ḳazan-**Ø+Ø** Şn. 129

ṣaḳın-**Ø+Ø+ġıl** Mn. 13   ṭut-**Ø+Ø+ġıl** Mn. 283

söyle-**Ø+Ø+gil** Mn. 985   ṭut-**Ø+Ø** D. 217/2

"*ṭut-Ø+Ø,ṭut-Ø+Ø+ġıl*" örneklerinde olduğu gibi ikinci tekil şahıs emir kipinde iki farklı şekil bulunmaktadır. Aynı işlevi sağladığı düşünülen iki farklı şeklin bulunması, aralarında az da olsa nüans farkı olabileceği fikrini akla getirmektedir. Nitekim Osman Fikri Sertkaya, "Bolsungıl Tep Tediler" adlı bildirisinde *GIl* ekinin ikinci teklik şahıs eki olarak değil eksiz emir şeklini destekleyen, kuvvetlendiren ya da pekiştiren bir tür edat olabileceğini ortaya koymuştur.[15]

3. teklik şahıs: -Ø+sUn

aḳ-**Ø+sun** D. 19/1   bulaş-**Ø+sun** Mn. 973

görün-**Ø+sün** Nn. 539   söyle-**Ø+sün** Nn. 469

---

[15] Osman Fikri Sertkaya, "Bolsungıl Tep Tediler" I. Uluslararası Türk Dili Kongresi, Türk Dil Kurumu, Eylül 1988, Ankara.

kesil-**Ø+sün** D. 44/2 ḳırıl-**Ø+sun** Mn. 950

1. çokluk şahıs: -Ø+(y)AlUm

avla-**Ø+(y)alum** D. 74/6 didür-**Ø+elüm** Mn. 972

göster-**Ø+elüm** D. 12/1[2] yidür-**Ø+elüm** Mn. 971

oyna-**Ø+(y)alum** D. 74/5 var-**Ø+alum** Şn. 209

2. çokluk şahıs: -Ø+iñüz, -Ø+ñ, -Ø+ñUz, -Ø+Uñ, -Ø+uñuz

añ-**Ø+uñ** Nn. 270 bil-**Ø+iñüz** Nn. 477 bil-**Ø+üñ** Nn. 1023

gör-**Ø+üñ** D. 72/2 ḳat-**Ø+uñ** Mn. 246 ḳo-**Ø+ñ** Mn. 1065

ol-**Ø+uñuz** Nn. 192 ṣan-ma-**Ø+ñuz** Mn. 751 um-**Ø+uñ** Mn. 1075

diñle-**Ø+ñ** Nn. 169 diñle-**Ø+ñüz** Nn. 171

ger-me-**Ø+ñüz** Mn. 748

3. çokluk şahıs: -Ø+sUn+lAr

di-me-**Ø+sün+ler** Mn. 784 ṣan-**Ø+sun+lar** Mn. 971

ṭalaş-**Ø+sun+lar** Mn. 947

2.3.1.2.2.2.1.8. İstek Kipi

Eski Türkçede gelecek zaman işlevinde bulunan *-GA(y)* ekinin ünlülerinin düşmesiyle teşekkül eden bir ektir (Ergin, 2005: 310). Bugün de Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi -A şeklinde kullanılmaktadır. İstek kipi aynı zamanda gelecek zaman veya şimdiki zaman işlevlerinde de kullanılabilmektedir. Bu bakımdan metindeki işlevi ancak bağlamdan tespit edilebilmektedir. Metnimizde şahıslara göre kullanımları aşağıdaki şekildedir:

1. teklik şahıs: -(y)A+m

açıl-**a+m** D. 83/2 beñzed-**e+m** mi D. 44/3 çek-**e+m** Nn. 290

diñle-**(y)e+m** Şn. 472 gör-me-**(y)e+m** Şn. 56 ḳal-**a+m** Mn. 528

sög-me-**(y)e+m** Şn. 203 yaḳ-ma-**(y)a+m** Şn. 204 yu-**(y)a+m** D. 70/1

2. tekil şahıs: -a+sın, -(y)A+sUn

ṣay-**a+sun** Mn. 780 ṣor-**a+sun** Mn. 26 yıḳ-**a+sın** Mn. 464

aṣıl-**a+sun** Mn. 281 bil-**e+sün** D. 75/2

döndür-**e+sün** Şn. 364 ḳal-ma-**(y)a+sun** Şn. 510

gel-me-**(y)e+sün** Şn. 470 gönder-**e+sün** Şn. 155

3. teklik şahıs: -(y)A+Ø

bit-**e+Ø** Mn. 285 dögül-me-**(y)e+Ø** Şn. 461 ḳal-**a+Ø** Km. 76

ḳo-ma-**(y)a+Ø** Kn. 89 ṣal-**a+Ø** Kn. 99 yitişdür-**e+Ø** Mn. 32

1. çokluk şahıs: -(y)A+vUz

gid-**e+vüz** Mn. 381 iste-**(y)e+vüz** Nn. 495 ṣor-**a+vuz** Nn. 495

2. çokluk şahıs: -a+sız

ol-**a+sız** Mn. 719

3. çokluk şahıs: -(y)A+lAr

uyu-**(y)a+lar** Mn. 408 ünde-**(y)e+ler** Şn. 501 yat-**a+lar** Mn. 408

di-**(y)e+ler** Mn. 318 dög-**e+ler** Mn. 746

ḳal-ma-**(y)a+lar** Şn. 508

2.3.1.2.2.2.1.9. Şart Kipi

Eski Türkçede *-sAr* şeklinde bulunan ek, Eski Anadolu Türkçesinde -sA şeklinde geçmektedir. Metnimizde şahıslara göre kullanımları aşağıdaki şekildedir:

1. teklik şahıs: -sA+m

di-**se+m** D. 64/3	gel-**se+m** D. 36/3	ḳıl-**sa+m** Nn. 269
apar-ma-**sa+m** Mn. 722	bur-**sa+m** Nn. 291	
diñlen-me-**se+m** Nn. 451		

2. teklik şahıs: -sA+ñ

aşur-ma-**sa+ñ** D. 69/7	baḳ-**sa+ñ** Kn. 51	bil-**se+ñ** D. 170/2
boġazla-**sa+ñ** Mn. 675	di-me-**se+ñ** Mn. 88	gider-**se+ñ** Kn. 45
git-me-**se+ñ** Nn. 1007	ḳurtul-ma-**sa+ñ** Mn. 460	ṭap-**sa+ñ** Mm. 38

3. teklik şahıs: -sA+Ø

aġla-ma-**sa+Ø** Mn. 135	aşur-**sa+Ø** D. 72/4	bit-**se+Ø** D. 41/6
bulın-**sa+Ø** Mn. 1064	dög-**se+Ø** Mn. 695	ḳaç-**sa+Ø** Şn. 306
ṣaḳla-ma-**sa+Ø** Mn. 239	sev-me-**se+Ø** D. 9/6[4]	yöri-**se+Ø** Şn. 527

1. çokluk şahıs: -se+vüz

eyle-**se+vüz** D. 74/7

2. çokluk şahıs: -se+ñüz

defn it-**se+ñüz** Mn. 1062

3. çokluk şahıs: -sA+lAr

baḳ-**sa+lar** Kn. 52	iç-**se+ler** Mn. 394	iste-**se+ler** D. 65/7
ṣor-**sa+lar** Nn. 630	söyle-**se+ler** Nn. 751	ṭut-**sa+lar** Mn. 753

2.3.1.2.2.2.1.10. Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi için Eski Anadolu Türkçesinde müstakil bir ek yoktur. Daha çok *gerek* sözcüğüyle kurulan yapılarla bu ihtiyaç karşılanmıştır. Metnimizde gereklilik kipi ihtiva eden şekiller şahıs çekimleriyle birlikte aşağıda gösterilmiştir:

-A gerek

1. teklik şahıs: -e+m gerek

Fenā bulup **gerek** gid-**e+m** cihāndan (Mn. 391)

1. çokluk şahıs: -e+vüz gerek

Gerek kim dünyeden küllī gid-**e+vüz** (Mn. 381)

3. teklik şahıs: -(y)A+Ø gerek

ʿAşḳı ʿaşḳ ehli **gerek**dür diñle-**ye+Ø** (Nn. 936)

Gerek ṣūfī ḥamūl ol-**a+Ø** zemīn-vār (Mn. 274)

Gerek kim beñze-(**y)e+Ø** ey merd-i ṣūfī (Mn. 278)

-me gerek

Yalnızca üçüncü tekil şahıslarda kullanımı mevcuttur.

Bāde-yi şevḳi içüp it**me gerek** cūş u ḫurūş (D. 4/9)

Dilber dileyen geç**me gerek** cānla serden (D. 71/6)

-mAK gerek

Yalnızca üçüncü tekil şahıslarda kullanımı mevcuttur.

ʿĀdeti ḳo**maḳ gerek** ṭapan Ḥaḳḳa (D. 180/3)

Anı peyvend itmeye kes**mek gerek** (Mn. 1164)

Baña söyle ne di**mek gerek** ey pīr (Mn. 630)

Baña sen ögret ki ne di**mek gerek** (Şn. 376)

Ḳo**maḳ gerek** yirine anuñ başını (Mn. 328)

Maʿnāyı ṭap**maḳ gerek**dür ḥarfi ḳo (Nn. 608)

Ṣora seni nireye git**mek gerek** (Şn. 52)

-sA gerek

Yalnızca üçüncü tekil ve çoğul şahıslarda kullanımı mevcuttur.

3. tekil şahıs: -sa+Ø gerek

Al-**sa+Ø gerek**dür özinüñ ḥiṣṣesin (Şn. 274)

3. çokluk şahıs: -se+ler gerek

İşkeste Rūşenī̇yi ḫaber vir**-se+ler gerek** (D. 65/7)

Bu kullanım dışında metnimizde gereklilik işlevini sağlayan bir ek daha bulunmaktadır. Bugünki Türkiye Türkçesinde gereklilik işlevini karşılayan *-mAlI* eki, Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında kullanılmaya başlanmış, Osmanlı Türkçesinde işlekliği artmıştır (Ergin, 2005: 313). Metnimizde iki yerde son ünlüsü yuvarlak şekilde karşımıza çıkmaktadır.

-mAlU

Yalnızca üçüncü tekil şahıs kullanımları mevcuttur.

Gāh ağla**malu**dur ḥāline geh gül**melü**dür (D. 56/4)

Mezkûr ekin metnimizde bulunması, metnimizin Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasında geçiş döneminde bulunduğunu göstermektedir. Tabi eserin müellif hattının elimizde olmayışı da dikkatlerden kaçmamalıdır.

2.3.1.2.2.2.2. Birleşik Kipler

2.3.1.2.2.2.2.1. Hikâye

Zaman ekleri üzerine *i-* ek fiili ve *-dI*, *-dU* hikâye kipi getirilerek yapılır. Ek fiil zaman zaman vurgusuz kalmasından dolayı düşebilmektedir.

2.3.1.2.2.2.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1. teklik şahıs:

-mIş+Ø-dU+m

bul-**mış+Ø-du+m** Nn. 281 itür-**miş+Ø-dü+m** D. 97/4

n'eyle-**miş+Ø-dü+m** Nn. 280

-mIş i-dü+m

it-**miş i-dü+m** Nn. 267 ṣataş-**mış i-dü+m** D. 227

sev-**miş i-dü+m** D. 145/1

2. teklik şahıs: -miş+Ø-dü+ñ

it-**miş+Ø-dü+ñ** D. 60/3

3. teklik şahıs:

-mIş+Ø-dI+Ø

bul-**mış+Ø-dı+Ø** Nn. 697 gör-**miş+Ø-di+Ø** Mn. 1137

iriş-**miş+Ø-di+Ø** Nn. 281 ḳal-ma-**mış+Ø-dı+Ø** D. 3/18

kes-**miş+Ø-di+Ø** Mn. 958 olun-ma-**mış+Ø-dı+Ø** Mn. 639

-mIş/-mUş-di+Ø

getür-**miş i-di+Ø** Mn. 1089 ol-**mış i-di+Ø** Nn. 197

ol-**muş i-di+Ø** Mn. 638 otur-**muş i-di+Ø** Mn. 543

1. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanmamıştır.

2. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanmamıştır.

3. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

2.3.1.2.2.2.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi

1. teklik şahıs:

-r+Ø-dü+m

dile**-r+Ø-dü+m** D. 44/2 di**-r+Ø-dü+m** D. 97/6

-r i-dü+m

di**-r i-dü+m** D. 61/3 iste**-r i-dü+m** Mn. 42

-z+Ø-dü+m

bil-e+bil-me**-z+Ø-dü+m** D. 49/3

-z i-dü+m

bil-me**-z i-dü+m** Nn. 268 dilen-me**-z i-dü+m** D. 87/5

uyur-ma**-z i-dü+m** D. 27/6

2. teklik şahıs:

-Ar+Ø-dU+ñ

dön**-er+Ø-dü+ñ** Nn. 619 düş**-er+Ø-dü+ñ** Nn. 618

id**-er+Ø-dü+ñ** Nn. 436 ṭap**-ar+Ø-du+ñ** Nn. 621

-r i-dü+ñ

di**-r i-dü+ñ** Mn. 964

ḳaḳı**-r i-dü+ñ** Şn. 211

ḳo**-r i-dü+ñ** D. 75/1

-ür+Ø-dü+ñ

bil**-ür+Ø-dü+ñ** Nn. 52

-z i-dü+ñ

it-me**-z i-dü+ñ** D. 66/8

ol-ma**-z i-dü+ñ** D. 66/5

3. teklik şahıs:

-Ar+Ø-dI+Ø

çıḳ**-ar+Ø-dı+Ø** Mn. 925

giç**-er+Ø-di+Ø** Mn. 62

gid**-er+Ø-di+Ø** Mn. 549

iç**-er+Ø-di+Ø** Mn. 940

id**-er+Ø-di+Ø** Nn. 990

ṭap**-ar+Ø-dı+Ø** D. 72/7

-Ar i-di+Ø

id**-er i-di+Ø** D. 3/16

ṭap**-ar i-di+Ø** Nn. 709

yud**-ar i-di+Ø** Şn. 23

-r+Ø-dI+Ø

bağla**-r+Ø-dı+Ø** Mn. 536

di**-r+Ø-di+Ø** Mn. 931

ṭara**-r+Ø-dı+Ø** Mn. 880

-r i-di+Ø

ulu**-r i-di+Ø** Şn. 328

-Ur+Ø-dI+Ø

bil**-ür+Ø-di+Ø** Şn. 325

diril**-ür+Ø-di+Ø** Mn. 923

iç**-ür+Ø-di+Ø** Nn. 844

ol**-ur+Ø-dı+Ø** D. 100/1

ḳal-**ur+Ø-dı+Ø** D. 20/7

ṭur-**ur+Ø-dı+Ø** Mn. 787

-Ur i-di+Ø

ābdest al-**ur i-di+Ø** D. 3/17

gör-**ür i-di+Ø** D. 3/15

-z+Ø-dI+Ø

ol-ma-**z+Ø-dı+Ø** Mn. 239

ṭap-ma-**z+Ø-dı+Ø** Nn. 437

tök-me-**z+Ø-di+Ø** D. 66/5

yi-me-**z+Ø-di+Ø** Mn. 930

-z i-di+Ø

apar-ma-**z i-di+Ø** D. 3/19

gör-me**z i-di+Ø** Mn. 934

iriş-me-**z i-di+Ø** Nn. 905

ḳo-ma-**z i-di+Ø** Mn. 959

yit-me-**z** mi+**Ø-di+Ø** D. 81/5

1. çokluk şahıs: -er+Ø-dü+k

dön-**er+Ø-dü+k** Nn. 225

düş-**er+Ø-dü+k** Nn. 225

2. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

3. çokluk şahıs: -er+ler+Ø-di

id-**er+ler+Ø-di** Mn. 954

2.3.1.2.2.2.2.1.3. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Yalnızca üçüncü tekil şahıslarda kullanımı mevcuttur.

-mekde i-di+Ø

di-**mekde i-di+Ø** Mn. 1108

ṣayd it-**mekde i-di+Ø** Mn. 956

2.3.1.2.2.2.2.1.4. Şart Kipinin Hikâyesi

2. teklik şahıs: -sA+Ø-dU+ñ

bil-**se+Ø-dü+ñ** Nn. 224 duy-**sa+Ø-du+ñ** D. 75/1

3. teklik şahıs:

-sa+Ø-dı+Ø

ol-ma-**sa+Ø-dı+Ø** Mn. 952

-sA+y-dI+Ø

gör-**se+y-di+Ø** Mn. 931 ṭapdur-ma-**sa+y-dı+Ø** Mn. 87

-se i-di+Ø

geç-**se i-di+Ø** D. 3/17 gel-**se i-di+Ø** D. 3/16

2.3.1.2.2.2.2.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi

1. teklik şahıs:

-a i-dü+m

ov-**a i-dü+m** Şn. 36

-e+y-dü+m

çal-ı+vir-**e+y-dü+m** Şn. 44

2. teklik şahıs:

-a i-dü+ñ

daḳın-**a i-dü+ñ** Şn. 39

-(y)A+y-dU+ñ

bil-**e+y-dü+ñ** Nn. 618 gör-me-**(y)e+y-dü+ñ** D. 75/6

id-**e+y-dü+ñ** Şn. 44 ol-**a+y-du+ñ** D. 75/6

öl-**e+y-dü+ñ** D. 75/6

3. teklik şahıs: -A+y-dI+Ø

çek-**e+y-di+Ø** Mn. 1143 id-**e+y-di+Ø** Mn. 936

ol-**a+y-dı+Ø** Mn. 920 yidür-**e+y-di+Ø** Mn. 953

1. çokluk şahıs: -(y)e+y-dü+k

gör-me-**(y)e+y-dü+k** D. 75/6

2.3.1.2.2.2.2.2. Rivayet

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

2.3.1.2.2.2.2.3. Şart

Zaman ekleri üzerine *i-* ek fiili ve *-sA* şart kipi getirilerek yapılır. Ek fiil zaman zaman vurgusuz kalmasından dolayı düşebilmektedir.

2.3.1.2.2.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1. teklik şahıs: -du+m i-se

yaḳ-**du+m i-se** Nn. 290

2. teklik şahıs: -du+ñ i-se

ol-**du+ñ i-se** D. 60/3

3. teklik şahıs: -di+y-se+Ø

söyle-**di+y-se+Ø** Mn. 557

2.3.1.2.2.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı

1. teklik şahıs:

-Ar+Ø-sA+m

id-**er+Ø-se+m** Nn. 288

yol-**ar+Ø-sa+m** Mn. 910

-ar i-se+m

ṭın-**ar i-se+m** D. 216/2

-r+Ø-sa+m

ḳo-**r+Ø-sa+m** Mn. 910

2. teklik şahıs:

-Ar+Ø-sA+ñ

dök-**er+Ø-se+ñ** Mn. 159

sev-**er+Ø-se+ñ** D. 8/3[14]

ṣor-**ar+Ø-sa+ñ** D. 35/5

ṭap-**ar+Ø-sa+ñ** Nn. 600

-ar i-se+ñ

ṣor-**ar i-se+ñ** D. 239

-r+Ø-se+ñ

dile-**r+Ø-se+ñ** D. 44/6

di-**r+Ø-se+ñ** Mn. 116

iste-**r+Ø-se+ñ** Mn. 271

-r i-se+ñ

di-**r i-se+ñ** Mn. 108

iste-**r i-se+ñ** Mn. 126

yi-**r i-se+ñ** Nn. 136

-Ur+Ø-sA+ñ

ol-**ur+Ø-sa+ñ** Mn. 294

vir-**ür+Ø-se+ñ** D. 67/3

-z+Ø-sA+ñ

çek-me**-z+Ø-se+ñ** Mn. 1153

id-e+Ø-me**-z+Ø-se+ñ** Nn. 472

iste-me**-z+Ø-se+ñ** Mn. 866

ol-a+Ø-ma**-z+sa+ñ** Mn. 294

-z i-se+ñ

bil-me**-z i-se+ñ** Şn. 151

gör-me**-z i-se+ñ** Nn. 175

inan-ma**-z i-se+ñ** Şn. 291

ur-ma**-z i-se+ñ** D. 27/4

3. teklik şahıs:

-ar+Ø-sa+Ø

ṣor**-ar+Ø-sa+Ø** Nn. 690

ṭut**-ar+Ø-sa+Ø** Şn. 327

yaz**-ar+Ø-sa+Ø** D. 66/7

-r+Ø-se+Ø

diñle**-r+Ø-se+Ø** Nn. 413

dile**-r+Ø-se+Ø** Mn. 1134

-r i-se+Ø

eyle**-r i-se+Ø** Mn. 754

-Ur+Ø-sA+Ø

gel**-ür+Ø-se+Ø** Şn. 195

ol**-ur+Ø-sa+Ø** Nn. 543

vir**-ür+Ø-se+Ø** Mn. 704

-z+Ø-se+Ø

gerek-me**-z+Ø-se+Ø** D. 22/6

3. çokluk şahıs: -r+ler i-se

iste**-r+ler i-se** Mn. 527

2.3.1.2.2.2.2.4. “iken” Zarf-Fiil Şekli

“-ken” zarf-fiil eki, tarihsel süreç içinde farklı işlevlerde kullanılmıştır. Eski Türkçeden günümüze Türk dilleri incelendiğinde, *e-ken, i-ken* biçimlerinin zarf-fiil işlevinin yanında sıfat-fiil işlevinde de kullanıldığı görülmektedir (Özmen, 2014: 14). Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde ise ağırlıklı olarak zarf-fiil işlevinde kullanılmıştır. Metnimizde *i-ken* kullanımı da bu yöndedir.

2.3.1.2.2.2.2.4.1. Geniş Zamanın “iken” Şekli

ağla-**r i-ken** Nn. 701	bil-**ür i-ken** Şn. 137
dağla-**r i-ken** Nn. 701	di-**r i-ken** Nn. 992
dur-**ur+Ø-ken** Nn. 32	eyle-**r i-ken** Mn. 651
geşt id-**er i-ken** Şn. 330	gez-**er i-ken** Mn. 1142
gid-**er+Ø-ken** Mn. 1026	güd-**er i-ken** Şn. 292
id-**er+Ø-ken** Mn. 955	iste**r i-ken** Mn. 1138
oḳu-**r i-ken** Şn. 317	otur-**ur+Ø-ken** Nn. 989
ur-**ur+Ø-ken** Nn. 696	uyu-**r i-ken** D. 47/1
yat-**ur+Ø-ken** Mn. 591	

2.3.1.2.2.2.2.4.2. Şimdiki Zamanın “iken” Şekli

gez-**mekde i-ken** Şn. 185

2.3.1.2.2.2.2.4.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın “iken” Şekli

maḥv it-**miş i-ken** Nn. 1060	öl-**miş i-ken** Şn. 355

2.3.1.2.2.3. Fiil Çekiminde Soru Eki

Bildirme kısaca söz veya söz öbeklerinde varlığın mevcut olup olmadığının belirtilmesi durumudur. Soru eki ise bu bakımdan bildirmenin diğer ucudur. Bu bakımdan her şey bildirilebileceği gibi sorulabilir (Karaağaç, 2012: 393).

"mI" soru eki, geniş kullanımlı bir gerçekleşme zarfı iken, fiil çekimlerinde sadece sona yapışık bir gerçekleşme zarfı işlevinden çıkmış, diğer çekim eklerinden önce de yer alabilen bir çekim eki olmuştur (Banguoğlu, 2007: 455).

Eski Türkçede *mU* şeklinde kullanılan soru eki, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde *mI* olmuştur. Ek, kalınlık-incelik uyumuna girerken düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabi değildir. Diğer Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde olduğu gibi metnimizde de bazen şahıs eklerinden önce bazen de sonra gelmiştir.

Bu ḳuş iki **mi**dür dir yoḫsa vāḥid (Mn. 789)

Baña di seg **mi** yaḫşıdur yāḫūd sen (Mn. 715)

Didi sen **mi**sün ey şeyyād-ı sālūs (Mn. 1030)

Ḫoş **mı** ṣafā **mı** diyüben ṣormaduñ (Şn. 487)

Hū didügüñden murāduñ Ḥaḳḳ **mı**dur (Nn. 693)

Telḫ ü şīrīn **mi**dür neden bilsün (D. 3/9)

Yā ḫod anlardan ḥasen **mi** ellerüñ (D. 131/4)

Yüregüm oynar görüñ bir kimse **mi** gönderdi yār (D. 72/2)

2.3.1.2.2.4. Fiilimsiler

Fiilimsiler, fiil kökenli olup bir yandan fiil işlevini sürdüren bir yandan da isim, zarf, sıfat işlevini sağlayan çift görevli kelimelerdir (Efendioğlu, 2013: 172). Çeşitli ekler vasıtasıyla fiilimsi işlevi kazanan bu kelimeler, yeni bir anlam kazanmazlar ve kök fiilin anlamını devam ettirirler. Fiilimsiler zaman-kip ve şahıs ekleri alamazlar. Bu sebeple çekime girmez, yargı bildiremezler. Çekime girmemiş olmaları bu kelimelere isim işlevi kazandırır ve fiilimsiler bu sayede isim çekim ekleri alabilir, cümlede özne, nesne veya zarf işlevinde kullanılabilirler (Korkmaz, 2014: 747).

2.3.1.2.2.4.1. İsim-Fiiller

-mA

Di**-me+**de bir bencileyin ḳanda var (Şn. 239)

Eşeklikdür dimişler al**-ma+**sına (Mn. 223)

Eşek ol**-ma+**sına anuñ ne şekdür (Mn. 417)

Ḳoma ḳıl**-ma+**ya ʿişyān u ḫaṭiyyet (Mn. 66)

Sev**-me+**si her müʾmine olan farż-ı ʿayn (Nn. 337)

Yalan ḫamr iç**-me+**den ḳatl u zinādan (Mn. 981)

Yāre hem-dem ol**-ma+**dur aġyārsuz (Kn. 68)

Bazı kelimelerde kalıplaşarak yapım işlevi kazanmış ve eklendiği kelimeye yeni bir kavram yüklemiştir.

Azacuḳ yi ṣaḳın yiyende ḳıy**ma** (Mn. 483)

Ne yaġ u ne penīr u dūġ u süz**me** (Mn. 938)

-mAK, -mAG

Aġla**-maḳ+**dan doymadı bu çeşm-i giryānum benüm (D. 63/1)

Bī-mis̱āl ol-**maġ** u ol-**maḳ** bī-bahā (Kn. 40)

Bu dil ile ḥālümi olmaz di-**mek** (Şn. 256)

Bul-**maġ+**a çobanı ider cüst ü cū (Şn. 331)

Coş-**maġ+**ını terk idüp ola ḥalīm (Şn. 275)

Daḫı incinme-**mek+**dür il sözinden (Mn. 151)

Ger ʿazīz ol-**maḳ** dilerseñ nefsüñi ḫˇār eylegil (D. 233)

Ḥaḳuñ gör-**mek** dilerseñ kibriyāsın (Mn. 54)

Ḥīlede rūbāh idi ṭut-**maḳ+**da bebr (Şn. 324)

İstemez ayrıl-**maḳ** andan bir nefes (Nn. 1075)

Ḳoyma anı ol-**maġ+**a bed ile nīk (Km. 39)

Pāk it-**meg+**e anı zülfüñ ʿaceb cārūbdur (D. 25/4)

Ṣoravuz ḫoş gör-**meg+**üñ esbābını (Nn. 495)

Yaz-**maġ+**a ney vaṣfını defter gerek (Nn. 29)

Bazı kelimelerde kalıplaşarak yapım işlevi kazanmış ve eklendiği kelimeye yeni bir kavram yüklemiştir.

Uç**maḳ** ehli iken olur Dūzaḫī[16]

Yi**mek** niçün yimezem dindi çün kül[17] (Mn. 435)

Bazı kelimelerde isim-fiil üzerine isimden isim yapan yapım eki gelmiştir. Böylelikle fiilimsinin isimlilik derecesi yükseltilmiştir.

Sırrı fāş it-**meg+**lige yoḳdur rıżā (Nn. 348)

Taṣavvuf itme-**mek+**likdür taṣallüf (Mn. 186)

---

[16]Uçmaḳ: Cennet.

[17] yemek: aş, taam.

-ış, -üş

Metnimizde iki örneği bulunmaktadır.

Baḳ**-ış**+ı ʿāşıḳ yüregin yaḳanum Şn. 164

Her nice sög**-üş** varsa sögmişüz Şn. 445

2.3.1.2.2.4.2. Sıfat-Fiiller

Çeşitli ekler vasıtasıyla, fiil özelliklerini koruyarak kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını isim oldukları sıfata aktarıp varlıkları ve nesneleri hareket ve zaman gösterme özellikleri ile geçici olarak vasıflandıran yapılardır (Korkmaz, 2014: 784). Aldıkları ekler sonucunda isim kimliği kazandıkları için isimlere gelen çekim ekleri ve iyelik eklerini de üzerlerine alabilirler.

2.3.1.2.2.4.2.1. Geçmiş Zaman Bildiren Sıfat-Fiiller

-diK, -dUK, -dUG

ʿAceb mi ḳoma**-duġ+**ı hiç bir mūş (Mn. 959)

Arada gez**-dük+**leri oldur ki tā (Şn. 501)

Duya hem duy**-duġ+**ından enbiyānuñ (Mn. 1099)

Eşk-i sīmīn tök**-düg+**i zer üstine budur çeşmümüñ (D. 25/6)

Gül gibi gül**-dük+**ce dürlü dürlü dürr-i nāblar (D. 28/6)

Ḥaḳḳ saña vir**-düg+**i ʿilm-i ḥikmete yoḳ ḥadd u ʿadd (D. 20/4)

Her demde adı sev**-düg+**üñüñ yād gerekdür (D. 29/1)

Hū di**-dük+**lerin işāret ṣanma sen (Nn. 758)

Ne virüp al**-duġ+**ını şeyḫ ü şāba (Mn. 774)

İrişen her ʿilme ṣun**-duḳ+**ça eli (Nn. 335)

Oḳuyup it-**dük+**çe bu sözi tamām (Şn. 519)

Özlerini leng düzet-**dük+**leri (Şn. 507)

Faḫrı ḳoyup faḳrı gözet-**dük+**leri

Resūluñ başla-**duġ+**ı yola gitmez (Mn. 416)

Yaḳma-**duḳ** gövdemde bir yir ḳomadı (Nn. 260)

Yalanı söyle-**dük+**ce ey yalancı (Mn. 982)

Metnimizde düz ünlülü örneklerine de rastlanılmaktadır.

Anuñ it-**dik**+lerine olmayup pīç (Mn. 557)

Böyle söz işit-**dig+**üñ yoḳdur daḫı (Mn. 1128)

Bu ṣaçuñ ḫālüñe yüz sür-**dig+**i miskīnlik ile (D. 91/8)

Hūları sen di-**dig+**üñ Hū Hū degül (Nn. 819)

Nedür di-**dik+**leri sözlerde hem sırr (Mn. 356)

-mIş

Anuñ geç-**miş** gelecek ṣuçını hep (Mn. 29)

Elen-**miş** ṣu sepil-**miş** ḫāke ṣūfī (Mn. 278)

Giy-**miş+**e beñzer ṣanasun mihr ü māh (Şn. 238)

Ḳaluram yit-**miş** giderseñ yüzümi (Kn. 45)

Ol egril-**miş** yüñin anuñ peyember (Mn. 560)

Rıfḳla her ḳal-**mış+**a olan refīḳ (Şn. 3)

Rūşenīnüñ boynına geçürdi ḳaç-**mış** ḳul gibi (D. 51/7)

2.3.1.2.2.4.2.2. Geniş Zaman Bildiren Sıfat-Fiiller

-(y)An

Bī-zer ü zūr rez ḳızın al**-an**+uz (D. 11/5[7])

Gözlerinden ḳan kimi coşup aḳ**-an** seyl-āblar (D. 28/7)

Ḥaḳuñ emriyle oḳu**-(y)an** kitābı (Mn. 760)

Ḳatarın gözle**-(y)en**+i Ḥaḳḳ yarın ehline ḳatar (D. 231)

Ṭoya varanda ḳapudan baḳ**-an**+um (Şn. 164)

Baḳışı ʿāşıḳ yüregin yaḳ**-an**+um

Ṣanma ki sen isten**-en**+i güldedür (Şn. 104)

Ser-ā-ser uġra**-(y)an** yirler gülistān u ḥadāyıḳdur (D. 1/13)

Yimeyende öl**-en** yiyende diri (Mn. 477)

Nebāt u ḳandla şekker yi-**(y)en**+dür (Nn. 950)

-Ar

Eger teftīş id**-er** olsañ dü-bīni (Mn. 811)

Ṣu girer aġzıma ṭın**-ar** olsam (D. 216/4)

Yan**-ar** bir şemʿidür Ḥaḳḳuñ taṣavvuf (Mn. 193)

-Ur

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

-r

Aġla dir ger aġla**-r** olsam dir yine (D. 186/3)

Ḳamu ṭāvūs-ı ʿİlliyyīn di**-r** oldı (Mn. 1023)

-z

Anuñ ṭapma-**z** ola şemsi küsūfı (Mn. 310)

İçüñ bilme-**z** oluñ baş u ayaġı (Mn. 337)

Mey-gededen çıḳma-**z** olur mey-perest (Şn. 359)

Yarama-**z** işlerüñi terk eyleyüp (D. 177/3)

Yetişen aña virür giçme-**z** direm (Nn. 781)

Yoġun yumrı yaraşma-**z** sözleri var (Mn. 824)

2.3.1.2.2.4.2.3. Gelecek Zaman Bildiren Sıfat-Fiiller

-(a)caġ, -ecek

Anuñ geçmiş gel-**ecek** ṣuçını hep (Mn. 29)

Ṣıġıncaġum ṭapun-**caġ**+um ṭapuñdır (Mn. 24)

Yataġum yasdan-**acaġ**+um ḳapuñdır

-(y)AsI

Ṭoḳuzıncı budur aña yiy-**esi** (Mn. 704)

Yaḳamı çāk eyleyüp dīvāne ol-**ası**+m gelür (D. 53/2)

2.3.1.2.2.4.3. Zarf-Fiiller

Fiil köklerine getirilen çeşitli eklerle geçici olarak zarf işlevi kazanan yapılardır. Bu yapılar, cümlede zarf yan cümlesi oluştururlar. Şahıs ve zaman belirtmeyen zarf-fiiller, aynı zamanda tasviri fiil yapıları kurmada da rol alırlar.

2.3.1.2.2.4.3.1. Bağlama Zarf-Fiilleri

-UbAnI, -(y)UbAn

Düzed-**üben** aġlamaġa sözini (Şn. 87)

Eyle-**yüben** ḫūb ṣavābı şiʿār (Km. 32)

Hū diyüp esri-**(y)üben** ola beġāyet bī-hūş (D. 4/13)

İç-**üben** ṣaġrāḳ-ı istiġrāḳı ḫoş (Nn. 345)

İd-**üben** düşmenlerini ẕemm u ḳadḥ (Mm. 72)

İd-**übeni** eylemiş ol sīm-ber (Şn. 237)

Ḳabūl eyle-**(y)üben** dāʿī duʿāsın (Mn. 96)

Kimesne çoş-**ubanı** sögmeyem (Şn. 203)

Mest olasun iç-**übeni** cām-ı Hū (Nn. 731)

Oḫşa-**(y)uban** ḫoş baña gönderesün (Şn. 155)

Ṣal-**uban** özüñi ṭap maʿbūduñı (D. 167/2)

Sür-**üben** şer işi ḫayr işi bīş it (Mn. 9)

Ṭahāret ṭap-**ubanı** olasun pāk (Mn. 145)

-(y)Up

Ayaġı şiş-**üp** ḳabar-**up** oldı süst (Şn. 294)

Beñze-**(y)üp** biri birile ṭāʾife (Mm. 14)

Gözüñi ḳızard-**up** göger-**üp** düşme ḥarāma (D. 41/5)

Māh-ı nev ebrūña ṭañ mı yükün-**üp** indürse baş (D. 45/2)

Oḫşa-**(y)up** ṣordurmaġa bencileyin şermendesin (D. 72/2)

Ṣancıl-**up** şiş daġlan-**up** yana tenüm (Nn. 33)

Ṭapamazsun ṭap-**up** maḥv u fenāyı (Mn. 854)

Bir örnekte tasviri fiil yapısı kurduğu görülmüştür.

Gözlerüm aç-**up** dururam yummanam (Nn. 34)

2.3.1.2.2.4.3.2. Durum (Hâl) Zarf-Fiilleri

-erek

Gül-**erek** dir aña ol şāh-ı ʿālem (Mn. 579)

Gül-geşt id-**erek** avlayalum ördek ü keklik (Mn. 74/6)

i-ken, +Ø-ken

Bilür **i-ken** özüñi bilmez düzet (Şn. 137)

Çarḫ urur**+Ø-ken** āh idüp hā Hū diyü (Nn. 696)

Duʿā eyler **i-ken** ol Şāh-ı Kerrār (Mn. 651)

Ey uyur **i-ken** gōñli uyaḳ gözleri mā-zāġ (D. 47/1)

Sen durur**+Ø-ken** baña şişler ṣancıla (Nn. 32)

Sūzla gezmekde **i-ken** nāgehān (Şn. 185)

Zebūn yatur**+Ø-ken** altında füsürde (Mn. 591)

-(y)A

Genellikle tasviri fiil yapıları kurar.

Al-**a** ṣal cehd idüp bir ʿaşḳ ehli (Nn. 510)

Bil-**e+**bilmen ne dirsün neng ü ʿārı (Mn. 844)

Düriş çürütme**-(y)e+**görgil ekinüñ (Mn. 458)

Ḥażretüñi nice ög**-e+**bile miskīn Rūşenī (D. 101/5)

Kim añ**-a+**biledi sen pādişāhı (Mn. 88)

Nevḥalar ider ṭut-**a**+maz özini (Şn. 342)

Ol-**a**+bilmez rūşenīsüz Rūşenī (Nn. 128)

Ol-**a**+mazsun sırr-ı derd sırr-dārsun (Nn. 355)

Öp-**e** öp-**e** ova idüm pāyuñı (Şn. 36)

Yud-**a**+bilür mi būtīmār Nīli (Mn. 44)

-(y)I

Genellikle tasviri fiil yapıları kurar.

ʿAşḳsuz ādem var-**ı**+maz Tañrıya (D. 8/5[5])

Dīnüñe her ki girer dīv ẓafer bul-**ı**+maz (D. 48/5)

Düdücegüm çal-**ı**+vireydüm saña (Şn. 44)

Gel bu gün Allāh-içün yol varuban yalvar-**ı**+gör (D. 230)

Gezme ansız anı her an tan-**ı**+gör (Nn. 121)

Ne kişi kim gele yürü-**(y)i** baña (Mn. 894)

Ṭap-**ı**+virür anasını ol zamān (Şn. 314)

Tekellüf yoḳdur anda var-**ı**+gör ẖoş (Mn. 839)

-yU

Aġla-**yu** geh iñle-**yü** idüp fiġān (Şn. 185)

Gāh ulur geh yügürür siñle-**yü** (Şn. 333)

Giceler iñilde-**yü** ḳalam ṭaña (Şn. 473)

Girü ḳalur aġsa-**yu** aġsaḳ keçi (Şn. 503)

Göremedüm gözle-**yü** gördüm seni (Şn. 478)

Her ḳaçanı özine ẖoş oẖşa-**yu** (Şn. 305)

Döndüren ey rıfḳla bendem di-**yü**

Ol baġayı varup iste-**yü** gider (Mn. 1137)

Yiridür bes düşesün iñle-**yü** eyvāya göñül (D. 13/2[4])

2.3.1.2.2.4.3.3. Zaman Zarf-Fiilleri

-(y)AlI

Başuma müşgīn ṣaçuñdan düş-**eli** sevdā-yı ʿaşḳ (D. 51/1)

Bize gel-**eli** ḥabīb ḫūyı (D. 12/2[10])

Meʾvāmuz ol-**alı** dost kūyı (D. 12/2[2])

Ol-**alı** ʿaşḳa varup bende ben de (Nn. 522)

Rūy u mūyın gör-**eli** ol luṭf-ı Ḥaḳḳuñ Rūşenī (D. 17/6)

Yāruñ maḥallesi ol-**alı** baña bāġ u rāġ (D. 49/5)

Yüzüñi görme-**(y)eli** ḫaylidür ne çāre ḳılam (D. 67/1)

-AldAn (berlü)

Dīdemden ü dilümden id-**elden** ayru otlaḫ (D. 19/2)

Düş-**elden** Rūşenīye remz-i ġamze (Nn. 515)

Gör-**elden berlü** gözüm ḳāf-ı ʿaşḳı (Nn. 513)

Ol-**aldan berlü** men müştāḳı ʿaşḳuñ (Nn. 512)

Ol-**aldan** şemʿ-i rūyuñ şeb-çerāġı (D. 97/7)

-AlIdAn (berlü) (<-AlI+dAn berlü)

Ol-**alıdan berlü** ṭapuñdan cüdā (Şn. 53)

Teferrüc id-**eliden** şehr-i ʿaşḳı (Nn. 511)

-(y)AndA (<-An+dA)

Çalın-**anda** ḫūb u ḫoş-āyende ney (Nn. 36)

Di-**(y)ende** Rūşenī miskīn İlāhī (Mn. 67)

Hū di-**(y)ende** mürde diller cān ṭapar (Nn. 585)

Ḳal-**anda** bī-meded feryāduma ir (Mn. 31)

Nāḳıṣ ol-**anda** mużāʿafdur baña (Kn. 40)

N'idem ki ṣataş-**anda** saña yādıma gelmez (D. 43/3)

Oḳu-**(y)anda** Meṡnevī-ḫˇān Meṡnevī (Mm. 62)

Var-**anda** Ṭūra it baña münācāt (Mn. 884)

Dile-**(y)ende** Ḫudādan dürlü ḥācāt

Yağış ol-**anda** nemedüm örtedüm (Şn. 34)

Yaʿnī iriş-**ende** ki idüp s̱enā (Şn. 517)

-AndAn (ṣoñra) (<-An+dAn)

Gidüp telvīn gel-**enden ṣoñra** temkīn (Nn. 955)

Pes ḳoy-**andan ṣoñra** başuñ dizüñe (Mn. 1158)

-cek, -(y)IcAK

Aġyārla yāri gör-**icek** ḥayretüm artar (D. 43/4)

İki ḥarfum gid-**icek** bir sī ḳalur (Kn. 46)

Ḳatı dime söz di-**cek** sen sen ol (Şn. 448)

Ḳoşıl-**ıcaḳ** def defe vü ney neye (Nn. 23)

Sen daḫı söz söyle-**(y)icek** ey ʿamū (Şn. 417)

Nebīler ol-**ıcaḳ** vaṣfuñda ʿāciz (Mn. 73)

Nemek-lānda ṭahāret ṭap-**ıcaḳ** seg (Mn. 101)

Ṭaşduğı demde ḳoy-**ıcaḳ** yaġa āb (Şn. 455)

Yimezdi ir-**icek** dürlü ṭaʿāma (Mn. 930)

-dUGIncA (<-dUG+I+n+cA)

Meṡnevī oḳun-**duġınca** ve'ṡ-selām (Mm. 67)

Pes baña uġra-**duġınca** nişe söyler ol saḳaṭ (D. 46/4)

Ruḫlaruñdan gün gibi berḳ ur-**duġınca** tāblar (D. 28/1)

Söz söyleseñ kişiye añla-**duġınca** söyle (D. 86/4)

Vir-**dügince** Ḫudā şeref dehre (D. 89/6)

-duġuñca (<-duġ+u+ñ+ca)

Oḫ direm oḳ at-**duġuñca** sīnemi idüp nişān (D. 84/3)

-dUKCA(<-dUK+cA)

Bu körpe ulal-**duḳça** ʿaceb ḫūb olacaḳdur (D. 23/1)

Gül gibi gül-**dükce** dürlü dürlü dürr-i nāblar (28/6)

Ḫalḳı gör-**dükçe** ṭalar miṡl-i segāv (D. 206/4)

İrişen her ʿilme ṣun-**duḳça** eli (Nn. 335)

Oḳuyup it-**dükçe** bu sözi tamām (Şn. 519)

Yalanı söyle-**dükce** ey yalancı (Mn. 982)

-dükde (<-dük+de)

Vir-**dükde** iderdi ol duʿāyı (D. 12/1[6])

-geç

Doğu Türkçesine has bir zarf-fiil eki olup, metnimizde Doğu Türkçesiyle yazılmış bir manzumede geçmektedir.

Perī bī-ḫod bolur aduñ işit-**geç** (D. 98/4)

Ṭapuñı ḥūrī kör-**geç** ṭapu ḳılġay

-mAdIn

ʿĀşıḳ idi ol-**madın** cān u cihān (Nn. 784)

Boşal-**madın** sebūñ aparma ṣuya (Mn. 998)

Ḳulavuzlar Ḫudāya ṭur-**madın** yol (Mn. 708)

Tā gelesün gel di-**medin** men saña (Şn. 479)

Varuban bir kişiden işit-**medin** (D. 183/3)

Yaz-**madın** ḫaṭṭ ḫoş ḳonulmış noḳṭa ü iʿrāblar (D. 28/3)

Yemegi çeyne-**medin** yutmaġ olmaz (Nn. 1026)

-mAzdAn (<-mA-z+dAn)

Ḥisāb ol-**mazdan** öñ viren ḥisābı (Mn. 760)

Yöri öl-**mezden** öñdin ṭopraḳ ol var (Mn. 296)

-meden

Ḳulluġum men di-**meden** illere şāhum duyılur (D. 27/1)

-unca, -(y)IncA

Ayılma-**(y)ınca** ḳulaġın buramaz (Mn. 338)

Bu söz geldügi gid-**ince** özinden (Nn. 961)

Doy-**unca** yidügin hergiz ṭaʿāmı (Mn. 503)

Kesilme-**(y)ince** kişi ḫˇāb u ḫūrdan (Mn. 442)

Oda yanma-**(y)ınca** olmaz sūd-mend (Nn. 296)

Söyleme baḳma-**(y)ınca** sözüñi ṣol u ṣaġa (D. 86/3)

Tā ʿāşıḳ ölme-**(y)ince** idüp perestiş-i ʿaşḳ (D. 55/5)

Ṭapuña doy-**ınca** yüzüm süredüm (Şn. 30)

Yudar-idi her kimi di-**(y)ince** ha (Şn. 23)

2.3.1.2.2.5. İsimlerde Bildirme

İsimlerde bildirme ek fiiller kullanılarak yapılmaktadır. Eski Türkçede *bol-, er-, tur-* ek eylemleri kullanılarak yapılmış, daha sonra *er-* ve *tur-* ek fiillerinin kullanım alanları genişlemiş ve Türkçenin ana ek fiilleri bu iki fiil olmuştur (Karaağaç, 2012: 390).

Standart Türkiye Türkçesinde *i-* şeklinde kullanılan ek fiil, Eski Türkçedeki *er-* fiilinin *er->ir->i-* değişimiyle meydana gelmiş hâlidir. Bu ek fiil, tek başına kullanılamaz ve yapım ekleriyle genişletilemez (Korkmaz, 2014: 620).

i- ek fiilinin basit zamanlı fiil çekimlerini birleşik fiil çekimi yapmak ve isimlere gelerek isim cümlesi oluşturmak şeklinde iki işlevi bulunmaktadır.

i- ek fiilinin diğer fiillerden farklı olarak yalnızca bildirme işlevinde; *geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman* ve *gelecek zaman* işlevlerinde dört kipi bulunmaktadır.

2.3.1.2.2.5.1. Geniş Zaman

Eski Türkçede *er-ür men, er-ür sen* vb. gibi *er-* fiilinin geniş zaman çekiminden *er-* fiili ve *-ür* geniş zaman ekinin düşmesi ve şahıs zamirinin ekleşmesi neticesinde oluşmuştur (Korkmaz, 2014: 620).

Geniş zamanın olumsuzu *degil, degül* kelimeleriyle yapılmıştır.

1. teklik şahıs: +(y)Am

ben**+em** Kn. 41	beẕle-gū**+(y)am** Nn. 576	büzürg**+em** D. 174/1
filān**+am** D. 3/2	hūş**+em** Nn. 109	kej**+em** Kn. 43
mālik degil**+em** Km. 39	men degül**+em** D. 227	ṣāmit**+em** Kn. 42
aç**+am** Mn. 553	aḳçe**+(y)em** Mn. 75	
ālüfte**+[y]em** Mn. 588		

2. teklik şahıs: +sUn

Aḥmet+**sün** D. 20/2	aḥvel+**sün** D. 203/1	çalak+**sun** D. 2/2
dānā-yı sırr+**sun** Mn. 662	dīvāne+**sün** Mn. 778	enbiyā+**sun** D. 79/3
maʿşūḳ+**sun** D. 57/4	ney degül+**sün** Nn. 247	sen+**sün** Şn. 304
şaşı+**sun** Mn. 786	ṭatlu+**sun** D. 55/4	yār+**sun** Nn. 355

3. teklik şahıs: +Ø, +dir, +dUr, +durur

Allāh+**dur** Şn. 77	ʿār+**dur** Nn. 354	
degül+**Ø** ʿilm Mn. 418	merdānelik+**dür** Mn. 227	
lāyıḳ **durur** Şn. 67	luṭfuñ **durur** Mn. 568	
işāret+**dür** Nn. 1003	kerāmet+**dür** Mn. 218	küfr **durur** Şn. 62
muḥabbet+**dür** Mn. 350	neden+**dir** Mn. 26	ney **durur** Nn. 371
nūr+**dur** Mn. 195	degül+**dür** süst Mn. 710	şād+**dur** D. 26/1
zībā+**dur** D. 112/2	Anı andan ṣor ki anuñ anı var+**Ø** Nn. 119	

1. çokluk şahıs: +Uz

biz degül+**üz** Şn. 443	dest+**üz** D. 218/1	dūn+**uz** D. 9/6[5]
ebter+**üz** D. 218/2	ġulām+**uz** D. 9/7[2]	ḳallāş+**uz** D. 11/2[2]
ḳardaş+**uz** Nn. 11	kim+**üz** Mn. 73	ḳul+**uz** Şn. 77

3. çokluk şahıs: +ler durur, +lArdUr

dāne+**lerdür** D. 14/3	ferbih+**ler durur** D. 196/2	jāle+**lerdür** D. 98/5
mest+**lerdür** Nn. 751	Türkmān+**lardur** D. 45/3	velī+**lerdür** Mn. 353

2.3.1.2.2.5.2. Hikâye

1. teklik şahıs: +i-dü+m

ḫāk-i ḫˇār **i-dü+m** Mn. 35 mest **i-dü+m** D. 145/3 nāy **i-dü+m** Nn. 2

2. teklik şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

3. teklik şahıs: +Ø-dI+Ø, +I-dI+Ø

cemʿ **i-di+Ø** Mm. 58 maḥall+**i-di+Ø** D. 30/4

peydā **i-di+Ø** D. 146/3 surnā+**i-di+Ø** Nn. 196

pīh+**Ø-di+Ø** Mn. 938 rīşiyle **i-di+Ø** Mn. 879

şūḫ **i-di+Ø** Şn. 321 var mı+**Ø-dı+Ø** Şn. 289

yoġ+**Ø-dı+Ø** Mn. 923

1. çokluk şahıs: i-dü+k

yoġ **i-dü+k** Şn. 69

2. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

3. çokluk şahıs:

Metnimizde kullanımına rastlanılmamıştır.

2.3.1.2.2.5.3. Rivayet

Metnimizde yalnızca 3. teklik şahısta kullanımı mevcuttur.

3. teklik şahıs: +Ø-mIş+Ø, +i-miş+Ø

ʿamm+**i-miş+Ø** Şn. 205 bu+**i-miş+Ø** Şn. 506

ʿaşḳ+**Ø-mış+Ø** D. 191/1 farż-ı ʿayn+**Ø-mış+Ø** Nn. 504

ḫūb **i-miş+Ø** Nn. 184	küfr**+Ø-miş+Ø** Şn. 85
ney **i-miş+Ø** Nn. 56	ölü+y+**i-miş+Ø** D. 198/3
sengīn-dil **i-miş+Ø** D. 91/4	sevdā**+i-miş+Ø** Nn. 935

2.3.1.2.2.5.4. Şart

Metnimizde yalnızca tekil şahıslarda kullanımı mevcuttur.

1. teklik şahıs: +i-se+m

nā-kes **i-se+m** Mn. 33

2. teklik şahıs: +Ø-se+ñ, +i-se+ñ

ʿāşıḳ**+i-se+ñ** Nn. 723	degül**+Ø-se+ñ** gebr Mn. 55
dervīş **i-se+ñ** D. 159/1	er**+i-se+ñ** D. 3/1
mār**+i-se+ñ** D. 64/1	sāz **i-se+ñ** Nn. 54
ṣuçlu **i-se+ñ** Mn. 57	ṣūfī **i-se+ñ** Mn. 155

3. teklik şahıs: +Ø-sA+Ø, I-sA+Ø

açug**+ı-sa+Ø** D. 224	cān**+i-se+Ø** D. 55/3
deñlü**+Ø-se+Ø** D. 100/3	ġarḳ**+i-se+Ø** Mn. 28
müdbir**+Ø-se+Ø** D. 90/3	var**+Ø-sa+Ø** Şn. 445
yoġ**+ı-sa+Ø** Mn. 458	zühd**+i-se+Ø** D. 12/3[9]

2.3.1.2.2.5.5. "iken" Zarf-Fiili

+Ø-ken, +i-ken

az **i-ken** Nn. 512	bī-ḫod **i-ken** Şn. 435
bilig **i-ken** Şn. 432	gül **i-ken** Şn. 350

ehli **i-ken** D. 148/4 gizlü **i-ken** Nn. 1033

ḳarīb **i-ken** D. 22/5 özge **i-ken** D. 29/1

pest+**Ø-ken** D. 16/1

2.3.1.2.2.6. Birleşik Fiiller ve Deyimler

2.3.1.2.2.6.1. Birleşik Fiiller

Bir isim ve bir yardımcı fiilin, iki ayrı fiilin ya da isim soylu bir veya birden çok kelime ile bir fiilin birleşmesinden oluşan ve yalnızca tek bir kavrama işaret eden fiil yapılarıdır (Korkmaz, 2014: 199).

2.3.1.2.2.6.1.1. İsim+Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller

Metnimizde genellikle *it-, eyle-, ḳıl-, ol-* yardımcı fiilleri ve bu yardımcı fiillerin çatı ekleriyle genişletilmiş şekilleriyle kurulmuş birleşik fiil yapıları geçmektedir. Bu fiillerin dışında aslında esas fiil olan *al-, bul-, çek-, çıḳ-, git-, ir-, işle-, ḳal-, ṭap-, ṭut-, ṭutul-, ur-, urul-, var-, vir-, viril-* fiillerinin de yardımcı fiil işlevinde kullanıldığı görülmektedir.

al-

ābdest al- **D. 3/17**, satun al- **Şn. 509**

bol-

bī-ḫod bol- **D. 98/4**

bul-

fenā bul- **Nn. 736**, ferāġ bul- **Mn. 254**, feraḥ bul- **Mn. 878**, ḫalāṣ bul- **D. 69/7**, imtizāc bul- **Şn. 357**, ʿizzet bul- **D. 233**, necāt bul- **D. 11/2**[4], neşv ü nemā bul- **Şn. 66,** ṣafā bul- **Nn. 336**, senā bul- **D. 15/7**, şād bul- **Nn. 847**, şifā bul- **Mn. 493**, zafer bul- **D. 48/5**

çek-

sürme çek- **D. 47/2**

çıḳ-

yalan çıḳ- **Nn. 1016**

eyle-

aġıl eyle- **Şn. 310**, ʿalem eyle- **Kn. 58**, ʿanber-efşān eyle- **Nn. 144**, ʿarż-ı ḥācāt eyle- **Nn. 668**, bed-nām eyle- **D. 191/2**, bī-kīn eyle- **Mn. 1076**, biliş eyle- **Şn. 160**, bī-reng eyle- **Kn. 96**, ceberūt eyle- **Şn. 263**, der-be-der eyle- **D. 37/5**, dil eyle- **Şn. 351**, diṡār eyle- **Km. 32**, ġavṭalar eyle- **D. 37/4**, giryān eyle- **Mn. 134**, ḥamāyil eyle- **Nn. 655**, ḳabā eyle- **Nn. 254**, kül eyle- **Şn. 56**, miskīn eyle- **Mn. 756**, rūḥ eyle- **Şn. 385**, rūşen eyle- **Mn. 1098**, sipend eyle- **Şn. 439**, sūd eyle- **Nn. 297**, şobān eyle- **Şn. 425**, zerrīn-kemer eyle- **Şn. 237**

git-

yatıya git- **Mn. 935**, yola git- **Mn. 653**

idin-

ʿādet idin- **Şn. 11**, dost idin- **Şn. 479**, ḳonuḳ idin- **Şn. 51**, meʾvā idin- **D. 142/1**, refīḳ idin- **Nn. 533**, vaṭan idin- **D. 41/2**, ʿyir idin- **Mn. 451**

ir-

eli ir- **Nn. 523**, menzillerine ir- **Mn. 527**, murāda ir- **Mn. 528**, sırra ir- **Mn. 266**

işle-

ḍalāl işle- **Şn. 327**

it-

ʿafv it- **Mn. 29**, āh it- **D. 40/2**, ʿamel it- **Mn. 416**, ʿayb it- **D. 2/11**, ʿazīz it- **Mn. 35**, berk it- **Mn. 538**, beyān it- **Nn. 425**, cehd it- **Nn. 885**, defn it- **Mn. 1058**, dirīġ it- **D.**

77/1, emr it- **Şn. 119**, farḳ it- **Mn. 384**, fikr it- **Şn. 145**, ġarḳ it- **Mn. 129**, ġażāb it- **Şn. 148**, giryān it- **D. 38/1**, ḫalḳ it- **Mn. 727**, ḥarb it- **Mn. 933**, ʿibādet it- **Mn. 421**, ʿiḳāb it- **D. 24/4**, ʿinād it- **Nn. 217**, ʿiyān it- **Mn. 348**, ḳabūl it- **Nn. 353**, ḳay it- **Nn. 431**, ḳıyās it- **Şn. 491**, laṭīfe it- **Mn. 919**, medḥ it- **Mm. 72**, münācāt it- **Mn. 884**, nehy it- **Şn. 442**, pervāz it- **D. 73/3**, redd it- **D. 70/6**, ṣayd it- **Mn. 1089**, ses it- **D. 2/3**, ṣoḥbet it- **Mn. 783**, sükūt it- **Mn. 713**, taḥammül it- **Mn. 277**, tamām it- **Şn. 519**, ṭaʿn it- **Mn. 1154**, tażarruʿ it- **Mn. 650**, tecrübe it- **Mn. 486**, terk it- **Nn. 592**, teslīm it- **Mn. 855**, tırāş it- **Mn. 289**, ululuḳ it- **Mn. 127**, vaʾẓ it- **Mn. 913**, yad it- **Şn. 160**, yād it- **Mm. 70**, zāyil it- **Mn. 42**, zebūn it- **Mn. 80**, ẕikr it- **Km. 36**

itdür-

nāz itdür- **Nn. 77**, nūş itdür- **D. 10/7**[11], nüzūl itdür- **Şn. 404**

ḳal-

ʿāciz ḳal- **Mn. 881**, bī-meded ḳal- **Mn. 31**, dermānde ḳal- **Mn. 906**, es̱er ḳal- **D. 3/18**, füsürde ḳal- **D. 59/5**, geri ḳal- **Şn. 503**, ḥayrān ḳal- **Mn. 647**, mecāl ḳal- **D. 95/4**, ṭaʿna ḳal- **Şn. 473**

ḳıl-

āşüfte ḳıl- **D. 10/7**[7], ʿaṭā ḳıl- **Mn. 66**, büryān ḳıl- **D. 62/4**, cefā ḳıl- **Mn. 156**, çāre ḳıl- **D. 67/1**, devā ḳıl- **D. 70/5**, dīvāne ḳıl- **D. 83/1**, gūş ḳıl- **Nn. 319**, güzer ḳıl- **D. 1/13**, iẓhār ḳıl- **Mn. 1004**, ḳabūl ḳıl- **Şn. 404**, ḳavī ḳıl- **D. 83/3**, kerem ḳıl- **Kn. 83**, muʿaṭṭar ḳıl- **Mn. 12**, münevver ḳıl- **Kn. 100**, müzeyyen ḳıl- **Mn. 1168**, nālende ḳıl- **D. 10/5**[7], namāz ḳıl- **Şn. 429**, naẓar ḳıl- **D. 236**, niyāz ḳıl- **Şn. 429**, raḥm ḳıl- **D. 91/6**, rūşen ḳıl- **D. 10/6**[8], rūzī ḳıl- **Mn. 30**, şeydā ḳıl- **D. 191/1**, şikāyet ḳıl- **Nn. 1**, ṭaleb ḳıl- **Nn. 463**, vefā ḳıl- **Nn. 1079**, yār ḳıl- **Mn. 1004**, yārī ḳıl- **Mn. 636**

ol-

ʿāciz ol- **D. 1/15**, ʿazīz ol- **D. 233**, bār ol- **Mn. 190**, berāber ol- **Mn. 329**, bol ol- **Mn. 237**, cefākeş ol- **Mn. 271**, ḫāk ol- **Mn. 296**, ḫalāṣ ol- **D. 236**, ḥamūl ol- **Mn. 274**,

ẖāmūş ol- **D. 153/1**, ẖandān ol- **Mn. 134**, ẖarāb ol- **Şn. 455**, ḥāṣıl ol- **D. 152/3**, ḥürr ol- **Mn. 114**, iḳrār ol- **Mn. 364**, inşā ol- **Mn. 240**, ḳalb ol- **Mn. 99**, kemter ol- **Mn. 103**, ḳul ol- **Nn. 520**, kül ol- **D. 27/6**, mest ol- **D. 10/1**[11], mısmıl ol- **Mn. 106**, muḥibb ol- **Mn. 83**, muḥtāc ol- **Mn. 288**, müdmin ol- **Nn. 861**, mürde ol- **Mn. 124**, nihān ol- **Nn. 1021**, pāk ol- **Şn. 169**, perākende ol- **Mn. 313**, rūşen ol- **D. 57/7**, ṣāf ol- **Şn. 279**, serẖoş ol- **Nn. 808**, serkeş ol- **Mn. 286**, ṣūfī ol- **Nn. 879**, şikest ol- **Mn. 243**, ṭālib ol- **Nn. 739**, vaḳūr ol- **Mn. 303**, vālih ol- **Mn. 525**, vāṣıl ol- **Mn. 516**, yār ol- **Nn. 22**, yavuz ol- **Mn. 281**, yumşaġ ol- **Mn. 281**

olın-, olun-

gūş-māl olın- **Mn. 666**, icābet olun- **Mn. 207**, ʿiṭāb olın- **Mn. 665**, ʿizzet olun- **Mn. 98**, naẓm olun- **D. 119/2**, raḥm olun- **Mn. 950**

ṭap-

fāʾide ṭap- **Mn. 106**, felāḥ ṭap- **Şn. 138**, fenā ṭap- **Nn. 981**, ferāġ ṭap- **D. 48/6**, ferẖunde-gī ṭap- **Nn. 429**, kerem ṭap- **Nn. 922**, memāt ṭap- **Nn. 626**, teskīn ṭap- **D. 173/2**

ṭut-

boş ṭut- **D. 40/3**, dem ṭut- **Nn. 108**, füzūn ṭut- **Mn. 735**, güreş ṭut- **D. 90/7**, maḳām ṭut- **Nn. 1041**, maʿẕūr ṭūt- **Nn. 588**, nabż ṭut- **Mn. 491**, pāk ṭut- **Nn. 482**, zinde ṭut- **D. 155/2**

ṭutul-

demi ṭutul- **Şn. 95**

ur-

berk ur- **D. 28/1**, boynunu ur- **Mm. 66**, çarẖ ur- **Nn. 666**, dem ur- **Kn. 68**, dest ur- **Nn. 312**, diş ur- **Mn. 966**, dögün ur- **D. 159/4**, el ur- **Mn. 903**, ḥadd ur- **Şn. 435**, lāf ur- **Nn. 938**, let ur- **Mn. 163**, mühr ur- **D. 27/4**, naʿrā ur- **Nn. 989**

urul-

ḥadd urul- **Mn. 339**

var-

ġarḳa var- **Şn. 95**, vecde var- **Nn. 990**, yile var- **D. 83/2**, yol var- **D. 230**

vir-

baş vir- **D. 83/2**, cān vir- **Nn. 697**, cünbiş vir- **Mn. 47**, emān vir- **Mn. 589**, fāʾide vir- **Nn. 1012**, fetvā vir- **D. 11/4**[10], göñül vir- **D. 36/2**, ḫaber vir- **Nn. 687**, ḥayāt vir- **Nn. 626**, ḥiṣāb vir- **Mn. 760**, rıżā vir- **D. 67/3**, selām vir- **Nn. 684**, sırr vir- **Mn. 226**, zaḥmet vir- **Mn. 162**

viril-

ḥaḳḳı viril- **Şn. 166**

2.3.1.2.2.6.1.2. Tasviri Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

İki ayrı fiilin kaynaşmasından oluşmuş birleşik fiil yapılarıdır. *-A, -I, (y)Ip* zarf fiil eklerinden birini alan ilk fiil asıl anlama sahiptir. İkinci fiil ise anlam kayması yoluyla sözlük anlamından uzaklaşmış, esas fiile bazı anlam incelikleri katan yardımcı fiil işlevi kazanmıştır (Korkmaz, 2014: 708).

2.3.1.2.2.6.1.2.1. Süreklilik Tasviri Fiilleri

Bu yapılar birleşik fiilin içinde bulunduğu zamanda eylemin sürmekte olduğunu veya sürekli bir çaba gösterildiğini ifade eder. Metnimizde bu yapıları kurmak için "*gör-, dur-, ṭur-* "fiilleri kullanılmıştır.

gör-

āh id**-e+gör-**Ø Şn. 150	ʿāşıḳ ol**-a+gör-**Ø D. 71/5
cehd id**-e+gör-**Ø Şn. 415	nīkū id**-e+gör-**Ø Şn. 414

çürütme-**ye+gör-**gil Mn. 458 dervīş ol-**a+gör-**Ø D. 41/4

ṭanı-**Ø+gör-**Ø Şn. 121 var-**ı+gör-**Ø Mn. 839

yalvar-**ı+gör-**Ø D. 230

dur-

aç-**up dur-**ur+am Nn. 34 añ-**a dur-**ur D. 49/2

di-**(y)üp dur-**an+uz D. 11/4[3]

ṭur-

dön-**üp ṭur-**urdı Mn. 943

2.3.1.2.2.6.1.2.2. Tezlik Tasviri Fiilleri

Esas fiilin bir anda, kolayca gerçekleştiği anlamlarını ifade eden yapılardır. Metnimizde genellikle *"vir-"* fiiliyle kurulmuştur. Yalnız bir örnekte *ṣal-* fiilinin tasvir fiili işlevinde kullanıldığı görülmüştür. Çağatay Türkçesinde tasvir fiili işlevinde kullanılan bu fiile metnimizde de rastlanılması, etkileşimin bir örneği olarak değerlendirilebilir.

ṣal-

al-**a ṣal-Ø** Nn. 510

vir-

çal-**ı+vir-**eydüm Şn. 44 ṭap-**ı+vir-**ür Şn. 314

2.3.1.2.2.6.1.2.3. Yeterlik Tasviri Fiilleri

İlgili eylemin gerçekleştirilmesinde güç ve yeterliliğin bulunduğunu bildiren yapılar kurar. Metnimizde *bil-* fiiliyle kurulmuştur.

bil-

añ-**a+bil**-edi Mn. 88 id-**e+bil-**e Nn. 956 ög-**e+bil-e** D. 101/5

yud-**a+bil-**ür mi Mn. 44

Yeterlilik fiilinin olumsuzu metnimizde "*bil-*"fiilinin üzerine kurulduğu gibi çok eski bir *u-* fiilinin üzerine olumsuzluk eki *-mA* getirilerek kurulduğu da görülmektedir. Bu *u-* fiili yalnızca bir ünlüden ibaret bir fiil olduğu için zamanla önce gelen zarf-fiil eki ile kaynaşmış ve kaybolmuştur.

aç-**a+Ø-ma-**z Nn. 614 baḳ-**a+Ø-ma-**z Nn. 971

bil-**e+bil-**men Mn. 844 çıḳ-**a+bil-**mez D. 73/7

bil-**e+Ø-me-**düm Şn. 247 bul-**ı+Ø-ma-**z D. 48/5

duy-**a+Ø-ma-**z Nn. 370 giç-**e+bil-**men D. 77/6

gör-**e+Ø-me-**z Nn. 777 ur-**a+bil-**men Nn. 264

ol-**a+bil-**men Nn. 1073 uç-**a+bil-**menem Kn. 60

var-**ı+Ø-ma-**n Şn. 440 vir-**e+Ø-me-**z Nn. 616

yat-**a+bil-**mez D. 73/3

2.3.1.2.2.6.1.2.4. Uzaklaşma Tasviri Fiilleri

Eylemdeki oluş ve kılışın uzaklaştığını bildiren yapılardır. Metnimizde *git-* fiiliyle kurulmuştur. Yalnızca bir örnekte rastlanılmıştır.

süril-**üp gid-**enüm Şn. 166

2.3.1.2.2.6.1.3. Fiilimsilerle Kurulan Birleşik Fiiller

2.3.1.2.2.6.1.3.1. Sıfat-Fiil+Fiil (ol- fiili) Yapısında Kurulan Karmaşık Fiiller

Fiil kök ve gövdelerinden yapılan farklı zaman kalıpları içindeki sıfat-fiillerle, *ol-* yardımcı fiilinin birlikte kullanılmasından kurulmuş yapılardır.

1. Öncelik Fiilleri (-mIş ol-)

Birleşik fiilin içinde bulunduğu zamandan daha önce gerçekleşmiş olan bir oluşu gösterir (Korkmaz, 2014: 701).

bil-**miş ol-**a Nn. 667 göster-**miş ol-**a Nn. 864

işit-**miş ol-**a Nn. 876 ṭap-**mış ol-**a Nn. 648

itür-**miş ol-**a Nn. 664 ḳarış-**mış ol-**a Mm. 14

2. Alışkanlık Fiilleri (-Ar ol-, -r ol-, -z ol-)

Bir eylemin geçmişte, şimdiki zamanda veya gelecekte alışkanlık hâlinde sürmeye devam ettiğini gösteren yapılardır (Korkmaz, 2014: 702).

di-**r ol-**dı Mn. 1023 gelme-**z ol-**a Mn. 125 id-**er ol-**sañ Mn. 811

aġla-**r ol-**sam D. 186/3 bilme-**z ol-**uñ Mn. 337

çıḳma-**z ol-**ur Şn. 359 ṭın-**ar ol-**sam D. 216/4

ol-duñ sür-**en** Şn. 157 ṭapma-**z ol-**a Mn. 310

2.3.1.2.2.6.1.4. Nesne+Fiille Kurulan Birleşik Fiiller

1. Belirtisiz Nesneyle Kurulanlar

ābdest al- **D. 3/17**, aġıl eyle- **Şn. 310**, ʿalem çek- **Şn. 527**, āvāz çek- **Mn. 1108**, cān al- **D. 13/5**[4], diz çök- **D. 24/2**, dükkān aç- **D. 25/6**, fāş eyle- **Nn. 1033**, ferāġ bul- **Mn. 254**, ferāḥ bul- **Mn. 878**, ḫaber bil- **Nn. 264**, imtizāc bul- **Şn. 357**, key çek- **Mn. 505**, mil

çek- **Nn. 929**, neşvünemā bul- **Şn. 66**, pāk eyle- **Mn. 607**, sürme çek- **D. 47/2**, ün çek- **Nn. 538**, yardım dile- **Mn. 247**

2. Belirli Nesneyle Kurulanlar

aġzuñı aç- **D. 8/4**[3], dükkānı aç- **Mn. 568**, nişest ü ḫāstı bil- **Nn. 576**, sırrın aç- **Nn. 930**

2.3.1.2.2.6.1.5. Tümleç+Fiille Kurulan Birleşik Fiiller

1. +(y)A eki ile oluşan birleşik fiiller

arḳasına al- **Mn. 562**, el ele al- **Kn. 70**, ortaya çıḳ- **Mn. 1041**, söze başla- **Nn. 237**, üstüne çıḳ- **Mn. 590**

2. +dAn eki ile oluşan birleşik fiiller

ḥadden aş- **Mn. 1075**

2.3.1.2.2.6.2. Deyimler

Türkçede bazı birleşik fiiller anlam kaymasına uğrayarak kalıplaşırlar. Bu tip yapılar; fiilden önceki isim öğesinin sabit kalmaması, yalın olarak kullanılabildiği gibi bir isim grubu hâlinde de bulunabilmesi ve işletim ekleri ile genişletilebilmesi açısından diğer birleşik fiillerden ayrılırlar (Korkmaz, 2014: 729). Metnimizde deyimlere sık rastlanılmaktadır. Özellikle Türkçede yaşayan bazı deyimlerin yabancı kelimelerle de kurulması ve bazen her iki kullanımın da geçmesi metnimizde sık görülen bir husustur.

ʿādet idin- **Şn. 11**, adı yaḫşı çıḳ- **D. 82/7**, ʿaḳlı git- **D. 50/5**, ʿanā göster- **Mn. 161**, araya gir- **Şn. 202**, ardına düş- **Şn. 505**, ʿaşḳ odına düş- **Nn. 260**, ayaġa düş- **Şn. 343**, ayru düş- **Nn. 374**, baġrına baṣ- **Mn. 168**, baġrına ṭaş baṣ- **D. 45/6**, bahāne bul- **D. 8/6**[9], baş çat- **D. 70/3**, baş indür- **D. 90/8**, başına gözine dög- **Şn. 87**, baş u ayaġı bilme- **Mn. 337**, baş çek- **Nn. 47**, başına ant iç- **D. 105/4**, bel baġla- **Mn. 173**, beyābāna düş- **Şn. 89**, bıçaḳ çek- **D. 82/3**, bir baḳ- **Nn. 873**, bir gör- **Mn. 194**, bitcügüzi dirilme- **Şn. 166**,

bizi bizden al- D. 10/4[3], boyın eg- Km. 73, cān çıḳ- D. 63/4, cefā çek- Mn. 171, cihāndan git- Mn. 391, cūd göster- Kn. 56, cūşa gel- Mn. 137, cūşa getür- Mn. 129, cūşa gir- Nn. 365, cüdā düş- Nn. 419, cüdā gör- Şn. 490, cünbişe gir- Nn. 364, çarḫa gir- Nn. 694, çarḫa git- Nn. 695, ḍalāl işle- Şn. 327, deheni bağlı ol- Şn. 80, dehenini dut- D. 67/2, dek dur- Nn. 509, dem dut- Nn. 108, demi ṭutul- Şn. 95, dest çal- Mn. 377, dest dut- Nn. 1065, dest götür- Mn. 1079, dīdeden gitme- Mn. 828, dilden gitme- D. 65/6, dili bağlı ol- Mn. 242, dilinden düşürme- Nn. 418, diline geleni di- Mn. 444, diline geleni söyle- Şn. 195, diş bile- D. 52/4, dişi geçme- D. 12/3[3], dizini dög- Şn. 336, dost idin- Şn. 479, dūçār düş- D. 205/1, dūr düş- Nn. 433, dūr gör- Nn. 175, dünyeden git- Mn. 381, egri git- Kn. 10, el çek- D. 71/1, el ayaḳ çek- Mn. 254, el götür- Şn. 521, elden git- Nn. 917, ele gir- Nn. 613, elem gör- D. 244, elinden düşürme- Nn. 307, elinden gelmez ol- Mn. 125, eline düş- Mn. 819, emek çek- Şn. 182, endāmına lerze düş- Mn. 657, endīşden giç- D. 158/1, engüşt-i nīl çek- Nn. 929, eyvāya düş- D. 13/2[4], fenā bul- Nn. 736, el aç- D. 75/4, göge çıḳ- Mn. 487, göñle gel- D. 3/16, göñline ḳorḫu düş- Mn. 941, göñlü düş- D. 87/1, göñlü ele al- Şn. 241, gözden çıḳma- D. 228, gözden gitme- Nn. 130, gözlerini dik- Nn. 682, gözünden bārān dök- Mn. 92, gözünden seyl dök- Mn. 961, gözünden yağış dök- Şn. 88, gözine uyḫu gelme- D. 87/6, gözünü aç- Nn. 123, gūş-vār idin- D. 8/6[2], gülūsunu ger- Şn. 456, ḥaḳḳını bil- Şn. 325, ḫalāṣ bul- D. 69/7, ḫ˘ār baḳ- D. 9/1[13], ḫ˘ār gör- Şn. 350, ḥarāma düş- D. 41/5, ḥayāt bul- D. 11/2[10], ḥayrete düş- Şn. 481, ḫırḳayı başına çek- Mn. 1154, ḫışmı gel- Şn. 299, ḫor u ḥaḳīr baḳ- Şn. 277, ḫoş baḳ- Şn. 523, ḫoş gel- Mn. 912, ḫūb diñle- Nn. 629, ḫūb düşün- Mn. 825, ḫurūşa gel- Mn. 132, iḫtiyārı git- Mn. 1110, īmān getür- Mn. 635, işi düş- Mn. 836, işini bil- Mn. 905, izden çıḳma- D. 75/7, ʿizzet bul- D. 233, ḳabūl eyle- Şn. 365, ḳadem baṣ- D. 51/3, ḳalb çek- D. 25/3, ḳalem çal- D. 244, ḳan dök- D. 63/3, ḳan iç- D. 84/2, ḳana boya- Mn. 514, ḳanına gir- Mn. 1139, ḳaş çat- Mn. 559, kef giç- Mn. 474, kemer bağla- Nn. 447, kendini bil- D. 210/2, kendüzine gel- Nn. 682, ḳıble idin- Mn. 451, ḳımırtı gel- Mn. 612, ḳıt gel- D. 59/2, ḳıya baḳ- D. 73/3, ḳıya ḳıya baḳ- D. 87/3, ḳīl ü ḳāle düş- Mn. 102, ḳonuḳ idin- Şn. 51, ḳorḳu gel- Mn. 673, ḳoynına gir- D. 60/2, ḳulağ bur- Mn. 338, ḳulağı çıñla- Nn. 450,

ḳulaḳ burul- **Mn. 339**, maḳām dut- **D. 99/5**, me᾽vā idin- **D. 142/1**, mūya dön- **Nn. 21**, necāt bul- **D. 11/2**[4], niyāz bul- **D. 63/4**, odı düş- **Mn. 1144**, ʿömr geçir- **Kn. 81**, öñ gel- **D. 17/2**, öñe düş- **Şn. 401**, öñüñe getür- **Şn. 31**, özinden giç- **Mn. 233**, özinden git- **Şn. 78**, özine gel- **Şn. 79**, özini bil- **Şn. 434**, pīşe idin- **Mn. 865**, raḥmı gel- **Şn. 299**, refīḳ idin- **Nn. 533,** reg ger- **Mn. 748**, renc çek- **Nn. 613**, reşki gel- **Mn. 141**, rıṭl-ı girān çek- **Nn. 854**, riyāżāt çek- **D. 11/3**[6], ṣaḥrāya düş- **D. 96/3**, ṣafā bul- **Nn. 336**, sebū çek- **D. 5/8**, senā bul- **D. 15/7**, serden giç- **Mn. 115**, sevdāya düş- **D. 13/2**[2], sevgü getür- **D. 66/9**, simāṭ çek- **Şn. 71**, ṣoragı gel- **Mn. 948**, söz düşür- **Şn. 349**, suḫan düzet- **D. 43/3**, şād bul- **Nn. 847**, şāhid getür- **Nn. 970**, şifā bul- **Mn. 493**, şurba düş- **Mn. 333**, şūrişe düş- **Nn. 439**, ṭaġa düş- **Nn. 225**, tekye eyle- **Mn. 148**, telkīn eyle- **Mn. 629**, teşvīş ü endīşe çek- **Mn. 659**, teşvīşe düş- **Mn. 908**, uṣṣu git- **Mn. 474**, üstine düş- **Şn. 188**, vaṭan idin- **D. 41/2**, vecde gir- **Nn. 344**, vecde git- **Mn. 804**, vefā göster- **Şn. 285**, vücūd bul- **Nn. 281**, yāda gel- **D. 43/1**, yāda getür- **Mn. 985**, yalan çıḳ- **Nn. 1016**, yatıya git- **Mn. 935**, yazıġı gel- **Şn. 298**, yer idin- **Mn. 451**, yol aç- **Şn. 413**, yol başla- **Mn. 416**, yol bul- **Şn. 70**, yol göster- **Nn. 946**, yola döndür- **Şn. 155**, yola düş- **Mn. 837**, yola gir- **D. 8/5**[1], yola git- **Mn. 653**, yoldan çıḳ- **Mn. 152**, yolına git- **Mn. 462**, yüz çevir- **D. 77/1**, yüzüne baḳma- **D. 84/6**, ẓafer bul- **D. 48/5**, zaḥmet çek- **D. 244**, zebāna getür- **Mn. 16**

2.3.2. Kelime Türleri

2.3.2.1. İsimler

Evrende canlı ya da cansız olarak bulunan, insan tasavvurundaki somut ya da soyut bütün kavramları tek tek veya tür olarak karşılayan kelimelerdir (Korkmaz, 2014: 229).

Külliyatta yerli ve yabancı kökenli toplam 3591 madde başı kelime isim işlevinde kullanılmıştır. Bu kelimelerden 39 tanesi ayrıca metinde geçtiği yerlere göre isim işlevinin dışında zamir, edat, zarf ve sıfat işlevlerinde de kullanılmıştır. Külliyatta geçen isimlerin büyük çoğunluğu basit, bir kısmı türemiş az bir kısmı da birleşik yapıdadır.

Ayrıca bazı yabancı kökenli terkip yapılarında terkibe giren kelimelerin anlam kaybettiği ve birlikte tek anlam ihtiva ettiği durumlarda ilgili terkip ayrı madde başı olarak kabul edilmiştir.

2.3.2.1.1. Varlıklara Verilişine Göre İsimler

İsimlerin varlık ve nesneleri tek tek karşılayanlarına *özel isim*, cins cins karşılayanlarına ise *cins isim* adı verilmektedir.

2.3.2.1.1.1. Özel İsim

Diğer varlıklar arasında benzeri bulunmayan, yalnızca varlığın kendisini karşılayan isim türüdür. Külliyatta toplam 444 kelime özel isim işlevinde kullanılmıştır. Metnimizdeki özel isim örnekleri aşağıdaki şekildedir:

Bilsedüñ **Rūz-ı Ezel**de n'idügüm (Nn. 224)

Didiler anda duranlar yā **ʿAlī** (Nn. 390)

Fāʿil u **Muḫtār** u **Vedūd** u **Cemīl** (Km. 10)

Gerçi **Ādem** öñ gelüpdür **Muṣṭafā** ṣoñra velī (D. 17/2)

Hey bu ne sözdür diyü **Mūsā** revān (Şn. 61)

Ḫıżr saña yoldaş u **İlyās** yār (Şn. 258)

İsmüñ-ile buldı seni **Rūşenī** (Şn. 384)

Medḥidür gūyā **ʿArab** hezli **ʿAcem** (Mm. 9)

Olan ḳarnı ḳulı varmaz **Ḫudā**ya (Mn. 488)

Şebüm **Ḳadr** eyle rūzum rūz-ı nevrūz (Mn. 5)

Yegāne **Şeyḫ Şiblī** tācir-i dīn (Mn. 767)

2.3.2.1.1.2. Cins İsim

Aynı cinsten birçok varlığın ortak adı olarak kullanılan isim türüdür. Külliyatta toplam 3147 madde başı kelime veya kelime grubu cins isim işlevinde kullanılmıştır. Metnimizdeki cins isim örnekleri aşağıdaki şekildedir:

Az di **söz**üñi öz di çoḳ söyleme **söz**üm ṭut (D. 86/2)

Kātibüñ **dest**inde fermān-bürde[y]em (Kn. 1)

Ne **çeng** ü **berbaṭ** u ne **deff** ü ne **ney** (Mn. 253)

Nūrıdur dördinci **ṣaḥfa** ey **ʿazīz** (Nn. 84)

Ṭāliʿum **burc**ında ṭoğup ʿayn-ı ʿaşḳ (Nn. 271)

2.3.2.1.2. Varlıkların Oluşlarına Göre İsimler

2.3.2.1.2.1. Somut İsim

Doğada madde olarak varlıklarını sürdüren, duyu organlarıyla algılanabilen kavramları karşılayan isim türleridir. Metnimizdeki örnekleri aşağıdaki şekildedir:

Arż u semā **ḳoḳu**ñla doldı senüñ temāmet (D. 79/9)

İder ḫoş ḫidmeti Ḥaḳḳa **ḳarınca** (Mn. 671)

Sözi kimi **üni**dür ḳuvvetü'l-ḳulūb (Nn. 85)

Var resūluñ türbesine **ayaġ**ına sür **yüz**üñ (D. 2/3)

2.3.2.1.2.2. Soyut İsim

Doğada madde olarak karşılığı bulunmayan, ancak zihinde mevcut olan karvramları karşılayan isim türleridir. Metnimizdeki örnekleri aşağıdaki şekildedir:

Cismine **cān** **rūḥ**ına **rūḥ** eyledi (Şn. 385)

Cümlenüñ sensün **güzīn**i **aḥsen**i (D. 144/4)

Dilekleri dükeli ḥāṣıl oldı (Mn. 249)

Nūh durur **zaḫm**um velīkin ey ʿamū (Nn. 581)

Rūz-ı Ezelde **ʿaşḳ**uñı oynaş ṭutmışam (D. 81/7)

Yaturken gice **ġam-gīn** olup ol şāh (Mn. 652)

2.3.2.1.3. Varlıkların Sayılarına Göre İsimler

2.3.2.1.3.1. Tekil İsim

Sayıca tek olan varlık veya kavramı ifade eden isim türüdür. Metnimizdeki örnekleri aşağıdaki şekildedir:

Ne **kāse** görinür ortada ne **mey** (Mn. 253)

Nükte sözini diñlemege her **ḳulaġ** olmaz (D. 41/1)

Sen baña **sāḳī** ne **ḳaṭre** di ne **yem** (Nn. 24)

2.3.2.1.3.2. Çoğul İsim

Sayıca çok olan varlık veya kavramı ifade eden isim türüdür. Metnimizde *+lAr* çokluk ekiyle sağlanmıştır. Örnekleri aşağıdaki şekildedir:

Ġamlu **göñüller**den olup ġuṣṣa rūb (Mm. 55)

Gör ne **fettānlıḳlar** eylerler çatup bir yire baş (D. 44/1)

Kesildi sırr dimekden niçe **serler** (Mn. 241)

Nāyīnüñ destinde idüp **nāleler** (Nn. 569)

Nevḥalar ider ṭutamaz özini (Şn. 342)

Virişür **ḳuşlar** müdāmī dem deme (Nn. 310)

2.3.2.1.3.3. Topluluk İsmi

Şekil olarak tekil gözükse de anlamsal bakımdan çoğul olan kelimelerdir. Metnimizdeki örnekleri aşağıdaki şekildedir:

Bir elli deñlü **ḳavm** u ḫ˘īşle hep (Mn. 635)

Ḳaçdı **sürü**den çıḳuban nāgehān (Şn. 293)

Ola ṭuzlu sözüñ tā **ḫalḳ** içinde (Mn. 105)

Yitmiş iki **millet**e meẕheb viren (D. 194/3)

2.3.2.2. Sıfatlar

Doğada ayrı bir varlık olarak değil, somut ya da soyut varlıklara bağlı bir biçimde bulunan, bir varlığı vasıflayan veya belirleyen kelimelerdir (Banguoğlu, 2007: 341).

Külliyatta yerli ve yabancı kökenli olmak üzere toplam 1504 made başı kelime sıfat işlevinde kullanılmıştır. Bu kelimelerden 57 madde başı kelime aynı zamanda metinde geçtikleri yerlere göre edat, zarf, zamir, isim işlevlerinde de kullanılmıştır. Metnimizde geçen sıfatlar, *niteleme sıfatları* ve *belirtme sıfatları* üst başlıklarında incelenmiştir.

2.3.2.2.1. Niteleme Sıfatları

Kendinden sonra gelen ismin niteliğini, vasfını bildiren sıfat türüdür. Metnimizde sık karşılaşılmıştır.

acı dūġı Mn. 986	**aç** kişe Mn. 944	**açuḳ** göñüllüler Mn. 280
aġır ṭaş Mn. 821	**aġsaḳ** keçi Şn. 503	**al** yañaġı Mn. 558
dib deñiz D. 8/2[14]	**güleç** yüzlüce Şn. 222	**ḳaba** ṣaḳallar Mn. 817
ḳara ṣaçuñ D. 77/4	**ḳırmızı** ṭuṭaḳlu D. 49/4	**ḳıyma** gözlü D. 87/3
ṣınuḳ ayaġum Mn. 52	**şīrīn** ṭuṭaġuña D. 1/9	**ṭuzlu** sözüñ Mn. 105

yatlu söz Şn. 449 **yüce** cāhı D. 126/3 **zinde** dil Nn. 839

2.3.2.2.2. Belirtme Sıfatları

Nesneleri işaret, sayı, soru veya belirsizlik yönleriyle belirten sıfatlardır.

2.3.2.2.2.1. İşaret Sıfatları

Nesneleri yerlerini işaret etmek suretiyle belirten sıfatlardır. Metnimizde bulunan işaret sıfatları ve metnimizdeki örnekleri aşağıdaki şekildedir:

bu

bu āġ vaʿum Şn. 48 **bu** bī-vefāca Mn. 49 **bu** ebyātuñ Mm. 81

bu elfāẓ-ı bedāyiʿ Şn. 128 **bu** ḳasemiyyāt Km. 74 **bu** ṣıfatlar Mn. 707

bu sözi Mm. 68 **bu** yoluñ Nn. 495 **bu** ḳaddüñe D. 26/6

işbu

işbu ʿāleme Nn. 3 **işbu** sözi Mn. 367

işbu yetīmüñ Mn. 969

o

o ḳānūnda Nn. 291 **o** ḳıl Mn. 107 **o** meyden Şn. 409

o naẓardan D. 25/4 **o** ṣadrındaki Km. 61 **o** şīr Mn. 501

o mirʾātı D. 57/1 **o** telvīni Nn. 996

ol

ol arada Mm. 58 **ol** ʿaynına Mn. 103 **o**l dem Nn. 452

ol dinilen Km. 74 **ol** Ḥaḳḳı Mm. 16 **ol** ḥūrīlerüñ Şn. 231

ol iti Şn. 329 **ol** laṭīfe Mn. 573 **ol** ledün Kn. 44

ol meyden Nn. 807 **ol** mihr D. 29/5 **ol** yazduġı Km. 60

şol

şol deñlü D. 78/1 **şol** ġonce D. 78/2 **şol** ḫūb u zībā nīlūñe D. 80/3

şol misk D. 63/2 **şol** bir oğlancıḳ Nn. 1074

şu

şu bir ʿişvelü Kürdi D. 95/1 **şu** yaḳañdağı D. 56/7

Metnimizde Farsça kökenli işaret sıfatlarına da rastlanılmıştır.

Ne üns ü heybet ü ne **ān** ve ne **īn** Mn. 255

2.3.2.2.2.2. Sayı Sıfatları

2.3.2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını net olarak belirten sıfatlardır. Metnimizde kullanılan aslı sayı sıfatları aşağıdaki şekildedir:

altı aḳçeyem Mn. 75	**beş on** yıl Mn. 819	**yüz** ḳīl Mn. 107
biñ bir aduñ Km. 45	**biñ** kez D. 226	**bir** söz Şn. 265
çil ṣabāḥ Nn. 277	defter-i **çār**umda Mm. 71	**deh ü dü** perdeyi Nn. 579
dörd yanumı Şn. 94	**elli** deñlü Mn. 635	**heft** āsmān Nn. 333
hezār dāstānı D. 10/2[5]	**iki** pāre Mn. 510	**nüh** revzeni Nn. 429
on ḫaṣlet Mn. 688	**on iki** yirden Nn. 251	**ṣad** niyāz D. 63/4
se ʿādet Mn. 422	**sekiz** uçmağı Nn. 82	**üç** bölügdür Mn. 376
yedi ṭamu Mn. 864	**yek** deme D. 5/8	**yitmiş iki** millet Mn. 164

ṣad hezār ebkār-ı efkār-ı laṭīf Mm. 19

beş yüz elli ṭoḳuz bābdur Nn. 942

sekiz yüz seksen ü ṭoḳuz yıl Mn. 1171

yüz biñ ḳadar Kūh-ı Serendīl Mn. 112

2.3.2.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

İsimlerin hangi sırada olduklarını gösteren sıfatlardır. Metnimizde kullanılan sıra sayı sıfatları aşağıdaki şekildedir:

beşinci bu budur Mn. 695 budur **dördinci** Mn. 693

budur **yedinci** Mn. 700 **onıncı** budur Mn. 705

heştümīn semā D. 15/5 **ikinci** bölügden Mn. 397

sekizinci budur Mn. 703 **ṭoḳuzıncı** budur Mn. 704

üçinci bölügüñ Mn. 406

2.3.2.2.2.2.3. Kesirli Sayı Sıfatları

Metnimizde yalnızca bir örnekte rastlanılmıştır.

biñde birin kimseye olmaz dimek (Şn. 182)

2.3.2.2.2.3. Soru Sıfatları

İsimleri soru cihetiyle belirten sıfatlardır. Metnimizde kullanılan soru sıfatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

ḳanḳı

ḳanḳı bāġuñ D. 54/5 **ḳanḳı** servüñ D. 36/6

ne

ne çābük-destdür D. 24/6 **ne** ḳalem Şn. 527 **ne** kişi Nn. 1023

ne meh-veşdür D. 215/1 **ne** nesne Mn. 677

ne nesn'idügüñ Nn. 402

ne pi̇̄şedür Kn. 63 **ne** söz Mn. 16 **ne** yire D. 52/2

nice

nice ʿâşıḳlıġ Nn. 544 **nice** ezgi Şn. 45 **nice** ḫaṣlet Mn. 725

nice hüşyārı Nn. 154 **nice** kām Nn. 165 **nice** nisbet D. 25/2

nice reng Şn. 236 **nice** ser-mest Mn. 1063 **nice** sögüş Şn. 445

2.3.2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları

İsimleri belirsizlik yönleriyle belirten sıfatlardır. Pek çok kelime belirsizlik sıfatı olarak kullanılabilir. Metnimizde kullanılan belirsizlik sıfatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

bir

bir ḫoş kişiye Mn. 920 **bir** ḫuşk-çūyam Kn. 50 **bir** itidür Şn. 369

bir ḳısmına Mn. 364 **bir** maḥbūbdur Mm. 34 **bir** mūr Mn. 685

bir dil Km. 35 **bir** elif ḳāmetlü D. 36/2

bir gül-i terdür D. 118/2 **bir** peri̇̄-şāne D. 189/4

bir nefes Km. 76 **bir** nevʿle Şn. 145

bir şemşi̇̄r-i ti̇̄z Mm. 64 **bir** vechle Nn. 376

bir yumşacuḳ D. 214/3

biraz

biraz dem Mn. 486

bir o ḳadar

bir o ḳadar var Şn. 248

bir nice

bir nice ḫaṣlet Mn. 725 **bir nice** ser-mest u ḳallāş Mn. 1063

bunca

bunca ḳayd-ıla Nn. 245 **bunca** ṭağı Mn. 177

bunca zamāndur Şn. 79

cümle

cümle caḥīmi Mn. 58 **cümle** enbiyā D. 15/1 **cümle** işüm Mn. 618

cümle ḳoyunum Şn. 50 **cümle** ḳul Nn. 670

cümle Ḳurʾān D. 105/3 **cümle** yoldaşları Mn. 745

cümle sırrlar Nn. 928 **cümle** tācdur Nn. 622

çoḳ

çoḳ aġaç Mn. 1162 **çoḳ** ḥāṣılı Mn. 237

çoḳ ḳīl u ḳāli Nn. 1024

çoḳ çoḳ

çoḳ çoḳ selām D. 17/7

deste deste

deste deste ḫūb D. 106/2

dükeli

dükeli nesnelerden Mn. 386 **dükeli** şūr u şerden Mn. 330

falān

falān aşçınuñ Mn. 970

ḫamu

ḫamu bağlu ḳapuları Mn. 21 **ḫamu** erbāb-ı yetmüñ Mn. 969

ḫamu ṭāliblerüñ Mn. 83

ḫayli

ḫayli beġāyet Mn. 572 **ḫayli** işe Mn. 882

ḫayli zamān Şn. 294

her

her bestenüñ Şn. 483 **her** dem Nn. 322 **her** dil Mm. 17

her dürlü Mm. 5 **her** ḳara ḫırḳa Nn. 901 **her** kişinüñ Şn. 137

her ḳola Mn. 1152 **her** laḥẓa D. 212/3 **her** nebīnüñ Mn. 592

her vechle Km. 46 **her** ṭañla Mn. 928 **her** yaña Şn. 250

her nefes Nn. 445 **her** sīne-yi büryān Km. 64

her şeyḫ-i şūḫuñ D. 64/3

her bir

her bir ḳarīnüñ Mn. 245 **her bir** ḳılına Mn. 821 **her bir** sitāre D. 65/3

her nice

her nice ezgi Şn. 45 **her nice** reng Şn. 236

hiçbir

hiçbir dem Nn. 373

ḳamu

ḳamu ʿālemler Mn. 1010 **ḳamu** demde **ḳamu** elfāẓı Mm. 32

ḳamu nebīlerden D. 1/11 **ḳamu** püşk Şn. 496 **ḳamu** vażīʿ Nn. 547

ḳamu eṭvārını Nn. 876 **ḳamu** içüm Şn. 54

ḳamu ḳamer-çehre D. 89/2

nice

nice ʿāşıḳlıġ Nn. 544	**nice** bir ḫˇāb-ı ġaflet D. 234	**nice** hüşyārı Nn. 154
nice ʿizz D. 54/6	**nice** kām Nn. 165	**nice** kūyı Nn. 145

niçe

niçe ḳaba ṣaḳallar Mn. 817	**niçe** kez Nn. 994	**niçe** serler Mn. 241
niçe sözler Mn. 719	**niçe** ṭaġ u ṭaşlar Mn. 166	**niçe** yıl Mn. 485

2.3.2.3. Zamirler

Tabiatta bulunan varlıkları temsil ya da işaret yoluyla karşılayan kelime türleridir. Her hâlleriyle isimlere benzeyen zamirler, isim çekim ekleri alabilirler. Buna mukabil zamirler, isimlerden farklı olarak sözcük türetemez ve eksiz olarak son çekim edatlarıyla birleşemezler (Eker, 2010: 357). Külliyatta yerli ve yabancı kökenli olmak üzere toplam 34 madde başı kelime zamir işlevinde kullanılmıştır. Bu kelimelerden 10 tanesi ayrıca metinde geçtikleri yerlere göre isim, zarf, sıfat ve edat işlevlerinde de kullanılmıştır. Metnimizde zamirlerden sıkça faydalanılmıştır.

2.3.2.3.1. Şahıs Zamirleri

Şahısların ya da bahse konu olan kişi veya nesnelerin isimlerinin doğrudan doğruya yerini tutan zamir türüdür (Banguoğlu, 2007: 357). Eski Anadolu Türkçesinde şahıs zamirleri, üçüncü teklik ve çokluk şahıs zamirleri dışında, günümüz standart Türkiye Türkçesindeki kullanımlarıyla neredeyse aynıdır. Şahıs zamirleri hâl eki aldıklarında zaman zaman şekilsel değişime uğrayabilirler. Metnimizde ayrıca birinci çokluk şahıs zamiri olarak Arapça kökenli *mā* ve üçüncü teklik şahıs zamiri olarak Farsça kökenli *ū* zamirleri de kullanılmıştır. Metnimizde kullanılan şahıs zamirleri ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

1. teklik şahıs zamiri: ben/men

Ben de şobānam diyü küstāẖ-vār (Şn. 420)

Bende benlik yoḳ dimek benlik yeter (D. 171/4)

Beni bir yirde defn itgil ki zinhār (Mn. 1060)

Benüm bir müşkilüm var eylegil ḥal (Mn. 545)

Benüm-çün söylemişdür lā-fetāyı (Mn. 623)

Bī-ḳarār u vālih u şeydā **menem** (Kn. 18)

Bī-zebānam gerçi var **bende** zebān (Nn. 398)

Dimeyüp bir kimseye **bensiz** sözüñ (Nn. 248)

Eyledüm özüme seni **men** resūl (Şn. 469)

H̱oş ḥarīr üzre **benem** taḥrīr iden (Kn. 41)

Ki **benden** tevbe ü telḳīn aluñ dir (Mn. 1025)

Kim **baña** rāḥat irer andan ʿAẓīm (Nn. 1067)

Laḥnı Dāvuduñ ṣarīrümdür **menüm** (Kn. 13)

Ol cihān-ı bāġ u bostāndan **meni** (Nn. 2)

Ṣanma ki **benden** sen anı ayrudur (Şn. 486)

Sen ṣorma ṣaḳın danma **baña** yādıma gelmez (D. 43/6)

Yār ḫoş bilür işüm **menden menüm** (Kn. 78)

2. teklik şahıs zamiri: sen

Añmaġ içündür **seni** bu āġ vaʿum (Şn. 48)

Cefāma **sen** benüm itdüñ vefāyı (Mn. 627)

Cümle ḥüsn ehli **sañadur** dil ü cān-ile rehi (D. 92/1)

Didi **sensün** ehl-i ʿaşḳuñ hem-demi (Nn. 407)

Ḫudā dimekden özgesi ne dinse **saña** lāyıḳdur (D. 1/3)

Ḳanı neysün **sende** āh u söz ü sāz (Nn. 244)

Ḳatı dime söz dicek **sen sen** ol (Şn. 448)

Ki **senden** ḫālī bir yer yoḫ cihānda (Mn. 85)

Kim **senüñdür** her ne kim var berk u sāz (Nn. 218)

Saña teşvīş virmiş **sendeki** rīş (Mn. 899)

Sen şehe ben ḳul ola kim yarayup (Şn. 33)

Sende ger bir ḳıl başınca ḳīl var (Nn. 257)

Senden irişmişdi baña dürlü cūd (Nn. 281)

Seni çün neng ü nāmūs itdi Firʿavn (Mn. 843)

Sensün iden cümleye taʿlīm-i ʿilm (Şn. 304)

Senüñle olsam ġanīyem rūşenīyem (Mn. 77)

Ṣunʿ **senüñ** ʿavn u ʿināyet **senüñ** (Km. 29)

Bir örnekte saygı ifadesi olarak aslında ikinci çokluk şahıs zamiri olan *siz* kullanılmıştır.

Siz di ṣaḳın yañuluban sen dime (D. 8/2[2])

3. teklik şahıs zamiri: o/ol/an(<a+ñ)

Anda benlik ḳalmadı bir ḳılca pes (D. 163/3)

Anda iriş ol **aña** feryād-res (Km. 76)

Andadur çün dāimā ẕikr-i Ḫudā (Nn. 419)

Bir ḳoyun oynadı **anuñla** oyun (Şn. 292)

Gül mezbelede bitse **anı** yıylamaġ olmaz (D. 41/6)

Her dilde **anuñ** sevgüsi vardur yüzidür aġ (D. 47/5)

Kem degüldür **añadur** her demde bol (D. 157/2)

Ki elbetde düşer **ol** ḳīl u ḳāle (Mn. 102)

O ʿālem ḫalḳınuñ püşt ü penāhı (Nn. 964)

O bilür ʿaşḳı ʿaynı ola ʿaşḳuñ (Nn. 517)

Odur her deste ḳonmaz ʿaşḳ bāzı (Nn. 530)

Odur mürde ki dirile kimesne (Mn. 125)

Ṣanma sen **anı** ki **andur** āb u gil (Nn. 126)

Söz **anuñdur** ara yirde men neyem (Nn. 111)

Ṣūretā gerçi görinür **anda** reng (Kn. 87)

Ṭaʿna idüp çalmaya **aña** ḳalem (Şn. 526)

Virici **oldur** ḳamuya şīr ü nān (Şn. 69)

1. çokluk şahıs zamiri: biz/mā

Başumuza ḳoma **bizi** bir nefes (Şn. 309)

Biz andan niçe kez bunı işitdük (Nn. 994)

Biz eyle içmişüz cām-ı müdāmı (Mn. 380)

Bizüz ol ʿāşıḳ-ı ḫarābātī (D. 11/3[15])

Bu heyʾet-ile bir kez gelse **bizüm** otaġa (D. 87/5)

Kimi **mā** vü menī kibr ü daġaldur (Mn. 861)

Meye dönder bu **bizdeki** ġıṭāyı (Mn. 402)

Olmasa **mā** ü menīden ney tehī (Nn. 437)

Olmaya mı **bize** anuñ-çün ʿiḳāb (Şn. 444)

Tek varup **bizden** şikāyet idüp itme ḳīl u ḳāl (D. 60/4)

Var itde **bizde** yoḳ bir nice ḫaṣlet (Mn. 725)

2. çokluk şahıs zamiri: siz

Bir nefes men olmazam **sizden** cüdā (Nn. 1069)

Didi şeyẖ anlara dınmañ **siz** aña (Mn. 718)

Diñleñüz ney kimi **siz** de iñleñüz (Nn. 171)

Ki bī-hūş olasız gele **size** ġaş (Mn. 719)

3. çokluk şahıs zamiri: anlar/olar/ū

Anları vaṣf itdi çünkim Muṣṭafā (Nn. 802)

Her nefes Hū Hū dimekdür ẕikr-i **ū** (Nn. 418)

Ki **anlaruñ** arasında işit sen (Mn. 1067)

Olar kim şeyẖlıḳ temkīne dirler (Mn. 208)

Olara Ḥaḳḳ teʿālā ḳıldı yārī (Mn. 636)

Pes olur **anlar** yidügi nūr-ı Hū (Şn. 498)

Seḳāhum Rabbühüm **anlara** sāḳī (Mn. 521)

Sevmedüm men **anları** ḳaṭʿā seni sevdüm faḳaṭ (D. 46/6)

Vir **olaruñ** gibi bir ẖoş söz ü sāz (Nn. 829)

2.3.2.3.2. Dönüşlülük Zamirleri

Yapılan işin yapana döndüğünü gösteren veya söz içinde öncülü kişiyi daha ziyade belirtmeye yarayan zamir türüdür (Banguoğlu, 2007: 364). Metnimizde kullanılan dönüşlülük zamirleri ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

ẖod

Anuñladur Ḫudānuñ **ẖod** rıżāsı (Mn. 344)

kendü

Buyurmayup işi özgeye **kendüm** (Mn. 569)

Cilve-yi ḥüsnüñ girü **kendüñ** temāşā eyledüñ (D. 57/4)

Derd iste **kendüñe** dermān daḫı (Nn. 182)

Görür ol **kendü** yüzinde dü bīnī (Mn. 811)

Küpe düşüp diyen **kendüye** ṭāvūs (Mn. 1030)

kendüzü/i

Güldürenüm illeri **kendüzine** (Şn. 172)

Kendüzüme gör ki n'idüp n'eyledüm (Şn. 83)

Kendüzüñe ʿāḳıl u zīrek diyüp (D. 8/2[3])

Rūşenī şekline ḳoyan **kendüzin** (Şn. 19)

Serḫoş olup unudup **kendüzini** (Nn. 502)

öz

Cihānda hiç **özinden** özge kişi (Mn. 914)

Çeker **öz özine** eli ayağı (Mn. 254)

K'eyledük **özimüz** ḫarābātī (D. 11/3[8])

Öz özinden kedḫudālıġ istemez (Kn. 77)

Özüñle ṣoḥbet itmekden işüñ ḫām (Mn. 783)

2.3.2.3.3. İşaret Zamirleri

Varlıkları işaret yoluyla gösteren zamir türüdür (Korkmaz, 2014: 402). Metnimizde kullanılan işaret zamirleri ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

an(<a+ñ)/o/ol

Hemān **ol** pihdi **ol** daḫı düzme (Mn. 938)

K'**anı** nūş eyledi ḫoş Aḥmed-i Cām (Mn. 335)

K'**anuñ** cevlān-gehidür ʿālem-i ḥayy (Mn. 1092)

Ol feṣāḥat ol belāġat k'**anda** var (Mm. 31)

O besdür Rūşenī içün diyeler (D. 33/8)

O yegdür bunda terk idüp ṭaʿāmı (Mn. 529)

Ol faṣīḥ ü belīġ u ẕü-mirre (Nn. 542)

bu

ʿAşḳ sözidür **bularuñ** sözleri (Nn. 755)

ʿAşḳında **bunuñ** niceler Eyyūb olacaḳdur (D. 23/7)

Bil ki **bulardan** ḳamu ey merd-i rāh (Şn. 130)

Bu bir meydür ne deñlü ideler nūş (Mn. 403)

Bu görinür resūluñ bu sözinden (Nn. 961)

Budur altıncısı ey yār-ı cānī (Mn. 698)

Buları özgeye beñzetmegil sen (Mn. 367)

Bunda bize aġyār olan anda yār (Şn. 251)

Bunı ansız anı **bunsız** ey aḫi (Nn. 134)

Bunları sen ṣanma özüñ gibi leng (Şn. 499)

Dınma fāriġdür ʿibāretden **bular** (Nn. 753)

Sözidür diñle **bunı** ẕevḳle ḫoş (Mn. 397)

Sünbül-i gül-pūşına varduġı **budur** dil diler (D. 94/6)

2.3.2.3.4. Soru Zamirleri

İsimleri soru cihetiyle karşılayan zamir türüdür. Metnimizde geçen soru zamirleri ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

kim

Kim durur ol süd ṣaġuban virdügüñ (Şn. 59)

Kim ide vaṣf anlaruñ meclislerin (Nn. 801)

Nişānın **kim** virür kim bī-nişāndur (Mn. 43)

ne/ni

Bilebilmen bu nā-mūsā **ni** dirsün (Mn. 846)

İşitmekdür **ne** dinse şerʿ sözin (Mn. 325)

Ne dimekdür bir kerem ḳıl duy aḫi (Kn. 83)

Rūşenī **ni** dir ṭutuñ ḫoş gūş-ı hūş (Nn. 168)

2.3.2.3.5. Belirsizlik Zamirleri

Kişi veya nesneleri belirsizlik cihetiyle karşılayan zamir türüdür. Metnimizde kullanılan belirsizlik zamirleri ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

baʿżı

Baʿżı içün hezl-i seyfullāhdur (Km. 13)

Baʿżıya bir ḫoş muṭayyeb efvāhdur

İrādetdür dimiş **baʿżı** taṣavvuf (Mn. 196)

biri

Biri birine başlarını ḳoşup (Mn. 745)

cümle

Cümle Dāvud-ıla dem-sāz oldılar (Nn. 195)

Görenler **cümle** saña yuf dirler (Mn. 295)

Senden irür **cümleye** çün rıfḳ-ı ḥilm (Şn. 304)

Senüñ birligüñe **cümle** muḳırrdur (Mn. 86)

Ṣu kimi irişdügüñi **cümle** yu (D. 8/1[10])

dükeli

Dükeli mest-i vaḳt-i lī-maʿ Allāh (Mn. 518)

filān

Men **filānam** dimek-ile olmaz (D. 3/2)

Mürīdümdür **filān** beg ben de şeyḫem (Mn. 1038)

filān ibn-i filānü'd-dīn

Filān ibn-i filānü'd-dīn dimişler (Mn. 1015)

fulān ibn-i fulān

Pes ey ibn-i fulān ḳatl-ı **fulān ibn-i fulān** itme (D. 82/6)

ġayrı

Ḫudādan **ġayrıdan** ḳalbin idüp ḳalb (Mn. 215)

Ḫudādan **ġayrıya** ṭapmaḳ gerekmez (Mn. 498)

kim

Her **kim** yüzini göre dir aḥsent (D. 5/4)

Kim añabiledi sen pādişāhı (Mn. 88)

Kim ola kim dimeye saña güzel (D. 102/2)

kimesne/kimsene/kimse

Cihānda gerçi müflis **kimseler** çoḳ (Mn. 709)

Görmedi **kimsene** hiç ebrūñda senüñ çīn (D. 79/2)

Kimsenüñ artuḳ sözine baḳmayam (Şn. 204)

Kimesne çoşubanı sögmeyem (Şn. 203)

Mübārek ḳuldur ol **kimse** ki sen şāh (Mn. 63)

Ne ḫˇācem var ne ḫod bir **kimsenem** var (Mn. 546)

Odur mürde ki dirile **kimesne** (Mn. 125)

Sözi **kimesneyi** eylesün özini pāk (Nn. 67)

Şaġālek bize özge **kimseyüz** biz (Mn. 1014)

Ṭapuñdan özge yoḳdur bir **kimesnem** (Mn. 34)

niçe

Niçeler ʿaşḳ odına müştāḳdur (Nn. 824)

Niçeler öldiler ʿaşḳuñ ġamından (D. 77/3)

2.3.2.3.6. Bağlama Zamirleri

Bir kelimeyi, kelime grubunu veya bir cümleyi başka bir kelimeye, kelime grubuna veya cümleye bağlayan, içinde zamir anlam ve işlevi barındıran zamir türleridir (Korkmaz, 2014: 426). Eski Anadolu Türkçesinde bağlama zamirleri "ki o, ki onu, ki onlar" anlamını veren *ki* ve *kim*'dir (Köktekin, 2011: 102). Eski Anadolu Türkçesinde Türkçe kökenli *kim* ve Farsça kökenli *ki* zamirleri birlikte kullanılmıştır. Fakat zamanla *kim* zamiri kullanımdan düşmüş, yerini *ki*'ye bırakmıştır. Metnimizde kullanılan bağlama zamirleri ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

ki

Bu yolda gör **ki** n'idüp niylemişler (Mn. 229)

Ne ʿöẕr idem **ki** bī-ḥaddür günāhum (Mn. 39)

Ümīd-i vaṣl **ki** ammā baña ṭaġ üsti bāġ oldı (D. 96/1)

kim

Her kimüñ **kim** içi ṭaşı ola ʿaşḳ (Nn. 500)

Ḳulumı di **kim** niçün olduñ süren (Şn. 157)

Ne igen yumşaġ ol **kim** başılasun (Mn. 281)

2.3.2.4. Zarflar

Zarflar; fiillerin ya da fiilimsilerin, sıfatların, zarfların anlamlarını zaman, yer ve yön, durum, nicelik, soru kavramlarıyla belirleyen ya da sınırlayan kelime türleridir (Ediskun, 2010: 273). Türkçe, fiile yönelik bir dil olması sebebiyle zarflar büyük sıklıkta kullanılır (Köktekin, 2011: 107). Külliyatta yerli ve yabancı kökenli olmak üzere toplam 212 madde başı kelime zarf işlevinde kullanılmıştır. Bu kelimelerden 37 tanesi ayrıca metinde geçtikleri yerlere göre isim, edat, sıfat ve zamir işlevlerinde de kullanılmıştır.

2.3.2.4.1. Durum Zarfları

Fiilin yapılış biçimlerini yani eylemin nasıl gerçekleştiğini niteleme, kesinlik, ihtimal, tekrar gibi yönleriyle gösteren zarf türüdür (Eker, 2010: 356). Aslen niteleme sıfatı olarak görev yapan sözcüklerin kullanılış yerlerine göre durum zarfı işlevi kazandığı da görülmektedir. Metnimizde kullanılan durum zarfları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

āhū-āne

Giderdi gözi kimi **āhū-āne** (Mn. 1088)

ʿale'l-ʿamyā

ʿAle'l-ʿamyā ḳoma yolda ḳadem var (Mn. 676)

Ṭālibā irşādumı ṣanma **ʿale'l-ʿamyā** menüm (D. 64/5)

ancaḳ

Añadur şükrüm **ancaḳ** saña ṭapdum (Mn. 60)

Sen bulardan iste **ancaḳ** sekr u maḥv (Nn. 759)

Sen ṣanma seni **ancaḳ** anuñ bendesi hemān (D. 65/2)

ancılayın

Var mıdı bir **ancılayın** ey aḫi (Şn. 428)

āşikār

Āşikār u nihān hā Hū dime (Nn. 749)

ayru

Bir dem **ayru** görmedi kimse daḫı (Nn. 134)

bencileyin

Dimede bir **bencileyin** ḳanda var (Şn. 239)

Oḫşayup **ṣordurmaġa** bencileyin şermendesin (D. 72/2)

bilesince

Bükāyı **bilesince** yār ḳılmaḳ (Mn. 1004)

Cānavarlar **bilesince** tökdi yaş (Nn. 700)

bir

Bunca ḳayd-ıla nedür di **bir** baña (Nn. 245)

Evüñden **bir** dükānuña varınca (Mn. 672)

böyle

Böyle görinür gözime ey ḫoş-kelām (Mm. 67)

Bu gice **böyle** gördüm ḥażretüñi (Mn. 1045)

böylecek

Dime kim ʿâşıḳ olur mı **böylecek** (Nn. 713)

buncılayın

Bī-çāreye bir **buncılayın** ad gerekdür (D. 29/6)

bütün

Ḳatı **bütün** söylemeye sözini (Şn. 286)

derūn-ı dilden

Derūn-ı dilden itdüm derd-ile āh (Mn. 504)

Ney **derūn-ı dilden** ider nāleler (Nn. 450)

düpdüz

Sürüp ẖoş ẖoş özüñe nūre **düpdüz** (Mn. 873)

Töken ẖalḳı yüzi üstine **düpdüz** (Nn. 985)

elbetde

ʿAşḳa **elbetde** düşen evbāş olur (Nn. 928)

Turur **elbetde** anda maʿrifetler (Mn. 707)

el-ḥaḳḳ

Ey ẖusrev-i ẖūbān lebüñi ṣormışam **el-ḥaḳḳ** (D. 71/4)

el-ḳıṣṣa

Yiter **el-ḳıṣṣa** budur söz ki ol rīş (Mn. 820)

faḳīrāne

Başına bir şemle **faḳīrāne** ẖoş (Şn. 22)

germek

Ki yaʿnī dime serdek ẖoş di **germek** (Mn. 871)

herçe

Herçe bunlardan dinür maḥbūbdur (Kn. 72)

ḫırāmān

Ḫırāmān geşt idüp içem müdāmı (D. 99/2)

ḫīzān

Giderdi āh idüp üftān u **ḫīzān** (Mn. 801)

ḫoş

Ḫoş çekilmiş iki meddür iki ṣāduñ üstine (D. 53/5)

Oḫşadı **ḫoş** silkübeni tozını (Şn. 297)

ḫūbca

Eyledi gūyā anı bir **ḫūbca** (Şn. 513)

ḳaṭʿā

Sevmedüm men anları **ḳaṭʿā** seni sevdüm faḳaṭ (D. 46/6)

ḳolayına

Ḳolayına ṣırıtmaġı tebessüm (Mn. 1035)

küstāḫ-vār

Līk ṣaḳın söyleme **küstāḫ-vār** (Şn. 419)

lā-cerem

Lā-cerem Hū Hū dimek oldı sözi (Nn. 368)

muṭlaḳā

Oynamaġa **muṭlaḳā** dime ḥarām ey ehl-i ḳīl (D. 60/6)

nermek

Ḳazıt rīşüñ sözüñi eyle **nermek** (Mn. 871)

öyle

ʿAşḳla ḫoş yügürüp **öyle** gider (Şn. 340)

Öyle eṡer itdi ki ṣafā yādıma gelmez (D. 43/7)

sencileyin

Bir **sencileyin** ḫusrev-i şīrīn-dehen içün (D. 29/3)

serdek

Ki yaʿnī dime **serdek** ḫoş di germek (Mn. 871)

şīrāne

Baḳsa ḳıya ḳıya ḫoş **şīrāne** ṣol u ṣaġa (D. 87/3)

şöyle

Durupdur **şöyle** deprenmez ayaġı (Mn. 177)

ṭoġru

Ki **ṭoġru** baġlayup ḫoş ḳulluġa bel (Mn. 173)

uġrın

Nergisinden **uġrın** öpe ġonce-yi sīr-ābını (D. 94/6)

yalñuz

Anda ki ḳala **yalñuz** bir nefes (Km. 76)

2.3.2.4.2. Miktar Zarfları

Sıfatların, fiilimsilerin, zarfların veya fiildeki oluş ve kılışın miktarını belirten zarf türleridir. Azlık-çokluk zarfları da denilmektedir. Metnimizde geçen miktar zarfları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

anca

Anca kişi ṭutubanı dögmişüz (Şn. 445)

Bir üzüm dānesinde **anca** mül var (Mn. 302)

Ḳalmadı mecāli dilüñ **anca** ki yügürdi (D. 95/4)

Sen idersün helāk **anca** ḳarınca (Mn. 672)

az

Az di sözüñi öz di çoḳ söyleme sözüm ṭut (D. 86/1)

Biri **az** söylemek ṭoḳuzı ḫāmūş (D. 220/2)

Taṣavvuf **az** uyuyup **az** yimekdür (Mn. 154)

azacuḳ

Azacuḳ yi ṣaḳın yiyende ḳıyma (Mn. 483)

becid

Becid incitse muḥkem ṭutsa dögse (Mn. 749)

Ḫum-ı mey gibi **becid** cūş eyleyen (Nn. 327)

beġāyet

Beġāyet aġladı ḳorḳup Ḫudādan (Mn. 648)

çoḫ

Ḥaḳuñ esmāsını **çoḫ çoḫ** dimekdür (Mn. 154)

çoḳ

Sözüm ṭut **çoḳ** gider ṣaġa ṣola yol (Nn. 1006)

doyınca

Doyınca yimek olurdı ger olmasa ḳayısı (D. 100/1)

eyle

Eyle yoġ eyle ki olam bī-nidā (Şn. 398)

Gözüñden **eyle** tök müşg-ile eşki (Mn. 141)

ġāyet

Puşur **ġāyet** ḳaḳıyup ṣaluban ser (Mn. 744)

ḫamu

Ben deh ü dü perdeden geçdüm **ḫamu** (Nn. 581)

ḫayli

Yügürdi gürbe ardınca oğlı **ḫayli** (Mn. 961)

hep

Boġazına yüñ ṣoḳup **hep** itdi ḳay (Nn. 431)

igen

Dek otur germe **igen** daḫı ḫalḳuñ (Nn. 524)

Ne **igen** açıḳ ne **igen** künd ola (Nn. 887)

igende

Özüñe çoḫ yiyüp **igende** ḳıyma (Mn. 483)

ḳadar

Ol **ḳadar** oḳı ki gide resm-i ism (Nn. 611)

ḳatı

Ḳatı ḳıymetlü dürlü ṭaşlar aṣmış (Mn. 822)

kerre

Olmayan bir **kerre** innī didügi (Nn. 323)

key

Olabilmen yalñuz **key** ḳorḳaġam (Nn. 1073)

küllī

Göñlüñi **küllī** saña döndüresün (Şn. 364)

İtüñ itligi itden **küllī** gider (Mn. 100)

temāmet

Arż u semā ḳoḳuñla doldı senüñ **temāmet** (D. 79/9)

yek-bār

Çü bārgāhuña **yek-bār** bulmadum bārı (D. 67/5)

yek yek

Ben anı eydeyem sen şay **yek yek** (Mn. 688)

ẕerrece

Geh Rūşenīyi **ẕerrece** ayırmaz özinden (D. 37/5)

2.3.2.4.3. Soru Zarfları

Fiillerin veya fiilimsilerin anlamını soru yönüyle belirten zarf türüdür. Metnimizde geçen soru zarfları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

çi

Dinilüp Ḥaydara bunça **çi** vü çün (Mn. 665)

çirā

Faḳīhüñ ḳurtılur ʿāşıḳ olan çün ü **çirāsından** (D. 73/6)

ḳanı

Ḳanı benüm ḫāṣ ḳulum n'eyledüñ (Şn. 176)

ne

ʿAşḳı olmayan **ne** bilsün ney nedür (Nn. 49)

Ne düşdüñ ardına sen bulamacuñ (Mn. 482)

neden

Neden yirine ḫışmuñ şefḳat alduñ (Mn. 600)

Telḫ ü şīrīn midür **neden** bilsün (Kn. 9)

nereye

Nereye varısar fikr eyle rāhuñ (Mn. 679)

nice

Ben **nice** nāle eylemeyem k’itdi ney kimi (D. 49/6)

Pes ol işi **nice** işleye kişi (Mn. 613)

niçün

Niçün ayırduñ di benüm yārumı (Şn. 162)

nişe

Nişe özüñ zaḥmete ṣalduñ diyü (Şn. 301)

Özinden **nişe** gitdügin ṣorana (Mn. 1124)

nite

Ey begüm beglere sen **nite** ki begler begisün (D. 54/3)

niye

Benlik ile men neyem dimek **niye** (Nn. 242)

2.3.2.4.4. Yer-Yön Zarfları

Bir fiildeki oluş ve kılışın yerini ve yönünü belirten zarf türüdür. Metnimizde geçen yer-yön zarfları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

ardca

Öñce giden ol keçi **ardca** gider (Şn. 504)

ardınca

Düriş bir görmek **ardınca** ol yöri var (Mn. 808)

Yügürdi gürbe **ardınca** oğlı ḫayli (Mn. 961)

berü

Berü gel eydeyim saña sözüm var (Mn. 770)

Bunda ne var hey **berü** gel men saña (Şn. 243)

evvel

Nīst idüp **evvel** ide ṣoñra hest (Nn. 872)

girü

Ger degülseñ **girü** ḳayıd izüñe (Mn. 1155)

ḳanda

Cānına **ḳanda** ḳıyar hüşyār olan (Nn. 722)

öñ

Ḥisāb olmazdan **öñ** viren ḥisābı (Mn. 760)

öñce

Öñce giden ol keçi ardca gider (Şn. 504)

sū-be-sū

İt de düşer şehr içine **sū-be-sū** (Şn. 331)

ṭaşra

Evinden ṣalınup **ṭaşra** çıḳardı (Mn. 925)

Evüñ ey dil düzüp ẖoş **ṭaşra** gir çıḳ (D. 98/2)

üsne

Ḳoydı yāḳūt-ı revān-baẖş **üsne** dürr-i tābını (D. 94/4)

üzre

Bir ayaġ **üzre** ṭurur hā Hū diyü (Nn. 681)

yuḳaru

Dımranur baġa **yuḳaru** cehd ider (Mn. 1140)

Ṭur **yuḳaru** ḳo bu ṭanb u ṭaḳı (D. 10/1[1])

2.3.2.4.5. Zaman Zarfları

Fiilleri veya fiilimsileri; zaman açısından sınırlandıran veya kesinleştiren, yani zaman bakımından fiilleri veya fiilimsileri belirten zarf türüdür (Korkmaz, 2014: 460). Metnimizde geçen zaman zarfları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

aẖīr

Başar bağrına sevdüginden **āẖir** (Mn. 168)

Düşesidür ol **āẖir** ḳāl u ḳīle (Mn. 109)

Hicrüñ-ile ʿUṭārid **āẖir** ölür (D. 30/6)

Ḳalup dermānde ʿābid miskīn **āẖir** (Mn. 906)

andaġı

Ol dinilen **andaġı** ḥācāt-içün (Km. 74)

andan

Andan anuñ sevgülü ḫoş adı-çün (Km. 62)

Derdle **andan** iderdi nāleler (Nn. 432)

Düşer **andan** rişte-yi zülfüñe pī̇ç u tāblar (D. 38/1)

Öñüñe **andan** getürüp nān u şī̇r (Şn. 31)

Pes **andan** başladı ḫ˘āce ḥisāba (Mn. 774)

añsuzın

İrişdi yaġa **añsuzın** ʿaceb iş (Mn. 955)

İrüp atasına **añsuzın** oġlan (Mn. 963)

aṣlā

ʿĀşıḳ olmayınca **aṣlā** Mūsiyā (Nn. 724)

Ne deñlü içseler ḳanmazlar **aṣlā** (Mn. 394)

baʿde'l-ʿayş

İrişür anlara **baʿde'l-ʿayş** ṭayş (Nn. 809)

dāʾim

Taṣavvuf **dāʾim** olmaḳdur murāḳıb (Mn. 185)

dāimā

İstegüm çün senden oldur **dāimā** ola menüm (D. 93/4)

Meclisinde **dāimā** ʿuşşāḳ ola (Nn. 921)

Olupdur **dāimā** rī̇şine meşġūl (Mn. 898)

dāimü'l-evḳāt

Dāimü'l-evḳāt idesün rūşenī̇ (Şn. 380)

dāyim

Ḳonar destine **dāyim** pādişāhuñ (Mn. 1093)

Yuyup **dāyim** ṭarardı rī̄şini ol (Mn. 880)

dem-ā-dem

İgen yaġlu yidüm diyüp **dem-ā-dem** (Mn. 940)

dem-be-dem

Añduġuñdan mı durur ḳoñşularuñı **dem-be-dem** (D. 66/1)

Ney sözi budur ki dir her **dem-be-dem** (Nn. 19)

eyyāmla

Ki kelb **eyyāmla** olur ṭuza ḳalb (Mn. 99)

fi'l-ḥāl

Çeküp **fi'l-ḥāl** ḳoparuram yaḳamdan (Mn. 232)

hemān

Yerüp yir çöb dimez hemīn **hemān** yir (Mn. 265)

hemān-dem

Yarı nemek ü yarı şeker bitdi **hemān-dem** (D. 95/5)

hemīşe

Dostuñ olsun **hemīşe** şād u ġam-gīn düşmenüñ (D. 53/4)

henūz

Ḳanumı tökdi revān ġamzeñ dişin biler **henūz** (D. 24/5)

imden girü

Men direm **imden girü** ḫoş cūş idüp (Nn. 1061)

imdi

Gel **imdi** rīşüñe ṭap ṭıḳ bu ṭaşı (Mn. 857)

ḳaçan

Ḳaçan olduġı vardur iki vāḥid (Mn. 790)

nāgāh

Ḳoyup el ḳarnına bir kerre **nāgāh** (Mn. 504)

Ṣataşup bir gün ʿAlī **nāgāh** aña (Nn. 386)

revān

Diyüp dilgü **revān** ha girdi çarḫa (Mn. 1091)

Düşdi anuñ ardına Mūsā **revān** (Şn. 293)

ṣoñra

Gelüp **ṣoñra** ḳamudan sebḳat itdi (Nn. 1030)

Gerçi Ādem öñ gelüpdür Muṣṭafā **ṣoñra** velī (D. 17/2)

ṣubḥ-dem

Anuñ-çün **ṣubḥ-dem** āteş-feşāndur (D. 32/2)

şimdengerü

Şaġāl eydür dimeñ **şimdengerü** siz (Mn. 1014)

şimdi

Şimdi ṭopraġa ṣalup ḫˇār eyledüñ (Nn. 282)

yarın

Kimse ḫod **yarın** degül yol varuban yalvarası (D. 230)

Yarın yir idinürsün Dūzaḫı sen (Mn. 451)

2.3.2.5. Edatlar

Edatlar, tek başlarına anlamları olmayan ancak cümledeki diğer kelime veya kelime grupları arasında çeşitli ilişkiler kurmaya yarayan vasıtalardır (Hacıeminoğlu, 1992: V). Görev bakımından edatlar, isim çekim eklerine benzerler. Fakat Türkçede isim çekim ekleri dışında edatların da bulunması, edatların isim ve fiillerin yanında fakat mahiyet bakımından farklı olarak üçüncü bir kelime olarak değerlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Çekime girmemeleri ve tek başlarına anlam ihtiva etmemeleri bakımından isim ve fiillerden ayrılırlar. Külliyatta yerli ve yabancı kökenli olmak üzere toplam 139 madde başı kelime edat işlevinde kullanılmıştır. Bu kelimelerden 16 tanesi ayrıca metinde geçtikleri yerlere göre isim, sıfat, zarf ve zamir işlevlerinde de kullanılmıştır. Metnimizde geçen edatlar, Necmettin Hacıeminoğlu'nun *Türk Dilinde Edatlar*[18] kitabındaki tasnife göre örnekleri ile birlikte aşağıda verilmiştir.

2.3.2.5.1. Bağlama Edatları

Kelime, kelime grupları veya cümleleri anlam bakımından ya da şekil itibariyle birbirine bağlayan edat türüdür. Metnimizde kullanılan bağlama edatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

ammā

Bilürem cāndan ḫaber **ammā** n'idem (Nn. 264)

Ebkemem **ammā** olup raṭbü'l-lisān (Kn. 48)

Gücüm yoḳ nefsüm **ammā** yige itdür (Mn. 53)

Sırrumı fāş ideni gizlerem **ammā** n'ideyim (D. 27/3)

artuḳ

Kimsenüñ **artuḳ** sözine baḳmayam (Şn. 204)

[18] Necmettin HACIEMİNOĞLU, *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

ayruḳ

Men n'eylerem cān u teni **ayruḳ** ne ḥācet meşġale (D. 83/5)

Girmeyem **ayruḳ** ṭanuḳ ol ey aḫi (Şn. 202)

Ögünmez itmez **ayruḳ** lāf u lūfı (Mn. 264)

bārī

Bārī ṭur bir var oturma gez ev ev (Nn. 473)

Getür **bārī** ele ʿaşḳ-ı mecāzı (Nn. 486)

belki

Belki dürrden ḫūb-terdür dişlerüñ (D. 119/3)

Belki ṭuzum ṭōbrası enbāncıġum (Şn. 47)

çü/çün/çünki/çünkim

ʿAşḳuñ yolında **çünkim** endūh oldı zāduñ (D. 55/6)

Çü yoḫ ḫāṣiyyet-i ṭāvūs özüñde (Mn. 1037)

Çünki būduñ ʿāḳıbet nābūddur (D. 166/4)

Kāfir olur **çün** kişi bilmez özin (Şn. 422)

bes/pes

Diñle **pes** var anı bu gūşla (Nn. 115)

Ḫamr-ı Ḫudādan içüben **bes** müdām (Şn. 437)

Pes andan başladı ḫˇāce ḥisāba (Mn. 774)

Pes yöri var daḫı duruban ṭaġa söyleme (D. 85/4)

Sen didüñ yā Rabb zidnī dimeyüp yā Rabb **bes** (D. 2/8)

Yimek içmek uyumaḳdur işüñ **bes** (Mn. 431)

bile

Bile gitdi çarḫa gūyā her ne var (Nn. 695)

Siz de ey ḳuşlar **bile** nālān oluñ (Nn. 198)

daḫı

Cemʿ-i Muhācir **daḫı** Enṣār içün (Km. 63)

Sen **daḫı** şey'en-lillāh idüp ḫoş duʿā (Şn. 516)

Dimek arturdı ḳatı ʿilletüñi (Mn. 1045)

eger

Eger var ise ʿafv it anı bir bir (Mn. 567)

Ḳulaġuñ bursam **eger** ḳānūn-vār (Nn. 291)

egerçi

Egerçi ṣūretā seg nā-pesenddür (Mn. 726)

Tañrıyı bilen **egerçi** ehldür (D. 181/1)

faḳaṭ

Sevmedüm men anları ḳaṭʿā seni sevdüm **faḳaṭ** (D. 46/6)

ger

Hiç utanmaz **ger** bed olsun **ger** nigū (D. 215/4)

Muvāfıḳ olmasa **ger** lafẓ u maʿnī (Nn. 1015)

gerçi

Cihānda **gerçi** müflis kimseler çoḳ (Mn. 709)

Gerçi didüm her ne dile geldi men (Şn. 96)

gerek

Anda **gerek** olmaz ola hiç ḥūr (Şn. 252)

gūyā/gūyā ki

Ḫudā ḥayvānları **gūyā** cihānda (Mn. 730)

Meṡnevīdür Mevlevī **gūyā** özi (Mm. 26)

Ṭaġ u ṭaş **gūyā ki** deff ü nāy-idi (Nn. 196)

ḥāṣılı

Götürüp **ḥāṣılı** ol deñlü rīşi (Mn. 914)

Ḥāṣılı bu boyanur her renge fām (Kn. 5)

hele

Bī-şümār ider **hele** Ḥaḳḳ ẕikrini (Nn. 410)

Hele didüm saña işbu sözi men (Mn. 367)

Yanġuya ürer kūy köpegi tek **hele** ürdi (D. 95/3)

hem

Āh gerek derdle **hem** söz ü sāz (Şn. 210)

Başdan ayaġa ḳulaġam **hem** gözem (Nn. 566)

Dimişdür **hem** taṣavvuf Bişr-i Ḥāfī (Mn. 210)

hergiz

Anuñ sırrına **hergiz** kimse irmez (Mn. 266)

Gitmeye **hergiz** elinden cām-ı Hū (Nn. 917)

Meyl eylemeyüp baḳmaduñ andan yaña **hergiz** (D. 47/4)

ḫoş

İki ʿālemden idüp **ḫoş** dil berī (Nn. 718)

Ki yaʿnī dime serdek **ḫoş** di germek (Mn. 871)

Yār **ḫoş** bilür işüm menden menüm (Kn. 78)

ḫuṣūṣā

Ḫuṣūṣā kim ola monlāda ey yār (D. 208/2)

illā

Ben naẓar eylemezin **illā** dile (Şn. 103)

Ney dilini añlamaz **illā** velī (Nn. 390)

ki

Destidür nite **ki** dest-i Mūsevī (Mm. 48)

Göz **ki** yüzüñ görmeye ol göz degül (Km. 33)

İnan şāhā ġulāmam saña cāndan (Mn. 628)

Ki şemʿüm rūşeni ṭapmışdur andan

Men seni peyġamber idindüm **ki** tā (Şn. 156)

Ḳullarumı daʿvet idesün baña

kim

Bu besdür Rūşenī-çün **kim** diyeler (D. 31/5)

Müdāmı **kim** ne rengi var ne būsı (Mn. 249)

Pes dilerem **kim** beni sen ey Ġanī (Şn. 380)

lākin

Düzedüp ḳarnuñı **lākin** umacuñ (Mn. 482)

līk

Bilemedüm **līk** murāduñı men (Şn. 484)

Līk her zānū debīristān degül (Mn. 1161)

līkin

Degülsün hiç **līkin** bir mekānda (Mn. 85)

mādām

Eylemez **mādām** vardur būd-ı ʿūd (Nn. 297)

Ki **mādām** anda bir yarım direm var (Mn. 114)

meger

Ayru düşdi ney **meger** kim şāhdan (Nn. 374)

Meger yārī ḳılup yöñülde Bārī (Mn. 90)

Uydurup ol iti **meger** ol çobān (Şn. 329)

ne

Ne unı var idi ideydi tutmaç (Mn. 936)

Gehī umaç idüp gāhī bulamaç

ṣaḫın/ṣaḳın

El uzatma **ṣaḫın** kim almasına (Mn. 223)

Līk **ṣaḳın** söyleme küstāḫ-vār (Şn. 419)

Sen ṣorma **ṣaḳın** danma baña yādıma gelmez (D. 43/6)

ṣan

ʿAşḳ bāzārında **ṣan** dükkān açar zer-kūbdur (D. 25/6)

Elde ʿaṣāsı idi **ṣan** ejdehā (Şn. 23)

Perçemi şīrāzesinüñ **ṣan** ki sen (Mm. 35)

tā

Ki **tā** raḥm idüp ideler duʿāyı (Mn. 1066)

Sen aradan çıḳ ola **tā** fetḥ-i bāb (Nn. 737)

Tā ʿāşıḳ ölmeyince idüp perestiş-i ʿaşḳ (D. 55/5)

velev

Dir taʿaşşuḳ **velev** ʿale'l-herre (Nn. 542)

velī

Gerçi Ādem öñ gelüpdür Muṣṭafā ṣoñra **velī** (D. 17/2)

Ḫaṭṭ yeridür aṣlına baḳsañ **velī** (Kn. 51)

Velī bilmese ḥayvāndan beterdür (Mn. 733)

velīk

ʿAşḳ-ile **velīk** key senīyüz (D. 9/6[6])

Ṣāmitem ṣūretde maʿnāda **velīk** (Kn. 42)

Nāṭıḳam ḫoş bī-tekellüf ḫūb u nīk

velīkin

Nüh durur zaḫmum **velīkin** ey ʿamū (Nn. 581)

Tanıdum dimek **velīkin** cehldür (D. 181/2)

Velīkin cāy-ı maʿnāda bülenddür (Mn. 726)

yaʿnī

Āsmān-ı daʿvetüñ **yaʿnī** ki mihr ü māhıyam (D. 64/9)

Beyāżu'l-vech **yaʿnī** ʿilmi ṣalan (Nn. 974)

Ki **yaʿnī** şeyḫ-i kāmilsiz beḳāyı (Mn. 854)

Yaʿnī dime kimesneye derd ü merg (Şn. 453)

yoḫsa

Bu ḳuş iki midür dir **yoḫsa** vāḥid (Mn. 789)

İtmiş-idüm n'idügim ben **yoḫsa** kim (Nn. 267)

Yoḫsa sañа kūrlar başı dinür (D. 204/4)

Yoḫsa yanar sözüñ ucından cihān (Şn. 65)

zīrā

Ki yoḳ bir nesne **zīrā** ẕikr-i Rabbsiz (Mn. 655)

Mey-zede olana **zīrā** mey gerek (Nn. 375)

Şerᶜ -ile **zīrā** dönülmez kāle-yi maᶜ yūbdan (D. 70/6)

2.3.2.5.2. Cevap Edatları

Diğer edat türlerinden farklı olarak cümle içinde farklı kelimelere bağlı olmadan tek başlarına bir anlam ifade edebilen kelimelerdir (Hacıeminoğlu, 1992: 290). Metnimizde kullanılan cevap edatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

ārī

Ne mecāli var diye **ārī** ne ney (Nn. 220)

belā

Mūy olmış **belā** miyāne velī (D. 30/5)

ney

Ne mecāli var diye ārī ne **ney** (Nn. 220)

2.3.2.5.3. Çağırma-Hitap Edatları

Metnimizde kullanılan çağırma-hitap edatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

efendi

Efendi Rūşenī bendeñ sözi öñdin ṣoña budur (D. 82/7)

ey

Gel gel **ey** cūyā-yı cām-ı ḫamr-ı Hū (Nn. 848)

Gizlüce bir sözcügezi **ey** emīn (Şn. 143)

Nedür di bize **ey** pīr-i ṭarīḳat (D. 220/1)

Veliyy-i nā-müselmān **ey** müselmān (Mn. 641)

eyā

Dir ki dimekdür **eyā** ehl-i ʿabā (Nn. 254)

Dir ki **eyā** cümleye şāh u İlāh (Şn. 28)

Gerçi aḥvelsün **eyā** münkir ḳatı (D. 203/1)

gele

Gele ey şāẖ-ı gül-çehre oḳı ün çeküben ẖoş ẖoş (D. 73/4)

hey

Bunda ne var **hey** berü gel men saña (Şn. 243)

Didi **hey hey** dime bu sözi zinhār (Mn. 805)

yā

Dimişdür **yā** Resūlallāh di baña (Mn. 575)

Yaʿnī eyā **yā** dimeyem ey aẖi (Şn. 399)

2.3.2.5.4. Çekim Edatları

Çekim edatları; son çekim edatları ve ön çekim edatları şeklinde iki başlık altında incelenebilinirse de Türkçede ön çekim edatları bulunmamaktadır. Metnimizde ön çekim edatı olarak kabul edebileceğimiz yapılar Arap veya Fars dillerinden alıntıdır. Bu bakımdan ilgili konu çalışmamızda "Yabancı Unsurlar" başlığı altında incelenmiştir. Çekim edatları; isimlerden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında yer, hâl, sebep, zaman, benzerlik, başkalık, karşılıklık, birliktelik gibi bakımlardan çeşitli ilgiler kuran kelimelerdir. Bu edatlar mutlaka isimlerden sonra gelmeleri ve ancak isimler sayesinde anlam kazanmaları sebebiyle isim hâl eklerine benzemektedirler. Fakat aralarındaki en önemli farklılık şekilce isim hâl eklerinin ek

olması, edatların ise bağımsız birer kelime olmasıdır (Korkmaz, 2014: 894). Metnimizde kullanılan çekim edatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

beri/berlü/birü

Küfr ü dīn ü meẕheb olandan **beri** (D. 194/2)

Ney kimi işüm nāledür andan **birü** kim ʿaşḳ (D. 95/2)

Olalıdan **berlü** ṭapuñdan cüdā (Şn. 53)

bigi

Ḫalvetī ola meger seyyid **bigi** (Nn. 903)

Velīler **bigi** it bī-bīm ü bī-bāk (Mn. 93)

da/de

Diñleñüz ney kimi siz **de** iñleñüz (Nn. 171)

N'ola ʿizzet olunsam ben **de** geh gāh (Mn. 98)

Özgenüñdür ol **da** söz bilmen özüm (Kn. 30)

degil/degül

Degül rīş tırāş iden ḳalender (Mn. 117)

Göñlüme mālik **degil**em yā Melīk (Km. 39)

Ney **degül**sün ben seni ni ideyin (Nn. 247)

degin

Giceden irteye **degin** pāsbān (Şn. 328)

Giceler irteye **degin** yatmayan (Şn. 170)

dek

Aña **dek** yime kim saña dine yi (Mn. 432)

Gözüm ılduz ṣayar gice ṭaña **dek** (D. 77/2)

Yatmaz-idi giceler irteye **dek** (Şn. 430)

deñlü

Ne **deñlü** kim virilmişdür emānet (Mn. 267)

Şol **deñlü** fiġān eyleyeyin bülbüle dönsün (D. 78/1)

gibi

Ḫaṭṭı dilber ḫaṭṭı **gibi** ḫūbdur (Mm. 34)

Ḳāmetüñ **gibi** senüñ serv ḫoş-āyende degül (D. 61/2)

Sūz-nāk it anlaruñ **gibi** sözin (Nn. 830)

göre

Kemālātın aña **göre** ḳıyās it (Nn. 951)

Sen daḫı var aña **göre** bir iş it (Mm. 81)

ıla/yla/ile

Aduñ-**ıla** ṭapdı ṭapanlar sümüv (Şn. 383)

Cāmuñı cehd **ile** bī-reng it müdām (Kn. 96)

Meger gözüñ yaşı**yla** bir nefes āh (Mn. 147)

Sürme-yi mā-zāġ **ile** sürmeleyüp Ḥaḳḳ gözüñ (D. 48/3)

için/içün

Anuñ-**içün** direm içüp ḫoş müdām (Nn. 1040)

ʿIṭr-baḫş olduġı **için** nāfuñ senüñ (D. 137/4)

Tırāş-ı rīş-i firʿavnüñ **içün** (Mn. 869)

içre

Bī-hūde sözler dimek **içre** şobān (Şn. 57)

Ḫarābāt **içre** içüp ḫoş müdāmı (Mn. 340)

Ṣanma ʿālem **içre** uçar bāz-ı Hū (Nn. 615)

ḳadar

Biz degülüz Mūsā-yı ʿİmrān **ḳadar** (Şn. 443)

Niçe yüz biñ **ḳadar** Kūh-ı Serendīl (Mn. 112)

Sen emīre ḳul olan her ne **ḳadar** müdbirse (D. 90/3)

kimi

Dime balıġ **kimi** ṣuda ḳanı ṣu (Mn. 1147)

Felegüñ mihri mehā mihr-i ruḫuñ **kimi** senüñ (D. 61/5)

Oḫı Dāvud **kimi** ḫoş çeküp ün (Nn. 538)

māʿadā

Ḫāṭırı levḥında gide **māʿadā** (Nn. 888)

teg/tek

Çarḫdadur çarḫ-ı felek ẕerre **tek** (Şn. 410)

Geh ẕerre **teg** aġzı ile hiçüz (D. 9/5[9])

Tek varup bizden şikāyet idüp itme ḳīl u ḳāl (D. 60/4)

Ṭoġrudur sözüm elif **teg** ḫūb u ḫoş (Kn. 43)

Zemīn **teg** her zamān otur zemīn ol (Mn. 276)

ṭoġru

Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳa **ṭoġru** gösterüp yol (Mn. 752)

Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳa **ṭoġru** rāşid olan (Mn 1050)

yaña

Bir nefes ṭut ḳulaġuñ benden **yaña** (Nn. 652)

Çapma binüp nefs atına her **yaña** (Şn. 440)

Meyl eylemeyüp baḳmaduñ andan **yaña** hergiz (D. 47/4)

2.3.2.5.5. Gösterme Edatları

Gösterme vazifesinin yanısıra kuvvetlendirme vazifesi de gören edat türüdür (Hacıeminoğlu, 1992: 306). Metnimizde yalnızca bir örneği bulunmaktadır.

uş

Bu ikinci bölügden birisi **uş** (Mn. 397)

Mihr-veş olup muraḳḳaʿ-pūş **uş** (Nn. 1056)

Ol şobānın itüren it kimi **uş** (Şn. 346)

Şimdi **uş** temmet diyüp çaldum ḳalem (D. 244)

2.3.2.5.6. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları

İki ya da daha fazla unsuru karşılaştırma ya da denkleştirme göreviyle birbirine bağlayan edat türüdür. Bu bakımdan bağlama edatı da sayılabilmektedir. Metnimizde geçen karşılaştırma-denkleştirme edatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

gāh/geh/gāhī/gehī

Bī-vefāyam **gāhī gāhī** mūfīyem (D. 151/2)

Gāh ağlamaludur ḥāline **geh** gülmelüdür (D. 56/4)

Gāh durup ün çeküben ağlayup (Şn. 90)

Geh içe saġrāḳ-ı Hū **geh** ṭās-ı Hū (Nn. 918)

Gehī umaç idüp **gāhī** bulamaç (Mn. 936)

gerek … gerek

Dimez nesne **gerek** öldür **gerek** ṣat (Mn. 713)

Sen **gerek** münkir özüñ öldür **gerek** rīşüñi yol (D. 59/1)

ne … ne

Ne altından sıvışur **ne** ẖod aşlar (Mn. 166)

Ne felek peydā idi **ne** mihr ü māh (D. 146/3)

Ne göñül ḳaldı **ne** ẖod ʿaḳl bende (Nn. 522)

2.3.2.5.7. Kuvvetlendirme Edatları

Metnimizde kullanılan kuvvetlendirme edatları ve örneleri aşağıdaki şekildedir:

ʿaceb

Bir ün irdi **ʿaceb** gūşına nāgāh (Mn. 644)

Bu körpe ulalduḳça **ʿaceb** ẖūb olacaḳdur (D. 23/1)

Var mıdı ʿālemde **ʿaceb** ey selīm (Şn. 289)

bile

Ḳoşılup **bile** hem-āvāz oldılar (Nn. 195)

daẖı

Bir dem ayru görmedi kimse **daẖı** (Nn. 134)

Ḳulaġumı **daẖı** ġıybet sözinden (Mn. 15)

ẖod

Ne ʿāḳıl dir ne zīrek dir ne **ẖod** gīc (Mn. 165)

Siz baña ne Mıṣr añuñ ne **ẖod** Dımaşḳ (Nn. 270)

Ṭınmasam **ẖod** helāk ider beni ġam (D. 216/4)

ne

Eşek olmasına anuñ **ne** şekdür (Mn. 417)

Ne ġam öldürse ġamzeñ Rūşenīyi (D. 32/6)

Ne var bir pula yoḳ mı iḳtidāruñ (Mn. 1109)

Rūşenīyi rūşenī ṭapsa ṭapuñdan **ne** ṭañ (D. 48/7)

2.3.2.5.8. Soru Edatları

Kelime, kelime grubu ya da cümlelerden önce veya sonra gelerek soru anlamı veren edat türüdür. Metnimizde kullanılan soru edatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

ʿacaba

Ey perī-rū ne beşersün **ʿacabā** sencileyin (D. 61/4)

ʿaceb

Ne gördi ne işitdi **ʿaceb** münkir-i ḫod-bīn (D. 95/3)

Ney **ʿaceb** mi ẕikr ide Hū Hū diyü (Nn. 421)

Senüñ şīrīn ṭuṭaġuña ruṭab dinse **ʿaceb** midür (D. 1/9)

2.3.2.5.9. Tekrarlama Edatları

Bu tip edatlar zarf olarak kabul edilebilinirse de tek başlarına anlam ihtiva etmemeleri bakımından edat türüne daha yakındır. Eylemin miktar veya tekrar sayısını ifade eder. Metnimizde kullanılan tekrarlama edatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

yana/yine

ʿAşḳla idüp tenānī **yana** ney (Nn. 17)

Çün her ne söyleseñ **yine** söyler revān saña (D. 85/4)

Yine menem her birisine refīḳ (Şn. 142)

Yine vir bir ʿamel k'ide muḳarreb (Mn. 32)

2.3.2.5.10. Ünlem Edatları

Yapı bakımından doğa seslerini taklit etme ya da duyguların yorumlanarak ses şeklinde ifade etme suretiyle kurulan, genellikle takdir, pişmanlık, hayıflanma, azarlama, hayret etme gibi duyguları ifade eden edat türüdür. Metnimiz ünlem edatları bakımından oldukça zengindir. Metnimizde geçen ünlem edatları ve örnekleri aşağıdaki şekildedir:

āferīn

Ḫāl u ebrūsın gören dir **āferīn** ol kātibe (94/2)

āh

Āh kim ṭapmaña münḥaṭṭdur (D. 30/4)

Āh u feryād u fiġāndur zād-ı ney (Nn. 440)

Heyhey u feryād u **āh** u güft gū (Şn. 110)

Sögüp söylemez itmez **āh** u feryād (Mn. 172)

aḥsent

Her kim yüzini göre dir **aḥsent** (D. 5/4)

āmīn

Baġırṣaḳları iderlerdi **āmīn** (Mn. 954)

Duʿāsına anuñ her kim dir **āmīn** (Mn. 1078)

billāhi

Her ṣubḥ-dem çemende **billāhi** ḫoş degül mi (D. 19/5)

çiñ çiñ

Ṣayasun taḫta üzre aḳçe **çiñ çiñ** (Mn. 780)

ehlen ve sehlen

Ḫoş diyüp **ehlen ve sehlen** merḥabā (Nn. 392)

eyvāh

Didi yüz ḥasret ü derd ile **eyvāh** (Mn. 1111)

eyvāy

Āh u vāh u nāliş u **eyvāy**-ıla (Nn. 201)

Cefāyı terk ide **eyvāy** eger vefāsı kimi (D. 67/6)

Ey göñül vāy göñül vā göñül **eyvāy** göñül (D. $13/1^{5}$)

ha

Diyüp dilgü revān **ha** girdi çarḫa (Mn. 1091)

Ha meleyüp anasın ister gezer (Şn. 313)

Nergisinden ḥaẕer it saña direm **ha** göñül (D. $13/1^{3}$)

Ney ider **ha** āh u feryād u fiġān (Nn. 449)

hā

Esriyüp **hā** Hū diyen her ṣubḥ u şām (Nn. 562)

Hūların heyheylerin **hā** Hūların (Nn. 756)

ḥāşā

Didi ki **ḥāşā** olasun ḫasta sen (Şn. 475)

Sözüñe **ḥāşā** ki diyem lā vü len (Şn. 484)

ḥāşelillāh

Ḥāşelillāh kim yuyam el men mey u maḥbūbdan (D. 70/1)

hay

Cūşiş u **hay** hā-yı münācāt-çün (Km. 68)

Ne **hay** u hūy ve ne āh u ne ḥālāt (Mn. 259)

hāy

Geçdi ʿ ömri ehl-i derdüñ āh u **hāy** u Hū-y-ile (D. 88/1)

Hāy u Hūyı vāvsız yād eylegil (Nn. 606)

Ṭut dilüñi **hāy** degüldür revā (Şn. 64)

ḫayr-maḳdem

Ḫayr-maḳdem di ki ḫoş ferḫunde-peydür pāy-ı ʿ aşḳ (D. 51/3)

heyhey

Heyhey u feryād u āh u güft gū (Nn. 113)

hūy

Ne hay u **hūy** ve ne āh u ne ḥālāt (Mn. 259)

kāşkī

Kāşkī medhūş oluban ey ʿ amū (Nn. 501)

lehf

Yanġulanurdı ḳaya idende **lehf** (Şn. 323)

maʿ āẕallāh

Yā **maʿ āẕallāh** ki yumam dīde rūy-ı ḫūbdan (D. 70/1)

meded

Meded yırtuldı ḳarnum didürelüm (Mn. 972)

mehā

Felegüñ mihri **mehā** mihr-i ruḫuñ kimi senüñ (D. 61/5)

oḫ

Oḫ direm oḳ atduġuñca sīnemi idüp nişān (D. 84/3)

oş oş

İtürüben **oş oş**a düşer şobān (Şn. 330)

selāmün ʿaleyk

Gördügüñi ḫoş di **selāmün ʿaleyk** (8/2[11])

ṭap

Gel imdi rīşüñe **ṭap** ṭıḳ bu ṭaşı (Mn. 857)

Ḳāniʿ olup **ṭap** otur temkīnde (Nn. 1039)

teʿālā

Ḥaḳḳ **teʿālā**dan aña baḫşiş idi (D. 3/13)

İrişmez Ḥaḳ **teʿālā**dan saña cūd (Mn. 996)

tuf

Dimemekdür eyüye yavuza **tuf** (Mn. 194)

ṭut

Didi ki **ṭut** gelmedi raḥmuñ baña (Nn. 328)

uf

Dimeyüp şeyḫine üstādına **uf** (Mn. 196)

uş

Gezmededür n'ola dir-iseñ bir **uş** (Şn. 346)

Ki dınmaz aña çıḫ dinse yāḫūd **uş** (Mn. 702)

vā

Ey göñül vāy göñül **vā** göñül eyvāy göñül (D. 13/1[5])

vāh

Āh u **vāh** u cūşiş u ġavġā-yı Hū (Nn. 149)

vāy

Hāy Hūyı ṣanmaġıl sen **vāy** Hū (Nn. 633)

veh

Veh ne ḫoşdur bī-ḫod olup Hū dimek (Nn. 660)

Veh ne ḫoşdur ḫilḳati Maḥmūd olan (D. 176/1)

ve's-selām

İrte gice Ḥaḳḳlasun **ve's-selām** (Şn. 511)

ve'y

Ey ḥusāmu'l-Ḥaḳ **ve'y** şems seni (Mm. 82)

vīḳ u vāḳ

Gehvāreyi ü bu **vīḳ u vāḳ**ı (D. 10/1[8])

yeter/yiter

Yeter daşı dizüp rīşüñe ṭaşı (Mn. 857)

Yiter ol yöri var pālūde-yi ʿilm (Nn. 1018)

yuf

Görenler cümle saña **yuf** dirler (Mn. 295)

zihī

Diyüp **zihī** ḥüsn u ḫulḳ-ı sābāş (D. 5/4)

zinhār

Dimiş yār ol velī bār olma **zinhār** (Mn. 191)

Söyleme sözüñi ṣaḳın **zinhār** (Şn. 420)

2.3.2.6. Bağlaçlar

Türkçede bağlaçların varlığı hususunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Necmettin Hacıeminoğlu, bağlaçlar bahsini bağlama edatları başlığı altında inceleyerek, *oḳ/ök, ma/me, taḳı, erki* vb. yapıların bağlama edatı olarak kabul edilebileceğini fakat sonraki dönemlerde Türkçeye girmiş olan yabancı kökenli bağlama edatlarıyla mukayese edildiğinde bu yapıların bağlama vazifelerinin zayıf olduğu görüşündedir (Hacıeminoğlu, 1992: 112). Muharrem Ergin de bağlaçları bağlama edatları altında işleyerek Türkçede aslında bağlama edatı olmadığını, bağlama edatlarının sonradan yabancı dillerin tesiriyle ortaya çıktığını belirtir (Ergin, 2005: 353). Tahsin Banguoğlu, bağlaçlar için *bağlamlar* terimini kullanır. Eski Türkçeden beri dilimizde bağlam işlevinde az sayıda kelimenin bulunduğu, bağlam işlevini karşılamak için daha ziyade zarf-fiillerin kullanıldığı, tercümeler yoluyla da pek çok bağlamın Türkçeye kazandırıldığı görüşündedir (Banguoğlu, 2007: 394). Süer Eker, bağlaçları *bağlaçlar/bağlama edatları* başlığında işlemiştir. Ona göre edatlarda anlam öğesi, diğer sözcük türlerine göre daha az işlevseldir fakat bağlaçlar; cümle, kelime ya da kelime grupları arasında sıra, denklik, karşılaştırma, karşıtlık vb. gibi anlamlarla ilgi kurması bakımından edatlardan ayrılır (Eker, 2010: 360). Grønbech, bağlaçlar bahsini *bağlar* başlığı altında işlemiştir. Ona göre bağlar, Türkçeye yabancıdır. bir takım istisnalar dışında kısmen olduğu gibi, kısmen de yerli dil malzemesi vasıtasıyla yabancı dillerdeki cümle kuruluşlarına bakılarak yapılan şekillerle yabancı dillerin tesiri altında meydana gelmiştir (Grønbech, 1995: 44). Zeynep Korkmaz, bağlaçlar hususu için müstakil bir başlık açmıştır. Ona göre; Eski Türkçede bağlaç işlevini sağlayan herhangi bir yapının bulunmaması, ancak Karahanlı döneminden sonra müstakil bağlaç yapılarına denk gelinmesi, Türkçede bağlaç mevcudiyetinin ancak yabancı dillerden ödünç yoluyla Türkçeye girdiği iddiasını kuvvetlendirmektedir. Fakat Eski Türkçede bulunan *artukı, biriki, takı, udu, ulayu, anta, inçip, ötrü, yana* gibi çoğunlukla zarf-fiil kökenli yapıları bağlaç olarak değerlendirenler de bulunmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında, "Türkçede bağlaç yoktur." demek yerine, Türkçede bağlaç görevinin hangi yollarla

karşılanmış olduğunu, bu işlevi sağlamak için hangi ek ve kelimelerin kullanılmış olduğunu bildirmek daha doğru olur (Korkmaz, 2014: 924). Haydar Ediskun'a göre ise bağlaçları edatlardan ayıran en önemli fark; edatın, her ne kadar bağlayıcılık görevi sezilse de, kelime, kelime grupları ya da cümlelere herhangi bir anlam ilgisi kazandırmasıdır. Buna mukabil bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri esas olarak birbirine bağlar (Ediskun, 2010: 302). Külliyatta bağlaç işlevinde kullanılan 9 adet madde başı kelime bulunmaktadır.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında genel olarak işlevsel bakımdan bağlama edatlarına benzeyen bağlaçlar, metnimizde anlam ilgisi oluşturmasından ziyade bağlama işlevi ağır basan unsurlar dikkate alınarak aşağıda örnekleri ile birlikte sıralanmıştır.

ıla/ile

Bu söz ehl-i Ḥüseyn **ile** Ḥasandur (Mn. 153)

Ḳoyma anı olmaġa bed **ile** nīk (Km. 39)

Mest oluban ʿarş-**ıla** kürsī döner (Şn. 409)

Müdāmī nūş idüp cām **ile** ṣahbā (Mn. 526)

Rūşenīnüñ gözlerinden düşdi Ceyḥūn-**ile** Şaṭṭ (D. 46/7)

u/ü/vü/ve

Düşmenüñi yār **u** raḳībüñ ḥabīb (Şn. 354)

Kim Melikü'l-mülksün **ve** bī-vezīr (Km. 1)

Ne ḳabż **u** basṭ **ve** ne telvīn **ü** temkīn (Mn. 255)

Ṣafā **vü** ẕevḳle ḫoş ʿāşıḳāne (Nn. 537)

Söz **ü** sāz-ile yanuñ hem-rāz oluñ (Nn. 193)

Yi **vü** yidür olma baḫīl ol saḫī (D. 8/3[2])

veyā

N'eylemezem ḫᵛānde **veyā** rāndeyem (Şn. 371)

yā

Ḳalup mıdur menāhī **yā** maʿāṣī (Mn. 79)

Tā göresün kimdür öñen **yā** azan (Şn. 492)

Mey mi **yā** ḳand-ı mükerrer leblerüñ (D. 116/2)

yāḫū/yāḫūd/yeḫūd

Berḳ mi barḳıdı **yāḫūd** dost kūyından nem (D. 66/2)

Hem-nişīn olmış **yeḫūd** iki güzel (Mm. 10)

Ki dınmaz aña çıḫ dinse **yāḫūd** uş (Mn. 702)

Yāḫū ʿaks-i naġme-yi dāvud idi (Nn. 209)

Yāḫūd ol cemʿ idi mānend-i nücūm (Mm. 58)

2.3.3. Yabancı Unsurlar

2.3.3.1. Arapça Unsurlar

2.3.3.1.1. Başa Gelen Arapça Unsurlar

Unsur:	İşlev:	Örnekler:
ʿale- (على-)	üzerine, hâlinde, durumunda	ʿale'l-ʿamyā (Mn. 676) ʿale'l-herre (Nn. 542)
baʿde- (بعد-)	+den sonra	baʿde'l-ʿayş (Nn. 809) baʿde'l-fenā (Mn. 1118)
bi-(بى-)	+ile	Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (Mn. ilk satır)
bilā- (بلا-)	+sız, +siz	bilā-sāye (D. 90/5) bilā-şek (Mn. 688)

el- (-ال)	belirtme, harf-i tarif	el-ḳıṣṣa (Mn. 820) Mūnisü'l-ervāḥ (Km. 16)
fī- (-فى)	için, +da, +de	fi'd-dāreyn (Nn. 999) fi'l-ḥāl (Mn. 232)
lā- (-لا)	olumsuzluk ifade eder	lā-mekān (Mm. 40) lā-yaʿṭam (Km. 17)
lem- (-لم)	+sız, +siz	Lem-yezel (Km. 12)
mā- (-ما)	+da, +de, +ile	mā-zāġu'l-baṣar (D. 58/2) mā-sebaḳ (Mn. 204)
ẕī- (-ذى)	sahiplik bildirir	Ẕi'ṭ-Ṭavl (Km. 21) Ẕü'l-Celāl (Km. 45)
ẕü- (-ذا)	sahiplik bildirir	Ẕü'l-fikār (Mn. 622) Ẕü'l-Mecd (Km. 20)

2.3.3.1.2. Sona Gelen Arapça Unsurlar

Unsur:	İşlev:	Örnekler:
-āt (-ات)	çokluk bildirir	fuşārāt (Şn. 62) maḳāmāt (Mn. 259)
-eyn (-اين)	ikili çokluk bildirir	kevneyn (D. 1/1) ḳıbleteyn (Nn. 337)
-īn (-ين)	çokluk bildirir	Emīrü'l-müʾminīn (Mn. 231) İmāmu'l-muttaḳīn (Mn. 587)

2.3.3.2. Farsça Unsurlar

2.3.3.2.1. Başa Gelen Farsça Unsurlar

Unsur:	İşlev:	Örnekler:
be- (-ب)	yönelme hâli bildirir	dem-be-dem (Nn. 19) dūş-be-dūş (D. 4/2)
be- (-ب)	sıfat ya da zarf yapar	beġāyet (Mn. 287)
ber- (-بر)	üst, üzere anlamları verir	ber-güzīde (D. 81/3)

bī- (-بى)	olumsuzluk ifade eder	bī-ʿaḳl ü künd (Şn. 288) bī-ʿaşḳ (Nn. 6)
der- (-در)	+da, +de	der-ḥażar (Mm. 25) der-miyān (D. 32/3)
hem- (-هم)	birliktelik ifade eder	hem-mizāc (Şn. 357) hem-nişīn (Mm. 24)
nā- (-نا)	olumsuzluk ifade eder	nā-ḥaḳ (D. 207/4) nā-kes (Nn. 647)
pür- (-پر)	dolu anlamında sıfat yapar	pür-bār (Mn. 92) pür-ḥużūr (Nn. 483)
tā- (-تا)	kadar anlamı verir	ser-tā-pā (Mm. 53)
zi- (-ز)	+den, +dan, ile anlamları verir	zi-cān (Nn. 687)

2.3.3.2.2. Sona Gelen Farsça Unsurlar

Unsur:	İşlev:	Örnekler:
-ā (-ا)	seslenme ünlemi yapar	cānā Nn. 612) Ḫudāyā (Mn. 42)
-ān (-ان)	aidiyet bildiren sıfatlar yapar	ḫˇāb-girān (Nn. 832) sergerdān (Nn. 705)
-ān (-ان)	çokluk yapar	ḫusrev-i ḫūbān (D. 71/4)
-āne (-انه)	gibi anlamı katar	Derd-mendāne (D. 36/5) ṣādıḳāne (Nn. 992)
-ārā (-ارا)	"süsleyen, donatan" anlamlarını verir	dil-ārā (D. 73/6) mihr-i cān-ārā (D. 84/7)
-āsā (-اسا)	benzerlik, gibilik anlamlarını verir	ʿanber-āsā (D. 114/2) ġāliye-āsā (Nn. 837)
-āzār (-ازار)	"inciten, kıran" anlamlarında sıfat yapar	dil-āzār (D. 4/6) merdüm-āzār (D. 207/4)
-bān (-بان)	isim yapar	bāġ-bān (Kn. 36) pās-bān (Şn. 328)
-bāz (-باز)	isim yapar	pāk-bāz (Nn. 480) şāh-bāz (Mn. 306)
-ber (-بر)	"alan, götüren, ulaştıran" anlamlarını vererek sıfat yapar	dil-ber (Şn. 269) reh-ber (Nn. 150)
-bīn (-بين)	"gören, görücü" anlamlarını verir	dü-bīn (Mn. 811) nefs-i ḫod-bīn (Nn. 498)

-dān (دان-)	"bilen" anlamı verir	ḫurde-dān (Nn. 766) nükte-dān (D. 32/4)
-dār (دار-)	bağlılık bildiren sıfatlar yapar	rāz-dār-ı ġayb (Nn. 567) vefā-dār (Mn. 697)
-fām (فام-)	"renkli" anlamını verir	laʿl-fām (D. 10/3[10]) sebz-fām (Kn. 5)
-gāh (كاه-)	yer ve zaman bildirir	geşt-gāh (D. 35/3) tekye-gāh (D. 126/2)
-gār (كار-)	sahip anlamında özel isimler yapar	Girdigār (Nn. 279) Perverdigār (Nn. 1048)
-ger (كر-)	aitlik bildirir	fitne-ger (Şn. 326) kār-ger (Nn. 428)
-gīn (كين-)	aitlik bildirir	ġam-gīn (Mn. 652) ḫışm-gīn (Nn. 242)
-gīr (كير-)	"tutan, saran, tutucu" anlamlarını verir	dest-gīr (Kn. 44) gürg-gīr (Şn. 322)
-gūn (كون-)	"renkli" anlamını verir	fāḫte-gūn (Nn. 207) lāle-gūn (Mn. 514)
-gūn (كون-)	"tarzında, biçiminde" anlamlarını verir	diger-gūn (Mn. 848)
-gūne (كونه-)	"tarzında, şeklinde" anlamlarını verir	laṭīfe-gūne (Mn. 572)
-gū(y) (كوى-)	"söyleyen" anlamını verir	bī-hūde-gū (Mn. 317) laṭīfe-gūy (D. 5/3)
-gūyān (كويان-)	"söyleyen, söyleyici" anlamlarını verir	eşʿār-gūyān (Mn. 373)
-güsār (كسار-)	"giderici" anlamını verir	ġam-güsār (Nn. 90)
-ḫˇāh (خواه-)	"dileyen, isteyen" anlamlarını verir	ʿöẕr-ḫˇāh (Mn. 39)
-ḫˇān (خوان-)	"okuyan, okuyucu" anlamlarını verir	ġazel-ḫˇān (Şn. 254) ḫoş-ḫˇān (Mn. 524)
-ḫˇār (خوار-)	"yiyen, yiyici" anlamlarını verir	ʿalef-ḫˇār (Mn. 447) ġam-ḫˇār (Nn. 282)
-ḫū(y) (خو-)	"huylu, tabiatli" anlamlarını verir	bed-ḫū (Mn. 833) nīk-ḫūy (Şn. 282)
-ī (ى-)	aitlik bildiren nispet i'si	dest-i Musevī (Mm. 48) Dūzāhī (Şn. 442)
-kām (كام-)	sıfat yapar	şād-kām (D. 9/7[1])
-kār (كار-)	aitlik bildirir	güneh-kār (Mn. 139) perhīz-kār (Mn. 875)

-keş (-كش)	aitlik bildirir	cevr-keş (Nn. 768) ḫār-keş (D. 91/3)
-māl (-مال)	"süren" anlamını verir	gūş-māl (Mn. 666) pā-māl (Mn. 160)
-mānend (-مانند)	"benzer, gibi" anlamlarını verir	Rūşenī-mānend (Mn. 146)
-mend (-مند)	aitlik bildirir	derd-mend (Mn. 470) sūd-mend (Nn. 296)
-nāk (-ناك)	aitlik bildirir	sūz-nāk (D. 146/1) ṭarab-nāk (D. 4/7)
-nişīn (-نشين)	"oturan, oturmuş" anlamlarını verir	hem-nişīn (D. 199/1)
-rev (-رو)	"çıkan, ayrılan" anlamlarını verir	reh-rev (D. 217/3) tīz-rev (D. 2/2)
-sāz (-ساز)	sıfat yapar	kār-sāz (Nn. 63) naʿme-sāz (Nn. 83)
-sitān/istān (-سيتان)	yer ismi yapar	neyistān (Nn. 2) şekeristān (D. 115/2)
-süvār (-سوار)	"binici" anlamını verir	şeh-i Düldül-süvār (Mn. 584)
-şiken (-شكن)	"kıran, kırıcı" anlamlarını verir	ṣaf-şiken (Mn. 622)
-ter (-تر)	"çok, daha, pek çok" anlamlarını vererek sıfat yapar	ḫūb-ter (D. 122/3)
-vār (-وار)	"gibi, benzer" anlamlarını verir	ḳalender-vār (Mn. 108) küstāḫ-vār (Şn. 420)
-(a)ver (-ور)	"alan, götüren" anlamlarını verir	nām-ver (D. 37/1) suḫan-ver (Mn. 842)
-veş (-وش)	"gibi, benzer" anlamlarını verir	ebr-veş (Mn. 92) ʿūd-veş (Nn. 294)
-zār (زار)	yer ismi yapar	benefşe-zār (Kn. 25) sebze-zār (Nn. 302)

2.4. Söz Varlığı

Yazıldığı dönemin söz varlığının tespitine katkı sunması bakımından Külliyatın söz varlığının incelenmesi önem arzetmektedir. Külliyatın içeriği büyük oranda dinî-tasavvufidir. Bunun dışında divanda kısmi olarak din dışı konularda yazılmış bazı manzumeler de bulunmaktadır. Rûşenî'nin Mevlânâ'dan etkilenmiş olması, Şobannâme,

Neynâme, Kalemnâme isimli mesnevi formunda yazılmış manzumelerin Mesnevi'den edebî adaptasyon tarzında tercüme edilmesi, Külliyat'ta Farsça kökenli kelimelerin sayısının fazla olmasının nedeni olarak kabul edilebilir. Ayrıca metnin büyük çoğunluğunun dinî-tasavvufi içerikli olması da Arapça kökenli kelimelerin çoğunluğuna sebep gösterilebilir. Bunun dışında metinde geçen yabancı kökenli kelimelerin bir kısmının günlük konuşma dilinde de kullanıldığı göz ardı edilmemelidir. Bu duruma örnek olarak metnimizde yabancı kökenli bazı kelimelerin Türkçenin yapısına uygun hâle getirildiğine dair örnekler mevcuttur:

ezraḳ>azraḳ (rengi mavi olan, gök Ar.)

Meyve virmez yoḳ yire **azraḳ**lanur (Mn. 1162)

cān-āver>cānavar (yırtıcı hayvan Far.)

Cānavarlar bilesince tökdi yaş (Nn. 700)

cegeren>cerān (ceylan Moğ.)

Cerān ḳomadı ürkütdi beyābānda çerāsından (D. 73/5)

cūşīden>coş- (coşmak Far.)

Coşmağını terk idüp ola ḥalīm (Şn. 275)

çehār>çār (dört sayısı Far.)

Çār-ı müneccī deftere vir rūşeni (Mm. 82)

müjde>muştu (sevindirici haber Far.)

Bu sözi çün **muştu**laduñ sen baña (Şn. 208)

ṣāf>sef (az akıllı, saf Ar.)

Ne ser kim yoḳ sücūdı **sef**cedür ol (Mn. 41)

seg-ābī>segāv (kunduz hayvanı Far.)

Ḫalḳı gördükçe ṭalar miṡl-i **segāv** (D. 206/4)

seyl>sil (sel Ar.)

Ġarḳ ideyin ʿālemleri aḳsun **sil**e dönsün (D. 78/3)

zīrek>zeyrek (uyanık, zeki Far.)

Ne igen **zeyrek** ne igen künd ola (Nn. 887)

Metnimizde mükerrer kullanımlar dâhil toplam kelime sayısı 43.858'dir. Mükerrer kelimeler tekil olarak değerlendirildiğinde madde başı kelime sayısı 6.213 olmaktadır. Bu 6.213 madde başı kelimenin 1.446 adedi Türkçe kökenlidir. Bazı kelimelerde çeşitli yabancı kökenli unsurlar kullanılarak yeni kelime türetme yoluna gidilmiştir. Metnimizde Türkçe kökenli olup Arapça unsur alan ya da Arapça kökenli olup Türkçe unsur alan madde başı kelime sayısı 64'tür.

ʿādetlü (D. 36/3), ʿāşıḳlıḳ (Nn. 544), ʿaşḳlu (Nn. 278), ʿaşḳsuz (Nn. 354), ʿaşḳsuzlıḳ (Nn. 498), Aydınī (Nn. 927), azraḳlan- (Mn. 1162), cavlaḳī (D. 9/2[7]), devācı (Mn. 1001), devletlü (D. 1/16), eyyāmla (Mn. 99), fettānca (Şn. 222), fettānlıḳ (D. 44/1), ġamlu (Mm. 55), ġunnelendür- (Nn. 204), ġuṣṣalu (Nn. 192), Güzelḥiṣār (D. 239), ḫaberci (D. 96/3), ḫādımlıḳ (Mn. 670), ḫadlu (Şn. 224), Ḥaḳḳsız (Nn. 464), Hārūnsız (Mn. 850), ḥāṣılı (Kn. 5), heybetlü (Nn. 678), ʿĪsāsız (Mn. 850), ʿişvelü (D. 95/1), ʿizzetlü (D. 1/16), ḳadluca (Şn. 224), ḳāmetlü (D. 238), kāmilsiz (Mn. 854), ḳıymetlü (Mn. 822), maḥalsüz (Mn. 598), masḫaralıḳ (Şn. 35), medesiz (Nn. 161), medhūşlıḳ (Nn. 239), merġūbca (Şn. 223), mesīḥ suyı (D. 10/2[14]), meskenlik (Şn. 458), Mes̱nevīsiz (Mm. 39), miskinlik (Şn. 246), miskīnlük (D. 53/3), muʿallimlük (Mn. 225), Mūsāsız (Mn. 850), müneccimlik (Mn. 224), münkirlük (D. 206/2), Rabbsiz (Mn. 655), raʿnālıḳ (Mn. 217), rıżāsuz (Mn. 617), saʿādetlü (D. 1/16), ṣabırluḳ (Mn. 351), ṣafāsız (Nn. 986), saḳḳālıġ (Mn. 1005), sebebsüz (Mn. 598), ṣıfatsuzlıḳ (D. 163/2), sırdaş (Nn. 874), ṣūfīlıḳ (Mn. 443), ṣūretlü (D. 36/4), şersüz (D. 130/3), şeyḫlıḳ (Mn. 208), şuʿlelen- (Şn. 11), Türkī (Şn. 81), vāvsız (Nn. 606), vużūsız (Mn. 957), ẕerrece (D. 37/5)

Yine metnimizde Türkçe kökenli olup Farsça unsur alan ya da Farsça kökenli olup Türkçe unsur alan madde başı kelime sayısı 78'dir.

āh-künān (Şn. 184), aḫşam (D. 11/5[16]), ālüftelik (Nn. 239), āsānlıḳ (D. 8/5[13]), āşüftelik (Nn. 239), baḫtlu (Mn. 6), baḫyele- (Şn. 32), bed-kīşlük (D. 211/2), bed-legāmlıḳ (Mn. 56), bī-çārelik (Şn. 245), bī-ḫodlıḳ (Nn. 499), bī-hūde-gūluḳ (Mn. 127), bī-hūdelik (Mn. 379), bī-renglik (D. 12/2[12]), bī-zebānlıḳ (Nn. 398), cāndan (Nn. 406), cānla (Şn. 43), cüdālıġ (Kn. 77), çirkīnlik (D. 10/2[9]), daġalluḳ (Mn. 571), dānālıḳ (Nn. 850), demle- (Nn. 14), derūn-ı dilden (Mn. 504), dervīşlük (D. 160/2), dil-ḫastelik (Şn. 246), dīvānelik (Mn. 227), dostlıḳ (Şn. 473), dögme-vār (Şn. 461), enbāncıġ (Şn. 47), enbānlı (Şn. 178), enbānlucu (Şn. 174), encüm-efşānlıġ (D. 77/7), fürūmāndelik (Şn. 246), ġam-ḫˇārelik (Şn. 245), günāhsuz (D. 82/5), ḫārsız (Nn. 231), ḫastalıḳ (D. 66/6), ḫatnelü (D. 139/1), ḫatun-veş (Şn. 231), hiçbir (Mn. 959), ḫod-ārālıḳ (Mn. 571), ḫod-bīnlik (Mn. 767), ḫod-nümālıḳ (Mn. 571), ḫoş-āyendece (Şn. 223), ḫoşça (Şn. 223), ḫūbca (Şn. 222), işkestelik (Şn. 246), ḳaltabānluḳ (Mn. 571), kedḫudālıġ (Kn. 77), küstāḫluḳ (D. 25/3), lāf-zenlik (Mn. 841), men taşı (Şn. 452), merdānelik (Mn. 227), mestānece (Şn. 514), mestlik (Nn. 239), meyvesüz (D. 52/1), miskīnlik (D. 91/8), muştula- (Şn. 208), pāklik (Nn. 907), pīrlik (Mn. 225), pür-ton (Kn. 88), rāh-berlik (Mn. 233), restelik (Mn. 243), rūşenīsiz (Nn. 128), rüsvālıġ (Nn. 850), sersemlik (Mn. 403), sevdālu (D. 51/1), söz-baḫş (Mm. 22), sūḫtelıḳ (Şn. 245), şādīlıḳ (D. 66/9), şeydālıḳ (Mn. 217), şobānlıḳ (Şn. 319), şüst ü şūsuz (Mn. 957), tāzelen- (D. 165/3),tīrelen- (D. 36/7), tīrelendür- (D. 94/7), tīrelik (Şn. 264), yol-ger (D. 8/5[14]), Türkmān (D. 45/3)

Külliyatta Arapça kökenli madde başı kelime sayısı 2.473’dür. Metnimizde Arapça kökenli olup Farsça unsur alan ya da Farsça kökenli olup Arapça unsur alan madde başı kelime sayısı ise 301’dir.

Bāġ-ı İrem (Şn. 73), der-ḥażar (Mm. 25), gül-ʿizār (D. 81/2), ḫaber-dār (Mn. 1055), hezl-gūy (D. 9/4[11]), ḳānūn-vār (Nn. 291), laʿl-fām (D. 10/3[10]), nabż-veş (Nn. 312), nā-māʿlūm (D. 183/2), ṣafā-fürūş (D. 9/12[14]), ṭarab-nāk (D. 4/7), ʿūd-veş (Nn. 35), vefā-dār (Mn. 697), yek-cihet (D. 194/1), ẓarīfāne (Mn. 572), żırġām-efgen (D. 64/4)

Külliyatta Farsça kökenli madde başı kelime sayısı 1659’dur. Aynı anda hem Türkçe, hem Farsça ve hem Arapça unsur barındıran 2 adet madde başı kelime bulunmaktadır.

encüm-efşānlıġ (D. 77/7), ġam-ḫˇārelıḳ (Şn. 245)

Külliyatta Moğolca kökenli 3 adet madde başı kelime bulunmaktadır.

cerān (D. 73/7), Moġol (D. 68/2), nöker (D. 65/1)

Külliyatta tespit edilen Yunanca kökenli madde başı kelime sayısı 2’dir.

defter (Nn. 29), efendi (D. 82/7)

Son olarak Külliyatta Çağatayca kökenli 1 adet madde başı kelime tespit edilmiştir.

enişte (Mn. 920)

Külliyatta toplam 611 madde başı fiil bulunmaktadır. Bu fiillerden coş- kelimesi hariç 9 adedi yabancı kökenli isim olup, Türkçe isimden fiil yapma eki alarak fiilleştirilmiştir.

azraḳlan- (Mn. 1162), baḫyele- (Şn. 32), demle- (Nn. 14), ġunnelendür- (Nn. 204), (Şn. 208), şuʿlelen- (Şn. 11), tāzelen- (D. 165/3), tīrelen- (D. 36/7), tīrelendür- (D. 94/7)

TENKİTLİ METİN

3.1. METNİN KURULMASINDA TAKİP EDİLEN YOL

1. Tenkitli metnin kurulmasında, elde ettiğimiz Millet Kütüphanesi, Milli Kütüphane ve Nuruosmaniye Kütüphanesi nüshaları kullanılmıştır. Elde edilen nüshalardan; dil ve imla açısından daha sağlam olduğunu düşündüğümüz, eserlerin sıralanması bakımından daha sağlıklı olan ve istinsah tarihi daha eski olan Millet Kütüphanesi nüshası esas nüsha olarak kullanılmıştır. Diğer nüshalar tenkitli metnin kurulmasında yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

2. Esas nüshayla birlikte diğer iki nüshanın da sayfaları, varak numarası ve varak numarasının üstünde üs şeklinde solda verilmiştir. Eser manzum olduğu için her beş beyitte bir ilgili beytin yeri yine solda gösterilmiştir:

M 23[a] Rıżā-yı Ḥaḳḳ içündür cümle işüm
Rıżāsıdur Ḫudānuñ dīn ü kīşüm

Çalarum Ḥaḳḳ rıżāsı-çün ḳılıcı
Ki Tañrıdur baña yārī ḳılıcı

620 Ki men Tañrınuñ arslanı ʿAlīyem
Nijādum Hāşimīdür men[19] velīyem

N 22[b] Hevā şīri degül Şīr-i Ḫudāyam
ʿAlī-yi müctebā vü murtażāyam

3. Nüshalar arasında bulunan kelime veya ek farklılıkları dipnotta ilgili beytin numarasıyla birlikte belirtilmiştir.

[600] ṣalduñ: ḳoduñ MK.

4. Metinler arasında bulunan farklılıklar da ayrıca gösterilmiştir.

[621] müctebā vü murtażāyam: murtażā vü müctebāyam MK.

---

[19] [620] men: ben MK. [621] müctebā vü murtażāyam: murtażā vü müctebāyam MK. [623] hel etā: Ehlibeyt için indirildiği düşünülen İnsan Suresi. [623] lā fetā: yiğit yoktur. [625] şehenşāhı: şehenşāh u MK.

5. Yalnız bir nüshada bulunan beyit metin içinde gösterilmiş, ilgili beytin hangi nüshalarda noksan olduğu dipnotta belirtilmiştir. Esas nüshadaki bir beyit diğer nüshalarda farklı yerlerde bulunuyorsa yine dipnotta ilgili nüshalardaki yeri gösterilmiştir.

$^{634}\approx^{636}$ MK.

6. Eser isimleri her üç nüshada da verilmediyse konu bütünlüğünü sağlamak adına köşeli parantezle ilgili metnin başına eserin ismi eklenmiştir.

7. Metinde geçen ayetlerin anlamları ve Kur’an-ı Kerimdeki yerleri dipnotta verilmiştir. Ayrıca yine metinde geçen hadis, Farsça ya da Arapça ifadelerin anlamları da dipnotta verilmiştir.

8. Metinde yazım yanlışı ya da eksik yazım olduğunu düşündüğümüz yerlerde ilgili düzeltmeler, köşeli parantez içinde gösterilerek yapılmıştır.

9. Bir eserde geçen herhangi bir beyit başka bir eserde tekrarlandıysa yine ilgili eser içinde gösterilmiş fakat tekrarlanan beyit olduğu dipnotta belirtilmiştir.

10. Eserlerin aruz kalıpları ilgili eserin başlıkları altında verilmiş, bu kalıpların altına ilgili veznin takti’si de yapılmıştır.

3.2. METİN

[Miskin-nāme]

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.---/.--)

Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm[20]

M, MK, N 1[b] İlāhī men kimem k'idem münācāt
Ṭapuña eyleyem yā ʿarż-ı ḥācāt

Eyā dānende-yi sırr-ı ḫafiyyāt
Ne ḥācet ḥażretüñe ʿarż-ı ḥācāt

سواء عندك جهری و سرّی
و انت تعلم سوئ و برّی

الهی انت ستّار العیوب
الهی انت غفّار الذنوب

İlāhī rūzgārum eyle fīrūz
Şebüm Ḳadr eyle rūzum rūz-ı nevrūz

Dünüm gündüz günüm nevrūz u ʿıyd it
Sitārem baḫtlu baḫtum saʿīd it

Enīsüm fikrüñ it ẕikrüñ celīsüm
Celīsüm ẕikrüñ it fikrüñ enīsüm

Enīsüm ünsüñ it ismüñi hem-dem
Emīn it heybetüñden eyle ḫoş-dem

Sürüben şer işi ḫayr işi bīş it
Yamanlardan ṣaḫın yaḫşılar iş it

Bürüyüp ʿafvuñuñ setrini bize
İçümüz ṭaşumuz nūruñla bize

M, MK 2[a] Giderüp cehli ḳoy yirine ʿilmüñ
Ġażab yirine luṭf idüp ḳo ḥilmüñ

N 2[a] Çerāġum nūruñ-ıla ḳıl münevver
Dimāġum ʿıṭruñ-ıla ḳıl muʿaṭṭar

---

[20] Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm: -MK, N. [2] sırr-ı: sırr u MK.[3] "Yanında gizlim, açığım birdir, ve sen iyi-kötü hâlimi en iyi bilensin." [4] "Ey İlahım! Sen ayıpları örtensin. Ey İlahım! Sen günahları affedensin." [4] ~ MK. [9] ṣaḫın: ṣaḳın M. [10] setrini: sırrını M. [10] içümüz: içimüz MK, N. [10] ṭaşumuz: daşumuz MK. [11] luṭf idüp: luṭf eyle MK.

Ṣaḳıngıl beynümi bed ḳoẖulardan
Gözüm vechüñsiz olan uyẖulardan

Elüm çeküp menāhīden İlāhī
Ayaġum yıġ melāhīden İlāhī

Gözümi ṣaẖla[21] nā-maḥrem yüzinden
Ḳulaġumı daẖı ġıybet sözinden

Ne söz kim var durur baña ziyānı
Zebānuma getürme yā Rabb anı

Meni sen ẖˇāb-ı ġafletden uyandır
Uyanıḳlar boyaġına boyandır

Benümle ṭāʿat arasını it cemʿ
ʿİbādet ehli içinde idüp şemʿ

Ḳabūl it tevbemi yā Rabb benüm sen
Nişe geldüm bilürsün ṭapuña men

Ḫaṭāmı dönderüp yā Rabb ṣavāba
Günāhumı daẖı dönder s̱evāba

Ḫamu baġlu ḳapuları açan sen
Cemīʿ ʿālemlere raḥmet ṣaçan sen

İlāhī bir ġarīb ü bī-kesem men
Ümīdümi dime senden kesem men

Ṣıġınuram saña senden İlāhī
Ki sensün ẖamunuñ püşt ü penāhı

Ṣıġıncaġum ṭapuncaġum ṭapuñdır
Yataġum yasdanacaġum ḳapuñdır

Eyā püşt ü penāhı Rūşenīnüñ
İgen çoḳdur günāhı Rūşenīnüñ

M, MK 2b Nedendir sen bilürsün her gün āhın
Budur ḳorẖar ṣorasun her günāhın

---

21 13 uyẖulardan: yuẖulardan M. 14 elüm: elümi MK, N. 14 çeküp: çek MK, N. 15 ṣaẖla: ṣaḳla M. 17 meni: beni M. 18 benümle: menümle MK. 18 arasını: arasın MK. 20 ṣavāba: s̱evāba MK. 20 günāhumı: günāhımı MK. 20 s̱evāba: ṣavāba MK. 21 ẖamu: ḳamu M. 21 ʿālemlere: ʿāleme MK, N. 22 bir: çün M. 22 ü: -M. 22 ümīdümi: ümīdimi N. 22 dime: ḳaçan M. 23 ẖamunuñ: ḳamunuñ M. 24 yasdanacaġum: yastacaġum MK. 26 ḳorẖar: ḳorḳar M, ḳorẖu MK.

N 2b

Egerçi Rūşenīnüñ yā İlāhī
İgen bī-ḥadd ü bī-ʿadddür günāhı

Ne deñlü ġarḳ ise baḥr-ı ḫaṭāya
Baġışla āb-ı rūy-ı Muṣṭafāya

Anuñ geçmiş gelecek ṣuçını hep
Geç andan ʿafv idüp fażluñla yā Rabb

İlāhī sevgüñi ḳıl bize rūzī[22]
Virüben anuñ-ile sāz u sözi

Daḫı seni sevenler sevgüsin vir
Ḳalanda bī-meded feryāduma ir

Yine vir bir ʿamel k'ide muḳarreb
Yitişdüre senüñ sevgüñe yā Rabb

İlāhī nā-kes isem daḫı kes ḳıl
İdüp nefsüm nefīs ü ḫoş-nefes ḳıl

Saña yoḳ ḥüsn-i ẓanndan özge nesnem
Ṭapuñdan özge yoḳdur bir kimesnem

ʿAzīz itdüñ çü ḫāk-i ḫˇār idüm men
ʿAzīzüñi daḫı ḫˇār itmegil sen

Başumdan ḫamr-ı ḫod-bīnlik ḫumārın
Giderüp büri miskīnlik ḫımārın

Ayırma Rūşenīden vaṣl-ı fecrin
الهی لا تعذبّنی بهجرٍ

Beni sen bir nefes senden ayırma
Ḳapuñda ḳulluġuñdan bir dem ırma

Ne ʿöẕr idem ki bī-ḥaddür günāhum
Meger kim luṭfuñ ola ʿöẕr-ḫˇāhum

Duʿā-yı ḫayrla añan Rūşenīyi
İki ʿālemde ṭapsun rūşenīyi

M 3a

Ne ser kim yoḳ sücūdı sefcedür ol
Ne kef kim cūd itmez kefçedür ol

---

[22] [29] geç: giç M. [29] geç andan ʿafv idüp fażluñla yā Rabb: idüp ḫoş baḫşiş ü geçmişdi ol Rabb MK. [30] anuñ-ile: sevgüñ-ile MK. [32] ide: idüp M. [33]≈[34] M. [33] nefīs: nefs M. [34]≈[35] M. [34] -N, -MK. [35] -MK. [35]≈[39] N. [35] ḫāk-i: -M. [35] çü: -M. [37b] "Ey İlahım! Beni ayrılığınla azaplandırma." [38] beni: meni N. [38] bir: -M. [38] ḳapuñda: ḳapuñdan M. [40] ḫayrla: ḫayr ile MK.

Çü virdüñ ister idüm senden anı
Ḫudāyā zāyil itme benden anı

MK, N 3[a]

Nişānın kim virür kim bī-nişāndur
Mekānın kim bilür kim lā-mekāndur

Şikār idebilür mi peşşe pīli
Yudabilür mi būtīmār Nīli

Şehenşāhum cihān-tābum İlāhum
Ḫudāvendüm ü şāhum pādişāhum

كريما پادشاها بى نيازا
رحيما منعما بنده نوازا

Ḳamu cünbīdeye cünbiş viren sen
Gözedüp gözleyen sen heş viren sen

İlāhī nuṭḳumı nuṭḳ-ı Mesīḥ it
Dilümüñ ʿuḳdesin açup[23] faṣīḥ it

Meni aldamasun bu bī-vefāca
Olur aldanana merg-i müfācā

İlāhī istegümüz senden oldur
Bizi miskīn dirildüp miskīn öldür

Bölüginden ḳopar miskīnlerüñ hem
İdüp miskīnler ile yār u hem-dem

Gözüm baġlu öñümde çāhlarum çoḳ
Ṣınuḳ ayaġum elde dayaġum yoḳ

Ḳocaldum men velī ḥırṣum yigitdür
Gücüm yoḳ nefsüm ammā yige itdür

Ḥaḳuñ görmek dilerseñ kibriyāsın
Riyānuñ ṣı oḳın yaṣ kibr yasın

Degülseñ gebr ḳo kibr ü riyāyı
Göresün tā diyār-ı kibriyāyı

M 3[b]

Bu nefs-i gebr kibrüñ merkebidür
Ḥarūn-ı bed-legāmlıḳ meẕhebidür

---

[23] [42] Ḫudāyā: İlāhī M. [43] nişānın: nişānuñ MK. [46] “Ey kerem sahibi! Ey padişah! Ey ihtiyaçsız!/ Ey merhametli! Ey nimet veren! Ey kullarına iltifat eden.” [47] -N. [47] Bu beyit MK’da 127 nolu beyit olarak geçmektedir. [48] açup: acıp M. [49] meni: beni M. [50] istegümüz: istegüm çün M. [50] bizi: beni M. [51] bölüginden: bölüginde M. [52] çāhlarum: çāhlar M, N. [53] yigitdür: yegindür M. [53] men: ben MK. [54] yaṣ: baṣ N. [55] degülseñ: degülsün MK. [55]≈[56] M. [56] ḥarūn-ı bed-legāmlıḳ: ebālīs yolı anuñ MK. [56] ḥarūn-ı: ḥarūn u M.

Ne deñlü ṣuçlu iseñ oẖı geh gāh
الا لا تقنطوا من رحمة الله

Behişte dönderür cümle Caḥīmi
Ese ger luṭfla luṭfuñ nesīmi

MK, N 3[b]

Senüñ kūyuñda bir dermānde[y]em men
Ki bilmen rānde yāẖūd ẖˇānde[y]em men

Senüñ ʿaşḳuñla ṭapdum her ne ṭapdum
Añadur şükrüm ancaḳ saña ṭapdum

ضعیف مستمند و دل شکسته
غریب و دردمند و خوار و خسته

Diseñ ey pādişāhum baña bendem
Feleklerden öte giçerdi ẖandem

Mübārek ḳuldur ol kimse ki sen şāh
Benüm bendem diyesün aña geh gāh

Benüm[24] benlügüm al benden gider sen
Senüñ senlügüñ ile olayın ben

Menüm benlügümi benden Ḫudāyā
Senüñle ola benlügim menüm tā

ʿAṭā ḳıl Rūşenīye ḥüsn-i niyyet
Ḳoma ḳılmaya ʿiṣyān u ẖaṭiyyet

Yetiş ey ẖamunuñ püşt ü penāhı
Diyende Rūşenī miskīn İlāhī

Żamīrin şübheden pāk it İlāhī
Ġamīn göñlin feraḥ-nāk it İlāhī

بنور وجهك نور جنانی
اری کالبدر نوراً منه انی

M 4[a]

Derūnın nūruñ-ıla rūşen eyle
Birūnın luṭfuñ-ıla gülşen eyle

---

24 57 oẖı: oḳı M. 57b “Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin!” (Zumer Suresi 53. Ayet.) 59 rānde: rānde[y]em M. 59 yāẖūd: yā M. 59≈60 M. 61 و: -M. 61 “Zayıf ve ümitsiz ve gönlü kırılmış/ Garip ve dertli ve hakir ve hasta...” 64 benüm: menüm N. 64 benlügüm: benligim M. 64 gider sen: Ḫudāyā M. 64 olayın: olayım M. 64 ben: tā M. 64 ben: men MK. 65 menüm benlügümi benden Ḫudāyā/ senüñle ola benlügim menüm tā: menüm benlügümi al sen Ḫudāyā/ senüñle ola benlügüm benüm tā N, benüm benligümi benden gider sen/ senüñ senligüñ ile olayın ben M. 66 ḳoma ḳılmaya ʿiṣyān u ẖaṭiyyet: vücūdında ḳoma ḳılca ẖaṭiyyet M. 67 ẖamunuñ: ḳamunuñ M. 68 ġamīn: ġam-ı N. 69 “Yüzünün nuruyla ki gönlümün nuru, onda öyle bir nur görüyorum ki dolunay gibi…”

الهی اعطنی قلباً سلیماً
و جسماً سالماً نقسا حلیماً

لك الحمد لك المجد لك العزّ
Bulınmaz ḥażretüñe küfv hergiz

Nebī̇ler olıcaḳ vaṣfuñda ʿāciz
Bizüm ne sözimüz olur kimüz biz

MK, N 4[a]
Ẕelī̇l ü ḫˇār bir bergeşteyem men
Delī̇l ü yār-ı her sergeşteyem men

Senüñle olıcaḳ altı aḳçeyem[25] men
Özümle olsam velī̇ bir pula degmen

Senüñle olsam emī̇r-i tācdāram
Özümle olsam esī̇r-i ḫˇār u zāram

Senüñle olsam ġanī̇yem rūşenī̇yem
Özümle ẓulmet u dūn u denī̇yem

Pes imdi isterem yā Rabb senden
Senüñle olmaġum gitmeye benden

Ḳalup mıdur menāhī̇ yā maʿāṣī̇
Baña itdürmemüşdür nefs-i ʿāṣī̇

Zebūn itdi beni bu nefs-i ḫod-bī̇n
اغثنی یا غیاث المثتغیثین

بحق سورهٔ طه و یس
اغثنی یا غیاث المثتغیثین

Eyā gündüzde ḥayrānlar celī̇si
Gicede vālih olanlar enī̇si

Ḫamu ṭāliblerüñ maṭlūbı sensün
Muḥibb olanlaruñ maḥbūbı sensün

Senüñ tesbī̇ḥüñ oḳur murġ u māhī̇
Virür birligüñe eşyā güvāhī̇

---

[25] [71] “Ey İlahım! Bana temiz bir kalp, sağlıklı ve zayıf bir beden ver.” [72a] “Sanadır övgü, senindir şan, sana aittir izzet.” [74] bergeşteyem: sergeşteyem MK. [74] her: bir MK. [75] aḳçeyem: elsceyem MK. [76] esī̇r-i: esī̇r u N. [80] beni: meni N. [80b] “Ey yardım isteyenlerin yardımcısı! Bana yardım et!” [81] “Ey yardım isteyenlerin yardımcısı! Taha ve Yasin surelerinin hürmetine bana yardım et!” [81] -MK, -N. [83] ḫamu: ḳamu M. [83] muḥibb: muḥabbet M.

M 4b

Ki senden ḫālī bir yer yoḫ cihānda
Degülsün hiç līkin bir mekānda

Eger fācir ü ger ḫod-ehl birdür
Senüñ birligüñe cümle muḳırrdur

Ṭapuñ ṭapdurmasaydı ger ḳapuñı
Ṭapan ḳapuñı ṭapmazdı ṭapuñı

Dimeseñ فاذ کرونی yā İlāhī
Kim añabiledi sen pādişāhı

Yolum tārīk ü tār u bīm u pür-seng
Yüküm ḳatı aġırdur merkebüm leng

MK, N 4b

Aġırdur merkebümüñ bārı bārı
Meger yārī ḳılup yöñülde Bārī

Gel imdi tār u mār it kār u bāruñ
Ola tā bārgāh-ı birre bāruñ

Gözüñden ebr-veş bārānı her bār
Dök[26] olsun dīniñüñ eşcārı pür-bār

Nebīler kimi itgil meẕhebüm pāk
Velīler bigi it bī-bīm ü bī-bāk

Gider ṣadrumdaki vesvāsı yā Rabb
Arıt mirʾāt-ı dilden pası yā Rabb

Ḳoma sevgüñden özge sevgü dilde
Ḳoyup ancaḳ aduñ yādını dilde

Ḳabūl eyleyüben dāʿī duʿāsın
İşit nefs-i münādīnüñ nidāsın

Virensün Rūşenīye gün gibi dīn
İdensün ẓulmetin nūruñla aydın

N'ola ʿizzet olunsam ben de geh gāh
ʿAzīz olur ʿazīzüñ ʿabdi ey şāh

Düşer çün ṭuzlaya nāgāh bir kelb
Ki kelb eyyāmla olur ṭuza ḳalb

---

[26] [85] yoḫ: yoḳ M. [85] degülsün: degülseñ M. [86] ü: -M. [86] ger: eger M. [86] cümle: ḳamu M. [87] ḳapuñı: ṭapuñı M. [88] فاذ کرونی: Beni anın! [89] bīm: teng M. [90] yöñülde: yöñülede MK, yöngülde N. [92] dök: tök M. [93] kimi: gibi M. [94] arıt: silüp M. [95] ḳoyup: ḳo it M. [96] dāʿī: anuñ M. [97] gibi: bigi MK. [97] idensün: idersün MK. [99] ki kelb eyyāmla olur ṭuza ḳalb: olur tebdīlle ḫod ṭuza ol ḳalb M, ki ol eyyāmla ṭuza olur ḳalb N.

M 5ª İtüñ itligi itden küllī gider
İtüñ itligini ṭuzla ṭuz ider

Nemek-lānda ṭahāret ṭapıcaķ seg
Anuñ gibi ḫabīs̱ ü zişt ü bed-reg

İtüñ ger itliginden ķılca ķala
Ki elbetde düşer ol ķīl u ķāle

Nedür kemter mi oldı segden insān
Olan aʿyānuñ ol ʿaynına insān

Ṭahāret ṭap nemek-lānında şerʿüñ
Döne tā ṭuza cümle aṣl u ferʿüñ

MK, N 5ª Ola ṭuzlu sözüñ tā ḫalķ içinde
Nemek-lāna dönesün delķ içinde

Ne kim var mısmıl olup hep sözüñden
Ṭapa ḫoş fāʾide cümle özüñden

Senüñ tā senligüñden ķala bir ķıl
Olasıdur o ķıl üstinde yüz ķīl

Ger olmasun dir-iseñ sende ķīli
Ķalender-vār özüñde ķoma ķılı

Ne ādem kim cihānda ķala ķıla
Düşesidür ol āḫir ķāl u ķīle

Cünubdur kimde ķala bir ķurı[27] ķıl
Şerīʿatde budur söz itmegil ķıl

Degülseñ Dūzaḫī ķīli bıraķġıl
Sözümi fehm idüben itmegil ķīl

Niçün kim görünür insānda bir ķıl
Niçe yüz biñ ķadar Kūh-ı Serendīl

Nedür insān luġatde merdüm-i çeşm
Ne dimekdür gör insān ṭutmayup ḫışm

Mükāteb bendedür ḥürr olmaz ey yār
Ki mādām anda bir yarım direm var

[27] [101] gibi: bigi MK. [101]≈[102] M. [102] ki elbetde düşer ol: düşer elbetde andan M. [106] ṭapa: ṭapup M. [110] ķurı: ķuru M. [111] idüben: ķılġıl M. [111] itmegil: itmeyüp M. [112] -MK, -N. [113] ṭutmayup: dutmayup M.

M 5b İşitmişem bu sözi ben bir erden
Ḳalender aña dirler giçe serden

Olayın dirseñ ʿālemde server
Ḳalender ol ḳalender ol ḳalender

Ḳalender ol durur kim terk ide ser
Degül rīş tırāş iden ḳalender

Ḳul ol ḳo ḳīl u ḳāli ehl-i ḥāle
Ki varmaz şāha her kim ḳıla ḳala

Ṭuruḳdan ḳurtılur ṣalan saḳalın
Keser ḫalḳuñ dilinden ḳīl u ḳālin

Cünup gezme gel ey zāhid boyun ṣun
Girüp tevḥīd baḥrına revān yun

Bilüñe baġlayup bir foṭa-i ḫoş
Gice gündüz dime it ġūṭe-i ḫoş

MK, N 5b Ola kim yuna yuna pāk olasun
İki ʿālemde ḫoş bī-bāk olasun

Varasun ʿālem-i pāke olup pāk
Olup ḫoş mest ü ḥayrān u feraḥ-nāk

Direm bu sözi ben her cürd u mürde
Odur zinde özinden ola mürde

Odur mürde ki dirile kimesne
Elinden gelmez ola hiç nesne

Eger Uçmaḳ dilerseñ sāde-rū ol
Cehennem ister-iseñ ʿabd-i mū ol

Der-beyān-ı fevā'id-i girye[28]

Dimiş ol kim bu yolda itmiş ululuḳ
Başı her āfetüñ bī-hūde-gūluḳ

Aḳıt zer üstine sīm-i müẕābı
Diz eẕhāb ucına lüʾlüʾ-i nābı

---

[28] [115] ben: men M. [117] -MK, -N. [120] revān: özüñ M. [122] bāk: pāk M. [124] cürd u mürde: cürde mürde M. [124] özinden: özinde M. der-beyān-ı fevā'id-i girye: temmet MK, der-fevā'id-i girye M. der-beyān-ı fevā'id-i girye: "Ağlamanın faydalarını beyan eder." [128] ezhāb: ezhār MK, N.

M 6[a] Getür cūşa yine deryā-yı ḫūnı
Ḳara ḳanlara ġarḳ it sürḫ-i ḫūnı

Gözüñden yüzüñe yaġdır yaġışlar
Ki bir ḳaṭresine biñ ṣuç baġışlar

Gözüñ mehdinde çeşmüñ ṭıflın aġlat
Ki tā cūşa gele pistān-ı raḥmet

Getür deryā-yı ʿaynuñ ḫūb-ı cūşa
Gele tā baḥr-ı baḫşāyiş ḫurūşa

Seḥābın çeşmüñüñ it yine giryān
İder çün ebr-i giryān bāġı ḫandān

Tenüñ bāġına çeşmüñ eyle giryān
Ki tā bostān-ı cismüñ ola ḫandān

Seḥāb aġlamasa gülmez çemenler
Türemez güller ü bitmez semenler

Gözüñ yaşı günāhuñ çirkini yur
İder kişiyi başdan ayaġa nūr

MK 6[a] Püser aġlamasa pistān-ı māder
Südin virür mi coşup ey birāder

N 6[a] Gözüñden[29] jāleler dök şebnem-ile
Görinüp ḳanlu yaşuñ derhem-ile

Niçe yüz biñ günehkāruñ günāhın
Baġışlar işidende bir kez āhın

Anuñ luṭfı öküşdür pes ḳayırma
Ṣaḳın luṭfından özüñi ayırma

Gözüñden eyle tök müşg-ile eşki
Gele yaġışlaruñ ol eşke reşki

Gözüñden seyl-i ḫūnīn eyle gitsün
Seni deryāya iltüp ġarḳ itsün

Yuyup pāk eylesün deryā seni ḫoş
Gidersün tīreligüñ rūşenī-veş

---

[29] [129] ḫūnı: nūnı M. [130] gözüñden yüzüñe: kökünden gözüñüñ M. [130] bir: her M. [131] pistān: büstān MK. [134] -MK, -N. [135] -MK, -N. [138] gözüñden: gülüñden M. [138] dök: tök M. [138] görinüp: görünüp N. [139] işidende: işidüben M. [140] ṣaḳın: ṣaḫın N. [141] -MK, -N. [142] iltüp: eyleyüp M.

M 6b

İçüñ ṭaşuñ cemīʿi gülşen olsun
Dilüñ pür-nūr u çeşmüñ rūşen olsun

Ṭahāret ṭapubanı olasun pāk
Olasun dünye ü ʿuḳbāda bī-bāk

Gel āhuñ Rūşenī-mānend berḳ it
Gözüñüñ yaşına özüñi ġarḳ it

Saña bir nesne olmaz hiç hem-rāh
Meger gözüñ yaşıyla bir nefes āh

Bu söz gerçi dinüpdür olmaz ancaḳ
Yele tekye eylemek ṣuya ṭayanmaḳ

Çü cemʿ itdüm bu pend-i şeyẖ u şābı
Adı ḳonıldı miskinlik kitābı

Der beyān-ı aḥvāl-i taṣavvuf

Nedür dinse taṣavvuf di teẕellül
Ḫuşūʿ u meskenet ṣabr u taḥammül

Taṣavvuf küllī geçmekdür özinden
Daẖı incinmemekdür il sözinden

Taṣavvuf Ḥaḳ yolından çıḳmamaḳdur[30]
Taṣavvuf kimse göñlin yıẖmamaḳdur

MK, N 6b

Taṣavvuf ẖalḳla ẖulḳ-ı ḥasendür
Bu söz ehl-i Ḥüseyn ile Ḥasandur

Taṣavvuf az uyuyup az yimekdür
Ḥaḳuñ esmāsını çoẖ çoẖ dimekdür

Bulandurma bulanma ṣūfī iseñ
Cefā ü cevr ḳılma mūfī iseñ

Bulanduran bulanan ṣūfī olmaz
Cefā ü cevr ḳılan mūfī olmaz

Taṣavvuf ẖˇānını ol kim yimişdür
Ki الصّوفيّ كالارض dimişdür

---

[30] 144 çeşmüñ: vechüñ MK, N. 145 ṭapubeni: ṭapasın M. 145 olasın: oluban M. 146 özüñi: öziñi N. 147 olmaz: gelmez MK. 148 -MK. Der-beyān-ı aḥvāl-i taṣavvuf: der taʿrīf-i ṣūfī kavā'id MK, der taṣavvuf M. Der-beyān-ı aḥvāl-i taṣavvuf: "Tasavvufun şartlarını beyan eder." 150 u: -M. 152 çıḳmamaḳdur: çıẖmamaḳdur MK. 152 yıẖmamaḳdur: yıḳmamaḳdur M. 154 çoẖ çoẖ: çoḳ çoḳ M. 157 الصّوفيّ كالارض: "Sûfî toprak gibidir."

M 7[a]

Temsīl

Döker her kim ki yir üzre ḳabīḥi
Yir andan bitürür dürlü melīḥi

Gül üstine dökerseñ gül bitürür
Şaḳāyıḳ türedür sünbül bitürür

Öper ayaġın üstinde duranuñ
Olur pāmālı başına uranuñ

Cefā idene gösterür vefāyı
ʿAnā gösterene ider s̱enāyı

Alınmaz yırtuban virene zaḥmet
Virür ḳarnın yarana dürlü niʿmet

Yidürür lūt u pūtı let urana
Sögüp söylemez üstinde durana

Ki yitmiş iki millet dir aña yir
Berāberdür ḳatında kūdek ü pīr

Öper ḳucar eyü yavuz dimez hiç
Ne ʿāḳıl dir ne zīrek dir ne ḫod gīc

Durur üstinde niçe ṭaġ u ṭaşlar
Ne altından sıvışur ne ḫod aşlar

Yetişen yaḫar üstinde odunı[31]
Söyündürmez kimesnenüñ odunı

MK, N 7[a]

Ne söger ne döger puşup ne ḳaḳır
Başar baġrına sevdüginden āḫir

Başar baġrına ṭaġlar kimi ṭaşı
Töküp gözden deñizler kimi yaşı

Ser-efgende ḫāmūş olup oturur
Cefā ü cevrini ḫalḳuñ götürür

Cefā çekdügiçündür ṭopṭolu genc
Ḳaçan genç ele girür çekmese renc

M 7[b]

Ṣavurup bāda virür ḫākini yād
Sögüp söylemez itmez āh u feryād

---

[31] temsil: -MK, -N. [158] andan: anda MK. [160] duranıñ: ṭuranuñ M. [162] alınmaz: ilenmez M. [166] ṭaġ u ṭaşlar: daġ u daşlar MK. [167] yaḫar: yaḳar M. [169] kimi: gibi M. [169] töküp: döker M. [169] deñizler: deñiz M. [172] bāda: ḫāke N.

Oda ṣuya virür ṭopraġını yel
Ki ṭoġru baġlayup ḫoş ḳulluġa bel

Budur ḳulluġı kim olup murāḳıb[32]
Oturur oluban ḥālin muḥāsib

Döner gird-i serinde çarḫ-ı pergār
Durupdur noḳṭa teg ortada ey yār

Dili zinde özidür mürde-endām
Gezer içinde ṭaşında ded ü dām

Ḳomışlardur başında bunca ṭaġı
Durupdur şöyle deprenmez ayaġı

Taṣavvufdan çü yoḳdur sende dāniş
Yöri var bir bilen kişiye danış

Der-taʿrīf-i taṣavvuf

Taṣavvuf terk-i daʿvādur dimişler
Daḫı kitmān-ı maʿnādur dimişler

Taṣavvuf terk-i ḳīl u ḳāle dirler
Hemān vecd ü semāʿ u ḥāle dirler

Taṣavvuf ḥıfẓ-ı evḳāta dimişler
Taṣavvuf terk-i ṭāmāta dimişler

MK, N 7[b] Taṣavvuf bābıdur bezl ü ʿaṭānuñ
Taṣavvuf beytidür mihr ü vefānuñ

Taṣavvuf bir hidāyetdür Ḫudādan
Bunı men söylemedüm bil hevādan

Taṣavvuf terk-i evṭāndur dimişler
Taṣavvuf hicr-i iḫvāndur dimişler

Taṣavvuf dāʾim olmaḳdur murāḳıb
Olup irte gice ḥālin muḥāsib

M 8[a] Taṣavvuf itmemeklikdür taṣallüf
Ḥaḳuñ emrine itmeyüp taṣarruf

---

[32] [174] ḥālin: ḥākin M. [175] durupdur: ṭurupdur N. [176] ṭaşında: daşında MK. [177] durupdur: ṭurupdur N. [177] ṭaġı: daġı MK. der-taʿrīf-i taṣavvuf: der-taḥḳīḳ baʿżı ez-ehl-i intidā ü ṣaf-ı ṣūfīyyerā N., taʿrīf-i diğer MK. [183] men: ben N.

Taṣavvuf ḳalbi Ḥaḳḳa bağlamaḳdur
Yüregin ʿaşḳ odıyla dağlamaḳdur

Taṣavvuf ḥüsn-i ḫulḳ ile edebdür
Velī ḥüsn-i edeb iʿṭā-yı Rabbdur

Taṣavvuf bilmedür eṭvār-ı ḳalbi
Arıdup ḳomaya ḳalbinde ḳalbi

Taṣavvuf yār olup bār olmamaḳdur
Gül-i gül-zār olup ḫār olmamaḳdur

Cihānuñ şāhı ʿAbdullāh-ı Enṣār
Dimiş yār ol velī bār olma zinhār

Düşüben ʿaşḳ odına bī-tekellüf
Yanup küllī kül olmaḳdur taṣavvuf

Yanar bir şemʿ idür Ḥaḳḳuñ taṣavvuf
Söyünmez dimesiyle münkirüñ puf

Cemīʿ i ḫalḳı bir görüp taṣavvuf
Dimemekdür eyüye yavuza tuf

Yanar bir nūrdur dilde taṣavvuf
Yanar rīş u burūtı her ki dir puf

İrādetdür dimiş baʿżı taṣavvuf
Dimeyüp şeyḫine üstādına uf

MK, N 8[a] Dimiş bir uġramış fetḥ u fütūḥa
Taṣavvuf beẕl-i nefse beẕl-i rūḥa

Kerāmet ṣatmamaḳlıḳdur taṣavvuf
Ḥaḳuñ işinde itmeyüp taṣarruf

Vefā göstermedür mānend-i Yūsuf
Ġanīmet bilmedür vaḳti taṣavvuf

Giçen ʿömri içün idüp teʾessüf
Cefā iden kimesne-y-çün telaṭṭuf

M 8[b] Dimiş Ẕü'n-nūn-ı Mıṣrī kim taṣavvuf
Ḳabūl-ı şerʿ dür terk-i tekellüf[33]

Dimiş Maʿrūf-ı Kerḫī kim taṣavvuf
Temelluḳdur taḫalluḳdur telaṭṭuf

---

[33] [187] dağlamaḳdur: ṭağlamaḳdur N. [188] ḥüsn-i ḫulḳ: ḥüsn ü ḫulḳ M, MK. [189] ḳomaya: ḳoymaya M. [194] cemīʿ i: cemīʿ M. [196] uf: yuf N. [200] kimesne-y-çün: kimesne içün M, MK. [201]≈[203] MK. [202] -MK.

Ebū Bekir Muḥammed dir taṣavvuf
Teʿarrüfdür teʿarrüfdür teʿarrüf

Dinilmişdür taṣavvuf mā-sebaḳdan
Sükūn-ı ḳalbdür mā-dūn-ı Ḥaḳdan

Dimişdür bu sözi Ḥamdūn Ḳaṣṣār
Mürīd-i Bū Türāb u şeyḫ-i ebrār

Taṣavvuf oldur olup cismi ṭayyār
Ola aḥvāl-i ḳalbi ʿaynı seyyār

Dimiş bu sözi olunmış icābet
Nedür dinse taṣavvuf di inābet

Olar kim şeyḫlıḳ temkīne dirler
Taṣavvuf tevbe ü telḳīne dirler

Ebū ʿOs̱mān-ı Mekkīnüñ sözidür
Taṣavvuf zühd ü taḳvānuñ özidür

Dimişdür hem taṣavvuf Bişr-i Ḥāfī
Arıdup itmedür göñlini ṣāfī

Taṣavvufdur dir İbrāhīm Edhem
Ṭarīḳinde Ḥaḳuñ ṭurmaġı muḥkem

N 8[b] Taṣavvufdur dinilmiş üns ü ḳurbet
Ara yirden sürilüp ḫavf u heybet

MK 8[b] Taṣavvuf buġż-ı dünyā-yı denīdür
Bu sözi söyleyen bil Rūşenīdür

Kitābında dimiş ṣāḥib-taṣarruf[34]
Cemīʿi ondur erkān-ı taṣavvuf

Taṣavvufdur dinilmiş ṣafvet-i ḳalb
Ḫudādan ġayrıdan ḳalbin idüp ḳalb

M 9[a] Taṣavvuf ḫalḳdan ḳaçmaġa dirler
Özi-y-çün Ḥaḳḳa yol açmaġa dirler

Özin ögmege şeydālıḳ dimişler
Daḫı yirmege raʿnālıḳ dimişler

---

[34] 206 ʿaynı: ʿayn-ı M, ġaybı MK. 210 göñlüni: ḳalbini N. 211 taṣavvufdur: taṣavvuf N. 211 ṭarīḳinde: ṭarīḳatde N. 211 ṭurmaġı: durmaġı M. 214 taṣarruf: taṣavvuf N. 215 idüp: ide M.

Kerāmet ṣatmamaḳlıḳdur kerāmet
Kerāmetdür dinilmiş terk-i ʿādet

Muḥibb maḥbūbın ey ṣāḥib-saʿādet
Görüp söyleşmedür keşf ü kerāmet

Der Kitmān-ı Sırr Gūyed

Dime ey ʿömrin itürmiş riyāda
Ṣu üzre yürüdüm uçdum havāda

Ṣu üzre yürüseñ ẖas olasun ẖas
Havāda uçsañ olasun meges pes

Olar kim maḥv bāġından yimişler
Kerāmet ṣatmaġa itlik dimişler

Eşeklikdür dimişler almasına
El uzatma ṣaẖın kim almasına

Ḫaber virmege gizlü nesneden hem
Müneccimlik dimişdür şeyẖ feʾfhem

Muʿallimlük dimişler pīrlige
Gel anı terk it ulaş birlige

N 9[a] Dimiş bir server-i ẖoş ser-firāz er
Serüñ vir virme sırruñ ey birāder

MK 9[a] Ki sırrı gizlemek merdānelikdür
Velī fāş eylemek dīvānelikdür

Ne esrāruñ ki vardur şavḳ-ı nūrı
Bil aḥrāruñ ṣudūrıdur ḳubūrı

Olar kim cām-ı Ḥaḳ nūş eylemişler
Bu yolda gör ki n'idüp[35] n'eylemişler

M 9[b] Bilüp esrār-ı Ḥaḳḳı gizlemişler
Ḥaḳuñ ṭoġru ṭarīḳin izlemişler

Emīrü'l-müʾminīn ol Şīr-i Yezdān
Fütüvvet sırr-ı ḥāle didi ey cān

[35] Der kitmān-ı sırr gūyed: Der naṣīḥat-ı kitmān-ı sırr gūyed MK., Der naṣīḥat u kitmān-ı sırr N. Der kitmān-ı sırr gūyed: "Sır saklamayı söyler." [220] yürüdüm: yöridüm MK. [221] yürüseñ: yöriseñ MK. [223] ṣaẖın: ṣaḳın M. [225] it: -N. [227] gizlemek: ṣaḳlamaḳ N. [229] nidüp: nider M. [229] niylemişler: niylemişdür M.

Size ger sırrumı tökmem anı men
Çeküp fi'l-ḥāl ḳoparuram yaḳamdan

İdenler Ḥaḳ yolında rāh-berlik
Özinden giçmege dimişler erlik

Peyember didi her kim sırrı gizler
İrür maḳṣūdına tīz izin izler

Zer u nuḳre nihān olmasa kānda
ʿAzīz olmazdı çıḳup dükkānda

Anuñ kim ḫāne-yi esrārı cāndur
Anı bilgil ki sulṭān-ı cihāndur

Eger pinhān ide yir toḫmını ol
Gelür çoḳ ḥāṣılı anuñ olur bol

Ekinci itmese toḫmını pinhān
İter bitmez ḥavādiṡ irür ey cān

Ḳışın yir ṣaḳlamasa sırrını ger
Yazın olmazdı ḫoş sebz ü ḫoş ter

Rübūbiyyetden ey sırr iden ifşā
Ṣaḳın ifşāsına küfr ola inşā

N 9[b] Kesildi sırr dimekden niçe serler
Aṣıldı dāra niçe şīr-i nerler

MK 9[b] Kime ögretdiler ʿilm-i ledünden
Dilin bağladılar anuñ suḫandan

Bizüm sermāyemüz işkestelikdür
Şikest olmaḳ bu yolda restelikdür

Eger cehd eyleyüp bulsañ[36] şikesti
Dürüst ider urup Cabbār desti

M 10[a] Nebīsi seyyidi ins ü perīnüñ
Ḳaḳup ḳapusını her bir ḳarīnüñ

Münācāt eyleyecegiz Ḫudāya
Meni daḫı ḳatuñ dirdi duʿāya

---

[36] [232] tökmem: dökmem M. [232] ḳoparuram: ḳoparam MK. [232]≈[233] MK. [237] çoḳ: çoḫ MK. [238]≈[239] M. [239] olmazdı: olmaz-idi MK. [240] ṣaḳın: ṣaḫın N. [241] niçe: nice M. [243] işkestelikdür: şikestelikdür M. [244] bulsañ: bilseñ MK, N. [244] ider: eyler MK. [246] meni: beni M.

Deñiz yardım diler gör ḳaṭrelerden
Meded umar güneş hem ẕerrelerden

Der Terk-i Ṭāmāt Gūyed

Yine sāḳī bizi mest-i müdām it
Müdāmı ṣunuban mest-i müdām it

Müdāmı kim içenler vāṣıl oldı
Dilekleri dükeli ḥāṣıl oldı

Müdāmı kim ne rengi var ne būsı
Ne baş aġrıtması ne ḫod yuḫusı

Müdāmı kim ḥayātıdur cihānuñ
Dilekdür dilegi hem cānı cānuñ

Müdāmı kim Ḥaḳa ṭapanlar içer
Ġarażsuz Tañrıya ṭapanlar içer

Ne kāse görinür ortada ne mey
Ne çeng ü berbaṭ u ne deff ü ne ney

Müdāmı kim içen bulup ferāġı
Çeker öz özine eli ayaġı

N 10a Ne ḳabż u basṭ ve ne telvīn ü temkīn
Ne üns ü heybet ü ne ān ve ne īn

MK 10a Ne tāc u ḫırḳa ne cübbe ne destār
Ne zühd ü fısḳ ve ne inkār u iḳrār

Ne şeyḫūḫet ġamı ne tevbe telḳīn
Ne h͗āb u vāḳıʿa ne erkān u āyīn

Ne seccāde ne tesbīḥ ve ne ṭāʿāt
Ne ẕikr ü fikr ve ne evrād u evḳāt

M 10b Ne aḳvāl u maḳāmāt ve maḳālāt[37]
Ne hay u hūy ve ne āh u ne ḥālāt

Ne is̱bāt ve ne nefy ve ne bidāyet
Ne āfāt ve ne ḳat ve ne nihāyet

Ne ibrīḳ ve ne misvāk ve ne naʿlīn
Ne pister ne nihālīn ve ne bālīn

---

[37] Der Terk-i Ṭāmāt Gūyed: "Uygunsuz sözlerin terkini söyler." [251]≈[253] N. [257] şeyḫūḫet: şeyḫiyyet N. [259] aḳvāl u: aḳvāl-ı M. [260] āfāt: evḳāt N.

Ne teşkīk ve ne teşbīh ve su᾿ālāt
Ne ḳīl u ḳāl ve ne ders u maḳālāt

Gider ḳalmaz dilinde şaṭḥ u ṭāmāt
Ḥadīs̠-i daʿvā ü keşf ü kerāmāt

Ögünmez itmez ayruḳ lāf u lūfı
Ṣafā ehli dir aña merd-i ṣūfī

Ez-der beyān-ı anka ṣūfī tā mānend-i ḫāk neşod pāk neşod

Bilür misiz yire niçün dinür yir
Yerüp yir çöb dimez hemīn hemān yir

Aña yir dirler ammā hiç yirmez
Anuñ sırrına hergiz kimse irmez

Ne deñlü kim virilmişdür emānet
Virür yine virene bī-ḫıyānet

Eyüdür cümle dirler ḫalḳ sābāş
Anuñ-çün ḫalḳ-ı ʿālem indürür baş

N 10[b] Taḥammül eylemekde Rūşenī var
Gice gündüz dürüşüp ol zemīn-vār

MK 10[b] Ḥaḳuñ gencīne gencīne ola tā
Dilüñ genci olup pāk u muṣaffā

Cihānda ṭapmaḳ isterseñ vefā ḫoş
Cefākeş ol cefākeş ol cefākeş

Varayın dir iseñ Ḥaḳḳa budur yol
Bir arada otur s̠ābit-ḳadem ol

M 11[a] Zemīn bigi içüñ gencile dolsun
Dilüñ gencīne-yi esrār olsun

Gerek ṣūfī ḥamūl ola zemīn-vār[38]
Taḥammül eyleye yaʿnī ne güç var

Taṣavvuf ehli ḳatında budur yol
Zemīn kimi ḥalīm ü bār-keş ol

[38] Ez-der beyān-ı īn ke ṣūfī tā mānend-i ḫāk neşeved pāk neşeved: Der beyān-ı īn ke ṣūfī tā mānend-i ḫāk neşeved pāk neşeved MK, Ṣūfī tā mānend-i ḫāk neşeved pāk neşeved N. Ez-der beyān-ı īn ke ṣūfī tā mānend-i ḫāk neşeved pāk neşeved: "Sufînin toprak gibi olmadıkça paklanmayacağının beyanıdır." [267] deñlü: ñlü M. [271] ṭapmaḳ: ṭapmaġ M. [272] dir iseñ: dirseñ M. [273] bigi: kimi N. [273] dolsun: ṭolsun N. [275] kimi: bigi M.

Dilerseñ ine gökden feyż-i Ḥaḳḳ bol
Zemīn teg her zamān otur zemīn ol

Her işe yir kimi itseñ taḥammül
Olursun yir kimi ṣāḥib-tecemmül

Gerek kim beñzeye ey merd-i ṣūfī
Elenmiş ṣu sepilmiş ḫāke ṣūfī

Ne andan kimse payına irür derd
Ne bir kimse gözine irişür gerd

Bu sözi gerçi dimişler ulular
Açuḳ göñüllüler yüzi ṣulular

Ne igen yumşaġ ol kim başılasun
Ne igen yavuz ol kim aṣılasun

Ne miskīn kim dili ol ola pür-kīn
Eşek miskīn di aña dime miskīn

Özüñ ṭopraḳ kimi ṭutġıl açuḳ ḫoş
Ṣaḳınġıl olmaġıl od gibi serkeş

N 11[a] Od olup ḫalḳı yandırma türāb ol
ʿİmāret olayın dirseñ ḫarāb ol

Ṭaş olma ṭopraḳ ol tā bite verdüñ
Bahār ol olma ḳış tā gide serdüñ

Çü ṭopraḳdur nihāduñ āteş olma
Yaḳup od kimi ḫalḳı serkeş olma

MK 11[a] Çü Şeyṭānuñ nihādı āteş oldı
Beġāyet serkeş ü gerden-keş oldı

M 11[b] Emānetdār u serpūş ol zemīn-vār
Saña muḥtāc ola tā kim ne kim var

Tırāş it taḫtasını sīneñüñ var
Yazıla tā kim anda her ne kim[39] var

Dilerseñ kim bitüre ṭopraġuñ gül
Gicede aġlayup gündüzde ḫoş gül

---

[39] [276] -MK. [276] zemīn ol: zemīn-vār N. [277] -MK. [277] kimi: gibi M. [279] irişür: irişe M. [279] irür: ire M. [280] gerçi: cümle N. [281] yumşaġ: yumşaḳ N. [283] kimi: gibi M. [283] ṭutġıl: ṭutgil M. [283] gibi: kimi N. [285] ṭaş: daş MK. [285]≈[286], [286]≈[287] M. [286] kimi: gibi M. [289] ne kim: leẕẕet kim M. [290] gicede: giçede M.

Eger pā-būs-ı yāre isteseñ yol[40]
Zemīn kimi yöri var ḫāk-i rāh ol

Degül cüz-i ḫāk çün kim maẓhar-ı gül
Dürüş ṭoprak olagör tā bite gül

Eger ṣūfī olayın dir iseñ var
Başuñ ayaġa ḳoyup ol zemīn-vār

Zemīn kimi olursañ ṣūfī olduñ
Olamazsañ ṣaḳın lā-yūfī olduñ

Gülüp sözüñe lāf u lūf dirler
Görenler cümle saña yuf dirler

Ölüp ḫāk olısarsun bir gün ey yār
Yöri ölmezden öñdin ṭopraḳ ol var

Zemīn kimi olup ḫoş mest-i medhūş
İdesün gökden inen şerbeti nūş

İdesün tā muḥabbet ḫamrını nūş
Meveddet sözlerini idüben gūş

Zemīn olduġı-çün her demde ḫāmūş
Şarābın āsmānuñ ḫūb ider nūş

Müdāmī içesün bī-kāse müller
Gülistānuñda bitüp dürlü güller

N 11b Olasun yir kimi esrāra maḫzen
Olup cevherler içün kān u maʿden

Dalında bir gülüñ yüz dürlü gül var
Bir üzüm dānesinde anca mül var

M 12a, MK 11b Dilerseñ tā olasun tāc-ı tārik
Zemīn kimi vaḳūr ol olma muḍḥik

Der beyān-ı taʿrīf-i ṣūfī gūyed

Dimiş ṣūfī içün sehl ibn-i saʿlūk
Odur kim ola ne mālik ne memlūk

---

40 291 būs: pūs M. 291 kimi: gibi M. 292 ṭopraḳ: ṭopraġ MK. 292 -N. 293 var: ey yār MK. 294 kimi: bigi M. 294 olamazsañ: olımazsañ N. 294 ṣaḳın: ṣaḫın N. 297 kimi: gibi M. 297b≈298a MK. 299 -MK, -N. 300 bitüp: bite M. 300 dürlü: tāze M. 301 kimi: gibi M. 301 içün: çün M. 301 kān u maʿden: kān-ı maʿden M. 302 anca: ança M. der beyān-ı taʿrīf-i ṣūfī gūyed: der taʿrīf-i ṣūfī gūyed M, MK. Der beyān-ı taʿrīf-i ṣūfī gūyed: "Sufi'nin tarifinin beyanını söyler."

Odur ṣūfī kim olup nefsi nāsī
Riʿāyet eyleye luṭfıyla nāsı

Dimiş bir şāh-bāz oldur ki ṣūfī
Ola ṭāvūs-ı ḥażret nefs-i mūfī

Aña dimiş taṣavvuf ehli ṣūfī
Ola mecmūʿ-ı esrāra vuḳūfı

Ḥisāb ehli aña dimiş ki ṣūfī
Elifdendür diye elf-i ulūfı

Muvaḥḥidler ḳatında oldur ki ṣūfī
Ḥurūf ola ve olmaya ḥurūfī

Raṣad ehli ḳatında oldur ki ṣūfī
Anuñ ṭapmaz ola şemsi küsūfı

Nücūm ehli aña dirler ki ṣūfī
Nücūmı bulmaya hergiz ḫusūfı

Dimiş bir göñli ṣāfī merd-i Kūfī
Küdūretden ṣafā bulana ṣūfī

Saña direm dime ey merd-i mūfī
Perākende olan kişiye ṣūfī

Ne ṣūfīnüñ ki vardur lāf u lūfı
Anı bil kim degüldür merd-i ṣūfī

Giyendür ṣafvet-ile ṣāf-ı ṣōfı
Ṣafā ehli ḳatında ṣāfı ṣūfī

N 12[a] Ne ṣūfīnüñ kim olmaz öz özi ṣāf
Görür her gördügünde dürlü evṣāf

M 12[b] Dime ṣūfī aña bī-hūde-gū di
Daḫı uṣlu dime aña delü di

MK 12[a] Özüñden ṣāfī it evṣāfı ṣūfī
Diyeler saña tā kim ṣāfī ṣūfī

Aña dir Rūşenī dervīş u ṣūfī[41]
Bile mecmūʿ-ı esmādan Raʾūfı

Bilendür bildürendür merd-i ṣūfī
Ṣıfāt u ẕātullāh-ı ʿAṭūfı

---

[41] [308] elifdendür diye elf-i ulūfı: ḥurūf ola ve olmaya ḥurūfī N. [309] -N. [315] ṣāf-ı: ṣāfı N. [317] -MK, -N. [319] Raʾūfı: vuḳūfı MK.

Ṣafā ile giyer degme ki ṣōfı[42]
Ṣafā ehli aña dir ṣāfī ṣūfī

Yöri ṣūfī ol urma lāf u lūfı
İli aldama itme kāf u kūfı

Gerek ṣūfī ola maḳsūma rāżī
Olup ḥālī ne müstaḳbel ne māżī

Taṣavvuf fenni ẖod bir ṭurfe fenndür
Kime gül mül kime zehr ü dikendür

Taṣavvuf bizemekdür şerʿ le özin
İşitmekdür ne dinse şerʿ sözin

Binā-yı şerʿ kim muḥkem binādur
Anuñ bennāsı maḥbūb-ı Ḫudādur

Yapan ṣūretde gerçi Muṣṭafādur
Ḥaḳīḳatde anı yapan Ḫudādur

Ḳoparan ol yapunuñ bir ṭaşını
Ḳomaḳ gerek yirine anuñ başını

Odur ṣūfī dimiş bir ẖoş-nihād er
Ḳatında ẖāk u zer ola berāber

Döne Allāh'a ayrılup beşerden
Ḫalāṣ ola dükeli şūr u şerden

Didi ol kim ḳadem bu yola başdı
Odur ṣūfī ki giçe ḳabż u basṭı

M 13[a], N 12[b] Ṣıfātı ṣaluban irişe ẕāta
Naẓar ḳılmayup esmā ü ṣıfāta

MK 12[b] Odur ṣūfī irişüp ḳurb-ı ḳurba
Sürüp buʿdı müdāmī düşe şurba

Mine'ṣ-ṣūfī dinilse saña di sen
Ki oldur kim ola bī-mā ü bī-men

Der-beyān-ı īn ke münkir-i ʿilm-i taṣavvuf kāfirest

Yine ey Rūşenī al ele bir cām
K'anı nūş eyledi ẖoş Aḥmed-i Cām

---

[42] 321 degme ki: her kim ki MK, N. 322 ṣūfī: ṣāfī M. 324 dikendür: tikendür MK. 327 gerçi: şerʿ i N. 328 yapunuñ: yapudan MK. 328 ḳomaḳ: ḳomaġ MK. 330 dükeli: be-külli N. 333 irişüp: irişe MK. Der-beyān-ı īn ke münkir-i ʿilm-i taṣavvuf kāfirest: "Tasavvuf ilmini inkar edenin kafir olacağını beyan eder."

Ḳomañ elden diyüp cām-ı müdāmı
İçüñ serḫoş oluñ dirdi müdāmī

Ḳomañ elden ḳalender-vār ayağı
İçüñ bilmez oluñ baş u ayağı

Ki ḳaḍı serḫoş olsa ḥadd uramaz[43]
Ayılmayınca ḳulağın buramaz

Gerekmez kime kim ḳulaḳ burulmaḳ
Müdām āşüfte olup ḥadd urulmaḳ

Ḫarābāt içre içüp ḫoş müdāmı
Ayılmasun olup serḫoş müdāmī

Ki sen de serḫoş olup söyle sözüñ
Ḫarābātīler içre ṣalup özüñ

Di sözi ne ḳadar dirseñ yöri var
Taṣavvufda ne ḳaḍı ne ḳażā var

Taṣavvuf ehline di sözi yaʿnī
Dime ṣūret-perest olana maʿnī

İrişmez ṣūfiye ḳaḍı ḳażāsı
Anuñladur Ḫudānuñ ḫod rıżāsı

Niçün kim özine gelmez müdāmī
Olup serḫoş içüp cām-ı müdāmı

M 13[b], N 13[a] Doḳunmaz hiç ağaç ṣūfi olana
Taṣavvuf söz-ile içi ṭolana

MK 13[a] Ḫarābātuñ içinde mest ü ḥayrān
Gezer ḫoş serḫoş olup pāy-kūpān

Taṣavvuf ʿilminüñ ʿaynın ʿiyān it
Maʿānī ve bedīʿin ḫoş beyān it

Peyember kimidür gūyā taṣavvuf
Olup başdan ayağa hep teʿarrüf

Ṣıfātı merḥametdür ẕātı şefḳat
Muḥabbetdür sözi işi meveddet

---

[43] [338] eylemeyince: eylemeyinçe M. [340] içüp: icib M. [342] dirseñ: dirsen MK. [344] ḳaḍı: ṣūfī N. [344] ḫod: çün N. [345]≈[346] MK. [345] kim: ki M. [346] doḳunmaz: ṭokunmaz MK. [346] söz-ile: sözle M, MK. [346] ṭolana: dolana M. [347] serḫoş: bī-ḫod N. [348] maʿānī ve bedīʿin ḫoş beyān it: maʿānīden ṣor ḫoş çün beyān it MK. [349] gibidür: kimidür MK. [349] hep: ḫoş M.

Tevekkül rūḥıdur göñli ḳanāʿat
Teni ṣabırluḳ u nefsi ṣıyānet

Ki taḳvā zādıdur zeyni tezehhüd
Tecerrüd ẖırḳası tācı taʿabbüd

Ṣafā dellālıdur Ḥaḳ müşterīsi
Özi begdür velīlerdür çerisi

Beḳā bāzārıdur yoḳluḳ ḳumāşı
Fenā dükkānı miskinlik firāşı

Ebītü ʿinde Rabbī'dür ṭaʿāmı[44]
Ve ḳalbī lā-yenāmī'dür menāmı

Taṣavvuf ehli kimdür söyle bir bir
Nedür didikleri sözlerde hem sırr

Taṣavvuf sözi feyżidür Ḫudānuñ
Kelāmı kerdi virdi Muṣṭafānuñ

Nebīnüñ ḳavlidür yaʿnī şerīʿat
Ṭarīḳat fiʿlidür ḥāli ḥaḳīḳat

Kelām-ı Ḥaḳḳı her kim ki işidür
Özine gelmemek anuñ işidür

Ki gelmez serḫoş olup hiç özine
Çalınmayup ḳalem anuñ sözine

M 14[a], N 13[b] Di niçün münkirine dindi kāfir
Taṣavvuf ʿilminüñ ey sözde māhir

MK 13[b] İdüp taṣnīf aḳsām-ı ʿulūmı
İden ʿāciz ʿulūmından fuhūmı

Taṣavvuf ʿilmini ol merd-i kāmil
Şerīʿatden dimiş bir bāb bilgil

Ki bir ḳısmına şerʿüñ iden inkār
Olur elbetde kāfir ile iḳrār

Niçe bir ḳısmına her bir sözine
İden inkār fikr itsün özine

---

[44] [355] Ebītü ʿinde Rabbī: "Rabbimin katında geceliyorum." [355] Ve ḳalbī lā yenāmī: "Kalbim uyumaz." [360] olup: oluban N. [360] hiç: -N. [360] hiç: hic MK. [361] ey: -MK. [361] sözde: sözünde MK. [363] bilgil: işitgil MK. [365] niçe: nice MK.

İki ʿālemde olur itüren yol[45]
Perīşān fikr ü āşüfte-figār ol

Hele didüm saña işbu sözi men
Buları özgeye beñzetmegil sen

Ḫudā bunlara eyle şefḳat itdi
Bulara her ki yitdi Ḥaḳḳa yitdi

Taṣavvuf ehline ehlullāh dirler
Ḳamuya ḳul bulara şāh dirler

Der-beyān-ı īn ke ṭālibān-ı rāh-ı Ḫudā se gürūhend

Yiyenler keʾs-i ḥalvā-yı daḳāyıḳ
İçenler ṭās-ı ṣahbā-yı ḥaḳāyıḳ

İçenler ḳanmayanlar ʿaşḳ ṭāsın
Yiyenler ṭoymayanlar şevḳ keʾsin

Leṭāyif söyleyenler ẕevḳle ḫoş
Ṣalanlar şehr-i şevḳe sūz u āteş

Gezenler yār kūyın pāy-kūpān
Olanlar ʿaşḳla eşʿār-gūyān

Esāṭīni debīristān-ı dīnüñ
Selāṭīni eḳālim-i yaḳīnüñ

M 14[b], N 14[a] Dimişler kim Ḥaḳa ṭālib olanlar
Ḫudāyı görmege rāġıb olanlar

Ḳamusı üç bölügdür bī-kem ü bīş
Gerekdür bu sözi ḫūb añla dervīş

Gürūh-ı evvel

Olup bir bölügi bir cürʿadan mest
Urup naʿra idüp nevḥa çalup dest

İderler şūriş u ġavġā-yı cūşiş
Daḫı hiç itmeyüp sevdā-yı gūşiş

---

45 366 olur: oldur M. 367 men: ben N. 367 özgeye: özge M. Der-beyān-ı īn ke ṭālibān-ı rāh-ı Ḫudā se Gürūhend: “Allah yoluna talip olan üç grup beyanındadır.” 369 ḳamu: ḫamu MK. 370-422: -MK. 372 sūz: sūz u N. 376 üç: üc N. 376 ḫūb: ḫoş M. Gürūh-ı evvel: -N. Gürūh-ı evvel: “Birinci grup.” 377 bir: -M. 377 bölügi: evvelkisi M.

Gelüp bī-hūdelikler sözlerinden
Giderler bī-ḫod olup özlerinden

Budur sözleri kim dirler müdāmī
Biz eyle içmişüz cām-ı müdāmı

Eger bir cürʿa daḫı nūş idevüz[46]
Gerek kim dünyeden küllī gidevüz

Biz eyle içmişüz kim ḫamr-ı Hūyı
Süciden farḳ idemezüz sebūyı

Daḫı añmañ bize cām-ı şarābı
İşitmez gūşumuz çalmañ rebābı

Ne çalsun muṭrib-i ḫoş-gū def ü ney
Bize var virme daḫı sāġar-ı mey

Bize ey sāḳī ṣunma sāġar-ı mey
Bizüm-çün çalma ey muṭrib def ü ney

Gerekmez ḫūba baḳmaḳ daḫı hergiz
Dükeli nesnelerden ṭoymışuz biz

Ḥikāyet

İşit cān ḳulaġ-ıla bir ḥikāyet
Münāsibdür bu ḥāle ol beġāyet

M 15[a] Ki Yaḥyā bin Muʿaẕ-ı Rāzī bir gün
Mey-i ʿaşḳ-ile olup bī-ser ü bön

N 14[b] Ki key esriyüben idüp ḫurūşı
Ḫum-ı mey gibi idüp cidd ü cūşı

Dir içdüm ol ḳadar ḫamr-ı revāḳı
Unutdum mest olup ṭāḳ u revāḳı

Eger bir cürʿa daḫı içem andan
Fenā bulup gerek gidem cihāndan

Gürūh-ı s̱ānī

Yine bir bölügi gör kim n'iderler
Ḫudānuñ yolına niçe giderler

---

[46] [381]≈[383] N. [382] içmişüz kim: içmişüzdür N. [382]≈[383] N. [386] ṭoymuşuz: doymuşuz N. [390] u: -M. Gürūh-ı s̱ānī: mertebe-i evvel N. Gürūh-ı s̱ānī: "İkinci grup."

İçerler cümlesi ḫamr-ı nebīdi[47]
Oḳurlar teşne-yi hel min mezīd'i

Ne deñlü içseler ḳanmazlar aṣlā
İder bunları teşne belki ṣahbā

Bularuñ sözleri Hū Hū müdāmī
Olup müdmin içerler ḫoş müdāmı

Degül bir cürʿaca ey yār-ı cānī
Bulara ḫamr-ı ḫum-ı ḫusrevānī

Ḥikāyet

Bu ikinci bölügden birisi uş
Sözidür diñle bunı ẕevḳle ḫoş

Ki adıdur anuñ Mollā-yı Rūmī
İdüpdür sözleri ʿāciz fuhūmı

Bize ṣun sāḳī yine cām-ı ṣahbā
Ṣudan ḳum ṭoydı biz ṭoymaduḳ aṣlā

Bize içmege azdur baḥr-ı ʿUmmān
Kimine loḳmamuzdur Kūh-ı Lübnān

M 15[b]
İçürüp bize cürʿāt-ı ledünden
Yeñi eyle rūḥumuz ḫamr-gehinden

N 15[a]
Pür eyle sāḳī cerrāt-ı ʿiṭāyı
Meye dönder bu bizdeki ġiṭāyı

Bu bir meydür ne deñlü ideler nūş
Gider sersemligi ve heş gelür ḫoş

Bu meyden her kim içer ḳanmaz aṣlā
Getürgil dir müdāmī cām-ı ṣahbā

Urup ṭaşlara kāsāt-ı ṣıġarı
Bize ṣun sāḳī ṭāsāt-ı kibārı

Gürūh-ı s̱ālis̱

Üçinci bölügüñ bu pīşeleri
Gice gündüz hemīn endīşeleri

[47] 393 oḳurlar: oḫurlar N. 393 hel min mezīd: "Daha fazla var mı?" ḥikāyet: mertebe-i s̱ānī N. 397 ikinci: ṣoñraġı N. 398 idüpdür: idüp N. 401 rūḥumuz: keyfümüz N. 402 cerrāt: cürʾāt M. 402 ʿiṭāyı: ʿiẓāmı M. 402 ġiṭāyı: ʿiẓāmı M. 403 ve: -N. Gürūh-ı s̱ālis̱: Mertebe-i s̱ālis̱ N. Gürūh-ı s̱ālis̱: "Üçüncü grup."

Cihānda eylemeyüp cüst ü cūyı
Dürüşüben ṭaparlar feyż-i Hūyı

Yiyüp içüp uyuyalar yatalar[48]
Güne gün giceye gice ḳatalar

Der-beyān-ı mebġūż-ı Ḥaḳ

Dir ol bāġ-ı risāletde olan bih
Ḥaḳuñ mebġūżıdur mollā-yı ferbih

Niçün kim görinür ferbihde ġaflet
Yimek içmek uyumaḳ farṭ-ı şehvet

Ġażab buġż u riyāset ḥubb-ı dünyā
Enāniyyet ḥased nisyān-ı Mevlā

Yamandur bu ṣıfatlar kimde kim var
H̱uṣūṣā kim ola mollāda ey yār

Anuñ-çün cān u dilden İbn-i Mesʿūd
Ḥaḳı ol idinen maṭlūb u maḳṣūd

M 16a Dir idi ol resūluñ hem-nişīni
Ki sevmez Tañrı ḳārī-yi semīni

N 15b Ki yaʿnī bil eyā muḳrī-yi dānā
Semiz ʿālimi sevmez Ḥaḳḳ teʿālā

Ne ʿālim kim ʿamel ʿilmiyle itmez
Resūluñ başladuġı yola gitmez

Hemān bir bār-keş kāhil eşekdür
Eşek olmasına anuñ ne şekdür

Degül ʿilm ol kim idüp anı ẖar-vār
ʿAmel eylemeyüp götüre ẖar-vār

ʿAmel eylemese ʿilmiyle ʿālim
Olur cāhil olup nefsine ẓālim

Ḳarın ṭolsa uyur fikr ü firāset
Firāset olmasa olmaz dirāset

ʿİbādet itmege süst olur aʿżā
Virür Şeyṭān daẖı vesvās u iġvā

---

[48] 407 ü: -M. 407 dürüşüben: dürişüben N. 407 eylemeyüp: eyleyüp M. 408 içüp: icib M. Der-beyān-ı mebġūz-ı Ḥaḳ: "Allah'ın sevmediği şeyleri beyan eder." 409 mollā: monla N. 421 ʿibādet: ʿibāret M.

Der-beyān-ı kem goften ve kem ḫoften ve kem ḫorden[49]

Dilerseñ bulmaġ ey ṭālib saʿādet
Gerekdür saña ʿālemde seʿādet

Nedür ol az uyuyup az yimekdür
Diyende daḫı sözi az dimekdür

Behāyim kimi zinhār olma ekkāl
Ki olmaz ehl-i Ḥaḳ ekkāl u baṭṭāl

Ḫudā sevmez igen ekkāl olanı
Tenend ü tenbel u baṭṭāl olanı

Nebī̄de جاهد وا فينا oḳundı
Ḳaçandan جاهدو اعنا oḳundı

Yimekdür جاهدو اعنا dimişler
Yimemek جاهدو افينا dimişler

M 16b, MK 14a Kelāmullahdan ey merd-i baṭṭāl
İden ey ḳarnını dükkān-ı baḳḳāl

N 16a İşitdüñ sen كلويى و اشربو’yı
Velī̄ işitmedüñ لا تسرفو’yı

Senüñ işüñ gücüñ içmek yimekdür
Sögüp söylemedür gülmek dimekdür

Behāyim gibi olup bī̄-kes ü ḫas
Yimek içmek uyumaḳdur işüñ bes

Aña dek yime kim saña dine yi
Dime sözi aña dek kim dine di

Mübārek ḳuldur ol kim şeh diye ḳul
Dimeye لا تقل diye ḳulum ḳul

Mübārekdür aña dün gün dimekler
Güzel sözler diyüp şekker yimekler

---

[49] Der-beyān-ı kem goften ve kem ḫoften ve kem ḫorden: Der kim goften ve kim ḫoften ve kim ḫorden M, naṣiḥat der kim güften ve kim ḫorden ve kim ḫoften MK. Der-beyān-ı kem goften ve kem ḫoften ve kem ḫorden: “Az konuşmak ve az uyumak ve az yemek beyanındadır.” [422] bulmaġ: bulmaḳ N. [423] diyende: deyende N. [424] kimi: gibi M. [424] ehl-i Ḥaḳ: ehl-i ḥāl N. [426] جاهد وا فينا: “Yolumuzda mücadele ettiler.” [426] جاهدو اعنا: “Bizim için mücadele ettiler.” [429] işitdüñ: işiddüñ M. [429] كلويى و اشربو: “Yiyiniz, içiniz.” [429] لا تسرفو: “Fakat israf etmeyiniz. (A’râf Suresi 31. Ayet.)” [430] gücüñ: güçüñ M. [431] gibi: kimi N. [433] لا تقل: “Söyleme.” [433]≈[434] MK.

Niçün söylemezem dindi baña ḳul
Yimek niçün yimezem dindi çün kül

Dinilse di ne deñlü dir iseñ di[50]
Ve ger yi dinse dün gün ṭurmaġıl yi

Velī yimek gerekdür kim ola pāk
Revende tā kim ola çüst ü çālāk

Yimek kimi gerek hem pāk pūşiş
Ki tā kim fāʾide eyleye gūşiş

Yimegüñ olmasa ger aṣlı arı
Dürüşmek ṭālibe virür mi bārı

Ṣaḳınmasañ ger arısız ẖūrişden
Yaḳın bilgil ki ḳalduñ perverişden

Bunı bil kim ṭutılmasa şerīʿat
Ṭarīḳat ḥāṣıl olmaz hem ḥaḳīḳat

Ḥaḳa irmez işitdüm ben bir erden
Kesilmeyince kişi ẖˇāb u ẖūrdan

M 17[a], MK 14[b] Ṣaḳın ṣūfīlıġuñ çoḳ yimesinden
Ḥaḳuñ ẕikrin daẖı az dimesinden

N 16[b] Kimüñ kim pīşesi içmek yimekdür
Diline her ne kim gelse dimekdür

Dime ṭālib aña bī-hūde-gū di
Daẖı uṣlu dime aña delü di

Yimegi az yi kim bisyār-ẖˇārı
Görürler ʿālemüñ bisyār-ẖˇārī

Eger olsañ ṣıġır kimi ʿalef-ẖˇār
Olursun ṭana ṭuluḳ kimi key ẖˇār

Yimegi az yimek ṣıḥḥat baġışlar
Velī çoḳ yimesi ʿillet baġışlar

Ḳul olma ḥırṣ u āza pādişāh ol
Düriş cān-ı peder ʿabd-i İlāh ol

---

[50] [435] söylemezem: söylemeyem N. [435] yimezem: yimeyem N. [436] ṭurmaġıl: durmaġıl M. [438] kimi: gibi M. [440] ger: eger MK. [440] arısız: sīr MK. [441] bil kim: bilgil N. [442] ben: men M. [442] u: -M. [442] kesilmeyince: kesilmeyinçe M. [442] Beyit MK'da mükerrerdir. [443] çoḳ: çoẖ MK. [447] kimi: gibi M. [447] ṭana: dana MK. [448] çoḳ: çoẖ MK.

Yime her kişinüñ etmegin ey cān
Dirīġ itme velī her kişiden nān

Bu gün ḳıble idinseñ maṭbaḫı sen
Yarın yir idinürsün Dūzaḫı sen

İder kem çoḳ yimek ādemde ʿömri
Yimekdendür ki düşer dama ḳumrı

İder çoḳ yimek ey cān ḥikmeti az
Açar yummaz daḫı hiç aġzını āz

Ḥaḳuñ yolına her kim irdi girdi
Yimemek içmemekdür vird ü kerdi

Resūluñ sözidür sözüm işitgil
Varup aña göre sen de iş itgil

Dili çoḳ yimek içmek öldürür dir
Nebāt u ḳandla şehd ü şekker yir

Niçün kim dil ekin kimidür ey cān[51]
Ekin çürür ṣuyı olsa ferāvān

M 17[b], MK 15[a] Düriş çürütmeyegörgil ekinüñ
Ekinüñle eger yoġ-ısa kīnüñ

N 17[a] Ṭutan kīni ekine gāv u ḫardur
Sen anı ṣanmaġıl kim ol beşerdür

Eger ḳurtulmasañ cūʿ u'l-baḳardan
İnan ḳurtulmamışsun şūr u şerden

Şer ü şūrı çoġ olan olmaz ādem
Olur ceng ü cidāl içinde her dem

Ṭalaşmaḳ it işidür anı terk it
Ṭolaşma bulduġuña yoluña git

Ṭalaşġan görmez Allāh'uñ liḳāsın
Ṭalaşup yırtma illerüñ yaḳasın

Revā mıdur ṭutup ḫalḳuñ yaḳasın
Ṣorup izlemeyüp göñlin yıḳasın

---

[51] 457 kimidür: bigidür MK. 458 çürütmeyegörgil: çürütmeyigörgil M. 459 ṭutan: dutan MK. 459 anı: atı M. 461 çoġ: çoḳ M. 462 ṭolaşma: dolaşma MK. 463 ṭalaşġan: ṭalaşḳan N. 464 izlemeyüp: irdemeyüp MK.

Göñül Ḥaḳḳuñ evidür ġāfil olma
Ḥaḳuñ tanı evini cāhil olma

Eger ṣūfī iseñ terk it cidāli
Özüñe pīşe itme ḳīl u ḳāli

Ḥarīṣ ol ṭāʿat üzre rāst-gū ol[52]
ʿAdūya düşmen olma dost-ḫū ol

Günāh endāzesince it ʿiḳābı
Cihānda bulmaḳ isterseñ s̱evābı

Naṣīḥat ber sebīl-i laṭīfe

Gel ey dīvānesi büryān u nānuñ
Delüsi laḥm u şaḥm u şīrdānuñ

Birinc ü lubne dunbe derd-mendi
Piyāz u aş u māşuñ müstemendi

Pilāvuñ sūḫtesi zerde esīri
Seg-i nefs ü tenüñ ḫiẕmet-pezīri

Muzaʿfer bendesi ḥalvā esīri
Olan uş ḳarnı mülkinüñ emīri

M 18[a], N 17[b] Gülūsı ḳulı ʿabdu'l-baṭn-ı miskīn
İdüp özine yiyüp içmegi dīn

Giden uṣṣı penīr u nān diyende
Uġunup kef geçen dögmeç yiyende

MK 15[b] Giden Rūma yimek-çün pilāvı
Varan Şirvāna görmege çalavı

İden fikr-i daḳīḳi nān dimekde
Dil-i şīrīn-ile şekker yimekde

Yimeyende ölen yiyende diri
Ḳatuġ-ıla ḳatan tutmaca sīri

Devenüñ depmesini ṣanan etmek
Olan ḳatında etmek deve depmek

---

[52] [465] evidür: idür M. [466] pīşe: pişe M, N. [467] -MK. [468] bulmaḳ: bulmaġ M. [468] -MK. [469] u: -M. [471] -MK. [472] muzaʿfer bendesi: muzaʿfer-bend M. [472]≈[473] M. [473] idüp: iden N. [477] tutmaca: ṭutmaca N.

Görinür encüm ü mihr ü meh ey aç
Gözüñe beksimāṭ ü girde gömeç

Yoluñ urdı senüñ dürlü yimekler
Gehī keşkek gehī buġra dimekler

Gözüñden gitmemişdür hergiz ey aç
Hevā-yı ḳāmet-i bālā-yı zünnāc

Ne düşdüñ ardına sen bulamacuñ
Düzedüp ḳarnuñı lākin umacuñ

Azacuḳ yi ṣaḳın[53] yiyende ḳıyma
Özüñe çoẖ yiyüp igende ḳıyma

Yilen ferc ü gülūsı ẖidmetinde
Behāyim gibidür ʿārif ḳatında

Yimegi tecrübe itdüñ niçe yıl sen
Yatup ẖor ẖor uyuyup besleyüp ten

Acıḳmaġı daẖı n'olduñ gel aẖi
Biraz dem tecrübe it n'olduñ aẖi

M 18[b] Göge çıḳmaz ḳalur yirde olup deng
Olur ḥayrān u sergerdān u dil-teng

Olan ḳarnı ḳulı varmaz Ḫudāya
Helāk olup ṭapamaz hiç vāya

N 18[a] Kelām-ı ḥikmete ol ṣadr-ı yenbūʿ
Dimişdür seyyidü'l-ʿamālü'l-cūʿ

Müdām ol Tañrıdan olan dimegi
ʿİbādetdür dimişler az yimegi

Ṭutup nabż-ı dilüñ ey bende-yi Ḥaḳ
ʿAmel ḳārūresine ʿilmle baḳ

Yimek ẕikrin dilüñden ṣal kemā-hī
Ki fikrüñ ola maʿcūn-ı İlāhī

Düz istiġfār ẖᵛānından ġıdāyı
Bula tā ḳalb-i bīmāruñ şifāyı

---

[53] 479 beksimāṭ: peksimāṭ N, baḳsimāṭ MK. 483 ṣaḳın: ṣaẖın N. 483 çoẖ: çoḳ M. 484 -MK, -N. 487 olup: olur MK. 487 olur: olup MK. 488 olup: olur M. 489 -MK. 489 dimişdür: diyüpdür M. 490 -MK. 491 -MK. 492 -MK. 493 -MK.

İrādet şīresinden düz müdāmı[54]
İnābet şerbetini iç müdāmī

Yi ḫoş ḫoş tevbe ü telḳīn kebābın
İçüp ʿaşḳ-ile ẕikrullāh şarābın

Sözidür ol yidürüp yimeyenüñ
Ḫudādan ġayrıdan söz dimeyenüñ

Ṭapup Ḥaḳḳa yimege ṭapmayanuñ
Ḳonaġa ḳapusını yapmayanuñ

MK 16[a] Ḫudādan ġayrıya ṭapmaḳ gerekmez
Ḳonuġa ḳapuyı yapmaḳ gerekmez

İrilse ḫˇāb u ḫūrd-ile Ḫudāya
Gerekmezdi açuḳmaḳ Muṣṭafāya

Ḥikāyet

Meger kim ʿĀişe ol sözi şīrīn
Emen pistān-ı cāndan ġayb-ı şīrin

M 19[a] Nebī beñzetdügi her dem s̱erīde
O şīr ü şekker-ile perverīde

Ḫaber virüp dir-idi Muṣṭafādan
Muṣaffā sözlü ol ṣāḥib-ṣafādan

N 18[b] Ki görmedüm men ol şīrīn-kelāmı
Doyunca yidügin hergiz ṭaʿāmı

Ḳoyup el ḳarnına bir kerre nāgāh
Derūn-ı dilden itdüm derd-ile āh

Döküp gözüm yaşını aġladum key
Çeküp āhum odıyla baġruma key

Didüm nefsüm fedā saña baña bir
Di yimek yimedügüñden nedür sır

Senüñ-çün yaradupdur Ḥaḳḳ teʿālā
Ne kim var ey emīn-i şāh-ı Baṭḥā

Mübārek ḳarnuñ arḳaña yapışmış
Ṣanasun iki ḥasretdür ṭapışmış

---

[54] [494] -MK. [495] -MK. [496] -MK. [497] ḳonaġa: ḳonuġa N. [498] ḳonuġa: ḳonaġa M. [501] s̱erīde: şeride M. [503] men: ben MK. [503] doyunca: doyunça M, ṭoyunca MK. [504] itdüm: itdi MK. [505] döküp: töküp N. [505] çeküp: yaḳup M.

İgen böyle żaʿīf olmaḳ niçündür
Bedenüñi naḥīf itmek niçündür

O ḳurṣ-ı māhı iden iki pāre
Sözi dil-ḫasteler derdine çāre

Açup söyledi şekker-ḫānesini
Ṣadefden gösterüp dürdānesini

MK 16[b] Ki yaʿnī ḳand dökdi şekkerinden
Döküp ʿunnāb bādām-ı terinden

Güline nergisinden dökdi jāle[55]
Boyadı aḳ gülin yaşıyla ale

Ṣuvardı lāle-gūn yaşıyla bāġın
Ḳızıl ḳana boyayup yüzi aġın

Didi ey ʿĀişe ḳardaşlarum hep
Yimeyüp oldılar Ḥaḳḳa muḳarreb

M 19[b] İrişdiler murāda vāṣıl olup
Dilekleri dükeli ḥāṣıl olup

Yimeyüp içmeyüp dār-ı fenāda
Gezerler şimdi ḫoş dār-ı beḳāda

N 19[a] Dükeli mest-i vaḳt-i lī-maʿ Allāh
Ġarīḳ-i baḥr-ı ʿaşḳ u deng-i dergāh

Ḳamu maḥbūb-ı dergāh-ı İlāhī
Ḳamu maḳṣūd-ı ṣunʿ-ı pādişāhī

Cemālullāhdan içerler müdāmı
Yimek içmekdür işleri müdāmī

Ṭutarlar ellerinde cām-ı bāḳī
Seḳāhüm Rabbühüm anlara sāḳī

Çekilmiş gözlerine kuḥl-ı mā-zāġ
Olup gülşenleri bī-būm u bī-zāġ

Ḫalāṣ olup ḳamusı reng u būdan
Ġıdāsı cümlesinüñ nūr-ı Ḫūdan

---

[55] [509] bedenüñi: medāruñı MK. [512] döküp: töküp N. [513] aḳ: aġ M. [513] ala: ḳane MK. [514] boyayup: boyab M. [516] ḥāṣıl olup: ḥāṣıl oldı N. [519] ḳamu: ḫamu MK. [520] içerler: içer MK. [520] müdāmı: cām-ı bāḳī MK. [520] yimek içmekdür işleri müdāmī: seḳāhum rabbühüm anlara sāḳī MK. [521] ṭutarlar: dutarlar MK. [523] ḳamusı: ḫamusı MK.

Melekler kāselīsi ḫˇānlarınuñ
Demi Hū Hū dimek ḫoş-ḫˇānlarınuñ

Şarāb-ı ʿaşḳı idüp her nefes nūş
Olurlar vālih ü ḥayrān ü medhūş

Müdāmī nūş idüp cām ile ṣahbā
Cemālullāhı iderler temāşā

MK 17[a]
Olar menzillerine irdiler hep
Ne kim isterler-ise hep müretteb

Men[56] andan ḳorḳaram ey ʿĀişe hiç
Murāda irmeyüp ḳalam olup pīç

O yegdür bunda terk idüp ṭaʿāmı
Ki tā anda yiyüp içem müdāmī

Bu gün bunda yiyen az anda yir çoḳ
Aç olan bunda anda olısar ṭoḳ

M 20[a]
Baña ol ḫoş ki görem dost yüzin
İşidem bī-vesīle ṭatlu sözin

Görem ḳardaşlarumuñ yüzlerini
İşidem cān u dilden sözlerini

N 19[b]
Gel imdi yimegi terk eyle maḫdūm
Yimek-içün liḳādan olma maḥrūm

Düriş olma eyā merd-i Ḫudāyī
Fenāya degşürenlerden beḳāyı

Yimek içün eyā cūyende-i Ḥaḳ
Ḫudādan ayru düşmek müşkil ancaḳ

Yimeyüp Muṣṭafā doyunca aşı
Mübārek ḳarnına baġlardı ṭaşı

Yimek içmek uyumaḳ ʿaşḳını ṣal
Gice gündüz düriş Ḥaḳ ʿaşḳını al

Ḫudā ʿaşḳından özge ʿaşḳı terk it
Ḫudānuñ ʿaşḳını göñlüñde berk it

---

[56] [524] demi: daḫı MK. [525] medhūş: hūş M. [528] men: ben MK. [528] ḳorḳaram: ḳorḫaram MK. [528] olup: olam MK. [529] içem: içüp MK. [530] çoḳ: çoḫ MK. [530] ṭoḳ: ṭoḫ MK. [532] cān u dilden: cān-ı dilden M. [535] cūyende: çūyende M. [536] doyunca: ṭoyunca MK. [538] özge: öge M.

İşidürseñ budur mürşid sözini
Açuḳ görmek dilerseñ dost yüzini

İrilse ḫˇāb ḫūrd ile Ḫudāya
Gerekmezdi açuḳmaḳ Muṣṭafāya

Der-taḥammül-i burd u bārī guyed

MK 17[b] İşit aḫbār içinde böyledür naḳl
Dimişdür bu sözi bir merd-i pür-ʿaḳl

Meger bir gün ḥabīb-i her dü ʿālem[57]
Emīn-i Ḥaḳ şeh-i evlād-ı ādem

Oturmuş idi gün gibi urup tāb
Sitāre kimi her yanında aṣḥāb

Gelüp bir ḳara ḳırnaḳ Muṣṭafānuñ
Ridāsın ṭutup ol kān-ı ṣafānuñ

M 20[b] Çeküp didi benümle bir zamān gel
Benüm bir müşkilüm var eylegil ḥal

Ne ḫˇācem var ne ḫod bir kimsenem var
Ṭapuñdur yā nebī men bī-kese yār

Baña sensün cihānda var ise yār
Kim ola senden özge baña ġam-ḫˇār

N 20[a] Diyüp bu sözleri muḥkem ridāyı
Çeküp aldı ve gitdi Muṣṭafāyı

Yedildi gitdi anuñla revān ol
Dimeyüp ne yire giderdi bu yol

Apardı bir yaña ol Muṣṭafāyı
Çeküp almadı elinden ridāyı

Taḥammül itdi gelmedi ḫurūşa
Apardı anı bir gendüm-fürūşa

Kenīzek söze depretdi zebānın
Kelāmıyla pür eyleyüp dehānın

---

[57] [539] dost: ḥaḳḳ MK. [540] -MK, -N. Der-taḥammül-i burd u bārī guyed: Der-taḥammül-i burd u bārī MK, N. [543] gibi: kimi MK. [543] kimi: gibi M. [546] ḫˇācem: ḫocam M. [546] men: ben N. [547] sensün: sen semen M. [549]≈ [551] N. [550] apardı: apar N.

Didi ey seyyid açam niçe gündür
Baña bu gün degüldür belki dündür

Bu bir pāre yüñi egirmişem men
Benüm-çün gendüm al bunı virüp sen

MK 18a Götür apar benüm otağıma dek
Benem ey ḫˇāce saña bir kenīzek

Benüm ḥālümden āgāh ol sen ey şāh
Degül kimse benüm ḥālümden āgāh

Ne kim söylediyse incinmedi hiç
Anuñ itdiklerine olmayup pīç

Mücellā gögsine hiç ḳonmadı gerd[58]
Muṣaffā al yañağı olmayup zerd

Yüzin burtarmadı çatmadı ḳaşın
Sözine puşmayup ṣalmadı başın

M 21a Ol egrilmiş yüñin anuñ peyember
Alup eline ṣatup eyleyüp zer

Biraz daḫı ḳatup ol kān-ı iḥsān
Alup buġda olup ḫoş şād u ḫandān

Alup arḳasına otağına dek
Apardı ḫoş öñince ol kenīzek

N 20b Gider bī-ġuṣṣa ü bī-bīm ü bī-bāk
Feriḥ ḫoş şād u ḫandān u ṭarab-nāk

Pes andan ṣoñra dönüp geldi gitdi
Gelüp öz ḫalvetine gör ki n'itdi

Gelüp bir arada ḫalvet oturdı
Mübārek ellerin açup götürdi

Tażarruʿ vech-ile idüp münācāt
Ḫudāya eyleyüp ḫoş ʿarż-ı ḥācāt

Didi yā Rabb ki bu işümde taḳṣīr
Eger var ise ʿafv it anı bir bir

---

[58] 553 niçe: munca MK. 555 benüm: meni MK. 555 benem: menem MK. 555 ḫˇāce: ḫoca M. 555≈556 MK. 557 olmayup: olmadı N. 559 puşmayup: buşmayup MK. 562 otağına: otağa M. 563 ṭarab-nāk: feraḥ-nāk MK. 564 dönüp: ṭutup MK. 565 ḫalvet: ḫalvetde N. 566 idüp: itdi MK.

Senüñ luṭfuñ durur ey ʿafv kānı
Açup bāzār-ı iḥsānda dükānı

Buyurmayup işi özgeye kendüm
Olup ḥammāl çekdüm bār-ı gendüm

İdüp ḳullarıña ey şāh ḥürmet
İderem rūz u şeb ḳulluġa ḫiẕmet

MK 18[b] Ṣıġışmaz Ḥaḳḳ yolında ḫod-nümālıḳ
Ḫod-ārālıḳ daġalluḳ ḳaltabānluḳ

Ḥikāyet ber sebīl-i laṭīfe

(MK 36[b]) Ẓarīfāne işit bir ḫoş ḥikāyet
Laṭīfe-gūnedür ḫayli beġāyet

Nebīden vāḳiʿ olmışdur laṭīfe[59]
Dirüz biz daḫı uyup ol laṭīfe

M 21[b] Meger bir gün resūla bir ḳarıca
Göñülcügi gibi sözi arıca

Dimişdür yā Resūlallāh di baña
Ḳarıca tā ki ḳurbān ola saña

Girer miyem men uçmaġa baña di
Nebāt u ḳandla şehd ü şekker yi

N 21[a] Tebessüm iderek didi peyember
Ḳarı uçmaġa girmez ey civān-ser

Ḳarıca aġlayup gitdi özinden
Ol iki ʿālemüñ faḫrı sözinden

Gülerek dir aña ol şāh-ı ʿālem
Ḳız olup girer uçmaġa yime ġam

Gülümsidi ḳarı miskīn sevindi
Göñülcügi ḫoş oluban övindi

Resūla eyleyüp medḥ u s̱enālar
Elin götürdi idüp ḫoş duʿālar

---

[59] [571] ḳaltabānluḳ: yalanġaluḳ M. ḥikāyet ber sebīl-i laṭīfe: laṭīfe MK. [572]-[583] ≈ [1166]-[1177] MK. [572] ẓarifāne: ṭariḳāne M. [573] uyup: olup M. [574] sözi: söz M. [575] dimişdür: dir ki M, N. [576] girer miyem: varur mıyan MK. [576] men: ben MK. [579] dir aña: didi ol MK. [579] şāh-ı ʿālem: şāh-ı dü ʿālem MK. [580] ḫoş oluban: ḫoş olup ḫoş MK. [581] idüp: itdi MK.

Resūl ile idüp bunca kelāmı
Sevinüp gitdi ḫoş virüp selāmı

Daḫı böyle laṭīfe isteseñ var
Ṣaḥīḥaynı ara ḫoş Rūşenī-vār

(MK 18[b]) **Der terk-i ġażab-ı nefsānī ki ḳarīn-i şeyṭāniyet**

Meger kim Şāh-ı Merdān Şīr-i Yezdān
Şeh-i Düldül-süvār u merd-i meydān

Şecāʿat şehrinüñ şāh-ı şücāʿı
Muṭīʿi Ḥaḳḳuñ u ḫalḳuñ muṭāʿı

ʿAmūsı oğlı dāmādı resūluñ
Ḥüseynüñ atası cüfti Betūluñ

Emīrü'l-müʾminīn kān-ı mürüvvet
İmāmu'l-muttaḳīn baḥr-ı fütüvvet

M 22[a] ʿAlī-yi Murtażā[60] mevlā-yı Ḳanber
Veliyy-i müctebā ḳattāl-ı ʿAnter

Ġazāda duş olup bir pehlevānı
Ṭutup ḫoş baṣdı virmedi emānı

Çıḳup üstine çekdi Ẕü'l-fiḳārı
Diyüp yā Rabb ḳılġıl bize yārī

N 21[b] Zebūn yaturken altında füsürde
Kesilüp cünbişi mānend-i mürde

Tükürdi yüzine nāgeh ʿAlīnüñ
O faḫrı her nebīnüñ her velīnüñ

Gör aḫi n'eyledi ol şehr-yārı
Revān ṣaldı elinden Ẕü'l-fiḳārı

Ġażab-nāk oluban gelmedi ḫışmı
Rıżāsından Ḥaḳuñ ırmadı çeşmi

Görüp ol pehlevān işin ʿAlīnüñ
Erenler pīşvāsı ol velīnüñ

---

[60] Der terk-i ġażab-ı nefsānī ki ḳarīn-i şeyṭāniyet: der terk-i ġażab-ı nefsānī ki ḳarīn-i şeyṭānest guyed MK. der terk-i ġażab-ı nefsānī ki ḳarīn-i şeyṭāniyet: "Nefsani gazabı terk etmek ki o, şeytanlığa yakındır." [584] Düldül-süvār u: Düldül-süvārum MK. [588] ʿAlī-yi murtażā: ʿAliyyü'l-murtażā N. [589] baṣdı virmedi: baṣdı u virdi MK. [591] cünbiş: çünbiş M. [591] mānend-i mürde: mānende mürde M. [592] nebīnüñ her velīnüñ: nebi ü her velīnüñ N.

Ne dir gör ol veliyy-i nā-müselmān
Yüzinden berḳ urup ẖoş nūr-ı ī̇mān

MK 19[a] İgen ḥayrān olup āşüfte oldı
Delürüp deng olup ālüfte oldı

Maḥalsüz ʿafv u raḥmet itdügine
Sebebsüz mihr ü şefḳat itdügine

Diyüp ey şehsüvār-ı merd-i meydān
Çeküp evvelde baña tī̇ġ-ı bürrān

Elüñden ṣoñra tī̇ġı nişe ṣalduñ
Neden yirine ẖışmuñ şefḳat alduñ

Şehādet baḥrı cūş idüp dilinden
Dıraẖtı bitüp ī̇mānuñ gülinden

Di baña ey dilī̇r-i şāh-ı Bārī̇
Ne gördüñ ṣalduñ elden Ẕü'l-fiḳārı

M 22[b] Ne gördüñ cānib-i Ḥaḳḳdan baña di
Nebāt u ḳandla şehd ü şekker yi

Baña di ey ʿAlī̇ ʿilmüñ ḥaḳı-çün
Ġażab vaḳtindeki ḥilmüñ ḥaḳı-çün

Ḳatı yumşatdı ḥilmüñ men[61] ġarī̇bi
Ki sensün ẖasta göñlümüñ ṭabī̇bi

N 22[a] Senüñ ḥilmüñ meni eyledi miskī̇n
Ḥalī̇m itdi idüp bī̇-kibr ü bī̇-kī̇n

Ki cānum tī̇ġ-ı ḥilmüñ eyledi çāk
Türābum āb-ı ʿilmüñ eyledi pāk

Senüñ ẖulḳuñdur ey Şāh-ı Velāyet
Ḳarār u emn-i iḳlī̇m-i vilāyet

Baña bir ẕerre di esrār-ı Hūdan
Ḳoẖulat şemmece gül-zār-ı Hūdan

Didi ol ʿabd-i Ḥaḳḳ şī̇r-i Ḫudā-bī̇n
ʿAlī̇ ibn-i Ebī̇ Ṭālib şeh-i dī̇n

Diyen ol görmedügüm Ḥaḳḳa ṭapman
Yolından Tañrınuñ bir ḳılca ṣapman

---

61 596 veliyy-i: velī̇ye MK. 597 ālüfte: dī̇vāne MK. 600 ṣoñra tī̇ġı: tī̇ġı ṣoñra MK. 600 ṣalduñ: ḳoduñ MK. 605 men: ben MK. 605 ẖasta: ḥasta M. 606≈607 MK. 608 ẖulḳuñdur: ḥaḳḳuñdur N. 608 ḳarār u: ḳarār-ı MK. 610 ibn: bin N.

MK 19b Ki ol dem ki tükürdüñ sen yüzüme
Ḳımırtı geldi nefsümden özüme

Ḳarışdı Ḥaḳḳ işine nefsüñ işi
Pes ol işi nice işleye kişi

Ḥaḳ işinde gerekmez şirk ü şirket
Ṣığışmaz nişe kim hiç anda ʿillet

Ḥaḳuñ yoḳdur işinde hiç ʿillet
Ki birdür aña yetmiş iki millet

Dimişler bu sözi sālik olanlar
Ṭarīḳat mülkine mālik olanlar

Ḥaḳuñ emriyle ṣındur Ḥaḳuñ emrin
Rıżāsuz kimsenüñ ḳoparma temrin

M 23a Rıżā-yı Ḥaḳḳ içündür cümle işüm
Rıżāsıdur Ḫudānuñ dīn ü kīşüm

Çalarum Ḥaḳḳ rıżāsı-çün ḳılıcı
Ki Tañrıdur baña yārī ḳılıcı

Ki men Tañrınuñ arslanı ʿAlīyem
Nijādum Hāşimīdür men[62] velīyem

N 22b Hevā şīri degül Şīr-i Ḫudāyam
ʿAlī-yi müctebā vü murtażāyam

Ḫudāvend ü ḫıdīv-ı Ẕü'l-fikāram
ʿAlī-yi ṣaf-şiken Düldül-süvāram

Sürūş-ı Ḥaḳ getürüp hel etāyı
Benüm-çün söylemişdür lā-fetāyı

Mecālisde diyen ders-i İlāhī
Duyup sırr-ı serāʾirden kemā-hī

Şehenşāhı dilīri bezm ü rezmüñ
Emīri pehlevānı ʿazm u cezmüñ

Didi ol pehlevān o bāb-ı ʿilme
Saḫāvet maʿdenine kān-ı ḥilme

---

[62] [612] dem: demde MK. [612] sen: -MK. [613] pes: bes MK. [620] men: ben MK. [621] müctebā vü murtażāyam: murtażā vü müctebāyam MK. [623] hel etā: Ehlibeyt için indirildiği düşünülen İnsan Suresi. [623] lā fetā: yiğit yoktur. [625] şehenşāhı: şehenşāh u MK.

MK 20[a]

Diledüm men saña idem cefāyı
Cefāma sen benüm itdüñ vefāyı

İnan şāhā ġulāmam saña cāndan
Ki şemᶜüm rūşeni ṭapmışdur andan

Eyā Şāh-ı Velāyet ḳaḍı-yı dīn
Esīrüñe şehādet eyle telḳīn

Vaṣī-yi Muṣṭafāsun kāşif-i sırr
Baña söyle ne dimek gerek ey pīr

Didi ol şāh-ı ᶜālem aña bunı
Ki bir bil evvelā ol Ẕü'l-Minūyı

Ne kim gelmişdür andan ey civān-merd
İnan tā ki gide ḳalbüñdeki gerd

M 23[b]

Muḥammed ümmeti olup inan hep
Ne kim göndermiş aña yaᶜnī ol Rabb

Şehādet ᶜarż idince aña ol şāh[63]
Hücūm itdi dilinden ism-i Allāh

Bir elli deñlü ḳavm u ḫˇīşle hep
Getürdiler ḫoş īmānı müretteb

N 23[a]

Olara Ḥaḳḳ teᶜālā ḳıldı yārī
Müselmān oldılar ser-cümle varı

Neden dindi aña ey ehl-i ᶜirfān
Bu arada veliyy-i nā-müselmān

Meger cūş eyleyüp deryā-yı īmān
İçinden olmuş idi ḫoş müselmān

Olunmamışdı ey ṣāḥib-saᶜādet
Velī ẓāhirde telḳīn-i şehādet

Açılup cānib-i Ḥaḳdan aña yol
Mükāşif olup olmışdı velī ol

Veliyy-i nā-müselmān ey müselmān
Anuñ-çün didi aña ehl-i ᶜirfān

---

63 632 ki: kim MK. 633 olup: ulu M. 634≈636 MK. 638 içinden: içinde MK.

MK 20[b] **Der beyān-ı ān ki hīc çīzī rā be-çeşm-i ḥaḳāret nebāyed nigeristen egerçi mūr bā-şed**

ʿ Alī kim ibn-i ʿ amm-ı Muṣṭafādur
Velīler serveri Şīr-i Ḫudādur

Meger bir gün ḫırāmān u şitābān
Giderdi kerem dest-efşān u ḥayrān

Bir ün irdi ʿ aceb gūşına nāgāh
Diyüp yā Ḥaydar olma mest ü gümrāh

Ayaġuñ altına baḳ gözle yoluñ
Şitābān gitme yola ṣalma ḳoluñ

Baḳup gördi ki bir ḳarınca yatup
Ṣalar elin ayağın toza batup

M 24[a] Bu işi görüben ol merd-i meydān
Olup miskīn ü ʿ āciz ḳaldı ḥayrān

Beġāyet aġladı ḳorḳup Ḫudādan
Olup şermende rūḥ-ı Muṣṭafādan

Derūn-ı dilden itdi[64] āh u feryād
Ḫudā-ile resūlı eyleyüp yād

N 23[b] İdüp dürlü münācātı Ḫudāya
Tażarruʿ itdi el açup duʿ āya

Duʿ ā eyler iken ol Şāh-ı Kerrār
Revān ḳarıncaya Ḥaḳ virdi reftār

Yaturken gice ġam-gīn olup ol şāh
Düşinde Muṣṭafāyı gördi nāgāh

Didi kim ey ʿ Alī gidende yola
Gidüp āheste baḳma ṣaġa ṣola

Ṣaḳın dūş oynadup ṣalma ḳoluñı
Öñüñe baḳuban gözle yoluñı

---

[64] Der beyān-ı ān ki hīc çīzī rā be-çeşm-i ḥaḳāret nebāyed nigeristen egerçi mūr bā-şed: "Karınca dahi olsa hakaret gözüyle bakılmaması beyanındadır." [642] serveri: mīridür MK. [643] efşān u ḥayrān: üftān ü ḫīzān MK. [644] irdi: urdu M. [646] baḳup: baḫup MK. [646] batup: yatup M. [647] ü: -MK. [647] ʿ āciz: ṭayanup MK. [649] itdi: atdı N. [650] itdi: atdı N. [653] ey: yā N. [653] gidüp aheste: şitābān gitme N. [653] ṣaġa ṣola: ṣaġ u ṣola MK. [654] ṣaḳın: ṣaḫın N. [654] dūş: baş MK.

Yire başma ayaġuñı edebsiz
Ki yoḳ bir nesne zīrā ẕikr-i Rabbsiz

MK 21[a] Ne vardur di ki tesbīḥ-i Ḥaḳ itmez
İdüp tesbīḥini ol Ḥaḳḳa gitmez

Düşüp endāmına lerze ʿAlīnüñ
Gözi yaş-ıla ṭoldı ol velīnüñ

Nebī didi eyā Ḥaydar ḳayırma
Özüñi raḥmet-i Ḥaḳdan ayırma

Ṭutup ḫoş göñlüñi ol şād u ḫurrem
Çeküp teşvīş ü endīşe yime ġam

Şefīʿ olasıdur saña ḳarınca
Dimişdür sırrını baña ḳarınca

Saña ol mūr-ı miskīn-i cefākeş
Şefīʿ olasıdur yarınki gün ḫoş

M 24[b] Diyüp yā Rabb sen dānā-yı sırrsun
Saña rūşen ḳamu bīnā-yı sırrsun

ʿAlīnüñ yoġ-ıdı bu işde ḳaṣdı
Ayaġın üstüme sehv-ile başdı

Çü sehv-ile ḳodı başuma pāsın
Sen it rūşen anuñ mirʾātı pasın

N 24[a] Dinilüp Ḥaydara bunça çi vü çün
ʿİtāb olındı bir ḳarınca içün

Ki bir ḳarınca içün bunca ey cān
Olındı gūş-māl ol Şīr-i Yezdān

Ḥaḳāret göz-ile gözetme mūrı
Dilinde anuñ da var durur[65] ḥużūrı

Ne var ise bilüp maḫlūḳ-ı Ḥaḳ sen
Ḳamu cünbendeye merdāne baḳ sen

Miyān-beste siyeh-pūş oluban mūr
Ḫudāya ḫidmet ider bī-şer ü şūr

---

[65] [659] u: -M. [659] endīşe: endūhı MK. [662] ḳamu: ḫamu MK. [667] var durur: vardur bir MK. [667] -N. [668] maḫlūḳ-ı ḥaḳ: maḫlūḳı ḥaḳ N. [668] sen: bes M. [668] ḳamu: ḫamu MK. [669] siyeh-pūş: siyāh-pūş M. [669] ḫidmet: ḫiẕmet M.

Degül ḫālī bili bir dem kemerden
Ki ḫādımlıḳda artuḳdur kem erden

MK 21[b] İder ḫoş ḫidmeti Ḥaḳḳa ḳarınca
Mecāli ḳalmayup düşüp arınca

Sen idersün helāk anca ḳarınca
Evüñden bir dükānuña varınca

Beyābānda gezüp ḳırduġuñı ḳo
Nedendür hiç gelmez saña ḳorḳu

Niçün gelmez saña Ḥaḳḳuñ ḫiṭābı
Olınmaz nişedür bir kez ʿitābı

Eger her bir nefesde yüz biñ ādem
Ṭutup boġazlasañ gelmez saña ġam

ʿAle'l-ʿamyā ḳoma yolda ḳadem var
Göz açup baḳ yoluñda gör neler var

M 25[a] Ṣayarlar her ḳadem kim sen adarsun
Unutmazlar ne nesne kim idersün

İderler her nefesde ḫoş ḥisābuñ
Oḳurlar her dem içinde kitābuñ

Melek yoruldı yazmaḳdan günāhuñ
Nereye varısar fikr eyle rāhuñ

Anuñ kim yandurupdur Ḥaḳḳ çerāġın
Ḥaḳ emriyle götürür ḳor ayaġın

N 24[b] Ne ḫoş ol kim yolından[66] olup āgāh
Ola ḥayrān u deng ü mest-i dergāh

İlāhī Rūşenīnüñ göñlin it nerm
Gele her cünbiş idende aña şerm

Ki hergiz ḳoma nefsinde şer ü şūr
Anuñ pāyından incinmeye bir mūr

Aña yā Rabb göster rāst bir yol
Ki bir cünbīdeʾi incitmeye ol

---

66 670 bili: velī M, MK. 670 ḫādımlıḳda: ḫāmlıḳda M. 671 ḳarınca: ḳarınça M. 671 arınca: ırınça M, ırınca N. 672 ḳarınca: ḳarınça M. 672 varınca: varınça M. 672 anca: ança M. 673 ḳorḳu: ḳorḫu MK. 674 bir kez: ḥaḳḳuñ MK. 674 ʿitābı: ʿiḳābı M. 677 adarsun: adasun M. 678 her: bir MK. 681 yolından olup: olup esrāra MK. 682 aña: saña MK. 682≈683 MK. 683 ḳoma: ḳomaya MK. 683 nefsinde: naḳşında MK. 684 cünbīdeʾi: cünbīdeyi MK, cünbendeʾi N.

Ne ʿālemde anı incide bir mūr
Ne ḫod andan ola rencīde bir mūr

MK 22[a] **Temennā kerden emīr’ül-mü᾽minīn ʿAlī ki ḫoşā kesi ki ʿıyş u mānend seg bāşed**

Rivāyetdür ʿAlī-yi Murtażādan
ʿAmūd-ı dīn vaṣī-yi Muṣṭafādan

Ne ḫoş ol kim olup ḫoş kīşi anuñ
Ola it ʿayşı gibi ʿayşı anuñ

Ki vardur anda on ḫaṣlet bilā-şek
Ben anı eydeyem sen ṣay yek yek

Ger anuñ cümlesi ola bir erde
Anuñ teg er ṭapılmaz baḥr u berde

Biri budur ki yoḳdur hiç mālı
İkinci bu giçer bī-ḳadr ḥāli

M 25[b] Ḫalāyıḳ ortasında ʿizzeti yoḳ
Sürerler her ḳapudan ḥürmeti yoḳ

Üçinci bu döşekdür her yir aña
Ki yoḳdur iḥtiyācı baña saña

Budur dördinci kim bulmasa nesne
Bir arada yatur ṭınmaz gürisne

Gezer bir bī-nevādur aç u ʿuryān
İşiklerde yatur sūzān u giryān

N 25[a] Beşinci bu eger dögse ayası[67]
Aña virmeyüben hergiz yayası

Ayasınuñ ḳapusın terk itmez
Ölince işiginden hiç gitmez

Vefā-dār u cefākeşdür beġāyet
İdici ṣāḥibin her dem riʿāyet

---

[67] [685] ḫod: hem MK. Temennā kerden emīrü’l-mü᾽minīn ʿAlī ki ḫoşā kesī ki ʿıyş u mānend seg bāşed: “Müminlerin emiri Ali ister ki; insan, hoşuna gitmese de köpek gibi olsun.” [687] olup: ola MK. [687] gibi: kimi N. [688] eydeyem: diyeyin MK. [689] ger: eger MK. [689] cümlesi: biri MK. [690] budur: oldur MK. [692] yoḳdur: yoḫdur MK. [693] bulmasa: pulmasa M. [693] ṭınmaz: dınmaz N. [695] dögse: sögse MK.

Budur altıncısı ey yār-ı cānī
Saña men eydeyem sen diñle anı

Ayasın ṭutmayup ṭutar ʿadūsın
Ayasına urup germez gülūsın

MK 22[b] Budur yedinci ġayra virmeyüp yol
Ayası ẖānesin bekler gice ol

Uyumaz bir nefes āsāyiş itmez
Ne deñlü ṣāḥibi çıẖ dise gitmez

Sekizinci budur aña ʿamel uş
Ki dınmaz aña çıẖ dinse yāẖūd uş

İşidür ṭınmamaḳ her çend dögseñ
Sögüp söylemez incitseñ yā sögseñ

Ṭoḳuzıncı budur aña yiyesi
Ne kim virürse ḳāniʿ dür ayası

Onıncı budur ol ölse kimesne
Dilemez ṣoñı ḳaldı diyü nesne

M 26[a] Ölende kimse mīrās̱ itmez anı
Anuñ-çün itmeyüp āh u fiġānı

Ger ola bir kişide bu ṣıfatlar
Turur elbetde anda maʿrifetler

Olup ʿālemde merd-i dīndār ol
Ḳulavuzlar H̱udāya ṭurmadın yol

Cihānda gerçi müflis kimseler çoḳ[68]
Velī hiç it gibi bir bī-nevā yoḳ

N 25[b] ʿAceb bu ṭurfe bī-ġam bī-nevādur
Degüldür süst muḥkem bī-nevādur

Yatur her yirde ne bāliş ne bister
Ne ẖod örtünmek içün örtü ister

Görenler dirler aña nīk ü bedler
Urup başına ḳarnına lekedler

---

[68] 698 men: ben MK. 698 eydeyem: diyeyin MK. 699 ṭutar: dutar N, MK. 699 ṭutmayup: dutmayup MK. 701 bir: - M. 702 uş: ẖoş MK. 702 dınmaz: ṭınmaz M. 703 ṭınmamaḳ: dınmamaḳ MK. 704 ṭoḳuzıncı: doḳuzıncı MK. 708 ṭurmadın: durmadın M. 709 gibi: kimi N. 712 başına ḳarnına: ḳarnına başına MK.

Sükūt itmedür işi eks̱er evḳāt
Dimez nesne gerek öldür gerek ṣat

Ḥikāyet

MK 23[a] Meger kim bir ʿazīz-i muḥteremden
Kerīmü'n-nefs şeyḫ-i muḥteşemden

Ṣorup bir kimse dir ey şeyḫ-i pür-fenn
Baña di seg mi yaḫşıdur yāḫūd sen

Sevenler şeyḫi olup cümle ġam-gīn
Virüp ol kişiye düşnām u nefrīn

Diyüp ey baḫtı gibi yüzi ḳara
Dilediler ideler pāre pāre

Didi şeyḫ anlara dınmañ siz aña
Velī bir dem ṭutuñ ḫoş gūş baña

Size bir niçe sözler eydeyim ḫoş
Ki bī-hūş olasız gele size ġaş

M 26[b] Beni siz ṣanmañuz olam ḫaber-dār
Nice olasıdur taḳdīr-i Cabbār

Degül taḳdīr ḥāli çünki maʿlūm
Bilinmez kimdür anda nīk ü meyşūm

Aparsam gūra īmān yigem itden
Kemem aparmasam arḳamda bitden

Degülsün ḳudret-i Ḥaḳdan cüdā çün
Pes itden kem ṭut özüñ ṭutma efzūn

N 26[a] Yegem itden dimekden ḳorḳaram men[69]
Yöri var her ne dirseñ di baña sen

Var itde bizde yoḳ bir nice ḫaṣlet
Ṭapa it vaḳt ola anuñla ʿizzet

Egerçi ṣūretā seg nā-pesenddür
Velīkin cāy-ı maʿnāda bülenddür

---

[69] ḥikāyet: ḥikāyet der ʿacz guyed MK. [715] dir ey: dirgey MK. [715] yāḫūd: yeḫūd M. [716] -MK. [717] gibi: kimi MK. [718] dınmañ: ṭınmañ N. [718] ṭutuñ: dutun MK. [719] eydeyim: eydeyin MK. [720] beni: meni MK. [720] nice: niçe M. [723] pes: bes MK. [724] yegem: yigem N. [724] ḳorḳaram: ḳorḫaram MK. [724] her: -MK. [724] dirseñ: dir iseñ MK. [725] yoḳ: yoḫ MK. [725] ʿizzet: ḥürmet MK.

Ḫudā ol dem ki Ādem ḫalḳ itdi
Gel anuñ ḫilḳatinde gör ki n'itdi

Ḳoyup ṣaġında anuñ bir melek ḫoş
Ḳodı bir cinn ṣolında tünd ü serkeş

Ḳonıldı cinnüñ adı nefs-i bed-kīş
Ki Şeyṭān-ıla oldur yoldaş u ḫˇīş

MK 23[b] Ḫudā ḥayvānları gūyā cihānda[70]
Ne kim var cemʿ idüp fāş u nihānda

Dögüp bir ḫoş dibekde anı muḥkem
Ki gūyā düzdi anı nefs-i ādem

Bizüm bu nefsimüzde pes ṣıfat çoḳ
Hemān anda bu itlük var daḫı yoḳ

Özin bilse beġāyet muʿteberdür
Velī bilmese ḥayvāndan beterdür

Pes imdi fikr idüñ bu sözleri siz
Düşüben ardına azıtmayup iz

M 27[a] Çü Ḥaḳḳ yolında itde bu şeref var
Ṭut itden kem özüñ ṭutma füzūn var

Özüñ ṭutsañ ziyādesün ger itden
Yaḳīn bilgil ki sensün kemter itden

Der taḥayyür gūyed

Seg-i Aṣḥāb-ı Kehfi ādem itdi
Velīkin Belʿamı segden kem itdi

N 26[b] Kimi maḳbūl iken merdūd idendür
Kimi ḫoş-vaḳt iken mefḳūd idendür

Geh ider pādişāhı kem gedādan
Gedāyı arturur geh pādişāhdan

İder geh mūrı ḫoş merd-i suḫandan
Ḳalur ʿāciz suʾālinden Süleymān

---

[70] [727] ḫilḳatinde: ḫilḳatinden N. [730] var: var(d)ur M. [732] pes: bes MK. [733] özin: özün MK. [734] pes: bes MK. l[735] füzūn var: füzūn-ter MK. Der taḥayyür gūyed: Çend beyti der taḥayyür gūyed MK. Der taḥayyür gūyed: "Hayrete düşürmeyi söyler."

Egerçi cümleden eşrefdür insān[71]
Ki ʿayn-ı ʿāleme ḫoş olup insān

Ḥaḳuñ esrārını bilmez kimesne
Aña olmaz dimek bir kimse nesne

Ḥikāyet

MK 24[a] Meger kim bir Yezīdī Bāyezīde
Ṭarīḳatde merātibde mezīde

Puşur ġāyet ḳaḳıyup ṣaluban ser
Didi ey kelb u ey ḫınzīr u ey ḫar

İşidüp cümle yoldaşları coşup
Biri birine başlarını ḳoşup

Dilediler dögeler ol yezīdi
Ne söyledi görüñ ol Bāyezīdi

Didi ol bizi medḥ itdi beġāyet
Beġāyet eyleyüp bizi riʿāyet

M 27[b] Degüldür sögmek anuñ didügi seg
Ġażab-nāk olup igen germeñüz reg

Dimekdür her ne deñlü sürse sögse
Becid incitse muḥkem ṭutsa dögse

Ḳoyup mevlāsı ḳapusını gitmez
Ölince ol eşigi terk itmez

Yine ḫınzīr dimeklikdür hem ögmek
Siz anı ṣanmañuz ol ola sögmek

N 27[a] Dimekdür medḥ idüp yaʿnī bize ol
Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳa ṭoġru gösterüp yol

Ḳılıçlar ṭutsalar ṣaġ u ṣolında
Egilmez ṭoġrudur Ḥaḳḳuñ yolında

Dimekdür ḫar didügi bār-keşdür
Ne cevri eyler-ise yārī ḫoşdur

---

[71] [741] ʿayn-ı ʿāleme: ʿayn-ı ʿālem M. ḥikāyet: düşnām dāden-i bāyezīd-rā ü te'vīl kerden-i u MK. [744] puşur ġāyet: puşurġayup N, puşurġanup MK. [745] coşup: puşup M. [748] olup: oluban N. [752] ṭoġru: ṭoġrı MK. [753] ḳılıçlar: ḳılıclar MK. [753] ṭoġrudur: doġrıdur MK.

Ne deñlü aġır olsa şerʿ bārın
Götürür āh dimez şevḳ-ile varın

İlāhī Rūşenīʾi eyle miskīn
Demin idüp laṭīf u ḫūb u miskīn

Anuñ gibi virüp ṣabr u taḥammül[72]
Vir aña daḫı taḥḳīḳ-i tevekkül

MK 24[b] Vir aña ḥāletinden Bāyezīdüñ
Meşāyıḫ içre ol ḳadri mezīdüñ

Ḥikāyet

Yine bir gün ser-i tüccār-ı iʿmāl
Emīr ü ḫ˘āce-yi efʿāl ü aḥvāl

Ḥisāb olmazdan öñ viren ḥisābı
Ḥaḳuñ emriyle oḳuyan kitābı

Yiten küllī cihānda aña vāḥid
Muvaḥḥidler şehi merd-i muvaḥḥid

M 28[a] Ruḳūmın defteri ʿaḳluñ buraġan
Ṣaġışsız üstine Ḥaḳḳ nūrı yaġan

İden ʿaḳd ü küşāduñ müşkilin ḥall
Diyen bir ikiye depretmeyen el

Ṭapan birligi kevnüñ kes̱retinden
İkilik olan anuñ ḥasretinden

Taṣavvuf ehlinüñ cevher-şināsı
Giyen aṭlas yirine ḫoş palāsı

N 27[b] Ṣafā başında tāc u ḥāl destār
Semāʿ egninde ḫırḳa baḫye girdār

Yegāne Şeyḫ Şiblī tācir-i dīn
Giden ḫod-bīnligi olan Ḫudā-bīn

Meger vaḥdet şarābından olup mest
Ḫudādan ġayrıdan küllī yuyan dest

Girüp bāzār-ı Baġdāda ṭarab-nāk
Temāşā iderek giderdi bī-bāk

---

[72] [757] gibi: bigi MK. ḥikāyet: ḥikāyet an merd-i tācir bā Şeyḫ Şiblī der ḥisāb-hāl MK. [759] u: -MK. [760] ḥisābı: ḥisābın MK. [760] kitābı: kitābın MK. [763] el: dil MK. [766] -MK.

Görüp bir ḫˇāce şeyḫi didi ey yār[73]
Berü gel eydeyimsaña sözüm var

Gelüp ḫˇāce ḳatına şeyḫ-i kāmil
Didi ne dirsün ey merd-i muʿāmil

Ger aramuzda yoḳdur hiç nisbet
Ki böyle eylemiş Allāh ḳısmet

Didi ḫˇāce budur maḳṣūdum ey yār
Ḥisābum var ideyim yoluña var

Pes andan başladı ḫˇāce ḥisāba
Ne virüp alduġını şeyḫ ü şāba

Ḥisāb idüp nesi var ise ḫˇāce
Tamām itdi ḳamusın uçdan uca

Pes andan ḫˇāce didi ey birāder
Ne deñlü olduġun di baña yekser

M 28b Bir oldı dir yaḳīn bī-şek ü bī-reyb
Hemān bir bilürem men itmegil ʿayb

Didi ḫˇāce meger dīvānesün sen
Ṣanuram men seni ferzānesün sen

Aña Şiblī didi kim ey firū-ten
Ne söylersün meger bī-gānesün sen

MK 25a Murāduñ bu senüñ ola birüñ biñ
Ṣayasun taḫta üzre aḳçe çiñ çiñ

N 28a Murādum bu benüm olup biñüm bir
Baña maʿlūm ola ʿālemdeki sırr

Biri iki görene şaşı dirler
Daḫı ḫod-bīnlerüñ ḳardaşı dirler

Senüñ olmış eyā bī-ʿaḳl u ḫod-gām
Özüñle ṣoḥbet itmekden işüñ ḫām

Özüñ görme özüñe baḳma zinhār
Ki ḫod-bīn dimesünler saña ey yār

---

[73] [770] eydeyim: eydeyin MK. [773]≈[780] MK. [773] ideyim: ideyin MK. [774]≈[781] MK. [775] tamām: tām MK. [775] ḳamusın: ḫamusın MK. [779] Bu beyit M nüshasında derkenarda verilmiştir. [780] ola: olup MK. [780] üzre: üstine M, MK. [784] baḳma: baḫma MK.

İki dime iki bilme budur yol
İki baḳma ikilikden biri ol

Biri iki görürsün şaşısun sen
Erenler ṣoḥbetinden naşisün sen

Ḥikāyet der īn-i maʿnā

MK 25[b] Meger bir şaşı bir yirde ṭururdı
Muvaḥḥid dirilüp ḫoş lāf ururdı

Oturmışdı meger orada bir ḳuş
Gözine şaşınuñ ol ḳuş idi[74] dūş

Ṣorar andan meger kim bir muvaḥḥid
Bu ḳuş iki midür dir yoḫsa vāḥid

İkidür ol ṭuran dir ey muvaḥḥid
Ḳaçan olduġı vardur iki vāḥid

Elif elf olur elf olmaz elif hiç
Bu sırrı ṭuymayandur aḥmaḳ u gīç

M 29[a] Budur aḥvellerüñ aḥvāli ey yār
Buña eyle ḳıyās ayrusını var

Elif elf olur elf olmaz elif hiç
Duyan bunı olur bu maʿnāya pīç

Olan ey birligi bī-çend ü bī-çūn
Seni birler ezelden Rūşenī çün

N 28[b] Anı ṭoġru ṭarīḳüñden sen ırma
Muvaḥḥidler bölüginden ayırma

Ḥikāyet-i Şeyḫ Şiblī

Yine bir gün muvaḥḥidler emīri
İkilikde ḳalanlar dest-gīri

Didirmeyen özine kūr ü şaşı
Olan yār olmayan ṣoḥbetde naşi

---

[74] 785 baḳma: baḫma MK. 788 ol ḳuş idi: o ḳuşdı M. 790 ḳaçan: ḳacan M. 791 ṭuymayandur: duymayandur M. 793 duyan: ṭuyan MK. 795 sen: -MK. 795 bölügünden: pölügünden M. ḥikāyet-i Şeyḫ Şiblī: ḥikāyet-i Şeyḫ Şiblī bā merd-i fuḳḳāʿī MK. 797 didirmeyen: didürmeyen MK. 797 kūr ü : gözü M. 797 ṣoḥbetde: ṣoḥbetinde M.

Muḥibbi sekrüñ ve ṣaḥvuñ ʿadūsı
Olan maḥv u fenāda güft ü gūsı

Ki yaʿnī Şeyḫ Şiblī faḫr-ı evtād
Cihān ḫalḳını iden Ḥaḳḳa irşād

İçüp vaḥdet meyinden serḫoş olup
Ḫumı ḫoş ḫamr-ı tevḥīd-ile ṭolup

MK 26[a] Gezüp bāzār içinde mest ü ḥayrān
Giderdi āh idüp üftān u ḫīzān

Meger kim oturup[75] bir ḫoş fuḳḳāʿī
Oḳuyup geh ġazel gāhī rubāʿī

Dir idi ün çeküp bilişe yada
Gelüñ kim ḳalmadı birden ziyāde

İşidüp Şiblī anı gitdi vecde
Düşüp vecdinüñ odı ehl-i derde

Didi hey hey dime bu sözi zinhār
Ḳaçan olmışdı ol bir iki ey yār

M 29[b] Muvaḥḥid ol muvaḥḥid ol muvaḥḥid
Ki olmaz key ṣaḳın mülḥid muvaḥḥid

Çıḳarurlar işitdüm bir melikden
Ne göz kim görür iki bir delikden

Ne deñlü şaşı iseñ daḫı ey yār
Düriş bir görmek ardınca ol yöri var

N 29[a] Yöri bir gör bir işit ey birāder
Dinilmesün saña hey kūr ü hey ker

O bir yerdür ki istenmez kūr aḫi
Ḥivel ḫāṣiyyeti aḥvālde daḫı

Eger teftīş ider olsañ dü-bīni
Görür ol kendü yüzinde dü bīnī

Düşer gördügi-çün her şaḫṣa dūçār
Yeki dü düyi çār u çārı dü-çār

---

[75] [801] gezüp: girüp MK. [801] ḫīzān: ḥayrān M. [802] oturup: olturup M. [803] bilişe: bilise M. [803] yāda: niyāda M. [805] ol bir iki: iki ol bir MK. [806] ṣaḳın: ṣaḫın N. [808] ol: -MK. [810] MK'da bu beyit derkenar olarak yazılmış. [811] olsañ: iseñ N. [811] ider: idem MK. [811] olsañ: dirseñ MK.

Ḥikāyet-i teʾvı̄l-i ḫ̮ˇāb

Yaturken bir arada düşüben düş
Meger bir düşe olmış bir kişi duş

Görüp ḳalmış kişi ol düşi ṭaña
Gelüp ʿarż eyledi ol düşi baña

Budur ol kişinüñ duş olduġı düş
İşidüp sen de dūş deryāsına düş

MK 26[b] Görür[76] ṭurmış ʿaceb bir ṭurfe kişi
Daġılmış gögsinüñ üstinde rı̄şi

İni uzunı ṣan kim bāl u dümdür
Niçe ḳaba ṣaḳallar anda gümdür

Ki başından ayaġa rı̄şe batmış
Düşüp endı̄şe vü teşvı̄şe batmış

Beş on yıl ḳıl içün virmezdi teşvı̄ş
Elekçiler eline düşse ol rı̄ş

M 30[a] Yiter el-ḳıṣṣa budur söz ki ol rı̄ş
Beş on mū-tāba iş bir yaz u bir ḳış

Aṣılmış uçdan uca ey ḳarındaş
Ki her bir ḳılına bir ḫoş aġır ṭaş

Ki yaʿnı̄ dürlü dürlü ṭaşlar aṣmış
Ḳatı ḳıymetlü dürlü ṭaşlar aṣmış

N 29[b] Muraṣṣaʿ dürlü ṭaş-ıla ṣaḳalı
Müzeyyen dürlü dürr-ile sibālı

ʿAceb uʿcūbe ṭurfe gözleri var
Yoġun yumrı yaraşmaz sözleri var

Çün ol kişi tamām eyledi düşün
Didi baña düşüme ḫūb düşün

Didüm ey içi ṭaşı rı̄ş-i teşvı̄ş
Cihānuñ yüzin iden ser-be-ser rı̄ş

---

[76] ḥikāyet-i teʾvı̄l-i ḫ̮ˇāb: teʾvı̄l-i ḫ̮ˇāb an merd-i ḫōd-bı̄n MK. Ḥikāyet-i teʾvı̄l-i ḫ̮ˇāb: "Uykunun te'vili üzerine hikâye." [813] meger bir düşe olmuş bir kişi duş: meger bir kişi olmuş bu düşe duş MK. [816] görür: görüp MK. [816] daġılmış: ṭaġılmış N. [816] gögsinüñ: gögsüñ M. [817] MK.'da bu beyit der-kenar olarak verilmiş. [817] ini: eni M. [818] batmış: düşmiş N. [823] sibālı: sipālı M. [826] rı̄ş-i: rı̄ş ü MK.

Düşüñ te᾿vīlini gel bir bir işit
İşidüp sözümi özüñe iş it

Sen ol kişi ki gördüñ rīşe batmış
Burūt u rīşden teşvīşe batmış

Yöri ol kişi᾿i iste özüñde
Ki fikr it gör ne söz vardur sözüñde

Sözüñde söz çoḳ az ṣanma sözüñi
Düşüñ ṭap sen de arayup özüñi

Ne kim ʿālemde vardur sende vardur
Ara iste ṭaparsun sen de var dur

MK 27[a] Senüñ ey belme rīş ol senlügüñdür
Kişi dirildügüñdür benlügüñdür

Olup bed-ḫūlaruñ bir ṭurfe kişi
Düzüp endīşeden özine rīşi

Görünüp[77] ḳorḳudan her dem seni ol
Gerek saña ṣaḳaluñ yolmadur yol

M 30[b] Ne rīş ol kim degüldür rīş-i taḳvā
Dinür ol rīş içün teşvīş-i daʿvā

Saña teşvīş virdi çünki rīşüñ
Senüñ pes rīşüñ-ile düşdi işüñ

Ṣaḳaluñı yolup düş yola dervīş
Saña tā dolaşup virmeye teşvīş

N 30[a] Çalu çırpı ḳoma yoluñda hep kes
Pes andan yola düş yel gibi hem es

Diyār-ı yāre varup yāri gör ḫoş
Tekellüf yoḳdur anda varıgör ḫoş

Senüñ Firʿavn gibidür ṣaḳaluñ
Hemān Hāmān şebīhidür sibāluñ

Olar kim didiler benlik ṣaḳala
Dimişler lāf-zenlik hem sibāla

---

[77] [834] görünüp: görüpen M, görinüp MK. [834] ḳorḳudan: ḳorḫudan MK. [835] teşvīş-i daʿvā: teşvīş u daʿvā N. [836] pes: bes MK. [837] ṣaḳaluñı: ṣaḳalıñı MK. [837] dervīş: düriş N. [838] çalu: çalı MK. [838] pes: bes MK. [838] düş: düşüp MK. [838] gibi: kimi MK. [838] hem: -MK. [839] yoḳdur: yoḫdur MK. [840] gibidür: kimidür MK.

Kişide nām u nāmūs ey suḫan-ver
Hemān Firʿavn-ıla Hāmāna beñzer

Seni çün neng ü nāmūs itdi Firʿavn
Ḳomaz irmege Mūsādan saña ʿavn

Bilebilmen ne dirsün neng ü ʿārı
Meger Firʿavn ḥükmi sende sārī

Senüñ firʿavnüñe Mūsā gerekdür
Saña sen ṣanma nā-mūsā gerekdür

Bilebilmen bu nā-mūsā ni dirsün
Ḳo firʿavnüñ senüñ Mūsā gidersün

Yöri mūsā eline vir ṣaḳaluñ
Yed-i beyżāya döndersün cemālüñ

MK 27[b] Yed-i beyżā ki itdi çün diger-gūn[78]
Gerek firʿavnüñ çün ḳalb-i Hārūn

Dilerseñ yüzüñi ḫoş döne nūra
Varup ḥammāma ḫoş sür rīşe nūre

M 31[a] Ki firʿavnüñ senüñ Mūsāsız olmaz
Velī Hārūnsız u ʿĪsāsız olmaz

Luġatde ustura mūsāya dirler
Fesāne nişe kim ʿīsāya dirler

Meşāyıḫ ıṣṭılāḥātında ammā
Fesāne dimedür ʿĪsā vü Mūsā

N 30[b] Fenāda dimedür hem ḳalb-i Hārūn
Eyā ḳalbi küşāde ṭabʿı mevzūn

Ki yaʿnī şeyḫ-i kāmilsiz beḳāyı
Ṭapamazsun ṭapup maḥv u fenāyı

Gel imdi şeyḫe teslīm it özüñi
Yumup ḫoş māsivallāhdan gözüñi

Ṣaḳaluña sibāluña dizüp ṭaş
Niçün Firʿavnla olduñ ṣaḳaldaş

Gel imdi rīşüñe ṭap ṭıḳ bu ṭaşı
Yeter daşı dizüp rīşüñe ṭaşı

---

[78] [848] çün: içün MK. [850] velī Hārūnsız u ʿĪsāsız olmaz: velī Hārūn daḫı ʿĪsāsız olmaz MK. [853] fenāda: fenā M. [853] dimedür: dime durur M. [857] daşı: ṭaşı MK. [857] dizüp: düzüp M.

Dizüp ṭaş didürüp özüñe sābāş
Didüñ Firʿavnla Nemrūda ḳardaş

Batup ey belme rī̇ş uş bunca rī̇şe[79]
Ḳabarduñ beñzeyüp şeyḫ-i keşī̇şe

Ṭaşuñ her birisinde bir ṣıfat var
Ḳulaġ ur sözüme ḫoş maʿrifet var

Kimi mā vü menī̇ kibr ü daġaldur
Kimi zerḳ ü riyā mekr ü ḫiyeldür

Kimi iʿtizāl ü rafż ü ilḥād
Kimi bāṭıl yola ilḥāḥ u irşād

MK 28[a] Eger gitmese senden bu ṣıfatlar
Türemez sende hergiz maʿrifetler

Ger ola sende benlikden ser-i mū
Senüñle ṭopṭoludur yedi ṭamu

M 31[b] Saña çün nī̇ş ü neşter kimidür rī̇ş
Tırāş-ı rī̇şi idin pī̇şe dervī̇ş

Özüñde istemezseñ derd-i rī̇şi
Tırāş eyle ḳoma özüñde rī̇şi

Ṣaḳaldur sende çün mānend-i Firʿavn
Aña mūsādan irişdür fer-i ʿavn

Dilerseñ ṭapma fer-i ʿavnı sen de
Ḳazı gider ḳoma firʿavnı sende

N 31[a] Gerek mūsā senüñ fer-i ʿavnüñ içün
Tırāş-ı rī̇ş-i firʿavnüñ içün

Ḫafī̇f iken saña çün virdi s̱ıḳlet
Ṣaḳın kim ol ṣaḳaldur saña s̱ıḳ let

Ḳazıt rī̇şüñ sözüñi eyle nermek
Ki yaʿnī̇ dime serdek ḫoş di germek

Didürme nā-tırāşī̇de özüñe
Dürüşt ü key ḫırāşī̇de sözüñe

---

[79] [859] batup: yatup M. [859] bilme: bile M. [860] birisinde: dürlüsünde MK. [860] sözüme: sözime N. [861] mā: māʾ MK, N. [862] kimi: kimisi M. [862] u: -M. [865] kimidür: biledür M. [865] iden: idüpen MK. [866] -N. [866] derd-i: derd ü M. [868] ṭapma: ṭapmasun MK. [868] fer-i ʿavnı: fer-i ʿavn MK. [870] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [871] ḳazıt: ḳazı MK. [871] eyle: söyle N.

Sürüp ḫoş ḫoş özüñe nūre düpdüz
Özüñ döndür özüñi nūra düpdüz

Düşüp tā baḥr-ı nūra nūr olasun[80]
İki ʿālemde mis̱l-i ḥūr olasun

Ḥikāyet

Meger kim var idi bir ṭurfe ʿābid
İgen perhīzkār u saḫt-ı zāhid

MK 28[b] Aña olup namāz u rūze ʿādet
Beġāyet ʿādet olmışdı ʿibādet

Ṭapup bir arada bir cāy-ı ḫālī
Düzüp bir ḫoş ʿibādet-gāh-ı ʿālī

Namāz u rūzesinde ṭapmayup z̠evḳ
Feraḥ bulmadı göñli ṭapmadı şevḳ

M 32[a] Velī var idi bir ḫoş rīşi anuñ
Müdām rīşiyle idi işi anuñ

Yuyup dāyim ṭarardı rīşini ol
Hemān rīş itmiş idi işini ol

ʿİbādet-ḫānesinde ḳaldı ʿāciz
Küşāyiş ṭapmayup bir z̠erre hergiz

Egerçi ḫayli işe oldı ol pīç
Ḥaḳuñ baḫşāyişi irişmedi hiç

N 31[b] Meger bir gün görüp Mūsāyı nāgāh
Elin öpüp didi ey merd-i āgāh

Varanda Ṭūra it baña münācāt
Dileyende Ḫudādan dürlü ḥācāt

Ḫudādan ṣor benüm ḥālümi zinhār
Niçün bende ne ḥāl ü ne ṣafā var

Vużūdan ṭapmayup hergiz sürūrı
Namāz u rūzeden ṭapman ḥużūrı

Hele bir niçedür hep şüst ü şūyem
Dürişmem cidd ü cehdem cüst ü cūyem

---

[80] 874 tā: -M. ḥikāyet: ḥikāyet ān ʿābid ki be-rīş-i ḫod meşġūl būd u lez̠z̠et-i ʿibādet ne-mī yaft: ḥikāyet MK. 878 bulmadı: olmadı MK. 879 müdām: müdāmī MK. 879 ile: -MK. 881 z̠erre: rūze MK.

Ne nūr-ı rūşeni ṭapdum dilümde
Ne ẖod lez̠z̠et mez̠āḳumda dilümde

Kelām-ı ʿābide Mūsā ṭutup gūş
Olup ʿābid sözinden mest ü medhūş

Kelīmü'l-ḳıṣṣa ṭurdı Ṭūra gitdi
Neler söyledi ol dem gör ki n'itdi

MK 29[a] Didi yā Rabb sensün ʿĀlimü's-sır
Ne ḥācet ḥāli dimek saña bir bir

Degül senden ẖafī cümle serāʾir
Saña rūşendür esrār-ı żamāir

Ṭapuñ buyurdı çün ṣavm u ṣalātı
Ṭapuña ṭapmaġı ḥacc ü zekātı

M 32[b] Ne kişi kim gele yürüyi baña[81]
Tek ü pūy-ile varuram men aña

Dimişdür ḥażretüñ bu sözleri hep
Nedür buyruġuñ ol miskīne yā Rabb

Didi Ḥaḳḳ Mūsāya var di sen aña
Küşāyiş virmezem ṭapmasa baña

Ṣaḳalına ṭapar ol baña ṭapmaz
Baña ṭapan yolından hiç ṣapmaz

N 32[a] Perestiş rīşine idüp müdām ol
Olupdur dāimā rīşine meşġūl

Gelüp Mūsā didi ey merd-i dervīş
Saña teşvīş virmiş sendeki rīş

Ḫudā didi kim ol içi ṭaşı rīş
Başından ayaġına rīş-i teşvīş

Olup dervīş vaṣlumdan benüm ol
Olupdur varuban rīşine meşġūl

Çü Mūsā sözini ʿābid işitdi
Özine gör ki miskīn ne iş itdi

El urup düşdi rīşin yolmaġa ol
Ṭapam dir rīşini yolmaġ-ıla yol

---

81 894 gele yürüyi: diye gel yöri MK. 894 men: ben MK. 895 dimişdür: dimişdi M. 897≈898 MK.

Ḫudādan Cebraʾīl irişdi nāgāh
Didi Mūsāya ey maḳbūl-ı dergāh

Gör ol işini bilmez ebleh ü gūl
Yine oldı hemān rīşine meşġūl

MK 29[b] Ḳalup dermānde ʿābid miskīn āḫir
Beġāyet derd-mend ü ġam-gīn āḫir

Müdām ider olup nālān u giryān
Ḳatı sūzān u sergerdān u ḥayrān

Bu rīşümden ʿaceb teşvīşe düşdüm
Tamām olmaz dükenmez[82] işe düşdüm

M 33[a] Ne bu rīşüm benüm olmaġa ḳorlar
Ne uçdan ṭutuban yolmaġa ḳorlar

Eger ḳorsam dinür rīşine meşġūl
Yolarsam hem dinür rīşine meşġūl

Çü virdi baña bu teşvīşi rīşüm
Benüm pes düşdi bu rīşümle işüm

Ḥikāyet ber sebīl-i laṭīfe

N 32[b] Yine gel diñle cāndan bir laṭīfe
Laṭīfe ḫoş gelür çün kim laṭīfe

Meger kim bir ḳaba ṣaḳallu kişi
Çıḳup minberde vaʿẓ itmekdi işi

Cihānda hiç özinden özge kişi
Götürüp ḥāṣılı ol deñlü rīşi

Çıḳara minber üzre ḥaddi yoḳdur
Egerçi pehlevān ʿālemde çoḳdur

Başupdur anı bir vechle rīşi
Ki rīşinden görünmez özi kīşi

Ayaḳlanmış gezer bir rīş gūyā
Velī bir kişi var rīş içre gūyā

[82] [905] ol: -MK. [906] āḫir: āciz M. [908] dükenmez: tükenmez N. hikāyet ber sebīl-i laṭīfe: laṭīfe MK. [912] ḫoş: cūş M. [913] itmekdi: itmeydi M. [915] yoḳdur: yoḫdur MK. [915] çoḳdur: çoḫdur MK. [916] bir: bu N.

Uzatmış ṭūlına ʿarżına rīşi
Gören elbetde dir ki ṭurfe kişi

Görüp minberde anı bir ḳalender
Laṭīfe itmede māhir ḳalender

MK 30[a]

Eger bu vāʿiẓ olaydı ferişte
Diyüp bir ḫoş kişiye ey enişte

Olurdı diseñ ey kān-ı mesāʾil
Ferişteler arasında resāʾil[83]

Bu sözdür gerçi ṣūretde laṭīfe
Velī maʿnāda ögütdür laṭīfe

M 33[b]

Ḥikāyet-i merd-i ḫod-nümā

Meger ṭoḳ dirilürdi bir kimesne
Velī avcında yoġdı hiç nesne

Faḳīr ü bī-nevā idi beġāyet
Gedā-yı ḫod-nümā idi beġāyet

Ḳuşaġına ḳuru çıḳın çıḳardı
Evinden ṣalınup ṭaşra çıḳardı

N 33[a]

Gören ṣanurdı şehrüñ ḫᵛācesidür
Falān ibn-i falānuñ bācesidür

Özinden düzedüp bir pāre pīhi
Özine gör n'iderdi ol sefīhi

Düzer her ṭañla ol özine yaġı
Sürüp rīşine bıyıġına yaġı

Bıyıġın buruban ururdı lāfı
Ḳolayına idüp lāf u güzāfı

Yimezdi iricek dürlü ṭaʿāma
Özin ṭoḳ gösterürdi ḫāṣṣ u ʿāma

Ṭoḳam dirdi urup lāf-ı dürūġı
Giderdi ʿaḳlı ger görseydi dūġı

---

[83] 918 uzatmış: uzanmış M. 921 resāʾil: reşāʾil MK, N. ḥikāyet-i merd-i ḫōd-nümā: ḥikāyet an merd-i gürisne ki ḫōd rā seyr mī nemūd MK. ḥikāyet-i merd-i ḫōd-nümā: "Gösteriş meraklısı bir kimsenin hikâyesi." 923 yoġdı: yoḳdı M. 926 falānuñ: falan M. 928 ṭañla: dañla M. 930 ḫāṣ: ḥāṣ M.

Evümde yidügümde cerb-i ḫˇānı
Ṣaḳalumda bıyıġumda nişānı

Ṣaḳalum sebletüm gör niçedür cerb
Kim evde itmişem çoḳ lūtla ḥarb

MK 30[b] Düşinde görmez idi bazlamacı
Ṣanurdı bazlamaç görince sacı

Ḳaraḳavuġa yatıya giderdi
Ṭapanda kengeri gör kim n'iderdi

Ne unı var idi ideydi[84] tutmaç
Gehī umaç idüp gāhī bulamaç

M 34[a] Ne gendüm ne erüz ne cev ne erzen
Ne ḫod māş u ʿades ne sīr u ṣoġan

Ne yaġ u ne penīr u dūġ u süzme
Hemān ol pihdi ol daḫı düzme

Varurdı ḫˇāceler dükkānına ḫoş
Otururdı özin ṭutup ġanī-veş

İgen yaġlu yidüm diyüp dem-ā-dem
Saḳādan ṣu alup içerdi muḥkem

N 33[b] Girüp ḳuldurdadurdı ḳarnını ṣu
Düşerdi işiden göñline ḳorḫu

Ṣanasun türedi ejder ḳuyuda
Yā ilan ṭutdı ḳurbaġayı ṣuda

Geh olup ḳarnına ḳuldurdı pīşe
Dönüp ṭururdı gūyā rīme rīşe

Olanda ḳarnına ḳuldurdı pīşe
Sögerdi ḳarnı gūyā aç kişe

Velī ḳarġardı ḳarnı gāh gāhī
Diyüp sen bunı fāş eyle İlāhī

Yimekden eyledüñ çün kim beni boş
Aparsun ḳuyruġuñı gürbe vü mūş

---

84 [932] yidügümde: yidügümden N. [932] bıyıġumda nişānı: bıyıġumda uş nişānı M, MK. [933] cerb: çerb MK. [933] kim: ki MK. [934] görince: görseydi N. [935] -MK. [936] ideydi: idi M. [937] -MK. [938] u: -M. [938] pihdi: pīh idi MK. [941] işiden: işinden M. [941] ḳorḫu: ḳorḳu M. [942] ilan: yılan M, MK. [942]≈[951] M. [943] dönüp ṭururdı: dönendürürdi M, dönüp dururdı N. [943] rīme: dunbe MK. [944] kişe: keşişe M. [944] -N. [946]≈[947] MK. [946] gürbe: güjbe MK, N.

Ṭalaşsunlar böcekler yaġuñ üzre
Ḳıluñ bir ḳalmasun ṭuṭaġuñ üzre

Ṣaḳaluñ sebletüñ yaġını yaġı
Aparsun gelmesün hergiz ṣoraġı

Göreyin yolunup rīş ü sibāluñ
Duyulsun iller ortasında ḥālüñ

Ḳırılsun ḳıllaruñ ḳamu yolunsun
Esirgenci oluban raḥm olunsun

Senüñ lāfuñ beni odlara yaḳdı
Dürūġuñ başumı dīvāra ḳaḳdı[85]

M 34b, MK 31a Senüñ olmasadı ger lāf u lūfuñ
Dürūġ-ı bī-fürūġuñ kāf u kūfuñ

Ola kim bir kerīm ideydi raḥmı
Yidüreydi baña ḫoş laḥm u şaḥmı

İderdi ḳarnı ḫoş derd-ile nefrīn
Baġırṣaḳları iderlerdi āmīn

İderken ḳarnı dürlü dürlü ḳarġış
İrişdi yaġa añsuzın ʿaceb iş

Meger bir gürbesi var idi ʿırāk
Ki ṣayd itmekde idi çüst ü çālāk

N 34a Ki olmaz idi bir sāʿat vużūsuz
Bıyıġın ṣıġamaḳsuz şüst ü şūsuz

Cihānda ʿırḳını kesmişdi mūşuñ
Yel olup eynine esmişdi mūşuñ

ʿAceb mi ḳomaduġı hiç bir mūş
Ḳanadı olsa ḳomaz idi bir ḳuş

Ki nāgeh ḳapdı ḳaçdı yaġı gürbe
O dunbe lübne idi yaġı gürbe

Yügürdi gürbe ardınca oġlı ḫayli
Yetişmeyüp gözinden dökdi seyli

---

[85] 947 böcekler: möcekler MK. 947 üzre: üste MK. 949 duyulsun: ṭuyulsun MK, duyusun M. 951 -MK. 952 u: -N. 954 nefrīn: tefrīn M. 956 ʿırāk: ġırāk N, ġızāk M. 957 şüst ü şūsuz: cüst u cūsuz MK. 960 gürbe: güjbe M. 961 dökti: tökdi M.

Gör aḫi oğlını n'eyledi n'itdi
Yügürüp atası ḳatına gitdi

İrüp atasına añsuzın oğlan
Didi paşa ḳanı ol dunbe kim sen

Burūt u rīşüñi her ṣubḥ idüp çerb
Dir idüñ eylemişem lūt-ıla ḥarb

Apardı gürbe ḳovdum iremedüm
Ayaḳlarum ṭağıldı diremedüm

Apardı yağı gürbe yağı gibi[86]
Diş urup yidi yağı yağı gibi

M 35[a], MK 31[b] Evüñde çünki yoḳdur lūt u pūtuñ
Ṣaḳaluñ ʿarż idüp burma burūtuñ

İşidüp ḫˇāceler cümle gülüşdi
İşiden ṭañlaşup başına üşdi

Esirgeyüp ḫamu erbāb-ı yetmüñ
Didiler kim gelüñ işbu yetīmüñ

Falān aşçınuñ alup lūt u pūtın
İdelüm cerb gerçekden burūtın

O deñlü yidürelüm buña aşı
Görenler bunı ṣansunlar ṣubaşı

N 34[b] Buña ḥalvāyı eyle yidürelüm
Meded yırtuldı ḳarnum didürelüm

Ṣaḳalı sebleti yağa bulaşsun
Ene'l-ḥalvā diyenlere ulaşsun

Gel imdi rūşen eyle Rūşenī bir
Nedür bu söyledügüñ ḳıṣṣada sırr

Ne ḥāṣıl oldı dimekden bu ḳıṣṣa
Bize bu ḳıṣṣadan ne oldı ḥiṣṣe

Budur bir sırrı anuñ ey suḫan-ver
Zen olan lāf urup dirilmeye er

---

[86] 963 paşa: baba MK. 964 idüp: ider M. 964 eylemişem: eylemişdür MK. 964 lūt-ıla: lūtumla MK. 966 gibi: kimi MK. 966 yağı gürbe: gürbe yağı: MK. 968 ḫˇāceler: ḫˇāçeler M. 968 ṭañlaşup: gülüşüp MK. 969 ḫamu: ḳamu M. 969 yetmüñ: ḳaymuñ MK. 970 aşçınuñ: aḥçınuñ N. 970 cerb: çerb MK. 976 bir: bu MK.

Bile ʿavratlıġını öz özinüñ
Bilüp endāzesini öz özinüñ

Yalanı terk ide zīrā ki yalan
Ḳomaz ādemde hergiz dīn ü īmān

Bu gerçekdür yalancı görmez Uçmaḳ
Yalancıya gerekmez ḥūrī ḳuçmaḳ

Ḥaḳuñ dīdārını görmez yalancı
Liḳā bāzārına girmez yalancı

Beterdür dinmiş ey kiẕbi türeden
Yalan ḫamr içmeden ḳatl u zinādan

M 35[b], MK 32[a]
Yalanı söyledükce[87] ey yalancı
Saña ḳanda bulınsun bir orancı

Gel ey keẕẕāb terk eyle yalanı
Sever Ḥaḳ Tañrı-çün kiẕbi ṣalanı

Anuñ kim pīşesi dāyim yalandur
Yalanı boynına dāyim ilandur

Ne diñlegil ne söylegil yalanı
Getür yāduña dāyim cān alanı

Yöri ḳo bu dürūġ-ı bī-fürūġı
Mey içdüm dime içüp acı dūġı

Dil-i münkir gibi bilgil dürūġı
Ne de ilmāma de hergiz fürūġı

N 35[a]
Ḳaçan Rüstem olasıdur muḫannes̱
Müẕekker ola mı hergiz müʾennes̱

Olabilmez her İbrāhīm Edhem
Ḳaçan lāyıḳ ola ʿaşḳa her ādem

Ki her Yūsuf olamaz Mıṣra sulṭān
Ne her Yaʿḳūbuñ olur cāyı Kenʿān

Cihān yüzinde yoḳdur ey suḫan-senc
Özin bir kimse bilmekden ulu renc

---

[87] 982 söyledükce: söyledükçe MK. 983 sür ḥaḳ Tañrı-çün kiẕbi ṣalanı: getür yāduña dāyim cān alanı MK. 984 -MK. 985 -MK. 986≈987 MK. 987 dil-i: dili MK. 987 gibi: kimi MK. 987 ilmāma: ilmām MK. 987 -N. 988 muḫannes̱: muḫannet M. 990 cāyı: çāyı M. 991 yoḳdur: yoḫdur MK. 991 özin: özini N.

Bile özini kāmil hem mükemmel
Baña ḥalldür diyüp mecmūʿ-ı müşkil

Ki pindār-ı kemāl ey merd-i sālik
Ḥaḳuñ yolındadur key ḳatı hālik

Direm bu sözi men her cürde merde
Odur zinde özinden ola mürde

Ölü oldur ki dirile kimesne
Elinden gelmez ola hiç nesne

Senüñ tā būduñ olmayınca nābūd
İrişmez Ḥaḳ teʿālādan saña cūd

M 36[a] Ölince ṭoḳ dirilme aç diril var
Ki aç dirilmededür her ne kim var

Boşalmadın sebūñ aparma ṣuya[88]
Ṭolu ḳaba kim ola kim ṣu ḳoya

MK 32[b] Ṭolu ḳaba ṣu girmez niçe ḳoysun
Bu sözi aḥmaḳ olan niçe duysun

Ṣu ṭolsa daḫı ṣuyı ḳoymaġ olmaz
Bu söz bir ince sözdür ṭuymaġ olmaz

Devācı derdüñi bilmese ey cān
Ḳaçan ider senüñ derdüñe dermān

Ki virmez itmeyince ʿarż-ı ḥācāt
Derūn-ı dilden idüp ḫoş münācāt

N 35[b] Bilür erbāb-ı ḥācātuñ murādın
Murādı n'idügün özi dimedin

Gerekdür faḳrını iẓhār ḳılmaḳ
Bükāyı bilesince yār ḳılmaḳ

Çü ḳırbañda ṣu var saḳḳālıġ it var
Kimesneye varup yalvarma zinhār

---

[88] [992] diyüp: diyü M. [994] men: ben MK. [995] dirile kimesne: dirile bir kimesne MK. [996] olmayınca: olmayınça M. [998] boşalmadın: boşatmadın M. [999] duysun: ṭuysun MK. [1000] ṭolsa: dolsa N. [1000] ḳoymaġ: ḳoymaḳ MK. [1000] ṭuymaġ: duymaġ M, ṭuymaḳ MK. [1004] ḳılmaḳ: itmek MK.

(MK 36b) **Ḫikāyet**

Meger kim var idi bir ibn-i āvī
Ki mār u mūr ṣayd itmekdi avı

MK 37a
Beyābānda gezerdi deng ü ḥayrān
Yalañuz aç uyuz üftān u ḫīzān

Gezerken bir boyaḳcı küpine ol
Duş olup düşdi nāgeh yañılup yol

Çıḳup küpden baḳup gördi özini
Özinüñ rengine diküp gözini

Özini ṣandı kim bir kimse oldı
Ḳamu ʿālemler içre ṣīti ṭoldı

M 36b
Boyanup gövdesi yüz dürlü renge[89]
Ki düşdi bir nefesde ṭurfe benge

Meger bir s̱aʿleb oynayup urup baş
Şaġāla didi idüp dürlü sābāş

Nedür bu reng u būyuñ ey şaġālek
فَقُل مِنْ اَيْنَ جِئتَ كَيْفَ حَالك

Şaġāl eydür dimeñ şimdengerü siz
Şaġālek bize özge kimseyüz biz

Bize ṭāvūs-ı ʿİlliyyīn dimişler
Filān ibn-i filānü'd-dīn dimişler

İnanup ḳamusı anuñ sözine
Baḳup rengine yüzine gözine

N 36a
Yıġıldılar başına cānavarlar
Peleng ü bebr ü gürg ü şīr-i nerler

Gözen u gūr u keftār u ded ü dām
Ḫar u ḫargūş u ḫırs u ḫūk-ı bed-nām

Ebū'l-münẕir müʾeẕẕin oldı aña
Eẕānın işidenler ḳaldı ṭaña

---

[89] 1006-1052 ≈ 1053-1100 MK. ḥikāyet: ḥikāyet ān şaġālī ki ḫōd rā medḥ guyed MK. [1006] ṣayd itmekdi: idi ṣayd itme M, yeri idi MK. [1007] yalañuz: yalunc MK. [1008] boyaḳcı: boyacı M. [1008] küpüne: kübüne MK. [1009] özini: özünü MK. [1009] küpden: kübden N. [1010] ḳamu: ḫamu MK. [1010] ṭoldı: ṣoldı M. [1011] benge: tenge M. [1012] urup: üzüp M. [1013b] "Ve de ki: nereden geldin, bu hâl nedir?" [1014] şimdengerü: şimdengirü MK. [1016] ḳamusı: ḫamusı MK. [1018] u: hem M.

Ebū'l-ḥāriṡ anuñ oldı imāmı
Ebū'l-ġazvān olup cāndan ġulāmı

Ebū eyyūb olup anuñ naḳībi
Ebū daġfel daḫı oldı raḳībi

MK 37[b] Diyüp ṭāvūs-ı ʿİlliyyīn şaġāla
Şişürdiler ṣalup özge ḫayāle

Ḳamu ṭāvūs-ı ʿİlliyyīn dir oldı
Filān ibn-i filānü'd-dīn dir oldı

İnanup başladı urmaġa lāfı
Başından başlayup lāf u güzāfı

Benem ṭāvūs-ı ʿİlliyyīn gelüñ dir
Ki benden tevbe ü telḳīn aluñ dir

M 37[a] Gezüp daʿvā-yı bī-maʿnā iderken
Ṣalup başını her yaña giderken

Benātu'ṣ-ṣadr anı itmişdi fāḫir
Benātu'l-dehr aña gör n'itdi āḫir

Meger bir ʿāşıḳ-ı ümmü'l-fażāʾil
Muḥibb-i düşmen-i ümmü'r-reẕāʾil

Ṣataşdı nāgehān ol ḫod-pereste
Ol ayran serḫoşı maġrūr u meste

Didi sen misün ey ṣeyyād-ı sālūs[90]
Küpe düşüp diyen kendüye ṭāvūs

Eger ṭāvūs iseñ gel it ser-āġāz
Çeküp ün sūzla ḫoş göster āvāz

N 36[b] Daḫı it dürlü dürlü cilveler ḫoş
Kim ola key ġarīb u ḫūb u dil-keş

Ḳanı ṭāvūs iseñ pes perr ü bālüñ
Nesine bunca daʿvālar şaġāluñ

Ḳanı cevlānuñ āvāz-ı ġarībüñ
Per ü bāl-i laṭīf ü dil-firībüñ

Ṣanursun vaʿ vaʿ itmegi tekellüm
Ḳolayına ṣırıtmaġı tebessüm

---

[90] [1023] ḳamu: ḫamu MK. [1025] benem: menem MK. [1030] ey: ol MK. [1034] ḳanı: ḫanı MK. [1034] u: -M. [1034] dil-firībüñ: dil-ġarībüñ M.

Ṣanursun cilve yatup aġnamaġı
Çabalayup çaġırup çaġnamaġı

MK 38[a]
Çü yoḫ ḫāṣiyyet-i ṭāvūs özüñde
Nedür bu bunca daʿvālar sözüñde

Budur daʿvā diyesün ben de şeyḫem
Mürīdümdür filān beg ben de şeyḫem

Benümdür tevbe vü telḳīn ü irşād
Diyesün eyleyüp yoḳ yire feryād

İdesün bu arada lāf u lūfı
Özüñi ögüp idüp kāf u kūfı

M 37[b]
Çıḳasun orta yire ben diyesün
Yetene sen beni begen diyesün

Diyesün lāf u lūf idüp cihānda
Benem perverde şimdiki zamānda

Yalan sözlerden olduñ ḫasta hep sen
Senüñ derdüñe dermān ideyin ben

Seni şişürdi ḫalḳuñ ḳurı düşi[91]
İnanma kim yalan söyler öküşi

Bu gice böyle gördüm ḥażretüñi
Dimek arturdı ḳatı ʿilletüñi

Yidi ḳat gökleri seyrān idensün
Yir ehlin özüñe ḥayrān idensün

N 37[a]
Yine gel tevbe vü telḳīn alup ḫoş
Düriş mirʾāt-ı ḳalbüñ eyle bī-ġış

Ki senden benlügüñ gidince cehd it
Ṣalup egri yolı ṭoġru yola git

Ki yaz bir çiçek-ile yazlamaz hiç
Bu söz bir pula degmez yöri var giç

Güneş kimi gerekdür mürşid olan
Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳa ṭoġru rāşid olan

---

[91] [1037] yoḫ: yoḳ M. [1038]≈[1039] MK. [1039]≈[1040] MK. [1039] yoḳ: yoḫ MK. [1041] beni: meni MK. [1044] ḳurı: ḳuru MK, N. [1048] ṣalup: ṣalu M. [1048] ṭoġru: ṭoġrı MK. [1049] yazlamaz: olımaz MK. [1049] pula: yola M. [1050] kimi: gibi M.

Ṣala her araya ḫoş rūşenāyı[92]
Ne yādı ḳoya ḫod ne āşnāyı

MK 38[b] İlāhī Rūşenīnüñ şevḳini sen
Ziyād eyle dimeye tā ki sen men

(MK 32[b]) **Ḥikāyet**

Meger kim bir mükerrem şeyḫ-i fāżıl
Fażā᾽il kānı üstād-ı efāżil

Çü düşdi ḥālet-i nezʿa ḳatı ol
Düşüp her yaña baḳmaġa ṣalup ḳol

M 38[a] Çü gördi bir mürīd-i ḫūb-girdār
Sülūk itmiş ṭarīḳatden ḫaber-dār

Varup şeyḫe yaḳīn didi ki ey şāh
Ki cānuñ Yūsufınadur cihān çāh

Diler pervāz itmek bāz-ı rūḥuñ
Meger kim andadur fetḥ u fütūḥuñ

Ne arada seni defn idelüm di
Nebāt u ḳandla şehd ü şekker yi

Didi ol şeyḫ-i kāmil ol mürīde
Benüm ḥālüm ḫarāb ey nūr-ı dīde

MK 33[a] Beni bir yirde defn itgil ki zinhār
Yöresinde anuñ olmaya ebrār

N 37[b] Ki benden olalar rencīde nāgāh
Benüm bed işlerümden olup āgāh

Beni defn itseñüz zinhār varuñ
Görüñ altında var mı cāy-ı dāruñ

Yaturlar bir nice ser-mest u ḳallāş
Ḫarābātī maḳām u düzd ü evbāş

Bulınsa yir beni defn idüñ anda
Yoḳ andan yeg baña bir yir cihānda

---

[92] [1051] ḫod: ḫˇōd M. [1051] ne: -M, MK. [1055] mürīd-i: mürīdi MK. [1055] ṭarīḳatden: ṭarīḳinde MK. [1064] yir: dir MK. [1064] yoḳ: yoḫ MK. [1064] beni: meni MK.

Velī ayaḳlarına ḳoñ başumı[93]
Ḳızıl ḳana bulaşdurup leşümi

Ki tā raḥm idüp ideler duʿāyı
Ḫoş üstümde añup nām-ı Ḫudāyı

Egerçi görmezem lāyıḳ özüm men
Ki anlaruñ arasında işit sen

İdinüp ʿacz ü miskinligi pīşe
Bulara meskenetdür iş hemīşe

Ne kişide ki ʿacz u meskenet var
Anuñla raḥmet-i Raḥmān durur yār

M 38[b]
Ne ādem kim anuñ miskinligi yoḳ
Velīkin kibr ü kīn ü ʿucbıdur çoḳ

Cehennemde ʿaẕāba düşesidür
Ṣıfatları başına üşesidür

İdüp fısḳ u fücūrı ṭurfesün sen
Ki benlik eyleyüp dirsün becid men

ʿAceb bu ʿucb u kibr ü kīnle sen
Ṭalaşup bulduġuñ miskīnle sen

Umarsun raḥmet ü şefḳat Ḫudādan
Umup dāyim şefāʿat Muṣṭafādan

MK 33[b]
Nedür bir kişiye miskīnligüñ yoḳ
Velī umuñ igen ḥadden aşa çoḳ

N 38[a]
İlāhī Rūşenīʾi bī-kīn eyle
Mesākīn arasında miskīn eyle

Görenler eydeler miskīn-i bī-kīn
Diyüp dāyim ana bī-kīn-i miskīn

Duʿāsına anuñ her kim dir āmīn
Ḫudā nūrıyla itsün göñlin aydın

Götürüp dest ʿām u ḫāṣṣla ḫoş
Oḳuyup Fātiḥa iḫlāṣla ḫoş

---

93 [1065] ḳızıl: ḳara MK. [1065] bulaşdurup: bulaşdurur M. [1065] leşümi: başumı M. [1066] tā: -M. [1067] işit sen: işit men sen M. [1068] ʿacz ü miskinligi: ʿacz-i miskinligi M. [1069] raḥmān durur: raḥmāndur MK. [1070] yoḳ: yoḫ MK. [1070] çoḳ: çoḫ MK. [1073] ṭalaşup: ulaşup MK. [1076] Rūşenīʾi: Rūşenīyi MK. [1079] ḫāṣ: ḥāṣ M. [1079] dest: desti MK. [1079] iḫlāṣla: iḫlāṣ M.

Ḥikāyet

Yine ol bir neheng-i ʿaşḳa uymış[94]
Ḫıred dilgüsinüñ mekrini duymış

Gören Hindüstān fīlini dāyim
Ḥaḳīḳatde olan şīrāne ḳāyim

Şerīʿat kūhınuñ ser-mest ü bebri
Ṭarīḳat bīşe-zārınuñ hizebri

Peleng-i nefsi iden gürbeden kem
Ġazāl-ı rūḥı iden Ḥaḳḳa maḥrem

M 39[a] İden özine ḳurup cehdini dām
Hevā gürgin heves keftārını rām

Özinden ḫırs-ı ḥırṣı pāk yuyan
Ṭamaʿ ḫūkı başına ḫāk ḳoyan

Uyaran uyḫudan ḫargūş-ı ʿaḳlı
Kelīle Dimneden idici naḳli

Seg-i nefs öldürüp olan Ḫudā-bīn
Celālü'd-dīn-i Rūmī ḥāris-i dīn

Olup bāzāruñ içinde revāne
Giderdi gözi kimi āhū-āne

Meger bir kişi bir dilgü idüp ṣayd
Getürmiş idi bāzāra idüp ḳayd

MK 34[a] N 38[b] Çeküp üni çaġırup dirdi dilgü
İşidüp nāgehān ol maḥrem-i Hū

Diyüp dilgü revān ha girdi çarḫa
Çıḳarup āh u efġānını çarḫa

Göñül yaʿnī ḳanı u ḳandadur hay
K'anuñ cevlān-gehidür ʿālem-i ḥayy

Göñül bāz-ı sefīdidür İlāhuñ
Ḳonar destine dāyim pādişāhuñ

Göñül murġ-ābī-i bāġ-ı cihāndur
Göñül ṭāvūs-ı bostān-ı cināndur

---

[94] [1080] duymış: ṭuymış MK. [1082] bebri: seyrānı M. [1082] bīşe-zārınuñ: bīşesinüñ MK. [1082] bīşe-zārınuñ hizebri: bīşe-zārınuñ ol hizebri MK. [1084] iden: idüp M. [1085] -MK. [1085] ṭamaʿ ḫūkı başına: ṭamaʿ ḫūkı ṭoñuz başına M. [1087] olan: olup MK. [1088] kimi: gibi M. [1091] u: -M. [1093] destine: destinde MK.

Göñüldür ḳumrı-yı muḳrī-yi Raḥmān
Göñüldür hüdhüd-i Hādī-i Sübḥān

Göñül sīmurġıdur kūh-ı hevānuñ
Sen anı murġı ṣanma her yuvanuñ

Göñüldür bülbül-i gül-zār-ı lāhūt
Anı siz ṣanmañuz tīhū-yı nāsūt

İlāhī Rūşenīnüñ göñlini sen
Cemālüñ nūrı ile eyle rūşen

M 39[b] Göre tā gördügünden evliyānuñ
Duya hem duyduġından enbiyānuñ

Ola tā göñli murġ-ı ḥażret-i Hū
Olup ʿanḳā-yı Ḳāf-ı ḳurbet-i Hū

Ḥikāyet[95]

Meger kim Şeyḫ Şiblī ḳuṭb-ı āfāḳ
Ṣafā-baḫşende-yi esvāḳ-ı eşvāḳ

Ḫıyār-ı aṣfiyā lüffāḥ-ı zühhād
Enār-ı etḳıyā tüffāḥ-ı ʿubbād

Ḫıyāruñ bāġı bostānuñ ḫıyārı
Seven ḳarpuz ḳavun gibi ḫıyārı

MK 34[b] N 39[a] Dükāndār-ı şerīʿat hem ṭarīḳat
Emīr-i ṭabla gerdān-ı ḥaḳīḳat

Hevā bāzārınuñ ḥālet-fürūşı
Vefā meyḫānesinüñ bāde-nūşı

İdüp saġrāḳ-ı istiġrāḳı ḫoş nūş
Giderdi pāy-kūpān mest ü medhūş

Yolı uġradı bir bāzāra nāgāh
Gör anda n’eyledi ol merd-i āgāh

Meger ol demde bir kimse ser-āġāz
İdüp dimekde idi çeküp āvāz

---

[95] [1101] esvāḳ: aṣḥāb MK. [1103] gibi: kimi MK. [1105] ḥālet: ḥayret MK. [1106] u: -M.

Onı bir pula oldı gel ḫıyāruñ[96]
Ne var bir pula yoḳ mı iḳtidāruñ

İşidende hemān lafẓ-ı ḫıyārı
Düşüp gitdi özinden iḫtiyārı

Gelüp andan özine eyleyüp āh
Didi yüz ḥasret ü derd ile eyvāh

Onı bir pula olınca ḫıyāruñ
Ne ola kim bilür ḥāli şirāruñ

M 40[a] Ḫıyāruñdur bu söz bilgil ḫıyārı
Ki olmaz sevmeyen müʾmin ḫıyārı

Buları her ki sevmez bī-ḫıreddür
Buları sevmemeklik bīḫ-i reddür

İlāhī Rūşenīye luṭfuñ işle
Muḥammed yüzi ṣuyına bağışla

Anuñ ḥaḳḳı içün kim it ṣafānuñ
Ḫıyār-ı ümmetinden Muṣṭafānuñ

Ḥikāyet

Meger kim Şeyḫ Şiblī şeyḫ-i Baġdād
Erenler saʿteri reyḥān-ı ʿubbād

MK 35[a] N 39[b] Şehenşāhı beḳā baʿde'l-fenānuñ
Cihāndārı fenā baʿde'l-beḳānuñ

Hevā meydānınuñ hengāme-gīri
Melāmet şehrinüñ merd-i dilīri

Şüyūḫuñ şeyḫi ḳuṭbı her diyāruñ
İden göñlini mesken derd-i yāruñ

Giderdi sūḳ-ı Baġdād içre ḥayrān
Temāşā iderek ḫoş ḫoş ḫırāmān

İşidüp سعتری بَرّی duyup ḫoş
Çağırur bir kimesne ḫūb u dil-keş

[96] 1109 yoḳ: yoḫ MK. 1109 ḫıyāruñ: ḫıyār M. 1111 didi: diyüp MK. 1111 ḥasret ü derd ile: ḥasret ile dirdi MK. 1112 bilür: bile M. 1120 şüyūḫuñ: şüyūḫı MK. 1120 mesken: miskīn M. 1120 derd-i: derdi MK. 1122 سعتری برّی: (yâ) saʿterâ berri “Yok mu kekik alan?” 1122 çağırur: çağırup MK.

Urup naʿra olup ġāyetde bī-hūş[97]
İder ol arada ḫayli zamān cūş

Dir andan ayılup anda durana
Özinden nişe gitdügin ṣorana

Özümden siz bilüñ kim nişe gitdüm
Men andan سَعترى بِرّى işitdüm

İlāhī Rūşenīden kesme birrüñ
Kemā-hī rūşen eyle aña sırruñ

M 40[b]

Anı ḥaşr eyleyüp ebrāruñ-ıla
Muṣāḥib eylegil aḥrāruñ-ıla

Ḥikāyet-i der baḫr-ı diger

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ḫoş işit işbu sözi gel ey aḫi
Böyle söz işitdigüñ yoḳdur daḫı

Var imiş bir gūl-ı miskīn derd-mend
Görmemiş ʿömrinde hergiz şehr ü kend

Ṭaġda geçmiş ʿömri ḥayvānlar gibi
Gelmemiş yıġnaġa çobanlar gibi

Şehre gelmiş nāgehān ol merd-i gūl
Geşt ider yanında yoḳ bir ḳara pul

MK 35[b] N 40[a]

Geşt iderken gördi kim bir kişi ḫoş
Yanına bir yancıḳ aṣmış ḫˇāce-veş

Ḫurrem ü ḫandān u şādān ḫoş ṭurup
Ḫarc ider yancuġına elin urup

Ṭopṭolu yancuġı cümle sīm ü zer
Her ne kim göñli dilerse yir içer

Görüp anı merd-i ebleh gör n'ider
Öz öziyle ṭurup anda fikr ider

---

[97] [1123] cūş: ḫoş M. [1124] durana: ṭurana MK. [1125] سَعترى بِرّى: İs'â terâ birrî "Çalış, mükafatını görürsün." ḥikāyet-i der-baḥr-ı diger: īn ḥikāyet der-baḥr-ı diger vāḳıʿ şode: MK. ḥikāyet-i der baḥr-ı diger: "Diğer kısımın hikâyesi." [1128] yoḳdur: yoḫdur MK. [1130] gibi: kimi MK. [1131] yoḳ: yoḫ MK. [1135] görüp: gördi MK. [1135] öziyle: özine MK.

Fikr iderken dir ki ṭapdum aṣluñı
Tanıdum n'idügin aṣl u faṣluñı

Bir baġa görmişdi bir yirde meger
Ol baġayı varup isteyü gider

İster-iken ol baġaya duş olup
Yetişür yanına ḳonar ḳuş olup

Ṭutuban aṣar baġayı yanına
Girüp ol miskīn baġanuñ ḳanına

Dımranur baġa yuḳaru cehd ider
Gör baġa miskīne ol ebleh n'ider

M 41[a] Ögrenürsin yancuġum diyü baṣar
Üzilür ipi ṭutar yine aṣar

Ḫoş gezer iken baġa baġdan baġa
Baġ u bendi yoġ-iken düşdi baġa

Ḫırḳaya çekeydi başını baġa
Boynına ip ṭaḳmaz-idi ol daġā

Pes gerek ṣūfī çeke baş ḫırḳaya
Tā düşe İslām odı her fırḳaya

Ḫırḳaña çek kirpü gibi başuñı
Görmesün kimse gözüñi ḳaşuñı

Boġazuñ germe çaġırma çaġz-veş
Ṣuda iken dime öldürdi ʿatş

MK 36[a] N 40[b] Dime balıġ kimi ṣuda ḳanı ṣu
Ṣudasın ṣu diyü gezme sū-be-sū

Ḳurbaġa gibi domaldup gözüñi[98]
Boġazuñ germe yüceldüp sözüñi

Puṣudan nefsüñ ilanı nāgehān
Çıḳuban ṭutar yudar virmez emān

Māhī-i dīn ol düriş mār olmaġıl
Lāyıḳ-ı nūr ol ṣaḳın nār olmaġıl

---

[98] [1138] duş: ṭuş M. [1141] üzilür: üzilüp MK. [1141] ṭutar: ṭutup MK. [1143] daġā: ṭaġā MK. [1145] ḫırḳaña: ḫırḳaya MK. [1145] kirpü: kirpi MK. [1145] gibi: kimi MK. [1146] çaġırma: çaġırup N. [1147] kimi: gibi M. [1147] ṣudasun ṣu diyü gezme sū-be-sū: boġazuñ germe yüceldüp sözünü MK. [1148] gibi: kimi N. [1148] domaldup: ṭomaldup N. [1148] -MK.

Mār-ı emmāreñ ki olmışdur nihān[99]
Çıḳuban yudar seni virmez emān

Gezme yengeç gibi kec kec her ḳola
Yöri ṭoġrılt özüñi ṭoġru yola

Ḫırḳaña başuñı çekmezseñ seni
Ṭutuban yancuḳ idinür her denī

Pes başuñ çek ḫırḳaña var ṣūfiyā
Tā saña ṭaʿn itmeye her bī-nevā

Ṣūfī iseñ ḳo başuñı dizüñe
Ger degülseñ girü ḳayıd izüñe

M 41[b]
Ẕikre meşġūl ol yine olma ḫāmūş
Tā ide Allāh adı sende ḫurūş

Eyle di kim gide senden senligüñ
Maḥv ola ḳalmaya hergiz benligüñ

Pes ḳoyandan ṣoñra başuñ dizüñe
Cidd ü cehd eyle ḳayıtma izüñe

Āyīne idin iki zānūñı pes
Ḫāmūş ol ḫalḳ-ile söylemegi kes

Ṣormışam bir ʿilm içinde caruya
Dir debīristān-ı ṣūfī zānūya

Līk her zānū debīristān degül
Her çiçek olan zemīn bostān degül

N 41[a]
Çoḳ aġaç çiçeklenür yapraḳlanur
Meyve virmez yoḳ yire azraḳlanur

Ṣoñ ucı ḳurur anuñ kimi aġaç
ʿĀḳıl iseñ gölgesinden yöri ḳaç

Çāresi bu ḳurumadın tīz-rek
Anı peyvend itmeye kesmek gerek

Yaʿnī ṭoġrult iʿtiḳāduñ şeyḫe tā
Meyve-dār ola dıraḫtuñ ṭālibā

---

[99] [1151] -MK. [1152] gibi: kimi N. [1152] -MK. [1153]≈[1154] MK. [1154] çek: -MK. [1155] -MK. [1156] yine: igen MK. [1158] pes: bes MK. [1158] ḳayıtma: ḳayıdma N. [1162] çoḳ: çün M. [1162] kimi: gibi M. [1164] ḳurumadın: ḳurımadın MK. [1165] ṭoġrult: ṭoġruld MK.

(MK 38[b]) **Ḫātime-i miskīnnāme**[100]

Refīḳ oldı baña tevfīḳ-i Bārī
ʿİnāyāt-ı İlāhī ḳıldı yārī

İrişdi ḫatme miskīnlik kitābı
Ḫıtām-ı misk olup miskīn ḫiṭābı

Neṣāyıḥdan anı ḳıldum müzeyyen
Meşāyıḫ sözlerinden ḫoş muʿayyen

Anuñ her pendidür bir dürr-i şeh-vār
Ḳulaġuña aṣ anı pādişeh-vār

M 42[a]
Ki tā fetḥ idesün mülk-i vücūdı
Bilesün kimedür eşyā sücūdı

Nebīnüñ hicretinden geçmiş inan
Sekiz yüz seksen ü ṭoḳuz yıl ey cān

Bunı her kim oḳur budur ümīdüm
Murādumsa eger yāḫūd mürīdüm

Baña iḫlāṣla idüp duʿāyı
Yazana diñleyene hem s̱enāyı

İlāhe'l-ʿālemīnüñ raḥmeti bol
Kem olmaz ʿālemi ġarḳ eylese ol

---

[100] ḫātime-i miskīnnāme: ḫātime M, N. [1167] misk: müşg MK. [1167] miskīn: müşgīn MK. [1172] her: -MK. [1172] oḳur: oḳıya MK.

[Şoban-nāme][101]

fāilātün/fāilātün/failün

(-.--/-.--/-.-)

بسم الله الرحمن الرحيم

MK 40^b N 43^b حمد نا محدود* و ثناء نا معدود* مرخدايرا عزّ و جلّ كه* درباغ ازل* طوطئ شيرين* زبان ناطقهٔ جانرا بشكّر* شكر* فاشكر ولى ولا تكفرون* نطق عيسايى داد* و قمرئ* مقرئ دلرا دركلشن فاذ كرونى* اذ كركم* بكلام موسايى* زبان كشاد* و صلات صلوات* بر خواجهٔ كاءنات و خلاصه* موجودات* احمد محمود مقام* محمّد سيّدالانام* الذّى قال

M 42^b فى حديث خطابا لا متّه براعت استهلال كلّكم راعٍ و كلّ كم مسؤل غن رعيّته و برال و اصحاب و اتباع اوباد امّا بعد بعض از اصحاب اين فقير الْتماس كردندازين حقير كه قصّه چوبان كه چوبان* كنج در كنج مثنوى معنوى مولويست نهان * بزبان تركى كنم ترجمان * تاازين بوستان * براى دوستان * يادكارماند در تركستان * ايجابا لمسؤلهم شعر

N 44^a, MK 41^a

بتركى كيشدم من اورار قم
كه رشكشر كندهم عرب هم عجم

چو موسى عصا شد قلم دريدم
شبانى كنم بعد ازين دميدم

وَاللهُ الْمُسْتَعَانُ عَلى مَا فَقُل
از مثنوئ مولوي كويد

بشنويد اى دوستان اين داستان
كه حقيقت نقد حال ماست ان

---

[101] şoban-nāme: -MK, -N. Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla. Sınırsız hamd ve sayısız övgü yüce Allah'a mahsustur ki ezel bağında tatlı dilli dudu kuşu konuşan bir canlı olmanın tatlı şükrünü eda etmektedir. Bana şükredin, nimeti inkar etmeyin. (Bakara Suresi 152. ayet) İsa'ya konuşmayı ve gönlün konuşan kumrusuna gül bahçesindekini verdi. Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim (Bakara Suresi 152. ayet) (ile) Musa'nın dilinin bağını çözdü. Ve duaların en fazlası kainatın efendisi, varlıkların özü ve övülmüşlerin en övülmüşü yaratılmışların efendisine, makam-ı Muhammed'e olsun ki o, bir hadisinde ümmetine hitaben şöyle buyuruyor: "Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden sorumlusunuz." Ve onun soyuna, arkadaşlarına, ona tabi olanlara selam olsun. Bundan sonra bu fakirden, arkadaşlarımdan bazısı Mevlevîliğin Mesnevî-i Ma'nevî'si hazinesinin içinde gizli bulunan Çoban kıssasını Türkistandaki dostlarımız için bu gül bahçesinden yadigar kalsın diye Türkçeye çevirmemi istediler.
Şiir:
İşaret olan eseri Türkçe'ye çevirdim ki Arap ve Acem kıskansın.
Musa elimdeki kalemi asa yaptığından beri zaman zaman çobanlık yapıyorum.
Söylediğimiz her şeyde Allah bize yardımcıdır.
Ey dostlar, bu destanı dinleyin. Çünkü hakikat bizim şu hâlimizin karşılığıdır.
بسم الله الرحمن الرحيم: -MK, -N. كلشن: كلسن M. براعت استهلال: -N, -MK. امّا بعد: -N. ايجابا لمسؤلهم شعر: رباعي N. يكلام: يكلا M. مر: بر MK. ولى: والى MK. صلات: -MK.

Der-medḥ-i Celālü'd-dīn Rūmī ḳaddese sırrahu[102]

Ol ki dinilmiş aña meczūb-ı Ḥaḳḳ
Ol özi kimi sözi maḥbūb-ı Ḥaḳḳ

Mūsā-yı ʿİmrān-pey ü Yūşaʿ-ḳadem
ʿĪsā-yı Meryem-dem ü Hārūn-şiyem

Rāʿī-yi eytām şobān-ı şefīḳ
Rıfḳla her ḳalmışa olan refīḳ

Ḫalḳı ḳoyun ḳuzı kimi güdüben
Gürg-i hevādan gözedüp gözleyen

M 43[a]

Ḥıżr-ı Rūm nāşir-i ʿilm-i ledün
Kāşif-i her müşkil ü şīrīn-suḫan

Ḥaḳḳuñ iren aña fer u ʿavnı ḫoş
Müʾmin iden nefsle firʿavnı ḫoş

Ebrini refʿ eyleyüben şemsinüñ
N'idügini ḫoş tanıyan nefsinüñ

ʿĀlim ü ʿāmil şeh-i ʿālem-nüvāz
Sözi viren ehl-i dile söz ü sāz

Sūz u güdāz-ile niyāz eyleyen
Gāh niyāz u gehī nāz eyleyen

ʿĀrif-i esrār u sırr-ı evliyā
Server-i ebrār u ḥabīb-i Ḫudā

MK 41[b], N 44[b]

Şinşinesin ʿādet idinen melek
Şuʿlelenen şaʿşaʿasından felek

Laḫlaḫa-yı ḫūy-ıla cān müsteṭāb
Ḫulḳ-ı şemīm-ile cihān müsteṭāb

Çeşm-i senāyīye viren rūşeni
Sözi olan feyż-dih-i rūşenī

Luṭf-ıla yazup düzeden Meşnevī
Özinüñ adını ḳoyan Mevlevī

Meşnevī kim dinür aña ḳūt-ı rūḥ
ʿĀşıḳ olanlara şarāb-ı şabūḥ

---

[102] Der medḥ-i Celālü'd-dīn Rūmī ḳaddese sırrahu: "Celaleddin Rumi'nin övgüsü hakkındadır. Allah onun sırrını yüceltsin." [1] kimi: gibi M. [4] kimi: gibi M. [6] aña: -M. [8] ʿālem: bende MK. [14] ḳoyan: iden MK. [15] kim: ki MK.

Mes̱nevī içinde şobān ḳıṣṣasın
Naẓm idüp alan özinüñ ḥiṣṣesin

Rūşenīye himmet idüp ḫūb u ḫoş
Āyinesinde ḳomayup hiç ġış

Rūḥına ṭūṭī gibi telḳīn iden
Ḳand söz-ile aġzını şīrīn iden

Bilmek içün tercüme iden sözin
Rūşenī şekline ḳoyan kendüzin

M 43[b] Tercümesin diñle ki budur dinür
Ḳand u nebāt-ile şekkerler yinür

Der şürūʿ-ı ḳıṣṣa-i şobān u der reften-i mūsā ʿaleyhisselām be-ṭūr

Mūsā-yı ʿİmrān kelīm-i[103] kerīm
Ḫūb kilīmin giyüben ḫoş selīm

Başına bir şemle faḳīrāne ḫoş
Ṣarmış-idi kim gören olurdı ġaş

Elde ʿaṣāsı idi ṣan ejdehā
Yudar-idi her kimi diyince ha

Olmış-idi öyle tecellīye ġarḳ
Nūrdan itmezdi anı kimse farḳ

MK 42[a], N 45[a] Ḫaddi idi lāle ḫaṭṭı żaymürān
Ḳaddi sehī kimi çemende çemān

Yanduruban ḥasret odıyla ciger
Ṭūra münācāta giderdi meger

Gördi ki yolda ṭuruban bir şobān
Derdle āh eyleyüp ider fiġān

---

103 16 naẓm idüp: idüben MK. 18 gibi: kimi MK. Der şürūʿ-ı ḳıṣṣa-i şobān u der reften-i mūsā ʿaleyhisselām be-Ṭūr: "Çoban kıssasının başlangıcı ve Musa aleyhisselamın Tur dağına gidişi." 21 kelīm-i: kelīm ü MK. 23 idi: adı M. 25 kimi: gibi M.

Münācāt-ı şobān be-ḳāḍī el-ḥācāt

Dir ki eyā cümleye şāh u İlāh
Ve’y ḳamuya mesned ü püşt ü penāh

ʿĀşıḳuñam bunca zamāndur senüñ
N’ola diseñ miskīnüñe meskenüñ

Ḳuzıcıġ iltüp ṭapuñı göredüm
Ṭapuña doyınca yüzüm süredüm

Çarıġuñı dikedüm ey bī-naẓīr
Öñüñe andan getürüp nān u şīr

Ḳarmayadum ḳaşıyadum arḳañı
Ḫoş yamayup baḫyeleyüp ḫırḳañı

M 44[a] Şāne urup kākülüñi ṭarayup
Sen şehe ben ḳul ola kim yarayup

Yaġış olanda nemedüm örtedüm
Ayaġuñ altına yüzüm sürtedüm

Bitcügüzüñ sirkecügüñ öldürüp
Masḫaralıḳ eyleyüben güldürüp

Uyḫu deminde süpürüp cāyuñı
Öpe öpe ova idüm pāyuñı

Börkecigüm vire idüm giyedüñ
Her ne ki bunda bulınur[104] yiyedüñ

Nān u peynīr u köremez yaġ u dūġ
Sen ḫo[ş] bilürsün dimezem men dürūġ

MK 42[b], N 45[b] Yüzü[k]cegüm gözli[k]cegüm ey Ḫudā
Vire idüm daḳına idüñ saña

Şapanumı çatladadum ḥayḳırup
Saña yaman söz diyeni hep ḳırup

Aġacum ile uruban düşmenüñ
Öldüredüm ḳanda ki vardur senüñ

---

[104] münācāt-ı şobān be-ḳāḍī el-ḥācāt: münācāt-ı şobān MK. münācāt-ı şobān be-ḳāḍī el-ḥācāt: “Çobanın tüm istekleri yerine getiren (Allah)’a münacatı.” [28] ḳamuya: ḫamuya MK. [29] bunca: munca MK. [30] göredüm: gördüm M. [30] süredüm: sürdüm M. [30] ṭapuña: ḳapuña N. [30] ṭapuña doyınca: ayaġuñ altına MK. [33] ṭarayup: darayup N. [37] bulınur: bulınır M, görinür MK. [39] gözlicegüm: gözlücegüm MK. [39] daḳına: ṭaḳına N. [40] çatladadum: çatladuben MK. [41] uruban: urubanı MK.

Baña di ki düşmenüñi dögeyüm
Saña yaman söyleyeni sögeyüm

Her ne işüñ olsa buyursañ baña
Eyleyedüm cānla ḫidmet saña

Düdücegüm çalıvireydüm saña
Vaḳt ola bir şefḳat ideydüñ baña

Her nice ezgi dir iseñ çaladum
Ola ki bir göñlüñ ele aladum

Her ki senüñ ḳandalıġuñ dir baña
Çaḳma[ḳ]cıġum ḳavlucuġum hep aña

Belki ṭuzum ṭōbrası enbāncıġum
Düdücegüm yanlucaġum yancıġum

M 44[b] Añmaġ içündür seni bu āġ vaʿum
Heyheyüm ü hirheşüm ü baʿbaʿum

Düşdi çü ʿaşḳuñla benüm oyunum
Yoluña ḳurbān sürile ḳoyunum

Saña fedā cümle ḳoyunum keçüm
ʿAşḳuñ-ıla ṭopṭoludur rāyicüm

Seni diler idine çoban ḳonuḳ
Saña ʿayāndur bu ne ḥācet ṭanuḳ

Sen di baña kim nice itmek gerek
Ṣora seni nireye gitmek gerek

Olalıdan berlü ṭapuñdan cüdā
Nic’ideyim[105] bilmezem ey Ḫudā

MK 43[a], N 46[a] Yandı ṭutuşdı ḳamu içüm ṭaşum
Göynüben ḳalmadı ḳurum yaşum

Senden ıraḳ yaḳdı beni ayrılıḳ
Yaḳdı yumurdı ġamla ṣayrulıḳ

Vāy eger görmeyem ey Ḥaḳ seni
Ḥasret odı küllī kül eyler beni

Vālih ü ḥayrān olup açup dehān
Bī-hūde sözler dimek içre şobān

---

105 42 dögeyüm: dögeyin MK. 42 söyleyeni: söyleyene MK. 42 sögeyüm: sögeyin MK. 42 ḫidmet: ḳulluḳ MK. 44 vaḳt ola: ola ki MK. 55 yaḳdı: yaḫdı MK.

Su᾿āl-i Mūsā ʿaleyhi᾿s-selām

Mūsā-yı ʿİmrān işidüp nāgehān
Didi sözüñ kimüñ iledür şobān

Kim durur ol süd ṣaġuban virdügüñ
Bitcügüzin sirkecügin dirdügüñ

Cevāb-ı şobān

Mūsāya çoban didi kim ey aḫi
Tañrıdan özge di kimüm var daḫı

M 45[a]

ʿİtāb-ı Mūsā ʿaleyhisselām bā-şobān

Hey bu ne sözdür diyü Mūsā revān
Ḳaḳıdı çobana didi hey fulān

Cümle sözüñ küfr durur herzevāt
Fuḥş fuşārāt u bed u türrehāt

Kāfir ider mü᾿mini bu söz yaḳīn
Bu söz ile dūr olur olan yaḳın

Ṭut dilüñi hāy degüldür revā
Ḥaḳḳına Ḥaḳḳuñ suḫan-ı nā-sezā

Aġzuñı yum açma daḫı ey şobān
Yoḫsa yanar sözüñ ucından cihān

MK 43[b], N 46[b]

Etmegi ol yir kim anuñ cismi ola[106]
Süd ol içer ki bula neşv ü nemā

Geyme gerekmez aña ḫālıḳ durur
Börke senüñ gibiye lāyıḳ durur

Gözlügi yüzigi şobān daḳınur
Tañrıya böyle diyene ḳaḳınur

Biz yoġ idük var iken ol ey şobān
Virici oldur ḳamuya şīr ü nān

---

[106] su᾿āl-i mūsā ʿaleyhi᾿s-selām: su᾿āl-i mūsā ʿaleyhi᾿s-selām an çoban MK. Cevāb-ı şobān: Cevāb-ı şobān bā mūsā ʿaleyhi᾿s-selām MK. ʿİṭāb-ı Mūsā ʿaleyhi᾿s-selām bā-şobān: “Musa aleyhisselamın çobanı azarlaması.” [62] küfr durur: küfrdür M, fuḥş durur MK. [62] fuḥş: küfr MK. [67] gibiye: kimiye N, bigiye MK. [69] idük: yoġ-ıduḳ MK. [69] ey: -N. [69] ḳamuya: ḫamuya MK.

Cümle żaʿīf andan olupdur ḳavī
Anuñ-ıla yol bulur olan ġavī

Her dem odur ḫalḳa çeken ḫoş simāṭ
Kime viren aş ve kime beksimāṭ

Sofrasıdur ḫˇānınuñ arż u semā
Ayla gün anda iki bazlama

Bāġ-ı İrem sebzesi bir baġ tere
Gāv-ı zemīndür nite kim bir bere

Rāzıḳı her cānavaruñ ol durur
Niʿmetin az ṣanma ki key bol durur

M 45[b]
Yetmiş iki millete viren ṭaʿām
Ḫāṣṣa ü ʿāma olup inʿāmı ʿām

Ḥūr u melek dīv ile ins ü perī
Bil kim anuñdur ḳamu rūzī ḫūrī

Rızḳ viren ḳamuya Allāh’dur
Biz ḳuluz ol cümlemüze şāhdur

Der ḥayret-i şobān ez-suḫan-ı Mūsā ʿaleyhi’s-selām

Sözini Mūsānuñ işidüp şobān
Gitdi özinden yıḳılup bir zamān

Andan özine gelüben idüp[107] āh
Mūsāya idüp delü gibi nigāh

MK 44[a], N 47[a]
Didi ki Mūsā dehenüm baġladuñ
Derhem odıyla yüregüm ṭaġladuñ

Eyledüñ idüp bedenüm münḥanī
Ḳatı perīşān ü pişmān meni

Sözleriñüñ her biri ey şehr-yār
Oldı baña nāvek-i elmās-vār

Men bunı tesbīḥ ṣanup söyledüm
Kendüzüme gör ki n’idüp n’eyledüm

---

[107] [77] ḳamuya: ḫamuya MK. Der ḥayret-i şobān ez-suḫan-ı Mūsā ʿaleyhi’s-selām: “Çobanın, Musa aleyhisselamın sözleri karşısında hayrete düşmesi.” [79] idüp: eytdi MK. [80] ṭaġladuñ: daġladuñ M. [81] pişmān: melāmet MK. [83] bunı: munı MK.

Bunı münācāt diyü ẕevḳle
Söylemişem bilmeyüben şevḳle

Çünki sözüm küfrmiş ey muḥteşem
Pes n’ola işüm nic’idem n’eyleyem

El urup andan yaḳasın itdi çāk
Aġladı ha āh idüben sūz-nāk

Başına gözine dögüp özini
Düzedüben aġlamaġa sözini

Dökdi bulut gibi gözinden yaġış
Āh-ı ciger-sūze olınmaz ṣaġış

M 46[a] Düşdi beyābāna şitābān şobān
Sīne-zenān nevḥa-künān ü devān

Gāh durup ün çeküben aġlayup
Derdle dirdi yüregin daġlayup

Gāh ayaġı yire gelüp geh başı
Ġarḳa virür ʿālemi gözi yaşı

Nic’ideyin n’eyleyeyin n’ideyin
Ḥālümi dimege kime gideyin

Kimesne bilmez n’ideyin ḥālümi
ʿArż kime ḳılayın aḥvālümi

Dörd yanumı aldı ḫacālet ṣuyı
Şerm ü ḥayā ḳazdı öñümde ḳuyı

MK 44[b], N 47[b] Baḥr-ı taḥayyürde uşanup gemüm
Ġarḳa varan gibi ṭutuldı[108] demüm

Gerçi didüm her ne dile geldi men
Luṭf u kerem ḳıl yazuġa yazma sen

Nāliş idüp böyle dimekde şobān
Baḥr-ı kerem cūşa gelüp ol zamān

---

[108] [84] diyü: diyüp MK. [87] özini: kendüzin MK. [87] aġlamaġa: aġlamaġla MK. [87] sözini: sözin MK. [88] dökdi: tökdi MK. [90]≈[91] MK. [90] durup: ṭurup M. [90] daġlayup: ṭaġlayup N. [93] ḳılayın: ideyin MK. [95] ṭutuldı: ṭutdı M.

Der ʿitāb kerden celle Ḥaḳ ve ʿalā Mūsā[109]

Mūsāya vaḥy-ile didi kim Ḫudā
Bendemi benden niçün itdüñ cüdā

Sen sen ol olma sebeb-i iftirāḳ
Ebġaż-ı eşyā dinilüpdür ṭalāḳ

Aġacuñ itdügi kesende ṭıraḳ
Sen sebebin bilgil anuñ iftirāḳ

Firḳat-i aḥbāb iken ṣarp olur
Ḥasret-i aṣḥāb iken ṣarp olur

Ṣanma beni nāẓır olam ṣūrete
Men göñle nāẓıram u niyyete

Ben naẓar eylemezin illā dile
Her ne ġalaṭ söyleye baḫman dile

M 46[b] Ṣanma ki sen isteneni güldedür
Genc-i nihān her ne ki var dildedür

Her ne dilegüñ var-ise yöri var
Dilde ṭaparsun dile merdāne-vār

Dil dili var içerü dilden dile
Dil dilegini yine dilden dile

Ol dile bu dilden irür her ne irür
Ol dilüñ incüsini bu dil dirür

Lafẓ eger rāst ola ger kecek
Hiç ḳayırmaz bize maʿnā gerek

MK 45[a] Sen bunı bil kim baña ey muḥterem
ʿAşḳla iñildü gerek derd hem

N 48[a] Āh gerek derdle hem söz ü sāz
Sūzişle hem suḫan-ı cān-güdāz

Derd-i derūn dīde-yi giryān gerek
Sīne-yi sūzān dil-i büryān gerek

Derd gerek derd gerek derd-i derd
Derd-i derūn-ıla olan rūy-ı zerd

---

[109] Der ʿitāb kerden celle Ḥaḳ ve ʿalā Mūsā: ʿitāb ḥaḳ celle ve ʿalā mūsā ʿaleyhisselām MK. der ʿitāb kerden celle Ḥaḳ ve ʿalā Mūsā: “Allah’ın Musa aleyhisselamı azarlaması.” [100] ṭıraḳ: tıraḳ MK. [101] ṣarb: ṣaʿb MK. [103] -M, -N.

Kimde ki yoḳ derd degül merd-i dīn
Merd odur anda ola derd-i dīn

ʿAşḳ erinüñ dirligi ilden cüdā
Meẕhebi ḥaḳ millet ü dīni Ḫudā

Meẕheb ü kīşi ḥaḳ olur ʿāşıḳuñ
ʿİşret ü ʿayşı ḥaḳ olur ʿāşıḳuñ

ʿĀşıḳa ḫāṭī dime dinse ḫaṭā
Her ne dise çün anı ṭutmaz Ḫudā

Yöri buyurma baña ey sevgülü
Cāmeleri çāklara sen refū

Ḫūnı şehīdüñ ṣudan evlā durur
Bu arada ḳan ṣudan aʿlā durur

M 47[a] Belki men emr itmemişem sūd içün
Belki hemān fażl u ʿaṭā cūd içün

Sen bunı bil ehl-i edeb özgedür
ʿAşḳ odıyla sūḫte-leb özgedür

Merd-i Ḫudā-bīn olanuñ özgedür
Derdle ġam-gīn olanuñ özgedür

Ehl-i ṣalāḥ ehl-i ṣafā özgedür
Sūḫte-yi nār-ı hevā özgedür

ʿĀşıḳ-ı dīvāne sözi özgedür
ʿĀḳıl-ı ferzāne sözi özgedür

MK 45[b] Her ne ki dir ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥāl
Diñle anı itme aña ḳīl u ḳāl

N 48[b] Terk idüpdür edebi bī-ḫoduñ
Bī-ḫod-ile yoḳ işi nīk ü bedüñ

Yöri bu elfāẓ u ʿibārātı ṣal
Yirine ḫoş sūziş-ile nāliş al

Nice bu iẓhār-ı feṣāḥat nice
Nice bu ıżmār-ı[110] belāġat nice

Nice bu elfāẓ-ı bedāyiʿ nice
Nice bu tarṣīʿ-i ṣanāyiʿ nice

---

[110] 115 ḥaḳ: çoḳ MK. 116 dinse: dise MK. 121≈122 MK. 123 ʿāşıḳ: ʿaşḳ M. 127 ıżmār-ı: ıżmār u MK.

Ḳo buları derd ḳazan yöri var
Derdle āh itmededür her ne var

Bil ki bulardan ḳamu ey merd-i rāh[111]
Yig durur sūziş-ile bir kez āh

Ẕihn ü ẕekā düzd-i müşʿabid durur
ʿAḳl u ḫıred ḳalb-i muʿarbid durur

ʿAḳl eşegidür burada ḳatı leng
Balçıġa batmış kimi ḥayrān u deng

ʿAşḳla ʿaḳluñ mes̱eli Mūsiyā
Āteş-i tīz-ile ḳurı būriyā

M 47[b] ʿAşḳ Burāḳına urıldı çü zīn
Ġārete gitdi ḫıred-i ḫurde-bīn

ʿAḳlı ṣalup ʿaşḳla al ḥayreti
Sūzişle derde degiş fikreti

Men bilürem dimegi ḳo yöri var
Yirine ḳo bilmezemi zinhār

Her kişinüñ ʿaybını yiter gözet
Bilür-iken özüñi bilmez düzet

Özine her ṭāʾife bir ıṣṭılāḥ
İdinüp anuñla ṭaparlar felāḥ

Birinedür medḥ u birisine ẕem
Birinedür şehd ü birisine sem

MK 46[a], N 49[a] Birisine nār u birisine nūr
Birisine dīv ü birisine ḥūr

Birisine cism ü birisine rūḥ
Birisine ḥabs ü birine fütūḥ

Her ḳulum içün ḳomışam bir ṭarīḳ
Yine menem her birisine refīḳ

Her birinüñ var benüm-ile yaḳīn
Gizlüce bir sözcügezi ey emīn

Her ḳulumuñ bir sözi bir rāzı var
Bir ġam u bir sūziş u bir sāzı var

---

[111] [130] ḳamu: ḫamu MK. [131] ḳalb-i: ḳalb u M. [132] kimi: gibi M. [133] ḳurı: ḳuru N. [135] -MK. [138] idinüp: idüp M.

Her biri bir nevʿ le bir ẕikr ider
Her biri bir vechle bir fikr ider

Pādişehem men baña bilgil ḳamu[112]
Ḳullarumuñ sözleridür sevgülü

Bendelerüm her ne ki dirler baña
Ġam yime andan berīyem Mūsiyā

İsteme sen serḫoş olandan edeb
Bilmedügüñ kimseye itme ġażab

M 48[a] Mestden isteme ḳulavuzluġı
Ayıġ olandan dilegil uzluġı

Ḳo ayıġı ayıġ oyuḳdur oyuḳ
Mest oluban āh idegör bir ḳoyuḳ

Nesne daḫı bilmez-iseñ ey oyuḳ
Yāri çaġır derdle bir ḫoş toyuḳ

Her ne ki var nālededür āh-ıla
Sūzişle yanmadadur vāh-ıla

Der ʿ itāb-ı diger mūsā ʿ aleyhi'.s-selām

Mūsaya Ḥaḳ yine ḫiṭāb eyleyüp
Didi ḫiṭābında ʿ itāb eyleyüp

MK 46[b], N 49[b] Men seni göndermemişem faṣl içün
Bil ki seni virmişem vaṣl içün

Yoldan azanı yola döndüresün
Oḫşayuban ḫoş baña gönderesün

Men seni peyġamber idindüm ki tā
Ḳullarumı daʿ vet idesün baña

Sen ki menüm işigüme yüz süren
Ḳulumı di kim niçün olduñ süren

Nişe münācāt ideni sen baña
Menʿ idüben benden idersün cüdā

---

[112] [146] ḳamu: ḫamu MK. [150] ayıġ: ayıḳ MK. [151] oyuḳ: oyuḫ MK. [151] toyuḳ: toyuḫ MK. [151] bir: -M. [152] yanmadadur: nālededür N. der ʿitāb-ı diger mūsā ʿaleyhi's-selām: ʿitāb-ı diger gūyed MK. [154] virmişem: cūd u ʿaṭā N. [154] döndüresün: dönderesün MK. [156] ḳullarumı: ḳullarımı N. [157] niçün: nişe MK.

Ayrılanı didüm ulaşdur baña
Dimedüm ulaşmışı ayır saña

Yādı biliş eyle didüm men saña
Bilişi yād it dimedüm Mūsiyā

Di nişe ayırduñ enīsüm benüm
Gicede gündüzde celīsüm benüm

Niçün ayırduñ di benüm yārumı
Hem-demümi yār-ı vefā-dārumı[113]

M 48[b] Mestümi bī-hūşumı ḥayrānumı
Derd-ile giryānumı nālānumı

Der-beyān-ı ṣıfatı-ı şobān

Ṭoya varanda ḳapudan baḳanum
Baḳışı ʿāşıḳ yüregin yaḳanum

Kimesne söyleşmege ʿār idenüm
Varduġı yirden sürilüp gidenüm

Ḳulluġ idüp ḥaḳḳı virilmeyenüm
Bitcügüzi hiç dirilmeyenüm

Giydücegi çirk oluban yunmayan
Yigrenüben kimse yimek ṣunmayan

MK 47[a], N 50[a] Söyledügi sözde ġaraż olmayan
Cevher olan sözi ʿaraż olmayan

H̱ışmı gelüp hiç ḳoyunı dögmeyen
Pāk olup aġzı ḳaḳıyup sögmeyen

Giceler irteye degin yatmayan
Ḳaḳıyuban kimseye ḳaş çatmayan

Āh-ıla her demde beni yād iden
Nāle-yi dil-sūzla feryād iden

Aldananum her kişinüñ sözine
Güldürenüm illeri kendüzine

Ṣıdḳ u ṣafā ile iden her işi
Mihr ü vefā ile iden her işi

---

[113] [162]≈[163] MK. [162] yār-ı: yār u N. Der-beyān-ı ṣıfat-ı şobān: "Çobanın sıfatını beyan eder." [166] ḳulluġ: ḳulluḳ MK. [167] oluban: olup MK.

Ḳuzulıcum südlicüm ayranlucum
İplücüm ılmaḳlucum enbānlucum

Ḥasret-ile gözleri yaşlum ḳanı
Firḳat-ile yüregi başlum ḳanı

Ḳanı benüm ḫāṣ ḳulum n’eyledüñ
Nişe biliş bendemi yād eyledüñ

M 49[a] Ḳanı benüm n’eyledüñ ol bendemi
ʿĀşıḳumı bende-yi ferḫundemi

N’eyledüñ ol vālih ü ḥayrānumı
Südlice enbānlıca[114] çobanumı

Ḳuzulıca dostumı sen ṭap yine
Göñlini yıḳduñ yöri var yap yine

Ḥayret-i mūsā ʿaleyhi’s-selām

Mūsaya Ḥaḳ sır sözini ol ḳadar
Didi kim oldı yıḳılup bī-ḫaber

Rūḥı uçup niçe kez ol ʿāleme
Vardı u geldi yetişüp ḫoş deme

MK 47[b], N 50[b] Ṣorma ne didi diyü çekme emek
Biñde birin kimseye olmaz dimek

Cüsten-i Mūsā ʿaleyhi’s-selām şobān-rā

Gözleri yaş-ıla ṭolup aġladı
ʿAşḳ od-ıla yüregini ṭaġladı

Gitdi şobān isteyü ḥayrān u zār
Āh-künān mużṭarib ü bī-ḳarār

Aġlayu geh iñleyü idüp fiġān
Sūzla gezmekde iken nāgehān

---

[114] [178] südlice enbānlıca: südlüce enbānluca MK. [180] yıḳılup: yıḫılup MK. Cüsten-i Mūsā ʿaleyhi’s-selām şobān-rā: “Musa aleyhisselamın çobanı araması.” [183] ṭolup: dolup MK. [183] yüregini: yüregin MK. [183] ṭaġladı: daġladı M. [184] şobān: şobānı M, N.

Yāften-i Mūsā ʿaleyhi’s-selām şobān-rā[115]

Gördi düşüp bir yire ol āfitāb
Öyle yatur mest ü ḫarāb u yebāb

Yüzi gözi ḳamu gil ü gerd ü ḫāk
Dāmenine deñlü girībānı çāk

Mūsā-yı ʿİmrān olup bī-ḳarār
Düşdi revān üstine bī-iḫtiyār

M 49[b]
Sürdi şobānuñ yüzine yüzini
Sildi yeñ-ile yüzini gözini

Didi kim ey cümle şobānuñ şehi
Rehberi şeb-ḫīzi bihi āgehi

Müjde saña irdi beşāret sözi
Ḥażret-i Ḥaḳ idüp işāret özi

Didi kim var oḫşa benüm ʿāşıḳum
Di ne ki dirse disün ol ṣādıḳum

Küfri anuñ küfr degül dīndür
Tīre degül meẕhebi aydındur

Var ne dir-iseñ di ki destūrdur
Sözleriñüñ her biri bir nūrdur

MK 48[a], N 51[a]
Olma sözüñden yöri var münfaʿil
Her ne gelürse dilüñe söylegil

Var di gerekse öpeyin pāyuñı
Yā sileyin süpüreyin cāyuñı

Çarıġuñı ger dikeyin di aña
Ger di keçüm ile ḳoyunum saña

Ḳuzımı iltürsün ilet var aña
Küsme kerem eyle bize gel aġa

Bize baġışla ṣuçumuz ey aḫi
Hiç işümüz yoḳ senüñ-ile daḫı

---

115 Yāften-i Mūsā ʿaleyhi’s-selām şobā-rā: “Musa aleyhisselamın çobanı bulması.” 187 ḳamu: ḫamu MK. 188 olup: oluban N. 193 dīndür: dīn durur N. 193 aydındur: aydın durur N. 198 küsme kerem eyle bize: küsme bize gel kerem eyle MK. 199 ṣuçumuz: ṣuçumuzı M.

Her ne diseñ nesne dimez çün saña
Var di kerem eyle ḳaḳıma[116] baña

Ḥaḳ senüñ-çün baña idüp ʿitāb
Didi var elbetde anı iste ṭap

Girmeyem ayruḳ ṭanuḳ ol ey aḫi
Ḳul-ıla Mevlā arasına daḫı

Kimesne çoşubanı sögmeyem
Yitişeni ḳaḳıyuban dögmeyem

M 50[a] Kimsenüñ artuḳ sözine baḳmayam
Āteş-i ḫışmumla yıḳup yaḳmayam

Bilmemişem luṭfı anuñ ʿāmm-imiş
İşi hemān luṭf-ıla inʿām-imiş

Mūsā-yı ʿİmrān ʿaleyhi's-selām
Ḥaḳ sözini didi şobāna tamām

Cevāb-ı şobān

Çünki bu sözleri işitdi şobān
Şād oluban Mūsaya didi revān

Bu sözi çün muştuladuñ sen baña
Çaḳmacaġum ḳavlucuġum al saña

MK 48[b], N 51[b] Gel varalum hem vireyim bir ögeç
Özge ne kim ḳala kerem eyle geç

Ṭanz-ı şobān Mūsā ʿaleyhi'sselām

Yine dönüp ṭanz ile didi şobān
Mūsā-yı ʿİmrāna uzadup zebān

Ḳaḳır idüñ başuma ayranumı
Gördüñ ola andaki seyrānumı

Gördüñ ola anda şobān n'idügin
Derdle feryād u fiġān n'idügin

---

[116] 200 ḳaḳıma: ḳaḫıma MK. 202 ṭanuḳ: danuḳ MK. 204 artuḳ: ayruḳ MK. 204 āteş-i ḫışmumla: āteşüm-ile M. 204 yıḳup yaḳmayam: yıḫup yaḫmayam MK. Cevāb-ı şobān: Müjde kerden çoban mūsā rā ʿaleyhisselām MK. 207 şobān: tamām N. 209 vireyim: vireyin MK. 209 eyle: ide M. Ṭanz-ı şobān Mūsā ʿaleyhi's-selām: Ṭanz-ı kerden çoban bā Mūsā ʿaleyhi's-selām MK. Ṭanz-ı şobān Mūsā ʿaleyhi's-selām: "Çobanın Musa aleyhisselamla alay etmesi."

Anda ne gördügini bu gözlerüm
N'olduġun ol küfr dinen sözlerüm

Bildüñ ola Ḥaḳ-ıla bāzārumı
Sūzişümi nālişümi zārumı

Çaḳmacaġum ḳavlucuġum n'olduġun
ʿĀleme enbānum üni ṭolduġun

Gördüñ ola acıca ayranumı
İtdügüni ṭatluca seyrānumı

M 50[b]

Cevāb-ı diger[117]

Mūsaya gör yine ne didi şobān
H̱ūb-ı kelām-ıla ẖoş açup dehān

Didi ki ey küfr diyen sözüme
Ṭınma diyü derhem iden özüme

Sözlerimüñ her birisin ey aẖi
Ḥaḳ neler itmiş var anı gör daẖı

Kimesne bir öyle iş itmiş degül
Göz görüben ḳulaġ işitmiş degül

Ṣemere-yi münācāt-ı şobān

MK 49[a], N 52[a]

Ḳuzıcuġum bir ḳaraca gözlüce
Ḳırmızı ṭuṭaḳluca aḳ yüzlüce

H̱ūbca fettānca güleç yüzlüce
Şūẖca şāṭırca uşaḳ sözlüce

H̱oşça ẖoş-āyendece maẖbūbca
Yaẖşıca oẖşancaca merġūbca

Kāküli müşgīnce sehī ḳadluca
Ġonce aġızluca semen ẖadluca

Bir güzel oġlancuġ olup gezmede
Söyleyüben şehd ü şekker ezmede

Sürile ḳoyunum olup ḥūr-ı ʿīn
Her biri bir şāhid-i ẖuld-ı berīn

---

[117] Cevāb-ı diger: diger güft-i çoban MK. [218] ṭınma: dınma MK. [219] var anı gör: görüben var MK. [220] ḳulaġ: Ṣemere-yi münācāt-ı şobān: "Çobanın münacatının sonucu." ḳulaḳ MK. [224] aġızluca: aġızlu N.

Kiçüm olup bir güzel ablaḳ Burāḳ
Anda benüm-çün benüm olmış ves̱āḳ

Aġacumuñ ẓıllına Ṭūbā ṭurup
Dir leke Ṭūbā yükünüp baş urup

Heyheyümi hirheşümi ey ʿamū
Ḥayy Ḥayy idüp eylemiş Allāh Hū

M 51[a] Nānumla şīrümi gül-engübīn
Dūġumla çigümi sirkencebīn

Birisi ol ḥūrīlerüñ ḫūb ḫoş
Oturuban nāzla ḫatun-veş

Fınduḳla oynamada pistesin[118]
Yaʿnī kime būse gerek istesün

Her yañaya ʿişve ile baḳmada
Göz ḳaḳuban cān u göñül yaḳmada

Nergisini şīve ile süzmede
Şāne ile sünbülini düzmede

Ḳurmada peyveste ḳaşı yayını
Kirpik oḳıyla bir idüp rāyını

MK 49[b], N 52[b] Egnine almış nemedüm cāme-vār
Her nice reng ister-iseñ anda var

Ṣapanumı biline zerrīn-kemer
İdübeni eylemiş ol sīm-ber

Börkecigüm başına bir ḫoş külāh
Giymişe beñzer ṣanasun mihr ü māh

Gözlügüm aṣmış yanına şāh-vār
Dimede bir bencileyin ḳanda var

Yüzücügüm barmaġına ṭaḳınup
Yaġumı ḥınnā yirine yaḳınup

Düdücegüm ele alup çalmada
Göñlini ʿuşşāḳuñ ele almada

---

[118] 227 olmış: olmışam M. 232≈233 MK. 233 yaḳmada: yaḫmada MK. 235 oḳıyla: oḫıyla MK. 237 sīm-ber: sīm ü zer N. 240 ṭaḳınup: daḫınup MK. 240 yaḳınup: yaḫınup MK.

Beyān-ı kerden şobān ez-aḥvāl-i ḫod

Serḫoş olup ḫamr-ı Ḫudādan şobān
Didi yine Mūsaya ey pehlevān

Bunda ne var hey berü gel men saña
Nesne diyeyin ki ḳalasun ṭaña

M 51[b] Sen ki didüñ küfr benüm sözüme
Her ne gerekse diyüben özüme

Geldi sözüñden baña bī-çārelıḳ
Sūḫtelıḳ key ḳatı ġam-ḫˇārelıḳ

ʿAcz ü fürūmāndelıḳ işkestelik
Derdle miskīnlik ü dil-ḫastelik

Anda ṣunuldı baña bir özge cām
Bī-ḫod olup bilemedüm hiç cām[119]

Bir o ḳadar var ḫaberüm ey hümām
Ol arada yoḳ bu bezm bām u şām

İçkicisi cām-ı mey u nuḳlı nūr
Dilde ḳomaz sevmesi ġayrıyı yur

MK 50[a], N 53[a] Her yaña baḳdum görinür rūy-ı yār
Nuḳl u mey ü naḳl-ı ḥadīs̱-i nigār

Bunda bize aġyār olan anda yār
Ḥāṣılı bu yār ḳamu her ne var

Anda gerek olmaz ola hiç ḥūr
Göremedüm her yaña baḳdum ḳuṣūr

Anda hemān çeng ü def ü nāy u ʿūd
Şāhid ü şemʿ ü şekker ü müşg ü ʿūd

Muṭribi sāḳīsi ġazel-ḫˇānı nūr
Ādemīnüñ işi sürūd u sürūr

Şimdiki ḥāletde benem ey kelīm
Dostuñ öñinde kelīm ü nedīm

---

[119] beyān-ı kerden şobān ez-aḥvāl-i ḫod: der güftār-ı çoban ez baʿżı aḥvāl-i ḫod MK. Beyān-ı kerden şobān ez-aḥvāl-i ḫod: "Çobanın kendi ahvalinden beyan eder." [247b]~[248b] N. [248] hümām: hemān [248] yoḳ: yoḫ MK. [249] içkicisi: içkücisi MK. [249] sevmesi: sevgüsi MK. [251] olan: diyen MK. [251] ḳamu: ḫamu MK. [254] muṭribi: muṭrib u MK.

Bu dil ile ḥālümi olmaz dimek
Ṭınma dahı ḳoy beni çekme emek

Der-medḥ-i şobān Mūsā ʿaleyhi'➝s-selām

Sen sebeb olduñ velī ey muḥteşem
K'eyledi Ḥaḳ baña bu deñlü kerem

M 52[a]
Mürşidüm olduñ benüm ey şehr-yār
Ḥıżr saña yoldaş u İlyās yār

Ey saña ḳurbān şişegüm mīşegüm
Atacuġum anacuġum ḫᵛīşegüm

Ey beni tanışduran Allāh ile
Hem-dem iden bendesini şāh ile

Egriligüm ṭoġruluġa döndüren
Bendesini Tañrısına göndüren

Maṭbaḫ-ı Ḥaḳdan baña ey ḳūt iden
ʿĀlem-i nāsūtumı lāhūt iden

Menzilümi geh melekūt eyleyen
Gāh maḳāmum ceberūt eyleyen

MK 50[b], N 53[b]
Küfrümi ḫod-bīnligümi dīn iden
Tīreligüm rūşen ü aydın iden

Bir söz ile cismümi rūḥ eyleyen
Rūḥum içün[120] fetḥ ü fütūḥ eyleyen

Sirkemi mül dīvümi ḥūr eyleyen
Ḫārumı gül nārumı nūr eyleyen

ʿİşretümi ʿayşumı iden müdām
Sözleri olan baña nuḳl-ı müdām

Ey özi kimi beni ḫoş-ḫū iden
Maḥv idüben ġarḳa-yı yā Hū iden

Devletümüñ baḫtını bīdār iden
Dört yanumı dilber ü dīdār iden

Ḫalḳ-ı cihānı baña hep yār iden
Her yanumı dīde ü dīdār iden

---

[120] [256] ṭınma: dınma MK. Der medḥ-i şobān Mūsā ʿaleyhi'-selām: "Çobanın Musa aleyhisselamı medhetmesi." [265] içün: içü M. [268] kimi: gibi M. [268] beni: meni MK. [269] devletümüñ: devletümi MK.

Men misi zer eyledüñ ey kimyā
Ey ayaġı tozı göze tūtiyā

Doġdı saʿādet güneşi başuma
Rūşeni irdi içüme ṭaşuma

M 52[b]

Çünki sözin eyledi çoban tamām
Oldı revān Mūsaya idüp selām

Naṣiḥat

Her ki şobānuñ işidür ḳıṣṣasın
Alsa gerekdür özinüñ ḥiṣṣesin

Ḥiṣṣesi budur ki ola key selīm
Coşmaġını terk idüp ola ḥalīm

Dolaşuban gördügine sögmeye
Dalaşuban irdügini dögmeye

Kimesneye baḳmaya ḫor u ḥaḳīr[121]
Ḫalḳa ġanī baḳa özine faḳīr

MK 51[a], N 54[a]

Tañrıyı her arada ḥāżır bile
Her şeye ḫoş vechle nāẓır bile

Ṣaf ola her kişi ile sīnesi
Olmaya bir kimse ile kīnesi

Tünd ü ġażab-nāk u dürüşt olmaya
ʿĀlem ile yüz ola peşt olmaya

Ḳatılıġı cehd idüp elden ṣala
İsteye yumşaḳlıġı bulup ala

Olmaya bed-ḫūy ola nīk-ḫūy
Luṭfla ide idicek güft ü gūy

ʿUcb u enāniyyeti terk eyleye
Allāh ile işini berk eyleye

Özgeye yükletmeye öz bārını
İtmeye red az söz içün yārini

İrdügine itmeye cevr ü cefā
Her kişiye göstere mihr ü vefā

---

121 271 tūtiyā: kimyā N. 272 doġdı: ṭoġdı N. 272 ṭaşuma: daşuma MK. 277 baḳmaya: baḫmaya MK. 279 olmaya: olmasa M.

Nerm ü şikeste ṭutuban özini
Ḳatı bütün söylemeye sözini

M 53[a] Bu dinilen gibi olınsa tamām[122]
Bes durur ādem olana ve's-selām

Der-beyān-ı ḥāl-i Mūsā ʿaleyhi's-selām

Mūsā sen ṣanma ṣaḳın tīz ü tünd
Bir ḳaḳıġan ebleh ü bī-ʿaḳl ü künd

Var mıdı ʿālemde ʿaceb ey selīm
Mūsā-yı ʿİmrān gibi bir ḫoş ḥalīm

290 Tañrı teʿālā anı ey baḫtiyār
Ḥilmi içün itmişdi iḫtiyār

Diñle inanmaz-iseñ ey kedḫudā
Niçe ḳabūl itdügin anı Ḫudā

MK 51[b], N 54[b] **Ḥikāyet**

Mūsā-yı ʿİmrān güder-iken ḳoyun
Bir ḳoyun oynadı anuñla oyun

Ḳaçdı sürüden çıḳuban nāgehān
Düşdi anuñ ardına Mūsā revān

Ḫayli zamān ki ḳoyunı ḳodı cüst
Ayaġı şişüp ḳabarup oldı süst

295 Ḳaldı ḳoyun daḫı giderken ḳaçup
Şitlenüben ḫışlayup aġzın açup

Mūsā-yı ʿİmrān yetişüp ḳoyuna
Baḳmayup ol ḳoyun iden oyuna

Oḫşadı ḫoş silkübeni tozını
Raḥm idüp öpüp yüzini gözini

Didi ki ṭut gelmedi raḥmuñ baña
Gelmedi mi hiç yazıġuñ saña

Gelmedi bir ẕerre vücūdına ḫışm
Geldi hemān raḥmı gelüp āb-ı çeşm

---

[122] [287] gibi: kimi MK. Der-beyān-ı ḥāl-i Mūsā ʿaleyhi's-selām: "Musa aleyhisselam'ın hâlini beyan eder."
[288] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [297] ḫoş: uş MK.

M 53[b] Ḳaḳımadı hiç puşup sögmedi[123]
Arḳasını yepdi ṭutup dögmedi

Yine apardı sürüye oẖşayu
Nişe özüñ zaḥmete ṣalduñ diyü

Mūsaya ol demde hemān ol Kerīm
Virdi risālet idüben ẖoş kelīm

Münācāt

Mūsā-yı ʿİmrānı daẖı ey Ḫalīm
Ḥażretüñ eyledi ḥalīm ü kelīm

Sensün iden cümleye taʿlīm-i ʿilm
Senden irür cümleye çün rıfḳ-ı ḥilm

N 55[a] Her ḳaçanı özine ẖoş oẖşayu
Döndüren ey rıfḳla bendem diyü

MK 52[a] Ḳaçsa sürüñden yañulup Rūşenī
Luṭf-ı şobān eyle aña ey Ġanī

Silkübeni gerd-i günāhın revān
Sürüñe döndür yine ey mihribān

Biz ḳoyunı ey bize luṭfı şobān
Ey anadan ḳuzısına mihribān

Başumuza ḳoma bizi bir nefes
Yoẖsa ḳapar gürg-i hevā vü heves

Ḥavluñ aġıl eyle bize ḥilmüñi
Otlaġımuz ṣulaġımuz ʿilmüñi

Hem keremüñ it bize ḥırz ey Kerīm
Tā bizi incitmeye diyü recīm

Böyle olıcaḳ gerek İblīs ʿanīd
Biz ḳoyına n'idebilür ey Reşīd

Bir ḳuzıcuḳ kim anasından azar
Ha meleyüp anasın ister gezer

M 54[a] Ol ḳuzıyı ṭutubanı ẖoş şobān
Ṭapıvirür anasını ol zamān

---

[123] [300] ṭutup: dutup MK. [314] ḳuzıyı: ḳuzuyı MK.

Dönmişem ol ḳuzıya yā Rabb men
Saña ḳulavuzla beni yine sen

Ben de eger yumşaġ u ger eyi hem[124]
İşigüñ ben bir uyaca itiyem

Oḳur-iken derdle bu beyti men
Yāduma ne geldi yine diñle sen

Ḥikāyet

Var idi bir demde meger bir şobān
Çāpük ü çālāk idi key pehlevān

N 55[b] Mūsā-yı vaḳt idi şobānlıḳda ol
Bulmış idi Ḫıżr gibi Ḥaḳḳa yol

MK 52[b] Söylese sözinden anuñ ṭaġ u ṭaş
Yanġulanup sırrını eylerdi fāş

Bir iti var idi ʿaceb ṭurfe reng
Şengil ü şūḫ idi şeġab-nāk u şeng

Gergedan-efgen idi vü gürg-gīr
Ṣanasun ol emmiş idi şīr-i şīr

Ḳardaşı idi seg-i Aṣḥāb-ı Kehf
Yanġulanurdı ḳaya idende lehf

Ḥīlede rūbāh idi ṭutmaḳda bebr
Yelmede gürg idi ġażabda hizber

Nān u nemek ḥaḳḳını bilürdi key
Ol seg-i ferruḫ-ruḫ u ferḫunde-pey

Ḫoş tek u pū fitne-ger u bū-şinās
Ṣāḥibine idici ḫoş ḫoş sipās

ʿİlmle it her ne ṭutarsa ḥelāl
Cehlle ādem ne ki işler ḍalāl

M 54[b] Ulur-idi nāgeh uyusa şobān
Giceden irteye degin pās-bān

---

[124] [316] işigüñ: eşiyügüñ M. [316] ben: -M, -N. [316] uyaca: uyuzca MK, uzca N. [317] oḳur: oḫur MK. [318] demde: dihde M. [320] sözinden: sözinde M. [320] ṭaġ: daġ MK. [320] ṭaş: daş MK. [320] yanġulanup: yanḳulanup MK. [320] eylerdi: iderdi MK. [327] ne ki işler: ne iderse MK.

Uydurup ol iti meger ol şobān
Şehre gelür geşt iderek bir zamān

Geşt ider-iken itini nāgehān
İtürüben oş oşa düşer şobān

İt de düşer şehr içine sū-be-sū
Bulmaġa çobanı ider cüst ü cū

Bulduġına[125] ḳuyruġını bulayup
Yaşla yirüñ yüzini ṣulayup

Gāh ulur geh yügürür siñleyü
Gāh ürür gāh yatur iñleyü

N 56[a] İssi ṣanur gördügine yalanur
Dişle ṭutup etegin ṣalınur

MK 53[a] Geh ṭalanur geh ṭolanur gāh ürür
Gāh yatup yüzini yire sürür

Gāh şobānuñ ṭapuban izini
Yüz sürüp andan dögüben dizini

Ḳuyruġını bulayuban geh durur
İrdügi ize yüzini geh sürür

Nāliş idüp göge ṭutar yüzini
Sūzişle yanduruban özini

Derdle gezmekde iken nāgehān
Ḳulaġına bir ün irişür revān

ʿAşḳla ḫoş yügürüp öyle gider
Hiç dimek olmaz anı kim n'ider

Düşdi şobānuñ irüp ayaġına
Sürtübeni yüzini dayaġına

Nevḥalar ider ṭutamaz özini
Ḳan yaş-ıla ṭolduruban gözini

Münācāt

M 55[a] Rūşenī miskīn daḫı ey bī-naẓīr
Ey her ayaġa düşene dest-gīr

---

[125] [332] bulduġına: bulduġını MK. [334] ṭutup: dutup MK. [336] dögüben dizini: diküben gözini N. [339] irişür: irişdi M. [342] ider: idüp N. münācāt: -M, -N.

İşigüñ bir itidür ey Ġanī[126]
N’ola şobān keremüñle anı

Avudasun rıfḳla ḫoş ey refīḳ
Ey kerem u luṭfı refīḳ ü şefīḳ

Ol şobānın itüren it kimi uş
Gezmededür n’ola dir-iseñ bir uş

Naṣīḥat

Rūşenī sen daḫı şobān gibi var
Söyle revān her ne żamīrüñde var

MK 53b, N 56b
Her ne diseñ Rūşenī yaʿnī ki var
Derd-i derūn-ıla di çoban-vār

Söyle velī özüñe düşür sözi
Egme ṣaḳın şerʿ sözinden gözi

Şerʿ sözin ḫˇār gören ḫˇār olur
Gülşen içinde gül iken ḫār olur

Cez̠be-yi Raḥmān yetişüp nāgehān
Nefsüñi dil eyleye cismüñi cān

Eyleye şūr-ābuñı āb-ı ḥayāt
Sirkeñi mül zehrüñi ḳand u nebāt

Giderüp iflāsuñı idüp ġanī
Tīreligüñ eyleyüben rūşenī

Ḫāruñı gül būmuñ ide ʿandelīb
Düşmenüñi yār u raḳībüñ ḥabīb

Sāḳī-yi bāḳī ṣunuban cām-ı mey
Ölmiş-iken ide seni yine ḥayy

Ol meyi kim her kim içer pāk olur
Ḫavfı gider bī-ġam u bī-bāk olur

M 55b
Rāḥ kim ol rūḥladur hem-mizāc
Rāḥat olur bulan anuñla imtizāc

---

[126] [344] işigüñ: işigüñüñ M. [345] avudasun: ündeyesün M. [345] rıfḳla ḫoş: rıfḳuñla MK. [346] kimi: gibi M. [346] uş: ḫoş MK. Naṣīḥat: pend MK. [349] söyle: şöyle M. [349] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [352] eyleye şūr-ābuñı: şerbetüñi eyleye MK. [353]≈[354] MK.

Mey kim olur anı içen bī-ḥisāb
ʿAẕba döner ger olur olsa ʿaẕāb

Mey kim içen anı olup ḫūb mest
Mey-gededen çıḳmaz olur mey-perest

Mey kim anı içenüñ olmaz müdām
Benlügi maḥv olubanı ve’s-selām

Münācāt

Rūşenīʾi yoġ-iken ey var iden
Dīdesini lāyıḳ-ı dīdār iden

MK 54[a], N 57[a] Ḳadḥını çobanuñ eyā pür-kerem
Medḥe geçürdüñ idüben muḥterem

Rūşenīʾi daḫı eyā pür-kerem
N’ola şobān gibi idüp muḥterem[127]

Aña daḫı ceẕbeñi göndüresün
Göñlüñi küllī saña döndüresün

İdesün itdügi duʿāsın ḳabūl
Eyleyüben medḥ u s̱enāsın ḳabūl

Başdan ayaġa idesün cümle nūr
İşi ola ẕevḳ ü ṣafā ü ḥużūr

Rūşen ola çeşm-i dil-i Rūşenī
Nūra döne küllī gil-i Rūşenī

Münācāt-ı ḳāżī el-ḥācāt

Ey işigüñde iki ḳul bām u şām
Ben de kimem saña diyem pād-şām

Ben de kimem tā ki diye ey Ġanī
İşigüñ bir itidür Rūşenī

M 56[a] N’eylemezem hiç düşer mi baña
Rūşenīʾi yarlıġa diyem saña

ʿĀciz ü miskīn ü fürūmāndeyem
N’eylemezem ḫˇānde veyā rāndeyem

---

[127] [363] -M, -MK. [364] göndüresün: gönderesün MK. [364] döndüresün: dönderesün MK. münācāt-ı ḳāżī el-ḥacāt: münācāt-ı diger N, münācāt M. [369] işigüñ: işigüñüñ M.

Ẓāhirümi ṣuyla ṭāhir idem
Bāṭınumı bilemezem kim n’idem

Fażluñ-ile rūşenīyem rūşenī
ʿAdluñ-ile ẓulmeṭīyem ey Ġanī

Başdan ayaġa çü menem pīç pīç
ʿİlm ü ʿamelden degülem hiç hiç

Deng ü serāsīme vü sergeşteyem
Vālih ü dīvāne vü bergeşteyem

N 57b Saña sezā sözi eyā ferd ü yek
Baña sen ögret ki ne dimek gerek

MK 54b Biz ıraġa ey bize bizden yaḳın[128]
Ẓann u gümānı aluban vir yaḳīn

Luṭfuñ-ıla olsam olur ney-şeker
Ḳahruñ-ıla ḳuru ḳamışdan beter

Ḥażretüñ-ile olıcaḳ ey Ġanī
Rūşenīyem rūşenīyem rūşenī

Pes dilerem kim beni sen ey Ġanī
Dāimü’l-evḳāt idesün rūşenī

Rūşenīyem istegüm ol ey Ġanī
Bir nefes ayırma ṭapuñdan beni

Baña enīs eyleyüben aduñı
Eyle celīsüm ṭapuñı yāduñı

Aduñ-ıla ṭapdı ṭapanlar sümüv
Yāduñ-ıla buldı bulanlar nümüv

İsmüñ-ile buldı seni Rūşenī
İsmüñi her kim bile bulur seni

M 56b İsmüñi miftāḥ-ı fütūḥ eyledi
Cismine cān rūḥına rūḥ eyledi

Aduñı her kim ki senüñ ide yād
Biliş olur ḳalmaz aña hiç yad

---

[128] 377 gümānı aluban: gümān alubanı MK. 378 olur: oluram M. 378 ḳuru: ḳurı MK.

اَسْءلُكَ بِاِسْمِكَ اِحْسَانَكَ[129]
اَطْلُبُ مِنْ لُطْفِكَ غُفْرَانَكَ

نَسْءَلُكَ بِاِسْمِكَ يَا ذَاالْعَطَا
مَعْرِفَةً تَامَّةً وَالْعَلَا

بُرِّكَ يَا بَارِءَكَ دَائِم
ذَاتُكَ بِالذَّاتِ بِكَ قَائِمَ

Ḥamd senüñ şükr senüñ hem s̱enā
Medḥ senüñ ʿizz senüñ hem senā

N 58[a]
Fażl senüñ mennle ālā senüñ
Rızḳ senüñ cūdla naʿmā senüñ

MK 55[a]
Faḫr senüñ bez̠l ü hedāyā senüñ
ʿAhd u vefā nüzl ü ʿaṭāyā senüñ

Emn ü emān minnet ü iḥsān senüñ
ʿİlm ü beyān ḥüccet ü burhān senüñ

Mülk senüñ ḥükm senüñ yā Melīk
لَيْسَ لك فِى العظموت شريك

Birleyüben ḥażretüñi Rūşenī
Didi huvallāhu aḥad ey Ġanī

مَنَّكَ قَدْ عَمَّ ايا مَنْ لَه ال
مُلْكُ لَكَ الكُلُّ ايا كُلُّ كُل

ʿĀrif olanlar bunı bilür ḳamu
اِسْمُكَ فِى اَفْئِدَةِ الكُلُّ هُو

Münācāt

شاه منا بى بدلا بى ندا
Eyle yoġ eyle ki olam bī-nidā

M 57[a]
Yaʿnī eyā yā dimeyem ey aḫi
Maḥv ola benden gide benlik faḫı

Niçe münācāt ideyin ṭapuña
Ululuġuñdan varıman ṭapuña

Düşübeni öñüme Ḫayru'l-beşer
Başlaya ol ʿālī işige meger

---

[129] [387] "Senin ismin hürmetine ihsanını diliyorum. Lutfundan bağışlamanı diliyorum." [388] "Ey Veren! İsmin hürmetine tam bir marifet ve yücelik diliyoruz." [389] "Ey Bârî (Yaratıcı)! Senin nimetin devamlıdır. Zatın ise, zatınla kaimdir." [394b] "Yücelikte eşin yok." [396] "Ey mülkün sahibi! Lutfun her şeyi kuşatmıştır, her şey sana aittir." [397] bunı: munı MK. [397] ḳamu: ḫamu MK. [397b] "İsmin herkesin gönlünde Hû'dur." [398] yoġ: yoḫ MK. [401] işige: iş-ile M. [401] meger: eger N.

Açuban aġzını şekkerler yiye[130]
Yüzini ol ḥażrete ṭutup diye

Rūşenī geldi getürüp ey İlāh
Yüz ḳarası ḥācet ü ʿöẕr ü günāh

Eski ḳuluñdur yeñiden ḳıl ḳabūl
Aña nüzl-i raḥmetüñ itdür nüzūl

N 58b Raḥmetüñüñ baḥrına tā ola ġarḳ
Nūr-ı Cemālüñle yüzi ura berḳ

MK 55b İt dilinüñ ʿuḳdesini ḥall anuñ
Ola faṣīḥ eyleye ẕikrüñ senüñ

Yā Rabb anı mest-i müdām it müdām
Ṣunduruban destine cām-ı müdām

Mey kim anuñ ḳaṭresi ṭamsa yire
Esrime tā gāvla māhīye ire

Şemmece bū irdi o meyden meger
Mest oluban ʿarş-ıla kürsī döner

Şems ü ḳamer deng ü delüdür melek
Çarḫdadur çarḫ-ı felek ẕerre tek

Mey kim anuñ cāmı durur rūy-ı yār
Nuḳl durur naḳl-ı ḥadīs̱-i nigār

Naṣiḥat

Diñle yine sözümi ey ḫoş ḳabūl
İster-iseñ Tañrıya varmaġa yol

M 57b Benligi terk idübeni Ḥaḳḳa ḳaç
Özüñ içün sen daḫı var bir yol aç

Fiʿlüñi nīkū idegör sen sen ol
Özüñi ḫoş-ḫū idegör sen sen ol

İster-iseñ kim olasun ġayb-bīn
Cehd idegör olmayasun ʿayb-bīn

Ḫāk gerek ḫāk gerek ḫāk ḫāk
Her ki diler anda bite verd-i pāk

---

[130] 405 raḥmetüñüñ: raḥmuñuñ MK. 415 idegör: idüben MK. 415 olmayasun: olmayıgör MK.

Sen daḫı söz söyleyicek ey ʿamū
Sözüñi çoban gibi söyle ḳamu

ʿAşḳla it yaʿnī münācātuñı
Ṣıdḳla it ḥażrete ḥācātuñı

N 59[a]
Ṣıdḳla söyle sözüñi yöri var
Līk ṣaḳın söyleme küstāḫ-vār

MK 56[a]
Ben de şobānam diyü küstāḫ-vār
Söyleme sözüñi ṣaḳın zinhār

Kāfir idersün özüñi key ṣaḳın
Fikr ile söyle sözüñi key ṣaḳın

Kāfir olur çün kişi bilmez özin
Söyleyüben nice gerekse sözin

Dime şobān didügi gibi sözüñ
Müʾmin iken kāfir idersün özüñ

Aña mübārek nice kim dir sözin
Eyledi çün muḳbil u maḳbūl özin[131]

Eyle şobān gibi öñ evvel özüñ
Tā ki şobān gibi diyesün sözüñ

Aña ḳıyās itme özüñ sen sen ol
Dime anuñ gibi sözüñ sen sen ol

Ṣanma sen ol şobānı ey ʿamū
Özge şobānlar gibi bī-şüst ü şū

M 58[a]
Var mıdı bir ancılayın ey aḫi
Pāk u arı ʿālem içinde daḫı

Cān u göñülden ḳıluban ḫoş namāz
Sūziş-ile Ḥaḳḳa ḳılurdı niyāz

Yatmaz-idi giceler irteye dek
Sūzişine ṭaña ḳalurdı melek

Hiç ḳoyun güdmezdi bī-vużū
Bir nefes olmazdı bī-şüst ü şū

Bilig iken artubanı ḥayreti
Key ḳatı ḥadden aşuban ḥasreti

---

[131] [419] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [421] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [423] gibi: kimi MK. [424]-[456] -MK. [431] -N. [432] bilig: bilge N.

Bī-ḫod olup söyledi ol sözleri
Ṭolubanı ḳan yaşla gözleri

Bilmez-idi özini bī-hūş idi
Vālih u ḥayrān idi medhūş idi

N 59[b] Bī-ḫoda ḫod bī-ḫod iken ey aḫi
Ḥadd uramaz şerʿ le ḳaḍı daḫı

Bī-ḫod iken ḳaḍı çü ḥadd uramaz
Olmasa ayıḳ ḳulağın buramaz

Ḫamr-ı Ḫudādan içüben bes müdām
Gezme ayıḳ mest-i müdām ol müdām

İrmeye tā ḳaḍı ḳażāsı saña
Hem-reh ola Tañrı rıżāsı saña

Naṣīḥat

Ey uluya kiçiye pend eyleyen
Yanduruban pendi sipend eyleyen

Emr[132]-i maʿ rūf diyüp sen saña
Çapma binüp nefs atına her yaña

Nefs murādına dime nuṣḥ u pend
Olmaya pendüñ saña tā ḳayd u bend

M 58[b] Luṭfla it münkiri nehy ey aḫi
Key şaḳın idersün özüñ Dūzaḫī

Biz degülüz Mūsā-yı ʿ İmrān ḳadar
Ol daḫı söz dimede çoban ḳadar

Mūsāya çün oldı çoban-çün ʿ itāb
Olmaya mı bize anuñ-çün ʿ iḳāb

Anca kişi ṭutubanı dögmişüz
Her nice sögüş varsa sögmişüz

Böyle geçüpdür bizüm aḥvālimüz
Bilemezüz n'olasıdur ḥālimüz

Ādemī olanda gerek ey ʿ amū
Ḥüsn-i edeb ḫidmet u ḫulḳ-ı nigū

---

[132] [440] emr: āmir M. [442] şaḳın: şaḫın N.

Ḳatı dime söz dicek sen sen ol
Rıfḳla di sözi budur Ḥaḳḳa yol

N 60[a]
Şehd gibi ṭatlu durur ṭatlu söz
Zehr gibi acı durur yatlu söz

Ṭoġrı u āheste diyüp pendüñi
Egri ḳoyup söyleme dülbendüñi

Men dime ʿindī dime menī dime
Terk-i enāniyyet it innī dime

Men dime kim eñseñe bir men ṭaşı
Öyle urur Ḥaḳḳ kim olursun şaşı

Nermek u germek di sözi dime berk
Yaʿnī dime kimesneye derd ü merg

Sen ḳaḳıduñ ol ḳaḳıdı ceng olur
Arada aracı olan deng olur

Naṣīḥat

Ṭaşduġı demde ḳoyıcaḳ yaġa āb
Yaġ daḫı çölmek daḫı olur ḫarāb

M 59[a]
Anı dilerseñ k'olasun sevgülü
Söyleyicek ḫalḳla germe gülū

(MK 56[a])
Ḥaḳḳa varayın dir-iseñ ey aḫi
Dib deñiz ol kimseye ṭınma[133] daḫı

Yetmiş iki millete meskenlik it
Nesne dime kimseye yoluñca git

Nite kim Mūsāya Ḫudā-yı Kerīm
Didi ki Firʿavna varup ey kelīm

Rıfḳla ḫoş eyle naṣīḥat aña
Döndüre dek ola mı benden yaña

İrdügüñe yumruġuñı dögme var
Tā ki dögülmeye işüñ dögme-vār

Bulduġuñı çoşubanı dögmegil
Her ne gerekse diyüben sögmegil

[133] [451] innī: anı N. [457] ṭınma: dınma MK. [458] meskenlik: miskīnlik MK.

N 60b Vaḳt ola Ḥıżr ola ṭutup dögdügüñ
Ḳardaşı İlyās ola yā sögdügüñ

Çünki gözüñ yoḳ yöri göz iste gez
Bu gözüken göze dime göz di bez

Göz aña dirler ki liḳā-bīn ola
Olmaya ḫod-bīn u Ḫudā-bīn ola

Tercüme-i ḥadīs̱-i ḳudsī

Dem ola ol ḳaḳıyuban dögdügüñ
Ol özüñi bilmeyüben sögdügüñ

MK 56b Ol ululardan ola ol kim Ḫudā
Mūsāya bir gün didi ey müctebā

Nūrum-ile sīneñi pür-nūr idüp
Sözüm-ile ḳalbüñi maʿmūr idüp

Eyledüm özüme seni men resūl
Sırrumı dimeklige idüp ḳabūl

M 59b Men ḫoş idem bunca ʿaṭālar saña
Ḫasta olam gelmeyesün sen baña

Böyle yatam ḫasta olup yalıñaç
Olubanı gāh ṣusuz u gāh aç

Gelmedi Mūsā diyüben iñleyem
Yola baḳup[134] pāyuñ ünin diñleyem

Giceler iñildeyü ḳalam ṭaña
Dostlıġuñ böyle midür Mūsiyā

Mūsā-yı ʿİmrān resūl-ı Ḫudā
İşidüben bu sözi ḳaldı ṭaña

Didi ki ḥāşā olasun ḫasta sen
Ḫasta olup olasun işkeste sen

Yā olasun gāh ṣusuz gāh aç
Müflis olasun oluban yalıñaç

N 61a Didi yine Tañrı teʿālā aña
Ey ḳamudan sevgülü olan baña

---

[134] [469] özime: özüme MK. [469] dimeklige: dimekle M. [472] baḳup: baḫup MK. [477] ḳamudan: ḫamudan MK. [478] ulu kiçi: ögçi M. [478] göremedüm: görimedüm MK.

Ulu kiçi ṣormaġa geldi beni
Göremedüm gözleyü gördüm seni

Dost idindüm seni men Mūsiyā
Tā gelesün gel dimedin men saña

Dost olan dostını añar müdām
Yār elinden içüben ḫoş müdām

Ḥayret-i Mūsā ez-suḫan-ı Ḥaḳḳ celle ve ʿalā

MK 57[a] Mūsā-yı ʿİmrān düşüben ḥayrete
Ṭutubanı yüzini ol ḥażrete

Didi kim ey cümleye feryād-res
Kim ola ol kim üre sensüz nefes

Ṣıḥḥati sensün yine her ḫastanuñ
Açıcısı açḳusı her bestenüñ

M 60[a] Sözüñe ḥāşā ki diyem lā vü len
Bilemedüm līk murāduñı men

Mūsāya Ḥaḳḳ didi işit Mūsiyā
Eydeyim öñdin ṣoña sözüm saña

Sevgülü bir ḫāṣ ḳulum ṣayrudur
Ṣanma ki benden sen anı ayrudur

Bir gün anı hiç varup görmedüñ
Ḫoş mı ṣafā mı diyüben ṣormaduñ

Her ki görür anı beni görür ol
Her ki ṣorar anı beni ṣorar ol

Naṣīḥat[135]

Key ṣaḳın anuñ gibi dögmeden
Ḳaḳımadan yañıluban sögmeden

N 61[b] Ḫāṣṣ-ı Ḫudā bil ki degüldür Ḫudā
Līk Ḫudādan anı görme cüdā

---

[135] [480] yār: dost MK. Ḥayret-i Mūsā ez-suḫan-ı Ḥaḳḳ celle ve ʿalā: “Musa’nın, Hakk’ın sözlerinden hayrete düşmesi.” [481] yüzini: yüzüni N. [483] açḳusı: açġusı MK. naṣīḥat: pend MK. [489] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [489] gibi: bigi MK. [489] ḳaḳımadan: ḳaḫımadan MK. [490] görme: bilme MK.

Bunları sen özgeye itme ḳıyās
Cehd idüben var olagör ḥaḳḳ-şinās

Gice vü gündüz dürüşüp göz ḳazan
Tā göresün kimdür öñen yā azan

Pākleri özge beñzetmegil
Sözlerini sözüñe beñzetmegil

Dime bular daẖı bizüm gibi hep
Yimededür içmededür rūz u şeb

MK 57[b]

Tems̱īl-i hūb

Görme miseñ sen anı ey bī-ẖaber
İki geyik bir yeri otlar gezer

Birisinüñ ẖoş yidügi müşg olur
Birisinüñ līk ḳamu püşk olur

M 60[b]

İki ḳamış kim bir arada biter
Biri olur boş u biri pür-şeker

Pes olur anlar yidügi nūr-ı Hū
Sen yidügüñ ḥıḳd u ḥaseddür ḳamu

Bunları sen ṣanma özüñ gibi leng
Ebleh ü bī-ʿaḳl u serāsīme deng

Ḳaṣdla aġsaḳ düzedüp özlerin
Ḫalḳ gibi söyleyüben sözlerin

Arada gezdükleri oldur ki tā
Ündeyeler[136] ẖalḳı Ḫudādan yaña

Tems̱īl-i diger

Otlaġa gidende reme gör n’ider
Bir saḳalı uzun keçi öñce gider

N 62[a]

Girü ḳalur aġsayu aġsaḳ keçi
Öñe geçer her ne var ulu kiçi

Sürü eve ḳayıdıcaḳ gör n’ider
Öñce giden ol keçi ardca gider

[136] [496] ḳamu: ẖamu MK. [498] ḳamu: ẖamu MK. [501] ündeyeler: ündidiler MK. [503] aġsayu: aẖsayup MK. [503] aġsaḳ: aẖsaḳ MK. [503] öñe: öñce MK.

Bu kez öñe giçer ol ağsaḳ keçi
Ardına düşer anuñ ulu kiçi

Pes bu-imiş bil ki ḳamu enbiyā
Ulu kiçi her ne ki var evliyā

Özlerini leng düzetdükleri
Faḫrı ḳoyup faḳrı gözetdükleri

MK 58[a] Tañrıya gidende düşeler öñe
Ḳalmayalar gidüben iller ṣoña

Pes yöri var sen daḫı ey ẕü-fünūn
ʿİlmi virüp ḥilmi ṣatun al ṣatun

Tā düşesün bir bölügüñ öñine
Süzülüben ḳalmayasun ṣoñına

M 61[a] Bu didügüm sözleri ṭutsañ tamām
İrte gice Ḥaḳḳlasun ve'ṣ-selām

Ḫātime-i ḳıṣṣa-yı çoban

Rūşenī gūyā ki şobān ḳıṣṣasın
Naẓm idüp alup özinüñ ḥiṣṣesin

Eyledi gūyā anı bir ḫūbca
Küçecük[137] abdālca maḥbūbca

Vālih ü āşüftece dīvānece
Sözleri ālüftece mestānece

Destine bir keşküli abdāl-vār
Virdi didi her kişiye yöri var

Yüz uruban bizden irişdür s̱enā
Sen daḫı şey'en-lillāh idüp ḫoş duʿā

N 62[b] Yaʿnī irişende ki idüp s̱enā
Di dileyüp Rūşenī içün duʿā

Raḥmet ide Tañrı teʿālā aña
Rūşenīyi ḫayr duʿāyla aña

---

[137] [505] ağsaḳ: aḫsaḳ MK. [506] ḳamu: ḫamu MK. [510] süzülüben: sürilüben MK. [511] bu: bir M. [511] ṭutsañ: dutsañ MK. Ḫātime-i ḳıṣṣa-yı çoban: Ḫātime M, N. [512] alup: elin MK. [512] özinüñ: sözinüñ MK. [513] küçecük: küçücük MK. [514] āşüftece: āşüfte M.

Tañrı anı yarlıġasun kim müdām
Oḳuyup itdükçe bu sözi tamām

Yazana oḫuyana diñleyene
Diñleyüben derd ile iñleyene

El götürüp ʿāmmla hem ḫāṣṣla
Fātiḥa bağışlaya iḫlāṣla

MK 58[b] Olsun anuñla kerem u luṭf-ı Ḥaḳḳ[138]
Ṭutmayuban bu dinilen söze daḳ

İtmeye bu küçecügi hiç redd
Ḫoşça baḳup yüzine dimeye bed

Oḫşayuban ʿizzet ide dögmeye
Öpe ḳuca ḥürmet ide sögmeye

M 61[b] Ḫırḳasınuñ sökücügin her ne var
Görse meremmet ide dervīş-vār

Coşubanı her nireden ursa dem
Ṭaʿna idüp çalmaya aña ḳalem

Dimediler mi delüye ne ḳalem
Her nireye yörise çekse ʿalem

Rūşenī miskīn sözi budur tamām
Vir ṣalavātı nebīye ve’s-selām

Ḳıṣṣa-yı çoban çün ey ehl-i dil
Faḫr-ı cihān faḫrını tārīḫ bil

---

[138] [519] anı: -MK. [522] ṭutmayuban: dutmayuban MK. [523] küçecügi: küçügi MK. [527] -N.

[Der ḳasemiyāt ve münācāt]

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

(MK 61[b]) Ḥamd saña yaraşur ey bī-naẓīr
Kim Melikü'l-mülksün ve bī-vezīr

Ḳādir ü Ḳayyūm u Ḳavīsün Ḳadīm
مثلك فى الدهر عديم عديم[139]

N 63[a] Ġāfir u Ġaffār u Ġafūr u Raḥīm
ʿĀlim u ʿAllām u ʿAzīz u ʿAlīm

Mübdiʾ u Muḥṣī u Ḥamīd u Mecīd
Münşī u Muḥyī u Mümīt u Muʿīd

MK 62[a] Rāzıḳ u Rezzāḳ u Muġīs̱ u Ḥabīb
Ḫālıḳ u Ḫallāḳ u Raḳīb u Ḳarīb

Evvel u Āḫir Müteʿālī Raʾūf
Ẓāhir u Bāṭın Mütekellim ʿAṭūf

Ḳāhir u Ḳahhār u Veliyy u Laṭīf
Vāhib u Vehhāb u Muʿizz u Şerīf

Müʾmin u Ḳuddūs u Selām u Şehīd
Muḳsiṭ u Hādī u Ġafūr u Reşīd

Bāʿis̱ u Sübḥān u Mübīn u Şekūr
Vāris̱ u Sulṭān u Muʿīn u Ṣabūr

M 62[a] Fāʿil u Muḫtār u Vedūd u Cemīl
Cābir u Cabbār u Ḳadīr u Celīl

Ḫāfıẓ u Rāfiʿ ḥükm-i bī-şerīk
Ḳābıż u Bāsıṭ Mütekebbir Melīk

Bārī u ʿAdl u Ebed u Lem-yezel
Ḥayy u Tüvānāy u Bāḳī Ezel

Şāfī Şefī Vālī Mevlāü'l-ʿibād
Nūr u Serīʿ Ekber u Kāfī Cevād

Zākī Zekī Ṭāhir u ṭuhr u taḳī
Vāfī Vefī Muḥsin u Necī naḳī

---

[139] 2b "Senin benzerin asla yoktur, yok."

Müvessiʿ u Ẕü'l-Menn u Mürīd u Vekīl[140]
Mūcid u Ẕü'l-Mecd u Vaḥīd u delīl

Mūnisü'l-ervāḥ u enīsü'l-ḳulūb
Māḥīü'l-iḳbāḥ u Müzīlü'ẓ-ẓünūb

Muṭʿim u lā-yaʿṭam u muḳavvī'üẕ-ẕelīl
ʿĀlim u Lā-yechel u niʿme'd-delīl

N 63b Dāyim u Ḥannān u Bedīʿ u Ḥalīm
Ḳāyim u Mennān u Şefīʿ u Ḥakīm

Ḍārr u Nāfiʿ Ṣamed u Muḳtedir
Salṭanatuñ müstaḳar u müstemir

MK 62b Nāfiʿ u Deyyān u Muġīs̱ u Kerīm
Şāfiʿ u Ẕü'l-Mecd u Muḥīṭ u Muḳīm

Māniʿ u Ẕi'ṭ-Ṭavl Şedīdü'l-ʿiḳāb
Dāfiʿ u Ẕu'l-ʿArş Serīʿü'l-ḥisāb

Ṣāniʿ u Deyyān u Muġīs̱ u Kerīm
Şāfiʿ u Ẕü'l-Mecd u Muḥīṭ u Muḳīm

Ḥannan-ı ʿabīd lek yā Ẕü'l-Celāl
انت جميل و محب الجمال

Ecved u Sübbūḥ u muḳaddes refīḳ
Mürşid u mehdī u Ġıyās̱ u şefīḳ

M 62b Muḫteriʿ Mübdiʿ u melcāʾ-ı melāẕ
Ġālib u Ẕü'l-Baṭş u menīʿ u maʿāẕ

يا املى انت منيل المنى
يا سوالى انت منال الغنى

Birleyüben ḥażretüñi Rūşenī
Didi huvallāhu aḥad ey Ġanī

دادگروداورو داناى راز
ايز دو يزدان و شه بى نياز

Ṣunʿ senüñ ʿavn u ʿināyet senüñ
Ḥükm senüñ rüşd ü hidāyet senüñ

Sāmiʿu'l-eṣvāt u Mucībü'd-duʿā
Dāfiʿu'l-āfāt u Müzīlü'l-belā

---

[140] [20] nāfiʿ: ṣāniʿ MK. [20] Ẕü'l-Mecd: Ẕü'l- Vücūd N. [21] Serīʿü'l-ḥisāb: Serīʿü'l-ṭināb N. [22] -N, -MK. [30] mucībü'd-duʿā: muḥabbetü'd-duʿā M.

Ḫālıḳ-ı mülk ü melek ü ins ü cān
Vāhib-i nefs ü nefes ü ḳalb u cān

Eyle bize s̱evb-i s̱evvābı dis̱ār
Eyleyüben ḫūb ṣavābı şiʿār

Göz ki yüzüñ görmeye ol göz degül
Söz ki senüñ olmaya ol söz degül

N 64[a]
Bār-ı Ḫudāyā bize ḳıl rūzī sen
Fażluñ-ile ḫoş müteḥammil beden

Vir yine bir dil kim ola ẕākirüñ
Ḥamd ide saña oluban şākirüñ

MK 63[a]
Dil dilümi itmese ẕikrüñ senüñ
Dil dilümi itmese fikrüñ senüñ

Dil ki seni añmaya ol dil degül
Dil ki sūg cāyı degül dil degül

Gūş ki işitmez sözüñi ker gerek
Ten ki muṭīʿuñ degül ol ker gerek

Göñlüme mālik degilem yā Melīk
Ḳoyma anı olmaġa bed ile nīk

M 63[a]
Bārī Ḫudāyā ʿaẓamūtuñ[141] ḥaḳḳı
ʿİzz u celāl u ceberūtuñ ḥaḳḳı

Ḳudretüñüñ ḥaḳḳı eyā Ẕü'l-Emān
Ḳurbetüñüñ ḥaḳḳı eyā Müsteʿān

ʿİzz ü celālüñ ḥaḳḳ-çün yā Celīl
Ḥüsn-i Cemālüñ ḥaḳḳ-çün yā Cemīl

Ḥamd u s̱enāñuñ ḥaḳḳ-çün yā Ḥamīd
Mecd ü senāñuñ ḥaḳḳ-çün yā Mecīd

Niʿmetüñüñ vüsʿat-çün yā Kerīm
Raḥmetüñüñ kes̱ret-çün yā Raḥīm

Biñ bir aduñ ḥaḳḳ-çün ey Ẕü'l-Celāl
Rūşenīye luṭfla göster Cemāl

Vechüñi her vechle görmek diler
İşigüñe yüzini sürmek diler

---

[141] [40] ʿaẓamūtuñ: ʿaẓametüñ N. [41] ḳudretüñüñ: ḳudretünüñ M. [44] niʿmetüñüñ: niʿmetüñe M.

Pādişāhā Ādem ü Ḥavvā ḥaḳḳı
Ādeme ögretdügüñ esmā ḥaḳḳı

Vaḥy-i nebī çün velīü'l-hām-çün
Anlaruñ ol ḫoş geçen eyyām-çün

N 64b
Şīt nebīnüñ yüzi ṣuyı ḥaḳḳı
Nūḥ Necīnüñ eyü ḫūyı ḥaḳḳı

Ṣıdḳ u ṣafā-ı Ẕekeriyyā içün
ʿİṣmet-i maʿṣūme-yi Yaḥyā içün

MK 63b
ʿİzzet-i Dāvud u Süleymān içün
Ḥürmet-i Mūsā bin ʿİmrān içün

Zārī-i Yaʿḳūb u Zelīḫā içün
Ġuṣṣa-yı Şemʿūn u Yehūdā içün

Ṣulḥ-ı ṣalāḥiyyet-i Ṣāliḥ ḥaḳḳı
Ḥaḳḳ-ı ʿubūdiyyet-i her müttaḳī

Zaḥmete Eyyūbuñ eyü ṣabr-çün
Nūr-ı Ḫudā-ile ṭolu[142] ḳabr-çün

M 63b
Yūşaʿ u Hārūnda olan ḥilm içün
Bildügi Ḫıżruñ ledünī ʿilm-çün

Hūd nebī ümmetinüñ ḫāṣṣla
İtdügi taʿvīẕ içün iḫlāṣla

Muʿcize-yi Aḥmed-i Muḫtār içün
Anuñ ol aṣḥāb-çün aḫyār içün

Ṭurra-yı ṭarrār-ı muṭarrā içün
Sünbül gül-pūş u semen-sā içün

Şeybet Bū Bekr u ʿÖmer ʿadl-çün
Tañrınuñ anlara olan fażl-çün

Şerm u ḥayā çeşmesi ʿOṣmān-çün
Luṭfla ol yazduġı Ḳurʾān-çün

Şīr-i Ḫudā Ḥaydar-ı Kerrār içün
Anuñ o ṣadrındaki esrār içün

Andan anuñ sevgülü ḫoş adı-çün
Ümmeti-çün āli-çün evlādı-çün

---

[142] [54] ṭolu: ṭolan MK. [55] Hārūn: Hārūt M.

Ḥamza içün Caʿfer-i Ṭayyār içün
Cemʿ-i Muhācir daẖı Enṣār içün

N 65[a] Sūzla her sīne-yi büryān içün
Derdle her dīde-yi giryān içün

Nāz u niyāzı ḥaḳḳı ʿāşıḳlaruñ
Sūz u güdāzı ḥaḳḳı ṣādıḳlaruñ

MK 64[a] ʿAşḳ odıyla sīnesi sūzān içün
Sīnede yanan dil-i büryān-çün

Vecd ü ṣafāsı ḥaḳḳı ṣūfīlerüñ
Mihr ü vefāsı ḥaḳḳı mūfīlerüñ

Şūriş u ġavġā-yı ẖarābāt-çün
Cūşiş u hay hā-yı münācāt-çün

Şeyẖ u şüyūẖ u nüḳabā ḥaḳḳı-çün
Merd ü mürīd u nücebā ḥaḳḳı-çün[143]

M 64[a] Fāḳa u faḳr-ı fuḳarā ḥaḳḳı-çün
Ġurbet u derd-i ġurebā ḥaḳḳı-çün

Ḳuṭb-ı cihān u büdelā ḥaḳḳı-çün
Ġavs̱-ı zamān u ṣuleḥā ḥaḳḳı-çün

Sevme sevilme ḥaḳḳı-çün şevḳle
Sevişülen ḥālet-içün ẕevḳle

Yana yine sūziş-i nālān-çün
Boynın egüp ağlayan oğlan-çün

Bu ḳasemiyāt u münācāt-içün
Ol dinilen andağı ḥācāt-içün

Rūşenī ister yine senden seni
Rūşenīye vir dilegin yā Ġanī

Anda ki ḳala yalñuz bir nefes
Anda iriş ol aña feryād-res

[143] [69]≈[70] MK. [73] yana yine: yana yana MK. [73] sūziş-i nālān: sūzişle nān MK, N.

[Der-medḥ-i mes̱nevī-i maʿnevī mevleviyyet]

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

(MK 58b), N 65b Ey şüde ʿaṭşān-ı baḥr-ı maʿnevī
Āşnāyī kün be baḥr-ı Mes̱nevī

گوست در بحر معانی تشنه جو
غوطه خور چندانکه بتوانی درد

اوست چون تفسیر قران ای جوان
گر بخوانی بی و ضواورا مخوان

Pāk olmaḳ[144] isteseñ mānend-i baṭṭ
Yirde ṭap gez Mes̱nevī baḥrına baṭ

MK 59a Mes̱nevī baḥrına dal ġavvāṣ-vār
İsteseñ her dürlü maʿnā anda var

Lafẓı gūyā cismdür maʿnāsı rūḥ
İrer andan ṭālibe fetḥ u fütūḥ

M 64b Muʿteḳid olanadur ʿaẕb-ı ʿaẕāb
Münkire zehr-i helāhildür ʿaẕāb

Ḥiss-i ḥayvānı ḳaçan idrāk ider
Mes̱nevīyi derk-i fehm-i pāk ider

Mes̱nevīnüñ ey ʿazīz-i muḥterem
Medḥidür gūyā ʿArab hezli ʿAcem

Hem-nişīn olmış yeẖūd iki güzel
Her birisi bī-naẓīr u bī-bedel

Hezlidür bī-mis̱l ü medḥi bī-naẓīr
Her biridür ṭālib içün dest-gīr

Hezl ü medḥi bir varaḳda ey veled
Ṣan ṭurur gülşende iki serv-ḳadd

Baʿżı içün hezl-i seyfullāhdur
Baʿżıya bir ẖoş muṭayyeb efvāhdur

---

[144] Der-medḥ-i mes̱nevī-i maʿnevī mevleviyyet: Der-medḥ-i mes̱nevī gūyed MK, -N. [2] “Mana denizinde susuzluğu arayanla söyleşmek istersen derde gark ol.” [3] “Ey genç! Çünkü o Kur’an’ın tefsiri(dir). Eğer onu okuyacaksan, vuzusuz okuma.” [4] olmaḳ: olmaẖ MK. [5] dal: ṭal MK. [6] cismdür: cismidür N. [6] andan: anda M. [10] yeẖūd: yāẖūd N.

Ya ḳarışmış ola iki ṭāʾife
Beñzeyüp biri birile ṭāʾife

N 66[a] Hezl ü medḥidür anuñ ey bü'l-vefā
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳlara medḥ ü s̱enā

Özi bir[145] sözde dimişdür Mevlevī
Birleyen ol Ḥaḳḳı Ṣāḥib-Mes̱nevī

Ṣanma hezlüm hezl ola tefsīrdür
Hezlüm-ile her dil tef-i sīrdür

Hezl-i ū medḥest u medḥeş cān cān
Hezl u medḥeş der dü kevnend tev-emān

Ṣad hezār ebkār-ı efkār-ı laṭīf
Bir sözi derkinde efkār u żaʿīf

MK 59[b] Mes̱nevī kim maʿnevī tefsīr ider
Sözle her sīneyi tef-i sīr ider

Mes̱nevī kim ṣayḳal-ı ervāḥdur
Rāḥ-ı rūḥ u rāḥat-ı eşbāḥdur

M 65[a] Naġme-sāz-ı meclis-i ʿuşşāḳdur
Söz-baẖş-ı her dil-i müştāḳdur

Mes̱nevī kim mūnis-i ebrārdur
Hem-dem-i her sīne-yi aḥrārdur

Ẕevḳ ehline ḥażarda hem-nişīn
Şevḳ ehline seferde ẖoş-ḳarīn

Rūşenī-rā der-ḥażar ẖayru'l-celīs
Der-sefer yār-ı nigū niʿme'l-enīs

Mes̱nevīdür Mevlevī gūyā özi
Fīh-i Māfīh kitābıdur sözi

Fāş şod ez fīh o iyn sırr-ı ẖāṣ
Fīh-i Māfīhdur efvāh-ı ẖavāṣ

Mes̱nevīdür ey gözümüñ rūşeni
Nūr-baẖş-ı nūr-ı çeşm-i Rūşenī

Mes̱nevī bir ẖoş güzel üslūbdur
Ḫūbdur maḥbūbdur merġūbdur

---

[145] [16] bir: bu N.

N 66[b]

Rehnümā-yı melcā᾿-ı İslāmdur
Pīr-i ḫāṣṣ u pīşvā-yı ʿāmmdur

Ol feṣāḥat ol belāġat k'anda var
Ḳanda ṭaparsun gör anı iste var[146]

Ḳamu elfāẓı laṭīf u dil-rübā
Ġam-zedā ḫāṭır-küşā muʿciz-nümā

Maṭlaʿıdur maṭlaʿ-ı şems-i suḫan
Maḳṭaʿıdur menbaʿ-ı ʿilm-i ledün

Beytinüñ her biri bir maḥbūbdur
Ḫaṭṭı dilber ḫaṭṭı gibi ḫūbdur

MK 60[a]

Perçemi şīrāzesinüñ ṣan ki sen
Kāküli āşüftedür ey bü'l-ḥasen

Ḥarfinüñ her biridür bir cām-ı mey
ʿĀrif olan içer andan ḫamr-ı ḥayy

M 65[b]

Oḳuyanı esridüp bī-hūş ider
Vālih ü ḥayrān idüp medhūş ider

Ḳanda ṭapsañ bir kitāb-ı Mes̱nevī
Var uġurla ger ola Tañrı evi

Mes̱nevīsiz olma yaʿnī ey veled
Her sözidür çün anuñ bir ḫoş sened

Nerdübān-ı āsmāndur Mes̱nevī
Bostān-ı lā-mekāndur Mes̱nevī

Mes̱nevīnüñ ṣāḥibidür Mevlevī
Mevlevīyi sevmeyendür lavlavī

Ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı cihāndur Mevlevī
Cān-ı cāndur cān-ı cāndur Mes̱nevī

Mes̱nevī faḳr u fenā dükānıdur
Ḥālet-i vecd ü ṣafānuñ kānıdur

Sen yaḳīn bil Mes̱nevī-yi Maʿnevī
Mevlevīnüñ özidür ey Ḳonevī

Menbaʿ-ı ẕevḳ u ṣafādur Ḳonya
Mecmaʿ-ı ehl-i vefādur Ḳonya

---

146 31≈32 N. 32 ḳamu: ḫamu MK. 34 gibi: kimi MK. 35 kāküli: kākül-i MK. 42 -M, -N.

N 67[a] Mevlevīnüñ dostı ṭapsun seni
Ṣuda ʿaksi kimi olsun düşmeni

Mes̱nevīnüñ Rūşenī gül-çīnidür
Mevlevīnüñ ʿāşıḳ-ı miskīnidür

Nuṭḳıdur gūyā ki nuṭḳ-ı ʿĪsevī
Destidür nite ki dest-i Mūsevī[147]

Rūşenīyem men muḥibb-i Mevlevī
H̱ānesidür ʿaşḳınuñ göñlüm evi

MK 60[b] Ger ola bīşe ḳalem deryā midād
Oluban bir özge şām u bāmdād

Mes̱nevīnüñ medḥini ey ẖoş-kelām
İtmek olmaz yazuban hergiz tamām

Ey cihānda Mes̱nevīnüñ ʿāşıḳı
Cān u dilden Mevlevīnüñ ṣādıḳı

M 66[a] ʿAḳl u fehmüñ eyleyüp bir yire cemʿ
Eyle ser-tā-pā özüñi şemʿ-i lemʿ

Gel işit bir n'idügini Mes̱nevī
Mes̱nevī-yi Maʿnevī-yi Mevlevī

Naḳl ider bir Mes̱nevī-ẖˇān anı ẖūb
Ġamlu göñüllerden olup ġuṣṣa rūb

H̱oş ḥikāyetdür ʿaceb ṭāliblere
Cān u dilden ḥaḳ söze rāġıblara

Dir ki bir gün Mevlevīler cemʿ idi
Arada gūyā ki Mollā Şemʿ idi

Yāẖūd ol cemʿ idi mānend-i nücūm
Ol arada māh idi Mollā-yı Rūm

Şeh Ḥusāme'd-dīn faẖr-ı etḳıyā
Evliyānuñ ḳuṭbı ġavs̱-ı aṣfiyā

Vāḳıf olmışdı meger bir sırra ol
ʿĀlem-i ġayba bulup ol şāh yol

N 67[b] Başladı ol sırrı tā kim fāş ide
Laʿl-i gevher-pūşını dürr-pāş ide

---

[147] [46] kimi: gibi M. [47] mes̱nevīnüñ: Mevlevīnüñ M. [48] Mūsevī: Mevlevī N. [50] bīşe: pīşe M. [50] oluban: olupan M. [52] Mevlevīnüñ: Mes̱nevīnüñ N. [53] şemʿ-i lemʿ: lemʿ u şemʿ N. [61] tā: -N.

Didi Mevlānāya kim ey Mevlevī
Oḳuyanda Mes̱nevī-ḫ̮ˇān Mes̱nevī

Gözlerime ey şeh-i pākīze-ṣulb
Ġayb erenleri görinür ṭulb ṭulb

Her birinüñ var elinde ey ʿazīz
Gün kimi[148] raḫşende bir şemşīr-i tīz

MK 61[a] Mes̱nevīyi her ki cāndan diñlemez
Diñleyüp derd-ile ḫoş ḫoş iñlemez

Boynını urup revān bī-çi ü çün
Ṭamuya ṭutup sürerler ser-nigūn

Böyle görinür gözime ey ḫoş-kelām
Mes̱nevī oḳunduġınca ve'ṣ-selām

M 66[b] İşidüp bu sözi Mevlānā-yı Rūm
Kān-ı şevḳ u ẕevḳ u deryā-yı ʿulūm

Didi ḥaḳdur ey Ḥusāme'd-dīn sözüñ
Ġayb görmek-ile var olsun gözüñ

Mes̱nevī-yi Maʿnevīde Mevlevī
Yād idüpdür bu sözi ey Ḳonevī

Defter-i çārumda evvel ṣafḥada
Var ṭaleb it kim ṭaparsun ey dede

Anda kim idüp Ḥusāme'd-dīni medḥ
İdüben düşmenlerini ẕemm u ḳadḥ

Anda kim hem cān u dilden Mevlevī
Eylemişdür ḫūb medḥ-i Mes̱nevī

Budur ol ebyāt-ı medḥ u ḳadḥ u ẕemm
Ki dimişdür Mevlevī-yi pür-kerem

روشنی بر دفتر چارم بریز
کافتاب از چرخ چارم یافت خیز

هین ز چارم نور ده خورشیدوار N 68[a]
تابتا بد بربلاد و بر دیار

هر که افسانه بخواند افسانه است
و انکه دیدش نورجان مردانه است

---

[148] [63] gözlerime: gözlerüme MK. [64] kimi: gibi M. [71] ṣafḥada: ṣaḥfada M.

اب نیلست و بقبطی خون نمود
قوم موسی رانه خون بود اب بود

دشمن این حرف این دم در نظر
شد ممثل سر نگون اندر سقر

ای ضیا الحق تودیدی حال او MK 61[b]
حق نمودت باسخ احوال او

Türkīsi budur bu ebyātuñ işit
Sen daḫı var aña göre bir iş it

Ey ḥusāmu'l-Ḥaḳ ve'y şems seni
Çār-ı müneccī deftere vir rūşeni

M 67[a] Nūr dir dördinciden ḫūrşīd var[149]
Tā ki ṭapa rūşenī ḫūrşīd-vār

Nūrıdur dördinci ṣaḥfa ey ʿazīz
Çarḫ-ı çārumdan ṭapar çün şems ḫīz

Ḳan görinür Nīl ṣuyı Ḳıbṭiye
Ṣu görinür ḳan görinmez Sıbṭiye

Her ki efsāne oḳur efsānedür
Anı naḳd-i cān gören merdānedür

Nice gösterdi gör ey kān-ı ṣafā
Meṡnevīnüñ münkirin Tañrı saña

Boynını īmānınuñ urup revān
Virmeyüp ḫoş ḍarb-ı dest-ile emān

İdüben zecr ü şikence güne gün
Ṭamuya ṭutup sürerler ser-nigūn

---

149 [83] -MK. [84] ṣaḥfa: ṣafḥa N. [84] çün: ḫoş MK. [86] oḳur: oḫur MK. [86] naḳd-i cān: nūr-ı cān MK.

[Ney-nāme]

MK 64b, N 68b

Īn risāle ist der ṣıfat-ı ney u envāʿ-ı esrār u aḥvāl vey u teşbih kerdeneş yā insān-ı kāmil u baʿż-ı ḥikāyeteş güher

fāilātün/fāilātün/fāilün

(-.--/-.--/-.-)

Diñle neyden ne ḥikāyetler ḳılur
Ayrılıḳdan[150] ne şikāyetler ḳılur

Nāy idüm nāyī neyistāndan meni
Ol cihān-ı bāġ u bostāndan meni

Kesdi işbu ʿāleme ṣaldı meni
Menüm içün iñledüp merd ü zeni

Ol cihāndan bu cihāna göndürüp
Şeklümi bir özge şekle döndürüp

Yaʿnī nāyīden ki nidür diñlegil
Diñleyüp ḫoş ḳıṣṣasını iñlegil

Dir ki men bir fānīyem yaʿnī neyem
Mürde[y]em bī-ʿaşḳ u ʿaşḳ-ile ḥayam

M 67b

Hem nefesdendür menüm nefsüm nefīs
Baña olmışdur nefes her dem enīs

Manṭıḳıdur manṭıḳum her sāzla
Müttefiḳ sözüm ḳamu āvāzla

Göge çıḳduġı budur dūdum demüm
Āh enīsim hem-demümdür hem-demüm

Oluban ser-pā-bürīde iñlerem
Yine sözümle iñildüm diñlerem

Biz on iki ḳardaşuz bilgil ḳamu
Bir atadan bir anadan ey ʿamū

Cümlemüzüñ ṣanʿatıdur ẕevḳ u şevḳ
ʿAşḳdur cümlemüzüñ boynına ṭavḳ

---

[150] Īn risāle ist der ṣıfat-ı ney u envāʿ-ı esrār u aḥvāl vey u teşbih kerdeneş yā insān-ı kāmil u baʿż-ı ḥikāyeteş güher: "Bu risale, neyin sıfatı ve çeşitli sırları ve hâlleri ve kamil insana benzetiş ve bazı hikâyeleri söyler." [1] ayrılıḳdan: ayrulıḳdan MK. [4]-[17] -MK.

Her ne dem kim nāyī demler nāye dem
Düşer āh u vāha ṭutar nāyī dem

N 69[a]

Nāyī her dem ki neye demler gelür
Bilmezem n'olur neye demler gelür

Men neyem ki benüm içün Mevlevī
Söyleyüp bir ḫoş kitāb-ı Meṡnevī

Başlayanda neyle başladı sözin
Beñzedüp nāye fenāda kendüzin

ʿAşḳla idüp tenānī yana ney
Diñle ne dir yine yana yana ney

Dünyenüñ ẕevḳ u ṣafāsı neyledür
Berbaṭ u çeng u rübāb u neyledür

Ney sözi budur ki dir her dem-be-dem
Dem bu demdür dem bu demdür dem bu dem

Gerçi kim ṣūret yüzinde bir neyem
Līk maʿnā gözi ile gör neyem[151]

Men neyem kim ide ide nāle men
Mūya döndüm mūyeden hem nāle men

M 68[a], MK 65[a]

Men neyem kim demde u hem dest-yār
Baña olmışdur dehān u dest yār

Bilinür geldügi bunda ney neye
Ḳoşılıcaḳ def defe vü ney neye

Sen baña sāḳī ne ḳaṭre di ne yem
Mey vir içüp diyeyem kim men neyem

Hiç pūçem nīstem yaʿnī neyem
Gerçi kim vardur vücūdum bir neyem

Kimesne bilmez meni kim men neyem
Men meni yaḫşı bilürem men neyem

Bilürem bunı ki men de bir neyem
Her ne isem men daḫı bir nesneyem

---

[151] [19]≈[20] MK. [21] ide ide: ide bilem MK. [21]≈[22] N. [22]≈[23] MK. [22] demde: dem M. [23] bunda: munda MK. [24] diyeyem: eydeyem MK. [25] -MK. [27] men de bir: bunda men MK.

Şükr idüp yāruñ lebinden ney-şeker
Birleyüp Ḥaḳḳı ki [152] نجزى من شكر

N 69[b]
Yazmaġa ney vaṣfını defter gerek
Ney yanında dem-be-dem def ter gerek

Ney sözi sūz-ile budur dir müdām
Ayıġ olmañ mest oluñ içüñ müdām

Zaḫmını gör her yanumda baḫ şişüñ
Men neyem bu oldı baña baḫşī̄şüñ

Bu nedür dir söyleşüp ney senc-ile
Sen dururken baña şişler ṣancıla

Ṣancılup şiş daġlanup yana tenüm
Yüregüm ola delik delik menüm

Gözlerüm açup dururam yummanam
Gözlerüm bir kez dem ola gül danem

İñlerem aḳar yaşum mānend-i rūd
ʿŪd-veş budur baña rūd u sürūd

Çalınanda ḫūb u ḫoş-āyende ney
Her ki diñler dir nefes pāyende ney

Açdı bizüm göñlümüzüñ pasını
Ḥaḳḳ müdām itsün neyüñ enfāsını

Bāng-ı nāyı bilmeyen nār-ı hevā
ʿAşḳı ol herze ṣanur bād-ı hevā

M 68[b]
Men neyem andan gelür her dem baña
Dürlü dürlü niʿmet u sāz u nevā

MK 65[b]
Men neyem baña nevā andan gelür
Men ṭaġam baña ṣadā andan gelür

Bāng-ı neydür ṣūretā gerçi ki bād
Bādedür maʿnāda lī̄k ey ḫoş-nihād

Bāng-ı nāyı bād ṣanma nārdur
Anuñ içün her dem āteş-bārdur

---

[152] [28] نجزى من شكر: "Şükredenleri işte böyle mükafatlandırırız." Kamer Suresi 35. ayet. [30] ayıġ: ayıḳ MK. [32] -M, -N. [33] -M, -N. [34] dem ola: ola kim MK. [35] aḳar: aḫar MK. [39]≈[40] MK. [41]≈[42] M. [41] lī̄k: ol MK. [42] bād ṣanma nārdur: ṣanma bād u nārdur MK.

Ṭurduġum bil baġlayup ḫidmetde bil
Yil kimi tā diye yār öñümce yil

Barmaġ-ıla her işāret k’ide yār
Gözüm üstine direm bī-iḫtiyār

Yār içün her perdede gūyendeyem
Her maḳām içre anı cūyendeyem

N 70[a] Urmazam dem ol demi bilür Ḫudā
Yārdan ger bir nefes olam cüdā

Ney neyem didügi-çündür ney-şeker
Ser ü baş çekdügi-çündür bī-s̱emer

Ṭapdı varlıḳ didügi-çün ney neyem
Ḫoş diyüp boş ṣanma men bir nesneyem

ʿAşḳı olmayan ne bilsün ney nedür
Cūşiş-i ḫumḫāne nuḳl u mey nedür

Sāḳī-yi bāḳī şarāb-ı lem-yezel
ʿIyş u ʿişret meclis-i bezm-i ezel

Berbaṭ u çeng u çeġāne nāy u def
ʿİlm-i mūsīḳī terāne ḍarb-ı kef

Sen benüm yanumda görseñ aḳlıġı
N’idügin ol dem bilürdüñ ṣaḳlıġı

Ney ṣafāsı andadur kim def defe[153]
Ḳoşulup ẕevḳle çalına kef kefe

M 69[a] Ney didi ʿūda birü gel sāz-iseñ
Sāz u söz-ile baña dem-sāz-iseñ

ʿŪd eydür ṣoḥbetinde dilberüñ
Yanduġum-çün içi yanar micmerüñ

Bu ney imiş dir işiden zārumı
Degme fehm itmez benüm esrārumı

Bāng-ı ney ey sözi her derde ʿilāc
Bād-ı āb-āmīzdür āteş-mizāc

[153] [43] ṭurduġum: durduġum MK. [43] öñümce: öñce M. [44] k’ide: k’itse MK. [45] -MK. [49]-[51] -MK. [53] def defe: ney neye N. [53] çalına: çala MK. [56] ney: ne M.

انه ذات المزاج كا الصبوح
والصبوح الحار الرطب كروح
MK 66[a]

ʿAşḳla her cān ki bulur imtizāc
Sözi her derde olur anuñ ʿilāc

Bāng-ı nāy u ʿaşḳ hem rūḥ u müdām
Ḥārdur hem ruṭabdur bunlar müdām

N 70[b] Men neyem didi bitende her biten
انبت الله نباتا طيبا

Taʿrīf-i münācāt

Ey ḳamu ʿālemlerüñ sāzendesi
Hem nevāzende hem āġāzendesi

Ey şeh-i bende-nüvāz u kār-sāz
Bir nefes yāduñ senüñ ʿömr-i dırāz

Ey zi-sāzem baḫş her tār-ı Behişt
Ey muḫālif-sāz-ı nāḳūs-ı künişt

Ey nefaḫtu fīhi min rūḥiyle ḫūb
Adınuñ nāmını iden ġuṣṣa-rūb

Eylesün Nūḥ-ı nebīyi nevḥa-ger
Nevḥasında gizleyen dürlü hüner

Ey Şuʿaybuñ sözin iden sūz-nāk
Sözi gibi eylesün özini pāk

Sensün İbrāhīme diyen ey Ḥakīm
İnne İbrāhīme evvāhu ḥalīm

Nāy-ı dāvuda viren āvāz-ı ḫūb
Eyleyen āvāzını ḳuvvetü'l-ḳulūb[154]

Ḥıżr kimi nāyı Ḥıżra pūş iden
Ṭatluluḳdan içini pür-nūş iden

Yūsuf içün eyleyen Yaʿḳūbı zār
İden Eyyūbı belā-y-ıla nizār

---

[154] [58] “Şüphesiz onun mizacı ışık gibidir ve o ışık ki sıcak ve ıslak ruh (nefes) gibidir.” [59]-[60]≈[110]-[111] MK. [61b] “Allah güzel bitkiler bitirdi.” Taʿrīf-i münācāt: Toplam 44 beyit olan bu manzume, M ve N nüshalarında bulunmamaktadır. [65] nefaḫtu fīhi min rūḥ: “Ona kendi ruhumdan üfledim.” Hicr Suresi 29. ayet. [68] İnne İbrāhīme evvāhu ḥalīm: “Çünkü İbrahim; imanı sağlam, yumuşak huylu bir kimseydi.” Hud Suresi 75. ayet. [69]≈[215] M.

Viren İsrāfīle ṣūr-ı pür-ḥużūr
Ḳoyan anda gāh suk u gāh sur

Ey nevā-sāzende-yi her bī-nevā[155]
Ey ṣafā-baḫşende-yi her bī-ṣafā

MK 66[b]

Adumı maḥbūb u ḫoş-āvāz iden
Andan āvāzında söz ü sāz iden

Her neye nāyı gereklüsin bilen
Dimek olmayan sözine lā vü len

Bağlayan nāyuñ miyānına kemer
Luṭfla iden miyānında şeker

Nāle-yi neyde ḳoyan sūz u güdāz
Geh neye nāz itdüren gāhī niyāz

Nāye viren bī-nevā iken nevā
Sāz u sūzende iden sāz u nevā

Eyleyen enbān-ı zārī ʿāşıḳı
İñleden ʿAẕrāya ḳarşu Vāmıḳı

Türedensün ḳuru ḳarġudan şeker
Bitürensün ḳara tikenden s̱emer

Aduñ-ıla pür-şekerdür kām-ı cān
Yāduñ-ıla pür-güher tīġ-ı zebān

Sekiz uçmağı iden sitān-ı hirā
Eyleyen bülbülleri destān-serā

Eyleyensün luṭfla ey kār-sāz
Ḥalḳa-yı bāb-ı Behişti naġme-sāz

Aḥmed-i Muḫtārı maḥbūb eyleyen
Ünler içre ünini ḫūb eyleyen

Gerçi her peyġāmberüñdür üni ḫūb
Sözi kimi ünidür ḳuvvetü'l-ḳulūb

Cennet ehline viren sāz u ṭarab
Şād u ḫandān eyleyensün bī-kerb

Hāy u Hūyı eyleyüp ʿaşḳa cenāḥ
Ehl-i ẕevḳe iden elfāẓı mubāḥ

[155] [73] MK. 458'de tekrar etmektedir.

Çeng ü nāyi̇̄de viren ḳānūnla
Çeng ü ʿūd u berbaṭ u ḳānūnla

MK 67[a]

Dest-i ti̇̄re ḫāme viren
Rūşeni̇̄ içün mihr-nāme viren

Ḳuşları Dāvudla hem-sāz iden
Ġam-güsār u mūnis ü dem-sāz iden[156]

Ṭaġları nālān iden Dāvud içün
Ḳuşları sūzān iden Dāvud içün

Ḫoş bahāra ḳarşu iden murġ-zār
Şāḫ-ı şūḫ üzre iden her murġı zār

ʿAndelibe oḫudan dürlü neşi̇̄d
Cām-ı gülden içürüp ḫamr-ı nebi̇̄d

Bülbüli gülşende ḫoş-ḫ̌ān eyleyen
Ḳuşlar içinde ḫoş-elḥān eyleyen

Ney teg iden ḳaḳnūsuñ minḳārını
Hem-neye ney gibi iden zārını

ʿĀşıḳuñ çeşm ü dilin hem-sāz iden
Aġlamaḳda yanmada dem-sāz iden

ʿAşḳı her bir perde dem-sāz itdüren
Sūz-ile her sāza āvāz itdüren

Her nefes bir dürlü naġme-sāz iden
Her zamān bir perdeden āġāz iden

Muṭrib-i ʿaşḳı idensün naġme-sāz
Geh ḥaḳi̇̄ḳi̇̄ söyledensün geh mecāz

Şāhid-i ḳandı ḳaṣab-pūş eyleyen
Nāyı başdan ayaġa nūş eyleyen

Derdle Dāvuda virdüñ ey Vedūd
Dil-rübā elḥān u cān-efzā sürūd

Rūşeni̇̄nüñ daḫı it ḫoş laḥnını
Eyleyüp merġūb u dil-keş laḥnını

ʿAfv idüp laḥnını laḥn-ı ḫūb ḳıl
Özini hem sözini maḥbūb ḳıl

---

[156] 90≈216 M. 101≈216 M.

MK 67[b]

Tāze ḳıl āvāzınuñ āvāzesin
Aña fetḥ it raḥmetüñ dervāzesin

Ḫoş dimişdür mürşid-i ḫoş-nihād
Aḥmed-i Muḫtārdur dünyeden murād

Sırr-ı suḫan gūyed[157]

Diñle ne dir ney yine ey ehl-i rāz
Sözi olup āh u vāh u sūz u sāz

ʿAyn-ı ʿaşḳam şın-i şevḳem ḳāf-ı ẕevḳ
Vecd ḫırḳamdur ṣafādur baña ṭavḳ

Ṣūfī dirler aña dāyim dem ṭutar
Ṣūfīyem hey ben neyem kim dem dutar

Dir ki men bir ʿāşıḳam yaʿnī neyem
Gūş u hūşem cümle dīd u dīdeyem

Ṣanmañuz siz beni kim gū gū direm
Belki yā Hū dimezem Hū Hū direm

Söz anuñdur ara yirde men neyem
ʿAşḳdur yaʿnī ki nāyī men neyem

Bir neyem men gerçi ey cān-ı cihān
Var benüm aġzumda bir özge dehān

Ol dehendendür ḳamu bu hāy Hū
Heyhey u feryād u āh u güft gū

M 69[b]

Ol dehānuñ sözin işitmez bu gūş
Pes gerek ol söze ey cān gūş-ı hūş

Diñle pes var anı bu gūşla
Diñler-iseñ diñle gūş-ı hūşla

Baña bildürdi velī bī-çend ü çūn
Anı bir ḳaddi elif ebrūsı nūn

Aḥmedüñ yaʿnī ḳad ü ebrūsıla
Bildüm anı ol ḥabībüñ būsıla

MK 68[a]

Yā Rabb andan Rūşenīyi itme dūr
Rūşenī gözine andandur çü nūr

---

[157] Sırr-ı suḫan gūyed: der sırr-ı suḫan-ı ney u bāḳī ḥāl-vey M, N. Sırr-ı suḫan gūyed: “Sırlı sözü söyler.” [107] -M, -N. [108] -M, -N. [109] -MK. [110] -MK. [112] cān-ı: şāh-ı MK. [112] dehān: zebān MK. [113] dehendendür: dehāndandur MK. [114] gerek: gerekdür MK. [114] gūş-ı hūş: hūş MK.

Anı ṣorma bilmeyenden anı var
Anı andan ṣor ki anuñ anı var

Gören anı anı her anda görür
Bunda her k’anı görür anda görür

N 71[a] Her nefesde anı gözle anı gör
Gezme ansız anı her ān tanıgör

Ḫūb aña dirler ki anda ān ola
Gāh olup gāh olmaya her ān ola

Bir dem ansız olma ey cān anı gör
Cān u dilden aç gözüñ cānānı gör

Ḳanı anlar kim bilüp anı müdām
İçeler mest olalar anı müdām

Ḥüsn-i ṣūretdür velī maʿnāsı ān
Ol bilür anı k’ola bī-īn u ān

Anı ansız bilmek olmaz anı bil
Ṣanma sen anı ki andur āb u gil

Ḳanda gördüñ ey gözümüñ rūşeni
Rūşenī bī-ān u ān bī-rūşenī

Ey yüzinüñ nūrı gözüm rūşeni
Olabilmez[158] rūşenīsüz Rūşenī

Rūşenīyi yā Rabb andan bir nefes
İtme dūr olmasun ansız hiç kes

M 70[a] Gitmesün gözden yüzüñüñ rūşeni
Anı gördüm nūr-ı çeşm-i Rūşenī

Rūşenī feryād u hāy u Hūyla
Ney deminden anı ṭapdı būyla

Būy-ıla ṭapdı ṭapan anı ey ḫamu
Būsız olmaz anı ṭapmaḳ ey ʿamū

MK 68[b] Rūşenī andan içüp şürb-i şarāb
Şerbetinden anuñ olmışdur ḫarāb

Bunı ansız anı bunsız ey aḫi
Bir dem ayru görmedi kimse daḫı

---

[158] [119] anı: yöri N. [121] gör: var MK. [121] tanıgör: tanı var MK. [128] olabilmez: olamaz MK. [128] -M. [132] ey: bu MK.

Anı Leylāda görüp Mecnūn-ı ʿaşḳ
ʿĀşıḳ oldı oluban meftūn-ı ʿaşḳ

N 71[b] Būya uy anı göreyin dir-iseñ
Ḫoş demidür şehd ü şeker yir-iseñ

Nār u būdan Rūşenīdür mest-i bū
Her dem andandur aña bu güft gū

Sen getür bir nesne kim yoḫ anda bū
Olmaya tā būdan anda güft gū

Būda mużmirdür hezārān güft gū
Bu-imiş bu cümle güft gū-yı bū

Būy-ı güldür bülbüli gūyā iden
Āh-ı bülbüldür güli būyā iden

Bū gülistān mülkinüñ ḫaḳanıdur
Yaʿnī iḳlīm-i gülüñ sulṭānıdur

Luṭf-baḫş-ı reng-i gülşen bū-imiş
Ḫusrev-i evreng-i gülşen bū-imiş

Ġonce-yi pinhān iken fāş itdi bū
Bülbüli ḳumrıya yoldaş itdi bū

Bū nesīmi ʿanber-efşān eyledi
Ḫoş nedīm-i bāġ u bostān eyledi

M 70[b] Bū ḳılavuzdur ḥabībüñ kūyına
Nice kūyı belki rūy u mūyına

Rūşenī batup ḥabībüñ būyına
Ṣunsa destin n'ola dest-būyına

Budur ol bū kim idüp bī-reng ü bū
Çekdürür ḫumḫānede ḫoş ḫoş sebū

Nūr-ı çeşm-i Rūşenīdür işbu bū[159]
Dīde-yi dil rūşenidür işbu bū

MK 69[a] İşbu būdandur cihānda hāy u Hū
Āh u vāh u cūşiş u ġavġā-yı Hū

Bū-imiş ġammāz-ı āhū-yı Tatar
Rehber-i bād-ı nesīm-i müşg-bār

---

[159] 148 -MK.

N 72[a]

Bū refīḳ-i nāfe-yi Tatardur
ʿIṭr-baḫş-ı külbe-yi ʿaṭṭārdur

Bū-imiş pīrāye-yi pīr u civān
Bū-imiş sermāye-yi her dü cihān

Peyk iden bād-ı ṣabāyı bū-imiş
Deng iden müşg-i Ḫaṭāyı bū-imiş

Pīr-i Ṣanʿānı palān[160]-pūş itdi bū
Ey nice hüşyārı medhūş itdi bū

Bāde-yi bād-ı bahārı bū-imiş
Revnaḳ-ı müşg-i Tatarı bū-imiş

Ney deminde duy deminde būyını
Ṣanma bī-hūde neyüñ sen Hūyını

ʿAşḳı duy yaʿnī dem-i abdāldan
Ṣūfī-yi ṣāfī ve ehl-i ḥālden

Muṣṭafā ümmetidür būyı duyan
Ḥaḳḳa uymışdur hemān aña uyan

Der sırr-ı būy

M 71[a]

Her dem abdāluñ deminden ʿaşḳı duy
Bū-şinās ol uyma ʿaḳla ʿaşḳa uy

Bū-yı güldür ḳuvvet-i ḳūt-ı dimāġ
Zīb u zeyn u zīnet-i bostān u bāġ

Çeşm-i nā-bīnāya bīniş virdi bū
Her mededsiz ḳalana ḫoş irdi bū

Çeşm-i Yaʿḳūba viren göz bū-imiş
Söyleyen her dildeki söz bū-imiş

MK 69[b]

Ṣaldı ḫalḳ arasına güftārı bū
Fāş itdi ʿāleme esrārı bū

Vālih u ḥayrān idüp aḥrārı bū
Eyledi deng u delü ebrārı bū

---

[160] [153] müşg: misk M. [154] palān: palās M. [156] būyını: Hūyını MK. [158] duyan: ṭuyan MK. der sırr-ı būy: suḫan sırr-ı būy MK. [159] deminden: deminde M. [161] bīniş: bīni M, N.

N 72[b]

Sen baña ṭap bir dimāġ-ı bī-zükām[161]
Tā ki būdan ṭapa maḳṣūd nice kām

Gözsüze irişse bū bīnā olur
Ger irişse ebkeme gūyā olur

Her kimüñ kim būyı yoḳdur ḫˇār olur
Nite kim bī-bū gülistān ḫār olur

Der teşbīh-i şaḫṣ-ı kāmil be ney u sırrī maḫfīst der nāle-yi vey gūyed

Rūşenī ni dir ṭutuñ ḫoş gūş-ı hūş
Def kimi olup yine ḥalḳa-be-gūş

Bir ʿaceb nālende neydür Rūşenī
Def kimi ḳulaḳ ṭutuñ diñleñ anı

Sāz u söz-ile diyüpdür ten teni
Cān u dilden söyleyüp ḫoşdur teni

Nāyīnüñ sırrını neyden diñleñüz
Diñleñüz ney kimi siz de iñleñüz

Her ne var iñildüsindedür neyüñ
Ṭaşına baḳma içine baḳ şeyüñ

M 71[b]

Ney gibi ʿāşıḳda her dem ġam gerek
Nālesinde hem ġam-ı müdġam gerek

Ḥāṣılı iñildüdür ney ḥāṣılı
Bilen iñildüyi bilür vāṣılı

Sırrını iñildüsinden görme dūr
Görmez-iseñ görmek iste yatma dur

Pes gerek iñildü bize ney kimi
Key gerek hem anda olan key kimi

Kimde kim yoḳ ḥāṣılı bir ẕerre derd
Dime sen merdler içinde aña merd

---

[161] [165] dimāġ-ı: dimāġ u MK. [165] bir: bī MK. [167] ḫār: ḫˇār M. [167] yoḳdur: yoḫdur MK. Der teşbīh-i şaḫṣ-ı kāmil be ney u sırrī maḫfīst der nāle-yi vey gūyed: “Kâmil insanın ney ve neyin gizli sırrına benzetilişinin, neyin inlemelerinde söylenmesidir.” [168] kimi: gibi M. [169] kimi: gibi M. [169] ḳulaḳ: ḳulaḫ MK. [170] diyüpdür: diyüp dir N. [172] ṭaşına: daşına MK. [172] baḳma: baḫma MK. [172] baḳ: baḫ MK. [173] gibi: kimi N. [173] -MK. [177]-[182] -MK.

Var Ebū Derdā kimi her derde dur[162]
Dürd-i derd içüp özüñi yire ur

N 73ª Derdle iñildeyüp ey müstemend
Derd-i deryūze eyleyüp ol derd-mend

Yöri var ḳolayuña ey bī-nevā
İstemegil derdüñ olmasa devā

Ṣuṣayan şu ʿāşıḳıdur şu daḫı
Ṣuṣayanuñ ʿāşıḳıdur ey aḫi

Derd dermān ṭālibidür ey aḫi
Derd iste kendüñe dermān daḫı

MK 70ª Ün çeküp ney kimi pes ḫoş iñlegil
Ünüñi gör yine nidür diñlegil

İñlemek Ḥaḳ ḥażretinde ḫūb imiş
Derdle iñledügi maḥbūb imiş

İñle kim iñildü yāre ḫoş gelür
Yār elinden yāre yara ḫoş gelür

Yeg durur biñ ḳatle dimiş ol emīn
Ẕikr-i ḫod-bīnden enīnü'l-müẕnibīn

Pes günehkāruz bize nāliş gerek
Bize ne pister ne ḫod bāliş gerek

M 72ª İñlegil ḫoş derdle Dāvud-vār
Tā senüñle iñleşe her ne ki var

Derdle iñlerdi Dāvud nebī
Dindi anuñçün yā cibālu evvibī

Didi Dāvuda benüm içün Ḫudā
Ayrılup düşende ḫalḳından cüdā

Sen benüm-çün terk idüp hem-demlerüñ
Ṭağlara düşdüñ ḳoyup maḥremlerüñ

Ben daḫı didüm oluñuz ġuṣṣalu
Ṭağlara ṭaşlara ḳuşlara ḳamu

İñleşüp Dāvudla dem-sāz oluñ
Söz ü sāz-ile yanuñ hem-rāz oluñ

---

[162] [178] dürd: dūrd M. [180] olmasa: olmaya N. [183] diñlegil: iñlegil MK. [186] biñ: miñ MK. [188] iñleşe: iñleye MK. [192] ben: men MK. [192] ḳamu: ḫamu MK.

N 73[b]

İdüben ṭaġlara ṭaşlara nidā
Yā cibālu evvibī didi Ḫudā

Cümle Dāvud-ıla dem-sāz oldılar
Ḳoşılup bile hem-āvāz oldılar

Ṭaġ u ṭaş gūyā ki deff ü nāy-idi[163]
Yā dühül yā sinc u yā surnā-idi

Yā naḳāre yā nefīr yā ṭabl u kūs
Ṣanaduñ olmış idi sūr ʿarūs

Siz de ey ḳuşlar bile nālān oluñ
Aġlaşup Dāvud-ıla giryān oluñ

Yaʿnī ey bülbül ḫoş iñle derdle
Ḫūb olur iñildü rūy-ı zerdle

ʿAşḳla ḫoş ḫoş terennüm eylegil
Ẕevḳ u şevḳ-ile tekellüm eylegil

Başla destānuñ hezārān vāy-ıla
Āh u vāh u nāliş u eyvāy-ıla

Oḳı ey ḳumrı-yı muḳrī sūz-ıla
Cān u dilden sūz-ı cān-efrūz-ıla

Söyle ey ṭūṭī-yi ḫoş-güftār ḫoş
Sūziş-ile ün çeküp Dāvud-veş

M 72[b]

Depret ey mūsīce mūsīḳāruñı
Ġunnelendür sūzla minḳāruñı

Söyle ey dürrāc-ı pākīze-güher
Dürcdür dürc-i dehānuñda dürer

Gel eyā keklik göñülden ḫūb gel
Ḳahḳahuñdan tā bite her gülde kel

Söylegil ey fāḫte dilber sözin
Āh idüp it fāḫte-gūn gök yüzin

MK 70[b]

Ḳuşlaruñ iñildüsi ḳānūnla
Ṣanasun şeştā idi ḳānūnla

N 74[a]

Yā rübāb u çeng u berbaṭ ʿūd idi
Yāḫū ʿaks-i naġme-yi dāvud idi

---

[163] [196] ṭaġ u ṭaş: daġ u daş MK. [196] sinc: ṣanc MK. [196] surnā: ṣurnā M, N. [197]≈[208] M. [198]-[207] -MK. [206] göñülden: göñül M. [207] gök: gün M. [209] yāḫū: yāḫūd N.

Dā᾽ u vedden itdi Dāvud adını[164]
Sūz-nāk olsun diyü feryādını

Yaʿnī āvāzında Dāvuduñ Ḫudā
Eyledi ḫoş terbiye bal u belā

Zehri tiryāḳ-ile idüp taʿbiye
Tā ide dāvudı ḫoş ḫoş terbiye

Ḳahr u luṭfa maẓhar itdi anı Rabb
Perverişler vire tā ki rūz u şeb

Naḳşı Dāvuduñ meger dāvvud imiş
Anuñ-çün ʿaşḳ aña lā-büdd imiş

M 73[a] ʿĀşıḳ olan ney kimi nālān gerek
ʿŪd-veş her dem dili sūzān gerek

Çeşm-i giryān yüregi büryān gerek
Deng ü sergerdān gerek ḥayrān gerek

Bu söze zinhār inan itme ʿinād
Ney dimekden şaḫṣ-ı kāmildür murād

Bāḳī ez-aḥvāl-i ney gūyed

Ḥamd saña yaraşur ey kār-sāz
Kim senüñdür her ne kim var berk u sāz

Ney teg ol her demde dest-i nāyīde
Tā ṭapasun nāyī gibi fāyide

Nāyīden ney ile içmiş ḫamr mey
Ne mecāli var diye ārī ne ney

Diñleñüz ḫoş yine ni dir Rūşenī
Söz ü sāz-ile idüp vaṣf-ı Ġanī

ʿAşḳ nāyīdür elinde biz neyüz
Varlıġ anuñdur ḳamusı biz neyüz

MK 71[a], N 74[b] Ol cihāndan bu cihāna gönderüp
Şeklümi bir özge şekle dönderüp

Bilsedüñ Rūz-ı Ezelde n'idügüm
Dostuñ destinde ne nesn'idügüm

---

[164] 210 -MK. 211 terbiye: taʿbiye MK. 215 kimi: gibi M. 220 ḫamr mey: hem ney MK. 222 ḳamusı: ḫamusı MK.

Esriyüp ṭaġa düşerdük Hū diyü[165]
Ha dönerdük cān u dilden Hū diyü

Ele aldı nāyı bir nāyī yine
Ṭoylaya tā pīr ü bernāyı yine

Gāh esb-i kūdekānam geh ʿalem
Gāh mūsīḳār u geh ney geh ḳalem

Ḳumrı-yı ḳārī menem minḳār-ı ḳīr
Mīr-i zerrīndür adum sīmīn-serīr

M 73[b]
Şekker-i şükr-i belādur çün belā
Ādem andandur belāya mübtelā

Ādemüñ nāyīde ḳomışdur Ḫudā
Zehr-ile tiryāḳ u renc-ile şifā

Dāsız olmaz vüdd ü ḫurmā ḫārsız
Kim görübdür yār hiç aġyārsız

Hiç bī-miḥnet muḥabbet ey aḫi
Olmayupdur olmayısardur daḫı

Pes münāsib ādeme ey ḫoş-kelām
Ol durur sirkengebīn içe müdām

Lā İlāhe ḫaldur illallāh yaḳīn
Engübīndür engübīndür engübīn

Der perveriş yāften-i ney ez-ʿaşḳ u suʾal u cevāb ez-yek-diger

Ditredi ʿaşḳı görüp ney berg-vār
Teb ṭutan gibi olup bī-iḫtiyār

MK 71[b]
ʿAşḳdan ney ṣoruban didi şehā
Aduñı bu bendeñe diseñ n'ola

N 75[a]
ʿAşḳ söze başlayup sūz-ile ḫoş
Dürlü sözler söyleyüp bī-ġıll u ġīş

---

[165] [225] ha dönerdük cān u dilden: cān u dilden tā dönerdük MK. [227] esb-i: est M. [228] zerrīndür: zeyndür MK. [231] vüdd: verd MK. [231] yār: yāri MK. [232] olmayupdur: olmayup MK. [233] pes: bī MK. Der perveriş yāften-i ney ez-ʿaşḳ u suʾal u cevāb ez-yek-diger: "Neyin, aşk soru ve cevaplarından eğitim almasıdır." [235] ṭutan: ṭutup MK. [237] sūz-ile: sūzişle MK.

Didi adumdur benüm ey yār ʿaşḳ
Dir baña ḫoş yār ʿaşḳ aġyār ʿaşḳ

Her dem işüm mestlik ālüftelik
Bī-ḫod u medhūşlıḳ āşüftelik[166]

ʿAşḳ daḫı ṣordı neyden adını
Ṣoruban eẕkārını evrādını

ʿAşḳa ney didi eyā ferḫunde-pey
Ben neyem ʿālemde dirler baña ney

ʿAşḳ didi ḫışm-gīn olup neye
Benlik ile men neyem dimek niye

M 74[a] İtmegil bir daʿvā-yı bī-maʿnāyı
Ḥāṣıl eyle maʿnāyı ḳo daʿvāyı

Ḳanı neysün sende āh u söz ü sāz
Sende n'eyler bunca bend ü berk ü sāz

Bunca ḳayd-ıla nedür di bir baña
Her havā-ıla ṣalınmaḳlıḳ saña

Serv kimi ser-keşīde nişesün
Ḫamr-ı ʿaşḳı nā-çeşīde nişesün

Ney degülsün ben seni ni ideyin
Mürdesün sen ben seni ḥay ideyin

Baña teslīm eyle ḫūb u ḫoş özüñ
Dimeyüp bir kimseye bensiz sözüñ

Bir ḳıya baḳup oḳıma çeşmle
Gözlügin çekdi çıḳardı ḫışmla

Kesdi berg u bendümi benden benüm
Ayırup peyvendümi benden benüm

MK 72[a] Gövdemi uçdan uca daġladı ḫoş
On iki yirden belüm baġladı ḫoş

N 75[b] Ḳodı ne sūrāḫ idüp adumı ney
Direm andan berlüdür ten tāne ney

N'idügin ger ṣorsañ ey cān dir teni
Cān u dilden diñle ni dir Rūşenī

[166] [239] ālüftelik: āşüftelik MK. [239] āşüftelik: ālüftelik MK. [243] bir: bu M. [245] ṣalınmaḳlıḳ: ṣalınma MK. [245] saña: her yaña MK. [246] kimi: gibi M. [249] çıḳardı: çıḫardı MK. [251] iki: -MK. [252] berlüdür: berüdür MK.

Dir ki dimekdür eyā ehl-i ʿabā
Eyle ten pīrāhenin yırtup ḳabā

Varlıġuñ yoḳluġa degşür cümle var[167]
Varlıġın yoġ itmededür her ne var

Perde-yi pindārı yaʿnī çāk ḳıl
Yüzüñi ʿaşḳ ayaġına ḫāk ḳıl

Sende ger bir ḳıl başınca ḳīl var
Ṣad hezārān dürlü sende ḳīl var

M 74[b]
Ḳıl başınca ḳoma var özüñde ḳīl
Dimeye tā kimse vardur sende ḳīl

Ḳoma özüñde ḳalender-vār ḳıl
İtmeye tā kimse saña ḳāl u ḳīl

İçüme ṭaşuma düşdi ʿaşḳ odı
Yaḳmaduḳ gövdemde bir yir ḳomadı

Perde-yi pindārumı ʿaşḳ itdi çāk
İçümi ṭaşumı idüp ḫūb pāk

Aldı benden benligüm küllī benüm
Başdan ayaġa yaḫup yanup tenüm

Geh demüm āhum odıyla ṭoġranur
Geh yanar göynür yüregüm daġlanur

Bilürem cāndan ḫaber ammā n'idem
Urabilmen cān ilinden hiç dem

Ehl-i ten içinde tenden söylerem
Cān dime bilmen bedenden söylerem

MK 72[b]
ʿAşḳ imiş ey cān cihānda her ne var
Bir nefes bī-ʿaşḳ olma yöri var

ʿAşḳ bildürdi baña ben n'idügim
İtmiş-idüm n'idügim ben yoḫsa kim

N 76[a]
Bilmez-idüm n'idügin men imdi aşḳ
N'idügin bildürdi baña şimdi ʿaşḳ

Her neye ḳılsam naẓar ey ḳalbi ṣāf
Görinür gözüme ʿayn u şın u ḳāf

---

[167] [255] yoḳluġa: yoḫluġa MK. [260] yaḳmaduḳ: yaḫmaduḫ MK. [261] ṭaşumı: daşumı MK. [262] -M, -N. [263] demüm: dilüm N. [263] göynür: göñlüm MK. [268] imdi ʿaşḳ: ʿaşḳ meşḳ MK.

ʿAyn-ı ʿaşḳam ʿayn-ı ʿaşḳam ʿayn-ı ʿaşḳ[168]
Siz baña ne Mıṣr añuñ ne ḫod Dımaşḳ

Ṭāliʿum burcında ṭoġup ʿayn-ı ʿaşḳ
Ḳomadı göñlüm göginde ʿayn-ı ʿaşḳ

Kūşe-yi gülşende gūş-ı hūşla
Diñle nāyı ḫūb nūş-a-nūşla

Çehresi eydür egerçi ḥālini
Dir zebān-ı ḥālle aḥvālini

M 75[a] Toḫmum idi ḥabbe-yi ḥabdur diyüp
Ṭatlu sözler söyleyüp şekker yiyüp

Dir ki budur uş sözümüñ rūşeni
Dest-i ḳudret ekdi Cennetde beni

Cennetüñ kim ṭopraġıdur reşk-i müşg
Būsı derdinden ʿabīrüñ maġzı ḫuşk

Öz eli ile ṣuvardı ol Ġanī
Çil ṣabāḥ āb havāyla meni

ʿAşḳ ṣuyıyla ṣuvardı ṭopraġum
Anuñ-içün ʿaşḳludur yapraġum

Ṭopraġa ṣalduġı demde Girdigār
Nāliş idüp didüm ey Perverdigār

N'eylemişdüm ḥażretüñde ey Ġanī
Ḫāk-i ḫˇār ile ḳarışdurduñ beni

MK 73[a] Ben senüñ luṭfuñla bulmışdum vücūd
Senden irişmişdi baña dürlü cūd

Şimdi ṭopraġa ṣalup ḫˇār eyledüñ
Şādīlıġum gitdi ġam-ḫˇār eyledüñ

N 76[b] Ḥaḳ teʿālā didi nāye ṭınma sen
Bende-yi mecbūr sen Cabbār men

Pādişāham sen ḳulumsun ben bilem
Ger kesem başuñ vü ger sīneñ dilem

Ḥākimem ger güldürem ger aġladam
Ney kimi ger yüregüñi ṭaġladam

---

[168] 270b≈271b MK. [279] ṭopraġa: ṭopraġı M. [285] ṭaġladam: daġladam M.

Ger ḳafāña sille uram def-vār
İñledem ger nāy kimi zār zār

Ger virem yile ṣuya ṭopraġuñı[169]
Ger ṭutam yaḳam oda yapraġuñı

Ney gibi nālān idersem bir nefes
Nāliş idende olam feryād-res

M 75[b]

Ger ṭabanca uram yüzüñe def kimi
Çil çil aṣam ḳulaġuña kef kimi

ʿŪd gibi yaḳdum-ise çeng-veş
Oḫşayup çekem kenāra ḫūb u ḫoş

Ḳulaġuñ bursam eger ḳānūn-vār
Her işüñ bir vechle ḳānūnı var

Dem evlā ola o ḳānūnda şifā
Bir cefāda gizlüdür yüz biñ vefā

Çeng gibi ḳaddüñ itsem münḥanī
Çeng urup idem nevā-y-ıla ġanī

Micmer-i ʿaşḳa ṣalup ʿaşḳ-ıla ḫoş
Yandurup küllī kül itsem ʿūd-veş

Ġam yime kim ʿūd tā beẕl u cūd
İtmeye irişmez aña hiç sūd

MK 73[b]

ʿŪd ser-tā-pā girihde bend bend
Oda yanmayınca olmaz sūd-mend

Eylemez mādām vardur būd-ı ʿūd
Būdı nābūd olmayınca hiç sūd

N 77[a]

Olma ġam-gīn şimdi ger nālān idem
Bir dem ola men seni ḫandān idem

Ney kimi baġlan kemer Ḥaḳḳ yolına
Dime ḳuş kimi ḳanaduñ yolına

Şevḳini müştāḳuñ ider ney füzūn
ʿĀşıḳ-ı miskīne baġışlar cünūn

ʿAşḳdan çün diñledi ney bu sözi
Dem-be-dem ṭapdı feraḥ açdı gözi

---

[169] [287] yaḳam: yaḫam MK. [289] uram: ursam MK. [290] yaḳdum: yaḫdum MK. [295] sūd: cūd MK.

Serv-i nev-reste gibi ḳoydı ḳadem[170]
Sebze-zār içre diyüp bu sözi hem

Çevrem olup ḫoş çemen oldum çemān
İsterem bād-ı ḫazāndan līk emān

M 76[a] Giydirüp bir ḫilʿat-ı zībā baña
Virdi bir ḫoş ḳāmet-i raʿnā baña

Her ṭarafda ṣad hezārān murġ-zār
Çevre yanum ḫūb u ḫurrem merġ-zār

Her yanumda esmede bād-ı nesīm
Misk u ʿanber ġāliye nisbet şemīm

Söyleyüp gūyā ki bülbül bülbüle
Dir ṣaḳın düşmesün elden bülbüle

Göz ḳaḳır nergis müdāmī sünbüle
Nergise ṣunar müdāmı sünbüle

Dir laṭīfe luṭfla bülbül güle
Açılup göñli gülüñ tā bir güle

Virişür ḳuşlar müdāmī dem deme
Bāġ u bostāna ṣalarlar demdeme

MK 74[a] Ḳoşılup ḳuşlar iderler zemzeme
Beñzeyüp ırmaġı bāġuñ Zemzeme

Dest uranda ḫasta nabżı gibi uş
Segrişür engüşt-i nāyī nabż-veş

N 77[b] **Der-sırr-ı ḥāl-i ney gūyed**

İy u in min şeyʾnüñ sırrın ṭuyan
Uymayan ẓāhir söze sırra uyan

Gūş idüp tesbīḥ-i eşyāyı müdām
Nūş iden tesbīḥ-i eşyādan müdām

كلّ شيءٍ هالك الّا وجهه
Sırrını fāş eyleyen Hū Hū diyü

---

[170] [302] ḳoydı: ḳoydum M. [304] giydirüp: giyürüp MK. [306] misk u ʿanber ġāliye nisbet şemīm: sözi bu elde ne zer ḳoñ ne dir sīm MK. [307] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [308] ḳaḳır: ḳaḫır MK. [312] uş: ḫoş MK. [313] şeyʾnüñ: şeyʾüñ M. [313] ṭuyan: duyan N. Der sırr-ı ḥāl-i ney gūyed: çend beyti der-sırr-ı Hū gūyed MK. Der sırr-ı ḥāl-i ney gūyed: "Neyin hâlinin sırrını söyler." [315a] "Allah'ın zatı hariç her şey yok olacaktır." Kasas Suresi 88. ayet.

Göklerüñ naġamātını gūş eyleyen[171]
Özini her yirde medhūş eyleyen

Her şeyüñ tesbīḥini iden semā῾
Gāh vecd iden gehī iden semā῾

M 76[b] İşiden her perdeden bir dürlü sāz
Her nefesde işi olan söz u sāz

Rūşenī ne dir yine gel gūş ḳıl
İşidüp sözin özüñ medhūş ḳıl

Bir ḥikāyetdür velī ḫoş dil-pezīr
Mürşid-i her şeyḫ u her bernā ü pīr

Saña bildürsün bu sözi kim müdām
Şürb idüp ḫoş şerbet-i Ḥaḳḳdan müdām

Ney neden Hū Hū diyüp gū gū dimez
Nişedür her dem feraḥ ḳayġu yimez

Ol resūluñ ente minnī didügi
Olmayan bir kerre innī didügi

Ḳal῾ iden ḳudretle bābın Ḫayberüñ
Şehr-i ῾ilmüñ bābı şāhı Ḳanberüñ

MK 74[b] Ẕikr-i Ḥaḳḳı işiden nāḳūsdan
Na῾rası heybetlü olan kūsdan

فاسئلونى من وراء العرش اول
Ḫoş diyendür ṣaluban minberde ḳol

N 78[a] Nālesin ḥannānenüñ gūş eyleyen
Ḫum-ı mey gibi becid cūş eyleyen

Muḳtedā-yı pīşvā-yı her velī
İbn-i ῾amm-ı Muṣṭafā ya῾nī ῾Alī

Ḥāleti bir gün igen ġālib olup
Ḫoş hevā-yı Hūyla göñli ṭolup

Vardı gördi ḥażret-i peyġamberi
Didi ey her dü serānuñ serveri

---

[171] 316≈317 MK. 318 işiden: işidüp M. 318 sāz: rāz MK. 321 idüp: iden MK. 321 ḥaḳḳdan: ḥaḳḳdur M. 323 ol: o M. 324 Ḳanberüñ: Ḳayṣerüñ N. 325 işiden: işidüp M. 326 فاسئلونى من وراء العرش اول : "Bana ilk arşın dışında ne varsa sorun."

Ḥażretüñdür kāşifi her müşkilüñ
Ḥall idensün müşkilin her bī-dilüñ

Ey dilüñ her ṭavrını ṭavr eyleyen[172]
Ṭurduġı arayı maʿmūr eyleyen

M 77[a] Pertev-i her dü cihān ʿaks-i dilüñ
Şeş-cihet heft āsmān bir menzilüñ

Rūşenīyi her dil-i tārīk olan
Rehnümā-yı her reh-i bārīk olan

Dest-gīr-i her nebī vü her velī
İrişen her ʿilme ṣunduḳça eli

Lev deneytüm sırrını keşf it ki tā
Çāh-ı dil pāk oluban bula ṣafā

Ol emīn-i Ḥaḳḳ imām-ı ḳıbleteyn
Sevmesi her müʾmine olan farż-ı ʿayn

Ḳaḍı-yı dīn müftī-yi vecd ü ṣafā
Vāʿiẓ-i sırr-ı İlāhī Muṣṭafā

Her żamīre ḫūb vāḳıf-ḥāl olan
Pādişāh-ı ehl-i ḥāl u ḳāl olan

Başladı sūz-ile söze sāz idüp
Sırr-ı esmāda söze āġāz idüp

MK 75[a] Lev deneytüm sırrını itdi beyān
Rāz-ı maḫfīyi idüp küllī ʿayān

N 78[b] Keşf idüp seyr-i ʿAliyullāh sırrını
Söyledi Bārī teʿālā birrini

Lev deneytüm sırrını ḫoş Muṣṭafā
Söyledi işitdi anı Murtażā

Muṣṭafānuñ ṣoḥbetinde Murtażā
Vecde girüp itdi ẕevḳ-ile ṣafā

İçüben ṣaġrāḳ-ı istiġrāḳı ḫoş
Diledi cūş ide ḫum-ı ḫamr-veş

İstedi kim dürlü sırrlar fāş ide
Özini pertāb idüp evbāş ide

---

[172] [332] ṭurduġı: durduġı MK. [332] maʿmūr: pür-nūr MK. [335] ʿilme: ʿālime M. [337] -MK. [341] ʿayān: beyān MK.

Dürlü sırrı fāş ide evbāş-vār[173]
Söyleye ʿālemde her sırrı ki var

M 77[b]

Muṣṭafā aña didi yā Murtażā
Sırrı fāş itmeglige yoḳdur rıżā

Her ki sırrın fāş ider dīvānedür
Sırrını fāş itmeyen merdānedür

Maḥrem olmaz yāre sırrı fāş iden
Bī-dil ü bī-cāndur için ṭaş iden

Sırrını fāş eyleyen ṭālib degül
Rāh-ı Ḥaḳḳa gitmege rāġıb degül

Ṭālib oldur itmeye şeydālıġ ol
Tā ki bula tīz-rek maṭlūba yol

Murtażā didi resūla yā resūl
Her ne diseñ iderem gerçi ḳabūl

ʿAşḳsuz olmaḳ egerçi ʿārdur
ʿAşḳ-ı müfred māniʿ-i dīdārdur

Olmasañ ger rāz-dār yārsun
Olamazsun sırr-ı derd sırr-dārsun

Olduġı-çündür müdāmī yir ḫāmūş
Ṣūfī mūfī kimi ḫoş ḫırḳa-pūş

N 79[a]

Līk ṣabrum ḳalmadı bir ẕerre hiç
Ṭāḳatum ṭaḳ olup oldum pīç pīç

Didi peyġāmber ʿAlīye k'ey aḫi
Ger tükendi ḳalmadı ṣabruñ daḫı

MK 75[b]

Var fulān çāha di sırrı itme fāş
Ṣaḳla sırruñ ḥāżır-ı ḳandīl-i bāş

Dime sırruñ ġayra diseñ çāha di
Yā ʿAlī şehd ü nebāt u ḳand yi

Varuban çāha ʿAlī bir Hū didi
Özge sırrlardan ne ol ne bu didi

Çāha varup didi sırrı ol saḫī
Dimedi bir Hūdan özge sırr daḫı

---

[173] [347] ide: idüp MK. [348] didi: di M. [349] ider: ide MK. [354] müfred: müfraṭ N. [354]-[356] -MK. [355] sırr-ı derd: -M. [358] ṣabruñ: ṣabrum MK. [359] ṣaḳla: ṣaḫla MK.

M 78[a]

Līk çāha ṣaldı ol Hū hāy u Hū[174]
Ṣaluban çāh içine ġavġā-yı Hū

Cūşiş u şūriş idüp çāhuñ ṣuyı
Cünbişe girdi ʿ Alī kimi ḳuyı

Cūşa girdi çāh ḫoş Ḥaydar kimi
Şāha ḳul olup ḳuyı Ḳanber gibi

Bitdi bir ney anda ol Hūdan revān
Olup ol çāhuñ ṣuyı ol demde ḳan

Pes budur ney didügi Hū Hū müdām
Dimedügi hiç gū gū ey hümām

Hū dimekden bitdi çünki ney özi
Lā-cerem Hū Hū dimek oldı sözi

N’idügin ney göremez ṣūret gözi
Maʿnā bilene dinür bu ney sözi

Cān ḳulaġı işidür Hūyın neyüñ
Degme binī duyamaz būyın neyüñ

Ḳanda bildürür özin her şaḫṣa ney
Ney durur bir ḫoş dem-i ferḫunde-pey

N 79[b]

İçüben ṣaġrāḳ-ı istiġrāḳ ney
Ün çeküp dir dür teni ten tāne ney

Bir nefes ney ayru olmaz āhdan
Hiçbir dem düşmeyüp efvāhdan

Ayru düşdi ney meger kim şāhdan
Ḫālī olmaz hiç bir dem āhdan

Her ki neyden ḫastadur hem-ney gerek
Mey-zede olana zīrā mey gerek

MK 76[a]

Der-beyān-ı ḥāl-i ney gūyed

Gel yine bir vechle işit neyi
İşidüp var özüñe iş it beni

Diñleyen ney sözini ser-mest olur
Hūya her dem ney gibi peyvest olur

---

[174] [363] -MK. [365] girdi: geldi MK. [368] -MK. [369] -M. [370] duyamaz: ṭuyamaz MK. [371] ney durur: neydedür MK. [371] dem-i: dem ü MK. [371] pey: ney M. [377] peyvest: peyveste M.

M 78[b] Her nefesde Hūya ney peyvestedür
Anuñ-içün neyde diller bestedür

Ney sözi dervīş olandan diñlenür
Diñleyen ney sözini ḫoş diñlenür

Ney nefesden geldi dünyā yüzine[175]
Ḫoş-nefesdür ḳulaġ uruñ sözine

Çünki ney dervīş olanuñ işidür
Ney sözin dervīş olanlar işidür

Pes neyi dervīşden gel gūş ḳıl
Gūş idüp var özüñi medhūş ḳıl

Ney ki bitmişdi nefesden çāhda
Böyledür anuñ sözi efvāhda

Görüben bir kimse anı nāgehān
Kesüben bir ney düzetdi ḫoş revān

Başladı çalmaġa anı şevḳle
İşidenler diñlediler ẕevḳle

N 80[a] Ṣataşup bir gün ʿAlī nāgāh aña
İşidüp ünin neyüñ ḳaldı ṭaña

Didi anda cemʿ olup duranlara
Ney ünine ḫoş ḳulaġ uranlara

Ney ne dir bilür misiz diñ bir baña
Tā ola gūş urmañuz cāiz aña

Ḳaldılar ol kimseler ḫāmūş olup
Deng ü sersām oluban medhūş olup

MK 76[b] Didiler anda duranlar yā ʿAlī
Ney dilini añlamaz illā velī

Didi Ḥaydar anlara ḫoş cūş idüp
Ney deminden cām-ı maʿnā nūş idüp

Diñleñüz siz ney neler söyler baña
Ḫoş diyüp ehlen ve sehlen merḥabā

M 79[a] Ġam-güsāruñ mūnisüñ hem-sāzuñam
Sūzişüñde hem-demüñ dem-sāzuñam

---

[175] 380 ḳulaġ: ḳulaḳ M. 390 duranlar: ṭuranlar M. 391 -MK.

Ben senüñ sırruñdan oldum āşikār
Bende pinhāndur senüñ sırruñ ne var

Çāha ol dem kim sen itdüñ bir nefes
Baña oldı ol nefes feryād-res

İdüben meʾvā ü mesken çāhı ben[176]
Ṭapmışam ʿālemde ʿizz ü cāhı ben

Senden irdüm yā ʿAlī maḳṣūda ben
Bendeñem bilürsün öñden ṣoña ben

Bī-zebānam gerçi var bende zebān
Bī-zebānlıḳdur velī baña zebān

Ben senüñ ʿālemde gūyā sırruñam
Sırrı fāş idici gūyā sırruñam

Çāhdan çāha düşüp āh idenem
Delv idüp āhum dilüm çah idenem

N 80[b] Ben seni ʿālemde ḫoş fāş idenem
Sırruñı ben baña yoldaş idenem

Yā ʿAlī direm senüñ ben n'idügüñ
Ḥażret-i ʿizzetde ne nesn'idügüñ

Hū direm geh Ḥaḳḳ direm geh Ḥayy direm
Sen beni ney ṣanma kim ben Ḥaydaram

Sırrı sensün fāş iden hep yā ʿAlī
Tercümānam ara yirde ben velī

Çünki sırruñ çāha didüñ ey şücāʿ
كُلُّ سِرٍّ جَاوَزَ الْإِثْنَيْنِ شَاع

MK 77[a] Sırr-ı neyden añlayup Ḥaydar Ḥayyı
Başladı medḥ itmege cāndan neyi

Didi sensün ehl-i ʿaşḳuñ hem-demi
Yār u yoldaş u enīs u maḥremi

M 79[b] Her dil-i tārīke viren rūşeni
Söyleyüp dir ten tenānī tāneni

Ney nefesden mest olup söyler sözi
Irmayup nāyī yüzinden ney gözi

---

[176] [396] çāhı: cāhı MK, N. [397] bendeñem: n'idügim MK. [398] zebānlıḳdur: zebānlıḫdur MK. [399] ben: men MK. [405b] كُلُّ سِرٍّ جَاوَزَ الْإِثْنَيْنِ شَاع: "İki kişiden çıkan hiçbir sır, sır değildir." [407] enīs u: enīsi MK.

Kimse bilmez n'idügin ney fikrini
Bī-şümār ider hele Ḥaḳḳ ẕikrini

Ẕikr-i Ḥaḳḳı itdügi-çün bī-şümār[177]
Bir nefes ḳomaz elinden anı yār

Yār elinden içüben ḫoş mey müdām
Mest olup esrārı söyler ney müdām

Her ki neyden işidür ẕikr-i Ḫudā
Her neyi diñlerse cāizdür aña

Ney ki her çalanda ol Tañrı aña
Ḳulaġ urmaḳ cāiz ola pes aña

Ney Ḫudāyı ẕikr ider Hū Hū diyüp
Ẕikr-i Ḥaḳḳdan ḳand u şekkerler yiyüp

N 81[a] Bī-zebān her dem Ḫudāyı ẕikr ider
Ẕikr-i bikr ider velī bī-fikr ider

Fikri yoḳdur kimseden Hū dir müdām
İçüp esrār her nefes Hūdan müdām

Bir nefes düşmez dilinden ẕikr-i Hū
Her nefes Hū Hū dimekdür ẕikr-i ū

Düşdi ṣanmañ hem-deminden ney cüdā
Andadur çün dāimā ẕikr-i Ḫudā

Bir nefes olmaz Ḫudā andan cüdā
Biledür her demde anuñla Ḫudā

MK 77[b] Ney degül her şey ider tesbīḥ-i Hū
Ney ʿaceb mi ẕikr ide Hū Hū diyü

Çünki Ḥaḳḳı ẕikr ider eşyā ḳamu
Ney de ẕikr itse n'ola Hū Hū diyü

Ney anuñ kūyında bir gūyendedür
Nite kim cūyında bir cūyendedür

M 80[a] Ẕikrin anuñ ʿārif olan işidür
ʿĀrif olanuñ müdām ol işidür

Çün beyān itdi ʿAlī ney n'idügin
Nāyīnüñ destinde ne nesn'iydügin

---

[177] [411] ḳomaz: ḳoymaz MK. [414] her: ḳanda MK. [414] urmaḳ: urmaḫ MK. [417] yoḳdur: yoḫdur MK. [418] ẕikr-i ū: ẕikr-i Hū MK. [420] -M, -N. [422] ḳamu: ḫamu MK. [424] olanuñ müdām ol: olan her dem anuñ MK.

Ney ṭutuşdı yandı dürlü dāġdan[178]
Göge çıḳdı dūdı aşup ṭaġdan

Ṭaġdan ṭaġa düşüp ney zār u zār
İñledügi budur olup dāġ-dār

Kār-ger oldı meger odı keyüñ
Ḫāne-yi nüh revzeni yandı neyüñ

Çün yine çekildi dāġ-ı bendegī
Şāh öñünde ṭapdı ney ferḫunde-gī

Ney cihānda dāġdan yaḳdı çerāġ
Anuñ-içündür aña daġ üsti bāġ

Her ne kim yimiş idi evvelde ney
Boġazına yüñ ṣoḳup hep itdi ḳay

N 81[b]
Derdle andan iderdi nāleler
Töküben nergislerinden jāleler

Ayrılup hem-demlerinden düşdi dūr
Zerd-rū ser-pā-bürehne zār u ʿūr

Her ki ney diñler gerekdür ney kimi
Diñleyüp cūş eyleye tā mey kimi

Ney kimi yaʿnī gerekdür dil tehī
Mübtedī olsun gerekse müntehī

MK 78[a]
Ger tehī olsa meyānuñ ney kimi
Dem-be-dem ḫoş cūş iderdüñ mey kimi

Olmasa mā ü menīden ney tehī
Nāyīnüñ destinde ṭapmazdı behī

İtmeyince sīnesin ney ṣāf u pāk
Nāle ü feryādı olmaz sūz-nāk

M 80[b]
Ḫum-ı mey kimi idüp her demde cūş
Şūrişe düşer ider cūş u ḫurūş

Dāyim itdügi budur feryād-ı ney
Āh u feryād u fiġāndur zād-ı ney

---

[178] [426] ṭutuşdı: tutuşdı MK. [426] çıḳdı: çıḫdı MK. [426] ṭaġdan: daġdan M. [430] yaḳdı: yaḫdı MK. [430] daġ: ṭaġ MK. [430] çerāġ: çerāġı M. [434]≈[435] MK. [434] kimi: gibi M. [435] kimi: gibi M. [436] kimi: gibi M. [436] cūş: cū M. [437] ney: dil MK. [439] kimi: gibi M.

Neyde beñzer ki oñulmaz zaḫm var
Dest-i nāyīden iñilder zār zār

İñlese maʿẕūrdur ney zār u zār
Nice iñildemesün çün zaḫmı var

Ney ki dest-i nāyīde nālendedür
N'eylesün ney her ne var çalandadur

Yārladur çün ele alanda ney[179]
Bilmezem kim nişedür nālende ney

Her nefes ney nāle-yi müştāḳ ider
Bāddan ḫoş būy istinşāḳ ider

Bāddan her demde bāde nūş ider
Özini lā-yaʿḳil u medhūş ider

N 82[a] Baġlayupdur biline dürlü kemer
Ḫidmete bil baġlamışdur ney meger

Dem-be-dem ney mest olup feryād ider
Yārini añup müdāmī yād ider

Ney ider ha āh u feryād u fiġān
İşidüp Ḥaydardan esrār-ı nihān

Ney derūn-ı dilden ider nāleler
Yār ününden ḳulaġı çıñlar meger

Diñlenürem bir nefes diñlenmesem
İñlerem diñlenmezem diñlenmesem

Ol dem ider baña Ḥaḳḳ baḫşāyişi
Hiç bir dem görmesem āsāyişi

Ney ʿAlīnüñ sırrın ider āşikār
İçüp ol meyden olup nālān u zār

M 81[a], MK 78[b] Mey içüp ney mest olup dir yār yār
Ḫoş diyüp tīġ-ıla baġrum yar yar

Bī-zebān bī-ḥarf söyler ney suḫan
Sözi nevdür dem-be-dem ṣanmañ kühen

Bu kemer baġlanduġı peyveste ney
Tā ki ide her nefesde ẕikr-i Ḥayy

---

[179] 444-446 -MK. 449 işidüp: işidür MK.

Der beyān-ı ī̄n-ki maḳṣūd ez ney abdāl-ı ḥaḳest[180]

Diñleñüz ḫoş yine ni dir Rūşenī̄
Söz ü sāz-ile idüp vaṣf-ı Ġanī̄

Ney dimekdür yaʿnī̄ abdāl-ı İlāh
Sözüme ey cān ḳalenderler güvāh

Ney demi yaʿnī̄ dem-i abdāl-ı Ḥaḳḳ
Bu söze ey münkir-i Ḥaḳḳ ṭutma daḳ

Ney deminde var ḳalender sūzişi
Her dem andandur neyüñ bu sūz işi

N 82[b] Yaʿnī̄ abdāluñ sözinde sūz var
Sen de cehd it olagör abdāl-vār

Ol durur abdāl ki ol mübdel ola
Cümlenüñ eşkāli anda ḥall ola

Tañrı abdālını Ḥaḳḳdan ḳıl ṭaleb
Tañrıyı abdāl-ı Ḥaḳḳdan ḳıl ṭaleb

Tañrıyı abdāl-ı Ḥaḳḳsız ey aḫi
Kim ṭapupdur gel baña bir di aḫi

Anı bulsañ ḳoma elden zinhār
Ḫāk-ı pāyına yüzüñ sür yöri var

Anı bulsañ ḳoma elden sen anı
Yapışup aña Ḥaḳı andan tanı

Anı görseñ ṣorma andan anı var
Anı ol bilür ki anuñ anı var

MK 79[a] Bulıcaḳ anı dime ḳanı Ḫudā
Tañrıdan pes anı görmegil cüdā

M 81[b] Anı bulmaġuñ ṭarī̄ḳin Rūşenī̄
Söylesün sen gūş ṭut diñle anı

Ṭapmaġ olmaz anı bī̄-aşḳ ey ʿamū
ʿAşḳla ṭapdı ṭapan anı ḳamu

---

[180] Der beyān-ı ī̄n-ki maḳṣūd ez ney abdāl-ı ḥaḳest: "Neyden maksatın, Hakk'ın abdalı olması beyanındadır." [457] -MK. [459] ṭutma: dutma MK. [463] Tañrı abdālını ḥaḳḳdan ḳıl ṭaleb: anı ansız isteme çekme taʿab MK. [463a]~[463b] MK. [464] ṭapupdur: bilüpdür MK. [464] aḫi: daḫı MK. [466] -M, -N. [469] ṭarī̄ḳin: ṭarī̄ḳi MK. [470] ṭapmaġ: ṭapmaḳ M. [470] ʿaşḳ: ʿaşḳla M. [470] ḳamu: ḫamu MK.

ʿAşḳdur Ḥaḳḳuñ yolında farż-ı ʿayn
Bunı dimişdür imām-ı ḳıbleteyn

ʿAşḳ-ı Ḫālıḳ idemezseñ ey aḫi
Bārī var bir ʿaşḳ-ı maḫlūḳ it daḫı

Bārī ṭur bir var oturma gez ev ev
İste ṭap bir sürmelü ḳarıyı sev

Sürmelü ḳarı çetükden dūn degül
Ḳarıda bir nesne var maġbūn degül

ʿAşḳsuz yaʿnī ki olma bir nefes[181]
Olmasun bī-ʿaşḳ hiç ʿālemde kes

Ṭālibā bī-ʿaşḳ gezme ʿāşıḳ ol
Bir ḳadem bī-ʿaşḳ varılmaz çü yol

N 83[a] N'idügin ʿaşḳı bilen bilür Ḥaḳḳı
ʿAşḳı bilen biliñüz olmaz şaḳī

Sende daḫı tā kim ola ʿaşḳ odı
Özine yolı Ḫudā böyle ḳodı

Der beyān-ı ʿaşḳ u ʿāşıḳ

Her ki ʿāşıḳ ola ʿaşḳın gizleye
Her nefesde ʿaşḳuñ izin izleye

ʿĀşıḳ oldur kim ola ḫoş pāk-bāz
Kerkes olmaya ola her demde bāz

MK 79[b] Kerkes olup ḳonsa murdāra aña
Dime ʿāşıḳ bu sözi direm saña

ʿĀşıḳ olup ger ṭuta özini pāk
İki ʿālem şāhıdur aña ne bāk

M 82[a] ʿĀşıḳ olup itmese fısḳ u fücūr
Ölse ger oldur şehīd-i pür-ḥużūr

ʿAşḳ içinde ʿāşıḳa ʿiffet gerek
ʿĀşıḳuñ her işi bī-ʿillet gerek

---

[181] 471 imām-ı ḳıbleteyn: imāmü'l-ḳıbleteyn M. 473 ṭur bir var: ṭur var N, ṭurgil MK. 475 hiç: bu MK. 477 n'idügin ʿaşḳı bilen bilür ḥaḳḳı: n'idügin bilen bilür bilen ḥaḳḳı MK. 477 biliñüz: bilür MK. 477 olmaz: bilmez MK. der-beyān-ı ʿaşḳ u ʿāşıḳ: der ʿaşḳ ʿāşıḳī gūyed MK. der-beyān-ı ʿaşḳ u ʿāşıḳ: "Aşk ve âşığın hâllerini beyan eder." 481 sözi: söze M. 483 ger: -M.

İstişhād-ı Şeyḫī[182]

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

Ne ḫoş dimiş o bir pīr-i civān-ser
Mürīd-i ʿaşḳ şeyḫ-i ʿaşḳ-perver

Ḥaḳīḳī idemezseñ ʿaşḳ-bāzı
Getür bārī ele ʿaşḳ-ı mecāzı

Ki igen daḫı bī-derd olmayasun
Ḳamular germ ü sen serd olmayasun

ʿAvdet be-güftār-ı ḫod

ʿİllet ü millet ṣığışmaz ʿaşḳda
Millet ü ʿillet ṣığışmaz ʿaşḳda

N 83[b] Ḥāṣılı bī-ʿaşḳ olma ey aḫi
Di ne vardur ʿaşḳdan özge daḫı

ʿAyna bī-ġīn anı görmek deyndür
Pes edā-yı deyn farż-ı ʿayndur

Her kişiye farżdur görmek Ḥaḳı
Ḥaḳḳı görendür yaḳīn bil müttaḳī

Çünki görmek Ḥaḳḳı farż-ı ʿayn-imiş
Görmemeklik ḳatı ʿayb u şeyn-imiş

Bunda görendür gören anda Ḥaḳḳı
Cehd idüp gör aduñ olsun müttaḳī

MK 80[a] Pes gerek kim görmege cehd idevüz
Biz de görenler yolına gidevüz

İsteyevüz bu yoluñ erbābını
Ṣoravuz ḫoş görmegüñ esbābını

M 82[b] Her ne kim Ḥaḳḳ görmege olur sebeb
Pes gerek ol nesneyi itmek ṭaleb

Her ki ʿaşḳuñ şehrine bulmadı yol
Ḥāṣılı maġbūn u bī-ḥāṣıldur ol

---

[182] istişhād: iştişhād M. istişhād-ı şeyḫī: istişhād-ı şeyḫī der baḥr-ı diger MK. İstişhād-ı Şeyhī: "Şeyhî'nin şahitliği." [487] ḳamular germ ü: ḫamu germ olsa MK. ʿAvdet be-güftār-ı ḫod: "Kendi sözümüze dönüş." [494] idevüz: ideyüz MK. [494] gidevüz: gideyüz MK.

ʿAşḳsuzlık ādemi ḫod-bīn ider
Ḫod-perest ider daḫı bī-dīn ider

ʿAşḳ bī-ḫodlıḳ bağışlar ādeme
İrgürür ser-mest idüp bir ḫoş deme

Her kimüñ kim içi ṭaşı ola ʿaşḳ
Mıṣr di pes aña dimegil Dımaşk

Kāşkī medhūş oluban ey ʿamū
Ḫalḳ-ı ʿālem ʿāşıḳ olaydı ḳamu

Fehm ideydi tā ki ʿaşḳuñ sözini[183]
Serḫoş olup unudup kendüzini

Çünki olmaz ʿaşḳsuz görmek Ḥaḳḳı
Ẕāt-ı bī-mānend ü Ferd-i Muṭlaḳı

N 84[a] ʿAşḳ farż-ı ʿaynmış pes ʿāşıḳ ol
ʿAşḳla işle her işi ṣādıḳ ol

ʿAşḳ pīri emred ü bernāy ider
Deffi geh şeşṭāy ider geh nāy ider

Gice gündüz dimez illā dir anı
Ey gözümüñ nūrı mis̱l-i Rūşenī

Rūşenīyem Rūşenīyem Rūşenī
Nūr-ı ʿaşḳuñla senüñ ṭapdum seni

Der-beyān-ı ʿaşḳ

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

MK 80[b] İmām-ı Aʿẓam dimemişdür sırr-ı ʿaşḳı
Ṣaḳın ṣanma bu ʿaşḳı sen Dımaşḳī

Yecūz lā-yecūz ḳabre dekdür
Hevā zincīrini depretme dek dur

M 83[a] Ḳalursun ḳarañuluḳda ḳo cehli
Ala ṣal cehd idüp bir ʿaşḳ ehli

[183] [500] ṭaşı: daşı MK. [500] kim: ki MK. [501] ḳamu: ḫamu MK. [502] unudup: unıdup MK. [504] ʿaynmış: ʿayn olur MK. [505] deffi: deff ü MK. [505] şeşṭāy: şeşṭā MK. [506] gözümüñ: gözimüñ N. [508] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [510] ḳarañuluḳda: ḳarañuluḫda MK. [510] cehd idüp: cehd it MK.

Teferrüc ideliden şehr-i ʿaşḳı
Ḳodum ʿaḳl ehline Mıṣr u Dımaşḳı

Olaldan berlü men müştāḳı ʿaşḳuñ
Çoġaldı az iken ʿuşşāḳı ʿaşḳuñ

Görelden berlü gözüm ḳāf-ı ʿaşḳı
Unutdum añmazam deşt-i Dımaşḳı

Bir oḳdur ʿaşḳ her laḥẓa kemānda
Atarlar ḳanda kim istense anda

Düşelden Rūşenīye remz-i ġamze[184]
İder her laḥẓa ʿayn-ı ʿaşḳ ġamze

Çeküp yay oḳ atar gör ʿayn-ı ʿaşḳı
İdüp Mıṣrī oḳın yayın Dımaşḳī

O bilür ʿaşḳı ʿaynı ola ʿaşḳuñ
Ḫayālinden gide naḳşı Dımaşḳuñ

N 84[b] Delü olma degiş var ʿaḳlı ʿaşḳa
Bu sözi ṭapamaz varan Dımaşḳa

Kitāb içinde yoḳdur ʿaşḳ bābı
Velī çoḳdur igen ʿaşḳuñ kitābı

Ḳul ol ʿaşḳa gel ey şermende-yi ʿaşḳ
İki ʿālemde ḥürrdür bende-yi ʿaşḳ

Çü āzād olur olan ʿaşḳa bende
Uçurdum murġ-i cānı ʿaşḳa ben de

Olalı ʿaşḳa varup bende ben de
Ne göñül ḳaldı ne ḫod ʿaḳl bende

MK 81[a] Ucadur ʿaşḳ vehminden ricālüñ
Eli irmez aña fikr u ḫayālüñ

Ucadur himmetinden ʿaşḳ ḫalḳuñ
Dek otur germe igen daḫı ḫalḳuñ

M 83[b] Geh adı cez̠bedür ʿaşḳuñ gehī meyl
Gehī ḥubb u gehī mihr u gehī neyl

---

[184] [511] şehr-i ʿaşḳı: Mıṣr-ı ʿaşḳı MK. [511] Mıṣr u Dımaşḳı: şehr-i Dımaşḳı MK. [514] oḳdur: oḫdur MK. [515] ʿayn-ı ʿaşḳ: ʿayn-ı ʿaşḳa MK. [516] oḳ: oḫ MK. [516] oḳın: oḫın MK. [519] yoḳdur: yoḫdur MK. [521] uçurdum: ṣalaldan MK. [523] irmez: urmaz M.

Hevā dirler gehī gāhī muḥabbet
Gehī sevgü dinür gāhī meveddet

Hevā bir oddur āb u gil yaḳıcı
Kül idüp yandurup küllī yaḳıcı[185]

Görenlerdür idenler ṭāḳ ʿaşḳı
Vücūd-ı Muṭlaḳa ıṭṭılāḳ ʿaşḳı

Kimesne n'idügin bilmedi ʿaşḳuñ
Hemān dillerde adı ḳaldı ʿaşḳuñ

Ḫudādan bir ʿaṭādur ʿaşḳ-bāzı
Odur her deste ḳonmaz ʿaşḳ bāzı

Degül kim ʿayn u şın u ḳāf ola ʿaşḳ
Yāḫūd sīmurġ-ı Kūh-ı Ḳāf ola ʿaşḳ

Ki maʿnādur degüldür ʿaşḳ ṣūret
Degül ṣūret dimeklik ʿaşḳa sīret

N 85[a] Göñül terk eyle bir dem māʾ u ṭıynı
Gümānı ḳo refīḳ idin yaḳīni

İdüp ṣıdḳı küleh iḫlāṣı destār
Ṣafāyı ḫırḳa idin ʿaşḳı güftār

Ne sözüñ varsa var ʿaşḳdan di
Nebāt u ḳandla şehd ü şekker yi

Eẕānın oḳı ʿaşḳuñ şevḳle ḫoş
İşiden vālih olup eylesün ġaş

Ḥadīs̱-i ʿaşḳı naḳl it ṣādıḳāne
Ṣafā vü ẕevḳle ḫoş ʿāşıḳāne

MK 81[b] Oḫı Dāvud kimi ḫoş çeküp ün
Zebūr-ı ʿaşḳı sūz-ile dün ü gün

İşidenler sözi gitsün özinden
Görünsün ʿaşḳ yüzinden gözinden

M 84[a] Görenler ʿaşḳ ṣanurlar hep anı
Kim olur evvel āḫir ʿaşḳa s̱ānī

Eger ʿaşḳ olmasa Ḥaḳḳ bilinmez-idi
Hiç işe bir kişi ilinmez-idi

---

[185] 527 yaḳıcı: yaḫıcı MK. 529 dillerde: dünyada MK. 535 ʿaşḳdan: ʿaşḳdur M. 538 oḫı: oḳı N. 538 kimi: gibi M. 539 sözi: sözüñ MK. 540 ʿaşḳa: aña MK. 541 eger: ger MK, N.

Der iḳtibās-ı ḥadīs̱-i şerīf[186]

Ol faṣīḥ ü belīġ u ẕü-mirre
Dir taʿaşşuḳ velev ʿale'l-herre

Yaʿnī kim dir o muḫbir-i ṣādıḳ
Gürbe daḫı olursa ol ʿāşıḳ

Gördügin nice sevmesün kişi
Nice ʿāşıḳlıġ olmasun işi

Ḫāṣṣa insān ki ʿayn-ı ʿālemdür
Ziynet ü zīb u zeyn-i ʿālemdür

Ḫūbdan ṣādır olmaz illā ḫūb
Her ne maḥbūb ider olur maḥbūb

N 85[b] Bunı bilür ḳamu vażīʿ u şerīf
كل شيءٍ من اللطيف لطيف

Ḫoş dimişdür bu sözi ehl-i suḫan
لا من العشق ابلغ شئٌ

ʿAḳl bir belme rīşdür aḥmaḳ
ʿAşḳ bir sāde-rūy u pür-revnaḳ

ʿAşḳ bir serverdür hemīşe civān
ʿAḳl bir devḥadur müdām ḫazān

ʿAşḳ bir nesnedür ḫoş-āmedenī
Aña ne Mekkī diñ ne ḫod Medenī

MK 82[a] ʿAşḳ bir şūḫ u şeng ü ḫoş-rūdur
ʿAḳl bir deng ü künd ü ḫod-rūdur

Der-baḥr-ı diger

M 84[b] Kim ne bilür ḳanda olur şehr-i ʿaşḳ
Şehrine ʿaşḳuñ dime Mıṣr u Dımaşḳ

Dilde yapar lāneyi sīmurġ-ı ʿaşḳ
Cānda turur dāne-yi sīmurġ-ı ʿaşḳ

Her neye ṣunsa yeter ʿaşḳuñ eli
ʿAşḳ bilen kişi velīdür velī

---

[186] der-iḳtibās-ı ḥadīs̱-i şerīf: der-baḥr-ı diger gūyed hem derīn-i maʿnā MK. [543] gürbe: güjbe M. [543] olursa: ülüşe M. [544] ʿāşıḳlıġ: ʿāşıḫlıġ MK. [547] bunı: munı MK. [547] ḳamu: ḫamu MK. [547b] كل شيءٍ من اللطيف لطيف: "Latif Allah'tan olan her şey hoştur." [548b] لا من العشق ابلغ شئٌ: "Aşktan daha önemli bir şey yok."

ʿAşḳ hemān yār hemān dil hemān
Şevḳ hemān ẕevḳ hemān bil hemān

Der-beyān-ı hüviyyet-i Hū[187]

Ey hemīşe ġarḳ-ı baḥr-ı hāy u Hū
Yine Hūda vālih u deng u delü

Her şeyüñ tesbīḥini gūş eyleyen
Ḫamr-ı Hūyı her nefes nūş eyleyen

Hāy Hū kimi açup iki gözin
Gözleyen ha āh idüp yāruñ yüzin

N 86[a] Mest u medhūş eyleyen Hūdan özin
Serḫoş olup söyleyen Hūdan sözin

Sāḳī-yi bāḳīden içen ḫamr-ı Hū
Çarḫ uran şevḳ-ile ḫoş Hū Hū diyü

Hāy u Hūyı n'idügin bilen tamām
Esriyüp hā Hū diyen her ṣubḥ u şām

Bilmeyen bilmez bilen bilür sözi
Ol görür ḫūbı ki açıḳdur gözi

Ney ne söyler gel yine ḫoş gūş ḳıl
Diñleyüp sözin özüñ medhūş ḳıl

MK 82[b] Dir ki men bir ʿāşıḳam şūrīde[y]em
Gūş-ı hūş u cümle dīd ü dīde[y]em

Başdan ayaġa ḳulaġam hem gözem
Söz ü sāzam şūrişem cūşam sözem

M 85[a] Perde-sūz-ı ins u perde-sāz-ı cān
Rāz-dār-ı ġayb u rāvī-yi revān

Bād-peymā bād-rūḥ u bād-pā
Bād-nuḳl u bād-bāde bāde-ḫā

Nāyīnüñ destinde idüp nāleler
Tökerem her dem gözümden jāleler

Ṭūṭīyem söz söylerem şekker yirem
Her sözi gelse dilüme ḫoş direm

---

[187] Der-beyān-ı hüviyyet-i Hū: "Hû'nun hüviyetini beyan eder." [558] nūş: cūş MK. [559] kimi: gibi M. [561] içen: içer N. [563] açıḳdur: açıḫdur MK. [568] bāde: pāde M, bād N.

Cān u dilden her ki nālem diñledi
Yandı göyendi benüm-çün iñledi

Bir ney-i nālende[y]em zār u nizār
Gāh ḫandānam gehī giryān u zār

Muṭribem ḫˇānende[y]em gūyende[y]em
Ṭālibem pūyende[y]em cūyende[y]em

Bī-zebān nālende[y]em sāzende[y]em
Ki niyāz işüm gehī nāzende[y]em

N 86[b] Var sözümde rūḥ-çün fetḥ u fütūḥ[188]
Tercümān-ı rūḥ-ı rūḥam rūḥ-ı rūḥ

ʿAndelīb-i bez̠le-gūyam rāstı
Ḫoş bilürem ḫoş nişest ü ḫāstı

Bülbül-i ḫoş-ḫˇān u ḫoş-gūyā menem
Ṭūṭī-yi şīrīn u şekker-ḫā menem

ʿAşḳla geçer şeb u rūzum menüm
Perde-derdür āh-ı dil-sūzum menüm

Ben deh ü dü perdeyi çāk idenem
Pāy-ı ʿaşḳa yüzümi ḫāk idenem

Çün deh ü dü perdeyi ben depredüm
Zehresi yoḳ Zührenüñ kim uradum

Nüh durur zaḫmum velīkin ey ʿamū
Ben deh ü dü perdeden geçdüm ḫamu

M 85[b] Her neye olsa devāyam dāneyem
Her ḳapu açġusına dendāneyem

İrişür budur sözümüñ rūşeni
Her dil-i tārīke benden rūşenī

MK 83[a] Cām-ı Hū içmek ṭarīḳin Rūşenī
Saña disün ey gözümüñ rūşeni

Hū diyende mürde diller cān ṭapar
Zinde diller vuṣlat-ı cānān ṭapar

Hū di kim Hū her ne kim var Hūdadur
Hāy u Hūyı olmayan bī-hūdedür

---

[188] 575 rūḥ-çün: rūḥ içün MK. 578≈581 -MK. 579 Bu beytin yanında der-kenar açılmış: On iki maḳāmuñ en enidür. 579 yüzümi: yüzimi N. 581 ḫamu: ḳamu N. 583 sözimüñ: sözümüñ MK. 584 gözümüñ: gözimüñ N.

Evvel u āḫir ne kim var Hūda var[189]
Key ṣaḳın Hūyı dime bī-hūde-vār

Hū dimem maʿẕūr ṭut āşüfte[y]em
Vālih u dīvāne u ālüfte[y]em

Bülbül-i nālende-veş Hū Hū direm
Gülşen-i vaḥdetde ḫoş Hū Hū direm

N 87[a]
Rūşenīyem Hū direm ha ey aḫi
Hūdan özge nesne bilmen ben daḫı

Men gidüp özümden özüm Hū direm
Ṣanma görmezler kimi gū gū direm

İtmişem men benligüñ terkini terk
Tārik-i tāca idüp yoḳluġı terk

Māl u cāhı virdüm aldum söz ü sāz
ʿİzz ü nāzuñ yirine alup niyāz

Hū direm lā bilmen illā Hū direm
Hū diyü āh eyleyüp ha Hū direm

Vālih u ḥayrān olup ha Hū direm
Deng ü sergerdān olup yā Hū direm

اِنَّ فى هو مُضْمَراً اسرار هو
Hūda yaʿnī gizlüdür esrār-ı Hū

هاى هو كا لأنف بين الصفحتين M 86[a]
واو هو كالصدغ فى وجه الحسين

Kimse bilmez Hūyı illā Hū bilür
Hūdan iller bir hemān yā Hū bilür

MK 83[b]
İsm-i Hūdur ẕāt-ı Hū من حيث هى
لاح هذا الوجه لى من وجهه

Ḳāniʿ olma nām-ı Hūya Hūyı ṭap
Ṭap hevāya ṭap ṭaparsañ Hūya ṭap

İsm-i Hūdan ḳıl müsemmāyı ṭaleb
Bī-müsemmā ḳılma esmāyı ṭaleb

---

[189] [587] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [588] āşüfte[y]em: āşüfteyem MK. [588] ālüfte[y]em: ālüfteyem MK.[590] ben: men MK. [591] gidüp: görüp MK. [591] özümden: özümde MK. [591] kimi: gibi M. [592] benligüñ: menligüñ MK. [592] men: ben N. [592] idüp: idüben M. [592] yoḳluġı: yoḫluġı MK. [596] "Hû'nun esrarı Hû'da saklıdır." [597] "Hâ, iki yanak arasındaki buruna benzer. Vâv güzel yüzdeki şakak gibidir." [599] "Bu yüzden O'nun bu yönünü ben bilemem." [600] Hūya: Hūyı MK.

Bī-müsemmā gerçi olmaz hiç ism
Bil ki esmādur müsemmāya ṭılısm

İstemekdür bulmaġ-ıla tev-emān
Muṣṭafānuñdur bu söz zinhār inan

Gūşişe lāzımdur ey ṭālib keşiş
Hem ḫoşiş hem baḫşiş u cūşiş ḥaşīş

N 87[b] Her ne kim var cidd ü cehd itmekdedür
Cidd ü cehd idüp Ḥaḳa gitmekdedür[190]

Hāyı ṣalup vāvı āzād eylegil
Hāy u Hūyı vāvsız yād eylegil

Yād iderseñ Hūyı yād it bī-ḥurūf
Nūş idüp āb-ı ḥayātı bī-ẓurūf

Baḥra ulaşmaḳ dilerseñ ẓarfı ḳo
Maʿnāyı ṭapmaḳ gerekdür ḥarfi ḳo

Ḥarf dām u aña maʿnā dānedür
Ḥarf murġ-ı maʿnā içün lānedür

Hūyı yaʿnī yād it bī-ism-i Hū
Ara yirde perdedür çün ism-i Hū

Ol ḳadar oḳı ki gide resm-i ism
Genc ola ẓāhir açılup ḫoş ṭılısm

M 86[b] Pes müsemmāyı görüp bī-ism sen
Göresün cānā ne imiş cism sen

Ele girmez genc çekmeyince renc
Ḳanda vardur baña di bī-renc genc

Gence kim mār-ı ṭabīʿatdur ṭılısm
Ol ṭılısmı açamaz illā ki ism

MK 84[a] Ṣanma ʿālem içre uçar bāz-ı Hū
Şeş-cihetden ṭaşradur pervāz-ı Hū

Şeş-cihetden her ki ḳurtılmaz tamām
Viremez Hūdan ḫaber ey ḫoş-kelām

---

[190] 605 gitmektedür: yitmektedür MK. 606 hāy u Huyı: Hūyı hā u M, hūy u hāyı MK. 607 nūş idüp: nūş ider MK. 608 ulaşmaḳ: ulaşmaḫ MK. 608 ṭapmaḳ: ṭapmaḫ MK. 609 -MK. 611 oḳı: oḫı MK. 616 cihetden: cihetde M. 616 her ki: ol ki MK.

Çünki Hū cān cübbesini çāk ider
Ḳaṣd-ı dergāh-ı Ḫudāyı pāk ider

N’idügin ger sen bileydüñ naḳş-ı Hū
Esriyüp ṭaġa düşerdüñ Hū diyü

Ha dönerdüñ cān u dilden Hū diyü
Hū diyüp yā Hū yā men Hū diyü

N 88[a] Hū nemek-sārına ṣalsañ özüñi
Düzedüp Hū Hū dimege sözüñi

İki ʿālemde ṭaparduñ rūşeni
Tīreligüñ gidüben ṭapup seni

Bil ki Hū esmāya cümle tācdur[191]
Hūya esmā dükeli muḥtācdur

Maḫrec-i Hūdur miyān-ı cān-ı cān
Hūdur ey cān-ı cihān cān-ı cihān

Her nefes Hū cān baġışlar ādeme
Ādem andan kevn ṣıfatdur ʿāleme

Geh nefes Hūdur gehī hā gāh āh
Bilmek olmaz n’idügini gāh gāh

Ādeme Hūdur viren her dem ḥayāt
Gelmese bir dem revān ṭapar memāt

M 87[a] Hūda hem īcād var hem inʿidām
Çekme Hūdan başuñı ol Hūya rām

Evvel u āḫir ne kim var Hū-imiş
Bāṭın u ẓāhir ne kim var Hū-imiş

Ḫūb diñle añlagil ey ḫoş-ṣıfāt
Hūya ehlullāh dimişdür ism-i ẕāt

MK 84[b] Ṣorsalar tevḥīdden saña nişān
Ḳul huvallāhu eḥad oḳı hemān

İsm-i Hūya her ki özin ṣalmaya
Her nefes baḥrına Hūyuñ ṭalmaya

---

[191] [622] dükeli: tükeli MK. [624] Bu beytin altına ayrıca “cān gibidür nesh” ibaresi düşülmüş. [624] kevn: cān N. [628]≈[629] MK. [629] añlagil: añla M. [630] Bu beytin altına ayrıca “revān nesḥ”ibaresi düşülmüş. [630] oḳ: oḫı MK. [630] hemān: revāñ N. [631] ṭalmaya: dalmaya MK.

Bilemez n’idügini deryā-yı Hū
Hāy Hū sevdā-yı Hū ġavġā-yı Hū

Hāy Hūdur hāy Hūdur hāy Hū[192]
Hāy Hūyı ṣanmaġıl sen vāy Hū

İsm-i Hūya her ki özin virmedi
Hū gülistānından ol gül dirmedi

N 88[b]
Hāy Hūdur hāy Hūdur hāy hevā
Hāy u Hūyı ṣanma sen bād-ı hevā

Hāy Hū hāy-ı hidāyetdür yaḳīn
Vāv-ı Hū vāv-ı vilāyet ey emīn

Ḫalḳdur ha maḫreci vāvuñ şefe
Sen benüm ṣanma kelāmum felsefe

ʿĀlemi öñdin ṣoña yaʿnī ki Hū
Bu iki ḥarf-ile cemʿ itdi ḫamu

Di hüve’l-evvel hüve’l-āḫir müdām
Hūdan içüp mest olup cām-ı müdām

Līk ehlullāh ḳatındadur ʿayān
Ne zebān ḥācetdür aña ne dehān

Ġayrı esmā gibi yaʿnī Hūya sen
Dil dudaḳ debretme hiç ey ḫoş dehen

M 87[b]
Sen dimek ḥācet degüldür ol revān
Hā gelür ḫoş bī-zebān u bī-dehān

Pes gerek meşġūl-ı Hū olan müdām
Bī-ceht nūş eyleye cām-ı müdām

Olmaya hiç iḥtiyācı bir şeye
Bī-ḫod olur ġarḳ ola baḥr-ı Ḥayya

Ṭutuban biline bir ḫoş foṭayı
Her nefesde ide cāndan ġavṭayı

Vara baḥruñ ḳaʿrına ġavvāṣ-vār
Ḳaʿr-ı deryāda olur çün her ne var

---

[192] [633] -MK. [634] gülistānından: gülistānında M. [635] Bu beytin altında ayrıca “velāyet ey emīn nesḫ” ibaresi vardır. [636] vāv-ı vilayet ey emīn: vāv-ı vilāyetdür yaḳīn M. [638] ḫamu: ḳamu N. [639] içüp: içip M. [640] ḳatındadur: ḳatında MK, N. [641] gibi: kimi MK. [641] dudaḳ: dudaḫ MK. [641] dehen: dehān M. [642] hā gelür ḫoş bī-zebān u bī-dehān: bī-ceht nūş eyleye cām-ı müdām MK. [643]-[644] -MK. [644] olur: olup N.

MK 85[a] Yüzmeye baḥruñ yüzinde ḫas gibi
Ṭutma alçaḳ himmetin nā-kes gibi

Ṭapmış ola iki ʿālemden fenā[193]
Şeş-cihetden çıḳuban ṭapup beḳā

Ṭoġuban cānuñ göginden ḫōr-ı Hū
İde rūşen arż-ı cismüñ nūr-ı Hū

N 89[a] Nūrı kimse ṭapamaz nūr olmasa
Kimse ḫōrı göremez ḥūr olmasa

Der teşbīh-i lafẓ-ı Hū gūyed

Gel yine ey lafẓ u maʿnā ṭālibi
Lafẓ u maʿnānuñ dün ü gün rāġıbı

Bir ʿaceb söz ideyin yine saña
Bir nefes ṭut ḳulaġuñ benden yaña

Lafẓ-ı Hūyı ger neye beñzer diyü
Ṣorsalar saña revān di ey ʿamū

Lafẓ-ı Hū beñzer murāḳıb ṣūfiye
Dāimā ḥālin muḥāsib ṣūfiye

Ḳolını gūyā ḥamāyil eyleyüp
Başını dizine māyil eyleyüp

M 88[a] Ḥāline meşġūl olan ṣūfī gibi
Oturupdur ṣūfī mūfī gibi

Göz açup gözler cemāl-i dilberi
Eyleyüp iki cihāndan dil berī

Gör ne ʿāşıḳdur açup iki gözin
Gözedür ʿaşḳ-ıla maʿşūḳı yüzin

Feyż-i Ḥaḳḳdan nūş idüp cām-ı müdām
Ḥāline meşġūl olup gūyā müdām

Veh ne ḫoşdur bī-ḫod olup Hū dimek
Hū diyüp ney gibi şekkerler yimek

193 647 ṭutma: ṭutmaya M, N. 648 ʿālemden: ʿālemde M. 649 ṭoġuban: doġuban MK. 649 göginden: göginde MK. 649 ḫōr-ı: hūr-ı MK. Der teşbīh-i lafẓ-ı Hū gūyed: "Hû lafzının teşbihini söyler." 657 gözler: göz M. 659≈663 MK. 659a∼659b MK. 659 nūş idüp: nūş iden M, nūş ider MK.

Veh ne ḫoşdur gide ol bu ḳāl-i Hū
كلّ شيءٍ هالك الّا وجْهَه

Ehl-i Hū oldur ki görmez yā ṣabī
Hū diyende Hūdan özge hiç şeyʾi

MK 85[b] Ṣanma sen Hū Hū diyeni ehl-i Hū
Hūda özin maḥv idendür ehl-i Hū

N 89[b] Özini itürmiş ola Hūda ol
Ṭapmış ola Hūyla ol Hūya yol

Māverā-yı ṣūret u maʿnādan ol
Geçüben ḫoş ṭapmış ola Ḥaḳḳa yol

Çarḫ ura bir ayaġ üzre çarḫ-vār
Çarḫ kimi çarḫ ura bī-iḫtiyār[194]

N'idügin bilmiş ola Hūnuñ tamām
Hū ola her dem kelāmı ve's-selām

Ḥikāyet

Nite kim Mūsā münācāt eyleyüp
Ḥażrete ḫoş ʿarż-ı ḥācāt eyleyüp

Didi ey Perverdigār-ı ins ü cān
Ey viren ḫoş ins u cāna ʿaḳl u cān

M 88[b] Ḳanda var bir ḫāṣ ḳuluñ di baña
Ey ki ʿām u ḫāṣṣ cümle ḳul saña

Mūsaya Ḥaḳḳdan revān geldi nidā
Eydüben ṭur ayaġ üste Mūsiyā

Baġlayup bilüñ yöri idüp sefer
Ol ṭuran ṭaġa varup eyle naẓar

Ḫāṣlardan bir ḳulum var anda ṭap
İste ṭaparsun بحكم من طلب

Hem-demidür āh u efġān söz işi
Anda var bir ẕerre ʿaşḳum sūzişi

---

[194] [661] -MK. [661] ḳāl-i: ḳāle N. [661b] كلّ شيءٍ هالك الّا وجْهَه: "O'nun zatı hariç her şey yok olacaktır." Kasas Suresi 88. ayet. [666] kimi: gibi M. [666] bī-iḫtiyār: bile ne var MK. ḥikāyet: ḥikāyet-i mūsā ʿaleyḥisselam münācāt gerd MK. [672] ṭuran ṭaġa: duran daġa MK. [673] بحكم من طلب: "Bir istek sayesinde…"

Sīne-yi bī-kīnesi pür derd u sūz
Nālesi dil-sūz u āhı cān-fürūz

MK 86[a] Mūsā-yı ʿİmrān ṭurup dīvāne-vār
Baġladı muḥkem bilin merdāne-vār

Vālih ü ḥayrān u pā-kūpān devān[195]
Gitdi tā ol ṭaġa varınca revān

N 90[a] İrdi ṭaġa gördi bir merd-i ʿacīb
Ṭurfe heybetlü ʿaceb şaẖṣ-ı ġarīb

Kimesne anda ṭurur ḥayrān u zār
Vālih ü dīvāne ü zār u nizār

Key mehīb u ẖışm-gīn jūlīde-mū
Tünd-ebrū sürẖ-çeşm u zerd-rū

Bir ayaġ üzre ṭurur hā Hū diyü
Yana yana derd ile yā Hū diyü

Dikübanı gözini gök yüzine
Vālih olup gelmeyüp kendüzine

Gözedür Mecnūn gibi Leylā yüzin
Diküben gök yüzine iki gözin

Mūsā-yı ʿİmrān aña virdi selām
Ol selāmına anuñ Hū dir müdām

M 89[a] Didi Mūsā di nedür aduñ baña
Ol hemān Hū dir durur baḳmaz aña

Mūsā eydür ne kişisün söylegil
Hū dir ol depretmez özge söze dil

Hey ne yirdensün ẖaber vir ey civān
Nesne dimez özge Hū dir ol zi-cān

Mūsā eydür ḳandadur ʿazmüñ di bir
Hū didügüñden nedür di bize sırr

Her ne kim dir Mūsā-yı ʿİmrān aña
Hū dir ol ha baẖmayup andan yaña

Her neden Mūsā ṣorarsa Hū dir ol
Ġayrı sözlerden ne ol ne bu dir ol

---

195 677 revān: hemān MK. 678 heybetlü: heyʾetlü M. 679 -MK. 679 nizār: zār N. 683 diküben: tiküben MK. 685 durur: durup M, ṭurur MK. 685 baḳmaz: baẖmaz MK. 687 zi-cān: zemān N.

Gördi kim her ne dise hā Hū dir ol
Cān u dilden āh idüp yā Hū dir ol

MK 86[b] Vālih ü ḥayrān olup Mūsā aña
Didi söyle baña ey mest-i H̬udā

N 90[b] Hū didügüñden murāduñ Ḥaḳḳ mıdur
Ol Ḥakīm u Fāʿil-i muṭlaḳ mıdur

İsm-i Ḥaḳḳı işidüp ol mest-i Hū
Çarh̬a girdi ʿaşḳla Hū Hū diyü

Bile gitdi çarh̬a gūyā her ne var
Dönüp anuñla ne kim var çarh̬-vār

Çarh̬ ururken āh idüp hā Hū diyü
Bāzı pervāz eyledi yā Hū diyü

Bāz-ı rūḥı ḥażrete bulmışdı yol
Şevḳle Hū Hū diyüp cān virdi ol

Mūsā ol ḥāli görüp eyledi cūş[196]
Baḥr kimi idüben cūş u h̬urūş

Göyne göyne derdle key aġladı
Sūziş-ile yüregini ṭaġladı

M 89[b] Yanḳulandı nevḥasından ṭaġ u ṭaş
Cānavarlar bilesince tökdi yaş

Yana yana ün çeküp aġlar-iken
Ṭaġ u ṭaşuñ baġrını daġlar-iken

Mūsaya geldi yine Ḥaḳḳdan nidā
Eydüp ey Mūsā ne gördüñ di baña

Mūsā-yı ʿİmrān didi kim ey H̬udā
ʿĀlimü's-sırrsun ne diyem men saña

Ḥaḳḳ teʿālā Mūsāya idüp h̬iṭāb
Didi idüp h̬oş h̬iṭāb-ı müsteṭāb

Anda gördüñ mi benüm ḥayrānumı
Vālih ü ḥayrān u sergerdānumı

---

[196] [698] kimi: gibi MK. [698] cūş u: cūş-ı M. [699] key: h̬oş MK. [699] ṭaġladı: daġladı M. [700] yanḳulandı: yanġulandı N. [700] ṭaġ u ṭaş: daġ u daş MK. [700] tökdi: dökdi MK. [701] ün: ol M. [701] ṭaġ u ṭaşuñ: daġ u daşuñ MK. [701] baġrını: yüregin MK. [701] daġlar-iken: ṭaġlar-iken N.

Müsemmā āşüftemi medhūşumı
Bī-ḫod u ālüftemi bī-hūşumı

MK 87[a] Her nefes cāndan beni yād ideni
Hū diyü ha āh u feryād ideni

N 91[a] Cām-ı Hūdan ḫamr-ı Hū nūş ideni
Cümle şeyden ism-i Hū gūş ideni

Her nefes ṣaġrāḳ-ı istiġrāḳ ol
Nūş idüp ḫoş ṭapar-idi baña yol

Geh ene'l-Hū dir olup mest müdām
Oluban lā-yaʿḳil u mest-i müdām

Mūsiyā anuñ kimi yüz biñ hezār[197]
İşigümde ʿāşıḳ-ı cānbāz var

İşidüp adum virür cānın revān
ʿĀşıḳ oldur vire ḫoş cānāna cān

Dime kim ʿāşıḳ olur mı böylecek
Cān vire añılıcaḳ fi'l-ḥāl Ḥaḳḳ

Niceler gelmiş durur bu ʿāleme
ʿAşḳ-ı Ḥaḳḳ-ile irişmiş ḫoş deme

M 90[a] Cānını virmek aña āsān olur
Kendüligin giderüp Ḥaḳḳdan dolur

Dime ʿāşıḳ her ki ḳıymaz cānına
Cānını virmez revān cānānına

Cām-ı Hūdan nūş idüp her dem şarāb
Hū diye hā oluban mest u ḫarāb

Mest olup geşt ide kūy-ı dilberi
İki ʿālemden idüp ḫoş dil berī

Yār elinden nūş ide cām-ı müdām
Göre bī-perde yüzin yāruñ müdām

Sāḳī-yi bāḳīden içüp cām-ı Hū
İşidende cān vire ḫoş nām-ı Hū

Cānına ḳıymaġa mest-i Hū gerek
Nīst olup ḫūb-ı mest-i Hū gerek

---

[197] [711] kimi: gibi M. [713] böylecek: böyleçaḳ M, N. [714] deme: dime M. [713]-[715] -MK. [717] mest u: mest-i M. [720] içüp: içe MK.

Cānına ḳanda ḳıyar hüşyār olan
Olmayan bī-gāne hūşa yār olan

N 91[b]
ʿĀşıḳ-iseñ sen daḫı gel Mūsiyā
Eyle yolumda revān cānuñ fedā

ʿĀşıḳ olmayınca aṣlā Mūsiyā[198]
Gelmek olmaz bir ḳadem benden yaña

Cidd ü cehd eyle yöri var ʿāşıḳ ol
Sen de maʿşūḳuñ yolında ṣādıḳ ol

MK 87[b]
ʿAşḳdur Ḥaḳḳa yitüren ādemi
Hiçe ṣay var ʿaşḳsuz giçen demi

Evvelā idüp özüñ ser-mest-i Hū
Mest olup ḳoma özüñde reng ü bū

ʿĀşıḳ ol içüp şarāb-ı Hūyı ḫoş
Olasun tā sen de ol dīvāne-veş

Her nefesde mest-i dīdār olasun
Ẕikr-i eşyādan ḫaber-dār olasun

M 90[b]
N'idügin ẕikrin bilesün her şeyüñ
Leẕẕeti neymiş duyup içüp meyüñ

Mest olasun içübeni cām-ı Hū
İrişe dāyim saña inʿām-ı Hū

Mest-i lā-yaʿḳil olasun Hū diyüp
Ẕikr-i Hūdan şehd ü şekkerler yiyüp

Veh ne ḫoşdur şeh diye hā bende Hū
Şāh öñünde ḳul döne hā Hū diyü

Tā seni ġarḳ eyleye deryā-yı Hū
Benligüñ çirkin ide bī-şüst ü şū

Cām-ı Hūdan içüben cām-ı fenā
Tā ki maḥv olup ṭapasun ḫoş beḳā

Her kim ol bulmaz fenā ṭapmaz beḳā
Pes beḳā ṭap buluban küllī fenā

Arada sensün yine saña ḥicāb
Sen aradan çıḳ ola tā fetḥ-i bāb

---

[198] [723] revāñ: benüm MK. [724] -MK. [725] eyle: idüp MK. [728] ol: tā MK. [730] leẕẕeti: leẕẕetin MK. [737] çıḳ: çıḫ MK.

N 92[a]

Çün ḥicāb olduñ saña ṣal özüñi
Irma andan ṣoñra Ḥaḳḳdan gözüñi

Ṭālib olan kişiye ey ḫoş-kelām
N’idügin sözüñ bilindi ve’s-selām

MK 88[a]

Der beyān-ı şarāb-ı maʿnevī ve suʾāl u cevāb-ı der işāret-i Hū ve yā Hū gūyed

Ey şarāb-ı Hūdan içüp cūş iden
Özini lā-yaʿḳil u medhūş iden

Söyleyüp ġayb-ı hüviyyet sözini[199]
Baḥr-ı Hūya ġarḳ iden kendüzini

Ney dilinden söyleyen dürlü kelām
Ney kimi içüp nefesden mey müdām

Bī-ḫod olup bu iki beyti diyen
Mest ü bī-ḫodlar libāsını giyen

M 91[a]

Ṣanmañuz siz beni kim gū gū direm
Belki yā Hū dimezem Hū Hū direm

Çün yaḳın ol bize من حبل الوريد
لم نقل يا يا نداء للبعيد

Dise bir kimse saña ey baḫtiyār
Nite kim yā Hū dimekde buʿd var

Hūda daḫı var işāret ey aḫi
Pes yöri var dime ayruḳ Hū daḫı

Hūda ġaybet daḫı var ḥāżırdur ol
Her arada ḥāżır u nāẓırdur ol

Pes yöri var Hū dime yā Hū dime
Āşikār u nihān hā Hū dime

Ol suʾāle ey ṭabīb-i ḫoş-ḫiṭāb
Böyle dimişler işit şāḳī cevāb

---

[199] 739 ṭālib olan kişiye: ṭālib kişiye olan N. 739 n’idügin: n’idügi N. Der beyān-ı şarāb-ı maʿnevī ve suʾāl u cevāb-ı der işāret-i Hū veyā Hū gūyed: “Manevî şarabın ve “Hû, yâ Hû” zikirlerinin beyanını söyler.” 741 ġayb-ı: ġaybet-i M. 742 kimi: gibi M. 745 ol: ola MK. 745 من : -MK. 745 للباعيد : للعبيد MK. 745a “Şah damarından…” 745b “Sana nasıl yâ diye hitap ederim, yâ uzakta olana denilir.” 746 dimekde: dimekdür MK. 747 ayruḳ: ayruḫ MK. 750 suʾāle: suʾāl M.

Mestlerdür bunlara yoḳdur ḳalem[200]
Her ne kim söyleseler ey ḫoş-ḳadem

N 92[b]
Ḳurb u buʿduñ sözi yoḳ bunlarda hiç
Bunlaruñ sen sözine var olma pīç

Dınma fāriġdür ʿibāretden bular
Ġāyib ü ḥāżır işāretden bular

MK 88[b]
Duymaġ olmaz bunlaruñ sözlerini
Bilmek olmaz nite kim özlerini

ʿAşḳ sözidür bularuñ sözleri
ʿAşḳı görmişdür niçün kim gözleri

Bilmek olmaz n'idügin yā Hūların
Hūların heyheylerin hā Hūların

Bunlaruñ Hū Hūyı ḥayret Hūyıdur
Ṣanma iller kimi ḥasret Hūyıdur

Hū didüklerin işāret ṣanma sen
Hūların lafẓ u ʿibāret ṣanma sen

M 91[b]
İsteme sen var bulardan ṣarf u naḥv
Sen bulardan iste ancaḳ sekr u maḥv

Bunlaruñ sözinde ṣıġmaz naḥv u ṣarf
Fāʿil u mefʿūl u ism ü fiʿl u ḥarf

Ṣormaġıl lafẓ u ʿibāret bunlara
Ġaybet u ḥāżır işāret bunlara

Bunlara ey cān dimişler şāhlar
Şeyḫler her nesneden āgāhlar

Mestler dīvāneler āşüfteler
Mūları jūlīdeler ālüfteler

Bekrīler ʿayyāşlar cemmāşlar
Rindler evbāşlar ḳallāşlar

Vālih u ḥayrān u jende-pūşlar
Mest-i lā-yaʿḳiller u medhūşlar

ʿĀḳıl u dīvāneler hüşyārlar
Ḫurde-dānlar bıḫred ü bīdārlar

---

[200] [751] yoḳdur: yoḫdur MK. [752] yoḳ: yoḫ MK. [753] dınma: dime M. [757] kimi: gibi M. [758] didüklerin: didükleri M.

N 93[a]

Mürşid ü meʾmūrlar merdūdlar
Muḳbil u maḳbūllar mesʿūdlar

Nefs-küşler cevr-keşler şīrler
Muḥteşemler muḥteremler mīrler

MK 89[a]

Ehl-i diller cānları bī-bākler
Dāmen-efşānlar cihānda pākler

H̲ūblar maḥbūblar merġūblar
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳlar u mecẕūblar

Yārla her demde bāde-nūşlar
Geh suḫan-gūlar gehī h̲āmūşlar

Ṣanma ḳurb u buʿd içün şūrişlerin
Bilmek olmaz kim niçündür işlerin

Hū dise bunlar melekler ditreşür
Oynayup yirler felekler ditreşür[201]

M 92[a]

Bunlaruñ ḥālini ʿāşıḳlar bilür
Bir hemān ṣıdḳ-ıla ṣādıḳlar bilür

Bunlaruñ sözinde ʿaḳluñ daḫli yoḳ
H̲amr-ı ʿaḳluñ nuḳl-ı naḳluñ daḫli yoḳ

Yoḳ naṣībi rāh-ı Ḥaḳḳdan ekmehüñ
Bir hemān adın bilür mihr ü mehüñ

Ḥaḳḳı yaʿnī kim göremez ʿaḳl hiç
ʿAḳl niçün naḳaledür her demde pīç

Hiç olmaz Ḥaḳḳı bilmek ʿaḳl ile
ʿÖmri geçmişdür niçün kim naḳl ile

Hiç işitmek görmek-ile bir degül
Görmek işitmekle hem-ser degül

Nesne bilmez ʿaḳl bir naḳḳāldur
Gör māder-zāde bir baḳḳāldur

Yetişen aña virür giçmez direm
Külḫanı miskīn ṣanur bāġ-ı İrem

N 93[b]

Dil göginde ʿaşḳ bir bedr-i aydur
Her ki ol ʿāşıḳ degül bed-rāydur

---

[201] [769] cānları bī-bākler: cānları bī-ḥarf pür-bākler: M. [770] ʿāşıḳ-ı: ʿāşıḳ u MK. [773] ditreşür: ditreşir M. [775] yoḳ: yoḫ MK. [776] yoḳ: yoḫ MK. [780] māder-zāde bir: māder-zād u MK. [782] ol ʿāşıḳ: evvelden MK.

ʿAyn-ı ʿaşkuñ her kime kim göz ḳaḳar
ʿĀşıḳ idüp varlıġın küllī yaḳar

MK 89[b] ʿĀşıḳ idi olmadın cān u cihān
Ġamze-yi ġammāz ʿayn-ı ʿaşḳa cān

Medḥ iden cān u göñülden ey aḫi
Kim durur bunları gel gör ey aḫi

Ol şarābından Ḥaḳuñ mest-i müdām
Ayıġ olmayup olan mest müdām

Ḫamr-ı Hūyı her nefes nūş eyleyen
Her dem özin mest ü medhūş eyleyen

Pīşvā-yı enbiyā u mürselīn
Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn

M 92[b] Sözi dāyim ḥüccet ü burhān olan
Sevmek anı dīn olan īmān olan[202]

Ṣādıḳu'l-ḳavl u emīn-i dü cihān
Sözi özi kimi olan cān-ı cān

Āsmān-ḳadr u şeh-i seyyāre ceyş
Āfitāb-ı Hāşimī māh-ı Ḳureyş

Evliyāullāhı medḥ iden müdām
İçüben aḳdāḥ-ı esmādan müdām

Maʿden-i mihr ü vefā kān-ı ṣafā
Ḥaḳḳ teʿālānuñ ḥabībi Muṣṭafā

Laʿldur pūş u gehī pāşı müdām
Açup içüp dem-be-dem cām-ı müdām

اِنَّ اللهِ شراباً للخواص
Dir idi idüp müdāmı iḫtiṣāṣ

Anuñ ehlullāh şarābıdur adı
İçenüñ gitmez damaġından dadı

N 94[a] Gerçi adıdur anuñ ey yār ḫamr
Ol degüldür k'içe anı Zeyd ü ʿAmr

Müdmin-i ḫamr olanuñ oldur müdām
İçüben bī-hūş ola mest-i müdām

---

202 783 ʿaşḳuñ: ʿaşḳ M. 783 ḳaḳar: ḳaḫar MK. 783 yaḳar: yaḫar MK. 789≈790 MK. 795a "Allah'ın has kulları için tarifsiz bir içecek vardır."

MK 90[a] Cām-ı Hūdan ḫamr-ı Hū nūş eyleye
Hū kelāmın her nefes gūş eyleye

Cürʿa-nūşıdur melekler bunlaruñ
Kemterin cāmı felekler bunlaruñ

Kim ide vaṣf anlaruñ meclislerin
Demlerin hem-demlerin mūnislerin

Anları vaṣf itdi çünkim Muṣṭafā
Vecd ü ḥālet menbaʿı kān-ı ṣafā

Meylerin sāġarların ṣoḥbetlerin
Sāḳī-yi bāḳīlerin ʿişretlerin

M 93[a] Mey kim anı nūş idüp erbāb-ı ḥāl
Vecd iderler mest olup bī-ḳīl u ḳāl

Mey-gede ol ḫamra dir bintü'l-viṣāl
Anı iç ṣūfī ḥelāl olsun ḥelāl

Ol meyüñ cāmı Cemālullāhdur
Andan ancaḳ bir içen āgāhdur

İçseler ol meyden esrürler ḫamu[203]
Ḥaḳḳ bilür ḥālin olaruñ ey ʿamū

Olsalar serḫoş iderler ḫoş ṭarab
İşleridür ʿıyş u ʿişret bī-taʿab

Anlar ol meyden ṭaparlar ṭayyib ʿayş
İrişür anlara baʿde'l-ʿayş ṭayş

Andan içüp yetişürler ḥażrete
Ulaşurlar bir dükenmez niʿmete

Anlara pes ḥāṣıl olur ittiṣāl
İrişüp anlara andan infiṣāl

N 94[b] Ḥāṣıl olur anlara andan fenā
Ol fenādan ḥāṣıl olur ḫoş beḳā

Begler olurlar velīkin müstemir
Oluban ʿind-i melīkin muḳtedir

MK 90[b] Adları begler begidür müstedām
ʿAyş iderler nūş idüp cām-ı müdām

---

[203] [807] ḫamu: ḳamu N. [810] dükenmez: tükenmez MK. [811] irişüp: irişür MK. [811] infiṣāl: infiʿāl M. [813] Kamer suresi 55. ayete iktibas var.

Anlaruñ işi müdāmī ʿayş olur
Her ne kim nūş ideler bī-nīş olur

Ṭapuban yeksān ḥayāt-ı ṭayyibe
Ṭapdılar ey cān ḥayāt-ı ṭayyibe

ʿAşḳ yārī ḳılup ey cān anlara[204]
Ḫoş liḳā gösterdi cānān anlara

Özleri ser-cümle olup zeyn-i ʿaşḳ
Oldılar ey cān ser-ā-ser ʿayn-ı ʿaşḳ

M 93[b] Demleri Hū Hū dimek gū gū degül
Hūları sen didigüñ Hū Hū degül

ʿAşḳ ilitür ʿāşıḳı bu menzile
Pes yöri ʿaşḳ-ıla ʿāşıḳlıḳ dile

Ṭālibā terk itmeseñ ger varını
ʿAşḳ ḳanda gösterür dīdārını

Bir nefes terk itme ʿaşḳı ʿāşıḳ ol
Yöri maʿşūḳuñ yolında ṣādıḳ ol

Rūşenī ṭapdı yanup ʿaşḳ odını
Rūşenīdür nār-ı ʿaşḳuñ odunı

Nār-ı ʿaşḳuñ odunı ʿuşşāḳdur
Niçeler ʿaşḳ odına müştāḳdur

ʿAşḳ nārı yaḳanı yaḳmaz Caḥīm
ʿAşḳ odıdur ʿāşıḳa nāz u naʿīm

ʿAşḳ odı ṣūretde gerçi nārdur
Nūrdur maʿnāda hem gül-nārdur

N 95[a] Nār-ı ʿaşḳuñ ʿāşıḳuñ gül-nārıdur
Bāġ u bostānı gül-i gül-zārıdur

Nūr-ı çeşm-i Rūşenīdür nār-ı ʿaşḳ
Dīdesinden gitmesün envār-ı ʿaşḳ

MK 91[a] Rūşenīye ey Kerīm-i kār-sāz
Vir olaruñ gibi bir ḫoş söz ü sāz

Sūz-nāk it anlaruñ gibi sözin
Anlaruñ gibi idüp ḫoş-ḫū özin

---

[204] 817 cānān: ey cān MK. 820 ʿāşıḳlıḳ: ʿāşıḳlıḫ MK. 825 yaḳanı yaḳmaz: yaḫanı yaḫmaz MK. 827 ʿāşıḳuñ: ʿāşıḳı MK. 827 gül-nārıdur: gül-nārdur MK. 827 gül-zārıdur: gül-zārdur MK.

Anlaruñ Hūyı kimi it Hūyını
İdüp anlar būyı kimi būyını

Anda ol dem ki ḳala bir Hū hemān
Gelmek isteye aña ḫᵛāb-girān

Yā Rabb anı ḳoma ol dem bī-kesī
Ol dem ol bī-keslerüñ sen kimsesi

M 94[a] Senden özge olabilmez bir kesī
Kimsenüñ ol demde yā Rabb kimsesi

Pes gerek kim sen olasun aña kes
Ey penāh-ı her kes u feryād-res

Çünki ol ola saña ol demde kes
Rūşenī-vār dınma daḫı sözi kes

Der ṣıfat-ı Hū[205]

Hū dehānı ġāliye-āsā ider
Ḫoş dem u müşgīn u ʿanber-sā ider

N'idügin Hūnuñ ne bilsün ehl-i gil
Hūyı bilmege gerekdür cān u dil

İsm-i Hū güldür tenüñ gūyā ki gil
Gil ḳarīn olsa güle ey zinde dil

Her dem ol gilden gelür ḫoş bū-yı gül
Mest ider ol bū-yı gül mānend-i mül

N 95[b] İçen ol mülden olup mest müdām
Bī-ḫod u medhūş olup mest-i müdām

Muṣṭafādan ṭapdı çün Bū Bekr bū
Didi هذا ليس وجه كاذب

MK 91[b] Aḥmed-i Muḫtār dönmişdür güle
Beñzeyüp evlādı anuñ bülbüle

Aña çün ṭapdurdı Ḥaḳḳ bū-yı güli
Bū-yı gülden aña içürdi müli

İçüp ol mülden ḥabībi tanıdı
Derd-mend-idi ṭabībi tanıdı

---

[205] [831] kimi: gibi M. [833] ol: -MK. der-ṣıfat-ı Hū: çend beytī der-ṣıfat-ı Hū gūyed MK. [842] "Bu yüz, yalancı yüzü değil."

Her ki bir cürʿa o mülden dadmadı[206]
Bir ḳadem Ḥaḳḳdan yaña ol admadı

Olmadı ol Muṣṭafānuñ hem-demi
Bulmadı şādı u gitmedi ġamı

M 94[b]

Der taʿrīf-i ṣāḥib-i irşād

Gel gel ey cūyā-yı cām-ı ḫamr-ı Hū
Cām-ı ḫamr-ı Hūyı iden cüst ü cū

Ey ḫarābāt-ı fenānuñ ʿāşıḳı
ʿAşḳ-ı maʿşūḳ-ı beḳānuñ ṣādıḳı

Dostı şeydālıġuñ rüsvālıġuñ
Düşmeni raʿnālıġuñ dānālıġuñ

İsteyen her demde istiġrāḳını
İsteyüp Hū ḫamrınuñ saġrāḳını

Gel ḫarābāta münācāt itmege
ʿAşḳla ḫoş ʿarż-ı ḥācāt itmege

Gel ḫarābāta ḫarāb it özüñi
Bī-ḫod u deng ü yebāb it özüñi

Çeküben rıṭl-ı girānı serḫoş ol
Ḫoş sebük-rūḥ oluban ṭap ʿaşḳa yol

N 96[a]

Cām-ı Hū içmek ṭarīḳin gūş ḳıl
Gūş idüp ḫoş özüñi medhūş ḳıl

MK 92[a]

Nūş-ı cām-ı Hūyı yaʿnī Rūşenī
Saña disün ey gözümüñ rūşeni

Hiç işitmedüñ meger ey bü'l-ḥasen
اطلبوا العم ولوبالصّینی sen

İste ṭap bir ḫūb pīr-i mey-fürūş
K'anda ḫum-ı mey gibi ḫoş ola cūş

Bir nefes terk itmeye meyḫāneyi
Bir dem elden ḳomaya peymāneyi

---

[206] 846 dadmadı: ṭatmadı N. der taʿrīf-i ṣāḥib-i irşād: der beyān-ı esrār-ı Hū u taʿrīf-i ṣāḥib-i irşād ez-ceht-i mürşid-i kāmil gūyed MK. 849 ṣādıḳı: ʿāşıḳı MK. 854 ṭap: ṭut MK. 856 disün: dilesün M. 857b "İlmi Çin'de de olsa arayınız."

Ḥüsn ü ḫulḳ u ḫūyı cümle ḫūb ola
Sözi her demde mey ü maḥbūb ola

Ḫoş müdāmı nūş ide cām-ı müdām
Müdmin-i ḫamr ola yaʿnī kim müdām

M 95[a] Lā ʾubālī-vār içe Hū ḫamrını
Nuḳl idüp ʿaşḳuñ müdāmī temrini

Vara Hūyı bī-vesīle ḥażrete
Ulaşup ġarḳ ola baḥr-ı raḥmete

Bile neymiş lafẓ-ı Hū maʿnā-yı Hū
Aña göstermiş ola Hū ḫūb-rū

Mevc urup deryā-yı Hū andan müdām
Cūş ide ṣahbā-yı Hū andan müdām

Gāh andan ḫum ola pür geh sebū
Gāh cām u geh piyāle geh gedū

Bāz-ı Hūyı idüben pervāz-ı Hū
Sözle her demde idüp sāz-ı Hū

Her dem olup anda güft ü gū-yı Hū
Ney deminden ṭapmış ola bū-yı Hū

Dāimā bessām u ḫoş beşşāş ola
Rind olup evbāş ola ḳallāş ola

N 96[b] Geh ḳalender-vār geh abdāl-vār
Yidürüp içüre destinde ne var

MK 92[b] Meclisinde devr ide cām-ı ṣafā
İrişüp her kişiye feyż-i Ḫudā

İde ʿālem ḫalḳını bir demde mest
Nīst idüp evvel ide ṣoñra hest

Ḫāṣṣ u ʿāma olup inʿām ʿām
Bir baḳa dimeye كالانعام عام

Cümleyi ser-mest-i esrār eyleye
Server ü sırdaş u serdār eyleye[207]

Ġālib ola cez̲besi ü cūşişi
Eylemiş ola beġāyet gūşişi

---

[207] [860] ḫūyı cümle: cümle ḫūyı N. [865] cūş: ḫoş M. [867] idüp: ide MK. [870] destinde: destinden M. [873b≈874a] M. [873] baḳa: baḫa MK. [873] ḫāṣ: ḫāṣṣa M. [874] M nüshasında bu beyit der-kenar olarak geçmektedir.

Bile esmānuñ ḳamu eṭvārını[208]
Pīrden işitmiş ola varını

İʿtiḳādı ḫūb ola ḫoş pāk u ṣāf
Söylemeye söylese sözi güzāf

M 95[b] Dime ṣūfī kimde kim var lāf u lūf
Ḫod-nümālıḳ ḳaltaḳalıḳ kāf u kūf

Ṣūfī olmaz kişi geymek-ile ṣōf
Özin ögüp itmek-ile kāf u kūf

Bidʿat-ile olmaya ālūde hem
Olmaya tā bidʿat-ile müttehem

Ehl-i bidʿat idemez irşād hiç
Bidʿat-ile çün olupdur pīç pīç

Hem ola ʿilm-i şerīʿatden ḫabīr
Tā ola ʿilm-i ṭarīḳatden baṣīr

Ne igen yumşaġ ola ne ḫod dürüşt
Yüz ola olmaya kimse ile püşt

Himmeti ʿālī ola olmaya pest
Ne küşāde-dest ola ne beste-dest

N 97[a] Olmaya müsrif yirine ḫarc ide
Cehd ide pīri giden yola gide

MK 93[a] Müşfiḳ u miskīn ola ehl-i kerem
Ḫulḳı pīş ola velīkin ḫışmı kem

Ne igen açıḳ ne igen künd ola
Ne igen zeyrek ne igen künd ola

Ġālib ola dem-be-dem ʿaşḳ-ı Ḫudā
Ḫāṭırı levḥında gide māʿadā

Ḫˇāb-ı ġaflet ehlini bīdār ide
Gözlerini lāyıḳ-ı dīdār ide

Ayrılup telvīn ü temkīnden tamām
Ṭutmış ola özüñe telvīnde maḳām

---

[208] [876] ḳamu: ḫamu MK. [877] sözi: sözin MK. [882] ṭarīḳatden: ṭarīḳatde MK. [883] yumşaġ: yumşaḳ MK. [887] açıḳ: açıḫ MK. [887] künd: ḳand MK. [888] -MK. [889] ḫˇāb-ı ġaflet: ḫˇāb MK. [890] tamām: müdām MK. [890] ṭutmış: dutmış MK.

Şems kimi ola telvīnde müdām
Cām-ı Hūdan içüben cām-ı müdām

Hüve fī şāndan ola sözi müdām
Hüve fī şāndan içüp cām-ı müdām

M 96[a] Ola seyri seyr-i maḥbūbı anuñ
Yolı ola yollaruñ ḫūbı anuñ

Olsa ger seyri muḥibbi ey civān[209]
Dime aña şeyḫ-i mānend-i fulān

Mest olup Hū Hū diyende hā müdām
Esriye Hūyından anuñ ḫāṣṣ u ʿām

Cez̠besi ṭuta cemīʿ ʿālem yüzin
İşidüp mest olalar anuñ sözin

Kimi vālih kimi sergerdān ola
ʿAşḳ-ı Ḥaḳḳla başdan ayaġa ṭola

Bir nefesde irgüre maṭlūbına
Yārine maḳṣūdına maḥbūbına

Sirke ṣatmaya kedū-yı ḫal kimi
Baḳmaya bir kimseye aḥvel kimi

N 97[b] Sirke ṣatan şeyḫ olaydı ey ṣabī
Şeyḫ olurdı ser-be-ser sirke ḳabı

Dime her şeyḫem diyene şeyḫ sen
Her ḳara ḫırḳa giyene şeyḫ sen

Her ele ṣunma elüñ yaʿnī ki var
Ṣanma ey ṭālib her elde nesne var

Ḫalvetī ola meger seyyid bigi
Pişmiş ola ḳalmamış ola çigi

MK 93[b] Rūşenī-yi bī-kes ü miskīn faḳīr
Derd-mend ü ʿāciz u ḫˇār u ḥaḳīr

Seyyid-i sādāt Seyyid Yaḥyāya
İrmese irişmez-idi Mevlāya

Seyyid-i sādāt Yaḥyā gibi ol
Ne görübdür ne göriser özge ol

[209] [891] kimi: gibi M. [894] olsa: ola M. [894] muḥibbi: muḥabbeti M. [895]-[896] -MK. [899] baḳmaya: baḫmaya MK. [903] pişmiş: bişmiş N. [906] -MK.

Pāklikde Yaḫyā-yı S̱ānī idi
Cān u dilden şākir ü s̱ānī idi

M 96[b]
Seyyid-i sādāt u sādātuñ başı
Aña ṭoġru baḳmayan oldı şaşı

Evliyānuñ serveridür ol hümām
Andan almışdur murādı ḫāṣṣ u ʿām

Ey ḥasen budur sözümüñ aḥseni[210]
Seyyidüñ perverdesidür Rūşenī

Seyyidüñ evlādınuñ aṣḥābınuñ
Her ne var ʿālemdeki aḥbābınuñ

Bir kemīne bendesidür Rūşenī
Bī-riyā ü sümʿa bī-māʾ ü menī

Rūşenīyem bu murādum ey Ġanī
Seyyidüñ izinden ayırma meni

Rūşenīyi yā Rab it mest-i müdām
Hū diye ha oluban mest müdām

N 98[a]
Sözini söyleye mest-i Hū olup
Ḫum-ı ḫamr-ı Hūyla her dem ṭolup

Ḫum-ı mey gibi müdāmī ide cūş
Serḫoş olup eyleyüp cūş u ḫurūş

Gitmeye hergiz elinden cām-ı Hū
Her nefesde irişüp inʿām-ı Hū

Düşmeye bir dem elinden kās-ı Hū
Geh içe saġrāḳ-ı Hū geh ṭās-ı Hū

Gāh içe bī-ṭās u bī-ḳāse müdām
Bī-ḫod u medhūş ola mest-i müdām

Ḫoş ḫarābātī olup içüp müdām
Oluban meyḫānede mest-i müdām

Meclisinde dāimā ʿuşşāḳ ola
Devr iden saġrāḳ u istiġrāḳ ola

MK 94[a]
Ṭapa kerem Rūşenī tā rūşeni
Ḫoş dilinde ḫoş ide ʿaşḳ-ı Ġanī

---

[210] 908-909 -MK. 910 sözimüñ: sözümüñ MK. 913 meni: beni M. 916 ide cūş: cūş idüp N. 918 geh: gāh MK. 920 olup: ola MK. 920 mest-i müdām: mest ü ḫarāb MK. 922-923≈936-937 MK. 922 ḫoş: cūş N. 922 ide: idüp MK.

M 97[a] Cām-ı Hūdan oluban mest-i müdām
Söyleye ʿaşḳı olup mest müdām

Pāy-kūpān yār kūyında müdām
Geşt ide olubanı mest-i müdām

Sırr-ı ʿaşḳı bī-ḫod olup fāş ide
Lāʾubālī-vār özin evbāş ide

N'idügini söyleye ʿaşḳuñ müdām
Müdmin-i ḫamr oluban içüp müdām

Mest-i ʿaşḳ olanda ʿaşḳı Aydınī
Şerḥ ideni tanı kimdür Rūşenī

ʿAşḳ gelse cümle sırrlar fāş olur
ʿAşḳa elbetde düşen evbāş olur

ʿAşḳ gelse çek ḫıred çeşmine mīl
Ḫānümānına çeküp engüşt-i nīl

N 98[b] Ḳanda gelse ʿaşḳ ʿaḳl andan ḳaçar[211]
ʿAşḳ ʿaḳluñ n'eylesün sırrın açar

Veh ne ḫoşdur deng ü sergerdān-ı ʿaşḳ
Mest-i ʿaşḳ u vālih u ḥayrān-ı ʿaşḳ

Ḳanda vardur ney gibi nālān-ı ʿaşḳ
Āh u efġān ṣāḥibi sūzān-ı ʿaşḳ

Ney gibi her kimde vardur dāġ-ı ʿaşḳ
Aña göynür deşt-i ʿaşḳ u ṭaġ-ı ʿaşḳ

ʿAşḳdur bir āteş-efrūḫte
ʿĀşıḳa andan dinüpdür sūḫte

MK 94[b] ʿAşḳ sevdāsı ʿaceb sevdā-imiş
Her ki ol ʿāşıḳ degül rüsvā-imiş

ʿAşḳı ʿaşḳ ehli gerekdür diñleye
Diñleyüp ʿaşḳuñ sözini iñleye

İñleye ney gibi ḫoş ḫoş sūzla
Söz-i derd-āmīz u cān-efrūzla

M 97[b] Dime bilmez sırr-ı ʿaşḳı hiç kes
Rūşenī lāf urma dek dur sözi kes

---

[211] 930 andan: anda M. 933 vardur: ḳondı MK. 933 deşt: dest M. 933 ṭaġ: daġ MK. 938 dur: ṭur MK.

Ḥikāyet der telvīn-i ṣāḥib-i irşād

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

Dimiş ol kim Fuṣūṣuñ eyesidür
Ki telvīn donı aña geyesidür

Diyen bir vāḳıʿamdur hem Fuṣūṣa
Muṭābıḳ olan aḳvāli nuṣūṣa

Futūḥātı ki dinür aña Mekkī
Anuñ bir vārididür ṭutma şekki

Bulupdur çoḳlar anuñla Ḥaḳa yol
Ki beş yüz elli ṭoḳuz bābdur ol[212]

Anuñ bir cild iderler altı bābın
Ne deñlü cild olur gör bir kitābın

N 99ª İden üç vechle Ḳurʾānı tefsīr
Olan tefsīrle her ḳalb tef-i sīr

Tamām olanda ol tefsīr-i tenzīl
Adın ḳoyan Kitāb-ı Cemʿ u Tafṣīl

Ki her bir āyeti üç vechle ol
İdüp teʾvīl u ḫalḳa gösterüp yol

Didi evvelki teʾvīle Celāl ol
Diyüp ikinci teʾvīle Cemāl ol

Tamām idüp Celāl-ile Cemāli
Didi üçinci teʾvīle kemāli

Diyen Ḳurʾānda bir tekrār elif yoḳ
Olan ṣadrında ʿilmi Tañrınuñ çoḳ

Velāyet bende ḫatm oldı diyendür
Nebāt u ḳandla şekker yiyendür

MK 95ª Kemālātın aña göre ḳıyās it
Ki telvīnden özüñe bir libās it

M 98ª Fuṣūṣunda getürmişdür bu sözi
Giyüp telvīn libāsını öz özi

---

[212] [939] donı: ṭonı MK. [940] bir: hem N. [940] aḳvāli: aḥvāli MK. [942] çoḳlar: çoḫlar MK. [947] teʾvīle: tefsīre MK. [949] yoḳ: yoḫ MK. [949] çoḳ: çoḫ MK. [950] ḳandla: ḳand u MK. [950] şekker: şekkerler MK.

Budur şeyḫuñ sözi ey yār-ı ṣādıḳ
Ki olmaġıl münāfıḳ ol muvāfıḳ

Özüñden öñ çıḳar telvīn libāsın
Al andan egnüñe temkīn ʿabāsın

Gidüp telvīn gelenden ṣoñra temkīn
Gerek mürşid olanda yine telvīn

Ki tā irşād idebile Ḫudāya
Olup meşrebde beñdeş Muṣṭafāya

Ki telvīn olmayınca olmaz irşād
Nebīnüñ rūḥıdur bu söz-ile şād

Niçün k’ol cümle ʿālem pīşvāsı[213]
Ḥabībi müctebāsı rehnümāsı

N 99[b] Dir idi ربّ ذدنی علماً ey cān
بحکم قلّ یوم هوفی شان

Resūluñ ربِّ ذدنی didügünden
Müdāmī şehd ü şekker yidügünden

Bu görinür resūluñ bu sözinden
Bu söz geldügi gidince özinden

Müdāmī mürşide telvīn gerekdür
Ṣaḳın sen ṣanma kim temkīn gerekdür

Nişe kim ربِّ ذدنی’de olup pīç
الاهی ذدنی علماً dimedi hiç

O ʿālem ḫalḳınuñ püşt ü penāhı
Didügi Rabb dimedügi İlāhī

Olup s̱ābit-ḳadem telvīnde dün gün
Ki telvīnde istedügidür temkīn

Münācāt idüp ol baḥr-ı maʿānī
Didügidür daḫı ey yār-ı cānī

M 98[b], MK 95[b] Temekkün vir baña telvīnde yā Rabb
Ki dūr olmayam olam saña aḳrab

Dimekdür vir baña telvīnde temkīn
Maḳāmum ola dāyim tā ki telvīn

---

[213] 954 çıḳar: çıḫar MK. 954 ʿabāsın: libāsın MK. 958 ʿālem: -M. 959a ربّ ذدنی علماً: “Ey Rabbim, ilmimi arttır.” 962 ṣaḳın: ṣaḫın MK. 966 -MK. 966 maʿānī: maḳanī M.

Ḥikāyet-i diger der telvīn

mefāīlün/mefāīlün/feūlün

(.---/.---/.--)

Gel ey telvīne münkir yine işit
Var aña göre sen daḫı bir iş it

Getürdüm yine bir gün kimi şāhid
Anı ḫuffāş olan görmez müşāhid

Baḳamaz şeb-pere şemsüñ yüzine[214]
Getürür çün ḳamaşmaḳlıḳ gözine

Meger mollā ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī
Olan ṭāvūs-ı ḥażret-i nefs-i būmī

N 100[a] Mübārek sevgülü ḳulı Ḫudānuñ
ʿAlīsi ʿilm içinde Muṣṭafānuñ

Beyāżu'l-vech yaʿnī ʿilmi ṣalan
Sevādu'l-vech anuñ yirine alan

Meşāyıḫ arasında şeyḫ-i meczūb
Göñüllerde ḳamu maḥbūb u merġūb

Ṭarīḳatde olan meczūb-ı sālik
Olup maʿlūmı mecmūʿ-ı mesālik

Mürīd-i seyyid-i sādāt-ı ʿālem
Murād-ı mürşid-i evlād-ı ādem

Ḳarındaşı ulusı Rūşenīnüñ
Küçücekden mürebbāsı Ġanīnüñ

Ḳamudan Rūşenīnüñ sevgülüsi
Şerīʿatde ṭarīḳatde ulusı

Yaḳan nūr-ı ḥicābı yüzi nūrı
Ḳaravaş olan Uçmaḳdağı ḥūrī

M 99[a], MK 96[a] Fenā ṭapan geçen küllī özinden
Ṣafāya varılan dāyim sözinden

O pula ṣaymayan altun u sīmi
Ṣafā deryāsınuñ dürr-i yetīmi

---

[214] ḥikāyet-i diger der telvīn: der telvīn-i diger mi-gūyed MK. [969] sen daḫı: sen de aḫi M. [971] baḳamaz: baḫamaz MK. [971] ḳamaşmaḳlıḳ: ḳamaşmaḫlıḫ MK. [974] ʿilmi: ʿilm MK. [974] yirine: seyrine M. [975] ḳamu: ḫamu MK. [979] ḳamudan: ḫamudan MK. [980] yaḳan: yaḫan MK.

Yetişdüren içüp ʿaşḳ-ıla bāde
Mürīdi bir dem içinde murāda

Ṣafālar depreden āh eyleyende
Yürekler oynadan vāh eyleyende

Ṣalanda ḳolını bir kezde yüz yüz
Töken ẖalḳı yüzi üstine düpdüz

Giden vecde ẖalāyıḳ ṣoḥbetinde
Ṣafāsız kimse olmayan ḳatında

Leṭāyif kānı deryā-yı ḥaḳāyıḳ
Daḳāyıḳda olan ġāyetde fāyıḳ

N 100[b]
Diyen derd-ile her dem n'ideyin dost
Gören her şeyʾi maġz u görmeyen post

Otururken ayaġ üstine dursa
Durup ẖoş vechle bir naʿra ursa[215]

Varurdı vecde ger ola ḳara ṭaş
Gören bī-iẖtiyār iderdi sābāş

Ṭutanda şevḳle ṣoḥbet-i müdāmī
İçüp ʿaşḳ-ıla saġrāḳ-ı müdāmı

Dir-idi germ olup ẖoş ʿāşıḳāne
Güzel sözler dir-iken ṣādıḳāne

Meni yā Rabb telvīnden ayırma
Ḳapuñda ḳulluġuñdan bir dem ırma

Biz andan niçe kez bunı işitdük
Varup aña göre biz de iş itdük

Siz anı ṣanmañuz ey ehl-i temkīn
Ola maḳṣūd aña evvelki telvīn

M 99[b], MK 96[b]
O telvīni diler mi sālik olan
Meveddet milketine mālik olan

O telvīni dilemez mürşid olan
Ḥaḳuñ yolında dün gün rāşid olan

Müdām olan dilinde mest olanda
Ḫumı ẖamrı ile ʿaşḳuñ ṭolanda

---

[215] [989] durup: ṭurup MK. [991] ṭutanda: dutanda M. [998] ṭolanda: dolanda N.

Sevādu'l-vech fī'd-dāreyni geçdüm
Ḫum-ı faḳr u fenādan ḫamr içdüm

Enāniyyet ṭonın yaʿnī ki ṣaldum
Anuñ yirine yoḳluḳ donın aldum

Ṣalup temkīn ü telvīnüñ palāsın
Geyüp ʿaşḳ-ıla telvīnüñ libāsın

Dün ü gün ḫalḳı Ḥaḳḳa ündürem men
Velī ben didügüme ṭutma daḳ sen

N 101[a] Degül ben didügüm benlikden ola
İşāretdür hemān bir ṣaġ u ṣola

Nebīnüñ didügi kimi müdāmī[216]
Ene'd-dāʿī içüp cām-ı müdāmı

Ḥikāyet vechi iledür didügi
Diyüp maḥv u fenā ḫᵛānın yidügi

Sen özüñ gitdügüñ yola dime yol
Sözüm ṭut çoḳ gider ṣaġa ṣola yol

Bu yol kim sen gidersün gitmeseñ yeg
Bu iş kim sen idersün itmeseñ yeg

Özüñden itme iş özgeye danış
Olasun tā ki sen de ehl-i dāniş

Eger cehd-ile olsañ ehl-i dāniş
Danışma özgeye özüñle danış

Özüñüñ cehlini var ʿilme ṣayma
Bu ḫışm u kibr ü kīnüñ ḥilme ṣayma

M 100[a], MK 97[a] İder bilmedüginden her ki güftār
Aña ādem dimeñ diñ ḫırs u keftār

Gerekdür ādemī olanda girdār
Ki virmez fāʾide bil ḳurı güftār

İdenler daʿvā-yı ʿaşḳ-ı İlāhī
Diler ḳaḍı-yı vaḳt iki güvāhī

Biri ẕikr-i müdām ey merd-i ẕākir
Biri fikr-i tamām ey maḥż-ı fākir

---

[216] [1000] ṭonın: donın M. [1000] yoḳluḳ: yoḫluḫ MK. [1000] donın: ṭonın MK. [1004] kimi: gibi M. [1006] çoḳ: çoḫ MK. [1006] gider: varur MK. [1006] ṣaġa ṣola: ṣaġ u ṣola MK. [1012] ḳurı: ḳuru N.

Muvāfıḳ olmasa ger lafẓ u maʿnī
Ḳabūl ider mi ḳaḍı anı yaʿnī

Ṣaḳın ḳaḍı ḥużūrunda güvāhuñ
Yalan çıḳup senüñ urmaya rāhuñ

Gel itme daʿvā-yı bī-maʿnīyi sen
Daḫı söyleme mālāyaʿnīyi sen

N 101b

Yiter ol yöri var pālūde-yi ʿilm
Ki tā olmayasun ālūde-yi ʿilm

Olup mest-i ʿamel müstaʿmel olma
Sözüm ihmāle ṣayma mühmel olma[217]

Seni ḳurutdı ḳurı güft ü gūyuñ
Nedendür ʿāleme çıḳmadı būyuñ

Nihān olmaz dimişler būy-ı müşgi
Ṣanursun sen meger kim müşg-i püşki

Cihānı ṭutdı ammā ḳīl u ḳālüñ
Görünmez ara yirde hiç ḥālüñ

Ne kişi kim düşer ol ḳīl u ḳāle
Bilüñ ol vāḳıf olmaz hiç ḥāle

Ne bilsün ḳāl ehli ehl-i ḥāli
Çü yoḳ ḥāli velī çoḳ ḳīl u ḳāli

Ḫıred ehli ne bilsün ʿaşḳ ḥālin
Çü bilmez öz kelāmınuñ meʾālin

M 100b, MK 97b

Bir elde iki ḳarpuz ṭutmaġ olmaz
Yemegi çeynemedin yutmaġ olmaz

Yapışsañ ḳāle elbetde ḳaçar ḥāl
Ṣıġışmaz ḥāṣılı bu ḥālle ḳāl

---

[217] 1016 ṣaḳın: ṣaḫın MK. 1016 güvāhuñ: güvāhī M. 1016 çıḳup: çıḫup MK. 1019 ihmāle: ihmāl M. 1019 ṣayma: ṣalma MK. 1020 çıḳmadı: çıḫmadı MK. 1023 vāḳıf: vāḳit M. 1024 yoḳ: yoḫ MK. 1024 çoḳ: çoḫ MK. 1026 yutmaġ: udmaġ MK. 1027 ḳaçar: giçer MK.

Der-taʿrīf-i mollā ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

İşit buña münāsib bir ḥikāyet
Gereklüdür direm saña beġāyet

Meger ol kim Ḫudā itmişdi maḥbūb
İdüp ḥāl ehli arasında meczūb

Gelüp ṣoñra ḳamudan sebḳat itdi
Velīler ṭulbınuñ öñince gitdi

Olup ẓāhirde bāṭında müzeyyen
Olup her yirde meşhūr u muʿayyen

N 102[a] Olup Aydın ilinde āşikāre
Virendür şöhreti Güzelḥiṣāre

Ol eyledi bil anı ey ḳarındaş
Ṭarīḳ-i Ḫalvetī gizlü-iken fāş

Ḳarındaşı ḳarīni Rūşenīnüñ
Enīsi hem-nişīni Rūşenīnüñ

Adı olan ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī
İden taḥṣīl mecmūʿ-ı ʿulūmı

Der baḥr-ı diger vaḳiʿ şod[218]

Gösterüp ḫoş ḫoş baña luṭf-ıla yol
Söyledi قل ربّ ذدنی علماً ol

Baña yüz gösterdi ḫoş vechle ḫoş
Maʿnā-yı قل ربّ ذدنی علماً uş

MK 98[a] Bu dimekdür ey gözümüñ rūşeni
İstemekden olmayup ḫālī meni

M 101[a] Ṭap temekkün cehd idüp telvīnde
Ḳāniʿ olup ṭap otur temkīnde

---

[218] [1030] ḳamudan: ḫamudan MK. [1031] olup: olan MK. der baḥr-ı diger vaḳiʿ şod: der baḥr-ı diger vaḳiʿ şode der-beyān-ı telvīn ü temkīn MK. [1036] قل ربّ ذدنی علماً: “De ki, Rabbim ilmimi arttır.” Tâhâ Suresi 114. ayet. [1038] ḫālī: ḥālī M, N.

Anuñ-içün direm içüp ḫoş müdām
قل ربّ ذدنى علماً ey cān men müdām

Giçüben telvīn ü temkīnden tamām
Ṭutmışam bir özge telvīnde maḳām

Ḳoma yā Rabb bizi temkīnde
Pes temekkün vir bize telvīnde

Kesme yaʿnī feyżüñi bizden müdām
Bir nefes kim olmasun andan müdām

Çünki feyżüñdür senüñ yā Rabb müdām
Olmasun pes boş pür olsun müdām

Ḫoş bilür dānā nedendür bu denī
Līk bilmez hiç nādān u denī

N 102[b] Ḥaḳḳ teʿālānuñ kelāmından tamām
Pes bu maʿlūm oldı bize ey hümām

ربِّ ذدنى dir içüp cām-ı müdām
Aḥmed-i Muḫtār anuñ-çün kim müdām

Buluban Perverdigāra ḫūb yol
Hiç dimedi İlāhī zidnī ol

Mürşid olan kişiye telvīn gerek
Ṣanma ey bilmez kişi temkīn gerek

Ṣaluban temkīni ḫoş ey baḫtiyār
Muṣṭafā telvīni itdi iḫtiyār

Ey meşāyıḫ sözlerinden bilmez er
Muṣṭafādan sen öte geçdüñ meger

Ger diye bir kimse yüz ilde bir
Oldı maʿlūmum benüm ser-cümle sırr[219]

MK 98[b] İremez ne deñlü ḳaṭʿ eylese yol
Muṣṭafānuñ ayağı tozına ol

M 101[b] Men beyāżu'l-vechi elden ṣalmışam
Ḫoş sevādu'l-vech donın almışam

Ṣalmışam telvīn ü temkīn ḫırḳasın
Almışam bir özge telvīn ḫırḳasın

---

219 [1046] tamām: müdām MK. [1052] benüm: diye MK. [1052] ser-cümle: sırr-ile M. [1052] kimse: kimesne M, MK, N. [1054] donın: ṭonın MK.

Mihr-veş olup muraḳḳaʿ-pūş uş
Ṭutaram her dürlü söze gūş-ı ḫoş

Çün ʿaṭā itdi Ḫudā maḥv u fenā
Lāzım oldı dem-be-dem dimek baña

Hiç pūçem nīstem yaʿnī neyem
Gerçi kim vardur vücūdum men neyem

Maḥv olup gitdi ġamāmı şemsimüñ
Tanıdum māhiyyetini nefsimüñ

Ḥaḳḳ teʿālā yine idüp dürlü cūd
Baña maḥv itmiş-iken virdi vücūd

N 103[a] Men direm imden girü ḫoş cūş idüp[220]
Cām-ı telvīni müdāmī nūş idüp

Yimeyüp telvīn ü temkīn bencini
Ṣalup anlaruñ ṣudāʿ u rencini

İçerem telvīn nūş idüp müdām
Oḳuram hel min mezīdi ḫoş müdām

Ḫātime

Yā İlāhī istemen Mıṣr u Dımaşḳ
Rūşenīyem vir baña bir ẕerre ʿaşḳ

İtdi göñlüm istegi püştüm duta
İsterem luṭfuñ eli destüm duta

Bu murādı göñlümüñ senden müdām
Her nefes nūş eyleye cām-ı müdām

MK 99[a] Başuma zülfüñ elin ḳo ey Raḥīm
Kim baña rāḥat irer andan ʿAẓīm

M 102[a] Sen dimişsündür bu sözi ey Mecīd
Men yaḫınam size min ḥabli'l-verīd

Çün bize luṭf-ıla didüñ ey Ḫudā
Bir nefes men olmazam sizden cüdā

---

[220] [1056] ṭutaram: dutaram MK. [1056] ḫoş: hūş MK. [1061] direm: didüm M. [1061] imden girü: andan girü MK. [1061] ḫoş: men MK. [1063] oḳuram: oḫuram MK. ḫātime: ḫātime-yi ney-nāme MK. [1064] bir: -M. [1067] zülfüñ: rıfḳuñ MK. [1067] ḳo: ḳoy MK. [1067] kim: ki MK. [1068] yaḫınam: yaḳınam MK. [1069] olmazam: olmazın MK.

Çün senüñ luṭfuñla biz hem-sāyeyüz
Şemsdür luṭfuñ aña biz sāyeyüz

Müflisüz ġāyetde bī-sermāyeyüz
Sen bilürsün bizi kim kem māyeyüz

Ḫoş bilüp ḥālini bī-sermāyenüñ
Sen bilürsün ḥaḳḳını hem-sāyenüñ

Sen meni bilürsün ey Ḥayy ḳorḳaġam
Olabilmen yalñuz key ḳorḳaġam

Şol bir oġlancıḳ gibi kim ḳorḳup ol
Ḫoş ṣalup anasınuñ boynına ḳol

N 103[b] İstemez ayrılmaḳ andan bir nefes
Her dem olur çün aña feryād-res

Bir nefes pes Rūşenīyi ey Ḫudā
Ḥażretüñden luṭf idüp itme cüdā

Cümle senden ḳorḳar ammā Rūşenī[221]
Öz özinden ḳorḳar ey Rabb-ı ġanī

Nişe kim senden gelür her dem vefā
Rūşenīden gelmez illā kim cefā

Sen cefāsın Rūşenīnüñ ḳıl vefā
Ṭapuña varanda diyüp merḥabā

Kimsenem yoḳ senden özge yā İlāh
İki ʿālemde baña sensün penāh

Bunları naẓm itdügünden Rūşenī
Bu murādı ey gözümüñ rūşeni

İşiden gören anı iḫlāṣla
Fātiḥa oḳuya ʿāmm u ḫāṣṣla

Temmet

---

[221] [1071] māyeyüz: pāyeyüz MK. [1077]-[1080] -MK. [1081] gözümüñ: gözimüñ N. [1082] oḳuya: oḫuya MK. temmet: -M, -N.

[Kalem-nāme]

M 102[b], MK 99[b] **Der-beyān-ı ṣıfat-ı ḳalem**[222]

fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilün
(-.--/-.--/-.-)

Kātibüñ destinde fermān-bürde[y]em
Anuñ-ile zinde ansız mürde[y]em

Gāh ider rūyum sefīd u geh siyāh
Gāh zerd ü gāh sürḫ ü sebz gāh

Geh yügürdür başum üstine revān
Aḳıdup aḳ kāġad üzre ḳara ḳan

Sürḫ-i minḳāram gehī bebġā gibi
Zerd-rū geh nīl-gūn şeydā gibi

Gāh ṣandal rengem ü geh sebz-fām
Ḥāṣılı bu boyanur her renge fām

Yidi levn-ile mülevvindür yüzüm
Yitmiş iki dilden artuḳdur sözüm

N 104[a]
Kātibüñ destinde ḥayyam nāṭıḳam
Sözümi sen ṣanma kāẕib ṣādıḳam

Ṣafḥa-yı kāfūra müşg-efşān menem
Aṣl-ile ferʿ-ile ʿālī-şān menem

Ḫamrını ḫum-ı devānuñ nūş iden
Yola geh egri ü geh ṭoġrı giden

Egri gitdügümde ṭoġrıdur velī
Nişe kim bilmecedür yāruñ eli

Ḫubr-ı ʿilmem mest-i ʿaṣram yā ṣabī
Baña muḥayyirdür piyāle ḥibr mey

Ḳumrı-yı ḳārī menem minḳār-ı ḳīr
Kebg-rū bebġā-zebān ʿanḳā-ṣafīr

---

[222] der-beyān-ı ṣıfat-ı ḳalem: der-beyān-ı ṣafā ḳalem M, der-beyān-ı ṣıfat-ı ḳalem ʿalī sebīlü'n-naṣīḥat gūyed MK. der-beyān-ı ṣıfat-ı ḳalem: "Kalemin sıfatını beyan eder." [3] aḳıdup: aḫıdup MK. [4] zerd-rū: zerd-gūn MK. [6] artuḳdur: artuḫdur MK.

MK 100[a] Laḫnı Dāvuduñ ṣarīrümdür menüm
Çeşmesi Ḥıżruñ żamīrümdür menüm

Çeşme-yi ḥayvān luʿābumdan ḫacel
ʿĪsā-yı Meryem sözümden münfaʿil

M 103[a] Bī-tekellümdür kelāmum her yire
Bī-tekellüfdür selāmum her yire

Gelmişem mecmūʿ-ı ʿālemlerden ilk[223]
Geh ḳalem oḳurlar adum gāh kilk

Ḳomışam başumı dilber yolına
Āferīn idüp eline ḳolına

Zār u sergerdān u pür-sevdā menem
Bī-ḳarār u vālih u şeydā menem

Ṭıfl-iken ḫoş vechle gūyā menem
ʿĪsā-yı Meryem dīnin gūyā menem

Sevdügündendür beni her dem nigār
Ḫūb ser-tā-pā ider naḳş u nigār

Āhū-yı bī-āhūyam men bī-ḫaṭā
Ḫoş Ḫotanda tükürem müşg-i Ḫaṭā

N 104[b] Yoḳ durur ḳorḳum benüm aġyārdan
Ser-firāzam dest-būs-ı yārdan

Gāh cevlān iderem ṭāvūs-veş
Gülşen-i ḳırṭās içinde ḫūb u ḫoş

Gāh çāh-ı nīl-gūne ser-nigūn
Düşüp iderem yüzümi ser-nigūn

Geh semen-zārı benefşe-zār iden
Yāsemīni gāh sünbül-vār iden

Verd-i nesrīne töken ḫoş sünbüli
Sünbül-ile zeyn iden her dem güli

Gāh ẓulümāt-ı devāta Ḥıżr-veş
Girüp içerem ḥayāt ābını ḫoş

---

223 [16] oḳurlar: oḳur M, oḫurlar MK. [16] gāh: gāhī N. [19] gūyā: dānā MK. [20] sevdügündendür: sevdügündür M. [21] M nüshasında beytin yanında der-kenarda "āhū-yı s̱ānī ʿayb maʿnāsınadır" ibaresi bulunmaktadır. [21] tükürem: tükür N, dükürem MK. [21] müşg: misk MK. [22] yoḳ: yoḫ MK. [22] benüm: -M. [26] sünbül-ile: sünbül-ilen M. [26] zeyn iden: zeyn idem N.

MK 100[b]

Baḥr-ı ẓulmetden idende ḫuşka ʿazm
Taḫt-ı ʿāc üzre benümdür bezm ü rezm

Yidi iḳlīme menem şāh u emīr
Mīr-i zerrīndür adum sīmīn-serīr

M 103[b]

İkidür gerçi dilüm birdür sözüm
Özgenüñdür ol da söz bilmen özüm

Şāḫ-ı mercāne zebānumdur şebe
Gāh rūyum rūza beñzer geh şebe

Ayaġum başum başumdur ayaġum
Yār elidür dest-gīrüm dayaġum

Sen meni ṣanma ki murġ-ı lāneyem
Bir ʿaceb ṣāḥib-vücūdam lāneyem

Murġ-i laʿlīn u bilūrīn per menem[224]
Baḥr-ı müşgīn āşiyān-ı maḫber menem

Hem menem esrār-ı ġaybı fāş iden
Kāġaduñ yüzinde göz ü ḳaş iden

Bāġ-bānum idinüp ḳırṭāsı bāġ
Bāġ içinden kesmezem dest ü ayaġ

N 105[a]

Ṣanma tenbel sen meni yāḫūd tenend
Naḳş-bendem naḳş-bendem naḳş-bend

Tīġ u kilk-ile olur her yire ʿazm
Kilk ü tīġ olmasa olmaz bezm ü rezm

Ecvef ü mehmūz u muʿtellim nizār
Gāh maġrūḳam gehī maḳrūn-ı yār

Nāḳış olanda mużāʿafdur baña
Bī-mis̱āl olmaġ u olmaḳ bī-bahā

Ḫoş ḥarīr üzre benem taḥrīr iden
Dürlü sözler söyleyüp taḳrīr iden

Ṣāmitem ṣūretde maʿnāda velīk
Nāṭıḳam ḫoş bī-tekellüf ḫūb u nīk

---

[224] [29] mīr-i zerrīndür: mīr-i zerrīnde M, sīr-i zerrīndür MK. [30] bilmen: bilmez MK. [33] vücūdam: vücūd u MK. [34] M nüshasında maḫber kelimesinin altında “yaʿnī devāt” ifadesi vardır. [35] menem: benem M. [39] muʿtellim: müteʿallim N. [40] baña: maña M. [40] olmaḳ: olmaḫ MK.

MK 101[a]

Rāstī gerçi kejem men hemze-veş
Ṭoġrudur sözüm elif teg ḫūb u ḫoş

Ḳudret-i Ḥaḳḳ baña ol ledün debīr
Baña olmışdur yed-i Allāh dest-gīr

M 104[a]

Ḳaluram yitmiş giderseñ yüzümi
Degme fehm itmez benüm bu sözümi

Başum ayaġum gidende sī ḳalur
İki ḥarfum gidicek bir sī ḳalur

Ḥaḳḳla bāḳī özümden fānīyem
Aduma hem evvelem hem s̱ānīyem

Ebkemem ammā olup raṭbü'l-lisān[225]
Tercümān-ı cān-ı cānam cān-ı cān

Ben ki faṣṣāduñ elinde neşterem
Her dem anda reg-zen u hem maḥberem

Yārla bir şāḫ-ı şūḫam ḫoş-kelām
Yārsız bir ḫuşk-çūyam bī-ḳıyām

Ḫaṭṭ yeridür aṣlına baḳsañ velī
On ikidür ferᶜine ṣunsañ eli

N 105[b]

Murġ-i sīmīn-bāl u zerrīn ruḫ menem
Her ne yüzden baḳsalar ferruḫ menem

Ebr kimi ḥibr baḥrına çöken
Kāġaduñ berrinde bārānlar töken

Müşg-būy u müşg-pāş u müşg-bīz
Müşg-āsā müşg-bār u müşg-rīz

Müşg-dem müşgīn nefes nāfe-güşā
Müşg-āgīn ġāliye-gūn müşg-sā

Ḥaḳḳ teᶜālā gösterüp ᶜālemde cūd
Men ne idüm baña virdi ḫoş vücūd

Adumı gerçi menüm bende ḳodı
Küntü kenzen sırrını bende ḳodı

MK 101[b]

Men neyem kim adumı ḳoyup ḳalem
ᶜĀlemüñ içinde eyledi ᶜalem

---

[225] [48] raṭb: ṭab M. [48] tercümān-ı: tercümānam N. [50] şāḫ-ı: şāh u MK. [50] ḫuşk-çūyam: ḫuşk u çūyam MK. [51] baḳsañ: baḫsañ MK. [52] baḳsalar: baḳsañ M, baḫsalar MK. [53] kimi: gibi M. [58] ḳoyup: ḳop M.

Benden öñdin nesne ḫalḳ itmedi Ḥaḳḳ[226]
Hiç menüm kimi yaratmadı Ḥaḳḳ

M 104[b] Bir teẕervem bāl ü perrüm dest-yār
Ḳonup uçabilmenem bī-dest-yār

Gāh esb-i kūdekānam geh ʿalem
Gāh mūsīḳār u geh ney geh ḳalem

Dostuñ desti iken bāl u perrüm
Uş kebūterdür menüm peyġāmberüm

Ara yirde bu kebūter nişedür
Bilebilmen men bunı ne pīşedür

Dostuñ destinde olmaḳ ḳurbdur
Bī-vesīle ḫoş müdāmı şürbdür

Buʿddur olmaḳ kebūter ey aḫi
Ara yirde bu sözi bir duy aḫi

Anuñ-içün olmadur ümmīd-vār
Geh sözine geh özine intiẓār

N 106[a] Yārla vuṣlatda olmaḳdur müdām
Yār elinden içmedür cām-ı müdām

Yāre hem-dem olmadur aġyārsuz
Bir nefes dem urmamaḳdur yārsuz

Yārla söyleşmedür dürlü sözi
Irmayup yāruñ cemālinden gözi

Yārla el ele alup gezmedür
Söyleşüp ḫoş şehd ü şekker ezmedür

Ḫūb olur maḥbūbla söyleşme rāz
İdişüp gāhī niyāz u gāh nāz

ʿĀşıḳ u maʿşūḳ sözi ḫūbdur
Herçe bunlardan dinür maḥbūbdur

Her ne kim maḥbūb eydür maḥbūb ider
Ḫūb ider her ne eydürse ḫūb ider

---

[226] 59 ḫalḳ: -M. 61 -MK. 62 peyġāmberüm: peyġamberüm M, N. 63 bunı: munı MK. 64 olmaḳ: olmaḫ MK. 65 olmaḳ: olmaḫ MK. 65 duy: ṭuy M. 67 olmaḳdur: olmaḫdur MK. 68 urmamaḳdur: urmamaḫdur MK. 71 söyleşme rāz: söyleşmedür az M.

MK 102[a]

Ḫāmenüñ her dem budur derḫˇāstı
Olmaya özinden nişest ü ḫāstı

M 105[a]

Olmaya her dem özinde iḫtiyār[227]
Her nice isterse eyle ider yār

Gözleye dāyim rıżāsın dostuñ
Çeküben cevr ü cefāsın dostuñ

Bir nefes andan cüdālıġ istemez
Öz özinden kedḫudālıġ istemez

Yār ḫoş bilür işüm menden menüm
Aña rūşendür żamīr-i rūşenüm

Rūşenī ṭapdı żamīr-i rūşeni
Ḥażretüñle olduġı-çün ey Ġanī

Sürḫ-rūyem dil-sefīdem mis̱l-i kilk
Rūşenīyem bende yoḳdur māl u mülk

Yār ʿömrüm geçürür telvīn ile
Hiç işüm yoḳdur menüm temkīn ile

N 106[b]

Yārla vuṣlatda[y]am telvīnde[y]em
Yārsuz firḳatde[y]em temkīnde[y]em

كلّ يوم هوفى شان ey aḫi
Ne dimekdür bir kerem ḳıl duy aḫi

Baña gösterdi çü telvīn özini
Söylemeñ siz baña temkīn sözini

Añlayup Tañrı teʿālā birrini
Şimdi bildüm rabbi zidnī sırrını

Şems gibi rūşenī bī-rengdür
Āştī-yi maḥż u ḫoş bī-cengdür

Ṣūretā gerçi görinür anda reng
Anda yoḳ maʿnāda līk reng ü zeng

Gerçi ṣalup pür-ton her cāma ḫoş
Ḫoş geyer her cāmdan bir cāme ḫoş

---

227 75 eyle: öyle MK. 77 cüdālıġ: cüdālıḫ MK. 80 yoḳdur: yoḫdur MK. 81 yoḳdur: yoḫdur MK. 83 "O her gün (her an, hikmetine uygun) bir işte, bir yaratıştadır." Rahman Suresi 29. ayet. 87 yoḳ: yoḫ MK. 87 zeng: ceng MK. 88 -MK.

Bu durur gösterdügi her yirde reng[228]
Geydüre ḳomaya her arada jeng

M 105b, MK 102b İtmeyüp bir ẕerre hergiz şūr u şer
Mü᾿min ü tersā evi dimez düşer

Şems elinden içüben ẖoş ẖoş müdām
Ṣanur özi kimi rengin şems-i cām

Şems ẖod her cāmda bī-levndür
Şemsüñ işi ʿāleme bir ʿavndür

Rūşenīden iste pes sen şems var
Tā żamīrüñ rūşen ola şems-vār

Var kemīdür reng gerçi ẖōrda
Reng yoḳ nefs-i emre baḳsañ nūrda

Reng viren şemse küllī şīşedür
Şīşenüñ bilmen bu rengi nişedür

Cāmuñı cehd ile bī-reng it müdām
Eyleyüp bī-reng u ṣāfī pür-müdām

N 107a Rūşenīnüñ feyżin it yaʿnī müdām
Aña olup ṣūret u maʿnā müdām

Cāmını yaʿnī müdām it ey Ġanī
Tā aña dine müdāmī Rūşenī

Her yire maḳṣūdı oldur ṣala nūr
Rūşenī-baẖş oluban mānend-i ẖūr

Ḳıl münevver nūruñ-ıla it kerem
Rūşenīnüñ cāmını ey pür-kerem

Rūşenīnüñ yā İlāhe'l-ʿālemīn
Cāmını pür-nūr ḳıl yā Rabb hemīn

---

[228] [89] ḳomaya: ḳoymaya M. [91] kimi: gibi M. [91] şems-i cām: şems-fām MK. [94] baḳsañ: baẖsañ MK. [98] dine: döne MK. [100a]≈[100b] MK.

[Divan]

[Kasîdeler]

-1-

N 107[b] (MK 104[b]) **ḳaṣīde-yi fī medḥe'n-nebī ṣallallāhu ʿaleyhi vesellem**[229]

mefāʿīlün/mefāʿīlün/mefāʿīlün/mefāʿīlün
(.---/.---/.---/.---)

Eyā sulṭānı kevneynüñ sözüñ cümle daḳāyıḳdur
Leṭāyifdür ġarāyibdür ʿacāyibdür ḥaḳāyıḳdur

M 106[a]
Feṣāḥatde belāġatde maʿārifde merātibde
Nebīlerden seni kimdür dimez aʿlā ü fāyıḳdur

Senüñ bir vechle ẕāt-ı şerīfüñ ẓāhir oldı kim
Ḫudā dimekden özgesi ne dinse saña lāyıḳdur

Cihānda laʿl u yāḳūtuñ adı gerçi ki ṣāmitdür
Senüñ laʿlüñ suḫan-gūdur dilüñ yāḳūt-ı nāṭıḳdur

Boyuñ serv-i ḫırāmāndur semen-sā kākülüñ sünbül
Ḫaṭuñ mānend-i reyḥāndur ruḫuñ miṡl-i şaḳāyıḳdur

Żamīrüñ mihr-i raḫşāndur cebīnüñdür meh-i tābān
Külāleñdür şeb-i yeldā yañaġuñ ṣubḥ-ı ṣādıḳdur

Eyā maʿşūḳ-ı Raḥmānī ki farż-ı ʿayn-imiş ʿaşḳuñ
Saña ʿāşıḳ olan kimse hemān Allāh'a ʿāşıḳdur

İnüp gökden yire ʿĪsā n'ola olursa şākirdüñ
Lebüñ iḥyā-yı mevtāda igen üstād-ı ḥāẕıḳdur

Senüñ şīrīn ṭuṭaġuña ruṭab dinse ʿaceb midür
Bu naḫlistān-ı ʿālemde ki boyuñ naḫl-ı bāsıḳdur

Ḥaḳuñ ism-i şerīfinden güzīn ismüñ ki müştaḳdur
Mübārek aduñ Allāh'uñ Laṭīf adına lāḥiḳdur

MK 105[a]
Egerçi daʿvetüñ ḳamu nebīlerden eyā dāʿī
Olupdur ṣūretā ṣoñra velī maʿnāda sābıḳdur

---

[229] ḳaṣīde-yi fī medḥe'n-nebī ṣallallāhu ʿaleyhi vesellem: ḳaṣīde-yi ḥażret-i rūşenī fī medḥe'n-nebī ʿaleyhisselām N, der medḥe'n-nebī ṣallallāhu ʿaleyhi vesellem MK. 1[9] ṭuṭaġuña: dudaġuña N. 1[10] adına: ismüne MK. 1[11] ḳamu: ḫamu MK.

Beyān itse maʿānī-yi bedīʿ-yi manṭıḳuñ n’ola
Kelām-ı ḥikmet-āmīzüñ meṣābīḥ u meşārıḳdur

Ṣabā beñzer ki gül-zār-ı diyāruñdan güzer ḳılmış
Ser-ā-ser uġrayan yirler gülistān u ḥadāyıḳdur

N 108[a] Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOsmān ʿAlī kim çār-yāruñdur
Seni her kim sever cāndan bularuñla muvāfıḳdur

ʿAceb mi medḥ-i ḫulḳuñdan olursa Rūşenī ʿāciz
Çü mādiḥ ḫulḳ-ı nīkūñı eyā memdūḥ Ḫālıḳdur

Ne devletlü saʿādetlü ne ʿizzetlüdür ol kimse
Senüñle rūz-ı maḥşerde muṣāḥibdür muʿānıḳdur

M 106[b] Şefīʿi her günehkāruñ çü ey şeh-i kerem sensün[230]
Gelüpdür Rūşenī daḫı ḳapuña ʿabd-i ābıḳdur

Senüñ bir ʿāşıḳuñdur ol dil ü cāndan eyā server
Gözi yaşı yüzi rengi anuñ ʿaşḳına ṭanıḳdur

-2-

Der-medḥ-i resūl ʿaleyhisselām

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Yine ey bād-ı nesīm-i ʿanber-āsā ḫūb es
Reh-neverd ol bunca günlük yolları bir demde kes

Tīz-rev bir ṭurfe peyk-i çābük ü çālāksun
Olabilmez saña hem-reh ne cemāze ne feres

Var resūluñ türbesine ayaġına sür yüzüñ
Bī-edeb depretme āheste ḳımılda itme ses

Oḳı Ḥassān kimi bu medḥi revān idüp ṣenā
Dürlü miskīnlikler it ḫiẕmet idüp miṣl-i Enes

Ey nefīsü’n-nefs-i nīkū ḫulḳ-ı Raḥmānī nefes
Ve’y muʿīn-i her kesī her ḳalmışa feryād-res

---

[230] 1[13] gülistān u: gülistān-ı M. 1[17] şeh-i: şāh-ı N, kān-ı MK. 1[17] gelüpdür: gelüpdür M. 1[18] ṭanıḳdur: danıḳdur N. der-medḥ-i resūl ʿaleyhisselām: ve lehū fī medḥ-i resūl ʿaleyhisselām N, der beyān-ı medḥ-i Aḥmed-i Muḫtār MK. 2[3] ses: süs M. 2[4] oḳı: oḫı MK. 2[4] miskīnlikler: miskīnler N.

Kişt-zār-ı muʿcizātuñdan senüñ bir ḫūşedür[231]
Gendüm-i Ādem Ḫalīlullāh igen bī-ḥadd ʿades

MK 105[b]

چون خدا رابی جهت دیدی بچشم سربسر
پس چنان کز پیش می بینی همی بینی ز پس

Ḳāniʿ olup didi Mūsā-yı nebī تبت اليك
Sen didüñ yā Rabb zidnī dimeyüp yā Rabb bes

N 108[b]

Pās-bānı ʿālī ḳaṣruñuñ ki Mīkāʾīldür
Bārgāhuñda senüñ nāmūs-ı ekberdür ʿases

Nite kim nūrın güneşden iḳtibās eyler ḳamer
Nūrı her peyġamberüñ mihrüñden olur muḳtebes

Yarlıġanmaḳ iltimās itdügümüz ʿayb itme kim
Yā nebiyallāh şefāʿatdur ṭapuñdan mültemes

M 107[a]

Hiç āzürde itmedi nāzük tenüñ keyk ü süpüş
Ḳonmadı ey cān laṭīf endāmuña hergiz meges

Ḫˇāce-yi her ḳāfile sālār-ı rāh-ı dīnsün
Ḳalmışuz sergeşte ü gümrāh depretdür ceres

Mādiḥüñdür Rūşenī her demde medḥ ider seni
Gerçi medḥuñ idebilmez Ḥaḳḳdan özge hiç kes

-3-

Der-terk-i daʿvā

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/..-)

Er-iseñ ḳo sözini daʿvānuñ
Gösterür Ḥaḳḳ erini maʿnānuñ

Men filānam dimek-ile olmaz
Kimdedür gör rıżāsı Mevlānuñ

Żamm olup fetḥ-i rūḥa kesr ile
Leşkerin nefs-i Kibr-i kisrānuñ

---

[231] 2[6] muʿcizātuñdan: muʿcizātuñda MK. 2[7] “Madem ki Allah’ı başındaki gözünle her yerde gördün, o hâlde önce gördüğün gibi sonra da görürsün.” 2[8] تبت اليك: “Sana tevbe ettim.” 2[9] ʿālī ḳaṣruñuñ: ḳaṣr-ı ʿālīñüñ MK. 2[9] pāsbānı: pāspānı MK. 2[12] hiç āzürde itmedi: itmedi āzürde hiç MK. 2[12] süpüş: şüpüş N. 2[13] sālār-ı: sālāra N. 2[13] dīnsün: dīnsün yire M. der terk-i daʿvā: der beyān-ı terk-i daʿvā gūyed MK.

Terki terk it külāh-ı faḳre işit
Sözini ḳıṣṣasını ʿĪsānuñ

Dest ü pāsı şekline lāyıḳdur
Kefşi Ḫıżruñ ʿaṣāsı Mūsānuñ

Münkiri öldürür sözüm kim olur
Rīḳ-i ādem ḳatīli efʿānuñ

MK 106[a] Münkire dınma Rūşenī k'olmaz
Rūşenīden naṣībi aʿmānuñ

Dadmadı münkir olmayup n'itsün
Adın işitdi menn ü selvānuñ

N 109[a] Telḫ ü şīrīn midür neden bilsün
Yimeyen yemişini Ṭūbānuñ

Bil ki Mecnūn olmayan bilmez
Ḥüsni keyfiyyetini Leylānuñ

Seg-i kūyınuñ ayağı tozıyam
Seyyid-i Hāşimī-i Yaḥyānuñ

M 107[b] Bizi ol başladı ḳulavuz olup
Ṭoġru yolına Ḥaḳḳ teʿālānuñ[232]

Ḥaḳḳ teʿālādan aña baḫşiş idi
Ziyyi zühdüñ ḳabāsı taḳvānuñ

Ṭapusı mercaʿ-idi sādātuñ
Ḳapusı mecmaʿı mevālīnüñ

Her kişi görür idi ās̱ārın
Çehresinden ʿayān tecellānuñ

Ġasl ider idi göñline nāgāh
Gelse idi ḫayāli ʿuḳbānuñ

Ābdest alur-idi geçse idi
Ḫāṭırından ḥadīs̱i dünyānuñ

Eyle bulmış-idi fenāyı ki hiç
Es̱eri ḳalmamışdı innānuñ

Yaʿnī isḳāṭ idüp iżāfātı
Adın aparmaz-idi ūlānuñ

---

232 3[7] dınma: ṭınma MK. 3[9] midür: nedür MK. 3[12] ṭoġru: ṭoġrı MK. 3[12] yolına: yolını MK. 3[14] mecmaʿı: mecmaʿ-ı M. 3[17] ābdest: apdest M.

-4-

Vāḳıʿa

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

MK 106[b] Yine bir ṭurfe düşe oldı gözüm dün gice duş
Gerçi olmaz orada dī ü perīr imşeb ü dūş

Bir ʿaceb sāḳī-yi zerrīn-kemer ü sīmīn-sāḳ
Ḫoş siyāḳ-ile benümle oturup dūş-be-dūş

N 109[b] Laʿl-i yāḳūtı durur ḳuvvet-i dil ḳūt-ı revān
Ḫaṭṭ-ı yāḳūt-ı revān-baḫşı durur bāde-fürūş

Sī ü dü dürrī-yi raḫşende Sühāsında nihān
Ḥalḳa-yı gūşınadur mihrle meh ḥalḳa-be-gūş

Ḳaşıdur pādişeh-ı ḥüsn ü cemāle ḥācib
Zülf-i Hindūsı hevā-dār-ı sipāhī çavuş

Çeşm-i pür-ḫışmı dil-āzār durur ġamzesi nīş
Sözidür āb-ı ḥayāt u deheni çeşme-yi nūş

M 108[a] Çüst ü çālāk u küleh-dār u miyān-beste ẓarīf
Ḫūb u raʿnā u ṭarab-nāk u ter ü terlük-pūş[233]

Ṣundı bir kāse-yi pür-bāde-yi ḫoş-ḫˇārı didi
Nūş idüp Rūşenī ḫoş eyle ḫum-ı mey kimi cūş

Bu ḫarābāt-ı muġānda oluban mest-i müdām
Bāde-yi şevḳi içüp itme gerek cūş u ḫurūş

Muṭrib-i ʿaşḳ kimi eyle ser-āġāz u sürūd
Çaluban kef kefe didür tene ten olma ḫāmūş

Naẓaruñdan oluban deng ü delü sevdāyī
Nefesüñden olalar mest ü ḫarāb u medhūş

Nālişüñden düşüben nāle ü feryāda ṭuyūr
Sūzişüñden düşeler sūz u iñildüye vuḥūş

Derdle naʿra-yı yā Hūñ işiden bī-ḫod olup
Hū diyüp esriyüben ola beġāyet bī-hūş

---

233 vāḳıʿa: der beyān-ı vāḳıʿa MK. 4[1] dūş: dūşe M. 4[7] ḫūb u: ḫūb M, N. 4[8] ḫoş-ḫˇārı: ḫoş-ḫˇār MK. 4[8] kimi: gibi MK. 4[10] sürūd: sürūr M. 4[12] düşeler sūz u iñildüye vuḥūş: olalar mest ü ḫarāb u medhūş MK.

İne gökden yire ḥayrān oluban ṣoḥbetüñe
Sözlerüñ diñlemege ẕevḳ u ṣafā-ile sürūş

Bir nefesde ire maḳṣūdına saña irişen
Ceẕbe-yi Ḥaḳḳ irişüp olmayuban bī-hūde gūş

MK 107[a]
Ḥüsn-i naḳḳāşı temāşā ideler her şeyden[234]
Pāk olup gözgüleri gidübeni naḳş-ı nüḳūş

-5-

Vāḳıʿa

mefūlü/mefāilün/faūlün
(--./.-.-/.--)

N 110[a]
Bir sāḳī-yi sīm-sāḳ u ʿayyāş
Zerrīn-küleh ü cemīl ü cemmāş

Müşgīn ṣaçı müşg-pāş u gül-pūş
Laʿlīn lebi lüʾlüʾ-pūş dürr-pāş

Ḫoş-ḫˇān u laṭīfe-gūy u ġannāc
Bessām u laṭīf u şūḫ u beşşāş

Her kim yüzini göre dir aḥsent
Diyüp zihī ḥüsn u ḫulḳ-ı sābāş

M 108[b]
Geh ʿişveleriyle ḳaḳuban göz
Geh şīveleriyle oynadup ḳaş

Ḥüsn ehli ne deñlü var cihānda
Kimi ḳul aña kimi ḳaravaş

Almış ele bir sebū şarābı
Erkānla yükünüp urup baş

Didi bu sebūyı yek deme çek
İbrīḳine zühdüñ uruban ṭaş

Yoldan ḳodı içeni bu ibrīḳ
Çalup ṭaşa eyle ḫurd u ḫaşḫāş

Ḫoş özüñi mey-fürūşa ṭapşur
Olup işiginde ḫūb ferrāş

---

[234] 4[16] naḳş-ı: naḳş u N. vāḳıʿa: -N, der beyān-ı medḥ-i insān-ı kāmil MK. 5[5] ḳaḳuban: ḳaḫuban MK. 5[7] yükünüp: ögünüp MK. 5[8] yek deme: yek dü N. 5[8] ibrīḳine: ibrīġine N. 5[9] içeni: ancayı MK, N.

Ḥüsn-i edeb-ile ḫidmet eyle
Didürme ṣaḳın özüñe ḳulmaş

Ṭut sözini her ne kim buyursa
Bir kimseye sırrın itmeyüp fāş

Tā Rūşenī mest olup olasun
Dürdī-keş ü mey-perest u ḳallāş

MK 107[b] Kūyında nigāruñ idesün geşt
Mānend-i ḥarīf rind ü evbāş

N 110[b] Her gördügüñ ile cān u dilden
Ṣarmaş u dolaş u dutuş oynaş

Ḫoş vechle göresün bilesün
Her naḳşı niçün düzetdi naḳḳāş

Hem tanıyasun kim imiş ey yār
İrte gice saña yār u yoldaş

-6-

قَصيدَهٔ صُبْحِيَّه[235] N 156[b], MK 103[b]

müstef'ilün/müstef'ilün/müstef'ilün/müstef'ilün
(--.-/--.-/--.-/--.-)

١ ای عاشق صادق بیا بر خیز وقت صبحدم
وی طالب لایق بیا بر خیز وقت صبحدم

[Ey sadık âşık, sabah vaktinde kalkıp gel, o sabah deminde kalkanlar talip olmaya layıktır.]

کر عاشقی بیدار شو در جست و جوی یار شو M 109[a]
رو طالب دیدار شو بر خیز وقت صبحدم

[Eğer bir âşık erken uyanırsa yâri aramaya koyulur. (Yârin) yüzünü görmeye talip olan sabah vakti erken uyanır.]

یا بی مراد ای بیخبر از دولت صبح و سحر
انداز غفلت راز سربر خیز و قت صبحدم

[Ey seher vaktinin devletinden muradı olmayan habersiz, ey gafletle dopdolu, sabah vakti uyan.]

---

[235] 5[11] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 5[15] dolaş: ṭolaş MK. 5[15] dutuş: ṭutuş MK. قَصيدَهٔ:قصیدهٔ صُبحيَّهٔ حضرت دده روشنی قدس سرّه صُبْحِيَّه N, -MK.[٢] عاشقی : عاشقِ MK, N.

از جام عشقش نوش کن ذاکر شو و خاموش کن[236]
شبها مخسب و خوش کن بر خیز وقت صبحدم

[O'nun aşk bardağından iç, zikret ve sessizliğe bürün. Geceni hoşça geçir ve sabah vakti uyan.]

بکذشت عمر از سی و چل تو لاشۀ غفلت چو کل
کر عاشقی از جان و دل بر خیز وقت صبحدم

[30-40 yıllık ömrünün tamamı gaflet yuvasında geçti. Eğer bir âşık candan ve gönülden isterse, sabah vakti uyan.]

بکذر زکبر و ما و من از مال و از فرزند و زن
سر در پی غفلت مزن بر خیز وقت صبحدم

[Kadın, çocuk, mal, mülk, benlik ve kibir ile (ömrünü) tamamen gafletle geçiren, sabah vakti uyan.]

صبحست و دلهار ا صفا صبحست و علت را دوا
صبحست و عاشق ر القابر خیز وقت صبحدم

[Sabah gönülleri temizler, sabahdır ki hastalığa ilaçtır, sabahtır âşıkları kabirlerinden uyandırır. (Bu yüzden) sabah vakti uyan.]

تا چند در خوابی تو هین خواهی بخفتن در زمین
يك کس نکو يد خیر و شین بر خیز وقت صبحدم

[Her ne kadar zeminde uyusan da, yumuşak yatak istersin. İyiliği ve kötülüğü söyleyen bir kimse yok, sabah vakti uyan.]

ای انکه دل پژمردۀ عمری بغفلت بردۀ
زان پیشتر که مردۀ بر خیز وقت صبحدم

[Ey gönül, ömrünün gaflet ve pejmürde geçmesi bundandır. Bundan fazlası ölüdür, sabah vakti uyan.]

بیدار باش و زنده شو و ذکر دها شرمنده شو
خودرا بپویان زنده شو بر خیز وقت سبحدم

[Uyanık ve zinde ol! Fitne sözler söylemekten utan! Kendini akıllı ve zinde et, sabah vakti uyan.]

تا چند این خواب دغل استاده بر سر این اجل
وقتست اگر اری عمل بر خیز وقت صبحدم

[Her ne kadar hilekar uyku başında ecel gibi durmuş ise (de hayır) işlemek için sabah vakti uyan.]

تاکی تو خسبی جای کرم بر روی بالینهای نرم
ازحق نداری ذرّه شرم بر خیز وقت صبحدم

[Ta ki sen, sıcak ve yumuşak yataklarda uyurken, utanmaya zerre kadar hakkın yok. Sabah vakti uyan.]

شب خیز را ای بو الوفا حورست و عین وهم لقا **MK 104a**
بیدار شو بهر خدا بر خیز وقت صبحدم

[Ey vefalı (kimse)! Gece uyanan huri gözlü ve yüzlüdür. Allah için sabah vakti uyan.]

---

[236] جوش: خوش؛ N.

با تو چه کفت ای بیخبر حر صبح دم مرغ سحر
یعنی زغفلت در کذر بر خیز وقت صبحدم

[Sabahın (ilk) sıcaklığında seher kuşu sana ne söyledi ey habersiz! Yani gafleti bırak, sabah vakti uyan.]

دلراز غم ازاد کن باياد رحمان شاد کن **N 157[a]**
از مردن اخر ياد کن بر خیز وقت صبحدم

[Gönlü gamdan azad eyle, gel Rahmanı mutlu et. En son ölümü aklına getir, sabah vakti uyan.]

بر چشم عشق خوابکی شبها نیاید اندکی
کمتر نهٔ اَزْ مُرْغَکیٰ بر خیز وقت صبحدم

[Âşığın gözüne geceleri bir kuştan daha az uyku girmez. Sabah vakti uyan.]

یابی ز طاعت سروری حوران جنت بر سری **M 109[b]**
غفلت بر د تخت الثری بر خیز وقت صبحدم

[(Geceyi) ibadetle geçirenin Cennet hurileri baş ucundadır. Gaflet (ise) Cenneti elden götürür. Sabah vakti uyan.]

[237] داری اگر تو عقل و هوش در خواب غفلت فیش و فوش
هر چند ناید بر تو خوش بر خیز وقت صبحدم

[Her ne kadar sana iyilik gelmediyse (de) eğer aklın ve zihnin varsa gaflet uykusundan sabah vakti uyan.]

انها كه بود اندر جهان درجست و جوی این و آن
کشتند جدا از خانمان بر خیز وقت صبحدم

[Onu ve bunu araştıran onlardır ki dünyada ender bulunur, evlerinden (erkenden) ayrılıp gezdiler (sen de) sabah vakti uyan.]

رفتند خراب و بی نواد ست تهی سوی خدا
ماند این همه باغ سرابر خیز وقت صبحدم

[Onlar, Allah’a nasipsiz ve harap bir şekilde gittiler. Onlar, bu bağ ve bahçede kaldılar. Sabah vakti uyan.]

خواهی تو مردن بیکلمان از تن سپردن مرغ جان
مال تو کیرند وار ثان بر خیز وقت صبحدم

[Sen şüpheden (uzak bir şekilde) gitmek istiyorsan,can kuşunu teninden çıkar. (Sonra) varislerin mallarını senden alır. Sabah vakti uyan.]

خویشان همه کریان شوند یکهفتهٔ بریان شوند
واز بعد زان خندن شوند بر خیز وقت صبحدم

[Bütün akrabaların (ancak) bir hafta ağlayıp feryat, figan ederler. Sonra gülmeye devam ederler. Sabah vakti uyan.]

ور تو بماند خانهٔ آیدیکی بیکانهٔ
اُفْتی تو در ویرانهٔ بر خیز وقت صبحدم

[Ve senin haberin olmadan evine biri girer oturur. Sen (artık) bir viraneye düştün. Sabah vakti uyan.]

---

[237] ۱۸ غفلت: چندان MK. ۲۰ باغ: باغ و MK, N.۲۱ بیکلمان : بیکمان MK, N.۲۲ واز بعد زان : از بعد زان MK, N.۲۲ خندن : خندان MK, N.۲۳ ور : وز MK, N.

منکر نکیر آید تر اپر سند سؤالی از خدا
کردی تو آنجا مبتلا بر خیز وقت صبحدم

[Münker Nekir gelip seni Allah hakkında sorgulayacak. Sen (bu hâlde) dünyaya mı tutuldun? Sabah vakti uyan.]

مال و عیال و خانمان سودی ندارد ای جوان
تو تنك در مانی بجان بر خیز وقت صبحدم

[Ey genç! Malının, çocuğunun, evinin bir faydası yok. Canına derman olabilecek yalnızca sensin. Sabah vakti uyan.]

ما و تر ابو دند پدر رفتند ایشان پیشتر[238]
تو نیز در پی زو دتر بر خیز وقت صبحدم

[Bizden öncekiler bizden fazla gittiler. Sen de peşlerinden daha erken (gideceksin). Sabah vakti uyan.

کس جاودانی نیست کو مفلستر از تو کیست کو
بهتر ز طاعت جیست کو بر خیز وقت صبحدم

[Kimse ebedi değildir. (O hâlde) senden daha müflis kimdir? (Peki ya) taat sahibi olandan daha iyi kimdir. Sabah vakti uyan.

هست این جهان یکساعتی اوهم ز بهر طاعتی MK 104b
بیداری کن تو عادتی بر خیز وقت صبحدم

[Bu dünyadır ki (günde) bir saat ibadet etmek için yeterli(dir). Bunu alışkanlık hâline getir. Sabah vakti uyan.]

چون کار و بار این جهان سودی نیدارد ای جوان
دامن فشان بکذر ازان بر خیز وقت صبحدم

[Ey genç! Çünkü bu dünya işlerinin sana bir faydası yok. Ondan silkin, vazgeç. Sabah vakti uyan.]

انکس بود عاقل کسی نزد جهان پیشش خسی N 157b
آرد بحق طاعت بسی بر خیز وقت صبحدم

[Akıllı kişi dünyanın alçaklığına dikkat eder. Hakkıyla ibadet ona yeter. Sabah vakti uyan.]

ای روشنی درویش شو اشکسته و دل ریش شو
در فکرکار خویش شو بر خیز وقت صبحدم M 110a

[Ey Rûşenî, (daima) derviş ol. Kederli ve mutsuz ol. Kendi işlerini (daima) kontrol et. Sabah vakti uyan.]

---

[238] ۲٦ تو : ما MK.

-7-

(MK 38[b]) N 41[b]

در بیان سلسله نامۀ مشایخ اهل طریقت[239]

[Tarikat ehli şeyhlerin silsilenâmesini beyan eder.]

feilātün/mefāilün/feilün

(..--/.-.-/..-)

١ ابتدا میکنم بنام خدا
کوست معبو دو خلق و یکتا

[Allah'ın adıyla başlıyorum ki tapınılacak ve ibadet edilecek, Hâlık ve bir olan ancak O'dur.]

صمد و لم یلد و لم یولد
حیّ و قیوم و بی زبان کویا

[(O), birdir. Doğurmamış ve doğmamıştır. (O) Hayy ve Kayyum'dur. (O) dili olmadan söyleyendir.]

MK 39[a]

وحده لا اله الّاهو
حقّ والله ناظر و بینا

[O Allah tektir ve O'ndan başka İlah yoktur. O Allah ki, gözleri olmadan görendir.]

واحد و لم یکن له کفواً
احد و بی شریك و بی همتا

[O birdir ve O'nun hiçbir dengi yoktur. Ortağı olmayan ve eşsiz olandır.]

٥ وتر و قهّار و واهب و وهاب
فرد و فتّاح و والی و مولا

[(O) tektir, asla yenilmeyendir, bağışlayandır, nimetleri sürekli bağışlayandır. Tektir, zorlukları kolaylaştırandır ve daima gözeten Mevla'dır.]

بعد حمد و ثنای بیحد و عد
بشنو از روشنئ بی من و ما

[(O'na) sayısız hamd ve sena olsun. Nefsini köreltmiş olan Rûşenî'den işit.]

خوب مطبوع و دلکش و مرغوب
سلسله نامه میکند انشا

[(Ki) güzel yazılmış, gönlü çeken, rağbet edilen Silsilenâme'yi inşa etmekte.]

اولش خوش بخوان انیست ان
حسن مطلع که کفته شد زیبا

[İlk olarak iyi oku ki bu, güzel mütala edilmiş ve söylenmiş sözdür.]

---

[239] در بیان سلسله نامۀ مشایخ اهل طریقت : در بیان سلسله نامۀ مشایخ علیحم الرحمهم MK, سلسله نامۀ مشایخ اهل طریقت رحمهم الله N. ١ خلق: خالق MK, N.٣ وحده : واحد و MK.٣ b≈٤b MK.٤ واحد : وحده MK.

هر نفس میر سد ز فیض خدا
بعلی از رسول هر دو سرا
[Allah'ın feyzinden (ve) her iki cihanın ulu resulünden gözlerim kamaşıyor.]

از علّی ولی بشیخ شیوخ
حَسَنِ بصری قدوة القرما
[Velilerin büyüklerinden, şeyhlerin şeyhi, Hasan-ı Basri (ki) büyüklerin önderidir.]

وز حسن با وحد کرمانی
از اوحد با حبیب بدلا
[Ve Hasan'dan Evhad-ı Kirmânî'ye ve Evhad'dan Habib-i Büdelâ'ya.]

وز حسن بر وحید عصر حبیب
اعجمی بر کز یدۀ بُدَلَا
[Ve Hasan'dan asrının biriciği Habib-i Acemî ki büyüklerin en seçkinidir.]

وز حبیب عرب ولی عجمی
بر داود طایی دانا
[Arapların ve Arap olmayanların Habib'inden bilgin Dâvûd-ı Tâyî'ye.]

بر معروف کرخی از داود **M 110b, N 42a**
معدن شوق و ذق و بحر صفا
[Dâvûd'dan (da) zevk ve şevk madeni, safa denizi Ma'rûf-ı Kerhî'ye.]

باز از کرخی تقی به سری
سقطی مقتداءِ اهل تقا[240]
[Yeniden takva ehli Kerhî'den ehl-i takva'nın önderi Serî Sakatî'ye]

چون ز کرخی شد سر سقطی
مقتدا کشت همه با هل تقا
[Çünkü Kerhî'den Serî Sakatî'ye (ki o) ehl-i takvanın önderidir.]

از سری بر جنید بغدادی
جند حق را هموست راه نما
[Serî'den Cüneyd-i Bagdadî'ye (ki) Cüneyd, Hakkı arayanlara önderdir.]

از جنید نقل کرد بر ممشاد
مرد عقبی و سرور علما
[Cüneyd, Mimşâd'a nakletti (ki o) ukba âleminin merdi, âlimlerin neşesidir.]

بر شیخ محمّد از ممشاد
هادی پیشوای اهل هدا
[Mimşâd'dan Şeyh Muhammed'e (ki o), doğruluk ehlinin önderi ve rehberidir.]

240 ١١ -M, -N. ١٢ -MK. ١٥ -MK.١٦ -M, -N.١٨ نقل : -N.١٩ -MK.

بس ز ممشاد شیخ دینوری[241]
بر شیخ محمد بعس هدا

[Mimşâd'dan Şeyh Dîneverî'ye, şeyh Muhammed'den doğruluk ehline geçti.]

MK 39[b]

از محمد محمد بکری
هم رسیده بمنزل الّا

[Muhammed Muhammed Bekrî'den (ki) hem illâ menziline yetişti.]

از محمد که بود بکرش نام
کرد تسلیم بقاضئ بخیا

[Muhammed'den ki Bekrî adını almıştır, necîblerin kadısına teslim edildi.]

از محمد که بود دینوری
بر محمد که بود بکرش جا

[Muhammed'den ki Dîneverî oldu. Muhammed Bekrî'nin yerine geçti.]

از محمد بوحیدین قاضی
عمر بکر بوده اش مأوا

[Muhammed'den Vahyü'd-dîn Kadı'ya, Ömer-i Bekrî yurt oldu.]

یعنی قاضی عمر که وحی الدین
کَرْدَه بود او نیز داو مأوا

[Yani Kadı Ömer ki, Ömer Vahyü'd-dîn, onun gibi sıra ona gelmişti.]

وز عمر بَرْ ابو نجیب که بود
سرور والی عاشق شیدا

[Ömer'den Ebû Necîb'e ki (o), velilerin neşesi, (aşk yolunda) çılgın olanların aşığıdır.]

باز بر قطب دین ابهری از
بو نجیب انکه بود کان سخا

[Tekrar Necîb'den cömerlik madeni Kutbu'd-dîn Ebherî'ye]

از ابو نجیب نقل کرد بر قطب
قطب دین ابهرئ فضلا

[Ebû Necîb'den (dinin) kutb(u) Kutbu'd-dîn Ebherî-i Fuzâlâ'ya nakloldu.]

نیز از ابهری برکن الدّین
که محمد بخاشی است سرا

[Ebherî'den de Rükne'd-dîn'e ki, Muhammed Behhâşî, onun evidir.]

از بخاشی بر جمال الدّین
پیشوای مربّی الْفقرا

[Behhâşî'den fukaraların öğreticisi ve önderi Cemâlü'd-dîn'e]

---

241 ٢٠ -M, -N. ٢١ -M, -N. ٢٢ -M, -N. ٢٣ -MK. ٢٤ حیدین: حی الدین N. ٢٤ -MK. ٢٦ که بود: رسید MK. ٢٦ سرور والی چون ز ابهری رسید بر کن الدین: عشق شیدا شد ولی عشق حبیب خدا MK. ٢٧ -MK. ٢٨ -M, -N. ٢٩ نیز از ابهری بر کن الدّین: MK. ٣٠ پیشوای: کرد ارشاد MK.

از جمال الدّین بشهاب الدّین
نام مشهور سهر وردش جا
[Cemâlü'd-dîn'den Şehâbe'dîn'e (ki) Sühreverdî namıyla meşhur, onun yerine geçti.]

از شهاب نقل کرد با سیّد[242]
آن جمال الدّین نام او پیدا
[Şehâb'dan Seyyid'e nakledildi. Cemâlü'd-dîn ismi peyda oldu.]

نیز از سیّد جمال الدّین
بر ابراهیم زاهد زهدا
[Seyyid Cemâlü'd-dîn'den İbrâhim Zâhid'e]

بر اخی محمّد از زاهد M 111a, N 42b
قالع شرك و کفر و کبر و ریا
[Zâhid'den Ahi Muhammed'e (ki) şirk, küfür, kibir ve riyanın düşmanıdır.]

از محمّد بمهدئ عالم
عمر خلوتئ خوب لقا
[Muhammed'den güzel yüzlü, mehdi-i âlem Ömer-i Halvetî'ye]

از عمر بر اخی مرم که شدست
قطب اقطاب و رهبر نقبا
[Ömer'den kutbu'l-aktabi nakiplerin rehberi Mirem olmuştur.]

و ز مرم بر حاجی عزّالدّین
مفخر خلق سرور فضلا
[Mirem'den Hacı İzzeddin'e (ki) yaradılışı övülmüş, fâzılların neşesidir.]

باز از عزّالدّین بصدرالدّین
شیخ اوتاد و مرشد بخیا
[Tekrar İzzeddin'den Sadreddin'e (ki) şeyh-i üstad,mürşid-i bahyadır.]

نیز از صدرالدّین بسیّدما MK 40a
یحییٰ هاشمئ آل عبا
[Sadreddin'den de bizim seyyidimiz Yahya-yı Hâşimî-i âl-i 'abâ'ya]

باز از هاشمی بخاك همه
عمر روشنئ بی من و ما
[Hâşimî'den öncekilerin hepsi toprak oldu. Benliksiz Ömer-i Rûşenî'ye kaldı.]

باز از روشنئ غوث همه
شیخ ابراهیم اصفیاء صفا
[Tekrar Rûşenî-i gavs'dan safa (ehlinin) asfiyası Şeyh İbrahim'e]

باز از کلشنی شیخ ابراهیم
شیخ احمد امیر هر دو سرا
[Tekrar Gülşenî Şeyh İbrahim'den her iki cihanın emiri Şeyh Ahmed'e]

---

[242] ۳۲ با: بر N. ۳٤ بر اخی محمّد از زاهد: از ابراهیم بر اخی محمّد زاهد MK. ۳۷ و ز مرم: از اخی MK. ۳۸ باز از: شد ز MK.

باز از احمد ابن ابراهيم
بر علی صفوتئ نور خدا[243]
[Tekrar İbrahim oğlu Ahmed'den Allah'ın nuru Ali Safvetî'ye]

كرد رحلت بسال پنج و هزار
شيخ علی صفوتی بجذب و صفا
[Şeyh Ali Safvetî'yi ölümün cezbe ve safası çekti ve 1005 yılında öldü.]

٤٥ جا نشينش بفيض فضل خدا
شيخ حسن شد بحسن خلق و وفا
[Onun yerine Allah'ın fazlının feyziyle güzel yaradılışlı ve vefalı Şeyh Hasan geçti.]

يا الهی بر هبر انت نجش
جملهٔ عاصيان مجرم را
[Ey Allah'ım! Cümle isyankarların günahlarını rehberliğinle bağışla.]

بهر ايشان دعاء او اينست
روح الله روحهم ابداً

[Musammatlar]

-8-

M 111[b] (N 110[b]) **Velehū fī't-tercīʿāt**

müfteilün/müfteilün/fāilün
(-..-/-..-/-.-)

(MK 107[b]) 1 Diñle sözüm saña direm ey ʿamū
Ḳardaşuñ oğlı sözi ḥaḳḳdur ḳamu
Bed dime bed baḫma yaradılmışa
Her neye ḳılsañ naẓarı ḳıl nigū
Nesne dime kimseye var yoḳ yire
Ger saña irsün dir-iseñ feyż-i Hū
هر چه كه بينی بنكردم مزن
هيچ مچه تم زن و چيزی مكو
Gözgü kimi gördügüñi söyleme
Ṣu kimi irişdügüñi cümle yu
Mihrle her yire ṣalup rūşenī
Her yañaya ḫoş gezüben kū-be-kū

---

243 ٤٣ -MK. ٤٤ -MK, -N. ٤٥ -MK, -N. ٤٦ جملهٔ عاصيان مجرم را: جرم اين روشنئ مجرم را MK. ٤٦ -N. ٤٧ -N. velehū fī't-tercīʿāt: velehū fī ibtidāʾit-tercīʿāt N, ibtidā-yı tercīʿāt MK. 8/1[2] ḳamu: ḫamu MK. 8/1[3] baḫma: baḳma N. 8/1[5] yoḳ: yoḫ MK. 8/1[6] dir-iseñ: dirseñ N. 8/1[7] كه: -MK. 8/1[7-8] "Her ne görüyorsan, ona şahitlik etme. Göz kapaklarını indir ve bir şey söyleme.". 8/1[11] her: -M.

Rūşenī kimi oluban ehl-i dīd[244]
Aç gözüñi dime utan yār-ı gū
Dınma gözet baḳma çerer puşma hiç
Rind-i cihān ol yöri ṭoḳunma giç

2 Biz di sözi söyleyicek ben dime
Siz di ṣaḳın yañuluban sen dime
MK 108[a] Kendüzüñe ʿāḳıl u zīrek diyüp
Özgelere cāhil u kevden dime
N 111[a] Özge sözin naḫs diyü ẕemm idüp
Öz sözüñi medḥ idüp aḥsen dime
Öz yoluñı yine özüñsün uran
Töhmet idüp özgeye reh-zen dime
Her ne ḳoyarlar öñüñe yerme yi
Nān u cev ü gendüm ü erzen dime
M 112[a] Gördügüñi ḫoş di selāmün ʿaleyk
Pīr ü civān-merd ü oğlan dime
Ḥāṣılı budur sözümüñ ḥāṣılı
Dib deñiz ol kimseye sen ben dime
Dınma gözet baḳma çerer puşma hiç
Rind-i cihān ol yöri ṭoḳunma giç

3 Atalaruñ pendin işit ey aḫi
Yi vü yidür olma baḫīl ol saḫī
Tañrı içün yi yidür ammā ṣaḳın
Olsun içün olmasun aduñ aḫi
Böyle yidüm böyle yidürdüm dime
Böyle dimek çoḳlaruñ oldı faḫı
Zāhid-iseñ bir yire gir dınma hiç
ʿĀşıḳ-iseñ göge çıḳar āvāḫı
Ḫalḳa dime yaḫşı yaman kim bilür
Kim olısar Cennetī yā Dūzaḫī
Müʾmine yanmaḳ mı olur olıcaḳ
Kāfir-iken Nūşirevān berzaḫī
Yirme yigirme bu cihān ḫalḳını
Sen sen ol Allāh'ı severseñ daḫı
MK 108[b] Dınma gözet baḳma çerer puşma hiç

[244] 8/1[15] baḳma: baḫma MK. 8/2[1] ben: men MK. 8/2[2] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 8/2[11] gördügüñi: gördügüñe MK, N. 8/2[13] merd: emred MK, N. 8/2[14] sözimüñ: bu sözüñ MK, N. 8/2[15] dınma: ṭınma N. 8/2[15] baḳma: baḫma MK. 8/2[15] çerer: çeler M, N. 8/3[3] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 8/3[6] çoḳlaruñ: çoḫlaruñ MK. 8/3[7] dınma: ṭınma N. 8/3[8] ʿāşıḳ: ʿāşıḫ MK. 8/3[8] āvāḫı: āh vaḫı N. 8/3[11] yanmaḳ: yanmaḫ MK, ṭanmaḳ N. 8/3[11] olıcaḳ: olıcaḫ MK. 8/3[15] dınma: ṭınma N. 8/3[15] çerer: çeler N. 8/3[15] baḳma: baḫma MK.

Rind-i cihān ol yöri ṭoḫunma giç[245]

N 111[b] 4 Yirme yirenler yirini ḳaldı hep
Yirme bu gün her ne ki yaratdı Rabb
Aġzuñı ġıybet söz içün açmayup
Kimselerüñ ʿaybına depretme leb
M 112[b] Dime niçün olmadı bīmār genc
Nūş bilā-nīş ü tikensüz ruṭab
Nişe durur zāhid-i ḫod-bīn ʿabūs
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ nişedür pür-ṭarab
Ṣorma neden ḳoydı Ḫudā kimde ḥilm
Ḥıḳd u ḥased kimde kiminde ġażab
Saña gerekdür gerek ey merd-i Ḥaḳḳ
Ḫulḳ-ı ḥasen ḫidmet ü ḥüsn-i edeb
ʿÖmrüñi ṣarf eyle özüñ bilmege
Ehl-i Ḥaḳuñ virdi budur rūz u şeb
Dınma gözet baḫma çerer puşma hiç
Rind-i cihān ol yöri ṭoḫunma giç

5 Ḥaḳḳ yolına girmege key er gerek
Māde gerekmez bu yola ner gerek
Server u serdār u ser-efrāz hem
Ḫūb u sebük-rūḥ u girān-ser gerek
ʿAşḳsuz ādem varımaz Tañrıya
Ḥaḳḳa varan ʿaşḳla ḫū-ger gerek
Yolda ḳalur bī-hüner ü saḫt u süst
Çüst gerek yolda hüner-ver gerek
MK 109[a] Zāhid olan niçe gerek zāhidā
Kūr gerek lāl gerek ker gerek
Aduñı münkir ḳoma ḳo muʿteḳid
Gerçi kişi münkire münker gerek
N 112[a] Bī-taʿab āsānlıġla sālike
Tañrıya varmaḳlıġa yol-ger gerek
Dınma gözet baḫma çerer puşma hiç
M 113[a] Rind-i cihān ol yöri ṭoḫunma giç

6 Yine işit pendüm eger gūş var
Dürr kimi sözüm idinüp gūş-vār
Yitdügüñe luṭfla meskenlik it

---

[245] 8/3[16] -N. 8/3[16] ṭoḫunma: ṭoḳınma MK. 8/4[5] olmadı: oldı M. 8/4[6] tikensüz: dikensüz MK, N. 8/4[15] dınma: ṭınma N. 8/4[15] baḫma: baḳma N. 8/4[15] çerer: çeler N. 8/4[16] ṭoḫunma: ṭoḳınma MK, N. 8/5[4] sebük: şeyʾüñ M. 8/5[11] ḳo: ḳoy MK. 8/5[15] dınma: ṭınma N. 8/5[15] baḫma: baḳma N. 8/5[16] ṭoḫunma: ṭoḳınma MK, N. 8/6[3] meskenlik: miskīnlik MK.

Meskenetüñ esbine olup süvār
Boynuña boncuḳ kimi ikrām ṭaḳ
Destüñe iḥsānı idüp ḫoş süvār
Dime yüzine kişinüñ ʿaybını
Her kişinüñ ġıybetini itme var
Bulma bahāne işine kimsenüñ
Görmeyüben kimsede ʿayb u ʿavār
Gezme ayıḳ serḫoş u medhūş gez
Nūş idüben ḫūb mey-i ḫoş-güvār
Rūşenī-yi mihr gibi ẕerrece
Mihrden ayrılmayuban sāye-vār
Dınma gözet baḫma çerer puşma hiç
Rind-i cihān ol yöri ṭoḫunma giç

7 Ey dil ü ey dīde ü ey Rūşenī
Diñle ki budur sözümüñ rūşeni
MK 109[b] Ṭut özüñ alçaġa ṣalup benligüñ
Tanıyasun tā ki ṭapup sen seni
Tañrı rıżāsın ṭapayın dir-iseñ
Semridüben cānı arıḳlat teni
N 112[b] Anı dilerseñ ki olup pāk u ṣāf
Ḳalbüñ ola ʿilm-i ledün maʿdeni
Kīne ü kibri sürilüp sīneñüñ
Sırr-ı İlāhīnüñ ola maḫzeni
M 113[b] Rūşenī-yi mihr ṭuta varlıġuñ
Göñlüñ evinüñ açılup revzeni
Rūşen ide ẓulmetini göñlüñüñ
Merdümek-i dīde kimi Rūşenī
Dınma gözet baḫma çerer puşma hiç
Rind-i cihān ol yöri ṭoḫunma giç[246]

---

[246] 8/6[5]≈8/6[7] MK. 8/6[5] boncuḳ: boncuḫ MK. 8/6[5] kimi: gibi MK. 8/6[5] ikrām: ikrāmı MK. 8/6[5] ṭaḳ: taḫ MK. 8/6[6]≈8/6[8] MK. 8/6[10] görmeyüben: görmeyüp MK. 8/6[11] ayıḳ: ayıḫ MK. 8/6[12] mey-i: mey ü N. 8/6[13] gibi: kimi MK, N. 8/6[15] dınma: ṭınma N. 8/6[15] baḫma: baḳma N. 8/6[16] ṭoḫunma: ṭoḳınma MK, N. 8/7[6] arıḳlat: arıḫlat MK. 8/7[14] merdümek-i: merdümegi MK. 8/7[15] dınma: ṭınma N. 8/7[15] baḫma: baḳma N. 8/7[16] ṭoḫunma: ṭoḳınma MK, N.

-9-

Velehū fi't-terci̇̄ʿ[247]

mefūlü/mefāilün/faūlün
(--./.-.-/.--)

1 Biz cān-ı cihān u cān-ı cānuz
Her yaña revān kimi revānuz
Tenhā teni ṣanma cān u dilden
Cānān ḳademine cān-feşānuz
Bintü'l-ʿinebüñ müdām ḫoş ḫoş
ʿUnnāb-ı lebin öpüp ṣoranuz
Biz maṣṭabanuñ mücāviriyüz
Gerçi ki misāfir-i cihānuz
Ṣanmañ bizi nesne bilmezüz biz
Biz ʿālim-i nā-nevişte-ḫˇānuz
Seyr-i melekūt içün cihānda
Biz anadan iki kez ṭoġanuz
MK 110[a] Baḳmañ bize siz igen daḫı ḫˇār
Biz bende-yi şāh-ı bī-nişānuz
Ṣūretde egerçi biz gedāyuz
Maʿnāda velīk pād-şāyuz

N 113[a] 2 Biz gerçi ki ṭınmayup ḫāmūşuz
Sen ṣanma bizi ki bī-ḫurūşuz
Muṭrib ne ki dir-iseñ di ḫoşdur
Biz ḥaḳḳ söze cümle gūş u hūşuz
M 114[a] Abdāl-ı keneb-ḫōruz gehī biz
Geh pāk-terāş u bāde-nūşuz
Geh cavlaḳīyüz gehī ḳalender
Geh Ḥaydarī gāh post-pūşuz
Geh rind-i ḳumarbāz u nerrād
Geh şāh-ı melāʾike cüyūşuz
Geh şīr-i peleng-efgenüz biz
Geh gürbe-yi dehr elinde mūşuz
Geh Ḫalvetī-yi ṭarab-nümāyuz
Geh Mevlevī-yi ṣafā-fürūşuz
Ṣūretde egerçi biz gedāyuz
Maʿnāda velīk pād-şāyuz

---

[247] Velehū fi't-tercīʿ: velehü MK, ve ayḍan lehü N. 9/1[8] misāfir-i: mücāvir-i MK. 9/1[13] baḳmañ: baḫmañ MK. 9/1[16] pādişāyuz: paşayuz M. 9/2[1] ṭınmayup: dınmayup MK. 9/2[5] keneb-ḫōruz: keteb-ḥōruz MK, keneb-ḫˇaruz N. 9/2[9] rind-i: rind ü N. 9/2[11] şīr-i: şīr ü N. 9/2[11] peleng: beleng M.

3 Biz geh megesüz gehī hümāyuz
Geh pādişehüz gehī gedāyuz
Geh ḫˇāce-yi münʿimüz tüvān-ger[248]
Geh müflis ü aç u bī-nevāyuz
Geh serḫoş u mey-perest u ḳallāş
Geh rūze-güẕār u pārsāyuz
MK 110[b] Geh rūḥuñ ilini idenüz geşt
Geh nefsüñ elinde mübtelāyuz
Geh ʿāciz ü pes-rev ü firū-ten
Geh şeyḫ-i şüyūḫ pīşvāyuz
Geh bir sözi söylemekde lāluz
Geh şūḫ u nedīm u ḫoş-edāyuz
N 113[b] Geh pür-keder ü ḥazīn ü ġam-gīn
Geh ḫurrem u şād u pür-ṣafāyuz
Ṣūretde egerçi biz gedāyuz
M 114[b] Maʿnāda velīk pād-şāyuz

4 Biz geh ḫum-ı mey gehī sebūyuz
Geh ḳumḳumayuz gehī kedūyuz
Zāhid kimi geh ʿabūs-şeklüz
Geh rind kimi küşāde-rūyuz
Geh sirke ḳabaġı teg turş-rū
Geh mey ḳabı kimi ḫoş gülūyuz
Geh māhī-yi ḳulzümüz keşef-ḫˇār
Geh ejder-i çaġz-gīr-i cūyuz
Geh ḳurtulanuz bu reng u būdan
Geh gāhī esīr-i reng ü būyuz
Geh cimrī ü hezl-gūy u şaḳraḳ
Geh vāʿiẓ-i pend ü nuṣḥ-gūyuz
Geh ehl-i ḫıredden uṣluyuz biz
Gāhī delüden de biz delüyüz
Ṣūretde egerçi biz gedāyuz
Maʿnāda velīk pād-şāyuz

MK 111[a] 5 Biz mest-i ḫarāb çeşm-i yāruz
Āşüfte-yi kākül-i nigāruz
Kirpikleri kimi ḫūb cemʿüz
Geh ṭurrası kimi tār u māruz
Geh rūz yüzi-ile sākinüz biz
Geh gice ṣaçıyla bī-ḳarāruz

---

[248] 9/3[3] ḫˇāce-yi: ḫˇāçe-yi M. 9/3[10] şeyḫ-i: şeyḫ ü MK. 9/3[10] şüyūḫ: şüyūḫ u MK. 9/4[5] turş-rū: turş-rūy MK, N. 9/4[10] gāhī: gāh MK. 9/4[13] ehl-i ḫıredden: ehl-i ḫıredden de MK. 9/5[1] mest-i: mest ü MK.

N 114[a] Geh ḥācibi kimi pārsāyuz
Geh laʿli kimi şarāb-ḫˇāruz
Geh ẕerre teg aġzı ile hiçüz
Geh mihr-i ruḫıyla mihr-vāruz
M 115[a] Yāḳūtı kimi gehī ḫāmūşuz
Geh laʿli kimi suḫan-güdāzuz[249]
Aḥbāb arasında ḫoş ʿazīzüz
Aʿdā gözine egerçi ḫˇāruz
Ṣūretde egerçi biz gedāyuz
Maʿnāda velīk pād-şāyuz

6 Biz māye-yi ʿaşḳla ġanīyüz
Ṣanma bizi müflis ü denīyüz
Her kim seve ʿaşḳı dostıyuz
Kim sevmese ʿaşḳı düşmeniyüz
Bī-ʿaşḳ olanda ḳatı dūnuz
ʿAşḳ-ile velīk key senīyüz
Geh āh u fiġāna menbaʿuz biz
Geh hāy-ile hūy maʿdeniyüz
Geh ʿaḳl u ḫıred ḫazīnedārı
Geh cevher-i ʿaşḳ maḫzeniyüz
Geh şevḳ şarābına piyāle
Geh ʿaşḳ nebīdinüñ deniyüz
MK 111[b] Geh ẓulmetīyüz ṣaçıyla yāruñ
Geh nūr-ı ruḫıyla rūşenīyüz
Ṣūretde egerçi biz gedāyuz
Maʿnāda velīk pād-şāyuz

N 114[b] 7 Biz ʿaşḳ ġamıyla şād-kāmuz
Cāndan şeh-i ʿaşḳa ḫoş ġulāmuz
Çeküp başı ʿaḳl-ı bī-ḫıredden
ʿAşḳuñ sözine muṭīʿ u rāmuz
M 115[b] ʿAşḳ odıyla pişmişüz beġāyet
Zāhid kimi ṣanma bizi ḫāmuz
Nāmūs-ile ʿārı ṣalanuz gāh
Geh beste-yi ʿār u neng ü nāmuz
Yād-ı ruḫ u zülf-çün nigāruñ
Ḫˇānende-yi vird-i ṣubḥ u şāmuz
Geh zülf ü ruḫ-ile Rūşenī-vār
Āşüfte-yi şām u deng-i bāmuz

---

[249] $9/5^{12}$ suḫan-güdāzuz: suḫan-güẕāruz MK. $9/5^{11}$≈$9/5^{13}$ MK. $9/5^{12}$≈$9/5^{14}$ MK. $9/5^{14}$ egerçi: eger N. $9/6^{3}$ kim: ki MK. $9/6^{9}$≈$9/6^{14}$ MK. $9/6^{10}$≈$9/6^{15}$ MK. $9/7^{5}$ pişmişüz: bişmişüz MK, N.

Geh ʿ aşḳla olanuz suḫan-gū
Zāhid kimi gāhī bī-kelāmuz
Ṣūretde egerçi biz gedāyuz
Maʿ nāda velīk pād-şāyuz

-10-

Velehu fī't-tercīʿ [250]

mefūlü/mefāilün/faūlün
(--./.-.-/.--)

1 Ṭur yuḳaru ḳo bu ṭanb u ṭaḳı
Bu ṭanṭanayı bu ṭumṭurāḳı
Seccāde ü rekve ü ʿ aṣāyı
Bu ḫānḳahı revāḳ u ṭāḳı
MK 112a Ḫālı ü nihālī u ḥaṣīri
Bālişçe ü pister ü ves̱āḳı
Bu evdeki sürmelü ḳarıyı
Gehvāreyi ü bu vīḳ u vāḳı
Var bunları vir elüñe ṣal ḫoş
Bir dilber-i sīm-sāḳ sāḳī
N 115a Dün gün içüben müdām mest ol
Vaṣl oluban unudup firāḳı
Tā rind oluban dönüp diyesün
Sāḳī bize ṣun mey-i revāḳı
Biz mest ü ḫarāb mey-perestüz
M 116a Maḫmūr-ı ṣabūḥī-yi elestüz

2 Sāḳī ele al yine kedūyı
Gül-gūn ḳaba ḳoy benefşe būyı
Tök ḫūn-ı tez̲ervi baṭṭ-gülūdan
Tā murġ-ı dil uzadup gülūyı
Oḳuya hezār dāstānı
Göklere çıḳara hā u Hūyı
Meh bādeyi sitāre cāmı
Ḫūrşīd ḫumı felek sebūyı
Çirkīnligi sürüp ādemīden
Ḫūb ideni ḫūb ḫulḳ u ḫūyı

---

[250] Velehü fī't-tercīʿ: velehü min tercīʿāt MK, velehü ayḍan N. 10/1[2] ṭanṭanayı: ṭanṭana u MK. 10/1[4] ḫānḳahı: ḫānḳah u MK. 10/1[5] ḫālı: ḳālı MK. 10/2[3] tök: tek MK. 10/2[3] baṭṭ-gülūdan: gülū-yı baṭṭdan MK. 10/2[5] oḳuya: oḫuya MK. 10/2[6] çıḳara: çıḫara MK. 10/2[6] hā: hāy MK, N. 10/2[7] bādeyi: bādiyeyi N, bādiye ü MK.

Āb-ı deheni ʿarūs-ı cāmı
ʿAẕrā-ṣıfat olan āb-ı rūyı
Yaʿnī bize ṣun anı kim anuñ
Dimişler adın mesīḥ ṣuyı
Biz mest u ḫarāb u mey-perestüz
MK 112[b] Maḫmūr-ı ṣabūḥī-yi elestüz

3 Sāḳī yine ṣun bize müdāmı
Serḫoş olalum içüp müdāmī
Bintü'l-ʿinebi ebū'l-ġıyās̱ı
Ümmü'l-keremi kerīm nāmı
N 115[b] Gül bülbüleyi semen sebūyı
Nergis ḳadeḥi ü lāle cāmı
Müşgīn demi ʿanberīn şemīmi
Her demde ṭutan ḫoş meşāmı[251]
Pīrūze deni ʿaḳīḳ keʾsi
Mercān ṣıfatı ü laʿl-fāmı
M 116[b] Bülbül-revişi tezerv-şekli
Ḳumrı-ḳademi dem-i ḥamāmı
Kermüñ gözi yaş-ıla kerem ḳıl
Germ eyle bizi gözet müdāmī
Biz mest ü ḫarāb u mey-perestüz
Maḫmūr-ı ṣabūḥī-yi elestüz

4 Sāḳī yine ṣun şarāb-ı nābı
Ḫoş ḫoş içelüm yine şarābı
Bir luʿbla bizi bizden aldı
Tākuñ ḳızınuñ güzel luʿābı
Laʿlīn ḳadeḥe pür it müdāmı
Yāḳūt-ı müferriḥ-i müẕābı
Gül-berg ʿiẕārı gül nesīmi
Gül-gūn ʿaraḳı gül u gül-ābı
Meh sāḳīyi āfitāb-ı ʿayşı
Zühre-ṭarab u şihāb-tābı
MK 113[a] Ten memleketin yaḳup yıḳanı
Maʿmūr ideni dil-i ḫarābı
Ḳānūnla çengi ırladanı
İñildedeni def ü rebābı
Biz mest ü ḫarāb u mey-perestüz
Maḫmūr-ı ṣabūḥī-yi elestüz

---

[251] 10/3[1] müdāmı: hüdāmı M. 10/3[8] ṭutan: dutanı MK. 10/3[13] gözi: göz MK. 10/4[11] yaḳup yıḳanı: yaḫup yıḫanı MK. 10/4[16] -N.

N 116[a] 5 Sāḳī yine ṣun o cān-ı cānı
Cānāna irişür içen anı
Reyḥān-ı cinānı rāḥ-ı rūḥı
Hem-şīre-yi şīre-yi cinānı
M 117[a] Yāḳūt-ı revān-ı cān-fezāyı
Ḳūt-ı dili ḳuvvet-i revānı
Nālende ḳılanı erġanūnı[252]
Reng-i ruḫı reşk-i erġuvānı
Yüz ʿizzet-ile olanı dāyim
Her pīr-i muġānuñ armaġanı
İstāre kedūyı ebr-i ḫīki
Ḫumḫānesi mis̱l-i āsmānı
Dermān-ı gülūyı nūr-ı çeşmi
Dārū-yı dil ü devā-yı cānı
Biz mest ü ḫarāb u mey-perestüz
Maḫmūr-ı ṣabūḥī-yi elestüz

6 Sāḳī yine ṣun mey-i mubāḥı
Nūş eyleyelüm müdām rāḥı
ʿİşret idelüm ṣafā-ile ḫoş
Rez-duḫter-ile idüp nikāḥı
MK 113[b] Pervāz-ı cenāb-ı ḥażret-içün
Sīmurġ-ı dilüñ olan cenāḥı
Şām-içün olanı rūşenī-baḫş
Rūşen ḳılanı ruḫ-ı ṣabāḥı
Rāḥī kim aña ḳadeḥ ḥadaḳdur
Meyḫāne göñül ḳabaḳ ṣurāḥī
Ger içe müʾez̠z̠in ol süciden
Bī-ḫod olup unuda felāḥı
N 116[b] Ey zāhid-i ḫod-perest-i maġrūr
Bizden dileme daḫı ṣalāḥı
Biz mest ü ḫarāb u mey-perestüz
M 117[b] Maḫmūr-ı ṣabūḥī-yi elestüz

7 Sāḳī yine ṣun feraḥ-fezāyı
Yaʿnī ki raḥīḳ-i ġam-zedāyı
İmsāk-keşi kerīm-sāzı
Kerem idici ü kerem-nümāyı
Bizi idüp ümmet-i Muḥammed
Tanınduranı reh-i Ḫudāyı

---

[252] 10/5[6] ḳūt-ı dili: ḳūt-ı dil ü MK. 10/5[7] ḳılanı: ḳılanda N. 10/6[13] ḫod-perest-i: ḫod-perest ü MK. 10/7[2] ki: - N. 10/7[4] ü: her MK. 10/7[6] tanınduranı: tanıtduranı MK.

Āşüfte ḳılanı çār-yārı
Gördükce cemāl-i Muṣṭafāyı
Aṣḥāb arasında Muṣṭafāya
Baḫşende-yi ḥālet-i ṣafāyı
Ṣaġrāḳ-ı ṣafāyı itdürüp nūş
Ḫoş göstereni bize liḳāyı
Olanı gözine Rūşenī̇nüñ
Ẓulmetde ḳalanda rūşenāyı
Biz mest u ḫarāb u mey-perestüz
Maḫmūr-ı ṣabūḥī̇-yi elestüz

-11-

MK 114[a]

Fī̇-t-terkī̇b bi-ṭarī̇ḳü'r-rumūz[253]

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/..-)

1 Bir göñülden sevici Allāh'ı
Faḳr iḳlī̇minüñ şehenşāhı
ليس فى الدار غيره ديار
Diyüben idici müdām āhı
N 116[a] Ḫırḳa-pūş oluban dönüp dir idi
ليس فى جبّتى سوى اللهى
Ol şehüñ bir kemī̇ne bendesiyüz
Ṭapmışuz biz de ol ṭapan rāhı
M 118[a] ʿAşḳ bālā-yı küfr ü dī̇n diyenüz
Şevḳle ara yirde geh gāhī̇
Reʾs-i kelb üstine ḳılıcı namāz
Cervle eylemeyüp ikrāhı
ʿAks-i rūy-ı nigārı ṣuda görüp
Diyici aña mihrle māhı
Biz ki ṣabr-ı beliyyet itmeyenüz
Cāhiliyyet yolına gitmeyenüz

2 Biz çü rindüz ne ṣavm var ne ṣalāt
Bize ḳallāşuz aña ḥacc u zekāt
Her ki ṣavm u ṣalātı terk itmez
Bulamaz hiç iki cihānda necāt
Ḳılmamaġa ṣalāt ile ṣavmı

---

[253] fī̇-t-terkī̇b bi-ṭarī̇ḳü'r-rumūz: velehü terkī̇b-i bend MK, velehü ayḍan N. 11/1[3] "Evde ev sahibinden başkası yoktur." 11/1[6] "Cübbemin içinde Allah'tan başkası yoktur." 11/2[1] biz çü: biz de MK. 11/2[3] terk itmez: terk eyler MK. 11/2[5] ḳılmamaġa: ḳılmaġa biz MK. 11/2[5] ṣalāt ile ṣavmı: ṣalātı ṣavm-ile MK.

Virenüz yazuban sicill ü berāt
Ravża bizüm teyemmümüz ḳomadı
Miṣl-i Ceyḥūn u Nīl u Şaṭṭ u Fırāt
Ḳatl-ı nefs itmişüz bilüp anı kim
Her ki bunda öldi buldı anda ḥayāt
MK 114[b] Ḥasenāt baʿīd-i seyyiʾedür
Seyyiʾātı muḳarrebüñ ḥasenāt
Ḥaḳḳa minnet ṣalāt u ṣavm bilüp
Virenüz ḫoş Muḥammede ṣalavāt
Biz daḫı bir ʿalā ḥide ḳavmuz
Bī-ṣalāt u zekāt u bī-ṣavmuz

N 116[b] 3 İdüben ḥażrete münācātı
Dileyüp dürlü dürlü ḥācātı
M 118[b] Künc-i mescidde muʿtekif oluban
Cān u dilden idüp ʿibādātı
Ḫalvet-i ḫānḳahda diz çöküben[254]
Çeküben şevḳle riyāżātı
Ḥamd-ı bī-ḥadd Ḫudā-yı yektāya
K'eyledük özimüz ḫarābātī
Şimdi elden piyāleyi ḳomazuz
Geçürüp içmek-ile evḳātı
Müdmin-i ḫamr olup müdām içerüz
İdüben ḫoş ḳażā-yı māfātı
Terk idüp şürb-i şerbet-i şekeri
İçenüz ʿaşḳla mubāḥātı
Bizüz ol ʿāşıḳ-ı ḫarābātī
Ortadan götüren iżāfātı

4 Eydeyin diñle yine bir daʿvā
ʿAyn-ı maʿnā durur degül daʿvā
Biz hemān bir elif diyüp duranuz
Dimeyüp ʿömrimüzde hergiz bā
MK 115[a] Ġusl idenüz gelende göñlümüze
Bāġ-ı Firdevs u ravża-yı ʿuḳbā
Ḫoş vużū ṭutanuz geçende müdām
Fikrimüzden bizüm ġam-ı dünyā
Er-ile ṭutup öldüren anasın
Şerʿ-i ʿaşḳ-ıla virenüz fetvā
Beg ü paşaya uġrayanda becid

---

[254] 11/2[10] 11/2[11] ḥasenāt: ḥasenātı MK. 11/2[13] ṣalāt: ṣalavāt MK. 11/2[13] ṣavm: ṣavmı MK, N. 11/3[5] diz çöküben: derd süzüp MK. 11/4[3] duranuz: ṭuranuz MK. 11/4[7] ṭutanuz: dutanuz N.

Diyenüz diyüp ey cihānda velī
N 117[a] Ḫ˘āceñüñ ḫ˘ācesiyüz ey ḫ˘āce
Ḳulumuz ḳulısun bizüm yaʿnī
M 119[a] Gerçi ṣūretde bir faḳīrüz biz
Līk maʿnāda ḫoş emīrüz biz

Oldur olduġı sözümüzde rumūz
Ki meşāyıḫ kelāmıdur mermūz
Meyte-yi kāfiri ṭutup yudaruz
İçürüp ḳoñşumuza bevl-i ʿacūz
İtmezüz biz ḫilāf üstine sücūd[255]
Bizde yoḳ dime lā-yecūz u yecūz
Bī-zer ü zūr rez ḳızın alanuz
ʿAşḳ bāzārınuñ içinde ucuz
Ḥırzımuzdur tehevvür ey zāhid
Bizüz anuñla her nefes maḥrūz
Rāstī rāstuz elif kimi biz
Ṣanmañuz mis̱l-i hemze-yi mehmūz
ʿAks-i zülf ü ruḫı durur yāruñ
Ẓulmet u nūr-ı Rūşenī şeb u rūz
Ṣūfīyüz bizden isteme bāmı
Çāştı ẓuhrı ʿaṣrı aḫşamı

-12-

Velehu fī't-tercīʿ

mefūlü/mefāilün/faūlün
(--./.-.-/.--)

(MK 116[a]) Her kim bize gösterür cefāyı
Biz gösterelüm aña vefāyı
Bizi dögenüñ elin öpelüm
Bize sögene ḳılup s̱enāyı
N 117[b] Ḳavmi nite kim resūla zaḥmet
Virdükde iderdi ol duʿāyı
Var olsun anuñ gözi ki dāyim
Görür ruḫ-ı ḫūb-ı Muṣṭafāyı
M 119[b] Ḥaḳḳdur bu söze inan ki bī-şek
Her k'anı görür görür Ḫudāyı

255 11/4[15] bir: biz M. 11/5[3] yidürüz: yedürüz MK. velehu fī't-tercīʿ: velehü min taṣavvufātihi MK, ve ayḍan N. 12/1[1-18]≈12/3[1-16] MK.

İtmez ruẖ-ı ẖūb-ı Muṣṭafāsuz
Minnet Ḥaḳa Rūşenī ṣafāyı
Buldı çü izi tozından anuñ
Bu Rūşenī gözi rūşenāyı
Her şām oḳuruz ṣaçına Ve'l-leyl
Her ṣubḥ yüzine Ve'ḍ-ḍuḥāyı
Biz ṣūfī-yi ṣuffa-yı ṣafāyuz
Biz mūfī-yi ḳubbe-yi vefāyuz

MK 115[b] 2 Ṣalduḳ tek u pūy u cüst u cūyı
Meʾvāmuz olalı dost kūyı
Bī-kāse müdām içerüz mey
Urup ṭaşa uşadup sebūyı
İşkeste sever nigārı gördük
Ṣındurduḳ anuñ-içün kedūyı
Ṭapduḳ ne idügin ārzūmuz
Elden ḳoduḳ özge ārzūyı
Efʿālimüz oldı ḳamu maḥbūb[256]
Bize geleli ḥabīb ẖūyı
Ḥaḳḳa degişüp muvaḥḥid olduḳ
Bī-renglik-ile bu reng ü būyı
Biz demri düdügi virdük alduḳ
Feryād u figān u hāy u Hūyı
N 118[a] Biz ṣūfī-yi ṣuffa-yı ṣafāyuz
Biz mūfī-yi ḳubbe-yi vefāyuz

M 120[a] 3 Münkir nice menʿ ider semāʿı
K'oldur ne ḳıyāsī ne semāʿī
Geçmez dişi münkirüñ bu işe
Nişe ḳurı yiredür nizāʿı
Biz mest-i ẖarāb u mey-perestüz
Virdürme bize yöri ṣudāʿı
ʿAşḳ-ile yapışmışuz bu ʿaşḳa
ʿAḳl-ile irişmişüz vedāʿı
Ger zühd-ise zāhidüñ ḳumāşı
Ḫoş ʿaşḳ ola ʿāşıḳuñ metāʿı
MK 116[a] Ehl-i Ḥaḳa münkir-ise zāhid
Biz muʿteḳidüz muḥibb ü dāʿī
Yāruñ oḳuruz maḥallesinde
Gāhī ġazel ü gehī rubāʿī

---

[256] 12/1[15] oḳuruz: oẖuruz MK. 12/2[2] dost: dest M. 12/2[9] ḳamu: ẖamu MK. 12/2[11] olduḳ: olduẖ MK. 12/2[13] demri: demr ü MK, N. 12/3[5] mest-i: mest u MK. 12/3[5] ẖarāb u: ẖarāb-ı N. 12/3[8] irişmişüz: idişmişüz MK, N. 12/3[9] zühd: zāhid N. 12/3[13] oḳuruz: oẖuruz MK. 12/3[14] gehī: gāhī N.

Biz ṣūfī-yi ṣuffa-yı ṣafāyuz
Biz mūfī-yi ḳubbe-yi vefāyuz

-13-

Muḫammes

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

MK 116[b] 1 Bir gülüñ sünbülini idübeni cāy göñül
İtdüñ uzatmaġa el ġoncesine rāy göñül
Nergisinden ḥaẕer it saña direm ha göñül
Ne yirüñdür senüñ ol zülf-i semen-sāy göñül
Ey göñül vāy göñül vā göñül eyvāy göñül

N 118[b] 2 Yine bir ṭurra-yı ṭarrār-ı muṭarrāya göñül
Dolaşup düşdüñ uzun fikr-ile sevdāya göñül
Özüñi ṣalduñ igen ṭurfe ʿaceb cāya göñül
Yiridür bes düşesün iñleyü eyvāya göñül
Ey göñül vāy göñül vā göñül eyvāy göñül

M 120[b] 3 Sırrumı gizlemeyüp eyleyüben fāş göñül
Durmadın dīdelerümden aḳıdup yaş göñül[257]
Her sehī servüñ ayaġına ḳoyup baş göñül
Ṣarmaşuḳ gibi saña kim didi ṣarmaş göñül
Ey göñül vāy göñül vā göñül eyvāy göñül

4 Sen meni ʿaşḳa uyup eyledüñ āvāre göñül
Yüregüñ yaralayup yaramaduñ yāre göñül
Gövdemi başdan ayaġa idüben yara göñül
Her gözi gördügine uyucı ṣad-pāre göñül
Ey göñül vāy göñül vā göñül eyvāy göñül

5 Rūşenī dīdesini boyama ḳanlara göñül
Rāz-ı pinhānını fāş eyleme cānlara göñül
Dimedüm açma gözüñ dilber olanlara göñül
Virdüñ uş cānum alup göñlüñi anlara göñül
Ey göñül vāy göñül vā göñül eyvāy göñül

[257] Muḫammes: velehü muḫammes MK, velehü fī'l-muḫammes N. 13/1[3] ha: hay MK, N. 13/2[4] iñleyü: iñleyüp MK, N. 13/3[2] durmadın: ṭurmadın MK. 13/3[2] aḳıdup: aḫıdup MK. 13/3[4] gibi: kimi N. 13/4[1] uyup: olup M. 13/4[2] yaralayup: pāreleyüp MK.

-14-

[Müstezad]

Velehu fī'l-müstezād[258]

١ چون حسن تو از کعبۀ تحقیق صفا یافت
خود را بجهان مطلع انوار خدایا فت
شُد قبلۀ جانها
احسنت تعالی

[Sen de Hasan gibi Ka'beyi keşfetmeye, cihanı mütala etmeye ve Allah'ın nurunu anlamaya (koyuldun). Canların kıblesi oldun. Çok güzel, yüce olsun!]

در وادئ ایمن ز رخت پرتوی اید **N 119a**
تا موسی جان از نظرش عین صفا یافت
چون نور تجلّی
یعنی ید بیضا

[Güvenli vadiye nurlu kıyafetlerle geldi. Musa'nın bakışı gibi mutluluğu aradı. Nurun tecelli ettiği gibi, yani yed-i beyza (gibi)]

شد نار شجر ز اتش عشق تو هو یدا
کم کرد عصای خرد و باز عصایا فت
کُفت انّی انا الله
زین واقعه موسا

[Ateşten nar ağacı oldu (ve) senin aşkın açığa çıktı. Akıl, asasını kaybetti ve yeniden asayı keşfetti. *İnnî en'Allah* dedi. Musa'nın bu olayından…]

شد زندۀ تو از نفس عیسئ مریم **M 121a**
روح القدسش نام ز دو ملك بقا یا فت
مانندۀ ادم
در عالم بالا

[Sen Meryem'in İsasının nefesinden canlandın. Âdem gibi yukarı âlemde, iki melek sonsuz Ruhü'l-Kudüs ismini aldılar.]

٥ باياد تو از اتش نمرد ابراهیم
بی کلشن حسن تو کل تازه کجا یا فت
میبود سلامت
برداً و سلاماً

[Seni, Nemrud'un ateşine atılan İbrahim ile hatırlamak… Güzelliğin gül bahçesi olmadan senin taze gülün nerede? Selamet, serinlik ve esenlik (senin üzerine) olsun!]

---

[258] velehu fī'l-müstezād: Bu manzume MK nüshasında bulunmamaktadır. ٥١ ابراهیم: براهیم N.

یعقوب که در بیت حزن سخت حزین بود
بوی تو نه از پیراهن از باد صبا فت
بی یوسف حسنت
شد ناظر و بینا

[Yakub, hüznün evinde ağır bir hüzne gark oldu. Senin kokun, gömleğine sinip sabah rüzgarıyla geldi. Yusuf'un güzelliği(ni gözlerinle) görmeden görür oldun.]

نی نی تو همانی که نه این بود نه آن بود
چون جود عمیم تو و جود همه را یا فت
ای کوهر وحدت[259]
شد فایض اشیا

[Senin göz bebeklerin ne odur, ne budur (mahiyeti bilinmez). Ey vahdet cevheri ve (tüm) eşya(ları) feyizlendiren, senin cömertliğin herkesi kapsar.]

تا ذات شریف تو صفات از لی شد
وز اسم تو اسمای همه نشو و نما یا فت
یعنی که ابد هم
شد عین مسمّا

[Ben ve bütün isimler senin şerefli zatının sıfatından ve senin isminden neşvünema buldu. Yani sonsuzluk da gözlerin gibi isimlendirildi.]

مقصود حق از جان و جهان ذات تو باشد
مسجود ملائك شدی و از تو سنا یا فت
لولاك عیانست
هم عرش معلّا

[Allah'ın candan ve dünyadan maksadı, senin cevherindir. Meleklerin secde ettiği kimse oldun. Ve senden istediler. Arş-ı mualla'da *sen olmasaydın* lafzı görünür.]

١٠ شد مست می عشق تو هر چیز که پیداست N 119[b]
وز مطبخ لطف تو همه خوان عطا یا فت
در ظاهر و باطن
هم مؤمن و ترسا

[Her şey açıktır (ortadadır) ki, (herkes) senin aşk şarabından mest oldu. Gizli ve açık yönlerinden tüm mümin ve hıritiyanlar senin lutuf mutfağından okuyup (yiyip) iyilik buldular.]

چون دال احد احمد جان کشت ز هر دال
و انکو زمیان خلقهٔ آن نور خدایا فت
ای عارف اسرار M 121[b]
شد واقف اسما

[Birlik fidanında can Ahmet her dalda gezindi. O, nur halkasının ortasından Allah'ı buldu. Ey sırları bilen, (o) isimlere vakıf oldu.]

---

[259] تو ٧١: -M.

در میم محمّد چو یکی نون نهانست
یعنی ز میان روشنی آن حرف ندا یا فت
کویم باشارت
از سیّد یحیا

[Muhammed’in mim’inde bir nun gizlidir. Seyyid Yahya’dan işaretle söyleyeyim ki, yani Rûşenî’nin ortasından o harf nida buldu.]

وز روشنئ عشق چو مرآت الهی
در هر نفسی شعلۀ آن نور خدا یا فت
شد جام جهان بین
بی من شد و بی ما

[Aşkın aydınlığı gibi İlahi aynada her bir nefse Allah’ın nurundan bir kıvılcım ver(il)di. Dünya, bensizlik ve bizsizlik arasında kadeh oldu.]

عاری شده اماز همه با فحر در عالم
کویند فلان خلعتی از آل عبا یا فت
بر من نظری تا
بر بنده یخشا

[Dünyadaki bütün övünç ile ayrılığı seçtim. (Senin) hil’atini âl-i abâ diye söylediler.]

[Gazeller]

İbtidā-yı ġazeliyyāt fī ḥarf-i elif[260]

-15-

müfteilün/mefāilün/müfteilün/mefāilün
(-..-/.-.-/-..-/.-.-)

Ṣalli ʿalā nebiyyinā ḫˇāce-yi cümle enbiyā
Server-i tāc-ı aṣfiyā seyyid-i faḫr-ı evliyā

Ṣūfī-yi ṣuffa-yi ṣafā mūfī-yi ḳubbe-yi vefā
Ṣadr-nişīn-i ıṣṭıfā Tañrı ḥabībi Muṣṭafā

Kevkeb-i dürrī-yi hüdā aḫter-i burc-ı ilticā
Māʾ-ı semā-yı iḳtidā mihr-i sipihr-i ihtidā

Ġonce-yi şāḫ-ı irtiḳā serv-i serāçe-yi beḳā
Ṭūbā-yi bāġ-ı ibtiḳā bülbül-i gülşen-liḳā

N 120[a]
Kebg-i derī-yi ḫoş-serā ṭūṭī-i heştümīn semā
Ḳumrı-yı muḳrī-yi denā bāz-ı sefīd-i kibriyā

---

[260] ibtidā-yı ġazeliyyāt fī ḥarf-i elif: ibtidā-i ġazeliyyāt fī ḥarfü’l-elif der vaṣf-i nebī a.s.m N. [15] Bu manzume MK nüshasında bulunmamaktadır. 15[3] māʾ-ı: māh-ı N.

Aʿlem ü eşref-i verā āyī̄ne-yi Ḫudā-nümā
Kār-guşā-yı etḳıyā ḫalḳ-ı cihāna muḳtedā

Oldı o yüzi Ve'ḍ-ḍuḥā nūrla buluban senā
M 122[a] Olubanı ḫoş āşinā Rūşenī̄ çeşm-i rūşenā

Velehu ayḍan

-16-

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/..-)

1 Bir belā-yı cihān-ı ḫoş-bālā
Fitne-yi pest-ken eyledi bālā

İtdi ġunc u delālı ġoncesinüñ
Bülbüli lāl u lāleyi lālā

Zülfi lā dir çün isterem vaṣlın
Nice dir ol siyāh-rū lā lā

MK 117[a] Dürc-i yāḳūtı ḳūt-ı cān laʿli
Münderic içinde lüʾlüʾ-i lālā[261]

5 Cāy idüp itdi Rūşenī̄ rūşen
Cūy-ı çeşmüñde bu sehī̄ bālā

Fī̄ ḥarfi'l-bāʾ

-17-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

1 قَدَ بَدا نور من اَنوَارِ الْاِله فى لعرب
لاح فى شوح ضميرى منه شوق و الطرب

Gerçi Ādem öñ gelüpdür Muṣṭafā ṣoñra velī̄
انّ فى الصّهباء معنا ليس هذا فى العنب

Ḥaḳḳ peyember olduġına şāhid oldılar ḳamu
كو سفند و اشتر و سنك درخت ظبى و ظب

---

[261] 15[6] ü: -N. 15[7] çeşm-i: -M. [16]velehu ayḍan: velehu nūrullāh mirḳadu'l-laṭī̄f N. 16[1-3] -MK. 16[4] yāḳūtı: yāḳūt MK. 16[4] münderic: müdrec MK, N. fī̄ ḥarfi'l-bāʾ: velehü fī̄ ḥarfi'l-bāʾ MK, -M. 17[1] "Araplardan, Allah'ın nurlarından bir nur ortaya çıktı. (Onda) şevk, mutluluk ve sevinç görüldü." 17[2] "Mana şarabında (kırmızı renginde) bitkin düştü. Bu, üzümde bulunmaz." 17[3] ḳamu: ḫamu MK. 17[3] "Koyun, deve, taş, ağaç ve kömür."

با مريد خود چه خوش كفتست آن پير اين سخن
با خدا ديوانه باش و با محمد با اوب

5 İsm-i Maḥmūdın Muḥammed ḳoydı Ḥaḳḳ ʿizz isme
Hem didi künyet Ebū'l-Ḳāsım aña Aḥmed laḳab

N 120^b Rūy u mūyın göreli ol luṭf-ı Ḥaḳḳuñ Rūşenī
Sūre-yi Nūr u Duḫāndur ẕikr ü fikri rūz u şeb

Bizden anuñ āline aṣḥābına çoḳ çoḳ selām
Kim selām-ile duʿā منّا اليهم قد وجب

fī ḥarfi't-tā'[262]

-18-

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/..-)

۱ عشق كيفّت بلا كيفست M 122^b
راندن او بهر زبان جيفست
[Aşkın hâlinin keyfiyyeti bilinmez. Ondan bahsetmek (ise) dil için ağırdır.]

عشق در لا مكان نكجند ليك
روح مهمان نوازرا ضيفست
[Aşkın mekanı yoktur fakat (aşk), zayıf ruhları okşayıcıdır.]

عشق در قلب جان كهى ر محست
كاه بر كردن خرد سيفست
[Aşk, can kalbinde bazen neşterdir. Bazen ise aklı kaldıran kılıçtır.]

عقل پايز و دشمن بهمن
عشق نوروز و دوست را صيفست
[Akıl, son bahardır ve kış düşman, aşk; ilk bahardır ve sevgiliye yazdır.]

٥ روشنى هر نفس هميكويد MK 117^b
عشق كيفيّت بلا كيفست
[Rûşenî her nefes bunu söyler; aşkın keyfiyyeti bilinmez.]

---

262 17^4 "Bu sözü o pir (kişi) ne güzel söylemiş müridlerine, Allah ile divane ol ve Muhammed ile geri dön." 17^6 rūy u: rūy M, N. 17^7 aṣḥābına: evlādına MK. 17^7 منّا اليهم قد وجب: "Bizden onlara mutlaka gerekti." fī ḥarfi't-tā': velehu fī ḥarfi't-tā' MK.

Fī ḫarfi'l-ḫā᾽

-19-

mefūlü/fāilātün/mefūlü/fāilātün
müstef'ilün/faūlün/müstef'ilün/faūlün
(--./-.--/--./-.--)
(--.-/.--/--.-/.--)

İki gözüm ḳapuñda çün oldı iki ırmaḫ
Ey verd-i bāġ-ı ḫuldum ḳo aḳsun itme ırmaḫ

Āhū gözüñ ḫayāli bir laḥẓa ḫālī olmaz
Dīdemden ü dilümden idelden ayru otlaḫ

Gördi ki tā nebātuñ āb-ı revānı var ḫoş
Göñlüm gözüm ḫayālüñ ḳışlaḫ idindi yaylaḫ

Seyl aparup raḳībi her dem itürmek-içün
Yāruñ maḥallesinde gözümüñ yaşı aḫ

Her ṣubḥ-dem çemende billāhi ḫoş degül mi
Sen serv ḳāmet-ile āl alışup ṣalınmaḫ

Budur duʿā-yı ʿāşıḳ her demde her nefesde
Yā Rabb müyesser eyle yār-ile hem-dem olmaḫ

N 121a Şemʿ-i ruḫuñ görelden bī-çāre Rūşenīnüñ
Pervāne kimi işi yanmaḳ durur yaḳmaḫ[263]

fī ḫarfi'd-dāl

-20-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Ey risālet bostānında ḫırāmān serv-ḳad
V'ey nübüvvet ravżasında yāsemen-bū lāle-ḫad

M 123a Adı Aḥmed bī-ʿadeddür yā Nebiyallāh velī
Sen bir Aḥmedsün ki senden görinür nūr-ı Eḥad

Ṣād ʿaynuñ mīm aġzuñ dāl zülfüñ göreli
Yā nebī gitmez dilümden bir nefes ẕikr-i Ṣamed

---

[263] fī ḫarfi'l-ḫā᾽: velehu fī ḫarfi'l-ḫā᾽ el-muʿcime MK. 19[7] yanmaḳ durur: yanmaḫdur MK, N. 19[7] yaḳmaḫ: yanmaḫ MK. fī ḫarfi'd-dāl: velehu fī ḫarfi'd-dāl el-mehmele MK.

Enbiyānuñ her birinüñ var nihāyet ʿilmine[264]
Ḥaḳḳ saña virdügi ʿilm-i ḥikmete yoḳ ḥadd u ʿadd

Cism-i bī-cān kimidür cānā cihān sensüz ḳamu
Cānlaruñ sen cānısun cānā saña cāndur cesed

MK 118[a] Ḳonmadı āyīne-yi bī-rengüñe gerd u ġubār
Sīne-yi bī-kīnüñe gelmeyüben ḥıḳd u ḥased

Rūşenī bī-çāre ẓulmetde ḳalurdı yā nebī
Aña mīm aġzuñla iki dāluñ olmasa meded

Fī ḫarfi'r-rāʾ

-21-

müfteilün/fāilün/müfteilün/fāilün
(-..-/-.-/-..-/-.-)

تا که کنم روز و شب درد و غم و زار زار
عمر درین صرف شد کشت مرا این شعار

[Gece ve günler boyu gamdan ah u zar edeyim. Ömür, bu yolda sarf edildi. Bu şiar, bizden geçti.]

عمر جوانی که بود رفت به سودای دوست
قوّت هستی بر فت کشت کنون کارزار

[Gençlik dönemi dost sevdasıyla geçti. (Şimdi) kuvvetlisin, işini gücünü yapabiliyorsun.]

آتش عجرم کنون شعلهٔ زد زین درون
از تف هجران او تن شده جز کل شرار

[Benim içimdeki taze ateşten kıvılcım çıktı. Bir gül kıvılcımından ve hicran tefinden ayrılıp tene büründü.]

در طلبش روز و شب خسته ترم هر زمان
نیست مرا طاقتی کشت تنم چون غبار

[Seni gece gündüz talep etmekten her zamankinden daha yorgunum. Benim tenim toprağa gark oldu. Takatim kalmadı.]

مایهٔ سرمایه ها رفت بتار آج عشق
درد و غمش دایما کشت مرا یاد کار

[Tüm sermayelerin özü aşk tahtının karanlığına gark oldu. Onun dert ile gamı benim sürekli aklıma geliyor.]

دمبدم او زخم را از زه پنهان زند N 121[b]
چون ز درون میر و د زخم نکشت اشکار

[Zaman zaman o yarayı gizliyor. Benim derinimden gidiyor. Yaramı aşikar etme.]

---

[264] 20[4] ʿilm-i: ʿilm u MK, N. 20[4] yoḳ: yoḫ MK. 20[5] ḳamu: ḫamu MK. 20[6] rengüñe: jengüñe MK. fī ḫarfi'r-rāʾ: velehu fī ḫarfi'r-rāʾ el-muhmelet MK.

ذوق ستمهای دوست را ست نیاید بشرح
هر که چشید او ازین کشت چو ما بیقرار

[Sevgilinin sitemi zevklidir (bana) kötü söz gibi gelmiyor. O her ne yerse bundan geçer (ki) bizde karar kalmadı.]

درد و غمش شد مقیم دردل ویرانه ام
سیّد نقد حبش شد همه پیشش نثار

[Onun gamı ve kederi benim virane gönlümde kalıcı oldu. Seyyidin sevgisinin sermayesi herkesin önüne saçıldı.]

روشنی در خدمت سیّد سادات شد **M 123[b]**
صدق و صفا و وفا کشت بوی چار یار

[Rûşenî, seyyid-i sadatın hizmetçisi oldu. Sıdk, sefa ve vefayı dört halifenin kokusunda buldu.]

Velehu ayḍān[265]

-22-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/mefāʿīlün/mefāʿīlün
(.---/.---/.---/.---)

1 İden ḫoşnūd pīrini gümānsuz Bāyezīd olur
Velī ḫoşnūd itmeyen yaḳīn bil kim yezīd olur

Ṣaḳın ḳadḥ itmegil pīrüñ elüñden gelse medḥ eyle
Ki pīrin her ki ḳadḥ eyler mürīd-iken merīd olur

MK 118[b] Şarāb-ı vaḥdeti nūş it ṣurāḥī ġulġulın gūş it
Ki içen ḫum-ı vaḥdetden demi hel min mezīd olur

Cenābet çirkle gezme inābet ṣuyla ġusl it
Yuyup pāk itmeyen özin temīz-iken pelīd olur

5 Dimegil şeyḫüñe niçün niçün kim şeyḫine niçün
Diyen oñmayuban hergiz ḳarīb iken baʿīd olur

Şaḳī olmaḳ gerekmezse sözini pīrüñ işitgil
Ṭutan sözini pīrinüñ şaḳī olmaz saʿīd olur

Sevüp ḫoş Rūşenī kimi idenüñ pīrine ḫiẕmet
Şebi Ḳadr u Berāt olup güni nevrūz u ʿıyd olur

---

265 22velehu ayḍān: velehu min bedāyiʿ-i eşʿāre MK, -N. 22[2] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 22[6] olmaḳ: olmaḫ MK.

Velehu ayḍān

-23-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

Bu körpe ulaldukça ʿaceb ḫūb olacakdur
Gün günden igen sevgülü maḥbūb olacakdur

Bu zülf ü ruḫ u ḫāl u göz ü ḳaş ki bunuñ var
Her birisi ser-i fitne-yi āşūb olacakdur

N 122[a]
Yüzine naẓardan irişen gerd ü ġubārı
Pāk itmek-içün sünbüli çārūb olacakdur

Hindū ṣaçını raġbet idüp oynadum öpdüm
Didi bu oyun Rūmda merġūb olacakdur

Bu naḫl-ı nihālinde olan raṭb-ı ruṭabdan
Ehl-i naẓaruñ cümlesi merṭūb olacakdur

M 124[a]
Belgülisi maʿṣūmlaruñ pāk u ʿazīzi
Mıṣruñ şehi şehzāde-yi Yaʿḳūb olacakdur

Bu ḥüsn ü cemāliyle ki budur bu cihānda
ʿAşḳında bunuñ niceler Eyyūb olacakdur

ʿUşşāḳ-ı cihān cezbe-yi zülf-i siyehinden
Dīvāne ü şūrīde ü meczūb olacakdur

Mihr-i ruḫına Rūşenīyi ṣanma ki yalñuz
Her ẕerre aña mihrle mensūb olacakdur

Velehu ayḍān[266]

-24-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

MK 119[a]
Gözlerüñ Beytü'l-ḥarāmda iḥtisāb itmekdedür
Leblerüñ āb-ı dehānuñ pür-şarāb itmekdedür

Taḫta-yı sīmīn-cebīnüñde eyā zerrīn-külāh
Ḥācibeynüñ diz çöküp her dem ḥisāb itmekdedür

---

[266] [23]velehu ayḍān: velehu min maḳālāt MK, ve ayḍan N. 23[1] gün günden: günden güne M, N. 23[3] gerd: gejd M. [24]velehu ayḍān: -MK, -N. 24[2] zerrin-külāh: zerrin-küleh MK.

Bir gice mihmān ola diyü ḫayāl-i ḫālüñi
Dil tenūr-ı sīnede baġrum kebāb itmekdedür

Cān ḳuşın zülfüñ ʿuḳābı aluban çengāline
Nāle ü feryādın işitmez ʿiḳāb itmekdedür

5 Ḳanumı tökdi revān ġamzeñ dişin biler henūz
N’idügin bilmen günāhumnı ʿitāb itmekdedür

Veh ne çābük-destdür ḫoş çarḫ urur bād-ı nesīm
Mūyuñı mū-tāb gibi pīç u tāb itmekdedür

Rūşenī vechüñ senüñ her vechle ḫoş şerḥ ider
Cemʿ idüp mecmūʿa-yı ḥüsnüñ kitāb itmekdedür

N 122[b]

Velehu ayḍān

-25-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

1 Ey ḥabībüm her ne kim itseñ muḥibbe ḫūbdur
Her ne kim maḥbūb iderse ḫūbdur maḥbūbdur

Ḳadd-i Ṭūbā-sāyeñi serve nice nisbet idem
Serv bir bād-ı hevā-ile ṣalınur çūbdur

M 124[b]

Cez̠be-yi ḳullāb-ı zülfüñ çünki çekdi ḳalbümi
Eylese küstāḫluḳ maʿẕūr ṭut mecẕūbdur

O naẓardan kim irişür ḥüsnüñe gerd u ġubār[267]
Pāk itmege anı zülfüñ ʿaceb cārūbdur

5 Çeşm-i ḫūn-ḫˇāruñdan ey fettān cihānda dem-be-dem
Şūriş u cūş u ḫurūş u fitne u āşūbdur

Eşk-i sīmīn tökdügi zer üstine budur çeşmümüñ
ʿAşḳ bāzārında ṣan dükkān açar zer-kūbdur

Rūşenī ṭañ mı ṭapuña nisbet itse kendüzin
Ey güneş ḫūrşīde ẕerre nişe kim mensūbdur

---

[267] 24[5] biler: bilür M. 24[6] gibi: kimi N. 24[7] vechle: bāb-ile MK, N. 25velehu ayḍān: velehu min maḳālāt MK. 25[2] nisbet: teşbīh MK. 25[4] o: ol MK, N. 25[5] ḫūn: ḫˇān N. 25[6] tökdügi: dökdügi MK. 25[6] üstine: üsne MK, üste N. 25[6] açar: açup MK.

Velehu ayḍān[268]

-26-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

MK 119[b] Sen şehe her kim ki cāndan bendedür āzāddur
Men saña ḳulam ezelden göñlüm aña şāddur

Kitfine almış kemān u ʿıṭfına ṣalmış kemend
Çeşm-i tīr-endāz-ı ḫūn-rīzüñ ʿaceb ṣayyāddur

Fitnede şākird idinmişdür cihān fettānların
Çeşm-i fettānuñ ki fenn-i fitnede üstāddur

Türk-i ḫˇāb-ālūde mestüñ ceng-içün ḫūn-ḫˇāredür
Ġamze-yi ḫançer-keşüñ merdüm-küş-i cellāddur

Sen eyā serv-i çemān itdükçe gül-geşt çemen
Dir gören bu serv-i nāzük naḫl-ı ḫoş Nevşāddur

Sünbül-i müşgīnüñüñ ṣarmaşduġı bu ḳaddüñe
Sünbülüñ ṣan ṣarmaşuḳdur ḳāmetüñ şimşāddur

N 123[a] Ṣubḥ-ı rūyuñ şām-ı mūyuñ yādına her ṣubḥ u şām
Rūşenīnüñ vird ü kerdi nāle ü feryāddur

velehu ayḍān

-27-

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

Men seni sevdügüm ey luṭf-ı İlāhum duyılur
Ḳulluġum men dimeden illere şāhum duyılur

M 125[a] Başumuñ tācı efendüm kim idügi bilinür
Devletümüñ güneşi püşt ü penāhum duyılur

Sırrumı fāş ideni gizlerem ammā n'ideyim
Sezilür yüregüm oynaduġı āhum duyılur

---

[268] [26]velehu ayḍān: -MK, N. 26[1] āzāddur: āzādedür MK. 26[4] ḫˇāb-ālūde: ḫˇāb-ālūd MK. 26[4] merdüm-küş-i: merdüm-küş ü MK. 26[5] serv-i nāzük naḫl-i ḫoş: serv-i nāz ḫılḫ MK. 26[7] kerdi: ẕikri MK. [27]velehu ayḍān: velehu min ḥikāyetü'l-laṭīfe MK, velehu nūrullah mirḳade N. 27[1] duyılur: ṭuyılur MK. 27[2] duyılur: ṭuyılur MK. 27[3] gizlerem: gözlerem MK. 27[3] ammā nideyim: illā nideyin MK. 27[3] duyılur: ṭuyılur MK, -N.

Ḫātem-i laʿlüñ-ile aġzuma mühr urmaz-iseñ
Yanduġum mihr-i ruḫuñ mihrle māhum duyılur

Müşg ü ʿanber kimidür sevgü nihān olmamada
Āh eger sevgü günāh ola günāhum duyılur

Yanuban küllī kül olduġumı duyurmaz idüm
Ṭutup āfāḳı ḳamu dūd-ı siyāhum duyılur

Rūşenī sīnesinüñ nārını pinhān idemez
Nişe kim tābişi ey nūr-ı İlāhum duyılur

Velehu ayḍān

-28-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

MK 120[a]

Ruḫlaruñdan gün gibi berḳ urduġınca tāblar
Düşer andan rişte-yi zülfüñe pīç u tāblar

ʿAşḳuñuñ cānā ḳaçan sevdāsı başumdan gider
Ḳalbümi çekmekdedür zülfüñdeki ḳullāblar

Beñlerüñle ḳaşlaruñ görüp didüm ey sāde-rū
Yazmadın ḫaṭṭ ḫoş ḳonulmış noḳṭa ü iʿrāblar

Gözlerüñ diller aṣarlar düzüp oḳ kirpiklerüñ
Düzedürler nite kim çengāl aṣar ḳaṣṣāblar

Şāḫ-ı rez ḳaddüñle rengīn leblerüñ gördüm didüm
Ne ʿaceb şāḫ-ı ʿinebde bitdügin ʿunnāblar[269]

N 123[b]

Ḥoḳḳa-yı yāḳūtuñ içinde görinür gözüme
Gül gibi güldükce dürlü dürlü dürr-i nāblar

Rūşenī ġarḳ idüp deryāya iltür ʿāḳıbet
Gözlerinden ḳan kimi coşup aḳan seyl-āblar

[269] 27^4 duyılur: ṭuyılur MK. 27^5 duyılur: ṭuyılur MK. 27^6 duyurmaz: duyuram M, ṭuyurmaz MK. 27^6 ḳamu: ḫamu MK. 27^6 duyılur: ṭuyılur MK. 27^7 duyılur: ṭuyılur MK. ^{28}velehu ayḍān: -MK, -N. 28^1 ruḫlaruñdan: ruḫuñdan N. 28^4 aṣarlar: aṣar MK, N. 28^4 düzüp: düzedüp MK. 28^4 oḳ: oḫ MK. 28^5 bitdügin: bitdügi N. 28^6 gözime: gözler N. 28^7 aḳan: aḫan MK. 28^7 seyl-āblar: ırmaġlar MK.

Velehu ayḍān[270]

-29-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

M 125[b], MK 120[b] 1 Her demde adı sevdügüñüñ yād gerekdür
Yār-ile biliş özge iken yād gerekdür

Ḳayġulu gerekmez dögülen ʿaşḳ yolında
Dögüldügine ʿāşıḳ olan şād gerekdür

Bir sencileyin ḫusrev-i şīrīn-dehen içün
Biñ bencileyin sūḫte Ferhād gerekdür

Maḥbūb olan bī-meze ü telḫ gerekmez
Özinde anuñ sözi kimi dad gerekdür

5 ʿAşḳuñ evidür göñlüm anı cevrle yıḳma
Ol mihr ü vefā-ile ḫoş ābād gerekdür

Ol yār dimiş kūyum iti Rūşenī içün
Bī-çāreye bir buncılayın ad gerekdür

Velehu ayḍān

-30-

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/..-)

(MK 120[a]) 1 Bu ne zībā-ḫad u bu ne ḫaṭṭdur
Bu melek-veş ne ṭurfe muḥbaṭdur

Oḳudum yüzi muṣḥafın gördüm
Ḫūn-ı ʿuşşāḳ-ıla münaḳḳaṭdur

ʿAvn itdüñ raḳīb-i ẓālime sen
Anuñ-içün saña musallaṭdur

Ḫoş maḥall-idi ʿaşḳa ġurfe-yi dil
Āh kim ṭapmaña münḥaṭṭdur

---

[270] [29] velehu ayḍān: velehu MK, ayḍān N. 29[1] sevdügüñüñ: sevdügüñ MK, N. 29[1] özge iken: özge ile MK. 29[2] dögüldügine: dögdügine M. 29[5] yıḳma: yıḫma MK. 29[6] yār dimiş: yār-imiş M. [30]velehu ayḍān: velehu MK, -N. 30[2] oḳudum: oḫıdum MK.

Mūy olmış belā miyāne velī
Çünki ḫayru'l-umūri evsaṭdur

N 124[a] Hicrüñ-ile ʿUṭārid āḫir ölür[271]
Hele vaḳti igen muḫabbaṭdur

Varasun meşhedine kim melege
Şehri anuñ mezār u mehbiṭdür

Velehu ayḍān

-31-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

M 126[a], MK 121[a] Göñül şemʿ-i ruḫuñ pervānesidür
Düşüp ol şemʿe bir gün yanasıdur

Men andan berlü şād oldum ki göñlüm
Senüñ ʿaşḳuñ ġamınuñ ḫānesidür

Senüñ ʿaşḳuñ durur bir genc-i maḫfī
Benüm sīnem anuñ vīrānesidür

Ezelden nūş iden ʿaşḳuñ meyinden
Henūz ol cürʿ anuñ mestānesidür

Bu besdür Rūşenī-çün kim diyeler
Bu ol gül yüzlünüñ dīvānesidür

Velehu ayḍān

-32-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

Ḫaṭuñ reyḥān-ı bostān-ı cināndur
Ḳadüñ gül-deste-yi gül-zār-ı cāndur

Ruḫuñ mihri hevā-dārıdur ey cān
Anuñ-çün ṣubḥ-dem āteş-feşāndur

---

[271] 30[5] çünki ḫayru'l-umūri evsaṭdur: hele vaḳti igen muḫabbaṭdur MK. 30[6] -MK. 30[7] mehbiṭdür: muḥbiṭdur MK. [31] velehu ayḍān: -MK, ve ayḍān lehu N. 31[5] Rūşenī-çün: Rūşenīye MK. [32] velehu ayḍān: velehu MK, -N.

Miyānuñla kemer-vār olmaġ-içün
Dil ü cāndan ser ü zer der-miyāndur

MK 121[b] Dehānı sırrına olmadı maḥrem
Ḫıred gerçi ḥarīf-i nükte-dāndur

Egerçi ġamzesidür āfet-i nīş
Lebi şekker-feşān u nūş-ı cāndur

Ne ġam öldürse ġamzeñ Rūşenīyi
Yine dir görmege laʿlüñ żamāndur

Velehu ayḍān[272]

-33-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

N 124[b] (MK 122[a]) Ḳılıcuñ boynumuñ pīrāyesidür
Elüñde ölmek dil ü cān vāyesidür

İñilde ʿaşḳ bāzārında ey dil
Ki nāliş ʿāşıḳuñ sermāyesidür

M 126[b] Beñüñ āhū gözüñden türemiş müşg
Ḫaṭuñ sünbül ṣaçuñuñ sāyesidür

Arıt ey dil göñül evini cāndan
Ki dilber girüben arayasıdur

Ne var iderse ḫışmı çeşm-i mestüñ
Lebüñden ṣormışam oḫşayasıdur

Ḥabeş-zāde durur ḫāl-i siyāhuñ
Anuñ Hindū külāleñ dāyesidür

Benüm adum ṣanum bilmezdi kimse
Cihāna ʿaşḳuñ adum yayasıdur

O besdür Rūşenī içün diyeler
Kim ol gül yüzlünüñ hem-sāyesidür

---

272 33velehu ayḍān: velehu MK, -N. 33[3] türemiş: türimiş MK. 33[4] -MK. 33[5] ḫışmı: -M. 33[8] kim: bu MK.

Velehu ayḍān[273]

-34-

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/..-)

MK 122[a] Māh mihr-i ruḫuñdan umar nūr
Mihrüñi mühr ider cebīnine ḫūr

Ḫūb-rūlar ṣu-y-ıla yur yüzini
Ṣu yüzini senüñ yüzüñ-ile yur

Mūsā-veş idinür tecellī içün
Her münācāt ehli kūyuñı Ṭūr

Ey ḥabībüm revā mıdur ki raḳīb
Ḥażretüñe ḳarīb ola men dūr

Aġzuña öykündügi içün ġonce
Gül ṣabāya didi ḳulaġunı bur

Cānumı tīr-i ġamzeñe siper it
Dilberā ḳaşuñuñ kemānını ḳur

N 125[a] ʿAks-i zülf ü ruḫuñ durur şeb u rūz
Rūşenīnüñ gözine ẓulmet ü nūr

Velehu ayḍan

-35-

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

M 127[a] (MK 121[b]) Cihānuñ Aydın ili rūşenidür
Anuñ-çün ehl-i diller meskenidür

Güzeller menbaʿı iḳlīm-i ḥüsnüñ
Sevilmek kānı sevmek maʿdenidür

Yazın yoḫsul u bayuñ geşt-gāhı
Ḳışın faḳr ehlinüñ ḫoş külḫanıdur

Cihānuñ cānıdur cānı cihānuñ
Behişt anuñ ṣanasun kim tenidür

---

[273] [34] velehu ayḍān: -MK, -N. 34[5] öykündügi: öykünduğı M. [35] velehu ayḍan: velehu MK, ve ayḍān lehu N. 35[4] cānı cihānuñ: cānuñ cihānı MK.

Ṣorarsañ tuḥfesi Mıṣruñ şekerdür
Velī Aydın ilinüñ Rūşenīdür

Ayḍān

-36-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

(MK 120[b]) Varlıġından ʿāşıḳuñ bir dīde-yi giryānı var
Āteş-i ʿaşḳ-ile pişmiş bir dil-i büryānı var

Bir elif ḳāmetlü bir ebrūsı nūna vir göñül
Anı sev yaʿnī ki anuñ ān içinde ānı var[274]

Gelmesem dir gelmedüñ gelsem döger söger sürer
Bendenüñ bir ṭurfe ʿādetlü ʿaceb sulṭānı var

Ādemī-zādam niçün ġayretlenüp āh itmeyem
Her melek ṣūretlünüñ yanında bir Şeyṭānı var

Derd-mendāne ciger-sūz āh-ı berḳ-āmīzle
Nāle-yi āteş-fürūzı sūz-nāk efġānı var

Serv didüm ḳaddine bir ġamz idüp dir ġamzesi
Ḳanḳı servüñ nāz u ġunc u ġonce-yi ḫandānı var

Varlıġı vardur dimekden tīrelenmez Rūşenī
Varlıġı yoḳdur velī bir ʿaşḳ-ı bī-pāyānı var

Velehu ayḍān

-37-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

(MK 121[a]) N 125[b] ʿAşḳuñ ne ʿaceb ḥāleti var gör neler eyler
Bī-nām u nişān olanı ḫoş nām-ver eyler

M 127[b] Her dem ki eser bād-ı ṣabā yüregüm oynar
Cānān geliyor diyü meger kim ḫaber eyler

[274] [36] ayḍān: velehu MK, -N. 36[2] ki: -MK. 36[2] ān içinde ānı: içinde ān-ı ānı var MK. 36[3] var: -N. 36[4] var: -N. 36[5] var: -M, -N. 36[6] ḳanḳı: ḳanġı N. 36[7] yoḳdur: yoḫdur MK. [37] velehu ayḍān: velehu MK, velehu nūrullah mirḳadeh N. 37[2] geliyor: geledür MK.

Yüz aḳlıġını iki cihānda ṭapasıdur
Çeşm-i siyehüñ her kime kim bir naẓar eyler

Dīdemde ḫayālin ṣanasun ḫālüñüñ ey dost
Hindū-peçedür ḥavża düşüp ġavṭalar eyler

Geh Rūşenīyi ẕerrece ayırmaz özinden
Geh rūşenī-yi mihr kimi der-be-der eyler

Velehu ayḍān

-38-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

(MK 121^b)

Āh kim āhum odı her dem dilüm büryān ider
Eşk-i ḫūnīnüm dem-ā-dem gözlerüm giryān ider

Ol ḳadar āh eyledüm kim āh elümden āh ider
Nālemi añma ki nālem nāle-yi nālān ider

Laʿl-i lüʾlüʾ-pūş u dürr-pāşuñ ḫayāli çeşmümüñ
Çeşmesin pür laʿl ü yāḳūt u dür ü mercān ider[275]

ʿAşḳ meydānında oldur ser-firāz u tācdār
Kim başın meydānda ṭop idüp ḳolın cevgān ider

Rūz-ı rūyuñ Rūşenīye virür ārām u ḳarār
Şām-ı mūyuñ bī-ḳarār u deng ü sergerdān ider

Fī ḥarfi'z-zāʾ

-39-

mefāilün/mefāilün/faūlün
(.-.-/.-.-/.--)

MK 122^b

چه خوش خلقند شیخ و شاب تبریز
چه نیکو مشربند ارباب تبریز

[Tebriz'in genç ve yaşlılarını (Allah) ne güzel yaratmış. Tebrizlilerin ne güzel meşrebi var.]

اکر پرسی زا نساب مداین
به مینو میر سد انساب تبریز

[Eğer Tebrizlilerin mezheplerini gökte ve yerdekilere sorarsan, kentli, medenidir derler.]

---

[275] 37^4 ḫayālin: ḫayāli MK. ^{38} velehu ayḍān: velehu MK, -N. 38^3 ider: -N. 38^5 ider: -N. fī ḥarfi'z-zāʾ: -MK.

N 126[a]

بیمن حضرت یعقوب سلطان
محمّد صحبتند اصحاب تبریز

[Tebrizliler, Sultan Muhammed ve Hazret-i Yakup ile sohbettedir.]

بپابوسش همی ارد شها نرا
زهر جا جذبۀ قلّاب تبریز

[Şahın ayakkabısını öpen, her yerde devamlı cezbede olan Tebriz.]

M 128[a]

بعدل و لطف و انعام عمیمش
مدامست و مدام اسباب تبریز

[Tebriz, adalet, lutuf ve nimetleriyle sürekli herkesi kapsar.]

پیاپی اب رحمت بخشش شد
که در باغ ارم هر باب تبریز

[Tebriz'in her kapısında İrem bağlarından devamlı rahmet suyu boşaltıyor, bağışlanıyor.]

بهشت اباد و دار السلطنت شد
مفاض فیض حق القاب تبریز

[Allah'ın isimlerinin feyzinin dolup taşmasıyla Tebriz, Cennet gibi ve saltanat merkezi oldu.]

برای کشت با خوبان مهرو
عجب روشنتر ست مهتاب تبریز

[(Orada) herkes iyi ve ay yüzlüdür. Tebriz, aydan daha aydınlıktır.]

چه غم داریم از جمع اعادی
بما یازند چون احباب تبریز

[Bütün düşmanlardan yana ne gamımız var? Çünkü Tebrizi sevenler bize el uzatır (yardım eder).]

منم ان روشنئ روشنی بخش
که شست از تن تبم سرخاب تبریز

[Ben Rûşenîyim (ki) bütün aydınlıkları bahşedenim, tenimin ateşi, Tebriz'in kırmızı suyu (şarap) ile yıkandı.]

Velehu ayḍān[276]

-40-

Hece: 5+5=10

(MK 123[a])

1 Mest-i rāḥ olan müsterāḥ olmaz
Müsterāḥ olan mest-i rāḥ olmaz

Ey dil āḥ it āh murġ-ı ʿaşḳa çün
Hāy u Hū kimi ḫoş cenāḥ olmaz

Ṭutma boş sāḳī duḫter-i tāki
ʿAşḳla ʿaḳd it bī-nikāḥ olmaz

---

[276] 39[٦] بخشش: بخششش MK. [40] velehu ayḍān: velehu MK, -N. 40[3] olmaz: -N.

Aç gözüñ ṣūfī iç mey-i ṣāfī
Zühdi ḳoy dime mey mubāḥ olmaz

Sāde-rūlardan yumma göz zāhid[277]
Revnaḳı ʿaşḳuñ bī-mulāḥ olmaz

Ṣubḥ-dem sāḳī ṭur ṣabūḥı ṣun
Rāḥatı rūḥuñ ġayr-i rāḥ olmaz

N 126[b] Rūşenī irdi anda kim anda
Şāmı görünmez hem ṣabāḥ olmaz

Velehu ayḍān

-41-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

M 128[b] (MK 122[b]) ʿAşḳuñ sözini söylemege her ṭuṭaġ olmaz
Nükte sözini diñlemege her ḳulaġ olmaz

İdindi ġam-ı ʿaşḳ vaṭan göñlüm evini
Şādam aña kim degme dil aña duraġ olmaz

ʿĀşıḳ olup ol ṣaġ u selāmet ḳamu demde
Bī-ʿaşḳ olan ḫasta olur hiç ṣaġ olmaz

Dervīş olagör olmaya tā dünye saña dām
Dervīş olan kişiye dünye duzaġ olmaz

MK 123[a] Gözüñi ḳızardup gögerüp düşme ḥarāma
Nefsine uyanuñ ḳaradur yüzi aġ olmaz

Aġzuñı gül-āb-ile yuyup eyle duʿāyı
Gül mezbelede bitse anı yıylamaġ olmaz

Kim menʿ idiser Rūşenīyi yāruñ evinden
Her eve girer rūşenī içün yaṣaġ olmaz

---

[277] 40[5] olmaz: -N. [41] velehu ayḍān: velehu MK, ve ayḍān lehu N. 41[1] ṭuṭaġ: dudaġ MK, N. 41[2] duraġ: ṭuraġ MK. 41[3] ḳamu: ḫamu MK. 41[4] dünye: dünyā MK.

(MK 123[b]) **Velehu ayḍān**

-42-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

1 Yüzüñ gün mi ḳamer mi bilmek olmaz
Sözüñ dürr mi güher mi bilmek olmaz

Ne ḥūrī-zādesün sen ey perī-rū
Melek mi yā beşer mi bilmek olmaz

Leb-i laʿlüñdeki āb-ı ḥayātı
Nemek mi yā şeker mi bilmek olmaz

Raḳībüñ ey ḥabībüm işigüñde
Gezende seg mi ḫar mı bilmek olmaz

5 Tenūr-ı sīnesinde Rūşenīnüñ
Yanan dil mi ciger mi bilmek olmaz

(MK 123[a]) N 127[a] **Velehu ayḍān**[278]

-43-

mefʿūlü/mefāʿīlü/mefāʿīlü/faʿūlün
(--./.--./.--./.--)

1 Bir derde ṣataşdum ki devā yādıma gelmez
Bir rence ulaşdum ki şifā yādıma gelmez

M 129[a] Bir vech-ileyem cevr ü cefā u ġama hem-dem
Ṣādī ü feraḥ mihr ü vefā yādıma gelmez

Yüz dürlü suḫan düzedürem dimege derdüm
N'idem ki ṣataşanda saña yādıma gelmez

MK 123[b] Aġyārla yāri göricek ḥayretüm artar
Düşnām u hicā medḥ ü s̱enā yādıma gelmez

5 Men ol püserüñ ʿişvesine güveneyim kim
ʿAşḳında anuñ ata ana yādıma gelmez

Görseñ meni sen serḫoş u āşüfte ü medhūş
Sen ṣorma ṣaḳın danma baña yādıma gelmez

---

[278] 42 velehu ayḍān: velehu MK, -N. 43 velehu ayḍān: velehu MK, ve ayḍān lehu N. 43[2] gelmez: -N. 43[3] ki: -N. 43[5] güveneyim: göneneyim MK. 43[6] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 43[6] danma: ṭanma N.

Men Rūşenīyem gerçi baña tīregī-yi hicr[279]
Öyle es̱er itdi ki ṣafā yādıma gelmez

(MK 123[b]) **Fī ḥarfi'ş-şın**

-44-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Cān u dil meftūn iderler fennle ol göz ü ḳaş
Gör ne fettānlıḳlar eylerler çatup bir yire baş

Rāz-ı ʿaşḳı dilde cān kimi dilerdüm gizleyem
Gözümüñ yaşı kesilsün k'eyledi sırrumı fāş

Beñzedem mi serve anuñ ḳāmet-i dil-cūsını
Servdür bir ḫuşk u bī-endām çūb-ı bī-tırāş

Bir gül-ile atdum ol şāḫ-ı gül ü gül-çehreyi
Didi kim gördügi var maʿşūḳa ʿāşıḳ atdı ṭaş

Laʿl-i güher-pāş u lüʾlüʾ-pūşıdur cevher-fürūş
Sünbül-i gül-pūşıdur nāfe-güşā ü müşg-pāş

MK 124[a] Ey dil ol çāh-ı zenaḫdāndan dilerseñ çıḳmagı
Ḫoş resendür rişte-yi zülfi aña ṣarmaş dolaş

N 127[b] Āteş-i ʿaşḳ-ile yandı ṭutuşup göñlüm gözüm
Bu mes̱eldür kim yanar ḳurı yanında daḫı yaş

Rūşenīnüñ ey gözinüñ nūrı göñli aydını
M 129[b] Aydın ilinden ıraḳ hem gözi yaşdur bağrı baş

---

[279] 43^{7} -MK. 44^{1} fettānlıḳlar: fettānlıḫlar MK. 44^{1} eylerler: eyler M. 44^{1} çatup: açıtup M. 44^{1} baş: ḳaş M. 44^{2} dilde cān: cān dilde N. 44^{2} gizleyem: ṣaḫlayam MK. 44^{2} sırrumı: sırrumnı MK, N. 44^{3} dil-cūsını: dil-cūyını MK. 44^{3} ḫuşk u bī-endām: ḫuşk-bī-endām MK. 44^{3} çūb-ı: ḫūb-ı M. 44^{4} atdı: ata MK, N. 44^{4} ṭaş: daş MK. 44^{5} nāfe-güşā ü: nāfe-güşā-yı vü MK. 44^{6} çıḳmagı: çıḫmağı MK. 44^{7} ṭutuşup: dutuşup MK. 44^{8} ıraḳ: ıraḫ MK. 44^{8} baş: ṭaş N.

Velehu ayḍān

-45-[280]

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Ol göz ü ol ḳaş peyveste çatup bir yire baş
Düzedürler fitneler hey bu ne gözdür bu ne ḳaş

Mihr yüz mihr-ile öpüp işigüñ yüzin sürer
Māh-ı nev ebrūña ṭañ mı yükünüp indürse baş

Gözlerüñ cān u göñül mi ḳodılar aparmaduḳ
Türkmānlardur ʿaceb mi itseler talan terāş

Cān ilin ġāret idende zülfüñe dolaşuban
Bile gelmiş göñlümi görüp anuñla isteş araş

Her nice ki rāz-ı ʿaşḳı dilde cāndan gizlerem
Yüregüm oynaması āhum ider sırrumı fāş

Sīnemi seng-ile dögmekden ġamuñdan kūftedür
Bağruma baṣsam n'ola ey seng-dil cevrüñle ṭaş

Rūşenī-yi sūḫte-dil bu ẓulmet-i hicrānda
Ḫuşk-leb olup yürür aḳar gözinden ḳanlu yaş

Fī ḥarfi'ṭ-ṭāʾ

-46-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Kātib-i Ḳudret yazanda ṣafḥa-yı ḫaddüñde ḫaṭṭ
Şekl-i cīm itmiş külāleñ beñlerüñ itmiş nuḳaṭ

Muṣḥafında ḥüsnüñüñ sürḫ-ile Ḫaṭṭāṭ-ı ezel
Aġzuñı gūyā nişān-ı vaḳf itmiş bī-ġalaṭ

Var miyānuñda senüñ bir söz miyāne söylenür
Didi peyġamber ki olmaz خير الاٌفى الوسط

---

[280] 45 velehu ayḍān: velehu MK, -N. 45[3] ḳodılar: ḳoydılar MK. 45[3] aparmaduḳ: aparmaduḫ MK. 45[4] zülfüñe: zülfle M. 45[4] dolaşuban: ṭolaşuban MK. 45[5] ki: kim MK. 45[5] sırrumı: sırrumnı MK, N. 45[6] kūftedür: köftedür MK. 45[7] aḳar: aḫup MK. 46[1] şekl-i cīm: şekl N. 46[1] itmiş: idüp MK, N. 46[3b] "Sevginin en hayırlısı orta olanıdır."

MK 124[b]
Men raḳībe çün itüñden kem dimen artuḳ direm[281]
Pes baña uġraduġınca nişe söyler ol saḳaṭ

N 128[a]
Zāhidā ṭap ḳurı zühd-ile depele özüñi
ʿĀşıḳ ol ḫoş ʿaşḳ deryāsına baṭ mānend-i baṭṭ

Sevdi ḫalḳuñ kimi dünyāyı kimisi ʿuḳbāyı
Sevmedüm men anları ḳaṭʿā seni sevdüm faḳaṭ

M 130[a]
Seyl-i eşki öyle ġarḳ eyledi kim senden ıraġ
Rūşenīnüñ gözlerinden düşdi Ceyḥūn-ile Şaṭṭ

Fī ḥarfi'l-ġayn

-47-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

Ey uyur-iken göñli uyaḳ gözleri mā-zāġ
Bülbül gül-rūyuñ tanıyan tanımayan zāġ

Bir laḥẓa gözüñ Ḥaḳḳdan ırılmasa ʿaceb mi
Çün çekdi yedullāh gözüñe sürme-yi mā-zāġ

ور قای انا افصح و ببغای بلاغت
عنقای انا املح و موسیجهٔ ابلاغ

Meyl eylemeyüp baḳmaduñ andan yaña hergiz
Sīm u zer idüp özini ʿarż eyledi her ṭaġ

Cāndan seni her kim ki sever iki cihānda
Her dilde anuñ sevgüsi vardur yüzidür aġ

Her kim saña ümmet olup işitmeye sözüñ
Başına anuñ bī-ʿaded elbetde gerek daġ

Ey Rūşenī-yi tīre-dilüñ göñli çerāġı
Ḫoş rūşen idüp dest-i rıżā-ile ḳoyan yaġ

---

281 46[4] men: ben MK. 46[4] artuḳ: artuḫ MK. 46[7] ıraġ: ıraḫ MK. 47[1] uyaḳ: uyaḫ MK. 47[1] tanıyan tanımayan: ṭanıyan ṭanımayan N. 47[2] gözüñ: güzel N. 47[3] "*Ben en fasihim* varkası ve belâgatın papağanı, *ben en güzelim* ve mûsîçe-i iblâğ." 47[4] baḳmaduñ: baḫmaduñ MK. 47[7] ḳoyan: ḳoyup MK.

Velehu ayḍān[282]

-48-

müfteilün/fāilün/müfteilün/fāilün
(-..-/-.-/-..-/-.-)

Ey yüzi gül boyı serv būyı semen kūyı bāġ
Şehr-i Medīne senüñ geştüñ-içün bāġ u rāġ

Hüdhüd-i ilhām-ı Ḥayy ṭūṭī-yi mirʾāt-ı vaḥy
Ḳumrı-yı muḳrī-yi Ḥaḳḳ bülbül-i bāġ-ı belāġ

MK 125[a] Sürme-yi mā-zāġ ile sürmeleyüp Ḥaḳḳ gözüñ
Uyur-iken gözlerüñ göñlüñi itmiş uyaġ

N 128[b] İrişemez Tañrıya güm-reh ü sergeşte olup
Her ki yoluñda senüñ başını itmez ayaġ

Dīnüñe her ki girer dīv ẓafer bulımaz
Gülşenüñi Ḥaḳḳ senüñ eyledi çün bī-kelāġ

M 130[b] Her ki fürūġ-ı ruḫuñ nūr-ı cebīnüñ görür
Mihr ü mehinden ṭapar çarḫ-ı berīnüñ ferāġ

Rūşenīyi rūşenī ṭapsa ṭapuñdan ne ṭañ
Mihrüñ eli yaḳdı çün göñli evinde çerāġ

Velehu ayḍān

-49-

mefūlü/fāilātü/mefāīlü/fāilün
(--./-.-./.--./-.-)

Bir rāz var zebānda ki hem-dem degül ṭuṭaġ
Var bir ḫayāl başda ki maḥrem degül dimāġ

Elden ayaġı ḳomaduġı lālenüñ müdām
Andan durur ki aña durur ṭaġ üsti bāġ

Ḳanlum kim olduġın bilebilmezdüm isteyüp
Ṣordum nigāra laʿl-i lebinden gelür ṣoraġ

---

[282] [48] velehu ayḍān: velehu MK, -N. 48[1] rāġ: aġ M. 48[5] ki: kim MK, N. 48[7] yaḳdı: yaḫdı MK. [49] velehu ayḍān: velehu MK, -N. 49[1] ṭuṭaġ: dudaġ MK, N. 49[2] andan durur: andandur M. 49[3] nigāra: nigār MK, N.

Beñzüm ṣararduban cigerüm eyledi kebūd
Bir ḳara gözlü ḳırmızı ṭuṭaḳlu yüzi aġ

İşüm teferrüc u feraḥ u ʿıyşdur ṭarab[283]
Yāruñ maḥallesi olalı baña bāġ u rāġ

Ben nice nāle eylemeyem k'itdi ney kimi
Nāyī-yi ʿaşḳ gövdemi başdan ayaġa dāġ

Çeşm-i çerāġ-ı Rūşenīyi rūşen eyleyen
Öz yaġıdur gerekmez aña hiç özge yaġ

Velehu

-50-

müfteilün/müfteilün/fāilün
(-..-/-..-/-.-)

ʿĀşıḳuñuñ ṭut sözine ḫoş ḳulaġ
Depredüben ʿaşḳ sözine ṭuṭaġ

MK 125[b]
ʿAşḳ yaḳın idicidür Tañrıya
ʿAḳl Ḫudādan idicidür ıraġ

N 129[a]
ʿAşḳ nedür ṭūṭī-yi şīrīn-zebān
ʿAḳl nedür telḫ-suḫan bed kelāġ

ʿĀḳıl-ı bī-ʿaşḳ kimi ʿaḳl uyur
ʿĀşıḳ-ı dīvāne kimi ʿaşḳ uyaġ

M 131[a]
ʿAḳlı gider vālih ü ḥayrān olup
ʿAşḳ kimüñ ki başına ḳor ayaġ

Ḫalḳa direm ʿaşḳla irüñ Ḥaḳḳa
ليس على المخبر الّا البلاغ

ʿAḳlum alup ḳodı adum Rūşenī
ʿAşḳ yaḳup göñlüm evinde çerāġ

---

[283] 49[4] ṭuṭaḳlu: dudaḫlu MK, dudaḳlu N. 49[6] eylemeyem: itmeyeyin MK. 49[6] ney: key M. [50] velehu: -M, -N. 50[1] ṭuṭaġ: dudaġ MK, N. 50[5] ki: kim MK. 50[6] direm: didüm MK. 50[6b] "Haberciye düşen sadece bildirmektir." 50[7] ḳodı: ḳodum M.

Fī ḥarfü'l-ḳāf

-51-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Başuma müşgīn ṣaçuñdan düşeli sevdā-yı ʿaşḳ
Gitmedi sevdālu başumdan benüm ġavġā-yı ʿaşḳ

Eşk-i çeşmüm bī-kerān deryā dilüm mellāḥdur
Bād-bān āhum tenümdür keştī-yi deryā-yı ʿaşḳ

Ey göñül ʿaşḳı ḳadem başdı yıḳılmış ḫāneñe[284]
Ḫayr-maḳdem di ki ḫoş ferḫunde-peydür pāy-ı ʿaşḳ

Görinür her ʿāşıḳa her ḳadd u ḥaddi ḫūb ḫoş
Cilve-yi ḥüsn ü cemāl u ḳāmet-i bālā-yı ʿaşḳ

İtmedi hergiz zemīn ü āsmānda yir velī
Kūh-ı Ḳāf-ı dilde itdi āşiyān ʿanḳā-yı ʿaşḳ

Her yüzi gül ṣaçı sünbülden görinür gözüme
Rūy u mūy u ḫulḳ u ḫūy u ṣūret-i zībā-yı ʿaşḳ

Rūşenīnüñ boynına geçürdi ḳaçmış ḳul gibi
Ṭavḳ-ı āhı ḳaçmasun diyü ṭutup mevlā-yı ʿaşḳ

Fī ḥarfü'l-kāf

-52-

mefūlü/fāilātün/mefūlü/fāilātün
müstef'ilün/faūlün/müstef'ilün/faūlün
(--./-.--/--./-.--)
(--.-/.--/--.-/.--)

MK 126[a] Ḳaddüñe niçe beñzer serv-i sehīsi bāġuñ
Bir meyvesüz aġaçdur servīsi bāġ u rāġuñ

N 129[b] Sāyeñ ne yire ṣalsañ biter nihāl-i ʿizzet
Ey serv-i sāye-perver başuma baş ayaġuñ

Ṣanmañ ki ʿāşıḳ-içün maʿşūḳ özi göyenmez
Pervāne yanduġı-çün içi yanar çerāġuñ

---

[284] fī ḥarfü'l-ḳāf: fī'l-ḳāf MK, -M. 51[3] ʿaşḳı: çünkim MK. 51[3] ʿaşḳ: -MK, -N. 51[6] ʿaşḳ: -MK. fī ḥarfi'l-kāf: -M, -MK. 52[2] serv-i sāye-perver: serv-i nāz-perver MK.

M 131[b]

Raḥm umuban gözüñden ṣordum şifā lebüñden
Biler dişini ġamzeñ ḳanum içer ṭuṭaġuñ

Kūyuñda ey ḥabībüm ṣığmaz raḳīb-i bed-gū
Gülşendür anda olmaz yiri kelāġ u zāġuñ

Bendeñde ḳoyma şāhā dāġ-ı firāḳı niçün
Başdan ayaġa yandum ḳalmadı cāy-ı dāġuñ

Zülfüñ ḳarañusında sergeşte güm-reh iken
Gösterdi Rūşenīye aydınlıġı yañaġuñ[285]

Velehu

-53-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Berg-i gülden ger ola nāzük senüñ pīrāhenüñ
Eylesün terlükde cānā olur āzürde tenüñ

Yaḳamı çāk eyleyüp dīvāne olasım gelür
Yüzin ayaġuña sürdügin görelden dāmenüñ

Ḫoş yapış cān-ile ey miskīn göñül miskīnlük it
Çün nigāruñ zülf-i miskīni olupdur meskenüñ

Bendeñüñ şāhā dilinde her nefesde sözi bu
Dostuñ olsun hemīşe şād u ġam-gīn düşmenüñ

Ḫoş çekilmiş iki meddür iki ṣāduñ üstine
Ḳaşlaruñla gözlerüñ ḥüsnüñ kitābında senüñ

Ey ḥabībüm çün raḳībüñ bendeñi bilmez senüñ
Pes neden adını zīrek ḳodılar ol kevdenüñ

Yār-ile rūşen żamīrüñ yārsuz çün tīredür
Olmasun ey Rūşenī tīre żamīr-i rūşenüñ

---

[285] 52[4] biler: bilür M. 52[4] ṭuṭaġuñ: dudaġuñ MK, N. 52[6] şāhā: şāhum N. 52[7] aydınlıġı: aydınlıġın MK. [53] velehu: -M, ve ayḍān lehu N. 53[2] yaḳamı: yaḫamı MK. 53[5] gözlerüñ: kirpigüñ N.

N 130[a] **Ve ayḍān lehu ḳaddese sırrahu**

-54-

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

MK 126[b] Men daḫı bir ḳuluñam ey şeh-i ferḫunde senüñ
Varayın her ne işüñ var-ise her ḳanda senüñ

Durmışam beste-miyān ḳavşurup el ḳulluḳda
Her ne ḥükmüñ var-ise söyle şehā bende senüñ

M 132[a] Ey begüm beglere sen nite ki begler begisün
Bendeñüñ bendesinüñ bendesiyem ben de senüñ

Girye-yi telḫle ḫūn-āb-feşān çeşm menüm
Leb-i laʿl-i şekerīn-ile şeker-ḫande senüñ

Ḳanḳı bāğuñ yimişi böyle ter ü tāze biter[286]
Meyve-yi bāġ-ı cemālüñ kimi tervende senüñ

Bu nice ʿizz ü şeref devlet olur k’oldı bu gün
Şevket-i ʿaşḳ menüm ʿizzet-i pāyende senüñ

Rūşenīnüñ ḳala mı göñli gözi ẓulmetde
Var iken gün kimi böyle ruḫ-ı tābende senüñ

Velehu

-55-

mefūlü/fāilātün/mefūlü/fāilātün
müstef’ilün/faūlün/müstef’ilün/faūlün
(--./-.--/--./-.--)
(--.-/.--/--.-/.--)

Her demde cān bağışlar ey cān-fezāy yāduñ
Yāduñ durur ḥayātı her bilişüñ ü yāduñ

Aduñı isterem kim her dem diyem işidem
Pes eydeyim dilümüñ dāğına dāyim aduñ

Gerçi senüñ menüm yoḳ birlik olan arada
Göñlüm senüñ olupdur cān-ise al murāduñ

---

[286] [54] ve ayḍān lehu ḳaddese sırrahu: -MK, -N. 54[1] ḳanda: ḫande MK. 54[2] durmışam: ṭurmışam MK. 54[4] çeşm: dīde MK. 54[5] ḳanḳı: ḳangı N. 54[7] ḳala mı: ola mı MK. 54[7] tābende: bende M. [55] velehu: -M, -N. 55[1] her: hep MK. 55[3] yoḳ: yoḫ MK. 55[3] göñlüm: göñül M.

Ẕātuñda acılıḳ yoḳ ey başdan ayaġa nūş
Bir ṭatlusun ki daduñ dadını virdi daduñ

Tā ʿāşıḳ ölmeyince idüp perestiş-i ʿaşḳ
Maʿşūḳa irmek olmaz böyle olsun iʿtiḳāduñ

Her demde ġam yimekden ġam yime Rūşenī-vār
ʿAşḳuñ yolında çünkim endūh oldı zāduñ

Velehu nūrullāh mirḳadeh el-laṭīf

-56-

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

(MK 127[a]) N 130[b] Ṭalʿatuñ ṭāliʿini saʿd ḳılur sünbülenüñ
Sünbülüñ oda yaḳar ḫırmenini sünbülenüñ

Nergisinden ḥaẕer it ṣunma elüñ ġoncesine
Ey dil ol serv-i gül-endām u semen-sā gülenüñ

M 132[b] Bülbülüñ ġulġulına gül kimi ḫoş gūş urup
Diñle mey nūş idüben ḳulḳulını bülbülenüñ

Gāh aġlamaludur ḥāline geh gülmelüdür
Ehl-i ʿaşḳ itdügi feryād u fiġāna gülenüñ

Ṭaşradan zāhid-i ḫod-bīn ne bilür leẕẕetini
ʿAşḳ meyḫānesi içinde olan ġulġulenüñ

ʿĀşıḳ oldur ki ṣadāsı ola kūsında anuñ[287]
ʿAşḳ-bāzınuñ ayaġında olan zengelenüñ

Rūşenī ḳarşusına sīneñe sürer yüzini
Āh elinden şu yaḳañdaġı olan engelenüñ

---

[287] 55[4] acılıḳ: acılıḫ MK. 55[4] yoḳ: yoḫ MK. 55[4] nūş: ḫoş N. [56] velehu nūrullāh mirḳadeh el-laṭīf: -M, velehu MK. 56[1] yaḳar: yaḫar MK. 56[2] semen-sā külenüñ: semen kākülenüñ MK. 56[6] oldur: odur M. 56[6] kūsında: gūşında MK, N. 56[7] yaḳañdaġı: yaḫañdaġı MK.

Velehu ayḍan

-57-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

MK 127[b] Ḥüsnüñüñ ʿaksin ruḫ-ı dilberde peydā eyledüñ
Çeşm-i ʿāşıḳdan o mirʾātı temāşā eyledüñ

Bir avuç ḫāke bıraḳduñ cām-ı ʿaşḳuñ cürʿasın
ʿĀḳıl ü dānāları mecnūn u şeydā eyledüñ

Āb u gilden gösterüp envār-ı ḥüsnüñden nişān
Anuñ-ile dīde-yi ʿaḳlı mücellā eyledüñ

Gerçi maʿşūḳsun velī ʿāşıḳ libāsın urınup
Cilve-yi ḥüsnüñ girü kendüñ temāşā eyledüñ

Rūy-ı zībā üzre zülfüñden selāsil baġlanup
Göñlümi ser-beste-yi zincīr-i sevdā eyledüñ

Bār-ı ʿaşḳuñ kim taḥammül eylemez arż u semā
Nā-tüvān göñlüm ʿacebdür aña meʾvā eyledüñ

N 131[a] Rūşenī bendeñ niçün baḳduḳça rūşen olmasun
Ḥüsnüñüñ ʿaksin ruḫ-ı dilberde peydā eyledüñ

Velehu ayḍan

-58-

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

MK 127[a] Yüzüñdür rūşenāsı Rūşenīnüñ
Sözüñdür āşināsı Rūşenīnüñ

M 133[a] Gözine kuḥl-ı mā-zāġu'l-baṣar'dur
Eşigüñ ḫāk-ı pāsı Rūşenīnüñ[288]

Maḥalleñ itinüñ izi tozıdur
Gözinüñ tūtiyāsı Rūşenīnüñ

---

288 57 velehu ayḍan: -MK, -N. 57[2] bıraḳduñ: bıraḫduñ MK. 57[4] gerçi: gerçi kim MK. 57[4] maʿşūḳsun: maʿşūḳasun M, N. 57[4] velī: -MK. 57[4] urınup: örtinüp MK. 57[5] üzre: üstine M, üste N. 57[7] baḳduḳça: yanduḳça MK, N. 58 velehu ayḍan: -MK. 58[2] eşigüñ: işigüñ MK.

Cemālüñ şemʿ-ile rūşen olupdur
Yine çeşm-i serāsı Rūşenīnüñ

Gözüñ tökdi gözi ḳanın ki vardur[289]
Gözüñle mācerāsı Rūşenīnüñ

Olur gözgüsinüñ jeng olduġınca
Ruḫuñ şavḳı cilāsı Rūşenīnüñ

Yüzüñ nūrıyla zülfüñ ẓulmetidür
Ṣabāḥ-ile mesāsı Rūşenīnüñ

(MK 127[b]) **Fī ḥarfü'l-lām**

Velehu ayḍan

-59-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Ḥaḳḳa minnet bulmışuz biz Tañrıya varmaġa yol
Sen gerek münkir özüñ öldür gerek rīşüñi yol

Ṭaş atup başuñ ṭutarsun öldürürsün özüñi
Niʿmeti Ḥaḳḳuñ saña ḳıt geldügi-çün bize bol

Hiç bilmezsün ki fevḳ u taḥt pīş u pes nedür
Ol kişisün sen eyā münkir ki dirsün ṣaġa ṣol

Aġzı egri eñsesinden bellüdür ḥācet degül
Münkiri gösterüben ḫalḳa diyesün budur ol

Gölgede bitmiş yimiş kimi füsürde ḳalma gel
Maʿrifet ḫūrşīdine vir özüñi çig ḳalma ol

N 131[b] Ümmet oldur kim anı gördükce ḫoş ḫurrem olup
Boynına Tañrı ḥabībi bī-tekellüf ṣala ḳol

Sen sen ol göñlüñ evine Rūşenī mihrini ṣal
Rūşenīsüz ḫāneyi almaz kimesne bilmiş ol

---

[289] 58[5] mā-cerāsı: cerāsı M. fī ḥarfü'l-lām: fī'l-lām MK, -M. [59] velehu ayḍan: -MK, -N. 59[1] sen gerek: gerek sen M. 59[2] ṭaş: daş MK. 59[3] sen: ki MK, sensün N. 59[3] ki: -MK. 59[5] yimiş: -M. 59[5] vir: var MK. 59[5] özüñi: öz M.

velehu ayḍan

-60-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

MK 128[a] Her ne kim almaḳ dilerseñ al ile gel benden al
Aldanuram men saña sen her nice iderseñ al

M 133[b] İsteseñ ḳoynuma girmek gel ṣoyun ḳoynuma gir
Boynıma ṣalınmaġ isterseñ ḳoluñ boynuma ṣal

Leblerüñden sen baña bir būse itmişdüñ ʿaṭā[290]
Ger peşīmān olduñ-ise virdügüñ gel yine al

Bir kez öpdüm ben seni gel sen beni yüz biñ kez öp
Tek varup bizden şikāyet idüp itme ḳīl u ḳāl

Ḳīl u ḳāl ehli ne bilsün ehl-i ḥālüñ sözini
Ehl-i ḥālüñ bilmege sözin gerekdür ehl-i ḥāl

Oynamaġa muṭlaḳā dime ḥarām ey ehl-i ḳīl
Oynamaḳ bil kim ʿibādetdür ḥelālıyla ḥelāl

Ehl-i ṣūret bu sözüñ maʿnāsını fehm idemez
Rūşenī bilür bu sözi bil sen ey ṣāḥib-cemāl

Velehu ayḍan

-61-

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

Mihr-i tābende yüzüñ mihrine tā bende degül
Māh-veş mihrüñ-ile rūşen u tābende degül

Nice nisbet ideyim serve senüñ ḳāmetüñi
Ḳāmetüñ gibi senüñ serv ẖoş-āyende degül

Dir-idüm piste dehānuña senüñ piste velī
Şehd-āmīz u mey-ālūd u şeker-ẖande degül

---

[290] [60] velehu ayḍan: -MK, -N. 60[1] almaḳ: almaẖ MK. 60[1] gel: sen MK. 60[2] ḳoynuma gir: gir ḳoynuma MK. 60[4] ben: men MK. 60[4] beni: meni MK. 60[6] oynamaḳ: oynamaẖ MK. 60[7] ṣāḥib-cemāl: ṣāḥib-hemāl N. [61] velehu ayḍan: velehu MK, -N. 61[2] ideyim: ideyin MK. 61[2] gibi: kimi MK, N. 61[3] şehd-āmīz: şehr-āmīz M.

Ey perī-rū ne beşersün ʿacabā sencileyin[291]
Uçmaġuñ ḥūrīsi ferruḫ-ruḫ-ı ferḫunde degül

N 132[a]

Felegüñ mihri mehā mihr-i ruḫuñ kimi senüñ
Rūşenī-baḫş u diraḫşende u raḫşende degül

Beñlerüñ kimi ḳaçan cemʿ olısar her ki senüñ
ʿAnber-āgende ṣaçuñ kimi perākende degül

Ṭapamaz Rūşenīyi her ki senüñ mihrüñ-ile
Āsmānı dilinüñ rūşen u tābende degül

MK 128[b]

Velehu fī ḥarfü'l-mīm

velehu ayḍan

-62-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

M 134[a]

Çün cebīnüñle ruḫuñdur ʿıyd u nevrūzum benüm
Nice buḫtū ṭapmasun bu baḫt-ı fīrūzum benüm

Kākül-i gül-pūş u ʿanber-pāş u nāfe-bār-ı gül
Būyıdur her demde ṭapuña ḳulavuzum benüm

Sensün ey serv-i sehī sāye semen-sā sünbülüm
Gül-ruḫum bülbül-zebānum gülşen-efrūzum benüm

Yandurup sīnem tenūrın baġrumı büryān ḳılur
Āh-ı dūd-engīz ü āteş-bār dil-sūzum benüm

ʿAşḳ her dem çāk idüp ider ḳabā pīrāhenüm
Gerçi ʿaḳluñ derzisidür pīrehen-dūzum benüm

Olmazam yād itmeden men bir nefes ḫālī seni
Ger tozup ṭopraḳ olup gitse göge tozum benüm

Rūşenīyem meskenüm geh ẓulmet u geh nūrdur
ʿAks-i mūy u rūyuñ olalı şeb u rūzum benüm

---

[291] 61[4] ferruḫ-ruḫ-ı: ferruḫ-ruḫ u MK. velehu fī ḥarfü'l-mīm: -M, fī'l-mīm MK. [62] velehu ayḍan: -MK, -N. 62[1] ʿıyd u: ʿıyd-ı N. 62[1] buḫtu: baḫt u N. 62[2] nāfe-bār-ı gül: nāfe-bāruñuñ MK, N. 62[4] ḳılur: ḳıl N. 62[4] dūd-engīz: dūd-engīr M. 62[5] benüm: -N. 62[6] ṭopraḳ: ṭopraḫ MK. 62[6] göge: külüm M. 62[6] benüm: menüm MK, -N. 62[7] benüm: menüm MK.

Velehu ayḍan

-63-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Gitdi benden tā ki ol serv-i ḫırāmānum benüm
Aġlamaḳdan doymadı bu çeşm-i giryānum benüm

Baġladum tā göñlümi şol misk ʿanber zülfine
Daḫı mecmūʿ olmadı ḥāl-i perīşānum benüm

Gözlerüñ ḳaṣṣāb olup ister ki döke ḳanumı[292]
Eyleme küfre mübeddel dīn ü īmānum benüm

N 132[b] Rūşenī buldı cemālüñ vaḥdetinden ṣad niyāz
Luṭf-ı iḥsān eylegil tā çıḳmaya cānum benüm

Velehu ayḍan

-64-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Sen eger baḥrında faḳruñ mār-iseñ ben māhīyem
Necmi iseñ sen sipihr-i vaḥdetüñ men māhıyam

MK 129[a] Düzme ḳoşma zāhid-i ḫod-rā u ḫod-ārā kimi
Ṣūfī-yi peşmīne ṣanma ṣūfī-yi Allāhīyem

M 134[b] Tācıyam disem n'ola her şeyḫ-i şūḫuñ çünki men
Seyyid-i sādāt Seyyid Yaḥyā ḫāk-i rāhıyam

Bīşe-yi ʿirfānda men bir bebr-i żırġām-efgenem
Ṣanma sen kim mekr ü ḥīle deştinüñ rūbāhıyam

Ṭālibā irşādumı ṣanma ʿale'l-ʿamyā menüm
ʿĀrifem dānende[y]em mürşidlerüñ āgāhıyam

Men ne ḫod-bīnem ne ḫod gendüm-nümā ü cev-fürūş
Kehrübā-yı ʿaşḳ-ı ḫırmen-sūzuñ ammā kāhıyam

---

292 [63]velehu ayḍan: velehu MK, -N. 63[1] doymadı: ṭoymadı MK. 63[2] misk: müşg ü MK. 63[2] benüm: menüm MK. 63[3] benüm: menüm MK. 63[4] çıḳmaya: çıḫmaya MK. 63[4] benüm: menüm MK. [64] velehu ayḍan: velehu MK, ve ayḍan lehu N. 64[1] ben: men N. 64[1] necmi iseñ sen sipihr-i vaḥdetüñ: sen sipihr-i vaḥdetüñ necmi iseñ MK. 64[4] bīşe-yi: pīşe-yi M, N. 64[4] mekr: kibr N. 64[5] dānende[y]em: dānende[y]em hem N.

Sen mürīdümsün benüm Rūz-ı Ezelden gitme gel
Men senüñ kimi necenüñ pīr-i devlet-ḫˇāhıyam

Muṣṭafānuñ ümmetiyem çār-yāruñ dostı
Bende-yi Ḥaḳḳam ṭarīḳat ʿāleminüñ şāhıyam

Rūşenīyem rūşenī-baḫş-ı her ehl-i ẓulmetem
Āsmān-ı daʿvetüñ yaʿnī ki mihr ü māhıyam

Velehu ayḍan[293]

-65-

mefūlü/fāilātü/mefāīlü/fāilün
(--./-.-./.--./-.-)

Her şāh-ı ḳadr bendesidür şāhumuñ benüm
Her māh-rūy nökeridür māhumuñ benüm

Sen ṣanma seni ancaḳ anuñ bendesi hemān
Yüz biñ hezār bendesi var şāhumuñ benüm

N 133[a] Gök gülşeninde yir güline zīb u fer viren
Her bir sitāre bir gülidür āhumuñ benüm

Dilber eñegi çāhına zülfin resen idüp
Dir ʿanberīn gerek reseni çāhumuñ benüm

ʿAşḳ oldı baña manṣıb u zühd oldı zāhide
Aʿlā degül mi mertebesi cāhumuñ benüm

Yāruñ ḫayālin eylemişem hem-dem özüme
Dilden gider mi sevgüsü hem-rāhumuñ benüm

MK 129[b] İşkeste Rūşenīyi ḫaber virseler gerek
M 135[a] Ḳulluḳcı ḳulın isteseler şāhumuñ benüm

---

[293] 64[7] pīr-i: mihr-i N. [65] velehu ayḍan: velehu MK, -N. 65[1] benüm: menüm MK, N. 65[2] seni: meni N. 65[2] benüm: menüm MK, N. 65[3] yir: bir N. 65[3] benüm: menüm MK, N. 65[4] benüm: menüm MK, N. 65[5] benüm: menüm MK, N. 65[6] benüm: menüm MK, N. 65[7] benüm: menüm MK, N.

Velehu

-66-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Añduġuñdan mı durur ḳoñşularuñı dem-be-dem
K’aḳıdursun gözlerüñden dem-be-dem yaş-ıla dem

Berḳ mi barḳıdı yāḫūd dost kūyından nem
Yā diyār-ı yārdan bād-ı nesīm urdı mı dem

Aġlama disem nedendür gözlerüñ yaşın döker
Ḥasreti artar kem olmaz göñlüñe ayıl disem

ʿAşḳ-ı ʿāşıḳ gizlenür mi olıcaḳ ġammāz-ı ʿaşḳ
Tende żaʿf u cānda āh u dilde āteş gözde nem

Olmasa nār-ı hevā tökmezdi āb-ı çeşmüñi
Ḫāk-ı kūy-ı yārda olmaz-idüñ bī-ḫˇāb hem

Ṣıḥḥat-ı ʿaşḳa nice inkār idersün var iken
İki şāhid ʿādil ol kim ḫastalıḳdur demʿ ü dem[294]

Kātib-i ʿaşḳuñ yazarsa zerd-i ruḫda ḫaṭṭ-ı sürḫ
Çeşm idüp ḫūnīn devāt u kirpigi zerrīn ḳalem

Ey melāmet idici ʿaşḳında maʿşūḳuñ meni
ʿĀşıḳa inṣāfuñ olsa itmez-idüñ levm ü lem

Dilberüñ gice ḫayāli geldi apardı yuḫum
Giderüp şādīlıġı sevgü getürür derd elem

Velehu ayḍan

-67-

mefāilün/feilātün/mefāilün/feilün
(.-.-/..--/.-.-/..-)

(MK 130[a]) N 133[b]
Yüzüñi görmeyeli ḫaylidür ne çāre ḳılam
Meger ṭutam bu libās-ı ḥayātı pāre ḳılam

---

[294] [66] velehu: -M, -N. 66[1] der-kenar: ḳaṣīde-i bürdenüñ ṭoḳuz beytine tercüme vāḳıʿ olmışdur. 66[1] añduġuñdan mı durur: añduġuñdan mıdur M. 66[1] k’aḳıdursun: k’aḫıdursun MK. 66[2] nem: yine MK, N. 66[2] yā diyār-ı yārdan: yād-ı yārdan M. 66[3] döker: töker MK. 66[6] şāhid ʿādil: ʿādil şāhid MK. 66[9] apardı: apar M. 66[9] şādīlıġı: şāẕīlıġ M. [67] velehu ayḍan: velehu MK, ve ayḍan lehu N. 67[1] pāre: pāre pāre N.

Dutam dutam dehenüm nāle itmeyem ammā[295]
Yüregüm oynaduġına n'idem ne çāre ḳılam

İdende cilve bu ḥüsn ü cemāl-ile ey māh
Rıżā virürseñ ıraḳdan durup neẓẓāre ḳılam

Müneccim itse ḥavāle sitāreye vaṣluñ
Tökem gözüm yaşın āfāḳı pür-sitāre ḳılam

M 135[b] Çü bārgāhuña yek-bār bulmadum bārı
Bu ārzūyı ʿaceb mi ola dü pāre ḳılam

Cefāyı terk ide eyvāy eger vefāsı kimi
N'ola işüm nic'idem n'eyleyem ne çāre ḳılam

Velehu ayḍan

-68-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

(MK 129[b]) Zülfüñ içün nāfe-yi Çīn dimişem
Çeşm-i āhūña Moġol-Çīn dimişem

Ḳadd-i raʿnāna leb-i şīrīnüñe
Şāḫ-ı rez engūr-ı şīrīn dimişem

Alnuña ruḫsāruña dendānuña
Müşterī ü māh u pervīn dimişem

MK 130[a] ʿĀrıż-ı zībāña gül-gūn ḫadduña
Yāsemīn ü verd ü nesrīn dimişem

Laʿl-i lüʾlüʾ-pūşuñuñ vaṣfında men
Āb-dār u naġz u rengīn dimişem

Rūşenīyem āfitāb-ı rūyuñı
Āsmān şemsinden aydın dimişem

---

[295] 67[2] dutam dutam: ṭutam ṭutam MK. 67[3] ıraḳdan: ıraḫdan MK. 67[3] durup: dönüp MK, ṭurup N. 67[5] ʿaceb mi ola: ʿaceb ola mı MK. [68] velehu ayḍan: velehu MK, -N.

N 134[a] **Velehu fī ḥarfü'n-nūn**[296]

Velehu ayḍan

-69-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Her ki görür Ḫālıḳı her laḥẓada maḫlūḳdan
ʿAşḳı hergiz ayru görmez ʿāşıḳ u maʿşūḳdan

ʿAşḳ yolında gerekdür ʿāşıḳ olan kişiye
Bir ʿaṣā-yı āhenīn ü bir demür çaruḳdan

Ey begüm ben de senüñ bir boynı baġlu bendeñem
Ṭutaram her ne buyursañ çıḳmazam buyruḳdan

Ḫāricīyem sevmesem dāmādını peyġamberüñ
Rāfıżīyem farḳ idersem Ḥaydarı Fārūḳdan
MK 130[b] Şevḳ-i ʿaşḳa girmişem geşt iderem ḫoş ẕevḳle
Çıḳmazam kimse söziyle ben daḫı ol sūḳdan

M 136[a] Nefsdür bir ḥoḳḳa-bāz anuñ beden ṣandūḳıdur
Gösterür bāzīçeler her demde ol ṣandūḳdan

Bulımazsun ẓulmetinden Rūşenī nefsüñ ḫalāṣ
Her nefesde āhuñı aşurmasañ ʿayyūḳdan

Velehu ayḍan

-70-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Ḥāşelillāh kim yuyam el men mey u maḥbūbdan
Yā maʿāẕallāh ki yumam dīde rūy-ı ḫūbdan

Zāhide gösterme pinhān it ḳabaġuñ sāḳiyā
Kāşif-i esrārı gizle merdüm-i maḥcūbdan

---

[296] Velehu fī ḥarfü'n-nūn: -M. [69] velehu ayḍan: -MK, -N. 69[1] ʿaşḳı: ʿaşḳ MK. 69[1] ʿāşıḳ u: ʿāşıḳı MK. 69[3] bendeñem: ḳuluñam MK. 69[3] ṭutaram: dutaram MK, N. 69[3] çıḳmazam: çıḫmazam MK. 69[5] şevḳ-i: sūḳ-ı MK, N. 69[5] çıḳmazam: çıḫmazam MK. 69[6] gösterür: gösterürler MK. 69[6] ṣandūḳdan: ṣandūḳıdur M. 69[7] ʿayyūḳdan: ʿayyūḳdur M. [70] velehu ayḍan: velehu MK, -N.

Baş çatup ḳaşuñ gözüñle ḳaynadurlar fitneyi[297]
Ḫālī olmazlar ʿacebdür fitne ü āşūbdan

Bitmesün serv-i sehī didüm görüp ḳaddin revān
Ne biter bir meyve virmez ḫuşk u ḫod-rū çūbdan

Ey ṭabībüm derd-mendem derdüme sen ḳıl devā
Kem degüldür derdüm artuḳdur benüm Eyyūbdan

İtme redd çünkim meni ʿaybumla itmişsün ḳabūl
Şerʿ-ile zīrā dönülmez kāle-yi maʿyūbdan

N 134[b] İtürürdi ẓulmet-i zülfüñde rāhın Rūşenī
Çıḳmasa ḫūrşīd-i rūyuñ ʿaḳreb-i maḳlūbdan

Velehu ayḍan

-71-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

Zülfüñ ḳoḫusın her kim alur bād-ı seḥerden
Çekse elini ṭañ ola mı sünbül-i terden

Yüzüñ güneşin alnuñ ayın göreli ʿaynum
Şems ü ḳamerin gök yüzinüñ ṣaldı naẓardan

Maḥbūb-ı ḫoş-āvāza ki zāhid ider inkār
Görmek mi işitmek mi gelür kūrla kerden

MK 131[a] Ey ḫusrev-i ḫūbān lebüñi ṣormışam el-ḥaḳḳ
Yüz vechle şīrīn durur ol şehd ü şekerden

M 136[b] ʿĀşıḳ olagör tā ki gide ḳalmaya ḳorḳu
Ḳurtulmaġ olur ʿaşḳ olıcaḳ ḫavf u ḫaṭardan

Server gözeden yüzini her ayaġa sürsün
Dilber dileyen geçme gerek cānla serden

Gelmez ʿÖmer-i Rūşenī olan yire münkir
Şeyṭān-ı laʿīn ḳaçduġı-çün ẓıll-ı ʿÖmerden

---

[297] 70[3] fitneyi: fitneler N. 70[3] olmazlar: olmaz M. 70[4] ḳaddin: ḳaddüñ M. 70[5] devā: revān M. 70[5] artuḳdur: artuḫdur M. 70[6] dönülmez: ṭutulmaz N. 70[6] kāle ibaresinin altında metāʿ kelimesi not düşülmüş. 70[7] çıḳmasa: çıḫmasa MK. [71] velehu ayḍan: velehu MK, velehu ayḍan lehu N. 71[5] ʿāşıḳ: ʿaşḳ M. 71[5] ḳorḳu: ḳorḫu N. 71[6] geçme: geçse MK.

Velehu[298]

-72-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Ḳulaġum çıñlar meger kim şāhum añar bendesin
Durmadın segrür gözüm beñzer oḳur efgendesin

Yüregüm oynar görüñ bir kimse mi gönderdi yār
Oẖşayup ṣordurmaġa bencileyin şermendesin

Oynaşur gördüm görüñ kim pādişāhum ḳulına
Geydürür iksūn-ı şādī çıḳarup ġam jendesin

ʿĀşıḳa maʿşūḳ yir gösterse yanında anuñ
Aġlar-iken gökden aşursa ʿaceb mi ẖandesin

Dost ġālib olısardur tīz günde düşmene
Dün gice gördüm ki öldürdi seg-i derendesin

N 135[a] Tañrınuñ bir sevgülü bir ẖoş ḳulı medḥ eylemiş
Şāʿirüñ pākīze-gūsın beglerüñ baẖşendesin

Rūşenīnüñ göñlinüñ gögi ṭapardı rūşeni
Ol güneş bir kerre gösterse ruẖ-ı raẖşendesin

Velehu

-73-

mefāīlün/mefāīlün/mefāīlün/mefāīlün
(.---/.---/.---/.---)

Gözümüñ yaşı artupdur gözüñle mācerāsından
Töker her demde andandur yaşın aġ u ḳarasından

Tenüm keştīsi ġarḳ oldı dilüm deryāsı mevcinden
Gözümüñ nehri çoşup daşdı aşdı māverāsından

MK 131[b] Dile āhū gözüñ şīrāne nāgeh bir ḳıya baḳmış
Yaralanmış revān kimi yatabilmez yarasından

---

298 72 velehu: -M, -N. 72[1] durmadın: ṭurmadın N. 72[1] oḳur: oẖur MK. 72[3] gördüm: gövdem MK. 72[3] geydürür: geydürüp MK. 72[3] çıḳarup: çıẖarup MK. 72[6] sevgülü: sevgüli MK. 72[7] Rūşenīnüñ: Rūşenī N. 73 velehu: -M, -N. 73[1] gözimüñ: gözümüñ MK. 73[2] gözimüñ: gözümüñ MK. 73[2] daşdı: ṭaşdı MK. 73[3] baḳmış: baẖmış MK.

M 137[a]

Gele ey şāḫ-ı gül-çehre oḳı ün çeküben ḫoş ḫoş[299]
Senüñ oḳuduġuñ yegdür baña bülbül serāsından

Gözüñ ṣayyād-vār ey cān eline oḳ u yay almış
Cerān ḳomadı ürkütdi beyābānda çerāsından

Yöri var ʿāşıḳ ol cānā sevüben bir dil-ārāyı
Faḳīhüñ ḳurtılur ʿāşıḳ olan çün ü çirāsından

İderken murġ-ı cān pervāz işitdüm Rūşenī dirdi
Ṣaçıñuñ ṭorına düşdi çıḳabilmez arasından

Velehu

-74-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

(MK 132[a])

Gel gel ki gülistāna hemān bir sen ü bir men
Seyr idelüm ey serv-i revān bir sen ü bir men

MK 132[b]

Bülbül ünine gūşe-yi gülşende ṭutup gūş
Diñleyelüm ey ġonce-dehen bir sen ü bir men

Yiyüp içelüm nuḳl u mey u serḫoş olalum
İllā ki eyā cān-ı cihān bir sen ü bir men

Ben saña diyem pādişehüm sen baña bendem
Ḫoş söyleşelüm dürlü zebān bir sen ü bir men

N 135[b]

Gel oynayalum ṣarmaşı dolaşı çemende
Geh ṣalınup ey serv-i revān bir sen ü bir men

Gül-geşt iderek avlayalum ördek ü keklik
Göñlekçek olup elde ṭoġan bir sen ü bir men

Men Rūşenīyem ʿaşḳla sen ḥüsnle rūşen
ʿAyş eylesevüz n'ola hemān bir sen ü bir men

---

[299] 73[4] gele: gel MK. 73[4] oḳı: oḫı MK. 73[4] oḳuduġuñ: oḫuduġuñ MK. 73[4] yegdür: ḫoşdur MK. 73[5] oḳ: oḫ MK. 73[5] almış: aldı MK. 73[5] cerān: geyik MK. 73[7] ṣaçıñuñ: ṣaçuñuñ MK. 73[7] çıḳabilmez: çıḫabilmez MK. [74] velehu: -M, -N. 74[1] men: ben MK. 74[2] ġonce-dehen: ġonce-dehān MK, ġonce-dehānum N. 74[2]≈74[3] MK. 74[5] gel: geh MK. 74[5] dolaşı: ṭolaşı MK. 74[5] serv-i revān: serv-i çemān MK.

Velehu[300]

-75-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

(MK 131[b])
Duysaduñ Tebrīzde bād-ı ʿabīr-āmīzi sen
Nūş idüp sürḫ-āb elden ḳor-idüñ perhīzi sen

Kāse-yi Tebrīze sürḫ-āb-ı revān tök sāḳiyā
Tā bilesün n'idügin sürḫ-ābla Tebrīzi sen

M 137[b]
Bize meyḫāne bucağı saña Uçmaḳ zāhidā
Biz sarāyın iḫtiyār eylemişüz dehlīzi sen

Göz yaşıdur yāruñ işiginde tuḥfe zāhidā
Ḳurı el açmaḳ ṣanursun anda dest-āvīzi sen

Sen ayıḳ uyaḳsun ey zāhid ḫarāb u mest biz
Görmedük maʿẕūr ṭut ol şūḫ-ı şūr-engīzi sen

Zāhidā yā sen öleydüñ görmeyeydük biz seni
Yā olayduñ kūr hergiz görmeyeydüñ bizi sen

Yār izinden Rūşenī çıḳma azıtma izüñi
Yār izinden gerçi çıḳmaz izleseñ her izi sen

Velehu

-76-

mefūlü/fāilātü/mefāīlü/fāilün
(--./-.-./.--./-.-)

(MK 131[b])
Çün zülf-i şeb mis̱ālüñ olupdur niḳāb-ı ḥüsn
Zülfüñ götür ki ẓāhir ola āfitāb-ı ḥüsn

MK 132[a]
Cīm-i cemāl-i zülfüñ-ile nūn ḳaşuñı
Yazup yüzüñde ḳodı adın Ḥaḳḳ kitāb-ı ḥüsn

Ruḫsāruñ üzre ḳaṭre-yi şebnem nedür didüm
Gül kimi güldi nāzla didi gül-āb-ı ḥüsn

---

[300] [75] velehu: -M, -N. 75[3] Uçmaḳ: Uçmaḫ MK. 75[4] açmaḳ: açmaḫ MK. 75[5] ayıḳ uyaḳsun: ayıḳsun M, ayıḫ uyaḫsun MK. 75[5] maʿẕūr ṭut: maʿẕūrsun MK. 75[6] yā: -MK. 75[6] öleydüñ: öle idüñ MK. 75[7] çıḳma: çıḫma MK. 75[7] çıḳmaz: çıḫmaz MK. [76] velehu: -M, -N. 76[3] üzre: üstine N.

N 136[a]

Biz bende-yi kemīneye ḳılsañ naẓar n'ola
Şāhā olur egerçi ki ʿ ālī-cenāb-ı ḥüsn

Rūşen göründi Rūşenī gözine bu cihān
Göñli göginde seyr ideli āfitāb-ı ḥüsn

Velehu[301]

-77-

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

Dirīġ itme naẓar neẓẓārelerden
Çevirme yüzüñi bī-çārelerden

Gözüm ılduz ṣayar gice ṭaña dek
Süḥāñ içindeki istārelerden

Niçeler öldiler ʿ aşḳuñ ġamından
Ḫaber-dār olmaduñ ġam-ḫˇārelerden

M 138[a]

Ḳara ṣaçuñ ṭağılmış aġ yüz üste
Ne ḳılam bilmenem ol ḳaralardan

Yüregüm yaralandı oḳlaruñdan
ʿ Acebdür ölmesem ol yaralardan

Maḥalleñ itin işitdüm yavuzdur
Giçebilmen daḫı ol arelerden

Gözinden encüm-efşānlıġ olupdur
Naṣīb-i Rūşenī mehpārelerden

Diger

-78-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

ʿ Aşḳuñda yaḳayın bu vücūdum küle dönsün
Şol deñlü fiġān eyleyeyin bülbüle dönsün

---

[301] [77] velehu: -M, ve ayḍan lehu N. 77[2] ılduz: yılduz MK. 77[4] ṭağılmış: dağılmış MK. 77[4] aġ: aḳ N. 77[4] üste: üsne MK. 77[4] bilmezem: bilmenem MK. 77[5] yarelendi: pārelendi MK, N. 77[5] oḳlaruñdan: oḫlaruñdan MK. 77[7] encüm-efşānlıġ: encüm-efşālıḫ MK. [78] -MK. [78] diger: -N. 78[1] bülbüle: bülbül M.

Şol ġonce kimi çāk ideyin bağrumı her dem
Ṭopṭolıca ḳan eyleyeyin ġulġule dönsün

Çeşmümde iki çeşme revān eyleyeyin ḫoş
Ġarḳ ideyin ʿālemleri aḳsun sile dönsün

Şol deñlü fiġān eyleyeyin şevḳine anuñ
Şems ü ḳamer-ile meh-i tābān bile dönsün

N 136b 5 Ey Rūşenī ismüñe muvāfıḳ ʿamel eyle
Ṣaḳın seni aldamasun aʿdā gele dönsün

Velehu ḳaddase sırrahu'l-ʿazīz

-79-

mefūlü/fāilātün/mefūlü/fāilātün
müstef'ilün/faūlün/müstef'ilün/faūlün
(--./-.--/--./-.--)
(--.-/.--/--.-/.--)

1 Ey seyyid-i dü ʿālem v'ey ʿārif-i Ḫudā-bīn
Sensün iki cihānda peyġamber-i ḫoş-āyīn

Ey luṭf-ı Ḥaḳḳa maẓhar dāyim küşāde-rūsun
Görmedi kimsene hiç ebrūñda senüñ çīn

Maḥbūb-ı enbiyāsun maṭlūb-ı evliyāsun
Maḳṣūd-ı aṣfiyāsun ser-defter-i mesākīn

Tā ġāra varup aġyār ṭapuñı ṭapmasun-çün
Gerdi torı örümcek yapdı yuva gögercin

5 Bağlanduġı bilüñe sengüñ hemīşe budur
Ḫātemde laʿl ḫoşdur yā ḫātemü'n-nebiyyīn

M 138b Rengi ruḫuñdan aldı bostānda reng lāle[302]
Alnuñ derinden oldı gülşende verd-i nesrīn

Gevherlerüñden oldı aġlaḳ ṣadefde lüʾlüʾ
Laʿl-i lebüñden oldı yāḳūt sürḫ rengīn

Mūsāya dindi فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ yir yüzinde
Dindi saña semāda ʿarş üstine ḳo naʿlīn

[302] [79] -MK. [79] velehu ḳaddase sırrahu'l-ʿazīz: -M. 79[6] rengi: reng-i N. 79[8] “Ayakkabılarını çıkar.”

Arż u semā ḳoḳuñla doldı senüñ temāmet
Anuñ-çün oldı şimdi Rūşenī medḥi müşgīn

Velehu fī ḥarfi'l-hā᾿

-80-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

(MK 132[b])
Ey fedā cānlar senüñ her demde ḳāl u ḳīlüñe
Oḳuduḳça hem kelāmullahı ḫoş tertīlüñe

Saña eşyāyı kemā-hī gösterüp bildürdi Ḥaḳḳ
Kimse bilmez bildügüñ ḳurbān olayın bilüñe

Nīl ḳaşuñ def῾-i zaḫm-ı çeşm içün çekdi Ḫudā
Āferīn olsun senüñ şol ḫūb u zībā nīlüñe

N 137[a]
Terkdür ḥaşmet şerefdür vaṣla şevket baḫyedür[303]
Riştedür ῾izzet sa῾ādet dügmedür iklīlüñe

Her ne kim olur cihānda nīk ü bed Ḥaḳḳdan bilüp
Baġladuñ dişüñ uşadan ṭaşı öpüp bilüñe

Ehl-i ḳālüñ ārzūsı var senüñ tefsīrüñe
Ehl-i ḥālüñ iştiyāḳı nite kim te᾿vīlüñe

Rūşenī oḳur derūndan her nefes bu mıṣra῾ı
Ey fedā cānlar senüñ her demde ḳāl u ḳīlüñe

Velehu

-81-

mefūlü/fāilātü/mefāīlü/fāilün
(--./-.-./.--./-.-)

῾Aşḳ ayaġın ki basdı benüm başum üstine
Sen ṣan ki ῾ömr-i tāze ḳodı yaşum üstine

MK 133[a]
Ol gül-῾izār başuma bir yumruġ urdı ḫoş
Bir deste gül ḳodı ṣanasun başum üstine

---

303 79[9] ḳoḳuñla: ḳoḫuñla N. [80] velehu fī ḥarfi'l-hā᾿: -M, velehu MK. 80[1] ḳāl u ḳīlüñe: ḳīl ü ḳālüñe N. 80[1] oḳuduḳça: oḫuduḫça MK. 80[1] kelāmullahı: kelāmullah MK. 80[3] nīlüñe: bilüne M. 80[4] dügmedür: tükmedür MK. 80[5] ü: -M. 80[5] ṭaşı: daşı MK. 80[7] oḳur: oḫur MK. [81] velehu: -M, -N. 81[1] yaşum: başum N. 81[2] yumruġ: yumruḫ MK.

M 139[a]

Ey ber-güzīdesi ḳamunuñ ḳan olur ṣaḳın[304]
Pāyuñı ḳoyma dīde-yi ḫūn-pāşum üstine

Mühr itmişem cebīnüme mihrini bir mehüñ
Bilür kim olduġunda nigīn ḳaşum üstine

ʿAşḳında ġam yimek baña yitmez midi söger
Gūyā ki sögmedür ṭuz eker aşum üstine

Ol deñlü yaş töküldi gözümden ki dükenüp
Ḫūn-ı siyāh tökülür uş yaşum üstine

Rūz-ı Ezelde ʿaşḳuñı oynaş ṭutmışam
Oynaş daḫı ṭutmazam oynaş üstine

Her ḳulluġı ki Rūşenīye şeh diye revān
Dir varayın ḳuluñ kimi uş başum üstine

Velehu

-82-

mefāīlün/mefāīlün/mefāīlün/mefāīlün
(.---/.---/.---/.---)

Yine ḳan itmek istersün eyā şāh-ı cihān itme
Mübārek olmaz öldürmek ġulāmın ḳaṣd-ı cān itme

N 137[b]

Şehā pīr olmaġ isterseñ işit bu bendenüñ sözin
İdüp pīr olana ḥürmet daḫı ḳatl-ı civān itme

Döşür uṣṣuñ bu çaġuñda bıçaġuñ irene çekme
İñende ḳana yeltenme delü ḳanuñda ḳan itme

İş işleme öz özüñden her işde meşveret ḫoşdur
Bir ehl-i dānişe danış ṣaḳın ḫūnı revān itme

Olup ʿālemde ḫançer-keş aduñı ḳoma merdüm-küş
Günāhsuz kimseye öküş çeküp tīġ imtiḥān itme

Dimişler ben de Tañrıyam dimekdür ādem öldürmek
Pes ey ibn-i fulān ḳatl-ı fulān ibn-i fulān itme

---

[304] 81[3] ḳamunuñ: ḫamunuñ MK. 81[3] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 81[3] ḳoyma: ḳoma MK. 81[5] yitmez midi: yitmez mi kim MK. 81[5] sögmedür ṭuz: sögme duzdur MK. 81[6] dükenüp: tükenüp MK. 81[6] tökülür: dökülür MK. 81[7] -MK. 81[7] oynaş üstine: oynaşum üstine N. 81[8] kimi: gibi MK. 81[8] uş: ḫoş MK. [82] velehu: -M, -N. 82[2] isterseñ: istersün N. 82[2] sözin: pendin MK. 82[2] pīr: şeyḫ MK. 82[2] itme: -N. 82[3] delü ḳanuñda: delü ḳanlükde N. 82[4] ḫūnı: ḫˇānı N. 82[4] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 82[4] itme: -N. 82[5] ḳoma: itme MK. 82[5] günāhsuz: günehsüz MK, N. 82[6] ḳatl-ı fulān ibn-i fulān: ḳatl-ı fulān bin fulān N.

Efendi Rūşenī bendeñ sözi öñdin ṣoña budur
Aduñ çün yaḫşı çıḳdı öñ dönüp ṣoñra yaman itme

-83-

müstef'ilün/müstef'ilün/müstef'ilün/müstef'ilün
(--.-/--.-/--.-/--.-)

M 139[b]
Āvāzesinden ʿaşḳuñuñ düşdi cihāna ġulġule
Dīvāne ḳılduñ sen beni boynuma ṭaḳduñ silsile

Geh gül-sitāndan açılam geh yile varam ṣaçılam
Geh baş virüp geh biçilem efġān olam geh bülbüle

ʿAzmüm saña ḳıldum ḳavī yoldan ıramaz her ġavī
Çünkim cemālüñ pertevi cānumda yaḳdı meşʿale

Gerdān olam gerdūn-ile seyl-āb olam Ceyḥūn-ile
Seyr idem ay u günle geh fevḳ-i burc-ı Sünbüle

Çün çekdüñ ilet sen beni ey cān u dilden Rūşenī
Men n'eylerem cān u teni ayruḳ ne ḥācet meşġale

Velehu[305]

-84-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

(MK 133[a])
Göñlümüñ dolaşduġı bu zülf-i misk-āsāyuña
Sözi var ṭapşurmaġ ister laʿl-i cān-efzāyuña

MK 133[b]
Rā ḳaşuñla rāyuñ oldur laʿlüñ içe ḳanumı
Ey şeker-güftār ṣordum laʿlüñ uymış rāyuña

N 138[a]
Oḫ direm oḳ atduġuñca sīnemi idüp nişān
Ey kemānkeş men senüñ ḳurbān olayın yayuña

Gördügüñ cāndan seversün eyleyüp ha āh u vāy
Ey dil-i pür-derd besdür doyduġ āh u vāyuña

Ḳatıdur ṭaşdan sözüñ ey müddeʿī söz söyleme
Şīşedür göñlüm ṣaḳın uşatma batar pāyuña

---

[305] 82[7] -MK. [83] -MK. 83[1] taḳduñ: ḳılduñ N. 83[2] gül-sitāndan: gül-sitānda N. 83[2] açılam: اچكم M. 83[2] ṣaçılam: ṣaçuñam M. 83[2] efġān olam geh bülbüle: efġān olam bülbüle M. 83[3] her: -N. 83[5] çekdüñ: çeldüñ N. [84] velehu: -M, -N. 84[1] dolaşduġı: dolaşıġı M. 84[3] oḳ: oḫ MK. 84[4] u: -M, -N. 84[4] ha āh u vāy: āh vāyı tā N. 84[4] doyduġ: ṭoyduġ MK. 84[5] ṭaşdan: daşdan MK. 84[5] ṣaḳın: ṣaḫın MK.

Yüzüme baḳmadı kūyuñ iti yalvardum didüm
Vireyim her ne dilerseñ cān u dilden cāyuña

Sāye kimi Rūşenī mihrüñden ayrılmaz senüñ
Çün ezelden mihri vardur mihr-i cān-ārāyuña

Velehu

-85-

mefūlü/fāilātü/mefāīlü/fāilün
(--./-.-./.--./-.-)

Bülbül ḥikāyetin kerem it zāġa söyleme
Zāġ u zaġan didüklerini bāġa söyleme

M 140[a] Ṭūṭī kelāmını dimegil ḳara ḳarġaya
Bāz-ı sefīd sırrını çaylaġa söyleme

Bīmār olan bilür yine bīmār ḥālini
Mecrūḥ ḫastanuñ ḫaberin ṣaġa söyleme

Çün her ne söyleseñ yine söyler revān saña
Pes yöri var daḫı duruban ṭaġa söyleme

Bir ʿużv sırrını dime bir ʿużva sen sen ol
Başuñ ṣaḳın başuñ sözin ayaġa söyleme[306]

Mühr ur dehānuña sıruñı sen sen ol dime
Pes her ne var dehende di ṭuṭaġa söyleme

Ādemdeki ḳulaġa di ey Rūşenī sözüñ
Ṣaḳın varup eşekdegi ḳulaġa söyleme

-86-

mefūlü/fāilātün/mefūlü/fāilātün
müstef'ilün/faūlün/müstef'ilün/faūlün
(--./-.--/--./-.--)
(--.-/.--/--.-/.--)

MK 134[a] Hem-dem degüldür ey dil dime sözüñ ṭuṭaġa
Diseñ sözüñi söyler her bulduġı ḳulaġa

---

[306] 84[6] baḳmadı: baḫmadı MK. 84[6] vireyim: vireyin MK. 84[7] vardur: var MK. 84[7] cān: cihān MK. [85] velehu: -M, -N. 85[1] kerem: ger N. 85[4] revān saña: saña revān MK. 85[4] duruban: ṭuruban MK. 85[5] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 85[6] ṭuṭaġa: dudaġa N. 85[7] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 86[1] ṭuṭaġa: dudaġa MK, N.

N 138[b]

Az di sözüñi öz di çoḳ söyleme sözüm ṭut
Çoḳ söylese sözi dil zaḥmet virür dimāġa

Anuñ ḳulaġı vardur āheste söyle sözüñ
Söyleme baḳmayınca sözüñi ṣol u ṣaġa

Söz söyleseñ kişiye añladuġınca söyle
Ulu kişi kelāmın söylemegil uşaġa

Göñli gözi uyumış kişiye söyleme söz
Söyle sözüñi var bir göñli gözi uyaġa

Söyleme ey ḥabībüm sözüñ raḳībe zinhār
Kim gördi söyledügin bülbül sözi kelāġa

Pervāne Rūşenī-vār āşüfte-ḥāl u lerzān
Ḥālin dimege var di yandı düşüp çerāġa

Velehu

-87-

mefūlü/fāilātün/mefūlü/fāilātün
müstef'ilün/faūlün/müstef'ilün/faūlün
(--./-.--/--./-.--)
(--.-/.--/--.-/.--)

M 140[b]

Göñlüm gögerdi düşdi bir alnı yüzi aġa
Bir gözleri ḳaraya bir ḳırmızı ṭuṭaġa

Ṭatludur acısı yoḳ sözi kimi özinüñ
Maṭbūʿ bir güzeldür ḫoş başdan ayaġa

Ol ḳıyma gözlü āhū bī-hūş ider baḳanı
Baḳsa ḳıya ḳıya ḫoş şīrāne ṣol u ṣaġa[307]

Zülfin benefşe gördi boynı egildi ḳaldı
Lāle delürdi düşdi yüzin göreli bāġa

ʿĀlemde daḫı nesne hergiz dilenmez-idüm
Bu heyʾet-ile bir kez gelse bizüm otaġa

Yüzin göreli gelmez hergiz gözüme uyḫu
Bildi gelür meger kim feyż-i Ḫudā uyaġa

---

[307] 86[3] anuñ: onuñ MK. 86[3] baḳmayınca: baḫmayınca MK. 86[3] ṣol u ṣaġa: ṣola ṣaġa MK. 86[4] ulu: ulı M. 86[6] sözi: sözin MK. [87] velehu: -M, -N. 87[1] alnı yüzi: yüzi alnı MK. 87[1] ṭuṭaġa: dudaġa MK, N. 87[2] ṭatludur: datludur MK. 87[2] yoḳ: yoḫ MK. 87[2] sözi: söz M. 87[3] baḳsa: baḫsa MK. 87[4] bāġa: daġa MK. 87[4] göreli: كورند N. 87[5] dilenmez-idüm: dilemez-idüm N. 87[6] gözime: gözüme MK, N.

Nūr-ı ruḫıdur anuñ çün Rūşenī çerāġı
Pes yoḳdur iḥtiyācı anuñ daḫı çerāġa

Velehu ḳaddese sırrahu'l-ʿazīz

-88-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

MK 134[b], N 139[a] Geçdi ʿömri ehl-i derdüñ āh u hāy u Hū-y-ile
Olmadı ʿālemde hem-dem bir büt-i meh-rū-ile

Ḳanda kim bir nā-kes ü bī-derd ü bed-ḫū var-ise
ʿİşret u ẕevḳ ü ṣafāda dilber-i nīkū-ile

Şād u ḫurrem ṣoḥbet eyler cāhil ü nādān olan
ʿĀrif ü dānā olan hep ġuṣṣa ü ḳayġu-ile

Bülbül-i Vāmıḳ gül-i ʿAẕrā ʿiẕārından cüdā
Zāġ-ı Şeyṭān bile gülşende gül-i ḫoş-bū-ile

Kerkes-i bed-lehce ider ʿıyş u ʿişretler müdām
Ṭūṭī öter ḳavl-i ḫūb-elḥān şīrīn-gū-ile

Şīr-i ner hicrān beyābānında sergerdān gezer
Vaṣl ṣaḥrāsında seg seyrānda ḫoş āhū-ile

Rūşenī ẓulmet içinde ḳaldı İskender gibi
M 141[a] İrmedi āb-ı ḥayāt-ı Ḫıżra cüst ü cū-ile

Velehu[308]

-89-

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/../)

Her yire Bursadan irer behre
Güveneyin bunuñ gibi şehre

Gün kimi ādemīsi rūşen-dil
Dil-rübāsı ḳamu ḳamer-çehre

---

[308] 87[7] yoḳdur: yoḫdur MK. [88] velehu ḳaddese sırrahu'l-ʿazīz: -M, -MK. 88[2] ḳanda: ḫande MK. 88[3] şād: şāẕ M. 88[3] olan hep: olanlar MK. 88[7] gibi: kimi MK. [89] velehu: -MK. 89[1] güveneyin: göneneyin MK. 89[2] kimi: gibi MK. 89[2] ḳamu: ḫamu MK.

Kendü Firdevs bāġına beñzer[309]
Cūy-ı bāġı İremdeki nehre

Āb-ı ḥayvāna beñzeden ṣuyını
Çeşme-yi Ḫıżrı beñzedür zehre

5 Zühre ḫoş-ḫˇānlarınuñ āvāzın
İşidüp gökde çāk ider zehre

Rūşenīnüñ duʿāsı bu her dem
Virdügince Ḫudā şeref dehre

N 139[b] Yā Laṭīf eyle luṭfuñı iẓhār
Bursayı maẓhar eyleme ḳahra

Velehu fī ḥarfi'l-yāʾ der medḥ-i ʿa.s.m

-90-

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

MK 135[a] 1 Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vechle sen māh-veşi

Türk ü Kürd ü ʿAcem ü Hindī bilür bunı ki sen
Hāşimīsün ʿArabīsün Medenīsün Ḳureşī

Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbirse
Bende-yi muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

Dīg-i ḥikmetde bişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳḳ
Cebraʾīl olsa n'ola maṭbaḫuñuñ hīme-keşi

5 Yirdeki daʿveti fevt ola gidem diyü göge
Baġladuñ bilüñe ey nūr bilā-sāye ṭaşı

Sensün ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgülüsi ḫūb u ḫoşı

M 141[b] Üzilüp ʿırḳı Ebū Cehl kimi ebter olur
Sen Ebū'l-Ḳāsım ile kim ki ṭutarsa güreşi

Lāle beñzer ki gül-rūyuña indürmedi baş
Muġ-ı Hindū kimi yandı ḳararup içi ṭaşı

---

[309] 89[3] cūy-ı bāġı: cūy-ı bāġ-ı MK. 89[5] ḫoş-ḫˇānlarınuñ: ḫoş-ḫˇān ḫˇānlarınuñ N. [90] velehu fī ḥarfi'l-yāʾ der medḥ-i ʿa.s.m: -M, der naʿat-ı muṣṭafā ṣallallahu ʿaleyhi vesellem MK. 90[4] sevgüñi: sevgili M. 90[5] ṭaşı: daşı MK. 90[7] kim ki: her ki MK. 90[8] kimi: gibi MK.

Kesilüp başın ayaḳda göriser her ki senüñ[310]
Yüzin izüñe sürüp ḳoymaz ayaġuña başı

Barmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫşı revān
Niçe yüz biñ kişiden defʿ idisersün ʿaṭaşı

Ve’ḍ-ḍuḥā verdüñe Ve’l-leyl oḳuram sünbülüñe
Rūşenī virdi budur كل غدات و عشى

Velehu fī medḥ-i nebī ʿaleyḥisselām

-91-

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

Dir-idüm gül yüzüñe olsa gülüñ göz ü ḳaşı
Yā benefşe ḳoḫulu ḫaṭṭı ḳadd-i serv-veşi

N 140[a] Rūyı Rūmī gülesi Deylemī özi Medenī
ʿArabī sözi gözi Hāşimī ḳaşı Ḳureşī

MK 135[b] Ḥāşelillah ki diyem ben de senüñ gül yüzüñe
Di niçe beñzedeyin pādişehe ḫār-keşi

Ne ʿaceb kāfir-i bed-gevher ü sengīn-dil imiş
Gelmeyüp raḥmı senüñ gevherüñe atdı ṭaşı

Pāk u ṣāf oluban evṣāf-ı beşerden arınur
Nūş iden laʿl-i lebüñden mey-i ġıll u ġışı

Raḥm ḳıl sāʾil-i miskīnüñe ḳapuñda müdām
Ḫuşk-leb teşne-ciger olup aḳar gözi yaşı

Ḳaddüñ üstinde gören ḥaddüñi eydür ki görüñ
Ṣalınur serv başı üstine alup güneşi

Bu ṣaçuñ ḫālüñe yüz sürdigi miskīnlik ile
Ḥacerü’l-esved ider ṭavf Bilāl-i Ḥabeşī

Rūşenī zülf ü ruḫuñ yādına ṭañ mı oḳusa
M 142[a] Sūre-yi Nūr u Duḫān كل غدات وعشى

---

[310] 90[9] ayaḳda: ayaḫda MK. 90[9] izüñe: iziñe N. 90[10] aḳıdup: aḫıdup MK. 90[11] verdüñe: virdüñe M, rūyuña MK. 90[11] oḳuram: oḫuram MK. 90[11] “Her sabah ve akşam…” En’âm Suresi 52. ayet. [91] velehu fī medḥ-i nebī ʿaleyḥisselām: -M, -N. 91[1] göz ü: göz M, gözi N. 91[4] kāfir-i: kāfir ü MK. 91[4] ṭaşı: daşı MK. 91[6] aḳar: aḫar MK. 91[7] üstine: üstinde N. 91[8] sürdügi: sürdi M. 91[9] oḳusa: oḫusa MK. 91[9] “Her sabah ve akşam…” En’âm Suresi 52. ayet.

Velehu[311]

-92-

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

Ey ḳamu ḥüsn ü melāḥat ilinüñ pādişehi
Cümle ḥüsn ehli sañadur dil ü cān-ile rehi

Ruḫuñ iḳlīm-i cemālüñ şeh-i ferḫundesidür
Ḥācibüñ ḥācibidür ḫāl ü ḫaṭuñdur sipehi

Resen-i zülfüñi dil ṭıflı ṣalıncaḳ düzedüp
Ṣalınur bāġ-ı cemālüñde eyā serv-i sehī

Āteş-i ʿaşḳuñ-ile şemʿ döküp ḫūnīn eşk
Geydi zer-beft ḳoyup başına zerrīn-külehi

Gökde dönerler ayaḳları yire irmeyüben
Yüzüñe alnuña teşbīh ideli mihr ü mehi

Ayaġuñ ṭopraġıdur tāc-ı saʿādet başuma
Gözüme kuḥl-ı cevāhirdür anuñ ḫāk-i rehi

N 140[b] Rūşenī kimi ṭapupdur dil-i bī-tīre ü ṣāf
Ẕerrece olduġı-çün yüzüñe şemsüñ şebehi

Ve ayḍan lehu

-93-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

MK 136[a] Her kesī bir kimseyi idindi ʿālemde kesī
Kimsenem sensün benüm ey kimsesüzler kimsesi

Sen yetiş men bī-kese ey yetişen her bī-kese
Ol zamān kim gözedem ṣaġ u ṣol u pīş ü pesi

Her kimüñ kim istegi sen olasun ey bī-naẓīr
Her neye olsa olur ol kimsenüñ dest-resi

İstegüm çün senden oldur dāimā ola menüm
Kim ḥabībüñ yüzi gözüme raḳībüñ eñsesi

---

[311] [92] velehu: -M, -N. 92[1] ḳamu: ḫamu MK. 92[2] iḳlīm-i: iḳlīm ü MK. 92[4] döküp: töküp MK. 92[4] geydi: gitdi M. 92[5] ayaḳları: ayaḫları MK. 92[7] bī-tīre: bī-kīne MK. [93] ve ayḍan lehu: -M, -N. 93[2] yetişen: irişen MK. 93[4] çün: kim MK.

Gönderüp yā Rabb ḳurtar fażluñuñ sīmurġını
Bāz-ı rūḥı aldı çengāline nefsüñ kerkesi

Ḫār u ḫasdur dilde dünyā-yı denīnüñ sevgüsi
ʿAşḳuñuñ odına yandur dildeki ḫār u ḫası

M 142[b]
Rūşenīnüñ ḥażretüñe tuḥfesi yoḳlıḳ durur
Yoḳ durur yoḳlıḳdan özge hiç daḫı nesnesi

Velehu[312]

-94-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Göreli ol meh cebīnüñ gün yüzinüñ tābını
Zülfüñ bildüm nedendür bunca pīç ü tābını

Ḫāl u ebrūsın gören dir āferīn ol kātibe
Yazmadın ḫaṭṭın ḳomış ol noḳṭa ü iʿrābını

Yāruñ aġzı yarıdur māʾül-ʿineb men içmişem
Nuḳldur ḫoş mey içende ṣormışam ʿunnābını

Ḳuvvet-i ḳūt-ı dili ṣoranda laʿlünden anuñ
Ḳoydı yāḳūt-ı revān-baḫş üsne dürr-i tābını

ʿAşḳı gördüm ʿaşḳa ṭapdum andan özge görmedüm
Oḳudum ʿaşḳuñ kitābınuñ cemīʿi bābını

N 141[a]
Sünbül-i gül-pūşına varduġı budur dil diler
Nergisinden uġrın öpe ġonce-yi sīr-ābını

Rūşenīyi tīrelendürdi idüp aʿdā ġulüv
Yā Rab anuñ sen irişdür luṭf idüp aḥbābını

-95-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

MK 136[b]
Göz gördi göñül sevdi şu bir ʿişvelü Kürdi
Göñlüm bilür anı ki gözüm anda ne gördi

---

[312] 93[7] yoḳlıḳ: yoḫlıḫ MK. 93[7] yoḳ: yoḫ MK. 93[7] yōklıkdan: yoḫlıḫdan MK. [94] velehu: -M, -N. 94[1] bunca: munca MK. 94[4] üsne: üstine M, N. 94[5] ʿaşḳı: ʿaşḳ MK. 94[5] oḳudum: oḫıdum MK. 95[1] gözüm: görem M.

Ney kimi işüm nāledür andan birü kim ʿaşḳ
Nāyī kimi aġzın ḳoyup aġzumda üfürdi

Ne gördi ne işitdi ʿaceb münkir-i ḫod-bīn
Yanġuya ürer kūy köpegi tek hele ürdi

Sevdā-yı ser-i zülfüñe irem diyü miskīn
Ḳalmadı mecāli dilüñ anca ki yügürdi

Yarı nemek ü yarı şeker bitdi hemān-dem[313]
Ol ġonce-dehen ġunc-ile her ḳanda tükürdi

M 143[a]
Cānānı gelür diyü ṭurup şād u ṭarab-nāk
Göñlüm evini cānla ḫoş sildi süpürdi

ʿAfv oldı ṣuçı Rūşenī-yi ʿaşḳ-perestüñ
Yüzini meger kūyuñ iti izine sürdi

Velehu

-96-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/mefāʿīlün/mefāʿīlün
(.---/.---/.---/.---)

Egerçi lāle-veş baġrum ġam-ı hicrüñle dāġ oldı
Ümīd-i vaṣl ki ammā baña ṭaġ üsti bāġ oldı

Benefşe ḫaṭṭuñuñ būyından oldı bostān göñlüm
Sehī servüñ ḳıyāmından revānum bāġ u rāġ oldı

Ḫaber bilmege vaṣluñdan düşüp ṣaḥrāsına hicrüñ
Ḫaberci āh-ı dil-sūzum gözüm yaşı ulaġ oldı

Nice olur bilmezem ḥālüm ki terk-i ʿaşḳ-ı bī-raḥma
Cefā ü cevr yār olup ġam u ġuṣṣa otaġ oldı

N 141[b]
Ṣataşup münkiri urdum didi ṣuçum nedür didüm
İşitmedüñ meger anı it öldürmek yaṣaġ oldı

Ṭaparsa Rūşenī ṭañ mı żamīr-i rūşeni çünkim
Aña nūr-ı ruḫuñ gündür güneş hem şeb-çerāġ oldı

---

[313] 95[3] ne gördi ne işitdi ʿaceb münkir-i ḫod-bīn: ne işitdi ne gördi ki ʿaceb zāhid-i ḫod-bīn MK. 95[3] yanġuya: yanḳuya MK. 95[3] kūy köpegi: kör köpek MK. 95[4] irem: irdüm MK. 95[5] ḳanda: ḫande MK. 95[6] sildi: silay M. [96] velehu: -M, velehu ayḍan N. 96[1] ṭaġ: MK, daġ N. 96[2] oldı: olup MK. 96[2] göñlüm: göñül M. 96[2] oldı: -M, -N. 96[3] gözüm yaşı: göz yaşı N. 96[4] oldı: -M. 96[5] oldı: -M, -N. 96[5] şataşup: ṣataşum MK. 96[6] gündür: gündüz MK. 96[6] güneş: güneşi M.

-97-

mefā῾īlün/mefā῾īlün/fe῾ūlün
(.---/.---/.--)

MK 137[a] Ṭarīḳ-i ῾aşḳa her kim ḳor ayaġı
Elinden lāle-veş ḳoymaz ayaġı

Egerçi ḫūbdur her demde ṣoḥbet
Velī nāzükdür igen lāle çaġı

Ne āhūdur gözüñ kim idinüpdür
Gül ü sünbül arasında yataġı

Dilüm zülfüñde itürmişdüm ammā
Dudaġuñdan gelür her dem ṣoraġı[314]

Ger ölmiş ola dirilür hemān-dem
Bu çaġuñda kime çekseñ bıçaġı

M 143[b] Boyuña serv dirdüm servüñ olsa
Semen-sā sünbül ü gülden yañaġı

Żamīr-i Rūşenī rūşen olupdur
Olaldan şem῾-i rūyuñ şeb-çerāġı

-98-

mefā῾īlün/mefā῾īlün/fe῾ūlün
(.---/.---/.--)

MK 137[b] Lebüñ devrinde her kim nūş ider mey
Ṭapar āb-ı ḥayāta Ḫıżr-veş pey

Evüñ ey dil düzüp ḫoş ṭaşra gir çıḳ
Kelüpdür Türk-i ῾aşḳ ister ḳonulġay

Körüp nāgāh sevdüm bir Tatarnı
Ne olġay bilürem ammā ne bolġay

Perī bī-ḫod bolur aduñ işitgeç
Ṭapuñı ḥūrī körgeç ṭapu ḳılġay

N 142[a] Ṣanasun jālelerdür berg-i gülde
Gül-ruḫsāruñuñ üstindeki ḫūy

---

[314] 97[4] dudaġuñdan: ṭuṭaġuñda M. 97[4] her dem: ṣordum MK. 97[5] dirilür: dirildür MK. 97[6] sünbül ü: sünbüli MK. 98[2] gir çıḳ: gir çıḫ MK, çıḳ gör N. 98[2] düzüp: düzet N. 98[2] ḳonulġay: ḳonulḳay N.

Çü ḳaḍı mest olanda ḥadd uramaz
Sen elden ḳoma ayaġ iç pey-ā-pey

Ṭoġup göñli göginde Rūşenīnüñ
Yüzüñ mihri ḳomadı ẕerrece fey

Velehu[315]

-99-

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

(MK 137[a]) Men ol ḫoşdur kim olam rind-i ʿāmī
Degül nīkū çü zühd-i nīk nāmı

Ḫarābātuñ içinde mest ü ḥayrān
Ḫırāmān geşt idüp içem müdāmı

Olam dürdī-keş-i meyḫāne-yi ʿaşḳ
Çekem zāhid gözine ḳarşu cāmı

ʿAlā-raġm-ı ʿadū elden ayaġı
Ḳomayup nūş idem ḫoş dost-kāmı

M 144[a] Olam evbāş u ʿayyāş u naẓar-bāz
Dutam meyḫāne küncinde maḳāmı

Pey-ā-pey nūş idem ḫamr-ı ḥelāli
Ziyāret eyleyem Beytü'l-ḥarāmı

İdem ġarḳ-ı yem-i mey Rūşenīyi
Unuda bī-ḫod olup bām u şāmı

Velehu

-100-

mefāilün/feilātün/mefāilün/feilün
(.-.-/..--/.-.-/..-)

(MK 137[b]) Egerçi bāġ-ı cihānda öküş biter ḳayısı
Doyınca yimek olurdı ger olmasa ḳayısı

---

315 98[6] ayaġ: ayaḫ MK. 98[7] ṭoġup: doġup MK. 98[7] yüzüñ: yüzüñi N. 99 velehu: -M, -N. 99[1] zühd-i: zühd ü MK. 99[3] dürdī-keş: dürd-keş M. 99[4] ʿalā-raġm-ı ʿadū: ʿalā-raġmu'l- ʿadū MK. 99[5] dutam: ṭutam N. 100 velehu: -M, -N. 100[1] doyınca: ṭoyınca MK.

Baña ne alma ü emrūd u ḳayısı ḳayısı
Saña üzüm ḳayısı ü baña özüm ḳayısı

Şol iki laʿl-i lebüñ ey nihāl-i şeft-ālū
Ṣoranda ṭatlu gelür her ne deñlüse ḳayısı

N 142[b]

Görende bebrini ʿaşḳuñ seg ü peleng-i hevā
Ḳaçar hizebr-i heves kimi ḥırṣ u āz ayısı

Atası şems ü ḳamerdür anası ol güneşüñ
ʿAmūsı Rūşenī ol baḫt-ı baḫtlu dayısı

Temmetü'l-ġazeliyyāt[316]

-101-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

قد بدت يا ايّها العشّاق فى قلب الهوا
مَاَ تَجَئ عِنْدَ ها نحو اَلْشَرَّر نارَ الضَّنى

[Ey âşıklar, muhakkak hastalık ateşinin kıvılcımlarının gelmesi, aşkın kalbinde göründü. Kuşluk vakti güneşinden dolunay gibi nurunuzdan iktibas edelim.]

نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِ كُم كالبدر من شمس الضحى
حُبُّه فى القلب الرّحمن على العرش استوى

[Münafık erkeklerle münafık kadınların, müminlere: Bizi bekleyin, nurunuzdan bir parça ışık alalım, diyeceği günde… (Hadîd Suresi 57/13) Rahman, arşa istiva etmiştir. (Tâ Hâ Suresi 20/5)]

Māhumuñ mihri göñülde ġayra medḫal ḳomadı
كَيْفَ لا انطق به فى جبتى ليس سوى

[Allah'tan başka bir şey olmayan cübbemin içinde O'nunla nasıl konuşmam!]

Lām elif lā şekline āyīne düzdüm ʿālemi
سادتى انى و جدت فقره اغنى الغنى

[Efendilerim! Gerçekten onun fakirliğinin en büyük zenginlik olduğunu gördüm.]

Ḥażretüñi nice ögebile miskīn Rūşenī
اقراءالقران فا فهم معنى الله اشترى

[Kur'an'ı okuyun ve "Allah'ın satın aldığının manasını" anlayın/kavrayın.]

[316] temmetü'l-ġazeliyyāt: -M, -N. [101] -MK. 101[3] ḳomadı: ḳoymadı N.

[Tuyuğlar]

MK 138[a] **Der beyān-ı baʿż-ı ṣıfāt-ı ḥażret-i server-i kāināt u baʿż-ı rubāʿiyāt**

-102-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 144[b]

Yā nebī sensün çü ser-tā-pā güzel
Kim ola kim dimeye saña güzel
Sensün iki dünyede Ḥaḳḳa güzel
Ey güzel raʿnā güzel zībā güzel

Velehu nūrullah mirḳadehü'l-laṭīf

-103-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Aḥmed-i Muḫtārdur aduñ senüñ
Hem-dem-i aḫyārdur aduñ senüñ
Mürşid-i aḥrārdur aduñ senüñ
Rehber-i ebrārdur aduñ senüñ

N 143[a] **Velehu**[317]

-104-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Çünki ḳondı nām-ı ʿizzet tācuña
Kim ola itmeye ḥürmet tācuña
Rişte ḥaşmet baḫye devlet tācuña
Terk terk ü tügme şevket tācuña

---

[317] der beyān-ı baʿż-ı ṣıfāt-ı ḥażret-i server-i kāināt u baʿż-ı rubāʿiyāt: -M, medḥ-i ser-tā-be-pāy-ı faḫr-i sersil pādişāh-ı serīr-i ʿālem-i gül MK. Der beyān-ı baʿż-ı ṣıfāt-ı ḥażret-i server-i kāināt u baʿż-ı rubāʿiyāt: "Kainatın serveri, önderi Hz. Peygamber'in bazı sıfatları hakkında bazı rubailer." [2] velehu nūrullah mirḳadehü'l-laṭīf: -M, medḥat nām Aḥmed-i Muḫtār MK. [104] velehu: -M, geh şude şems-i ber seriş ü settār MK. 104[1] çünki ḳondı: ḳondı çün kim N. 104[4] ü: -M.

Velehu[318]

-105-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Çünki ḳondı tāc-ı Raḥmān başuña
Ṭoġsa ṭañ mı nūr-ı Yezdān başuña
Çün ḳasemdür cümle Ḳurʾān başuña
İns ü cinn and içer ey cān başuña

Velehu

-106-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Gülşen-i rūyuñda gül-çīn kākülüñ
Deste deste ḫūb çīn çīn kākülüñ
Reşk-i müşg-i Çīn ü Māçīn kākülüñ
Būy-baḫş-ı nāfe-yi Çīn kākülün

MK 138[b] **Velehu**

-107-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Müşterīdür dürr-i raḫşān alnuña
Zühre vālih şems ḥayrān alnuña
M 145[a] Nice beñzer māh-ı tābān alnuña
Bendedür her necm-i raḫşān alnuña

---

318 [105] velehu: -M, der-beyān-ı sitāyiş ser-i evset MK. 105[2] ṭoġsa: doġsa MK. 105[4] ey cān: oldı N. [106] velehu: -M, ender-evṣāf-ı sünbül-ter evset MK. 106[3] ü: -MK. [107] velehu: -M, vaṣf-ı nūr cebīn-i şems-i hüdā MK.

Velehu

-108-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Dimişem men ẓıll-ı Raḥmān ḳaşuña
Müşterīdür ḳavs u mīzān ḳaşuña
Dil durur peyveste ḳurbān ḳaşuña
Ey kemān-ebrū fedā cān ḳaşuña

N 143[b] **Velehu**[319]

-109-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Gözleyüp ḫoş āhū-āne gözlerüñ
Ḳaṣd ider şīrāne cāna gözlerüñ
Tīrini ḳoyup kemāna gözlerüñ
Cānumı ḳıldı nişāne gözlerüñ

Velehu

-110-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ḫoş olup ḫalḳa berāber kirpigüñ
Dirdi bir araya leşker kirpigüñ
Geh çeker ḫışm-ile ḫançer kirpigüñ
Gösterür geh tīġ-ı Ḥaydar kirpigüñ

---

[319] [108] velehu: -M, medḥ-i ḳavseyn māh-ı s̱emed-nā MK. 108[1] ẓıll-ı Raḥmān: ẓıll-ı Yezdān MK. 108[3] dil durur: ol durur N. [109] velehu: -M, medḥat-i çeşm-i āhū-āne-yi evset MK. 109[1] gözlerüñ: gözlerüñe M. [110] velehu: -M, vaṣf-ı mürgān-i bī-nihāne-yi ev-set MK.

Velehu

-111-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Gülşen itdi ʿālemi zībā yüzüñ
Rūşen idüp ḫūb u mihr-efzā yüzüñ
Ḫoş güneşdür çün cihān-ārā yüzüñ
Ne gülistāndur Bihişt-āsā yüzüñ

MK 139[a] **Velehu[320]**

-112-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 145[b] Gülşenüñde ol gül-i zanbaḳ ki var
Ḫūb u zībādur gül-i Firdevs-vār
Ol gülüñ her kūşede nālān u zār
Bülbül-i şūrīdesi vardur hezār

Velehu

-113-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ey güneş ẓıll-ı İlāhīdür ḫaṭuñ
Cennetüñ mihr-i giyāhıdur ḫaṭuñ
Hind iḳlīmi sipāhıdur ḫaṭuñ
Ḥüsn ilinüñ pādişāhıdur ḫaṭuñ

---

[320] [111] velehu: -M, medḥ-i rengīn-rūy zībā-yiş MK. 111[2] u: -M. [112] velehu: -M, vaṣf-ı anf-i lāṭīf ü raʿnā-eş MK. [113] velehu: -M, ṣıfat-ı ḫaṭṭ-ı ʿanber-as̱ā-reş MK.

N 144[a] **Velehu**[321]

-114-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ḫūbdur rūyuñda Hindū beñlerüñ
ʿAnber-āsā ġāliye-bū beñlerüñ
Dānelerdür geşte her sū beñlerüñ
Yirlü yirinde ne nīkū beñlerüñ

Velehu

-115-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Didüm ey cān-ı cihān cān aġzuña
Kān-ı ḳand u şekeristān aġzuña
Piste-yi şīrīn u ḫandān aġzuña
Nükte-yi peydā u pinhān aġzuña

Velehu

-116-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Şīr mi yā ḥavż-ı Kevs̱er leblerüñ
Mey mi yā ḳand-ı mükerrer leblerüñ
Yā ruṭab mı rūḥ-perver leblerüñ
Yā nebāt u şehd ü şekker leblerüñ

---

[321] [114] velehu: -M, vaṣf-ı yektā-yı ḫāl-i ruḫsār-eş MK. [115] velehu: -M, medḥat-ı noḳṭa-yı dehān vey-est MK. [116] velehu: -M, ṣıfat-ı nükte-yi lebān vey-est MK. 116[4] nebāt u: nebāt-ı M.

MK 139[b] **Velehu**[322]

-117-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 146[a]
Cān bağışlar cāna ey cān her sözüñ
Her dilüñdür ḳūt-ı cān-perver sözüñ
Cānla her dil ider ezber sözüñ
Ṭūṭī-yi rūḥa virür şekker sözüñ

Velehu

-118-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Bir ʿaceb mercān-ı aḥmerdür dilüñ
Sürḫ ü zībā bir gül-i terdür dilüñ
Dil-rübā u rūḥ-perverdür dilüñ
Ḫūb ṭūṭī-yi suḫan-verdür dilüñ

N 144[b] **Velehu**

-119-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ḥoḳḳada ʿaḳd-i güherdür dişlerüñ
Naẓm olunmış ḫūb dürerdür dişlerüñ
Belki dürrden ḫūb-terdür dişlerüñ
Verd içinde jālelerdür dişlerüñ

---

[322] [117] velehu: -M, medḥat-ı leẕẕet beyān vey-est MK. 117[2] ḳūt-ı: ḳūtı MK. [118] velehu: -M, ṣıfat-ı ṭūṭī-zebān vey-est MK. 118[2] sürḫ ü: sürḫ M, MK. [119] velehu: -M, vaṣf-ı dendān çün dürr-i ʿadneş MK. 119[2] dürerdür: dürrdür MK.

Velehu

-120-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Çāh-ı Bābildür zeneḫdānuñ senüñ
Gör ne menzildür zeneḫdānuñ senüñ
Mesken-i dildür zeneḫdānuñ senüñ
Ḥall-i müşkildür zeneḫdānuñ senüñ

Velehu[323]

-121-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ḫūbdur āb-ı muʿallaḳ ġabġabuñ
Oldı behlekde muḥaḳḳaḳ ġabġabuñ
Virdi destenbūya revnaḳ ġabġabuñ
Sīb-i sīmīndür ḫoş el-ḥaḳ ġabġabuñ

MK 140[a] **Velehu**

-122-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 146[b] Ḫoş ṣadefdür pür-dürer gūşuñ senüñ
Bir ʿaceb dürc-i güher gūşuñ senüñ
Verd-i terden ḫūb-ter gūşuñ senüñ
İşidür Ḥaḳḳdan ḫaber gūşuñ senüñ

[323] [120] velehu: -M, der-beyān-ı leṭāḳat-ı ẕefenş MK. 120[3] mesken-i dildür: mesken-i dilde N. 120[4] ḥall-i: ḥalli N. [121] velehu: -M, ṣıfat-ı ġabġab-ı ḥabīb nigū-set MK. [122] velehu: -M, ender-evṣāf gūş çün gül ev-set MK. 122[3] ḫūb-ter: ḫūbdur N.

Velehu[324]

-123-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Dimişem ṭāvūs-ı raʿnā boynuña
Şemʿ-i kāfūr-ı muṣaffā boynuña
Pāk u ṣāfī sīm-sīmā boynuña
Ḫoş ser-efrāz u dil-ārā boynuña

N 145ᵃ **Velehu**

-124-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Mādiḥi kim ola ey cān ʿaṭfuñuñ
Mādiḥidür Ḥayy Yezdān ʿaṭfuñuñ
Vālihidür ins ü hem cān ʿaṭfuñuñ
Çākeridür ʿarş-ı Raḥmān ʿaṭfuñuñ

Velehu

-125-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Her kimüñ k'ola nigāhı mührüñe
Nisbet itmez mihr ü māhı mührüñe
Gāh dir mihr-i İlāhī mührüñe
Geh nişān-ı pādişāhī mührüñe

---

[324] [123] velehu: -M, ṣıfat-ı kerden resūl nigū-set MK. [124] velehu: -M, īn beyān hem baʿṭef ḥażret ev-set MK. [125] velehu: -M, ṣıfat-ı ḫātem-i nübüvvet ev-set MK.

Velehu[325]

-126-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ḥaḳḳ teʿālādur penāhı püştüñüñ
Fażl-ı Raḥmān tekye-gāhı püştünüñ
Her nebī̇den yüce cāhı püştüñüñ
Püştidür luṭf-ı İlāhī̇ püştüñüñ

MK 140[b] **Velehu**

-127-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 147[a] Maḫzen-i esrārdur sī̇neñ senüñ
Maʿden-i envārdur sī̇neñ senüñ
Gülşen-i ebrārdur sī̇neñ senüñ
Mesken-i aḥrārdur sī̇neñ senüñ

Velehu

-128-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Tañrı virdi ḳuvveti bāzūña çün
Virüben ḫoş ḳudreti bāzūña çün
Luṭf idüp Ḥaḳḳ devleti bāzūña çün
Baḫşiş itdi nuṣreti bāzūña çün

---

[325] [126] velehu: -M, medḥat ẓuhr-ı pāk ṭıynet ev-set MK. [127] velehu: -M, şerḫ-i ṣadr-ı ḥabī̇b-i raḥmān-set MK. [128] velehu: -M, vaṣf-ı bāzū-yı nūr-ı yezdān-set MK. 128[2] çün: -N. 128[3] çün: -N. 128[4] baḫşiş: baḫş M.

N 145[b] **Velehu**[326]

-129-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Āstīnüñde dıraḫşān sāʿidüñ
Kevkeb-i dürrī-yi raḫşān sāʿidüñ
Reşk-i mihr ü māh-ı tābān sāʿidüñ
Ṣan yed-i beyżādur ey cān sāʿidüñ

Velehu

-130-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Her ne kārı itse ḳābildür ḳoluñ
Zūr-ı bāzūda ne kāmildür ḳoluñ
Şūr u şersüz Ḥaḳḳa māildür ḳoluñ
Boynuma ṣal kim ḥamāyildür ḳoluñ

Velehu

-131-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Deste-yi gül yāsemen mi ellerüñ
Şāḫ-ı terde nesteren mi ellerüñ
Perniyān mı yā peren mi ellerüñ
Yā ḫod anlardan ḥasen mi ellerüñ

---

326 [129] velehu: -M, medḥat sāʿid-i resūl nigū-set MK. [130] velehu: -M, īn suḫan hem be-vaṣf-ı bāzū-yı ev-set MK. 130[3] ḥaḳḳa: ḫayra MK. [131] velehu: -M, ṣıfat-ı keff-i dest pür-gereş MK.

MK 141[a] **Velehu**[327]

-132-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 147[b]

Deh ḳalemdür ḫūb u ter barmaḳlaruñ
Şāḫ-ı gülden ḫūb-ter barmaḳlaruñ
Ḫoş ṭapupdur zīb u fer barmaḳlaruñ
Naġz u şīrīn ney-şeker barmaḳlaruñ

Velehu

-133-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Pistedendür ḫūb-ter fınduḳlaruñ
Ġayret-i bādām-ı ter fınduḳlaruñ
Pisteñe ḳoyduñ meger fınduḳlaruñ
Kim olupdur pür-şeker fınduḳlaruñ

N 146[a] **Velehu**

-134-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Göze görünür mis̱l-i aḫter nāḫunuñ
Cennetüñ verdine beñzer nāḫunuñ
Ḫoş şükūfedür güzel her nāḫunuñ
Ṣan ki şāḫ-ı terdedür ber nāḫunuñ

---

[327] [132] velehu: -M, der beyān-ı nebān çün ḳalem-eş MK. 132[1] ḫūb u ter: ḫūb-ter MK. 132[1] barmaḳlaruñ: barmaḫlaruñ MK. 132[2] ḫūb-ter: ḫūb u ter MK. 132[2] barmaḳlaruñ: barmaḫlaruñ MK. 132[3] barmaḳlaruñ: barmaḫlaruñ MK. 132[4] barmaḳlaruñ: barmaḫlaruñ MK. [133] velehu: -M, medḥat ʿuḳde-yi benān der-set MK. 133[1] fınduḳlaruñ: fınduḫlaruñ MK. 133[2] bādām-ı: bādem-i M. 133[2] fınduḳlaruñ: fınduḫlaruñ MK. 133[3] fınduḳlaruñ: fınduḫlaruñ MK. 133[4] fınduḳlaruñ: fınduḫlaruñ MK. [134] velehu: -M, vaṣf-ı iẓhār-ı dilistān vey-set MK.

Velehu[328]

-135-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Nārven olmaz berāber ḳaddüñe
Beñzemez şimşād u ʿarʿar ḳaddüñe
Ḳandadur hem-tā ṣanavber ḳaddüñe
Ney-şeker ola mı hem-ser ḳaddüñe

Velehu

-136-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Bir ḫayāl olundı gizlü bilüñe
Dindi ey nāzük miyān mū bilüñe
Sırr-ı pinhān rāz-ı nīkū bilüñe
Rişte-yi bārīk-i yek-tū bilüñe

MK 141[b] **Velehu**

-137-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 148[a] İtdi müşgīn dehr için nāfuñ senüñ
Nāfe-yi āhū-yı Çīn nāfuñ senüñ
Reşk-i nāf-ı ḥūr-ı ʿīn nāfuñ senüñ
ʿIṭr-baḫş olduġı için nāfuñ senüñ

---

[328] [135] velehu: -M, medḥ-i bālā-yı ḳadd-i dil-cū-iş MK. [136] velehu: -M, der ḫayāl-i miyān çün mū-iş MK. 136[1] gizlü: nīkū MK. 136[2] dendi: döndi M. [137] velehu: -M, vaṣf-ı zībā-yı sırrehu ḥüsn-eş MK.

Velehu[329]

-138-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Dimişem geh sünbül-i ter būyuña
Geh ʿabīr ü gāh ʿanber būyuña
Nāfe-yi Çīn müşg-i ezfer būyuña
Bu dehende rūḥ-perver būyuña

N 146[b] **Velehu**

-139-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Yā nebī ṭoġduñ anadan ḫatnelü
Ḫoş gelüp mülk-i beḳādan ḫatnelü
Sensün ancaḳ enbiyādan ḫatnelü
Saña dinildi Ḫudādan ḫatnelü

Velehu

-140-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ṣad hezārān gūne taḥsīn sāḳuña
Dindi ṣunʿ-ı Ḥaḳḳ bilūrīn sāḳuña
Ḳanda beñzer ʿāc-ı sīmīn sāḳuña
Beñzemez terlikde nesrīn sāḳuña

---

[329] [138] velehu: -M, ṣıfat-ı ṭīb-i ṭayyib bed-niş MK. 138[1] geh: kim MK. 138[3] müşg-i: misk-i N. [139] velehu: -M, gūş-ken vaṣf-ı ḫatne eş beh edeb MK. 139[3] ancaḳ: ancaḫ MK. [140] velehu: -M, pes eẕān vaṣf sāḳ ev-beṭab MK. 140[3] ḳanda: ḫande MK.

Velehu[330]

-141-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

İzidür ey cān mübārek pāyuñuñ
Her ġubārı tāc-ı tārek pāyuñuñ
Ṭopraġıdur çeşme çeşmek pāyuñuñ
Tozı virür göze görmek pāyuñuñ

MK 142[a] **Velehu**

-142-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 148[b] Rūşenī idindi me᾽vā kūyuñı
Oḳuyup Firdevs-i aʿlā kūyuñı
Nice ögem ben de şāhā kūyuñı
Medḥ idüpdür Ḥaḳḳ teʿālā kūyuñı

Velehu

-143-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Senden içüp cām-ı ṣahbā Rūşenī
Medḥ oḳur her demde şāha Rūşenī
Bendedür sen şāha cānā Rūşenī
Medḥüñ-içün oldı gūyā Rūşenī

---

330 141 velehu: -M, ser-bender-i sitāyiş pāyiş MK. 142 velehu: -M, medḥat kūy-ı cennet-āsā-iş MK. 142[2] oḳuyup: oẖuyup MK. 143 velehu: -M, vaṣf-ı ḥāl mey-i muḥabbet ev-set MK. 143[2] Rūşenī: kūyuñı N.

N 147[a] **Velehu**[331]

-144-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Yā nebī ögdi nebīde Ḥaḳḳ seni
Niçe ögebile miskīn Rūşenī
Sevdi yaratdı seni Ḥayy-ı ġanī
Cümlenüñ sensün güzīni aḥseni

Velehu

-145-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Sevmiş-idüm men seni ey nūr-ı pāk
Cān u dilden diyüben روحى فداك
İçüben ʿaşḳuñ şarābın mest idüm
Ne üzüm var-idi ne bāġ u ne tāk

Velehu

-146-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Men senüñ ʿaşḳuñla idüm sūz-nāk
Ne cihān var-idi ne bīm ü ne bāk
Ne felek peydā idi ne mihr ü māh
Ne havā ne āb u ne āteş ne ḫāk

---

331 144 velehu: -M, ʿarż-ı ʿöẕr-i ḳuṣūr medḥat ev-set MK. 144[2] ögebile: aduñ bile N. 145 velehu: -M, ḳıṭʿa-yı ender tekellüm ʿaşḳ-eş MK. 145[2] u: -M. 145[2] روحى فداك: “Ruhum sana feda olsun!” 146 velehu: -M, der beyān-ı taḳaddüm ʿaşḳ-eş MK. 146[2] ü: -M.

MK 142[b] **Velehu**

-147-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 149[a] Ḫoş dimiş bu sözi bir ehl-i ṣalāḥ
Cām-ı Ḥaḳḳdan içici her demde rāḥ
Ṭapmayup iki cihānda feyż-i fażl
Pīrine niçün diyen ṭapmaz felāḥ

Velehu[332]

-148-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Bir ʿazīzüñ sözidür bu ey aḫi
Şeyḫine niçün diyen oñmaz daḫı
Hem olur mürtedd ü merdūd-ı ebed
Uçmaḳ ehli iken olur Dūzaḫī

N 147[b] **Velehu**

-149-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Pīr elinden çün yidüñ nān u nemek
Ehl-i pīre pes yine ḥürmet gerek
Ḫānedān-ı şeyḫe ṣaḳın bed dime
Uyuz olur öynine uran köpek

---

[332] [148] velehu: -M. 148[2] oñmaz: olmaz M. 148[4] uçmaḳ: uçmaḫ MK. [149] velehu: -M. 149[3] ṣaḳın: ṣaḫın MK.

Velehu[333]

-150-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Sögme üstāduña zinhār ey püser
Nişe kim üstādına her kim söger
Öynine uran uyuz it kimi ol
ʿ Āḳıbet olur uyuz u kūr u ker

Velehu

-151-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Gāh rindem gāh merd-i ṣūfīyem
Bī-vefāyam gāhī gāhī mūfīyem
Gāh mānend-i elif ḫoş ṭoġruyam
Gāh kej mej mis̱l-i kāf-ı kūfīyem

MK 143[a] **Velehu**

-152-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 149[b] Ol muṣaffā-rū kim oldur bī-ḫilāf
Ṣūfī-yi ṣāfī kimi ḫoş pāk u ṣāf
Keşf-i ṣūrī ḥāṣıl olmışdur aña
Ḥālini dir her k'anı ider ṭavāf

---

333 [150] velehu: -M. [151] velehu: -M. 151[2] bī-vefāyam gāhī: bī-vefāyam gāh MK. [152] velehu: -M. 152[2] u: -M.

Velehu[334]

-153-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ṣūfī işüñ bī-ḫod olup ol ḫāmūş
Ḫırḳaña çek başuñı itme ḫurūş
Ḫām iken coşar egerçi ḫumda mey
Puḫte olandan ṣoñra itmez hiç cūş

N 148[a] **Velehu**

-154-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Sen sen ol sālūsa ṣūfī söyleme
Her bed-i menḥūsa ṣūfī söyleme
Virdi kerdi pīri kimi olmayan
Her sözi maʿkūsa ṣūfī söyleme

Velehu

-155-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ṭutma mürde sen sen ol eyyāmuñı
Zinde ṭut ẕikr-ile ṣubḥ u şāmuñı
Bī-ḳarār u vālih u sergeşte ol
Terk idüben ḫˇāb u ḫˇār ārāmuñı

---

[334] [153] velehu: -M. 153[2] ḫırḳaña: ḫırḳaya MK. [154] velehu: -M. 154[3] virdi kerdi: derdi kerdi M, vird ü ẕikri MK. [155] velehu: -M. 155[4] idüben: idüp MK.

Velehu[335]

-156-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Bāġ-ı ᶜömrüñ isteseñ pür-bār ḫoş
Bār u bergi düşmeye her bār ḫoş
Gözlerüñüñ göginüñ ebrin revān
Eylegil her laḥẓa bārān-bār ḫoş

MK 143[b] **Velehu**

-157-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 150[a] Her ki dervīş oldı dervīş olmaz ol
Kem degüldür añadur her demde bol
Dir aña faḳr ehli dervīş u ġanī
Buldı çün dervīşlik şehrine yol

Velehu

-158-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Gel berü dervīş giç endīşden
Nesne bitmez ᶜāḳıbet-endīşden
Sen sen ol dervīş ol hiç isteme
ᶜĀḳıbet-endīşlik dervīşden

335 156 velehu: -M. 157 velehu: -M. 157² kem: hem MK. 157² demde: nesne MK. 157³ ehli: ehl M. 157³ aña: -N. 157³ dervīş u: dervīş-i MK. 158 velehu: -M. 158¹ endīşden: endīşeden N. 158³ dervīş ol: dervīş olandan MK. 158³ hiç: -MK.

N 148[b] **Velehu**[336]

-159-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Söylemegil bed suḫan dervīş iseñ
Hiç dime كن مكن dervīş iseñ
Uzadup dil kimseyi yandurmaġıl
Yoḳ yire urma dögün dervīş iseñ

Velehu

-160-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Gelmemiş bed-kīşlik dervīşden
Umma sen dervīşlik bed-kīşden
Sen sen ol bed-kīşle iş olmaġıl
Çünki bed irer saña ol işden

Velehu

-161-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

İşler işin dün ü gün dervīş olan
Yoḳ yire urmaz dögün dervīş olan
Çizilüp her kişi ile söyleşür
Riştede ḳomaz dügün dervīş olan

---

[336] [159] velehu: -M. 159[1] söylemegil: söylemegüñ M. 159[4] yoḳ: yoḫ MK. [160] velehu: -M. 160[4] çünki bed irer saña ol işden: her ne irer kişiye irür işden MK. [161] velehu: -M. 161[1] ü: -M. 161[2] yoḳ: yoḫ MK. 161[4] olan: -N.

MK 144[a] **Velehu**[337]

-162-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 150[b]
Her ki ol dervīşdür müflis gerek
Öz özinsüz özine mūnis gerek
Barmağın aġzında ḳoyup dāimā
Mişl-i nāḫın zinde ü bī-ḥis gerek

Velehu

-163-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Çünki dervīş oldı ṣāḥib-maʿrifet
Añadur dāyim ṣıfatsuzlıḳ ṣıfat
Anda benlik ḳalmadı bir ḳılca pes
Anı dervīş oḳur ehl-i menḳabet

N 149[a] **Velehu**

-164-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Veh ne ḫoşdur ol k'idüp dünyāyı terk
Esbini varlıġuñ idüp leng ü terk
Börki faḳruñ riştesiyle berkide
Yoḳluġuñ börkine idüp terki terk

---

[337] [162] velehu: -M. 162[4] bī-ḥis: bī-ḥeş M. [163] velehu: -M. 163[3] ḳılca: ẕerre MK. 163[4] oḳur: oḫur MK. [164] velehu: -M. 164[1] ol k'idüp: k'ol idüp MK. 164[4] börkine: berkine MK.

Velehu[338]

-165-

fālātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Zinde ṣanma ehl-i dünyā mürdedür
Bu sözüm mecmūʿ-ı cürd ü mürdedür
Tāzelenmez hiç şāḫı ʿömrinüñ
Bār u bergi telḫdür pejmürdedür

Velehu

-166-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Dehr-i dūnuñ gerdişi key zūddur
Māl u mülkinüñ ziyānı sūddur
Pes gerek yeksān saña nābūd u būd
Çünki būduñ ʿāḳıbet nābūddur

MK 144[b] **Velehu**

-167-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 151[a] Öz murāduñı ḳo bul maḳṣūduñı
Ṣaluban özüñi ṭap maʿbūduñı
Ṭapamazsun dünyede bihbūd sen
Cümle terk eylemeseñ bihbūduñı

---

338 [165] velehu: -M. 165[2] cürd ü: cürde MK. [166] velehu: -M. [167] velehu: -M. 167[1] bul: bil MK.

Velehu[339]

-168-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Cāh u ḳadrüñ çünki arturdı Ḫudā
Cān u dilden rūz u şeb idüp duʿā
İt ziyāde itme kem miskīnligüñ
Her kimi görseñ digil ḫoş merḥabā

N 149[b] **Velehu**

-169-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Rūşenīyem Rūşenīyem Rūşenī
Bende yoḳdur ẕerrece māʾ ü menī
Olmışam dervīş bilüp anı kim
Her ki ol dervīşdür oldur ġanī

Velehu

-170-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Rūşenī var dime bildüm men meni
Sen ḳaçan diye idüñ bilseñ seni
Saña bu benlik yeter ey Rūşenī
Kim diyesün bende yoḳ māʾ ü menī

339 168 velehu: -M. 168² u: -M. 169 velehu: -M. 169² yoḳdur: yoḫdur MK. 169³ bilüp: bilib MK. 169⁴ oldur: oldı M, olur MK. 170 velehu: -M. 170² ḳaçan: ḫaçan MK. 170⁴ yoḳ: yoḫ MK.

Velehu[340]

-171-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Var mı yoḳluḳdan cihānda ḫūb-ter
Yoḳ güneh kişiye benlikden beter
Müflis ü dervīş ü miskīn olana
Bende benlik yoḳ dimek benlik yeter

MK 145[a] **Velehu**

-172-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 151[b] Çünki bende ḳalmadı māʾ ü menī
Bir görürem dostı ü düşmeni
Rūşenīye ey gözümüñ rūşeni
Oldı yeksān tīregī ü rūşenī

Velehu

-173-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Olalı bī-kibr ü bī-kīn Rūşenī
Gitdi ʿucbı ṭapdı teskīn Rūşenī
Bī-riyā bī-sümʿa oldı oluban
Müflis ü dervīş ü miskīn Rūşenī

---

340 171 velehu: -M. 171[1] yoḳluḳdan: yoḫluḫdan MK, yoḫluḳdan N. 171[2] yoḳ: yoḫ MK, N. 171[4] yoḳ: yoḫ MK. 172 velehu: -M. 172[3] Rūşenīye ey gözimüñ rūşeni: bī-riyā ü sümʿa oldı oluban MK. 172[4] oldı yeksān tīregī ü rūşenī: müflis ü dervīş miskīn Rūşenī MK. 173 velehu: -M, MK. 173 -MK.

N 150[a] **Velehu**[341]

-174-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Rūşenīyem ne büzürgem men ne ḫurd
İçdügüm meydür ne ṣāfīdür ne dürd
Sen baña añma Bihişt ü Dūzaḫı
Di ḳalender dime baña cürd ü mürd

Velehu

-175-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Her ne kim var dünyede ḫalḳ-ı Ḫudā
Ḫūbdur gerçi ki hep ey kedḫudā
Enbiyādan evliyādan özgesi
Cümle ḫod-rādur ḫod-ārā ḫod-nümā

Velehu

-176-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Veh ne ḫoşdur ḫilḳati Maḥmūd olan
Baḫtı rūşen ṭāliʿi mesʿūd olan
Ārzūsı ḫāṭırından geçmedin
Ġāyib ü maʿdūm-iken mevcūd olan

341 174 velehu: -M. 174[2] ṣāfīdür: ṣāfī ü MK. 175 velehu: -M. 175[1] dünyede: dünye M. 175[1] var dünyede: dünyāda var MK. 176 velehu: -M. 176[2] ṭāliʿi: ṭāliʿ M.

Velehu[342]

-177-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 152[a]

Bulduġuñ çekme kenāra yöri var
Ġayr-ı Ḥaḳḳdan it kenāre yöri var
Yaramaz işlerüñi terk eyleyüp
Cehd idüp ḫoş yāre yāre yöri var

MK 145[b] **Velehu**

-178-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Her ki Ḥaḳḳdan eylemez endīşeyi
ʿĀḳıbet pāyında görür tīşeyi
Tañrıya lāyıḳ işi işle ṣaḳın
İşleme aña yaramaz pīşeyi

N 150[b] **Velehu**

-179-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Çün ḳanāʿat kişiye ʿādet olur
Her ne itse söylese ṭāʿat olur
Dāimā Ḫallāḳ-ıla ol ḫalḳı ḳo
Raġbet-i maḫlūḳ bir sāʿat olur

---

[342] [177] velehu: -M. 177[4] var: -N. [178] velehu: -M. 178[3] ṣaḳın: ṣaḫın MK. [179] velehu: -M.

Velehu[343]

-180-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Yücelik ṭapmaz kişi olmasa pest
Nīst olmayınca olmaz kimse hest
ʿĀdeti ḳomaḳ gerek ṭapan Ḥaḳḳa
Ḥaḳḳ-perest olmaz olan ʿādet-perest

Velehu

-181-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Tañrıyı bilen egerçi ehldür
Tanıdum dimek velīkin cehldür
Tañrıyı tanı velī bildüm dime
Nite kim fāş itme sırrı sehldür

Velehu

-182-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 152[b] Ḥaḳḳa minnet ṭapmışamdur faḳdumı
Nesneye degşürmeyüp ḫoş naḳdumı
Rūşenīyem müşkilüm ṭapdı küşād
Rūşen idüp ẓulmetüm ḥall ʿaḳdumı

---

343 [180] velehu: -M. 180[3] ḳomaḳ: ḳomaḫ MK. [181] velehu: -M. [182] velehu: -M. 182[1] ṭapmışamdur: ṭapmışam öz MK.

MK 146[a] **Velehu[344]**

-183-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Bilmedügüñ sözi taḳrīr eyleme
Ḫˇāb-ı nā-maʿlūmı taʿbīr eyleme
Varuban bir kişiden işitmedin
Gel kelāmullahı tefsīr eyleme

N 151[a] **Velehu**

-184-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Her ki daʿvā ider ol meyşūmdur
Nişe kim daʿvā beġāyet şūmdur
Kimse bilmez anda kimdür nīk ü bed
Ṣanma maʿlūm ola nā-maʿlūmdur

Velehu

-185-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ṭapmamışdur her ki īmāndan meze
Ol durur İslām içinde bī-meze
Vāy anuñçün kim müselmānam diyüp
Ehl-i īmān dirile kāfir geze

---

344 [183] velehu: -M. [184] velehu: -M. [185] velehu: -M.

Velehu[345]

-186-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Sākin ol didi baña kūyumda yār
Sākin oldum dir ki dur ol bī-ḳarār
Aġla dir ger aġlar olsam dir yine
Niçün aġlarsun di baña zār u zār

Velehu

-187-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 153[a] Söylesem dir baña dilber ol ḫāmūş
Ger olam ḫāmūş dir ḫoş söyle coş
Bir ʿaceb sırrdur yine dir söyleme
Cūşa gelsem söylesem itsem ḫurūş

MK 146[b] **Velehu**

-188-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Meẕheb-i yār özge aġyār özgedür
Kār-ı ṭarrār özge ʿayyār özgedür
Merd-i mekkār özge seḥḥār özgedür
Murġ-ı ṭayyār özge seyyār özgedür

---

[345] [186] velehu: -M. 186[4] u: -MK. [187] velehu: -M. 187[2] coş: ḫoş MK. [188] velehu: -M.

N 151[b] **Velehu**

-189-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Zülfine urdı ol perī şāne yine
İrdi ḥālet men perīşāne yine
Fāriġü'l-bāl iken ey cān Rūşenī
Virdi göñlin bir perī-şāne yine

Velehu[346]

-190-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

ʿAşḳ bir ḳaṣṣābdur ʿāşıḳ ḳoyun
ʿĀşıḳı öldürmedür ʿaşḳa oyun
Rūşenīnüñ ḳalbidür ey nūr-ı ʿayn
Vālih ü sergeşte بين الاصبعين

Velehu

-191-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 153[b]
ʿAşḳmış ʿāşıḳları şeydā ḳılan
Rind ü bed-nām eyleyüp rüsvā ḳılan
Bilmeyüp ʿārı nedür nāmūs-ile
Dem-be-dem maʿşūḳ-çün ġavġā ḳılan

---

346 [189] velehu: -M. 189[1] Vezin hatası vardır. [190] velehu: -M. 190[3] ḳalbidür: göñlidür MK. 190[4] ü: -M. 190[4] بين الاصبعين: "Onun iki parmağı arasındadır." [191] velehu: -M. 191[4] maʿşūḳ-çün: maʿşūḳ içün MK.

Velehu

-192-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

ʿAşḳmış ṭūfān-ı Nūḥı ṭaşuran
Ṭaġ u ṭaşdan mevcin anuñ aşuran
Yir yüzin ġarḳ itdüren Ādem gibi
ʿAḳlı ḳaḳup uṣṣı başdan şaşuran

MK 147[a] **Velehu**

-193-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

ʿAşḳ ehli vālih ü ḥayrān gerek[347]
Bī-ḳarār u deng ü sergerdān gerek
Müflis olup ḫānmāndan geçüben
Bī-ḳumāş u bī-ser ü sāmān gerek

N 152[a] **Velehu**

-194-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Yek-cihet yek-reng-imiş ʿaşḳuñ eri
Küfr ü dīn ü meẕheb olandan beri
Yitmiş iki millete meẕheb viren
ʿAşḳmış ḳılan velī dīn serveri

---

[347] 192 velehu: -M. 192[1] ʿaşḳmış: ʿaşḳ imiş MK. 192[2] ṭaġ: dağ MK. 192[3] gibi: kimi MK, N. 192[4] ḳaḳup: ḳaḫup MK. 192[4] şaşuran: aşuran MK. 193 velehu: -M. 193[1] ehli: ehl M. 193[2] ü: -M. 194 velehu: -M. 194[4] ʿaşḳmış: ʿaşḳ imiş MK.

Velehu[348]

-195-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Her ki ʿaşḳuñ maṭbaḫından yir müdām
İçüben sāḳī-yi bāḳīden müdām
Yidügi içdügi anuñ nūr olup
Ṭavf itdügi olur Beytü'l-ḥarām

Velehu

-196-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 154a Maṭbaḫından ʿaşḳuñ ey cān ʿamū
Ḫūb u ferbihler durur anlar ḳamu
Otla ʿaşḳuñ otlaġından semri ḫoş
Zişt ü lāġar anda degmez bir tesū

Velehu

-197-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Söylenür bu söz cihānda vardur
Ölmemek ʿaşḳuñ yolında ʿārdur
Ḳaçmaġıl ölmeden ey ʿāşıḳ şaḳın
Öldürülmekden ḳaçan murdārdur

---

[348] [195] velehu: -M. 195[1] müdām: ṭaʿām N. 195[4] itdügi: idügi M. [196] velehu: -M. 196[2] u: -M. 196[2] ḳamu: ḫamu MK. 196[3] otlaġından: otlaġında MK. 196[3] semri: semr M. 196[4] anda degmez: degmez anda N. 196[4] degmez: gezmez MK. 196[4] tesū: temū M. [197] velehu: -M. 197[3] ölmeden: ölmekden MK. 197[3] şaḳın: şaḫın MK.

MK 147[b] **Velehu[349]**

-198-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ölü-y-imiş ʿaşḳla dirilmeyen
Degşürüben bu teni cān ḳılmayan
Diri iken ölü-y-imiş ʿaşḳ eri
Ölü-y-imiş diri anı bilmeyen

N 152[b] **Velehu**

-199-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Hem-nişīn ol dāimā ʿuşşāḳla
Hem-dem olma bir nefes fussāḳla
Ḫulḳ u ḫūyuñ eyle nīkū ḫalḳla
Olasun tā her nefes Ḫallāḳla

Velehu

-200-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Men senüñle olduġum-çün ey Ġanī
Rūşenīyem Rūşenīyem Rūşenī
İstegüm bu pes menüm senden müdām
Dāimü'l-evḳāt idesün rūşenī

---

349 198 velehu: -M. 198[1] ölü-y-imiş: ölü imiş MK. 198[3] ölü-y-imiş: ölü imiş MK. 198[4] ölü-y-imiş: ölü imiş MK. 199 velehu: -M. 199[3] ḫulḳ u: ḫulḳ-ı MK. 200 velehu: -M.

Velehu[350]

-201-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 154[b]

Rūşenī ister müdāmī yā İlāh
Aydın ili ola aña cāy-gāh
Münkir-i bed-nāmuñ ammā istegi
Tunadur yā Tunca yā Āb-ı siyāh

Velehu

-202-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Vāḥidī kim yoḳ durur s̱ānī aña
Cümle maẖlūḳātdur s̱ānī aña
Müʾmin olana ne ḥācet istemek
Vāḥid olmasına burhānī aña

MK 148[a]

Velehu

-203-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Gerçi aḥvelsün eyā münkir ḳatı
Renc-i beddür iki görmek ʿilleti
Bir eḥaddür ol ki aḥvelden daẖı
Hiç istenmez ḥivel ẖāṣiyyeti

---

[350] [201] velehu: -M. [202] velehu: -M. 202[1] yoḳ: yoẖ MK. 202[1] aña: saña MK. 202[2] aña: saña MK. [203] velehu: -M. 203[4] istenmez: istenem M, istemez N. 203[4] ḥivel: aḥvel N.

N 153[a]

Velehu[351]

-204-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Biri iki görene şaşı dinür
Nişe kim nā-maḥreme naşi dinür
Görmek olmaz dime biri göregör
Yoḫsa saña kūrlar başı dinür

Velehu

-205-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Aḥvel ehli vaḥdete düşer dūçār
Gördügi-çün biri dü çārı dü-çār
Şaşup ey şaşı şümār itme biri
Bir eḥaddür ol kim oldur bī-şümār

Velehu

-206-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 155[a]

Ṭutdı yavuzluḳda münkir çünki çav
İsteyüp meydān-ı münkirlükde dāv
Baḥr-ı inkāra düşüp ider şināv
Ḫalḳı gördükçe ṭalar mis̱l-i segāv

---

351 [204] velehu: -M. [205] velehu: -M. [205]≈[206] MK. 205[1] ehli: ehl MK, N. [206] velehu: -M. 206[1] yavuzluḳda: yavuzluḫla MK. 206[1] çünki: çün kim M. 206[2] münkirlükde: münkirluḫda MK. 206[4] ḫalḳı: ḫalḳ M.

Velehu[352]

-207-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ol kişinüñ kim cihānda ʿaḳlı var
Ḫalḳa dolaşup ṭalaşmaz kelb-vār
Ḳurtılup kevden dimekden zinhār
Merdüm-āzār olma nā-ḥaḳ yire var

MK 148[b] **Velehu**

-208-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

Ġażab buġż u riyāset ḥubb-ı dünyā
Enāniyyet ḥased nisyān-ı Mevlā

Yamandur bu ṣıfatlar kimde kim var
Ḫuṣūṣā kim ola monlāda ey yār

N 153[b] **velehu**

-209-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

ʿİzz ü taʿẓīm itme abdāl oġlına
Nesne taʿlīm itme abdāl oġlına
Sen sen ol dervīşlük ögretmeyüp
ʿİlm taʿlīm itme abdāl oġlına

---

[352] [207] velehu: -M. 207[2] ṭalaşmaz: dalaşmaz MK. [208] Bu şiir her ne kadar tuyuğ başlığı altına alınmış olsa da aslında tuyuğ değil, mesnevî formunda yazılmış iki beyitlik bir şiirdir. [209] velehu: -M. 209[1] taʿẓīm: taʿaẓẓum M. 209[1] oġlına: oġlana M.

Velehu[353]

-210-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Özüñi her şaḫṣa teslīm eyleme
Kendüzin bilmeze taʿẓīm eyleme
Zinhār abdāl uşaġından ṣaḳın
Dime sözüñ nesne taʿlīm eyleme

Velehu

-211-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 155[b]

Gelmez abdāl uşaġından kişilük
Var durur ẕātında çün bed-kīşlük
Pes gerekmez hiç abdāl oġlına
ʿİlm ögretmek daḫı dervīşlük

Velehu luġaz

-212-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ol nedür kim māh kimi ḫūbdur
Pāk u ṣāfī-manẓar u maḥbūbdur
Gösterür her laḥẓa yüz dürlü ḫayāl
Cümle hiç ammā özi merġūbdur

[353] 210 velehu: -M. 210[3] ṣaḳın: ṣaḫın MK. 211 velehu: -M. 211[1] kişilük: kīşlük MK. 211[2] ẕātında: ṣuyında MK. 212-215 Numaraları arasında bulunan tuyuğlar lügaz tarzında yazılmıştır. 212 velehu luġaz: -M, velehu N.

MK 149[a] **Luġaz**

-213-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ol nedür kim nuṭḳı yoḳ ġammāzdur
Āşikāre itdügi hep rāzdur
Nesne bilmez līk ḫoş taʿ līm ider
Aña baḳsañ ḫūb u ṣūret-sāzdur

N 154[a] **Luġaz**

-214-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ol nedür kim görinür anda cihān
Gösterür dürlü ṣuver mānend-i cān
Göñli ḳatıdur velī bir yumşacuḳ
Āh itseñ burtarur yüzin hemān

Luġaz[354]

-215-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

M 156[a] Ol ne meh-veşdür görinür anda rū
Lāldür gördügin ammā dir ḳamu
Rū-be-rū dir her kişinüñ ʿ aybını
Hiç utanmaz ger bed olsun ger nigū

---

[354] 213 luġaz: -M, velehu N. 214 luġaz: -M, velehu N. 215 luġaz: -M, velehu N. 215[2] ḳamu: ḫamu MK.

[Mesnevîler]

Mes̱nevī[355]

-216-

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/..-)

Ṭurfe yoldur ṭarīḳatuñ yolı
Ṣolıdur ṣaġı ṣaġıdur ṣolı

Ṭınar-isem müşebbihī dirler
Ṭınmasam dīnden tehī dirler

Döndi ḳurbaġa ḥāline ḥālüm
Ne olur ṭınmam u ne ḫod ḳālüm

Ṣu girer aġzıma ṭınar olsam
Ṭınmasam ḫod helāk ider beni ġam

MK 149[b]

Mes̱nevī

-217-

müfteilün/müfteilün/fāilün
(-..-/-..-/-.-)

ʿĀşıḳ olan nice gerek ʿāşıḳa
ʿAşḳ-ile bī-ḫˇāb u ḫoş u ḫˇār gerek

Ṭut reh-i taḥḳīḳi hemān līk aña
ʿĀdet-i Ḥaḳḳ ḫulḳ-ı peyember gerek

Bīşe-yi himmetde şikār almaġa
Reh-rev olan kişi ġażanfer gerek

---

[355] [216] mes̱nevī: -M. 216[3] ṭınmam: ṭınma MK. 216[4] -MK. [217] mes̱nevī: -M, ḳıtʿa N. 217[1] nice: nişe MK. [217] Metinde mesnevî başlığı altında alınmış olsa da şekil itibariyle kıt’adır. 217[1] ḫˇār: ḫūr MK.

Velehu[356]

-218-

müstef'ilātün/müstef'ilātün
(--.--/--.--)

M 156[b], N 154[b]

Biz geh tehī ḳalb u ḫālī destüz
Geh maʿrifetullahla ṭoluyuz

Geh kemter ü ebterüz ü kihter
Geh mihter ü bihter ü uluyuz

Velehu

-219-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Ḫidmetüñ eylemede yoḳ keselüm
Dāmenüñ ḳorsam elümden kes elüm
Reh-i ʿaşḳuñda senüñ ölmeyenüñ
Tīġ-ı hicrānla başın keselüm

Velehu

-220-

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

Meger bir pīre ṣormışlar ḥaḳīḳat
Nedür di bize ey pīr-i ṭarīḳat

Ḥaḳīḳat on durur dimiş ki bil ḫoş
Biri az söylemek ṭoḳuzı ḫāmūş

---

[356] 218 Mesnevî başlığı altına alınmış olsa da şekil itibariyle kıt'adır. 218 velehu: -M. 218[1] ṭoluyuz: doluyuz MK. 218[2] ebterüz: ebter MK. 219 Bu manzume şekil itibariyle tuyuğdur. 219 -MK. 219 velehu: -M. 220 -MK. 220 velehu: -M.

[Matla ve Müfredler]

Velehu fī el-müfredāt[357]

-221-

منزل یکی و راه یکی و روش یکی
چندین هزار تفرقۀ اعتبار چیست

[Menzil, yol ve yöntem bir olduğu hâlde bu itibar gören binlerce tefrika nedendir?]

Velehu

-222-

در ذات پاك منزل راه و روش یکی
اندر صفات تفرقۀ اعتبار چیست

[Temiz zatlarda yol ve menzil birdir. (Peki) bu sıfatlardaki tefrika nedendir?]

Velehu

-223-

mefūlü/mefāilün/mefāīlü/feūl
(--./.-.-/.--./.-)

هوش دار کین حیات بین العدمین **M 157[a], N 155[a]**
مانند مسافه ایست بین القدمین

[Akıllı ol. Hayatın kinini iki adım arasındaki mesafe gibi yok et.]

Velehu

-224-

fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.-)

Oḳuyana yir yüzi küllī sebaḳ
Ger gözüñ açuġ-ısa sen daḫı baḳ

---

[357] velehu fī el-müfredāt: -M, velehu MK. [221] -MK. [222] -MK. [222] velehu: -M. [223] velehu: -M, -N. [224] velehu: -M. 224[1] oḳuyana: oḫuyana MK.

Velehu

-225-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Rūşenīnüñ göñli bir ḳandīldür rūşen-delīl
Puf dime yanar barūtuñ ḥāżır-ı ḳandīl-bāş

Velehu

-226-

mefūlü/fāilātün/mefūlü/fāilātün
müstef'ilün/faūlün/müstef'ilün/faūlün
(--./-.--/--./-.--)
(--.-/.--/--.-/.--)

Her demde yüz göz-ile biñ kez yüzini görseñ
Var yine görmek iste zinhār olma ḳāniʿ

MK 150[a] **Maṭlaʿ**

-227-

mefūlü/mefāīlü/mefāīlü/faūlün
(--./.--./.--./.--)

Ṣataşmış-idüm yāre baña gör ki ne ḳıldı
Ol sen didügüñ men degülem didi ü yildi[358]

Velehu

-228-

mefūlü/fāilātü/mefāīlü/fāilün
(--./-.-./.--./-.-)

Gözden ḫayāl-i ḫāl-i ruḫuñ çıḳmasun diyü
Çekdüm kenār-ı çeşmüme ey gül-ʿizār zār

---

[358] 225 velehu: -M. 226 velehu: -M. 227 maṭlaʿ: -M, velehu N. 227[2] men: ben MK. 228 -MK. 228 velehu: -M. 228[2] kenār-ı: kenāre N. 228[2] çeşmüme: çeşme M.

Velehu[359]

-229-

mefūlü/fāilātün/mefūlü/fāilātün
müstef'ilün/faūlün/müstef'ilün/faūlün
(--./-.--/--./-.--)
(--.-/.--/--.-/.--)

ʿĀriflerüñ kelāmın ʿārifler añlar ancaḳ
Her cāhilüñ ḳatında sırr sözin añmaġ olmaz

Velehu

-230-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

M 157[b] Gel bu gün Allāh-içün yol varuban yalvarıgör
Kimse ḫod yarın degül yol varuban yalvarası

-231-

feilātün/feilātün/feilātün/feilün
(..--/..--/..--/..-)

Ḳoma ġāfil oluban ḳāfile-yi Aḥmedi kim
Ḳatarın gözleyeni Ḥaḳḳ yarın ehline ḳatar

-232-

Sāliklerüz ki bize mesken oldı bu ribāṭ
يا واهب الطريق هدى اهد نا الصّراط

-233-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Ger ʿazīz olmaḳ dilerseñ nefsüñi ḫˇār eylegil
Nefsini ḫˇār itmek-ile buldı ʿizzet her ʿazīz

---

[359] 229 -MK. 229 velehu: -M. 230 -MK. 230 velehu: -M. 230[2] yalvarası: yalvarıgör N. 231 -MK, -N. 232 -MK, -N. 233 -MK, -N.

-234-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

Gel ey cān dāimā olġıl seḥer-ḫīz
Nice bir ḫˇāb-ı ġaflet hāy berḫīz

-235-[360]

mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün
(.---/.---/.--)

Dilā ger nūş ideydüñ cām-ı ʿaşḳı
Ne Mıṣrı farḳ ideydüñ ne Dımaşḳı

-236-

fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Ger ḫalāṣ olmaḳ dilerseñ vesves-i Ḫannāsdan
İḫtiyār-ı ʿuzlet it ḳaṭʿ-ı naẓar ḳıl nāsdan

-237-

fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Göremez ṣūfī ṣafā mirʾāt-ı ḥüsn-i yārda
Keşf-i ḥāl olmaz kişiye ṣūret-i inkārda

-238-

mefāʿīlün/mefāʿīlün/mefāʿīlün/mefāʿīlün
(.---/.---/.---/.---)

M 158[a] Elif ḳāmetlü dil-dāruñ ruḫından zülfi cīm olmış
Ḳaşın naḳḳāş-ı nūr yazmış anuñ-çün aġzı mīm olmış

-239-

mefʿūlü/fāʿilātü/mefāʿīlü/fāʿilün
(--./-.-./.--./-.-)

Miskīn ḥaḳīr Rūşenī aṣlın ṣorar iseñ
Aydın ilinde Tire yanında Güzelḥiṣār

---

360 [234] -MK, -N. [235] -MK, -N. [236] -MK, -N. [237] inkārda: inkārdan M, MK, N.

-240-

mefūlü/mefāilün/faūlün
(--./.-.-/.--)

Ey bād-ı nesīm Rūşenīnüñ
Aydın iline apar peyāmın

-241-[361]

feilātün/mefāilün/feilün
(..--/.-.-/..-)

Pādişāham ki bende-yi Ġanīyem
ʿÖmer-i Ḫalvetī-yi Rūşenīyem

-242-

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

Kişi ʿābid gerek ʿābid gerekmez
Velī zāhid gerek zāhid gerekmez

-243-

mefāīlün/mefāīlün/feūlün
(.---/.---/.--)

Ḳabaḳ şırlı ḳabaḳ şırsuz ḳabaḳdur
Dögerseñ yaraşa ḳırlanġuc olmaz

-244-

fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün
(-.--/-.--/-.--/-.-)

Çoḳ emek zaḥmet çeküp gördüm elem
Şimdi uş temmet diyüp çaldum ḳalem

---

[361] [241] -N. 241[1] ki: ü MK. [242] -N. [243] -N. 243[1] ḳabaḳ şırlı ḳabaḳ şırsuz ḳabaḳdur: ḳabaḫ sar şar ḳabaḫ sar şar ḳabaḫ sar MK.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

4.1. GRAMATİKAL DİZİN

4.1.1. Gramatikal Dizin İle İlgili Açıklamalar

1. Metinde geçen tüm kelimeler, kelime grupları, birleştiklerinde farklı anlam ihtiva eden Farsça ya da Arapça terkipler alfabetik sıraya göre dizilmiş, köken dili ilgili madde başının yanında italik şekilde belirtilerek karşılarına anlamları yazılmıştır. Yabancı unsur alanlar dışında Türkçe kelimeler ayrıca gösterilmemiştir. Birleşik fiil ve deyim yapıları ise ilgili fiillerin başlığı altında alt başlık olarak verilmiştir. Sözlük elemanı olmamaları sebebiyle ekler dizine dâhil edilmemiştir.

2. İlgili madde başlarının anlamları verilirken bire bir sözlük anlamının değil, metinde geçen anlamlarının verilmesine dikkat edilmiştir. Bu bakımdan dizinin, anlamsal ve işlevsel ağırlıklı bir gramatikal dizin kimliği kazanması amaçlanmıştır.

3. Kelimelerin türü ilgili madde başlarının köken dili bilgisinin yanında parantez içinde belirtilmiştir. Kelime türüne yapılacak eklemelerde ilgili kelimenin ilk harfi alınmış, isim kökenliyse artı (+), fiil kökenliyse eksi (-) konulmuştur. Ek almayan isim ve fiil yapılarının yanına boş eleman (Ø) yerleştirilmiştir. Metinde birden fazla anlam ihtiva eden kelimelerin anlamları ise ilgili madde başının altında numaralandırılarak ayrı ayrı verilmiştir.

āb *Far. (i.)*
1. su
ā.+Ø Şn. 455, Nn. 126, Nn. 277, Nn. 527, D. 57/3, D. 146/4
ā.-ı ʿilmüñ Mn. 607 → ʿilm
ā.-ı revān-baḫşı D. 90/10 → revān-baḫş
ā.+ı D. 24/1
2. hayat ābı: içene ebedî hayat bağışlayan efsânevî su
ḥayāt ā.+ını Kn. 27 →ḥayāt

açuḳ- acıkmak → acıḳ-
a.-maḳ Mn. 499, Mn. 540

4. İsimlerde kullanılan boş eleman (+Ø) ilgili ismin yalın olduğunu, fiillerde kullanılan boş eleman (-Ø) ise fiilin ikinci tekil şahıs emir kipiyle çekimlendiğini gösterir.

5. Madde başları, alt maddeler ve ekler alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Alt maddeler içe doğru girintili verilmiştir.

6. Eş sesli kelimeler ayrı madde başı olarak değerlendirilmiş, ilgili durum alt simgeyle gösterilmiştir.

dil$_1$ *(i.)* insanın duygu, düşünce ve olay anlatma yetisi
d.+Ø Şn. 107, Şn. 256 …

dil$_2$ *Far. (i.)* gönül, kalp
d.+Ø Mn. 457, Şn. 106 …

7. Birden fazla yazımı bulunan kelimeler, ilgili diğer kelimelere *bakınız* anlamında (→) işareti kullanılarak gönderme yapılmıştır.

açḳu *(i.)* anahtar → açğu
a.+sı Şn. 483

8. Birlikte ayrı anlam ihtiva etmeyen Arapça ve Farsça terkip yapılarında bulunan kelimeler ayrı ayrı madde başı olarak belirtilmiştir. İlgili kelimelerin altında birbirlerine *bakınız* anlamında ok işareti (→) kullanılarak gönderme yapılmıştır.

ʿabd *Ar. (i.)* köle, bende, kul
ʿa.-i ābıḳdur D. 1/17 → ābıḳ

9. Türkçe deyim yapıları ilgili fiilin alt başlığında *(yf.)* ifadesiyle birlikte gösterilmiştir. Deyim yapısını oluşturan diğer kelimelere ise ok işaretiyle (→) gönderme yapılmış, ilgili kelimede deyimin anlamı ayrıca verilmemiştir.

ır-
1. ayırmak, uzaklaştırmak
ı.-ma Mn. 38 …
2. *(yf.)* yoldan ır-: yoldan çıkmak

yoldan ı.-amaz D. 83/3 → yol

10. Metinde kelimelerin geçiş sıklığı ilgili madde başının altında ekleşmelerden sonra köşeli parantez içinde eşittir [=] ifadesiyle verilmiştir.

11. İlgili madde başında herhangi bir ses değişikliği tespit edildiyse < işaretiyle kelimenin aslı madde başının yanında gösterilmiştir.

ip < yip *(i.)* ip, iplik

cānavar < cān-āver *Far. (i.)* yırtıcı hayvan

12. Dizine alınan kelimeler, ilgili eserin isminin kısaltması yanına ilgili beyit numarası verilerek gösterilmiştir. Ayrıca divanda bulunan her manzumeye ayrı numara verilmiştir. Divanda bulunan bent nazım birimiyle yazılmış şiirlerde ise dizine alınan kelimeler; D., ilgili manzumenin ve bendin numarası ve üst simge ile mısra numarası verilerek gösterilmiştir.

cāndan *Far.+T. (z.)* içten, samimi
c.+Ø Mn. 628, … D. 1/14, D. $9/7^2$

GRAMATİKAL DİZİN

A (a, ā; ʿa, ʿā)

āb *Far. (i.)*
1. su
ā.+Ø Şn. 455, Nn. 126, Nn. 277, Nn. 527, D. 57/3, D. 146/4
ā.-ı ʿilmüñ Mn. 607 → ʿilm
ā.-ı revān-baḫşı D. 90/10 → revān-baḫş
ā.+ı D. 24/1
2. hayat ābı: içene ebedî hayat bağışlayan efsânevî su
ḥayāt ā.+ını Kn. 27 →ḥayāt
[=10]

ʿabā *Ar. (i.)* bir tür kumaştan yapılmış önü açık, bol derviş hırkası
ʿa.+sın Nn. 954
[=1]

ābād *Far. (i.)* şehir, kent
ā.+Ø D. 29/5
[=1]

āb-āmīz *Far. (i.)* suyla karışık
bād-ı ā.+dür Nn. 57 → bād
[=1]

ʿabd *Ar. (i.)* köle, bende, kul
ʿa.-i ābıḳdur D. 1/17 → ābıḳ
ʿa.-i Ḥaḳḳ Mn. 610 → Ḥaḳḳ
ʿa.-i İlāh Mn. 449 → İlāh
ʿa.-i mū ol Mn. 126 → mū, ol-
ʿa.+i Mn. 98
[=5]

abdāl *Ar. (i.)* nefsini terbiye etmek üzere dünya işlerinden uzaklaşarak Allah'a ibadet ve zikre yönelmiş kimse; zahit, veli, sofu, derviş
a.+Ø Nn. 462, D. 209/1, D. 209/2, D. 209/4, D. 210/3, D. 211/1, D. 211/3
a.-ı Ḥaḳḳdan Nn. 463 → Ḥaḳḳ
a.-ı Ḥaḳḳsız Nn. 464 → Ḥaḳḳsız
a.-ı İlāh Nn. 458 → İlāh
a.-ı keneb-ḫōruz D. 9/2[5] → keneb-ḫōr
dem-i a.+dan Nn. 157 → dem
dem-i a.-ı Ḥaḳḳ Nn. 459 → dem, Ḥaḳḳ
a.+ca Şn. 513
a.+ını Nn. 463
a.+uñ Nn. 159, Nn. 461
[=17]

abdāl-vār *Ar.+Far. (z.)* abdal gibi
a.+Ø Şn. 515, Nn. 461, Nn. 870
[=3]

āb-dār *Far. (s.)* hoş, zarif, güzel
ā.+Ø D. 68/5
[=1]

ābdest *Far. (i.)* Müslümanların, belli ibadetleri yapabilmek için bir düzen içerisinde bazı organları yıkayıp bazılarını mesh etme yoluyla yaptıkları temizlik, arınma
ā.+Ø alur-idi D. 3/17 → al-, i-
[=1]

ʿabdu'l-baṭn *Ar. (i.)* midesinin kulu, kölesi
ʿa.-ı miskīn Mn. 473 → miskīn
[=1]

āb-ı çeşm *Far. (i.)* göz yaşı
ā.+Ø Şn. 299
ā.+üñi D. 66/5
[=2]

āb-ı dehen *Far. (i.)* ağız suyu, salya

ā.+i D. 10/2[11]

[=1]

āb-ı ḥayāt *Far.+Ar. (i.)* içene ebedî hayat bağışlayan efsânevî su

ā.+Ø D. 4/6

ā.-ı Ḥıżra D. 88/7 → Ḥıżr

eyleye … ā.+Ø Şn. 352 → eyle-

ā.+a D. 98/1

ā.+ı Nn. 607, D. 42/3

[=6]

āb-ı ḥayvān *Far.+Ar. (i.)* → āb-ı ḥayāt

ā.+a D. 89/4

[=1]

ābıḳ *Ar. (i.)* bir sebep olmaksızın efendisinin yanından kaçan köle

ʿabd-i ā.+dur D. 1/17 → ʿabd

[=1]

āb-ı muʿallaḳ *Far.+Ar. (i.)* güzellerin çenesi

ā.+Ø D. 121/1

[=1]

āb-ı revān *Far. (i.)* hayat

ā.+ı D. 19/3

[=1]

āb-ı rūy *Far. (i.)* yüz suyu

ā.-ı Muṣṭafāya Mn. 28 → Muṣṭafā

ā.+ı D. 10/2[12]

[=2]

ʿābid *Ar. (i.)* ibadete düşkün, takva sahibi kimse

ʿā.+Ø Mn. 875, Mn. 889, Mn. 902, Mn. 906, D. 242/1, D. 242/1

kelām-ı ʿā.+e Mn. 889 → kelām

[=7]

ʿabīr *Ar. (i.)* safran, amber ve misk karışımından elde edilen bir tür güzel koku

ʿa.+Ø D. 138/2

ʿa.+üñ Nn. 276

[=3]

ʿabīr-āmīz *Ar.+Far. (i.)* safran, amber ve misk karışımından elde edilen güzel kokuyla karışık

bād-ı ʿa.+i D. 75/1 → bād

[=1]

ablaḳ *Ar. (s.)* iki renkli; beyaz ve siyahlı

a.+Ø Şn. 227

[=1]

ʿabūs *Ar. (s.)* asık suratlı, somurtkan

ʿa.+Ø D. 8/4[7]

[=1]

ʿabūs-şekl *Ar. (i.)* asık suratlı duran kimse

ʿa.+Ø-üz D. 9/4[3]

[=1]

ʿāc *Ar. (i.)* fil dişi

ʿā.-ı sīmīn D. 140/3 → sīmīn

taḫt-ı ʿā. Kn. 28 → taḫt

[=2]

ʿacabā *Ar. (e.)* şaşırma, şüphe ve tereddüt bildiren edat

ʿa.+Ø D. 61/4

[=1]

ʿacāyib *Ar. (s.)* alışılmışın dışında, şaşılacak şey

ʿa.+dür D. 1/1

[=1]

ʿaceb *Ar.* şaşılacak şey, tuhaf, garip

1. *(e.)*

ʿa.+Ø Mn. 644, Mn. 710, Mn. 1073, Şn. 289, D. 23/1, D. 25/4, D. 26/2, D. 95/3

ʿa. mi ola D. 67/5 → ol-

ʿa.+dür D. 57/6, D. 70/3, D. 77/5

ʿa. mi Mn. 959, Nn. 421, D. 1/15, D. 45/3, D. 47/2, D. 72/4

ʿa. midür D. 1/9
2. *(s.)*
ʿa.+Ø Mn. 816, Mn. 824, Mn. 908, Mn. 955, Şn. 321, Mm. 56, Nn. 169, Nn. 652, Nn. 678, Nn. 935, Kn. 33, D. 4/2, D. 13/2[3], D. 28/5, D. 36/3, D. 37/1, D. 91/4, D. 118/1, D. 122/2, D. 187/3
[=39]

acı *(s.)* bir yiyeceğin veya bir maddenin dilde bıraktığı yakıcı, kavurucu tat, tatsız
a.+Ø Mn. 986
a.+Ø durur Şn. 449 → dur-
a.+sı D. 87/2
a.+ca Şn. 220
[=4]

acıḳ- acıkmak → açuḳ-
a.-maġı Mn. 486
[=1]

acılıḳ *(i.)* ıstırap, eziyet, sıkıntı, meşakkat, kederlilik
a.+Ø D. 55/4
[=1]

ʿacīb *Ar. (i.)* alışılmışın dışında olan şey; şaşılacak şey
merd-i ʿa. Nn. 678 → merd
[=1]

ʿāciz *Ar. (s.)* güçsüz, iktidarsız, çaresiz
ʿā.+Ø Mn. 647, Şn. 375, Nn. 904, D. 9/3[9]
iden ʿā. Mn. 362 → it-
idüpdür … ʿā. Mn. 398 → it-
ḳaldı ʿā. Mn. 881 → ḳal-
ḳalur ʿā. Mn. 740 → ḳal-
olıcaḳ … ʿā. Mn. 73 → ol-
olursa … ʿā. D. 1/15 → ol-
[=10]

ʿacūz *Ar. (i.)* kocakarı
bevl-i ʿa. D. 11/5[4] → bevl
[=1]

ʿacz *Ar. (i.)* beceriksizlik
ʿa.+Ø Mn. 1068, Mn. 1069, Şn. 250
[=3]

aç *(s.)*
1. ne kadar çok kazanırsa kazansın bunlarla yetinmeyen, sürekli kazanma ve biriktirme arzusu içinde olan; açgözlü, haris, gözü doymaz, tamahkâr
a.+Ø Mn. 479, Mn. 481
2. yemek ihtiyacı içinde bulunan, acıkmış
a.+Ø Mn. 694, Mn. 944, Mn. 997, Mn. 997, Mn. 1007, Şn. 471, Şn. 476, D. 9/3[4]
a.+Ø olan Mn. 530 → ol-
a.+am Mn. 553
[=12]

aç-

1. kapalı, sarılı, bağlı, katlı, dürülü veya buruşuk vaziyetteki bir nesneyi açık, düz hâle getirmek; çözmek, düzeltmek, aralamak, aralık etmek
a.-up dururam Nn. 34 → dur-
a.-amaz Nn. 614
a.-an Mn. 21
a.-ar Mn. 453
a.-uban Şn. 402
a.-up Mn. 48, Mn. 511, Mn. 565, Şn. 57, Şn. 235, Şn. 295, Nn. 794
a.-ma Şn. 65
2. temizlemek
a.-dı Nn. 37
3. *(yf.)* aġzuñı aç-: konuşmaya başlamak
aġzuñı … a.-mayup D. 8/4[3] → aġız
4. *(yf.)* dükkān aç-: ticarete başlamak maksadıyla bir yer tutmak

a.-up … dükānı Mn. 568 → dükān
dükkān a.-ar D. 25/6 → dükkān
5. *(yf.)* el aç-: yalvarmak, dilenmek
el a.-maḳ D. 75/4 → el
el a.-up Mn. 650 → el
6. *(yf.)* göz aç-: farkına varmak, uyanmak, dikkat etmek
a.+Ø gözüñ Nn. 123, D. 40/4 → göz
a.+Ø gözüñi D. 8/1[14] → göz
a.-dı gözi Nn. 301 → göz
a.-up … gözin Nn. 559, Nn. 658 → göz
a.-ma gözüñ D. 13/5[3] → göz
göz a.-up Mn. 676, Nn. 657 → göz
7. *(yf.)* sırr aç-: bir sırrı başkalarına anlatmak, ifşa etmek
sırrın a.-ar Nn. 930 → sırr
8. *(yf.)* yol aç-: yol yapmak, bir maksada ulaşmak için yöntem belirlemek
yol a.-Ø Şn. 413 → yol
yol a.-maġa Mn. 216 → yol
[=30]

açġu *(i.)* anahtar → açḳu
a.+sına Nn. 582
[=1]

açıcı *(i.)* açma işinde kullanılan alet
a.+sı Şn. 483
[=1]

açıl-
1. çözülmek
a.-up Nn. 611
2. açık duruma getirilmek, kapalı olma hâli kaldırılmak, açılmış olmak
a.-am D. 83/2
a.-up Mn. 640, Nn. 309, D. 8/7[12]
[=5]

açuḳ/-ġ *(s.)*
1. açılmış olan; katlı, sarılı, örtülü, kapalı durumda olmayan
a.+dur Nn. 563
a.+ısa D. 224 → ı-
2. içinde gizli bir maksat bulunmayan, samimi
a.+Ø Mn. 283, Nn. 887
3. aşikar, net
a.+Ø Mn. 539
4. açuḳ göñüllü: temiz kalpli
a.+Ø göñüllüler Mn. 280 → göñül
[=6]

açuḳ- acıkmak → acıḳ-
a.-maḳ Mn. 499, Mn. 540
[=2]

açḳu *(i.)* anahtar → açġu
a.+sı Şn. 483
[=1]

ad *(i.)*
1. bir varlığı cins veya özel olarak diğer varlıklardan ayırt etmeye yarayan kelime; isim
a.+Ø D. 29/6
a.+ı-çün Km. 62 → çün
a.+ı ḳaldı Nn. 529 → ḳal-
a.+uñ-ıla Şn. 383, Nn. 81 → ıla
a.+uñ … yaḫşı çıḳdı D. 82/7 → yaḫşı, çıḳ-
a.+ı Mn. 149, Mn. 729, Mn. 1156, Nn. 525, Nn. 796, Nn. 1035, D. 1/4, D. 20/2, D. 29/1
a.+ıdur Mn. 398, Nn. 797
a.+ın Nn. 776, Nn. 945, D. 3/8, D. 3/19, D. 10/2[14], D. 76/2
a.+ına D. 1/10
a.+ını Şn. 14, Nn. 210, Nn. 240, D. 53/6
a.+ınuñ Nn. 65
a.+ları Nn. 814

a.+um Nn. 228, Nn. 712, Kn. 16, Kn. 29, D. 33/7, D. 33/7, D. 50/7
a.+uma Kn. 47
a.+umdur Nn. 238
a.+umı Nn. 74, Nn. 252, Kn. 57, Kn. 58
a.+uñ Mn. 95, Km. 45, Nn. 493, Nn. 685, D. 1/10, D. 8/3[4], D. 55/2, D. 98/4, D. 103/1, D. 103/2, D. 103/3, D. 103/4
a.+uñı Şn. 382, Şn. 386, Nn. 236, D. 8/5[11], D. 55/2, D. 82/5
[=61]

aʿdā *Ar. (i.)* düşmanlar
a. D. 9/5[14], D. 78/5, D. 94/7
[=3]

ʿadd *Ar. (i.)* sayı
ʿa.+Ø D. 20/4
[=1]

ādem *Ar. (i.)* insan, kişi, beşer
ā.+Ø Mn. 109, Mn. 461, Mn. 675, Mn. 737, Mn. 989, Mn. 1070, Şn. 287, Şn. 327, Nn. 229, Nn. 624, Nn. 1011, D. 8/5[5], D. 82/6
murād-ı mürşid-i evlād-ı ā.+Ø Nn. 977 → murād, mürşid, evlād
nefs-i ā.+Ø Mn. 731 → nefs
rīḳ-i ā.+Ø D. 3/6 → rīḳ
şeh-i evlād-ı ā.+Ø Mn. 542 → şeh, evlād
ā.+de Mn. 452, Mn. 978
ā.+deki D. 85/7
ā.+e Nn. 233, Nn. 499, Nn. 624, Nn. 626
ā.+i Nn. 498, Nn. 726
ā.+üñ Nn. 230
[=27]

ādemī *Ar. (i.)* insanla ilgili
ā.+Ø Şn. 447, Nn. 1012
ā.+den D. 10/2[9]
ā.+nüñ Şn. 254
ā.+si D. 89/2
[=5]

ādemī-zād *Ar.+Far. (i.)* insanoğlu
ā.+am D. 36/4
[=1]

ʿades *Ar. (i.)* mercimek
ʿa. Mn. 937, D. 2/6
[=2]

ʿādet *Ar. (i.)* toplum içinde yapıla yapıla alışılmış olan; usül, kaide, anane, gelenek, görenek, örf, teamül, töre
ʿā.+Ø Mn. 422
ʿā.+Ø idinen Şn. 11 → idin-
ʿā.+Ø olmışdı Mn. 876 → ol-
ʿā.+Ø olur D. 179/1 → ol-
ʿā.-i Ḥaḳḳ D. 217/2 → Ḥaḳḳ
olup … ʿā.+Ø Mn. 876 → ol-
terk-i ʿā.+Ø Mn. 218 → terk
ʿā.+i D. 180/3
[=8]

ʿādetlü *Ar.+T. (s.)* huy edinmiş, adetli
ʿa.+Ø D. 36/3
[=1]

ʿādet-perest *Ar.+Far. (s.)* ibadetleri kendine adet olmuş olan, yaptığı ibadetleri bilinçsizce yapan
ʿā.+Ø D. 180/4
[=1]

ʿādil *Ar. (s.)* hareketlerinde, kararlarında hak, hukuk ve eşitlik ilkelerine bağlı kalan kimse, adaletli
ʿā.+Ø D. 66/6
[=1]

ʿadl *Ar. (i.)* adalet, âdillik
ʿa.-çün Km. 59 → çün
ʿa.+uñ-ile Şn. 373 → ile
[=2]

ʿadū *Ar. (i.)* düşman
ʿa.+sı Mn. 798
ʿa.+sın Mn. 699
ʿa.+ya Mn. 467
[=3]

āfāḳ *Ar. (i.)*
1. insanın dışında gözle görülebilen bütün varlık âlemi, dünya
ḳuṭb-ı ā. Mn. 1101 → ḳuṭb
2. ufuklar, gök ile yerin birleşmiş gibi göründüğü yerler
ā.+ı D. 27/6, D. 67/4
[=3]

āfāt *Ar. (i.)* belalar, felaketler
ā.+Ø Mn. 260
[=1]

āferīn *Far. (e.)* "bravo, alkış, berhudar ol!" anlamlarına gelen, olumlu ve beğenilen bir davranıştan dolayı söylenen beğenme sözü
ā.+Ø Kn. 17, D. 80/3, D. 94/2
[=3]

āfet *Ar. (i.)* büyük felaket, bela
ā.-i nīş D. 32/5 → nīş
ā.+üñ Mn. 127
[=2]

āfitāb *Far. (i.)* güzel, dilber, güzel yüz
ā.+Ø Şn. 186
ā.-ı ʿayşı D. 10/4[9] → ʿayş
ā.-ı Hāşimī Nn. 791 → Hāşimī
ā.-ı ḥüsn D. 76/1, D. 76/5 → ḥüsn
ā.-ı rūyuñı D. 68/6 → rūy
[=6]

ʿafv *Ar. (i.)* affetme, birinin suçunu bağışlama
ʿa.+Ø Mn. 568
ʿa.+Ø idüp Mn. 29, Nn. 103 → it-
ʿa.+Ø it Mn. 567 → it-
ʿa.+Ø … itdügine Mn. 598 → it-
ʿa.+Ø oldı D. 95/7 → ol-
ʿa.+uñuñ Mn. 10
[=7]

aġ/-ḳ *(s.)* temiz, lekesiz, beyaz
a.+Ø Mn. 513, Şn. 221, Kn. 3, D. 41/5, D. 47/5, D. 49/4, D. 73/1, D. 77/4
a.+a D. 87/1
a.+ın Mn. 514
[=10]

aġa *(i.)* ağa, efendi
a.+Ø Şn. 198
[=1]

aġaç/-c *(i.)*
1. boyu oldukça yüksek, dalları ve gövdesi ile geniş alan kaplayan uzun yıllar yaşayan odunsu bitki
a.+Ø Mn. 346, Mn. 1162, Mn. 1163
a.+dur D. 52/1
a.+umuñ Şn. 228
a.+uñ Şn. 100
2. sopa, sırık, değnek
a.+um Şn. 37
[=7]

āgāh *Far. (s.)* bir konuda bilgi sahibi olan, bilgi sahibi, haberdar, farkında
ā.+Ø Mn. 556
ā.+Ø ol Mn. 556 → ol-
merd-i ā.+Ø Mn. 883, Mn. 1107 → merd
olup ā.+Ø Mn. 681, Mn. 1061 → ol-
ā.+dur Nn. 806
ā.+ıyam D. 64/5
ā.+lar Nn. 762
[=9]

āġāz *Far. (i.)* başlamak, başlangıç
ā.+Ø iden Nn. 98 → it-
ā.+Ø idüp Nn. 340 → it-

[=2]

āġāzende *Far.* *(s.)* söze veya musikiye başlayan
ā.+si Nn. 62
[=1]

āgeh *Far.* *(s.)* uyanık
ā.+i Şn. 190
[=1]

aġıl *(i.)* koyun yatağı, ağıl
a.+Ø eyle Şn. 310 → eyle-
[=1]

aġır *(s.)* hafif olmayan, kaldırılması güç olan
a.+Ø Mn. 821
a.+Ø olsa Mn. 755 → ol-
a.+dur Mn. 89, Mn. 90
[=4]

aġız/-ġzı *(i.)* ağız
a.+ı Şn. 169, D. 9/5[9], D. 59/4, D. 94/3, D. 238
a.+ın Şn. 295, D. 95/2
a.+ında D. 162/3
a.+ını Mn. 453, Şn. 18, Şn. 402
a.+uma D. 27/4, D. 216/4
a.+umda Nn. 112, D. 95/2
a.+uñ D. 20/3
a.+uña D. 34/5, D. 115/1, D. 115/2, D. 115/3, D. 115/4
a.+uñı Şn. 65, D. 41/6, D. 46/2
a.+uñı … açmayup D. 8/4[3] → aç-
a.+uñla D. 20/7
[=26]

aġızlu *(s.)* ağzı bulunan, ağız sahibi
a.+ca Şn. 224
[=1]

aġla- göz yaşı dökerek duygularını açığa vurmak
a.-Ø D. 186/3
a.-r-iken Nn. 701, D. 72/4 → i-
a.-r olsam D. 186/3 → ol-
a.-dı Mn. 648, Şn. 86, Şn. 183, Nn. 699
a.-dum Mn. 505
a.-ma D. 66/3
a.-maġa Şn. 87
a.-maḳda Nn. 96
a.-maḳdan D. 63/1
a.-maludur D. 56/4
a.-masa Mn. 135, Mn. 137
a.-rsun D. 186/4
a.-yan Km. 73
a.-yu Şn. 185
a.-yup Mn. 290, Mn. 578, Şn. 90
[=22]

aġlaḳ *Ar.* *(i.)* kapalı, anlaşılmaz, gizli şeyler
oldı a.+Ø D. 79/7 → ol-
[=1]

aġlaş- birlikte ağlamak
a.-şup Nn. 198
[=1]

aġlat- ağlatmak
a.-dam Nn. 285
a.-t Mn. 131
[=2]

aġna- yatıp debelenmek, ağnamak, yerde yuvarlanmak
a.-maġı Mn. 1036
[=1]

aġrıt- vücudun bir parçasının ağrımasına sebep olmak, acıtmak
a.-ması Mn. 250
[=1]

aġsa- aksamak, topallamak
a.-yu Şn. 503
[=1]

aġsaḳ *(s.)* aksak, topal
a.+Ø Şn. 500, Şn. 503, Şn. 505
[=3]

āġ vaʿ *Ar. (ü.)* üzüntüyle çıkan hırıltılı ses
ā.+um Şn. 48
[=1]

aġyār *Ar. (i.)* rakipler, düşmanlar, başkaları
a.+Ø Nn. 238, D. 79/4, D. 188/1
a.+Ø olan Şn. 251 → ol-
a.+dan Kn. 22
a.+la D. 43/4
a.+sız Nn. 231, Kn. 68
[=8]

aḫ- yukarıdan aşağıya doğru düşmek → aḳ-
a.-Ø D. 19/4
[=1]

āh *(e.)* derin bir keder veya özlemin etkisi ile derin bir nefes eşliğinde çıkarılan ses
ā.+Ø Mn. 147, Mn. 172, Mn. 259, Mn. 755, Mn. 1091, Şn. 110, Şn. 130, Nn. 9, Nn. 13, Nn. 106, Nn. 113, Nn. 149, Nn. 201, Nn. 244, Nn. 440, Nn. 449, Nn. 625, Nn. 674, Nn. 707, Nn. 932, D. 9/6[7], D. 27/5, D. 30/4, D. 38/1, D. 38/2, D. 40/2, D. 56/7, D. 66/4, D. 84/4, D. 88/1
ā.+Ø eyledüm D. 38/2 → eyle-
ā.+Ø eyleyende Nn. 984 → eyle-
ā.+Ø eyleyüp Şn. 27, Nn. 594 → eyle-
ā.+Ø idegör Şn. 150 → it-, gör-
ā.+Ø idenem Nn. 400 → it-
ā.+Ø ider D. 38/2 → it-
ā.+Ø idüp Mn. 801, Nn. 207, Nn. 559, Nn. 691, Nn. 696 → it-
ā.+Ø idüben Şn. 86 → it-
ā.+Ø it D. 40/2 → it-
ā.+Ø itmededür Şn. 129 → it-
ā.+Ø itmeyem D. 36/4 → it-
ā.+Ø itseñ D. 214/4 → it-
ā.-ı berḳ-āmīzle D. 36/5 → berḳ-āmīz
ā.-ı bülbüldür Nn. 140 → bülbül
ā.-ı ciger-sūze Şn. 88 → ciger-sūz
ā.-ı dil-sūzum Nn. 578, D. 96/3 → dil-sūz
ā.-ı dūd-engīz D. 62/4 → dūd-engīz
ā.-ıla Şn. 152, Şn. 171 → ıla
eyleyüp ā.+Ø Mn. 1111 → eyle-
eyleyüp ha ā.+Ø u vāy D. 84/4 → eyle-, ha, u, vāy
idüp ā.+Ø Şn. 79 → it-
itdi ā.+Ø Mn. 649 → it-
itdüm … ā.+Ø Mn. 504 → it-
itmeyüp ā.+Ø Mn. 706 → it-
ṭavḳ-ı ā.+ı D. 51/7 → ṭavḳ
ā.+dan Nn. 373, Nn. 374
ā.+ı Nn. 675, D. 11/1[4]
ā.+ın Mn. 26, Mn. 139
ā.+um Mn. 505, Nn. 263, Nn. 400, D. 27/3, D. 38/1, D. 45/5, D. 51/2
ā.+umuñ D. 65/3
ā.+uñ Mn. 146
ā.+uñı D. 69/7
[=78]

aḥbāb *Ar. (i.)* dost, bildik, tanıdık
a.+Ø D. 9/5[13]
firḳat-i a.+Ø iken Şn. 101 → firḳat, i-
a.+ını D. 94/7
a.+ınuñ Nn. 911
[=4]

aḫbār *Ar. (i.)* haber
a.+Ø Mn. 541
[=1]

ʿahd *Ar. (i.)* söz verme
ʿa.+Ø Şn. 392
[=1]

āhenīn *Far. (s.)* demirden, demir gibi pek sağlam
ʿaṣā-yı ā.+Ø D. 69/2 → ʿaṣā
[=1]

āheste *Far. (s.)* yavaş, ağır, yavaş yavaş
ā.+Ø Mn. 653, Şn. 450, D. 2/3, D. 86/3
[=4]

aḫi *(i.)* bir kimsenin en çok sevdiği yakını, arkadaş, dost
a.+Ø Mn. 486, Mn. 486, Mn. 593, Mn. 810, Mn. 962, Mn. 1128, Şn. 60, Şn. 199, Şn. 202, Şn. 219, Şn. 399, Şn. 428, Şn. 435, Şn. 442, Şn. 457, Nn. 134, Nn. 181, Nn. 182, Nn. 232, Nn. 358, Nn. 464, Nn. 464, Nn. 472, Nn. 489, Nn. 590, Nn. 747, Nn. 785, Nn. 785, Kn. 65, Kn. 65, Kn. 83, Kn. 83, D. 8/3[1], D. 8/3[4], D. 148/1
[=35]

āḫir *Ar.*
1. *(z.)* nihayet, son olarak
a.+Ø Mn. 109, Mn. 168, Mn. 906, Mn. 906, Mn. 1027, D. 30/6
2. *(s.)* son, sonraki, en sonra
a.+Ø Nn. 540, Nn. 587, Nn. 628
[=9]

āhirīn *Ar. (s.)* sonrakiler, en sonda olanlar, nihayette bulunanlar
muḳtedā-yı evvelīn ü ā.+Ø Nn. 788 → muḳtedā, evvelīn, ü
[=1]

āh-künān *T.+Far. (s.)* ah eden, inleyen
ā.+Ø Şn. 184
[=1]

aḥmaḳ *Ar. (s.)* pek akılsız, sersem, şaşkın
a.+Ø Mn. 791, Mn. 999, Nn. 549
[=3]

aḥmer *Ar. (s.)* kırmızı, kızıl
mercān-ı a.+dür D. 118/1 → mercān
[=1]

aḥrār *Ar. (i.)* serbest olanlar, kul veya köle olmayanlar
a.+uñ-ıla Mn. 1127 → ıla
mesken-i a.+dur D. 127/4 → mesken
mürşid-i a.+dur D. 103/3 → mürşid
hem-dem-i her sīne-yi a.+dur Mm. 23 → hem-dem, her, sīne
a.+ı Nn. 164
a.+uñ Mn. 228
[=6]

aḥsen *Ar. (s.)* pek güzel, daha güzel, en güzel
a.+Ø D. 8/2[6]
a.+i Nn. 910, D. 144/4
[=3]

aḥsent *Ar. (e.)* pek iyi, çok güzel, mükemmel
a.+Ø D. 5/4
[=1]

aḫşam *T.+Far. (i.)* akşam
a.+ı D. 11/5[16]
[=1]

aḫter *Far. (i.)* yıldız
a.-i burc-ı ilticā D. 15/3 → burc, ilticā
miṡl-i aḫter D. 134/1 → miṡl
[=2]

āhū *Far. (i.)*
1. ceylan, karaca
ā.+Ø D. 19/2, D. 33/3, D. 73/3
ā.-ile D. 88/6 → ile

ā.-yı bī-āhūyam Kn. 21 → bī-āhū
ġammāz-ı ā.-yı Tatar Nn. 150 → ġammāz, Tatar
çeşm-i ā.+ña D. 68/1 → çeşm
nāfe-yi ā.-yı Çīn D. 137/2 → nāfe, Çīn
2. güzel, hoş ve çekici kız
ā.+Ø D. 87/3
3. kadife gibi yumuşak, parlak, güzel bakışlı göz
ā.+dur D. 97/3
[=10]

āhū-āne *Far.*
1. *(z.)* ahuca, ahucasına
ā.+Ø Mn. 1088
2. *(s.)* ahu gibi, ahuya benzer
ā.+Ø D. 109/1
[=2]

aḥvāl *Ar. (i.)* oluşlar, bulunuşlar, durumlar
a.+Ø Mn. 759
a.-i ḳalbi Mn. 206 → ḳalb
a.+de Mn. 810
a.+i Mn. 792
a.+imüz Şn. 446
a.+ini Nn. 273
a.+ümi Şn. 93
[=7]

aḥvel *Ar. (s.)* bir şeyi iki gören, şaşı
a.+Ø Nn. 899, D. 205/1
a.+den D. 203/3
a.+lerüñ Mn. 792
a.+sün D. 203/1
[=5]

aḫyār *Ar. (s.)* iyi ve faziletli olanlar
a.+Ø Km. 57
hem-dem-i a.+dur D. 103/2 → hem-dem
[=2]

aḳ- yukarıdan aşağıya doğru düşmek → aḫ-
a.-an D. 28/7
a.-ar Nn. 35, D. 45/7, D. 91/6
a.-sun D. 19/1, D. 78/3
[=6]

aḳçe *(i.)* Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kullanılan para birimi
a.+Ø Mn. 780
a.+Ø-yem Mn. 75
[=2]

ʿaḳd *Ar. (i.)* bağ, bağlama, düğümleme, bağlanma, düğümlenme
ʿa.+Ø Mn. 763
ʿa.-i güherdür D. 119/1 → güher
ʿa.+Ø it D. 40/3 → it-
ʿa.+dumı D. 182/4
[=4]

aḳdāḥ *Ar. (i.)* kadehler, bardaklar, kupalar
a.-ı esmādan Nn. 792 → esmā
[=1]

ʿāḳıl *Ar. (s.)* akıllı kimse
ʿā.+Ø Mn. 165, Nn. 766, D. 8/2[3], D. 57/2
ʿā.-ı bī-ʿaşḳ D. 50/4 → bī-ʿaşḳ
ʿā.-ı ferzāne Şn. 123 → ferzāne
ʿā.+Ø iseñ Mn. 1163 → i-
[=7]

aḳıt-/-d- dökmek
a.-Ø Mn. 128
k'a.-ursun D. 66/1 → ki
a.-up Kn. 3, D. 13/3[2], D. 90/10
[=5]

ʿāḳıbet *Ar. (i.)* nihāyet, son
ʿā.+Ø D. 28/7, D. 150/4, D. 166/4, D. 178/2
[=4]

ʿāḳıbet-endīş *Ar.+Far.* *(s.)* sonunu düşünen
ʿā.+den D. 158/2
ʿā.+lik D. 158/4
[=2]

ʿaḳīḳ *Ar.* *(i.)* çoğu zaman kırmızı renkte olan bir cins değerli taş
ʿa.+Ø D. 10/3[9]
[=1]

ʿaḳl *Ar.* *(i.)* akıl, us
ʿa.+Ø Şn. 131, Şn. 132, Mm. 53, Nn. 511, Nn. 522, Nn. 549, Nn. 550, Nn. 552, Nn. 669, Nn. 777, Nn. 777, Nn. 778, Nn. 780, Nn. 930, D. 9/6[9], D. 50/2, D. 50/3, D. 50/4
ʿa.-ı bī-ḫıredden D. 9/7[3] → bī-ḫıred
ʿa.+ı gider D. 50/5 → git-
ʿa.+ı ḳaḳup D. 192/4 → ḳaḳ-
ʿa.-ile D. 12/3[8] → ile
dīde-yi ʿa.+ı D. 57/3 → dīde
giderdi ʿa.+ı Mn. 931 → git-
ḫamr-ı ʿa.+uñ Nn. 775 → ḫamr
ḫargūş-ı ʿa.+ı Mn. 1086 → ḫargūş
ʿa.+a Nn. 159
ʿa.+ı Şn. 135, Nn. 518, D. 207/1
ʿa.+um D. 50/7
ʿa.+uñ Mn. 762, Şn. 133, Nn. 775, Nn. 930, D. 62/5
[=39]

aḳlıḳ/-ġ *(i.)* beyazlık, ak olma durumu, parlaklık
a.+ı Nn. 52
a.+ını D. 37/3
[=2]

aḳrab *Ar.* *(i.)* yakın
olam … a.+Ø Nn. 967 → ol-
[=1]

ʿaḳreb *Ar.* *(i.)* semanın kuzey yarım küresinde görülebilen büyük bir burç
ʿa.-i maḳlūbdan D. 70/7 → maḳlūb
[=1]

ʿaks *Ar.* *(i.)* yankı, yansıma
ʿa.-i dilüñ Nn. 333 → dil
ʿa.-i mūy u rūyuñ D. 62/7 → mūy, u, rūy
ʿa.-i naġme-yi dāvud idi Nn. 209 → naġme, dāvud, i-
ʿa.-i rūy-ı nigārı D. 11/1[13] → rūy, nigār
ʿa.-i zülf ü ruḫı durur D. 11/5[13] → zülf, ü, ruḫ, dur-
ʿa.-i zülf ü ruḫuñ durur D. 34/7 → zülf, ü, ruḫ, dur-
ʿa.+i Mm. 46
ʿa.+in D. 57/1, D. 57/7
[=9]

aḳsām *Ar.* *(i.)* parçalar, bölümler
a.-ı ʿulūmı Mn. 362 → ʿulūm
[=2]

aḳṭāb *Ar.* *(i.)* sahipler, efendiler, azizler, ulular, tarikat kurucuları
ḳuṭb-ı a.-ı cihāndur Mm. 42 → ḳuṭb, cihān
[=1]

aḳvāl *Ar.* *(i.)* sözler, lakırdılar
a.+Ø Mn. 259
a.+i Nn. 940
[=2]

al$_1$ *(s.)* alev rengi parlak kırmızı
a.+Ø Mn. 558
a.+e Mn. 513
[=2]

al$_2$ *(i.)* hile, düzen, tuzak
a.+Ø D. 60/1
iderseñ a.+Ø D. 60/1 → it-
[=2]

āl *Ar. (i.)*

1. akrabalık yoluyla birbirine bağlı olan kimseler, aile

ā.+i-çün Km. 62 → çün

ā.+ine D. 17/7

2. sabah ya da akşamüstü çöken sis tabakası, buğu

ā.+Ø D. 19/5

[=3]

al-

1. kendine mâl etmek, ahzetmek, sahip olmak

a.-Ø Mn. 64, Mn. 537, Şn. 208, Nn. 954, D. 55/3, D. 60/1, D. 60/3

a.-an Şn. 16, Nn. 974

a.-anuz D. 11/5[7]

a.-dı Nn. 262, D. 79/6, D. 93/5

a.-duġını Mn. 774

a.-duḳ D. 12/[13]

a.-dum Nn. 593, Nn. 1000

a.-madı Mn. 550

a.-maḳ D. 60/1

a.-masına Mn. 223

a.-maz D. 59/7

a.-mışdur Nn. 909

a.-sa gerekdür Şn. 211 → gerek

a.-up Mn. 561, Şn. 512, D. 50/7

2. bir nesneyi elle veya araçla tutup yerinden kaldırmak

a.-Ø Mn. 335, D. 10/2[1]

a.-anda Nn. 444

a.-dı Nn. 226

a.-mış D. 5/7, D. 73/5

a.-up Şn. 241

3. sağlamak, elde etmek

a.-Ø Mn. 554

a.-mışam Nn. 1054, Nn. 1055

a.-up Mn. 940, Mn. 970

4. seçmek, tercih etmek

a.-Ø Şn. 126, Şn. 135, Nn. 593

a.-a ṣal Nn. 510 → ṣal-

a.-a Şn. 281

a.-uban Şn. 377

5. yer değiştirmek

a.-duñ Mn. 600

6. birlikte götürmek

a.-dı Mn. 548

a.-up Mn. 560

7. örtmek, giymek

a.-mış Şn. 236

8. koymak, yerleştirmek

a.-mış D. 26/2

9. tat veya koku duymak

a.-ur D. 71/1

10. tutmak, ele geçirmek

a.-maġa D. 217/3

a.-uban D. 24/4

11. sarmak

a.-dı Şn. 94

12. *(yf.)* ābdest al-: Müslümanların ibadet öncesinde belirli organlara yaptıkları temizlik

ābdest a.-ur-idi D. 3/17 → ābdest, i-

13. *(yf.)* arḳasına al-: sırtına bir yük yüklemek

a.-up arḳasına Mn. 562 → arḳa

14. *(yf.)* bizi bizden al-: çok beğenmek, kendinden geçmek

bizi bizden a.-dı D. 10/4[3] → biz

15. *(yf.)* cān al-: öldürmek

cānum a.-up D. 13/5[4] → cān

16. *(yf.)* cān alan: Hz. Azrail

cān a.-anı Mn. 985 → cān

17. *(yf.)* el ele al-: el ele tutuşmak, el ele vermek

el ele a.-up Kn. 70 → el

18. *(yf.)* gönlü ele al-: sevgisini kazanmak

göñlini … ele a.-mada Şn. 241 → göñül, el

göñlüñ ele a.-adum Şn. 45 → göñül, el

19. *(yf.)* ṣatun al-: bir malın bedelini ödemek suretiyle edinmek
ṣatun a.-Ø Şn. 509 → ṣatun
20. *(yf.)* tevbe ve telḳīn al-: tarikata katılacak olan talibin geçmiş günahlarından arınmak istemesi ve şeyhin talibe zikir öğretmesi
tevbe vü telḳīn a.-uñ Mn. 1025 → tevbe, vü, telḳīn
tevbe vü telḳīn a.-up Mn. 1047 → tevbe, vü, telḳīn
[=64]

ālā *Ar. (i.)* bahşişler, ihsanlar, nimetler
ā.+Ø Şn. 391
[=1]

aʿlā *Ar. (s.)* en yüksek, yüce
a.+Ø D. 1/2, D. 65/5
a.+Ø durur Şn. 118 → dur-
Firdevs-i a.+Ø D. 142/2 → Firdevs
[=4]

ʿalā ḥide *Ar. (s.)* ayrıca, tek başına
ʿa.+Ø D. 11/2[15]
[=1]

ʿalā-raġm-ı ʿadū *Ar. (z.)* düşmanın inadına, düşmanı müteessir etmek üzere
ʿa.+Ø D. 99/4
[=1]

alçaḳ/-ġ *(s.)* az, aşağı
ṭutma a.+Ø Nn. 647 → ṭut-
a.+a D. 8/7[3]
[=2]

alda- aldatmak, bir kimseyi kandırmak, oyun etmek, yanıltmak
a.-ma Mn. 322
a.-masun Mn. 49, D. 78/5
[=3]

aldan- aldatılmak, kandırılmak
a.-nana Mn. 49
a.-nanum Şn. 172
a.-nuram D. 60/1
[=3]

ʿalef-ḫˇār *Ar.+Far. (s.)* hayvan yemi, ot, saman ya da yulaf yiyen
ʿa.+Ø Mn. 447
[=1]

ʿale'l-ʿamyā *Ar. (z.)* körü körüne
ʿa.+Ø Mn. 676, D. 64/5
[=2]

ʿale'l-herre *Ar. (i.)* kedi
ʿa.+Ø Nn. 542
[=1]

ʿalem *Ar. (i.)* nişan, alamet
ʿa.+Ø Nn. 227, Kn. 61
çekse ʿa.+Ø Şn. 527 → çek-
eyledi ʿa.+Ø Kn. 58 → eyle-
[=4]

aʿlem *Ar. (s.)* en çok bilen
a.+Ø ü eşref-i verā D. 15/6 → ü, eşref, verā
[=1]

ʿālem *Ar. (i.)*
1. kendi içinde bir bütün oluşturduğu tespit veya tahmin edilen varlıklar veya soyut kavramlar topluluğu
ʿā.-i ġayba Mm. 60 → ġayb
ʿā.-i ḥayy Mn. 1092 → ḥayy
ʿā.-i nāsūtumı Şn. 262 → nāsūt
ʿā.-i pāke Mn. 123 → pāk
ḥabīb-i her dü ʿā.+Ø Mn. 542 → ḥabīb, her, dü
mecmūʿ-ı ʿā.+lerden Kn. 16 → mecmūʿ
naḫlistān-ı ʿā.+de D. 1/9 → naḫlistān
seyyid-i dü ʿā.+Ø D. 79/1 → seyyid, dü

ʿā.+Ø Nn. 482
ʿā.+e Şn. 181
ʿā.+inüñ D. 64/8
ʿā.+de Mn. 40, Mn. 122, Mn. 366, Mn. 874, Nn. 520, Nn. 621, Nn. 1080
ʿā.+den Nn. 648, Nn. 718
ʿā.+ler Mn. 1010
ʿā.+lere Mn. 21
ʿā.+leri D. 78/3
ʿā.+lerüñ Nn. 62
ʿā.+üñ Mn. 578
2. yeryüzünde ve gökyüzünde var olan yaratılmışların hepsi; evren, kâinat
ʿayn-ı ā.+e Mn. 741 → ʿayn
ʿayn-ı ā.+dür Nn. 545 → ʿayn
ḫalḳ-ı ʿā.+Ø Mn. 268 → ḫalḳ
zeyn-i ʿā.+dür Nn. 545 → zeyn
ʿā.+Ø Nn. 896
ʿā.+e Nn. 624
ʿā.+i Mn. 1174, Nn. 638, D. 101/4
ʿā.+de Mn. 116, Mn. 831, Mn. 915
ʿā.+deki Mn. 781
3. yeryüzü, cihan
ʿā.+Ø Şn. 428, Nn. 615, Nn. 872, Nn. 964
ḫalḳ-ı ʿā.+Ø Nn. 501 → ḫalḳ
şāh-ı ʿā.+Ø Mn. 579, Mn. 631 → şāh
ʿā.+e Şn. 215, Nn. 3, Nn. 163, Nn. 714, Nn. 1020, Kn. 92
ʿā.+i Şn. 91, D. 111/1
ʿā.+de Mn. 422, Mn. 685, Mn. 708, Nn. 241, Nn. 347, Nn. 396, Nn. 399, Nn. 401, Nn. 475, Kn. 56, D. 82/5, D. 87/5, D. 88/1, D. 93/1
ʿā.+deki Nn. 911
ʿā.+üñ Mn. 446, Şn. 289, Kn. 58
4. insanlık, tüm insanlar
ʿā.+Ø Şn. 280, Nn. 958
mürīd-i seyyid-i sādāt-ı ʿā.+Ø Nn. 977 → mürīd, seyyid, sādāt
[=75]

ʿālem-nüvāz *Ar.+Far. (s.)* âlem halkına iltifat eden
şeh-i ʿā.+Ø Şn. 8 → şeh
[=1]

ʿaleyhi'➝s-selām *Ar. (i.)* "ona selam olsun!" manasında özellikle peygamberlerin isimleri telaffuz edildikten sonra söylenilen söz
ʿa.+Ø Şn. 206
[=1]

alın/-nı *(i.)* insan başının ön tarafında yüzün üst bölümünü oluşturan saç bitimi, şakaklar ve kaşlar arasında kalan kısım
a.+ı D. 87/1
a.+uñ D. 71/2, D. 79/6
a.+uña D. 68/3, D. 92/5, D. 107/1, D. 107/2, D. 107/3, D. 107/4
[=9]

alın- gücenmek, darılmak
a.-maz Mn. 162
[=1]

alış- karşılıklı alıp vermek
a.-up D. 19/5
[=1]

ʿalī *Ar. (s.)* yüksek, büyük
ʿa.+si Nn. 973
[=1]

ʿālī *Ar. (s.)* nitelik ve nicelik bakımından en üstün olan; mümtaz, yüce, ulu
ʿā.+Ø Şn. 401, D. 2/9
ʿā.+Ø o.-a Nn. 884 → ol-
ʿibādet-gāh-ı ʿā.+Ø Mn. 877 → ʿibādet-gāh
[=4]

ʿālim *Ar. (s.)* bilgili, çok şey bilen; ilim sahibi

ʿā.+Ø Mn. 416, Mn. 419, Şn. 8
ʿā.-i nā-nevişte-ḫ̮ᵛānuz D. 9/1[10] → nā-nevişte-ḫ̮ᵛān
ʿā.+i Mn. 415
[=5]

ʿālī-cenāb *Ar. (s.)* yüksek mevkili, yüce
ʿā.-ı ḥüsn D. 76/4 → ḥüsn
[=1]

ʿālī-şān *Ar. (s.)* yüksek şöhretli, çok şerefli
ʿā.+Ø Kn. 8
[=1]

alma *(i.)* elma
a.+Ø D. 100/2
a.+sına Mn. 223
[=2]

alt *(i.)*
1. dip
a.+ında Mn. 1062
a.+ından Mn. 166
2. bir mücadele sonucu rakibine yenilen kimsenin rakibi tarafından yere çalınması
a.+ında Mn. 591
3. taban
a.+ına Mn. 645, Şn. 34
[=5]

altı *(s.)* beşten sonra gelen sayı
a.+Ø Mn. 75, Nn. 943
[=2]

altıncı *(s.)* altı sayısının sıra sıfatı
a.+sı Mn. 698
[=1]

altun *(i.)* altın
a.+Ø Nn. 982
[=1]

ālūde *Far. (s.)* bulaşmış, bulaşık, dolu
olmaya ā.+Ø Nn. 880 → ol-
olmayasun ā.-yi ʿilm Nn. 1018 → ol-, ʿilm
[=2]

ālüfte *Far. (s.)*
1. sıkıntılı, düşkün, dertli
ā.+Ø oldı Mn. 597 → ol-
ā.+ce Şn. 514
2. aşk delisi, düşkün
ā.+Ø-[y]em Nn. 588
ā.+ler Nn. 763
ā.+mi Nn. 706
[=5]

ālüftelik *Far.+T. (i.)* aşüfte olma hali, iffetsizlik, aşk sebebiyle aklı başından gitmiş olmak
ā.+Ø Nn. 239
[=1]

aʿmā *Ar. (s.)* kör
a.+nuñ D. 3/7
[=1]

ʿamel *Ar. (i.)* iş, niyet, uygulama
ʿa.+Ø Mn. 32, Mn. 491, Mn. 702
ʿa.+Ø eyle D. 78/5 → eyle-
ʿa.+Ø eylemese Mn. 419 → eyle-
ʿa.+Ø eylemeyüp Mn. 418 → eyle-
ʿa.+Ø … itmez Mn. 416 → it-
olup mest-i ʿa.+Ø Nn. 1019 → ol-, mest
ʿa.+den Şn. 374
[=9]

ʿāmī *Ar. (s.)* halka mahsus, avama ilişkin
olam rind-i ʿā.+Ø D. 99/1 → ol-, rind
[=1]

ʿāmil *Ar. (i.)* bir işi yapan, üzerine alan, bir işi layıkıyla yerine getiren
ʿā.+Ø Şn. 8
[=1]

āmīn *Ar. (e.)* "kabul eyle" anlamında duadan sonra söylenen, dilek ifade eden söz
ʿā.+Ø Mn. 954, Mn. 1078
[=2]

ʿamm *Ar. (i.)* amca
ibn-i ʿa.-ı Muṣṭafā Nn. 328 → ibn, Muṣṭafā
ibn-i ʿa.-ı Muṣṭafādur Mn. 642 → ibn, Muṣṭafā
[=2]

ʿāmm *Ar. (i.)*
1. genel, umumi
ʿā.+Ø Şn. 75
ʿā.-imiş Şn. 205 → i-
olup … ʿā.+Ø Nn. 873 → ol-
pīşvā-yı ʿā.+dur Mm. 30 → pīşvā
ʿā.+la Şn. 521
2. ḫāṣṣ u ʿāmm: havas ve avam, toplumun seçkin ve seçkin olmayan kimseleri, herkes
ʿā.+Ø u ḫāṣṣ Nn. 670 → u, ḫāṣṣ
ʿā.+Ø u ḫāṣṣla Mn. 1079, Nn. 1082 → u, ḫāṣṣ
ḫāṣṣ u ʿā.+Ø Nn. 895, Nn. 909 → ḫāṣṣ, u
ḫāṣṣ u ʿā.+a Mn. 930, Nn. 873 → ḫāṣṣ, u
ḫāṣṣa u ʿā.+a Şn. 75 → ḫāṣṣ, u
[=13]

ammā *Ar. (e.)* ama, fakat, lakin, ancak, şu kadar ki, öyle ki manalarına gelen edat
a.+Ø Mn. 53, Mn. 266, Mn. 852, Nn. 264, Nn. 1022, Nn. 1077, Kn. 48, D. 8/3[3], D. 27/3, D. 64/6, D. 67/2, D. 96/1, D. 97/4, D. 98/3, D. 201/3, D. 212/4, D. 215/2
[=17]

ʿamū *Ar. (i.)* amca
ʿa.+Ø Şn. 229, Şn. 417, Şn. 427, Şn. 447, Nn. 11, Nn. 132, Nn. 470, Nn. 501, Nn. 581, Nn. 653, Nn. 807, D. 8/1[1], D. 196/1
ʿa.+sı Mn. 586, D. 100/5
[=15]

ʿamūd *Ar. (i.)* direk, sütun
ʿa.-ı dīn Mn. 686 → dīn
[=1]

ān *Ar. (i.)* lahza, kısa zaman parçası
her ā.+Ø Nn. 121, Nn. 122 → her
[=2]

a+n/+ñ *(zm.)*
1. üçüncü teklik şahıs zamiri
a.+a Mn. 63, Mn. 264, Mn. 282, Mn. 307, Mn. 308, Mn. 311, Mn. 434, Mn. 579, Mn. 615, Mn. 631, Mn. 633, Mn. 634, Mn. 637, Mn. 640, Mn. 641, Mn. 682, Mn. 684, Mn. 692, Mn. 695, Mn. 702, Mn. 704, Mn. 712, Mn. 718, Mn. 757, Mn. 758, Mn. 761, Mn. 779, Mn. 867, Mn. 876, Mn. 894, Mn. 896, Mn. 1019, Mn. 1027, Mn. 1077, Mn. 1126, Şn. 1, Şn. 6, Şn. 67, Şn. 197, Şn. 198, Şn. 306, Şn. 364, Şn. 386, Şn. 404, Şn. 424, Şn. 426, Şn. 460, Şn. 477, Şn. 518, Km. 76, Nn. 104, Nn. 158, Nn. 177, Nn. 214, Nn. 295, Nn. 348, Nn. 386, Nn. 388, 413, Nn. 414, Nn. 430, Nn. 466, Nn. 481, Nn. 482, Nn. 500, Nn. 640, Nn. 684, Nn. 685, Nn. 689, Nn. 692, Nn. 715, Nn. 781, Nn. 832, Nn. 835, Nn. 844, Nn. 844, Nn. 864, Nn. 894, Nn. 908, Nn. 933, Nn. 939, Nn. 941, Nn. 995, Nn. 1011, Nn. 1070, Nn. 1075, Kn. 78, Kn. 97, Kn. 98, D. 3/13, D. 5/6, D. 10/6[9], D. 11/1[14], D. 12/1[2], D. 17/5, D. 20/7, D. 23/9, D. 26/1, D. 41/2, D. 44/6, D. 49/7, D. 57/6, D. 96/6 D. 152/3, D.

157/3, D. 178/4, D. 201/2, D. 202/1, D. 202/2, D. 213/4, D. 217/2

a.+adur D. 157/2, D. 163/2

a.+da Mn. 114, Mn. 688, Mn. 707, Mn. 721, Mn. 732, Şn. 213, Şn. 252, Şn. 416, Km. 76, Nn. 138, Nn. 138, Nn. 493, Nn. 674, Nn. 832, Kn. 49, Kn. 87, Kn. 87, D. 40/7, D. 95/1, D. 163/3, D. 184/3, D. 215/1

a.+dadur Mn. 1057, Nn. 419

a.+daki Şn. 211

a.+dan Mn. 29, Mn. 158, Mn. 279, Mn. 391, Mn. 628, Mn. 632, Mn. 685, Mn. 789, Mn. 1125, Şn. 70, Şn. 147, Mm. 6, Mm. 36, Nn. 39, Nn. 40, Nn. 40, Nn. 118, Nn. 119, Nn. 129, Nn. 133, Nn. 420, Nn. 466, Nn. 467, Nn. 689, Nn. 806, Nn. 810, Nn. 811, Nn. 812, Nn. 812, Nn. 909, Nn. 930, Nn. 994, Nn. 1043, Nn. 1075, Kn. 77, D. 47/4, D. 94/5

a.+dandur Nn. 118

a.+dur Nn. 126

a.+ı Mn. 16, Mn. 42, Mn. 42, Mn. 225, Mn. 232, Mn. 236, Mn. 314, Mn. 418, Mn. 459, Mn. 462, Mn. 551, Mn. 685, Mn. 698, Mn. 706, Mn. 751, Mn. 795, Mn. 804, Mn. 916, Mn. 919, Mn. 1027, Mn. 1096, Mn. 1097, Mn. 1127, Mn. 1135, Mn. 1164, Şn. 24, Şn. 116, Şn. 124, Şn. 290, Şn. 291, Şn. 344, Şn. 407, Şn. 486, Şn. 487, Şn. 488, Şn. 488, Şn. 490, Şn. 519, Km. 39, Nn. 45, Nn. 115, Nn. 121, Nn. 123, Nn. 124, Nn. 125, Nn. 126, Nn. 126, Nn. 126, Nn. 130, Nn. 131, Nn. 132, Nn. 134, Nn. 135, Nn. 136, Nn. 169, Nn. 213, Nn. 384, Nn. 466, Nn. 467, Nn. 467, Nn. 467, Nn. 468, Nn. 468, Nn. 469, Nn. 469, Nn. 470, Nn. 470, Nn. 490, Nn. 540, Nn. 789, Nn. 833, Nn. 970, Nn. 995, Nn. 1015, D. $10/5^{2}$, D. $11/2^{9}$, D. 25/4, D. 36/2, D. 59/6, D. 95/1, D. 198/4

a.+sız Nn. 121, Nn. 123, Nn. 126, Nn. 129, Nn. 134, Kn. 1

a.+uñ Mn. 29, Mn. 101, Mn. 140, Mn. 236, Mn. 237, Mn. 242, Mn. 266, Mn. 310, Mn. 326, Mn. 328, Mn. 359, Mn. 360, Mn. 398, Mn. 417, Mn. 557, Mn. 560, Mn. 664, Mn. 667, Mn. 680, Mn. 683, Mn. 687, Mn. 687, Mn. 689, Mn. 689, Mn. 727, Mn. 728, Mn. 748, Mn. 757, Mn. 764, Mn. 879, Mn. 879, Mn. 976, Mn. 984, Mn. 1016, Mn. 1020, Mn. 1021, Mn. 1060, Mn. 1070, Mn. 1078, Mn. 1116, Mn. 1163, Mn. 1169, Şn. 66, Şn. 100, Şn. 193, Şn. 205, Şn. 293, Şn. 320, Şn. 406, Şn. 408, Şn. 411, Şn. 426, Şn. 489, Şn. 505, Km. 57, Km. 61, Km. 62, Mm. 15, Mm. 39, Mm. 42, Nn. 59, Nn. 119, Nn. 133, Nn. 383, Nn. 467, Nn. 684, Nn. 711, Nn. 796, Nn. 797, Nn. 843, Nn. 893, Nn. 893, Nn. 895, Nn. 896, Nn. 941, Nn. 943, Nn. 974, Nn. 1000, D. 1/18, D. $10/2^{13}$, D. $12/1^{7}$, $12/1^{13}$, D. 17/7, D. 29/4, D. 30/7, D. 31/3, D. 33/6, D. 35/4, D. 36/2, D. 43/5, D. 44/3, D. 47/5, D. 47/6, D. 56/6, D. 65/2, D. 69/6, D. 72/4, D. 78/4, D. 86/3, D. 87/7, D. 87/7, D. 92/6, D. 94/4, D. 94/7, D. 192/2, D. 195/3

a.+uñdur Şn. 76, Nn. 111, Nn. 222

a.+uñla Mn. 549, Mn. 725, Mn. 1069, Şn. 138, Şn. 292, Şn. 357, Şn. 522, Nn. 420, Nn. 423, Nn. 424, Nn. 695, Nn. 942, D. $11/5^{10}$, D. 45/4

a.+uñladur Mn. 344

a.+uñ-çün Mn. 268, Mn. 413, Mn. 641, Mn. 706, Şn. 444, Nn. 189, Nn. 214, Nn. 1047, D. 32/2, D. 35/1, D. 79/9, D. 185/3, D. 238 → çün

a.+uñ-ıla Mn. 30, Şn. 70, Kn. 1, D. 57/3 → ıla
a.+uñ-içün Nn. 278, Nn. 378, Nn. 1040, Kn. 66, D. 12/2[6], D. 30/3 → içün
a.+uñ-içündür Nn. 430 → içün
2. işaret zamiri
k'a.+da Mm. 31, Nn. 858 → ki
k'a.+ı Mn. 335, Nn. 120, D. 12/1[10], D. 152/4 → ki
k'a.+uñ Mn. 1092 → ki
a.+a Mn. 432, Mn. 432
a.+a göre Mn. 455, Mm. 81, Nn. 951, Nn. 969, Nn. 994 → göre
a.+a Mn. 115, Mn. 164, Mn. 266, Mn. 317, Mn. 317, Mn. 319, Mn. 321, Mn. 445, Mn. 445, Mn. 702, Mn. 742, Şn. 15, Şn. 46, Şn. 124, Şn. 465, Şn. 526, Nn. 108, Nn. 122, Nn. 137, Nn. 523, Nn. 551, Nn. 609, D. 41/2
a.+adur Mn. 60
a.+da Mn. 289, Mn. 529, Mn. 530, Mn. 530, Mn. 614, Mn. 817, Mn. 839, Mn. 1064, Mn. 1107, Mn. 1124, Mn. 1135, Şn. 72, Şn. 113, Şn. 212, Şn. 227, Şn. 236, Şn. 247, Şn. 251, Şn. 253, Km. 76, Mm. 5, Mm. 72, Mm. 73, Nn. 72, Nn. 120, Nn. 120, Nn. 122, Nn. 176, Nn. 366, Nn. 387, Nn. 390, Nn. 462, Nn. 514, Nn. 673, Nn. 679, Nn. 705, Nn. 868, D. 11/2[10], D. 40/7, D. 52/5, D. 75/4, D. 196/4, D. 214/1
a.+dadur Nn. 53
a.+dan Mn. 528, Mn. 1064
a.+dandur Nn. 137, Nn. 229, Nn. 460
a.+ı Mn. 327, Mn. 567, Mn. 688, Mn. 731, Mn. 731, Mn. 1168, Mn. 1169, Şn. 201, Şn. 219, Şn. 340, Şn. 358, Şn. 359, Şn. 360, Şn. 456, Şn. 495, Şn. 513, Mm. 31, Mm. 55, Mm. 86, Nn. 116, Nn. 117, Nn. 118, Nn. 118, Nn. 119, Nn. 119, Nn. 120, Nn. 120, Nn. 121, Nn. 121, Nn. 124, Nn. 132, Nn. 343, Nn. 385, Nn. 411, Nn. 465, Nn. 466, Nn. 467, Nn. 797, Nn. 804, Nn. 805, Nn. 1033, Nn. 1082, D. 8/7[7], D. 10/2[13], D. 29/5, D. 41/6, D. 96/5, D. 163/4, D. 169/3
a.+dan
1. *(z.)* ondan sonra
a.+Ø Mn. 774, Mn. 776, Mn. 838, Mn. 1111, Mn. 1124, Şn. 31, Şn. 79, Şn. 86, Şn. 336, Km. 62, Nn. 74, Nn. 432, Nn. 954, Nn. 1067, D. 28/1
a.+Ø berlü D. 31/2 → berlü
a.+Ø berlüdür Nn. 252 → berlü
a.+Ø birü D. 95/2 → birü
a.+dan ṣoñra Mn. 564, Nn. 738 → ṣoñra
2. *(i.)* ondan dolayı, ondan ötürü
a.+Ø Nn. 624, Nn. 865, Nn. 865, Nn. 866, Nn. 934
a.+Ø durur D. 49/2 → dur-
a.+dur D. 73/1

[=574]

añ- hatırlamak, yâd etmek, akla getirmek
a.-a+biledi Mn. 88 → bil-
a.-a durur D. 49/2 → dur-
a.-maġ olmaz D. 229 → ol-
a.-a Şn. 518, Nn. 414, D. 202/4
a.-an Mn. 40
a.-ar Şn. 480, D. 72/1
a.-duġuñdan mı durur D. 66/1 → dur-
a.-ma D. 11/2[2], D. 38/2, D. 174/3
a.-maġ Şn. 48
a.-mañ Mn. 383
a.-maya Km. 37
a.-mazam Nn. 513
a.-uñ Nn. 270
a.-up Mn. 1066, Nn. 448

[=20]

ān *Far.*
1. *(i.)* cazibe, güzelliğe karşı duyulan ilgi
ā.+Ø Nn. 122, Nn. 125, D. 36/2
ā.+ı D. 36/2
2. *(s.)* "şu" işaret sıfatı
ā.+Ø Mn. 255
[=5]

ana *(i.)* anne, valide
a.+Ø D. 43/5
a.+cuġum Şn. 259
a.+dan Şn. 8, Nn. 11, D. 9/1[12], D. 139/1
a.+sı D. 100/5
a.+sın Şn. 313, D. 11/4[9]
a.+sından Şn. 313
a.+sını Şn. 314
a.+sınuñ Nn. 1074
[=12]

ʿanā *Ar. (i.)* meşakkat, güçlük
ʿa.+Ø gösterene Mn. 161 → göster
[=1]

ʿanber *Ar. (i.)* güzel koku
ʿa.+Ø Nn. 306, D. 27/5, D. 63/2, D. 138/2
[=4]

ʿanber-āgende *Ar.+Far. (s.)* güzel koku ile dolmuş
ʿa.+Ø D. 61/6
[=1]

ʿanber-āsā *Ar.+Far. (s.)* anber gibi güzel kokan
ʿa.+Ø D. 114/2
bād-ı nesīm-i ʿa.+Ø D. 2/1 → bād, nesīm
[=2]

ʿanber-efşān *Ar.+Far. (s.)* güzel kokular saçan
ʿa.+Ø eyledi Nn. 144 → eyle-
[=1]

ʿanberīn *Ar.+Far. (s.)* amber gibi güzel kokan
ʿa.+Ø D. 10/3[7], D. 65/4
[=2]

ʿanber-pāş *Ar.+Far. (s.)* amber, güzel koku saçan
ʿa.+Ø D. 62/2
[=1]

ʿanber-sā *Ar.+Far. (s.)* amber gibi güzel kokan
ʿa.+Ø Nn. 837
[=1]

anca *(z.)* bu miktar, bu kadar, en çok
a.+Ø Mn. 302, Mn. 672, Şn. 445, D. 95/4
[=4]

ancaḳ *(z.)*
1. yalnızca, yalnız, sadece
a.+Ø Mn. 60, Mn. 95, Nn. 759, D. 139/3, D. 229
2. lakin, ama, yalnız
a.+Ø Mn. 148, Mn. 535, Nn. 806, D. 65/2
[=9]

ancılayın *(z.)* onun gibi, o kadar, öyle
a.+Ø Şn. 428
[=1]

and *(i.)* yemin
a.+Ø içer … başuña D. 105/4 → iç-, baş
[=1]

andaḳ/-ġ *(z.)* o anda, derhal, hemen
a.+ı Km. 74
[=1]

ʿandelīb *Ar. (i.)* bülbül
ʿa.+Ø Şn. 354

ʿa.-i bez̠le-gūyam Nn. 576 → bez̠le-gū
ʿa.+e Nn. 93
[=3]

añıl- hatırlanmak, kendisinden söz edilmek
a.-ıcaḳ Nn. 713
[=1]

ʿanīd *Ar. (s.)* çok inatçı
ʿa.+Ø Şn. 312
[=1]

ʿanḳā *Ar. (i.)* ismi olup cismi olmayan bir kuş, zümrüdüanka kuşu
ʿa.-yı ʿaşḳ D. 51/5 → ʿaşḳ
ʿa.-yı Ḳāf-ı ḳurbet-i Hū Mn. 1100 → Ḳāf, ḳurbet, Hū
[=2]

ʿanḳā-ṣafīr *Ar. (s.)* sesi anka kuşuna benzeyen
ʿa.+Ø Kn. 12
[=1]

añla- anlamak, kavramak, sezmek, farkına varmak
a.-Ø Mn. 376
a.-duġınca D. 86/4
a.-gil Nn. 629
a.-maz Nn. 390
a.-r D. 229
a.-yup Nn. 406, Kn. 85
[=7]

anlar *(zm.)* üçüncü çokluk şahıs zamiri
a.+Ø Şn. 498, Nn. 124, Nn. 809, Nn. 831, D. 196/2
a.+ a Mn. 521, Mn. 718, Km. 59, Nn. 391, Nn. 809, Nn. 811, Nn. 811, Nn. 812, Nn. 817, Nn. 817, D. 13/5[4]
a.+ dan D. 133/4
a.+ı Nn. 802, D. 46/6
a.+uñ Mn. 1067, Km. 48, Nn. 801, Nn. 815, Nn. 830, Nn. 830, Nn. 831, Nn. 1062
[=27]

añsuzın *(z.)* beklenmedik bir sırada, birdenbire, aniden
a.+Ø Mn. 955, Mn. 963
[=2]

apar- alıp götürmek, götürmek, alıp kaçmak
a.-Ø Mn. 555, D. 240
a.-maz-idi D. 3/19 → i-
a.-dı Mn. 550, Mn. 551, Mn. 562, Mn. 965, Mn. 966, Şn. 301, D. 66/9
a.-ma Mn. 998
a.-masam Mn. 722
a.-sam Mn. 722
a.-sun Mn. 946, Mn. 948
a.-up D. 19/4
[=16]

aparmaduḳ *(s.)* yağma edilmemiş, alınıp götürülmemiş
D. 45/3
[=1]

ar- yorgun düşmek, yorulmak, güçsüz kalmak
a.-ınca Mn. 671
[=1]

ʿār *Ar. (i.)* utanma duygusu, hayâ, hicap, utanç
ʿā.+Ø idenüm Şn. 165 → it-
beste-yi ʿā.+Ø D. 9/7[8] → beste
ʿā.+dur Nn. 354, D. 197
ʿā.+ı Mn. 844, D. 9/7[7], D. 191/3
[=7]

ara-
1. araştırmak, incelemek
a.-Ø Mn. 583

2. birini veya bir şeyi bulmak için araştırmak
a.-Ø Mn. 831
a.-yasıdur D. 33/4
a.-yup Mn. 830
[=4]

ara/-e *(i.)*
1. mesafe, açıklık, boşluk, aralık
girmeyem … arasına Şn. 202 → gir-
a.+sını Mn. 18
2. kişiler arasındaki ilişki, yakınlık
a.+da Şn. 454, Nn. 737
a.+muzda Mn. 772
a.+sında Mn. 921, Mn. 1067, Mn. 1076
3. yer, mahal, mevki, mekân
a.+da Mn. 1058, Mn. 1123, Şn. 248, Şn. 278, Şn. 501, Mm. 58, Nn. 748, Kn. 89, D. 55/3
a.+lerden D. 77/6
a.+ya Mn. 1051
a.+yı Nn. 332
4. toplu nesne veya kişilerin içi
dirdi bir a.+ya D. 110/2 → dir-, bir
a.+da Mm. 57, Nn. 975
a.+dan Nn. 737
a.+sına Nn. 163
a.+sında Nn. 1029, D. 9/5[13], D. 10/7[9], D. 97/3
a.+sından D. 73/7
5. ara yer: ara, ortalık, orta
a.+Ø yirde Nn. 111, Nn. 404, Nn. 610, Nn. 1022, Kn. 63, Kn. 65, D. 11/1[10] → yir
a.+Ø yirden Mn. 212 → yir
6. bir arada: toplu olarak, hep beraber
bir a.+da Mn. 272, Mn. 565, Mn. 693, Mn. 813, Mn. 877, Şn. 497 → bir
7. bu arada: bu süre içinde, bir olay esnasında
bu a.+da Mn. 637, Mn. 1040, Şn. 118 → bu
[=47]

aracı *(s.)* uzlaştırıcı
a.+Ø olan Şn. 454 → ol-
[=1]

ʿarak̟ *Ar. (i.)* rakı
ʿa.+ı D. 10/4[8]
[=1]

ārām *Far. (i.)* rahat, huzur
ā.+Ø D. 38/5
ā.+uñı D. 155/4
[=2]

ʿarʿar *Ar. (i.)* ardıç ağacı
ʿa.+Ø D. 135/2
[=1]

araş- birlikte aramak
a.-Ø D. 45/4
[=1]

ʿarażʾ *Ar. (i.)* madde âlemine ait şeyler, mal mülk
ʿa.+Ø Şn. 168
[=1]

ard
1. *(z.)* arkadan, geriden
a.+ca Şn. 504
2. *(z.)* hemen ardından, arkasından, peşinden
a.+ınca Mn. 808, Mn. 901
3. *(i.)* arka taraf
a.+ına düşer Şn. 505 → düş-
düşdi a.+ına Şn. 293 → düş-
düşdüñ a.+ına Mn. 482 → düş-
düşüben a.+ına Mn. 734 → düş-
[=7]

arı *(s.)* temiz, pak

a.+Ø Şn. 428
olmasa … a.+Ø Mn. 439 → ol-
a.+ca Mn. 574
a.+sız Mn. 440
[=4]

arıḳlat- zayıflatmak, cılız duruma düşürmek
a.-Ø D. 8/7[6]
[=1]

arın- sıyrılmak, açılmak, kurtulmak
a.-ur D. 91/5
[=1]

arıt-/-d-
1. içindeki yabancı maddeleri gidermek, saf hâle getirmek, arındırmak
a.-Ø Mn. 94, D. 33/4
2. vicdanını manevi sıkıntı veren rahatsızlıklardan kurtarmak
a.-up Mn. 189, Mn. 210
[=4]

ʿārıż *Ar. (i.)* yanak
ʿā.-ı zībāña D. 68/4 → zībā
[=1]

ārī *Far. (e.)* evet
ā.+Ø Nn. 220
[=1]

ʿārif *Ar. (i.)*
1. bilgilerin en üstünü olan "Allah'ı bilme" konusunda bilgi sahibi ve büyük bir olgunluğa erişmiş olan
ʿā.+Ø Mn. 484, Şn. 397, Mm. 36, Nn. 424, Nn. 424, D. 88/3
ʿā.+Ø-em D. 64/5
ʿā.+ler D. 229
ʿā.+lerüñ D. 229
ʿā.-i Ḫudā-bīn D. 79/1 → Ḫudā-bīn
2. sezgi ve anlayış sahibi, bilgili, deneyimli
ʿā.-i esrār Şn. 10 → esrār
[=11]

arḳa *(i.)* sırt
alup a.+sına Mn. 562 → al-
a.+mda Mn. 722
a.+ña Mn. 508
a.+ñı Şn. 32
a.+sını Şn. 300
[=5]

armaġan *(i.)* ödül, mükafat, lütuf, ihsan
a.+ı D. 10/5[10]
[=1]

arslan *(i.)*
Tanrı'nın arslanı: Hz. Ali
Tañrınuñ a.+ı Mn. 620 → Tañrı
[=1]

ʿarş *Ar. (i.)* mahiyeti insanlarca kesin olarak bilinmeyen, Allah'ın kudret ve azametinin tecelli ettiği dokuzuncu kat gök
ʿa.+Ø D. 79/8
ʿa.-ı Raḥmān D. 124/4 → Raḥmān
ʿa.-ıla Şn. 409 → ıla
[=3]

art-
1. çoğalmak, ziyade olmak
a.-ar D. 43/4, D. 66/3
a.-ubanı Şn. 432
a.-updur D. 73/1
a.-urdı Mn. 1045, D. 168/1
2. üstün tutmak
a.-urur Mn. 739
[=7]

artuḳ
1. *(s.)* üstün, faziletli
a.+Ø D. 46/4
a.+dur Mn. 670

2. *(e.)* bundan sonra, bundan itibaren
a.+Ø Şn. 204
3. *(s.)* sayıca fazla, pek çok, artık
a.+dur Kn. 6, D. 70/5
[=5]

ʿarūs *Ar. (i.)* düğün
ʿa.+Ø Nn. 197
ʿa.-ı cāmı D. 10/2[11] → cām
[=2]

arż$_1$ *Ar. (i.)* yer yüzü, dünya
a.+Ø Şn. 72, D. 57/6, D. 79/9
a.-ı cismüñ Nn. 649 → cism
[=4]

ʿarż$_2$ *Ar. (i.)*
1. sunma
ʿa.+Ø eyledi Mn. 814, D. 47/4 → eyle-
ʿa.+Ø idince Mn. 634 → it-
ʿa.+Ø idüp Mn. 967 → it-
ʿa.+Ø … ḳılayın Şn. 93 → ḳıl-
ʿa.-ı ḥācāt Mn. 2, Mn. 1002, Nn. 852 → ḥācāt
ʿa.-ı ḥācāt eyleyüp Nn. 668 → ḥācāt, eyle-
eyleyem … ʿa.-ı ḥācāt Mn. 1 → eyle-, ḥācāt
eyleyüp … ʿa.-ı ḥācāt Mn. 566 → eyle-, ḥācāt
2. genişlik, en
ʿa.+ına Mn. 918
[=12]

ārzū *Far. (i.)* dilek, istek, heves
ā.+muz D. 12/2[7]
ā.+sı D. 80/6, D. 176/3
ā.+yı D. 12/2[8], D. 67/5
[=5]

aṣ-
1. bir nesneyi bir yere aşağı doğru sarkacak şekilde takmak, bağlamak
a.-Ø Mn. 1169
a.-am Nn. 289
a.-ar Mn. 1139, Mn. 1141, D. 28/4
a.-mış Mn. 822, Mn. 822, Mn. 1132, Şn. 239
2. idam etmek
a.-arlar D. 28/4
[=10]

ʿaṣā *Ar. (i.)* hükümdarların, din adamlarının, kumandanların ellerinde tuttukları otorite sembolü değnek
ʿa.-yı āhenīn D. 69/2 → āhenīn
ʿa.+sı Şn. 23, D. 3/5
ʿa.+yı D. 10/1[3]
[=4]

āsān *Far. (s.)* kolay
ā.+Ø olur Nn. 715 → ol-
[=1]

āsānlıḳ/-ġ *Far.+T. (i.)* kolaylık
ā.+la D. 8/5[13]
[=1]

āṡār *Ar. (i.)* eserler
ā.+ın D. 3/15
[=1]

āsāyiş *Far. (i.)* dinlenme hâli, sükunet
ā.+Ø Mn. 701
ā.+i Nn. 452
[=2]

ʿases *Ar. (i.)* gece bekçisi
ʿa.+Ø D. 2/9
[=1]

aṣfiyā *Ar. (i.)* içi saf ve temiz olanlar
ġavṡ-ı a.+Ø Mm. 59 → ġavṡ
ḫıyār-ı a.+Ø Mn. 1102 → ḫıyār
maḳṣūd-ı a.+Ø-sun D. 79/3 → maḳṣūd
server-i tāc-ı a.+Ø D. 15/1 → server, tāc

[=4]

aṣḥāb *Ar. (i.)* Peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler
a.+Ø Mn. 543, D. 10/7[9]
a.-çün Km. 57 → çün
ḥasret-i a.+Ø iken Şn. 101 → ḥasret, i-
a.+ına D. 17/7
a.+ınuñ Nn. 911
[=6]

aṣıl-
1. idam edilmek
a.-asun Mn. 281
a.-dı Mn. 241
2. bağlanmak, iliştirilmek, sallandırılmak
a.-mış Mn. 821
[=3]

ʿāṣī *Ar. (s.)* isyan eden, günahkâr
nefs-i ʿā.+Ø Mn. 79 → nefs
[=1]

aṣl *Ar. (i.)* bir şeyin bizzat kendisi, soy, nesep
a.+Ø Mn. 104
a.-ile Kn. 8 → ile
a.+ı Mn. 439
a.+ın D. 239
a.+ına Kn. 51
a.+uñı Mn. 1136
[=6]

aṣl u faṣl *Ar. (i.)* gerçek, doğru
a.+uñı Mn. 1136
[=1]

aṣlā *Ar. (z.)* hiçbir zaman, ebediyen
a.+Ø Mn. 394, Mn. 399, Mn. 404, Nn. 724
[=4]

āsmān *Far. (i.)* gök, sema, cennet
ā.+Ø Nn. 333, D. 68/6
ā.-ı daʿvetüñ D. 64/9 → daʿvet
mis̱l-i ā.+ı D. 10/5[12] → mis̱l
nerdübān-ı ā.+dur Mm. 40 → nerdübān
ā.+da D. 51/5
ā.+ı D. 61/7
ā.+uñ Mn. 299
[=8]

āsmān-ḳadr *Far.+Ar. (i.)* gökyüzü derecesi
ā.+Ø Nn. 791
[=1]

ʿaṣr *Ar.*
1. *(i.)* yüzyıl, asır
mest-i ʿa.+Ø-am Kn. 11 → mest
2. *(i.)* ikindi vakti
ʿa.+ı D. 11/5[16]
[=2]

āstīn *Far. (i.)* giyecek kolu, yen
ā.+üñde D. 129/1
[=1]

aş-
1. belirli bir miktarı geçmek, taşmak
a.-dı D. 73/2
2. yüksekte bulunan bir engeli geçmek
a.-up Nn. 426
3. *(yf.)* ḥadden aş-: kurallarla belirlenmiş bir davranışı aşırılığa vardırmak, sınırı geçmek
ḥadden a.-a Mn. 1075 → ḥadd
ḥadden a.-uban Şn. 432 → ḥadd
[=4]

aş *(i.)*
1. bulgur pilavı
a.+Ø Mn. 470, Şn. 71
2. pişirilerek hazırlanan yemek

a.+ı Mn. 536, Mn. 971
a.+um D. 81/5
[=5]

aşçı *(i.)* mesleği yemek pişirmek olan kimse
a.+nuñ Mn. 970
[=1]

ʿāşıḳ *Ar. (s.)* aşırı seven kimse, tutkun
ʿā.+Ø Şn. 164, Nn. 480, Nn. 481, Nn. 713, Nn. 716, Nn. 782, Nn. 783, Nn. 935, Kn. 72, D. 44/4, D. 55/5, D. 56/6, D. 57/4, D. 69/1, D. 190/1, D. 197/3
ʿā.+Ø ol Nn. 476, Nn. 504, Nn. 725, Nn. 728, Nn. 822, D. 46/5, D. 73/6 → ol-
ʿā.+Ø ola Nn. 479 → ol-
ʿā.+Ø olagör D. 71/5 → ol-, gör-
ʿā.+Ø olan Nn. 215, D. 1/7, D. 29/2, D. 69/2, D. 73/6, D. 217/1 → ol-
ʿā.+Ø olanlara Şn. 15 → ol-
ʿā.+Ø olaydı Nn. 501 → ol-
ʿā.+Ø oldı Nn. 135 → ol-
ʿā.+Ø olmayınca Nn. 724 → ol-
ʿā.+Ø olup Nn. 482, Nn. 483, D. 41/3 → ol-
ʿā.-ı cānbāz Nn. 711 → cānbāz
ʿā.-ı dīvāne Şn. 123, D. 50/4 → dīvāne
ʿā.-ı ḫarābātī D. 11/3[15] → ḫarābātī
ʿā.-ı miskīne Nn. 300 → miskīn
ʿā.-ı miskīnidür Mm. 47 → miskīn
ʿā.-ı ṣādıḳ D. 8/4[8] → ṣādıḳ
ʿā.-ı ṣādıḳlar Nn. 770 → ṣādıḳ
ʿā.-ı ṣādıḳlara Mm. 15 → ṣādıḳ
ʿā.-ı şūrīde-ḥāl Şn. 124 → şūrīde-ḥāl
ʿā.-ı ümmü'l-feżāʾil Mn. 1028 → ümmü'l-feżāʾil
ʿā.-içün D. 53/3 → içün
ʿā.+Ø idi Nn. 784 → i-
ʿā.-iseñ Nn. 723, D. 8/3[8] → i-
ʿaşḳ-ı ʿā.+Ø D. 66/4 → ʿaşḳ
çeşm-i ʿā.+dan D. 57/1 → çeşm
duʿā-yı ā.+Ø D. 19/6 → duʿā
olursa … ʿā.+Ø Nn. 543 → ol-
ʿā.+a Şn. 116, Nn. 484, Nn. 825, Nn. 934, D. 51/4, D. 66/8, D. 72/4, D. 217/1
ʿā.+am Nn. 109, Nn. 565
ʿā.+da Nn. 173
ʿā.+dur Nn. 658, D. 1/7
ʿā.+ı Mm. 52, Nn. 79, Nn. 820, Nn. 849, D. 190/2
ʿā.+ıdur Nn. 181, Nn. 181
ʿā.+lar Nn. 774
ʿā.+ları D. 191/1
ʿā.+laruñ Km. 65
ʿā.+um Şn. 192
ʿā.+umı Şn. 177
ʿā.+uñ Şn. 115, Şn. 115, Nn. 96, Nn. 484, Nn. 827, D. 12/3[10], D. 33/2, D. 36/1
ʿā.+uñam Şn. 29
ʿā.+uñdur D. 1/18
ʿā.+uñuñ D. 50/1
[=93]

ʿāşıḳāne *Ar.+Far. (s.)* âşığa yakışır bir biçimde, âşıkçasına
ʿā.+Ø Nn. 537, Nn. 992
[=2]

ʿāşıḳlıḳ/-ġ *Ar.+T. (i.)* âşık olma durumu
ʿā.+Ø Nn. 544, Nn. 820
[=2]

āşikār *Far.*
1. *(z.)* açık bir şekilde, gizlemeden, açıkça
ā.+Ø Nn. 749
2. *(s.)* belli, açık
ider ā.+Ø Nn. 453 → it-
oldum ā.+Ø Nn. 394 → ol-

[=3]

āşikāre *Far. (z.)* açıkça, belli ederek
ā.+Ø itdügi D. 213/2 → it-
olup … ā.+Ø Nn. 1032 → ol-
[=2]

āşinā *Far. (s.)* bilgisi olan, bilen
olubanı … ā.+Ø D. 15/7 → ol-
ā.+sı D. 58/1
[=2]

āşiyān *Far. (i.)* ev, bark, yuva
ā.+Ø D. 51/5
ā.-ı maḥber Kn. 34 → maḥber
[=2]

ʿaşḳ *Ar. (i.)*
1. sevgi, Allah sevgisi
ʿa.+Ø Mn. 187, Mn. 371, Şn. 114, Şn. 120, Şn. 134, Şn. 183, Km. 66, Nn. 60, Nn. 214, Nn. 222, Nn. 237, Nn. 238, Nn. 238, Nn. 238, Nn. 240, Nn. 242, Nn. 256, Nn. 261, Nn. 267, Nn. 268, Nn. 268, Nn. 278, Nn. 478, Nn. 484, Nn. 499, Nn. 500, Nn. 504, Nn. 505, Nn. 510, Nn. 514, Nn. 519, Nn. 523, Nn. 524, Nn. 530, Nn. 531, Nn. 531, Nn. 532, Nn. 539, Nn. 540, Nn. 541, Nn. 549, Nn. 550, Nn. 551, Nn. 552, Nn. 555, Nn. 556, Nn. 755, Nn. 782, Nn. 817, Nn. 820, Nn. 821, Nn. 823, Nn. 824, Nn. 825, Nn. 825, Nn. 826, Nn. 928, Nn. 929, Nn. 930, Nn. 930, Nn. 935, Nn. 936, Nn. 1025, Nn. 1064, D. 9/6[12], D. 9/7[1], D. 9/7[5], D. 11/1[9], D. 11/5[8], D. 12/3[10], D. 25/6, D. 29/2, D. 33/2, D. 38/4, D. 46/5, D. 50/1, D. 50/2, D. 50/3, D. 50/4, D. 50/5, D. 50/7, D. 56/5, D. 62/5, D. 65/5, D. 69/2, D. 71/5, D. 81/1, D. 95/2, D. 190/1, D. 193/1, D. 198/3
ʿa.-ı ʿāşıḳ D. 66/4 → ʿāşıḳ
ʿa.-ı bī-pāyānı D. 36/7 → bī-pāyān
ʿa.-ı Ġanī Nn. 922 → Ġanī
ʿa.-ı Ḥaḳḳ-ile Nn. 714 → Ḥaḳ[k], ile
ʿa.-ı Ḥaḳḳla Nn. 897 → Ḥaḳḳ
ʿa.-ı Ḫālıḳ Nn. 472 → Ḫālıḳ
ʿa.-ı Ḫudā Nn. 888 → Ḫudā
ʿa.-ı maḫlūḳ Nn. 472 → maḫlūḳ
ʿa.-ı maʿşūḳ-ı beḳānuñ Nn. 849 → maʿşūḳ, beḳā
ʿa.-ı müfred Nn. 354 → müfred
ʿa.-ile Mn. 495, Nn. 6, Nn. 294, Nn. 658, Nn. 820, Nn. 983, Nn. 991, Nn. 1001, D. 9/6[6], D. 12/3[7], D. 217/1 → ile
ʿa.+Ø imiş Nn. 266 → i-
ʿa.+uñ durur D. 31/3 → dur-
ʿa.+un-ıla Şn. 50 → ıla
ʿanḳā-yı ʿa.+Ø D. 51/5 → ʿanḳā
āteş-i ʿa.-ile D. 36/1, D. 44/7→ āteş, ile
āteş-i ʿa.+uñ-ile D. 92/4 → āteş, ile
ʿayn-ı ʿa.+Ø Nn. 270, Nn. 271, Nn. 271, Nn. 515, Nn. 818 → ʿayn
ʿayn-ı ʿa.+a Nn. 784 → ʿayn
ʿayn-ı ʿa.+ı Nn. 516 → ʿayn
ʿayn-ı ʿa.+Ø-am Nn. 107, Nn. 270, Nn. 270 → ʿayn
ʿayn-ı ʿa.+uñ Nn. 783 → ʿayn
bār-ı ʿa.+uñ D. 57/6 → bār
bende-yi ʿa.+Ø Nn. 520 → bende
cām-ı ʿa.+ı D. 235 → cām
cām-ı ʿa.+uñ D. 57/2 → cām
cevher-i ʿa.+Ø D. 9/6[10] → cevher
dāġ-ı ʿa.+Ø Nn. 933 → dāġ
dāne-yi sīmurġ-ı ʿa.+Ø Nn. 554 → dāne, sīmurġ
daʿvā-yı ʿa.-ı İlāhī Nn. 1013 → daʿvā, İlāhī
deşt-i ʿa.+Ø Nn. 933 → deşt
dürdī-keş-i meyḫāne-yi ʿa.+Ø D. 99/3 → dürdī-keş, meyḫāne

düşdi ʿa.+Ø odı Nn. 260 → düş-, od
düşüben ʿa.+Ø odına Mn. 192 → düş-, od
envār-ı ʿa.+Ø Nn. 828 → envār
ġam-ı ʿa.+Ø D. 41/2 → ġam
ġammāz-ı ʿa.+Ø D. 66/4 → ġammāz
ġarīḳ-i baḥr-ı ʿa.+Ø Mn. 518 → ġarīḳ, baḥr
ġavġā-yı ʿa.+Ø D. 51/1 → ġavġā
ḥadīs̱-i ʿa.+ı Nn. 537 → ḥadīs̱
ḫamr-ı ʿa.+ı Nn. 246 → ḫamr
ḥayrān-ı ʿa.+Ø Nn. 931 → ḥayrān
idüp perestiş-i ʿa.+Ø D. 55/5 → it-, perestiş
ḳāf-ı ʿa.+ı Nn. 513 → ḳāf
ḳāmet-i bālā-yı ʿa.+Ø D. 51/4 → ḳāmet, bālā
kātib-i ʿa.+uñ D. 66/7 → kātib
kehrübā-yı ʿa.-ı ḫırmen-sūzuñ D. 64/6 → kehrübā, ḫırmen-sūz
keştī-yi deryā-yı ʿa.+Ø D. 51/2 → keştī, deryā
māye-yi ʿa.+la D. 9/6[1] → māye
Mecnūn-ı ʿa.+Ø Nn. 135 → Mecnūn
mest-i ʿa.+Ø Nn. 927, Nn. 931 → mest
mevlā-yı ʿa.+Ø D. 51/7 → mevlā
mey-i ʿa.-ile Mn. 388 → mey, ile
micmer-i ʿa.+a Nn. 294 → micmer
murġ-ı ʿa.+a D. 40/2 → murġ
muṭrib-i ʿa.+Ø D. 4/10 → muṭrib
muṭrib-i ʿa.+ı Nn. 99 → muṭrib
mürīd-i ʿa.+Ø Nn. 485 → mürīd
nālān-ı ʿa.+Ø Nn. 932 → nālān
nār-ı ʿa.+Ø Nn. 828 → nār
nār-ı ʿa.+uñ Nn. 823, Nn. 824, Nn. 827 → nār
nāyī-yi ʿa.+Ø D. 49/6 → nāyī
neheng-i ʿa.+a Mn. 1080 → neheng
nūr-ı ʿa.+uñla Nn. 507 → nūr
oluban meftūn-ı ʿa.+Ø Nn. 135 → ol-, meftūn
pāy-ı ʿa.+Ø D. 51/3 → pā[y]
pāy-ı ʿa.+a Nn. 579 → pā[y]
rāz-ı ʿa.+ı D. 44/2, D. 45/5 → rāz
reh-i ʿa.+uñda D. 219/3 → reh
sergerdān-ı ʿa.+Ø Nn. 931 → sergerdān
sevdā-yı ʿa.+Ø D. 51/1 → sevdā
ṣıḥḥat-ı ʿa.+a D. 66/6 → ṣıḥḥat
sırr-ı ʿa.+ı Nn. 508, Nn. 925, Nn. 938 → sırr
sīmurġ-ı ʿa.+Ø Nn. 554 → sīmurġ
ṣūret-i zībā-yı ʿa.+Ø D. 51/6 → ṣūret, zībā
sūzān-ı ʿa.+Ø Nn. 932 → sūzān
şarāb-ı ʿa.+ı Mn. 525 → şarāb
şeh-i ʿa.+a D. 9/7[2] → şeh
şehr-i ʿa.+Ø Nn. 553 → şehr
şehr-i ʿa.+ı Nn. 511 → şehr
şerʿ-i ʿa.-ıla D. 11/4[10] → şerʿ, ıla
şermende-yi ʿa.+Ø Nn. 520 → şermende
şevḳ-i ʿa.+a D. 69/5 → şevḳ
şevket-i ʿa.+Ø D. 54/6 → şevket
ṭaġ-ı ʿa.+Ø Nn. 933 → ṭaġ
tarīk-i ʿa.+a D. 97/1 → tarīk
terk-i ʿa.-ı bī-raḥma D. 96/4 → terk, bī-raḥm
Türk-i ʿa.+Ø D. 98/2 → Türk
zebūr-ı ʿa.+ı Nn. 538 → zebūr
zeyn-i ʿa.+Ø Nn. 818 → zeyn

ʿa.+a Mn. 989, Nn. 87, Nn. 159, Nn. 241, Nn. 518, Nn. 520, Nn. 521, Nn. 521, Nn. 522, Nn. 532, Nn. 540, Nn. 854, Nn. 928, D. 12/3[7], D. 13/4[1], D. 30/4, D. 95/5, D. 190/2

ʿa.+da Nn. 488, Nn. 488

ʿa.+dan Nn. 236, Nn. 301, Nn. 489, Nn. 535
ʿa.+dur Nn. 12, Nn. 111, Nn. 471, Nn. 726, Nn. 934
ʿa.+ı Mn. 538, Nn. 38, Nn. 49, Nn. 97, Nn. 157, Nn. 159, Nn. 235, Nn. 477, Nn. 477, Nn. 508, Nn. 517, Nn. 528, Nn. 528, Nn. 534, Nn. 755, Nn. 822, Nn. 923, Nn. 927, Nn. 936, D. 9/6[3], D. 9/6[4], D. 51/3, D. 69/1, D. 94/5
ʿa.+ın Nn. 479
ʿa.+ına D. 1/18
ʿa.+ında D. 23/7, D. 43/5, D. 66/8, D. 81/5
ʿa.+ından Mn. 538
ʿa.+ını Mn. 537, Mn. 537, Mn. 538
ʿa.+ınuñ Mm. 49
ʿa.+la Mn. 373, Şn. 109, Şn. 133, Şn. 135, Şn. 340, Şn. 418, Nn. 17, Nn. 59, Nn. 200, Nn. 470, Nn. 504, Nn. 578, Nn. 694, Nn. 852, D. 8/5[6], D. 9/7[13], D. 11/3[14], D. 40/3, D. 50/6, D. 74/7, D. 198/1
ʿa.+Ø-mış D. 191/1, D. 192/1, D. 194/4
ʿa.+um Nn. 674
ʿa.+uñ Nn. 479, Nn. 497, Nn. 502, Nn. 512, Nn. 512, Nn. 517, Nn. 519, Nn. 525, Nn. 529, Nn. 529, Nn. 536, Nn. 553, Nn. 555, Nn. 862, Nn. 926, Nn. 936, Nn. 998, D. 1/7, D. 9/7[4], D. 29/5, D. 31/2, D. 31/4, D. 33/7, D. 37/1, D. 40/5, D. 41/1, D. 55/6, D. 77/3, D. 94/5, D. 100/4, D. 145/3, D. 194/1, D. 195/1, D. 196/1, D. 196/3, D. 197/2
ʿa.+uñda D. 78/1
ʿa.+uñı D. 81/7
ʿa.+uñla Mn. 60, Şn. 49, D. 146/1
ʿa.+uñuñ D. 28/2, D. 83/1, D. 93/6

2. ʿaşḳ-ı mecāz: beşeri aşk
ʿa.-ı mecāzı Nn. 486 → mecāz

[=338]

ʿaşḳ-bāz *Ar.+Far. (s.)* aşkla oynayan, yalandan âşık görünen
ʿa.+ı Nn. 486, Nn. 530
ʿa.+ınuñ D. 56/6

[=3]

ʿaşḳlu *Ar.+T. (s.)* Aşk içinde, sevgi dolu
ʿa.+dur Nn. 278

[=1]

ʿaşḳ-perest *Ar.+Far. (s.)* aşkında aşırıya kaçan, aşk delisi
Rūşenī-yi ʿa.+üñ D. 95/7 → Rūşenī

[=1]

ʿaşḳ-perver *Ar.+Far. (s.)* aşkı besleyen, aşkı artıran
şeyḫ-i ʿa.+Ø Nn. 485 → şeyḫ

[=1]

ʿaşḳsuz *Ar.+T. (s.)* aşk sahibi olmayan
ʿa.+Ø Nn. 354, Nn. 475, Nn. 503, Nn. 726, D. 8/5[5]

[=5]

ʿaşḳsuzlık *Ar.+T. (i.)* aşksız olma durumu
ʿa.+Ø Nn. 498

[=1]

aşla- katmak, karıştırmak
a.-r Mn. 166

[=1]

āşnā *Far. (i.)* tanıdık, dost, aşina
ā.+yı Mn. 1051

[=1]

āştī *Far. (i.)* barış, barışıklık, sulh
ā.-yi maḥż Kn. 86 → maḥż

[=1]

āşūb *Far. (i.)* kargaşa, karışıklık

ser-i fitne-yi ā.+Ø D. 23/2 → ser, fitne
ā.+dan D. 70/3
ā.+dur D. 25/5
[=3]

aşur- bir nesneyi yüksek bir şeyin üstünden öte yana geçirmek
a.-an D. 192/2
a.-masañ D. 69/7
a.-sa D. 72/4
[=3]

āşüfte *Far. (s.)*
1. şaşkın, kendinden geçmiş, delice sevgi yüzünden perişan olmuş
ā.+Ø D. 43/6
ā.+Ø ḳılanı D. 10/7[7] → ḳıl-
ā.+Ø oldı Mn. 597 → ol-
ā.+Ø olup Mn. 339 → ol-
ā.-yi kākül-i nigāruz D. 9/5[2] → kākül, nigār
ā.-yi şām D. 9/7[12] → şām
ā.+ce Şn. 514
ā.+ler Nn. 763
ā.+mi Nn. 706
ā.+[y]em Nn. 588
2. havalı, çekici, fettan
ā.+dür Mm. 35
[=11]

āşüfte-figār *Far.+Ar. (s.)* yaralanmış, müteessir olmuş, çıldırmış
ā.+Ø Mn. 366
[=1]

āşüfte-ḥāl *Far.+Ar. (s.)* ızdırap çeken, şaşan, divane olan
ā.+Ø D. 86/7
[=1]

āşüftelik *Far.+T. (i.)* aşk sebebiyle aklı başından gitmiş olma hâli
ā.+Ø Nn. 239
[=1]

at-/-d-
ḳadem ad-: yürümek
ḳadem … a.-arsun Mn. 677 → ḳadem
ḳadem … a.-madı Nn. 846 → ḳadem
[=2]

at- bir nesneyi elden bırakıp boşluğa, ileriye doğru fırlatmak
a.-ar Nn. 516
a.-arlar Nn. 514
a.-dı D. 44/4, D. 91/4
a.-duġuñca D. 84/3
a.-dum D. 44/4
a.-up D. 59/2
[=7]

at *(i.)* binek, yük ve çeki hayvanı olarak kullanılan ortalama otuz yıl ömürlü, memeli, tek toynaklı, evcil ve otçul hayvan
a.+ına Şn. 440
[=1]

ata *(i.)* baba, cet
a.+Ø D. 43/5
a.+cuġum Şn. 259
a.+dan Nn. 11
a.+laruñ D. 8/3[1]
a.+sı Mn. 586, Mn. 962, D. 100/5
a.+sına Mn. 963
[=8]

ʿaṭā *Ar. (i.)* verme, veriş, ihsan, bağışlama
ʿa.+Ø Şn. 119
ʿa.+Ø itdi Nn. 1057 → it-
ʿa.+Ø ḳıl Mn. 66 → ḳıl-
idem … ʿa.+lar Şn. 470
itmişdüñ ʿa.+Ø D. 60/3 → it-
ʿa.+dur Nn. 530

ʿa.+nuñ Mn. 182

[=7]

ʿaṭaş *Ar. (i.)* susuzluk, hararet
ʿa.+ı D. 90/10

[=1]

ʿaṭāyā *Ar. (i.)* verilenler, hediyeler, armağanlar
ʿa.+Ø Şn. 392

[=1]

āteş *Far. (i.)* yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od
ā.+Ø Mn. 286, Mn. 287, Mn. 372, D. 66/4, D. 146/4
ā.-i ʿaşḳ-ile D. 36/1, D. 44/7→ ʿaşḳ, ile
ā.-i ʿaşḳuñ-ile D. 92/4 → ʿaşḳ, ile
ā.-i ḫışmumla Şn. 204 → ḫışm
ā.-i tīz-ile Şn. 133 → tīz, ile

[=10]

āteş-bār *Far. (s.)* ateş yağdıran, yakıcı, şiddetli
ā.+Ø D. 62/4
ā.+dur Nn. 42

[=2]

āteş-efrūḫte *Far. (s.)* ateşle parlatılmış
ā.+Ø Nn. 934

[=1]

āteş-feşān *Far. (s.)* ateş saçan, ateş püsküren
ā.+dur D. 32/2

[=1]

āteş-fürūz *Far. (s.)* ateş yakan, ateş tutuşturan
nāle-yi ā.+ı D. 36/5 → nāle

[=1]

āteş-mizāc *Far.+Ar. (s.)* ateş mizaçlı
ā.+Ø Nn. 57

[=1]

ʿaṭf *Ar. (i.)* iyilik
ʿa.+uñuñ D. 124/1, D. 124/2, D. 124/3, D. 124/4

[=4]

aṭlas *Ar. (i.)* yüzü ipek, altı pamuklu kıymetli bir kumaş cinsi
a.+Ø Mn. 765

[=1]

ʿaṭş *Ar. (i.)* susama, sususluk, hararet
ʿa.+Ø Mn. 1146

[=1]

ʿaṭşān *Ar. (s.)* susuz kalmış, susamış
ʿa.-ı baḥr-ı maʿnevī Mm. 1 → baḥr, maʿnevī

[=1]

ʿaṭṭār *Ar. (i.)* güzel koku, kokulu şeyler satan kimse, aktar
ʿıṭr-baḫş-ı külbe-yi ʿa.+dur Nn. 151 → ʿıṭr-baḫş, külbe

[=1]

av *(i.)* bir yırtıcı hayvanın yemek amacıyla başka bir hayvanı yakalama işi
a.+ı Mn. 1006

[=1]

āvāḫ *Far. (e.)* eyvah, yazık
ā.+ı D. 8/3[8]

[=1]

ʿavār *Ar. (i.)* ayıp, kusur
ʿa.+Ø D. 8/6[10]

[=1]

āvāre *Far. (i.)* kararsız, dengesiz
eyledüñ ā.+Ø D. 13/4[1] → eyle-

[=1]

āvāz *Far. (i.)* bir kimsenin kendine özgü sesi
ā.+Ø Mn. 1031, Nn. 97

ā.-ı ġarībüñ Mn. 1034 → ġarīb
ā.-ı ḫūb Nn. 69 → ḫūb
çeküp ā.+Ø Mn. 1108 → çek-
ā.+ın D. 89/5
ā.+ında Nn. 74, Nn. 211
ā.+ını Nn. 69
ā.+ınuñ Nn. 104
ā.+la Nn. 8

[=11]

āvāze *Far. (i.)* ses
ā.+sin Nn. 104
ā.+sinden D. 83/1

[=2]

avla- bir av hayvanını yakalamak
a.-yalum D. 74/6

[=1]

ʿavn *Ar. (i.)* yardım
ʿa.+Ø Mn. 843, Km. 29
ʿa.+Ø itdüñ D. 30/3 → it-
fer-i ʿa.+Ø Mn. 867 → fer
fer-i ʿa.+ı Mn. 868 → fer
fer-i ʿa.+üñ Mn. 869 → fer
ʿa.+dür Kn. 92
ʿa.+ı Şn. 6

[=8]

ʿavratlıḳ/ġ *Ar.+T. (i.)* kadın, erkeğin eşi, zevce
ʿa.+ını Mn. 977

[=1]

avuç *(i.)*
1. elin alabildiği azami miktar, elin iç tarafı
a.+Ø D. 57/2
2. bir kimsenin sahip olduğu şeyler
a.+ında Mn. 923

[=2]

avud- teselli etmek, sıkıntılarını hafifletmek
a.-asun Şn. 345

[=1]

ay *(i.)* Dünya'nın uydusu olan bir gök cismi, kamer
a.+Ø D. 83/4
bedr-i a.+dur Nn. 782 → bedr
a.+ın D. 71/2
a.+la Şn. 72

[=4]

aya *(i.)* sahip, el
a.+sı Mn. 695, Mn. 700, Mn. 704
a.+sın Mn. 699
a.+sına Mn. 699
a.+sınuñ Mn. 696

[=6]

ayaḳ/-ġ *(i.)*
1. insan ve hayvanlarda yere basmaya ve yürümeye yarayan organ
a.+Ø D. 48/4
a.+a düşene Şn. 343 → düş-
a.+Ø üstine dursa Nn. 989 → üst, dur-
a.+Ø üzre ṭurur Nn. 681 → üzre, ṭur-
a.+ına ḳoyup baş D. 13/3[3] → ḳoy-, baş
başdan a.+a Mn. 136, Mn. 349, Şn. 366, Şn. 374, Nn. 100, Nn. 262, Nn. 566, Nn. 897, D. 13/4[3], D. 49/6, D. 52/6, D. 55/4, D. 87/2 → baş
başına ḳor a.+Ø D. 50/5 → baş, ḳo-
başından a.+a Mn. 818 → baş
başından a.+ına Mn. 900 → baş
başuñ a.+a ḳoyup Mn. 293 → baş, ḳoy-
bilmez oluñ baş u a.+ı Mn. 337 → bil-, ol-, baş, u
çeker … eli a.+ı Mn. 254 → çek-, el

kesmezem dest ü a.+Ø Kn. 36 → kes-, ü, dest
ḳor a.+ı D. 97/1 → ḳo-
ḳoymaz a.+uña başı D. 90/9 → ḳoy-, baş
ṭur a.+Ø üste Nn. 671 → ṭur-, üst
a.+a D. 71/6, D. 85/5
a.+da D. 90/9
a.+ı Mn. 177, Şn. 91, Şn. 271, Şn. 294, Nn. 1053, D. 3/11
a.+ın Mn. 160, Mn. 646, Mn. 663, Mn. 680, D. 81/1
a.+ına Şn. 341, Nn. 256, D. 2/3
a.+ında D. 56/6
a.+ları D. 92/5
a.+larına Mn. 1065
a.+larum Mn. 965
a.+um Mn. 14, Mn. 52, Kn. 32, Kn. 32, Kn. 46
a.+uñ Mn. 645, Şn. 34, D. 52/2, D. 92/6
a.+uña D. 53/2
a.+uñı Mn. 655
2. kadeh
a.+Ø D. 98/6
a.+ı Mn. 337, D. 49/2, D. 97/1, D. 99/4
3. tavır, nağme
a.+Ø Nn. 666
[=66]

ayaḳlan- ayağa kalkmak, yürümek
a.-mış Mn. 917
[=1]

ʿayān *Ar. (i.)* gözle görülür bir şekilde açık ve belli olan, aşikâr → ʿiyān
ʿa.+Ø Nn. 640, D. 3/15
idüp … ʿa.+Ø Nn. 341 → it-
ʿa.+dur Şn. 51
[=4]

aʿyān *Ar. (i.)* nüfuzlu kişiler, seçkin kimseler
a.+uñ Mn. 103
[=1]

ʿayb *Ar. (i.)* kusur, utanılacak durum, ayıp
ʿa.+Ø Nn. 492, D. 8/6[10]
ʿa.+Ø itme D. 2/11 → it-
itmegil ʿa.+Ø Mn. 777 → it-
ʿa.+ına D. 8/4[4]
ʿa.+ını Şn. 137, D. 8/6[7], D. 215/3
ʿa.+umla D. 70/6
[=9]

ʿayb-bīn *Ar.+Far. (s.)* ayıp gören, ayıp arayan
ʿa.+Ø Şn. 415
[=1]

aydın *(i.)* ışık, aydınlık, nur
a.+Ø Mn. 97, Mn. 1078, D. 68/6
a.+Ø iden Şn. 264 → it-
idensün … a.+Ø Mn. 97 → it-
itsün … a.+Ø Mn. 1078 → it-
a.+dur Şn. 193
a.+ı D. 44/8
[=6]

aydınlıḳ/-ġ *(i.)* ışık, nur
a.+ı D. 52/7
[=1]

āyet *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerim'de sureleri meydana getiren cümle ya da cümleciklerin her biri
ā.+i Nn. 946
[=1]

ayıḳ/-ġ *(s.)* aklı başında, bilinci yerinde olan
a.+Ø Şn. 150, Şn. 437, D. 8/6[11], D. 75/5
a.+Ø olandan Şn. 149 → ol-
a.+Ø olmañ Nn. 30 → ol-

a.+Ø olmayup Nn. 786 → ol-
olmasa a.+Ø Şn. 436 → ol-
a.+ı Şn. 150
[=9]

ayıl- baygınlıktan kurtulmak, sarhoşluğu geçmek
a.-Ø D. 66/3
a.-masun Mn. 340
a.-mayınca Mn. 338
a.-up Mn. 1124
[=4]

ayır- uzaklaştırmak
a.-Ø Şn. 159
a.-duñ Şn. 161, Şn. 162
a.-ma Mn. 37, Mn. 38, Mn. 140, Mn. 658, Mn. 795, Şn. 381, Nn. 913, Nn. 993
a.-maz D. 37/5
a.-up Nn. 250
[=13]

ayı *(i.)* iri cüsseli, 30 yıl kadar yaşayan memeli bir hayvan
a.+sı D. 100/4
[=1]

āyīn *Far. (i.)* dinî tören
ā.+Ø Mn. 257
[=1]

āyīne *Far. (i.)* ayna
ā.+Ø Mn. 1159, D. 101/4
ā.-yi bī-rengüñe D. 20/6 → bī-reng
ā.-yi Ḫudā-nümā D. 15/6 → Ḫudā-nümā
ā.+sinde Şn. 17
[=5]

ʿayn *Ar. (i.)*
1. göz, bakış, nazar
ʿa.-ı ʿālemdür Nn. 545 → ʿālem
ʿa.-ı ʿāleme Mn. 741 → ʿālem
ʿa.-ı maʿnā durur D. 11/4[2] → maʿnā, dur-
deryā-yı ʿa.+uñ Mn. 132 → deryā
ʿa.+a Nn. 490
ʿa.+ın Mn. 348
ʿa.+ına Mn. 103
ʿa.+um D. 71/2
ʿa.+uñ D. 20/3
2. kendisi, aslı
ʿa.+ı Mn. 206, Nn. 517
3. Arap alfabesinin 18. harfi
ʿa.+Ø Nn. 269, Nn. 531
ʿa.-ı ʿaşḳ Nn. 270, Nn. 271, Nn. 271, Nn. 515, Nn. 818 → ʿaşḳ
ʿa.-ı ʿaşḳa Nn. 784 → ʿaşḳ
ʿa.-ı ʿaşḳam Nn. 107, Nn. 270, Nn. 270 → ʿaşḳ
ʿa.-ı ʿaşḳı Nn. 516 → ʿaşḳ
ʿa.-ı ʿaşḳuñ Nn. 783 → ʿaşḳ
4. nūr-ı ʿayn: çok sevilen kimse, göz aydınlığı
nūr-ı ʿa.+Ø D. 190/3 → nūr
[=25]

ayran *(i.)* yoğurdun sulandırılmasıyla elde edilen bir içecek
a.+Ø Mn. 1029
a.+umı Şn. 211, Şn. 216
[=3]

ayranlucu < ayranlucuk *(i.)* ayranlıcık
a.+m Şn. 174
[=1]

ayrıl- uzaklaşmak, terk etmek
a.-anı Şn. 159
a.-maḳ Nn. 1075
a.-mayuban D. 8/6[14]
a.-maz D. 84/7
a.-up Mn. 330, Nn. 190, Nn. 433, Nn. 890
[=8]

ayrılıḳ *(i)* ayrı olma durumu

a.+Ø Şn. 55
a.+dan Nn. 1

[=2]

ayru *(z.)* başka, öteki, ayrı
a.+Ø Nn. 134, D. 19/2, D. 69/1
a.+Ø düşdi Nn. 374 → düş-
a.+Ø düşmek Mn. 535 → düş-
a.+Ø olmaz Nn. 373 → ol-
a.+dur Şn. 486
a.+sını Mn. 792

[=8]

ayruḳ *(e.)* artık, bundan sonra
a.+Ø Mn. 264, Şn. 202, Nn. 747, D. 83/5

[=4]

ʿayş *Ar. (i.)* hoşça yaşama, safa
ʿa.+Ø Nn. 809, Nn. 815
ʿa.+Ø eylesevüz D. 74/7 → eyle-
ʿa.+Ø iderler Nn. 814 → it-
āfiṭāb-ı ʿa.+ı D. 10/4[9] → āfiṭāb
ʿa.+ı Mn. 687, Mn. 687, Şn. 115
ʿa.+umı Şn. 267

[=9]

ʿayyār *Ar. (s.)* hilekâr, dolandırıcı, kurnaz
ʿa.+Ø D. 188/2

[=1]

ʿayyāş *Ar. (s.)* eğlenceye düşkün, çok içki içen
ʿa.+Ø D. 5/1, D. 99/5
ʿa.+lar Nn. 764

[=3]

ʿayyūḳ *Ar. (i.)* gökyüzünün en yüksek noktası
ʿa.+dan D. 69/7

[=1]

az-
1. yolunu şaşırmak, yoldan çıkmak
a.-an Şn. 492
a.-anı Şn. 155
2. ayrı düşmek, ayrılmak
a.-ar Şn. 313

[=3]

az
1. *(z.)* seyrek
a.+Ø Mn. 154, Mn. 154, Mn. 423, Mn. 423, Mn. 423, Mn. 443, Mn. 446, Mn. 448, Mn. 490, Mn. 453, Mn. 530, Mn. 830, Şn. 74, D. 86/2, D. 220/2
2. *(s.)* yetersiz, eksik
a.+Ø Şn. 284
az i-ken Nn. 512 → i-
a.+dur Mn. 400

[=18]

āz *Far. (i.)* açgözlülük
ā.+Ø Mn. 453, D. 100/4
ā.+a Mn. 449

[=3]

aʿżā *Ar. (i.)* vücut parçası, uzuv
a.+Ø Mn. 421

[=1]

ʿaẕāb *Ar. (i.)* ıstırap, acı, şiddetli sıkıntı
ʿa.+Ø Mm. 7
ʿaẕb-ı ʿa.+Ø Mm. 7 → ʿaẕb
olsa ʿa.+Ø Şn. 358 → ol-
ʿa.+a Mn. 1071

[=4]

azacuḳ *(z.)* çok az, biraz, yetersiz
a.+Ø Mn. 483

[=1]

āzād *Far. (s.)* kölelikten ve esaretten kurtulmuş, hür
ā.+Ø eylegil Nn. 606 → eyle-
ā.+Ø olur Nn. 521 → ol-
ā.+dur D. 26/1

[=3]

ʿaẓamūt *Ar.* *(i.)* Allah'ın sözle anlatılamayan büyüklüğü
ʿa.+uñ Km. 40
[=1]

ʿaẕb *Ar.* *(i.)* içimi hoş, tatlı
ʿa.-ı ʿaẕāb Mm. 7 → ʿaẕāb
ʿa.+a Şn. 358
[=2]

azıt-
(yf.) iz azıt-: yolu kaybetmek, şaşırmak
a.-ma izüñi D. 75/7 → iz
a.-mayup iz Mn. 734 → iz
[=2]

ʿazīz *Ar.* *(s.)* sevgi ve saygıda üstün tutulan, değerli
ʿa.+Ø Mm. 64, Mm. 84, D. 233
ʿa.+Ø itdün Mn. 35 → it-
ʿa.+Ø olmaḳ D. 233 → ol-
ʿa.+Ø olmazdı Mn. 235 → ol-
ʿa.+Ø olur Mn. 98 → ol-
ʿa.-i muḥterem Mm. 9 → muḥterem
ʿa.-i muḥteremden Mn. 714 → muḥterem
ʿa.+i D. 23/6
ʿa.+üñ Mn. 98, D. 148/1
ʿa.+üñi Mn. 35
ʿa.+üz D. 9/5[13]
[=14]

ʿazm *Ar.* *(i.)* kesin karar, irade, gayret
idende … ʿa.+Ø Kn. 28 → it-
olur … ʿa.+Ø Kn. 38 → ol-
ʿa.+üm D. 83/3
ʿa.+üñ Nn. 688
[=4]

ʿazm u cezm *Ar.* *(i.)* kesin karar
ʿa.+üñ Mn. 625
[=1]

azraḳlan- < ezraḳlan- *Ar.+T.* yeşillenmek
a.-ur Mn. 1162
[=1]

āzürde *Far.* *(s.)* incinmiş, gücenik
ā.+Ø D. 2/12
olur ā.+Ø D. 53/1 → ol-
[=2]

B

bā *Ar.* *(i.)* Arap alfabesinin ikinci harfi
b.+Ø D. 11/4[4]
[=1]

bāb *Ar.*
1. *(i.)* kapı
b.-ı ʿilme Mn. 626 → ʿilm
fetḥ-i b.+Ø Nn. 737 → fetḥ
ḥalḳa-yı b.-ı Behişti Nn. 83 → ḥalḳa, Behişt
b.+ı Nn. 324
b.+ıdur Mn. 182
b.+ın Nn. 324
2. kısım, bölüm
b.+Ø Mn. 363
3. kitapların bölümlerinden her biri
b.+dur Nn. 942
b.+ı Nn. 519
b.+ın Nn. 943
b.+ını D. 94/5
[=11]

baʿbaʿ *Ar.* *(i.)* anlaşılmayacak şekilde konuşmak
b.+um Şn. 48
[=1]

bād *Far.* *(i.)*
1. rüzgar, yel
b.+a virür Mn. 172 → vir-
b.-ı ʿabīr-āmīzi D. 75/1 → ʿabīr-āmīz
b.-ı ḫazāndan Nn. 303 → ḫazān

bāde-yi b.-ı bahārı Nn. 155 → bāde, bahār
2. nefes, soluk
b.+Ø Nn. 41, Nn. 42
b.-ı āb-āmīzdür Nn. 57 → āb-āmīz
b.+dan Nn. 445, Nn. 446
3. bād-ı nesīm *Far.+Ar.*: yumuşak esen rüzgar
b.-ı nesīm Nn. 306, D. 24/6, D. 66/2, D. 240 → nesīm
b.-ı nesīm-i ʿanber-āsā D. 2/1 → nesīm, ʿanber-āsā
rehber-i b.-ı nesīm-i müşg-bār Nn. 150 → rehber, nesīm, müşg-bār
4. bād-ı ṣabā *Far.+Ar.*: doğudan esen hoş ve hafif rüzgar
b.-ı ṣabā D. 37/2 → ṣabā
b.-ı ṣabāyı Nn. 153 → ṣabā
5. bād-ı seḥer *Far.+Ar.*: seher vaktinde esen rüzgar
b.-ı seḥerden D. 71/1 → seḥer
[=18]

bādām *Far. (i.)* sevgilinin bademe benzeyen güzel gözü
b.-ı terinden Mn. 512 → ter
ġayret-i b.-ı ter D. 133/2 → ġayret, ter
[=2]

bād-bān *Far. (i.)* yelken
b.+Ø D. 51/2
[=1]

bāde *Far. (i.)* şarap, içki
b.+Ø Nn. 446, Nn. 983
b.-yi bād-ı bahārı Nn. 155 → bād, bahār
b.-yi şevḳi D. 4/9 → şevḳ
b.+dür Nn. 41
b.+yi D. 10/2[7]
[=6]

bāde-fürūş *Far. (s.)* meyhaneci, şarap satıcısı
durur b.+Ø D. 4/3 → dur-
[=1]

baʿde'l-ʿayş *Ar. (z.)* zevk içinde yaşadıktan sonra
b.+Ø Nn. 809
[=1]

baʿde'l-beḳā *Ar. (z.)* ebediyetten sonra
b.+nuñ Mn. 1118
[=1]

baʿde'l-fenā *Ar. (z.)* maddi varlığını yok ettikten sonra
b.+nuñ Mn. 1118
[=1]

bāde-nūş *Far. (s.)* şarap içen
b.+ı Mn. 1105
b.+lar Nn. 771
b.+Ø-uz D. 9/2[6]
[=3]

bād-ı hevā *Far.+Ar. (s.)* bedava
b.+Ø Nn. 38, Nn. 635
b.-ile D. 25/2 → ile
[=3]

bād-pā *Far. (s.)* süratli, tez
b.+Ø Nn. 568
[=1]

bād-peymā *Far. (s.)* rüzgarı ölçen, pek çabuk giden
b.+Ø Nn. 568
[=1]

baġ *(i.)*
1. bağlanarak deste yapılmış nesne, demet, bağlam
b.+Ø Şn. 73
2. engel
b.+Ø Mn. 1142
b.+a Mn. 1142

[=3]

bāġ *Far. (i.)* bostan, büyük bahçe
b.+Ø Nn. 310, Nn. 430, Nn. 827, Kn. 36, Kn. 36, D. 48/1, D. 48/1, D. 49/2, D. 49/5, D. 52/1, D. 96/1, D. 96/2, D. 145/4
b.-ı cemālüñde D. 92/3 → cemāl
b.-ı cihānda D. 100/1 → cihān
b.-ı ʿömrüñ D. 156/1 → ʿömr
b.-ı risāletde Mn. 409 → risālet
bülbül-i b.-ı belāġ D. 48/2 → bülbül, belāġ
cihān-ı b.+Ø u bostāndan Nn. 2 → cihān, u, bostān
cūy-ı b.+ı D. 89/3 → cūy
meyve-yi b.-ı cemālüñ D. 54/5 → meyve, cemāl
murġ-ābī-i b.-ı cihāndur Mn. 1094 → murġ-ābī, cihān
nedīm-i b.+Ø u bostān eyledi Nn. 144 → nedīm, u, bostān, eyle-
Ṭūbā-yi b.-ı ibtiḳā D. 15/4 → Ṭūbā, ibtiḳā
verd-i b.-ı ḫuldum D. 19/1 → verd, ḫuld
zīnet-i bostān u b.+Ø Nn. 160 → zīnet, bostān, u
b.+a Mn. 1142, D. 85/1, D. 87/4
b.+dan Mn. 1142
b.+ı Mn. 133, Mn. 1103
b.+ın Mn. 514
b.+ına Mn. 134, D. 89/3
b.+ından Mn. 222
b.+uñ Nn. 311, D. 52/1, D. 54/5

[=39]

baġa *(i.)* kaplumbağa
b.+Ø Mn. 1137, Mn. 1140, Mn. 1140, Mn. 1142, Mn. 1143
b.+nuñ Mn.1139
b.+ya Mn. 1138
b.+yı Mn. 1137, Mn. 1139

[=9]

bāġ-bān *Far. (i.)* bahçıvan
b.+um Kn. 36

[=1]

baġır/-rı *(i.)* göğüs, sine
b.+uma başsam … ṭaş D. 45/6 → baş, ṭaş
başar b.+ına Mn. 168, Mn. 169 → baş-
b.+um Mn. 454, D. 96/1
b.+uma Mn. 505
b.+umı D. 78/2
2. *(i.)* kalp, yürek
b.+ı D. 44/8
b.+ını Nn. 701
b.+um D. 24/3
b.+umı D. 62/4

[=11]

baġırṣaḳ *(i.)* bağırsak
b.+ları Mn. 954

[=1]

baġışla-
1. affetmek
b.-Ø Mn. 28, Mn. 1115, Şn. 199
b.-r Mn. 130, Mn. 139
2. ihsan etmek
b.-r Mn. 448, Mn. 448, Nn. 300, Nn. 499, Şn. 624, D. 55/1, D. 117/1
b.-ya Şn. 521

[=13]

baġla-
1. üzerine takmak, kuşanmak
b.-yan Nn. 76
b.-yup Mn. 121
2. bağlantı kurmak, ilgisini sağlamak
b.-maḳdur Mn. 187
3. bir şeyi dolayıp düğüm yaparak tutturmak
b.-dı Nn. 251

b.-dum D. 63/2
b.-duñ D. 80/5, D. 90/5
b.-rdı Mn. 536
4. *(yf.)* bel/bil bağla-:
1. güvenmek, dayanmak
b.-yup … bel Mn. 173 → bel
2. kuşak bağlayıp sefere çıkmaya hazırlanmak
b.-dı … bilin Nn. 676 → bil
b.-yup bilüñ Nn. 672 → bil
5. *(yf.)* deheni bağla-: konuşamayacak duruma gelmek
dehenüm b.-duñ Şn. 80 → dehen
6. *(yf.)* dilin bağla-: söz söyleyemez durumda olmak
dilin b.-dılar Mn. 242 → dil
7. *(yf.)* ḫidmete bil bağla-: tasavvufi bir tarikata intisap edip hizmet ehli olmak
bil b.-yup ḫidmetde Nn. 43 → bil, ḫidmet
ḫidmete bil b.-mışdur Nn. 447 → ḫidmet, bil
8. *(yf.)* kemer bağla-: bir tarikata bağlanıp hizmete ceht etmek
b.-yuptur … kemer Nn. 447 → kemer

[=16]

bağlan-
1. düğümlenmek
b.-up D. 57/5
2. kuşanmak, iliştirilmek
b.-duğı D. 79/5
3. *(yf.)* kemer bağlan-: bir tarikata bağlanıp hizmete ceht etmek
b.-Ø kemer Nn. 299 → kemer
kemer b.-duğı Nn. 456 → kemer

[=4]

bağlu *(s.)*
1. kapatılmış, tutulmuş olan, kapalı
b.+Ø Mn. 21, Mn. 52
2. bağlanmış olan
b.+Ø D. 69/3

[=3]

baḫ- → baḳ-
1. görmek
b.-Ø Nn. 31
2. birine inanıp güvenmek
b.-man Şn. 103
3. dikkate almak
b.-ma D. 8/1[3]
4. *(yf.)* çerer baḫ-: gözlerini fazlaca açıp bakmak
b.-ma çerer D. 8/4[15], D. 8/5[15], D. 8/6[15], D. 8/7[15] → çerer

[=7]

bahāne *Far. (i.)* sözde sebep, eksiklik
bulma b.+Ø D. 8/6[9] → bul-

[=1]

bahār *Far. (i.)* kıştan sonra gelen ılık mevsim, ilkbahar, ilkyaz
b.+Ø Mn. 285
bāde-yi bād-ı b.+ı Nn. 155 → bāde, bād
b.+a Nn. 92

[=3]

baḫīl *Ar. (s.)* cimri, hasis, pinti
b.+Ø D. 8/3[2]

[=1]

baḥr *Ar. (i.)* deniz, derya
b.+Ø Mn. 689, Nn. 698
ʿaṭşān-ı b.-ı maʿnevī Mm. 1 → ʿaṭşān, maʿnevī
b.-ı baḫşāyiş Mn. 132 → baḫşāyiş
b.-ı fütüvvet Mn. 587 → fütüvvet
b.-ı ḫaṭāya Mn. 28 → ḫaṭā
b.-ı Ḥayya Nn. 644 → Ḥayy
b.-ı Hūya Nn. 741 → Hū
b.-ı inkāra D. 206/3 → inkār
b.-ı kerem Şn. 97 → kerem

b.-ı maʿānī Nn. 966 → maʿānī
b.-ı Meṣnevī Mm. 1 → Meṣnevī
b.-ı müşgīn Kn. 34 → müşgīn
b.-ı nūra Mn. 874 → nūr
b.-ı raḥmete Nn. 863 → raḥmet
b.-ı taḥayyürde Şn. 95 → taḥayyür
b.-ı ẓulmetden Kn. 28 → ẓulmet
ġarīḳ-i b.-ı ʿaşḳ Mn. 518 → ġarīḳ, ʿaşḳ
ġarḳ-ı b.-ı hāy, u, hū Nn. 557 → ġarḳ, hāy u hū
b.+a Nn. 608
b.+ı Mn. 601
b.+ına Mn. 120, Şn. 405, Mm. 4, Mm. 5, Nn. 631, Kn. 53
b.+ında D. 64/1
b.+uñ Nn. 646, Nn. 647
[=30]

baḫş *Far. (i.)* bağış, ihsan
b.+Ø Nn. 64
[=1]

baḫşāyiş *Far. (i)* bağışlama, ihsan etme
baḥr-ı b.+Ø Mn. 132 → baḥr
b.+i Mn. 882, Nn. 452
[=3]

baḫşende *Far. (s.)* veren
b.-yi ḥālet-i ṣafāyı D. 10/7[10] → ḥālet, ṣafā
b.+sin D. 72/6
[=2]

baḫşīş *Far. (i.)* bir hizmete karşılık asıl ücretinden başka memnuniyeti ifade etmek için verilen ek ücret
b.+Ø Nn. 604
b.+Ø idi D. 3/13 → i-
b.+Ø itdi D. 128/4 → it-
b.+üñ Nn. 31
[=4]

baḫt *Far. (i.)* talih, kader, şans, kısmet
b.-ı baḫtlu D. 100/5 → baḫtlu
b.-ı fīrūzum D. 62/1 → fīrūz
b.+ı Mn. 717, D. 176/2
b.+ını Şn. 269
b.+um Mn. 6
[=6]

baḫtiyār *Far. (s.)* bahtlı, talihli, mesut, mutlu
b.+Ø Şn. 290, Nn. 746, Nn. 1050
[=3]

baḫtlu *Far.+T. (s.)* şanslı, talihli
b.+Ø Mn. 6
baḫt-ı b.+Ø D. 100/5 → baḫt
[=2]

baḫye *Far. (i.)* dikiş, teyel, yama
b.+Ø Mn. 766, D. 104/3
b.+dür D. 80/4
[=3]

baḫyele- *Far.+T.* yamalamak
b.-yüp Şn. 32
[=1]

baʿīd *Ar. (s.)* uzak, ırak, erişilmez
b.+Ø olur D. 22/5 → ol-
b.-i seyyiʾedür D. 11/2[11] → seyyiʾe
[=2]

baḳ- → baḫ-
1. görmek
b.-Ø Mn. 491, Mn. 645, Mn. 668, Mn. 676, Nn. 172, D. 224
b.-a Şn. 277
b.-amaz Nn. 971
b.-anı D. 87/3
b.-anum Şn. 164
b.-duḳça D. 57/7
b.-ma Mn. 653, Mn. 784, Mn. 785, Nn. 172
b.-maduñ D. 47/4
b.-maġa Mn. 1054
b.-maḳ Mn. 386

b.-maya Nn. 899
b.-mayan Nn. 908
b.-mayınca D. 86/3
b.-mayup Nn. 689
b.-maz Nn. 685
b.-salar Kn. 52
b.-sañ Kn. 51, Kn. 94, D. 213/4
b.-uban Mn. 654
b.-up Mn. 646, Mn. 1009, Mn. 1016, Şn. 472
2. birine inanıp güvenmek
b.-mayam Şn. 204
3. bakışı veya gözleri bir şeye çevirmek
b.-mada Şn. 233
4. araştırma yapmak, aramak
b.-dum Şn. 250, Şn. 252
5. dikkate almak
b.-mayup Şn. 296
6. *(yf.)* ḫor ve ḥaḳīr baḳ-: önem vermemek, değersiz saymak
b.-maya ḫor u ḥaḳīr Şn. 277 → ḫor, u, ḥaḳīr
7. *(yf.)* ḫoşça baḳ-: müsamaha ile karşılamak, hoş görmek
ḫoşça b.-up Şn. 523 → ḫoşça
8. *(yf.)* bir baḳ-: aynı görmek, birbirinden ayırmamak
bir b.-a Nn. 873 → bir
9. *(yf.)* yüzüne baḳma-: değer vermemek, ilgilenmemek
yüzüme b.-madı D. 84/6 → yüz
10. *(yf.)* çerer baḳ-: gözlerini fazlaca açıp bakmak
b.-ma çerer D. 8/1[15], D. 8/2[15], D. 8/3[15]→ çerer-
11. *(yf.)* ḫˇār baḳ-: hor ve hakir görmek, önemsiz saymak
b.-mañ … ḫˇār D. 9/1[13] → ḫˇār
12. *(yf.)* ḳıya baḳ-: öfkeyle, öldürecekmiş gibi bakmak
ḳıya b.-mış D. 73/3 → ḳıya
ḳıya b.-up Nn. 249 → ḳıya
13. *(yf.)* ḳıya ḳıya baḳ-: öldürecekmiş gibi kinle bakmak
b.-sa ḳıya ḳıya D. 87/3 → ḳıya
[=48]

bāk *Far. (i.)* korku, kaygı
b.+Ø Nn. 482, D. 146/2
[=2]

baḳış *(i.)* bakma eylemi
b.+ı Şn. 164
[=1]

bāḳī *Ar. (s.)* ölümsüz, ebedi
b.+Ø Kn. 47
cām-ı b.+Ø Mn. 521 → cām
sāḳī-yi b.+Ø Şn. 355, Nn. 50 → sāḳī
sāḳī-yi b.+den Nn. 561, Nn. 720, D. 195/2 → sāḳī
sāḳī-yi b.+lerin Nn. 803 → sāḳī
[=8]

baḳḳāl *Ar. (i.)* yiyecek, içecek ve temizlik malzemelerini satan küçük esnaf
dükkān-ı b.+Ø Mn. 428 → dükkān
b.+dur Nn. 780
[=2]

bal *(i.)* bal yiyeceği
b.+Ø Nn. 211
[=1]

bāl *Far. (i.)* kanat → bāl ü perr, perr ü bāl
b.+Ø Mn. 817
[=1]

bāl ü perr *Far. (i.)* → bāl, perr ü bāl
b.+üm Kn. 60, Kn. 62
[=2]

bālā *Far.*
1. *(s.)* yüksek, yüce, uzun

b.-yı küfr ü dīn D. 11/1[9] → küfr, ü, dīn
eyledi b.+Ø D. 16/1 → eyle-
hevā-yı ḳāmet-i b.-yı zünnāc Mn. 481 → hevā, ḳāmet, zünnāc
ḳāmet-i b.-yı ʿaşḳ D. 51/4 → ḳāmet, ʿaşḳ
2. *(i.)* uzun boy
b.+Ø D. 16/5
[=5]

balçıḳ/-ġ *(i.)* bataklık
b.+a Şn. 132
[=1]

balıġ *(i.)* balık
b.+Ø Mn. 1147
[=1]

bālīn *Far. (i.)* yastık
b.+Ø Mn. 261
[=1]

bāliş *Far. (i.)* yastık
b.+Ø Mn. 711, Nn. 187
[=2]

bālişçe *Far. (i.)* küçük yastık
b.+Ø D. 10/1[6]
[=1]

bām *Far. (i.)* sabah vakti
b.+Ø Şn. 248, Şn. 368, D. 99/7
deng-i b.+Ø-uz D. 9/7[12] → deng
b.+ı D. 11/5[15]
[=5]

bāmdād *Far. (i.)* seher vakti
b.+Ø Mm. 50
[=1]

bāng *Far. (i.)* ses, seda
b.-ı nāy Nn. 60 → nāy
b.-ı nāyı Nn. 38, Nn. 42 → nāy
b.-ı ney Nn. 57 → ney
b.-ı neydür Nn. 41 → ney
[=5]

bār *Far.*
1. *(i.)* yük
b.+Ø olma Mn. 191 → ol-
b.+Ø olmamaḳdur Mn. 190 → ol-
b.-ı ʿaşḳuñ D. 57/6 → ʿaşḳ
b.-ı gendüm Mn. 569 → gendüm
b.+ı Mn. 90, Mn. 90, Mn. 439
b.+ın Mn. 755
b.+ını Şn. 284
2. *(i.)* sermaye
b.+uñ Mn. 91
3. *(i.)* huzura giriş izni, kabul izni
b.+ı D. 67/5
b.+uñ Mn. 91
4. *(i.)* meyve
b.+Ø D. 156/2
5. *(z.)* kere, kez, defa
b.+Ø Mn. 92, D. 156/2, D. 165/4
[=16]

bārān *Far. (i.)* yağmur
gözünden b.+ı … dök Mn. 92 → göz, dök-
b.+lar Kn. 53
[=2]

bārān-bār *Far. (s.)* yağmur yağdıran
b.+Ø D. 156/4
[=1]

bārgāh *Far. (i.)* izinle girilebilecek yer
b.-ı birre Mn. 91 → birr
b.+uña D. 67/5
b.+uñda D. 2/9
[=3]

bārī *Far. (e.)* hiç olmazsa, hiç değilse
b.+Ø Nn. 472, Nn. 473, Nn. 486
[=3]

bārīk *Far. (s.)* ince, dar
rehnümā-yı her reh-i b.+Ø Nn. 334 → rehnümā, her, reh

rişte-yi b.-i yek-tū D. 136/4 → riște, yek-tū

[=2]

bār-keş *Far. (s.)* sıkıntıya tahammül eden

b.+Ø Mn. 417

b.+Ø ol Mn. 275 → ol-

b.+dür Mn. 754

[=3]

barḳı- parlamak, ışık saçmak

b.-dı D. 66/2

[=1]

barmaḳ/-ġ *(i.)* parmak

b.-ıla Nn. 44 → ıla

b.+ın D. 162/3

b.+ına Şn. 240

b.+laruñ D. 132/1, D. 132/2, D. 132/3, D. 132/4

b.+uñdan D. 90/10

[=8]

barūt *Far. (i.)* barut

b.+uñ D. 225

[=1]

baṣ-

1. ayak basmak, ayakla çiğnemek

b.-Ø D. 52/2

b.-dı Mn. 663, D. 81/1

b.-ma Mn. 655

2. üzerine çökmek, yıkmak, altına almak

b.-dı Mn. 589

3. kaplamak, bürümek, örtmek

b.-updur Mn. 916

4. bir şeyin üzerine kuvvet vererek itmek

b.-ar Mn. 1141

5. *(yf.)* bağra ṭaş baṣ-: sıkıntıya şikayetlenmeden katlanmak

bağruma b.-sam … ṭaş D. 45/6 → bağır, ṭaş

6. *(yf.)* bağrına baṣ-: severek korumak, gözetmek

b.-ar bağrına Mn. 168, Mn. 169 → bağır

7. *(yf.)* ḳadem baṣ-: bir yere girmek

ḳadem b.-dı D. 51/3 → ḳadem

8. *(yf.)* yola ḳadem baṣ-: bir tarikata dâhil olmak

ḳadem … yola b.-dı Mn. 331 → ḳadem, yol

[=12]

bāsıḳ *Ar. (s.)* uzun

naḫl-ı b.+dur D. 1/9 → naḫl

[=1]

baṣıl- horlanmak, hakir görülmek

b.-asun Mn. 281

[=1]

baṣīr *Ar. (s.)* gören, görücü

ola … b.+Ø Nn. 882 → ol-

[=1]

baş

1. *(i.)* hafıza, akıl

b.+da D. 49/1

b.+uma D. 51/1

b.+umdan Mn. 36, D. 28/2, D. 51/1

2. *(i.)* sebep

b.+ı Mn. 127

3. *(i.)* üst, bir yerin veya nesnenin en yüksek noktası

b.+ında Mn. 177

b.+um Kn. 3, Kn. 32

b.+umdur Kn. 32

4. *(i.)* insan vücudunun en üst kısmı, kafa, kelle

b.+Ø Mn. 250

and içer … b.+uña D. 105/4 → and, iç-

ayağına ḳoyup b.+Ø D. 13/3[3] → ayaḳ, ḳo-

b.+Ø çatup D. 70/3 → çat-

b.+Ø çekdügi-çündür Nn. 47 → çek-, çün
b.+Ø virüp D. 83/2 → vir-
b.+ın … ṭop idüp D. 38/4 → ṭop, it-
b.+ına gözine dögüp Şn. 87 → göz, dög-
b.+ına ḫāk ḳoyan Mn. 1085 → ḫāk, ḳoy-
b.+ına ḳor ayaġ D. 50/5 → ḳo-, ayaḳ
b.+ına uranuñ Mn. 160 → ur-
b.+ına üşdi Mn. 968 → üş-
b.+ına üşesidür Mn. 1071 → üş-
b.+ını dizine māyil eyleyüp Nn. 655 → diz, māyil, eyle-
b.+larını ḳoşup Mn. 745 → ḳoş-
b.+umı dīvāra ḳaḳdı Mn. 951 → dīvār, ḳaḳ-
b.+umuza ḳoma Şn. 309 → ḳo-
b.+uñ ayaġa ḳoyup Mn. 293 → ayaḳ, ḳoy-
b.+uñ çek ḫırḳaña Mn. 1154 → çek-, ḫırḳa
bilmez oluñ b.+Ø u ayaġı Mn. 337 → bil-, ol-, u, ayaḳ
çatup … b.+Ø D. 44/1, D. 45/1 → çat-
çeke b.+Ø ḫırḳaya Mn. 1144 → çek-, ḫırḳa
çekme … b.+uñı Nn. 627 → çek-
çeküp b.+ı D. 9/7[3] → çek-
doġdı saʿādet güneşi b.+uma Şn. 272 → doġ-, saʿādet, güneş
ḫırḳaña b.+uñı çekmezseñ Mn. 1153 → ḫırḳa, çek-
ḫırḳaña çek … b.+uñı Mn. 1145, D. 153/2 → ḫırḳa, çek-
ḫırḳaya çekeydi b.+ını Mn. 1143 → ḫırḳa, çek-
indürmedi b.+Ø D. 90/8 → indir-
indürür b.+Ø Mn. 268 → indür-
indürse b.+Ø D. 45/2 → indür-
ḳaḳır idüñ b.+uma Şn. 211 → ḳaḳı-, i-
ḳo b.+uñı dizüñe Mn. 1155 → ḳo-, diz
ḳomışam b.+umı … yolına Kn. 17 → ḳo-, yol
ḳoyandan … b.+uñ dizüñe Mn. 1158 → ḳoy-, diz
ḳoymaz ayaġuña b.+ı D. 90/9 → ḳoy-, ayaḳ
ṣalmadı b.+ın Mn. 559 → ṣal-
ṣalup b.+ını Mn. 1026 → ṣal-
urup b.+Ø Mn. 1012, Şn. 228, D. 5/7 → ur-
uṣṣı b.+dan şaşuran D. 192/4 → uṣ, şaşur-
yıġıldılar b.+ına Mn. 1017 → yıġıl-

b.+ı Şn. 91, D. 91/7
b.+ın D. 90/9, D. 219/4
b.+ına Mn. 712, Şn. 22, Şn. 238, D. 92/4
b.+ında Mn. 766
b.+ını Mn. 328, D. 48/4
b.+um D. 81/1, D. 81/2
b.+uma Mn. 664, Nn. 1067, D. 52/2, D. 81/2, D. 92/6
b.+umı Mn. 1065
b.+uñ Nn. 284, D. 59/2, D. 85/5
b.+uña D. 105/1, D. 105/2, D. 105/3

5. *(s.)* başlangıç, ilk
b.+ı Nn. 908
b.+ından Mn. 1024
b.+um Kn. 46

6. *(i.)* yara
b.+Ø D. 44/8

7. *(i.)* kişi, kendi
b.+ına D. 47/6
b.+uñ D. 85/5

8. *(i.)* bir topluluğun lideri
b.+ı D. 204/2

9. *(i.)* başdan ayaġa: bütünüyle, hiçbir yanı eksik olmaksızın
b.+dan ayaġa Mn. 136, Mn. 349, Şn. 366, Şn. 374, Nn. 100, Nn. 262, Nn. 566, Nn. 897, D. 13/4[3], D. 49/6, D. 52/6, D. 55/4 D. 87/2 → ayaḳ
b.+ından ayaġa Mn. 818 → ayaḳ
b.+ından ayaġına Mn. 900 → ayaḳ
10. *(i.)* ḳıl başınca: kıl kadar, azıcık
ḳıl b.+ınca Nn. 257, Nn. 258 → ḳıl
11. *(i.)* baş tācı: çok sevilen ve saygı duyulan kişi veya manevi değeri yüksek şey
b.+umuñ tācı D. 27/2 → tāc
12. *(i.)* başım üstine: (verilen emir üzerine) derhal, evet
b.+um üstine D. 81/8 → üst
[=106]

başla-
1. bir iş için harekete geçmek
b.-Ø Nn. 201
b.-dı Mn. 774, Mn. 1024, Mm. 61, Nn. 16, Nn. 385, Nn. 406
b.-ya Şn. 401
b.-yanda Nn. 16
b.-yup Mn. 1024
2. yöneltmek, iletmek, kılavuzluk etmek
b.-dı D. 3/12
3. *(yf.)* söze başla-: konuşmaya giriş yapmak
b.-dı … söze Nn. 340 → söz
söze b.-yup Nn. 237 → söz
4. *(yf.)* yol başla-: çığır açmak, önderlik etmek
b.-duġı yola Mn. 416 → yol
[=14]

başlu *(s.)* yaralı
b.+m Şn. 175
[=1]

baṭ-/-t-
1. dalmak, içine gömülmek
b.-Ø Mm. 4, D. 46/5
b.-mış Mn. 818, Mn. 818, Mn. 828, Mn. 828, Şn. 132
b.-up Mn. 646, Mn. 859, Nn. 146
2. saplanmak
b.-ar D. 84/5
[=11]

bāṭıl *Ar. (s.)* yanlış ve hak olmayan inanç
b.+Ø Mn. 862
[=1]

bāṭın *Ar. (i.)* gizli, gözle görülmeyen, deruni
b.+Ø Nn. 628
b.+da Nn. 1031
b.+umı Şn. 372
[=3]

baṭṭ *Ar. (i.)* uzun boyunlu testi, şarap kabı
mānend-i b.+Ø Mm. 4, D. 46/5 → mānend
[=2]

baṭṭ-gülū *Ar.+Far. (i.)* kaz boynuna benzeyen uzun boyunlu testi, şarap kabı
b.+dan D. 10/2[3]
[=1]

baṭṭāl *Ar. (s.)* işe yaramaz, hantal,
b.+Ø olanı Mn. 425 → ol-
merd-i b.+Ø Mn. 428 → merd
olmaz … b.+Ø Mn. 424 → ol-
[=3]

bay *(i.)* zengin, varlıklı
b.+uñ D. 35/3
[=1]

bāz *Far. (i.)* doğan kuşu, şahbaz
b.+Ø Nn. 480

b.-ı Hū Nn. 615 → Hū
b.-ı Hūyı Nn. 867 → Hū
b.-ı rūḥı Nn. 697, D. 93/5 → rūḥ
b.-ı rūḥuñ Mn. 1057 → rūḥ
b.-ı sefīd D. 85/2 → sefīd
b.-ı sefīdidür Mn. 1093 → sefīd
b.-ı sefīd-i kibriyā D. 15/5 → sefīd, kibriyā
b.+ı Nn. 530, Nn. 696
[=11]

bāzār *Far. (i.)*
1. pazar, çarşı
b.+Ø Mn. 801
b.-ı Baġdāda Mn. 769 → Baġdād
b.-ı iḥsānda Mn. 568 → iḥsān
b.+a Mn. 1089, Mn. 1107
b.+ıdur Mn. 354
b.+ına Mn. 980
b.+ında D. 25/6, D. 33/2
b.+ınuñ Mn. 1105, D. 11/5[8]
b.+uñ Mn. 1088
2. alışveriş, ticaret, pazarlık
b.+umı Şn. 214
[=13]

baʿżı *Ar. (zm.)* kimi
b.+Ø Mn. 196, Mm. 13
b.+ya Mm. 13
[=3]

bāzīçe *Far. (i.)* oyun, oyuncak
b.+ler D. 69/6
[=1]

bazlama *(i.)* yağlı ekmek
b.+Ø Şn. 72
[=1]

bazlamaç *(i.)* yağlı ekmek
b.+Ø Mn. 934
b.+ı Mn. 934
[=2]

bāzū *Far. (i.)* kolun dirsekle omuz arasındaki kaslı kısmı, pazı
zūr-ı b.+da D. 130/2 → zūr
b.+ña D. 128/1, D. 128/2, D. 128/3, D. 128/4
[=5]

bebġā *Ar. (i.)* papağan, dudu kuşu
b.+Ø Kn. 4
[=1]

bebġā-zebān *Ar.+Far. (s.)* papağan dilli
b.+Ø Kn. 12
[=1]

bebr *Far. (i.)* kaplan
b.+Ø Mn. 1017, Şn. 324
b.-i żırġām-efgenem D. 64/4 → żırġām-efgen
b.+i Mn. 1082
b.+ini D. 100/4
[=5]

becid <be+cidd *Far.+Ar. (z.)* çok, fazla
b.+Ø Mn. 749, Nn. 327, D. 11/4[11]
b.+Ø men Mn. 1072 → men
[=4]

bed *Far. (s.)* kötü
b.+Ø Mn. 13, Mn. 1061, Şn. 62, Şn. 523, Km. 39, D. 8/1[3], D. 8/1[3], D. 50/3 D. 80/5, D. 149/3, D. 159/1, D. 160/4, D. 184/3, D. 215/4
b.-i mehḥūsa D. 154/2 → menḥūs
renc-i b.+dür D. 203/2 → renc
b.+ler Mn. 712
b.+üñ Şn. 125
[=18]

bedāyiʿ *Ar. (i.)* eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler
elfāz-ı b.+Ø Şn. 128 → elfāz
[=1]

beden *Ar. (i.)* gövde, vücut

b.+Ø Km. 34, D. 69/6
b.+den Nn. 265
b.+üm Şn. 81
b.+üñi Mn. 509
[=5]

bed-gevher *Far. (s.)* özü, mayası bozuk
kāfir-i b.+Ø D. 91/4 → kāfir
[=1]

bed-gū *Far. (s.)* kötü sesli, sesi kötü olan
raḳīb-i b.+Ø D. 52/5 → raḳīb
[=1]

bed-ḫū[y] *Far. (s.)* kötü huylu, kötü tabiatlı
b.+Ø Şn. 282, D. 88/2
b.+laruñ Mn. 833
[=3]

bedīʿ *Ar. (i.)*
1. söz estetiği, sözün güzelliği
b.+in Mn. 348
2. benzeri görülmemiş şey
maʿānī-yi b.-yi manṭıḳuñ D. 1/12 → maʿānī, manṭıḳ
[=2]

bed-kīş *Far. (s.)* münafık, dinsiz, facir olan
nefs-i b.+Ø Mn. 729 → nefs
b.+den D. 160/2
b.+le D. 160/3
[=3]

bed-kīşlik/-lük *Far.+T. (i.)* münafık, dinsiz, facir olma durumu
b.+Ø D. 160/1, D. 211/2
[=2]

bed-legāmlıḳ *Far.+T. (i.)* asi, serkeş, söz dinlemezlik durumu
ḥarūn-ı b.+Ø Mn. 56 → ḥarūn
[=1]

bed-lehce *Far.+Ar. (s.)* ağzı bozuk, kötü dilli
kerkes-i b.+Ø D. 88/5 → kerkes
[=1]

bed-nām *Far. (s.)* yüzü kara, adı kötüye çıkmış
b.+Ø eyleyüp D. 191/2 → eyle-
ḫūk-ı b.+Ø Mn. 1018 → ḫūk
münkir-i b.+uñ D. 201/3 → münkir
[=3]

bedr *Ar. (i.)* ayın on dördünde aldığı en büyük ve yuvarlak hâl, dolunay
b.-i aydur Nn. 782 → ay
[=1]

bed-rāy *Far. (s.)* kötü düşünceli
b.+dur Nn. 782
[=1]

bed-reg *Far. (s.)* aslı kötü ve huysuz olan, kötü yaradılışlı
b.+Ø Mn. 101
[=1]

beg *(i.)* bey, soylu kişi, ileri gelen, sözü geçen, zengin, nüfuzlu kimse
b.+Ø Mn. 1038, D. 11/4[11]
b.+dür Mn. 353
b.+idür Nn. 814
b.+isün D. 54/3
b.+ler Nn. 813, Nn. 814, D. 54/3
b.+lere D. 54/3
b.+lerüñ D. 72/6
b.+üm D. 54/3, D. 69/3
[=12]

beġāyet *Ar. (z.)* son derece, pek çok, pek aşırı, oldukça
b.+Ø Mn. 287, Mn. 387, Mn. 572, Mn. 648, Mn. 697, Mn. 733, Mn. 747, Mn. 747, Mn. 876, Mn. 906, Mn. 924,

Mn. 924, Nn. 875, Nn. 1028, D. 4/13, D. 9/7[5], D. 184/2

[=17]

begen- bir şeyi iyi ve güzel bulmak

b.-Ø Mn. 1041

[=1]

behāyim *Ar. (i.)* dört ayaklı hayvanlar

b.+Ø Mn. 424, Mn. 431, Mn. 484

[=3]

behī *Ar. (s.)* çok güzel, mükemmel

b.+Ø Nn. 437

[=1]

behlek *(s.)* süzgün, baygın bakışlı

b.+de D. 121/2

[=1]

behre *Ar. (i.)* nasip, kısmet

b.+Ø D. 89/1

[=1]

beḳā *Ar. (i.)* kalıcılık, ebedi olma

b.+Ø Mn. 354, Mn. 1118, Nn. 648, Nn. 735, Nn. 736, Nn. 736, Nn. 812

ʿaşḳ-ı maʿşūḳ-ı b.+nuñ Nn. 849 → ʿaşḳ, maʿşūḳ

mülk-i b.+dan D. 139/2 → mülk

serv-i serāçe-yi b.+Ø D. 15/4 → serv, serāçe

b.+yı Mn. 534, Mn. 854

[=12]

bekle- bir şeyi korumak, muhafaza etmek

b.-r Mn. 700

[=1]

bekrī *Ar. (i.)* içki düşkünü, ayyaş

b.+ler Nn. 764

[=1]

beksimāṭ *Far. (i.)* katı ekmek, peksimet

b.+Ø Mn. 479, Şn. 71

[=2]

bel/bil *(i.)* insan bedeninde göğüs ile karın arasında kalan dar kısım

b.+Ø bağlayup ḫidmetde Nn. 43 → bağla-, ḫidmet

bağladı b.+in Nn. 676 → bağla-

bağlayup … b.+Ø Mn. 173 → bağla-

bağlayup b.+üñ Nn. 672 → bağla-

ḫidmete b.+Ø bağlamışdur Nn. 447 → ḫidmet, bağla-

b.+i Mn. 670

b.+ine Şn. 237, Nn. 447, Nn. 645

b.+üm Nn. 251

b.+üñe Mn. 121, D. 79/5, D. 80/2, D. 80/5, D. 90/5, D. 136/1, D. 136/2, D. 136/3, D. 136/4

[=19]

belā *Ar.*

1. *(i.)* içinden çıkılması, kurtulunması çok zor durum, musibet, felaket

b.+Ø Nn. 211, Nn. 229

b.-yı cihān-ı ḫoş-bālā D. 16/1 → cihān, ḫoş-bālā

b.-y-ıla Nn. 71 → ıla

b.+ya Nn. 229

2. *(e.)* peki, hayhay, evet

b.+Ø D. 30/5

şekker-i şükr-i b.+dur Nn. 229 → şekker, şükr

[=7]

belāġ *Ar. (i.)* olgunluk

bülbül-i bāġ-ı b.+Ø D. 48/2 → bülbül, bāġ

[=1]

belāġat *Ar. (i.)* iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme

b.+Ø Mm. 31

ıżmār-ı b.+Ø Şn. 127 → ıżmār

b.+de D. 1/2

[=3]

belgüli *(s.)* açık olarak, belli, aşikar olarak
b.+si D. 23/6
[=1]

belīġ *Ar. (s.)* güzel ve etkili konuşan
b.+Ø Nn. 542
[=1]

beliyyet *Ar. (i.)* bela, felaket
ṣabr-ı b.+Ø D. 11/1[15] → ṣabr
[=1]

belki *Far. (e.)* ihtimal
b.+Ø Mn. 394, Mn. 553, Şn. 47, Şn. 119, Şn. 119, Nn. 110, Nn. 145, Nn. 744, D. 119/3
[=9]

bellü *(s.)* belli, aşikar
b.+dür D. 59/4
[=1]

belme *Far. (s.)* yararsız
b.+Ø Mn. 832, Mn. 859, Nn. 549
[=3]

ben *(zm.)* teklik birinci kişi zamiri → men
b.+Ø Mn. 64, Mn. 98, Mn. 115, Mn. 124, Mn. 442, Mn. 688, Mn. 1038, Mn. 1038, Mn. 1041, Mn. 1043, Şn. 33, Şn. 103, Şn. 316, Şn. 316, Şn. 368, Şn. 369, Şn. 420, Nn. 108, Nn. 192, Nn. 241, Nn. 247, Nn. 247, Nn. 267, Nn. 267, Nn. 281, Nn. 284, Nn. 394, Nn. 396, Nn. 396, Nn. 397, Nn. 397, Nn. 399, Nn. 401, Nn. 401, Nn. 402, Nn. 403, Nn. 404, Nn. 521, Nn. 522, Nn. 579, Nn. 580, Nn. 581, Nn. 590, Nn. 1002, Nn. 1003, Kn. 49, D. 8/2[1], D. 8/2[14], D. 49/6, D. 54/3, D. 60/4, D. 64/1, D. 69/3, D. 69/5, D. 74/4, D. 82/6, D. 91/3, D. 142/3
b.+üm-çün Mn. 554, Mn. 623, Şn. 227, Nn. 191, Nn. 571 → çün
b.+üm-ile Şn. 143 → ile
b.+a > baña Mn. 16, Mn. 62, Mn. 80, Mn. 435, Mn. 506, Mn. 531, Mn. 547, Mn. 547, Mn. 553, Mn. 575, Mn. 576, Mn. 599, Mn. 602, Mn. 603, Mn. 604, Mn. 609, Mn. 619, Mn. 630, Mn. 660, Mn. 692, Mn. 715, Mn. 718, Mn. 724, Mn. 776, Mn. 781, Mn. 814, Mn. 825, Mn. 884, Mn. 894, Mn. 896, Mn. 897, Mn. 897, Mn. 911, Mn. 953, Mn. 992, Mn. 1064, Mn. 1166, Mn. 1173, Şn. 42, Şn. 43, Şn. 44, Şn. 46, Şn. 52, Şn. 82, Şn. 109, Şn. 117, Şn. 146, Şn. 147, Şn. 155, Şn. 156, Şn. 158, Şn. 159, Şn. 200, Şn. 201, Şn. 208, Şn. 245, Şn. 247, Şn. 257, Şn. 262, Şn. 267, Şn. 270, Şn. 298, Şn. 370, Şn. 376, Şn. 382, Şn. 470, Şn. 477, Nn. 7, Nn. 22, Nn. 24, Nn. 31, Nn. 32, Nn. 35, Nn. 39, Nn. 40, Nn. 40, Nn. 54, Nn. 107, Nn. 116, Nn. 165, Nn. 238, Nn. 241, Nn. 245, Nn. 248, Nn. 267, Nn. 268, Nn. 270, Nn. 281, Nn. 304, Nn. 304, Nn. 388, Nn. 392, Nn. 395, Nn. 398, Nn. 401, Nn. 452, Nn. 464, Nn. 613, Nn. 670, Nn. 685, Nn. 692, Nn. 702, Nn. 709, Nn. 967, Nn. 968, Nn. 1036, Nn. 1037, Nn. 1057, Nn. 1060, Nn. 1064, Nn. 1067, Nn. 1080, Kn. 11, Kn. 40, Kn. 44, Kn. 44, Kn. 56, Kn. 84, Kn. 84, D. 43/6, D. 43/7, D. 46/4, D. 49/5, D. 60/3, D. 65/5, D. 73/4, D. 74/4, D. 81/5, D. 96/1, D. 100/2, D. 100/2, D. 174/3, D. 174/4, D. 186/1, D. 186/4, D. 187/1, D. 227
b.+de Mn. 885, Nn. 394, Nn. 398, Nn. 522, Nn. 950, Kn. 57, Kn. 80, D. 169/2, D. 170/4, D. 171/4, D. 172/1

b.+den Mn. 42, Mn. 64, Mn. 65, Mn. 78, Mn. 1025, Mn. 1061, Şn. 98, Şn. 158, Şn. 399, Şn. 460, Şn. 486, Nn. 250, Nn. 250, Nn. 262, Nn. 583, Nn. 652, Nn. 724, Kn. 59, D. 60/1, D. 63/1
b.+em Mn. 555, Mn. 1025, Mn. 1042, Şn. 255, Kn. 41
b.+i Mn. 38, Mn. 80, Mn. 720, Mn. 946, Mn. 951, Mn. 1041, Mn. 1060, Mn. 1062, Mn. 1064, Şn. 55, Şn. 56, Şn. 171, Şn. 256, Şn. 260, Şn. 268, Şn. 315, Şn. 380, Şn. 381, Şn. 478, Şn. 488, Şn. 488, Şn. 110, Nn. 275, Nn. 280, Nn. 376, Nn. 403, Nn. 707, Nn. 744, Kn. 20, D. 60/4, D. 83/1, D. 83/5
b.+siz Nn. 248, D. 216/4
b.+üm Mn. 19, Mn. 63, Mn. 64, Mn. 545, Mn. 555, Mn. 556, Mn. 556, Mn. 627, Mn. 781, Mn. 885, Mn. 901, Mn. 909, Mn. 911, Mn. 1059, Mn. 1061, Şn. 49, Şn. 102, Şn. 161, Şn. 161, Şn. 162, Şn. 176, Şn. 177, Şn. 192, Şn. 227, Şn. 244, Şn. 258, Nn. 15, Nn. 52, Nn. 56, Nn. 112, Nn. 190, Nn. 238, Nn. 250, Nn. 250, Nn. 262, Nn. 637, Nn. 705, Nn. 1052, Kn. 22, Kn. 45, D. 31/3, D. 33/7, D. 51/1, D. 62/1, D. 62/1, D. 62/2, D. 62/3, D. 62/4, D. 62/5, D. 62/6, D. 62/7, D. 63/1, D. 63/1, D. 63/2, D. 63/3, D. 63/4, D. 64/7, D. 65/1, D. 65/1, D. 65/2, D. 65/3, D. 65/4, D. 65/5, D. 65/6, D. 65/7, D. 70/5, D. 81/1, D. 93/1
b.+ümdür Mn. 1039, Kn. 28
b.+ümle Mn. 18, Mn. 545, D. 4/2
[=344]

beñ *(i.)* yüzdeki benek
b.+lerüñ D. 46/1, D. 61/6, D. 114/1, D. 114/2, D. 114/3, D. 114/4
b.+lerüñle D. 28/3
b.+üñ D. 33/3
[=8]

benātu'l-dehr *Ar. (i.)* felaketler
b.+Ø Mn. 1027
[=1]

benātu'ṣ-ṣadr *Ar. (i.)* tasalar, endişeler
b.+Ø Mn. 1027
[=1]

bencileyin *(z.)* benim gibi
b.+Ø Şn. 239, D. 29/3, D. 72/2
[=3]

benc *Far. (i.)* banotu da denilen uyuşturucu özelliği bulunan bir tür bitki
b.+ini Nn. 1062
[=1]

bend *Far. (i.)*
1. zincir, ip, urgan
b.+Ø Şn. 441, Nn. 244
b.+i Mn. 1142
2. mafsal, boğum
b.+ümi Nn. 250
3. bir şiirdeki kıtaların her biri
b.+Ø Nn. 296, Nn. 296
[=6]

bende *Far. (i.)* esir, köle
b.+Ø Nn. 733, Kn. 57, D. 54/2, D. 61/1
b.-yi ʿaşḳ Nn. 520 → ʿaşḳ
b.-yi ferḫundemi Şn. 177 → ferḫunde
b.-yi Ġanīyem D. 241 → Ġanī
b.-yi Ḥaḳ Mn. 491 → Ḥaḳ
b.-yi Ḥaḳḳam D. 64/8 → Ḥaḳ
b.-yi kemīneye D. 76/4 → kemīne
b.-yi mecbūr Nn. 283 → mecbūr
b.-yi muḳbil D. 90/3 → muḳbil
b.-yi şāh-ı bī-nişānuz D. 9/1[14] → şāh, bī-nişān
olalı … bende Nn. 522 → ol-

olan … b.+Ø Nn. 521 → ol-
b.+dür Mn. 114, D. 26/1, D. 107/4, D. 143/3
b.+lerüm Şn. 147
b.+m Mn. 62, Mn. 63, Şn. 305, D. 74/4
b.+mi Şn. 98, Şn. 176, Şn. 177
b.+ñ D. 57/7, D. 82/7
b.+ñem Nn. 397, D. 69/3
b.+ñde D. 52/6
b.+ñe Nn. 236
b.+ñi D. 53/6
b.+nüñ D. 36/3, D. 53/4, D. 54/3, D. 82/2
b.+si Mn. 472, D. 65/2, D. 65/2
b.+sidür Nn. 912, D. 65/1
b.+sin D. 72/1
b.+sini Şn. 260, Şn. 261
b.+sinüñ D. 54/3
b.+si+Ø-yem D. 54/3
b.+siyüz D. 11/1[7]
[=49]

bendegī *Far. (i.)* kulluk
dāġ-ı b.+Ø Nn. 429 → dāġ
[=1]

bende-nüvāz *Far. (i.)* kölesine iyi davranan
şeh-i b.+Ø Nn. 63 → şeh
[=1]

beñdeş *(s.)* eş, benzer
olup … b.+Ø Nn. 956 → ol-
[=1]

benefşe *Far. (i.)* menekşe
b.+Ø D. 10/2[2], D. 87/4, 91/1, 96/2
[=4]

benefşe-zār *Far. (i.)* menekşe bahçesi
b.+Ø Kn. 25
[=1]

beng *Far. (i.)* sarhoşluk
düşdi … b.+e Mn. 1011 → düş-
[=1]

beñiz/-zi *(i.)* yüz
b.+üm ṣararduban D. 49/4 → ṣarart-/-d-
[=1]

benlik/-lük/-g *(i.)* bencillik, enaniyet, nefs
b.+Ø Mn. 841, Şn. 399, Nn. 242, D. 163/3, D. 170/3, D. 171/4, D. 171/4
b.+Ø eyleyüp Mn. 1072 → eyle-
b.+den Mn. 864, Nn. 1003, D. 171/2
b.+i Şn. 360, Şn. 413
b.+üm Mn. 64, Mn. 65, Nn. 262
b.+ümi Mn. 65
b.+üñ Mn. 1048, Mn. 1157, Nn. 592, Nn. 734, D. 8/7[3]
b.+üñdür Mn. 832
[=23]

bennā *Ar. (i.)* mimar, yapı ustası
b.+sı Mn. 326
[=1]

beñze- benzemek
b.-mez D. 135/2, D. 140/4
b.-r Mn. 842, Şn. 238, Nn. 441, Nn. 653, Nn. 654, Kn. 31, D. 1/13, D. 52/1, D. 72/1, D. 89/3, D. 8, D. 107/3, D. 134/2, D. 140/3
b.-ye Mn. 278
b.-yüp Mn. 859, Mm. 14, Nn. 311, Nn. 843
[=21]

beñzet-/-d- benzetmek
b.-eyin D. 91/3
b.-dügi Mn. 501
b.-em mi D. 44/3
b.-en D. 89/4
b.-megil Mn. 367, Şn. 493, Şn. 493
b.-üp Nn. 16

b.-ür D. 89/4

[=9]

ber *Far. (i.)* yaprak
b.+Ø D. 134/4

[=1]

ber[r] *Ar. (i.)* yer, kara
b.+de Mn. 689
b.+inde Kn. 53

[=2]

berāber *Far. (i.)* seviyeleri eşit, aynı düzeyde
b.+dür Mn. 164
ola b.+Ø Mn. 329 → ol-
olmaz b.+Ø D. 135/1 → ol-
olup … b.+Ø D. 110/1 → ol-

[=4]

berāt *Ar. (i.)* azat belgesi
b.+Ø D. 11/2[6]

[=1]

berbaṭ *Far.+Ar. (i.)* lavta da denilen telli bir çalgı aleti
b.+Ø Mn. 253, Nn. 18, Nn. 51, Nn. 88, Nn. 209

[=5]

bere *Far. (i.)* kuzu
b.+Ø Şn. 73

[=1]

berg *Far. (i.)* yaprak
b.+Ø Nn. 250
b.-i gülde D. 98/5 → gül
b.-i gülden D. 53/1 → gül
b.+i D. 156/1, D. 165/4

[=5]

bergeşte *Far. (s.)* tersine dönmüş
b.+Ø-yem Mn. 74, Şn. 375

[=2]

ber-güzīde *Far. (s.)* seçilmiş
b.+si D. 81/3

[=1]

berg-vār *Far. (i.)* yaprak gibi
b.+Ø Nn. 235

[=1]

berḫīz *Far. (s.)* kalkan, sıçrayan
b.+Ø D. 234

[=1]

beri *(e.)* bir olayın veya durumun başlangıcını ifade etmek için kullanılan edat → berlü, birü
b.+Ø D. 194/2

[=1]

berī *Ar. (s.)* uzak
eyleyüp … b.+Ø Nn. 657 → eyle-
idüp … b.+Ø Nn. 718 → it-
b.+yem Şn. 147

[=4]

berk *(s.)*
1. kuvvetli, sağlam
b.+Ø Nn. 218, Nn. 244
b.+Ø eyleye Şn. 283 → eyle-
b.+Ø it Mn. 538 → it-
2. katı, sert, şiddetli
b.+Ø Şn. 453

[=5]

berḳ *Ar. (i.)* parıltı, şimşek
b.+Ø Mn. 146
b.+Ø urduğınca D. 28/1 → ur-
b.+Ø urup Mn. 596 → ur-
ura b.+Ø Şn. 405 → ur-
b.+Ø mi D. 66/2

[=5]

berḳ-āmīz *Ar.+Far. (i.)* şimşekle karışık, parıltılı
āh-ı b.+le D. 36/5 → āh

[=1]

berkit- sağlamlaştırmak

b.-e D. 164/3
[=1]

berlü *(e.)* → beri, birü
görelden b.+Ø Nn. 513
olaldan b.+Ø Nn. 512 → ol-
olalıdan b.+Ø Şn. 53 → ol-
andan b.+Ø D. 31/2 → a+ñ
andan b.+dür Nn. 252 → a+ñ
[=5]

bernā *Far. (s.)* genç, delikanlı → bernāy
mürşid-i her şeyẖ u her b.+Ø ü pīr Nn. 320 → mürşid, her, şeyẖ, u, pīr
b.+yı Nn. 226
[=2]

bernāy *Far. (s.)* → bernā
b.+Ø Nn. 505
[=1]

berü *(z.)* beri, buraya, bu yana doğru → birü
b.+Ø Mn. 770, Şn. 243, D. 158/1
[=3]

berzaẖī *Ar. (i.)* berzah âlemine ait
b.+Ø D. 8/3[12]
[=1]

bes *Far. (e.)*
1. yalnız, sadece
b.+Ø Mn. 431
2. yeter, kâfi
b.+Ø D. 2/8, D. 13/2[4]
b.+Ø durur Şn. 287 → dur-
b.+dür D. 31/5, D. 33/8, D. 84/4
3. çok, gayet
b.+Ø Şn. 437
[=8]

besle- semirtmek
b.-yüp Mn. 485
[=1]

bessām *Ar. (s.)* güler yüzlü
b.+Ø Nn. 869, D. 5/3
[=2]

beste *Far. (i.)* bağlı, kapalı
b.-yi ʿār D. 9/7[8] → ʿār
b.+dür Nn. 378
b.+nüñ Şn. 483
[=3]

beste-dest *Far. (s.)* eli kapalı, cimri
b.+Ø Nn. 884
[=1]

beste-miyān *Far. (s.)* bel bağlamış, işe hazır
b.+Ø D. 54/2
[=1]

beş *(s.)* beş sayısı
b.+Ø Mn. 819, Mn. 820
[=2]

beşāret *Ar. (i.)* iyi haber, müjde
b.+Ø Şn. 191
[=1]

beşer *Ar. (i.)* insan
evṣāf-ı b.+den D. 91/5 → evṣāf
b.+den Mn. 330
b.+dür Mn. 459
b.+Ø mi D. 42/2
b.+Ø-sün D. 61/4
[=5]

beşinci *(s.)* beşinci
b.+Ø Mn. 695
[=1]

beşşāş *Ar. (s.)* güler yüzlü, iyi huylu
b.+Ø D. 5/3
b.+Ø ola Nn. 869 → ol-
[=2]

beş yüz elli ṭoḳuz *(s.)* beş yüz elli dokuz sayısı
b.+Ø Nn. 942

[=1]

beter *Far. (s.)* daha kötü
b.+Ø D. 171/2
olur …. b.+Ø Şn. 378 → ol-
b.+dür Mn. 733, Mn. 981
[=4]

bevl *Ar. (i.)* sidik, idrar
b.-i ʿacūz D. 11/5[4] → ʿacūz
[=1]

beyābān *Far. (i.)* çöl, kır
düşdi b.+a Şn. 89 → düş-
b.+da Mn. 673, Mn. 1007, D. 73/5
b.+ında D. 88/6
[=5]

beyān *Ar. (i.)* söyleme, açıklama
b.+Ø Şn. 393
b.+Ø it Mn. 348 → it-
b.+Ø itdi Nn. 425 → it-
b.+Ø itse D. 1/12 → it-
itdi b.+Ø Nn. 341 → it-
[=5]

beyāżu'l-vech *Ar. (i.)* iyi, iyi karakterli, temiz
b.+Ø Nn. 974
b.+i Nn. 1054
[=2]

beyin *(i.)* insanın tanıma, algılama, muhakeme etme ve kavrama yetisi
b.+ümi Mn. 13
[=1]

beyt *Ar. (i.)*
1. ev, mesken
b.+idür Mn. 182
2. aynı ölçüde iki dizeden oluşan manzume birimi
b.+i Şn. 317, Nn. 743
b.+inüñ Mm. 34
[=4]

bez *(i.)* süs
b.+Ø Şn. 464
[=1]

beẕl *Ar. (i.)* cömertçe harcama
b.+Ø Mn. 182, Şn. 392, Nn. 295
[=3]

beẕl-i nefs *Ar. (i.)* fedakarlık
b.+e Mn. 197
[=1]

beẕl-i rūḥ *Ar. (i.)* kendini feda etme, bir şey uğruna canını verme
b.+a Mn. 197
[=1]

beẕle-gū *Far. (s.)* şakacı, latifeci
ʿandelīb-i b.+Ø-yam Nn. 576 → ʿandelīb
[=1]

bezm *Far. (i.)* içkili, eğlenceli sohbet toplantısı
b.+Ø Mn. 625, Şn. 248, Kn. 28, Kn. 38
[=4]

bezm-i ezel *Far.+Ar. (i.)* bezm-i elest, Allah'ın ruhları yaratıp "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorduğu ve ruhların da "Evet, Rabbimizsin!" cevabını verdikleri toplantı
meclis-i b.+Ø Nn. 50 → meclis
[=1]

bıçaḳ/-ġ *(i.)* kesici, delici bir tür alet
b.+uñ … çekme D. 82/3 → çek-
çekseñ b.+ı D. 97/5 → çek-
[=2]

bıḫred *Far. (s.)* akılsız, ahmak → bī-ḫıred
b.+Ø Nn. 766
[=1]

bıraḳ-/-ġ-
1. bir alışkanlığı terketmek
b.-an Mn. 762
b.-ġıl Mn. 111
2. elde tutulan bir şeyi tutmaz olmak
b.-duñ D. 57/2
[=3]

bıyıḳ/-ġ *(i.)* bıyık
b.+ın Mn. 929, Mn. 957
b.+ına Mn. 928
b.+umda Mn. 932
[=4]

bī-ʿadd *Far.+Ar. (s.)* sayısız
bīʿa+dür Mn. 27
[=1]

bī-ʿaded *Far.+Ar. (s.)* hesapsız, sayısız
b.+Ø D. 47/6
b.+dür D. 20/2
[=2]

bī-āhū *Far. (s.)* ahu gibi insafsızlık etmeyen
āhū-yı b.+Ø-yam Kn. 21 → āhū
[=1]

bī-ʿaḳl *Far.+Ar. (s.)* akılsız
b.+Ø Mn. 783, Şn. 288, Şn. 499
[=3]

bī-ʿaşḳ *Far.+Ar. (s.)* aşksız
b.+Ø Nn. 6, Nn. 266, Nn. 470, Nn. 475, Nn. 476, Nn. 476, Nn. 489, D. 9/6[5], D. 41/3
ʿāḳıl-ı b.+Ø D. 50/4 → ʿāḳıl
[=10]

bī-bahā *Far. (s.)* paha biçilemeyecek kadar değerli
olmaḳ b.+Ø Kn. 40 → ol-
[=1]

bī-bāk *Far. (s.)* korkusuz
b.+Ø Mn. 93, Mn. 563, Mn. 769
b.+Ø olasun Mn. 122 → ol-
b.+Ø olur Şn. 356 → ol-
olasun … b.+Ø Mn. 145 → ol-
b.+ler Nn. 769
[=7]

bī-bedel *Far.+Ar. (s.)* benzersiz, eşsiz
b.+Ø Mm. 10
[=1]

bī-bīm *Far. (s.)* korkusuz
b.+Ø Mn. 93, Mn. 563
[=2]

bī-bū *Far. (s.)* kokusuz
b.+Ø Nn. 167
[=1]

bī-būm *Far.+Ar. (s.)* baykuşsuz
b.+Ø Mn. 522
[=1]

bī-cān *Far. (s.)* cansız
cism-i b.+Ø D. 20/5 → cism
b.+dur Nn. 350
[=2]

bī-ceht *Far.+Ar. (s.)* zorlanmadan, çabalamaksızın
b.+Ø Nn. 643
[=1]

bī-ceng *Far. (s.)* savaşsız
b.+dür Kn. 86
[=1]

bī-çāre *Far. (s.)* çaresiz
b.+Ø D. 19/7, D. 20/7
b.+lerden D. 77/1
b.+ye D. 29/6
[=4]

bī-çāreliḳ *Far.+T. (i.)* çaresiz kalma
b.+Ø Şn. 245
[=1]

bī-çi *Far. (s.)* nedensiz, sebepsiz

b.+Ø ü çün Mm. 66 → ü, çün
[=1]

biçil- kırılmak, mahvolmak
b.-em D. 83/2
[=1]

bī-çend *Far. (s.)* tek olan, sayısız
b.+Ø Mn. 794
b. ü çūn Nn. 116 → bī-çūn
[=2]

bī-çūn *Far. (s.)* emsalsiz, eşsiz
b.+Ø Mn. 794
bī-çend ü çūn Nn. 116 → bī-çend
[=2]

bīdār *Far. (s.)* uyanık, uykusuz
b.+Ø Şn. 269, Nn. 889
b.+lar Nn. 766
[=3]

bidʿat *Ar. (i.)* Hz. Muhammed'in vefatından sonra ortaya çıkan aşırılıklar ve dinde yeri olmayan uygulamalar
b.-ile Nn. 880, Nn. 880, Nn. 881 → ile
[=3]

bidāyet *Ar. (i.)* sülûkun başlangıcı, tasavvuf yolunun ilk merhalesi
b.+Ø Mn. 260
[=1]

bī-dehān *Far. (s.)* ağızsız
b.+Ø Nn. 642
[=1]

bī-derd *Far. (s.)* dertsiz, gamsız
b.+Ø D. 88/2
b.+Ø olmayasun Nn. 487 → ol-
[=2]

bī-dest-yār *Far. (s.)* yardımcısı olmayan
b.+Ø Kn. 60
[=1]

bī-dil *Far. (s.)* korkak
b.+Ø Nn. 350
b.+üñ Nn. 331
[=2]

bī-dīn *Far.+Ar. (s.)* dinsiz
b.+Ø Nn. 498
[=1]

bī-edeb *Far.+Ar. (s.)* edepsiz
b.+Ø D. 2/3
[=1]

bī-endām *Far. (s.)* tertip sahibi olmayan, vücudu biçimsiz
b.+Ø D. 44/3
[=1]

bī-fikr *Far.+Ar. (s.)* fikir sahibi olmayan, bilinçsiz
b.+Ø Nn. 416
[=1]

bī-ġalaṭ *Far.+Ar. (s.)* yanlışsız
b.+Ø D. 46/2
[=1]

bī-ġām *Far.+Ar. (s.)* gamsız, tasasız
b.+Ø Mn. 710, Şn. 356
[=2]

bī-gāne *Far. (s.)* kayıtsız, ilgisiz, dünya ile ilişiğini kesmiş olan
b.+sün Mn. 779
olmayan b.+Ø Nn. 722 → ol-
[=2]

bī-ġıll u ġīş *Far.+Ar. (s.)* gizli kin beslemeyen ve hileli düşmanlık yapmayan
b.+Ø Nn. 237
[=1]

bī-ġış *Far.+Ar. (s.)* karışıksız, hilesiz, samimi
eyle b.+Ø Mn. 1047 → eyle-

[=1]

bigi *(e.)* → gibi
b.+Ø Mn. 93, Mn. 273, Nn. 903
[=3]

bī-ġīn *Far. (s.)* pussuz, net
b.+Ø Nn. 490
[=1]

bī-ġuṣṣa *Far.+Ar. (s.)* kedersiz, sıkıntısız
b.+Ø Mn. 563
[=1]

bih *Far. (s.)* iyi, yeğ
olan b.+Ø Mn. 409 → ol-
b.+i Şn. 190
[=2]

bīḫ *Far. (i.)* esas, kök, temel
b.-i reddür Mn. 1114 → red[d]
[=1]

bī-ḫᵛāb *Far. (s.)* uykusuz, uyumaz, uyanık
b.+Ø D. 217/1
olmaz-idüñ b.+Ø D. 66/5 → ol-, i-
[=2]

bī-ḫaber *Far.+Ar. (s.)* habersiz, bilgisiz
b.+Ø Şn. 180, Şn. 495
[=2]

bī-ḥadd *Far.+Ar. (s.)* sınırsız, hadsiz
b.+Ø Mn. 27, D. 2/6
ḥamd-ı b.+Ø D. 11/3[7] → ḥamd
b.+dür Mn. 39
[=4]

bī-ḥarf *Far.+Ar. (s.)* harfsiz
b.+Ø Nn. 455
[=1]

bī-ḥāṣıl *Far.+Ar. (s.)* sonsuz, nihayetsiz
b.+dur Nn. 497
[=1]

bī-ḫaṭā *Far.+Ar. (s.)* kusursuz
b.+Ø Kn. 21
[=1]

bihbūd *Far. (s.)* iyi, sağ, sağlam
b.+Ø D. 167/3
b.+uñı D. 167/4
[=2]

bī-ḫıred < bī-ḫıred *Far. (s.)* akılsız → bıḫred
ʿaḳl-ı b.+den D. 9/7[3] → ʿaḳl
b.+dür Mn. 1114
[=2]

bī-ḫıyānet *Far.+Ar. (s.)* vefalı, hainlik yapmayan
b.+Ø Mn. 267
[=1]

bī-ḫilāf *Far.+Ar. (s.)* ihtilafsız, yalansız
b.+Ø D. 152/1
[=1]

bī-ḥis *Far.+Ar. (s.)* hissiz, duygusuz
b.+Ø D. 162/4
[=1]

bī-ḥisāb *Far.+Ar. (s.)* hesapsız
olur … b.+Ø Şn. 358 → ol-
[=1]

bī-ḫod *Far. (s.)* kendinden geçmiş
b.+Ø Nn. 239, Nn. 706, Nn. 841, Nn. 853, Nn. 919
b.+Ø bolur D. 98/4 → bol-
b.+Ø iken Şn. 435, Şn. 436 → i-
b.-ile Şn. 125 → ile
b.+Ø olup Mn. 379, Şn. 247, Şn. 433, Nn. 660, Nn. 743, Nn. 925, D. D. 4/13, D. 10/6[12], D. 99/7, D. 153/1 → ol-
b.+Ø olur Nn. 644 → ol-
b.+a Şn. 435
b.+lar Nn. 743

b.+uñ Şn. 125

[=23]

bī-ḫodlıḳ *Far.+T. (i.)* cezbe, vecd
b.+Ø Nn. 499

[=1]

bihter *Far. (s.)* çok iyi, en iyi
b.+Ø D. 218/2

[=1]

bī-hūde *Far. (s.)* boşuna, beyhude
b.+Ø Şn. 57, Nn. 156
olmayuban b.+Ø D. 4/15 → ol-
b.+dür Nn. 586

[=3]

bī-hūde-gū *Far. (s.)* boş yere konuşan, geveze
b.+Ø Mn. 317, Mn. 445

[=2]

bī-hūde-gūluḳ *Far.+T. (i.)* boş yere konuşma, gevezelik etme işi
b.+Ø Mn. 127

[=1]

bī-hūdelik *Far.+T. (i.)* münasebetsizlik
b.+ler Mn. 379

[=1]

bī-hūde-vār *Far. (i.)* beyhude gibi
b.+Ø Nn. 587

[=1]

bī-ḥurūf *Far.+Ar. (s.)* harf ve ses olmadan
b.+Ø Nn. 607

[=1]

bī-ḫurūş *Far. (s.)* coşmayan
b.+Ø-uz D. 9/2[2]

[=1]

bī-hūş *Far. (s.)* şaşkın, sersem
b.+Ø Mm. 37, D. 87/3
b.+Ø idi Şn. 434 → i-
b.+Ø ola Nn. 798 → ol-
b.+Ø olasız Mn. 719 → ol-
ola … b.+Ø D. 4/13 → ol-
olup … b.+Ø Mn. 1123 → ol-
b.+umı Şn. 163, Nn. 706

[=9]

bī-hüner *Far. (s.)* hünersiz, marifetsiz
b.+Ø D. 8/5[7]

[=1]

bī-iḫtiyār *Far.+Ar. (s.)* kendiliğinden, elde olmayarak
b.+Ø Şn. 188, Nn. 44, Nn. 235, Nn. 666, Nn. 990

[=5]

bī-ʿillet *Far.+Ar. (s.)* marazsız, bozuk olmayan
b.+Ø Nn. 484

[=1]

bī-ism *Far.+Ar. (s.)* isimsiz
b.+Ø Nn. 612
b.-i Hū Nn. 610 → Hū

[=2]

bī-ḳadr *Far.+Ar. (s.)* kıymetsiz, değersiz
b.+Ø Mn. 690

[=1]

bī-ḳarār *Far.+Ar. (s.)* kararsız
b.+Ø Şn. 184, Kn. 18, D. 38/5, D. 155/3, D. 193/2
ol b.+Ø D. 186/2 → ol-
olup b.+Ø Şn. 188 → ol-
b.+uz D. 9/5[6]

[=8]

bī-kāse *Far. (s.)* kasesiz, kase olmadan
b.+Ø Mn. 300, Nn. 919, D. 12/2[3]

[=3]

bī-kelāġ *Far.+Ar. (s.)* kargasız
eyledi b.+Ø D. 48/5 → eyle-

[=1]

bī-kelām *Far.+Ar. (s.)* kelamsız, sözsüz, dilsiz
b.+Ø-uz D. 9/7[14]
[=1]

bī-kem ü bīş *Far. (s.)* fazlası ve eksiği olmayan, tam
b.+Ø Mn. 376
[=1]

bī-kerān *Far. (s.)* sınırsız, sonsuz
b.+Ø D. 51/2
[=1]

bī-kerb *Far.+Ar. (s.)* sıkıntısız, tasasız
b.+Ø Nn. 86
[=1]

bī-kes *Far. (s.)* kimsesiz
b.+Ø Mn. 431
Rūşenī-yi b.+Ø Nn. 904 → Rūşenī
b.+e Mn. 546, D. 93/2, D. 93/2
b.+Ø-em Mn. 22
b.+lerüñ Nn. 833
[=7]

bī-kesī *Far. (i.)* kimsesizlik
b.+Ø Nn. 833
[=1]

bī-ḳıyām *Far.+Ar. (s.)* ayağa kalkamayan, mecalsiz
b.+Ø Kn. 50
[=1]

bī-kibr *Far.+Ar. (s.)* büyüklenmeyen, kibirlenmeyen
b.+Ø Mn. 606, D. 173/1
[=2]

bī-ḳīl ü ḳāl *Far.+Ar. (s.)* dedikodusuz
b.+Ø Nn. 804
[=1]

bī-kīn *Far. (s.)* kini olmayan, garezsiz
b.+Ø Mn. 606, D. 173/1
b.+Ø eyle Mn. 1076 → eyle-
b.-i miskīn Mn. 1077 → miskīn
miskīn-i b.+Ø Mn. 1077 → miskīn
sīne-yi b.+üñe D. 20/6 → sīne
[=6]

bī-kīne *Far. (s.)* kini olmayan, garezsiz
sīne-yi b.+si Nn. 675 → sīne
[=1]

bikr *Ar. (i.)* herhangi bir şeyin ilki
ẕikr-i b.+Ø Nn. 416 → ẕikr
[=1]

bī-ḳumāş *Far.+Ar. (s.)* benliği olmayan, benliğinden geçmiş
b.+Ø D. 193/4
[=1]

bil-
1. bir konuda bilgisi bulunmak, farkına varmak, öğrenmek
b.-Ø Mn. 183, Mn. 228, Mn. 415, Mn. 441, Şn. 76, Şn. 109, Şn. 120, Şn. 130, Şn. 154, Şn. 490, Şn. 506, Şn. 529, Mm. 44, Nn. 43, Nn. 491, Nn. 556, Nn. 602, Nn. 622, Nn. 1012, Nn. 1033, D. 3/10, D. 22/1, D. 60/6, D. 60/7, D. 220/2
b.-düñ ola Şn. 214 → ol-
b.-mek olmaz Nn. 625, Nn. 756, Nn. 772, D. 42/1, D. 42/1, D. 42/2, D. 42/3, D. 42/4, D. 42/5 → ol-
b.-mez-idüm Nn. 268 → i-
b.-mez-iseñ Şn. 151 → i-
b.-miş ol D. 59/7 → ol-
b.-miş ola Nn. 667 → ol-
b.-di D. 87/6
b.-dügi Km. 55
b.-dügüñ D. 80/2
b.-düm Nn. 117, Kn. 85, D. 94/1
b.-e Mn. 319, Nn. 864, Nn. 876
b.-e+bilmen Mn. 844, Mn. 846, Kn. 63

b.-e+bilmezdüm D. 49/3
b.-em Nn. 284
b.-emedüm Şn. 247, Şn. 484
b.-emez Nn. 632
b.-emezem Şn. 372
b.-emezüz Şn. 446
b.-en Mn. 178, Nn. 75, Nn. 477, Nn. 477, Nn. 555, Nn. 562, Nn. 563
b.-endür Mn. 320
b.-ene Nn. 369
b.-esün Mn. 1170, Nn. 730, D. 5/16, D. 75/2
b.-eydün Nn. 618
b.-gil Mn. 236, Mn. 363, Mn. 440, Mn. 736, Mn. 987, Mn. 1113, Şn. 100, Şn. 146, Nn. 11
b.-iñüz Nn. 477
b.-me Mn. 785
b.-medi Nn. 529
b.-medüginden Nn. 1011
b.-medügün D. 183/1
b.-medür Mn. 189
b.-mege Nn. 838, D. 60/5
b.-mek Şn. 19
b.-memişem Şn. 205
b.-men Mn. 59, Nn. 265, Nn. 590, Nn. 594, Kn. 95, D. 24/5
b.-menem D. 77/4
b.-mese Mn. 1001
b.-meyen Nn. 563
b.-meyenden Nn. 119
b.-meyüben Şn. 84
b.-meyüp D. 191/3
b.-mez Mn. 742, Şn. 93, Nn. 410, Nn. 563, Nn. 598, Nn. 780, Nn. 938, Nn. 1025, Nn. 1045, Nn. 1049, Nn. 1051, D. 3/10, D. 80/2, D. 184/3, D. 213/3
b.-mezdi D. 33/7
b.-mezem Şn. 136, Şn. 53, Nn. 14, Nn. 444, D. 96/4
b.-mezsün D. 59/3
b.-mezüz D. 9/1[9]
b.-sün Nn. 49, Nn. 838, Nn. 1024, Nn. 1025, D. 3/9, D. 60/5
b.-üñ Mn. 1125, Nn. 1023
b.-üp Mn. 230, Nn. 124, Nn. 1072, D. 11/2[9], D. 11/2[13]
b.-ür Mn. 1003, Şn. 397, Nn. 46, Nn. 467, Nn. 517, Nn. 547, Nn. 553, Nn. 563, Nn. 598, Nn. 598, Nn. 774, Nn. 774, Nn. 776, Nn. 807, Nn. 1045, Kn. 78, D. 56/5, D. 60/7, D. 81/4, D. 85/3, D. 90/2, D. 95/1
b.-ürem Mn. 777, Şn. 136, Nn. 27
b.-ürdüñ Nn. 52
b.-ür misiz Mn. 265, Nn. 388
b.-ürsün Mn. 19, Mn. 26, Şn. 38, Nn. 397, Nn. 1071, Nn. 1072
2. var saymak, kabul etmek, farz etmek
b.-e Şn. 278, Şn. 278
b.-medür Mn. 199
b.-meyen Nn. 38
3. tanımak
b.-Ø Mn. 213, Mn. 314, Mn. 631, Nn. 126
b.-mek olmaz Nn. 126, Nn. 754 → ol-
olmaz … b.-mek Nn. 778 → ol-
b.-düm D. 170/1, D. 181/3
b.-e Mn. 977, Mn. 992, Şn. 384
b.-en Nn. 174, D. 181/1
b.-medügüñ Şn. 148
b.-mekden Mn. 991
b.-men Kn. 30
b.-mese Mn. 733
b.-meyen D. 198/4
b.-meyüben Şn. 466
b.-mez Şn. 137, Nn. 26, D. 53/6
b.-sedüñ Nn. 224
b.-señ D. 170/2
b.-üp Mn. 668, Mn. 977, D. 169/3
b.-ür Nn. 125, Nn. 174, Nn. 477
b.-ürem Nn. 26, D. 98/3

b.-ürsün Nn. 1073
4. *(yf.)* baş u ayağı bilme-: kendinden geçmek, sarhoş olmak
b.-mez oluñ baş u ayağı Mn. 337 → baş, ol-, u, ayaġ
5. *(yf.)* …den/dan bil-: sebep göstermek
Ḥaḳḳdan b.-üp D. 80/5 → Ḥaḳḳ
6. *(yf.)* ḫaber bil-: haber almak, bilgi edinmek
b.-ürem … ḫaber Nn. 264 → ḫaber
ḫaber b.-mege D. 96/3 → ḫaber
7. *(yf.)* ḥaḳḳını bil-: hakkını vermek, bir işi gerektiği gibi en iyi şekilde yapmak
ḥaḳḳını b.-ürdi Şn. 325 → ḥaḳḳ
8. *(yf.)* işini bil-: görevinin bilincinde olmak
işini b.-mez Mn. 905 → iş
9. *(yf.)* kendüzin bilmez: yersiz davranışları olan
kendüzin b.-meze D. 210/2 → kendüzü/-i
10. *(yf.)* kim bilür: bir olay ya da durumla ilgili olarak belirsizlik ifade eder
kim b.-ür Mn. 43, Mn. 1112, D. 8/3[9] → kim
11. *(yf.)* nişest ü ḫāstı bil-: oturup kalkmasını bilmek, muaşeret kurallarına hâkim olmak
b.-ürem … nişest ü ḫāstı Nn. 576 → nişest, ü, ḫāst
12. *(yf.)* özini bil-: haddini bilmek, mantıklı davranmak
b.-mez-idi özini Şn. 434 → i-, öz
b.-mez özin Şn. 422 → öz
b.-ür-iken özüñi Şn. 137 → i-, öz
özin b.-se Mn. 733 → öz
özüñ b.-mege D. 8/4[13] → öz
13. *(tf.)* yeterlilik fiili
bil-e+b.-men Mn. 844, Mn. 846, Kn. 63
bil-e+b.-mezdüm D. 49/3
añ-a+b.-edi Mn. 88 → añ-
çıḳ-a+b.-mez D. 73/7 → çıḳ-
giç-e+b.-men D. 77/6 → giç-
irşād id-e+b.-e Nn. 956 → irşād, it-
medḥuñ ide+b.-mez D. 2/14 → medḥ, it-
n'ide+b.-ür Şn. 312 → ne, it-
ola+b.-men yalñuz Nn. 1073 → ol-yalñuz
ola+b.-mez Mn. 989, Nn. 128, Nn. 834 → ol-
ola+b.-mez … hem-reh D. 2/2 → ol-, hem-reh
öge+b.-e D. 101/5, D. 144/2 → ög-
şikār id-e+b.-ür mi Mn. 44 → şikār, it-
uça+b.-menem Kn. 60 → uç-
ura+b.-men … dem Nn. 264 → ur-, dem
yata+b.-mez D. 73/3 → yat-
yuda+b.-ür mi Mn. 44 → yut-/-d-
[=249]

bilā-nīş *Ar. (s.)* zehirsiz
b.+Ø D. 8/4[6]
[=1]

bilā-sāye *Ar.+Far. (s.)* gölgesi olmayan
b.+Ø D. 90/5
[=1]

bilā-şek *Ar. (s.)* şüphesiz
b.+Ø Mn. 688
[=1]

bildür- bildirmek, anlatmak
b.-di Nn. 116, Nn. 267, Nn. 268, D. 80/2
b.-endür Mn. 320
b.-sün Nn. 321
b.-ür Nn. 371

[=7]

bile-
(yf.) diş bilemek: birine kötülük yapmak için fırsat kollamak
b.-r dişini D. 52/4 → diş
dişin b.-r D. 24/5 → diş
[=2]

bile *(e.)*
1. birlikte, beraber anlamları veren edat
b.+Ø Nn. 198, Nn. 695, D. 45/4, D. 78/4, D. 88/4
b.+dür Nn. 420
2. kuvvetlendirme edatı
b.+Ø Nn. 195
[=7]

bilesince *(z.)* beraberinde, yanında
b.+Ø Mn. 1004, Nn. 700
[=2]

bī-levn *Far.+Ar. (s.)* renksiz
b.+dür Kn. 92
[=1]

bilig *(i.)* akıl, us, şuur
b.+Ø iken Şn. 432 → i-
[=1]

bilin- bilinmek
b.-mez-idi Nn. 541 → i-
b.-di Nn. 739
b.-mez Mn. 721
b.-ür Nn. 23, D. 27/2
[=5]

biliş *(i.)* tanıdık, bildik
b.+Ø Şn. 176, D. 29/1
b.+Ø eyle Şn. 160 → eyle-
b.+Ø olur Şn. 386 → ol-
b.+e Mn. 803
b.+i Şn. 160
b.+üñ D. 55/1
[=7]

billāhi *Ar. (e.)* "Allah'a ant olsun." anlamında bir yemin
b.+Ø D. 19/5
[=1]

bilmece *(i.)* bilinmeyen şey, muamma
b.+dür Kn. 10
[=1]

bilūrīn *Ar. (s.)* billur gibi, kristalden
b.+Ø Kn. 34, D. 140/2
[=2]

bīm *Far. (i.)* tehlike
b.+Ø Mn. 89, D. 146/2
[=2]

bī-mānend *Far. (s.)* benzersiz, eşsiz
ẕāt-ı b.+Ø Nn. 503 → ẕāt
[=1]

bīmār *Far. (s.)* hasta olan
b.+Ø D. 85/3
b.+Ø olan D. 85/3 → ol-
ḳalb-i b.+uñ Mn. 493 → ḳalb
olmadı b.+Ø D. 8/4[5] → ol-
[=4]

bī-mā' ü menī *Far. (s.)* benliğinden geçmiş, riya göstermeyen
b.+Ø Nn. 912
[=1]

bī-meded *Far.+Ar. (s.)* çaresiz, medetsiz
ḳalanda b.+Ø Mn. 31 → ḳal-
[=1]

bī-meze *Far. (s.)* tatsız tuzsuz
b.+Ø 29/4, D. 185/2
[=2]

bī-miḥnet *Far.+Ar. (s.)* eziyetsiz, sıkıntısız
b.+Ø Nn. 232
[=1]

bī-mis̱āl *Far.+Ar. (s.)* emsalsiz
b.+Ø olmaġ Kn. 40 → ol-
[=1]

bī-mis̱l *Far.+Ar. (s.)* eşsiz, benzersiz
b.+Ø Mm. 11
[=1]

bī-mulāḥ *Far.+Ar. (s.)* güzel olmayan, güzellik yoksunu
b.+Ø D. 40/5
[=1]

bī-müsemmā *Far.+Ar. (s.)* isimsiz, adı olmayan
b.+Ø Nn. 601, Nn. 602
[=2]

bin- binmek, çıkmak
b.-üp Şn. 440
[=1]

biñ *(s.)*
1. bin sayısı
b.+Ø Mn. 130, Mn. 780, Nn. 186, D. 29/3, D. 226
b.+üm Mn. 781
2. biñde bir: bin tanede bir
b.+de birin Şn. 182 → bir
[=7]

binā *Ar. (i.)* büyük yapı, bina
b.-yı şerᶜ Mn. 326 → şerᶜ
b.+dur Mn. 326
[=2]

bīnā *Far.*
1.*(s.)* gören, görücü
b.-yı sırrsun Mn. 662 → sırr
2. *(i.)* göz
b.+Ø Nn. 166
[=2]

bī-nām u nişān *Far. (s.)* adsız, sansız
b.+Ø olanı D. 37/1 → u, bī-nişān, ol-
[=1]

bī-naẓīr *Far.+Ar. (s.)* eşsiz, benzersiz
b.+Ø Şn. 31, Şn. 343, Km. 1, Mm. 10, Mm. 11, D. 93/3
[=6]

biñ bir *(s.)* bin bir sayısı
b.+Ø Km. 45
[=1]

bī-nevā *Far. (s.)*
1. nasipsiz, çaresiz
b.+Ø Mn. 709, Mn. 1154, Nn. 180
b.+Ø idi Mn. 924 → i-
b.+dur Mn. 694, Mn. 710, Mn. 710
b.+yuz D. 9/3[4]
2. ahengi olmayan, ezgisiz
b.+Ø iken Nn. 78 → i-
nevā-sāzende-yi her b.+Ø Nn. 73 → nevā-sāzende, her
[=10]

bīnī *Far. (i.)* burun
b.+Ø Mn. 811, Nn. 370
[=2]

bī-nidā *Far.+Ar. (s.)* sessiz, soluksuz
olam b.+Ø Şn. 398 → ol-
[=1]

bī-nikāḥ *Far.+Ar. (s.)* nikahsız
b.+Ø D. 40/3
[=1]

bīniş *Far. (i.)* görüş, görme yetisi
b.+Ø Nn. 161
[=1]

bī-nīş *Far.+Ar. (s.)* tatlı
b.+Ø olur Nn. 815 → ol-
[=1]

bī-nişān *Far. (s.)* belirtisi, işareti olmayan

bende-yi şāh-ı b.+uz D. 9/1[14] → bende, şāh
b.+dur Mn. 43
[=2]

bintü'l-ʿineb *Ar. (i.)* şarap, üzümün kızı, bade
b.+i D. 10/3[3]
b.+üñ D. 9/1[5]
[=2]

bintü'l-viṣāl *Ar. (i.)* sevgiliye ulaştıranın kızı, şarap
b.+Ø Nn. 805
[=1]

bī-pāyān *Far. (s.)* sonsuz, tükenmez
ʿaşḳ-ı b.+ı D. 36/7 → ʿaşḳ
[=1]

bī-perde *Far. (s.)* engel olmaksızın, peçesiz
b.+Ø Nn. 719
[=1]

bir
1. *(s.)* herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren
b.+Ø Mn. 22, Mn. 32, Mn. 34, Mn. 59, Mn. 74, Mn. 85, Mn. 85, Mn. 147, Mn. 147, Mn. 183, Mn. 193, Mn. 195, Mn. 279, Mn. 296, Mn. 324, Mn. 329, Mn. 363, Mn. 364, Mn. 365, Mn. 388, Mn. 403, Mn. 417, Mn. 442, Mn. 541, Mn. 542, Mn. 544, Mn. 545, Mn. 546, Mn. 550, Mn. 551, Mn. 574, Mn. 574, Mn. 631, Mn. 643, Mn. 644, Mn. 655, Mn. 670, Mn. 683, Mn. 684, Mn. 684, Mn. 685, Mn. 685, Mn. 689, Mn. 694, Mn. 701, Mn. 707, Mn. 709, Mn. 714, Mn. 715, Mn. 718, Mn. 731, Mn. 742, Mn. 743, Mn. 759, Mn. 770, Mn. 787, Mn. 787, Mn. 789, Mn. 796, Mn. 802, Mn. 807, Mn. 810, Mn. 813, Mn. 813, Mn. 816, Mn. 820, Mn. 820, Mn. 833, Mn. 875, Mn. 877, Mn. 877, Mn. 879, Mn. 881, Mn. 883, Mn. 887, Mn. 912, Mn. 913, Mn. 916, Mn. 917, Mn. 917, Mn. 919, Mn. 920, Mn. 923, Mn. 953, Mn. 956, Mn. 982, Mn. 991, Mn. 1000, Mn. 1006, Mn. 1008, Mn. 1010, Mn. 1011, Mn. 1012, Mn. 1028, Mn. 1053, Mn. 1055, Mn. 1060, Mn. 1064, Mn. 1075, Mn. 1080, Mn. 1089, Mn. 1089, Mn. 1107, Mn. 1108, Mn. 1122, Mn. 1129, Mn. 1132, Mn. 1132, Mn. 1137, Mn. 1137, Mn. 1160, Şn. 22, Şn. 27, Şn. 44, Şn. 45, Şn. 78, Şn. 138, Şn. 142, Şn. 143, Şn. 144, Şn. 144, Şn. 144, Şn. 144, Şn. 144, Şn. 145, Şn. 145, Şn. 145, Şn. 145, Şn. 150, Şn. 151, Şn. 186, Şn. 194, Şn. 220, Şn. 221, Şn. 225, Şn. 226, Şn. 227, Şn. 238, Şn. 239, Şn. 247, Şn. 279, Şn. 288, Şn. 289, Şn. 292, Şn. 299, Şn. 309, Şn. 313, Şn. 316, Şn. 318, Şn. 318, Şn. 321, Şn. 329, Şn. 339, Şn. 344, Şn. 346, Şn. 369, Şn. 381, Şn. 413, Şn. 428, Şn. 431, Şn. 452, Şn. 467, Şn. 486, Şn. 487, Şn. 502, Şn. 510, Şn. 513, Şn. 515, Km. 35, Km. 76, Mm. 12, Mm. 13, Mm. 19, Mm. 29, Mm. 34, Mm. 36, Mm. 38, Mm. 39, Mm. 50, Mm. 53, Mm. 54, Mm. 55, Mm. 57, Mm. 60, Mm. 64, Mm. 81, Nn. 4, Nn. 6, Nn. 15, Nn. 20, Nn. 25, Nn. 27, Nn. 27, Nn. 46, Nn. 48, Nn. 63, Nn. 98, Nn. 98, Nn. 109, Nn. 112, Nn. 112, Nn. 116, Nn. 123, Nn. 129, Nn. 134, Nn. 138, Nn. 165, Nn. 169, Nn. 177, Nn. 223, Nn. 226, Nn. 243, Nn. 248, Nn. 249, Nn. 257, Nn. 260, Nn. 266, Nn. 288, Nn. 291, Nn. 298, Nn. 304, Nn. 304, Nn. 318, Nn. 320, Nn. 329, Nn. 357, Nn. 361, Nn. 362, Nn. 366, Nn. 371, Nn. 373, Nn.

373, Nn. 374, Nn. 376, Nn. 384, Nn. 384, Nn. 386, Nn. 395, Nn. 411, Nn. 418, Nn. 420, Nn. 423, Nn. 423, Nn. 451, Nn. 472, Nn. 473, Nn. 473, Nn. 474, Nn. 475, Nn. 485, Nn. 499, Nn. 510, Nn. 514, Nn. 527, Nn. 530, Nn. 533, Nn. 541, Nn. 549, Nn. 549, Nn. 550, Nn. 550, Nn. 551, Nn. 552, Nn. 552, Nn. 565, Nn. 572, Nn. 598, Nn. 626, Nn. 645, Nn. 652, Nn. 652, Nn. 666, Nn. 670, Nn. 673, Nn. 674, Nn. 678, Nn. 681, Nn. 746, Nn. 774, Nn. 776, Nn. 780, Nn. 780, Nn. 782, Nn. 806, Nn. 810, Nn. 822, Nn. 829, Nn. 832, Nn. 834, Nn. 846, Nn. 858, Nn. 859, Nn. 859, Nn. 872, Nn. 898, Nn. 899, Nn. 912, Nn. 918, Nn. 934, Nn. 940, Nn. 941, Nn. 943, Nn. 951, Nn. 969, Nn. 970, Nn. 983, Nn. 989, Nn. 993, Nn. 1003, Nn. 1028, Nn. 1041, Nn. 1043, Nn. 1052, Nn. 1055, Nn. 1064, Nn. 1069, Nn. 1074, Nn. 1075, Nn. 1076, Kn. 33, Kn. 50, Kn. 50, Kn. 60, Kn. 68, Kn. 77, Kn. 83, Kn. 88, Kn. 90, Kn. 92, D. 1/3, D. 1/18, D. 2/1, D. 2/2, D. 2/6, D. 4/1, D. 4/2, D. 4/8, D. 4/15, D. 5/1, D. 5/7, D. 5/12, D. 8/3[7], D. 9/3[11], D. 10/1[10], D. 10/4[3], D. 11/1[1], D. 11/1[7], D. 11/2[15], D. 11/4[1], D. 11/4[15], D. 13/1[1], D. 13/2[1], D. 16/1, D. 19/2, D. 20/3, D. 24/3, D. 25/2, D. 29/3, D. 29/6, D. 31/1, D. 31/3, D. 36/1, D. 36/1, D. 36/2, D. 36/2, D. 36/3, D. 36/4, D. 36/6, D. 36/7, D. 37/3, D. 43/1, D. 43/1, D. 43/2, D. 44/1, D. 44/3, D. 44/4, D. 45/1, D. 46/3, D. 47/2, D. 49/1, D. 49/1, D. 49/4, D. 52/1, D. 54/1, D. 55/4, D. 62/6, D. 64/4, D. 65/3, D. 69/3, D. 69/6, D. 70/4, D. 72/2, D. 72/6, D. 72/6, D. 73/3, D. 73/6, D. 81/2, D. 81/4, D. 82/4, D. 85/5, D. 85/5, D. 86/5, D. 87/1, 87/1, 87/1, D. 87/2, D. 88/1, D. 88/2, D. 93/1, D. 95/1, D. 98/3, D. 118/1, D. 118/2, D. 122/2, D. 136/1, D. 147/1, D. 148/1, D. 183/3, D. 187/3, D. 189/4, D. 190/1, D. 196/4, D. 199/2, D. 214/3, D. 220/1, D. 225, D. 234

b.+Ø şeye Nn. 644 → şey

b.+ine Şn. 141

b.+inedür Şn. 139, Şn. 139

b.+isi Şn. 231

b.+isine Şn. 139, Şn. 139, Şn. 140, Şn. 140, Şn. 140, Şn. 140, Şn. 141, Şn. 141, Şn. 141

2. *(s.)* bir sayısı, tek

b.+Ø Mn. 38, Mn. 38, Mn. 75, Mn. 99, Mn. 107, Mn. 110, Mn. 112, Mn. 114, Mn. 115, Mn. 121, Mn. 130, Mn. 139, Mn. 178, Mn. 197, Mn. 226, Mn. 302, Mn. 302, Mn. 306, Mn. 312, Mn. 328, Mn. 335, Mn. 377, Mn. 377, Mn. 381, Mn. 387, Mn. 391, Mn. 392, Mn. 396, Mn. 545, Mn. 554, Mn. 555, Mn. 572, Mn. 589, Mn. 609, Mn. 611, Mn. 635, Mn. 646, Mn. 665, Mn. 666, Mn. 674, Mn. 728, Mn. 728, Mn. 763, Mn. 781, Mn. 788, Mn. 805, Mn. 807, Mn. 808, Mn. 809, Mn. 809, Mn. 821, Mn. 860, Mn. 927, Mn. 947, Mn. 957, Mn. 959, Mn. 976, Mn. 1049, Mn. 1049, Mn. 1109, Mn. 1109, Mn. 1112, Mn. 1131, Mn. 1169, Şn. 73, Şn. 73, Şn. 130, Şn. 209, Şn. 265, Mm. 16, Nn. 11, Nn. 11, Nn. 34, Nn. 292, Nn. 309, Nn. 476, Nn. 724, Nn. 846, Nn. 943, Nn. 946, Nn. 949, Nn. 985, Nn. 1026, Nn. 1052, Kn. 46, D. 11/4[3], D. 20/2, D. 57/2, D. 60/3, D. 60/4, D. 69/2, D. 69/2, D. 74/1, D. 74/1, D. 74/1, D. 74/1, D. 74/2, D. 74/2, D. 74/3, D. 74/3, D. 74/4, D. 74/4, D. 74/5, D. 74/5, D. 74/6, D. 74/6, D. 74/7, D.

74/7, D. 81/2, D. 87/5, D. 163/3, D. 179/4, D. 203/3, D. 205/4
b.+Ø baḳa Nn. 873 → baḳ-
b.+Ø görüp Mn. 194 → gör-
b.+Ø görürem D. 172/2 → gör-
dirdi b.+Ø araya D. 110/2 → dir-, ara
b.+Ø oldı Mn. 777 → ol-
her b.+Ø Mn. 245, Mn. 365, Mn. 675, Mn. 821, Nn. 97, D. 65/3 → her
her b.+i Şn. 82, Şn. 145, Şn. 145, Şn. 194, Şn. 226, Mm. 34 → her
her b.+idür Mm. 11, Mm. 36 → her
her b.+inüñ Şn. 143, Mm. 64, D. 20/4 → her
her b.+isi Mm. 10, D. 23/2 → her
her b.+isin Şn. 219 → her
her b.+isine Şn. 142 → her
her b.+isinde Mn. 860 → her
b.+den Mn. 803
b.+dür Kn. 30
b.+i Mn. 690, Mn. 782, Mn. 785, Mn. 786, Şn. 497, Şn. 497, Nn. 1014, Nn. 1014, D. 204/1, D. 204/3, D. 205/2, D. 205/3, D. 220/2
b.+isi Mn. 397
b.+isinüñ Şn. 496, Şn. 496
b.+üñ Mn. 780
3. *(s.)* aynı, benzer
b.+Ø Mn. 777, Mn. 974, Şn. 235, Şn. 495, Nn. 333, Nn. 779
b.+dür Mn. 86, Mn. 615
4. *(z.)* hemen, öyle
b.+Ø Mn. 506, Mn. 672, Nn. 245, Nn. 388, Nn. 464, Nn. 688, Kn. 65
5. *(s.)* binde bir: bin tanede bir
biñde b.+in Şn. 182 → biñ
6. *(z.)* bir arada: toplu olarak, hep beraber
b.+Ø arada Mn. 272, Mn. 565, Mn. 693, Mn. 813, Mn. 877, Şn. 497 → ara
7. *(z.)* bir bir: birer birer, ayrı ayrı, tek tek
b.+Ø Mn. 356, Mn. 567, Mn. 827, Mn. 891
8. *(zm.)* biri birile: birbiriyle
b.+Ø Mm. 14
9. *(zm.)* biri birine: birbiriyle
b.+Ø Mn. 745
10. *(z.)* bir kere: bir defa
b.+Ø kerre Mn. 504, Nn. 323, D. 72/7 → kerre
11. *(s.)* bir o ḳadar: bir katı, bir misli daha
b.+Ø o ḳadar Şn. 248 → o, ḳadar
12. *(s.)* bir nice: birkaç
b.+Ø nice Mn. 725, Mn. 1063 → nice
b.+Ø niçe Mn. 719 → niçe
[=636]

birāder *Far. (i.)* erkek kardeş, dost
b.+Ø Mn. 137, Mn. 226, Mn. 776, Mn. 809
[=4]

bī-raḥm *Far.+Ar. (s.)* merhametsiz
terk-i ʿaşḳ-ı b.+a D. 96/4 → terk, ʿaşḳ
[=1]

biraz *(s.)* çok değil, bir parçacık, az şey
b.+Ø Mn. 486, Mn. 561
[=2]

bī-renc *Far. (s.)* eziyetsiz, sıkıntısız
b.+Ø Nn. 613
[=1]

bī-reng *Far. (s.)* renksiz
b.+Ø Nn. 147, Kn. 96
āyīne-yi b.+üñe D. 20/6 → āyīne

eyleyüp b.+Ø Kn. 96 → eyle-
b.+dür Kn. 86
[=5]

bī-renglik *Far.+T. (i.)* renksizlik
b.-ile D. 12/2[12] → ile
[=1]

bī-reyb *Far.+Ar. (s.)* şüphesiz
b.+Ø Mn. 777
[=1]

birinc *Far. (i.)* pirinç, pilav
b.+Ø Mn. 470
[=1]

bī-riyā *Far.+Ar. (s.)* riyasız, yalansız
b.+Ø D. 173/3
b.+Ø ü süm῾a Nn. 912 → ü, süm῾a
[=2]

birle- Allah'ın birliğini kabul etmek, şirk koşmamak
b.-r Mn. 794
b.-yen Mm. 16
b.-yüben Şn. 395, Km. 27
b.-yüp Nn. 28
[=5]

birlik/-lük/-g *(i.)* bir tek olma durumu, vahdaniyet
b.+Ø D. 55/3
b.+e Mn. 225
b.+i Mn. 764, Mn. 794
b.+üñe Mn. 84, Mn. 86
[=6]

birr *Ar. (i.)* iyilik, hayır
bārgāh-ı b.+e Mn. 91 → bārgāh
b.+ini Nn. 342, Kn. 85
b.+üñ Mn. 1126
[=4]

birūn *Far. (i.)* mülk âlemi, zahirdeki âlem
b.+ın Mn. 70
[=1]

bī-rūşenī *Far. (s.)* parlak olmayan, aydınlık olmayan
b.+Ø Nn. 127
[=1]

birü
1. *(z.)* → berü
b.+Ø Nn. 54
2. *(e.)* → beri, berlü
andan b.+Ø D. 95/2 → a+ñ
[=2]

bī-ṣafā *Far.+Ar. (s.)* safasız, temiz, duru olmayan
ṣafā-baẖşende-yi her b.+Ø Nn. 73 → ṣafā-baẖşende, her
[=1]

bī-ṣalāt u zekāt *Far.+Ar. (s.)* namazsız ve zekat vermeyen
b.+Ø u zekāt D. 11/2[16]
[=1]

bī-ṣavm *Far.+Ar. (s.)* oruç tutmayan, oruçsuz
b.+Ø-uz D. 11/2[16]
[=1]

bī-şemer *Far.+Ar. (s.)* verimsiz, meyvesiz, mahsul vermeyen
b.+Ø Nn. 47
[=1]

bī-ser *Far. (s.)*
1. aklı gitmiş, başsız
b.+Ø Mn. 388
2. bī-ser ü sāmān: akılsız ve züğürt
b.+Ø ü sāmān D. 193/4 → ü, sāmān
[=2]

bī-sermāye *Far. (s.)* fakir, malı mülkü olmayan
b.+nüñ Nn. 1072
b.+yüz Nn. 1071

[=2]

bister *Far. (i.)* yatak, döşek
b.+Ø Mn. 711
[=1]

bī-sümʿa *Far.+Ar. (s.)* riya göstermeyen, gösteriş yapmayan
b.+Ø D. 173/3
[=1]

bisyār-ḫˇār *Far. (s.)* çok yiyen
b.+ı Mn. 446
[=1]

bisyār-ḫˇārī *Far. (i.)* çok hakir
b.+Ø Mn. 446
[=1]

bīş *Far. (s.)* fazla
b.+Ø Mn. 9
[=1]

bīşe *Far. (i.)* orman
b.+Ø Mm. 50
b.-yi himmetde D. 217/3 → himmet
b.-yi ʿirfānda D. 64/4 → ʿirfān
[=3]

bīşe-zār *Far. (i.)* ormanlık alan
b.+ınuñ Mn. 1082
[=1]

bī-şek *Far.+Ar. (s.)* şüphesiz
b.+Ø Mn. 777, D. 12/1[9]
[=2]

bī-şer *Far.+Ar. (s.)*
bī-şer u şūr: kötülüksüz, kavga gürültüsüz
b.+Ø u şūr Mn. 669 → ü, şūr
[=1]

bī-şerīk *Far.+Ar. (s.)* eşi ve ortağı olmayan, tek
ḥükm-i b.+Ø Km. 11 → ḥükm
[=1]

bī-şümār *Far. (s.)* sayısız, pek çok
b.+Ø Nn. 410, Nn. 411, D. 205/4
[=3]

bişür- pişirmek
b.-di D. 90/4
[=1]

bī-şüst ü şū *Far. (s.)* yıkanmamış, temiz olmayan
b.+Ø Şn. 427, Şn. 431, Nn. 734
[=3]

bit- yetişmek, büyümek
b.-di Nn. 366, Nn. 368, D. 95/5
b.-dügin D. 28/5
b.-e Mn. 285, Mn. 292, Şn. 416, Nn. 206
b.-en Nn. 61
b.-ende Nn. 61
b.-er Şn. 497, D. 52/2, D. 54/5, D. 70/4, D. 100/1
b.-mesün D. 70/4
b.-mez Mn. 135, Mn. 238, D. 158/2
b.-miş D. 59/5
b.-mişdi Nn. 383
b.-se D. 41/6
b.-üp Mn. 300, Mn. 601
[=24]

bit *(i.)* bit, bir çeşit böcek
b.+den Mn. 722
[=1]

bī-taʿab *Far.+Ar. (s.)* sıkıntısız, yorgunluk vermeyen
b.+Ø Nn. 808, D. 8/5[13]
[=2]

bī-ṭās *Far.+Ar. (s.)* tassız, kasesiz
b.+Ø Nn. 919
[=1]

bitcügüz *(i.)* küçük bit

b.+i … dirilmeyenüm Şn. 166 → diril-
b.+in Şn. 59
b.+üñ Şn. 35
[=3]

bī-tekellüf *Far.+Ar. (s.)* zahmetsiz, korkusuz
b.+Ø Mn. 192, Kn. 42, D. 59/6
b.+dür Kn. 15
[=4]

bī-tekellüm *Far.+Ar. (s.)* kelamsız, sözsüz
b.+dür Kn. 15
[=1]

bī-tırāş *Far. (s.)* yontulmamış
çūb-ı b.+Ø D. 44/3 → çūb
[=1]

bī-tīre *Far. (s.)* karanlık olmayan
dil-i b.+Ø D. 92/7 → dil
[=1]

bitür- meydana getirmek, yetiştirmek
b.-e Mn. 290
b.-ür Mn. 158, Mn. 159, Mn. 159
b.-ürensün Nn. 80
[=5]

bī-vefā *Far.+Ar. (s.)* vefasız
b.+Ø-yam D. 151/2
b.+ca Mn. 49
[=2]

bī-vesīle *Far.+Ar. (s.)* nedensiz, sebepsiz
b.+Ø Mn. 531, Nn. 863, Kn. 64
[=3]

bī-vezīr *Far.+Ar. (s.)* vezirsiz, yönetmede herhangi bir yardımcıya ihtiyacı olmayan
b.+Ø Km. 1
[=1]

bī-vużū *Far.+Ar. (s.)* abdestsiz
b.+Ø Şn. 431
[=1]

biz *(zm.)* çokluk birinci kişi zamiri
b.+Ø Mn. 73, Mn. 380, Mn. 382, Mn. 386, Mn. 399, Mn. 573, Mn. 1014, Şn. 69, Şn. 77, Şn. 308, Şn. 312, Şn. 377, Şn. 443, Nn. 11, Nn. 222, Nn. 222, Nn. 494, Nn. 994, Nn. 994, Nn. 1070, Nn. 1070, D. 8/2[1], D. 9/1[1], D. 9/1[7], D. 9/1[9], D. 9/1[10], D. 9/1[12], D. 9/1[14], D. 9/1[15], D. 9/2[1], D. 9/2[4], D. 9/2[5], D. 9/2[11], D. 9/2[15], D. 9/3[1], D. 9/3[15], D. 9/4[1], D. 9/4[13], D. 9/4[14], D. 9/4[15], D. 9/5[1], D. 9/5[5], D. 9/5[15], D. 9/6[1], D. 9/6[7], D. 9/6[15], D. 9/7[1], D. 9/7[15], D. 10/1[15], D. 10/2[15], D. 10/3[15], D. 10/4[15], D. 10/5[15], D. 10/6[15], D. 10/7[15], D. 11/1[8], D. 11/1[15], D. 11/2[1], D. 11/2[15], D. 11/4[3], D. 11/4[15], D. 11/4[16], D. 11/5[5], D. 11/5[11], D. 12/1[2], D. 12/1[17], D. 12/1[18], D. 12/2[13], D. 12/2[15], D. 12/2[16], D. 12/3[5], D. 12/3[12], D. 12/3[15], D. 12/3[16], D. 59/1, D. 75/3, D. 75/5, D. 75/6, D. 76/4, D. 218/1
b.+i b.+den aldı D. 10/4[3] → al-
b.+üm-çün Mn. 385 → çün
b.+de Mn. 725, D. 11/5[6]
b.+den Şn. 377, Şn. 516, Nn. 1043, D. 10/6[14], D. 11/5[15], D. 17/7, D. 60/4
b.+deki Mn. 402
b.+e Mn. 10, Mn. 30, Mn. 383, Mn. 384, Mn. 385, Mn. 399, Mn. 400, Mn. 401, Mn. 405, Mn. 590, Mn. 752, Mn. 975, Mn. 1014, Mn. 1015, Şn. 108, Şn. 198, Şn. 199, Şn. 251, Şn. 308, Şn. 310, Şn. 311, Şn. 377, Şn. 444, Km. 32, Km. 34, Nn. 176, Nn. 187, Nn. 187, Nn. 688, Nn. 745, Nn. 1042, Nn. 1046, Nn. 1069, D. 9/1[13], D. 10/1[14], D. 10/2[13], D. 10/3[1], D. 10/7[12], D. 11/2[2],

D. 12/1^{4}, D. 12/2^{10}, D. 12/3^{6}, D. 59/2, D. 75/3, D. 220/1, D. 232
b.+i Mn. 50, Mn. 248, Mn. 747, Mn. 747, Şn. 309, Şn. 311, Nn. 1042, Nn. 1071, Kn. 12, D. 9/1^{9}, D. 9/2^{2}, D. 9/6^{2}, D. 9/7^{6}, D. 10/3^{14}, D. 10/7^{5}, D. 12/1^{1}, D. 12/1^{3}, D. 75/6
b.+üm Mn. 73, Mn. 243, Mn. 732, Şn. 446, Şn. 494, Nn. 37, D. 11/2^{7}, D. 11/4^{8}, D. 11/4^{14}, D. 87/5
b.+Ø-üz D. 11/3^{15}, D. 11/5^{10}
[=168]

bī-zāġ *Far. (s.)* kargasız
b.+Ø Mn. 522
[=1]

bize- süslemek
b.-Ø Mn. 10
b.-mekdür Mn. 325
[=2]

bī-zebān *Far. (s.)* dilsiz
b.+Ø Nn. 416, Nn. 455, Nn. 574, Nn. 642
b.+Ø-am Nn. 398
[=5]

bī-zebānlıḳ *Far.+T. (i.)* dilsizlik
b.+dur Nn. 398
[=1]

bī-zer *Far. (s.)* altınsız
b.+Ø D. 11/5^{7}
[=1]

bī-ẓurūf *Far.+Ar. (s.)* kapsız
b.+Ø Nn. 607
[=1]

bī-zükām *Far.+Ar. (s.)* nezlesiz
dimāġ-ı b.+Ø Nn. 165 → dimāġ
[=1]

boġaz *(i.)* boğaz, gırtlak
b.+ına Nn. 431
b.+uñ Mn. 1146, Mn. 1148
[=3]

boġazla- öldürmek
b.-sañ Mn. 675
[=1]

bol *(s.)* alışılandan daha çok, dolu, dolgun
b.+Ø Mn. 276, Mn. 1174, D. 59/2, D. 157/2
b.+Ø durur Şn. 74 → dur-
olur b.+Ø Mn. 237 → ol-
[=6]

bol-
1. olmak
b.-ġay D. 98/3
2. *(yf.)* öncesinde gelen isim veya sıfatın belirttiği durumu almak
bī-ḫod b.-ur D. 98/4 → bī-ḫod
[=2]

boncuḳ *(i.)* boncuk
b.+Ø D. 8/6^{5}
[=1]

bostān *Far. (i.)* sebze bahçesi, bostan
b.+Ø Mn. 1161, D. 96/2
b.-ı cismüñ Mn. 134 → cism
b.-ı lā-mekāndur Mm. 40 → lā-mekān
cihān-ı bāġ u b.+dan Nn. 2 → cihān, bāġ, u
nedīm-i bāġ u b.+Ø eyledi Nn. 144 → nedīm, bāġ, u, eyle-
reyḥān-ı b.-ı cināndur D. 32/1 → reyḥān, cinān
ṭāvūs-ı b.-ı cināndur Mn. 1094 → ṭāvūs, cinān
zīnet-i b.+Ø u bāġ Nn. 160 → zīnet, u, bāġ
b.+a Nn. 310
b.+da D. 79/6

b.+ı Nn. 827
b.+ında D. 20/1
b.+uñ Mn. 1103
[=14]

boş *(s.)*
1. boş, dolu karşıtı
b.+Ø Şn. 497, Nn. 1044
eyledüñ … b.+Ø Mn. 946 → eyle-
ṭutma b.+Ø D. 40/3 → ṭut-
2. yararsız
b.+Ø Nn. 48
[=5]

boşal- boş duruma gelmek
b.-madın Mn. 998
[=1]

boy *(i.)* endam, vücut yüksekliği
b.+ı D. 48/1
b.+uñ D. 1/5, D. 1/9
b.+uña D. 97/6
[=4]

boya-
1. boyamak
b.-dı Mn. 513
2. *(yf.)* ḳana boya-: yaralayarak kan içinde bırakmak
b.-ma ḳanlara D. 13/5[1] → ḳan
ḳana b.-yup Mn. 514 → ḳan
[=3]

boyaḳ/-ġ *(i.)* boya
b.+ına Mn. 17
[=1]

boyaḳcı *(i.)* boyacı
b.+Ø Mn. 1008
[=1]

boyan- boyanmak
b.-dır Mn. 17
b.-up Mn. 1011
b.-ur Kn. 5
[=3]

boyun/-nı *(i.)* boyun, boğaz
b.+Ø ṣun Mn. 120 → ṣun
b.+ıma ṣalınmaġ D. 60/2 → ṣalın-
b.+ın egüp Km. 73 → eg-
b.+ına … ṣala ḳol D. 59/6 → ṣal-, ḳol
b.+ını urup Mm. 66 → ur-
b.+ını … urup Mm. 88 → ur-
b.+uma ṣal … ḳoluñ D. 130/4 → ṣal-, ḳol
ḳoluñ b.+uma ṣal D. 60/2 → ḳol, ṣal-
ṣalup … b.+ına ḳol Nn. 1074 → ṣal-, ḳol
b.+ı D. 69/3, D. 87/4
b.+ına Mn. 984, Mn. 1143, Nn. 12, D. 51/7
b.+uma D. 83/1
b.+umuñ D. 33/1
b.+uña D. 8/6[5], D. 123/1, D. 123/2, D. 123/3, D. 123/4
[=22]

böcek *(i.)* böcek
b.+ler Mn. 947
[=1]

bölük/-g *(i.)* bütünden ayrılmış parça, kısım
b.+den Mn. 397
b.+dür Mn. 376
b.+i Mn. 377, Mn. 392
b.+inden Mn. 51, Mn. 795
b.+üñ Mn. 406, Şn. 510
[=8]

bön *(s.)* ahmak, ebleh, budala
b.+Ø Mn. 388
[=1]

börk *(i.)* başa giyilen her türlü başlığın genel adı

b.+i D. 164/3
b.+ine D. 164/4
[=2]

börke *(i.)* börk
b.+Ø Şn. 67
[=1]

börkecik/-g *(i.)* küçük börk
b.+üm Şn. 37, Şn. 238
[=2]

böyle
1. *(s.)* bu derece, bu kadar
b.+Ø Mn. 509, D. 54/7
b.+dür Mn. 541
b. midür Şn. 473
2. *(s.)* buna benzer, bunun gibi
b.+Ø Mn. 583, Mn. 1128, D. 54/5
b.+dür Nn. 383
3. *(z.)* bu şekilde, bu tarzda
b.+Ø Mn. 1045, Şn. 68, Şn. 97, Şn. 446, Şn. 471, Mm. 67, Nn. 478, Nn. 750, D. 8/3[5], D. 8/3[5], D. 8/3[6]
b.+Ø eylemiş Mn. 772 → eyle-
b.+Ø olıcaķ Şn. 312 → ol-
b.+Ø olsun D. 55/5 → ol-
[=22]

böylecek *(z.)* bu şekilde, böylece
b.+Ø Nn. 713
[=1]

bu
1. *(zm.)* işaret zamiri
b.+Ø Mn. 403, Mn. 406, Mn. 780, Mn. 781, Mn. 979, Mn. 1164, Şn. 51, Nn. 31, Nn. 361, Nn. 690, Nn. 913, Nn. 961, Nn. 1038, Nn. 1066, Nn. 1081, Kn. 5, D. 10/1[7], D. 30/1, D. 30/1, D. 31/5, D. 44/7, D. 45/1, D. 45/1, D. 53/4, D. 54/6, D. 89/6, D. 148/1, D. 170/3, D. 200/3
b.+Ø durur Kn. 89 → dur-
b.-imiş Şn. 506, Nn. 139 → i-
b.+dur Mn. 26, Mn. 110, Mn. 174, Mn. 272, Mn. 275, Mn. 380, Mn. 539, Mn. 690, Mn. 693, Mn. 698, Mn. 700, Mn. 702, Mn. 704, Mn. 705, Mn. 773, Mn. 785, Mn. 792, Mn. 815, Mn. 820, Mn. 976, Mn. 1038, Mn. 1172, Şn. 20, Şn. 275, Şn. 448, Şn. 528, Mm. 74, Mm. 81, Nn. 9, Nn. 19, Nn. 30, Nn. 35, Nn. 147, Nn. 275, Nn. 367, Nn. 427, Nn. 440, Nn. 583, Nn. 910, Nn. 953, Kn. 74, D. 8/2[13], D. 8/4[14], D. 8/7[2], D. 19/6, D. 23/7, D. 25/6, D. 59/4, D. 79/5, D. 82/7, D. 90/11, D. 94/6
b.+lar Şn. 494, Nn. 753, Nn. 753
b.+lara Mn. 368, Mn. 369, Mn. 396, Mn. 1068
b.+lardan Şn. 130, Nn. 759, Nn. 759
b.+ları Mn. 367, Mn. 1114, Mn. 1114, Şn. 129
b.+laruñ Mn. 395, Nn. 755
b.+laruñla D. 1/14
b.+ña Mn. 792, Mn. 971, Mn. 972, Nn. 1028
b.+nda Mn. 529, Mn. 530, Mn. 530, Şn. 37, Şn. 243, Şn. 251, Nn. 23, Nn. 120, Nn. 493, D. 11/2[10]
b.+nı Mn. 183, Mn. 397, Mn. 441, Mn. 554, Mn. 631, Mn. 793, Mn. 945, Mn. 971, Mn. 1172, Şn. 83, Şn. 84, Şn. 109, Şn. 120, Şn. 397, Nn. 27, Nn. 134, Nn. 471, Nn. 547, Nn. 994, Kn. 63, D. 90/2
b.+nlar Nn. 60, Nn. 773
b.+nlara Mn. 368, Nn. 751, Nn. 761, Nn. 761, Nn. 762
b.+nlarda Nn. 752
b.+nlardan Kn. 72
b.+nları Mn. 394, Şn. 491, Şn. 499, Nn. 785, Nn. 1081, D. 10/1[9]

b.+nlaruñ Nn. 752, Nn. 754, Nn. 757, Nn. 760, Nn. 774, Nn. 775, Nn. 800, Nn. 800

b.+nsız Nn. 134

b.+nuñ D. 23/2, D. 23/7, D. 89/1

2. *(s.)* işaret sıfatı

b.+Ø Mn. 49, Mn. 56, Mn. 80, Mn. 115, Mn. 124, Mn. 127, Mn. 148, Mn. 149, Mn. 153, Mn. 205, Mn. 207, Mn. 213, Mn. 229, Mn. 243, Mn. 280, Mn. 331, Mn. 376, Mn. 387, Mn. 397, Mn. 402, Mn. 404, Mn. 412, Mn. 451, Mn. 530, Mn. 541, Mn. 548, Mn. 549, Mn. 553, Mn. 554, Mn. 567, Mn. 616, Mn. 647, Mn. 663, Mn. 690, Mn. 692, Mn. 695, Mn. 707, Mn. 710, Mn. 732, Mn. 732, Mn. 734, Mn. 735, Mn. 789, Mn. 791, Mn. 793, Mn. 805, Mn. 846, Mn. 857, Mn. 863, Mn. 895, Mn. 908, Mn. 909, Mn. 911, Mn. 911, Mn. 920, Mn. 922, Mn. 974, Mn. 975, Mn. 975, Mn. 986, Mn. 994, Mn. 999, Mn. 1000, Mn. 1013, Mn. 1037, Mn. 1045, Mn. 1049, Mn. 1073, Mn. 1113, Şn. 48, Şn. 61, Şn. 63, Şn. 63, Şn. 107, Şn. 107, Şn. 126, Şn. 127, Şn. 127, Şn. 128, Şn. 128, Şn. 207, Şn. 208, Şn. 213, Şn. 248, Şn. 251, Şn. 256, Şn. 257, Şn. 287, Şn. 317, Şn. 464, Şn. 474, Şn. 505, Şn. 511, Şn. 519, Şn. 522, Şn. 523, Km. 74, Mm. 68, Mm. 70, Mm. 81, Nn. 4, Nn. 19, Nn. 19, Nn. 19, Nn. 32, Nn. 56, Nn. 113, Nn. 114, Nn. 115, Nn. 137, Nn. 139, Nn. 217, Nn. 223, Nn. 236, Nn. 301, Nn. 302, Nn. 321, Nn. 369, Nn. 456, Nn. 459, Nn. 460, Nn. 481, Nn. 495, Nn. 508, Nn. 518, Nn. 548, Nn. 603, Nn. 638, Nn. 661, Nn. 714, Nn. 743, Nn. 820, Nn. 952, Nn. 957, Nn. 961, Nn. 961, Nn. 1007, Nn. 1007, Nn. 1010, Nn. 1027, Nn. 1045, Nn. 1046, Nn. 1068, Kn. 45, Kn. 63, Kn. 65, Kn. 95, D. 1/9, D. 2/4, D. 4/9, D. 5/8, D. 5/9, D. 8/3[13], D. 8/4[2], D. 8/5[2], D. 9/4[9], D. 10/1[1], D. 10/1[2], D. 10/1[2], D. 10/1[4], D. 10/1[8], D. 12/1[9], D. 12/1[14], D. 12/2[12], D. 12/3[3], D. 12/3[7], D. 16/5, D. 23/1, D. 23/2, D. 23/4, D. 23/5, D. 23/7, D. 23/7, D. 26/5, D. 26/6, D. 30/1, D. 31/5, D. 45/7, D. 54/6, D. 60/7, D. 60/7, D. 62/1, D. 63/1, D. 67/1, D. 67/3, D. 67/5, D. 76/5, D. 78/1, D. 80/7, D. 82/2, D. 82/3, D. 84/1, D. 87/5, D. 90/1, D. 91/8, D. 97/5, D. 138/4, D. 147/1, D. 165/2, D. 197/1, D. 198/2, D. 208/2, D. 230, D. 232

3. *(s.)* bu arada: bu süre içinde, bir olay esnasında

b.+Ø arada Mn. 637, Mn. 1040, Şn. 118 → ara

[=370]

bū[y] *Far. (i.)* koku

b.+Ø Şn. 409, Nn. 138, Nn. 141, Nn. 143, Nn. 143, Nn. 144, Nn. 145, Nn. 147, Nn. 147, Nn. 148, Nn. 148, Nn. 151, Nn. 154, Nn. 154, Nn. 161, Nn. 161, Nn. 163, Nn. 163, Nn. 164, Nn. 164, Nn. 166, Nn. 445, Nn. 727, Nn. 842

b.-ıla Nn. 132 → ıla

b.-imiş Nn. 142, Nn. 142, Nn. 150, Nn. 152, Nn. 152, Nn. 153, Nn. 153, Nn. 155, Nn. 155, Nn. 162, Nn. 162 → i-

b.-yı gül Nn. 840, Nn. 840 → gül

b.-yı gülden Nn. 844 → gül

b.-yı güldür Nn. 140, Nn. 160 → gül

b.-yı güli Nn. 844 → gül

b.-yı Hū Nn. 868 → Hū

b.-yı müşgi Nn. 1021 → müşg

güft gū-yı b.+Ø Nn. 139 → güft gū

mest-i b.+Ø Nn. 137 → mest
b.+a Nn. 136
b.+da Nn. 139
b.+dan Mn. 523, Nn. 137, Nn. 138, Nn. 165, D. 9/4[9]
b.+dandur Nn. 149
b.+ı Nn. 158, Nn. 167, Nn. 831, D. 10/2[2], D. 12/2[12], D. 48/1
b.+ıdur D. 62/2
b.+ın Nn. 370
b.+ına Nn. 146
b.+ından D. 96/2
b.+ını Nn. 156, Nn. 831
b.+la Nn. 131
b.+sı Mn. 250, Nn. 276
b.+sıla Nn. 117
b.+sız Nn. 132
b.+uñ Mn. 1013, Nn. 1020
b.+uña D. 138/1, D. 138/2, D. 138/3, D. 138/4
b.+uz D. 9/4[10]

[=78]

bucaḳ/-ġ *(i.)* köşe
b.+ı D. 75/3

[=1]

būd *Far. (i.)* varlık
b.+Ø D. 166/3
b.-ı ʿūd Nn. 297 → ʿūd
b.+ı Nn. 297
b.+uñ Mn. 996, D. 166/4

[=5]

buʿd *Ar. (i.)* uzaklık, aralık
b.+Ø Nn. 746, Nn. 772
b.+dur Kn. 65
b.+ı Mn. 333
b.+uñ Nn. 752

[=5]

buġda *(i.)* buğday
b.+Ø Mn. 561

[=1]

buġra *(i.)* erkek deve
b.+Ø Mn. 480

[=1]

buġż *Ar. (i.)* düşmanlık duyma, sevmeme, kin
b.+Ø Mn. 411, D. 208/1
b.-ı dünyā-yı denīdür Mn. 213 → dünyā, denī

[=3]

buḫtū *Far. (i.)* gök gürültüsü
b.+Ø D. 62/1

[=1]

bul-
1. ele geçirmek, elde etmek
b.-Ø D. 167/1
b.-maġ-ıla Nn. 603 → ıla
b.-anlar Şn. 383
b.-dı Şn. 383, Şn. 384
b.-ıcaḳ Nn. 468
b.-madum D. 67/5
b.-maġ Mn. 422
b.-maġa Şn. 331
b.-maġuñ Nn. 469
b.-maḳ Mn. 468
b.-masa Mn. 693
b.-sañ Mn. 244, Nn. 465, Nn. 466
b.-up Şn. 281
b.-ur Şn. 384
2. görmek, karşılaşmak
b.-duġı D. 86/1
b.-duġına Şn. 332
b.-duġuñ Mn. 1073, D. 177/1
b.-duġuña Mn. 462
b.-duġuñı Şn. 462
b.-maya Mn. 311
3. *(yf.)* bahāne bul-: eksiklik, kusur aramak
b.-ma bahāne D. 8/6[9] → bahāne
4. *(yf.)* fenā bul-: kötülüğe uğramak

b.-maz fenā Nn. 736 → fenā
b.-mış-idi fenāyı D. 3/18 → i-, fenā
b.-uban … fenā Nn. 736 → fenā
fenā b.-up Mn. 391 → fenā

5. *(yf.)* ferāġ bul-: huzur bulmak, huzura kavuşmak
b.-up ferāġı Mn. 254 → ferāġ

6. *(yf.)* ferāḥ bul-: ferahlamak, feraha kavuşmak
ferāḥ b.-madı Mn. 878 → ferāḥ

7. *(yf.)* ḫalāṣ bul-: kurtulmak
b.-ımazsun … ḫalāṣ D. 69/7 → ḫalāṣ

8. *(yf.)* ḥayāt bul-: dünya ve nefsani bağlardan kopup kutsal ve ilahi nura kavuşmak
b.-dı … ḥayāt D. 11/2[10] → ḥayāt

9. *(yf.)* imtizāc bul-: uyumu yakalamak, birbiriyle uyumlu olmak
b.-an … imtizāc Şn. 357 → imtizāc
b.-ur imtizāc Nn. 59 → imtizāc

10. *(yf.)* ᶜizzet bul-: şeref, itibar bulmak
b.-dı ᶜizzet D. 233 → ᶜizzet

11. *(yf.)* necāt bul-: kurtulmak, selamete ermek
b.-amaz … necāt D. 11/2[4] → necāt

12. *(yf.)* neşv ü nemā bul-: büyümek
b.-a neşv ü nemā Şn. 66 → neşv ü nemā

13. *(yf.)* niyāz bul-: duacı olmak, yalvarabilmek
b.-dı … niyāz D. 63/4 → niyāz

14. *(yf.)* ṣafā bul-: huzur bulmak, rahata ermek
b.-a ṣafā Nn. 336 → ṣafā
ṣafā b.-ana Mn. 312 → ṣafā
ṣafāyı b.-dı D. 12/1[13] → ṣafā

15. *(yf.)* senā bul-: aydınlığa kavuşmak
b.-uban senā D. 15/7 → senā

16. *(yf.)* şād bul-: mutluluğa ulaşmak
b.-madı şādı Nn. 847 → şād

17. *(yf.)* şifā bul-: iyileşmek, onmak
b.-a … şifāyı Mn. 493 → şifā

18. *(yf.)* vücūd bul-: olmak, oluşmak, meydana gelmek
b.-mışdum vücūd Nn. 281 → vücūd

19. *(yf.)* yol bul-:
1. çare bulmak, çözüm üretmek
yol b.-ur Şn. 70 → yol
2. yola girmek, belli bir istikamet üzere olmak
b.-a … yol Nn. 352 → yol
b.-dı … yol D. 157/4 → yol
b.-madı yol Nn. 497 → yol
b.-mışdı yol Nn. 697 → yol
b.-mış idi … yol Şn. 319 → i-, yol
b.-mışuz … yol D. 59/1 → yol
b.-uban … yol Nn. 1048 → yol
b.-up … yol Mm. 60 → yol
b.-updur … yol Nn. 942 → yol

20. *(yf.)* ẓafer bul-: zafer kazanmak
ẓafer b.-ımaz D. 48/5 → ẓafer

[=57]

bula- üzerini kaplamak
b.-yup Şn. 332
b.-yuban Şn. 337

[=2]

bulamaç/-c *(i.)* muhallebi kıvamında yapılan bir tür un helvası
b.+Ø Mn. 936
b.+uñ Mn. 482

[=2]

bulan- duruluğunu kaybetmek
b.-an Mn. 156
b.-ma Mn. 155

[=2]

bulandur- duruluğunu kaybettirmek
b.-an Mn. 156
b.-ma Mn. 155

[=2]

bulaş- bir şeyin üstüne bulaşıcı bir nesne sürülmüş, dökülmüş veya sıvaşmış olmak
b.-sun Mn. 973
[=1]

bulaşdur- bulaşmasını sağlamak
b.-up Mn. 1065
[=1]

bulın- olmak, bulunmak
b.-maz Mn. 72
b.-sa Mn. 1064
b.-sun Mn. 982
b.-ur Şn. 37
[=4]

bulut *(i.)* bulut
b.+Ø Şn. 88
[=1]

būm *Far. (i.)* yer, yurt
b.+uñ Şn. 354
[=1]

būmī *Far. (i.)* baykuş
ṭāvūs-ı ḥażret-i nefs-i b.+Ø Nn. 972 → ṭāvūs, ḥażret, nefs
[=1]

bunca *(s.)* bu kadar, bu denli
b.+Ø Mn. 177, Mn. 582, Mn. 665, Mn. 666, Mn. 859, Mn. 1033, Mn. 1037, Şn. 29, Şn. 470, Nn. 244, Nn. 245, D. 2/1, D. 94/1
[=13]

buncılayın *(z.)* bunun gibi, böyle
D. 29/6
[=1]

bur-
1. bükmek
b.-ma Mn. 967
b.-uban Mn. 929
2. *(yf.)* ḳulaḳ/-ġ bur-:
1. tembih etmek, ikaz etmek, uyarmak
ḳulağın b.-amaz Mn. 338, Şn. 436 → ḳulaḳ/-ġ
ḳulaġunı b.-Ø D. 34/5 → ḳulaḳ/-ġ
2. sazın burgusunu bükerek düzen vermek
ḳulaġuñ b.-sam Nn. 291 → ḳulaḳ/-ġ
[=6]

bura *(z.)* bu yer
b.+da Şn. 132
[=1]

burc *Ar. (i.)* Güneşin ayrıldığı on iki kısımdan herbiri
aḫter-i b.-ı ilticā D. 15/3 → aḫter, ilticā
fevḳ-i b.-ı Sünbüle D. 83/4 → fevḳ, Sünbüle
b.+ında Nn. 271
[=3]

burhān *Ar. (i.)* delil, kanıt
b.+Ø Şn. 393, Nn. 789
[=2]

burhānī *Ar. (s.)* açıklayan, ispat eden
b.+Ø D. 202/4
[=1]

būriyā *Far. (i.)* hasır
b.+Ø Şn. 133
[=1]

burtar- yüz buruşturmak, surat asmak
b.-madı Mn. 559
b.-ur D. 214/4
[=2]

burul-

(yf.) ḳulaḳ burul-: uyarılmak, uyarı maksadıyla cezalandırılmak
ḳulaḳ b.-maḳ Mn. 339 → ḳulaḳ/-ġ
[=1]

burūt *Ar. (i.)* bıyık
b.+Ø Mn. 828, Mn. 964
b.+ı Mn. 195
b.+ın Mn. 970
b.+uñ Mn. 967
[=5]

būse *Far. (i.)* öpücük
b.+Ø Şn. 232, D. 60/3
[=2]

bū-şināś *Far. (s.)* koku tanıyan
b.+Ø Şn. 326, Nn. 159
[=2]

būtīmār *Far. (i.)* balıkçıl kuşu
b.+Ø Mn. 44
[=1]

būyā *Far. (s.)* güzel kokulu
b.+Ø Nn. 140
[=1]

būy-baḫş *Far. (s.)* koku veren, koku bağışlayan
b.-ı nāfe-yi Çīn D. 106/4 → nāfe, Çīn
[=1]

buyruḳ/-ġ *(i.)* emir, ferman
çıḳmazam b.+dan D. 69/3 → çıḳ-
b.+uñ Mn. 895
[=2]

buyur- emretmek
b.-dı Mn. 893
b.-ma Şn. 117
b.-mayup Mn. 569
b.-sa D. 5/12
b.-sañ Şn. 43, D. 69/3
[=6]

büdelā *Ar. (i.)* mutasavvıflar arasında seçkin bir zümre
b.+Ø Km. 71
[=1]

bükā *Ar. (i.)* göz yaşı dökme, ağlama
b.+yı Mn. 1004
[=1]

bü'l-ḥasen *Far.+Ar. (s.)* çok güzel olan
b.+Ø Mm. 35, Nn. 857
[=2]

bü'l-vefā *Far.+Ar. (s.)* çok vefalı
b.+Ø Mm. 15
[=1]

bülbül *Ar. (i.)* bülbül kuşu
b.+Ø Nn. 199, Nn. 307, Nn. 309, D. 47/1, D. 73/4, D. 74/2, D. 85/1, D. 86/6
āh-ı b.+dür Nn. 140 → āh
b.-i bāġ-ı belāġ D. 48/2 → bāġ, belāġ
b.-i gülşen-liḳā D. 15/4 → gülşen-liḳā
b.-i gül-zār-ı lāhūt Mn. 1097 → gül-zār, lāhūt
b.-i ḫoş-ḫ˘ān Nn. 577 → ḫoş-ḫ˘ān
b.-i nālende-veş Nn. 589 → nālende-veş
b.-i şūrīdesi D. 112/4 → şūrīde
b.-i Vāmıḳ D. 88/4 → Vāmıḳ
b.+e Nn. 307, Nn. 843, D. 78/1, D. 83/2
b.+i Nn. 94, Nn. 140, Nn. 143, D. 16/2
b.+leri Nn. 82
b.+üñ D. 56/3
[=26]

bülbüle *Ar. (i.)* kadeh
b.+Ø Nn. 307
b.+nüñ D. 56/3
b.+yi D. 10/3[5]

[=3]

bülbül-reviş *Ar.+Far. (i.)* bülbül tarzı, bülbül üslubu
b.+i D. 10/3[11]
[=1]

bülbül-zebān *Ar.+Far. (i.)* bülbül dilli, sesi bülbül sesi gibi güzel
b.+um D. 62/3
[=1]

bülend *Far. (s.)* yüksek, yüce, ulu
b.+dür Mn. 726
[=1]

bürrān *Far. (s.)* keskin
tīġ-i b.+Ø Mn. 599 → tīġ
[=1]

büri- kaplamak, örtmek
b.-Ø Mn. 36
b.-yüp Mn. 10
[=2]

büryān *Far. (i.)*
1. tandırda pişirilmiş et yemeği, kebap
b.+Ø Mn. 469
b.+Ø ḳılur D. 62/4 → ḳıl-
2. yürek, sine için; yanmış, kavrulmuş
b.+Ø Şn. 216, D. 38/1
dil-i b.+Ø Şn. 111 → dil
dil-i b.-çün Km. 66 → dil, çün
dil-i b.+ı D. 36/1 → dil
sīne-yi b.+Ø Km. 64 → sīne
[=8]

büt *Far. (i.)* put kadar güzel sevgili
b.-i meh-rū-ile D. 88/1 → meh-rū, ile
[=1]

bütün *(z.)* mümkün olduğu kadar, olanca
b.+Ø Şn. 286
[=1]

büzürg *Far. (s.)* ulu, büyük
b.+Ø-em D. 174/1
[=1]

C

cāh *Far. (i.)* rütbe, paye
c.+Ø D. 168/1
c.+ı Nn. 396, Nn. 593, D. 126/3
c.+umuñ D. 65/5
[=5]

cāhil *Ar. (s.)* bilgisiz
c.+Ø D. 8/2[4], D. 88/3
c.+Ø olma Mn. 465 ol-
olur c.+Ø Mn. 419 → ol-
c.+üñ D. 229
[=5]

cāhiliyyet *Ar. (i.)* cahil olma durumu
c.+Ø D. 11/1[16]
[=1]

cāiz *Ar. (i.)* yapılması uygun ve yerinde görülen
c.+Ø ola Nn. 414 → ol-
ola … c.+Ø Nn. 388 → ol-
c.+dür Nn. 413
[=3]

cām *Far. (i.)* içki kadehi
c.+Ø Mn. 335, Mn. 526, Şn. 247, Şn. 247, Nn. 866
ʿarūs-ı c.+ı D. 10/2[11] → ʿarūs
c.-ı ʿaşḳı D. 235 → ʿaşḳ
c.-ı ʿaşḳuñ D. 57/2 → ʿaşḳ
c.-ı bāḳī Mn. 521 → bāḳī
c.+ı durur Şn. 411 → dur-
c.-ı fenā Nn. 735 → fenā
c.-ı gülden Nn. 93 → gül
c.-ı Ḥaḳ Mn. 229 → Ḥaḳ
c.-ı Ḥaḳḳdan D. 147/2 → Ḥaḳ
c.-ı ḫamr-ı Hūyı Nn. 848 → ḫamr, Hū

c.-ı Hū Nn. 584, Nn. 720, Nn. 731, Nn. 855, Nn. 917 → Hū
c.-ı Hūdan Nn. 708, Nn. 717, Nn. 735, Nn. 799, Nn. 891, Nn. 923 → Hū
c.-ı maʿnā Nn. 391 → maʿnā
c.-ı mey Şn. 249, Şn. 355, Mm. 36 → mey
c.-ı müdām Şn. 407, Nn. 639, Nn. 643, Nn. 659, Nn. 719, Nn. 794, Nn. 814, Nn. 861, Nn. 891, Nn. 892, Nn. 1047, Nn. 1066, Kn. 67 → müdām
c.-ı müdāmı Mn. 336, Mn. 345, Mn. 380, Nn. 1004 → müdām
c.-ı ṣafā Nn. 871 → ṣafā
c.-ı ṣahbā Mn. 399, Mn. 404, D. 143/1 → ṣahbā
c.-ı şarābı Mn. 383 → şarāb
c.-ı telvīni Nn. 1061 → telvīn
cūyā-yı c.-ı ḫamr-ı Hū Nn. 848 → cūyā, ḫamr, Hū
nūş-ı c.-ı Hūyı Nn. 856 → nūş, Hū
şems-i c.+Ø Kn. 91 → şems
c.+a Kn. 88
c.+da Kn. 92
c.+dan Kn. 88
c.+ı Nn. 800, Nn. 806, D. 10/2[7], D. 10/3[6], D. 99/3
c.+ını Kn. 98, Kn. 100, Kn. 101
c.+uñı Kn. 96

[=68]

cāme *Far. (i.)* elbise
c.+Ø Kn. 88
c.+leri Şn. 117

[=2]

cāme-vār *Far. (i.)* elbise gibi
c.+Ø Şn. 236

[=1]

cān$_1$ *Far.*

1. *(i.)* tarikat kardeşi
c.+Ø Mn. 231, Mn. 238, Mn. 450, Mn. 453, Mn. 457, Mn. 666, Mn. 1001, Mn. 1171, Nn. 114, Nn. 123, Nn. 253, Nn. 266, Nn. 458, Nn. 762, Nn. 816, Nn. 817, Nn. 818, Nn. 959, Nn. 1040, D. 2/12, D. 32/2, D. 73/5
c.+lara D. 13/5[2], D. 105/4, D. 117/1, D. 124/1, D. 129/4, D. 141/1, D. 189/3, D. 196/1, D. 234
2. *(i.)* yaşama, hayat
c.+Ø Şn. 12, Şn. 351, Şn. 385, Km. 31, Nn. 59, Nn. 264, Nn. 265, Nn. 585, Nn. 617, Nn. 624, Nn. 669, Nn. 784, Nn. 784, Nn. 838, D. 9/1[3], D. 24/4, D. 33/1, D. 44/1, D. 44/2, D. 45/3, D. 45/4, D. 55/1, D. 83/5, D. 83/5, D. 108/4, D. 115/1, D. 117/1, D. 198/2
c.+Ø ḳulağı işidür Nn. 370 → ḳulaḳ, işit-
c.+Ø virdi Nn. 697 → vir-
c.+Ø vire Nn. 713, Nn. 720 → vir-
c.+Ø … yaḳmada Şn. 233 → yaḳmaḳ
c.+da turur Nn. 554 → tur-
c.-ı cihān Nn. 112, Nn. 623, Nn. 623, D. 9/1[1], D. 74/3, D. 115/1 → cihān
c.+ına … ḳıyar Nn. 722 → ḳıy-
c.+ına ḳıymaġa Nn. 721 → ḳıy-
c.+ını virmek Nn. 715 → vir-
c.+ını virmez Nn. 716 → vir-
c.-ise D. 55/3 → i-
c.+um alup D. 13/5[4] → al-
çıḳmaya c.+um D. 63/4 → çıḳ-
devā-yı c.+ı D. 10/5[14] → devā
gül-deste-yi gül-zār-ı c.+dur D. 32/1 → gül-deste, gül-zār
işit c.+Ø ḳulaġ-ıla Mn. 387 → işit-, ḳulaḳ, ıla
kām-ı c.+Ø Nn. 81 → kām

ḳıymaz c.+ına Nn. 716 → ḳıy-
ḳūt-ı c.+Ø D. 16/4 → ḳūt
mānend-i c.+Ø D. 214/2 → mānend
murġ-ı c.+Ø D. 73/7 → murġ
murġ-i c.+ı Nn. 521 → murġ
nūş-ı c.+dur D. 32/5 → nūş
pistān-ı c.+dan Mn. 500 → pistān
vire … c.+Ø Nn. 712 → vir-
virür c.+ın Nn. 712 → vir-
c.+a D. 109/2, D. 117/1
c.+da D. 66/4
c.+dan D. 45/5
c.+dur Mn. 236, D. 20/5
c.+ı Mn. 251, D. 8/7[6], D. 35/4
c.+ıdur D. 35/4
c.+ısun D. 20/5
c.+la D. 71/6
c.+lar D. 80/1, D. 80/7
c.+ları Nn. 769
c.+laruñ D. 20/5
c.+um Mn. 607
c.+umda D. 83/3
c.+umı D. 34/6, D. 109/4
c.+uñ Mn. 251, Mn. 1056, Nn. 649, Nn. 723
3. *(z.)* cān u dilden: candan, içtenlikle
c.+Ø u dilden Mn. 413, Mn. 532, Mm. 52, Mm. 56, Mm. 73, Nn. 123, Nn. 170, Nn. 202, Nn. 225, Nn. 253, Nn. 571, Nn. 619, Nn. 691, Nn. 907, D. 5/15, D. 11/3[4], D. 84/6, D. 145/2, D. 168/2 → u, dil
dil ü c.+dan D. 1/18, D. 32/3 → dil, ü
4. *(i.)* cān alan: Hz. Azrail
c.+Ø alanı Mn. 985 → al-
5. *(z.)* cān u göñülden: candan, içtenlikle
c.+Ø u göñülden Şn. 429, Nn. 785 → u, göñül
6. *(i.)* naḳd-i cān: en değerli şey; hayat
naḳd-i c.+Ø Mm. 86 → naḳd
7. *(z.)* cān ile: büyük bir istekle
c.-ile D. 53/3, D. 92/1 → ile
8. *(i.)* ḳaṣd-ı cān: öldürmeye teşebbüs etme
ḳaṣd-ı c.+Ø D. 82/1 → ḳaṣd
9. *(ü.)* cān-ı peder: babasının oğlu!, oğul!” anlamlarına gelen ünlem ifadesi
c.-ı peder Mn. 449 → peder
10. *(i.)* cān-ı cān: canın canı, Hz. Allah
tercümān-ı c.-ı cānam Kn. 48 → tercümān
tercümān-ı cān-ı c.+Ø-am Kn. 48 → tercümān

[=146]

cān₂ < cānn *Ar. (i.)* cin taifesi
c.+Ø D. 124/3
ḫ̮ālıḳ-ı mülk ü melek ü ins ü c.+Ø Km. 31 → ḫ̮ālıḳ, mülk, ü, melek, ins
perde-sāz-ı c.+Ø Nn. 567 → perde-sāz
Perverdigār-ı ins ü c.+Ø Nn. 669 → Perverdigār, ins, ü
c.+a Nn. 669

[=5]

cānā *Far.+Ar. (ü.)* ey sevgili
c.+Ø Nn. 612, D. 20/5, D. 20/5, D. 28/2, D. 53/1, D. 73/6, D. 143/3

[=7]

cānān *Far. (i.)*
1. vücud-ı mutlak
c.+Ø Nn. 817
vuṣlat-ı c.+Ø Nn. 585 → vuṣlat
c.+ı Nn. 123
2. gönülden sevilen
c.+Ø D. 9/1[4], D. 37/2
c.+a Nn. 712, D. 10/5[2]

c.+ı D. 95/6
c.+ına Nn. 716
[=9]

cān-ārā *Far. (s.)* can süsleyen
mihr-i c.+yuña D. 84/7 → mihr
[=1]

cānavar < cān-āver *Far. (i.)*
1. yırtıcı hayvan
c.+lar Mn. 1017
2. canlı hayvan
c.+lar Nn. 700
c.+uñ Şn. 74
[=3]

cānbāz *Far. (s.)* canıyla oynayan
ʿāşıḳ-ı c.+Ø Nn. 711 → ʿāşıḳ
[=1]

cāndan *Far.+T. (z.)* içten, samimi
c.+Ø Mn. 628, Mn. 912, Mn. 1020, Mm. 65, Nn. 264, Nn. 406, Nn. 645, Nn. 707, D. 1/14, D. 9/7[2], D. 26/1, D. 33/4, D. 47/5, D. 84/4
[=14]

cān-efrūz *Far. (s.)* can aydınlatan, canı parlatan
sūz-ı c.-ıla Nn. 202 → sūz, ıla
c.+la Nn. 937
[=2]

cān-efzā *Far. (s.)* can artıran, iç açan, gönül ferahlatan
c.+Ø Nn. 101
laʿl-i c.+yuña D. 84/1 → laʿl
[=2]

cān-feşān *Far. (s.)* bir dava uğruna canını veren
c.+Ø-uz D. 9/1[4]
[=1]

cān-fezā[y] *Far. (s.)* can artıran, iç açıcı, gönle ferahlık veren
yāḳūt-ı revān-ı c.+yı D. 10/5[5] → yāḳūt, revān
c.+Ø D. 55/1
[=2]

cān-fürūz *Far. (i.)* can parlatan, can aydınlatan
c.+Ø Nn. 675
[=1]

cān-güdāz *Far. (s.)* can eriten, kahredici
suḫan-ı c.+Ø Şn. 110 → suḫan
[=1]

cānī *Far. (s.)* candan sevilen
yār-ı c.+Ø Mn. 369, Mn. 698, Nn. 966 → yār
[=3]

cānib *Ar. (i.)* yön, cihet
c.-i Ḥaḳḳdan Mn. 603, Mn. 640 → Ḥaḳḳ
[=2]

cānla *Far.+T. (z.)* büyük bir istekle
c.+Ø Şn. 43, D. 95/6, D. 117/3
[=3]

cān-perver *Far. (s.)* can besleyen, ruha ferahlık veren
ḳūt-ı c.+Ø D. 117/2 → ḳūt
[=1]

caru *(i.)* yüksek ses, münadi, tellal
c.+ya Mn. 1160
[=1]

cārūb *Far. (i.)* süpürge
c.+dur D. 25/4
[=1]

cavlaḳī *T.+Ar. (i.)* saç, sakal ve hatta kaşlarını tıraş ettirerek çıplak denecek bir kıyafetle diyar diyar dolaşan Kalenderî dervişi
c.+yüz D. 9/2[7]

[=1]

cāy *Far. (i.)* yer, mekan
c.+Ø D. 13/1[1], D. 16/5
c.-ı dāġuñ D. 52/6 → dāġ
c.-ı dāruñ Mn. 1062 → dār
c.-ı ḫālī Mn. 877 → ḫālī
c.-ı maʿnāda Mn. 726 → maʿnā
c.+a D. 13/2[3]
c.+ı Mn. 990, Km. 37
c.+uña D. 84/6
c.+uñı Şn. 36, Şn. 196
[=12]

cāy-gāh *Far. (i.)* menzil, yer, mekan
c.+Ø D. 201/2
[=1]

ceberūt *Ar. (i.)*
1. maddi ve manevi âlemlerin arasında bulunan orta âlem, Allah'a varma yolunun üçüncü basamağı
c.+Ø eyleyen Şn. 263 → eyle-
2. Allah'ın büyüklüğü, ululuğu
c.+uñ Km. 40
[=2]

cebīn *Ar. (i.)* alın
nūr-ı c.+üñ D. 48/6 → nūr
c.+ine D. 34/1
c.+üme D. 81/4
c.+üñ D. 94/1
c.+üñdür D. 1/6
c.+üñle D. 62/1
[=6]

cefā *Ar. (i.)* büyük sıkıntı, eziyet
c.+Ø Mn. 170, Nn. 1078, D. 43/2, D. 96/4
c.+Ø çekdügiçündür Mn. 171 → çek-
c.+Ø iden Mn. 200 → it-
c.+Ø idene Mn. 161 → it-
c.+Ø … ḳılan Mn. 156 → ḳıl-
c.+Ø … ḳılma Mn. 155 → ḳıl-
çeküben … c.+sın Kn. 76 → çek-
gösterür c.+yı D. 12/1[1] → göster-
idem c.+yı Mn. 627 → it-
itmeye … c.+Ø Şn. 285 → it-
c.+da Nn. 292
c.+ma Mn. 627
c.+sın Nn. 1079
c.+yı D. 67/6
[=17]

cefākeş *Ar.+ Far. (s.)* eziyet çeken, sıkıntılara katlanan
c.+Ø Mn. 271
c.+Ø ol Mn. 271, Mn. 271→ ol-
mūr-ı miskīn-i c.+Ø Mn. 661 → mūr, miskīn
c.+dür Mn. 697
[=5]

cehd *Ar. (i.)*
1. çalışma, çabalama
c.+Ø Kn. 96
c.+Ø eyleyüp Mn. 244 → eyle-
c.+Ø ide Nn. 885 → it-
c.+Ø idegör Şn. 415 → it-, gör-
c.+Ø ider Mn. 1140 → it-
c.+Ø idevüz Nn. 494 → it-
c.+Ø idüben Şn. 491 → it-
c.+Ø idüp Şn. 281, Nn. 493, Nn. 510, Nn. 1039, D. 177/4 → it-
c.-ile Nn. 1009 → ile
c.+Ø it Mn. 1048, Nn. 461 → it-
c.+ini Mn. 1084
2. cidd ü cehd: çok çalışmak, çabalamak
cidd ü c.+Ø-em Mn. 887 → cidd, ü
cidd ü c.+Ø eyle Mn. 1158, Nn. 725 → cidd, ü, eyle-
cidd ü c.+Ø idüp Nn. 605 → cidd, ü, it-
cidd ü c.+Ø itmekdedür Nn. 605 → cidd, ü, it-

[=21]

cehl *Ar. (i.)* bilgisizlik, cehalet
c.+dür D. 181/2
c.+i Mn. 11, Nn. 510
c.+ini Nn. 1010
c.+le Şn. 327
[=5]

celāl *Ar. (i.)* büyüklük, ululuk
c.+Ø Km. 40
c.+üñ Km. 42
[=2]

celīs *Ar. (s.)* birlikte oturan, arkadaş
c.+üm … it- Mn. 7 → it-
eyle c.+üm Şn. 382 → eyle-
c.+i Mn. 82
c.+üm Mn. 7, Şn. 161
[=5]

cellād *Ar. (i.)* cellat
merdüm-küş-i c.+dur D. 26/4 → merdüm-küş
[=1]

cemᶜ *Ar. (i.)* bir araya getirme, toplanma
c.+Ø Mn. 18, Mn. 149, Nn. 638
c.+Ø idi Mm. 57, Mm. 58 → i-
c.+Ø idüp Mn. 730, D. 24/7 → it-
c.+Ø olısar D. 61/6 → ol-
c.+Ø olup Nn. 387 → ol-
c.-i Muhācir Km. 63 → Muhācir
eyleyüp … c.+Ø Mm. 53 → eyle-
c.+Ø-üz D. 9/5[3]
[=12]

cemāl *Ar. (i.)* yüz, güzel yüz
c.+Ø D. 51/4
bāġ-ı c.+üñde D. 92/3 → bāġ
c.-i dilberi Nn. 657 → dilber
c.-ile D. 67/3 → ile
cīm-i c.-i zülfüñ-ile D. 76/2 → cīm, zülf, ile
c.-i Muṣṭafāyı D. 10/7[8] → Muṣṭafā
iḳlīm-i c.+üñ D. 92/2 → iḳlīm
meyve-yi bāġ-ı c.+üñ D. 54/5 → meyve, bāġ
pādişeh-i ḥüsn ü c.+e D. 4/5 → pādişeh, ḥüsn, ü
c.+inden Kn. 69
c.+iyle D. 23/7
c.+üñ Mn. 847, D. 58/4, D. 63/4, D. 83/3
[=15]

cemāze < cemmāze *Ar. (i.)* hızlı giden dişi deve
c.+Ø D. 2/2
[=1]

cemīᶜ *Ar. (s.)* hep, bütün
c.+Ø Mn. 21, Nn. 896
c.+i Mn. 144, Mn. 194, Mn. 214, D. 94/5
[=6]

cemīl *Ar. (s.)* iyi, güzel, hoş, latif
c.+Ø D. 5/1
[=1]

cemmāş *Far. (s.)* zampara
c.+Ø D. 5/1
c.+lar Nn. 764
[=2]

cenāb *Ar. (i.)* saygıdeğer, hazret anlamlarına gelen saygı sözü
pervāz-ı c.-ı ḥażret-içün D. 10/6[5] → pervāz, ḥażret, içün
[=1]

cenābet *Ar. (i.)* gusül etmeyi gerektiren durum, cünüplük
c.+Ø D. 22/4
[=1]

cenāḥ *Ar. (i.)* kanat, kuş kanadı
c.+Ø D. 40/2
c.+ı D. 10/6[6]

eyleyüp … c.+Ø Nn. 87 → eyle-
[=3]

ceng *Far. (i.)* mücadele, çekişme, harp
c.+Ø Mn. 461, Şn. 454
c.-içün D. 26/4 → içün
[=3]

cerān <cegeren *Moğ. (i.)* ceylan
c.+Ø D. 73/5
[=1]

cerb < çerb *Far. (s.)* yağlı → çerb
c.+Ø Mn. 933, Mn. 970
c.-i ḫˇānı Mn. 932 → ḫˇān
[=3]

ceres *Ar. (i.)* küçük çan
c.+Ø D. 2/13
[=1]

cerrāt *Ar. (i.)* topraktan yapılmış kaseler
c.-ı ʿiṭāyı Mn. 402 → ʿiṭā
[=1]

cerv *Ar. (i.)* yırtıcı hayvan yavrusu, enik
c.+le D. 11/1[12]
[=1]

cesed *Ar. (i.)* gövde, beden
c.+Ø D. 20/5
[=1]

cev *Far. (i.)* arpa
c.+Ø Mn. 937, D. 8/2[10]
[=2]

cevāb *Ar. (i.)* yanıt
c.+Ø Nn. 750
[=1]

cevāhir *Ar. (s.)* cevhere benzer, parlak
kuḥl-ı c.+dür D. 92/6 → kuḥl
[=1]

cevgān < çevgān *Far. (i.)* cirit oyununda kullanılan değnek
c.+Ø D. 38/4
[=1]

cevher *Ar. (i.)*
1. değerli taş, mücevher
c.-i ʿaşḳ D. 9/6[10]
c.+ler Mn. 301
2. bir şeyin özü, esası, mayası
c.+Ø Şn. 168
[=3]

cevher-fürūş *Ar.+Far. (s.)* mücevher satan, kuyumcu
c.+Ø D. 44/5
[=1]

cevher-şinās *Ar.+Far. (s.)* mücevher tanıyan, mücevherden anlayan
c.+ı Mn. 765
[=1]

cevlān *Ar. (i.)* dolaşma, gezinme, kendine özgü yürüyüş
c.+Ø iderem Kn. 23 → it-
c.+uñ Mn. 1034
[=2]

cevlān-geh *Ar.+Far. (i.)* dolaşılan yer
c.+idür Mn. 1092
[=1]

cevr *Ar. (i.)* eziyet, sıkıntı
c.+Ø Mn. 155, Mn. 156, Şn. 285, Kn. 76, D. 43/2, D. 96/4
c.+i Mn. 754
c.+ini Mn. 170
c.+le D. 29/5
c.+üñle D. 45/6
[=10]

cevr-keş *Ar.+Far. (s.)* eziyet çeken, sıkıntılara katlanan
c.+ler Nn. 768
[=1]

ceyş *Ar. (i.)* ordu, asker

c.+Ø Nn. 791

[=1]

cez̲be *Ar. (i.)* kendinden geçme, coşkuya kapılma

c.-yi Ḥaḳḳ D. 4/15 → Ḥaḳḳ

c.-yi ḳullāb-ı zülfüñ D. 25/3 → ḳullāb, zülf

c.-yi Raḥmān Şn. 351 → Raḥmān

c.-yi zülf-i siyehinden D. 23/8 → zülf, siyeh

c.+dür Nn. 525

c.+ñi Şn. 364

c.+si Nn. 875, Nn. 896

[=8]

cibālu evvibī *Ar. (i.)* Sebe Suresi 10. ayette Hz. Davud için geçen "Ey dağlar ve kuşlar, onunla birlikte Allah'ı tesbih edin!" ayet mealindeki "dağlar ve kuşlar" ifadesi

c.+Ø Nn. 189, Nn. 194

[=2]

cidāl *Ar. (i.)* mücadele, savaş

c.+Ø Mn. 461

c.+i Mn. 466

[=2]

cidd *Ar. (i.)*

1. bir işi gerçekten çalışıp işleme

c.+Ø Mn. 389

2. cidd ü cehd: çok çalışmak, çabalamak

c.+Ø ü cehdem Mn. 887 → ü, cehd

c.+Ø ü cehd eyle Mn. 1158, Nn. 725 → ü, cehd, eyle-

c.+Ø ü cehd idüp Nn. 605 → ü, cehd, it-

c.+Ø ü cehd itmekdedür Nn. 605 → ü, cehd, it-

[=6]

ciger *Far. (i.)* ciğer, bağır

c.+Ø Şn. 26

c. mi D. 42/5

c.+üm D. 49/4

[=3]

ciger-sūz *Far. (s.)* bağır yakan, acıklı

c.+Ø D. 36/5

āh-ı c.+e Şn. 88 → āh

[=2]

cihān *Far. (i.)*

1. evren, âlem

c.+Ø Nn. 784, D. 76/5, D. 90/1, D. 146/2

emīn-i dü c.+Ø Nn. 790 → emīn, dü

pertev-i her dü c.+Ø Nn. 333 → pertev, her, dü

sermāye-yi her dü c.+Ø Nn. 152 → sermāye, her, dü

c.+a Nn. 223

c.+da Mn. 85, D. 9/1[11], D. 11/2[4], D. 37/3, D. 47/5, D. 79/1, D. 147/3

c.+dan Nn. 223, Nn. 657

2. dünya

c.+Ø Mn. 799, Mn. 991, Şn. 12, Şn. 65, D. 8/3[13], D. 20/5, D. 26/3, D. 214/1

bāġ-ı c.+da D. 100/1 → bāġ

belā-yı c.-ı ḫoş-bālā D. 16/1 → belā, ḫoş-bālā

cān-ı c.+Ø Nn. 112, Nn. 623, Nn. 623, D. 9/1[1], D. 74/3, D. 115/1 → cān

c.-ı bāġ u bostāndan Nn. 2 → bāġ, u, bostān

faḫr-ı c.+Ø Şn. 529 → faḫr

gidem c.+dan Mn. 391 → git-

ḫalḳ-ı c.+a D. 15/6 → ḫalḳ

ḫalḳ-ı c.+ı Şn. 270 → ḫalḳ

ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı c.+dur Mm. 42 → ḳuṭb, aḳṭāb

ḳuṭb-ı c.+Ø Km. 71 → ḳuṭb

misāfir-i c.+Ø-uz D. 9/1[8] → misāfir
murġ-ābī-i bāġ-ı c.+dur Mn. 1094 → murġ-ābī, bāġ
rind-i c.+Ø D. 8/1[16], D. 8/2[16], D. 8/3[16], D. 8/4[16], D. 8/5[16], D. 8/6[16], D. 8/7[16] → rind
sulṭān-ı c.+dur Mn. 236 → sulṭān
şāh-ı c.+Ø D. 82/1 → şāh
ʿuşşāḳ-ı c.+Ø D. 23/8 → ʿuşşāḳ
c.+a Nn. 4, D. 33/7, D. 83/1
c.+da Mn. 109, Mn. 271, Mn. 407, Mn. 468, Mn. 547, Mn. 709, Mn. 730, Mn. 761, Mn. 914, Mn. 958, Mn. 1042, Mn. 1056, Mn. 1064, Mm. 52, Nn. 149, Nn. 266, Nn. 430, Nn. 769, D. 11/4[12], D. 23/7, D. 25/5, D. 80/5, D. 171/1, D. 197/1, D. 207/1
c.+dan Nn. 4, D. 1/4, D. 5/6
c.+ı Nn. 1022
c.+uñ Mn. 251, Mn. 826, D. 35/1, D. 35/4, D. 35/4
3. dünyada yaşayan insanların hepsi, herkes
c.+uñ Mn. 191

[=90]

cihān-ārā *Far. (s.)* dünyayı süsleyen, cihanı bezeyen
c.+Ø D. 111/3

[=1]

cihān-dār *Far. (i.)* dünya egemenliğini elinde tutan hükümdar
c.+ı Mn. 118

[=1]

cihān-tāb *Far. (s.)* dünyayı parlatan, dünyaya ışık ve sıcaklık veren
c.+um Mn. 45

[=1]

cilā *Ar. (i.)* parlaklık
c.+sı D. 58/6

[=1]

cild *Ar. (i.)* çok sayfalı bir eserin ayrı basılan ve her birine ayrı numaralar verilen kısımlarından her biri
c.+Ø Nn. 943, Nn. 943

[=2]

cilve *Ar. (i.)*
1. işve, naz
c.+Ø Mn. 1036, D. 67/3
c.+ler Mn. 1032
2. ortaya çıkma, görünme, tecelli
c.-yi ḥüsn D. 51/4 → ḥüsn
c.-yi ḥüsnüñ D. 57/4 → ḥüsn

[=5]

cīm *Ar. (i.)* Osmanlı alfabesinin altıncı harfi, divan edebiyatında sevgilinin saçına benzetilen mazmun
c.+Ø D. 238
c.-i cemāl-i zülfüñ-ile D. 76/2 → cemāl, zülf, ile
şekl-i c.+Ø D. 46/1 → şekl

[=3]

cimrī *Far. (s.)* atılgan, yaramaz
c.+Ø D. 9/4[11]

[=1]

cinān *Ar. (i.)* cennetler
hem-şīre-yi şīre-yi c.+ı D. 10/5[4] → hem-şīre, şīre
reyḥān-ı c.+ı D. 10/5[3] → reyḥān
reyḥān-ı bostān-ı c.+dur D. 32/1 → reyḥān, bostān
ṭāvūs-ı bostān-ı c.+dur Mn. 1094 → ṭāvūs, bostān

[=4]

cinn *Ar. (i.)* gözle görünmez, latif varlık
c.+Ø Mn. 728, D. 105/4
c.+üñ Mn. 729

[=3]

cism *Ar. (i.)* beden, gövde
c.+Ø Şn. 141, Nn. 612
arż-ı c.+üñ Nn. 649 → arż
bostān-ı c.+üñ Mn. 134 → bostān
c.-i bī-cān D. 20/5 → bī-cān
c.+dür Mm. 6
c.+i Mn. 206, Şn. 66
c.+ine Şn. 385
c.+ümi Şn. 265
c.+üñi Şn. 351
[=11]

civān *Far. (s.)* genç ve yakışıklı olan
c.+Ø Nn. 550, Nn. 687, Nn. 894
ḳatl-ı c.+Ø D. 82/2 → ḳatl
pīrāye-yi pīr u c.+Ø Nn. 152 → pīrāye, pīr, u
[=5]

civān-merd *Far. (i.)* yiğit, yürekli, mert yaratılışlı, genç delikanlı
c.+Ø Mn. 632, D. 8/2[12]
[=2]

coş- < cūşīden *Far.* coşmak → çoş-
c.+Ø D. 187/2
c.-ar D. 153/3
c.-mağını Şn. 275
c.-ubanı Şn. 526
c.-up Mn. 137, Mn. 745, D. 28/7
[=7]

cūd *Far. (i.)* cömertlik
c.+Ø Mn. 41, Mn. 996, Şn. 119, Nn. 281, Nn. 295, Nn. 1060
gösterüp … c.+Ø Kn. 56 → göster-
c.+la Şn. 391
[=8]

cūş *Far. (i.)* coşma, coşkunluk
c.+Ø D. 25/5
c.+Ø eyleye Nn. 434 → eyle-
c.+Ø eyleyen Nn. 327 → eyle-
c.+Ø eyleyüp Mn. 638 → eyle-
c.+Ø ide Nn. 345, Nn. 865 → it-
c.+Ø iden Nn. 740 → it-
c.+Ø iderdüñ Nn. 436 → it-
c.+Ø idüp Mn. 601, Nn. 391, Nn. 1061 → it-
c.+a gele Mn. 131 → gel-
c.+a gelsem D. 187/4 → gel-
c.+a gelüp Şn. 97 → gel-
c.+a girdi Nn. 365 → gir-
eyle … c.+Ø D. 4/8 → eyle-
eyledi c.+Ø Nn. 698 → eyle-
getür c.+a Mn. 129 → getür-
getür … ḫūb-ı c.+a Mn. 132 → getür-, ḫūb
ide c.+Ø Nn. 916 → it-
ider … c.+Ø Mn. 1123 → it-
idüp … c.+Ø Nn. 439 → it-
itmez … c.+Ø D. 153/4 → it-
ola c.+Ø Nn. 858 → ol-
c.+Ø-am Nn. 566
c.+ı Mn. 389
[=26]

cūşiş *Far. (i.)* coşma, coşkunluk
c.+Ø Km. 68, Nn. 149, Nn. 364, Nn. 604
c.-i ḫumḫāne Nn. 49 → ḫumḫāne
ġavġa-yı c.+Ø Mn. 378 → ġavġa
c.+i Nn. 875
[=7]

cūş u ḫurūş *Far. (i.)* coşma, taşma
eyleyüp c.+Ø Nn. 916 → eyle-
ider c.+Ø Nn. 439 → it-
idüben c.+Ø Nn. 698 → it-
itme … c.+Ø D. 4/9 → it-
[=4]

cūʿu'l-baḳar *Ar. (i.)* doymak bilmeme hastalığı, aşırı yeme, obez olma
c.+dan Mn. 460
[=1]

cūy *Far. (i.)* ırmak, nehir

c.-ı bāġı D. 89/3 → bāġ
c.-ı çeşmüñde D. 16/5 → çeşm
ejder-i çaġz-gīr-i c.+Ø-uz D. 9/4[8] → ejder, çaġz-gīr
c.+ında Nn. 423
[=4]

cūyā *Far. (s.)* arayan, isteyen
c.-yı cām-ı ḫamr-ı Hū Nn. 848 → cām, ḫamr, Hū
[=1]

cūyende *Far. (s.)* arayan, arayıcı
c.-i Ḥaḳ Mn. 535 → Ḥaḳ
c.+dür Nn. 423
c.+yem Nn. 45, Nn. 573
[=4]

cübbe *Ar. (i.)* bir giysi türü, cübbe
c.+Ø Mn. 256
c.+sini Nn. 617
[=2]

cüdā *Far. (i.)* ayrı düşmüş, ayrılmış
c.+Ø Mn. 723, Şn. 114, D. 88/4
düşdi … c.+Ø Nn. 419 → düş-
düşende … c.+Ø Nn. 190 → düş-
görme c.+Ø Şn. 490 → gör-
görmegil c.+Ø Nn. 468 → gör-
idersün c.+Ø Şn. 158 → it-
itdüñ c.+Ø Şn. 98 → it-
itme c.+Ø Nn. 1076 → it-
olalıdan … c.+Ø Şn. 53 → ol-
olam c.+Ø Nn. 46 → ol-
olmaz … c.+Ø Nn. 420 → ol-
olmazam … c.+Ø Nn. 1069 → ol-
[=14]

cüdālıġ *Far.+T. (i.)* ayrılık
c.+Ø Kn. 77
[=1]

cüft *Far. (s.)* eş, karı kocadan her biri
c.+i Mn. 586
[=1]

cümle *Ar.*
1. *(s.)* hep, bütün
c.+Ø Mn. 58, Mn. 104, Mn. 106, Mn. 268, Mn. 618, Mn. 716, Mn. 745, Mn. 892, Mn. 1136, Şn. 50, Şn. 62, Şn. 70, Şn. 190, Şn. 366, Nn. 109, Nn. 139, Nn. 255, Nn. 565, Nn. 622, Nn. 708, Nn. 860, Nn. 928, Nn. 958, D. 1/1, D. 105/3, D. 167/4, D. 175/4, D. 202/2, D. 212/4
ḫˇāce-yi c.+Ø enbiyā D. 15/1 → ḫˇāce, enbiyā
c.+si Mn. 393, Mn. 689, D. 23/5
c.+sinüñ Mn. 523
2. *(zm.)* herkes
c.+Ø Mn. 86, Mn. 295, Mn. 968, Nn. 195, Nn. 670, Nn. 1077, D. 8/1[10], D. 9/2[4], D. 92/1
c.+den Mn. 741
c.+müze Şn. 77
c.+müzüñ Nn. 12, Nn. 12
c.+nüñ Nn. 462, D. 144/4
c.+ye Şn. 28, Şn. 304, Şn. 304, Şn. 482
c.+yi Nn. 874
[=54]

cünbende *Far. (i.)* yaşayan, hareket eden, canlı
c.+ye Mn. 668
[=1]

cünbīde *Far. (s.)* kımıldanmış, sallanmış, hareket etmiş
c.+ʾi Mn. 684
c.+ye Mn. 47
[=2]

cünbiş *Far. (i.)* kımıldama, harekete gelme, titreme
c.+Ø idende Mn. 682 → it-
c.+e girdi Nn. 364 → gir-
c.+Ø viren Mn. 47 → vir-

c.+i Mn. 591
[=4]

cünūn *Ar. (i.)* delilik, çıldırma
c.+Ø Nn. 300
[=1]

cünup/-b *Ar. (i.)* İslamiyete göre yıkanmak zorunda kalmak hâli, cenabet olma
c.+Ø gezme Mn. 120 → gez-
c.+dur Mn. 110
[=2]

cürʿa *Ar. (i.)* yudum, kadehin dibinde kalan son yudum
c.+Ø Mn. 381, Mn. 391, Nn. 846
c.+ca Mn. 396
c.+dan Mn. 377
c.+nuñ D. 31/4
c.+sın D. 57/2
[=7]

cürʿa-nūş *Ar.+Far. (s.)* yudumlayan
c.+ıdur Nn. 800
[=1]

cürʿāt *Ar. (i.)* yudumlar
c.-ı ledünden Mn. 401 → ledün
[=1]

cürd *Ar. (i.)* çıplak, tüysüz, toy
c.+Ø Mn. 124, D. 174/4
mecmūʿ-ı c.+Ø ü mürdedür D. 165/2 → mecmūʿ, ü, mürd
c.+e Mn. 994
[=4]

cüst *Far. (i.)* araştırma, arama
c.+Ø Şn. 294
[=1]

cüst ü cū *Far. (i.)* arayıp sorma, sıkı sıkıya arama
c.-ile D. 88/7 → ile
eylemeyüp c.+ı Mn. 407 → eyle-
iden c.+Ø Nn. 848 → it-
ider c.+Ø Şn. 331 → it-
c.+em Mn. 887
c.+yı D. 12/2[1]
[=6]

cüyūş *Ar. (i.)* askerler
c.+Ø-uz D. 9/2[10]
[=1]

cüz *Ar. (i.)* bütünün bir parçası
c.-i ḫāk Mn. 292 → ḫāk
[=1]

Ç

çabala- çırpınmak
ç.-yup Mn. 1036
[=1]

çābük *Far. (s.)* çabuk, hızlı → çāpük
peyk-i ç.+Ø ü çālāksun D. 2/2 → peyk, ü, çālāk
[=1]

çābük-dest *Far. (s.)* eline çabuk
ç.+dür D. 24/6
[=1]

çaġır-
1. bağırmak, haykırmak
ç.-ma Mn. 1146
ç.-up Mn. 1036, Mn. 1090
ç.-ur Mn. 1122
2. çağırmak, davet etmek
ç.-Ø Şn. 151
[=5]

çaġna- hayvanlar için, yerde keyifle yuvarlanmak
ç.-magı Mn. 1036
[=1]

çaġ *(i.)* hayatın çocukluk, gençlik ve yaşlılık gibi önemli dönemlerinden her biri

ç+ı D. 97/2
ç.+uñda D. 82/3, D. 97/5
[=3]

çaġz-gīr *Far. (s.)* kurbağa tutan
ejder-i ç.-i cūyuz D. 9/4[8] → ejder, cūy
[=1]

çaġz-veş *Far. (z.)* kurbağa gibi
ç.+Ø Mn. 1146
[=1]

çah- kesmek, parçalamak
ç.-Ø Nn. 400
[=1]

çāh *Far. (i.)* kuyu, çukur
ç.+Ø Mn. 1056, Nn. 363, Nn. 365
ç.-ı dil Nn. 336 → dil
ç.-ı nīl-gūne Kn. 24 → nīl-gūn
ç.-ı zenaḫdāndan D. 44/6 → zenaḫdān
ç.+a Nn. 359, Nn. 360, Nn. 361, Nn. 362, Nn. 363, Nn. 395, Nn. 400, Nn. 405
ç.+da Nn. 383
ç.+dan Nn. 400
ç.+ı Nn. 396
ç.+ına D. 65/4
ç.+larum Nn. 52
ç.+umuñ D. 65/4
ç.+uñ Nn. 364, Nn. 366
[=22]

çāk *Far. (i.)* yırtık, yarık
ç.+Ø Şn. 187
ç.+Ø eyleyüp D. 53/2 → eyle-
ç.+Ø idenem Nn. 579 → it-
ç.+Ø ider Nn. 617, D. 89/5 → it-
ç.+Ø ideyin D. 78/2 → it-
ç.+Ø idüp D. 62/5 → it-
ç.+Ø ḳıl Nn. 256 → ḳıl-
eyledi ç.+Ø Mn. 607 → eyle-
itdi ç.+Ø Şn. 86, Nn. 261 → it-
ç.+lara Şn. 117
[=12]

çāker *Far. (i.)* kul, köle, yanaşma
ç.+idür D. 124/4
[=1]

çaḳmacaġ *(i.)* ateş yakmaya yarayan eğri çelik parçası → çaḳma[ḳ]cıġ
ç+um Şn. 208, Şn. 215
[=2]

çaḳma[ḳ]cıġ *(i.)* → çaḳmacaġ
ç+um Şn. 46
[=1]

çal-
1. çalgı aleti bir müzik parçasını seslendirmek
ç.-ı+vireydim Şn. 44 → vir-
ç.-adum Şn. 45
ç.-anda Nn. 414
ç.-andadur Nn. 443
ç.-ma Mn. 385
ç.-mada Şn. 241
ç.-maġa Nn. 385
ç.-mañ Mn. 383
ç.-sun Mn. 384
ç.-uban D. 4/10
2. yere vurmak, atmak
ç.-up D. 5/9
3. kesici bir aleti sallamak, biçmek
ç.-arum Mn. 619
4. *(yf.)* dest çal-: el çırpmak, alkış tutmak
ç.-up dest Mn. 377 → dest
5. *(yf.)* ḳalem çal-: yazı yazmak
ç.-dum ḳalem D. 244 → ḳalem
ç.-maya ḳalem Şn. 526 → ḳalem
[=15]

çālāk *Far. (s.)* çevik, hızlı
ç.+Ø Mn. 956, D. 4/7

çāpük ü ç.+Ø idi Şn. 318 → çāpük, ü, i-
çüst ü ç.+Ø Mn. 437 → çüst, ü
peyk-i çābük ü ç.+Ø-sun D. 2/2 → peyk, çābük, ü

[=5]

çalav *(i.)* yayık
ç.+ı Mn. 475

[=1]

çalın-
1. çalgı aleti ile bir müzik parçası seslendirilmek
ç.-a Nn. 53
ç.-anda Nn. 36
2. *(yf.)* ḳalem çalın-: yazılmak
ç.-mayup ḳalem Mn. 360 → ḳalem

[=3]

çalu çırpı *(i.)* kolay tutuşabilen, ince ağaç dalları veya kuru ot parçaları
ç.+Ø Nn. 838

[=1]

çap- koşturmak, sürmek
ç.-ma Şn. 440

[=1]

çāpük < çābük *Far. (s.)* çabuk, hızlı → çābük
ç.+Ø ü çālāk idi Şn. 318 → ü, çālāk, i-

[=1]

çār < çehār *Far. (s.)* dört sayısı
ç.+Ø Mn. 812
ç.-ı müneccī Mm. 82 → müneccī
defter-i ç.+umda Mm. 71 → defter
ç.+ı Mn. 812, D. 205/2

[=5]

çāre *Far. (i.)* çözüm, tedbir
ç.+Ø Mn. 510
ç.+Ø ḳılam D. 67/1, D. 67/2, D. 67/6 → ḳıl
ç.+si Mn. 1164

[=5]

çarḫ *Far. (i.)*
1. dairesel hareket
ç.+Ø ura Nn. 666, Nn. 666 → ur-
ç.+Ø uran Nn. 561 → ur-
ç.+Ø urur D. 24/6 → ur-
ç.+Ø ururken Nn. 696 → ur-
ç.+a girdi Nn. 694 → gir-
ç.-ı pergār Mn. 175 → pergār
girdi ç.+a Mn. 1091 → gir-
gitdi ç.+a Nn. 695 → git-
2. gökyüzü
ç.+a Mn. 1091
3. kendi içinde sistemli bir biçimde dönen evren
ç.+Ø Nn. 666
ç.+dadur Şn. 410

[=12]

çarḫ-ı berīn *Far. (i.)* göğün en üst katı, arşıâlâ
ç.+üñ D. 48/6

[=1]

çarḫ-ı çārum *Far. (i.)* Batlamyus'un ortaya attığı, Ptolemik Sistem de denilen Dünya merkezli evren sisteminde kırkıncı gezegen
ç.+dan Mm. 84

[=1]

çarḫ-ı felek *Far.+Ar. (i.)* Dünya merkezli evren modelinde kendi içinde sistemli bir şekilde dönmekte olan Dünya ve yörüngesinde bulunan gezegenlerin tamamı
ç.+Ø Şn. 410

[=1]

çarḫ-vār *Far. (z.)* çark gibi

ç.+Ø Nn. 666, Nn. 695
[=2]

çarıḳ/-ġ *(i.)* bir tür ayakkabı, çarık
ç.+dan D. 69/2
ç.+uñı Şn. 31, Şn. 197
[=3]

çārūb *Far. (i.)* süpürge
ç.+Ø D. 23/3
[=1]

çār-yār *Far. (i.)* dört dost, Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali, dört büyük halife
ç.+ı D. 10/7[7]
ç.+uñ D. 64/8
ç.+uñdur D. 1/14
[=3]

çāşt *Far. (i.)* sabah ile öğlen arasındaki vakit, kuşluk
ç.+ı D. 11/5[16]
[=1]

çat-
1. *(yf.)* baş çat-: baş başa vermek
baş ç.-up D. 70/3 → baş
ç.-up … baş D. 44/1, D. 45/1 → baş
2. *(yf.)* ḳaş çat-: öfkelenmek, kızmak
ç.-madı ḳaşın Mn. 559 → ḳaş
ḳaş ç.-mayan Şn. 170 → ḳaş
[=5]

çatlat-/-d- bir şeyi çatlamasını sağlayacak kadar çekerek çatlamasına yol açma işi
ç.-adum Şn. 40
[=1]

çav *(i.)* ün, şöhret
ṭutdı … ç.+Ø D. 206/1 → ṭut-
[=1]

çavuş *(i.)* ordu komutanı
ç.+Ø D. 4/5
[=1]

çaylaḳ/-ġ *(i.)* tavuk büyüklüğünde yırtıcı bir kuş
ç.+a D. 85/2
[=1]

çeġāne *Far. (i.)* çengilerin dans ederken kullandığı zilleri ve kasnağı metal def
ç.+Ø Nn. 51
[=1]

çehre *Far. (i.)* yüz, sima, surat
ç.+si Nn. 273
ç.+sinden D. 3/15
[=2]

çek-
1. koparmak, hızlıca asılmak
ç.-üp Mn. 232
2. asılmak
ç.-di Nn. 249, D. 80/3
ç.-düñ D. 83/5
ç.-em Nn. 290
ç.-me D. 177/1
ç.-üp Mn. 545, Mn. 548, Mn. 550, Nn. 516
3. bir yükü yüklenmek
ç.-düm Mn. 569
4. bir silahı kullanmaya davranmak
ç.-di Mn. 590
ç.-er D. 110/3
ç.-üp Mn. 599, D. 82/5
5. kafaya dikmek, içmek
ç.-em D. 99/3
6. sürmek
ç.-düm D. 228
7. *(yf.)* ʿalem çek-: sancak çekmek
ç.-se ʿalem Şn. 527 → ʿalem
8. *(yf.)* āvāz çek-: ses çıkarmak, ünlemek
ç.-üp āvāz Mn. 1108 → āvāz
9. *(yf.)* baş çek-:

1. yükselmek, (bitki için) yetişmek
baş ç.-dügi-çündür Nn. 47 → baş, çün
2. ayrılmak, vaz geçmek, karşı gelmek
ç.-me … başuñı Nn. 627 → baş
ç.-üp başı D. 9/7[3] → baş

10. *(yf.) (i.)* başa ḫırḳa çek-: dünya işlerinden el etek çekmek
başuñ ç.-Ø ḫırḳaña Mn. 1154 → baş, ḫırḳa
ç.-e baş ḫırḳaya Mn. 1144 → baş, ḫırḳa
ḫırḳaña başuñı ç.-mezseñ Mn. 1153 → baş, ḫırḳa
ḫırḳaña ç.-Ø … başuñı Mn. 1145, D. 153/2 → ḫırḳa, baş
ḫırḳaya ç.-eydi başını Mn. 1143 → ḫırḳa, baş

11. *(yf.)* bıçaḳ çek-: bıçakla saldırmak
bıçaġuñ … ç.-me D. 82/3 → bıçaḳ
ç.-señ bıçaġı D. 97/5 → bıçaḳ

12. *(yf.)* cefā çek-: sıkıntı geçirmek, eziyet görmek
cefā ç.-dügiçündür Mn. 171 → cefā
ç.-üben … cefāsın Kn. 76 → cefā

13. *(yf.)* el çek-: bırakmak, vazgeçmek
ç.-se elini D. 71/1 → el
elüm ç.-üp Mn. 14 → el

14. *(yf.)* el ayaḳ çek-: uzaklaşmak, vazgeçmek
ç.-er … eli ayaġı Mn. 254 → el, ayaḳ

15. *(yf.)* emek çek-: zahmet çekmek, çok yorulmak
ç.-me emek Şn. 182, Şn. 256 → emek

16. *(yf.)* engüşt-i nīl çek-: yoksulluk çekmek, fakir olmak
ç.-üp engüşt-i nīl Nn. 929 → engüşt-i nīl

17. *(yf.)* ḳalp çek-: meyletmek, yönelmek
ç.-di ḳalbümi D. 25/3 → ḳalb
ḳalbümi ç.-mekdedür D. 28/2 → ḳalb

18. *(yf.)* key çek-: dağlamak, kızgın demirle yakmak
ç.-üp … key Mn. 505 → key$_{2}$

19. *(yf.)* mīl çek-: gözlere kızdırılmış mil batırılarak kör etme
ç.-Ø … mīl Nn. 929 → mīl

20. *(yf.)* renc çek-: eziyet çekmek, sıkıntı geçirmek
ç.-mese renc Mn. 171 → renc
ç.-meyince renc Nn. 613 → renc

21. *(yf.)* rıṭl-ı girān çek-: ağzına kadar dolu testiyi kafaya dikmek
ç.-üben rıṭl-ı girānı Nn. 854 → rıṭl, girān

22. *(yf.)* riyāżāt çek-: nefsin arzularını kırmak maksadıyla bedeni zor ve çetin işlere koşma
ç.-üben … riyāżātı D. 11/3[6] → riyāżāt

23. *(yf.)* sebū çek-: şarap içmek, testiyi kafaya dikmek
sebūyı … ç.-Ø D. 5/8 → sebū

24. *(yf.)* simāṭ çek-: ziyafet vermek
ç.-en … simāṭ Şn. 71 → simāṭ

25. *(yf.)* sürme çek-: kirpik diplerini sürme ile boyamak
ç.-di … sürme-yi māzāġ D. 47/2 → sürme, māzāġ

26. *(yf.)* teşvīş ü endīşe çek-: endişelenmek
ç.-üp teşvīş ü endīşe Mn. 659 → teşvīş, ü, endīşe

27. *(yf.)* ün çek-: haykırmak, seslenmek, bağırmak
ç.-üp ün Mn. 1031, Nn. 538 → ün

ç.-üp üni Mn. 1090 → ün
ün ç.-üben Şn. 90, D. 73/4 → ün
ün ç.-üp Mn. 803, Nn. 183, Nn. 203, Nn. 372, Nn. 701 → ün

28. *(yf.)* zaḥmet çek-: çok yorulmak, sıkıntı çekmek
zaḥmet ç.-üp D. 244 → zaḥmet
[=61]

çekdür- içtirmek
ç-ür Nn. 147
[=1]

çekil-
1. sürülmek, sürme çekilmek
ç.-miş Mn. 522
2. kızgın bir demirle dağlanmak
ç.-di Nn. 429
3. Arap gramerine göre harfleri özellikle med yaparak uzatılmak
ç.-miş D. 53/5
[=3]

çemān *Far. (s.)* salınarak yürüyen, nazlı
ç.+Ø Şn. 25, Nn. 303
serv-i ç.+Ø D. 26/5 → serv
[=3]

çemen *Far. (i.)* çimen, yeşillik
ç.+Ø Nn. 303, D. 26/5
ç.+de Şn. 25, D. 19/5, D. 74/5
ç.+ler Mn. 135
[=6]

çend *Far. (s.)* her ne kadar
ç.+Ø Mn. 703
[=1]

çeng *Far. (i.)* telli bir çalgı aleti
ç.+Ø Mn. 253, Şn. 253, Nn. 18, Nn. 51, Nn. 88, Nn. 88, Nn. 209, Nn. 293, Nn. 293
ç.+i D. 10/4[13]
[=10]

çengāl *Far. (i.)*
1. çengel
ç.+Ø D. 28/4
2. pençe
ç.+ine D. 24/4, D. 93/5
[=3]

çeng-veş *Far. (z.)* çeng gibi
ç.+Ø Nn. 290
[=1]

çerāġ *Far. (i.)* bir tür fitilli lamba, kandil, çıra
ç.+Ø Nn. 430, D. 48/7, D. 50/7
çeşm-i ç.-ı Rūşenīyi D. 49/7 → çeşm, Rūşenī
ç.+a D. 86/7, D. 87/7
ç.+ı D. 47/7, D. 87/7
ç.+ın Mn. 680
ç.+um Mn. 12
ç.+uñ D. 52/3
[=11]

çerā *Far. (i.)* otlak
ç.+sından D. 73/5
[=1]

çerb *Far. (s.)* yağlı → cerb
ç.+Ø Mn. 964
[=1]

çerer-
çerer baḳ-: gözlerini fazlaca açıp bakmak
baḳma ç.-Ø D. 8/1[15], D. 8/2[15], D. 8/3[15], D. 8/4[15], D. 8/5[15], D. 8/6[15], D. 8/7[15] → baḳ-
[=7]

çeri *(i.)* asker
ç.+si Mn. 353
[=1]

çeşm *Far. (i.)*
1. göz

ç.+Ø Nn. 96, D. 54/4, D. 66/7
cūy-ı ç.+üñde D. 16/5 → cūy
ç.-i āhūña D. 68/1 → āhū
ç.-i ʿāşıḳdan D. 57/1 → ʿāşıḳ
ç.-i çerāġ-ı Rūşenīyi D. 49/7 → çerāġ, Rūşenī
ç.-i dil-i Rūşenī Şn. 367 → dil, Rūşenī
ç.-i fettānuñ D. 26/3 → fettān
ç.-i giryān Nn. 216 → giryān
ç.-i giryānum D. 63/1 → giryān
ç.-i ḫūn-ḫˇāruñdan D. 25/5 → ḫūn-ḫˇār
ç.-i mestüñ D. 33/5 → mest
ç.-i nā-bīnāya Nn. 161 → nā-binā
ç.-i rūşenā D. 15/7 → rūşenā
ç.-i senāyīye Şn. 13 → senāyī
ç.-i serāsı D. 58/4 → serā
ç.-i siyehüñ D. 37/3 → siyeh
ç.-i tīr-endāz-ı ḫūn-rīzüñ D. 26/2 → tīr-endāz, ḫūn-rīz
ç.-i Yaʿḳūba Nn. 162 → Yaʿḳūb
ç.-i yāruz D. 9/5[1] → yār
eşk-i ç.+üm D. 51/2 → eşk
ırmadı ç.+i Mn. 594 → ır-
kenār-ı ç.+üme D. 228 → kenār
ç.+e D. 141/3
ç.+ine Nn. 929
ç.+le Nn. 249
ç.+ümde 78/3
ç.+ümüñ D. 25/6, D. 38/3
ç.+üñ Mn. 131, Mn. 134, Mn. 144
ç.+üñüñ Mn. 133
2. nūr-ı çeşm: çok sevgili kimse
nūr-ı ç.+i D. 10/5[13] → nūr
nūr-baḫş-ı nūr-ı ç.-i Rūşenī Mm. 28 → nūr-baḫş, nūr, Rūşenī
nūr-ı ç.-i Rūşenī Nn. 130 → nūr, Rūşenī
nūr-ı ç.-i Rūşenīdür Nn. 148, Nn. 828 → nūr, Rūşenī
3. zaḫm-ı çeşm: göz yarası, nazar
defʿ-i zaḫm-ı ç.+Ø D. 80/3 → defʿ, zaḫm

[=40]

çeşme *Far. (i.)* pınar, su kaynağı
ç.+Ø D. 78/3
ç.+si Km. 60, Kn. 13
ç.+sin D. 38/3

[=4]

çeşme-yi ḥayvān *Far.+Ar. (i.)* ab-ı hayat çeşmesi
ç.+Ø Kn. 14

[=1]

çeşme-yi Ḥıżr *Far.+Ar. (i.)* ab-ı hayat çeşmesi
ç.+ı D. 89/4

[=1]

çeşme-yi nūş *Far. (i.)* bengisu
ç.+Ø D. 4/6

[=1]

çeşmek *Far. (i.)* göz merhemi yapılan siyah bir tohum
ç.+Ø D. 141/3

[=1]

çeşm-i pür-ḫışm *Far. (i.)* hışımla bakan göz
ç.+ı D. 4/6

[=1]

çetük *(i.)* kedi
ç.+den Nn. 474

[=1]

çevir-
(yf.) yüz çevir-: ilgi ve yakınlığı kesmek, dirsek çevirmek
ç.-me yüzüñi D. 77/1 → yüz

[=1]

çevre *(i.)* etraf, civar, muhit
ç.+m Nn. 303

[=1]

çevre yan *(i.)* dört yan, etraf
ç.+um Nn. 305
[=1]

çeyne- ağızda çiğnemek
ç.-medin Nn. 1026
[=1]

çıḫ- ayrılmak, uzaklaşmak → çıḳ-
ç.-Ø Mn. 701, Mn. 702
[=2]

çıḳ- → çıḫ-
1. piyasaya sürülmek
ç.-up Mn. 235
2. yüksekte bulunan bir nesnenin üstüne tırmanmak
ç.-up Mn. 913
3. çıkın yapmak
ç.-ardı Mn. 925
4. bir yerden ayrılmak, dışarı çıkmak
ç.-Ø Nn. 737, D. 98/2
ç.-a+bilmez D. 73/7 → bil-
ç.-maz olur Şn. 359 → ol-
ç.-ardı Mn. 925
ç.-mazam D. 69/5
ç.-uban Şn. 293, Nn. 648
5. bir nesnenin içinden dışına ayrılmak
ç.-maġı D. 44/6
ç.-uban Mn. 1149, Mn. 1151
ç.-up Mn. 1009
6. yukarı doğru yükselmek
ç.-dı Nn. 426
ç.-duġı Nn. 9
ç.-madı Nn. 1020
7. Güneş, Ay gibi gök cisimleri için doğmak, yükselmek
ç.-masa D. 70/7
8. *(yf.)* adı yaḫşı çık-: bir kişinin iyi hasletlerle bilinmesi
aduñ … yaḫşı ç.-dı D. 82/7 → ad, yaḫşı
9. *(yf.)* buyruḳdan çıkma-: birinin emirlerini harfiyen yerine getirmek
ç.-mazam buyruḳdan D. 69/3 → buyruḳ
10. *(yf.)* cān çık-: ölmek
ç.-maya cānum D. 63/4 → cān
11. *(yf.)* göge çık-: tasavvufta talibin nefsin arzularını terk ederek derecesinin yükselmesi
göge ç.-maz Mn. 487 → gök
12. *(yf.)* gözden çıkma-: bir kişiyi unutmamak
gözden … ç.-masun D. 228 → göz
13. *(yf.)* izden çıkma-: bir kişinin yolundan, ardından gitmek
izinden … ç.-ma D. 75/7 → iz
izinden … ç.-maz D. 75/7 → iz
14. *(yf.)* ortaya çık-: kendini göstermek, meydana çıkmak
ç.-asun orta Mn. 1041 → orta
15. *(yf.)* üstine çık-: savaşta ya da güreş gibi birebir mücadelelerde kişinin rakibini alt etmesi
ç.-up üstine Mn. 590 → üst
16. *(yf.)* yalan çık-: gerçek olmadığı anlaşılmak
yalan ç.-up Nn. 1016 → yalan
17. *(yf.)* yoldan çık-: doğru yoldan ayrılmak
yolından ç.-mamaḳdur Mn. 152 → yol
[=30]

çıḳar-
1. bir şeyi bulunduğu yerden dışarı almak
ç.-urlar Mn. 807
2. bir şeyi bulunduğu yerden daha yükseğe götürmek
ç.-Ø D. 8/3[8]

ç.-a Mn. 915, D. 10/2[6]
ç.-up Mn. 1091
3. giyecekleri vücuttan sıyırıp almak, soyunmak
ç.-Ø Nn. 954
ç.-dı Nn. 249
ç.-up D. 72/3
[=8]

çıḳın *(i.)* bohça
ç.+Ø Mn. 925
[=1]

çıñla-
(yf.) kulağı çıñla-: orada olmayan biri tarafından anıldığını hissetmek
ḳulağı ç.-r Nn. 450 → ḳulaḳ/-ġ
ḳulağum ç.-r D. 72/1 → ḳulaḳ/-ġ
[=2]

çi *Far. (z.)* ne, nasıl
ç.+Ø Mn. 665
[=1]

çiçek *(i.)* çiçek
ç.+Ø Mn. 1161
ç.-ile Mn. 1049 → ile
[=2]

çiçeklen- çiçek açmak
ç.-ür Mn. 1162
[=1]

çig *(i.)*
1. ekşitilmiş süt
ç.+ümi Şn. 230
2. az pişmiş, çiğ
ç.+Ø ḳalma D. 59/5 → ḳal-
ç.+i Nn. 903
[=3]

çil *Far. (s.)* kırk sayısı
ç.+Ø Nn. 277
[=1]

çil çil *(s.)* parlak ve yeni
ç.+Ø Nn. 289
[=1]

çīn *Far. (i.)* kıvrım, büklüm
ç.+Ø D. 79/2, D. 106/2, D. 106/2
[=3]

çiñ çiñ *(e.)* altın vesaire sayarken çıkan ses
ç+Ø Mn. 780
[=1]

çirā *Far. (z.)* niçin
ç.+sından D. 73/6
[=1]

çirk *Far. (i.)* kir
ç.+Ø oluban Şn. 167 → ol-
ç.+in Nn. 734
ç.+ini Mn. 136
ç.+le D. 22/4
[=4]

çirkīnlik/-g *Far.+T. (i.)* çirkin olma durumu
ç.+i D. 10/2[9]
[=1]

çizil- içini dökmek, açılmak
ç.-üp D. 161/3
[=1]

çoban *Far. (i.)* çoban → şobān
ç.+Ø Şn. 51, Şn. 60, Şn. 273, Şn. 417, Şn. 443
ç.-çün Şn. 444 → çün
ḳıṣṣa-yı ç.+Ø Şn. 529 → ḳıṣṣa
ç.+a Şn. 61
ç.+ı Şn. 331
ç.+lar Mn. 1130
ç.+umı Şn. 178
ç.+uñ Şn. 362
[=12]

çoban-vār *Far. (z.)* çoban gibi
ç.+Ø Şn. 348

[=1]

çoġ *(z.)* → çoḫ, çoḳ
ç.+Ø olan Mn. 461 → ol-
[=1]

çoġal- sayısı artmak
ç.-dı Nn. 512
[=1]

çoḫ *(z.)* nicelik ve nitelikçe aşırılık → çoġ, çoḳ
ç.+Ø Mn. 154, Mn. 154, Mn. 483
[=3]

çoḳ
1. *(s.)* fazla
ç.+Ø Mn. 52, Mn. 709, Mn. 732, Mn. 1070, Mn. 1075, Nn. 1024, D. 17/7, D. 17/7, D. 244
ç.+dur Mn. 25, Mn. 915, Nn. 519
ç.+lar Nn. 942
ç.+laruñ D. 8/3[6]
2. *(z.)* nicelik ve nitelikçe aşırılık → çoġ, çoḳ
ç.+Ø Mn. 237, Mn. 443, Mn. 448, Mn. 452, Mn. 453, Mn. 456, Mn. 530, Mn. 830, Mn. 933, Mn. 1162, Nn. 949, Nn. 1006, D. 86/2, D. 86/2
[=28]

çoş- < cūşīden *Far.* coşmak → coş-
ç.-ubanı Şn. 203, Şn. 462
ç.-up D. 73/2
[=3]

çöb *(i.)* küçük, önemsiz ve değersiz şey, kırıntı
ç.+Ø Mn. 265
[=1]

çök- dibe oturmak, dipte toplanmak
diz ç.-üben D. 11/3[5] → diz
diz ç.-üp D. 24/2 → diz
ç.-en Kn. 53
[=3]

çölmek *(i.)* çömlek
ç.+Ø Şn. 455
[=1]

çūb *Far. (i.)* değnek, sopa
ç.-ı bī-tırāş D. 44/3 → bī-tırāş
ç.+dan D. 70/4
ç.+dur D. 25/2
[=3]

çü *Far. (e.)* çünkü → çün, çünki, çünkim
ç.+Ø Mn. 35, Mn. 42, Mn. 149, Mn. 178, Mn. 286, Mn. 287, Mn. 664, Mn. 735, Mn. 902, Mn. 911, Mn. 1005, Mn. 1037, Mn. 1054, Mn. 1055, Şn. 49, Şn. 134, Şn. 374, Şn. 436, Nn. 118, Nn. 476, Nn. 521, Nn. 1024, Nn. 1025, Kn. 84, D. 1/15, D. 1/17, D. 11/2[1], D. 12/1[13], D. 67/5, D. 90/4, D. 98/6, D. 99/1, D. 102/1
[=33]

çün *Far. (e.)*
1. çünkü → çü, çünki, çünkim
ç.+Ø Mn. 99, Mn. 133, Mn. 292, Mn. 435, Mn. 665, Mn. 723, Mn. 794, Mn. 825, Mn. 843, Mn. 848, Mn. 848, Mn. 865, Mn. 867, Mn. 870, Mn. 893, Mn. 912, Mn. 946, Şn. 116, Şn. 200, Şn. 208, Şn. 304, Şn. 422, Şn. 424, Şn. 444, Şn. 529, Km. 48, Mm. 39, Mm. 84, Nn. 229, Nn. 301, Nn. 419, Nn. 425, Nn. 429, Nn. 442, Nn. 444, Nn. 580, Nn. 610, Nn. 646, Nn. 738, Nn. 745, Nn. 842, Nn. 844, Nn. 881, Nn. 971, Nn. 1057, Nn. 1069, Nn. 1070, Nn. 1075, D. 16/3, D. 19/1, D. 40/2, D. 46/4, D. 47/2, D. 48/5, D. 48/7, D. 53/3, D. 53/6, D. 53/7, D. 62/1, D. 73/6, D. 76/1, D. 82/7, D. 83/5, D. 84/7, D. 85/4, D. 88/7, D. 90/1, D. 93/4, D. 105/3, D. 111/3, D. 128/1, D.

128/2, D. 128/3, D. 128/4, D. 149/1, D. 157/4, D. 179/1, D. 211/2
bī-çi ü ç.+Ø Mm. 66 → bī-çi, ü
2. sebebiyle, -den ötürü
adı-ç.+Ø Km. 62 → ad
ʿadl-ç.+Ø Km. 59 → ʿadl
āli-ç.+Ø Km. 62 → āl
anuñ-ç.+Ø Mn. 268, Mn. 413, Mn. 641, Mn. 706, Şn. 444, Nn. 189, Nn. 214, Nn. 1047, D. 32/2, D. 35/1, D. 79/9, D. 185/3, D. 238 → a+ñ
aṣḥāb-ç.+Ø Km. 57 → aṣḥāb
baş çekdügi-ç.+dür Nn. 47 → baş, çek-
benüm-ç.+Ø Mn. 554, Mn. 623, Şn. 227, Nn. 191, Nn. 571 → ben
bizüm-ç.+Ø Mn. 385 → biz
çoban-ç.+Ø Şn. 444 → çoban
didügi-ç.+Ø Nn. 48 → di-
didügi-ç.+dür Nn. 47 → di-
dil-i büryān-ç.+Ø Km. 66 → dil, büryān
evlādı-ç.+Ø Km. 62 → evlād
eyyām-ç.+Ø Km. 48 → eyyām
fażl-ç.+Ø Km. 59 → fażl
ġavġā-yı ḫarābāt-ç.+Ø Km. 68 → ġavġā, ḫarābāt
gördügi-ç.+Ø Mn. 812, D. 205/2 → gör-
hā-yı münācāt-ç.+Ø Km. 68 → hā, münācāt
ʿilm-ç.+Ø Km. 55 → ʿilm
itdügi-ç.+Ø Nn. 411 → it-
ḳabr-ç.+Ø Km. 54 → ḳabr
ḳaçduġı-ç.+Ø D. 71/7 → ḳaç-
kes̱ret-ç.+Ø Km. 44 → kes̱ret
ḳıt geldügi-ç.+Ø D. 59/2 → ḳıt, gel-
kimesne-y-ç.+Ø Mn. 200 → kimesne
Ḳurʾān-ç.+Ø Km. 60 → Ḳurʾān
maʿşūḳ-ç.+Ø D. 191/4 → maʿşūḳ
oġlan-ç.+Ø Km. 73 → oġlan
olduġı-ç.+Ø … Kn. 79 → ol-
olduġı-ç.+Ø … ḫāmūş Mn. 299 → ol-, ḫāmūş
olduġı-ç.+Ø … şebehi D. 92/7 → ol-, şebeh
olduġı-ç.+dür … ḫāmūş Nn. 356 → ol-, ḫāmūş
olduġum-ç.+Ø D. 200/1 → ol-
ʿOs̱mān-ç.+Ø Km. 60 → ʿOs̱mān
özi-y-ç.+Ø Mn. 216 → öz
rıżāsı-ç.+Ø Mn. 619 → rıżā
rūḥ-ç.+Ø Nn. 575 → rūḥ
Rūşenī-ç.+Ø D. 31/5 → Rūşenī
ṣabr-ç.+Ø Km. 54 → ṣabr
senüñ-ç.+Ø Mn. 507, Şn. 201 → sen
sūziş-i nālān-ç.+Ø Km. 73 → sūziş, nālān
Tañrı-ç.+Ø Mn. 983 → Tañrı
ṭapmasun-ç.+Ø D. 79/4 → ṭap-
ümmeti-ç.+Ø Km. 62 → ümmet
velīü'l-hām-ç.+Ø Km. 48 → velīü'l-hām
vüsʿat-ç.+Ø Km. 44 → vüsʿat
yanduġı-ç.+Ø D. 52/3 → yan-
yanduġum-ç.+Ø Nn. 55 → yan-
yimek-ç.+Ø Mn. 475 → yi-
zülf-ç.+Ø D. 9/7[9] → zülf
3. yemin sözleri yapar
ḥaḳḳ-ç.+Ø Km. 42, Km. 42, Km. 43, Km. 43, Km. 45 → ḥaḳ
ḥaḳı-ç.+Ø Mn. 604, Mn. 604 → ḥaḳ
ḥaḳḳı-ç.+Ø Km. 69, Km. 69, Km. 70, Km. 70, Km. 71, Km. 71, Km. 72 → ḥaḳ

[=161]

çünki *Far. (e.)* → çü, çün, çünkim
1. şunun için, şundan dolayı

ç.+Ø Mn. 721, Nn. 381, Nn. 422, Nn. 617, D. 168/1
2. ne vakit, vakta ki
ç.+Ø Mn. 836, Şn. 207, Şn. 273, Nn. 368, Nn. 405, Nn. 503, Nn. 836, Nn. 1044, D. 25/3, D. 104/1, D. 105/1, D. 163/1, D. 166/4, D. 172/1, D. 206/1
3. madem ki
ç.+Ø Mn. 967, Şn. 85, Şn. 464, Nn. 492, D. 30/5, D. 64/3, D. 160/4
[=27]

çünkim *Far. (e.)* çünkü → çü, çün, çünki
ç.+Ø Nn. 802, D. 55/6, D. 70/6, D. 83/3, D. 96/6
[=5]

çürü- çürümek
ç.-r Mn. 457
[=1]

çürüt- bir şeyin çürümesine sebep olmak
ç.-meyegörgil Mn. 458 → gör-
[=1]

çüst *Far. (i.)* çabuk, tez, hızlı
ç.+Ø Mn. 956, D. 4/7, D. 8/5[8]
ç.+Ø ü çālāk Mn. 437 → ü, çālāk
[=4]

D (d, ḍ)

dA *(e.)* bağlama ve kuvvetlendirme edatı
d.+Ø Mn. 98, Mn. 341, Mn. 455, Mn. 667, Mn. 815, Mn. 830, Mn. 831, Mn. 868, Mn. 987, Mn. 1038, Mn. 1038, Şn. 316, Şn. 331, Şn. 368, Şn. 369, Şn. 420, Nn. 27, Nn. 171, Nn. 198, Nn. 422, Nn. 461, Nn. 521, Nn. 522, Nn. 725, Nn. 728, Nn. 994, Nn. 1008, Kn. 30, D. 9/4[14], D. 11/1[8], D. 69/3, D. 82/6, D. 91/3, D. 142/3
[=34]

dā *Ar. (i.)* hastalık, dert, illet
d.+sız Nn. 231
[=1]

dad- tatmak
d.-madı Nn. 846, D. 3/8
[=2]

dad *(i.)* tat, lezzet
d.+Ø D. 29/4
d.+ı Nn. 796
d.+ını D. 55/4
d.+uñ D. 55/4, D. 55/4
[=5]

daġ *(i.)* dağ → ṭaġ
d.+Ø Nn. 430, D. 47/6
[=2]

dāġ *Far. (i.)* yanık yarası
d.+Ø D. 49/6
d.+Ø oldı D. 96/1 → ol-
d.-ı ʿaşḳ Nn. 933 → ʿaşḳ
d.-ı bendegī Nn. 429 → bendegī
d.-ı firāḳı D. 52/6 → firāḳ
cāy-ı d.+uñ D. 52/6 → cāy
d.+dan Nn. 426, Nn. 430
d.+ına D. 55/2
[=9]

daġā *Far. (i.)* hilekâr, hileci
d.+Ø Mn. 1143
[=1]

daġal *Far. (i.)* hile
d.+dur Mn. 861
[=1]

daġalluḳ *Far.+T. (i.)* hilecilik
d.+Ø Mn. 571
[=1]

dāġ-dār *Far. (s.)* yaralı, üzgün, dağlanmış
olup d.+Ø Nn. 427 → ol-
[=1]

dağıl- dağılmak → ṭaġıl-

d.-mış Mn. 816

[=1]

dāġla- *Far.+T.* dağlar gibi yakmak, acı vermek → ṭaġla-

d.-r-iken Nn. 701 → i-

d.-dı Nn. 251

d.-maḳdur Mn. 187

d.-yup Şn. 90

[=4]

dāġlan- *Far.+T.* dağlama işlemi yapılmak

d.-up Nn. 33

d.-ur Nn. 263

[=2]

daḫı *(e.)* ek olarak, fazladan, bile, yine, de

d.+Ø Mn. 15, Mn. 20, Mn. 31, Mn. 33, Mn. 35, Mn. 151, Mn. 179, Mn. 217, Mn. 246, Mn. 317, Mn. 378, Mn. 381, Mn. 383, Mn. 384, Mn. 386, Mn. 391, Mn. 421, Mn. 423, Mn. 443, Mn. 445, Mn. 453, Mn. 486, Mn. 561, Mn. 573, Mn. 583, Mn. 732, Mn. 757, Mn. 782, Mn. 808, Mn. 810, Mn. 938, Mn. 1000, Mn. 1021, Mn. 1032, Mn. 1128, Şn. 60, Şn. 65, Şn. 151, Şn. 199, Şn. 202, Şn. 219, Şn. 256, Şn. 295, Şn. 303, Şn. 343, Şn. 347, Şn. 363, Şn. 364, Şn. 413, Şn. 417, Şn. 428, Şn. 436, Şn. 443, Şn. 455, Şn. 455, Şn. 457, Şn. 494, Şn. 509, Şn. 516, Km. 63, Mm. 81, Nn. 27, Nn. 102, Nn. 134, Nn. 181, Nn. 182, Nn. 192, Nn. 232, Nn. 240, Nn. 358, Nn. 362, Nn. 472, Nn. 478, Nn. 487, Nn. 489, Nn. 498, Nn. 524, Nn. 543, Nn. 590, Nn. 723, Nn. 747, Nn. 747, Nn. 748, Nn. 836, Nn. 966, Nn. 969, Nn. 1017, D. 1/17, D. 8/3[14], D. 9/1[13], D. 10/6[14], D. 11/2[15], D. 44/7, D. 54/1, D. 63/2, D. 69/5, D. 77/6, D. 81/7, D. 82/2, D. 85/4, D. 87/5, D. 87/7, D. 93/7, D. 148/2, D. 203/3, D. 211/4, D. 224

[=107]

daḫl *Ar. (i.)* girme, karışma, alaka

d.+i Nn. 775, Nn. 775

[=2]

dā' *Ar. (i.)* hastalık, dert, illet

d.+Ø Nn. 210

[=1]

dāʿī *Ar. (s.)*

1. dua eden, duacı

d.+Ø Mn. 96

2. davet eden, çağıran

d.+Ø D. 1/11

3. dine çağıran

d.+Ø D. 12/3[12]

[=3]

dā'im *Ar. (z.)* sürekli, devamlı, daima → dāyim

d.+Ø Mn. 185

[=1]

dāimā *Ar. (z.)* her zaman, her vakit, sürekli

d.+Ø Mn. 898, Nn. 419, Nn. 654, Nn. 869, Nn. 921, D. 93/4, D. 162/3, D. 179/3, D. 199/1, D. 234

[=10]

dāimü'l-evḳāt *Ar. (z.)* her vakit, devamlı

d.+Ø Şn. 380, D. 200/4

[=2]

daḳ *Far. (i.)* kusur, özür

ṭutma d.+Ø Nn. 459, Nn. 1002 → ṭut-

ṭutmayuban … d.+Ø Şn. 522 → ṭut-

[=3]

daḳāyıḳ *Ar.* *(i.)* kimsenin anlayamayacağı gizli sır
ke᾿s-i ḥalvā-yı d.+Ø Mn. 370 → ke᾿s, ḥalvā
d.+da Nn. 987
d.+dur D. 1/1
[=3]

daḳın- takınmak, süslenmek, kuşanmak → ṭaḳın-
d.-a idüñ Şn. 39 → i-
d.-ur Şn. 68
[=2]

daḳīḳ *Ar.* *(i.)* un
iden fikr-i d.+i Mn. 476 → it-, fikr
[=1]

dal- dalmak, girmek → ṭal-
d.-Ø Mm. 5
[=1]

dal *(i.)* ağaçlarda ayrılan odunsu uzantılardan her biri
d.+ında Mn. 302
[=1]

dāl *Ar.* *(i.)* Arap alfabesinde onuncu harf
d.+Ø D. 20/3
d.+uñ D. 20/7
[=2]

ḍalāl *Ar.* *(i.)* doğru yoldan sapmak
işler ḍ.+Ø → Şn. 327 → işle-
[=1]

dalaş- münakaşa etmek → ṭalaş-
d.-uban Şn. 276
[=1]

dam *(i.)* evlerin çatı kısmı
d.+a Mn. 452
[=1]

dām *Far.* *(i.)* tuzak
d.+Ø Mn. 1084, Nn. 609, D. 41/4
[=3]

dāmād *Far.* *(i.)* damat, güvey
d.+ı Mn. 586
d.+ını D. 69/4
[=2]

damaḳ/-ġ *(i.)* ağızda tat alan kısım, damak
d.+ından Nn. 796
[=1]

dāmen *Far.* *(i.)* elbise eteği
d.+ine Şn. 187
d.+üñ D. 53/2, D. 219/2
[=3]

dāmen-efşān *Far.* *(s.)* etek silken, vazgeçen
d.+lar Nn. 769
[=1]

dānā *Far.* *(s.)* bilgin, bilen
d.+Ø Nn. 1045, D. 88/3
d.-yı sırrsun Mn. 662 → sırr
muḳrī-yi d.+Ø Mn. 415 → muḳrī
d.+ları D. 57/2
[=5]

dānālıḳ/-ġ *Far.+T.* *(i.)* bilme işi
d.+uñ Nn. 850
[=1]

dāne *Far.* *(i.)*
1. tohum, çekirdek
d.+Ø-yem Nn. 582
d.+m Nn. 34
d.+sinde Mn. 302
2. kuş yemi
d.-yi sīmurġ-ı ʿaşḳ Nn. 554 → sīmurġ, ʿaşḳ
d.+dür Nn. 609
d.+lerdür D. 114/3
[=6]

dānende *Far.* *(s.)* bilen, bilgili, haberdar

d.-yi sırr-ı ḫafiyyāt Mn. 2 → sırr, ḫafiyyāt
d.+Ø-[y]em D. 64/5
[=2]

danış- bir konu hakkında birisinden fikir almak
d.-Ø Mn. 178, Nn. 1008, Nn. 1009, D. 82/4
d.-ma Nn. 1009
[=5]

dāniş *Far. (i.)* bilgi, bilim
d.+Ø Mn. 178
[=1]

dan- danışmak, istişare etmek
d.-ma D. 43/6
[=1]

dār₁ *Far. (i.)* idam mahkumlarını asmak için dikilen direk
d.+a Mn. 241
[=1]

dār₂ *Ar. (i.)* ev, mekan
cāy-ı d.+uñ Mn. 1062 → cāy
[=1]

ḍarb-ı dest *Ar.+Far. (i.)* el, kol kuvveti
ḍ.-ile Mm. 88 → ile
[=1]

ḍarb-ı kef *Ar. (i.)* el çırpmak
ḍ.+Ø Nn. 51
[=1]

dār-ı beḳā *Ar. (i.)* ahiret
d.+da Mn. 517
[=1]

dār-ı fenā *Ar. (i.)* geçici kalınan yer, dünya
d.+da Mn. 517
[=1]

dārū *Far. (i.)* ilaç, çare
d.-yı dil D. 10/5[14] → dil
[=1]

dāstān *Far. (i.)* destan, masal, hikâye → destān
d.+ı D. 10/2[5]
[=1]

daş *(i.)* taş → ṭaş
d.+ı Mn. 857
[=1]

daş- taşmak → ṭaş-
d.-dı D. 73/2
[=1]

dāv *Far. (i.)* dava
d.+Ø D. 206/2
[=1]

daʿvā *Ar. (i.)* sav, iddia, benlik, nefsin kendisine ait olmayan şeye sahip çıkması
d.+Ø Mn. 1038, D. 11/4[1], D. 11/4[2], D. 184/2
d.+Ø ider D. 184/1 → it-
d.-yı ʿaşḳ-ı İlāhī Nn. 1013 → ʿaşḳ, İlāhī
ḥadīs̱-i d.+Ø Mn. 263 → ḥadīs̱
terk-i d.+dur Mn. 179 → terk
teşvīş-i d.+Ø Mn. 835 → teşvīş
d.+lar Mn. 1033, Mn. 1037
d.+nuñ D. 3/1
d.+yı Nn. 243
[=13]

daʿvā-yı bī-maʿnā/maʿnī *Ar.+Far.+Ar. (s.)* saçma iddia
d.+Ø Mn. 1026
d.+yı Nn. 243, Nn. 1017
[=3]

daʿvet *Ar. (i.)* çağırmak, davet etmek
āsmān-ı d.+üñ D. 64/9 → āsmān
d.+Ø idesün Şn. 156 → it-

d.+i D. 90/5
d.+üñ D. 1/11
[=4]

dāvud *Ar. (i.)* yaklaşık 925 milimetre uzunluğunda olan bir ney çeşidi
ʿaks-ı naġme-yi d.+Ø idi Nn. 209 → ʿaks, naġme, i-
nāy-ı d.+a Nn. 69 → nāy
d.+ı Nn. 212
[=3]

dayaḳ/-ġ *(i.)* kalın ve uzun sopa, baston
d.+ına Şn. 341
d.+um Mn. 52, Kn. 32
[=3]

dāye *Far. (i.)* süt nine, dadı
d.+sidür D. 33/6
[=1]

dayı *(i.)* annenin erkek kardeşi
d.+sı D. 100/5
[=1]

dāyim < dāʾim *Ar. (z.)* sürekli, devamlı, daima → dāʾim
d.+Ø Mn. 880, Mn. 984, Mn. 984, Mn. 985, Mn. 1074, Mn. 1077, Mn. 1081, Mn. 1093, Nn. 108, Nn. 440, Nn. 731, Nn. 789, Nn. 968, Nn. 981, Kn. 76, D. 10/5[9], D. 12/1[7], D. 55/2, D. 79/2, D. 163/2
[=20]

debīr *Far. (i.)* kâtip
d.+Ø Kn. 44
[=1]

debīristān *Far. (i.)* okul
d.+Ø Mn. 1161
d.-ı dīnüñ Mn. 374 → dīn
d.-ı ṣūfī Mn. 1160 → ṣūfī
[=3]

debret- hareket ettirmek, kımıldatmak → depret-
d.-me Nn. 641
[=1]

dede *(i.)* Mevlevî tarikatında bin bir günlük çileyi dolduran dervişe verilen unvan
d.+Ø Mm. 71
[=1]

ded ü dām *Far. (i.)* et yiyen yabani hayvanlar
d.+Ø Mn. 176, Mn. 1018
[=2]

def < deff *Ar. (i.)* vurmalı bir çalgı, tef
d.+Ø Mn. 253, Mn. 384, Mn. 385, Şn. 253, Nn. 23, Nn. 29, Nn. 51, Nn. 53, Nn. 168, Nn. 169, Nn. 196, Nn. 289, D. 10/4[14]
d.+e Nn. 23, Nn. 53
d.+i Nn. 505
[=16]

defʿ *Ar. (i.)* savma, savuşturma, kovma
d.+Ø idisersün D. 90/10 → it-
d.-i zaḫm-ı çeşm D. 80/3 → zaḫm, çeşm
[=2]

def-vār *Ar+Far. (z.)* tef gibi
d.+Ø Nn. 286
[=1]

defn *Ar. (i.)* ölüyü toprağa gömmek
d.+Ø idelüm Mn. 1058 → it-
d.+Ø idüñ Mn. 1064 → it-
d.+Ø itgil Mn. 1060 → it-
d.+Ø itseñüz Mn. 1062 → it-
[=4]

defter *Yun. (i.)* defter
d.+Ø Nn. 29
d.-i çārumda Mm. 71 → çār

d.+e Mm. 82
d.+i Mn. 762

[=4]

deg- herhangi bir değerde olmak, o kadar etmek
d.-men Mn. 75
d.-mez Mn. 1049, D. 196/4

[=3]

degil *(e.)* olumsuzluk edatı → degül
d.+Ø-em Km. 39

[=1]

degin *(e.)* +(y)A değin/dek, +(y)A kadar
d.+Ø Şn. 170, Şn. 328

[=2]

degiş-
1. takas yapmak, değişmek
d.-Ø Şn. 135, Nn. 518
2. başkalaşmak
d.-üp D. 12/2[11]

[=3]

degme *(s.)* her, bir bir, türlü türlü
d.+Ø Mn. 321, Nn. 56, Nn. 370, Kn. 45, D. 41/2

[=5]

degşür- değiştirmek
d.-Ø Nn. 255
d.-enlerden Mn. 534
d.-meyüp D. 182/2
d.-üben D. 198/2

[=4]

degül *(e.)* olumsuzluk edatı → degil
d.+Ø Mn. 117, Mn. 292, Mn. 396, Mn. 418, Mn. 556, Mn. 621, Mn. 670, Mn. 721, Mn. 892, Mn. 1161, Mn. 1161, Şn. 113, Şn. 193, Şn. 193, Şn. 220, Şn. 220, Km. 33, Km. 33, Km. 37, Km. 37, Km. 37, Km. 38, Nn. 351, Nn. 351, Nn. 421, Nn. 474, Nn. 474, Nn. 531, Nn. 532, Nn. 779, Nn. 779, Nn. 782, Nn. 819, Nn. 819, Nn. 935, Nn. 1003, D. 11/4[2], D. 49/1, D. 49/1, D. 59/4, D. 61/1, D. 61/1, D. 61/2, D. 61/3, D. 61/4, D. 61/5, D. 61/6, D. 61/7, D. 99/1, D. 230
d.+em Şn. 374, D. 227
d.+señ Mn. 55, Mn. 111, Mn. 1155
d.+sün Mn. 85, Mn. 723, Nn. 247
d.+üz Şn. 443
d.+dür Mn. 314, Mn. 553, Mn. 710, Mn. 748, Mn. 835, Şn. 64, Şn. 490, Nn. 532, Nn. 642, Nn. 797, D. 70/5, D. 86/1, D. 157/2
d. mi D. 19/5, D. 65/5

[=74]

deh *Far. (s.)* on sayısı
d.+Ø Mn. 580, Nn. 579, Nn. 581, D. 132/1

[=4]

dehān *Far. (i.)* ağız
d.+Ø Şn. 57, Şn. 217, Nn. 22, Nn. 112 Nn. 640
dürc-i d.+uñda Nn. 205 → dürc
d.+ı Nn. 837, D. 32/4
d.+ın Mn. 552
d.+uñ Nn. 114, D. 24/1
d.+uña D. 61/3, D. 85/6

[=13]

dehen *Far. (i.)* ağız
d.+Ø Nn. 641
d.+üm bağladuñ Şn. 80 → bağla-
dutam d.+üm D. 67/2 → dut-
d.+de D. 85/6, D. 138/4
d.+dendür Nn. 113
d.+i D. 4/6

[=7]

dehlīz *Far. (i.)* zindan
d.+i D. 75/3

[=1]

dehr *Ar. (i.)* dünya
d.+Ø D. 137/1
d.-i dūnuñ D. 166/1 → dūn
gürbe-yi d.+Ø D. 9/2[12] → gürbe
d.+e D. 89/6
[=4]

dek *(s.)* uslu, sessiz, sakin
d.+Ø dur Nn. 509, Nn. 938 → dur-
d.+Ø otur Nn. 524 → otur-
[=3]

dek *(e.)* +(y)A dek/değin, +(y)A kadar
d.+Ø Mn. 432, Mn. 432, Mn. 555, Mn. 562, Şn. 430, Şn. 460, D. 77/2
d.+dür Nn. 509
[=8]

delāl *Ar. (i.)* insana hoş, sevimli, güzel görünen hâl, işve, naz
d.+ı D. 16/2
[=1]

delik *(i.)* oyuk
yüregüm ola d.+Ø d.+Ø Nn. 33, Nn. 33 → yürek/-g, ol-
d.+den Mn. 807
[=3]

delīl *Ar. (i.)* kılavuz, mürşit
d.+Ø Mn. 74, Km. 15
[=2]

delḳ *Far. (i.)* sufilerin giydikleri bir çeşit yün aba
d.+Ø Mn. 105
[=1]

dellāl *Ar. (i.)* tellal
d.+ıdur Mn. 323
[=1]

delü *(s.)*
1. deli, akılsız
d.+Ø Mn. 317, Mn. 445, Şn. 79, Nn. 164, Nn. 557, D. 4/11, D. 82/3
d.+Ø olma Nn. 518 → ol-
d.+den D. 9/4[14]
d.+dür Şn. 410
d.+ye Şn. 527
d.+yüz D. 9/4[14]
2. bir şeyi tutkunluk derecesinde seven
d.+si Mn. 469
[=13]

delür- delirmek
d.-di D. 87/4
d.-üp Mn. 597
[=2]

delv *Ar. (i.)* kova
d.+Ø Nn. 400
[=1]

dem$_1$ *Far. (i.)*
1. zaman, çağ, lahza, an
d.+Ø Mn. 38, Mn. 461, Mn. 486, Mn. 501, Mn. 612, Mn. 670, Mn. 678, Mn. 697, Mn. 718, Mn. 727, Mn. 834, Mn. 890, Şn. 71, Nn. 7, Nn. 13, Nn. 14, Nn. 19, Nn. 19, Nn. 19, Nn. 19, Nn. 39, Nn. 43, Nn. 53, Nn. 123, Nn. 134, Nn. 137, Nn. 159, Nn. 173, Nn. 215, Nn. 239, Nn. 322, Nn. 373, Nn. 374, Nn. 377, Nn. 395, Nn. 416, Nn. 452, Nn. 452, Nn. 460, Nn. 533, Nn. 569, Nn. 626, Nn. 626, Nn. 667, Nn. 717, Nn. 787, Nn. 832, Nn. 833, Nn. 833, Nn. 840, Nn. 859, Nn. 868, Nn. 915, Nn. 918, Nn. 988, Nn. 993, Nn. 1075, Nn. 1078, Kn. 20, Kn. 26, Kn. 49, Kn. 74, Kn. 75, D. 19/4, D. 24/2, D. 37/2, D. 38/1, D. 55/2, D. 62/5, D. 78/2, D. 89/6, D. 97/5
d.+de Mn. 299, Mn. 1108, Şn. 171, Şn. 302, Şn. 318, Şn. 455, Nn. 219, Nn. 279, Nn. 366, Nn. 420, Nn. 439, Nn. 446, Nn. 480, Nn. 771, Nn. 777,

Nn. 834, Nn. 836, Nn. 851, Nn. 860, Nn. 867, Nn. 872, D. 2/1, D. 2/14, D. 10/3[8], D. 19/6, D. 29/1, D. 41/3, D. 55/1, D. 55/6, D. 62/2, D. 69/6, D. 73/1, D. 80/1, D. 80/7, D. 97/2, D. 143/2, D. 147/2, D. 157/2, D. 226
d.+dür Nn. 19, Nn. 19
d.+e Şn. 181, Nn. 499, Nn. 714
d.+i Nn. 726
d.+idür Nn. 136
d.+in Mn. 756
d.+inde Şn. 36
d.+lerin Nn. 801
2. soluk, nefes
ṭutuldı d.+üm Şn. 95 → ṭutul-
d.+de Nn. 22
d.+i Nn. 46, D. 10/3[7]
d.+inde Nn. 156
d.+inden Nn. 131
d.+üm Nn. 9, Nn. 263
3. neyde en kalın sol sesinden kalın re sesine kadar olan sesler
d.+Ø Nn. 13
4. koku
d.+inde Nn. 156
5. iç çekme, ah etme
d.+Ø Nn. 292
d.-i abdāldan Nn. 157 → abdāl
d.+inden Nn. 159
6. ses
d.+Ø Nn. 310, Nn. 837
d.+Ø dutar Nn. 108 → dut-
d.+Ø ṭutar Nn. 108 → ṭut-
d.+Ø urmamaḳdur Kn. 68 → ur-
d.-i abdāl-ı Ḥaḳḳ Nn. 459 → abdāl, Ḥaḳḳ
d.-i ferḫunde-pey Nn. 371 → ferḫunde-pey
d.-i ḥamāmı D. 10/3[12] → ḥamām
ṭutar … d.+Ø Nn. 13 → ṭut-
urabilmen … d.+Ø Nn. 264 → ur-, bil-
urdı mı d.+Ø D. 66/2 → ur-
urmazam d.+Ø Nn. 46 → ur-
ursa d.+Ø Şn. 526 → ur-
d.+e Nn. 310
d.+i Mn. 524, Nn. 459
d.+inde Nn. 460
d.+inden Nn. 391, Nn. 868
d.+leri Nn. 819
7. yudum
d.+Ø Nn. 983
d.+i D. 22/3
8. yek deme: herhangi bir içeceği bir nefeste içmek
yek d.+e D. 5/8 → yek
9. dem ola: zaman olur ki, bir zaman gelir ki
d.+Ø ola Şn. 466, Nn. 34, Nn. 298 → ol-
[=160]

dem$_2$ *Ar. (i.)* kan
d.+Ø D. 66/1, D. 66/6
[=2]

demᶜ *Ar. (i.)* gözyaşı
d.+Ø D. 66/6
[=1]

dem-ā-dem *Far. (z.)* sık sık, gitgide
d.+Ø Mn. 940, D. 38/1
[=2]

dem-be-dem *Far. (z.)* zaman zaman
d.+Ø Nn. 19, Nn. 29, Nn. 301, Nn. 436, Nn. 448, Nn. 455, Nn. 794, Nn. 888, Nn. 1057, D. 25/5, D. 66/1, D. 66/1, D. 191/4
[=13]

demdeme *Ar. (i.)* gürültü
d.+Ø Nn. 310
[=1]

demle- *Far.+T.* ney üflemek, neye ses vermek

d.-r gelür Nn. 14, Nn. 14 → gel-
d.-r Nn. 13
[=3]

dem-sāz *Far. (i.)* sırdaş, arkadaş
d.+Ø Nn. 90, Nn. 96, Nn. 97
d.+Ø oldular Nn. 195 → ol-
d.+Ø oluñ Nn. 193 → ol-
d.-iseñ Nn. 54 → i-
d.+uñam Nn. 393
[=7]

demri < demrī *Far. (i.)* tef
d.+Ø D. 12/2[13]
[=1]

demür *(i.)* demir
d.+Ø D. 69/2
[=1]

den *Ar. (i.)* büyük küp
d.+i D. 10/3[9]
d.+iyüz D. 9/6[12]
[=2]

dendān *Far. (i.)* diş
d.+uña D. 68/3
[=1]

dendāne *Far. (i.)* anahtar dili
d.+Ø-yem Nn. 582
[=1]

deng *Far. (s.)*
1. şaşkın, sersem
d.+Ø Mn. 681, Mn. 1007, Şn. 132, Şn. 375, Şn. 410, Şn. 499, Nn. 153, Nn. 216, Nn. 389, Nn. 552, Nn. 557, Nn. 595, Nn. 853, Nn. 931, D. 38/5, D. 193/2
d.+Ø olup Mn. 597 → ol-
d.+Ø olur Şn. 454 → ol-
d.-i bāmuz D. 9/7[12] → bām
eyledi d.+Ø Nn. 164 → eyle-
oluban d.+Ø D. 4/11 → ol-
olup d.+Ø Mn. 487 → ol-
2. hayran
d.-i dergāh Mn. 518 → dergāh
[=22]

denī *Ar.*
1. *(s.)* alçak, soysuz, bayağı
d.+Ø Mn. 1153, Nn. 1045
buġż-ı dünyā-yı d.+dür Mn. 213 → buġż, dünyā
dünyā-yı d.+nüñ D. 93/6 → dünyā
d.+yem Mn. 77
2. *(i.)* soysuz kimse
d.+Ø Nn. 1045
d.+yüz D. 9/6[2]
[=7]

deñiz *(i.)* deniz
d.+Ø Mn. 247, Şn. 457, D. 8/2[14]
d.+ler Mn. 169
[=4]

deñlü *(e.)*
1. kadar
d.+Ø Mn. 635, Mn. 914, Şn. 187, Şn. 257, D. 78/1, D. 78/4, D. 81/6
d.+Ø-se D. 100/3
2. ne denlü: ne kadar
ne d.+Ø Mn. 28, Mn. 57, Mn. 267, Mn. 394, Mn. 403, Mn. 436, Mn. 701, Mn. 749, Mn. 755, Mn. 776, Mn. 808, Nn. 943, Nn. 1053, D. 5/6 → ne
3. o denlü: o şekilde, o derece, öyle
o d.+Ø Mn. 971 → o
[=23]

dep- tepmek, çifte atmak
d.-mek Mn. 478
d.-mesini Mn. 478
[=2]

depele- çiğnemek, öldürmek
d.-Ø D. 46/5

[=1]

depre- titremek, kımıldamak
d.-düm Mn. 580
[=1]

depren- kıpırdanmak, hareket etmek, sarsılmak
d.-mez Mn. 177
[=1]

depret-/-d- kımıldatmak, sarsmak
d.-Ø Nn. 204
d.-di Mn. 552
d.-en Nn. 984
d.-me Nn. 509, D. 2/3, D. 8/4[4]
d.-meyen Mn. 763
d.-mez Nn. 686
d.-üben D. 50/1
[=9]

depretdür- kımıldattırmak
d.-Ø D. 2/13
[=1]

der *(i.)* ter
d.+inden D. 79/6
[=1]

der-be-der *Far. (s.)* serseri, avare
d.+Ø eyler D. 37/5 → eyle-
[=1]

derd *Far. (i.)* derin üzüntü, tasa
d.+Ø Mn. 279, Mn. 1111, Şn. 109, Şn. 112, Şn. 112, Şn. 113, Şn. 129, Şn. 453, Şn. 520, Nn. 177, Nn. 182, Nn. 182, Nn. 675, Nn. 681, D. 66/9
d.-i derd Şn. 112
d.-i derūn Şn. 111 → derūn
d.-i derūn-ıla Şn. 112, Şn. 348 → derūn, ıla
d.-i deryūze eyleyüp Nn. 179 → deryūze, eyle-
d.-i dīn Şn. 113 → dīn
d.-i ġurebā Km. 70 → ġurebā
d.-ile Mn. 504, Mn. 954, Şn. 163, Mm. 65, Nn. 988 → ile
d.-i rīşi Mn. 866 → rīş
d.-i yāruñ Mn. 1120 → yār
dürd-i d.+Ø Nn. 178 → dürd
sırr-ı d.+Ø Nn. 355 → sırr
d.+e Şn. 135, Nn. 57, Nn. 59, Nn. 178, D. 43/1
d.+inden Nn. 276
d.+ine Mn. 510
d.+le Şn. 27, Şn. 90, Şn. 110, Şn. 121, Şn. 129, Şn. 151, Şn. 212, Şn. 246, Şn. 317, Şn. 339, Km. 64, Nn. 101, Nn. 179, Nn. 184, Nn. 188, Nn. 189, Nn. 199, Nn. 432, Nn. 699, D. 4/13
d.+üm D. 43/3, D. 70/5
d.+üme D. 70/5
d.+üñ Nn. 180
d.+üñe Mn. 1001, Mn. 1043
d.+üñi Mn. 1001
[=65]

derd-āmīz *Far. (i.)* dertle karışık, dertli
söz-i d.+Ø Nn. 937 → söz
[=1]

derd-mend *Far. (s.)* dertli, kaygılı
d.+Ø Mn. 906, Mn. 1129, Nn. 179, Nn. 904
d.-idi Nn. 845 → i-
d.+Ø-em D. 70/5
d.+i Mn. 470
[=7]

derd-mendāne *Far. (i.)* dertlice
d.+Ø D. 36/5
[=1]

derende *Far. (s.)* yırtıcı
seg-i d.+sin D. 72/5 → seg
[=1]

dergāh *Far. (i.)*

1. tekke
deng-i d.+Ø Mn. 518 → deng
mest-i d.+Ø Mn. 681 → mest
2. Allah'ın katı
ḳaṣd-ı d.-ı Ḫudāyı Nn. 617 → ḳaṣd, Ḫudā
maḳbūl-ı d.+Ø Mn. 904 → maḳbūl
[=4]

dergāh-ı İlāhī *Far.+Ar. (i.)* Allah'ın huzuru
maḥbūb-ı d.+Ø Mn. 519 → maḥbūb
[=1]

derḫˇāst *Far. (i.)* dilek, istek
d.+ı Kn. 74
[=1]

der-ḥażar *Far.+Ar. (i.)* barış ve güvende
d.+Ø Mm. 25
[=1]

derhem *Far. (i.)* üzüntülü, ıstıraplı, iç içe geçmiş
d.+Ø Şn. 80, Şn. 218
d.-ile Mn. 138 → ile
[=3]

derī *Far. (s.)* zarif, kibar
kebg-i d.-yi ḫoş-serā D. 15/5 → kebg, ḫoş-serā
[=1]

derk *Ar. (i.)* anlama, kavrayış, idrak
d.-i fehm-i pāk Mm. 8 → fehm, pāk
d.+inde Mm. 19
[=2]

dermān *Far. (i.)* çıkar yol, çare, ilaç
d.+Ø Mn. 1001, Mn. 1043, Nn. 182, Nn. 182
d.-ı gülūyı D. 10/5[13] → gülū
[=5]

dermānde *Far. (s.)* çaresiz, ümitsiz
ḳalup d.+Ø Mn. 906 → ḳal-
d.+[y]em Mn. 59
[=2]

der-miyān *Far. (i.)* ortada, arada
d.+dur D. 32/3
[=1]

ders *Ar. (i.)* telkin, tenbih, talimat
d.+Ø Mn. 262
d.-i İlāhī Mn. 624 → İlāhī
[=2]

der-sefer *Far.+Ar. (i.)* Allah'a yöneliş hâlinde
d.+Ø Mm. 25
[=1]

derūn *Ar. (i.)* dâhil, batın, gönül, ruh, kalp
derd-i d.+Ø Şn. 111 → derd
derd-i d.-ıla Şn. 112, Şn. 348 → derd, ıla
d.+dan D. 80/7
d.+ın Mn. 70
[=5]

derūn-ı dilden *Far.+T. (z.)* içten, gönülden
d.+Ø Mn. 504, Mn. 649, Mn. 1002, Nn. 450
[=4]

dervāze *Far. (i.)* gökyüzü
d.+sin Nn. 104
[=1]

dervīş *Far. (i.)*
1. sufi, mürit, müntesip
d.+Ø Mn. 319, Mn. 376, Mn. 837, Mn. 865, D. 157/3, D. 158/1, D. 163/4
d.+Ø iseñ D. 159/1, D. 159/2, D. 159/4 → i-
d.+Ø ol D. 158/3 → ol-

d.+Ø olagör D. 41/4 → ol-, gör-
d.+Ø olan D. 41/4, D. 161/1, D. 161/2, D. 161/4 → ol-
d.+Ø olandan Nn. 379 → ol-
d.+Ø olanlar Nn. 381 → ol-
d.+Ø olanuñ Nn. 381 → ol-
d.+Ø oldı D. 157/1, D. 163/1 → ol-
d.+Ø olmaz D. 157/1 → ol-
merd-i d.+Ø Mn. 899 → merd
d.+den Nn. 382, D. 158/4, D. 160/1
d.+dür D. 162/1, D. 169/4
2. yoksul, çilekeş kimse
d.+Ø D. 171/3, D. 173/4
olup d.+Ø Mn. 901 → ol-
olmışam d.+Ø D. 169/3 → ol-
[=32]

dervīşlik/-lük *Far.+T. (i.)* derviş olma
d.+Ø D. 157/4, D. 160/2, D. 209/3, D. 211/4
[=4]

dervīş-vār *Far. (z.)* derviş gibi
d.+Ø Şn. 525
[=1]

deryā *Far. (i.)* deniz, bir şeyin bol olduğu yer
d.+Ø Mn. 143, Mm. 50, D. 51/2
d.-yı ʿaynuñ Mn. 132 → ʿayn
d.-yı ḥaḳāyıḳ Nn. 987 → ḥaḳāyıḳ
d.-yı Hū Nn. 632, Nn. 734, Nn. 865 → Hū
d.-yı ḫūnı Mn. 129 → ḫūn
d.-yı īmān Mn. 638 → īmān
d.-yı ʿulūm Mm. 68 → ʿulūm
ḳaʿr-ı d.+da Nn. 646 → ḳaʿr
keştī-yi d.-yı ʿaşḳ D. 51/2 → keştī, ʿaşḳ
d.+sı D. 73/2
d.+sına Mn. 815, D. 46/5
d.+sınuñ Nn. 982
d.+ya Mn. 142, D. 28/7
[=19]

deryūze *Far. (i.)* dilenci
derd-i d.+Ø eyleyüp Nn. 179 → derd, eyle-
[=1]

derzi < derzī *Far. (i.)* terzi
d.+sidür D. 62/5
[=1]

dest *Far. (i.)*
1. el
d.+Ø Nn. 22, D. 3/5
çalup d.+Ø Mn. 377 → çal-
d.+Ø uranda Nn. 312 → ur-
d.+i iken Kn. 62 → i-
d.-i nāyīde Nn. 219, Nn. 443 → nāyī
d.-i nāyīden Nn. 441 → nāyī
d.-i tīre Nn. 89 → tīre
d.+üm duta Nn. 1065 → dut-
götürüp d.+Ø Mn. 1079 → götür-
kesmezem d.+Ø ü ayaġ Kn. 36 → kes-, ü, ayaḳ
ṣunsa d.+in Nn. 146 → ṣun-
urup … d.+i Mn. 244 → ur-
yuyan d.+Ø Mn. 768 → yu-
d.+e Nn. 530
d.+idür Mm. 48
d.+inde Nn. 224, Nn. 425, Nn. 437, Nn. 569, Kn. 1, Kn. 7, Kn. 64
d.+ine Mn. 1093, Şn. 407, Şn. 515
2. bir kişinin sahip olduğu mal, mülk
d.+inde Nn. 870
d.+üñe D. 8/6[6]
d.+Ø-üz D. 218/1
[=30]

destān *Far. (i.)* destan, masal, hikâye → dāstān
d.+uñ Nn. 201
[=1]

destān-serā *Far. (s.)* destan okuyan, destan söyleyen
eyleyen … d.+Ø Nn. 82 → eyle-
[=1]

destār *Far. (i.)* sarık
d.+Ø Mn. 256, Mn. 766, Nn. 534
[=3]

dest-āvīz *Far. (i.)* yalvarma
d.+i D. 75/4
[=1]

dest-būs *Far. (s.)* el öpen
d.-ı yārdan Kn. 22 → yār
[=1]

dest-būy *Far. (i.)* ele sürülen güzel kokulu madde
d.+ına Nn. 146
[=1]

deste *Far. (i.)* tutam, bağ, demet
d.+Ø D. 81/2
d.-yi gül D. 131/1 → gül
[=2]

deste deste *Far. (s.)* demet demet, desteler hâlinde
d.+Ø D. 106/2
[=1]

dest-efşān *Far. (i.)* tohum gibi saçılan maddeler
d.+Ø Mn. 643
[=1]

destenbūy < destenbūye *Far. (i.)* bir cins ufak ve güzel kokulu kavun
d.+a D. 121/3
[=1]

dest-gīr *Far. (s.)* elden tutan, yardımcı
d.+Ø Şn. 343, Mm. 11
d.-i her nebī Nn. 335 → her, nebī
olmışdur … d.+Ø Kn. 44 → ol-
d.+i Mn. 796
d.+üm Kn. 32
[=6]

dest-i ḳudret *Far.+Ar. (i.)* Allah'ın kudret eli
d.+Ø Nn. 275
[=1]

dest-i Musevī *Far.+Ar. (i.)* Hz. Musa'nın eli
d.+Ø Mm. 48
[=1]

dest-res *Far. (i.)* kuvvet, zenginlik
olur … d.+i D. 93/3 → ol-
[=1]

dest-i rıżā *Far.+Ar. (i.)* bir kimsenin rızasıyla bir şey vermesi
d.-ile D. 47/7 → ile
[=1]

destūr *Far. (i.)* izin, ruhsat, müsaade
d.+dur Şn. 194
[=1]

dest-yār *Far. (i.)* yardımcı
d.+Ø Nn. 22, Kn. 60
[=2]

deşt *Far. (i.)* çöl, ova
d.-i ʿaşḳ Nn. 933 → ʿaşḳ
d.-i Dımaşḳı Nn. 513 → Dımaşḳ
d.+inüñ D. 64/4
[=3]

devā *Ar. (i.)* ilaç, çare, tedbir
d.+Ø Nn. 180, D. 43/1
d.-yı cānı D. 10/5[14] → cān
ḫum-ı d.+nuñ Kn. 9 → ḫum
ḳıl d.+Ø D. 70/5 → ḳıl-
d.+yam Nn. 582
[=6]

devācı *Ar.+T. (s.)* doktor, tabip

d.+Ø Mn. 1001

[=1]

devān *Far. (i.)* koşan, seğirten

d.+Ø Şn. 89, Nn. 677

[=1]

devāt *Ar. (i.)* hokka ve kalemden meydana gelen yazı takımı

d.+Ø D. 66/7

ẓulümāt-ı d.+a Kn. 27 → ẓulümāt

[=2]

deve *(i.)* deve hayvanı

d.+Ø Mn. 478

d.+nüñ Mn. 478

[=2]

devḥa *Ar. (i.)* büyük ağaç

d.+dur Nn. 550

[=1]

devlet *Ar. (i.)* talih

d.+Ø D. 104/3, D. 54/6

d.+i D. 128/3

d.+ümüñ Şn. 269, D. 27/2

[=5]

devlet-ḫ̌āh *Ar.+Far. (s.)* büyük bir egemenliğe sahip olan

pīr-i d.+ıyam D. 64/7 → pīr

[=1]

devletlü *Ar.+T. (s.)* talihli, bahtlı, yüce

d.+Ø D. 1/16

[=1]

devr₁ *Ar. (i.)* dolaşmak, dönmek

d.+Ø ide Nn. 871 → it-

d.+Ø iden Nn. 921 → it-

[=2]

devr₂ *Far. (i.)* şarap kadehi

d.+inde D. 98/1

[=1]

deyn *Ar. (i.)* borç

edā-yı d.+Ø Mn. 490 → edā

d.+dür Nn. 490

[=2]

dımran- tırmanmak

d.-ur Mn. 1140

[=1]

dın- ses çıkarmak, konuşmak, söz söylemek → ṭın-

d.-ma Nn. 753, Nn. 836, D. 3/7, D. 8/1[15], D. 8/2[15], D. 8/3[7], D. 8/3[15], 8/4[15], 8/5[15], D. 8/6[15], D. 8/7[15]

d.-mañ Mn. 718

d.-maz Mn. 702

[=13]

dıraḫşān *Far. (s.)* parlak

d.+Ø D. 129/1

[=1]

dıraḫt *Far. (i.)* ağaç

d.+ı Mn. 601

d.+uñ Mn. 1165

[=2]

dırāz *Far. (s.)* uzun

ʿömr-i d.+Ø Nn. 63 → ʿömr

[=1]

di-

1. söylemek, demek, cevap vermek

d.-Ø Mn. 150, Mn. 207, Mn. 282, Mn. 317, Mn. 317, Mn. 334, Mn. 342, Mn. 343, Mn. 361, Mn. 432, Mn. 436, Mn. 436, Mn. 445, Mn. 445, Mn. 506, Mn. 575, Mn. 576, Mn. 602, Mn. 603, Mn. 604, Mn. 609, Mn. 656, Mn. 715, Mn. 724, Mn. 776, Mn. 871, Mn. 896, Mn. 1058, Mn. 1157, Şn. 42, Şn. 52, Şn. 60, Şn. 157, Şn. 160, Şn. 161, Şn. 192, Şn. 194, Şn. 196, Şn. 197, Şn. 197, Şn. 200, Şn. 348, Şn. 448, Şn. 453, Şn. 464, Şn. 517, Nn. 24, Nn. 245, Nn. 359, Nn. 360, Nn. 464, Nn. 489, Nn.

500, Nn. 535, Nn. 586, Nn. 613, Nn. 639, Nn. 653, Nn. 670, Nn. 685, Nn. 688, Nn. 688, Nn. 702, D. 8/2[1], D. 8/2[2], D. 8/2[11], D. 9/2[3], D. 51/3, D. 85/6, D. 85/7, D. 86/2, D. 86/2, D. 86/7, D. 91/3, D. 174/4, D. 186/4, D. 220/1

d.-dügi-çün Nn. 48 → çün
d.-dügi-çündür Nn. 47 → çün
d.-mek-ile D. 3/2 → ile
d.-mekde idi Mn. 1108 → i-
d.-mek oldı Nn. 365 → ol-
d.-mek olmayan Nn. 75 → ol-
d.-mek olmaz Şn. 340 → ol-
d.-r durur Nn. 685 → dur-
d.-r idi Mn. 414, Mn. 502, Mn. 803, Nn. 795, Nn. 959, Nn. 992, D. 11/1[5] → i-
d.-r-idüm D. 61/3, D. 91/1 → i-
d.-r idüñ Mn. 964 → i-
d.-r-iken Nn. 992 → i-
d.-r-iseñ Mn. 108, Mn. 272, Mn. 293, Mn. 436, Şn. 45, Şn. 194, Şn. 346, Şn. 457, Nn. 136 , D. 8/1[6], D. 8/7[5], D. 9/2[3] → i-
d.-r oldı Mn. 1023, Mn. 1023 → ol-
d.-ye idüñ D. 170/2 → i-
d.-yüp duranuz D. 11/4[3] → dur-
olmaz d.-mek Mn. 742, Şn. 182, Şn. 256 → ol-

d.-cek Şn. 448

d.-di Mn. 231, Mn. 234, Mn. 331, Mn. 515, Mn. 545, Mn. 553, Mn. 567, Mn. 577, Mn. 610, Mn. 626, Mn. 631, Mn. 641, Mn. 653, Mn. 658, Mn. 718, Mn. 744, Mn. 747, Mn. 770, Mn. 771, Mn. 773, Mn. 776, Mn. 778, Mn. 779, Mn. 805, Mn. 825, Mn. 883, Mn. 891, Mn. 896, Mn. 899, Mn. 900, Mn. 904, Mn. 963, Mn. 1012, Mn. 1030, Mn. 1056, Mn. 1059, Mn. 1111, Şn. 58, Şn. 60, Şn. 61, Şn. 80, Şn. 98, Şn. 153, Şn. 180, Şn. 182, Şn. 190, Şn. 192, Şn. 201, Şn. 206, Şn. 207, Şn. 210, Şn. 217, Şn. 218, Şn. 242, Şn. 298, Şn. 395, Şn. 459, Şn. 467, Şn. 475, Şn. 477, Şn. 482, Şn. 485, Şn. 515, Km. 27, Mm. 62, Mm. 69, Nn. 54, Nn. 61, Nn. 190, Nn. 194, Nn. 236, Nn. 238, Nn. 241, Nn. 242, Nn. 283, Nn. 330, Nn. 348, Nn. 353, Nn. 358, Nn. 361, Nn. 361, Nn. 362, Nn. 387, Nn. 391, Nn. 407, Nn. 669, Nn. 685, Nn. 692, Nn. 703, Nn. 704, Nn. 842, Nn. 947, Nn. 948, D. 2/8, Nn. 4/8, D. 5/8, D. 13/3[4], D. 17/5, D. 23/4, D. 34/5, D. 44/4, D. 46/3, D. 76/3, D. 96/5, D. 186/1, D. 227

d.-digüñ Nn. 819, D. 227

d.-dikleri Mn. 356

d.-diler Mn. 841, Mn. 969, Nn. 390

d.-dügi Mn. 748, Mn. 754, Şn. 423, Nn. 323, Nn. 323, Nn. 367, Nn. 964, Nn. 1004, Nn. 1005

d.-dügidür Nn. 966

d.-dügüm Şn. 511, Nn. 1003

d.-dügüme Nn. 1002

d.-dügünden Nn. 960

d.-dügüñden Nn. 688, Nn. 693

d.-düklerin Nn. 758

d.-düklerini D. 85/1

d.-düm Mn. 367, Mn. 506, Mn. 826, Şn. 159, Şn. 160, Nn. 192, Nn. 279, D. 28/3, D. 28/5, D. 36/6, D. 70/4, D. 76/3, D. 84/6, D. 96/5, D. 115/1

d.-düñ Mn. 858, Şn. 244, Nn. 405, Nn. 1069, D. 2/8

d.-gil D. 168/4

d.-me Mn. 22, Mn. 121, Mn. 220, Mn. 282, Mn. 313, Mn. 317, Mn. 317, Mn. 343, Mn. 432, Mn. 445, Mn. 445, Mn. 785, Mn. 805, Mn. 871, Mn. 986, Mn. 1146, Mn. 1147, Şn. 116, Şn. 423, Şn.

319, Mn. 321, Mn. 390, Mn. 404, Mn. 409, Mn. 456, Mn. 579, Mn. 596, Mn. 715, Mn. 777, Mn. 789, Mn. 790, Mn. 903, Mn. 918, Mn. 1025, Mn. 1025, Mn. 1078, Mn. 1124, Mn. 1136, Mn. 1160, Şn. 28, Şn. 46, Şn. 124, Şn. 424, Mm. 57, Mm. 83, Nn. 6, Nn. 17, Nn. 19, Nn. 30, Nn. 32, Nn. 36, Nn. 56, Nn. 106, Nn. 109, Nn. 168, Nn. 221, Nn. 238, Nn. 253, Nn. 253, Nn. 254, Nn. 273, Nn. 275, Nn. 307, Nn. 309, Nn. 319, Nn. 372, Nn. 388, Nn. 408, Nn. 417, Nn. 454, Nn. 457, Nn. 506, Nn. 542, Nn. 543, Nn. 565, Nn. 684, Nn. 686, Nn. 687, Nn. 689, Nn. 689, Nn. 690, Nn. 690, Nn. 691, Nn. 691, Nn. 710, Nn. 805, Nn. 1047, D. 5/4, D. 16/3, D. 16/3, D. 26/5, D. 32/6, D. 36/3, D. 36/6, D. 65/4, D. 81/8, D. 94/2, D. 125/3, D. 152/4, D. 157/3, D. 186/2, D. 186/3, D. 186/3, D. 187/1, D. 187/2, D. 187/3, D. 215/2, D. 215/3

d.-rdi Mn. 246, Mn. 336, Mn. 931, Mn. 1090, D. 73/7

d.-rdüm D. 97/6

d.-rem Mn. 124, Mn. 313, Mn. 994, Nn. 44, Nn. 110, Nn. 252, Nn. 402, Nn. 403, Nn. 403, Nn. 403, Nn. 481, Nn. 589, Nn. 589, Nn. 590, Nn. 591, Nn. 594, Nn. 594, Nn. 594, Nn. 595, Nn. 595, Nn. 744, Nn. 1028, Nn. 1040, Nn. 1061, D. 8/1[1], D. 13/1[3], D. 46/4, D. 50/6

d.-rler Mn. 115, Mn. 180, Mn. 180, Mn. 208, Mn. 208, Mn. 216, Mn. 216, Mn. 266, Mn. 268, Mn. 295, Mn. 295, Mn. 311, Mn. 369, Mn. 369, Mn. 380, Mn. 712, Mn. 782, Mn. 782, Mn. 851, Mn. 851, Şn. 147, Şn. 465, Nn. 108, Nn. 122, Nn. 241, Nn. 526, D. 216/2, D. 216/2

d.-rse Şn. 192

d.-rseñ Mn. 116, Mn. 284, Mn. 342, Mn. 724

d.-rsün Mn. 771, Mn. 844, Mn. 846, Mn. 1072, D. 59/3

d.-rüz Mn. 573

d.-se Mn. 701, Şn. 116, Nn. 691, Nn. 746, Nn. 773

d.-sem D. 64/3, D. 66/3, D. 66/3

d.-señ Mn. 62, Mn. 921, Şn. 29, Şn. 200, Şn. 348, Nn. 236, Nn. 353, Nn. 360, D. 86/1

d.-sün Şn. 192, Nn. 584, Nn. 856

d.-ye Mn. 433, Mn. 433, Şn. 369, Şn. 402, Nn. 43, Nn. 220, Nn. 717, Nn. 733, Nn. 914, Nn. 1052, D. 81/8

d.-yeler Mn. 318, D. 31/5, D. 33/8

d.-yem Şn. 368, Şn. 370, Şn. 484, Nn. 703, D. 55/2, D. 74/4, D. 91/3

d.-yen Mn. 611, Mn. 624, Mn. 763, Mn. 1030, Şn. 218, Nn. 68, Nn. 562, Nn. 743, Nn. 940, Nn. 949, Nn. 988, D. 22/5, D. 147/4, D. 148/2

d.-yende Mn. 67, Mn. 423, Mn. 476, Nn. 585, Nn. 662, Nn. 895

d.-yendür Nn. 326, Nn. 950

d.-yene Şn. 68, Nn. 901

d.-yeni Şn. 40, Nn. 663

d.-yenlere Mn. 973

d.-yenüz D. 11/1[9], D. 11/4[12]

d.-yesün Mn. 63, Mn. 1038, Mn. 1039, Mn. 1041, Mn. 1041, Mn. 1042, Şn. 425, D. 10/1[13], D. 59/4, D. 170/4

d.-yeyem Nn. 24

d.-yeyin Şn. 243

d.-yince Şn. 23

d.-yü Mn. 1141, Nn. 421, Nn. 422, Nn. 594, Nn. 618, Nn. 619, Nn. 619, Nn. 653, Nn. 681, Nn. 681, Nn. 694, Nn. 696, Nn. 696, Nn. 707, Nn. 733

d.-yüben Şn. 244, Şn. 462, Şn. 472, Şn. 487, D. 11/1[4], D. 145/2

d.-yüp Mn. 336, Mn. 434, Mn. 548, Mn. 590, Mn. 599, Mn. 644, Mn. 662, Mn. 717, Mn. 920, Mn. 940, Mn. 945, Mn. 992, Mn. 1022, Mn. 1077, Mn. 1091, Şn. 440, Şn. 450, Nn. 48, Nn. 274, Nn. 302, Nn. 322, Nn. 392, Nn. 415, Nn. 454, Nn. 619, Nn. 660, Nn. 697, Nn. 732, Nn. 947, Nn. 1005, Nn. 1079, D. 4/13, D. 5/4, D. 8/2[3], 11/4[12], D. 185/3, D. 244
d.-yüptür Nn. 170
2. *(yf.)* dile geleni di-: düşünmeden konuşmak
d.-düm … dile geldi Şn. 96 → dil, gel-
diline … gelse d.-mekdür Mn. 444 → dil, gel-
gelse dilüme … d.-rem Nn. 570 → gel-, dil
3. *(yf.)* gū gū di-: lakırdı etmek, boş sözler demek
d.-medügi … gū gū Nn. 367 → gū
gū gū d.-mez Nn. 322 → gū
gū gū d.-rem Nn. 110, Nn. 591, Nn. 744 → gū
4. *(yf)* ne dimek: anlamı nedir?
n.+Ø d.-mekdür Mn. 113 → ne
5. oẖ di-: hoşuna gitmek, rahata kavuşmak, hoşlanmak
oẖ d.-rem D. 84/3 → oẖ

[=843]

dī *Far. (i.)* dün
d.+Ø D. 4/1

[=1]

dib *(s.)* dip, derin
d.+Ø Şn. 457, D. 8/2[14]

[=2]

dibek *(i.)* içinde buğday, kuru biber gibi şeyler dövülen büyük havan
d.+de Mn. 731

[=1]

dīd *Far. (i.)* görme, bakış
d.+Ø Nn. 109, Nn. 565

[=1]

dīdār *Far. (i.)* Allah'ın tecellisi
d.+Ø Şn. 269, Şn. 270
lāyıḳ-ı d.+Ø Şn. 361, Nn. 889 → lāyıḳ
māniʿ-i d.+dur Nn. 354 → māniʿ
mest-i d.+Ø olasun Nn. 729 → mest, ol-
d.+ını Mn. 980, Nn. 821

[=8]

dīde *Far. (i.)*
1. göz, göz bebeği
d.+Ø D. 8/7[1], D. 70/1
d.+sinden gitmesün Nn. 828 → git-
d.-yi ʿaḳlı D. 57/3 → ʿaḳl
d.-yi dil Nn. 148 → dil
d.-yi giryān Şn. 111, Km. 64 → giryān
d.-yi giryānı D. 36/1 → giryān
d.-yi ẖūn-pāşum D. 81/3 → ẖūn-pāş
merdümek-i d.+Ø D. 8/7[14] → merdümek
d.+[y]em Nn. 565
d.+lerümden D. 13/3[2]
d.+mde D. 37/4
d.+mden D. 19/2
d.+sini Şn. 361, D. 13/5[1]
d.+yem Nn. 109
2. hayır veya şer olsun Allah'ın her şeye vakıf olması
d.+Ø Şn. 270
3. nūr-ı dīde: göz nuru, çok sevilen kimse
nūr-ı d.+Ø Mn. 1059 → nūr

[=19]

didir- dedirtmek, söyletmek → didür-
d.-meyen Mn. 797
[=1]

didür- dedirtmek, söyletmek → didir-
d.-Ø D. 4/10
d.-elüm Mn. 972
d.-me Mn. 872, D. 5/11
d.-üp Mn. 858
[=5]

dīg *Far. (i.)* toprak tencere
d.- ḥikmetde D. 90/4 → ḥikmet
[=1]

diger-gūn *Far. (s.)* başka bir biçime girmiş, değişmiş
d.+Ø Mn. 848
[=1]

dik-$_1$ iğne iplik kullanarak yırtılmış malzemeleri bir araya getirmek
d.-edüm Şn. 31
d.-eyin Şn. 197
[=2]

dik-$_2$
(yf.) gözlerini dik-: dikkatle bakmak
d.-übanı gözini Nn. 682 → göz
d.-üben … gözin Nn. 683 → göz
d.-üp gözini Mn. 1009 → göz
[=3]

diken *(i.)* bazı bitkilerde bulunan ucu sivri ve sert çıkıntı → tiken
d.+dür Mn. 324
[=1]

dil- yarmak
d.-Ø Km. 36, Km. 36
d.-em Nn. 284
[=3]

dil$_1$ *(i.)*
1. insanın duygu, düşünce ve olay anlatma yetisi
d.+Ø Şn. 107, Şn. 256
d.+den Şn. 106
d.+e Şn. 106
d.+i Şn. 106
d.+inde Mn. 263, Nn. 998, D. 53/4
d.+inden Mn. 119, Mn. 601
d.+ümüñ Mn. 48
d.+üñden Mn. 492
2. ağız boşluğunda bulunup konuşmaya yarayan organ veya bu organa benzetilen şey
d.+Ø Km. 35, Km. 37, Km. 37, Nn. 641, Nn. 686, D. 86/1, D. 86/2, D. 117/3
d.+in bağladılar Mn. 242 → bağla-
d.-ine … gelse dimekdür Mn. 444 → gel-, di-
didüm … d.+e geldi Şn. 96 → di-, gel-
düşmez d.+inden Nn. 418 → düş-
gelse d.+üme … direm Nn. 570 → gel-, di-
gelürse d.+üñe söylegil Şn. 195 → gel-, söyle-
gitmez d.+ümden D. 20/3 → git-
hücūm itdi d.+inden Mn. 634 → hücūm, it-
ṭut d.+üñi Şn. 64 → ṭut-
uzadup d.+Ø D. 159/2 → uzat-
d.+de Mn. 95
d.+deki Nn. 162
d.+e Şn. 103
d.+inüñ Şn. 406
d.+lerde Nn. 529
d.+üm Kn. 30
d.+ümde Mn. 888
d.+ümi Km. 36
d.+ümüñ D. 55/2
d.+üñ D. 1/4, D. 119/1, D. 119/2, D. 119/3, D. 119/4
3. kendine has terimlerin ağır bastığı anlatım dizgesi

d.+inden Nn. 742
d.+ini Nn. 390
4. bir millete özgü olup kendine özgü kuralları olan anlaşma sistemi, lisan
d.+den Kn. 6
[=47]

dil₂ *Far. (i.)*
1. gönül, kalp
d.+Ø Mn. 457, Şn. 106, Şn. 106, Km. 37, Km. 37, Mm. 17, Nn. 435, Nn. 556, Nn. 657, Nn. 718, Nn. 782, Nn. 838, Nn. 839, D. 8/7[1], D. 24/3, D. 33/1, D. 33/2, D. 33/4, D. 40/2, D. 41/2, D. 44/1, D. 44/6, D. 56/2, D. 92/1, D. 92/3, D. 94/6, D. 98/2
ʿaks-i d.+üñ Nn. 333 → ʿaks
çāh-ı d.+Ø Nn. 336 → çāh
çeşm-i d.-i Rūşenī Şn. 367 → çeşm, Rūşenī
d.+Ø durur D. 108/3 → dur-
d.+Ø eyleye Şn. 351 → eyle-
dārū-yı d.+Ø D. 10/5[14] → dārū
d.+den gider mi D. 65/6 → git-
d.-i bī-tīre D. 92/7 → bī-tīre
d.-i büryān Şn. 111 → büryān
d.-i büryān-çün Km. 66 → büryāñ, çün
d.-i büryānı D. 36/1 → büryān
d.-i ḫarābı D. 10/4[12] → ḫarāb
d.-i münkir Mn. 987 → münkir
söz-baḫş-ı her d.-i müştāḳdur Mm. 22 → söz-baḫş, her, müştāḳ
d.-i pür-derd D. 84/4 → pür-derd
d.-i şīrīn-ile Mn. 476 → şīrīn, ile
d.-i tārīke Nn. 408, Nn. 583 → tārīk
d.-i tārīk Nn. 334 → tārīk
dīde-yi d.+Ø Nn. 148 → dīde
ġurfe-yi d.+Ø D. 30/4 → ġurfe
Kūh-ı Ḳāf-ı d.+de D. 51/5 → Kūh-ı Ḳāf
ḳūt-ı d.+i D. 10/5[6] → ḳūt
ḳuvvet-i d.+Ø D. 4/3 → ḳuvvet
ḳuvvet-i ḳūt-ı d.+i D. 94/4 → ḳuvvet, ḳūt
mesken-i d.+dür D. 120/3 → mesken
mirʾāt-ı d.+den Mn. 94 → mirʾāt
murġ-ı d.+Ø D. 10/2[4] → murġ
sīmurġ-ı d.+üñ D. 10/6[6] → sīmurġ
ṭutup nabż-ı d.+üñ Mn. 491 → nabż
d.+de Mn. 95, Mn. 195, Şn. 105, Şn. 249, Nn. 554, D. 44/2, D. 45/5, D. 47/5, D. 66/4, D. 93/6
d.+dedür Şn. 104
d.+deki D. 93/6
d.+den Şn. 106, Şn. 107, D. 9/1[3], D. 83/5
d.+e Şn. 103, Şn. 107, D. 73/3
d.+i Mn. 176, Mn. 282, Mn. 456, Nn. 215
d.+in Nn. 96
d.+inde Mn. 677, Nn. 922
d.+inüñ D. 61/7
d.+ler Nn. 378, Nn. 585, Nn. 585, D. 28/4
d. mi D. 42/5
d.+üm Nn. 400, D. 38/1, D. 51/2, D. 73/2, D. 97/4
d.+ümde Mn. 888
d.+ümden D. 19/2
d.+ümi Km. 36
d.+üñ Mn. 144, Mn. 270, Mn. 273, Şn. 107, Nn. 332, D. 95/4
d.+üñdür D. 117/2
2. cān u dilden: candan, içtenlikle
cān u d.+den Mn. 413, Mn. 532, Mm. 52, Mm. 56, Mm. 73, Nn. 123, Nn. 170, Nn. 202, Nn. 225, Nn. 253, Nn. 571, Nn. 619, Nn. 691, Nn. 907, D. 5/15, D. 11/3[4], D. 84/6, D. 145/2, D. 168/2 → u, dil

dil ü c.+dan D. 1/18, D. 32/3 → dil, ü

[=125]

dilā *Far. (ü.)* ey gönül
d.+Ø D. 235

[=1]

dil-ārā *Far. (s.)* gönül bezeyici, gönlün sevdiği güzel
d.+Ø D. 123/4
d.+yı D. 73/6

[=2]

dil-āzār *Far. (s.)* gönül inciten, kalp kıran
d.+Ø durur D. 4/6 → dur-

[=1]

dilber *Far. (i.)* güzel alımlı kız, sevgili
d.+Ø Şn. 269, Mm. 34, Nn. 207, Kn. 17, D. 13/5[3], D. 33/4, D. 65/4, D. 71/6, D. 187/1
cemāl-i d.+i Nn. 657 → cemāl
d.-i nīkū-ile D. 88/2 → nīkū, ile
d.-i sīm-sāḳ D. 10/1[10] → sīm-sāḳ
kūy-ı d.+i Nn. 718 → kūy
ruḫ-ı d.+de D. 57/1, D. 57/7 → ruḫ
d.+üñ Nn. 55, D. 66/9

[=17]

dilberā *Far. (ü.)* ey dilber
d.+Ø D. 34/6

[=1]

dil-cū *Far. (s.)* gönlün aradığı, gönül çeken, güzel
ḳāmet-i d.+sını D. 44/3 → ḳāmet

[=1]

dil-dār *Far. (i.)* sevgili
d.+uñ D. 238

[=1]

dile-
1. dilemek, rica veya talep etmek
d.-Ø Nn. 820, Şn. 105, Şn. 106
d.-di Nn. 345
d.-diler Mn. 717, Mn. 746
d.-düm Mn. 627
d.-gil Şn. 149
d.-me D. 10/6[14]
d.-mez Mn. 705, Nn. 997
d.-r Mn. 1057, Şn. 51, Şn. 416, Km. 46, Km. 46, Nn. 1013, D. 94/6
d.-rdüm D. 44/2
d.-rem Şn. 380
d.-r mi Nn. 996
d.-rse Mn. 1134
d.-rseñ Mn. 54, Mn. 126, Mn. 276, Mn. 290, Mn. 303, Mn. 422, Mn. 539, Mn. 849, Mn. 868, Şn. 456, Nn. 608, D. 8/7[7], D. 44/6, D. 60/1, D. 84/6, D. 233, D. 236
d.-yen D. 71/6
d.-yende Mn. 884
d.-yüp Şn. 517, D. 11/3[2]
2. *(yf.)* yardım dile-: yardım istemek
yardım d.-r Mn. 247 → yardım

[=44]

dilek/-g *(i.)* isteme, arzu etme
d.+dür Mn. 251
d.+i Mn. 251
d.+in Km. 75
d.+ini Şn. 106
d.+leri Mn. 249, Mn. 516
d.+üñ Şn. 105

[=7]

dilen- acıma duygusu uyandırarak bir şey istemek
d.-mez-idüm D. 87/5 → i-

[=1]

dil-firīb *Far. (s.)* alımlı, cazibeli
perr ü bāl-i laṭīf ü d.+üñ Mn. 1034 → perr ü bāl, laṭīf, ü

[=1]

dilgü *(i.)* tilki

d.+Ø Mn. 1089, Mn. 1090, Mn. 1091
d.+sinüñ Mn. 1080
[=4]

dil-ḫaste *Far. (s.)* gönlü hasta, üzüntülü
d.+ler Mn. 510
[=1]

dil-ḫastelik *Far.+T. (i.)* gönlü hasta, üzüntülü olma durumu
d.+Ø Şn. 246
[=1]

dilīr *Far. (s.)* yiğit, cesur
d.-i şāh-ı Bārī Mn. 602 → şāh, Bārī
merd-i d.+i Mn. 1119 → merd
d.+i Mn. 625
[=3]

dil-keş *Far. (s.)* gönül çekici
d.+Ø Mn. 1032, Mn. 1122, Nn. 102
[=3]

dil-pezīr *Far. (s.)* gönlün beğendiği, gönle hoş gelen
d.+Ø Nn. 320
[=1]

dil-rübā *Far. (s.)* gönül kapan, sevgili
d.+Ø Mm. 32, Nn. 101, D. 118/3
d.+sı D. 89/2
[=4]

dil-sefīd *Far. (s.)* gönlü ak, iyi kalpli
d.+Ø-em Kn. 80
[=1]

dil-sūz *Far. (s.)* yürek yakan
d.+Ø Nn. 675
āh-ı d.+um Nn. 578, D. 96/3 → āh
nāle-yi d.+la Şn. 171 → nāle
d.+um D. 62/4
[=5]

dil-teng *Far. (s.)* sıkılmış, yüreği daralmış
d.+Ø Mn. 487
[=1]

dimāġ *Ar. (i.)* zihin, bilinç
d.+Ø D. 49/1
d.-ı bī-zükām Nn. 165 → bī-zükām
ḳuvvet-i ḳut-ı d.+Ø Nn. 160 → ḳuvvet, ḳūt
d.+a D. 86/2
d.+um Mn. 12
[=5]

dimek *(e.)* cümle dışı öğelerden olup iki cümleyi birbirine bağlamaya veya bir konuda dikkati çekmeye yarayan edat
d.+Ø Mn. 1045
[=1]

dimeklik/-g *(i.)* deme, söyleme işi
d.+Ø Nn. 532
d.+dür Mn. 751
d.+e Şn. 469
[=3]

dīn *Ar. (i.)* inanç, gidilen yol, şeriat
d.+Ø Mn. 97, Mn. 473, Mn. 618, Mn. 978, Şn. 264, Nn. 789, D. 63/3, D. 194/2, D. 194/4
ʿamūd-ı d.+Ø Mn. 686 → ʿamūd
bālā-yı küfr ü d.+Ø D. 11/1[9] → bālā, küfr, ü
debīristān-ı d.+üñ Mn. 374 → debīristān
derd-i d.+Ø Şn. 113 → derd
ḥāris-i d.+Ø Mn. 1087 → ḥāris
ḳadı-yı d.+Ø Mn. 629, Nn. 338 → ḳadı
māhī-i d.+Ø Mn. 1150 → māhī
merd-i d.+Ø Şn. 113 → merd
sālār-ı rāh-ı d.+Ø-sün D. 2/13 → sālār, rāh
şeh-i d.+Ø Mn. 610 → şeh
tācir-i d.+Ø Mn. 767 → tācir
d.+den D. 216/2

d.+dür Şn. 193
d.+i Şn. 114
d.+in Kn. 19
d.+iñüñ Mn. 92
d.+üñe D. 48/5
[=27]

dīndār *Ar.+Far. (s.)* dini inancı güçlü olan, dini kaidelere sıkı sıkıya bağlı
merd-i d.+Ø Mn. 708 → merd
[=1]

din- denmek, söylenmek, tanımlanmak
d.-di Mn. 361, Mn. 435, Mn. 435, Mn. 637, Nn. 189, D. 79/8, D. 79/8, D. 136/2, D. 140/2
d.-e Mn. 432, Mn. 432, Kn. 98
d.-en Şn. 213
d.-miş Mn. 981
d.-üpdür Mn. 148, Nn. 934
d.-ür Mn. 265, Mn. 835, Mn. 910, Mn. 910, Şn. 15, Şn. 20, Nn. 369, Nn. 526, Nn. 941, Kn. 72, D. 204/1, D. 204/2, D. 204/4
d.-se Mn. 150, Mn. 207, Mn. 325, Mn. 436, Mn. 702, Şn. 116, D. 1/3, D. 1/9
[=37]

dinil- sözü edilmek, denilmek, adlandırılmak
d.-di D. 139/4
d.-en Şn. 287, Şn. 522, Km. 74
d.-mesün Mn. 809
d.-miş Mn. 212, Mn. 215, Mn. 218, Şn. 1
d.-mişdür Mn. 204
d.-se Mn. 334, Mn. 436
d.-üp Mn. 665
d.-üpdür Şn. 99
[=14]

diñle-
1. işitmek, kulak vermek
d.-Ø Mn. 397, Mn. 698, Mn. 912, Şn. 20, Şn. 124, Şn. 291, Şn. 317, Şn. 412, Nn. 1, Nn. 17, Nn. 106, Nn. 115, Nn. 115, Nn. 253, Nn. 272, Nn. 469, D. 8/1[1], D. 8/7[2], D. 11/4[1], D. 56/3
d.-r-iseñ Nn. 115 → i-
d.-di Nn. 301, Nn. 571
d.-diler Nn. 385
d.-gil Mn. 985, Nn. 5, Nn. 183
d.-mege D. 4/14, D. 41/1
d.-mez Mm. 65
d.-ñ Nn. 169
d.-ñüz Nn. 171, Nn. 171, Nn. 221, Nn. 392, Nn. 457
d.-r Nn. 36, Nn. 434
d.-rem Nn.10
d.-rse Nn. 413
d.-ye Nn. 936
d.-yelüm D. 74/2
d.-yem Şn. 472
d.-yen Nn. 377, Nn. 379
d.-yene Mn. 1173, Şn. 520
d.-yüben Şn. 520
d.-yüp Mm. 65, Nn. 5, Nn. 434, Nn. 564, Nn. 936
2. *(yf.)* ḫūb dinle-: dikkatle dinlemek
ḫūb d.-Ø Nn. 629 → ḫūb
[=54]

diñlen₁- duyulmak, işitilmek
d.-mesem Nn. 451
d.-ür Nn. 379
d.-ürem Nn. 451
[=3]

diñlen₂- istirahat etmek
d.-mesem Nn. 451
d.-mezem Nn. 451
d.-ür Nn. 379
[=3]

dir-
1. yırtmak
d.-di Şn. 90

2. toplamak, dermek
d.-dügüñ Şn. 59
d.-emedüm Mn. 965
d.-medi Nn. 634
d.-ür Şn. 107
3. bir araya dir-: bir araya getirmek, toplamak
d.-di bir araya D. 110/2 → bir, ara

[=6]

dirahşende *Far. (s.)* ışıklı, nurlu, parlayan
d.+Ø D. 61/5
[=1]

dirāset *Ar. (i.)* tahsil
d.+Ø Mn. 420
[=1]

direm *Far. (i.)* dirhem, gümüş para
d.+Ø Mn. 114, Nn. 781
[=2]

diri *(s.)* yaşayan, canlı
d.+Ø Mn. 477, D. 198/4
d.+Ø iken D. 198/3 → i-
[=3]

dirīġ *Far. (i.)* vermemek, birinden bir şeyi esirgemek
d.+Ø itme Mn. 450, D. 77/1 → it-
[=2]

diril-
1. canlanmak, diri hâle gelmek
d.-Ø Mn. 997
d.-dügüñdür Mn. 832
d.-e Mn. 125, Mn. 995, D. 185/4
d.-me Mn. 997
d.-mededür Mn. 997
d.-meye Mn. 976
d.-meyen D. 198/1
d.-üp Mn. 787
d.-ür D. 97/5
d.-ürdi Mn. 923
2. *(yf.)* bitcügüzi dirilme-: sıkıntı içinde yaşamak
bitcügüzi … d.-meyenüm Şn. 166 → bitcük

[=13]

dirilt-/-d- canlandırmak
d.-üp Mn. 50
[=1]

dirlik/-g *(i.)* hayat, yaşayış
d.+i Şn. 114
[=1]

dişār *Far. (z.)* çok, bol
eyle … d.+Ø Km. 32 → eyle-
[=1]

diş *(i.)* insan ve hayvanlarda çiğnemeye yarayan organ
biler d.+ini D. 52/4 → bile-
d.+Ø urup Mn. 966 → ur-
d.+in biler D. 24/5 → bile-
geçmez d.+i D. 12/3[3] → geç-
d.+le Şn. 334
d.+lerüñ D. 119/1, D. 119/2, D. 119/3, D. 119/4
d.+üñ D. 80/5
[=10]

ditre- titremek
d.-di Nn. 235
[=1]

ditreş- titreşmek
d.-ür Nn. 773, Nn. 773
[=2]

dīv *Far. (i.)* dev, cin, ifrit
d.+Ø Şn. 76, Şn. 140, D. 48/5
d.+ümi Şn. 266
[=4]

dīvāne *Far. (s.)* düşkün, deli, kaçık

d.+Ø Şn. 375, Nn. 588, Nn. 679, D. 23/8
ʿāşıḳ-ı d.+Ø Şn. 123, D. 50/4 → ʿāşıḳ
d.+Ø ḳılduñ D. 83/1 → ḳıl-
d.+Ø olasım gelür D. 53/2 → ol-, gel-
d.+ce Şn. 514
d.+dür Nn. 349
d.+ler Nn. 763, Nn. 766
d.+si Mn. 469
d.+sidür D. 31/5
d.+Ø-sün Mn. 778
[=15]

dīvānelik *Far.+T. (i.)* delilik, çılgınlık
d.+dür Mn. 227
[=1]

dīvāne-vār *Far. (s.)* deli gibi, çılgınca
d.+Ø Nn. 676
[=1]

dīvāne-veş *Far. (s.)* deli gibi, çılgınca
d.+Ø Nn. 728
[=1]

dīvār *Far. (i.)* duvar
başumı d.+a ḳaḳdı Mn. 951 → baş, ḳaḳ-
[=1]

diyār *Ar. (i.)* memleket, il
d.-ı kibriyāyı Mn. 55 → kibriyā
d.-ı yārdan D. 66/2 → yār
d.-ı yāre Mn. 839 → yār
gül-zār-ı d.+uñdan D. 1/13 → gül-zār
d.+uñ Mn. 1120
[=5]

diye *(z.)* diye, sebebiyle → diyü
d.+Ø Mn. 308
[=1]

diyici *(s.)* diyen, söyleyen
d.+Ø D. 11/1[14]
[=1]

diyü *(z.)* diye, sebebiyle → diye
d.+Ø Mn. 705, Mn. 1147, Şn. 61, Şn. 84, Şn. 182, Şn. 218, Şn. 301, Şn. 305, Şn. 311, Şn. 420, Nn. 210, Nn. 225, Nn. 225, Nn. 315, Nn. 561, D. 8/2[5], D. 24/3, D. 37/2, D. 51/7, D. 90/5, D. 95/4, D. 95/6, D. 228
[=23]

diz *(i.)* uyluk ve baldır kemiklerini birleştiren eklem yeri
başını d.+ine māyil eyleyüp Nn. 655 → baş, māyil, eyle-
d.+Ø çöküben D. 11/3[5] → çök-
d.+Ø çöküp D. 24/2 → çök-
dögüben d.+ini Şn. 336 → dög-
ḳo başuñı d.+üñe Mn. 1155 → ḳo-, baş
ḳoyandan … başuñ d.+üñe Mn. 1158 → ḳoy-, baş
[=6]

diz- dizmek, sıralamak
d.-Ø Mn. 128
d.-üp Mn. 856, Mn. 857, Mn. 858
[=4]

doġ- → ṭoġ-
(yf.) başa saʿādet güneşi doġ-: büyük bir şans veya kısmet açıklığına uğramak
d.-dı saʿādet güneşi başuma Şn. 272 → saʿādet, güneş, baş
[=1]

doḳun- temas etmek, değmek → ṭoḳun-, ṭoḫun-
d.-maz Mn. 346
[=1]

dol- dolu hâle gelmek → ṭol-
d.-dı D. 79/9

d.-sun Mn. 273
d.-ur Nn. 715
[=3]

dolaş *(s.)*
ṣarmaş dolaş: birbirine sarılmak
ṣarmaş d.-Ø D. 44/6 → ṣarmaş
ṣarmaşı d.-ı D. 74/5 → ṣarmaş
ṣarmaş u d.-Ø D. 5/15 → ṣarmaş, u
[=3]

dolaş- → ṭolaş-
1. engel olmak, karışmak
d.-up Mn. 837
2. ilişmek, sataşmak
d.-uban Şn. 276
d.-up D. 207/2
3. birbirine karışmak
d.-duġı D. 84/1
d.-uban D. 45/4
d.-up D. 13/2[2]
[=6]

domalt-/-d- yumrulaştırmak
d.-up Mn. 1148
[=1]

don *(i.)* elbise → ṭon
d.+ı Nn. 939
d.+ın Nn. 1000, Nn. 1054
[=3]

dost *Far. (i.)* sevilen kimse, arkadaş
d.+Ø Mn. 531, Mn. 539, Nn. 988, D. 12/2[2], D. 37/4, D. 66/2, D. 72/5
d.+Ø idindüm Şn. 479 → idin-
d.+Ø olan Şn. 480 → ol-
d.+uñ olsun D. 53/4 → ol-
d.+ı Mm. 46, Nn. 850, D. 64/8, D. 172/2
d.+ını Şn. 480
d.+ıyuz D. 9/6[3]
d.+umı Şn. 179
d.+uñ Şn. 255, Nn. 224, Kn. 62, Kn. 64, Kn. 76, Kn. 76
[=23]

dost-ḫū *Far. (s.)* dostane, dost huylu
d.+Ø ol Mn. 467 → ol-
[=1]

dost-kām *Far. (s.)* meramı dostun meramına uygun olan
d.+ı D. 99/4
[=1]

dostlıḳ/-ġ *Far.+T. (i.)* dostluk, ahbaplık
d.+uñ Şn. 473
[=1]

doy- kanmak, tatmin olmak → ṭoy-
d.-duġ D. 84/4
d.-madı D. 63/1
[=2]

doyınca *(z.)* doyasıya kadar → doyunca
d.+Ø Şn. 30, D. 100/1
[=2]

doyunca *(z.)* → doyınca
d.+Ø Mn. 503, Mn. 536
[=2]

dög-
1. dövmek
d.-dügüñ Şn. 463, Şn. 466
d.-eler Mn. 746
d.-enüñ D. 12/1[3]
d.-er Mn. 168, D. 36/3
d.-erseñ D. 243
d.-eyüm Şn. 42
d.-meden Şn. 489
d.-medi Şn. 300
d.-megil Şn. 462
d.-meye Şn. 276, Şn. 524
d.-meyem Şn. 203
d.-meyen Şn. 169
d.-mişüz Şn. 445
d.-se Mn. 695, Mn. 749
d.-señ Mn. 703

2. ezmek, ufalamak
d.-mekden D. 45/6
d.-üp Mn. 731
3. vurmak
d.-me Şn. 461
4. *(yf.)* başına gözüne döv-: çokça dövünmek, çok pişman olmak
başına gözine d.-üp Şn. 87 → baş, göz
5. *(yf.)* dizini döv-: büyük bir pişmanlık duymak
d.-üben dizini Şn. 336 → diz
[=24]

dögmeç *(i.)* yağda kızartılmış bir tür ekmek doğraması
d.+Ø Mn. 474
[=1]

dögme-vār *T.+Far.* *(s.)* dövülerek kabuğu çıkartılan buğday gibi
d.+Ø Şn. 461
[=1]

dögül- dövülmek
d.-dügine D. 29/2
d.-en D. 29/2
d.-meye Şn. 461
[=3]

dögün *(i.)* dağlama sonucu oluşan yara
urma d.+Ø D. 159/4 → ur-
urmaz d.+Ø D. 161/2 → ur-
[=2]

dök- → tök-
1. saçmak
d.-di Mn. 512
d.-er Mn. 158
d.-erseñ Mn. 159
d.-üp Mn. 512
2. akıtmak
d.-Ø Mn. 138
d.-di Mn. 513
d.-er D. 66/3
d.-üp Mn. 505, D. 92/4
3. *(yf.)* gözinden bārān dök-: çokça ağlamak
gözinden bārānı … d.-Ø Mn. 92 → göz, bārān
4. *(yf.)* gözinden seyl dök-: sel gibi çokça ağlamak
gözinden d.-di seyli Mn. 961 → göz, seyl
5. *(yf.)* gözinden yağış dök-: yağmurun yağması gibi gözünden yaş dökmek, çokça ağlamak
d.-di … gözinden yağış Şn. 88 → göz, yağış
6. *(yf.)* ḳan dök-: birinin canına kastetmek
d.-e ḳanumı D. 63/3 → ḳan
[=13]

dön-
1. bir durumdan başka bir duruma geçmek
d.-üp ṭururdı Mn. 943 → ṭur-
d.-e Mn. 104, Mn. 849, Şn. 367
d.-er Şn. 358
d.-esün Mn. 105
d.-mişdür Nn. 843
d.-sün D. 78/1, D. 78/1, D.78/2, D. 78/3
d.-üp D. 82/7
2. dolanmak, devretmek
d.-e Nn. 733
d.-er Mn. 175, Şn. 409
d.-erdük Nn. 225
d.-erdüñ Nn. 619
d.-erler D. 92/5
d.-sün D. 78/4
d.-üp Nn. 695, D. 10/1[13], D. 11/1[5]
3. yönelmek
d.-e Mn. 330
4. geri gelmek

d.-sün D. 78/5
d.-üp Mn. 564
5. başını çevirip bakmak
d.-üp Şn. 210
6. benzemek
d.-di D. 216/3
d.-mişem Şn. 315
7. *(yf.)* mūya dön-: acı ve kederden ipince kalmak, kıl gibi olmak
mūya d.-düm Nn. 21 → mūy
[=29]

dönder- döndürmek, çevirmek
d.-Ø Mn. 20, Mn. 402
d.-sün Mn. 847
d.-üp Mn. 20, Nn. 223
d.-ür Mn. 58
[=6]

döndür-
1. başka biçime sokmak, değiştirmek
d.-Ø Mn. 873
d.-en Şn. 261
d.-üp Nn. 4
2. yönünü çevirmek
d.-Ø Şn. 307
d.-e Şn. 460
d.-en Şn. 305
d.-esün Şn. 364
3. *(yf.)* yola döndür-: bir kişiyi tekrar doğru yola sokmak
yola d.-esün Şn. 155 → yol
[=8]

dönül- dönülmek
d.-mez D. 70/6
[=1]

dörd *(s.)* dört sayısı → dört
d.+Ø Şn. 94
[=1]

dördinci *(s.)* dördüncü sırada olan
d.+Ø Mn. 693, Mm. 84
d.+den Mm. 83
[=3]

dört *(s.)* dört sayısı → dörd
d.+Ø Şn. 269
[=1]

döşek *(i.)* yatak
d.+dür Mn. 692
[=1]

döşür-
(yf.) uṣṣu döşür-: akılsızca davranışlardan kendini kurtarmak
d.-Ø uṣṣuñ D. 82/3 → uṣ
[=1]

duʿā *Ar. (i.)* Allah'dan niyaz etmek, istemek
d.+Ø Şn. 517, D. 17/7
d.+Ø eyler iken Mn. 651 → eyle-, i-
d.-yı ʿāşıḳ D. 19/6 → ʿāşıḳ
d.-yı ḫayrla Mn. 40 → ḫayr
eyle d.+yı D. 41/6 → eyle-
ideler d.+yı Mn. 1066 → it-
iderdi … d.+yı D. 12/1[6] → it-
idüp … d.+Ø Şn. 516, D. 168/2 → it-
idüp … d.+lar Mn. 581 → it-
idüp d.+yı Mn. 1173 → it-
d.+sı D. 89/6
d.+sın Mn. 96, Şn. 365
d.+sına Mn. 1078
d.+ya Mn. 246, Mn. 650
d.+yla Şn. 518
[=19]

dūçār *Far. (s.)* kötü bir duruma uğramış
düşer d.+Ø D. 205/1 → düş-
düşer … d.+Ø Mn. 812 → düş-
[=2]

dūd *Far. (i.)* duman
d.-ı siyāhum D. 27/6 → siyāh

d.+ı Nn. 426
d.+um Nn. 9
[=3]

dūd-engīz *Far. (s.)* duman kaplı
āh-ı d.+Ø D. 62/4 → āh
[=1]

dudaḳ/-ġ *(i.)* dudak → ṭuṭaġ
d.+Ø Nn. 641
d.+uñdan D. 97/4
[=2]

dūġ *Far. (i.)* ayran
d.+Ø Mn. 938, Şn. 38
d.+ı Mn. 931, Mn. 986
d.+umla Şn. 230
[=5]

duḫter-i tāk *Far. (i.)* üzümün kızı, şarap
d.+i D. 40/3
[=1]

dūn *Ar. (s.)* alçak, soysuz, aşağı
d.+Ø Mn. 77, Nn. 474
dehr-i d.+uñ D. 166/1 →dehr
d.+Ø-uz D. 9/6[5]
[=4]

dur- → ṭur-
1. hareketsiz bir yerde bulunmak
d.-ana Mn. 163, Mn. 1124
d.-anlar Nn. 390
d.-anlara Nn. 387
d.-anuñ Mn. 160
d.-updur Mn. 175, Mn. 177
d.-ur Mn. 166
2. hareketsiz olmak
d.-Ø Nn. 175
d.-mışam D. 54/2
d.-uban D. 85/4
d.-up Şn. 90, Nn. 989
d.-ur Şn. 337
3. bulunmak, mevcut olmak
d.-Ø D. 186/2
d.-urken Nn. 32
d.-up D. 67/3
4. bağlanmak, kendini vermek
d.-Ø Mn. 831, Nn. 178
5. *(yf.)* ayaġ üsti dur-: ayakta durmak, ayakta dikilmek
ayaġ üstine d.-sa Nn. 989 → ayaġ, üst
6. *(yf.)* dek dur-: uslu, sessiz sakin durmak
dek d.-Ø Nn. 509, Nn. 938 → dek
7. *(cf.)* olmak, i-
acı d.-ur Şn. 449 → acı
ʿaks-i zülf ü ruḫı d.-ur D. 11/5[13] → ʿaks, zülf, ü, ruḫ
ʿaks-i zülf ü ruḫuñ d.-ur D. 34/7 → ʿaks, zülf, ü, ruḫ
aʿlā d.-ur Şn. 118 → aʿlā
andan d.-ur D. 49/2 → a+ñ
añduġuñdan mı d.-ur D. 66/1 → añ-
ʿaşḳuñ d.-ur D. 31/3 → ʿaşḳ
ʿayn-ı maʿnā d.-ur D. 11/4[2] → ʿayn, maʿnā
bes d.-ur Şn. 287 → bes
bol d.-ur Şn. 74
bu d.-ur Kn. 89 → bu
cāmı d.-ur Şn. 411 → cām
dil-āzār d.-ur D. 4/6 → dil-āzār
dil d.-ur D. 108/3 → dil
düzd-i müşʿabid d.-ur Şn. 131 → düzd, müşʿabid
evlā d.-ur Şn. 118 → evlā
ferbihler d.-ur D. 196/2 → ferbih
gelmiş d.-ur Nn. 714 → gel-
ḥabeş-zāde d.-ur D. 33/6 → ḥabeş-zāde
ḫālıḳ d.-ur Şn. 67 → ḫālıḳ
d.-ur bāde-fürūş D. 4/3 → bāde-fürūş
ḳalb-i muʿarbid d.-ur Şn. 131 → ḳalb, muʿarbid

kim d.-ur Şn. 59, Nn. 785 → kim
küfr d.-ur Şn. 62 → küfr
laʿl-i yāḳūtı d.-ur D. 4/3 → laʿl, yāḳūt
lāyıḳ d.-ur Şn. 67 → lāyıḳ
luṭfuñ d.-ur Mn. 568 → luṭf
ney d.-ur Nn. 371 → ney
nişe d.-ur D. 8/4[7] → nişe
nuḳl d.-ur Şn. 411 → nuḳl
nüh d.-ur Nn. 581 → nüh
ol d.-ur Mn. 117, Şn. 74, Nn. 233, Nn. 462, D. 185/2 → ol
on d.-ur D. 220/2 → on
raḥmet-i raḥmān d.-ur Mn. 1069 → raḥmet, raḥmān
şīrīn d.-ur D. 71/4 → şīrīn
ṭatlu d.-ur Şn. 449 → ṭatlu
var d.-ur Mn. 16, Mn. 667, D. 211/2 → var
yāduñ d.-ur D. 55/1 → yād
yanmaḳ d.-ur D. 19/7 → yan-
yeg d.-ur Nn. 186 → yeg
yig d.-ur Şn. 130 → yig
yoḳ d.-ur Kn. 22 → yoḳ
yoḳ d.-ur D. 93/7, D. 202/1 → yoḳ
yoḳlıḳ d.-ur D. 93/7 → yoḳlıḳ

8. *(tf.)* esas fiildeki iş, oluş ve hareketin devamlı olduğunu bildirir, süreklilik
açup d.-uram Nn. 34 → aç-
aña d.-ur D. 49/2 → añ-
dir d.-ur Nn. 685 → di-
diyüp d.-anuz D. 11/4[3] → di-

[=78]

dūr *Far. (s.)* uzak
d.+Ø D. 34/4
d.+Ø olmayam Nn. 967 → ol-
d.+Ø olur Şn. 63 → ol-
düşdi d.+Ø Nn. 433 → düş-
görme d.+Ø Nn. 175 → gör-
itme d.+Ø Nn. 118, Nn. 129 → it-

[=7]

duraġ *(i.)* yerleşilen yer, yurt
d.+Ø D. 41/2

[=1]

durmadın *(z.)* sürekli olarak, aralıksız → ṭurmadın
d.+Ø D. 13/3[2], D. 72/1

[=2]

duş *(i.)* tesadüf
d.+Ø olduġı Mn. 815 → ol-
d.+Ø olup Mn. 589, Mn. 1008, Mn. 1138 → ol-
oldı … d.+Ø D. 4/1 → ol-
olmış … d.+Ø Mn. 813 → ol-

[=6]

dūş *Far. (i.)*
1. omuz
d.+Ø Mn. 654
2. hayal, rüya
d.+Ø Mn. 815
idi d.+Ø Mn. 788 → i-
3. dün, gece
d.+Ø D. 4/1

[=4]

dūş-be-dūş *Far. (s.)* omuz omuza
d.+Ø D. 4/2

[=1]

dut- → ṭut-
1. *(yf.)* dehenini dut-: ileri geri konuşmamak, dikkatli konuşmak veya hiç konuşmamak
d.-am dutam dehenüm D. 67/2 → dehen
dutam d.-am dehenüm D. 67/2 → dehen
2. *(yf.)* dem dut-: bir çalgıya başka bir çalgı veya sesle eşlik etmek
dem d.-ar Nn. 108 → dem

3. *(yf.)* dest dut-: daralan bir kimseye yardımda bulunmak
destüm d.-a Nn. 1065 → dest
4. *(yf.)* maḳām dut-: bir mekanda belirli bir yerde devamlı bulunarak o yerin sahibi gibi olmak
d.-am … maḳāmı D. 99/5 → maḳām
[=5]

duta *(i.)* rehin
itdi d.+Ø Nn. 1065 → it-
[=1]

dutuş- birbirinin ellerini tutmak
d.-Ø D. 5/15
[=1]

duy- → ṭuy-
1. bilgi edinmek, haber almak
d.-an Mn. 793
d.-sun Mn. 999
d.-up Mn. 624
2. sezmek, hissetmek
d.-Ø Nn. 156
d.-amaz Nn. 370
d.-an Nn. 158
d.-mış Mn. 1080
d.-saduñ D. 75/1
d.-up Nn. 730
3. işitmek
d.-Ø Nn. 157, Nn. 159, Kn. 65, Kn. 83
d.-maġ olmaz Nn. 754 → ol-
d.-a Mn. 1099
d.-duġından Mn. 1099
d.-up Mn. 1122
[=17]

duyıl- → duyul-
1. bilinmek, öğrenilmek
d.-ur D. 27/1, D. 27/2, D. 27/4, D. 27/5
2. herkesçe bilinmek, ünlü olmak
d.-ur D. 27/1, D. 27/6, D. 27/7
3. işitilmek
d.-ur D. 27/3
[=8]

duyul- bilinmek, öğrenilmek → duyıl-
d.-sun Mn. 949
[=1]

duyur- duyulmasını sağlamak
d.-maz idüm D. 27/6 → i-
[=1]

duzaġ *(i.)* tuzak
d.+Ø D. 41/4
[=1]

dü *Far. (s.)* iki sayısı
d.+Ø Mn. 811, Mn. 812, Mm. 8, Nn. 330, Nn. 579, Nn. 580, Nn. 581, D. 4/4, D. 67/5, D. 205/2
emīn-i d.+Ø cihān Nn. 790 → emīn, cihān
ḥabīb-i her d.+Ø ʿālem Mn. 542 → ḥabīb, her, ʿālem
pertev-i her d.+Ø cihān Nn. 333 → pertev, her, cihān
sermāye-yi her d.+Ø cihān Nn. 152 → sermāye, her, cihān
seyyid-i d.+Ø ʿālem D. 79/1 → seyyid, ʿālem
d.+yi Mn. 812
[=16]

dü-bīn *Far. (s.)* iki gören, şaşı
d.+i Mn. 811
[=1]

dü-çār *Far. (s.)* sekiz sayısı
d.+Ø Mn. 812, D. 205/2
[=2]

düdücek *(i.)* kaval benzeri küçük ve üflemeli bir çalgı
d.+üm Şn. 44, Şn. 47, Şn. 241
[=3]

düdük *(i.)* ney
d.+i D. 12/2[13]
[=1]

dügme *(i.)* düğme, kopça → tügme
d.+dür D. 80/4
[=1]

dügün *(i.)* düğüm, yumru
d.+Ø D. 161/4
[=1]

dühül *Ar. (i.)* davul
d.+Ø Nn. 196
[=1]

dükān *Far. (i.)* dükkan → dükkān
açup … d.+ı Mn. 568 → aç-
d.+dur Mm. 43
d.+uña Mn. 672
[=3]

dükāndār *Far. (i.)* esnaf, tüccar
d.-ı şerīʿat Mn. 1104 → şerīʿat
[=1]

dükeli
1. *(s.)* hepsi, tamaı, bütün
d.+Ø Mn. 249, Mn. 330, Mn. 386, Mn. 516, Nn. 622
2. *(zm.)* hepsi, herkes
d.+Ø Mn. 518
[=6]

düken- bitmek, tükenmek → tüken-
d.-mez Mn. 908, Nn. 810
d.-üp D. 81/6
[=3]

dükkān *Far. (i.)* dükkan, mağaza → dükān
d.+Ø açar D. 25/6 → aç-
d.-ı baḳḳāl Mn. 428 → baḳḳāl
d.+da Mn. 235
d.+ı Mn. 354
d.+ına Mn. 939
[=5]

dülbend *Far. (i.)* tülbent, başa bağlanan bir tür bez
d.+üñi Şn. 450
[=1]

düm *Far. (i.)* kuyruk
d.+dür Mn. 817
[=1]

dün
1. *(i.)* gece
d.+Ø Mn. 434, Mn. 436, Nn. 538, Nn. 651, Nn. 965, Nn. 997, Nn. 1002, D. 10/1[11], D. 161/1
d.+dür Mn. 553
d.+üm Mn. 6
2. *(s.)* bir önceki güne ait
d.+Ø D. 4/1, D. 72/5
[=13]

dunbe *Far. (i.)* pişirilmiş kuyruk yağı
d.+Ø Mn. 470, Mn. 960, Mn. 963
[=3]

dünyā *Ar. (i.)* → dünye
1. manevi hayat dışında kalan yaşayış
buġż-ı d.-yı denīdür Mn. 213 → buġż, denī
d.-yı denīnüñ D. 93/6 → denī
ġam-ı d.+Ø D. 11/4[8] → ġam
ḥubb-ı d.+Ø Mn. 411, D. 208/1 → ḥubb
d.+nuñ D. 3/17
d.+yı D. 46/6, D. 164/1
2. üzerinde yaşadığımız gezegen
d.+Ø Nn. 380
[=9]

dünye *Ar. (i.)* → dünyā
1. üzerinde yaşadığımız gezegen
d.+Ø Mn. 145
d.+den … gidevüz Mn. 381 → git-
d.+de D. 168/3, D. 175/1

d.+den Nn. 105
2. manevi hayat dışında kalan yaşayış
d.+Ø D. 41/4, D. 41/4
d.+nüñ Nn. 18
3. kendi içinde bir bütün oluşturduğu tespit veya tahmin edilen varlıklar veya soyut kavramlar topluluğu
d.+de D. 102/3

[=9]

düpdüz *(z.)* baştan başa, tamamıyla
d.+Ø Mn. 873, Mn. 873, Nn. 985

[=3]

dür *Ar. (i.)* inci → dürr
d.+Ø D. 38/3

[=1]

dürc *Ar. (i.)*
1. mücevher kutusu
d.-i güher D. 122/2 → güher
d.-i yāḳūtı D. 16/4 → yāḳūt
d.+dür Nn. 205
2. hokka gibi küçük ağız
d.-i dehānuñda Nn. 205 → dehān

[=4]

dürd *Far. (i.)* tortu, çökelti
d.+Ø D. 174/2
d.-i derdi Nn. 178 → derd

[=2]

dürdāne *Ar.+Far. (i.)* inci tanesi
d.+sini Mn. 511

[=1]

dürdī-keş *Far. (s.)* tortu çeken, ayyaş
d.+Ø D. 5/13
d.-i meyḫāne-yi ʿaşḳ D. 99/3 → meyḫāne, ʿaşḳ

[=2]

dürer *Ar. (i.)* büyük inci taneleri
d.+Ø Nn. 205
d.+dür D. 119/2

[=2]

düriş- çalışmak, çabalamak → dürüş-
d.-Ø Mn. 449, Mn. 458, Mn. 534, Mn. 537, Mn. 808, Mn. 1047, Mn. 1150
d.-mem Mn. 887

[=8]

dürlü *(s.)* türlü, çeşitli
d.+Ø Mn. 158, Mn. 162, Mn. 300, Mn. 302, Mn. 316, Mn. 480, Mn. 650, Mn. 822, Mn. 823, Mn. 823, Mn. 884, Mn. 930, Mn. 1011, Mn. 1012, Mm. 5, Nn. 66, Nn. 93, Nn. 98, Nn. 37, Nn. 257, Nn. 281, Nn. 318, Nn. 346, Nn. 347, Nn. 426, Nn. 447, Nn. 742, Nn. 1056, Nn. 1060, Kn. 41, Kn. 69, D. 2/4, D. 43/3, D. 74/4, D. 212/3, D. 214/2

[=36]

dürlü dürlü *(s.)* çeşit çeşit, değişik özellikleri olan nesneleri ve durumları bir arada bulunduran
d.+Ø Mn. 822, Mn. 955, Mn. 1032, Nn. 39, D. $11/3^2$, D. 28/6

[=6]

dürr *Ar. (i.)* inci → dür
d.+Ø D. $8/6^2$
d.-ile Mn. 823 → ile
d.-i nāblar D. 28/6 → nāb
d.-i raḫşān D. 107/1 → raḫşān
d.-i şeh-vār Mn. 1169 → şeh-vār
d.-i tābını D. 94/4 → tāb
d.-i yetīmi Nn. 982 → yetīm
d.+den D. 119/3
d. mi D. 42/1

[=8]

dürrāc *Ar. (i.)* keklik cinsinden bir av hayvanı, turaç
d.-ı pākīze-güher Nn. 205 → pākīze-güher

[=1]

dürrī *Ar. (s.)* inci gibi parlayan
d.-yi raḫşende D. 4/4 → raḫşende
kevkeb-i d.-yi hüdā D. 15/3 → kevkeb, hüdā
kevkeb-i d.-yi raḫşān D. 129/2 → kevkeb, raḫşān
[=3]

dürr-pāş *Ar.+Far. (s.)* inci saçan
d.+Ø Mm. 61, D. 5/2
d.+uñ D. 38/3
[=3]

dürūġ *Far. (i.)* yalan
d.+Ø Şn. 38
urup lāf-ı d.+ı Mn. 931 → ur-, lāf
d.+ı Mn. 987
d.+uñ Mn. 951
[=4]

dürūg-ı bī-fürūġ *Far. (i.)* bayağı yalan
d.+ı Mn. 986
d.+uñ Mn. 952
[=2]

dürüst *Far. (s.)* doğru, yanlışsız
d.+Ø Mn. 244
[=1]

dürüş- çalışmak, çabalamak → düriş-
d.-Ø Mn. 292
d.-mek Mn. 439
d.-üben Mn. 407
d.-üp Mn. 269, Şn. 492
[=5]

dürüşt *Far. (s.)* kaba, kalın, sert
d.+Ø Mn. 872, Şn. 280, Nn. 883
[=3]

düş-
1. atlamak, girmek
d.-Ø Mn. 815
d.-di Mn. 1008, Mn. 1142, D. 73/7, D. 87/4
d.-er Mn. 99
d.-üp Mn. 874, Mn. 1030, Nn. 400, Kn. 24, D. 31/1, D. 37/4, D. 86/7, D. 206/3
2. yukarıdan aşağı doğru hızla inmek
d.-er Mn. 452
d.-meye D. 156/2
3. kendini yere atmak
d.-di Şn. 341
d.-üp Mn. 671, Mn. 1110, Şn. 186
4. uğramak, isabet etmek
d.-di … benge Mn. 1011 → beng
d.-di Mn. 1054, D. 83/1
d.-düm Mn. 908
d.-düñ Nn. 191
d.-elden Nn. 515
d.-eler D. 4/12
d.-eli D. 51/1
d.-en Nn. 928
d.-er Nn. 13, Kn. 90, D. 28/1
d.-esidür Mn. 1071
d.-üben Mn. 813, D. 4/12
5. bir işi yapmaya başlamak
d.-di Mn. 903, Şn. 49
d.-er Şn. 330, Şn. 331
d.-üp Mn. 1054
6. yakışık almak
d.-er mi Şn. 370
7. bırakılmak, ayrılmak
d.-meyüp Nn. 373
8. akmak
d.-di D. 46/7
9. *(yf.)* ardına düş-: peşinden gitmek, takip etmek
ardına d.-er Şn. 505 → ard
d.-di ardına Şn. 293 → ard
d.-düñ ardına Mn. 482 → ard
d.-üben ardına Mn. 734 → ard
10. *(yf.)* ʿaşḳ odına düş-: aşk derdine sahip olmak, çok aşık olmak

d.-di ʿaşḳ odı Nn. 260 → ʿaşḳ, od
d.-üben ʿaşḳ odına Mn. 192 → ʿaşḳ, od

11. *(yf.)* ayaġa düş-: aciz kalmak
ayaġa d.-ene Şn. 343 → ayaḳ

12. *(yf.)* ayrı düş-: ayrılmak
ayru d.-di Nn. 374 → ayru
ayru d.-mek Mn. 535 → ayru

13. *(yf.)* beyābāna düş-: çöllere düşmek, dert ve kederle ne yapacağını bilmeden dolaşmak
d.-di beyābāna Şn. 89 → beyābān

14. *(yf.)* cüdā düş-: ayrı kalmak
d.-di … cüdā Nn. 419 → cüdā
d.-ende … cüdā Nn. 190 → cüdā

15. *(yf.)* dilinden düşürme-: sık sık anmak
d.-mez dilinden Nn. 418 → dil

16. *(yf.)* dūçār düş-: kötü bir duruma uğramak, mahvolmak
d.-er dūçār D. 205/1 → dūçār
d.-er … dūçār Mn. 812 → dūçār

17. *(yf.)* dūr düş-: ayrı kalmak
d.-di dūr Nn. 433 → dūr

18. *(yf.)* elden düşürme-: sürekli elinde bulundurmak
d.-mesün elden Nn. 307 → el
d.-meye … elinden Nn. 918 → el

19. *(yf.)* eline düş-: yakalanmak, tutulmak
eline d.-se Mn. 819 → el

20. *(yf.)* endāmına lerze düş-: vücudun kötü bir olay karşısında istemsiz bir biçimde titremesi
d.-üp endāmına lerze Mn. 657 → endām, lerze

21. *(yf.)* endīşe vü teşvīşe düş-: endişe ve karışıklığa uğramak
d.-üp endīşe vü teşvīşe Mn. 818 → endīşe, vü, teşvīş

22. *(yf.)* eyvāya düş-: feryat figan etmek, üzüntü ve kederle ah etmek
d.-esün … eyvāya D. 13/2[4] → eyvāy

23. *(yf.)* göñle ḳorḫu düş-: ürpermek, çok korkmak
d.-erdi … göñline ḳorḫu Mn. 941 → göñül, ḳorḫu

24. *(yf.)* göñlü düş-: birine sevdalanmak
göñlüm … d.-di D. 87/1 → göñül

25. *(yf.)* ḥarāma düş-: İslam inancına göre uygun olmayan iş işlemek
d.-me ḥarāma D. 41/5 → ḥarām

26. *(yf.)* ḥayrete düş-: çok şaşırmak
d.-üben ḥayrete Şn. 481 → ḥayret

27. *(yf.)* işi düş-: olay olmak, yalnızca bir şeyle uğraşmak, işi gücü o olmak
d.-di … işüm Mn. 911 → iş
d.-di işüñ Mn. 836 → iş

28. *(yf.)* ḳīl u ḳāle düş-: çokça dedikodu yapmak, malayani işlerle uğraşmak
d.-er … ḳīl ü ḳāle Mn. 102, Nn. 1023 → ḳīl ü ḳāl
d.-esidür … ḳāl u ḳīle Mn. 109 → ḳīl ü ḳāl

29. *(yf.)* odı düş-: belli bir derde sahip olmak
d.-e … odı Mn. 1144 → od
d.-üp … odı Mn. 804 → od

30. *(yf.)* öñe düş-: örnek olmak, bir işin yapılmasında kılavuzluk etmek
d.-übeni öñüme Şn. 401 → öñ
d.-eler öñe Şn. 508 → öñ
d.-esün öñüne Şn. 510 → öñ

31. *(yf.)* ṣaḥrāya düş-: derdinden deli divane olup kendini çöllere atmak
d.-üp ṣaḥrāsına D. 96/3 → ṣaḥrā

32. *(yf.)* sevdāya düş-: derin bir sevgi beslemek, sevda derdine sahip olmak
d.-düñ … sevdāya D. 13/2[2] → sevdā

33. *(yf.)* şurba düş-: Hak aşığı olmak, aşk şarabına gark olmak
d.-e şurba Mn. 333 → şurb
34. *(yf.)* şūrişe düş-: karışıklık ve karmaşa içinde kalmak
şūrişe d.-er Nn. 439 → şūriş
35. *(yf.)* ṭaġa düş-: büyük bir acı veya üzüntü yüzünden kır bayır yalnız başına dolaşmak
ṭaġa d.-erdük Nn. 225 → ṭaġ
ṭaġa d.-erdüñ Nn. 618 → ṭaġ
ṭaġa d.-üp Nn. 427 → ṭaġ
36. *(yf.)* teşvīşe düş-: karışıklığa girmek
teşvīşe d.-düm Mn. 908 → teşvīş
37. *(yf.)* üstine düş-: birine sevgiyle ilgi göstermek, ilgilenmek
d.-di … üstine Şn. 188 → üst
38. *(yf.)* yola düş-: yolculuğa başlamak, yol almak
d.-Ø yola Mn. 837 → yol
yola d.-Ø Mn. 838 → yol
[=89]

düş *(i.)*
1. rüya
d.+Ø Mn. 813, Mn. 815
d.+e Mn. 813, D. 4/1
d.+i Mn. 814, Mn. 814
d.+inde Mn. 652, Mn. 934
d.+üme Mn. 825
d.+ün Mn. 825
d.+üñ Mn. 827, Mn. 830
2. gerçek dışı, hayal
d.+i Mn. 1044
[=13]

düşmen *Far. (i.)* düşman
d.+Ø olma Mn. 467 → ol-
muḥibb-i d.-i ümmü'r-reẕāʾil Mn. 1028 → muḥibb, ümmü'r-reẕāʾil
d.+e D. 72/5
d.+i Mm. 46, Nn. 850, D. 172/2
d.+iyüz D. 9/6[4]
d.+lerini Mm. 72
d.+üñ Şn. 41, D. 53/4
d.+üñi Şn. 42, Şn. 354
[=12]

düşnām *Far. (i.)* sövme, azarlama
d.+Ø Mn. 716, D. 43/4
[=2]

düşün-
(yf.) ḫūb düşün-: etraflıca düşünmek
ḫūb d.-Ø Mn. 825 → ḫūb
[=1]

düşür-
(yf.) söz düşür-: konuşma sırasında yerini getirerek bir düşünceyi aktarmak
d.-Ø sözi Şn. 349 → söz
[=1]

düz-
1. istifade etmek, faydalanmak
d.-Ø Mn. 493, Mn. 494
2. düzeltmek
d.-di Mn. 731
d.-mede Şn. 234
3. meydana getirmek, üretmek
d.-üp Mn. 833, Mn. 877
4. süslemek
d.-er Mn. 928
d.-üp D. 98/2
5. kurmak
d.-üp D. 28/4
6. nazmetmek, telif etmek
d.-me D. 64/2
7. dizmek, düzen vermek
d.-düm D. 101/4
[=11]

düzd *Far. (i.)* hırsız
d.+Ø Mn. 1063

d.-i müşᶜabid durur Şn. 131 → müşᶜabid, dur-
[=2]

düzet-/-d-
1. düzeltmek
d.-Ø Şn. 137
d.-dükleri Şn. 507
d.-üp Mn. 482, Mn. 927, Şn. 500, Nn. 620
2. tanzim etmek, tertip etmek
d.-di D. 5/16
d.-en Şn. 14
d.-üben Şn. 87
d.-ürler D. 45/1
3. yapmak, kurmak
d.-di Nn. 384
d.-üp D. 92/3
d.-ürler D. 28/4
4. *(yf.)* suḫan düzet-: söz dizmek
suḫan d.-ürem D. 43/3 → suḫan
[=14]

düzme *(i.)* düzen, hile, sahte
d.+Ø Mn. 938
[=1]

E

ebed *Ar. (i.)* sonu olmayan, sonsuz, ilelebet
mürtedd ü merdūd-ı e.+Ø D. 148/3 → mürtedd, ü, merdūd
[=1]

ebġaż *Ar. (s.)* en çok nefret edilen
e.-ı eşyā Şn. 99 → eşyā
[=1]

ebkār *Ar. (i.)* daha önce kullanılmamış, dile getirilmemiş şeyler
e.-ı efkār-ı laṭīf Mm. 19 → efkār, laṭīf
[=1]

ebkem *Ar. (s.)* dilsiz
e.+e Nn. 166
e.+Ø-em Kn. 48
[=2]

ebleh *Ar. (s.)* akılsız, budala
e.+Ø Mn. 905, Mn. 1140, Şn. 288, Şn. 499
merd-i e.+Ø Mn. 1135 → merd
[=5]

ebr *Far. (i.)* bulut
e.+Ø Kn. 53
e.-i giryān Mn. 133 → giryān
e.-i ḫīki D. 10/5[11] → ḫīk
e.+in D. 156/3
e.+ini Şn. 7
[=5]

ebr-veş *Far. (z.)* bulut gibi
e.+Ø Mn. 92
[=1]

ebrār *Ar. (i.)* hayır işleyenler, hayır sahipleri, iyi insanlar
e.+Ø Mn. 1060
e.+uñ-ıla Mn. 1127 → ıla
gülşen-i e.+dur D. 127/3 → gülşen
mūnis-i e.+dur Mm. 23 → mūnis
rehber-i e.+dur D. 103/4 → rehber
server-i e.+Ø Şn. 10 → server
şeyḫ-i e.+Ø Mn. 205 → şeyḫ
e.+ı Nn. 164
[=8]

ebrū *Far. (i.)* kaş
e.+ña D. 45/2
e.+ñda D. 79/2
e.+sı Nn. 116, D. 36/2
e.+sıla Nn. 117
e.+sın D. 94/2
[=6]

ebter *Ar. (s.)*
1. değersiz, yararsız

e.+Ø-üz D. 218/2
2. kısır, zürriyetsiz
e.+Ø olur D. 90/7 → ol-
[=2]

ebū daġfel *Ar. (i.)* fil hayvanı
e.+Ø Mn. 1021
[=1]

ebū eyyūb *Ar. (i.)* deve
e.+Ø Mn. 1021
[=1]

ebū'l-ġazvān *Ar. (i.)* yaban kedisi
e.+Ø Mn. 1020
[=1]

ebū'l-ġıyās̱ *Ar. (i.)* şarap
e.+ı D. 10/[3]
[=1]

ebū'l-ḥāris̱ *Ar. (i.)* arslan
e.+Ø Mn. 1020
[=1]

ebū'l-münẕir *Ar. (i.)* horoz
e.+Ø Mn. 1019
[=1]

ebyāt *Ar. (i.)* beyitler
e.-ı medḥ u ḳadḥ u ẕemm Mm. 74 → medḥ, u, ḳadḥ, ẕem[m]
e.+uñ Mm. 81
[=2]

ecvef *Ar. (s.)* kof, içi boş, bilgisiz
e.+Ø Kn. 39
[=1]

edā *Ar. (i.)* verme, ödeme
e.-yı deyn Nn. 490 → deyn
[=1]

edeb *Ar. (i.)* güzel huy, iyi davranış, terbiye
e.+Ø Şn. 148
ehl-i e.+Ø Şn. 120 → ehl
ḥüsn-i e.+Ø Mn. 188, Şn. 447, D. 8/4[12] → ḥüsn
ḥüsn-i e.-ile D. 5/11 → ḥüsn, ile
e.+dür Mn. 188
e.+i Şn. 125
e.+siz Mn. 655
[=9]

efʿā *Ar. (i.)* engerek yılanı
e.+nuñ D. 3/6
[=1]

efʿāl *Ar. (i.)* fiiller, işler, hareketler, eylemler
ḫ̮ˇāce-yi e.+Ø Mn. 759 → ḫ̮ˇāce
e.+imüz D. 12/2[9]
[=2]

efāżil *Ar. (i.)* çok üstün, kâmil olanlar
üstād-ı e.+Ø Mn. 1053 → üstād
[=1]

efendi/-ü *Yun. (i.)*
1. yüksek makamdaki biri için kullanılan seslenme sözü
e.+Ø D. 82/7
2. sahip, iye
e.+m D. 27/2
[=2]

efġān *Far. (i.)* acı ile bağırma, ıstırapla inleme
e.+Ø Nn. 674, Nn. 932, D. 83/2
e.+ı D. 36/5
e.+ını Mn. 1091
[=5]

efgende *Far. (s.)* çaresiz âşık
e.+sin D. 72/1
[=1]

efkār *Ar. (i.)* fikirler
e.+Ø Mm. 19
ebkār-ı e.-ı laṭīf Mm. 19 → ebkār, laṭīf

[=2]

efsāne *Far. (i.)*
1. olağanüstü niteliklerle dolu hikâye
e.+Ø Mm. 86
2. gerçeğe dayanmayan asılsız söz
e.+dür Mm. 86
[=2]

efvāh *Ar. (i.)* ağızlar
e.-ı ḫavāṣ Mm. 27 → ḫavāṣ
e.+da Nn. 383
e.+dan Nn. 373
e.+dur Mm. 13
[=4]

efzūn *Far. (s.)* üstün
ṭutma e.+Ø Mn. 723 → ṭut-
[=1]

eg-
1. gözlerini çevirmek
e.-me Şn. 349
2. *(yf.)* boynın eg-: itaat etmek, rıza göstermek
boynın e.-üp Km. 73 → boyun

[=2]

eger *Far. (e.)* şayet, şart ifadesini kuvvetlendirmek için kullanılan edat → ger
e.+Ø Mn. 86, Mn. 126, Mn. 237, Mn. 244, Mn. 291, Mn. 293, Mn. 381, Mn. 391, Mn. 447, Mn. 458, Mn. 460, Mn. 466, Mn. 567, Mn. 675, Mn. 695, Mn. 811, Mn. 863, Mn. 910, Mn. 920, Mn. 1031, Mn. 1172, Şn. 56, Şn. 108, Mn. 316, Nn. 291, Nn. 541, Nn. 1009, D. 8/6[1], D. 27/5, D. 64/1, D. 67/6
[=31]

egerçi *Far. (e.)* gerçi, her ne kadar
e.+Ø Mn. 27, Mn. 726, Mn. 741, Mn. 882, Mn. 915, Mn. 1067, Nn. 273, Nn. 354, D. 1/11, D. 9/1[15], D. 9/2[15], D. 9/3[15], D. 9/4[15], D. 9/5[14], D. 9/5[15], D. 9/6[15], D. 9/7[15], D. 32/5, D. 76/4, D. 96/1, D. 97/2, D. 100/1, D. 153/3, D. 181/1
[=24]

egil- başkasının egemenliğini kabul etmek, boyun eğmek
e.-di D. 87/4
e.-mez Mn. 753
[=2]

egin *(i.)* sırt, omuz
e.+inde Mn. 766
e.+ine Şn. 236
e.+üñe Nn. 954
[=3]

egir- yünü büküp iplik yapmak, eğirmek
e.-mişem Mn. 554
[=1]

egri *(s.)* doğru ve düzgün olmayan
e.+Ø Mn. 1048, Şn. 450, Kn. 9, D. 59/4
e.+Ø gitdügümde Kn. 10 → git-
[=5]

egriliḳ/-ġ *(i.)* kötülük, doğru olmama
e.+um Şn. 261
[=1]

egril- eğrilmek, yünün ip yapılması
e.-miş Mn. 560
[=1]

eḥad *Ar. (s.)* tek, bir
e.+dür D. 203/3, D. 205/4
[=2]

ehl *Ar. (i.)*
1. topluluk, cemaat, zümre
e.-i edeb Şn. 120 → edeb
e.+i iken D. 148/4 → i-

e.+i Mn. 18, Mn. 275, Mn. 307, Mn. 308, Mn. 310, Mn. 311, Mn. 356, Nn. 510, Nn. 936, Nn. 1024, Nn. 1025, Nn. 1029, D. 5/6, D. 34/3, D. 60/5, D. 92/1, D. 157/3, D. 193/1, D. 205/1
e.+in Mn. 1046
e.+ine Mn. 343, Mn. 369, Mm. 24, Mm. 24, Nn. 86, Nn. 511, D. 231
e.+ini Nn. 889
e.+inüñ Mn. 765, D. 35/3
2. aile
e.-i Ḥüseyn Mn. 153 → Ḥüseyn
3. mahir, tecrübeli, deneyimli
e.+dür D. 181/1
4. ṣafā ehli: temiz kalpli kimseler
ṣafā e.+i Mn. 264, Mn. 315, Mn. 321 → ṣafā
[=37]

ehlen ve sehlen *Ar. (e.)* "hoş geldin, sefalar getirdin" anlamında kullanılan karşılama sözü
e.+Ø Nn. 392
[=1]

ehl-i ʿabā *Ar. (i.)* tasavvufa girmiş kimseler, aba ehli
e.+Ø Nn. 254
[=1]

ehl-i ʿaşḳ *Ar.+Far. (i.)* aşk sahibi kimseler
e.+Ø D. 56/4
e.+uñ Nn. 407
[=2]

ehl-i bidʿat *Ar. (i.)* İslamiyetin genel kurallarına ve şartlarına uymayan kimseler
e.+Ø Nn. 881
[=1]

ehl-i dāniş *Ar.+Far. (i.)* bilge kimseler
e.+Ø Nn. 1008, Nn. 1009
e.+e D. 82/4
[=3]

ehl-i derd *Ar.+Far. (i.)* dert sahibi kimseler
e.+e Mn. 804
e.+üñ D. 88/1
[=2]

ehl-i dīd *Ar.+Far. (i.)* manen yüksek kimse
oluban e.+Ø D. 8/1[13] → ol-
[=1]

ehl-i dil *Ar.+Far. (i.)* gönül ehli, maneviyata önem veren kimse
e.+Ø Şn. 529
e.+e Şn. 8
e.+ler Nn. 769, D. 35/1
[=4]

ehl-i dünyā *Ar. (i.)* dünyaya tamah etmiş, dünya sevgisiyle dolu kimseler
e.+Ø D. 165/1
[=1]

ehl-i gil *Ar.+Far. (i.)* beden ehli kimseler
e.+Ø Nn. 838
[=1]

ehl-i ḥāl *Ar. (i.)* ulema kimseler, zahid-meşreb yaşayanlar
e.+Ø D. 60/5
pādişāh-ı e.+Ø Nn. 339 → pādişāh
e.+den Nn. 157
e.+e Mn. 118
e.+i Nn. 1024
e.+üñ D. 60/5, D. 60/5, D. 80/6
[=8]

ehl-i Ḥaḳ *Ar. (i.)* kendini Allah'a vermiş, gözünde ve gönlünde Allah'tan başka bir şey olmayan, dünya işlerine değer vermeyen kimse
e.+Ø Mn. 424

e.+a D. 12/3[11]
e.+uñ D. 8/4[14]
[=3]

ehl-i ḫıred *Ar.+Far. (i.)* akıllı, uslu olan kimseler
e.+den D. 9/4[13]
[=1]

ehl-i hū *Ar. (i.)* kendini Allah'a adamış kimseler
e.+Ø Nn. 662, Nn. 663, Nn. 663
[=3]

ehl-i īmān *Ar. (i.)* iman sahibi kimseler
e.+Ø D. 185/4
[=1]

ehl-i ʿirfān *Ar. (i.)* bilgeler, bilgili kimseler
e.+Ø Mn. 637, Mn. 641
[=2]

ehl-i ḳāl *Ar. (i.)* ulemalar, tasavvuf ehli kimseler
e.+üñ D. 80/6
[=1]

ehl-i kerem *Ar. (i.)* iyilik sahibi, eli açık kimseler
e.+Ø Nn. 886
[=1]

ehl-i ḳīl *Ar. (i.)* dedikodu yapan kimseler
e.+Ø D. 60/6
[=1]

ehl-i menḳabet *Ar. (i.)* menkıbe ehli
e.+Ø D. 163/4
[=1]

ehl-i naẓar *Ar. (i.)* ihtiyatlı ve öngörü sahibi kimseler
e.+uñ D. 23/5
[=1]

ehl-i pīr *Ar.+Far. (i.)* bir tarikat şeyhine bağlı olanlar
e.+e D. 149/2
[=1]

ehl-i rāz *Ar.+Far. (i.)* sır sahibi kimseler
e.+Ø Nn. 106
[=1]

ehl-i ṣafā *Ar. (i.)* temiz kalpli kimseler
e.+Ø Şn. 122
[=1]

ehl-i ṣalāḥ *Ar. (i.)* namuslu, doğru ve dürüst olan kimseler
e.+Ø Şn. 122, D. 147/1
[=2]

ehl-i ṣūret *Ar. (i.)* yalnızca şekle takılmış, dünya nimetlerine dalmış kimseler
e.+Ø D. 60/7
[=1]

ehl-i suḫan *Ar.+Far. (i.)* kelam ehli, söz söylemekte mahir kimseler
e.+Ø Nn. 548
[=1]

ehl-i temkīn *Ar. (i.)* ağırbaşlı kimseler
e.+Ø Nn. 995
[=1]

ehl-i ten *Ar.+Far. (i.)* beden ehli kimseler
e.+Ø Nn. 265
[=1]

ehl-i vefā *Ar. (i.)* sözüne bağlı, sadık kimseler
mecmāʿ-ı e.+dur Mm. 45 → mecmāʿ
[=1]

ehl-i ẕevḳ *Ar. (i.)* zevk sahibi kimseler
e.+e Nn. 87
[=1]

ehl-i ẓulmet *Ar. (i.)* aydınlığa muhtaç, karanlıkta kalmış kimseler
rūşenī-baḫş-ı her e.+Ø-em D. 64/9 → rūşenī-baḫş, her
[=1]

ehlullāh *Ar. (i.)* Allah dostları, ermişler
e.+Ø Mn. 369, Nn. 629, Nn. 640, Nn. 796
[=4]

ejdehā *Far. (i.)* büyük yılan
idi … e.+Ø Şn. 23 → i-
[=1]

ejder *Far. (i.)* büyük yılan
e.+Ø Mn. 942
e.-i çaġz-gīr-i cūyuz D. 9/4[8] → çaġz-gīr, cūy
[=2]

ek-
1. tohum serpmek
e.-di Nn. 275
2. saçmak, serpmek
e.-er D. 81/5
[=2]

eḳālim *Ar. (i.)* memleketler, diyarlar
e.-i yaḳīnüñ Mn. 374 → yaḳīn
[=1]

ekin *(i.)* mahsül
e.+Ø Mn. 457, Mn. 457
e.+e Mn. 459
e.+inüñ Mn. 458
e.+inüñle Mn. 458
[=5]

ekinci *(s.)* tarım yapan kimse, çiftçi
e.+Ø Mn. 238
[=1]

ekkāl *Ar. (s.)* çok yiyen, obur
e.+Ø Mn. 424
e.+Ø olanı Mn. 425 → ol-
olma e.+Ø Mn. 424 → ol-
[=3]

ekmeh *Ar. (s.)* anadan doğma kör
e.+üñ Nn. 776
[=1]

eks̱er *Ar. (s.)* en çok, daha ziyade
e.+Ø Mn. 713
[=1]

el *(i.)*
1. el organı
e.+Ø Mn. 504, Mn. 763
düşmesün e.+den Nn. 307 → düş-
düşmeye … e.+inden Nn. 918 → düş-
e.+Ø açmaḳ D. 75/4 → aç-
e.+Ø açup Mn. 650 → aç-
e.+Ø ele alup Kn. 70 → al-
e.+Ø götürüp Şn. 521 → götür-
e.+Ø urup Mn. 903, Şn. 86 → ur-
e.+den ḳoduḳ D. 12/2[8] → ḳo-
e.+den ḳoma D. 98/6 → ḳo-
e.+den … ḳomaduġı D. 49/2 → ḳo-
e.+den ḳomaya Nn. 859 → ḳo-
e.+den … ḳomayup D. 99/4 → ḳo-
e.+den … ḳomazuz D. 11/3[9] → ḳo-
e.+den ḳor-idüñ D. 75/1 → ḳo-, i-
e.+den ṣala Şn. 281 → ṣal-
e.+den ṣalmışam Nn. 1054 → ṣal-
e.+i irmez Nn. 523 → ir-
e.+in götürdi Mn. 581 → götür-
e.+in öpelüm D. 12/1[3] → öp-
e.+in öpüp Mn. 883 → öp-
e.+in urup Mn. 1133 → ur-
e.+inden … ḳoymaz D. 97/1 → ḳoy-
el e.+e alup Kn. 70 → al-
e.+lerin … götürdi Mn. 565 → götür-

e.+üñden … ṣalduñ Mn. 600 → ṣal-
ḳavşurup e.+Ø D. 54/2 → ḳavşur-
ḳoma e.+den Nn. 465, Nn. 466 → ḳo-
ḳomañ e.+den Mn. 336, Mn. 337 → ḳo-
ḳomaz e.+inden Nn. 411 → ḳo-
ḳorsam e.+ümden D. 219/2 → ḳo-
ṣaldı e.+inden Mn. 593 → ṣal-
ṣalduñ e.+den Mn. 602 → ṣal-
ṣunduḳça e.+i Nn. 335 → ṣun-
ṣunma e.+üñ Nn. 902, D. 56/2 → ṣun-
ṣunsa … e.+i Nn. 555 → ṣun-
ṣunsañ e.+i Kn. 51 → ṣun-

e.+de Mn. 52, Şn. 23, Nn. 902, Nn. 1026, D. 74/6
e.+e Mn. 335, Şn. 241, Nn. 226, Nn. 444, Nn. 902, D. 5/7, D. 10/2[1]
e.+i Kn. 10
e.+idür Kn. 32
e.+in Mn. 646
e.+inde Mm. 64, Nn. 222, Kn. 49
e.+inden Mn. 550, Şn. 480, Nn. 185, Nn. 412, Nn. 719, Kn. 67, Kn. 91, D. 149/1
e.+ine Mn. 560, Mn. 847, Kn. 17, D. 73/5
e.+lerinde Mn. 521
e.+lerüñ D. 131/1, D. 131/2, D. 131/3, D. 131/4
e.+üm D. 219/2
e.+üñe D. 10/1[9]

2. Allah'ın insanlarca kavranması mümkün olmayan eli, iradesi
e.+i Nn. 277, Nn. 1065, D. 48/7
e.+in Nn. 1067

3. sahiplik, sahip olma
e.+inde D. 9/2[12], D. 9/3[8]

4. sebep olma
çeker … e.+i ayagı Mn. 254 → çek-, ayaḳ
çekse e.+ini D. 71/1 → çek-
e.+Ø uzatma Mn. 223 → uzat-
e.+e girmez Nn. 613 → gir-
e.+e girür Mn. 171 → gir-
e.+inden gelmez ola Mn. 125, Mn. 995 → gel-, ol-
e.+ine düşse Mn. 819 → düş-
e.+üm çeküp Mn. 14 → çek-
e.+üñde ölmek D. 33/1 → öl-
getür … e.+e Nn. 486 → getür-
gitmeye … e.+inden Nn. 917 → git-
göñlini … e.+e almada Şn. 241 → göñül, al-
göñlüñ e.+e aladum Şn. 45 → göñül, al-
uzatmaġa e.+Ø D. 13/1[2] → uzat-
yuyam e.+Ø D. 70/1 → yu-

e.+inden D. 56/7
e.+ümden D. 38/2
e.+üñden D. 22/2

[=103]

elbetde *Ar. (z.)* mutlaka, nihayet, eninde sonunda
e.+Ø Mn. 102, Mn. 364, Mn. 707, Mn. 918, Şn. 201, Nn. 928, Nn. 1027, D. 47/6

[=8]

elekçi *(i.)* dilenci
e.+ler Mn. 819

[=1]

elem *Ar. (i.)* dert, keder, ızdırap
e.+Ø D. 66/9
gördüm e.+Ø D. 244 → gör-

[=2]

elen- toprağın tarım yapılabilecek hâle getirilmesi, sürülmek
e.-miş Mn. 278

[=1]

elest *Ar. (i.)* insan ruhlarının yaratıldığı zaman
mahmūr-ı ṣabūḥī-yi e.+Ø-üz D. 10/1[16], D. 10/2[16], D. 10/3[16], D. 10/4[16], D. 10/5[16], D. 10/6[16], D. 10/7[16] → mahmūr, ṣabūḥī
[=7]

elf *Ar. (s.)* bin sayısı
e.+Ø Mn. 791, Mn. 791, Mn. 793, Mn. 793
e.-i ulūfı Mn. 308 → ulūf
[=5]

elfāẓ *Ar. (i.)* sözler, kelimeler
e.+Ø Şn. 126
e.-ı bedāyi Şn. 128 → bedāyi
e.+ı Mm. 32, Nn. 87
[=4]

elḥān *Ar. (i.)* nağmeler, ezgiler
e.+Ø Nn. 101
[=1]

el-ḥaḳḳ *Ar. (z.)* hakikaten, doğrusu
e.+Ø D. 71/4, D. 121/4
[=2]

elif *Ar. (i.)*
1. ebced hesabında bir'e denk gelen harf
e.+Ø Mn. 791, Mn. 791, Mn. 793, Mn. 793
e.+dendür Mn. 308
2. Arap alfabesinin ilk harfi
e.+Ø Nn. 116, Nn. 949, Kn. 43, D. 11/4[3], D. 11/5[11], D. 36/2, D. 238
mānend-i e.+Ø D. 151/3 → mānend
[=13]

elli *(s.)* elli sayısı
e.+Ø Mn. 635
[=1]

el-ḳıṣṣa *Ar. (z.)* hulasa, hasılı, sözün kısası
e.+Ø Mn. 820
[=1]

elmās-vār *Far. (s.)* elmasa benzer, elmas gibi sert ve keskin
nāvek-i e.+Ø Şn. 82 → nāvek
[=1]

em- bir sıvıyı ağzına çekmek, emmek
e.-miş idi Şn. 322 → i-
e.-en Mn. 500
[=2]

emān *Ar. (i.)* can ve mal güvenliği tanıma
e.+Ø Şn. 393, Nn. 303
virmedi e.+ı Mn. 589 → vir-
virmeyüp … e.+Ø Mm. 88 → vir-
virmez e.+Ø Mn. 1149, Mn. 1151 → vir-
[=6]

emānet *Ar. (i.)* güven duyulan birisine korunmak, saklanmak üzere geçici olarak bırakılan eşya
e.+Ø Mn. 267
[=1]

emānetdār *Ar.+Far. (i.)* emanetçi
e.+Ø Mn. 288
[=1]

emek *(i.)* zahmet
e.+Ø D. 244
çekme e.+Ø Şn. 182, Şn. 256 → çek-
[=3]

emīn *Ar. (s.)*
1. tehlikesiz, güvenli
e.+Ø Mn. 8

2. kendisine güvenilebilir, emniyet edilebilecek olan
e.+Ø Şn. 143, Nn. 186, Nn. 636
e.-i dü cihān Nn. 790 → dü, cihān
e.-i Ḥaḳ Mn. 542, Nn. 337 → Ḥaḳ
e.-i şāh-ı Baṭḥā Mn. 507 → şāh, Baṭḥā
[=8]

emīr *Ar. (i.)* büyük bir hanedana sahip olan kimse, buyurucu
e.+Ø Mn. 759, Kn. 29
e.-i ṭabla Mn. 1104 → ṭabla
e.-i tācdāram Mn. 76 → tācdār
olan … e.+i Mn. 472 → ol-
e.+e D. 90/3
e.+i Mn. 625, Mn. 796
e.+Ø-üz D. 11/4[16]
[=9]

emīrü'l- mü'minīn *Ar. (i.)* müminlerin emiri, Hz. Ali → Düldül-süvār, Şāh-ı Velāyet
e.+Ø Mn. 231, Mn. 587
[=2]

emmāre *Ar. (s.)* emreden, buyurucu
mār-ı e.+ñ Mn. 1151 → mār
[=1]

emn *Ar. (i.)* güvenlik, eminlik, rahatlık
e.+Ø Şn. 393
ḳarār u e.-i iḳlīm-i vilāyet Mn. 608 → ḳarār, u, iḳlīm, vilāyet
[=2]

emr *Ar. (i.)* emir, buyruk
e.+Ø itmemişem Şn. 119 → it-
e.+in Mn. 617
e.+ine Mn. 186
e.+iyle Mn. 617, Mn. 680, Mn. 760
[=6]

emred *Far. (s.)* sakalı, bıyığı çıkmamış tüysüz genç, delikanlı
e.+Ø Nn. 505
[=1]

emr-i maʿrūf *Ar. (i.)* Allah'a ve kula göre adil olan emir
e.+Ø Şn. 440
[=1]

emrūd *Far. (i.)* armut
e.+Ø D. 100/2
[=1]

enāniyyet *Ar. (i.)* kendini düşünme, bencillik
e.+Ø Mn. 411, Nn. 1000, D. 208/1
terk-i e.+Ø Şn. 451 → terk
e.+i Şn. 283
[=5]

enār *Far. (i.)* nar
e.-ı etḳıyā Mn. 1102 → etḳıyā
[=1]

enbān *Far. (i.)* deri çanta, heybe
eyleyen e.-ı zārī Nn. 79 → eyle-, zārī
e.+um Şn. 215
[=2]

enbāncıġ *Far.+T. (i.)* ufak heybe
e.+um Şn. 47
[=1]

enbānlı *Far.+T. (s.)* heybeli
e.+ca Şn. 178
[=1]

enbānlucu < **enbānlucuk** *Far.+T. (i.)* heybelicik
e.+m Şn. 174
[=1]

enbiyā *Ar. (i.)* nebiler, peygamberler
e.+Ø Şn. 506
ḫ˘āce-yi cümle e.+Ø D. 15/1 → ḫ˘āce, cümle

mahbūb-ı e.+Ø-sun D. 79/3 → mahbūb
pīşvā-yı e.+Ø u mürselīn Nn. 788 → pīşvā, u, mürselīn
e.+dan D. 139/3, D. 175/3
e.+nuñ Mn. 1099, D. 20/4, D. 90/6
[=9]

encüm *Ar. (i.)* yıldızlar
e.+Ø Mn. 479
[=1]

encüm-efşānlıġ *Ar.+Far.+T. (i.)* yıldız saçma
e.+Ø D. 77/7
[=1]

endām *Far. (i.)* vücut, beden
düşüp e.+ına lerze Mn. 657 → düş-, lerze
e.+uña D. 2/12
[=2]

endāze *Far. (i.)* mertebe, derece, ölçü
e.+since Mn. 468
e.+sini Mn. 977
[=2]

endīş *Far. (i.)* çok düşünmemek, devamlı endişe içinde olmamak
giç e.+den D. 158/1 → giç-
[=1]

endīşe *Far. (i.)* düşünce, kuruntu
çeküp teşvīş ü e.+Ø Mn. 659 → çek-, teşvīş, ü
düşüp e.+Ø vü teşvīşe Mn. 818 → düş-, vü, teşvīş
eylemez e.+yi D. 178/1 → eyle-
e.+den Mn. 833
e.+leri Mn. 406
[=5]

endūh *Far. (i.)* kaygı, üzüntü, ıstırap
e.+Ø D. 55/6
[=1]

ene'd-dāʿī *Ar. (i.)* "Ben dua ederek isteyenim." anlamına gelen Arapça ifade
[=1]

eñek/-g *(i.)* çene, yanak
e.+i D. 65/4
[=1]

ene'l-ḥalvā *Ar. (i.)* helva ile hemhâl olmuş, tıkabasa helva yemiş kimse
e.+Ø Mn. 973
[=1]

ene'l-hū *Ar. (i.)* Allah'ın "Hû" ismini zikir edinip başka söz demeksizin tekraren "Hû" diyen kimse, Vahdet-i Vücuda ermiş kişi
e.+Ø Nn. 710
[=1]

enfās *Ar. (i.)* nefesler
e.+ını Nn. 37
[=1]

engele *Far. (i.)* ilik, düğme
e.+nüñ D. 56/7
[=1]

engūr *Far. (i.)* üzüm
e.-ı şīrīn D. 68/2 → şīrīn
[=1]

engübīn *Far. (i.)* bal
e.+Ø Nn. 234
e.+dür Nn. 234, Nn. 234
[=3]

engüşt *Far. (i.)* parmak
e.-i nāyī Nn. 312 → nāyī
[=1]

engüşt-i nīl *Far. (i.)* yoksulluk
çeküp e.+Ø Nn. 929 → çek-
[=1]

enīnü'l-müẕnibīn *Ar. (i.)* günahkarların inleyişi
e.+Ø Nn. 186
[=1]

enīs *Ar. (i.)* sevgili, yâr, dost
e.+Ø Nn. 407
e.+Ø eyleyüben Şn. 382 → eyle-
olmışdur … e.+Ø Nn. 7 → ol-
e.+i Mn. 82, Nn. 1034
e.+im Nn. 9
e.+üm Mn. 7, Mn. 7, Mn. 8, Şn. 161
[=10]

enīsü'l-ḳulūb *Ar. (i.)* kalplerin dostu
e.+Ø Km. 16
[=1]

enişte *Çağ. (i.)* kayınbirader, enişte
e.+Ø Mn. 920
[=1]

eñse *(i.)* boynun arka bölümü, boyun arkası
e.+ñe Şn. 452
e.+si D. 93/4
e.+sinden D. 59/4
[=3]

ente minnī *Ar. (i.)* "sen bendensin" anlamındaki söz
e.+Ø Nn. 323
[=1]

envār *Ar. (i.)* nurlar, ışıklar
e.-ı ʿaşḳ Nn. 828 → ʿaşḳ
e.-ı ḥüsnüñden D. 57/3 → ḥüsn
maʿden-i e.+dur D. 127/2 → maʿden
[=3]

er *(i.)*
1. bey, adam, mürşit, erenler
e.+Ø Mn. 226, Mn. 329, Mn. 689, Mn. 976, Nn. 1051, D. 8/5[1]
e.-iseñ D. 3/1 → i-
e.+de Mn. 689
e.+den Mn. 115, Mn. 442, Mn. 670
e.+i D. 194/1, D. 198/3
e.+ini D. 3/1
e.+inüñ Şn. 114
2. asker, nefer
e.-ile D. 11/4[9] → ile
[=16]

erbāb *Ar. (i.)* sahipler, malikler
e.-ı ḥācātuñ Mn. 1003 → ḥācāt
e.-ı ḥāl Nn. 804 → ḥāl
e.-ı yetmüñ Mn. 969 → yetm
e.+ını Nn. 495
[=4]

eren *(i.)* ermiş, veli
e.+ler Mn. 595, Mn. 786, Mn. 1117
e.+leri Nn. 63
[=4]

erġānūn *Far. (i.)* org
e.+ı D. 10/5[7]
[=1]

erġuvān *Far. (i.)* morumsu çiçekler açan ve süs olarak yetiştirilen bir ağaç
reşk-i e.+ı D. 10/5[8] → reşk
[=1]

erkān *Ar. (i.)*
1. esaslar, temeller, destekler
e.-ı taṣavvuf Mn. 214 → taṣavvuf
2. yol, yöntem, usul
e.+Ø Mn. 257
e.+la D. 5/7
[=3]

erlik *(i.)* yiğitlik, mertlik
e.+Ø Mn. 233
[=1]

erüz *Ar. (i.)* pirinç
e.+Ø Mn. 937

[=1]

ervāḥ *Ar. (i.)* ruhlar
şayḳal-ı e.+dur Mm. 21 → şayḳal
[=1]

erzen *Far. (i.)* darı
e.+Ø Mn. 937, D. 8/2[10]
[=2]

es- esmek, savurmak
e.-Ø Mn. 838, D. 2/1
e.-e Mn. 58
e.-er D. 37/2
e.-mede Nn. 306
e.-mişdi Mn. 958
[=6]

esāṭīn *Ar. (i.)* bir topluluğun ileri gelenleri
e.+i Mn. 374
[=1]

esb *Far. (i.)* at, beygir
e.+ine D. 8/6[4]
e.+ini D. 164/2
[=2]

esbāb *Ar. (i.)* sebepler
e.+ını Nn. 495
[=1]

esb-i kūdekān *Far. (i.)* at yavruları, taylar
e.+am Nn. 227, Kn. 61
[=2]

es̱er *Ar. (i.)* belirti, iz
e.+Ø itdi D. 43/7 → it-
e.+i ḳalmamışdı D. 3/18 → ḳal-
[=2]

esīr *Ar. (i.)* tutsak
e.-i ḫˇār u zāram Mn. 76 → ḫˇār, u, zār
e.-i reng D. 9/4[10] → reng
e.+i Mn. 471, Mn. 472
e.+üñe Mn. 629
[=5]

esirge- korumak, himaye etmek
e.-yüp Mn. 969
[=1]

esirgenci *(s.)* acınacak hâlde olan
e.+Ø oluban Mn. 950 → ol-
[=1]

eski *(s.)* geçmişte kalan
e.+Ø Şn. 404
[=1]

esmā *Ar. (i.)* adlar, isimler
e.+Ø Mn. 332, Km. 47, Nn. 622, Nn. 641
aḳdāḥ-ı e.+dan Nn. 792 → aḳdāḥ
mecmūʿ-ı e.+dan Mn. 319 → mecmūʿ
sırr-ı e.+da Nn. 340 → sırr
e.+dur Nn. 602
e.+nuñ Nn. 876
e.+sını Mn. 154
e.+ya Nn. 622
e.+yı Nn. 601
[=12]

esrār *Ar. (i.)*
1. bilinmeyen gizli şeyler, aklın eremeyeceği şeyler
e.+Ø Km. 61
ʿārif-i e.+Ø Şn. 10 → ʿārif
e.-ı ġaybı Kn. 35 → ġayb
e.-ı Ḥaḳḳı Mn. 230 → Ḥaḳḳ
e.-ı Hū Nn. 596 → Hū
e.-ı Hūdan Mn. 609 → Hū
e.-ı nihān Nn. 449 → nihān
e.-ı żamāir Mn. 892 → żamāir
gencīne-yi e.+Ø Mn. 273 → gencīne
ḫāne-yi e.+ı Mn. 236 → ḫāne
kāşif-i e.+ı D. 70/2 → kāşif

maḫzen-i e.+dur D. 127/1 → maḫzen
mecmūʿ-ı e.+a Mn. 307 → mecmūʿ
e.+a Mn. 301
e.+ı Nn. 163, Nn. 412
e.+ını Mn. 742
e.+umı Nn. 56
e.+uñ Mn. 228
2. sarhoş edici madde, uyuşturucu
e.+Ø Nn. 417
ser-mest-i e.+Ø eyleye Nn. 874 → ser-mest, eyle-
[=21]

esri- kendinden geçmek, mest olmak → esrü-
e.-me Şn. 408
e.-ye Nn. 895
e.-yüben Mn. 389, D. 4/13
e.-yüp Nn. 225, Nn. 562, Nn. 618
[=7]

esrit-/-d- sarhoş etmek, kendinden geçmesine sebep olmak
e.-üp Mm. 37
[=1]

esrü- → esri-
e.-rler Nn. 807
[=1]

esvāḳ *Ar. (i.)* dükkanlar, çarşılar
ṣafā-baḫşende-yi e.-ı eşvāḳ Mn. 1101 → ṣafā-baḫşende, eşvāḳ
[=1]

eşʿār-gūyān *Ar.+Far. (s.)* şiirler söyleyen
e.+Ø Mn. 373
[=1]

eşbāḥ *Ar. (i.)* cisimler, gövdeler
rāḥat-ı e.+dur Mm. 21 → rāḥat
[=1]

eşcār *Ar. (i.)* ağaçlar
e.+ı Mn. 92
[=1]

eşek/-g *(i.)*
1. attan küçük, genellikle yük taşımak için kullanılan bir hayvan, merkep
e.+Ø Mn. 417
e.+degi D. 85/7
e.+dür Mn. 417
e.+idür Şn. 132
2. kaba, yeteneksiz ve inatçı kişi
e.+Ø Mn. 282
[=5]

eşeklik *(i.)* akılsızca ve kaba davranış, düşüncesizlik
e.+dür Mn. 223
[=1]

eşik/-g *(i.)* giriş, geçit, kapı önü → işig
e.+i Mn. 750
e.+üñ D. 58/2
[=2]

eşk *Far. (i.)* gözyaşı
e.+Ø D. 92/4
e.-i çeşmüm D. 51/2 → çeşm
e.-i ḫūnīnüm D. 38/1 → ḫūnīn
e.-i sīmīn D. 25/6 → sīmīn
seyl-i e.+i D. 46/7 → seyl
e.+e Mn. 141
e.+i Mn. 141
[=7]

eşkāl *Ar. (i.)* biçimler, şekiller
e.+i Nn. 462
[=1]

eşref *Ar. (s.)* çok şerefli, en şerefli
aʿlem ü e.-i verā D. 15/6 → aʿlem, ü, verā
e.+dür Mn. 741
[=2]

eşvāḳ *Ar. (i.)* şiddetli arzular, istekler, şevkler
ṣafā-baḫşende-yi esvāḳ-ı e.+Ø Mn. 1101 → ṣafā-baḫşende, esvāḳ
[=1]

eşyā *Ar. (i.)* cansız varlıkların tümü, dünya nimetleri
e.+Ø Mn. 84, Mn. 1170, Nn. 422
ebġaż-ı e.+Ø Şn. 99 → ebġaż
tesbīḥ-i e.+yı Nn. 314 → tesbīḥ
tesbīḥ-i e.+dan Nn. 314 → tesbīḥ
ẕikr-i e.+dan Nn. 729 → ẕikr
e.+yı D. 80/2
[=8]

etek/-g *(i.)* giysilerin belden aşağı kalan kısmı
e.+in Şn. 334
[=1]

etḳıyā *Ar. (i.)* Allah korkusundan dolayı günah işlemekten çekinenler
enār-ı e.+Ø Mn. 1102 → enār
faḫr-ı e.+Ø Mm. 59 → faḫr
kār-guşā-yı e.+Ø D. 15/6 → kār-guşā
[=3]

etmek/-g *(i.)* ekmek
e.+Ø Mn. 478, Mn. 478
e.+i Şn. 66
e.+in Mn. 450
[=4]

eṭvār *Ar. (i.)* tavırlar, davranışlar, hâl ve hareketler
e.-ı ḳalbi Mn. 189 → ḳalb
e.+ını Nn. 876
[=2]

ev *(i.)* bark, hâne
gez e.+Ø ev Nn. 473 → gez-
gez ev e.+Ø Nn. 473 → gez-
e.+de Mn. 933
e.+deki D. 10/1[7]
e.+e Şn. 504, D. 41/7
e.+i Mm. 38, Mm. 49, Kn. 90
e.+idür Mn. 465, D. 29/5
e.+inde D. 48/7, D. 50/7
e.+inden D. 41/7, Mn. 925
e.+ine D. 59/7
e.+ini Mn. 465, D. 33/4, D. 41/2, D. 95/6
e.+inüñ D. 8/7[12]
e.+ümde Mn. 932
e.+üñ D. 98/2
e.+üñde Mn. 967
e.+üñden Mn. 672
[=25]

evbāş *Ar. (i.)*
1. iyi amel ve ibadetlerine karşılık beklemeyen, yalnızca Allah rızasını gözeten kişi
e.+Ø Mn. 1063, D. 5/14
e.+Ø ola Nn. 869 → ol-
e.+Ø olur Nn. 928 → ol-
olam e.+Ø D. 99/5 → ol-
e.+lar Nn. 764
2. ayak takımından olan kimse
e.+Ø ide Nn. 346, Nn. 925 → it-
[=8]

evbāş-vār *Ar.+Far. (z.)* aşağılık kimseler gibi
e.+Ø Nn. 347
[=1]

evḳāt *Ar. (i.)*
1. beş vakit namazın kılındığı zamanlar
e.+Ø Mn. 258
ḥıfẓ-ı e.+a Mn. 181 → ḥıfẓ
2. zamanlar, çağlar
e.+Ø Mn. 713
geçürüp … e.+ı D. 11/3[10] → geçür-
[=4]

evlā *Ar. (s.)* daha uygun, daha iyi
e.+Ø durur Şn. 118 → dur-
e.+Ø ola Nn. 292 → ol-
[=2]

evlād *Ar. (i.)* evlat, soy, nesil
e.+ı-çün Km. 62 → çün
murād-ı mürşid-i e.-ı ādem Nn. 977 → murād, mürşid, ādem
şeh-i e.-ı ādem Mn. 542 → şeh, ādem
e.+ı Nn. 843
e.+ınuñ Nn. 911
[=5]

evliyā *Ar. (i.)* veliler, Allah'a daha yakın olanlar
e.+Ø Şn. 506
maṭlūb-ı e.+Ø-sun D. 79/3 → maṭlūb
seyyid-i faḫr-ı e.+Ø D. 15/1 → seyyid, faḫr
sırr-ı e.+Ø Şn. 10 → sırr
e.+dan D. 175/3
e.+nuñ Mn. 1099, Mm. 59, Nn. 909
[=8]

evliyāullāh *Ar. (i.)* veli kullar, Allah'a daha yakın olan ermişler
e.+ı Nn. 792
[=1]

evrād *Ar. (i.)* tarikat mensuplarının her gün okudukları salavat, dua ve münacat
e.+Ø Mn. 258
e.+ını Nn. 240
[=2]

evreng *Far. (i.)* taht
ḫusrev-i e.-i gülşen Nn. 142 → ḫusrev, gülşen
[=1]

evṣāf *Ar. (i.)* nitelikler, vasıflar, sıfatlar
e.+Ø Mn. 316
e.-ı beşerden D. 91/5 → beşer
e.+ı Mn. 318
[=3]

evtād *Ar. (i.)* direkler, sütunlar
faḫr-ı e.+Ø Mn. 799 → faḫr
[=1]

evṭān *Ar. (i.)* vatanlar, memleketler
terk-i e.+dur Mn. 184 → terk
[=1]

evvel *Ar. (z.)* önce, geçmiş, ilk
e.+Ø Şn. 425, Mm. 71, Nn. 540, Nn. 587, Nn. 628, Nn. 872
e.+de Mn. 599, Nn. 431
e.+Ø-em Kn. 47
e.+ki Nn. 947, Nn. 995
[=11]

evvelā *Ar. (z.)* herşeyden önce, ilk olarak
e.+Ø Mn. 631, Nn. 727
[=2]

evvelīn *Ar. (i.)* evvelkiler, öncekiler
muḳtedā-yı e.+Ø ü āḫirīn Nn. 788 → muḳtedā, ü, āḫirīn
[=1]

ey *(e.)* seslenme ünlemi, hitap
e.+Ø Mn. 62, Mn. 67, Mn. 98, Mn. 114, Mn. 120, Mn. 137, Mn. 175, Mn. 219, Mn. 220, Mn. 226, Mn. 231, Mn. 238, Mn. 240, Mn. 278, Mn. 296, Mn. 313, Mn. 335, Mn. 361, Mn. 385, Mn. 385, Mn. 396, Mn. 412, Mn. 422, Mn. 428, Mn. 428, Mn. 450, Mn. 453, Mn. 457, Mn. 469, Mn. 479, Mn. 481, Mn. 491, Mn. 507, Mn. 515, Mn. 528, Mn. 553, Mn. 555, Mn. 556, Mn. 568, Mn. 570, Mn. 577, Mn. 599, Mn. 602, Mn. 604, Mn. 608, Mn. 630, Mn. 632, Mn. 637, Mn. 639, Mn. 641, Mn. 653, Mn. 666, Mn. 698, Mn. 715, Mn. 717, Mn.

83/5, D. 84/2, D. 84/3, D. 84/4, D. 84/5, D. 85/7, D. 86/1, D. 86/6, D. 90/5, D. 92/1, D. 93/1, D. 93/2, D. 93/3, D. 98/2, D. 100/3, D. 102/4, D. 105/4, D. 108/4, D. 113/1, D. 115/1, D. 117/1, D. 124/1, D. 129/4, D. 136/2, D. 141/1, D. 145/1, D. 148/1, D. 150/1, D. 170/3, D. 172/3, D. 175/2, D. 189/3, D. 190/3, D. 196/1, D. 197/3, D. 200/1, D. 205/3, D. 208/2, D. 220/1, D. 228, D. 234, D. 240

k'e.+Ø Nn. 358 → ki

[=435]

eyā *Ar. (e.)* ey!, hey! manasına gelen ve Arapça kelime ve terkiplere giren nida

e.+Ø Mn. 2, Mn. 25, Mn. 82, Mn. 415, Mn. 534, Mn. 535, Mn. 629, Mn. 658, Mn. 783, Mn. 853, Şn. 28, Şn. 362, Şn. 363, Şn. 376, Şn. 399, Km. 41, Km. 41, Nn. 206, Nn. 241, Nn. 254, D. 1/1, D. 1/7, D. 1/11, D. 1/15, D. 1/18, D. 24/2, D. 26/5, D. 59/3, D. 74/3, D. 82/1, D. 92/3, D. 203/1

[=32]

eye *(i.)* sahip, malik

e.+sidür Nn. 939

[=1]

eyi *(s.)* iyi → eyü

e.+Ø Şn. 316

[=1]

eyle- *(yf.)*

1. yapmak, kılmak

ağıl e.-Ø Şn. 310 → ağıl

ʿanber-efşān e.-di Nn. 144 → ʿanber-efşān

ʿarż-ı ḥācāt e.-yüp Nn. 668 → ʿarż, ḥācāt

bed-nām e.-yüp D. 191/2 → bed-nām

bī-kīn e.-Ø Mn. 1076 → bī-kīn

biliş e.-Ø Şn. 160 → biliş

böyle e.-miş Mn. 772 → böyle

ceberūt e.-yen Şn. 263 → ceberūt

der-be-der e.-r D. 37/5 → der-be-der

derd-i deryūze e.-yüp Nn. 179 → derd, deryūze

dil e.-ye Şn. 351 → dil

e.-Ø bī-ġış Mn. 1047 → bī-ġış

e.-Ø celīsüm Şn. 382 → celīs

e.-Ø … dis̱ār Km. 32 → dis̱ār

e.-Ø fīrūz Mn. 5 → fīrūz

e.-Ø giryān Mn. 134 → giryān

e.-Ø ḫoş-dem Mn. 8 → ḫoş-dem

e.-Ø ḫurd u ḫaşḫāş D. 5/9 → ḫurd, u, ḫaşḫāş

e.-Ø … ḳabā Nn. 254 → ḳabā

e.-Ø miskīn Mn. 756 → miskīn

e.-Ø rūşen Mn. 1098 → rūşen

e.-Ø ser-āġāz u sürūd D. 4/10 → ser-āġāz, u, sürūd

e.-Ø … şemʿ-i lemʿ Mm. 53 → şemʿ, lemʿ

e.-Ø şobān Şn. 425 → şobān

e.-di ʿalem Kn. 58 → ʿalem

e.-di bī-kelāġ D. 48/5 → bī-kelāġ

e.-di deng Nn. 164 → deng

e.-di ḥalīm ü kelīm Şn. 303 → ḥalīm, ü, kelīm

e.-di … ḫūbca Şn. 513 → ḫūbca

e.-di kebūd D. 49/4 → kebūd

e.-di miskīn Mn. 606 → miskīn

e.-düm … resūl Şn. 469 → resūl

e.-me … mübeddel D. 63/3 → mübeddel

e.-mez … sūd Nn. 297 → sūd

e.-miş … Hū Şn. 229 → Hū

e.-mişem hem-dem D. 65/6 → hem-dem

enīs e.-yüben Şn. 382 → enīs
e.-r-ise Mn. 754 → i-
e.-sün … nevḥa-ger Nn. 66 → nevḥa-ger
e.-ye … āb-ı ḥayāt Şn. 352 → āb-ı ḥayāt
e.-yem … ʿarż-ı ḥācāt Mn. 1 → ʿarż, ḥācāt
e.-yen … destān-serā Nn. 82 → destān-serā
e.-yen enbān-ı zārī Nn. 79 → enbān, zārī
e.-yen … ḳuvvetü'l-ḳulūb Nn. 69 → ḳuvvetü'l-ḳulūb
e.-yensün … naġme-sāz Nn. 83 → naġme-sāz
e.-yüben rūşenī Şn. 353 → rūşenī
e.-yüben … şiʿār Km. 32 → şiʿār
e.-yüp … ʿarż-ı ḥācāt Mn. 566 → ʿarż, ḥācāt
e.-yüp bī-reng Kn. 96 → bī-reng
e.-yüp … cenāḥ Nn. 87 → cenāḥ
e.-yüp ha āh u vāy D. 84/4 → ha, āh, u, vāy
e.-yüp merġūb Nn. 102 → merġūb
fetḥ ü fütūḥ e.-yen Şn. 265 → fetḥ, ü, fütūḥ
ġam-ḫˇār e.-düñ Nn. 282 → ġam-ḫˇār
ġavṭalar e.-r D. 37/4 → ġavṭa
gülşen e.-Ø Mn. 70 → gülşen
ḥamāyil e.-yüp Nn. 655 → ḥamāyil
ḫˇār e.-düñ Nn. 282 → ḫˇār
ḫˇār e.-gil D. 233 → ḫˇār
ḫoş-elḥān e.-yen Nn. 94 → ḫoş-elḥān
ḫoş-ḫˇān e.-yen Nn. 94 → ḫoş-ḫˇān
ḫūb e.-yen Nn. 84 → ḫūb
ḥūr e.-yen Şn. 266 → ḥūr$_1$
Ḳadr e.-Ø Mn. 5 → Ḳadr
k'e.-dük … ḫarābātī D. 11/3[8] → ki, ḫarābātī
ḳaṣab-pūş e.-yen Nn. 100 → ḳaṣab-pūş
kül e.-r Şn. 56 → kül
luṭf-ı iḥsān e.-gil D. 63/4 → luṭf, iḥsān
luṭf-ı şobān e.-Ø Şn. 306 → luṭf, şobān
maḥbūb e.-yen Nn. 84 → maḥbūb
melekūt e.-yen Şn. 263 → melekūt
miftāḥ-ı fütūḥ e.-di Şn. 385 → miftāḥ, fütūḥ
miskīn e.-Ø Mn. 1076 → miskīn
muṣāḥib e.-gil Mn. 1127 → muṣāḥib
mücellā e.-düñ D. 57/3 → mücellā
nām-ver e.-r D. 37/1 → nām-ver
n'e.-di Mn. 593, Mn. 962, Mn. 1107 → ne
n'e.-düm Şn. 83 → ne
n'e.-düñ Şn. 176, Şn. 177, Şn. 178 → ne
n'e.-mezem Şn. 370, Şn. 371 → ne
n'e.-mişdüm Nn. 280 → ne
n'e.-mişler Mn. 229 → ne
n'e.-r Nn. 244 → ne
n'e.-rem D. 83/5 → ne
n'e.-sün Nn. 443, Nn. 930 → ne
n'e.-yem Şn. 85, D. 67/6 → ne
n'e.-yeyin Şn. 92 → ne
nedīm-i bāġ u bostān e.-di Nn. 144 → nedīm, bāġ, u, bostān
nūr e.-yen Şn. 266 → nūr
rūḥ e.-di Şn. 385 → rūḥ
rūḥ e.-yen Şn. 265 → rūḥ
rūşen e.-Ø Mn. 70, Mn. 974, Mn. 1126 → rūşen
rūşen e.-yen D. 49/7 → rūşen
ser-beste-yi zincīr-i sevdā e.-düñ D. 57/5 → ser-beste, zincīr, sevdā
ser-mest-i esrār e.-ye Nn. 874 → ser-mest, esrār

server ü sırdaş u serdār e.-ye Nn. 874 → server, ü, sırdaş, serdār
seyl-i ḫūnīn e.-Ø Mn. 142 → seyl, ḫūnīn
sipend e.-yen Şn. 439 → sipend
şād u ḫandān e.-yensün Nn. 86 → şād, u, ḫandān
ṭavr e.-yen Nn. 332 → ṭavr
zerrīn-kemer … e.-miş Şn. 237 → zerrīn-kemer
e.-r D. 37/1
2. āh eyle-: feryat etmek, iç çekmek
āh e.-düm D. 38/2 → āh
āh e.-yende Nn. 984 → āh
āh e.-yüp Şn. 27, Nn. 594 → āh
e.-yüp āh Mn. 1111, Nn. 594 → āh
3. ʿamel eyle-: gereğini yapmak, amel etmek
ʿamel e.-Ø D. 78/5 → ʿamel
ʿamel e.-mese Mn. 419 → ʿamel
ʿamel e.-meyüp Mn. 418 → ʿamel
4. ʿarż eyle-: yüksek makamdaki birine bir şeyi bildirmek, sunmak
ʿarż e.-di Mn. 814, D. 47/4 → ʿarż
5. āvāre eyle-: oyalamak, işinden alıkoymak
e.-düñ āvāre D. 13/4[1] → āvāre
6. ʿayş eyle-: eğlenmek
ʿayş e.-sevüz D. 74/7 → ʿayş
7. āzād eyle-: salmak, esirlikten kurtarmak
āzād e.-gil Nn. 606 → āzād
8. bālā eyle-: yüceltmek
e.-di bālā D. 16/1 → bālā
9. başını dizine māyil eyle-: daima tefekkür etmek
başını dizine māyil e.-yüp Nn. 655 → baş, diz, māyil
10. benlik eyle-: kendisini üstün görmek
benlik e.-yüp Mn. 1072 → benlik
11. berī eyle-: geri çevirmek, uzaklaşmak
e.-yüp … berī Nn. 657 → berī
12. berk eyle-: sağlamlaştırmak, kuvvetli bulundurmak
berk e.-ye Şn. 283 → berk
13. boş eyle-: engellemek, önlemek
e.-düñ … boş Mn. 946 → boş
14. cehd eyle-: çok çalışıp çabalamak
cehd e.-yüp Mn. 244 → cehd
15. cemʿ eyle-: bir araya getirip toplamak
e.-yüp … cemʿ Mm. 53 → cemʿ
16. cidd ü cehd eyle-: çalışıp çabalamak, uğraşmak
cidd ü cehd e.-Ø Mn. 1158, Nn. 725 → cidd, ü, cehd
17. cūş eyle-: coşmak
cūş e.-ye Nn. 434 → cūş
cūş e.-yen Nn. 327 → cūş
e.-Ø … cūş D. 4/8 → cūş
e.-di cūş Nn. 698 → cūş
cūş e.-yüp Mn. 638 → cūş
18. cūş u ḫurūş eyle-: coşmak, taşkınlık yapmak
e.-yüp cūş u ḫurūş Nn. 916 → cūş u ḫurūş
19. cüst ü cū eyle-: sıkıca aramak, araştırmak
e.-meyüp cüst ü cūyı Mn. 407 → cüst ü cū
20. çāk eyle-: parçalamak, yırtmak
çāk e.-yüp D. 53/2 → çāk
e.-di çāk Mn. 607 → çāk
21. duʿā eyle-: Allah'a yalvarmak, yakarmak
duʿā e.-r iken Mn. 651 → duʿā, i-
e.-Ø duʿāyı D. 41/6 → duʿā
22. endīşe eyle-: endişelenmek, kaygılanmak
e.-mez endīşeyi D. 178/1 → endīşe
23. fāʾide eyle-: fayda sağlamak

fā᾿ide e.-ye Mn. 438 → fā᾿ide
24. fāş eyle-: açığa vurmak
e.-di … fāş Nn. 1033 → fāş
e-rdi fāş Şn. 320 → fāş
e.-yüben fāş D. 13/3[1] → fāş
fāş e.-Ø Mn. 945 → fāş
fāş e.-me D. 13/5[2] → fāş
fāş e.-mek Mn. 227 → fāş
fāş e.-yen Nn. 315, Nn. 351 → fāş
k'e.-di … fāş D. 44/2 → ki, fāş
25. fedā eyle-: gözden çıkarmak, uğruna harcamak, kıymak
e.-Ø … fedā Nn. 723 → fedā
26. feryād eyle-: bağırıp çağırmak, haykırmak
e.-yüp … feryād Mn. 1039 → feryād
27. fettānlıḳ eyle-: fettanca davranışlarda bulunmak, cilvelenmek
fettānlıḳlar e.-rler D. 44/1 → fettānlıḳ
28. fiġān eyle-: yüksek sesle inlemek, ağlamak
fiġān e.-yeyin D. 78/1, D. 78/4 → fiġān
29. fikr eyle-: düşünmek
fikr e.-Ø Mn. 679 → fikr
30. ġarḳ eyle-: bol bol vermek
ġarḳ e.-di D. 46/7 → ġarḳ
ġarḳ e.-se Mn. 1174 → ġarḳ
ġarḳ e.-ye Nn. 734 → ġarḳ
31. germ eyle-: ısıtmak
germ e.-Ø D. 10/3[14] → germ
32. ġiş eyle-: karıştırmak
e.-sün ġiş Nn. 536 → ġış
33. gūş eyle-: dinlemek
gūş e.-ye Nn. 799 → gūş
gūş e.-yen Nn. 316, Nn. 327, Nn. 558 → gūş
34. gūşiş eyle-: çabalamak
e.-miş ola … gūşişi Nn. 875 → ol-, gūşiş
35. ḫaber eyle-: haber vermek, bildirmek
ḫaber e.-r D. 37/2 → ḫaber
36. ḥall eyle-: sıkıntıyı gidermek, bir engeli ortadan kaldırmak
e.-gil ḥall Mn. 545 → ḥall
37. ḥarb eyle-: mücadele etmek
e.-mişem … ḥarb Mn. 964 → ḥarb
38. ḥāṣıl eyle-: meydana getirmek, ortaya çıkarmak
ḥāṣıl e.-Ø Nn. 243 → ḥāṣıl
39. ḥaşr eyle-: bir araya getirme, toplama
ḥaşr e.-yüp Mn. 1127 → ḥaşr
40. ḫidmet eyle-: bir şey için birine çalışmak, görev yapmak
e.-yedüm … ḫidmet Şn. 43 → ḫidmet
ḫidmet e.-Ø D. 5/11 → ḫidmet
ḫidmetüñ e.-mede D. 219/1 → ḫidmet
41. ḫitāb eyle-: birine söz söylemek, seslenmek, söz yöneltmek
ḫitāb e.-yüp Şn. 153 → ḫitāb
42. iḫtiyār eyle-: seçmek, tercih etmek
iḫtiyār e.-mişüz D. 75/3 → iḫtiyār
43. ikrāh eyle-: tiksinmek
e.-meyüp ikrāhı D. 11/1[12] → ikrāh
44. iḳtibās eyle-: ödünç almak
iḳtibās e.-r D. 2/10 → iḳtibās
45. ʿitāb eyle-: azarlamak, paylamak
ʿitāb e.-yüp Şn. 153 → ʿitāb
46. iẓhār eyle-: açığa vurmak, göstermek
e.-Ø … iẓhār D. 89/7 → iẓhār
47. ḳabūl eyle-: rıza göstermek, tasdik etmek
e.-yüben … ḳabūl Şn. 365 → ḳabūl
ḳabūl e.-yüben Mn. 96 → ḳabūl
48. ḳadḥ eyle-: arkasından konuşmak, çekip çekiştirmek
ḳadḥ e.-r D. 22/2 → ḳadḥ

49. ḳan eyle-: kan dökmek, çok fazla kan akıtmak
ḳan e.-yeyin D. 78/2 → ḳan
50. ḳaṭʿ eyle-: yol almak, ilerlemek
ḳaṭʿ e.-se Nn. 1053 → ḳaṭʿ
51. kerem eyle-: iyilikte bulunmak
k’e.-di … kerem Şn. 257 → ki, kerem
kerem e.-Ø Şn. 198, Şn. 200, Şn. 209 → kerem
52. ḳıyās eyle-: karşılaştırmak, mukayese etmek
e.-Ø ḳıyās Mn. 792 → ḳıyās
53. küstāḫluḳ eyle-: saygısızlık etmek, edepsizlik etmek
e.-se küstāḫluḳ D. 25/3 → küstāḫluḳ
54. maʿmūr eyle-: bayındır, şenlikli etmek
maʿmūr e.-yen Nn. 332 → maʿmūr
55. masḫaralıḳ eyle-: eğlendirici, güldürücü davranışta bulunmak
masḫaralıḳ e.-yüben Şn. 35 → masḫaralıḳ
56. maẓhar eyle-: nail olmak, ulaşmak, erişmek
maẓhar e.-me D. 89/7 → maẓhar
57. medḥ eyle-: övmek, yücelemek
e.-mişdür … medḥ-i mes̱nevī Mm. 73 → medḥ, mes̱nevī
medḥ e.-Ø D. 22/2 → medḥ
medḥ e.-miş D. 72/6 → medḥ
58. medhūş eyle-: dehşete düşürmek
medhūş e.-yen Nn. 316, Nn. 560, Nn. 787 → medhūş
59. medḥ ü s̱enā eyle-: övmek, birinin yüceliğini kelimelerle anlatmak
e.-yüp medḥ ü s̱enālar Mn. 581 → medḥ, ü, s̱enā
60. meʾvā eyle-: yer, yurt edinmek, yerleşmek
meʾvā e.-düñ D. 57/6 → meʾvā
61. meyl eyle-: yönelmek, ilgi duymak
meyl e.-meyüp D. 47/4 → meyl
62. muḳbil eyle-: mutlu etmek, bahtiyar kılmak
e.-di … muḳbil Şn. 424 → muḳbil
63. *(yf.)* münācāt eyle-: yalvarmak, yakarmak
münācāt e.-yecegiz Mn. 246 → münācāt
münācāt e.-yüp Nn. 668 → münācāt
64. müyesser eyle-: kolaylaştırmak
müyesser e.-Ø D. 19/6 → müyesser
65. nāle eyle-: inlemek
nāle e.-meyem D. 49/6 → nāle
66. naṣīḥat eyle-: tavsiyede bulunmak, öğüt vermek
e.-Ø naṣīḥat Şn. 460 → naṣīḥat
67. nāz eyle-: nazlanmak
nāz e.-yen Şn. 9 → nāz
68. naẓar eyle-: bakmak
e.-Ø naẓar Nn. 672 → naẓar
naẓar e.-mezin Şn. 103 → naẓar
naẓar e.-r D. 37/3 → naẓar
69. nermek eyle-: yumuşak hâle getirmek
e.-Ø nermek Mn. 871 → nermek
70. nīkū eyle-: güzelleştirmek, iyi hâle getirmek
e.-Ø nīkū D. 199/3 → nīkū
71. niyāz eyle-: yalvarmak, ricada bulunmak
niyāz e.-yen Şn. 9 → niyāz
72. nūş eyle-: içmek
nūş e.-di Mn. 335 → nūş
nūş e.-mişler Mn. 229 → nūş
nūş e.-ye Nn. 643, Nn. 799, Nn. 1066 → nūş
nūş e.-yelüm D. 10/6[2] → nūş

nūş e.-yen Nn. 100, Nn. 558, Nn. 787 → nūş

73. pāk eyle-: temiz kılmak, temizlemek

e.-di pāk Mn. 607 → pāk

e.-sün … pāk Nn. 67 → pāk

pāk e.-sün Mn. 143 → pāk

74. pend eyle-: öğüt, nasihat vermek

pend e.-yen Şn. 439 → pend

75. pervāz eyle-: uçmak

pervāz e.-di Nn. 696 → pervāz

76. peydā eyle-: ortaya çıkarmak

peydā e.-düñ D. 57/1, D. 57/7 → peydā

77. pişmān eyle-: birinin pişman olmasına neden olmak

e.-düñ … pişmān Şn. 81 → pişmān

78. pür eyle-: doldurmak

pür e.-Ø Mn. 402 → pür

pür e.-yüp Mn. 552 → pür

79. refᶜ eyle-: yukarıya kaldırmak, yükseltmek

refᶜ e.-yüben Şn. 7 → refᶜ

80. revān eyle-: akmak

revān e.-gil D. 156/4 → revān

revān e.-yeyin D. 78/3 → revān

81. riᶜāyet eyle-: saymak, saygı göstermek

e.-yüp … riᶜāyet Mn. 747 → riᶜāyet

riᶜāyet e.-ye Mn. 305 → riᶜāyet

82. ṣarf eyle-: harcamak, kullanmak, tüketmek

ṣarf e.-Ø D. 8/4[13] → ṣarf

83. ṣoḥbet eyle-: yarenlik etmek, dostça, arkadaşça konuşmak

ṣoḥbet e.-r D. 88/3 → ṣoḥbet

84. şeydā eyle-: aklını yitirtmek, çıldırtmak

şeydā e.-düñ D. 57/2 → şeydā

85. taᶜbīr eyle-: yorumlamak, anlatmak

taᶜbīr e.-me D. 183/2 → taᶜbīr

86. taḥammül eyle-: bir güçlüğe, acıya, sıkıntıya dayanmak, katlanmak

taḥammül e.-mekde Mn. 269 → taḥammül

taḥammül e.-mez D. 57/6 → taḥammül

taḥammül e.-ye Mn. 274 → taḥammül

87. taḳrīr eyle-: anlatmak, söylemek

taḳrīr e.-me D. 183/1 → taḳrīr

88. taᶜlīm eyle-: öğretmek

taᶜlīm e.-me D. 210/4 → taᶜlīm

89. tamām eyle-: tamamlamak

e.-di … tamām Şn. 273 → tamām

tamām e.-di Mn. 825 → tamām

90. taᶜẓīm eyle-: saygı göstermek, hürmet etmek

taᶜẓīm e.-me D. 210/2 → taᶜẓīm

91. tefsīr eyle-: açıklamak, yorumlamak

tefsīr e.-me D. 183/4 → tefsīr

92. tekellüm eyle-: konuşmak, söylemek

tekellüm e.-gil Nn. 200 → tekellüm

93. tekye eyle-: güvenmek, dayanmak

tekye e.-mek Mn. 148 → tekye

94. telḳīn eyle-: bir düşünce veya duyguyu bir kimsenin zihnine yerleştirmek, aşılamak

e.-Ø telḳīn Mn. 629 → telḳīn

95. temāşā eyle-: seyretmek, izlemek

temāşā e.-düñ D. 57/1, D. 57/4 → temāşā

96. terbiye eyle-: eğitmek, yetiştirmek

e.-di … terbiye Nn. 211 → terbiye

97. terennüm eyle-: hafif ve tatlı sesle şarkı söylemek

terennüm e.-gil Nn. 200 → terennüm

98. terk eyle-: terk etmek, bırakmak

terk e.-Ø Mn. 533, Mn. 983, Nn. 533 → terk
terk e.-meseñ D. 167/4 → terk
terk e.-ye Şn. 283 → terk
terk e.-yüp D. 177/3 → terk

99. teslīm eyle-: bir şeyi sahibine vermek
teslīm e.-Ø Nn. 248 → teslīm
teslīm e.-me D. 210/1 → teslīm

100. tırāş eyle-: saç veya sakalını keserek biçim vermek
tırāş e.-Ø Mn. 866 → tırāş

101. vāh eyle-: acı ve kederle inlemek
vāh e.-yende Nn. 984 → vāh

102. yad eyle-: uzaklaştırmak, yabancı saymak
yad e.-düñ Şn. 176 → yad

103. yād eyle-: akla getirmek, anmak
e.-yüp yād Mn. 649 → yād
yād e.-gil Nn. 606 → yād

104. yeñi eyle-: yenilendirmek, tazelemek
yeñi e.-Ø Mn. 401 → yeñi

105. yoġ eyle-: yok etmek, ortadan kaldırmak
yoġ e.-Ø Şn. 398 → yoġ

106. zār eyle-: ağlatmak, inletmek
e.-yen … zār Nn. 71 → zār

107. zer eyle-: altına çevirmek, bir malı satıp para kazanmak
e.-yüp zer Mn. 560 → zer
zer e.-düñ Şn. 271 → zer

108. ẕikr eyle-: devamlı anmak, vird edinmek
e.-ye ẕikrüñ Şn. 406 → ẕikr

109. ziyād eyle-: çoğaltmak
ziyād e.-Ø Mn. 1052 → ziyād

110. ziyaret eyle-: bir yeri ya da bir kimseyi görmeye gitmek
ziyāret e.-yem D. 99/6 → ziyāret

[=288]

eyle *(z.)* öyle, o kadar, o derece
e.+Ø Mn. 141, Mn. 368, Mn. 380, Mn. 382, Mn. 972, Mn. 1157, Şn. 398, Kn. 75, D. 3/18

[=9]

eyin *(i.)* sırt, omuz
e.+ine Mn. 958

[=1]

eyt-/-d-
1. söylemek, demek
e.-eler Mn. 1077
e.-eyem Mn. 688, Mn. 698
e.-eyim Mn. 719, Mn. 770, Şn. 485, D. 55/2
e.-eyin D. 11/4[1]
e.-üben Nn. 671
e.-üp Nn. 702
e.-ür Nn. 55, Nn. 273, Nn. 686, Nn. 688, Kn. 73, D. 91/7
e.-ürse Kn. 73
2. cevap vermek
e.-ür Mn. 1014

[=18]

eytām *Ar. (i.)* yetimler
rāʿī-yi e.+Ø Şn. 3 → rāʿī

[=1]

eyü *(s.)* iyi → eyi
e.+Ø Mn. 165, Km. 49, Km. 54
e.+dür Mn. 268
e.+ye Mn. 194

[=5]

eyvāh *Far. (e.)* yazık, heyhat
e.+Ø Mn. 1111

[=1]

eyvāy *Ar. (e.)* üzüntü ve pişmanlık bildiren söz, eyvah
e.+Ø D. 13/1[5], D. 13/2/[5], D. 13/3[5], D. 13/4[5], D. 13/5[5], D. 67/6
düşesün … e.+a D. 13/2[4] → düş-

e.-ıla Nn. 201 → ıla
[=8]

eyyām *Ar. (i.)* günler, çağlar
e.-çün Km. 48 → çün
e.+uñı D. 155/1
[=2]

eyyāmla *Ar.+T. (z.)* zamanla, giderek, üzerinden bir süre geçtikten sonra
e.+Ø Mn. 99
[=1]

ez- çiğnemek
e.-mede Şn. 225
e.-dür Kn. 70
[=2]

eẕān *Ar. (i.)* ezan, çağrı
e.+ın oḳı Nn. 536 → oḳı-/-u-
e.+ın Mn. 1019
[=2]

ezber *Far. (i.)* hıfzetmek, hatırda tutmak
ider e.+Ø D. 117/3 → it-
[=1]

ezel *Ar. (i.)* tüm zamanların başlangıç noktası, öncesiz zaman
e.+den Mn. 794, D. 26/1, D. 31/4, D. 84/7
[=4]

ezfer *Ar. (i.)* güzel kokulu, güzel kokan
müşg-i e.+Ø D. 138/3 → müşg
[=1]

ezgi *(i.)* nağme, kulağa hoş gelen ses, tını
e.+Ø Şn. 45
[=1]

eẕhāb *Ar. (i.)* altınlar
e.+Ø Mn. 128
[=1]

eẕkār *Ar. (i.)* tarikat ehlinin günlük çektiği zikirler
e.+ını Nn. 240
[=1]

F

fācir *Ar. (s.)* günahkâr
f.+Ø Mn. 86
[=1]

faḫ *Ar. (i.)* tuzak, kapan
f.+ı Şn. 399, D. 8/3[6]
[=2]

fāḫir *Ar. (s.)* şanlı, şerefli
f.+Ø Mn. 1027
[=1]

faḫr *Ar. (i.)* övünme, kendisi ile övünülen kişi
f.+Ø Şn. 392
f.-ı cihān Şn. 529 → cihān
f.-ı etḳıyā Mm. 59 → etḳıyā
f.-ı evtād Mn. 799 → evtād
seyyid-i f.-ı evliyā D. 15/1 → seyyid, evliyā
f.+ı Mn. 578, Mn. 592, Şn. 507
f.+ını Şn. 529
[=9]

fāḫte *Far. (i.)* üveyik kuşu
f.+Ø Nn. 207
[=1]

fāḫte-gūn *Far. (s.)* üveyik renginde, üveyik renkli
f.+Ø Nn. 207
[=1]

fā᾿ide *Ar. (i.)* fayda, yarar → fāyide
f.+Ø eyleye Mn. 438 → eyle-
ṭapa … f.+Ø Mn. 106 → ṭap-
virmez f.+Ø Nn. 1012 → vir-
[=3]

fāʿil *Ar. (i.)* özne, yapan, eden
f.+Ø Nn. 760

[=1]

faḳa *Ar. (i.)* yoksulluk
f.+Ø Km. 70
[=1]

faḳaṭ *Ar. (e.)* yalnız, ancak, ama, lakin
f.+Ø D. 46/6
[=1]

faḳd *Ar. (i.)* yokluk, bulunmama, eksiklik
f.+umı D. 182/1
[=1]

faḳīh *Ar. (i.)* fıkıh bilgini
f.+üñ D. 73/6
[=1]

fākir *Ar. (s.)* düşünen, fikreden
maḥż-ı f.+Ø Nn. 1014 → maḥż
[=1]

faḳīr *Ar. (s.)* yoksul, fakir
f.+Ø Mn. 924, Şn. 277, Nn. 904
f.+Ø-üz D. 11/4[15]
[=4]

faḳīrāne *Ar.+Far. (z.)* yoksulcasına
f.+Ø Şn. 22
[=1]

faḳr *Ar. (i.)* yoksulluk, muhtaçlık
f.+Ø Mm. 43, D. 11/1[2], D. 35/3, D. 157/3
f.-ı fuḳarā Km. 70 → fuḳarā
ḫum-ı f.+Ø u fenādan Nn. 999 → ḫum, u, fenā
külāh-ı f.+e D. 3/4 → külāh
f.+ı Şn. 507
f.+ını Mn. 1004
f.+uñ D. 64/1, D. 164/3
[=11]

falān *Ar. (s.)* herhangi bir kimse
f.+Ø Mn. 970
[=1]

falān ibn-i falān *Ar. (i.)* falancanın oğlu falan, herhangi bir adam manasında kullanılan söz
f.+uñ Mn. 926
[=1]

fām *Far. (i.)* renk, biçim, görünüş
f.+Ø Kn. 5
[=1]

fānī *Ar. (s.)* ölümlü, kalıcı olmayan
f.+yem Nn. 6, Kn. 47
[=2]

fāriġ *Ar. (s.)* boş, vazgeçmiş, çekilmiş
f.+dür Nn. 753
[=1]

fāriġü'l-bāl *Ar. (i.)* başı dinç, gönlü rahat
f.+Ø iken D. 189/3 → i-
[=1]

farḳ *Ar. (i.)* anlama, sezme
f.+Ø idemezüz Mn. 382 → it-
f.+Ø idersem D. 69/4 → it-
f.+Ø ideydüñ D. 235 → it-
itmezdi … f.+Ø Şn. 24 → it-
[=4]

farṭ *Ar. (i.)* aşırılık, taşkınlık
f.-ı şehvet Mn. 410 → şehvet
[=1]

farż *Ar. (i.)* kesin emir ve hükümler
f.+dur Nn. 491
[=1]

farż-ı ʿayn *Ar. (i.)* bir Müslüman'ın bizzat yerine getirmekle mükellef olduğu ibadet ve işler
f.+Ø Nn. 471
f.-imiş Nn. 492, D. 1/7 → i-
olan f.+Ø Nn. 337 → ol-
f.+Ø-mış Nn. 504

f.+dur Nn. 490
[=6]

faṣīḥ *Ar. (i.)* açık, düzgün, doğru
f.+Ø Mn. 48, Şn. 406, Nn. 542
[=3]

faṣl *Ar. (i.)* ayırma, bölme işi
f.+Ø Şn. 154
[=1]

faṣṣād *Ar. (i.)* cerrah
f.+uñ Kn. 49
[=1]

fāş *Far. (s.)* ortaya çıkmış, açık
f.+Ø Mn. 730, Nn. 348
f.+Ø ide Mm. 61, Nn. 346, Nn. 347, Nn. 925 → it-
f.+Ø iden Nn. 350, Nn. 404, Kn. 35 → it-
f.+Ø idenem Nn. 401 → it-
f.+Ø ideni D. 27/3 → it-
f.+Ø ider Nn. 349 → it-
f.+Ø idici Nn. 399 → idici
f.+Ø itdi Nn. 143, Nn. 163 → it-
f.+Ø itme D. 181/4 → it-
f.+Ø itmeyen Nn. 349 → it-
eyledi … f.+Ø Nn. 1033 → eyle-
eylerdi f.+Ø Şn. 320 → eyle-
eyleyüben f.+Ø D. 13/3[1] → eyle-
f.+Ø eyle Mn. 945 → eyle-
f.+Ø eyleme D. 13/5[2] → eyle-
f.+Ø eylemek Mn. 227 → eyle-
f.+Ø eyleyen Nn. 315, Nn. 351 → eyle-
f.+Ø olur Nn. 928 → ol-
ider … f.+Ø D. 45/5 → it-
itme f.+Ø Nn. 359 → it-
itmeyüp f.+Ø D. 5/12 → it-
k'eyledi … f.+Ø D. 44/2 → ki, eyle-
[=30]

fāyıḳ *Ar. (s.)* üstün, yüksek
olan … f.+Ø Nn. 987 → ol-
f.+dur D. 1/2
[=2]

fāyide *Ar. (i.)* → fā'ide
ṭapasun … f.+Ø Nn. 219 → ṭap-
[=1]

fāżıl *Ar. (s.)* değerli, erdemli, bilgin kimse
şeyḫ-i f.+Ø Mn. 1053 → şeyḫ
[=1]

fażl *Ar. (i.)* lütuf, ihsan, bahşiş
f.+Ø Şn. 119, Şn. 391
f.-çün Km. 59 → çün
feyż-i f.+Ø D. 147/3 → feyż
f.-ı Raḥmān D. 126/2 → Raḥmān
f.+uñ-ile Şn. 373, Km. 34 → ile
f.+uñla Mn. 29
f.+uñuñ D. 93/5
[=9]

fecr *Ar. (i.)* tan vakti, tan kızıllığı
vaṣl-ı f.+in Mn. 37 → vaṣl
[=1]

fedā *Ar. (i.)* çok değerli bir şeyden vazgeçme, gözden çıkarma
f.+Ø Mn. 506, Şn. 50, D. 80/1, D. 80/7, D. 108/4
eyle … f.+Ø Nn. 723 → eyle-
[=6]

fe'fhem *Ar. (i.)* anlamak, idrak etmek
f.+Ø Mn. 224
[=1]

fehm *Ar. (i.)* anlama, anlayış, kavrama
derk-i f.-i pāk Mm. 8 → derk, pāk
f.+üñ Mm. 53
f.+Ø idemez D. 60/7 → it-
f.+Ø ideydi Nn. 502 → it-
f.+Ø idüben Mn. 111 → it-

f.+Ø itmez Nn. 56, Kn. 45 → it-
[=7]

felāḥ *Ar. (i.)*
1. ezanda "haydi kurtuluşa" anlamına gelen "hayya alel-felah" ibaresinde bulunan "felah" sözü
f.+ı D. 10/6[12]
2. mutluluk, kurtuluş
ṭaparlar f.+Ø Şn. 138 → ṭap-
ṭapmaz f.+Ø D. 147/4 → ṭap-
[=3]

felek/-g *Ar. (i.)* gökyüzü, sema, göğün katları
f.+Ø Şn. 11, D. 10/2[8], D. 146/3
f.+ler Nn. 773, Nn. 800
f.+lerden Mn. 62
f.+üñ D. 61/5
[=7]

felsefe *Ar. (i.)* dünya görüşü, sistem, ideoloji
f.+Ø Nn. 637
[=1]

fenā *Ar.*
1. *(i.)* insanın kendi benliğini Allah'ın varlığında yok etmesi
f.+Ø Mn. 354, Mm. 43, Nn. 648, Nn. 1057
cām-ı f.+Ø Nn. 735 → cām
ḫarābāt-ı f.+nuñ Nn. 849 → ḫarābāt
ḫum-ı faḳr u f.+dan Nn. 999 → ḫum, faḳr, u
f.+da Nn. 16
2. *(i.)* gelip geçici olma, ölümlülük
f.+Ø Mn. 1118, Nn. 812, Nn. 1005
f.+da Mn. 798, Mn. 853
f.+dan Nn. 812
f.+ya Mn. 534
f.+yı Mn. 854
3. *(s.)* üzüntü veren, kötü
bulmaz f.+Ø Nn. 736 → bul-
bulmış-idi f.+yı D. 3/18 → bul-, i-
buluban … f.+Ø Nn. 736 → bul-
f.+Ø bulup Mn. 391 → bul-
f.+Ø ṭapan Nn. 981 → ṭap-
[=21]

fenn *Ar. (i.)*
1. hüner, bilim, sanat, marifet
f.+dür Mn. 324
f.+i Mn. 324
2. hile, tuzak
f.-i fitnede D. 26/3 → fitne
f.+le D. 44/1
[=4]

fer *Far. (i.)* aydınlık, parlaklık, ışıltı, nur
f.+Ø Şn. 6, D. 65/3, D. 132/3
f-i ʿavn Mn. 867 → ʿavn
f.-i ʿavnı Mn. 868 → ʿavn
f.-i ʿavnüñ Mn. 869 → ʿavn
[=6]

ferʿ *Ar. (i.)*
1. ayrıntı
f.-ile Kn. 8 → ile
f.+üñ Mn. 104
2. bir ana kaynaktan ayrılan şey, kol, şube
f.+ine Kn. 51
[=3]

ferāġ *Ar. (i.)* istirahat, huzur
bulup f.+ı Mn. 254 → bul-
ṭapar … f.+Ø D. 48/6 → ṭap-
[=2]

feraḥ *Ar. (i.)* sevinme, iç açıklığı, sevinç
f.+Ø Nn. 322, D. 43/2, D. 49/5
f.+Ø bulmadı Mn. 878 → bul-
ṭapdı f.+Ø Nn. 301 → ṭap-
[=5]

feraḥ-fezā *Ar.+Far. (s.)* sevinç arttıran, gönül açan

f.+yı D. 10/7[1]

[=1]

ferah̬-nāk *Ar.+Far. (s.)* sevinçli
f.+Ø Mn. 68, Mn. 123

[=2]

ferāvān *Far. (s.)* çok bol
olsa f.+Ø Mn. 457 → ol-

[=1]

ferbih *Far. (s.)* semiz, etli, toplu, besili
f.+ler durur D. 196/2 → dur-
mollā-yı f.+Ø Mn. 409 → mollā
f.+de Mn. 410

[=3]

ferc *Ar. (i.)* nefsani arzular
f.+Ø Mn. 484

[=1]

ferd *Ar. (s.)* eşi ve benzeri olmayan, tek
f.+Ø Şn. 376

[=1]

feres *Ar. (i.)* at, beygir
f.+Ø D. 2/2

[=1]

ferḫunde *Far. (s.)* kutlu, mübarek, uğurlu
bende-yi f.+mi Şn. 177 → bende
ferruḫ-ruḫ-ı f.+Ø D. 61/4 → ferruḫ-ruḫ
şeh-i f.+Ø D. 54/1 → şeh
şeh-i f.+sidür D. 92/2 → şeh

[=4]

ferḫunde-gī *Far. (i.)* uğurluluk, kutluluk
ṭapdı … f.+Ø Nn. 429 → ṭap-

[=1]

ferḫunde-pey *Far. (i.)* ayağı uğurlu
f.+Ø Şn. 325, Nn. 241
dem-i f.+Ø Nn. 371 → dem
f.+dür D. 51/3

[=3]

ferih̬ *Ar. (s.)* çok sevinçli
f.+Ø Mn. 563

[=1]

ferişte *Far. (i.)* melek
f.+Ø Mn. 920
f.+ler Mn. 921

[=2]

fermān-bürde *Far. (s.)* ferman götüren, ulak
f.+[y]em Kn. 1

[=1]

ferrāş *Ar. (i.)* hizmetçi
f.+Ø D. 5/10

[=1]

ferruḫ *Far. (s.)* kutlu, uğurlu, mübarek
f.+Ø Kn. 52

[=1]

ferruḫ-ruḫ *Far. (s.)* güzel yüzlü, güzel tabiatlı
f.-ı ferḫunde D. 61/4 → ferḫunde
seg-i f.+Ø Şn. 325 → seg

[=2]

feryād *Far. (i.)*
1. hâlinden şikâyet etmek, sızlanmak, yakınmak
f.+Ø Mn. 172, Mn. 649, Nn. 113, Nn. 131, D. 12/2[14]
f.+dur D. 26/7
f.+ı Nn. 438
f.+ın D. 24/4
2. bağırıp çağırmak
f.+Ø Şn. 212, Nn. 440, Nn. 449, D. 56/4
eyleyüp … f.+Ø Mn. 1039 → eyle-
f.+Ø ideni Nn. 707 → it-
f.+Ø ider Nn. 448 → it-
f.+Ø iden Şn. 171 → it-
f.-ı ney Nn. 440 → ney
f.+uma ir Mn. 31 → ir-

f.+a D. 4/12
f.+ını Nn. 210
[=20]

feryād-res *Far. (s.)* yardım isteyenin yardımına yetişen
f.+Ø Şn. 482, Nn. 835, D. 2/5
ol … f.+Ø Km. 76 → ol-
olam f.+Ø Nn. 288 → ol-
oldı … f.+Ø Nn. 395 → ol-
olur … f.+Ø Nn. 1075 → ol-
[=7]

ferzāne *Far. (s.)* bilgin, benliğini öldürmüş, dünya gailelerinden uzaklaşmış olan
ʿāḳıl-ı f.+Ø Şn. 123 → ʿāḳıl
f.+sün Mn. 778
[=2]

feṣāḥat *Ar. (i.)* dilin doğru, düzgün, açık ve anlaşılır olarak kullanılması
f.+Ø Mm. 31
iẓhār-ı f.+Ø Şn. 127 → iẓhār
f.+de D. 1/2
[=3]

fesāne *Far. (i.)* asılsız hikâye, efsane
f.+Ø Mn. 851, Mn. 852
[=2]

fetḥ *Ar. (i.)*
1. tasavvuf ehlinde zuhur eden kemal hâlleri, kalp gözünün açılması
f.+Ø Mn. 197, Mn. 1057, Mm. 6, Nn. 575
f.+Ø ü fütūḥ eyleyen Şn. 265 → ü, fütūḥ, eyle-
f.-i rūḥa D. 3/3 → rūḥ
2. açma
f.+Ø idesün Mn. 1170 → it-
f.+Ø it Nn. 104 → it-
f.-i bāb Nn. 737 → bāb
[=9]

fettān *Ar. (s.)* fitne yapan, cilveli
f.+Ø D. 25/5
çeşm-i f.+uñ D. 26/3 → çeşm
f.+ların D. 26/3
[=3]

fettānca *Ar.+T. (z.)* fettan gibi, fettan kişiye yaraşır bir biçimde
f.+Ø Şn. 222
[=1]

fettānlıḳ *Ar.+T. (i.)* fettanca davranış
f.+lar eylerler D. 44/1 → eyle-
[=1]

fetvā *Ar. (i.)* İslam hukukuna göre görüş bildirme
virenüz f.+Ø D. 11/4[10] → vir-
[=1]

fevḳ *Ar. (i.)* üst, yukarı
f.+Ø D. 59/3
f.-i burc-ı Sünbüle D. 83/4 → burc, Sünbüle
[=2]

fevt *Ar. (i.)* ölüm
f.+Ø ola D. 90/5 → ol-
[=1]

fey *Ar. (i.)* öğleden sonra oluşan gölge
f.+Ø D. 98/7
[=1]

feyż *Ar. (i.)* artma, taşma, çoğalma, Allah'ın verdiği bereket
f.-i fażl D. 147/3 → fażl
f.-i Ḥaḳḳ Mn. 276 → Ḥaḳḳ
f.-i Ḥaḳḳdan Nn. 659 → Ḥaḳḳ
f.-i Hū D. 8/1[6] → Hū
f.-i Ḫudā Nn. 871, D. 87/6 → Ḫudā
f.-i Hūyı Mn. 407 → Hū
kesme … f.+ūñi Nn. 1043 → kes-
f.+idür Mn. 357
f.+in Kn. 97

f.+üñdür Nn. 1044
[=11]

feyż-dih *Ar.+Far. (s.)* feyiz veren
f.-i rūşenī Şn. 13 → rūşenī
[=1]

fażā'il *Ar. (i.)* güzel vasıflar, erdemler, faziletler
f.+Ø Mn. 1053
[=1]

fınduḳ *Ar. (i.)*
1. sevgilinin fındığa benzeyen dudağı
f.+la Şn. 232
f.+laruñ D. 133/1, D. 133/2, D. 133/4
2. fındık meyvesi
f.+laruñ D. 133/3
[=5]

firḳa *Ar. (i.)* insan topluluğu, grup
f.+ya Mn. 1144
[=1]

fısḳ *Ar. (i.)* Allah'a isyan etme, hak yoldan çıkma, günah işleme
f.+Ø Mn. 256, Mn. 1072, Nn. 483
[=3]

fiġān *Far. (i.)* acı ile bağırma, ağlama, inleme, feryat
f.+Ø Şn. 212, Nn. 449, D. 12/2[14]
f.+Ø eyleyeyin D. 78/1, D. 78/4 → eyle-
ider f.+Ø Şn. 27 → it-
idüp f.+Ø Şn. 185 → it-
f.+a D. 9/6[7], D. 56/4
f.+dur Nn. 440
f.+ı Mn. 706
[=11]

fikr *Ar. (i.)* düşünce, ide, fikir
f.+Ø Mn. 258, Mn. 365, Mn. 366, Mn. 420, Şn. 421, Nn. 523
f.+Ø eyle Mn. 679 → eyle-
f.+Ø ider Mn. 1135, Şn. 145 → it-
f.+Ø iderken Mn. 1136 → it-
f.+Ø idüñ Mn. 734 → it-
f.+Ø it Mn. 829 → it-
iden f.-i daḳīḳi Mn. 476 → it-, daḳīḳ
itmese f.+üñ Km. 36 → it-
f.-ile D. 13/2[2] → ile
f.-i tamām Nn. 1014 → tamām
f.+i Nn. 417, D. 17/6
f.+imüzden D. 11/4[8]
f.+ini Nn. 410
f.+üñ Mn. 7, Mn. 7, Mn. 492
[=23]

fikret *Ar. (i.)* düşünce, akıl yürütme
f.+i Şn. 135
[=1]

fīl *Ar. (i.)* fil hayvanı
f.+ini Mn. 1081
[=1]

fi'l *Ar. (i.)*
1. iş, hareket, eylem, davranış
f.+idür Mn. 358
f.+üñi Şn. 414
2. bir zamana, isteğe ve şahsa bağlı olarak yapma, olma ve kılma bildiren kelime türü
f.+Ø Nn. 760
[=3]

fi'l-ḥāl *Ar. (z.)* bu anda, şimdi, hemen
f.+Ø Mn. 232, Nn. 713
[=2]

filān *Ar. (zm.)* belirtilmesi gerekli görülmeyen kişi
f.+Ø Mn. 1038
f.+Ø-am D. 3/2
[=2]

filān ibn-i filānü'd-dīn *Ar. (zm.)* filan oğlu filan anlamına gelen, belirsiz kişiler için söylenen zamir
f.+Ø Mn. 1015, Mn. 1023
[=2]

firāḳ *Ar. (i.)* ayrılık
dāġ-ı f.+ı D. 52/6 → dāġ
f.+ı D. 10/1[12]
[=2]

firāset *Ar. (i.)* anlama yetisi, çabuk kavrayış
f.+Ø Mn. 420, Mn. 420
[=2]

firāş *Ar. (i.)* yatak, döşek
f.+ı Mn. 354
[=1]

fir'avn *Ar. (i.)* kişinin kendine devamlı kötülüğü emreden nefsi
tırāş-ı rīş-i f.+üñ Mn. 869 → tırāş, rīş
f.+ı Mn. 868, Şn. 6
f.+üñ Mn. 846, Mn. 848, Mn. 850
f.+üñe Mn. 845
[=7]

firḳat *Ar. (i.)* sevgiliden, dosttan ayrılma, ayrılık
f.-i aḥbāb iken Şn. 101 → aḥbāb, i-
f.-ile Şn. 175 → ile
f.+de[y]em Kn. 82
[=3]

firū-ten *Far. (s.)* itaatkâr, mütevazi
f.+Ø Mn. 779, D. 9/3[9]
[=2]

fīrūz *Far. (s.)* kutlu, uğurlu
baḫt-ı f.+um D. 62/1 → baḫt
eyle f.+Ø Mn. 5 → eyle-
[=2]

fitne *Ar. (i.)* fesat, ara bozma, kargaşa
f.+Ø D. 25/5, D. 70/3
fenn-i f.+de D. 26/3 → fenn
f.-yi pest-ken D. 16/1 → pest, Ø-
ḳaynadurlar f.+yi D. 70/3 → ḳaynat-
ser-i f.-yi āşūb D. 23/2 → ser, āşūb
f.+de D. 26/3
f.+ler D. 45/1
[=8]

fitne-ger *Ar.+Far. (s.)* fitneci
f.+Ø Şn. 326
[=1]

foṭa *Ar. (i.)* hamam havlusu
f.-yı ḫoş Mn. 121 → ḫoş
f.+yı Nn. 645
[=2]

fuḥş *Ar. (i.)* kötülük, edepsizlik
f.+Ø Şn. 62
[=1]

fuhūm *Ar. (i.)* anlayışlar
f.+ı Mn. 362, Mn. 398
[=2]

fuḳḳā'ī *Ar. (i.)* boza yapan veya boza satan kimse
f.+Ø Mn. 802
[=1]

fuḳarā *Ar. (i.)* yoksullar, acizler
faḳr-ı f.+Ø Km. 70 → faḳr
[=1]

fulān *Ar. (i.)* belirsiz bir şey, filan
f.+Ø Şn. 61, Nn. 359
şeyḫ-i mānend-i f.+Ø Nn. 894 → şeyḫ, mānend
[=3]

fulān ibn-i fulān *Ar. (zm.)* filan oğlu filan anlamına gelen, belirsiz kişiler için söylenen zamir
ḳatl-ı f.+Ø D. 82/6 → ḳatl

[=1]

fussāḳ *Ar. (s.)* günahkârlar, fasık kimseler
f.+la D. 199/2
[=1]

fuşārāt *Ar. (i.)* bencilce, böbürlenerek yapılan konuşmalar
f.+Ø Şn. 62
[=1]

fücūr *Ar. (i.)* hak yoldan çıkma, günah işleme
f.+Ø Mn. 1072, Nn. 483
[=2]

fürūġ *Far. (i.)* ışık
f.-ı ruḫuñ D. 48/6 → ruḫ
f.+ı Mn. 987
[=2]

fürūmānde *Far. (i.)* yorgun, bitkin
f.+yem Şn. 371
[=1]

fürūmāndelik *Far.+T. (i.)* yorgunluk, bitkinlik
f.+Ø Şn. 246
[=1]

füsürde *Far. (s.)* hareketsiz, hissiz, donmuş
f.+Ø Mn. 591
f.+Ø ḳalma D. 59/5 → ḳal-
[=2]

fütūḥ *Ar. (i.)* zuhurat, tecelliyat, maddi ve manevi nimet kapılarının açılması
f.+Ø Şn. 141, Mm. 6, Nn. 575
feth ü f.+Ø eyleyen Şn. 265 → feth, ü, eyle-
miftāḥ-ı f.+Ø eyledi Şn. 385 → miftāḥ, eyle-
f.+a Mn. 197
f.+uñ Mn. 1057
[=7]

fütüvvet *Ar. (i.)* mertlik, yiğitlik, delikanlılık
f.+Ø Nn. 231
baḥr-ı f.+Ø Mn. 587 → baḥr
[=2]

füzūn *Far. (s.)* çok fazla
ider … f.+Ø Nn. 300 → it-
ṭutma f.+Ø Mn. 735 → ṭut-
[=2]

G (g, ġ)

ġabġab *Ar. (i.)* çene altı, çenenin altında meydana gelen kıvrım
ġ.+uñ D. 121/1, D. 121/2, D. 121/3, D. 121/4
[=4]

ġāfil *Ar. (s.)* ilerisini göremeyen
ġ.+Ø olma Mn. 465 → ol-
ġ.+Ø oluban D. 231 → ol-
[=2]

ġaflet *Ar. (i.)* uyuşukluk, tembellik
ġ.+Ø Mn. 410
[=1]

gāh *Far. (e.)* kâh, bazen → geh, gāhī, gehī
g.+Ø Mn. 57, Mn. 63, Mn. 98, Mn. 945, Şn. 9, Şn. 90, Şn. 91, Şn. 263, Şn. 333, Şn. 333, Şn. 333, Şn. 335, Şn. 336, Şn. 336, Şn. 471, Şn. 471, Şn. 476, Şn. 476, Nn. 72, Nn. 72, Nn. 122, Nn. 122, Nn. 227, Nn. 227, Nn. 317, Nn. 572, Nn. 625, Nn. 625, Nn. 625, Nn. 866, Nn. 866, Nn. 919, Kn. 2, Kn. 2, Kn. 2, Kn. 2, Kn. 5, Kn. 16, Kn. 23, Kn. 24, Kn. 25, Kn. 27, Kn. 31, Kn. 39, Kn. 61, Kn. 61, Kn. 71, D. 9/2[8], 9/7[7], D. 56/4, D. 125/3, D. 138/2, D. 151/1, D. 151/1, D. 151/3, D. 151/4

[=56]

gāhī *Far. (e.)* → gāh
g.+Ø Mn. 802, Mn. 936, Mn. 945, Nn. 77, Nn. 526, Nn. 526, Kn. 71, D. 9/4[10], D. 9/4[14], D. 9/7[14], D. 11/1[10], D. 12/3[14], D. 151/2, D. 151/2
[=14]

ġalaṭ *Ar. (i.)* yanılma, yanlışlık, kuralsız
ġ.+Ø Şn. 103
[=1]

ġālib *Ar. (s.)* üstün, baskın, daha güçlü
ġ.+Ø Km. 25
ġ.+Ø ola Nn. 875, Nn. 888 → ol-
ġ.+Ø olısardur D. 72/5 → ol-
ġ.+Ø olup Nn. 329 → ol-
[=5]

ġāliye *Ar. (i.)* misk, anber karışımı hoş kokulu bir tür siyah macun
ġ.+Ø Nn. 306
[=1]

ġāliye-āsā *Ar.+Far. (z.)* galiye gibi, galiyeye benzer
ġ.+Ø Nn. 837
[=1]

ġāliye-bū *Ar.+Far. (i.)* galiye kokulu
ġ.+Ø D. 114/2
[=1]

ġāliye-gūn *Ar.+Far. (i.)* galiye renginde, güzel siyah
ġ.+Ø Kn. 55
[=1]

ġam *Ar. (i.)*
1. üzüntü, tasa, kaygı
ġ.+Ø Mn. 675, Şn. 144, Nn. 173, D. 72/3, D. 96/4, D. 216/4
ġ.+Ø yime Şn. 147, Nn. 295, D. 55/6 → yi-
ġ.+Ø yimek D. 81/5 → yi-
ġ.+Ø yimekden D. 55/6 → yi-
ġ.-ı ʿaşḳ D. 41/2 → ʿaşḳ
ġ.-ı dünyā D. 11/4[8] → dünyā
ġ.-ı hicrüñle D. 96/1 → hicr
ġ.-ı müdġām Nn. 173 → müdġām
yime ġ.+Ø Mn. 579, Mn. 659 → yi-
ġ.+a D. 43/2
ġ.+ı Mn. 257, Nn. 847
ġ.+ından D. 77/3
ġ.+ınuñ D. 31/2
ġ.+ıyla D. 9/7[1]
ġ.+la Şn. 55
ġ.+uñdan D. 45/6
2. ne gam: “üzülmeye gerek yok!” anlamında söz öbeği
ne ġ.+Ø D. 32/6 → ne
[=26]

ġamām *Ar. (i.)* bulut
ġ.+ı Nn. 1059
[=1]

ġam-gīn *Ar.+Far. (s.)* tasalı, üzüntülü
ġ.+Ø Mn. 906, D. 9/3[13], D. 53/4
ġ.+Ø olanuñ Şn. 121 → ol-
ġ.+Ø olup Mn. 652 → ol-
olma ġ.+Ø Nn. 298 → ol-
olup … ġ.+Ø Mn. 716 → ol-
[=7]

ġam-güsār *Ar.+Far. (s.)* kaygıyı gideren, arkadaş
ġ.+Ø Nn. 90
ġ.+uñ Nn. 393
[=2]

ġam-ḫ̬ār *Ar.+Far. (s.)* gam yiyen, kederlenen, tasalanan → ġam-ḫ̬āre
ġ.+Ø Mn. 547
ġ.+Ø eyledüñ Nn. 282 → eyle-
[=2]

ġam-ḫ̬āre *Ar.+Far. (s.)* → ġam-ḫ̬ār

ġ.+lerden D. 77/3

[=1]

ġam-ḫ˅ārelıḳ *Ar.+Far.+T. (i.)* gam yeme, tasalı olma

ġ.+Ø Şn. 245

[=1]

ġamīn *Ar. (s.)* kaygılı, tasalı

ġ.+Ø Mn. 68

[=1]

ġamlu *Ar.+T. (s.)* üzüntülü, kederli

ġ.+Ø Mm. 55

[=1]

ġammāz *Ar. (s.)*

1. göz kırpan

ġamze-yi ġ.+Ø Nn. 784 → ġamze

ġ.-ı āhū-yı Tatar Nn. 150 → āhū, Tatar

ġ.-ı ʿaşḳ D. 66/4 → ʿaşḳ

2. çekiştirerek ara bozuculuk eden

ġ.+dur D. 213/1

[=4]

ġamz *Ar. (i.)* bakış

ġ.+Ø idüp D. 36/6 → it-

[=1]

ġamze *Ar. (i.)*

1. çene veya yanak çukuru

remz-i ġ.+Ø Nn. 515 → remz

2. göz kırparak işaret etme, sevgilinin bakışı

ġ.+Ø Nn. 515

ġ.-yi ġammāz Nn. 784 → ġammāz

ġ.-yi ḫançer-keşüñ D. 26/4 → ḫançer-keş

tīr-i ġ.+ñe D. 34/6 → tīr

ġ.+ñ D. 24/5, D. 32/6, D. 52/4

ġ.+si D. 4/6, D. 36/6

ġ.+sidür D. 32/5

[=11]

ġam-zedā *Ar. (s.)* kaygıyı yok eden, üzüntüyü gideren

ġ.+Ø Mm. 32

raḥīḳ-i ġ.+yı D. 10/7[2] → raḥīḳ

[=2]

ġanī *Ar. (s.)* zengin, varlıklı

ġ.+Ø Şn. 277, Şn. 353, Nn. 293, D. 157/3, D. 169/4

Ḥayy-ı ġ.+Ø D. 144/3 → Ḥayy

Rabb-ı ġ.+Ø Nn. 1077 → Rabb

ġ.+yem Mn. 77

ġ.+yüz D. 9/6[1]

[=9]

ġanīmet *Ar. (i.)* kazanç, fırsat

ġ.+Ø Mn. 199

[=1]

ġannāc *Ar. (s.)* çok nazik

ġ.+Ø D. 5/3

[=1]

ġanī-veş *Ar.+Far. (z.)* zengin gibi

ġ.+Ø Mn. 939

[=1]

ġār *Ar. (i.)* mağara

ġ.+a D. 79/4

[=1]

ġarāyib *Ar. (i.)* akıl almayacak, şaşılacak şeyler

ġ.+dür D. 1/1

[=1]

ġaraż *Ar. (i.)* kötü niyet, kin, düşmanlık

ġ.+Ø Şn. 168

ġ.+suz Mn. 252

[=2]

ġāret *Ar. (i.)* akın, yağma

ġ.+e Şn. 134

ġ.+Ø idende D. 45/4 → it-

[=2]

ġarīb *Ar. (s.)*
1. kimsesiz, acınacak durumda olan
ġ.+Ø Mn. 22, Mn. 1032
ġ.+i Mn. 605
2. tuhaf, alışılmamış
āvāz-ı ġ.+üñ Mn. 1034 → āvāz
şaḫṣ-ı ġ.+Ø Nn. 678 → şaḫṣ
[=5]

ġarīḳ *Ar. (s.)* suya batmış, bir şeye gark olmuş
ġ.-i baḥr-ı ʿaşḳ Mn. 518 → baḥr, ʿaşḳ
[=1]

ġarḳ *Ar. (i.)* bir şeye bol miktarda sahip olma, batma
ġ.+Ø D. 192/3
ġ.+Ø eyledi D. 46/7 → eyle-
ġ.+Ø eylese Mn. 1174 → eyle-
ġ.+Ø eyleye Nn. 734 → eyle-
ġ.+Ø iden Nn. 741 → it-
ġ.+Ø ideyin D. 78/3 → it-
ġ.+Ø idüp D. 28/7 → it-
ġ.+Ø ise Mn. 28 → i-
ġ.+Ø it Mn. 129, Mn. 146 → it-
ġ.+Ø itsün Mn. 142 → it-
ġ.+Ø ola Nn. 644, Nn. 863 → ol-
ġ.+Ø oldı D. 73/2 → ol-
ġ.+a varan Şn. 95 → var-
ġ.+a virür Şn. 91 → vir-
ġ.-ı baḥr-ı hāy u hū Nn. 557 → baḥr, hāy, u, hū
idem ġ.-ı yem-i mey D. 99/7 → it-, yem, mey
ola ġ.+Ø Şn. 405 → ol-
olmış-idi … ġ.+Ø Şn. 24 → ol-, i-
[=20]

ġarḳa *Ar. (s.)* batmış, boğulmuş
ġ.-yı yā Hū Şn. 268 → yā, Hū
[=1]

ġasl *Ar. (i.)* su ile temizleme, yıkanma
ġ.+Ø ider idi D. 3/16 → it-, i-
[=1]

ġaş *Far. (i.)* kendinden geçmek, hayrete düşmek
ġ.+Ø Mn. 719, Şn. 22
eylesün ġ.+Ø Nn. 536 → eyle-
[=3]

gāv *Far. (i.)* sığır ya da öküz hayvanı
g.+Ø Mn. 459
g.+la Şn. 408
[=2]

ġavġā *Far. (i.)* dövüş, kavga
ġ.+Ø ḳılan D. 191/4 → ḳıl-
ġ.-yı ʿaşḳ D. 51/1 → ʿaşḳ
ġ.-yı cūşiş Mn. 378 → cūşiş
ġ.-yı ḫarābāt-çün Km. 68 → ḫarābāt, çün
ġ.-yı Hū Nn. 149, Nn. 363, Nn. 632 → Hū
[=7]

gāv-ı zemīn *Far. (i.)* yer öküzü, eski inanışa göre arzı boynuzları üstünde tutan öküz
g.+dür Şn. 73
[=1]

ġavī *Ar. (s.)* yoldan çıkmış, günahkâr
ġ.+Ø Şn. 70, D. 83/3
[=2]

ġavs̱ *Ar. (i.)* kendisinden yardım istenen, veli, kutup
ġ.-ı aṣfiyā Mm. 59 → aṣfiyā
ġ.-ı zamān Km. 71 → zamān
[=2]

ġavṭa *Far. (i.)*
1. suya dalma
ġ.+yı Nn. 645
2. dalga
ġ.+lar eyler D. 37/4 → eyle-

[=2]

ġavvāṣ-vār *Ar.+Far. (z.)* inci, mercan çıkarmak için dalan dalgıç gibi
ġ.+Ø Mm. 5, Nn. 646
[=2]

ġayb *Ar. (i.)* madde âlemi dışında olan, manevi âlem, yalnızca Allah tarafından bilinen âlem
ġ.+Ø Mm. 63, Mm. 69
ʿālem-i ġ.+a Mm. 60 → ʿālem
esrār-ı ġ.+ı Kn. 35 → esrār
ġ.-ı hüviyyet Nn. 741 → hüviyyet
ġ.-ı şīrin Mn. 500 → $şīr_2$
rāz-dār-ı ġ.+Ø Nn. 567 → rāz-dār
[=7]

ġayb-bīn *Ar.+Far. (s.)* gayb âlemini gören
ġ.+Ø Şn. 415
[=1]

ġaybet *Ar. (i.)* göz önünde bulunmama, gizli kalma
ġ.+Ø Nn. 748, Nn. 761
[=2]

ġāyet *Ar. (z.)*
1. pek çok, çok
ġ.+Ø Mn. 744
2. nihayet, sonuç olarak
ġ.+de Mn. 1123, Nn. 987, Nn. 1071
[=4]

ġāyib *Ar. (s.)* göz önünde olmayan, görünmeyen
ġ.+Ø Nn. 753, D. 176/4
[=2]

ġayr *Ar. (i.)* başka kimse, başkaları, yabancı
ġ.-ı Ḥaḳḳdan D. 177/2 → Ḥaḳḳ
ġ.-ı rāḥ D. 40/6 → rāḥ
ġ.+a Mn. 700, Nn. 360, D. 101/3
[=5]

ġayret *Ar. (i.)* kıskanma
ġ.-i bādām-ı ter D. 133/2 → bādām, ter
[=1]

ġayretlen- çalışma isteği artmak, gayrete gelmek
ġ.-üp D. 36/4
[=1]

ġayrı *Ar.*
1. *(i.)* başka, diğer
ġ.+Ø Nn. 690
ġ.+yı Şn. 249
2. *(z.)* bundan böyle, artık
ġ.+Ø Nn. 641
3. *(zm.)* başkası, başkaları
ġ.+dan Mn. 215, Mn. 496, Mn. 768
ġ.+ya Mn. 498
[=7]

ġazā *Ar. (i.)* Müslüman olmayanlara karşı yapılan savaş
ġ.+da Mn. 589
[=1]

ġażab *Ar. (i.)* hiddet, öfke
ġ.+Ø Mn. 11, Mn. 411, Mn. 604, D. 8/4[10], D. 208/1
itme ġ.+Ø Şn. 148 → it-
ġ.+da Şn. 324
[=7]

ġażab-nāk *Ar. (s.)* hiddetli, öfkeli
ġ.+Ø Şn. 280
ġ.+Ø oluban Mn. 594 → ol-
ġ.+Ø olup Mn. 748 → ol-
[=3]

ġazāl *Ar. (i.)* ceylan hayvanı
ġ.-ı rūḥı Mn. 1083 → rūḥ
[=1]

ġażanfer *Ar. (i.)* kuvvetli, cesur, aslana benzer
ġ.+Ø D. 217/3
[=1]

ġazel *Ar. (i.)* divan şiirinde en az beş, en çok on beş beyitle yazılan bir nazım türü
ġ.+Ø Mn. 802, D. 12/3[14]
[=2]

ġazel-ḫ˘ān *Ar.+Far. (i.)* gazel okuyan kişi
ġ.+ı Şn. 254
[=1]

gebr *Far. (i.)* ateşe tapan, mecusî
g.+Ø Mn. 55
nefs-i g.+Ø Mn. 56 → nefs
[=2]

geç- → giç-
1. bırakmak, vazgeçmek
g.-Ø Mn. 29, Şn. 209
g.-düm Nn. 581
g.-me D. 71/6
g.-üben Nn. 665, D. 193/3
2. yaşamak, ömür sürmek
g.-di D. 88/1
g.-miş Mn. 1130
g.-mişdür Nn. 778
3. belirtilen süre kadar geride kalmak
g.-en Km. 48
g.-er Nn. 578
g.-miş Mn. 1171
g.-üpdür Şn. 446
4. ileri geçmek, sebkat etmek
g.-düm Nn. 999
g.-düñ Nn. 1051
g.-er Şn. 503
5. bir süre için aklına getirmek
g.-medin D. 176/3
g.-se idi D. 3/17 → i-
g.-ende D. 11/4[7]
6. *(yf.)* dişi geçme-: gücü yetmemek
g.-mez dişi D. 12/3[3] → diş
7. *(yf.)* kef geç-: güçten düşmek, güçsüzleşmek
kef g.-en Mn. 474 → kef
8. *(yf.)* özinden geç-: bir dava uğruna kendinden vazgeçmek
g.-en … özinden Nn. 981 → öz
g.-mekdür özinden Mn. 151 → öz
[=23]

geçmiş *(s.)* geride kalmış olan, önceden olmuş bitmiş
g.+Ø Mn. 29
[=1]

geçür-
1. tebeddül etmek, bir şeyi bir şeye dönüştürmek
g.-düñ Şn. 362
2. bir şeyi bir şeye takmak
g.-di D. 51/7
3. *(yf.)* evḳāt geçür-: zaman geçirmek, zamanı bir iş ile meşgul olarak geçirmek
g.-üp … evḳātı D. 11/3[10] → evḳāt
4. *(yf.)* ʿömr geçür-: ömrünü bir şey ile uğraşarak geçirmek
ʿömrüm g.-ür Kn. 81 → ʿömr
[=4]

gedā *Far. (i.)* dilenci
g.-yı ḫod-nümā idi Mn. 924 → ḫod-nümā, i-
g.+dan Mn. 739
g.+yı Mn. 739
g.+yuz D. 9/1[15], D. 9/2[15], D. 9/3[2], D. 9/3[15], D. 9/4[15], D. 9/5[15], D. 9/6[15], D. 9/7[15]
[=11]

gedū *Far. (i.)* su kabağı testisi
g.+Ø Nn. 866
[=1]

geh *Far. (e.)* → gāh

g.+Ø Mn. 57, Mn. 63, Mn. 98, Mn. Mn. 739, Mn. 739, Mn. 740, Mn. 802, Mn. 943, Şn. 91, Şn. 185, Şn. 263, Şn. 333, Şn. 335, Şn. 335, Şn. 337, Şn. 337, Nn. 77, Nn. 99, Nn. 99, Nn. 227, Nn. 227, Nn. 227, Nn. 263, Nn. 263, Nn. 403, Nn. 403, Nn. 505, Nn. 505, Nn. 525, Nn. 625, Nn. 710, Nn. 771, Nn. 866, Nn. 866, Nn. 866, Nn. 870, Nn. 870, Nn. 918, Nn. 918, Kn. 2, Kn. 3, Kn. 4, Kn. 5, Kn. 9, Kn. 9, Kn. 16, Kn. 25, Kn. 31, Kn. 61, Kn. 61, Kn. 61, Kn. 66, Kn. 66, D. 5/5, D. 5/5, D. 9/2[6], D. 9/2[7], D. 9/2[8], D. 9/2[9], D. 9/2[10], D. 9/2[11], D. 9/2[12], D. 9/2[13], D. 9/2[14], D. 9/3[1], D. 9/3[2], D. 9/3[3], D. 9/3[4], D. 9/3[5], D. 9/3[6], D. 9/3[7], D. 9/3[8], D. 9/3[9], D. 9/3[10], D. 9/3[11], D. 9/3[12], D. 9/3[13], D. 9/3[14], D. 9/4[1], D. 9/4[2], D. 9/4[3], D. 9/4[4], D. 9/4[5], D. 9/4[6], D. 9/4[7], D. 9/4[8], D. 9/4[9], D. 9/4[10], D. 9/4[11], D. 9/4[12], D. 9/4[13], D. 9/5[4], D. 9/5[5], D. 9/5[6], D. 9/5[7], D. 9/5[8], D. 9/5[9], D. 9/5[10], D. 9/5[12], D. 9/6[7], D. 9/6[8], D. 9/6[9], D. 9/6[10], D. 9/6[11], D. 9/6[12], D. 9/6[13], D. 9/6[14], D. 9/7[8], D. 9/7[11], D. 9/7[13], D. 11/1[10], D. 37/5, D. 37/5, D. 56/4, D. 62/7, D. 62/7, D. 74/5, D. 83/2, D. 83/2, D. 83/2, D. 83/2, D. 83/2, D. 83/4, D. 110/3, D. 110/4, D. 125/4, D. 138/1, D. 138/2, D. 218/1, D. 218/1, D. 218/2, D. 218/2

[=132]

gehī *Far. (e.)* → gāh

g.+Ø Mn. 480, Mn. 480, Mn. 936, Şn. 9, Nn. 317, Nn. 525, Nn. 525, Nn. 525, Nn. 525, Nn. 526, Nn. 526, Nn. 572, Nn. 574, Nn. 625, Nn. 771, Nn. 794, Kn. 4, Kn. 39, D. 9/2[5], D. 9/2[7], D. 9/3[1], D. 9/3[2], D. 9/4[1], D. 9/4[2], D. 9/5[11], D. 12/3[14]

[=26]

gehvāre *Far. (i.)* beşik

g.+yi D. 10/1[8]

[=1]

gel-

1. ulaşmak, varmak

g.-Ø Mn. 545, Mn. 1109, Şn. 479, Nn. 723, Nn. 852, Nn. 853, D. 59/5, D. 60/1, D. 60/2, D. 60/3, D. 60/4, D. 64/7, D. 74/1, D. 74/1, D. 74/5, D. 158/1

g.-mek olmaz Nn. 724 → ol-

g.-miş durur Nn. 714 → dur-

g.-di Mn. 564, Şn. 181, Şn. 403, Şn. 478, Nn. 380, Nn. 671, Nn. 702

g.-dügi Nn. 23

g.-düm Mn. 19

g.-e Mn. 894, D. 78/5

g.-esün Şn. 479

g.-iyor D. 37/2

g.-medi Şn. 472

g.-medüñ D. 36/3

g.-mek Nn. 832

g.-memiş Mn. 1130

g.-memişem Kn. 16

g.-mesem D. 36/3

g.-meyesün Şn. 470

g.-mez Mn. 674, D. 71/7

g.-miş Mn. 1131, D. 45/4

g.-se D. 87/5

g.-sem D. 36/3

g.-üñ Mn. 803, Mn. 969, Mn. 1025

g.-üp Mn. 544, Mn. 564, Mn. 565, Mn. 771, Mn. 814, Mn. 899, Nn. 1030, D. 139/2

g.-üpdür D. 1/17, D. 98/2

g.-ür Şn. 329, D. 87/6, D. 95/6

2. öğüt verme anlamında emir kipinde kullanılır

g.-Ø Mn. 91, Mn. 120, Mn. 146, Mn. 225, Mn. 469, Mn. 486, Mn. 533, Mn. 727, Mn. 770, Mn. 827, Mn. 855, Mn. 857, Mn. 912, Mn. 974, Mn. 983, Mn. 1031, Mn. 1047, Mn. 1128, Şn. 198, Şn. 209, Şn. 243, Mm. 54, Nn. 54, Nn. 206, Nn. 206, Nn. 319, Nn. 376, Nn. 382, Nn. 464, Nn. 520, Nn. 564, Nn. 651, Nn. 785, Nn. 848, Nn. 848, Nn. 969, Nn. 1017, D. 183/4, D. 230, D. 234

3. meydana gelmek, hasıl olmak
g.-üp Mn. 379
g.-ür Mn. 237, Nn. 642

4. isabet etmek, rastlamak
g.-di Şn. 245, D. 66/9
g.-dügi Nn. 961
g.-e Mn. 682, Mn. 719
g.-enden Nn. 955
g.-memiş D. 160/1
g.-mese Nn. 626
g.-meyüben D. 20/6
g.-mez Mn. 675, Nn. 1078, D. 211/1
g.-se Nn. 928, Nn. 929, Nn. 930, D. 22/2
g.-üp Şn. 91
g.-ür Mn. 403, Nn. 39, Nn. 40, Nn. 40, Nn. 1078, D. 71/3

5. aktarılmış olmak, naklolunmak
g.-mişdür Mn. 632

6. akmak
g.-di Şn. 299

7. bir şeyin kokusunu veya tadını almak
g.-ür 840, D. 100/3

8. etkilenmek, etkisi altında kalmak
g.-eli D. 12/2[10]

9. geriye dönmek
demler g.-ür Nn. 14, Nn. 14 → demle-

10. *(yf.)* -AsI sıfat fiil eki eklenmiş fiilden sonra geldiğinde önceki fiille ilgili olarak pekiştirilmiş bir istek ve sürerlik bildirir
dīvāne olasım g.-ür D. 53/2 → dīvāne, ol-

11. *(yf.)* cūşa gel-: ansızın coşmak
cūşa g.-e Mn. 131 → cūş
cūşa g.-sem D. 187/4 → cūş
cūşa g.-üp Şn. 97 → cūş

12. *(yf.)* diline geleni di-/söyle-: düşünmeden konuşmak
diline … g.-se dimekdür Mn. 444 → dil, di-
didüm … dile g.-di Şn. 96 → di-, dil
g.-se dilüme … direm Nn. 570 → dil, di-
g.-ürse dilüñe söylegil Şn. 195 → dil, söyle-

13. *(yf.)* elinden gelmez ol-: çaresiz durumda kalmak
elinden g.-mez ola Mn. 125, Mn. 995 → el, ol-

14. *(yf.)* göñle gel-: bir şeyin arzusunu duymak, bir şeyi arzulamak
g.-ende göñlümüze D. 11/4[5] → göñül
göñline … g.-se idi D. 3/16 → göñül, i-

15. *(yf.)* göze uyḫu gelme-: uykusuz kalmak, uyuyamamak
g.-mez … gözime uyḫu D. 87/6 → göz, uyḫu

16. *(yf.)* ḫışmı gel-: öfkelenmek, çok kızmak
g.-medi … ḫışm Şn. 299 → ḫışm
g.-medi ḫışmı Mn. 594 → ḫışm
ḫışmı g.-üp Şn. 169 → ḫışm

17. *(yf.)* ḫoş gel-: güzel bulmak, hoşa gitmek
ḫoş g.-ür Mn. 912, Nn. 185, Nn. 185 → ḫoş

18. *(yf.)* ḫurūşa gel-: coşmak

g.-e … ḫurūşa Mn. 132 → ḫurūş
g.-medi ḫurūşa Mn. 551 → ḫurūş
19. *(yf.)* kendüzine gel-: → özüne, kendine gelmek
g.-meyüp kendüzine Nn. 682 → kendüzü/-i
20. *(yf.)* ḳımırtı gel-: kımıldanmak, hareketlenmek
ḳımırtı g.-di Mn. 612 → ḳımırtı
21. *(yf.)* ḳıt gel-: yetecek kadar olmamak, az gelmek
ḳıt g.-dügi-çün D. 59/2 → ḳıt, çün
22. *(yf.)* ḳorḳu gelmek: korkmak
g.-mez … ḳorḳu Mn. 673 → ḳorḳu
23. *(yf.)* öñ gel-: benzerleri arasında daha önde olmak
öñ g.-üpdür D. 17/2 → öñ
24. *(yf.)* özine gel-: kendine gelmek, ayılmak → kendüzine gelmek
g.-mez … özine Mn. 360 → öz
g.-üp … özine Mn. 1111 → öz
özine g.-memek Mn. 359 → öz
özine g.-mez Mn. 345 → öz
özine g.-üben Şn. 79 → öz
25. *(yf.)* raḥmı gel-: rahmete gark olmak, merhamete uğramak
g.-di … raḥmı Şn. 299 → raḥm
g.-medi raḥmuñ Şn. 298 → raḥm
g.-meyüp raḥmı D. 91/4 → raḥm
26. *(yf.)* reşki gel-: kıskanmak
g.-e … reşki Mn. 141 → reşk
27. *(yf.)* ṣorağı gel-: iz, belirti kalmak
g.-mesün … ṣorağı Mn. 948 → ṣorağ
g.-ür ṣorağ D. 49/3 → ṣorağ
g.-ür … ṣorağı D. 97/4 → ṣorağ
28. *(yf.)* yāda gel-: düşünmek, anımsamak
yādıma g.-mez D. 43/1, D. 43/1, D. 43/2, D. 43/3, D. 43/4, D. 43/5, D. 43/6, D. 43/7 → yād
yāduma … g.-di Şn. 317 → yād
29. *(yf.)* yazığı gel-: merhamet etmek, acımak
g.-medi mi … yazıġuñ Şn. 298 → yazıġ

[=181]

gele *(e.)* haydi gel, hele gel
g.+Ø D. 73/4

[=1]

gelecek *(s.)* henüz yaşanmamış
g.+Ø Mn. 29

[=1]

gemü *(i.)* tekne, sefine
g.+m Şn. 95

[=1]

genc *Far. (i.)*
1. hazine
g.+Ø Mn. 171, Mn. 171, Nn. 611, Nn. 613, Nn. 613
g.-ile Mn. 273 → ile
g.-i maḫfī D. 31/3 → maḫfī
g.-i nihān Şn. 104 → nihān
g.+e Nn. 614
g.+i Mn. 270
2. genç, toy
g.+Ø D. 8/4[5]

[=11]

gencīne *Far. (i.)* hazine
g.+Ø Mn. 270, Mn. 270
g.-yi esrār Mn. 273 → esrār

[=3]

gendüm *Far. (i.)* buğday
g.+Ø Mn. 554, Mn. 937, D. 8/2[10]
bār-ı gendüm Mn. 569 → bār
g.-i Ādem D. 2/6 → Ādem

[=5]

gendüm-fürūş *Far. (s.)* buğday satan kimse
g.+a Mn. 551

[=1]

gendüm-nümā ü cev-fürūş *(s.)* buğday gösterip arpa satan, yüze gülüp adam kazıklayan, hileci
g.+Ø D. 64/6
[=1]

ger-
1. çekerek genişletmek, germek
g.-me Mn. 1146, Mn. 1148, Nn. 524
2. *(yf.)* gülū ger-: boğazını gererek sinirli bir biçimde konuşmak
g.-me gülū Şn. 456 → gülū
g.-mez gülūsın Mn. 699 → gülū
3. *(yf.)* reg ger-: damarları gözükecek şekilde kızmak
g.-meñüz reg Mn. 748 → reg
[=6]

ger$_1$ *Far. (e.)* → eger
g.+Ø Mn. 58, Mn. 86, Mn. 87, Mn. 102, Mn. 108, Mn. 232, Mn. 239, Mn. 436, Mn. 439, Mn. 440, Mn. 689, Mn. 707, Mn. 736, Mn. 772, Mn. 864, Mn. 931, Mn. 952, Mn. 1155, Şn. 108, Şn. 197, Şn. 197, Şn. 316, Mm. 38, Mm. 50, Nn. 46, Nn. 166, Nn. 253, Nn. 257, Nn. 284, Nn. 284, Nn. 285, Nn. 285, Nn. 285, Nn. 286, Nn. 286, Nn. 287, Nn. 287, Nn. 289, Nn. 298, Nn. 355, Nn. 358, Nn. 436, Nn. 482, Nn. 483, Nn. 618, Nn. 653, Nn. 821, Nn. 894, Nn. 990, Nn. 1015, Nn. 1052, D. 8/1[6], D. 10/6[11], D. 12/3[9], D. 53/1, D. 60/3, D. 62/6, D. 97/5, D. 100/1, D. 186/3, D. 187/2, D. 215/4, D. 215/4, D. 224, D. 233, D. 235, D. 236
[=68]

ger$_2$ *(s.)* ekşi
g.+Ø 358
[=1]

gerçek *(s.)* yalan olmayan, doğru olan şey
g.+dür Mn. 979
[=1]

gerçekden *(z.)* hakikaten, sahi, gerçek olarak
g.+Ø Mn. 970
[=1]

gerçi *Far. (e.)* her ne kadar, ise de
g.+Ø Mn. 148, Mn. 280, Mn. 327, Mn. 709, Mn. 922, Şn. 96, Nn. 20, Nn. 25, Nn. 41, Nn. 85, Nn. 112, Nn. 353, Nn. 398, Nn. 602, Nn. 797, Nn. 826, Nn. 1058, Kn. 30, Kn. 43, Kn. 57, Kn. 87, Kn. 88, Kn. 94, D. 1/4, D. 2/14, D. 4/1, D. 8/5[12], D. 9/1[8], D. 9/2[1], D. 11/4[15], D. 17/2, D. 32/4, D. 43/7, D. 55/3, D. 57/4, D. 62/5, D. 75/7, D. 175/2, D. 203/1
[=39]

gerd *Far. (i.)*
1. toz toprak
g.+Ø Mn. 279, Mn. 558, Şn. 187, D. 20/6, D. 23/3, D. 25/4
g.-i günāhın Şn. 307 → günāh
g.+i D. 79/4
2. üzüntü, keder
g.+Ø Mn. 632
[=9]

gerdān *Far. (s.)* dönen, dolaşan
g.+Ø olam D. 83/4 → ol-
g.-ı ḥaḳīḳāt Mn. 1104 → ḥaḳīḳāt
[=2]

gerden-keş *Far. (s.)* inatçı, kibirli
g.+Ø oldı Mn. 287 → ol-
[=1]

gerdiş *Far. (i.)* dönme, devir etme
g.+i D. 166/1
[=1]

gerdūn *Far. (i.)* Dünya, felek, sema
g.-ile D. 83/4 → ile
[=1]

gerek
1. *(i.)* herhangi bir şeyin ya da durumun yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan şey
g.+Ø Mn. 274, Mn. 278, Mn. 323, Mn. 328, Mn. 438, Mn. 630, Mn. 848, Mn. 869, Mn. 1144, Mn. 1164, Nn. 29, Nn. 29
2. *(i.)* varlığına ihtiyaç duyulan, yapılması gereken şey
g.+Ø Mn. 381, Mn. 391, Mn. 834, Şn. 52, Şn. 52, Şn. 108, Şn. 109, Şn. 110, Şn. 111, Şn. 111, Şn. 112, Şn. 112, Şn. 232, Şn. 312, Şn. 376, Şn. 416, Şn. 416, Şn. 447, Km. 38, Km. 38, Nn. 114, Nn. 173, Nn. 173, Nn. 176, Nn. 176, Nn. 187, Nn. 187, Nn. 215, Nn. 215, Nn. 216, Nn. 216, Nn. 216, Nn. 375, Nn. 375, Nn. 484, Nn. 484, Nn. 494, Nn. 496, Nn. 643, Nn. 721, Nn. 721, Nn. 835, Nn. 955, Nn. 1049, Nn. 1049, D. 4/9, D. 8/4[11], D. 8/5[1], D. 8/5[2], D. 8/5[4], D. 8/5[6], D. 8/5[8], D. 8/5[8], D. 8/5[9], D. 8/5[10], D. 8/5[10], D. 8/5[10], D. 8/5[12], D. 8/5[14], D. 47/6, D. 65/4, D. 65/7, D. 71/6, D. 149/2, D. 162/1, D. 162/2, D. 162/4, D. 166/3, D. 180/3, D. 193/1, D. 193/2, D. 193/4, D. 217/1, D. 217/1, D. 217/2, D. 217/3, D. 242, D. 242
alsa g.+dür Şn. 274 → al-
g.+dür Mn. 376, Mn. 422, Mn. 437, Mn. 845, Mn. 845, Mn. 1004, Mn. 1050, Nn. 434, Nn. 435, Nn. 608, Nn. 838, Nn. 936, Nn. 962, Nn. 962, Nn. 1012, D. 8/4[11], D. 29/1, D. 29/1, D. 29/2, D. 29/3, D. 29/4, D. 29/5, D. 29/6, D. 60/5, D. 69/2
3. *(e.)* kelime veya kelime öbeklerini, eş görevli ögeleri; birleştirme, eşitlik ve istenileni seçme gibi anlamlarla birbirine bağlayan bağlama edatı
g.+Ø Şn. 252
[=117]

gerek- gerekli olmak, lazım gelmek, icap etmek
g.-mez Mn. 339, Mn. 386, Mn. 498, Mn. 498, Mn. 614, Mn. 979, Şn. 67, D. 8/5[2], D. 29/2, D. 29/4, D. 49/7, D. 211/3, D. 242/, D. 242
g.-mezdi Mn. 499, Mn. 540
g.-mezse D. 22/6
g.-se Şn. 196, Şn. 244, Şn. 422, Şn. 462, Nn. 435
[=22]

gerek … gerek *(e.)* eğer … eğer, ister … ister
g.+Ø Mn. 713, D. 59/1
[=2]

gereklü *(s.)* ihtiyaç duyulan, lüzumlu
g.+dür Nn. 1028
g.+sin Nn. 75
[=2]

gergedan-efgen *Far. (s.)* gergedan deviren, gergedanı alt edecek kadar kuvvetli olan
g.+Ø idi Şn. 322 → i-
[=1]

germ *Far. (s.)* sıcakkanlı
g.+Ø Nn. 487
g.+Ø eyle D. 10/3[14] → eyle-
g.+Ø olup Nn. 992 → ol-
[=3]

germek *Far. (z.)* sıcak bir şekilde, sıcakkanlıca
g.+Ø Mn. 871, Şn. 453
[=2]

geşt *Far. (i.)* gezip dolaşma, seyir
g.+Ø ide Nn. 718, Nn. 924 → it-
g.+Ø ider Mn. 1131 → it-
g.+Ø iderek Şn. 329 → it-
g.+Ø iderem D. 69/5 → it-
g.+Ø ider-iken Şn. 330 → it-, i-
g.+Ø iderken Mn. 1132 → it-
g.+Ø idüp D. 99/2 → it-
g.+üñ-içün D. 48/1 → içün
idenüz g.+Ø D. 9/3[7] → it-
idesün g.+Ø D. 5/14 → it-
g.+e D. 114/3
[=12]

geşt-gāh *Far. (i.)* gezilip dolaşılan yer
g.+ı D. 35/3
[=1]

getür-
1. bir şeyin gelmesini sağlamak, ulaştırmak
g.-Ø Nn. 138
g.-miş idi Mn. 1089 → i-
g.-gil Mn. 404
g.-üp Mn. 623
2. bir yere gelirken bir şeyi yanında taşımak
g.-üp Şn. 403
3. *(yf.)* cūşa getür-: coşturmak
g.-Ø cūşa Mn. 129 → cūş
g.-Ø … ḫūb-ı cūşa Mn. 132 → ḫūb, cūş
4. *(yf.)* ele getür-: elde etmek, kazanmak
g.-Ø … ele Nn. 486 → el
5. *(yf.)* īmān getür-: kendi isteğiyle Müslüman olmak
g.-diler … īmānı Mn. 635 → īmān
6. *(yf.)* ḳamaşmaḳlıḳ getür-: fazla ışık yüzünden etrafa bakamaz hâle getirmek
g.-ür … ḳamaşmaḳlıḳ Nn. 971 → ḳamaşmaḳlıḳ
7. *(yf.)* öñüñe getür-: sunmak
öñüñe … g.-üp Şn. 31 → öñ
8. *(yf.)* sevgü getür-: sevdirmek, sevmesini sağlamak
sevgü g.-ür D. 66/9 → sevgü
9. *(yf.)* söz getür-: söz söylemek, bahsetmek
g.-mişdür … sözi Nn. 952 → söz
10. *(yf.)* şāhid getür-: delil sunmak
g.-düm … şāhid Nn. 970 → şāhid
11. *(yf.)* yāda getür-: aklına getirmek, hatırlamak
g.-Ø yāduña Mn. 985 → yād
12. *(yf.)* zebāna getür: konuşturmak, söyletmek
zebānuma g.-me Mn. 16 → zebān
[=16]

gevher *Far. (i.)* inciye benzeyen diş
g.+lerüñden D. 79/7
g.+üñe D. 91/4
[=2]

gevher-pūş *Far. (s.)* inciye benzer dişleri örten
laʿl-i g.+ını Mm. 61 → laʿl
[=1]

gey- giymek
g.-mek-ile Nn. 879 → ile
g.-di D. 92/4
g.-er Kn. 88
g.-me Şn. 67
g.-üp Nn. 1001
[=5]

geydür- giydirmek
g.-e Kn. 89
g.-ür D. 72/3
[=2]

geyesi *(i.)* giysi, elbise
g.+dür Nn. 939
[=1]

geyik *(i.)* geyik hayvanı
g.+Ø Şn. 495
[=1]

gez-
1. dolaşmak
g.-Ø Şn. 464, Mm. 4, D. 8/6[11]
cünup g.-me Mn. 120 → cünup
g.-er iken Mn. 1142 → i-
g.-mekde iken Şn. 185, Şn. 339 → i-
g.-dükleri Şn. 501
g.-e D. 185/4
g.-ende D. 42/4
g.-enler Mn. 373
g.-er Mn. 176, Mn. 347, Mn. 694, Mn. 917, Şn. 313, Şn. 495, D. 88/6
g.-erdi Mn. 1007
g.-erken Mn. 1008
g.-erler Mn. 517
g.-me Mn. 1147, Mn. 1152, Şn. 437, Nn. 121, Nn. 476, D. 8/6[11], D. 22/4
g.-mede Şn. 225
g.-mededür 346
g.-medür Kn. 70
g.-üben D. 8/1[12]
g.-üp Mn. 673, Mn. 801, Mn. 1026
2. *(yf.)* ev ev gez-: her eve uğrayarak dolaşmak
g.-Ø ev ev Nn. 473 → ev
[=36]

ġıdā *Ar. (i.)* ruhu ve zihni geliştirmeye yarayan her şey
ġ.+sı Mn. 523
ġ.+yı Mn. 493
[=2]

ġıll u ġış *Ar. (i.)* gönül darlığı
mey-i ġ.+ı D. 91/5 → mey
[=1]

ġış *Ar. (i.)* saf olmayan, kir
ġ.+Ø Şn. 17
[=1]

ġıybet *Ar. (i.)* aleyhte konuşma, dedikodu
ġ.+Ø Mn. 15, D. 8/4[3]
ġ.+ini itme D. 8/6[8] → it-
[=3]

gibi *(e.)* → kimi
1. benzerlik bildirir
g.+Ø Mn. 97, Mn. 101, Mn. 283, Mn. 389, Mn. 431, Mn. 543, Mn. 574, Mn. 687, Mn. 709, Mn. 717, Mn. 757, Mn. 838, Mn. 966, Mn. 966, Mn. 987, Mn. 1130, Mn. 1130, Mn. 1145, Mn. 1148, Mn. 1152, Şn. 18, Şn. 79, Şn. 88, Şn. 95, Şn. 287, Şn. 289, Şn. 319, Şn. 347, Şn. 363, Şn. 417, Şn. 423, Şn. 425, Şn. 425, Şn. 426, Şn. 427, Şn. 449, Şn. 449, Şn. 489, Şn. 494, Şn. 499, Şn. 500, Mm. 34, Nn. 67, Nn. 95, Nn. 173, Nn. 219, Nn. 235, Nn. 288, Nn. 290, Nn. 293, Nn. 302, Nn. 312, Nn. 327, Nn. 365, Nn. 377, Nn. 641, Nn. 647, Nn. 647, Nn. 656, Nn. 656, Nn. 660, Nn. 683, Nn. 829, Nn. 830, Nn. 830, Nn. 858, Nn. 906, Nn. 916, Nn. 932, Nn. 933, Nn. 937, Nn. 1074, Kn. 4, Kn. 4, Kn. 86, D. 8/6[13], D. 13/3[4], D. 24/6, D. 28/1, D. 28/6, D. 51/7, D. 61/2, D. 88/7, D. 89/1, D. 192/3
g.+dür Mn. 484, Mn. 840
g.+ye Şn. 67
2. "ve benzerleri" anlamında kullanılır
g.+Ø Mn. 1103
[=89]

gice
1. *(i.)* güneşin batışından doğuşuna kadar geçen süre, gece
g.+Ø Mn. 121, Mn. 185, Mn. 269, Mn. 406, Mn. 408, Mn. 537, Mn. 652,

Mn. 700, Mn. 1045, Şn. 492, Şn. 511, Nn. 506, D. 4/1, D. 5/17, D. 24/3, D. 66/9, D. 72/5, D. 77/2
g.+de Mn. 82, Mn. 290, Şn. 161
g.+den Şn. 328
g.+ler Şn. 170, Şn. 430, Şn. 473
g.+ye Mn. 408
2. *(s.)* gece kadar karanlık, koyu siyah
g.+Ø D. 9/5[6]
[=27]

giç- → geç-
1. ileri geçmek, sebkat etmek
g.-e+bilmen D. 77/6 → bil-
g.-e Mn. 331
g.-er Şn. 505
g.-erdi Mn. 62
2. belirtilen süre kadar geride kalmak
g.-en Mn. 200, Nn. 726
3. hayat sürmek
g.-er Mn. 690
4. bırakmak, vazgeçmek
g.-Ø Mn. 1049, D. 8/1[16], D. 8/2[16], D. 8/3[16], D. 8/4[16], D. 8/5[16], D. 8/6[16], D. 8/7[16]
g.-üben Nn. 1041
5. *(yf.)* endīşden geç-: çok düşünmemek, devamlı endişe içinde olmamak
g.-Ø endīşden D. 158/1 → endīş
6. *(yf.)* özinden geç-: bir dava uğruna kendinden vazgeçmek
özinden g.-mege Mn. 233 → öz
7. *(yf.)* serden geç-: bir dava uğruna hayatını harcamak
g.-e serden Mn. 115 → ser
[=19]

gīç *Far. (s.)* ahmak, sersem
g.+Ø Mn. 165, Mn. 791
[=2]

giçmez *(s.)* tedavülden kalkmış
g.+Ø Nn. 781
[=1]

gider- ortadan kaldırmak, yok etmek
g.-Ø Mn. 64, Mn. 94, Mn. 868
g.-señ Kn. 45
g.-sün Mn. 143, Mn. 846
g.-üp Mn. 11, Mn. 36, Şn. 353, Nn. 715, D. 66/9
[=11]

gil *Far. (i.)* balçık, çamur
g.+Ø Şn. 187, Nn. 126, Nn. 527, Nn. 839, Nn. 839
g.-i Rūşenī Şn. 367 → Rūşenī
g.+den D. 57/3, Nn. 840
[=8]

gir-
1. dalmak
g.-üp Mn. 120
2. dâhil olmak, katılmak
g.-di Mn. 454
g.-er D. 48/5
g.-mişem D. 69/5
3. dış sayılan yerden veya ortamdan içeri geçmek
g.-Ø D. 8/3[7], D. 98/2
g.-er Mn. 579, D. 41/7, D. 216/4
g.-er miyem Mn. 576
g.-mez Mn. 577, Mn. 980, Mn. 999
g.-üben D. 33/4
g.-üp Mn. 769, Mn 941, Kn. 27
4. *(yf.)* araya gir-: uzaklaştırmaya çalışmak
g.-meyem … arasına Şn. 202 → ara
5. *(yf.)* cūşa gir-: çalkalanmak, aşırı coşkunluk yaşamak
cūşa g.-di Nn. 365 → cūş
6. *(yf.)* cünbişe gir-: hareketlenmek, canlanmak
cünbişe g.-di Nn. 364 → cünbiş

7. *(yf.)* çarḫa gir-: sema etmek, dönmek
çarḫa g.-di Nn. 694 → çarḫ
g.-di çarḫa Mn. 1091 → çarḫ
8. *(yf.)* ele gir-: elde edilmek, sahip olmak
ele g.-mez Nn. 613 → el
ele g.-ür Mn. 171 → el
9. *(yf.)* ḳanına gir-: birini öldürmek
g.-üp … ḳanına Mn. 1139 → ḳan
10. *(yf.)* koyna gir-: biri ile yatıp sevişmek
ḳoynuma g.-Ø D. 60/2 → ḳoyun
ḳoynuma g.-mek D. 60/2 → ḳoyun
11. *(yf.)* vecde gir-: dinî bir duygu veya heyecan yüzünden kendinden geçmek
vecde g.-üp Nn. 344 → vecd
12. *(yf.)* yola gir-: doğru olduğu düşünülen bir dünya görüşüne sahip olmak
yolına g.-mege D. 8/5[1] → yol
[=29]

girān *Far. (s.)*
rıṭl-ı girān: ağzına kadar dolu testi
çeküben rıṭl-ı g.+ı Nn. 854 → çek-, rıṭl
[=1]

girān-ser *Far. (s.)* kendini beğenmiş, gurur sahibi
g.+Ø D. 8/5[4]
[=1]

gird *Far. (i.)* dönen, sürekli dönüş yapan
g.-i serinde Mn. 175 → ser
[=1]

girdār *Far. (i.)* iş, davranış, eylem
g.+Ø Mn. 766, Nn. 1012
[=2]

girde *Far. (i.)* yufka ekmeği ya da gözleme
g.+Ø Mn. 479
[=1]

girībān *Far. (i.)* elbise yakası
g.+ı Şn. 187
[=1]

girih *Far. (i.)* düğüm
g.+de Nn. 296
[=1]

girü *(z.)* sonra, akabinde
g.+Ø Mn. 1155, D. 57/4
g.+Ø ḳalur Şn. 503 → ḳal-
[=3]

giryān *Far. (s.)* ağlayan
g.+Ø Mn. 694, Mn. 907, Nn. 572
g.+Ø ider D. 38/1 → it-
g.+Ø oluñ Nn. 198 → ol-
çeşm-i g.+Ø Nn. 216 → çeşm
çeşm-i g.+um D. 63/1 → çeşm
dīde-yi g.+Ø Şn. 111, Km. 64 → dīde
dīde-yi g.+ı D. 36/1 → dīde
ebr-i g.+Ø Mn. 133 → ebr
eyle g.+Ø Mn. 134 → eyle-
it … g.+Ø Mn. 133 → it-
g.+umı Şn. 163
[=14]

girye *Far. (i.)* ağlama, aylayış
g.-yi telḫle D. 54/4 → telḫ
[=1]

git-/-d-
1. elden çıkmak, yok olmak
g.-di Nn. 282, Nn. 1059, D. 173/2
g.-e Mn. 285, Mn. 632, Mn. 1157, Şn. 399, Nn. 517, Nn. 611, Nn. 661, Nn. 888, D. 71/5
g.-en Mn. 767
g.-ende Kn. 46

g.-er Mn. 100, Mn. 263, Mn. 403, Şn. 356, D. 28/2
g.-icek Kn. 46
g.-ince Mn. 1048
g.-medi Nn. 847, D. 51/1
g.-mese Mn. 863
g.-meye Mn. 78
g.-mez Nn. 796
g.-üben Nn. 621
g.-übeni D. 4/16
g.-üp Nn. 955
2. bir yerden başka bir yere doğru hareket etmek
g.-di Mn. 548, Mn. 549, Mn. 564, Mn. 582, Mn. 890, Mn. 962, Şn. 134, Nn. 677, Nn. 1030
g.-dügüñ Nn. 1006
g.-en Mn. 475, Şn. 504, Nn. 885, Kn. 9
g.-ende Şn. 502
g.-enüm Şn. 165
g.-er Mn. 563, Şn. 340, Şn. 502, Şn. 504
g.-erdi Mn. 643, Mn. 769, Mn. 801, Mn. 1088, Mn. 1106, Mn. 1121, Şn. 26
g.-erken Mn. 1026, Şn. 295
g.-ersün Nn. 1007
g.-eyin Şn. 92
g.-me Mn. 645
g.-mek Şn. 52
g.-mekdedür Nn. 605
g.-meseñ Nn. 1007
g.-mez Mn. 416
g.-sün 142
g.-üben Şn. 508
g.-üp Mn. 653
3. ulaşmak
g.-em D. 90/5
g.-ende Şn. 508
g.-mege Nn. 351
g.-mez Mn. 656
g.-se D. 62/6
4. bırakmak, ayrılmak
g.-di D. 63/1
g.-me D. 64/7
g.-mez Mn. 696, Mn. 701, Mn. 750
5. yönelmek, meyl etmek
g.-Ø Mn. 1048
g.-er Nn. 1006
g.-erdi Mn. 549
g.-meyenüz D. 11/1[16]
6. *(yf.)* ʿaḳlı git-: aklını yitirmek
ʿaḳlı g.-er D. 50/5 → ʿaḳl
g.-erdi ʿaḳlı Mn. 931 → ʿaḳl
7. *(yf.)* cihāndan git-: ölmek
g.-em cihāndan Mn. 391 → cihān
8. *(yf.)* çarḫa git-: sema etmek, dönmek
g.-di çarḫa Nn. 695 → çarḫ
9. *(yf.)* dilden gitme-: unutmadan devamlı söylemek, dilden düşürmemek
dilden g.-er mi D. 65/6 → dil
g.-mez dilümden D. 20/3 → dil
10. *(yf.)* dünyeden git-: ölmek
dünyeden … g.-evüz Mn. 381 → dünye
11. *(yf.)* egri git-: doğru yoldan sapmak
egri g.-dügümde Kn. 10 → egri
12. *(yf.)* elden git-: sahip olunan bir şeyi bırakmak, elden çıkarmak
g.-meye … elinden Nn. 917 → git-
13. *(yf.)* gözden/dīdeden gitme-: devamlı akılda tutmak, bir şeyin arzusunu derinden duymak
dīdesinden g.-mesün Nn. 828 → dīde
g.-mesün gözden Nn. 130 → göz
gözüñden g.-memişdür Mn. 481 → göz
14. *(yf.)* iḫtiyārı git-: davranışlarını kontrol edememek

g.-di … iḫtiyārı Mn. 1110 → iḫtiyār
15. *(yf.)* isteyü git-: aramakta devam etmek, istemeyi sürdürmek
g.-di … isteyü Şn. 184 → iste-
isteyü g.-er Mn. 1137 → iste-
16. *(yf.)* özinden git-: kendini kaybetmek, kendinden geçmek
g.-di özinden Mn. 578, Şn. 78 → öz
g.-erler … özlerinden Mn. 379 → öz
g.-ince özinden Nn. 961 → öz
g.-sün özinden Nn. 539 → öz
g.-üp özümden Nn. 591 → öz
özinden … g.-dügin Mn. 1124 → öz
özümden … g.-düm Mn. 1125 → öz
17. *(yf.)* uṣṣu git-: aklını yitirmek
g.-en uṣṣı Mn. 474 → uṣ
18. *(yf.)* vecde git-: bir şey karşısında aşırı heyecan duymak
g.-di vecde Mn. 804 → vecd
g.-en vecde Nn. 986 → vecd
19. *(yf.)* yatıya git-: gece de kalmak üzere konukluğa gitmek
yatıya g.-erdi Mn. 935 → yatı
20. *(yf.)* yola git-: seyahat etmek, yola çıkmak
g.-ende yola Mn. 653 → yol
21. *(yf.)* yoluna git-:
1. başka şeylerle ilgilenmemek
yoluña g.-Ø Mn. 462 → yol
yoluñca g.-Ø Şn. 458 → yol
2. doğru yolda olmak, doğru yolu takip etmek
yola g.-e Nn. 885 → yol
yolına … g.-erler Mn. 392 → yol
yolına g.-evüz Nn. 494 → yol
[=115]

ġiṭā *Ar. (i.)* kapak
ġ.+yı Mn. 402
[=1]

giy- giymek
g.-edüñ Şn. 37
g.-en Mn. 765, Nn. 743
g.-endür Mn. 315
g.-ene Nn. 901
g.-er Mn. 321
g.-mişe Şn. 238
g.-üben Şn. 21
g.-üp Nn. 952
[=9]

giydir- giymesini sağlamak
g.-üp Nn. 304
[=1]

giydücek/-g *(i.)* giysi
g.+i Şn. 167
[=1]

gizle- saklamak
g.-Ø D. 70/2
g.-mek Mn. 227
g.-meyüp D. 13/3[1]
g.-mişler Mn. 230
g.-r Mn. 234
g.-rem D. 27/3, D. 45/5
g.-ye Nn. 479
g.-yem D. 44/2
g.-yen Nn. 66
[=10]

gizlen- saklanmak
g.-ür mi D. 66/4
[=1]

gizlü *(s.)* gizli, saklı
g.+Ø Mn. 224, D. 136/1
g.-iken Nn. 1033 → i-
g.+ce Şn. 143
g.+dür Nn. 292, Nn. 596
[=6]

ġonce *Far. (i.)* tam açılmamış, açılmak üzere olan çiçek, tomurcuk
ġ.+Ø Şn. 224, D. 34/5, D. 78/2
ġ.-yi ḫandānı D. 36/6 → ḫandān
ġ.-yi pinhān iken Nn. 143 → pinhān, i-
ġ.-yi sīr-ābını D. 94/6 → sīr-āb
ġ.-yi şāḫ-ı irtiḳā D. 15/4 → şāḫ, irtiḳā
ġ.+sine D. 13/12[2], D. 56/2
ġ.+sinüñ D. 16/2
[=10]

ġonce-dehen *Far. (s.)* gonca ağızlı
ġ.+Ø D. 74/2, D. 95/5
[=2]

gögercin *(i.)* güvercin
g.+Ø D. 79/4
[=1]

göger- yeşermek, canlanmak
g.-di D. 87/1
g.-üp D. 41/5
[=2]

gögüs *(i.)* sine, göğüs
g.+ine Mn. 558
g.+inüñ Mn. 816
[=2]

gök/-g *(i.)* sema, asuman
g.+Ø D. 65/3
g.+e çıḳmaz Mn. 487 → çıḳ-
g.+de D. 89/5, D. 92/5
g.+den Mn. 276, Mn. 297, D. 1/8, D. 4/14, D. 72/4
g.+e Şn. 338, Nn. 9, Nn. 426, D. 8/3[8], D. 62/6, D. 90/5
g.+i D. 72/7
g.+inde Nn. 271, Nn. 782, D. 76/5, D. 98/7
g.+inden Nn. 649
g.+inüñ D. 156/3
g.+lere D. 10/2[6]
g.+leri Mn. 1046
g.+lerüñ Nn. 316
[=25]

gök yüzi *(i.)* göğün görünen yüzeyi, sema
g.+n Nn. 207
g.+ne Nn. 682, Nn. 683
g.+nüñ D. 71/2
[=4]

gölge *(i.)* güneş ışığından mahrum, gölge
g.+de D. 59/5
g.+sinden Mn. 1163
[=2]

gömeç *(i.)* bir tür çörek
g.+Ø Mn. 481
[=1]

gönder-
1. bir işi yapmak üzere yetki ve görev vererek birini yollamak
g.-memişem Şn. 154
g.-miş Mn. 633
2. yollamak, irsal etmek
g.-di D. 72/2
g.-esün Şn. 155
g.-üp Nn. 223, D. 93/5
[=6]

göndür- göndermek, uğurlamak
g.-en Şn. 261
g.-esün Şn. 364
g.-üp Nn. 4
[=3]

göñlekçek *(z.)* yalnız bir gömlek
g.+Ø D. 74/6
[=1]

göñül/-nlü *(i.)*
1. insanın akıl üstü bilgiye ulaşma gücü ya da bu tür bilgilerin insanda

doğduğu; dünya nimetleri ve geçici isteklerin bağından kurtulan sofîde Allah'ın tecelli ettiği ve Allah ile ilgili bilgilerin geldiği yer

g.+Ø Mn. 465, Mn. 1092, Mn. 1093, Mn. 1094, Mn. 1094, Mn. 1096, Şn. 233, Nn. 522, Nn. 533, D. 10/6[10], D. 13/1[1], D. 13/1[2], D. 13/1[3], D. 13/1[4], D. 13/1[5], D. 13/1[5], D. 13/1[5], D. 13/1[5], D. 13/2[1], D. 13/2[2], D. 13/2[3], D. 13/2[4], D. 13/2[5], D. 13/2[5], D. 13/2[5], D. 13/2[5], D. 13/3[1], D. 13/3[2], D. 13/3[3], D. 13/3[4], D. 13/3[5], D. 13/3[5], D. 13/3[5], D. 13/3[5], D. 13/4[1], D. 13/4[2], D. 13/4[3], D. 13/4[4], D. 13/4[5], D. 13/4[5], D. 13/4[5], D. 13/4[5], D. 13/5[1], D. 13/5[2], D. 13/5[3], D. 13/5[4], D. 13/5[5], D. 13/5[5], D. 13/5[5], D. 13/5[5], D. 31/1, D. 33/4, D. 51/3, D. 53/3, D. 95/1

düşerdi … g.+ine ḳorḫu Mn. 941 → düş-, ḳorḫu
gelende g.+ümüze D. 11/4[5] → gel-
g.+ine … gelse idi D. 3/16 → gel-, i-
g.+in yıḫmamaḳdur Mn. 152 → yıḫ-
g.+in yıḳasın Mn. 464 → yıḳ-
g.+ini … ele almada Şn. 241 → el, al-
g.+ini yıḳduñ Şn. 179 → yıḳ-
g.+üm … düşdi D. 87/1 → düş-
g.+üñ ele aladum Şn. 45 → el, al-
ṭutup ḫoş g.+üñi Mn. 659 → ḫoş, ṭut-
vir g.+Ø D. 36/2 → vir-
virdi g.+in D. 189/4 → vir-
virdüñ … g.+üñi D. 13/5[4] → vir-

g.+cügi Mn. 574, Mn. 580
g.+de D. 101/3
g.+dür Mn. 1095, Mn. 1095, Mn. 1097
g.+e Şn. 102
g.+i Mn. 312, Mn. 351, Mn. 878, Mn. 1100, Mn. 1134, Nn. 309, Nn. 329, D. 44/8, D. 47/1, D. 47/7, D. 48/7, D. 54/7, D. 76/5, D. 86/5, D. 86/5, D. 98/7, D. 214/3, D. 225
g.+in Mn. 68, Mn. 682, Mn. 1078
g.+ini Mn. 210, Mn. 1098, Mn. 1120
g.+inüñ D. 72/7
g.+lerde Nn. 975
g.+lerden Kn. 55
g. mi D. 45/3
g.+üm Mm. 49, Nn. 271, Nn. 1065, D. 19/3, D. 26/1, D. 29/5, D. 31/2, D. 41/2, D. 44/7, D. 50/7, D. 55/3, D. 57/6, D. 84/5, D. 95/1, D. 95/6, D. 96/2
g.+üme Km. 39
g.+ümi D. 45/4, D. 57/5, D. 63/2
g.+ümüñ Mn. 605, Nn. 1066, D. 84/1
g.+ümüzüñ Nn. 37
g.+üñ D. 8/7[12], D. 59/7
g.+üñde Mn. 538
g.+üñe D. 66/3
g.+üñi Şn. 364, D. 48/3
g.+üñüñ D. 8/7[13]

2. can u gönülden: candan, içtenlikle
cān u g.+den Şn. 429, Nn. 785 → cān, u

3. *(s.)* açuḳ göñüllü: temiz kalpli
açuḳ g.+ler Mn. 280 → açuḳ

[=137]

göñülden *(z.)* içten, çok arzulayarak
g.+Ø Nn. 206, D. 11/1[1]

[=2]

gör-

1. anlamak, kavramak, sezmek
g.-Ø Mn. 113, Mn. 392, Mn. 593, Mn. 596, Mn. 829, Mn. 905, Mn. 927, Mn. 935, Mn. 962, Mn. 1027, Mn. 1107, Mn. 1135, Mn. 1140, Şn. 217, Şn. 219, Şn. 502, Şn. 504, Mm. 31, Mm.

87, Nn. 31, Nn. 123, Nn. 183, Nn. 780, Nn. 785, Nn. 943, D. 3/2, D. 37/1, D. 120/2, D. 227
g.-di D. 95/1
g.-düm D. 94/5
g.-emez Nn. 777
g.-en Mm. 86, Nn. 120, Nn. 988
g.-esün Şn. 492, Nn. 612, D. 5/16
g.-medüm D. 94/5
g.-me miseñ Şn. 495
g.-meyen Nn. 988
g.-mez Nn. 662, Nn. 970
g.-se Şn. 525
g.-üp Nn. 612
g.-ür Nn. 120, Nn. 120, Nn. 120, D. 179/2
g.-ürler Mn. 446
g.-mek Mn. 54
2. yetişmek, erişmek
g.-edüm Şn. 30
g.-esün Mn. 55
g.-mege Mn. 475
g.-meyem Şn. 56
g.-mez Mn. 463, Mn. 979, Mn. 980
3. yanına varıp konuşmak, ziyaret etmek
g.-Ø Mn. 839
g.-di Nn. 330
g.-medüñ Şn. 487
g.-üp Mn. 219
g.-ür Şn. 488, Şn. 488
4. tanık olmak, izlemek
g.-Ø Mn. 229, Mn. 247, Nn. 121
  g.-düñ ola Şn. 211, Şn. 212, Şn. 216 → ol-
  g.-elden berlü Nn. 513 → berlü
g.-di D. 86/6
g.-enler Nn. 540
g.-enlerdür Nn. 528
g.-eyin Mn. 949
g.-medi D. 79/2
g.-medüm Mn. 503
g.-medük D. 75/5
g.-mesem Nn. 452
g.-meyeydük D. 75/6
g.-meyeydüñ D. 75/6
g.-meyüben D. 8/6[10]
g.-señ Nn. 52, Nn. 467
g.-üñ Mn. 746
g.-üp Mn. 595, Mn. 814
5. karşılaşmak, rastlamak
g.-di Mn. 652, Mn. 1132, Şn. 27, Şn. 186
g.-dügine Şn. 276, Şn. 334
g.-düğüñ D. 84/4
g.-düğüñi D. 8/2[11]
g.-en Mn. 918, Mn. 926, Mn. 1081
g.-enler Mn. 295, Mn. 712, Mn. 971, Mn. 1077
g.-icek D. 43/4
g.-mişdi Mn. 1137
g.-señ D. 168/4
g.-übdür Nn. 231
g.-üp Mn. 770, Mn. 883
6. algılamak, bakmak
g.-Ø Mn. 676, Mn. 809, Mn. 933, Nn. 20, Nn. 123, Nn. 493, Nn. 516, Nn. 658, D. 44/1
  g.-dügi-çün Mn. 812, D. 205/2 → çün
  g.-mek-ile Mm. 69, Nn. 779 → ile
  g.-mek olmaz D. 204/3 → ol-
  g.-mez idi Mn. 934 → i-
  g.-mez-iseñ Nn. 175 → i-
  g.-ür idi D. 3/15 → i-
  g.-ür ṭurmış Mn. 816 → ṭur-
  olmaz … g.-mek Nn. 503 → ol-
g.-di Mn. 646, Mn. 1009, Mn. 1055, Nn. 678, Nn. 691, D. 19/3, D. 87/4, D. 95/1, D. 95/3
g.-dügi D. 44/4
g.-dügin Nn. 544, D. 215/2
g.-dügine D. 13/4[4]
g.-düğüñ D. 5/15

g.-dügünde Mn. 316
g.-dügünden Mn. 1099
g.-dügüni Şn. 213
g.-dügüñi D. 8/1[9]
g.-dük D. 12/2[5]
g.-dükce D. 10/7[8], D. 59/6, D. 206/4
g.-düm Mn. 1045, Şn. 478, Nn. 130, D. 28/5, D. 30/2, D. 72/3, D. 72/5
g.-düñ Mn. 602, Mn. 603, Mn. 828, Nn. 127, Nn. 702
g.-düñ mi Nn. 705
g.-e Mn. 1099, Nn. 719, D. 5/4
g.-elden D. 19/7, D. 53/2
g.-eli D. 17/6, D. 20/3, D. 71/2, D. 87/4, D. 87/6, D. 94/1
g.-em Mn. 531, Mn. 532
g.-emedüm Şn. 252, Şn. 478
g.-emez Nn. 369, Nn. 650, D. 237
g.-en Şn. 22, Nn. 493, Nn. 990, D. 26/5, D. 91/7, D. 94/2
g.-ende D. 100/4
g.-endür Nn. 491, Nn. 493
g.-ene Mn. 782, D. 204/1
g.-enler Nn. 494
g.-eyin Nn. 136
g.-ince Mn. 934
g.-iser Nn. 906, D. 90/9
g.-me Mn. 784
g.-medi Nn. 134
g.-medügüm Mn. 611
g.-mege Mn. 375, Nn. 494, Nn. 496, D. 32/6
g.-megüñ Nn. 495
g.-mek Mn. 539, Mn. 808, Km. 46, Nn. 175, Nn. 490, Nn. 491, Nn. 492, Nn. 779, D. 141/4, D. 203/2, D. 226
g.-mek mi D. 71/3
g.-memiş Mn. 1129
g.-mesün Mn. 1145
g.-meye Km. 33
g.-meyeli D. 67/1
g.-mez D. 69/1
g.-mişdür Nn. 755
g.-señ D. 43/6, D. 226
g.-seydi Mn. 931
g.-übdür Nn. 906
g.-üben Mn. 647, Şn. 220, Nn. 384
g.-üñ Mn. 1062, D. 72/2, D. 72/3, D. 91/7
g.-üp Mn. 919, Mn. 1135, Nn. 135, Nn. 235, Nn. 698, D. 11/1[13], D. 28/3, D. 45/4, D. 70/4
g.-ür Mn. 316, Mn. 807, Mn. 811, Nn. 563, D. 12/1[8], D. 12/1[10], D. 12/1[10], D. 48/6, D. 69/1
g.-ürsün Mn. 786
7. okumak
g.-en Nn. 1082
8. *(yf.)* bir gör-: eşit, denk tutmak
bir g.-üp Mn. 194 → bir
bir g.-ürem D. 172/2 → bir
9. *(yf.)* cüdā gör-: ayrı bilmek
g.-me cüdā Şn. 490 → cüdā
g.-megil cüdā Nn. 468 → cüdā
10. *(yf.)* dūr gör-: uzak bulmak, uzak görmek
g.-me dūr Nn. 175 → dūr
11. *(yf.)* elem gör-: zahmet çekmek, dert ve ızdırap çekmek
g.-düm elem D. 244 → elem
12. *(yf.)* ḫ̬ˇār gör-: önemsiz saymak, küçük görmek
ḫ̬ˇār g.-en Şn. 350 → ḫ̬ˇār
13. *(yf.)* lāyıḳ gör-: uygun görmek, yakıştırmak
g.-mezem lāyıḳ Mn. 1067 → lāyıḳ
14. *(tf.)* esas fiile sürekli bir çaba gösterme işlevi katan süreklilik tasvir fiili
āh id-e+g.-Ø Şn. 150 → āh, it-
ʿāşıḳ ol-a+g.-Ø D. 71/5 → ʿāşıḳ, ol-
cehd id-e+g.-Ø Şn. 415 → cehd, it-

çürütme-ye+g.-gil Mn. 458 → çürüt-
dervīş ol-a+g.-Ø D. 41/4 → dervīş, ol-
nīkū id-e+g.-Ø Şn. 414, Şn. 414 → nīkū, it-
ol-a+g.-Ø Mn. 292, Şn. 491, Nn. 461 → ol-
tanı-Ø+g.-Ø Şn. 121 → tanı-
varı+g.-Ø Mn. 839 → var-
yalvarı+g.-Ø D. 230 → yalvar-
[=273]

göre *(e.)* bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca
aña g.+Ø Mn. 455, Mm. 81, Nn. 951, Nn. 969, Nn. 994 → a+ñ
[=5]

görin- → görün-
1. ortaya çıkmak, görünür olmak
g.-mez Mm. 85
g.-üp Mn. 138
g.-ür Mn. 253, Şn. 250, Mm. 63, Mm. 67, Mm. 85, Mm. 85, Nn. 269, Nn. 961, Kn. 87, D. 20/2, D. 28/6, D. 51/4, D. 51/6
2. bulunmak
g.-ür Mn. 410, D. 214/1, D. 215/1
3. bir şeye benzemek, görünüşünde olmak
g.-ür Mn. 479
[=19]

gör ki *(e.)* dikkat et, iyi bak, düşün ki!
g.+Ø Mn. 564, Mn. 727, Mn. 890, Mn. 902, Şn. 83
[=5]

görmemeklik *(i.)* algılamama, bilmeme
g.+Ø Nn. 492
[=1]

görmez *(s.)* kör, âmâ
g.+ler Nn. 591
[=1]

görün- → görin-
1. ortaya çıkmak, görünür olmak
g.-di D. 76/5
g.-mez Mn. 916, Nn. 1022, D. 40/7
g.-sün Nn. 539
g.-üp Mn. 834
g.-ür D. 134/1
2. bulunmak
g.-ür Mn. 112
[=8]

göster-
1. güzelliğini ortaya çıkarmak
g.-Ø Mn. 1031, Km. 45
g.-di Nn. 817
g.-üp Mn. 511
2. belirtmek, görülmesini sağlamak
g.-Ø Mn. 684
g.-miş ola Nn. 864 → ol-
g.-di Mm. 87, Nn. 1037, Kn. 84, D. 52/7
g.-dügi Kn. 89
g.-eni D. 10/7[12]
g.-me D. 70/2
g.-se D. 72/4, D. 72/7
g.-üben D. 59/4
g.-üp Mn. 752, D. 57/3, D. 80/2
g.-ür Nn. 821, D. 3/1, D. 69/6, D. 110/4, D. 212/3, D. 214/2
g.-ürdi Mn. 930
3. *(yf.)* ʿanā göster-: zorluk ve meşakkat çektirmek
ʿanā g.-ene Mn. 161 → ʿanā
4. *(yf.)* cefā göster-: zahmet çektirmek
g.-ür cefāyı D. 12/1[1] → cefā
5. *(yf.)* cūd göster-: cömertlikte bulunmak
g.-üp … cūd Kn. 56 → cūd
6. *(yf.)* vefā göster-: vefalı olmak, sevgi ve sadakat göstermek

g.-e … vefā Şn. 285 → vefā
g.-elüm … vefāyı D. 12/1[2] → vefā
g.-ür vefāyı Mn. 161 → vefā
vefā g.-medür Mn. 199 → vefā
7. *(yf.)* yol göster-: yöntem öğretmek, insanların belli bir amaca yönelmesini sağlamak
g.-üp yol Nn. 946 → yol
g.-üp … yol Nn. 1036 → yol
[=35]

götür-
1. ortadan kaldırmak, yok etmek
g.-ür Mn. 170
2. yüklenmek, taşımak
g.-Ø Mn. 555
g.-e Mn. 418
g.-en D. 11/3[16]
g.-üp Mn. 914
g.-ür Mn. 680, Mn. 755
3. yukarı kaldırmak
g.-Ø D. 76/1
4. *(yf.)* dest götür-: ellerini göğe doğru açmak, dua etmek
g.-üp dest Mn. 1079 → dest
5. *(yf.)* el götür-: el açıp dua etmek, yalvarmak
el g.-üp Şn. 521 → el
ellerin … g.-di Mn. 565 → el
elin g.-di Mn. 581 → el
[=12]

gövde *(i.)* vücudun baş, kol ve bacaklar dışında kalan kısmı
g.+mde Nn. 260
g.+mi Nn. 251, D. 13/4[3], D. 49/6
g.+si Mn. 1011
[=5]

göyen-
1. yanmak
g.-di Nn. 571
g.-e Nn. 699, Nn. 699
g.-üben Şn. 54
g.-ür Nn. 263, Nn. 933
2. özü göyen-: ciğeri yanmak, içi acımak
özi g.-mez D. 52/3 → öz
[=7]

göz *(i.)*
1. görme organı, göz
g.+Ø Mn. 807, Şn. 220, Şn. 464, Şn. 464, Şn. 465, Km. 33, Km. 33, Nn. 162, Kn. 35, D. 23/2, D. 44/1, D. 45/1, D. 75/4, D. 91/1, D. 95/1
aç g.+üñ Nn. 123, D. 40/4 → aç-
aç g.+üñi D. 8/1[14] → aç-
açdı g.+i Nn. 301 → aç-
açup … g.+in Nn. 559, Nn. 658 → aç-
açma g.+üñ D. 13/5[3] → aç-
başına g.+ine dögüp Şn. 87 → baş, dög-
dikübanı g.+ini Nn. 682 → dik-
diküben … g.+in Nn. 683 → dik-
diküp g.+ini Mn. 1009 → dik-
dökdi … g.+inden yağış Şn. 88 → dök-, yağış
g.+Ø açup Mn. 676, Nn. 657 → aç-
g.+Ø ḳaḳar Nn. 783 → ḳaḳ-
g.+Ø ḳaḳır Nn. 308 → ḳaḳ-
g.+Ø ḳaḳuban Şn. 233 → ḳaḳ-
g.+den … çıḳmasun D. 228 → çıḳ-
g.-ile D. 226 → ile
g.+inden dökdi seyli Mn. 961 → dök-, seyl
gelmez … g.+üme uyḫu D. 87/6 → gel-, uyḫu
gitmesün g.+den Nn. 130 → git-
g.+üñ … ırılmasa D. 47/2 → ırıl-
g.+ünden bārānı … dök Mn. 92 → bārān, dök-
g.+üñden gitmemişdür Mn. 481 → git-

g.+üñi ḳızardup D. 41/5 → ḳızart-/-d-
ırma … g.+üñi Nn. 738 → ır-
ırmayup … g.+i Nn. 409, Kn. 69 → ır-
ḳaḳuban g.+Ø D. 5/5 → ḳaḳ-
segrür g.+üm D. 72/1 → segir-
yumma g.+Ø D. 40/5 → yum-
yumup … g.+üñi Mn. 855 → yum-

g.+em Nn. 566
g.+de D. 66/4
g.+den Mn. 169
g.+dür D. 45/1
g.+e Şn. 271, Şn. 464, D. 134/1, D. 141/4
g.+i Mn. 657, Mn. 1088, Şn. 91, Şn. 187, Şn. 349, Nn. 563, D. 1/18, D. 10/3[13], D. 12/1[7], D. 12/1[14], D. 13/4[4], D. 44/8, D. 54/7, D. 58/5, D. 91/2, D. 91/6
g.+ime Mm. 67
g.+inden Nn. 539, D. 45/7, D. 77/7
g.+ine Mn. 279, Mn. 788, Mn. 1016, Nn. 118, Nn. 971, D. 10/7[13], D. 34/7, D. 58/2, D. 76/5
g.+ini Şn. 189, Şn. 297, Şn. 342
g.+inüñ D. 44/8, D. 58/3
g.+leri Mn. 824, Şn. 175, Şn. 183, Şn. 433, Nn. 755, D. 47/1, D. 87/1
g.+lerime Mm. 63
g.+lerinden D. 28/7, D. 46/7
g.+lerine Mn. 522
g.+lerini Nn. 889
g.+lerüm Şn. 213, Nn. 34, Nn. 34, D. 38/1
g.+lerüñ D. 24/1, D. 28/4, D. 45/3, D. 48/3, D. 53/5, D. 63/3, D. 66/3, D. 109/1, D. 109/2, D. 109/3, D. 109/4
g.+lerüñden D. 66/1
g.+lerüñüñ D. 156/3
g.+üm Mn. 13, Mn. 52, Mn. 505, Nn. 128, Nn. 513, D. 4/1, D. 19/1, D. 19/3, D. 44/7, D. 67/4, D. 77/2, D. 95/1, D. 96/3
g.+ümden Nn. 569, D. 81/6
g.+üme Nn. 269, D. 28/6, D. 51/6, D. 92/6, D. 93/4
g.+ümi Mn. 15
g.+ümüñ Mm. 28, Nn. 127, Nn. 506, Nn. 584, Nn. 856, Nn. 1038, Nn. 1081, D. 19/4, D. 44/2, D. 73/1, D. 73/2, D. 172/3
g.+üñ Mn. 131, Mn. 136, Mn. 147, Şn. 464, Mm. 69, Nn. 123, D. 19/2, D. 48/3, D. 58/5, D. 73/3, D. 73/5, D. 97/3, D. 224
g.+üñden Mn. 92, Mn. 130, Mn. 138, Mn. 141, Mn. 142, D. 33/3, D. 52/4
g.+üñe Mn. 479, D. 47/2
g.+üñi Mn. 1145, Mn. 1148
g.+üñle D. 58/5, D. 70/3, D. 73/1
g.+üñüñ Mn. 146

2. çeşitli duyguları ifade eden bakış, görüş
g.+Ø Şn. 492
g.-ile Mn. 667 → ile
g.+i Nn. 20, Nn. 369, D. 86/5, D. 86/5
g.+ine D. 9/[14]

3. *(i.)* gözine karşu: gözü önünde
g.+ine ḳarşu D. 99/3 → ḳarşu

4. *(ü.)* gözüm üstüne: verilen bir emri kabul etmeyi belirten söz
g.+üm üstine Nn. 44 → üst

[=189]

gözen *(i.)* kertenkele
g.+Ø Mn. 1018

[=1]

gözet-/-d-
1. göz önünde bulundurmak, değerlendirmek
g.-me Mn. 667
2. ayrıntılarını araştırmak
g.-Ø Şn. 137

3. bir şeye önem vermek, ayrı tutmak
g.-dükleri Şn. 507
4. korumak, kollamak, özen göstermek
g.-Ø D. 8/1[15], D. 8/2[15], D. 8/3[15], D. 8/4[15], D. 8/5[15], D. 8/6[15], D. 8/7[15], D. 10/[14]
g.-üp Mn. 47, Şn. 4
5. bakmak, beklemek
g.-em D. 93/2
g.-en D. 71/6
g.-ür Nn. 658, Nn. 683
[=17]

gözgü *(i.)*
1. tasavvufta olgunluğa ulaşmış müridin kalbi
g.+leri D. 4/16
g.+sinüñ D. 58/6
2. ayna
g.+Ø D. 8/1[9]
[=3]

gözle-
1. gözetmek, yanlış yapmaması için başında beklemek
g.-yen Mn. 47, Şn. 4
2. dikkatle bakmak, tarassut etmek
g.-Ø Mn. 645, Mn. 654, Nn. 121
g.-r Nn. 657
g.-yen Nn. 559
g.-yü Şn. 478
g.-yüp D. 109/1
3. bir şeyin olmasını beklemek
g.-ye Kn. 76
g.-yeni D. 231
[=11]

gözli[k]ceg *(i.)* küçük gözlük
g.+üm Şn. 39
[=1]

gözlü *(s.)* gözü olan
g.+Ø D. 49/4, D. 87/3
g.+ce Şn. 221
[=3]

gözlüg *(i.)* gözlük
g.+i Şn. 68
g.+in Nn. 249
g.+üm Şn. 239
[=3]

gözsüz *(s.)* kör
g.+e Nn. 166
[=1]

gözük- görünmek
g.-en Şn. 464
[=1]

gū *Far. (i.)* deme, söyleme
g.+Ø Nn. 819, Nn. 819
dimedügi … g.+Ø gū Nn. 367 → di-
dimedügi … gū g.+Ø Nn. 367 → di-
g.+Ø gū dimez Nn. 322 → di-
gū g.+Ø dimez Nn. 322 → di-
g.+Ø gū direm Nn. 110, Nn. 591, Nn. 744 → di-
gū g.+Ø direm Nn. 110, Nn. 591, Nn. 744 → di-
yār-ı g.+Ø D. 8/1[14] → yār
[=13]

ġubār *Ar. (i.)* toz, toprak
ġ.+Ø D. 20/6, D. 25/4
ġ.+ı D. 23/3, D. 141/2
[=4]

gūl *Far. (s.)* ahmak, safdil
g.+Ø Mn. 905
g.-ı miskīn Mn. 1129 → miskīn
merd-i g.+Ø Mn. 1131 → merd
[=3]

ġulām *Ar. (i.)* esir, köle
olup … ġ.+ı Mn. 1020 → ol-

ġ.+am Mn. 628
ġ.+ın D. 82/1
ġ.+uz D. 9/7[2]

[=4]

ġulġul *Far. (i.)*
1. dar ağızlı bir kaptan akan suyun çıkardığı ses
ġ.+ın D. 22/3
2. yaygara, gürültü
ġ.+ına D. 56/3

[=2]

ġulġule *Far. (i.)*
1. dar ağızlı bir kaptan akan suyun çıkardığı ses
ġ.+Ø D. 78/2
ġ.+nüñ D. 56/5
2. yaygara, gürültü
ġ.+Ø D. 83/1

[=3]

ġulüv *Ar. (i.)* saldırı
idüp … ġ.+Ø D. 94/7 → it-

[=1]

ġunc *Ar. (i.)* eda, cilve
ġ.+Ø D. 16/2, D. 36/6
ġ.-ile D. 95/5 → ile

[=3]

gūne *Far. (i.)* çeşit, tarz
g.+Ø D. 140/1

[=1]

ġunnelendür- *Ar.+T. (i.)* genizden konuşturma
ġ.-Ø Nn. 204

[=1]

gūr *Far. (i.)*
1. mezar
g.+a Mn. 722
2. yaban eşeği
g.+Ø 1018

[=2]

ġurbet *Ar. (i.)* gariplik, yabancılık
ġ.+Ø Km. 70

[=1]

ġurebā *Ar. (i.)* garipler
derd-i ġ.+Ø Km. 70 → derd

[=1]

ġurfe *Ar. (i.)* köşk
ġ.-yi dil D. 30/4 → dil

[=1]

ġusl *Ar. (i.)* Müslümanlarca cünupluk adı verilen maddi ve manevi kirlilikten arınmak için vücudun tamamının kuru yer kalmayacak şekilde yıkanmasına verilen ad
ġ.+Ø idenüz D. 11/4[5] → it-
ġ.+Ø it D. 22/4 → it-

[=2]

ġuṣṣa *Ar. (i.)* keder, üzüntü
ġ.+Ø Mm. 55, D. 88/3, D. 96/4
ġ.-yı Şemᶜūn u Yehūdā Km. 52 → Şemᶜūn, u, Yehūdā

[=3]

ġuṣṣalu *Ar.+T. (s.)* kederli, dertli
oluñuz ġ.+Ø Nn. 192 → ol-

[=1]

ġuṣṣa-rūb *Ar.+Far. (s.)* keder, üzüntü götüren
ġ.+Ø Nn. 65

[=1]

gūş *Far. (i.)* kulak
g.+Ø Km. 38, Nn. 109, Nn. 114, D. 4/15, D. 8/6[1], D. 9/2[4]
g.+Ø eyleye Nn. 799 → eyle-
g.+Ø eyleyen Nn. 316, Nn. 327, Nn. 558 → eyle-
g.+Ø ideni Nn. 708 → it-
g.+Ø idüp Nn. 314, Nn. 382, Nn. 855 → it-

g.+Ø it D. 22/3 → it-
g.+Ø ḳıl Nn. 319, Nn. 382, Nn. 564, Nn. 855 → ḳıl-
g.+Ø ṭut Nn. 469 → ṭut-
g.+Ø urmañuz Nn. 388 → ur-
g.+Ø urup D. 56/3 → ur-
idüben g.+Ø Mn. 298 → it-
ẖalḳa-yı g.+ınadur D. 4/4 → ẖalḳa
ṭutaram … g.-ı ẖoş Nn. 1056 → ṭut-, ẖoş
ṭutuñ … g.+Ø Mn. 718 → ṭut-
ṭutup g.+Ø Mn. 889, D. 74/2 → ṭut-
g.+ına Mn. 644
g.+la Nn. 115
g.+umuz Mn. 383
g.+uñ D. 122/1, D. 122/2, D. 122/3, D. 122/4
[=35]

gūşe *Far. (i.)* köşe, bucak
g.-yi gülşende D. 74/2 → gülşen
[=1]

gūşiş *Far. (i.)* çabalama, uğraşma
g.+Ø Mn. 438
e.-miş ola … g.+i Nn. 875 → eyle-, ol-
sevdā-yı g.+Ø Mn. 378 → sevdā
g.+e Mn. 604
g.+i Nn. 875
[=4]

gūş-ı hūş *Far. (i.)* anlayış, idrak, feraset
g.+Ø Nn. 114, Nn. 565
ṭutuñ … g.+Ø Nn. 168 → ṭut-
g.+la Nn. 115, Nn. 272
[=5]

gūş-māl *Far. (i.)* azarlamak, kulak bükme
olındı g.+Ø Mn. 666 → olın-
[=1]

gūş-vār *Far. (i.)* küpe
idinüp g.+Ø D. 8/6^{2} → idin-
[=1]

ġūṭe *Far. (i.)* dalma, batıp çıkma
ġ.-yi ẖoş Mn. 121 → ẖoş
[=1]

gūyā *Far.*
1. *(e.)* denildiğine göre
g.+Ø Mn. 730, Mn. 731, Mn. 917, Şn. 512, Mm. 57
2. *(e.)* sanki
g.+Ø Mn. 349, Mn. 917, Mn. 943, Mn. 944, Şn. 513, Mm. 6, Mm. 9, Mm. 26, Mm. 48, Nn. 166, Nn. 196, Nn. 307, Nn. 399, Nn. 655, Nn. 695, Nn. 839, Kn. 19, D. 46/2, D. 81/5
3. *(s.)* söyleyen, konuşan
g.+Ø Nn. 140, Nn. 399, Nn. 659, Kn. 19, D. 143/4
[=29]

gūyende *Far. (s.)* söyleyen
g.+dür Nn. 423
g.+yem Nn. 45
g.+[y]em Nn. 573
[=3]

güç/-c
1. *(i.)* kuvvet, hayat enerjisi
g.+Ø Mn. 274
g.+üm Mn. 53
2. *(i.)* hareket, iş
g.+üñ Mn. 430
[=3]

güdāz *Far. (i.)* yanma
g.+Ø Nn. 77
g.-ile Şn. 9 → ile
g.+ı Km. 65
[=3]

güt-/-d- hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katarak otlatmak, sürmek
g.-er-iken Şn. 292 → i-
g.-mezdi Şn. 431

g.-üben Şn. 4
[=3]

güft ü gū[y] *Far. (i.)* dedikodu, konuşma
g.+Ø Şn. 282, Nn. 113, Nn. 137, Nn. 138, Nn. 139
g.-yı bū Nn. 139 → bū
g.-yı Hū Nn. 868 → Hū
g.+sı Mn. 798
g.+uñ Nn. 1020
[=9]

güftār *Far. (i.)* söz
g.+Ø Nn. 534, Nn. 1012
ider … g.+Ø Nn. 1011 → it-
g.+ı Nn. 163
[=4]

güher *Far. (i.)* mücevher, cevher
ʿaḳd-i g.+dür D. 119/1 → ʿaḳd
dürc-i g.+Ø D. 122/2 → dürc
g. mi D. 42/1
[=3]

güher-pāş *Far. (s.)* mücevher saçan
laʿl-i g.+Ø D. 44/5 → laʿl
[=1]

gül-
1. neşvünema olmak, yeşermek
g.-mez Mn. 135
2. neşeli, sevinçli olmak, gülmek
g.-Ø 290
g.-di D. 76/3
g.-dükce D. 28/6
g.-e Nn. 309
g.-erek Mn. 579
g.-melüdür D. 56/4
3. alay etmek, istihza etmek
g.-enüñ D. 56/4
g.-mek Mn. 430
g.-üp Mn. 295
[=10]

gül *Far.*
1. *(i.)* gül çiçeği
g.+Ø Mn. 159, Mn. 159, Mn. 290, Mn. 292, Mn. 302, Mn. 324, Şn. 264, Şn. 354, Nn. 34, Nn. 634, D. 10/3[5], D. 10/4[8], D. 28/6, D. 31/5, D. 33/8, D. 34/5, D. 41/6, D. 48/1, D. 51/6, D. 56/3, D. 76/3, D. 81/2, D. 91/1, D. 91/3, D. 97/3
berg-i g.+de D. 98/5 → berg
berg-i g.+den D. 53/1 → berg
bū-yı g.+Ø Nn. 840, Nn. 840 → bū[y]
bū-yı g.+den Nn. 844 → bū[y]
bū-yı g.+dür Nn. 140, Nn. 160 → bū[y]
bū-yı g.+i Nn. 844 → bū[y]
cām-ı g.+den Nn. 93 → cām
deste-yi g.+Ø D. 131/1 → deste
g.-i ʿAẕrā D. 88/4 → ʿAẕrā
g.-i Firdevs-vār D. 112/2 → Firdevs-vār
g.-i gül-zār Mn. 190 → gül-zār
g.-i gül-zārıdur Nn. 827 → gül-zār
g.-i ḫoş-bū-ile D. 88/4 → ḫoş-bū, ile
g.+Ø iken Şn. 350 → i-
g.-ile D. 44/4 → ile
g.-i terdür D. 118/2 → ter
g.-i zanbaḳ D. 112/1 → zanbaḳ
iḳlīm-i g.+üñ Nn. 141 → iḳlīm
maẓhar-ı g.+Ø Mn. 292 → maẓhar
nāfe-bār-ı g.+Ø D. 62/2 → nāfe-bār
şāḫ-ı g.+Ø D. 44/4 → şāḫ
şāḫ-ı g.+den D. 132/2 → şāḫ
g.+de Nn. 206
g.-dedür Şn. 104
g.+den D. 97/6
g.+dür Nn. 839
g.+e Nn. 309, Nn. 839, Nn. 843
g.+i Nn. 140, Kn. 26
g.+idür D. 65/3

g.+in Mn. 513
g.+inden Mn. 601
g.+ine Mn. 513, D. 65/3
g.+ler Mn. 135, Mn. 300
g.+üñ Mn. 302, Nn. 309, D. 13/1[1], D. 91/1, D. 112/3
2. *(s.)* gül kokulu
g.+Ø D. 10/4[7]
[=71]

gül-āb *Far. (i.)* gül suyu
g.-ı ḥüsn D. 76/3 → ḥüsn
g.-ile D. 41/6 → ile
g.+ı D. 10/4[8]
[=3]

gül-berg *Far. (i.)* gül yaprağı
g.+Ø D. 10/4[7]
[=1]

gül-çehre *Far. (s.)* yüzü gül gibi güzel ve hoş olan
şāh-ı g.+Ø D. 73/4 → şāh
g.+yi D. 44/4
[=2]

gül-çīn *Far. (s.)* gül toplayan
g.+Ø D. 106/1
g.+idür Mm. 47
[=2]

gül-deste *Far. (i.)* bir demet gül
g.-yi gül-zār-ı cāndur D. 32/1 → gül-zār, cān
[=1]

güldür-
1. bir kimsenin gülmesini sağlamak
g.-enüm Şn. 172
g.-üp Şn. 35
2. bir kimseyi mutlu etmek, sevindirmek
g.-em Nn. 285
[=3]

güle *Far. (i.)* bükülmüş zülüf, kıvrılmış saç
g.+nüñ D. 56/2
g.+si D. 91/2
[=2]

güleç *(s.)* güler yüzlü, mütebessim
g.+Ø Şn. 222
[=1]

gül-endām *Far. (s.)* ince ve güzel boylu
serv-i g.+D. 56/2 → serv
[=1]

gül-engübīn *Far. (i.)* gül yaprağı ve bal karışımı bir tatlı
g.+Ø Şn. 230
[=1]

gül-geşt *Far. (i.)* gül seyri, gül gezintisi
g.+Ø D. 26/5, D. 74/6
[=2]

gül-gūn *Far. (s.)* gül renkli, pembe
g.+Ø D. 10/2[2], D. 10/4[8], D. 68/4
[=3]

gülistān *Far. (i.)* gül bahçesi
g.+Ø Nn. 141, Nn. 167, D. 1/13
g.+a D. 74/1
g.+dur D. 111/4
g.+ından Nn. 634
g.+uñda Mn. 300
[=7]

gül-ʿizār *Far.+Ar. (s.)* gül yüzlü, güzel yanaklı, pembe yanaklı
g.+Ø D. 81/2, D. 228
[=2]

gül-nār *Far. (i.)* nar çiçeği
g.+dur Nn. 826
g.+ıdur Nn. 827
[=2]

gül-pūş *Far. (s.)* pembe yanaklı

g.+Ø Km. 58, D. 5/2
kākül-i g.+Ø D. 62/2 → kākül
sünbül-i g.+ıdur D. 44/5 → $sünbül_1$
sünbül-i g.+ına D. 94/6 → $sünbül_1$
[=5]

gül-ruẖ *Far. (s.)* gül yanaklı
g.+um D. 62/3
[=1]

gül-ruẖsār *Far. (s.)* gül yanaklı
g.+uñuñ D. 98/5
[=1]

gül-rūy *Far. (s.)* al yanaklı
g.+uñ D. 47/1
g.+uña D. 90/8
[=2]

gül-sitān *Far. (i.)* → gülistān
g.+dan D. 83/2
[=1]

gülşen *Far. (i.)* gül bahçesi
g.+Ø Şn. 350, D. 111/1
g.+Ø eyle Mn. 70 → eyle-
g.+Ø olsun Mn. 144 → ol-
g.-i ebrārdur D. 127/3 → ebrār
g.-i ḳırṭās Kn. 23 → ḳırṭās
g.-i rūyuñda D. 106/1 → rūy
g.-i vaḥdetde Nn. 589 → vaḥdet
gūşe-yi g.+de D. 74/2 → gūşe
ẖusrev-i evreng-i g.+Ø Nn. 142 → ẖusrev, evreng
kūşe-yi g.+de Nn. 272 → kūşe
luṭf-baẖş-ı reng-i g.+Ø Nn. 142 → luṭf-baẖş, reng
g.+de Mm. 12, Nn. 94, D. 79/6, D. 88/4
g.+dür D. 52/5
g.+inde D. 65/3
g.+leri Mn. 522
g.+üñde D. 112/1
g.+üñi D. 48/5
[=21]

gülşen-efrūz *Far. (s.)* gül bahçesini aydınlatan
g.+um D. 62/3
[=1]

gülşen-liḳā *Far. (s.)* gül bahçeli
bülbül-i g.+Ø D. 15/4 → bülbül
[=1]

gülū *Far. (i.)* boğaz, gırtlak
dermān-ı g.+yı D. 10/5[13] → dermān
germe g.+Ø Şn. 456 → ger-
germez g.+sın Mn. 699 ger-
g.+sı Mn. 473, Mn. 484
g.+yı D. 10/2[4]
g.+yuz D. 9/4[6]
[=7]

gülümsi- tebessüm etmek, hafifçe gülmek
g.-di Mn. 580
[=1]

gülüş- birlikte gülmek
g.-di Mn. 968
[=1]

gül-zār *Far. (i.)* gül bahçesi
bülbül-i g.-ı lāhūt Mn. 1097 → bülbül, lāhūt
g.-ı diyāruñdan D. 1/13 → diyār
g.-ı Hūdan Mn. 609 → Hū
gül-deste-yi g.-ı cāndur D. 32/1 → gül-deste, cān
gül-i g.+Ø Mn. 190 → gül
gül-i g.+ıdur Nn. 827 → gül
[=6]

güm *Far. (s.)* kaybolmuş, yitik
g.+dür Mn. 817
[=1]

gümān *Far. (i.)* zan, şüphe
g.+ı Şn. 377, Nn. 533
g.+suz D. 22/1
[=3]

gümrāh *Far. (s.)* yolunu şaşırmış, yoldan çıkmış
g.+Ø Mn. 644, D. 2/13
[=2]

güm-reh *Far. (s.)* → gümrāh
g.+Ø D. 48/4
g.+Ø iken D. 52/7 → i-
[=2]

gün *(i.)*
1. Dünya'nın kendi ekseni etrafında bir kere dönmesiyle geçen yirmi dört saatlik süre
g.+Ø Mn. 26, Mn. 296, Mn. 388, Mn. 451, Mn. 530, Mn. 542, Mn. 574, Mn. 643, Mn. 661, Mn. 759, Mn. 796, Mn. 883, Şn. 467, Şn. 487, Mm. 57, Mm. 89, Nn. 329, Nn. 386, D. 23/1, D. 31/1
g.+de D. 72/5
g.+den D. 23/1
g.+dür Mn. 553
g.+e Mm. 89
g.+üm Mn. 6
2. Güneş
g.+Ø Mn. 97, Mn. 543, Şn. 72, Mm. 64, Nn. 970, D. 28/1, D. 54/7, D. 89/2, D. 94/1
g.+dür D. 96/6
g.+le D. 83/4
g. mi D. 42/1
3. gündüz
g.+Ø Mn. 408, Mn. 434, Mn. 436, Mn. 553, Nn. 538, Nn. 651, Nn. 965, Nn. 997, Nn. 1002, D. 10/1[11], D. 161/1
g.+e Mn. 408
g.+i D. 22/7
4. içinde yaşanılan an, zaman
g.+Ø D. 8/4[2], D. 54/6, D. 230
[=53]

günāh *Far. (i.)* Allah'ın emir ve yasaklarına aykırı düşen davranış
g.+Ø Mn. 468, Şn. 403
g.+Ø ola D. 27/5 → ol-
gerd-i g.+ın Şn. 307 → gerd
g.+ı Mn. 25, Mn. 27
g.+ın Mn. 26, Mn. 139
g.+um Mn. 39, D. 27/5
g.+umı Mn. 20
g.+umnı D. 24/5
g.+uñ Mn. 136, Mn. 679
[=14]

günāhsuz *Far.+T. (s.)* günahı olmayan kimse, masum
g.+Ø D. 82/5
[=1]

gündüz *(i.)* güneşin doğmasından batımına kadar geçen aydınlık zaman
g.+Ø Mn. 6, Mn. 121, Mn. 269, Mn. 406, Mn. 537, Şn. 492, Nn. 506
g.+de Mn. 82, Mn. 290, Şn. 161
[=10]

güneh *Far. (i.)* → günāh
g.+Ø D. 171/2
[=1]

günehkār *Far. (s.)* günah işleyen
g.+Ø-uz Nn. 187
g.+uñ Mn. 139, D. 1/17
[=3]

güneş *(i.)* güneş
g.+Ø Mn. 247, Mn. 1050, D. 25/7, D. 72/7, D. 96/6, D. 113/1
doğdı saʿādet g.+i başuma Şn. 272 → doġ-, saʿādet, baş
g.+den D. 2/10
g.+dür D. 111/3

g.+i D. 27/2, D. 90/1, D. 91/7
g.+in D. 71/2
g.+üñ D. 100/5
[=14]

günlük *(i.)* üzerinden belirtilen sayıda gün geçmiş bulunan
g.+Ø D. 2/1
[=1]

gürbe *Far. (i.)* kedi
g.+Ø Mn. 946, Mn. 960, Mn. 960, Mn. 961, Mn. 965, Mn. 966, Nn. 543
g.-yi dehr D. 9/2[12] → dehr
g.+den Mn. 1083
g.+si Mn. 956
[=10]

güreş *(i.)* iki sporcunun birbirinin sırtını yere getirmek için yaptıkları bir tür spor
ṭutarsa g.+i D. 90/7 → ṭut-
[=1]

gürg *Far. (i.)* kurt, canavar
g.+Ø Mn. 1017
g.+Ø idi Şn. 324 → i-
g.-i hevādan Şn. 4 → hevā
g.-i hevā vü heves Şn. 309 → hevā, vü, heves
g.+in Mn. 1084
[=5]

gürg-gīr *Far. (s.)* kurt avlayan, canavar tutan
g.+Ø Şn. 323
[=1]

gürisne *Far. (s.)* aç, yoksul
g.+Ø Mn. 693
[=1]

güvāh *Far. (i.)*
1. tanık
g.+Ø Nn. 458
2. delil
g.+uñ Nn. 1016
[=2]

güvāhī *Far. (i.)* tanıklık
g.+Ø Nn. 1013
virür … g.+Ø Mn. 84 → vir-
[=2]

güven- itimat etmek, güven beslemek
g.-eyim D. 43/5
g.-eyin D. 89/1
[=2]

güẕāf *Far. (i.)* anlamsız söz
g.+Ø Nn. 877
[=1]

güzel *(s.)*
1. insanda beğeni uyandıran, hoş, iyi
g.+Ø Mn. 434, Şn. 225, Şn. 227, Mm. 29, Nn. 992, D. 10/4[4], D. 102/1, D. 102/2, D. 102/3, D. 102/4, D. 102/4, D. 102/4, D. 134/3
g.+i D. 90/6
2. güzel kadın veya kız
g.+Ø Mm. 10
g.+dür D. 87/2
g.+ler D. 35/2
[=17]

güzer *Far. (s.)* geçme, geçiş
g.+Ø ḳılmış D. 1/13 → ḳıl-
[=1]

güzīn *Far. (s.)* seçilmiş, seçkin
g.+Ø D. 1/10
g.+i D. 144/4
[=2]

H (h, ḥ, ḫ)

ha
1. *(e.)* "dikkat et!", "aman!" gibi şaşkınlık ve uyarı anlamları içeren ünlem edatı

h.+Ø Mn. 1091, Şn. 23
2. *(e.)* "evet!", "işte!" anlamında kullanılan ünlem edatı
h.+Ø Şn. 313
3. *(z.)* mütemadiyen, durmadan
h.+Ø Nn. 225, Nn. 594, Nn. 595, Nn. 619, Nn. 717, Nn. 914
4. *(e.)* "vah!", "eyvah" anlamları için kullanılan ünlem edatı
h.+Ø Şn. 86, Nn. 449, Nn. 559, Nn. 707
eyleyüp h.+Ø āh u vāy D. 84/4 → eyle-, āh, u, vāy
5. *(e.)* cümle sonunda dikkat çekmek için kullanılan ünlem edatı
h.+Ø Nn. 590, Nn. 637, Nn. 689, D. 13/1[3]
[=18]

hā *Ar. (e.)* bir tür zikir ifadesi
h.+Ø Nn. 562, Nn. 625, Nn. 642, Nn. 681, Nn. 691, Nn. 696, Nn. 733, Nn. 733, Nn. 749, Nn. 756, Nn. 895, D. 10/2[6]
h.-yı münācāt-çün Km. 68 → münācāt, çün
h.+yı Nn. 606
[=14]

ḥab *Ar. (i.)* tahıl tanesi, tohum, çekirdek
ḥabbe-yi ḥ.+dur Nn. 274 → ḥabbe
[=1]

ḫ˘āb *Far. (i.)*
1. uyku
ḫ.+Ø Mn. 257, Mn. 442, Mn. 499, Mn. 540, D. 155/4
2. rüya
ḫ.-ı nā-maʿlūmı D. 183/2 → nā-maʿlūm
[=6]

ḫ˘āb-ālūde *Far. (s.)* uykusu gelmiş, uykulu
Türk-i ḫ.+Ø D. 26/4 → Türk
[=1]

ḥabbe *Ar. (i.)* tahıl tanesi, tohum
ḥ.-yi ḥabdur Nn. 274 → ḥab
[=1]

ḫaber *Ar. (i.)* bilme, bilgisi olma
ḫ.+Ø D. 122/4
bilürem … ḫ.+Ø Nn. 264 → bil-
ḫ.+Ø bilmege D. 96/3 → bil-
ḫ.+Ø eyler D. 37/2 → eyle-
ḫ.+Ø vir Nn. 687 → vir-
ḫ.+Ø virmege Mn. 224 → vir-
ḫ.+Ø virseler D. 65/7 → vir-
ḫ.+Ø virüp Mn. 502 → vir-
viremez … ḫ.+Ø Nn. 616 → vir-
ḫ.+in D. 85/3
ḫ.+üm Şn. 248
[=11]

ḫaberci *Ar.+T. (s.)* ulak
ḫ.+Ø D. 96/3
[=1]

ḫaber-dār *Ar.+Far. (s.)* haberli olan, bilgisi olan
ḫ.+Ø Mn. 1055
ḫ.+Ø olasun Nn. 729 → ol-
ḫ.+Ø olmaduñ D. 77/3 → ol-
olam ḫ.+Ø Mn. 720 → ol-
[=4]

ḫ˘āb-girān *Far. (s.)* uykusu çok gelen
ḫ.+Ø Nn. 832
[=1]

ḫ˘āb-ı ġaflet *Far.+Ar. (i.)* gaflet uykusu
ḫ.+Ø Nn. 889, D. 234
ḫ.+den Mn. 17
[=3]

ḥabīb *Ar. (s.)* sevilen kimse, dost
ḥ.+Ø Şn. 354, Km. 5, D. 12/2[10]

ḥ.-i her dü ʿālem Mn. 542 → her, dü, ʿālem
ḥ.-i Ḫudā Şn. 10 → Ḫudā
ḥ.+i Nn. 793, Nn. 845, Nn. 958, D. 15/2, D. 59/6
ḥ.+üm D. 25/1, D. 34/4, D. 42/4, D. 52/5, D. 53/6, D. 86/6
ḥ.+üñ Nn. 117, Nn. 145, Nn. 146, D. 93/4
[=20]

ḫabīr *Ar. (s.)* haberdar
ola … ḫ.+Ø Nn. 882 → ol-
[=1]

ḫabīs̱ *Ar. (s.)* kötü, aşağılık, alçak
ḫ.+Ø Mn. 101
[=1]

ḥabs *Ar. (i.)* alıkoyma, hapis, hapsetme
ḥ.+Ø Şn. 141
[=1]

ḫacālet *Ar. (i.)* utanma, utanç
ḫ.+Ø Şn. 94
[=1]

ḥācāt *Ar. (i.)* istekler, dilekler
ḥ.+Ø Mn. 884
ʿarż-ı ḥ.+Ø Mn. 2, Mn. 1002, Nn. 852 → ʿarż
ʿarż-ı ḥ.+Ø eyleyüp Nn. 668 → ʿarż, eyle-
erbāb-ı ḥ.+uñ Mn. 1003 → erbāb
eyleyem … ʿarż-ı ḥ.+Ø Mn. 1 → eyle-, ʿarż
eyleyüp … ʿarż-ı ḥ.+Ø Mn. 566 → eyle-, ʿarż
ḥ.-içün Km. 74 → içün
ḥ.+ı D. 11/3[2]
ḥ.+uñı Şn. 418
[=11]

ḥacc *Ar. (i.)* farz olan hac ibadeti
ḥ.+Ø Mn. 893, D. 11/2[2]
[=2]

ḫᵛāce *Far. (i.)*
1. efendi, ağa
ḫ.+Ø Mn. 555
ḫ.-yi cümle enbiyā D. 15/1 → cümle, enbiyā
ḫ.-yi efʿāl Mn. 759 → efʿāl
ḫ.-yi münʿimüz D. 9/3[3] → münʿim
ḫ.+m Mn. 546
ḫ.+sidür Mn. 926
2. tüccar
ḫ.+Ø Mn. 770, Mn. 771, Mn. 773, Mn. 774, Mn. 775, Mn. 776, Mn. 778
ḫ.-yi her kāfile D. 2/13 → her, kāfile
ḫ.+ler Mn. 936, Mn. 968
3. vezir, sahip
ḫ.+Ø D. 11/4[13]
ḫ.+ñüñ D. 11/4[13]
ḫ.+siyüz D. 11/4[13]
[=19]

ḫacel *Ar. (i.)* utanma
ḫ.+Ø Kn. 14
[=1]

ḫᵛāce-veş *Far. (i.)* tüccar gibi
ḫ.+Ø Mn. 1132
[=1]

ḥācet *Ar. (i.)*
1. Allah'tan beklenen dilek, istek
ḥ.+Ø Şn. 403
2. gerekli olma, gerek, gereklilik
ḥ.+Ø Nn. 642, D. 59/4
ḥ.+dür Nn. 640
3. ne ḥācet: gerekmez, gereksiz
ne ḥ.+Ø Mn. 2, Mn. 891, Şn. 51, D. 83/5, D. 202/3 → ne
[=9]

ḥācib *Ar. (i.)*

1. eskiden sadrazam, vezir, mabeyinci gibi üst düzey devlet görevlilerine verilen unvan
ḥ.+Ø D. 4/5
ḥ.+idür D. 92/2
2. kaş
ḥ.+i D. 9/5[7]
ḥ.+üñ D. 92/2
[=4]

ḥācibeyn *Ar. (i.)* iki kaş
ḥ.+üñ D. 24/2
[=1]

ḥadaḳ *Ar. (i.)* patlıcan
ḥ.+dur D. 10/6[9]
[=1]

ḥadāyıḳ *Ar. (i.)* bahçeler
ḥ.+dur D. 1/13
[=1]

ḥadd *Ar. (i.)* sınır, uç, derece
ḥ.+Ø D. 20/4
ḥ.+den aşa Mn. 1075 → aş-
ḥ.+den aşuban Şn. 432 → aş-
ḥ.+Ø uramaz Mn. 338, Şn. 435, Şn. 436, D. 98/6 → ur-
ḥ.+Ø urulmaḳ Mn. 339 → urul-
ḥ.+i Mn. 915, D. 51/4
ḥ.+üñi D. 91/7
[=11]

ḫadd *Ar. (i.)* yanak
ḫ.+i idi Şn. 25 → i-
ṣafḥa-yı ḫ.+üñde D. 46/1 → ṣafḥa
ḫ.+uña D. 68/4
[=3]

ḫādımlıḳ *Ar.+T. (i.)* hizmet etme, kölelik
ḫ.+da Mn. 670
[=1]

ḥadīs̱ *Ar. (i.)*

1. Hz. Muhammed'in gelişen olaylar ve konular üzerinde müminleri aydınlatmak, Kur'an'ın bazı ayetlerini açıklamak için söylediği sözler
ḥ.-i ʿaşḳı Nn. 537 → ʿaşḳ
2. hadisleri ve hadisle ilgili konuları inceleyen bilim
ḥ.-i daʿvā Mn. 263 → daʿvā
3. haber, bilgi
naḳl-i ḥ.-i nigār Şn. 250, Şn. 411 → naḳl, nigār
ḥ.+i D. 3/17
[=5]

ḫadlu *Ar.+T. (s.)* yanaklı
ḫ.+ca Şn. 224
[=1]

ḫafī *Ar. (s.)* gizli, saklı
ḫ.+Ø Mn. 892
[=1]

ḫafīf *Ar. (s.)* ağırlığı az olan, yeğni
ḫ.+Ø iken Mn. 870 → i-
[=1]

ḫafiyyāt *Ar. (i.)* sırlar
dānende-yi sırr-ı ḫ.+Ø Mn. 2 → dānende, sırr
[=1]

ḫāk *Far. (i.)* toprak
ḫ.+Ø Mn. 329, Şn. 187, Şn. 416, Şn. 416, Şn. 416, Şn. 416, Nn. 579, D. 146/4
başına ḫ.+Ø ḳoyan Mn. 1085 → baş, ḳoy-
cüz-i ḫ.+Ø Mn. 292 → cüz
ḫ.+Ø ḳıl Nn. 256 → ḳıl-
ḫ.+Ø olısarsun Mn. 296 → ol-
ḫ.-i ḫᵛār Nn. 280 → ḫᵛār
ḫ.-i ḫᵛār idüm Mn. 35 → ḫᵛār, i-
ḫ.-i kūy-ı yārda D. 66/5 → kūy, yār

ḫ.-i pāsı D. 58/2 → pā[y]
ḫ.-i pāyına Nn. 465 → pā[y]
ḫ-i rāh Mn. 291 → rāh
ḫ.-i rāhıyam D. 64/3 → rāh
ḫ.-i rehi D. 92/6 → reh
ḫ.+e Mn. 278, D. 57/2
ḫ.+ini Mn. 172
[=23]

ḫaḳan *(i.)* hükümdar, malik
ḫ.+ıdur Nn. 141
[=1]

ḥaḳāret *Ar. (i.)* onur kırıcı, aşağılayıcı söz veya davranış
ḥ.+Ø Mn. 667
[=1]

ḥaḳāyıḳ *Ar. (i.)* hakikatler
deryā-yı ḥ.+Ø Nn. 987 → deryā
ṭās-ı ṣahbā-yı ḥ.+Ø Mn. 370 → ṭās, ṣahbā
ḥ.+dur D. 1/1
[=3]

ḥaḳīḳat *Ar. (i.)*
1. çelişkisiz ve yalansız, doğru
ḥ.+de Mn. 327, Mn. 1081
2. tasavvufta dört makamdan biri olup, Allah'ın yeryüzünde görünmesi biçiminde beliren sıfatı
ḥ.+Ø Mn. 358, Mn. 441, D. 220/1, D. 220/2
gerdān-ı ḥ.+Ø Mn. 1104 → gerdān
[=7]

ḥaḳīḳī *Ar. (s.)* gerçek, sahici
ḥ.+Ø Nn. 99, Nn. 486
[=2]

ḥākim *Ar. (s.)* buyruk sahibi, egemen
ḥ.+Ø-em Nn. 285
[=1]

ḥaḳīr *Ar. (s.)* hor görülen, değersiz
ḥ.+Ø Nn. 904, D. 239
baḳmaya ḫor u ḥ.+Ø Şn. 277 → bak-, u, ḫor
[=3]

ḥaḳ[ḳ] *Ar. (i.)*
1. pay, hisse
ḥ.+Ø olur Şn. 115, Şn. 115 → ol-
ḥ.-ı ʿubūdiyyet-i her müttaḳī Km. 53 → ʿubūdiyyet, her, müttaḳī
ḥ.+ı virilmeyenüm Şn. 166 → viril-
ḥ.+ını bilürdi Şn. 325 → bil-
ḥ.+ına Şn. 64
ḥ.+ını Nn. 1072
ḥ.+uñ Mn. 270
2. doğru, sahih
ḥ.+Ø Şn. 114, Mm. 56, D. 9/2[4], D. 17/3
ḥ.+dur Mm. 69, D. 8/1[2], D. 12/1[9]
3. hakkı/hakkı-çün/hakkı içün: üzerine and olsun
ḥ.+Ø Km. 40, Km. 40, Km. 41, Km. 41, Km. 47, Km. 47, Km. 49, Km. 49, Km. 53, Km. 65, Km. 65, Km. 67, Km. 67
ḥ.-çün Mn. 604, Mn. 604, Km. 42, Km. 42, Km. 43, Km. 43, Km. 45, Km. 69, Km. 69, Km. 70, Km. 70, Km. 71, Km. 71, Km. 72 → çün
ḥ.+ı içün Mn. 1116 → içün
[=43]

ḥaḳḳ-şinās *Ar.+Far. (s.)* hakkı koruyan
ḥ.+Ø Şn. 491
[=1]

ḫal *Ar. (i.)* sirke
kedū-yı ḫ.+Ø Nn. 899 → kedū
ḫ.+dur Nn. 234
[=2]

ḥāl *Ar. (i.)*
1. durum, keyfiyet

ḥ.-i perīşānum D. 63/2 → perīşān
ḥ.+e Mn. 387
ḥ.+i Mn. 358, Mn. 690, Mn. 721, Mn. 891, Mn. 1112, Nn. 698
ḥ.-imüz Şn. 446
ḥ.+in Mn. 174, Mn. 185, Nn. 654, Nn. 807, Nn. 1025, D. 86/7
ḥ.+ine Nn. 656, Nn. 659, D. 56/4, D. 216/3
ḥ.+ini Nn. 273, Nn. 774, Nn. 1072, D. 85/3, D. 152/4
ḥ.+üm D. 96/4, D. 216/3
ḥ.+ümden Mn. 556, Mn. 556
ḥ.+ümi Mn. 885, Şn. 92, Şn. 93, Şn. 256
ḥ.+üñ Mn. 949, Nn. 1022
2. tasavvuf ehlinin geçici bir süre dış dünya ile ilişkilerini keserek girdikleri özel vecit ve coşku durumu
ḥ.+Ø Mn. 766, Mn. 885, Nn. 1027, Nn. 1029
erbāb-ı ḥ.+Ø Nn. 804 → erbāb
keşf-i ḥ.+Ø D. 237 → keşf
sırr-ı ḥ.+e Mn. 231 → sırr
zebān-ı ḥ.+le Nn. 273 → zebān
ḥ.+e Mn. 180, Nn. 1023
ḥ.+i Nn. 1024
ḥ.+le Nn. 1027
3. ḥāli ḫarāb: durumu çok kötü, çok perişan
ḥ.+üm ḫarāb Mn. 1059 → ḫarāb
[=47]

ḫāl *Far. (i.)* vücutta bulunan esmer lekeler, ben
ḫ.+Ø D. 23/2, D. 92/2, D. 94/2
ḫ.-i siyāhuñ D. 33/6 → siyāh
ḫayāl-i ḫ.-i ruḫuñ D. 228 → ḫayāl, ruḫ
ḫayāl-i ḫ.+üñi D. 24/3 → ḫayāl
ḫ.+üñe D. 91/8
ḫ.+üñüñ D. 37/4
[=8]

ḫalāṣ *Ar. (i.)* kurtuluş
bulımazsun … ḫ.+Ø D. 69/7 → bul-
ḫ.+Ø ola Mn. 330 → ol-
ḫ.+Ø olmaḳ D. 236 → ol-
ḫ.+Ø olup Mn. 523 → ol-
[=4]

ḥālāt *Ar. (i.)* haller
ḥ.+Ø Mn. 259
[=1]

ḫalāyıḳ *Ar. (i.)* kadın köle, cariye
ḫ.+Ø Mn. 691, Mn. 986
[=2]

ḥālet *Ar. (i.)* durum, keyfiyet
ḥ.+Ø Nn. 802, D. 189/2
baḫşende-yi ḥ.-i ṣafāyı D. 10/7[10] → baḫşende, ṣafā
ḥ.-içün Km. 72 → içün
ḥ.-i vecd Mm. 43 → vecd
ḥ.+de Şn. 255
ḥ.+i Nn. 329, D. 37/1
ḥ.+inden Mn. 758
[=9]

ḥālet-fürūş *Ar.+Far. (s.)* hâl veren
ḥ.+ı Mn. 1105
[=1]

ḥālet-i nezʿ *Ar. (i.)* ölüm hâli, sekerat
ḥ.+a Mn. 1054
[=1]

ḫalı *Far. (i.)* halı, büyük kilim
ḫ.+Ø D. 10/1[5]
[=1]

ḫālıḳ *Ar. (s.)* yaratıcı, yoktan var eden
ḫ.+Ø durur Şn. 67 → dur-
ḫ.-ı mülk ü melek ü ins ü cān Km. 31 → mülk, ü, melek, ins, cān
[=2]

ḥālī *Ar. (i.)* Arap gramerinde şimdiki zaman
ḥ.+Ø Mn. 323
[=1]

ḫālī *Ar. (i.)* boş, ıssız, tenha
ḫ.+Ø Mn. 85, Mn. 670, D. 218/1
cāy-ı ḫ.+Ø Mn. 877 → cāy
ḫ.+Ø olmaz Nn. 374, D. 19/2 → ol-
ḫ.+Ø olmazlar D. 70/3 → ol-
olmayup ḫ.+Ø Nn. 1038 → ol-
olmazam … ḫ.+Ø D. 62/6 → ol-
[=9]

hālik *Ar. (s.)* helak olan, mahvolmuş
h.+Ø Mn. 993
[=1]

ḥalīm *Ar. (s.)* yumuşak tabiatlı, sakin
ḥ.+Ø Mn. 275, Mn. 606, Şn. 289
eyledi ḥ.+Ø ü kelīm Şn. 303 → eyle-, ü, kelīm
ola ḥ.+Ø Şn. 275 → ol-
[=5]

ḫalḳ *Ar. (i.)*
1. bir arada yaşayan insan topluluğu
ḫ.+Ø Mn. 105, Mn. 268, Şn. 500, Nn. 163
ḫ.-ı ʿālem Mn. 268, Nn. 501 → ʿālem
ḫalḳ-ı c.+a D. 15/6 → cihān
ḫ.-ı cihānı Şn. 270 → cihān
ḫ.-ile Mn. 1159 → ile
ḫ.+a Şn. 71, Şn. 277, Nn. 946, D. 8/3[9], D. 50/6, D. 59/4, D. 110/1, D. 207/2
ḫ.+dan Mn. 216
ḫ.+ı Mn. 194, Mn. 284, Mn. 286, Şn. 4, Şn. 501, Nn. 985, Nn. 1002, D. 179/3, D. 206/4
ḫ.+ından Nn. 190
ḫ.+ını Mn. 799, Nn. 872, D. 8/3[13]
ḫ.+ınuñ Nn. 964
ḫ.+la Mn. 153, Şn. 456, D. 199/3
ḫ.+uñ Mn. 119, Mn. 170, Mn. 464, Mn. 585, Mn. 1044, Nn. 524, D. 46/6
2. yaratma
ḫ.+Ø itdi Mn. 727 → it-
ḫ.+Ø itmedi Kn. 59 → it-
ḫ-ı Ḫudā D. 175/1 → Ḫudā
3. boğaz, gırtlak
ḫ.+dur Nn. 637
ḫ.+uñ Nn. 524
[=47]

ḥalḳa *Ar. (i.)* daire biçimde herhangi bir şey
ḥ.-yı bāb-ı Behişti Nn. 83 → bāb, Behişt
ḥ.-yı gūşınadur D. 4/4 → gūş
[=2]

ḥalḳa-be-gūş *Ar.+Far. (i.)* kulağı küpeli, köle
ḥ.+Ø Nn. 168, D. 4/4
[=2]

ḥall *Ar. (i.)* bir engeli ortadan kaldırma, üstesinden gelme
ḥ.+Ø D. 182/4
eylegil ḥ.+Ø Mn. 545 → eyle-
ḥ.+Ø idensün Nn. 331 → it-
ḥ.+Ø ola Nn. 462 → ol-
ḥ.-i müşkildür D. 120/4 → müşkil
iden … ḥ.+Ø Mn. 763 → it-
it … ḥ.+Ø Şn. 406 → it-
ḥ.+dür Mn. 992
[=8]

ḥalvā *Ar. (i.)* helva
ḥ.+Ø Mn. 472
keʾs-i ḥ.-yı daḳāyıḳ Mn. 370 → keʾs, daḳāyıḳ
ḥ.+yı Mn. 972
[=3]

ḫalvet *Ar. (i.)*

1. kimsenin bulunmadığı ıssız ve kapalı yer
ḫ.+ine Mn. 564
2. kapalı ve ıssız bir yerde yalnız kalma
ḫ.+Ø 565
3. tasavvufta dervişin dünyadan el etek çekerek yalnızca ibadet ile meşgul olduğu küçük oda
ḫ.-i ḥānḳahda D. 11/3[5] → ḥānḳah
[=3]

ḫām *Far. (s.)* ham, olgunluğa ermemiş
ḫ.+Ø iken D. 153/3 → i-
olmış … ḫ.+Ø Mn. 783 → ol-
ḫ.+uz D. 9/7[6]
[=3]

ḥamām *Ar. (i.)* güvercin
dem-i ḥ.+ı D. 10/3[12] → dem
[=1]

ḥamāyil *Ar. (i.)* omuzdan bele doğru çapraz inen kılıç veya bayrak asmaya yarayan bağ
ḥ.+Ø eyleyüp Nn. 655 → eyle-
ḥ.+dür D. 130/4
[=2]

ḥamd *Ar. (i.)* Allah'a övgü ve şükür bildirme
ḥ.+Ø Şn. 390, Km. 1, Km. 43, Nn. 218
ḥ.+Ø ide Km. 35 → it-
ḥ.-ı bī-ḥadd D. 11/3[7] → bī-ḥadd
[=6]

ḫāme *Far. (i.)* kalem
ḫ.+Ø Nn. 89
ḫ.+nüñ Kn. 74
[=2]

ḥammāl *Ar. (i.)* taşıyıcı, yükçü, hamal
ḥ.+Ø Mn. 569
[=1]

ḥammām *Ar. (i.)* hamam, banyo
ḥ.+a Mn. 849
[=1]

ḫamr *Ar. (i.)* şarap, içki
ḫ.+Ø Mn. 981, Nn. 220, Nn. 797, Nn. 999
cām-ı ḫ.-ı Hūyı Nn. 848 → cām, Hū
cūyā-yı cām-ı ḫ.-ı Hū Nn. 848 → cūyā, cām, Hū
ḫ.-ı ʿaḳluñ Nn. 775 → ʿaḳl
ḫ.-ı ʿaşḳı Nn. 246 → ʿaşḳ
ḫ.-ı ḥayy Mm. 36 → ḥayy
ḫ.-ı ḥelāli D. 99/6 → ḥelāl
ḫ.-ı ḫod-bīnlik Mn. 36 → ḫod-bīnlik
ḫ.-ı Hū Nn. 561, Nn. 708, Nn. 799 → Hū
ḫ.-ı Ḫudādan Şn. 242, Şn. 437 → Ḫudā
ḫ.-ı ḫum-ı ḫusrevānī Mn. 396 → ḫum, ḫusrevānī
ḫ.-ı Hūyı Mn. 382, Nn. 558, Nn. 787 → Hū
ḫ.-ı nebīd Nn. 93 → nebīd
ḫ.-ı nebīdi Mn. 393 → nebīd
ḫ.-ı revāḳı Mn. 390 → revāḳ$_1$
ḫ.-ı tevḥīd-ile Mn. 800 → tevḥīd, ile
ḫum-ı ḫ.-ı Hūyla Nn. 915 → ḫum, Hū
müdmin-i ḫ.+Ø olup D. 11/3[11] → müdmin, ol-
müdmin-i ḫamr ola Nn. 861 → müdmin, ḫamr
müdmin-i ḫ.+Ø olanuñ Nn. 798 → müdmin, ol-
müdmin-i ḫ.+Ø oluban Nn. 926 → müdmin, ol-
ḫ.+a Nn. 805
ḫ.+ı Nn. 998

ḫ.+ını Mn. 298, Nn. 862, Kn. 9
ḫ.+ınuñ Nn. 851
[=35]

ḫamr-geh *Ar.+Far. (i.)* meyhane
ḫ.+inden Mn. 401
[=1]

ḫamr-veş *Ar.+Far. (z.)* şarap gibi
ḫum-ı ḫ.+Ø Nn. 345 → ḫum
[=1]

ḫamu < ḳamu → ḳamu
1. *(s.)* bütün, hepsi
ḫ.+Ø Mn. 21, Mn. 83, Mn. 969, Mn. 132, Mn. 807
ḫ.+nuñ Mn. 23, Mn. 67
2. *(z.)* tamemen, bütünüyle
ḫ.+Ø Nn. 581, Nn. 638
[=9]

ḥamūl *Ar. (s.)* tahammüllü, sabırlı
ḥ.+Ø ola Mn. 274 → ol-
[=1]

ḫāmūş *Far. (s.)* susan, suşmuş, sessiz
ḫ.+Ø D. 220/2
ḫ.+Ø ol Mn. 1159 → ol-
ḫ.+Ø olup Mn. 170, Nn. 389 → ol-
ol ḫ.+Ø D. 153/1, D. 187/1 → ol-
olam ḫ.+Ø D. 187/2 → ol-
olduġı-çün … ḫ.+Ø Mn. 299 → ol-, çün
olduġı-çündür … ḫ.+Ø Nn. 356 → ol-, çün
olma ḫ.+Ø Mn. 1156, D. 4/10 → ol-
ḫ.+uz D. 9/2[1], D. 9/5[11]
ḫ.+lar Nn. 771
[=14]

ḫançer *Ar. (i.)* ucu eğri ve sivri, kamaya benzer kısa bıçak
ḫ.+Ø D. 110/3
[=1]

ḫançer-keş *Ar.+Far. (s.)* hançer çeken
ḫ.+Ø D. 82/5
ġamze-yi ḫ.+üñ D. 26/4 → ġamze
[=2]

ḫandān *Far. (s.)* gülen, neşeli
ḫ.+Ø Mn. 133, Mn. 561, Mn. 563, Mn. 1133, D. 115/3
ġonce-yi ḫ.+ı D. 36/6 → ġonce
ḫ.+Ø idem Nn. 298 → it-
ola ḫ.+Ø Mn. 134 → ol-
şād u ḫ.+Ø eyleyensün Nn. 86 → şād, u, eyle-
ḫ.+am Nn. 572
[=10]

ḫ˘ān *Far. (i.)* sofra, yemek
cerb-i ḫ.+ı Mn. 932 → cerb
ḫ.+ın Nn. 1005
ḫ.+ından Mn. 493
ḫ.+ını Mn. 157
ḫ.+ınuñ Şn. 72
ḫ.+larınuñ Mn. 524
[=6]

ḫande *Far. (i.)* gülme, gülüş
ḫ.+m Mn. 62
ḫ.+sin D. 72/4
[=2]

ḫ˘ānde *Far. (s.)* çağrılan, davet edilen
ḫ.+Ø Şn. 371
ḫ.+[y]em Mn. 59
[=2]

ḫāne *Far. (i.)*
1. ev, mesken
ḫ.-yi esrārı Mn. 236 → esrār
ḫ.+ñe D. 51/3
ḫ.+sidür Mm. 49, D. 31/2
ḫ.+sin Mn. 700
ḫ.+yi D. 59/7
2. bir bütünü meydana getiren bölümlerden her biri, bölüm, göz

ḫ.-yi nüh revzeni Nn. 428 → nüh, revzen

[=7]

ḫānedān *Far. (i.)* kökten büyük ve soylu aile

ḫ.-ı şeyḫe D. 149/3 → şeyḫ

[=1]

ḫˇānende *Far. (s.)* gazel okuyan, şarkıcı, ses sanatçısı

ḫ.-yi vird-i ṣubḥ u şāmuz D. 9/7[10] → vird, ṣubḥ, u, şām

ḫ.+[y]em Nn. 573

[=2]

ḫānḳah < ḫānkāh *Far. (i.)* tekke

ḫalvet-i ḫ.+da D. 11/3[5] → ḫalvet

ḫ.+ı D. 10/1[4]

[=2]

ḫānmān *Far. (i.)* ev, yuva → ḫānümān

ḫ.+dan D. 193/3

[=1]

ḥannāne *Ar. (i.)* Hz. Peygamberin Medinedeki Mescid-i Nebevi'de minber yapılmadan evvel dayanarak hutbe okuduğu ve minber yapıldıktan sonra Hz. Peygamberden ayrıldığı için ağlayan hurma kütüğü

ḥ.+nüñ Nn. 327

[=1]

ḫānümān *Far. (i.)* ev, bark, yuva → ḫānmān

ḫ.+ına Nn. 929

[=1]

ḫar *Far. (i.)* eşek

ḫ.+Ø Mn. 744, Mn. 754, Mn. 1018

ḫ.+dur Mn. 459

ḫ. mı D. 42/4

[=5]

ḥār *Ar. (s.)* keskin ve acı bir tadı olan

ḥ.+dur Nn. 60

[=1]

ḫār *Far. (i.)* diken

ḫ.+Ø Mn. 190, Şn. 350, Nn. 167, D. 93/6, D. 93/6

ḫ.+umı Şn. 266

ḫ.+uñı Şn. 354

[=7]

ḫˇār *Far.*

1. *(s.)* hor, bayağı, adi

ḫ.+Ø Mn. 35, Mn. 74, Mn. 447, Nn. 904, D. 233

baḳmañ … ḫ.+Ø D. 9/1[13] → baḳ-

esīr-i ḫ.+Ø u zāram Mn. 76 → esīr, u, zār

ḫ.+Ø eyledüñ Nn. 282 → eyle-

ḫ.+Ø eylegil D. 233 → eyle-

ḫ.+Ø gören Şn. 350 → gör-

ḫ.+Ø olur Şn. 350, Nn. 167 → ol-

ḫāk-i ḫ.+Ø Nn. 280 → ḫāk

ḫāk-i ḫ.+Ø idüm Mn. 35 → ḫāk, i-

olursun … ḫˇār Mn. 447 → ol-

ḫ.+uz D. 9/5[14]

2. *(i.)* çok yemek yeme

ḫ.+Ø D. 155/4, D. 217/1

[=17]

ḫarāb *Ar.*

1. *(i.)* yıkık, viran, harabe

dil-i ḫ.+ı D. 10/4[12] → dil

ḫ.+Ø it Nn. 853 → it-

2. *(s.)* bitkin, perişan

ḫ.+Ø Şn. 186

ḫ.+Ø ol Mn. 284 → ol-

olur ḫ.+Ø Şn. 455 → ol-

olmışdur ḫ.+Ø Nn. 133 → ol-

3. *(i.)* aşırı derecede sarhoş

ḫ.+Ø Nn. 717, D. 4/11, D. 10/1[15], D. 10/2[15], D. 10/3[15], D. 10/4[15], D. 10/5[15], D. 10/6[15], D. 10/7[15], D. 75/5

mest-i ḫ.+Ø D. 9/5[1], D. 12/3[5] → mest

4. *(i.)* ḥāli ḫarāb: durumu çok kötü, çok perişan

ḥālüm ḫ.+Ø Mn. 1059 → ḥāl

[=19]

ḫarābāt *Ar. (i.)* içki içilen yerler, meyhaneler

ḫ.+Ø Mn. 340

ġavġā-yı ḫ.-çün Km. 68 → ġavġā, çün

ḫ.-ı fenānuñ Nn. 849 → fenā

ḫ.-ı muġānda D. 4/9 → muġān

ḫ.+a Nn. 852, Nn. 853

ḫ.+uñ Mn. 347, D. 99/2

[=8]

ḫarābātī *Far. (s.)* vaktini meyhanede içki içip eğlenerek geçiren

ḫ.+Ø Mn. 1063, Nn. 920

ʿāşıḳ-ı ḫ.+Ø D. 11/3[15] → ʿāşıḳ

k'eyledük … ḫ.+Ø D. 11/3[8] → ki, eyle-

ḫ.+ler Mn. 341

[=5]

ḥarām *Ar. (i.)* dinî hükümlere göre kesinlikle yasaklanmış olan şeyler

ḥ.+Ø D. 60/6

düşme ḥ.+a D. 41/5 → düş-

[=2]

ḥarb *Ar. (i.)* savaş, mücadele

eylemişem … ḥ.+Ø Mn. 964 → eyle-

itmişem … ḥ.+Ø Mn. 933 → it-

[=2]

ḫarc *Ar. (i.)* sarf, gider

ḫ.+Ø ider Mn. 1133 → it-

yirine ḫ.+Ø ide Nn. 885 → yir, it-

[=2]

ḥarf *Ar. (i.)* dildeki sesleri yazıda gösteren ve alfabeyi meydana getiren özel işaretlerden her biri

ḥ.+Ø Nn. 609, Nn. 609, Nn. 760

ḥ.-ile Nn. 638 → ile

ḥ.+i Nn. 608

ḥ.+inüñ Mm. 36

ḥ.+um Kn. 46

[=7]

ḫargūş *Far. (i.)* tavşan

ḫ.+Ø Mn. 1018

ḫ.-ı ʿaḳlı Mn. 1086 → ʿaḳl

[=2]

ḥarīf *Ar. (i.)* eğlence arkadaşı, bayağı adam

ḥ.-i nükte-dāndur D. 32/4 → nükte-dān

mānend-i ḥ.+Ø D. 5/14 → mānend

[=2]

ḥarīr *Ar. (i.)* ipek

ḥ.+Ø Kn. 41

[=1]

ḥāris *Ar. (i.)* bekçi, muhafız, koruyucu

ḥ.-i dīn Mn. 1087 → dīn

[=1]

ḥarīṣ *Ar. (s.)* hırslı

ḥ.+Ø ol Mn. 467 → ol-

[=1]

ḫār-keş *Far. (s.)* yoksulluktan dolayı evine çalı çırpı toplayan kimse

ḫ.+i D. 91/3

[=1]

ḫārsız *Far.+T. (s.)* dikensiz

ḫ.+Ø Nn. 231

[=1]

ḥarūn *Ar. (s.)* inatçı

ḥ.-ı bed-legāmlıḳ Mn. 56 → bed-legāmlıḳ

[=1]

ḫar-vār *Far.*
1. *(i.)* eşek yükü
idüp … ḫ.+Ø Mn. 418 → it-
2. *(z.)* eşek gibi
ḫ.+Ø Mn. 418
[=2]

ḫas *Far. (i.)* dal parçası, saman çöpü
ḫ.+Ø Mn. 221, Mn. 221, Mn. 431, Nn. 647
ḫ.+dur D. 93/6
ḫ.+ı D. 93/6
[=6]

ḫāṣ < ḫāṣṣ *Ar. (s.)* özel, seçkin
ḫ.+Ø Şn. 176, Şn. 486, Nn. 670
ḫ.+lardan Nn. 673
[=4]

ḥased *Ar. (i.)* kıskançlık, çekememezlik
ḥ.+Ø Mn. 411, D. 8/4[10], D. 20/6, D. 208/1
ḥ.+dür Şn. 498
[=5]

ḥasen *Ar. (i.)* hoş, güzel
ḥ.+Ø Nn. 910
ḫulḳ-ı ḥ.+Ø D. 8/4[12] → ḫulḳ
ḫulḳ-ı ḥ.+dür Mn. 153 → ḫulḳ
ḥ. mi D. 131/4
[=4]

ḥasenāt *Ar. (i.)* yararlı, güzel ve iyi işler
ḥ.+Ø D. 11/2[11], D. 11/2[12]
[=2]

ḥāṣıl *Ar. (i.)*
1. yerden biten, mahsül
ḥ.+ı Mn. 237
2. sonuç, sonucu olmak
ḥ.+ı D. 8/2[13]
3. *(s.)* meydana gelen, olan
ḥ.+Ø eyle Nn. 243 → eyle-
ḥ.+Ø oldı Mn. 249, Mn. 975 → ol-
ḥ.+Ø olmaz Mn. 441 → ol-
ḥ.+Ø olmışdur D. 152/3 → ol-
ḥ.+Ø olup Mn. 516 → ol-
ḥ.+Ø olur Nn. 811, Nn. 812, Nn. 812 → ol-
[=11]

ḥāṣılı *Ar.+T. (e.)* sözün kısası, hülasa
ḥ.+Ø Mn. 914, Şn. 251, Nn. 174, Nn. 174, Nn. 177, Nn. 489, Nn. 497, Nn. 1027, Kn. 5, D. 8/2[13]
[=10]

ḥaṣīr *Ar. (i.)* hasır
ḥ.+i D. 10/1[5]
[=1]

ḫāṣiyyet *Ar. (i.)* bir şeye ilişkin güç, kuvvet, etki
ḫ.-i ṭāvūs Mn. 1037 → ṭāvūs
ḫ.+i Mn. 810, D. 203/4
[=3]

ḫaṣlet *Ar. (i.)* huy, tabiat
ḫ.+Ø Mn. 688, Mn. 725
[=2]

ḥasret *Ar.*
1. *(s.)* ayrı ve özlem içinde olan
ḥ.-i aṣḥāb iken Şn. 101 → aṣḥāb, i-
ḥ.+dür Mn. 508
2. *(i.)* özleme
ḥ.+Ø Şn. 26, Şn. 56
ḥ.-ile Şn. 175 → ile
ḥ.+inden Mn. 764
3. *(i.)* keder, üzüntü
ḥ.+Ø Mn. 1111, Nn. 757
ḥ.+i Şn. 432, D. 66/3
[=10]

ḫāṣṣ *Ar. (i.)*
1. seçkin zümre
ḫ.-ı Ḫudā Şn. 490 → Ḫudā
pīr-i ḫ.+Ø Mm. 30 → pīr

ḫ.+a Nn. 545
ḫ.+la Şn. 521, Km. 56
2. hass u am: havas ve avam, toplumun seçkin ve seçkin olmayan kimseleri, herkes
ʿāmm u ḫ.+Ø Nn. 670 → u, ʿāmm
ʿāmm u ḫ.+la Mn. 1079, Nn. 1082 → u, ʿāmm
ḫ.+a u ʿāmma Şn. 75 → u, ʿāmm
ḫ.+Ø u ʿāmm Nn. 895, Nn. 909 → u, ʿāmm
ḫ.+Ø u ʿāmma Mn. 930, Nn. 873 → u, ʿāmm
[=13]

ḫāst *Far. (i.)* kalkmak
bilürem … nişest ü ḫ.+ı Nn. 576 → bil-, ü, nişest
ḫ.+ı Kn. 74
[=2]

ḫasta *Far. (s)* yaralı, incinmiş, sayrı
ḫ.+Ø Mn. 605, Nn. 312
ḫ.+Ø olam Şn. 470 → ol-
ḫ.+Ø olup Şn. 471, Şn. 475 → ol-
ḫ.+Ø olur D. 41/3 → ol-
olasun ḫ.+Ø Şn. 475 → ol-
olduñ ḫ.+Ø Mn. 1043 → ol-
ḫ.+dur Nn. 375
ḫ.+nuñ Şn. 483, D. 85/3
[=11]

ḫastalıḳ *Far.+T. (i.)* sayrılık, maraz
ḫ.+dur D. 66/6
[=1]

ḥāşā *Ar. (e.)* bir durum veya davranışın kesinlikle reddedildiğini belirten söz
ḥ.+Ø Şn. 475, Şn. 484
[=2]

ḥāşelillāh *Ar. (e.)* "Allah korusun" anlamında dua sözü
ḥ.+Ø D. 70/1, D. 91/3
[=2]

ḫaşḫāş *Far. (s.)* parçalara ayrılmış, kırılıp saçılmış
eyle ḫurd u ḫ.+Ø D. 5/9 → eyle-, u, ḫurd
[=1]

ḥaşmet *Ar. (i.)* büyüklük, ihtişam, heybet
ḥ.+Ø D. 80/4, D. 104/3
[=2]

ḥaşr *Ar. (i.)* bir araya getirme, toplanma
ḥ.+Ø eyleyüp Mn. 1127 → eyle-
[=1]

ḫaṭā *Ar. (i.)* suç, kabahat, günah
ḫ.+Ø Şn. 116
baḥr-ı ḫ.+ya Mn. 28 → baḥr
ḫ.+mı Mn. 20
[=3]

ḫaṭar *Ar. (i.)* tehlike
ḫ.+dan D. 71/5
[=1]

ḫātem *Ar. (i.)* mühür
ḫ.-i laʿlüñ-ile D. 27/4 → laʿl, ile
ḫ.+de D. 79/5
[=2]

ḫatemü'n-nebiyyīn *Ar. (i.)* nebilerin sonuncusu, Hz. Peygamber
ḫ.+Ø D. 79/5
[=1]

ḫāṭır *Ar. (i.)* bellek, zihin, akıl
ḫ.+ı Nn. 888
ḫ.+ından D. 3/17, D. 176/3
[=3]

ḫāṭır-küşā *Ar.+Far. (s.)* zihin açan
ḫ.+Ø Mm. 32
[=1]

ḫāṭī *Ar. (s.)* hataya düşüren, yanıltan
ḫ.+Ø Şn. 116

[=1]

ḫaṭiyyet *Ar. (i.)* hata, kusur
ḳılmaya ʿişyān u ḫ.+Ø Mn. 66 → ḳıl-, ʿişyān, u
[=1]

ḫatm *Ar. (i.)* sona erme, bitirme
ḫ.+Ø oldı Nn. 950 → ol-
ḫ.+e Mn. 1167
[=2]

ḫatnelü *Far.+T. (s.)* sünnetli, sünnet edilmiş
ḫ.+Ø D. 139/1, D. 139/2, D. 139/3, D. 139/4
[=4]

ḫaṭ[ṭ] *Ar. (i.)*
1. ayva tüyü, gençlerin yüzünde yeni çıkan sakal ve bıyık, sarı tüyler
ḫ.+Ø D. 46/1
ḫ.-ı sürḫ D. 66/7 → sürḫ
ḫ.-ı yāḳūt-ı revān-baḫşı durur D. 4/3 → yāḳūt, revān-baḫş
ḫ.+dur D. 30/1
ḫ.+ı Şn. 25, Mm. 34, D. 91/1
ḫ.+ın D. 94/2
ḫ.+uñ D. 1/5, D. 32/1, D. 33/3, D. 113/1, D. 113/2, D. 113/3, D. 113/4
ḫ.+uñdur D. 92/2
ḫ.+uñuñ D. 96/2
2. Arap harfleriyle özel üsluplara göre yazılmış güzel yazı
ḫ.+Ø Kn. 51, D. 28/3
ḫ.+ı Mm. 34
[=20]

ḫatun-veş *T.+Far. (z.)* hatun gibi
ḫ.+Ø Şn. 231
[=1]

havā *Ar. (i.)*
1. hava, gökyüzü
h.+Ø D. 146/4
h.+da Mn. 220, Mn. 221
h.+yla Nn. 277
2. müzik aletlerinden çıkan ses perdesi
h.-ıla Nn. 245 → ıla
[=5]

ḥavādiṡ *Ar. (i.)* olaylar, hadiseler
ḥ.+Ø irür Mn. 238 → ir-
[=1]

ḥavāle *Ar. (i.)* aktarma, devretme
itse ḥ.+Ø D. 67/4 → it-
[=1]

ḫavāṣ *Ar. (i.)* bilginler, seçkin kimseler
efvāh-ı ḫ.+Ø Mm. 27 → efvāh
[=1]

ḫavf *Ar. (i.)*
1. korku
ḫ.+Ø D. 71/5
ḫ.+ı Şn. 356
2. dervişin ettiği ibadeti görmeyerek kendisini korku içinde hissetmesi
ḫ.+Ø Mn. 212
[=3]

ḥavl *Ar. (i.)* beceri, güç, kuvvet
ḥ.+uñ Şn. 310
[=1]

ḥavż *Ar. (i.)* havuz
ḥ.+a D. 37/4
[=1]

ḥavż-ı Kevs̱er *Ar. (i.)* Cennette bulunan, Hz. Peygambere verilmiş özel bir havuz
ḥ.+Ø D. 116/1
[=1]

hay *(e.)* aman, medet, eyvah
h.+Ø Mn. 259, Mn. 1092, Km. 68
[=3]

hāy *Far. (e.)*
1. iyi dilek, şaşırma ve sevinç, azarlama bildirmede kullanılan sözlerin başına gelen ünlem ifadesi
h.+Ø Şn. 64, D. 234
2. tarikat erbabının zikirde söylediği bir ifade
h.+Ø Nn. 87, Nn. 113, Nn. 131, Nn. 149, Nn. 363, Nn. 559, Nn. 562, Nn. 586, Nn. 606, Nn. 632, Nn. 633, Nn. 633, Nn. 633, Nn. 633, Nn. 635, Nn. 635, Nn. 635, Nn. 635, Nn. 636, D. 12/2[14], D. 40/2, D. 88/1
ġarḳ-ı baḥr-ı h.+Ø u hū Nn. 557 → ġarḳ, baḥr, u, hū
h.-ı hidāyetdür Nn. 636 → hidāyet
h.-ile D. 9/6[8] → ile
[=27]

ḥayā *Ar. (i.)* günah işlemekten uzak durma, çekinme
ḥ.+Ø Şn. 94, Km. 60
[=2]

ḫayāl *Ar. (i.)* imge, hülya
ḫ.+Ø D. 49/1, D. 136/1, D. 212/3
ḫ.-i ḫāl-i ruḫuñ D. 228 → ḫāl, ruḫ
ḫ.-i ḫālüñi D. 24/3 → ḫāl
ḫ.+e Mn. 1022
ḫ.+i D. 3/16, D. 19/2, D. 38/3, D. 66/9
ḫ.+in D. 37/4, D. 65/6
ḫ.+inden Nn. 517
ḫ.+üñ Nn. 523, D. 19/3
[=15]

ḥayāt *Ar. (i.)*
1. canlılık
buldı … ḥ.+Ø D. 11/2[10] → bul-
ḥ.-ı ṭayyibe Nn. 816, Nn. 816 → ṭayyibe
libās-ı ḥ.+ı D. 67/1 → libās
viren … ḥ.+Ø Nn. 626 → vir-
ḥ.+ı D. 55/1
ḥ.+ıdur Mn. 251
2. ḥayāt ābı: içene ebedî hayat bağışlayan efsânevî su
ḥ.+Ø ābını Kn. 27 → āb
[=8]

ḥayḳır- yüksek sesle bağırmak
ḥ.-up Şn. 40
[=1]

ḫayli *Far.*
1. *(s.)* oldukça çok, epey
ḫ.+Ø Mn. 572, Mn. 882, Mn. 1123, Şn. 294
2. *(z.)* oldukça
ḫ.+Ø Mn. 961
ḫ.+dür D. 67/1
[=6]

ḫayr *Ar. (s.)* yararlı, iyi
ḫ.+Ø Mn. 9, Şn. 518
duʿā-yı ḫ.+la Mn. 40 → duʿā
[=3]

ḥayrān *Ar. (s.)* çok beğenmiş, sarhoş olmuş, şaşkın
ḥ.+Ø Mn. 123, Mn. 347, Mn. 525, Mn. 643, Mn. 801, Mn. 907, Mn. 1007, Mn. 1121, Şn. 132, Şn. 184, Nn. 216, Nn. 677, Nn. 679, Nn. 705, Nn. 765, D. 99/2, D. 107/2, D. 193/1
ḥ.+Ø idensün Mn. 1046 → it-
ḥ.+Ø idi Şn. 434 → i-
ḥ.+Ø idüp Mm. 37, Nn. 164 → it-
ḥ.+Ø oluban D. 4/14 → ol-
ḥ.+Ø olup Mn. 597, Şn. 57, Nn. 595, Nn. 692 , D. 50/5 → ol-
ḥ.-ı ʿaşḳ Nn. 931 → ʿaşḳ
ḳaldı ḥ.+Ø Mn. 647 → ḳal-
ola ḥ.+Ø Mn. 681 → ol-
olur ḥ.+Ø Mn. 487 → ol-
ḥ.+lar Mn. 82
ḥ.+umı Şn. 163, Şn. 178, Nn. 705
[=36]

ḫayret *Ar. (i.)*
1. kalbe gelen bir tecelli sebebiyle tasavvuf yolcusunun düşünemez ve muhakeme edemez hâle gelmesi
ḥ.+Ø Nn. 757
ḥ.+i Şn. 135, Şn. 432
2. şaşırmak
düşüben ḥ.+e Şn. 481 → düş-
ḥ.+üm D. 43/4
[=5]

ḫayr-maḳdem *Ar. (e.)* "hoş geldiniz" anlamında kullanılan söz
ḫ.+Ø D. 51/3
[=1]

ḫayru'l-celīs *Ar. (i.)* dostların en hayırlısı
ḫ.+Ø Mm. 25
[=1]

ḫayru'l-umūri evsaṭ *Ar. (i.)* "her işte orta yol hayırlıdır" anlamındaki ifade
ḫ.+dur D. 30/5
[=1]

ḫayvān *Ar. (i.)*
1. canlı varlık
ḥ.+ları Mn. 730
2. insandan farklı olarak dil ve akıl yeteneğinden yoksun canlı varlık
ḥiss-i ḥ.+ı Mm. 8 → ḥiss
ḥ.+dan Mn. 733
ḥ.+lar Mn. 1130
[=4]

ḫay[y] *Ar. (i.)* diri, canlı
ḥ.+Ø Şn. 355
ʿālem-i ḥ.+Ø Mn. 1092 → ʿālem
ḥ.+Ø ideyin Nn. 247 → it-
ḫamr-ı ḥ.+Ø Mm. 36 → ḫamr
ḥ.+am Nn. 6, Kn. 7
[=6]

ḫazān *Far. (i.)* güz, sonbahar
ḥ.+Ø Nn. 550
bād-ı ḫ.+dan Nn. 303 → bād
[=2]

ḥażar *Ar. (i.)* yerleşik hayat yaşayanların oturdukları yer
ḥ.+da Mm. 24
[=1]

ḥaẕer *Ar. (i.)* sakınma, çekinme
ḥ.+Ø it D. 13/1[3], D. 56/2 → it-
[=2]

ḥāẕıḳ *Ar. (s.)* ustalık sahibi, işinin ehli
üstād-ı ḥ.+dur D. 1/8 → üstād
[=1]

ḥāżır *Ar. (s.)* bir yerde bulunan, huzurda olan
ḥ.+Ø Şn. 278, Nn. 748, Nn. 753, Nn. 761
ḥ.+dur Nn. 748
[=5]

ḥazīn *Ar. (s.)* üzüntü içinde bulunan, kederli
ḥ.+Ø D. 9/3[13]
[=1]

ḫazīnedār *Ar.+Far. (i.)* bir hazineyi bekleyen ya da yöneten kişi
ḫ.+ı D. 9/6[9]
[=1]

ḥażret *Ar. (i.)*
1. kutsal sayılan isimlerin önüne getirilen ya da yerine söylenen saygı sözü
ḥ.+üñ-ile Şn. 379 → ile
ḥ.-i Ḥaḳ Şn. 191 → Ḥaḳ[ḳ]
ḥ.-i ʿizzetde Nn. 402 → ʿizzet
ḥ.-i peyġamberi Nn. 330 → peyġamber
murġ-ı ḥ.-i Hū Mn. 1100 → murġ, Hū

pervāz-ı cenāb-ı ḥ.-içün D. 10/6[5] → pervāz, cenāb, içün
ola ṭāvūs-ı ḥ.+Ø Mn. 306 → ṭāvūs
ṭāvūs-ı ḥ.-i nefs-i būmī Nn. 972 → ṭāvūs, nefs, būmī
ḥ.+e Şn. 402, Şn. 418, Şn. 481, Nn. 668, Nn. 697, Nn. 810, Nn. 863, D. 11/3[1]
ḥ.+inde Nn. 184
ḥ.+üñ Mn. 895, Şn. 303
ḥ.+üñde Nn. 280
ḥ.+üñden Nn. 1076
ḥ.+üñdür Nn. 331
ḥ.+üñe Mn. 2, Mn. 72, D. 34/4, D. 93/7
ḥ.+üñi Şn. 395, Km. 27, D. 101/5
ḥ.+üñle Kn. 79
2. bir erkeğe seslenirken söylenilen söz
ḥ.+üñi Mn. 1045
[=31]

hedāyā *Ar. (i.)* armağanlar, hediyeler
h.+Ø Şn. 392
[=1]

heft *Far. (s.)* yedi sayısı
h.+Ø Nn. 333
[=1]

helāhil *Ar. (i.)* öldürücü zehir
zehr-i h.+dür Mm. 7 → zehr
[=1]

helāk *Ar. (i.)* öldürme, ortadan kaldırma
h.+Ø ider D. 216/4 → it-
h.+Ø olup Mn. 488 → ol-
idersün h.+Ø Mn. 672 → it-
[=3]

ḥelāl *Ar. (i.)*
1. İslama göre yapılmasında sakınca olmayan
ḥ.+Ø Şn. 327, Nn. 805, D. 60/6
ḥ.+Ø olsun Nn. 805 → ol-
ẖamr-ı ḥ.+i D. 99/6 → ẖamr
2. zevce, nikahlı eş
ḥ.+ıyla D. 60/6
[=6]

hele *(e.)* madem, madem ki
h.+Ø Mn. 367, Mn. 887, Nn. 410, D. 30/6, D. 95/3
[=5]

hel etā *Ar. (i.)* İnsan suresi
h.+yı Mn. 623
[=1]

hel min mezīd *Ar. (i.)* Kâf suresi 30. ayetten iktibas edilen, Cehenneme "Doldun mu?" diye sorulduğunda Cehennemin "Daha var mı?" şeklinde verdiği cevap
h.+Ø D. 22/3
teşne-yi h.+i Mn. 393 → teşne
h.+i Nn. 1063
[=3]

hem *Far. (e.)* bir de, özellikle, şu da var ki
h.+Ø Mn. 51, Mn. 210, Mn. 224, Mn. 247, Mn. 251, Mn. 356, Mn. 438, Mn. 441, Mn. 751, Mn. 838, Mn. 841, Mn. 853, Mn. 910, Mn. 992, Mn. 1099, Mn. 1104, Mn. 1173, Şn. 109, Şn. 110, Şn. 110, Şn. 209, Şn. 311, Şn. 316, Şn. 390, Şn. 390, Şn. 521, Mm. 73, Nn. 7, Nn. 21, Nn. 22, Nn. 60, Nn. 60, Nn. 62, Nn. 62, Nn. 103, Nn. 173, Nn. 176, Nn. 302, Nn. 566, Nn. 604, Nn. 604, Nn. 627, Nn. 627, Nn. 826, Nn. 880, Nn. 882, Nn. 940, Kn. 35, Kn. 47, Kn. 47, Kn. 49, D. 5/17, D. 8/5[3], D. 17/5, D. 40/7, D. 44/8, D. 66/5, D. 80/1, D. 96/6, D. 124/3, D. 148/3
[=61]

hemān *Far. (z.)*
1. öylece, böylece
h.+Ø Mn. 180, Mn. 265, Mn. 417, Mn. 732, Mn. 777, Mn. 840, Mn. 842, Mn. 880, Mn. 938, Mn. 1110, Şn. 119, Şn. 205, Şn. 253, Nn. 158, Nn. 529, Nn. 598, Nn. 685, Nn. 774, Nn. 776, Nn. 832, Nn. 1003, D. 1/7, D. 11/4[3], D. 65/2, D. 74/1, D. 74/7, D. 217/2
2. hemen, derhal
h.+Ø Mn. 905, Şn. 299, Şn. 302, Nn. 556, Nn. 556, Nn. 556, Nn. 556, Nn. 556, Nn. 556, Nn. 630, D. 214/4
[=38]

hemān-dem *Far. (z.)* derhal, çabucak
h.+Ø D. 95/5, D. 97/5
[=2]

hem-āvāz *Far. (s.)* aynı sesleri çıkaran, sesdeş
h.+Ø oldılar Nn. 195 → ol-
[=1]

hem-dem *Far. (i.)* canciğer arkadaş, yakın dost
h.+Ø Mn. 8, Mn. 51, Şn. 260, D. 43/2, D. 49/1, D. 86/1
eylemişem h.+Ø D. 65/6 → eyle-
h.+Ø olma D. 199/2 → ol-
h.+Ø olmadur Kn. 68 → ol-
h.+Ø olmaẖ D. 19/6 → ol-
h.-i aẖyārdur D. 103/2 → aẖyār
h.-i her sīne-yi aḥrārdur Mm. 23 → her, sīne, aḥrār
olmadı … h.+Ø D. 88/1 → ol-
olmadı … h.+i Nn. 847 → ol-
h.+i Nn. 407
h.+idür Nn. 674
h.+inden Nn. 419
h.+lerin Nn. 801
h.+lerinden Nn. 433
h.+lerüñ Nn. 191
h.+üm Nn. 9
h.+ümdür Nn. 9
h.+ümi Şn. 162
h.+üñ Nn. 393
[=24]

hemīn *Far. (z.)* her zaman, bu şekilde
h.+Ø Mn. 265, Mn. 406, Kn. 101
[=3]

hemīşe *Far. (z.)* her zaman, daima
h.+Ø Mn. 1068, Nn. 550, Nn. 557, D. 53/4, D. 79/5
[=5]

hem-mizāc *Far.+Ar. (i.)* huyları bir olan, aynı yaradılışlı
h.+Ø Şn. 357
[=1]

hem-ney *Far. (i.)* daima ney ile birlikte olma, devamlı ney dinleme
h.+Ø Nn. 375
h.+e Nn. 95
[=2]

hem-nişīn *Far. (i.)* birlikte bulunanlar, beraber oturanlar
h.+Ø Mm. 24
h.+Ø ol D. 199/1 → ol-
h.+Ø olmış Mm. 10 → ol-
h.+i Mn. 414, Nn. 1034
[=5]

hem-rāh *Far. (i.)* yol arkadaşı, yoldaş → hem-reh
olmaz … h.+Ø Mn. 147 → ol-
h.+umuñ D. 65/6
[=2]

hem-rāz *Far. (i.)* sır arkadaşı, dost
h.+Ø oluñ Nn. 193 → ol-
[=1]

hem-reh *Far. (i.)* → hem-rāh
h.+Ø ola Şn. 438 → ol-

olabilmez … h.+Ø D. 2/2 → ol-, bil-

[=2]

hem-sāye *Far. (i.)* aynı gölgeyi paylaşanlar, komşu
h.+nüñ Nn. 1072
h.+sidür D. 33/8
h.+yüz Nn. 1070

[=3]

hem-sāz *Far. (i.)* arkadaş
h.+Ø Nn. 90, Nn. 96
h.+uñam Nn. 393

[=3]

hem-ser *Far. (i.)* dost, arkadaş
h.+Ø Nn. 779
ola mı h.+Ø D. 135/4 → ol-

[=2]

hem-şīre *Far. (i.)* aynı memeden emmiş olanlar, süt ortakları
h.-yi şīre-yi cinānı D. 10/5[4] → şīre, cinān

[=1]

hem-tā *Far. (i.)* benzer, denk
h.+Ø D. 135/3

[=1]

hemze *Ar. (i.)* Arapça'da elif harfinin bir başka adı, ünsüz elif
mis̱l-i h.-yi mehmūz D. 11/5[12] → mis̱l, mehmūz

[=1]

hemze-veş *Ar.+Far. (z.)* hemze gibi
h.+Ø Kn. 43

[=1]

hengāme-gīr *Far. (i.)* kavgacı, gürültücü
h.+i Mn. 1119

[=1]

henūz *Far. (z.)* daha şimdi, henüz, az önce, yeni
h.+Ø D. 24/5, D. 31/4

[=2]

hep *(z.)* bütün, tümü
h.+Ø Mn. 29, Mn. 106, Mn. 349, Mn. 515, Mn. 527, Mn. 527, Mn. 633, Mn. 635, Mn. 838, Mn. 887, Mn. 895, Mn. 1043, Şn. 40, Şn. 46, Şn. 270, Şn. 494, Nn. 404, Nn. 431, Nn. 540, D. 8/4[1], D. 88/3, D. 175/2, D. 213/2

[=23]

her *Far. (s.)*
1. tüm, bütün, "birer birer olarak" anlamında kullanılan sıfat
h.+Ø Mn. 26, Mn. 26, Mn. 92, Mn. 118, Mn. 124, Mn. 127, Mn. 158, Mn. 195, Mn. 234, Mn. 276, Mn. 277, Mn. 289, Mn. 299, Mn. 316, Mn. 359, Mn. 368, Mn. 404, Mn. 444, Mn. 450, Mn. 454, Mn. 461, Mn. 501, Mn. 525, Mn. 543, Mn. 592, Mn. 592, Mn. 677, Mn. 678, Mn. 678, Mn. 682, Mn. 691, Mn. 692, Mn. 697, Mn. 703, Mn. 711, Mn. 749, Mn. 812, Mn. 834, Mn. 928, Mn. 964, Mn. 989, Mn. 989, Mn. 990, Mn. 990, Mn. 994, Mn. 997, Mn. 1026, Mn. 1051, Mn. 1054, Mn. 1078, Mn. 1096, Mn. 1114, Mn. 1120, Mn. 1134, Mn. 1144, Mn. 1152, Mn. 1153, Mn. 1154, Mn. 1161, Mn. 1161, Mn. 1169, Mn. 1172, Şn. 3, Şn. 23, Şn. 46, Şn. 71, Şn. 74, Şn. 137, Şn. 138, Şn. 142, Şn. 144, Şn. 171, Şn. 174, Şn. 174, Şn. 233, Şn. 250, Şn. 252, Şn. 270, Şn. 274, Şn. 278, Şn. 278, Şn. 305, Şn. 343, Şn. 356, Şn. 384, Şn. 386, Şn. 416, Şn. 440, Şn. 483, Şn. 483, Şn. 488, Şn. 488, Şn. 526, Şn. 527, Km. 46, Km. 64, Km. 64, Mm. 5, Mm. 17, Mm. 20, Mm. 39, Mm. 65, Mm. 86,

Nn. 7, Nn. 8, Nn. 14, Nn. 19, Nn. 31, Nn. 36, Nn. 39, Nn. 42, Nn. 44, Nn. 45, Nn. 45, Nn. 57, Nn. 59, Nn. 59, Nn. 61, Nn. 64, Nn. 75, Nn. 85, Nn. 92, Nn. 97, Nn. 98, Nn. 98, Nn. 120, Nn. 120, Nn. 121, Nn. 137, Nn. 159, Nn. 161, Nn. 162, Nn. 167, Nn. 173, Nn. 178, Nn. 206, Nn. 215, Nn. 219, Nn. 239, Nn. 245, Nn. 291, Nn. 305, Nn. 306, Nn. 316, Nn. 317, Nn. 318, Nn. 318, Nn. 320, Nn. 322, Nn. 330, Nn. 331, Nn. 331, Nn. 332, Nn. 334, Nn. 335, Nn. 335, Nn. 337, Nn. 339, Nn. 347, Nn. 349, Nn. 371, Nn. 375, Nn. 377, Nn. 378, Nn. 408, Nn. 413, Nn. 413, Nn. 414, Nn. 416, Nn. 417, Nn. 418, Nn. 420, Nn. 421, Nn. 434, Nn. 439, Nn. 445, Nn. 446, Nn. 456, Nn. 460, Nn. 479, Nn. 479, Nn. 480, Nn. 484, Nn. 497, Nn. 500, Nn. 504, Nn. 514, Nn. 515, Nn. 530, Nn. 558, Nn. 558, Nn. 562, Nn. 569, Nn. 570, Nn. 571, Nn. 582, Nn. 583, Nn. 616, Nn. 624, Nn. 626, Nn. 631, Nn. 631, Nn. 634, Nn. 645, Nn. 667, Nn. 707, Nn. 709, Nn. 716, Nn. 717, Nn. 729, Nn. 730, Nn. 736, Nn. 748, Nn. 762, Nn. 771, Nn. 777, Nn. 782, Nn. 783, Nn. 787, Nn. 787, Nn. 799, Nn. 840, Nn. 846, Nn. 851, Nn. 860, Nn. 867, Nn. 868, Nn. 901, Nn. 901, Nn. 902, Nn. 902, Nn. 915, Nn. 917, Nn. 933, Nn. 935, Nn. 944, Nn. 946, Nn. 988, Nn. 988, Nn. 1011, Nn. 1031, Nn. 1056, Nn. 1066, Nn. 1075, Nn. 1078, Kn. 5, Kn. 15, Kn. 15, Kn. 20, Kn. 26, Kn. 38, Kn. 49, Kn. 74, Kn. 75, Kn. 88, Kn. 88, Kn. 89, Kn. 89, Kn. 92, Kn. 99, D. 1/14, D. 1/17, D. 2/5, D. 2/10, D. 2/14, D. 4/16, D. 5/4, D. 5/15, D. 5/16, D. 8/1[11], D. 8/1[12], D. 9/1[1], D. 9/6[3], D. 10/3[8], D. 10/5[10], D. 11/2[3], D. 11/2[10], D. 11/5[10], D. 12/1[1], D. 12/1[10], D. 12/1[15], D. 12/1[16], D. 13/3[3], D. 13/4[4], D. 19/4, D. 19/5, D. 19/6, D. 19/6, D. 22/2, D. 23/9, D. 24/2, D. 24/7, D. 26/1, D. 26/7, D. 29/1, D. 34/3, D. 36/4, D. 37/2, D. 37/3, D. 38/1, D. 41/1, D. 41/1, D. 41/7, D. 47/4, D. 47/5, D. 47/5, D. 47/6, D. 48/4, D. 48/5, D. 48/6, D. 51/4, D. 51/4, D. 51/6, D. 53/4, D. 54/1, D. 55/1, D. 55/1, D. 55/2, D. 55/6, D. 61/6, D. 61/7, D. 62/2, D. 62/5, D. 64/3, D. 65/1, D. 65/1, D. 69/1, D. 69/1, D. 69/6, D. 69/7, D. 71/1, D. 71/6, D. 73/1, D. 75/7, D. 78/2, D. 80/1, D. 80/7, D. 80/7, D. 81/8, D. 82/4, D. 83/3, D. 86/1, D. 89/1, D. 89/6, D. 90/9, D. 93/1, D. 93/2, D. 93/3, D. 95/5, D. 97/1, D. 97/2, D. 97/4, D. 98/1, D. 107/4, D. 112/3, D. 114/3, D. 117/1, D. 117/2, D. 117/3, D. 125/1, D. 126/3, D. 134/3, D. 141/2, D. 143/2, D. 147/2, D. 150/2, D. 152/4, D. 154/2, D. 154/4, D. 156/2, D. 156/4, D. 157/1, D. 157/2, D. 162/1, D. 168/4, D. 169/4, D. 178/1, D. 184/1, D. 185/1, D. 195/1, D. 199/4, D. 210/1, D. 212/3, D. 226, D. 229, D. 233

dest-gīr-i h.+Ø nebī Nn. 335 → dest-gīr, nebī

ḥabīb-i h.+Ø dü ʿālem Mn. 542 → ḥabīb, dü, ʿālem

ḫᵛāce-yi h.+Ø ḳāfile D. 2/13 → ḫᵛāce, ḳāfile

ḥaḳḳ-ı ʿubūdiyyet-i h.+Ø müttaḳī Km. 53 → ḥaḳ[ḳ], ʿubūdiyyet, müttaḳī

hem-dem-i h.+Ø sīne-yi aḥrārdur Mm. 23 → hem-dem, sīne, aḥrār

kāşif-i h.+Ø müşkil Şn. 5 → kāşif, müşkil

muʿīn-i h.+Ø kesī D. 2/5 → muʿīn, kesī
muḳtedā-yı pişvā-yı h.+Ø velī Nn. 328 → muḳtedā, pişvā, velī$_2$
mürşid-i h.+Ø şeyḫ u her bernā ü pīr Nn. 320 → mürşid, şeyḫ, u, bernā, pīr
nevā-sāzende-yi h.+Ø bī-nevā Nn. 73 → nevā-sāzende, bī-nevā
penāh-ı h.+Ø kes Nn. 835 → penāh, kes
pertev-i h.+Ø dü cihān Nn. 333 → pertev, dü, cihān
rehnümā-yı h.+Ø reh-i bārīk Nn. 334 → rehnümā, reh, bārīk
rūşenī-baḫş-ı h.+Ø ehl-i ẓulmetem D. 64/9 → rūşenī-baḫş, ehl-i ẓulmet
ṣafā-baḫşende-yi h.+Ø bī-ṣafā Nn. 73 → ṣafā-baḫşende, bī-ṣafā
sermāye-yi h.+Ø dü cihān Nn. 152 → sermāye, dü, cihān
söz-baḫş-ı h.+Ø dil-i müştāḳdur Mm. 22 → söz-baḫş, dil, müştāḳ
yār-ı h.+Ø sergeşteyem Mn. 74 → yār, sergeşte

2. her ne: herhangi
h.+Ø ne Mn. 60, Mn. 724, Şn. 37, Şn. 43, Şn. 96, Şn. 103, Şn. 104, Şn. 105, Şn. 107, Şn. 116, Şn. 124, Şn. 129, Şn. 147, Şn. 152, Şn. 195, Şn. 200, Şn. 244, Şn. 251, Şn. 327, Şn. 347, Şn. 348, Şn. 462, Şn. 503, Şn. 506, Şn. 525, Nn. 13, Nn. 172, Nn. 188, Nn. 218, Nn. 255, Nn. 266, Nn. 353, Nn. 431, Nn. 443, Nn. 496, Nn. 546, Nn. 586, Nn. 605, Nn. 646, Nn. 689, Nn. 691, Nn. 695, Nn. 751, Nn. 815, Nn. 911, Kn 52, Kn. 73, Kn. 73, D. 5/12, D. 8/2^9, D. 8/4^2, D. 25/1, D. 25/1, D. 54/1, D. 54/2, D. 60/1, D. 69/3, D. 80/5, D. 84/6, D. 85/4, D. 85/6, D. 90/3, D. 100/3, D. 130/1, D. 175/1, D. 179/2 → ne
h.+Ø n.+den Nn. 690 → ne
h.+Ø ne isem Nn. 27 → i-, ne
h.+Ø neye Nn. 269, Nn. 555, Nn. 582, D. 8/1^4, D. 93/3 → ne
h.+Ø neyi Nn. 413 → ne

3. her bir: tek tek, ayrı ayrı
her b.+Ø Mn. 245, Mn. 365, Mn. 675, Mn. 821, Nn. 97, D. 65/3 → bir

4. her biri: tek tek, ayrı ayrı
h.+Ø biri Şn. 82, Şn. 145, Şn. 145, Şn. 194, Şn. 226, Mm. 34 → bir
h.+Ø biridür Mm. 11, Mm. 36 → bir
h.+Ø birinüñ Şn. 143, Mm. 64, D. 20/4 → bir
h.+Ø birisi Mm. 10, D. 23/2 → bir
h.+Ø birisin Şn. 219 → bir
h.+Ø birisine Şn. 142 → bir
h.+Ø birisinde Mn. 860 → bir

5. her kişi: herkes
h.+Ø kişi Şn. 279, D. 3/15, D. 161/3 → kişi
h.+Ø kişiden Mn. 450 → kişi
h.+Ø kişinüñ Şn. 172, D. 8/6^8, D. 215/3 → kişi
h.+Ø kişiye Şn. 285, Şn. 515, Nn. 491, Nn. 871 → kişi

6. her an: her zaman, sürekli
h.+Ø an Nn. 121, Nn. 122 → an

7. her nice: herhangi
h.+Ø nice Şn. 45, Şn. 236, Şn. 445, Kn. 75, D. 45/5, D. 60/1 → nice

[=519]

herçe *Far. (z.)* her ne ki, her nasıl, her ne zaman
h.+Ø Kn. 72

[=1]

hergiz *Far. (e.)* "asla, hiçbir vakit" anlamında olumsuzluk bildiren edat
h.+Ø Mn. 72, Mn. 266, Mn. 311, Mn. 386, Mn. 481, Mn. 503, Mn. 683, Mn. 695, Mn. 863, Mn. 881, Mn. 886, Mn. 948, Mn. 978, Mn. 987, Mn. 988, Mn. 1129, Mn. 1157, Mm. 51, Nn. 917, Kn. 90, D. 2/12, D. 11/4[4], D. 22/5, D. 47/4, D. 51/5, D. 69/1, D. 75/6, D. 87/5, D. 87/6
[=29]

herze *Far. (i.)* saçma sapan, boş söz
h.+Ø Nn. 38
[=1]

herzevāt *Far.+Ar. (i.)* boş sözler, saçmalıklar
h.+Ø Şn. 62
[=1]

hest *Far. (i.)* var olma, mevcut bulunma
h.+Ø Nn. 872
olmaz … h.+Ø D. 180/2 → ol-
[=2]

heş *Ar. (i.)* neşe, şen olmak
h.+Ø Mn. 47, Mn. 403
[=2]

heştümīn *Far. (s.)* sekizinci
ṭūṭī-i h.+Ø semā D. 15/5 → ṭūṭī, semā
[=1]

hevā *Ar. (i.)*
1. heves, istek
h.+Ø Mn. 621, Mn. 1084, Mn. 1105, Mn. 1119, Nn. 509
gürg-i h.+dan Şn. 4 → gürg
gürg-i h.+Ø vü heves Şn. 309 → gürg, vü, heves
h.-yı ḳāmet-i bālā-yı zünnāc Mn. 481 → ḳāmet, bālā, zünnāc
kūh-ı h.+nuñ Mn. 1096 → kūh
peleng-i h.+Ø D. 100/4 → peleng
sūḫte-i nār-ı h.+Ø Şn. 122 → sūḫte, nār
h.+dan Mn. 183
2. aşk, sevgi
h.+Ø Nn. 526, Nn. 527, Nn. 635
h.-yı Hūyla Nn. 329 → Hū
nār-ı h.+Ø Nn. 38, D. 66/5 → nār
h.+ya Nn. 600
[=19]

hevā-dār *Ar.+Far. (i.)* yar, dost
h.-ı sipāhī D. 4/5 → sipāhī
h.+ıdur D. 32/2
[=2]

heves *Ar. (i.)* gelip geçici istek, zevk, eğlence
h.+Ø Mn. 1084
gürg-i hevā vü h.+Ø Şn. 309 → gürg, hevā, vü
hizebr-i h.+Ø D. 100/4 → hizebr
[=3]

hey *(e.)* birinin dikkatini çekmek için kullanılan seslenme ünlemi
h.+Ø Mn. 805, Mn. 805, Mn. 809, Mn. 809, Şn. 61, Şn. 61, Şn. 243, Nn. 108, Nn. 687, D. 45/1
[=10]

heybet *Ar. (i.)*
1. büyüklük, ululuk, azamet
h.+üñden Mn. 8
2. büyüklük, ululuk ve azamet karşısında duyulan ürperti
h.+Ø Mn. 212, Mn. 255
[=3]

heybetlü *Ar.+T. (s.)* azametli, görünüşü korku ile karışık saygı uyandıran
h.+Ø Nn. 678
h.+Ø olan Nn. 325 → ol-
[=2]

hey'et *Ar. (i.)* parçalardan oluşmuş bütün
h.-ile D. 87/5 → ile
[=1]

heyhey *(e.)* acı ile haykırıp bağırmak, heyheylenmek
h.+Ø Nn. 113
h.+lerin Nn. 756
h.+üm Şn. 48
h.+ümi Şn. 229
[=4]

hezār *Far. (s.)* bin sayısı
h.+Ø Nn. 711, D. 10/2[5], D. 65/2, D. 112/4
[=4]

hezārān *Far. (i.)* bülbüller
h.+Ø Nn. 139, Nn. 201
[=2]

hezl *Ar. (i.)*
1. ünlü bir şiirin ölçü ve kafiyesi taklit edilerek yazılan şiir
h.+Ø Mm. 12, Mm. 15, Mm. 18, Mm. 18
h.-i seyfullāhdur Mm. 13 → seyfullāh
h.+üm-ile Mm. 17 → ile
h.+i Mm. 9
h.+idür Mm. 11
h.+üm Mm. 17
2. şaka, mizah
h.+Ø ola Mm. 17 → ol-
[=10]

hezl-gūy *Ar.+Far. (s.)* şaka yapan, şakacı
h.+Ø D. 9/4[11]
[=1]

ḫıdīv *Far. (i.)* bey, hükümdar
ḫ.-i ẕü'l-fikāram Mn. 622 → ẕü'l-fikār
[=1]

ḥıfẓ *Ar. (i.)* ezberleme, akılda tutma
ḥ.-ı evḳāta Mn. 181 → evḳāt
[=1]

ḥıḳd *Ar. (i.)* kin tutma
ḥ.+Ø Şn. 498, D. 20/6, D. 8/4[10]
[=3]

ḫımār *Ar. (i.)* baş örtüsü
ḫ.+ın Mn. 36
[=1]

ḥınnā *Ar. (i.)* kına
ḥ.+Ø Şn. 240
[=1]

ḫınzīr *Ar. (i.)* domuz
ḫ.+Ø Mn. 744, Mn. 751
[=2]

ḫırāmān *Far.*
1. *(z.)* nazlı nazlı, salına salına
ḫ.+Ø Mn. 643, Mn. 1121, D. 99/2
2. *(s.)* salına salına, naz ve eda ile yürüyen
ḫ.+Ø D. 20/1
serv-i ḫ.+dur D. 1/5 → serv
serv-i ḫ.+um D. 63/1 → serv
[=6]

ḫırāşīde *Far. (s.)* yırtılmış, yaralanmış, yırtık
ḫ.+Ø Mn. 872
[=1]

ḫıred *Far. (i.)* akıl, us
ḫ.+Ø Mn. 1080, Şn. 131, Nn. 929, Nn. 1025, D. 9/6[9], D. 32/4
ḫ.-i ḫurde-bīn Şn. 134 → ḫurde-bīn
[=7]

ḫırḳa *Ar. (i.)* dervişlerin giydikleri ve sembol hâline gelmiş kalın giysi
ḫ.+Ø Mn. 256, Mn. 766, Nn. 534, Nn. 901

başuñ çek ḫ.+ña Mn. 1154 → baş, çek-
çeke baş ḫ.+ya Mn. 1144 → çek-, baş
ḫ.+ña başuñı çekmezseñ Mn. 1153 → baş, çek-
ḫ.+ña çek … başuñı Mn. 1145, D. 153/2 → çek-, baş
ḫ.+ya çekeydi başını Mn. 1143 → çek-, baş
ḫ.+mdur Nn. 107
ḫ.+ñı Şn. 32
ḫ.+sı Mn. 352
ḫ.+sın Nn. 1055, Nn. 1055
ḫ.+sınuñ Şn. 525
[=16]

ḫırḳa-pūş *Ar.+Far. (s.)* hırka giyen
ḫ.+Ø Nn. 356, D. 11/1[5]
[=2]

ḫırmen *Far. (i.)* harman
ḫ.+ini D. 56/1
[=1]

ḫırmen-sūz *Far. (s.)* harman yakan
kehrübā-yı ʿaşḳ-ı ḫ.+uñ D. 64/6 → kehrübā, ʿaşḳ
[=1]

ḥırṣ *Ar. (i.)* aşırı istek ve tutku
ḥ.+Ø Mn. 449, D. 100/4
ḫırs-ı ḥ.+ı Mn. 1085 → ḫırs
ḥ.+um Mn. 53
[=4]

ḫırs *Far. (i.)* ayı hayvanı
ḫ.+Ø Mn. 1018, Mn. 1011
ḫ.-ı ḥırṣı Mn. 1085 → ḥırṣ
[=3]

ḥırz *Ar. (i.)*
1. sığınak
ḥ.+Ø Şn. 311
2. tılsım
ḥ.+ımuzdur D. 11/5[9]
[=2]

ḫışla- homurdanmak
ḫ.-yup Şn. 295
[=1]

ḫışm *Far. (i.)* hışım, öfke, kızgınlık
ḫ.+Ø Nn. 1010
āteş-i ḫ.+umla Şn. 204 → āteş
gelmedi … ḫ.+Ø Şn. 299 → gel-
gelmedi ḫ.+ı Mn. 594 → gel-
ḫ.+ı gelüp Şn. 169 → gel-
ḫ.-ile D. 110/3 → ile
ṭutmayup ḫ.+Ø Mn. 113 → ṭut-
ḫ.+ı Nn. 886, D. 33/5
ḫ.+la Nn. 249
ḫ.+uñ Mn. 600
[=11]

ḫışm-gīn *Far. (i.)* darılmış, kızgın
ḫ.+Ø Nn. 680
ḫ.+Ø olup Nn. 242 → ol-
[=2]

ḫıtām *Ar. (i.)* nihayet, son, kapanış
ḫ.-ı misk Mn. 1167 → misk
[=1]

ḫıyār₁ *Ar. (s.)* iyiliği, hayrı çok olan
ḫ.-ı aṣfiyā Mn. 1102 → aṣfiyā
ḫ.-ı ümmetinden Mn. 1116 → ümmet
ḫ.+ı Mn. 1103, Mn. 1113
ḫ.+uñ Mn. 1103
ḫ.+uñdur Mn. 1113
[=6]

ḫıyār₂ *Far. (i.)* salatalık
lafẓ-ı ḫ.+ı Mn. 1110 → lafẓ
ḫ.+ı Mn. 1103, Mn. 1113
ḫ.+uñ Mn. 1109, Mn. 1112
[=5]

ḥibr *Ar. (i.)* mürekkep

ḥ.+Ø Kn. 11, Kn. 53
[=2]

hicā *Ar. (i.)* hicvetme
h.+Ø D. 43/4
[=1]

ḥicāb *Ar. (i.)* perde, örtü
ḥ.+Ø Nn. 737
ḥ.+Ø olduñ Nn. 738 → ol-
nūr-ı ḥ.+ı Nn. 980 → nūr
[=3]

hicr *Ar. (i.)* ayrılık
ġam-ı h.+üñle D. 96/1 → ġam
h.-i iḫvāndur Mn. 184 → iḫvān
h.+üñ-ile D. 30/6 → ile
tīregī-yi h.+Ø D. 43/7 → tīregī
h.+üñ D. 96/3
[=5]

hicrān *Ar. (i.)* ayrılık
h.+Ø D. 88/6
tīġ-i h.+la D. 219/4 → tīġ
ẓulmet-i h.+da D. 45/7 → ẓulmet
[=3]

hicret *Ar. (i.)* Hicrî takvimin başlangıcı kabul edilen, Hz. Muhammed'in Miladî 622 yılında Mekke'den Medine'ye yaptığı göç
h.+inden Mn. 1171
[=1]

hiç *Far.*
1. *(z.)* olumsuz cümleleri pekiştirmek için kullanılan zarf
h.+Ø Mn. 85, Mn. 125, Mn. 147, Mn. 165, Mn. 266, Mn. 346, Mn. 360, Mn. 378, Mn. 453, Mn. 488, Mn. 528, Mn. 557, Mn. 558, Mn. 614, Mn. 615, Mn. 673, Mn. 690, Mn. 696, Mn. 709, Mn. 772, Mn. 791, Mn. 793, Mn. 882, Mn. 897, Mn. 914, Mn. 923, Mn. 995, Mn. 1049, Şn. 17, Şn. 108, Şn. 166, Şn. 169, Şn. 199, Şn. 247, Şn. 252, Şn. 298, Şn. 300, Şn. 340, Şn. 370, Şn. 374, Şn. 386, Şn. 431, Şn. 487, Şn. 523, Nn. 129, Nn. 231, Nn. 232, Nn. 264, Nn. 295, Nn. 297, Nn. 357, Nn. 367, Nn. 373, Nn. 374, Nn. 475, Nn. 541, Nn. 602, Nn. 641, Nn. 644, Nn. 662, Nn. 752, Nn. 777, Nn. 778, Nn. 779, Nn. 857, Nn. 881, Nn. 938, Nn. 963, Nn. 1022, Nn. 1023, Nn. 1045, Nn. 1048, Kn. 59, Kn. 81, D. 2/12, D. 2/14, D. 3/18, D. 8/1[15], D. 8/2[15], D. 8/3[7], D. 8/3[15], D. 8/4[15], D. 8/5[15], D. 8/6[15], D. 8/7[15], D. 11/2[4], D. 41/3, D. 49/7, D. 59/3, D. 79/2, D. 93/7, D. 153/4, D. 158/3, D. 159/2, D. 165/3, D. 203/4, D. 211/3, D. 215/4
2. *(s.)* boş ve değersiz
h.+Ø Şn. 374, Nn. 25, Nn. 1058, D. 212/4
h.+e ṣay Nn. 726 → ṣay-
ḥ.+üz D. 9/5[9]
[=104]

hiçbir *Far.+T. (s.)* bir isimden önce gelerek o ismin bildirdiği varlıktan bir tane bile olmadığını bildiren sıfat
h.+Ø Mn. 959, Nn. 452
[=2]

hidāyet *Ar. (i.)* doğru yola yöneltme, hak yol
h.+Ø Km. 29
hāy-ı h.+dür Nn. 636 → hāy
h.+dür Mn. 183
[=3]

ḫidmet *Ar. (i.)* iş, görev → ḫiẕmet
ḫ.+Ø Şn. 447, D. 8/4[12]
bil bağlayup ḫ.+de Nn. 43 → bil, bağla-
eyleyedüm … ḫ.+Ø Şn. 43 → eyle-
ḫ.+Ø eyle D. 5/11 → eyle-

ḫ.+Ø ider Mn. 669 → it-
ḫ.+e bil bağlamışdur Nn. 447 → bil, bağla-
ider … ḫ.+i Mn. 671 → it-
ḫ.+üñ eylemede D. 219/1 → eyle-
ḫ.+inde Mn. 484
[=10]

ḥikāyet *Ar. (i.)* yazılı veya sözlü olarak anlatılan olay
ḥ.+Ø Mn. 387, Mn. 572, Nn. 1005, Nn. 1028
ḥ.+ler ḳılur Nn. 1 → ḳıl
ḥ.+dür Mm. 56, Nn. 320
ḥ.+in D. 85/1
[=8]

ḫīk *Far. (i.)* deriden yapılmış kap, tulum
ebr-i ḫ.+i D. 10/5[11] → ebr
[=1]

ḥikmet *Ar. (i.)* aklın ve imanın ötesinde derin bir sezgi, eşyanın hakikatlerini, yaratılış nedenlerini bilmek
dīg-i ḥ.+de D. 90/4 → dīg
ʿilm-i ḥ.+e D. 20/4 → ʿilm
kelām-ı ḥ.+e Mn. 489 → kelām
ḥ.+i Mn. 453
[=4]

ḥikmet-āmīz *Ar.+Far. (i.)* hikmetli, hikmetle karışık
kelām-ı ḥ.+üñ D. 1/12 → kelām
[=1]

ḫilāf *Ar. (i.)* yalan, karşıtlık
ḫ.+Ø D. 11/5[5]
[=1]

ḫilʿat *Ar. (i.)* süslü elbise, kaftan
ḫ.-ı zībā Nn. 304 → zībā
[=1]

ḥīle *Ar. (i.)* aldatmak, kandırmak için yapılan düzen veya oyun
ḥ.+Ø D. 64/4
ḥ.+de Şn. 324
[=2]

ḫilḳat *Ar. (i.)* yaratılış, fıtrat
ḫ.+i D. 176/1
ḫ.+inde Mn. 727
[=2]

ḥilm *Ar. (i.)* yumuşak huy, sakinlik
ḥ.+Ø Km. 55, D. 8/4[9]
rıfḳ-ı ḥ.+Ø Şn. 304 → rıfḳ
kān-ı ḥ.+e Mn. 626 → kān
tīġ-i ḥ.+üñ Mn. 607 → tīġ
ḥ.+e Nn. 1010
ḥ.+i Şn. 290, Şn. 509
ḥ.+üñ Mn. 11, Mn. 604, Mn. 605, Mn. 606
ḥ.+üñi Şn. 310
[=13]

hīme-keş *Far. (i.)* odun taşıyan kimse
h.+i D. 90/4
[=1]

himmet *Ar. (i.)* yardım, lütuf
bīşe-yi h.+de D. 217/3 → bīşe
h.+Ø idüp Şn. 17 → it-
h.+i Nn. 884
h.+in Nn. 647
h.+inden Nn. 524
[=5]

hirheş *Ar. (ü.)* üzüntüyle çıkan ses
h.+üm Şn. 48
h.+ümi Şn. 229
[=2]

ḥisāb *Ar. (i.)*
1. hesap, aritmetik
ḥ.+Ø Mn. 308
ḥ.+Ø idüp Mn. 775 → it-
ḥ.+Ø itmektedür D. 24/2 → it-
ḥ.+a Mn. 774
ḥ.+um Mn. 773

2. sonunu düşünme, kişinin ahiretini düşünmesi, ölçme
ḥ.+Ø olmazdan Mn. 760 → ol-
viren ḥ.+ı Mn. 760 → vir-
ḥ.+uñ Mn. 678
[=8]

ḥiss *Ar. (i.)* algılama, duyu
ḥ.-i ḥayvānı Mm. 8 → ḥayvān
[=1]

ḥiṣṣe *Ar. (i.)*
1. edinilen ders, öğüt
ḥ.+si Şn. 275
ḥ.+sin Şn. 16, Şn. 274, Şn. 512
2. ḳıṣṣadan ḥiṣṣe: bir olaydan alınacak ders, ibret
ḳıṣṣadan … ḥ.+Ø Mn. 975 → ḳıṣṣa
[=5]

ḫ̌īş *Far. (i.)* akraba
ḫ.+Ø Mn. 729
ḫ.+le Mn. 635
[=2]

ḫ̌īşeg *Far. (i.)* küçük akraba
ḫ.+üm Şn. 259
[=1]

ḫiṭāb *Ar. (i.)* söz
ḫ.+Ø eyleyüp Şn. 153 → eyle-
idüp ḫ.+Ø Nn. 704 → it-
idüp … ḫ.-ı müstetāb Nn. 704 → it-, müstetāb
ḫ.+ı Mn. 674, Mn. 1167
ḫ.+ında Şn. 153
[=6]

ḥivel *Ar. (i.)* zeval, suç, kabahat
ḥ.+Ø Mn. 810, D. 203/4
[=2]

ḫiyel *Ar. (i.)* aldatmalar, hileler
ḫ.+dür Mn. 861
[=1]

ḫīz *Far. (i.)* yükselme, doğma
ḫ.+Ø Mm. 84
[=1]

ḫīzān *Far. (z.)* seke seke, sıçrayarak
ḫ.+Ø Mn. 801, Mn. 1007
[=2]

hizber *Ar. (i.)* aslan → hizebr
h.+Ø Şn. 324
[=1]

hizebr *Ar. (i.)* aslan → hizber
h.-i heves D. 100/4 → heves
h.+i Mn. 1082
[=2]

ḫiẕmet *Ar. (i.)* → ḫidmet
ḫ.+Ø idüp D. 2/4 → it-
idenüñ … ḫ.+Ø D. 22/7 → it-
iderem … ḫ.+Ø Mn. 570 → it-
[=3]

ḫiẕmet-pezīr *Far. (s.)* hizmet eden, hizmeti kabul eden
ḫ.+i Mn. 471
[=1]

ḫod *Far.*
1. *(zm.)* bizzat, kendi
ḫ.+Ø Mn. 324, Mn. 344, Mn. 888, Şn. 435
2. *(e.)* dahi
ḫ.+Ø Mn. 165, Mn. 166, Mn. 250, Mn. 546, Mn. 685, Mn. 711, Mn. 937, Mn. 1051, Nn. 187, Nn. 270, Nn. 522, Nn. 551, Nn. 883, Kn. 92, D. 64/6, D. 131/4, D. 216/3, D. 216/4, D. 230
[=23]

ḫod-ārā *Far. (s.)* kendini beğenmiş
ḫ.+Ø D. 175/4
zāhid-i ḫod-rā u ḫ.+Ø D. 64/2 → zāhid, ḫod-rā, u
[=2]

ḫod-ārālıḳ *Far.+T. (i.)* kendini beğenme
ḫ.+Ø Mn. 571
[=1]

ḫod-bīn *Far. (s.)* bencil
ḫ.+Ø Mn. 784, Şn. 465, Nn. 498
münkir-i ḫ.+Ø D. 95/3 → münkir
nefs-i ḫ.+Ø Mn. 80 → nefs
zāhid-i ḫ.+Ø D. 8/4[7], D. 56/5 → zāhid
ẕikr-i ḫ.+den Nn. 186 → ẕikr
ḫ.+Ø-em D. 64/6
ḫ.+lerüñ Mn. 782
[=10]

ḫod-bīnlik/-g *Far.+T. (i.)* bencillik
ḫamr-ı ḫ.+Ø Mn. 36 → ḫamr
ḫ.+i Mn. 767
ḫ.+ligümi Şn. 264
[=3]

ḫod-ehl *Far.+Ar. (s.)* kendini beğenmiş
ḫ.+Ø Mn. 86
[=1]

ḫod-gām *Far. (s.)* bencil, kendini beğenmiş
ḫ.+Ø Mn. 783
[=1]

ḫod-nümā *Far. (s.)* mağrur
ḫ.+Ø D. 175/4
gedā-yı ḫ.+Ø idi Mn. 924 → gedā, i-
[=2]

ḫod-nümālıḳ *Far.+T. (i.)* mağrur olma durumu
ḫ.+Ø Mn. 571, Nn. 878
[=2]

ḫod-perest *Far. (s.)* kendine tapan
ḫ.+Ø Nn. 498
zāhid-i ḫ.-i maġrūr D. 10/6[13] → zāhid, maġrūr
ḫ.+e Mn. 1029
[=3]

ḫod-rā[y] *Far. (s.)* başına buyruk
zāhid-i ḫ.+Ø u ḫod-ārā D. 64/2 → zāhid, u, ḫod-ārā
ḫ.+dur D. 175/4
[=2]

ḫod-rū *Far. (s.)* kendi kendine yetişmiş, yabani
ḫ.+Ø D. 70/4
ḫ.+dur Nn. 552
[=2]

ḥoḳḳa *Ar. (i.)* Divan şiirinde genellikle sevgilinin ağzının benzetildiği içine mürekkep konulan küçük kap
ḥ.-yı yāḳūtuñ D. 28/6 → yāḳūt
ḥ.+da D. 119/1
[=2]

ḥoḳḳa-bāz *Ar.+Far. (i.)* göz yanıltarak inanılması güç gösteriler düzenleyen kişi, hokkabaz
ḥ.+Ø D. 69/6
[=1]

ḫor *Far. (s.)* önemsiz, değersiz
baḳmaya ḫ.+Ø u ḥaḳīr Şn. 277 → baḳ-, u, ḥaḳīr
[=1]

ḫor *(i.)* horlamayı, derin solumayı anlatan yansıma söz
ḫ.+Ø Mn. 485, Mn. 485
[=2]

ḫōr *Far. (i.)* Güneş
ḫ.-ı Hū Nn. 649 → Hū
ḫ.+da Kn. 94
ḫ.+ı Nn. 650
[=3]

ḫoş *Far.*
1. *(s.)* zevk veren, beğenilen

ḫ.+Ø Mn. 106, Mn. 122, Mn. 123, Mn. 143, Mn. 173, Mn. 239, Mn. 239, Mn. 271, Mn. 283, Mn. 297, Mn. 335, Mn. 340, Mn. 372, Mn. 395, Mn. 397, Mn. 566, Mn. 572, Mn. 581, Mn. 596, Mn. 635, Mn. 638, Mn. 661, Mn. 671, Mn. 678, Mn. 687, Mn. 718, Mn. 728, Mn. 731, Mn. 765, Mn. 787, Mn. 800, Mn. 802, Mn. 821, Mn. 849, Mn. 860, Mn. 877, Mn. 879, Mn. 920, Mn. 953, Mn. 1002, Mn. 1032, Mn. 1051, Mn. 1066, Mn. 1106, Mn. 1132, Mn. 1168, Şn. 6, Şn. 17, Şn. 71, Şn. 126, Şn. 151, Şn. 181, Şn. 238, Şn. 278, Şn. 289, Şn. 302, Şn. 326, Şn. 326, Şn. 326, Şn. 345, Şn. 412, Şn. 429, Şn. 480, Km. 34, Km. 62, Mm. 13, Mm. 29, Mm. 39, Mm. 56, Nn. 15, Nn. 92, Nn. 136, Nn. 144, Nn. 248, Nn. 303, Nn. 304, Nn. 320, Nn. 321, Nn. 329, Nn. 356, Nn. 371, Nn. 384, Nn. 401, Nn. 412, Nn. 436, Nn. 480, Nn. 499, Nn. 537, Nn. 576, Nn. 611, Nn. 641, Nn. 645, Nn. 714, Nn. 735, Nn. 812, Nn. 817, Nn. 829, Nn. 837, Nn. 840, Nn. 854, Nn. 861, Nn. 869, Nn. 920, Nn. 922, Nn. 989, Nn. 992, Nn. 1037, Nn. 1040, Nn. 1054, Kn. 19, Kn. 26, Kn. 41, Kn. 42, Kn. 43, Kn. 56, Kn. 64, D. 4/2, D. 5/10, D. 5/16, D. 8/6[6], D. 9/4[6], D. 9/7[2], D. 10/7[12], D. 19/3, D. 19/5, D. 24/6, D. 24/7, D. 29/5, D. 30/4, D. 40/2, D. 44/6, D. 47/7, D. 50/1, D. 51/3, D. 72/6, D. 87/2, D. 87/3, D. 88/6, D. 122/1, D. 123/4, D. 128/2, D. 134/3, D. 152/2, D. 213/3, D. 217/1

foṭa-i ḫ.+Ø Mn. 121 → foṭa

ġūṭe-i ḫ.+Ø Mn. 121 → ġūṭe

naḫl-i ḫ.+Ø Nevşāddur D. 26/5 → naḫl, Nevşād

server-i ḫ.+Ø Mn. 226 → server

ṭutaram … gūş-ı ḫ.+Ø Nn. 1056 → ṭut-, gūş

ḫ.+dur Mn. 754, Nn. 170, D. 9/2[3], D. 79/5, D. 82/4, D. 99/1

ḫ.+ı D. 90/6

ḫ. mı Şn. 487

2. *(z.)* duyguları okşayan bir biçimde

ḫ.+Ø Mn. 290, Mn. 347, Mn. 348, Mn. 403, Mn. 495, Mn. 495, Mn. 517, Mn. 531, Mn. 561, Mn. 562, Mn. 563, Mn. 582, Mn. 583, Mn. 589, Mn. 719, Mn. 741, Mn. 839, Mn. 839, Mn. 849, Mn. 855, Mn. 873, Mn. 873, Mn. 939, Mn. 1031, Mn. 1047, Mn. 1079, Mn. 1079, Mn. 1121, Mn. 1121, Mn. 1122, Mn. 1128, Mn. 1133, Mn. 1142, Şn. 6, Şn. 7, Şn. 21, Şn. 22, Şn. 32, Şn. 155, Şn. 217, Şn. 231, Şn. 297, Şn. 305, Şn. 314, Şn. 340, Şn. 460, Şn. 516, Mm. 65, Mm. 65, Nn. 5, Nn. 48, Nn. 105, Nn. 147, Nn. 147, Nn. 183, Nn. 188, Nn. 199, Nn. 200, Nn. 200, Nn. 203, Nn. 211, Nn. 212, Nn. 212, Nn. 221, Nn. 237, Nn. 238, Nn. 251, Nn. 251, Nn. 290, Nn. 294, Nn. 326, Nn. 345, Nn. 365, Nn. 391, Nn. 485, Nn. 495, Nn. 536, Nn. 538, Nn. 548, Nn. 561, Nn. 564, Nn. 589, Nn. 642, Nn. 665, Nn. 668, Nn. 704, Nn. 728, Nn. 808, Nn. 922, Nn. 937, Nn. 937, Nn. 1036, Nn. 1036, Nn. 1050, Nn. 1061, Nn. 1063, Kn. 23, Kn. 27, Kn. 88, Kn. 88, Kn. 91, Kn. 91, D. 8/1[12], D. 8/2[11], D. 9/1[5], D. 9/1[5], D. 10/1[9], D. 10/3[8], D. 10/4[2], D. 10/4[2], D. 10/6[3], D. 51/4, D. 53/5, D. 56/3, D. 73/4, D. 73/4, D. 78/3, D. 80/1, D. 95/6, D. 132/3, D. 147/1, D. 168/4, D. 177/4, D. 196/3, D. 220/2

ḫ.+Ø gelür Mn. 912, Nn. 185, Nn. 185 → gel-

ḫ.+Ø oluban Mn. 580 → ol-

ide r … ẖ.+Ø Mn. 740 → it-
it ẖ.+Ø Nn. 102 → it-
ṭutup ẖ.+Ø göñlüñi Mn. 659 → ṭut-, göñül

3. *(e.)* bununla birlikte, buna rağmen anlamlarını veren bağlama edatı
ẖ.+Ø Mn. 871, Mn. 954, Şn. 38, Şn. 470, Şn. 496, Km. 48, Mm. 88, Nn. 161, Nn. 168, Nn. 343, Nn. 379, Nn. 387, Nn. 392, Nn. 445, Nn. 454, Nn. 457, Nn. 570, Nn. 576, Nn. 669, Nn. 709, Nn. 712, Nn. 718, Nn. 720, Nn. 852, Nn. 855, Nn. 858, Nn. 877, Nn. 1037, Nn. 1045, Nn. 1072, Nn. 1074, Kn. 21, Kn. 70, Kn. 78, Kn. 86, Kn. 88, D. 4/8, D. 9/5[13], D. 11/2[14], D. 11/3[12], D. 11/4[7], D. 11/4[16], D. 12/3[10], D. 15/7, D. 22/7, D. 28/3, D. 35/3, D. 37/1, D. 46/5, D. 53/3, D. 59/6, D. 69/5, D. 74/4, D. 81/2, D. 94/3, D. 98/2, D. 99/4, D. 109/1, D. 110/1, D. 111/3, D. 121/4, D. 139/2, D. 151/3, D. 156/1, D. 156/2, D. 156/4, D. 182/2, D. 187/2

4. *(z.)* ne ẖoş: beğenme, takdir bildirir, ne güzel
ne ẖ.+Ø Mn. 681, Mn. 687 → ne
ne ẖ.+dur Nn. 660, Nn. 661, Nn. 733, Nn. 931, D. 164/1, D. 176/1 → ne

[=366]

ẖoş-āmedenī *Far. (i.)* hoş geldine gitme
ẖ.+Ø Nn. 551

[=1]

ẖoş-āvāz *Far. (s.)* sesi güzel
ẖ.+Ø Nn. 74
maḥbūb-ı ẖ.+a D. 71/3 → maḥbūb

[=2]

ẖoş-āyende *Far. (s.)* beğenilen
ẖ.+Ø Nn. 36, D. 61/2

[=2]

ẖoş-āyendece *Far.+T. (s.)* beğenilen
ẖ.+Ø Şn. 223

[=1]

ẖoş-āyīn *Far. (s.)* usulü güzel olan
peġamber-i ẖ.+Ø D. 79/1 → peyġamber

[=1]

ẖoş-bālā *Far. (s.)* boyu güzel ve uzun olan
belā-yı cihān-ı ẖ.+Ø D. 16/1 → belā, cihān

[=1]

ẖoş-bū *Far. (s.)* güzel kokulu
gül-i ẖ.-ile D. 88/4 → gül, ile

[=1]

ẖoşça *Far.+T.*
1. *(s.)* hoş bir biçimde
ẖ.+Ø Şn. 223
2. *(z.)* hoş bir biçimde
ẖ.+Ø baḳup Şn. 523 → baḳ-

[=2]

ẖoş-dem *Far. (i.)* arkadaş
eyle ẖ.+Ø Mn. 8 → eyle-

[=1]

ẖoş-edā *Far. (s.)* hareketi, davranışı güzel
ẖ.+yuz D. 9/3[12]

[=1]

ẖoş-elḥān *Far.+Ar. (s.)* sesi güzel olan, makamı güzel olan
ẖ.+Ø eyleyen Nn. 94 → eyle-

[=1]

ẖoş-gū *Far. (s.)* tatlı dilli
muṭrib-i ẖ.+Ø Mn. 384 → muṭrib

[=1]

ẖoş-gūyā *Far. (s.)* güzel söyleyen, sesi güzel olan

ḫ.+Ø D. Nn. 577
[=1]

ḫoş-güftār *Far. (s.)* güzel konuşan
ṭūṭī-yi ḫ.+Ø Nn. 203 → ṭūṭī
[=1]

ḫoş-güvār *Far. (s.)* lezzetli, tatlı
mey-i ḫ.+Ø D. 8/6[12] → mey
[=1]

ḫoş-ḫˇān *Far. (s.)* okuyuşu güzel
ḫ.+Ø D. 5/3
bülbül-i ḫ.+Ø Nn. 577 → bülbül
ḫ.+Ø eyleyen Nn. 94 → eyle-
ḫ.+larınuñ Mn. 524, D. 89/5
[=5]

ḫoş-ḫˇār *Far. (s.)* tadı güzel
kāse-yi pür-bāde-yi ḫ.+ı D. 4/8 → kāse, pür-bāde
[=1]

ḫoş-ḫiṭāb *Far.+Ar. (s.)* hitabı güzel olan
ṭabīb-i ḫ.+Ø Nn. 750 → ṭabīb
[=1]

ḫoş-ḫū *Far. (s.)* hoş tabiatli
ḫ.+Ø Şn. 268, Şn. 414, Nn. 830
[=3]

ḫoş-ḳadem *Far.+Ar. (s.)* ayağı uğurlu gelen
ḫ.+Ø Nn. 751
[=1]

ḫoş-ḳarīn *Far.+Ar. (s.)* arkadaşlığı hoş olan
ḫ.+Ø Mm. 24
[=1]

ḫoş-kelām *Far.+Ar. (s.)* sözü hoş, güzel olan
ḫ.+Ø Mm. 51, Mm. 67, Nn. 233, Nn. 616, Nn. 739, Kn. 50
[=6]

ḫoş-nefes *Far.+Ar. (s.)* nefesi hoş, güzel olan
ḫ.+Ø ḳıl Mn. 33 → ḳıl-
ḫ.+dür Nn. 380
[=2]

ḫoş-nihād *Far. (s.)* yaradılışı iyi, iyi tabiatli
ḫ.+Ø Mn. 329, Nn. 41
mürşid-i ḫ.+Ø Nn. 105 → mürşid
[=3]

ḫoşnūd *Far. (z.)* mutlu ve memnun olarak
ḫ.+Ø itmeyen D. 22/1 → it-
iden ḫ.+Ø D. 22/1 → it-
[=2]

ḫoş-rū *Far. (s.)* yüzü güzel sevimli olan
ḫ.+dur Nn. 552
[=1]

ḫoş-serā *Far. (s.)* sesi güzel, güzel şakıyan
kebg-i derī-yi ḫ.+Ø D. 15/5 → kebg, derī
[=1]

ḫoş-ṣıfāt *Far.+Ar. (s.)* yüzleri güzel olanlar
ḫ.+Ø Nn. 629
[=1]

ḫoş-vaḳt *Far.+Ar. (s.)* zamanını iyi geçiren, rahat, mutlu
ḫ.+Ø iken Mn. 738 → i-
[=1]

ḫū-ger *Far. (i.)* alışkanlık, huy, tabiat
ḫ.+Ø D. 8/5[6]
[=1]

ḫūb *Far.*
1. *(s.)* güzel, fevkalade
ḫ.+Ø Mn. 299, Mn. 376, Mn. 756, Mn. 1032, Şn. 17, Şn. 21, Şn. 231, Şn. 359, Km. 32, Mm. 55, Mm. 73, Nn.

65, Nn. 85, Nn. 122, Nn. 248, Nn. 261, Nn. 272, Nn. 290, Nn. 305, Nn. 339, Nn. 546, Nn. 858, Nn. 1048, Kn. 20, Kn. 23, Kn. 42, Kn. 43, Kn. 73, Kn. 73, D. 4/7, D. 5/10, D. 8/5[4], D. 8/6[12], D. 9/5[3], D. 10/2[10], 10/210, D. 51/4, D. 80/3, D. 90/6, D. 106/2, D. 111/2, D. 112/2, D. 118/4, D. 119/2, D. 132/1, D. 196/2, D. 213/4

āvāz-ı ẖ.+Ø Nn. 69 → āvāz
getür … ẖ.-ı cūşa Mn. 132 → getür-, cūş
ẖ.+Ø eyleyen Nn. 84 → eyle-
ẖ.-ı kelām-ıla Şn. 217 → kelām, ıla
ẖ.-ı mest-i Hū Nn. 721 → mest, Hū
ẖ.+Ø imiş Nn. 184 → i-
laḥn-ı ẖ.+Ø Nn. 103 → laḥn
ruẖ-ı ẖ.-ı Muṣṭafāsuz D. 12/1[11] → ruẖ, Muṣṭafā
ruẖ-ı ẖ.-ı Muṣṭafāyı D. 12/1[8] → ruẖ, Muṣṭafā
rūy-ı ẖ.+dan D. 70/1 → rūy

ẖ.+a Mn. 386
ẖ.+dan Nn. 546
ẖ.+dur Mm. 29, Mm. 34, Kn. 72, D. 25/1, D. 25/1, D. 97/2, D. 114/1, D. 121/1, D. 175/2, D. 212/1
ẖ.+ı Nn. 563
ẖ.+lar Nn. 770

2. *(z.)* güzelce, iyi bir şekilde
ẖ.+Ø Mn. 1122, Nn. 36, Nn. 206, D. 2/1

ẖ.+Ø düşün Mn. 825 → düşün-
ẖ.+Ø diñle Nn. 629 → diñle-
ẖ.+Ø ola Nn. 860, Nn. 877 → ol-
ẖ.+Ø olacaḳdur D. 23/1 → ol-
ẖ.+Ø olur Nn. 199, Kn. 71 → ol-
ola … ẖ.+ı Nn. 893 → ol-

[=83]

ẖūbān *Far. (i.)* iyiler, güzeller
ẖusrev-i ẖ.+Ø D. 71/4 → ẖusrev

[=1]

ḥubb *Ar. (i.)* sevgi
ḥ.+Ø Nn. 525
ḥ.-ı dünyā Mn. 411, D. 208/1 → dünyā

[=3]

ẖūbca *Far.+T. (z.)* güzelce, güzel bir şekilde
ẖ.+Ø Şn. 222
eyledi … ẖ.+Ø Şn. 513 → eyle-

[=2]

ẖūb-elḥān *Far.+Ar. (s.)* güzel nağmeli, ezgileri güzel olan
ḳavl-i ẖ.+Ø D. 88/5 → ḳavl

[=1]

ẖūb-girdār *Far. (s.)* yaptığı işler güzel olan
mürīd-i ẖ.+Ø Mn. 1055 → mürīd

[=1]

ẖūb-rū *Far. (s.)* güzel yüzlü
ẖ.+Ø Nn. 864
ẖ.+lar D. 34/2

[=2]

ẖūb-ter *Far. (s.)* çok güzel
ẖ.+Ø D. 122/3, D. 132/2, D. 133/1, D. 171/1
ẖ.+dür D. 119/3

[=5]

ẖubr *Ar. (i.)* bilgi, bilme
ẖ.-ı ʿilmem Kn. 11 → ʿilm

[=1]

ẖuffāş *Far. (i.)* yarasa
ẖ.+Ø Nn. 970

[=1]

ẖūk *Ar. (i.)* domuz
ẖ.-ı bed-nām Mn. 1018 → bed-nām

ḫ.+ı Mn. 1085

[=2]

ḫuld *Ar. (i.)* cennet

verd-i bāġ-ı ḫ.+um D. 19/1 → verd, bāġ

[=1]

ḫuld-ı berīn *Ar.+Far. (i.)* kutsal cennet

şāhid-i ḫ.+Ø Şn. 226 → şāhid

[=1]

ḫulḳ *Ar. (i.)* huy, tabiat, yaradılış

ḫ.+Ø Nn. 860, D. 10/2[10], D. 51/6, D. 199/3

ḫ.-ı ḥasen D. 8/4[12] → ḥasen

ḫ.-ı ḥasendür Mn. 153 → ḥasen

ḫ.-ı nigū Şn. 447 → nigū

ḫ.-ı nīkūñı D. 1/15 → nīkū

ḫ.-ı peyember D. 217/2 → peyember

ḫ.-ı Raḥmānī D. 2/5 → Raḥmānī

ḫ.-ı sābāş D. 5/4 → sābāş

ḫ.-ı şemīm-ile Şn. 12 → şemīm, ile

ḥüsn-i ḫ.+Ø Mn. 188 → ḥüsn

medḥ-i ḫ.+uñdan D. 1/15 → medḥ

ḫ.+ı Nn. 886

ḫ.+uñdur Mn. 608

[=16]

ḫum *Far. (i.)* küp

ḫ.+Ø Nn. 866

ḫamr-ı ḫ.-ı ḫusrevānī Mn. 396 → ḫamr, ḫusrevānī

ḫ.-ı devānuñ Kn. 9 → devā

ḫ.-ı faḳr u fenādan Nn. 999 → faḳr, u, fenā

ḫ.-ı ḫamr-ı Hūyla Nn. 915 → ḫamr, Hū

ḫ.-ı ḫamr-veş Nn. 345 → ḫamr-veş

ḫ.-ı mey Mn. 389, Nn. 327, Nn. 439, Nn. 858, Nn. 916, D. 4/8, D. 9/4[1] → mey

ḫ.-ı vaḥdetden D. 22/3 → vaḥdet

ḫ.+da D. 153/3

ḫ.+ı Mn. 800, Nn. 998, D. 10/2[8]

[=18]

ḫumār *Ar. (i.)* içki sonrası duyulan baş ağrısı

ḫ.+ın Mn. 36

[=1]

ḫumḫāne *Far. (i.)* meyhane

cūşiş-i ḫ.+Ø Nn. 49 → cūşiş

ḫ.+de Nn. 147

ḫ.+si D. 10/5[12]

[=3]

ḫūn *Far. (i.)* kan

deryā-yı ḫ.+ı Mn. 129 → deryā

ḫ.-ı siyāh D. 81/6 → siyāh

ḫ.-ı teẕervi D. 10/2[3] → teẕerv

ḫ.-ı ʿuşşāḳ-ıla D. 30/2 → ʿuşşāḳ, ıla

sürḫ-i ḫ.+ı Mn. 129 → sürḫ

ḫ.+ı Şn. 118, D. 82/4

[=7]

ḫūn-āb-feşān *Far. (s.)* kanlı gözyaşı saçan

ḫ.+Ø D. 54/4

[=1]

ḫūn-ḫˇār *Far. (s.)* kana susamış, gaddar, zalim → ḫūn-ḫˇāre

çeşm-i ḫ.+uñdan D. 25/5 → çeşm

[=1]

ḫūn-ḫˇāre *Far. (s.)* → ḫūn-ḫˇār

ḫ.+dür D. 26/4

[=1]

ḫūnīn *Far. (s.)* kanlı, kana bulaşmış

ḫ.+Ø D. 66/7, D. 92/4

eşk-i ḫ.+üm D. 38/1 → eşk

seyl-i ḫ.+Ø eyle Mn. 142 → seyl, eyle-

[=4]

ḫūn-pāş *Far. (s.)* kan saçan
dīde-yi ḫ.+um D. 81/3 → dīde
[=1]

ḫūn-rīz *Far. (s.)* kan döken
çeşm-i tīr-endāz-ı ḫ.+ūñ D. 26/2 → çeşm, tīr-endāz
[=1]

ḥūr1 *Ar. (i.)* cennette var olduğuna inanılan güzel kızların her biri
ḥ.+Ø Şn. 76, Şn. 140, Nn. 650
ḥ.+Ø eyleyen Şn. 266 → eyle-
ḥ.-ı ʿīn Şn. 226 → ʿīn
reşk-i nāf-ı ḥ.-ı ʿīn D. 137/3 → reşk, nāf, ʿīn
[=6]

ḥūr2 *Ar. (i.)* hata
ḥ.+Ø Şn. 252
[=1]

ḫūr *Far. (i.)*
1. güneş
ḫ.+Ø D. 34/1
mānend-i ḫ.+Ø Kn. 99 → mānend
mis̱l-i ḫ.+Ø Mn. 874 → mis̱l
2. yiyecek, azık
ḫ.+dan Mn. 442
[=4]

ḫurd *Far. (s.)* kırık, parça
ḫ.+Ø D. 174/1
eyle ḫ.+Ø u ḫaşḫāş D. 5/9 → eyle-, u, ḫaşḫāş
[=2]

ḫūrd *Far. (i.)* yiyecek, azık
ḫ.+Ø Mn. 540
ḫ.-ile Mn. 499 → ile
[=2]

ḫurde-bīn *Far. (s.)* dikkat sahibi, incelikleri gören
ḫıred-i ḫ.+Ø Şn. 134 → ḫıred
[=1]

ḫurde-dān *Far. (s.)* dikkat sahibi
ḫ.+lar Nn. 766
[=1]

ḥūrī *Ar. (i.)* cennette yaşadığına inanılan güzel kızlar
ḥ.+Ø Mn. 979, Nn. 980, D. 98/4
ḥ.+lerüñ Şn. 231
ḥ.+si D. 61/4
[=5]

ḫūrī *Far. (i.)* bir çeşit giysi
ḫ.+Ø Şn. 76
[=1]

ḫūriş *Far. (i.)* yiyecek, azık
ḫ.+den Mn. 440
[=1]

ḥūrī-zāde *Ar.+Far. (i.)* huriden doğma
ḥ.+Ø-sün D. 42/2
[=1]

ḫurmā *Far. (i.)* palmiye türü bir ağacın meyvesi
ḫ.+Ø Mn. 231
[=1]

ḫurrem *Far. (s.)* mutlu
ḫ.+Ø Mn. 659, Mn. 1133, Nn. 305, D. 9/3[14], D. 88/3
ḫ.+Ø olup D. 59/6 → ol-
[=6]

ḫūrşīd *Far. (i.)* güneş
ḫ.+Ø Mm. 83, D. 10/2[8]
ḫ.-i rūyuñ D. 70/7 → rūy
ḫ.+e D. 25/7
ḫ.+ine D. 59/5
[=5]

ḫūrşīd-vār *Far. (i.)* güneş gibi
ḫ.+Ø Mm. 83
[=1]

ḥurūf *Ar. (i.)* harfler
ḥ.+Ø Mn. 309
[=1]

ḥurūfī *Ar. (i.)* Kur'an harflerinden kelime anlamı dışında gizli anlamlar çıkarmaya çalışan bâtınî bir akım
ḥ.+Ø Mn. 309
[=1]

ḫurūş *Far. (i.)* coşma, kabarma
ḫ.+Ø D. 25/5
gele … ḫ.+a Mn. 132 → gel-
gelmedi ḫ.+a Mn. 551 → gel-
ide … ḫ.+Ø Mn. 1156 → it-
idüp ḫ.+ı Mn. 389 → it-
itme ḫ.+Ø D. 153/2 → it-
itsem ḫ.+Ø D. 187/4 → it-
[=7]

ḥusāmu'l-Ḥaḳ *Ar. (i.)* Allah'ın keskin kılıcı
ḥ.+Ø Mm. 82
[=1]

ḫusrev *Far. (i.)* hükümdar
ḫ.-i evreng-i gülşen Nn. 142 → evreng, gülşen
ḫ.-i ḫūbān D. 71/4 → ḫūbān
ḫ.-i şīrīn-dehen D. 29/3 → şīrīn-dehen
[=3]

ḫusrevānī *Far. (s.)* hükümdarlara layık
ḫamr-ı ḫum-ı ḫ.+Ø Mn. 396 → ḫamr, ḫum
[=1]

ḫusūf *Ar. (i.)* ay tutulması
ḫ.+ı Mn. 311
[=1]

ḫuṣūṣā *Ar. (e.)* ayrıca, bundan başka
ḫ.+Ø Mn. 412, D. 208/2
[=2]

hūş *Far. (i.)*
1. akıl, şuur
h.+em Nn. 109
h.+uz D. 9/2[4]
2. ölüm
h.+a Nn. 722
[=3]

ḫūşe *Far. (i.)* başak
ḫ.+dür D. 2/6
[=1]

ḫuşk *Far. (s.)* kuru, işe yaramaz
ḫ.+Ø Nn. 276, D. 44/3, D. 70/4
ḫ.+a Kn. 28
[=4]

ḫuşk-çū *Far. (i.)* kuru dal parçası gibi
ḫ.+yam Kn. 50
[=1]

ḫuşk-leb *Far. (s.)* dudağı kurumuş, susamış
ḫ.+Ø D. 91/6
ḫ.+Ø olup D. 45/7 → ol-
[=2]

ḫuşūʿ *Ar. (i.)* Allah'a karşı boyun eğme, alçak gönüllü olma
ḫ.+Ø Mn. 150
[=1]

huvallāhu aḥad *Ar. (i.)* "O Allah birdir." anlamına gelen İhlas suresi 1. ayet
h.+Ø Şn. 395, Km. 27
[=2]

ḫūy *Far. (i.)*
1. ter
ḫ.+Ø D. 98/5
laḫlaḫa-yı ḫ.-ıla Şn. 12 → laḫlaḫa, ıla
2. tabiat, yaratılıştan gelen karakter
ḫ.+Ø D. 51/6

ḫ.+ı Km. 49, Nn. 860, D. 10/2[10], D. 12/2[10]
ḫ.+uñ D. 199/3
[=8]

hūy *Ar. (ü.)* bir tür zikir ifadesi
h.+Ø Mn. 259, D. 9/6[8]
[=2]

ḥużūr *Ar. (i.)*
1. gönül hoşluğu, ruh dinginliği
ḥ.+Ø Şn. 366
ḥ.+ı Mn. 667, Mn. 886
2. yetkili birinin makamı, önü
ḥ.+unda Nn. 1016
[=4]

ḥüccet *Ar. (i.)* delil, bürhan
ḥ.+Ø Şn. 393, Nn. 789
[=2]

hücūm *Ar. (i.)* bir yere doğru hareket, üşüşme
h.+Ø itdi dilinden Mn. 634 → it-, dil
[=1]

hüdhüd *Ar. (i.)* ipek kuşu, ibibik, Süleyman peygambere hizmet eden bir kuş
h.-i Hādī-i Sübḥān Mn. 1095 → Hādī, Sübḥān
h.-i ilhām-ı Ḥayy D. 48/2 → ilhām, Ḥayy
[=2]

hüdā *Ar. (i.)* doğru yolu gösterme, hidayet
kevkeb-i dürrī-yi h.+Ø D. 15/3 → kevkeb, dürrī
[=1]

ḥükm *Ar. (i.)*
1. yargı, karar
ḥ.+i Mn. 844
ḥ.+üñ D. 54/2
2. Allah tarafından konulan değişmez, tartışmasız kararlar
ḥ.+Ø Şn. 394, Km. 29
ḥ.-i bī-şerīk Km. 11 → bī-şerīk
[=5]

hümām *Ar. (i.)* büyük ve cömert hükümdar
h.+Ø Şn. 248, Nn. 367, Nn. 909, Nn. 1046
[=4]

hümā *Far. (i.)* üzerinden geçtiği kimselere zenginlik ve mutluluk getireceğine inanılan mucizevi bir kuş, devlet kuşu
h.+yuz D. 9/3[1]
[=1]

hüner *Far. (i.)* maharet, beceriklilik
h.+Ø Nn. 66
[=1]

hüner-ver *Far. (s.)* işini bilen, işinin ehli
h.+Ø D. 8/5[8]
[=1]

ḥürmet *Ar. (i.)* saygı, itibar etme
ḥ.+Ø D. 149/2
ḥ.+Ø ide Şn. 524 → it-
ḥ.-i Mūsā bin ʿİmrān Km. 51 → Mūsā bin ʿİmrān
idüp … ḥ.+Ø Mn. 570, D. 82/2 → it-
itmeye ḥ.+Ø D. 104/2 → it-
ḥ.+i Mn. 691
[=7]

ḥürr *Ar. (s.)* köle, tutsak olmayan, özgür
ḥ.+Ø olmaz Mn. 114 → ol-
ḥ.+dür Nn. 520
[=2]

ḥüsn *Ar. (s.)* iyi, güzel

ḥ.+Ø Nn. 860, D. 5/4, D. 5/6, D. 23/7, D. 67/3, D. 92/1, D. 92/1, D. 113/4
āfitāb-ı ḥ.+Ø D. 76/1, D. 76/5 → āfitāb
ʿālī-cenāb-ı ḥ.+Ø D. 76/4 → ʿālī-cenāb
cilve-yi ḥ.+Ø D. 51/4 → cilve
c.-yi ḥ.+üñ D. 57/4 → cilve
envār-ı ḥ.+üñden D. 57/3 → envār
gül-āb-ı ḥ.+Ø D. 76/3 → gül-āb
ḥ.-i Cemālüñ Km. 42 → Cemāl
ḥ.-i edeb Mn. 188, Şn. 447, D. 8/4[12] → edeb
ḥ.-i edeb-ile D. 5/11 → edeb, ile
ḥ.-i ḫulḳ Mn. 188 → ḫulḳ
ḥ.-i naḳḳāşı D. 4/16 → naḳḳāş
ḥ.-i niyyet Mn. 66 → niyyet
ḥ.-i ṣūretdür Nn. 125 → ṣūret
ḥ.-i ẓanndan Mn. 34 → ẓann
iḳlīm-i ḥ.+üñ D. 35/2 → iḳlīm
kitāb-ı ḥ.+Ø D. 76/2 → kitāb
mecmuʿā-yı ḥ.+üñ D. 24/7 → mecmuʿā
mirʾāt-ı ḥ.-i yārda D. 237 → mirʾāt, yār
niḳāb-ı ḥ.+Ø D. 76/1 → niḳāb
pādişeh-i ḥ.+Ø ü cemāle D. 4/5 → pādişeh, ü, cemāl
ḥ.+i D. 3/10
ḥ.+le D. 74/7
ḥ.+üñ D. 53/5, D. 90/1
ḥ.+üñe D. 25/4
ḥ.+üñüñ D. 46/2, D. 57/1, D. 57/7
[=39]

hüşyār *Far. (s.)* aklı başında olan
h.+Ø olan Nn. 722 → ol-
h.+ı Mn. 154
h.+lar Nn. 766
[=3]

hüve fī şān *Ar. (i.)* Rahman suresine telmih yapmak için kullanılmış "O, her gün bir şan işindedir." anlamına gelen Arapça ifade
h.+dan Nn. 892, Nn. 892
[=2]

hüve'l-āḫir *Ar. (i.)* her şeyden sonra baki kalan Allah'ın ebediliğini ifade eden bir zikir ifadesi
h.+Ø Nn. 639
[=1]

hüve'l-evvel *Ar. (i.)* varlığının başlangıcı olmayan, ilk ve evvel olan Allah'ın ezeli olmasını ifade eden bir zikir ifadesi
h.+Ø Nn. 639
[=1]

hüviyyet *Ar. (i.)* gerçek, hakikat, asıl
ġayb-ı h.+Ø Nn. 741 → ġayb
[=1]

I (ı, ʿı)

ı- *(cf.)* cevher fiil, ek eylem → i-
ı-sa: ek fiilin şart kipi
açuġ-ı-sa D. 224 → açuḳ
yoġ-ı-dı Mn. 663 → yoġ
yoġ-ı-sa Mn. 458 → yoġ
[=3]

ıla/yla → ile
1. *(e.)* isimlerin sonuna gelerek beraberlik, sebeplilik, araç, hâl, tarz, vasıta gibi anlamlarda zarflar yapan edat
aduñ-ı.+Ø Şn. 383, Nn. 81 → ad
āh-ı.+Ø Şn. 152, Şn. 171 → āh
aḥrāruñ-ı.+Ø Mn. 1127 → aḥrār
ʿaşḳuñ-ı.+Ø Şn. 50 → ʿaşḳ
barmaġ-ı.+Ø Nn. 44 → barmaḳ
belā-y-ı.+Ø Nn. 71 → belā
bulmaġ-ı.+Ø Nn. 603 → bul-
būy-ı.+Ø Nn. 132 → bū[y]

Dāvud-ı.+Ø Nn. 195, Nn. 198 → Dāvud
derd-i derūn-ı.+Ø Şn. 112, Şn. 348 → derd, derūn
ebrāruñ-ı.+Ø Mn. 1127 → ebrār
eyvāy-ı.+Ø Nn. 201 → eyvāy
Firʿavn-ı.+Ø Mn. 842 → Firʿavn
Ḥaḳ-ı.+Ø Şn. 214 → Ḥaḳ[ḳ]
Ḫallāḳ-ı.+Ø D. 179/3 → Ḫallāḳ
havā-ı.+Ø Nn. 245 → havā
ḫūb-ı kelām-ı.+Ø Şn. 217 → ḫūb, kelām
ḫūn-ı ʿuşşāḳ-ı.+Ø D. 30/2 → ḫūn, ʿuşşāḳ
ʿıṭruñ-ı.+Ø Mn. 12 → ʿıṭr
ḳahruñ-ı.+Ø Şn. 378 → ḳahr
ḳatuġ-ı.+Ø Mn. 477 → ḳatuġ
ḳayd-ı.+Ø Nn. 245 → ḳayd
ḳul-ı.+Ø Şn. 202 → ḳul$_1$
ḳulaġ-ı.+Ø Mn. 387 → ḳulaġ
laḫlaḫa-yı ḫūy-ı.+Ø Şn. 12 → laḫlaḫa, ḫūy
luṭf-ı.+Ø Şn. 14, Şn. 205, Nn. 1036, Nn. 1069 → luṭf
luṭfuñ-ı.+Ø Mn. 70, Şn. 378 → luṭf
lūt-ı.+Ø Mn. 964 → lūt
nevā-y-ı.+Ø Nn. 293 → nevā
nūruñ-ı.+Ø Mn. 12, Mn. 70, Kn. 100 → nūr
od-ı.+Ø Şn. 183 → od
ṣıdḳ-ı.+Ø Nn. 774 → ṣıdḳ
ṣu-y-ı.+Ø D. 34/2 → ṣu
ṣuyı-yla Nn. 278 → ṣu
ṣu-yla Şn. 372, D. 22/4 → ṣu
sūz-ı.+Ø Nn. 202 → sūz
sūz-ı cān-efrūz-ı.+Ø Nn. 202 → sūz, cān-efrūz
şerʿ-i ʿaşḳ-ı.+Ø D. 11/4[10] → şerʿ, ʿaşḳ
şeyṭān-ı.+Ø Mn. 729 → şeyṭān
ṭaş-ı.+Ø Mn. 823 → ṭaş
ṭīġ-ı.+Ø Nn. 454 → tīġ
vāh-ı.+Ø Şn. 152 → vāh
vāy-ı.+Ø Nn. 201 → vāy
yāduñ-ı.+Ø Şn. 383, Nn. 81 → yād
yaş-ı.+Ø Mn. 657, Şn. 183, Şn. 342, D. 10/3[13], D. 66/1 → yaş
yaşı-yla Mn. 147, Mn. 513, Mn. 514 → yaş
yolmaġ-ı.+Ø Mn. 903 → yol-

2. *(bağ.)* cümle içinde eş görevli kelime veya kelime gruplarını birbirine bağlamaya yarayan bağlaç
ʿarş-ı.+Ø Şn. 409 → ʿarş

[=66]

ılduz *(i.)* yıldız
ı.+Ø D. 77/2

[=1]

ılmaḳlu *(s.)* ilmekli
ı.+cum Şn. 174

[=1]

ır-

1. ayırmak, uzaklaştırmak
ı.-ma Mn. 38, Mn. 795, Nn. 993

2. ırmaḫ it-: rahatsız etmek, rahatını kaçırmak
itme ı.-maḫ D. 19/1 → it-

3. *(yf.)* yoldan ır-: yoldan çıkmak
yoldan ı.-amaz D. 83/3 → yol

4. *(yf.)* çeşm ırma-: göz ayırmamak, bir an olsun denilenden çıkmamak
ı.-madı çeşmi Mn. 594 → çeşm

5. *(yf.)* göz ırma-: devamlı bakmak, göz ayırmamak
ı.-ma … gözüñi Nn. 738 → göz
ı.-mayup … gözi Nn. 409, Kn. 69 → göz

[=9]

ıraḳ/-ġ

1. *(s.)* uzaklaşmış, uzaktaki
ı.+Ø Şn. 55, D. 44/8, D. 46/7
ı.+a Şn. 377

ı.+dan D. 67/3

2. *(z.)* ırak idici: uzaklaştıran
idicidür ı.+Ø → idici

[=6]

ʿırāk *Ar. (i.)* mücadele
ʿı.+Ø Mn. 956

[=1]

ırıl-
(yf.) göz ırılma-: devamlı ilgili olmak, göz ayırmamak
gözüñ … ı.-masa D. 47/2 → göz

[=1]

ʿırḳ *Ar. (i.)* soy, nesep
ʿı.+ını kesmişdi Mn. 958 → kes-
üzilüp ʿı.+ı D. 90/7 → üzil-

[=2]

ırlat-/-d- ezgi çaldırmak
ı.-anı D. 10/4[13]

[=1]

ırmaḳ/-ġ/-ḫ *(i.)* büyük akarsu, nehir
ı.+Ø D. 19/1
ı.+ı Nn. 311

[=2]

ıṣṭıfā *Ar. (i.)* seçkinlik
ṣadr-nişīn-i ı.+Ø D. 15/2 → ṣadr-nişīn

[=1]

ıṣṭılāḥ *Ar. (i.)* terim
ı.+Ø Şn. 138

[=1]

ıṣṭılāḥāt *Ar. (i.)* terimler
ı.+ında Mn. 852

[=1]

ʿıṭf *Ar. (i.)* yan, taraf
ʿı.+ına D. 26/2

[=1]

ʿıṭr *Ar. (i.)* güzel koku
ʿı.+uñ-ıla Mn. 12 → ıla

[=1]

ʿıṭr-baḫş *Ar.+Far. (s.)* güzel koku bağışlayan
ʿı.+Ø olduġı D. 137/4 → ol-
ʿı.-ı külbe-yi ʿaṭṭārdur Nn. 151 → külbe, ʿaṭṭār

[=2]

ıṭṭılāḳ *Ar. (i.)* neşeli, ferah olma
ı.+Ø Nn. 528

[=1]

ʿıyd *Ar. (i.)* dini bayram, şölen
ʿı.+Ø Mn. 6, D. 22/7, D. 62/1

[=3]

ʿıyş *Ar. (i.)* zevk, safa
ʿı.+Ø Nn. 50, Nn. 808, D. 88/5
ʿı.+dur D. 49/5

[=4]

ıżmār *Ar. (i.)* gizleme, bir şeyi saklama
ı.-ı belāġat Şn. 127 → belāġat

[=1]

İ (i, ī; ʿi, ʿī)

i- *(cf.)* cevher fiil, ek eylem → ı-
1. i-di: ek fiilin hikâye kipi
ābdest alur-i-di D. 3/17 → ābdest, al-
ʿaks-ı naġme-yi dāvud i-di Nn. 209 → ʿaks, naġme, dāvud
aparmaz-i-di D. 3/19 → apar-
ʿāşıḳ i-di Nn. 784 → ʿāşıḳ
baḫşīş i-di D. 3/13 → baḫşīş
bī-hūş i-di Şn. 434 → bī-hūş
bilinmez-i-di Nn. 541 → bilin-
bilmez-i-di özini Şn. 434 → bil-, öz
bilmez-i-düm Nn. 268 → bil-
bī-nevā i-di Mn. 924 → bī-nevā

bulmış i-di … yol Şn. 319 → bul-, yol
cemʿ i-di Mm. 57, Mm. 58 → cemʿ
çāpük ü çālāk i-di Şn. 318 → çāpük, ü, çālāk
daḳına i-düñ Şn. 39 → daḳın-
derd-mend-i-di Nn. 845 → derd-mend
dimekde i-di Mn. 1108 → di-
dir i-di Mn. 414, Mn. 502, Mn. 803, Nn. 795, Nn. 959, Nn. 992, D. 11/1[5] → di-
dir-i-düm D. 61/3, D. 91/1 → di-
dir i-düñ Mn. 964 → di-
diye i-düñ D. 170/2 → di-
dilenmez-i-düm D. 87/5 → di-
duyurmaz i-düm D. 27/6 → duyur-
elden ḳor-i-düñ D. 75/1 → ḳo-, i-
emmiş i-di Şn. 322 → em-
ġasl ider i-di D. 3/16 → ġasl, it-
geçse i-di D. 3/17 → geç-
gedāyı ḫod-nümā i-di Mn. 924 → gedā, ḫod-nümā
göñline … gelse idi D. 3/16 → gel-, göñül
gergedan i-di Şn. 322 → gergedan-efgen
getürmiş i-di Mn. 1089 → getür-
görmez i-di Mn. 934 → gör-
görür i-di D. 3/15 → gör-
gürg i-di Şn. 324 → gürg
ḫaddi i-di Şn. 25 → ḫadd
ḫāk-i ḫˇār i-düm Mn. 35 → ḫāk, ḫˇār
ḥayrān i-di Şn. 434 → ḥayrān
i-di dūş Mn. 788 → dūş
i-di … ejdehā Şn. 23 → ejdehā
i-düm sūz-nāk D. 146/1 → sūz-nāk
ilinmez-i-di Nn. 541 → ilin-
irişmez-i-di Nn. 905 → iriş-
ister idüm Mn. 42 → iste-
itmez-i-düñ levm ü lem D. 66/8 → it-, levm ü lem
itmiş-i-düm Nn. 267 → it-
ḳaḳır i-düñ başuma Şn. 211 → ḳaḳı-, baş
ḳardaşı i-di Şn. 323 → ḳardaş
ḳomaz i-di Mn. 959 → ḳo-
lubne i-di Mn. 960 → lubne
maḥall-i-di D. 30/4 → maḥall
māh i-di Mm. 58 → māh
medhūş i-di Şn. 434 → medhūş
mercaʿ-i-di D. 3/14 → mercaʿ
mest i-düm D. 145/3 → mest
Mollā Şemʿ i-di Mm. 57 → Mollā Şemʿ
Mūsā-yı vaḳt i-di Şn. 319 → Mūsā, vaḳt
nāy-i-di Nn. 196 → nāy
nāy i-düm Nn. 2 → nāy
ne i-düm Kn. 56 → ne
olmaz i-di Mn. 957 → ol-
olmaz-i-düñ bī-ḫˇāb D. 66/5 → ol-, bī-ḫˇāb
olmış i-di Nn. 197 → ol-
olmış-i-di … ġarḳ Şn. 24 → ol-, ġarḳ
olmuş i-di … müselmān Mn. 638 → ol-, müselmān
oturmuş i-di Mn. 543 → otur-
ova i-düm Şn. 36 → ov-
peydā i-di D. 146/3 → peydā
itmiş i-di Mn. 880 → it-
rīşiyle i-di Mn. 879 → rīş
rūbāh i-di Şn. 324 → rūbāh
s̱ānī i-di Nn. 907 → s̱ānī$_2$
ṣarmış-i-di Şn. 22 → ṣar-
ṣataşmış-i-düm D. 227 → ṣataş-
ṣayd itmekde i-di Mn. 956 → ṣayd, it-
sevmiş-idüm D. 145/1 → sev-
surnā-i-di Nn. 196 → surnā
şeştā i-di Nn. 208 → şeştā

şuḫ i-di Şn. 321 → şuḫ
ṭaḳmaz-i-di Mn. 1143 → ṭaḳ-
ṭapar-i-di Nn. 709 → ṭap-
toḫmum i-di Nn. 274 → toḫm
ʿūd i-di Nn. 209 → ʿūd
ulur-i-di Şn. 328 → ulu-
var i-di Mn. 875, Mn. 879, Mn. 936, Mn. 956, Mn. 1006, Şn. 318, Şn. 321, D. 145/4, D. 146/2 → var
vire i-düm Şn. 37, Şn. 39 → vir-
Yaḫyā-yı S̱ānī i-di Nn. 907 → Yaḫyā-yı S̱ānī
yatmaz-i-di Şn. 430 → yat-
yimiş i-di Nn. 431 → yi-
yoġ i-dük Şn. 69 → yoġ
yudar-i-di Şn. 23 → yut-/-d-

2. i-ken: ek fiilin zarf fiili
aġlar-i-ken Nn. 701, D. 72/4 → aġla-
az i-ken Nn. 512 → az
bī-ḫod i-ken Şn. 435, Şn. 436 → bī-ḫod
bilig i-ken Şn. 432 → bilig
bilür-i-ken özüñi Şn. 137 → bil-, öz
bī-nevā i-ken Nn. 78 → bī-nevā
daġlar-i-ken Nn. 701 → daġla-
desti i-ken Kn. 62 → dest
dir-i-ken Nn. 992 → di-
diri i-ken D. 198/3 → diri
duʿā eyler i.-ken Mn. 651 → duʿā, eyle-
ehli i-ken D. 148/4 → ehl
fāriġü'l-bāl i-ken D. 189/3 → fāriġü'l-bāl
firḳat-i aḥbāb i-ken Şn. 101 → firḳat, aḥbāb
geşt ider-i-ken Şn. 330 → it-, geşt
gezer i-ken Mn. 1142 → gez-
gezmekde i-ken Şn. 185, Şn. 339 → gez-
gizlü-i-ken Nn. 1033 → gizlü
ġonce-yi pinhān i-ken Nn. 143 → ġonce, pinhān
güder-i-ken Şn. 292 → güt-
gül i-ken Şn. 350 → gül
güm-reh i-ken D. 52/7 → güm-reh
ḫafīf i-ken Mn. 870 → ḫafīf
ḫām i-ken D. 153/3 → ḫām
ḥasret-i aṣḥāb i-ken Şn. 101 → ḥasret, aṣḥāb
ḫoş-vaḳt i-ken Mn. 738 → ḫoş-vaḳt
ister-i-ken Mn. 1138 → iste-
kāfir-i-ken D. 8/3[12] → kāfir
ḳarīb i-ken D. 22/5 → ḳarīb
maʿdūm-i-ken D. 176/4 → maʿdūm
maḥv itmiş-i-ken Nn. 1060 → maḥv, it-
maḳbūl i-ken Mn. 738 → maḳbūl
müʾmin i-ken Şn. 423 → müʾmin
mürīd-i-ken D. 22/2 → mürīd
oḳur-i-ken Şn. 317 → oḳı-/-u-
ölmiş-i-ken Şn. 355 → öl-
özge i-ken D. 29/1 → özge
ṣuda i-ken Mn. 1146 → ṣu
temīz-i-ken D. 22/4 → temīz
ṭıfl-i-ken Kn. 19 → ṭıfl
uyur-i-ken D. 47/1, D. 48/3 → uyu-
var i-ken Şn. 69, D. 54/7, D. 66/6 → var
yoġ-i-ken Mn. 1142, Şn. 361 → yoġ

3. i-miş: ek fiilin rivayet kipi
ʿāmm-i-miş Şn. 205 → ʿāmm
ʿaşḳ i-miş Nn. 266 → ʿaşḳ
bu-i-miş Şn. 506, Nn. 139 → bu
bū[y]-i-miş Nn. 142, Nn. 142, Nn. 150, Nn. 152, Nn. 152, Nn. 153, Nn. 153, Nn. 155, Nn. 155, Nn. 162, Nn. 162 → bū[y]

bulmış-i-di fenāyı D. 3/18 → bul-, fenā
dāvvud i-miş Nn. 214 → dāvvud
farż-ı ʿayn-i-miş Nn. 492, D. 1/7 → farż-ı ʿayn
Hū-i-miş Nn. 628, Nn. 628 → Hū
ḫūb i-miş Nn. 184 → ḫūb
inʿām-i-miş Şn. 205 → inʿām
kim i-miş Nn. D. 5/17 → kim
lā-büdd i-miş Nn. 214 → lā-büdd
maḥbūb i-miş Nn. 184 → maḥbūb
ne i-miş Nn. 612 → ne
ney i-miş Nn. 56 → ney
ölü-y-i-miş D. 198/1, D. 198/3, D. 198/4 → ölü
rüsvā-i-miş Nn. 935 → rüsvā
sengīn-dil i-miş D. 91/4 → sengīn-dil
sevdā-i-miş Nn. 935 → sevdā
şeyn-i-miş Nn. 492 → şeyn
var i-miş Mn. 1129 → var
yek-reng-i-miş D. 194/1 → yek-reng

4. i-se: ek fiilin şart kipi
ʿāḳıl i-señ Mn. 1163 → ʿāḳıl
ʿaşıḳ-i-señ Nn. 723, D. 8/3[8] → ʿāşıḳ
bilmez-i-señ Şn. 151 → bil-
cān-i-se D. 55/3 → cān
dem-sāz-i-señ Nn. 54 → dem-sāz
dervīş i-señ D. 159/1, D. 159/2, D. 159/4 → dervīş
diñler-i-señ Nn. 115 → diñle-
dir-i-señ Mn. 108, Mn. 436, Şn. 45, Şn. 194, Şn. 346, Şn. 457, Nn. 136, D. 8/1[6], D. 8/7[5], D. 9/2[3] → di-
dir i-señ Mn. 272 → di-
er-i-señ D. 3/1 → er
eyler-i-se Mn. 754 → eyle-
ġarḳ i-se Mn. 28 → ġarḳ
görmez-i-señ Nn. 175 → gör-
her ne i-sem Nn. 27 → her, ne
inanmaz-i-señ Şn. 291 → inan-
ister-i-señ Mn. 126, Şn. 236, Şn. 412, Şn. 415 → iste-
isterler-i-se Mn. 527 → iste-
mār-i-señ D. 64/1 → mār
mūfī i-señ Mn. 155 → mūfī
mühr urmaz-i-señ D. 27/4 → mühr, ur-
münkir-i-se D. 12/3[11] → münkir
nā-kes i-sem Mn. 33 → nā-kes
necmi i-señ D. 64/1 → necm
ne+y-miş Nn. 730, Nn. 864 → ne
peşīmān olduñ-i-se D. 60/3 → peşīmān, ol-
sāz-i-señ Nn. Nn. 54 → sāz
ṣorar i-señ D. 239 → ṣor-
ṣuçlu i-señ Mn. 57 → ṣuçlu
ṣūfī i-señ Mn. 155, Mn. 466, Mn. 1155 → ṣūfī
şaşı i-señ Mn. 808 → şaşı
ṭāvūs i-señ Mn. 1031, Mn. 1033 → ṭāvūs
ṭınar-i-sem D. 216/2 → ṭın-
var i-se Mn. 547, Mn. 567, Mn. 668, Mn. 775, Şn. 105, D. 54/1, D. 54/2, D. 88/2 → var
yaḳdum-i-se Nn. 290 → yaḳ-
yir-i-señ Nn. 136 → yi-
zāhid-i-señ D. 8/3[7] → zāhid
zühd-i-se D. 12/3[9] → zühd
[=254]

ʿibādāt *Ar. (i.)* ibadetler
idüp ʿi.+ı D. 11/3[4] → it-
[=1]

ʿibādet *Ar. (i.)* bir dinin buyruklarını yerine getirme, kulluk
ʿi.+Ø Mn. 18, Mn. 876
ʿi.+Ø itmege Mn. 421 → it-
ʿi.+dür Mn. 490, D. 60/6
[=5]

ʿibādet-gāh *Ar.+Far. (i.)* ibadet yeri, mescit
ʿi.-ı ʿālī Mn. 877 → ʿālī
[=1]

ʿibādet-ḫāne *Ar.+Far. (i.)* ibadet yeri, mescit
ʿi.+sinde Mn. 881
[=1]

ʿibārāt *Ar. (i.)* ibareler, bir düşünceyi anlatan sözler
ʿi.+ı Şn. 126
[=1]

ʿibāret *Ar. (i.)* bir düşünceyi anlatan söz, ifade
ʿi.+Ø Nn. 758, Nn. 761
ʿi.+den Nn. 753
[=3]

ibn *Ar. (i.)* erkek evlat, oğul
i.-i ʿamm-ı Muṣṭafā Nn. 328 → ʿamm, Muṣṭafā
i.-i ʿamm-ı Muṣṭafādur Mn. 642 → ʿamm, Muṣṭafā
[=2]

ibn-i āvī *Ar. (i.)* çakal
i.+Ø Mn. 1006
[=1]

ibn-i fulān *Ar. (i.)* falancanın oğlu, herhangi bir adam manasında kullanılan söz
i.+Ø D. 82/6
[=1]

ibrīḳ *Ar. (i.)* içine sıvı konulan kulplu bir kap
i.+Ø Mn. 261, D. 5/9
i.+ine D. 5/8
[=3]

ibtiḳā *Ar. (i.)* ağlama, gözyaşı dökme
Ṭūbā-yı bāġ-ı i+Ø D. 15/4 → Ṭūbā, bāġ
[=1]

icābet *Ar. (i.)* bir davete uyma
olunmış i.+Ø Mn. 207 → olun-
[=1]

īcād *Ar. (i.)* vücuda getirme
ī.+Ø Nn. 627
[=1]

iç *(i.)*
1. dâhil, toplulukların arası
i.+inde Mn. 18, Mn. 105, Nn. 94, Nn. 177, Nn. 265
2. herhangi bir durumun, cismin, zamanın veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer
i.+i Nn. 55, D. 52/3
i.+in D. 137/1
i.+inde Mn. 105, Mn. 176, Mn. 347, Mn. 801, Mn. 1088, Şn. 350, Şn. 428, Nn. 983, Kn. 23, Kn. 58, D. 16/4, D. 28/6, D. 36/2, D. 56/5, D. 99/2, D. 119/4, D. 185/2
i.+inden Kn. 36
i.+indeki D. 77/2
i.+ine Şn. 331, Nn. 363
i.+üñ Mn. 144, Mn. 273
3. insanın manevi varlığıyla ilgili olan
i.+i Mn. 346, Mn. 826, Mn. 900, Nn. 500, D. 90/8
i.+in Nn. 350
i.+inden Mn. 638
i.+ini Nn. 70
i.+üm Şn. 54
i.+üme Şn. 272, Nn. 260
i.+ümi Nn. 261
i.+ümüz Mn. 10
4. ara, dâhilinde

i.+inde Mn. 461, Mn. 541, Mn. 678, Mn. 1160, Şn. 16, Nn. 484, Nn. 519, Nn. 973, D. 11/5[8], D. 88/7
5. oyuk şeylerin boşluğu
i.+ine Nn. 172
[=55]

iç-
1. içmek
i.-Ø Mn. 494, Nn. 805, D. 40/4, D. 98/6
i.-mek-ile D. 11/3[10] → ile
k'içe Nn. 797 → ki
i.-dügi D. 195/3
i.-dügüm D. 174/2
i.-düm Mn. 390, Mn. 986, Nn. 999
i.-e Nn. 233, Nn. 862, Nn. 918, Nn. 919, D. 10/6[11]
i.-eler Nn. 124
i.-elüm D. 10/4[2], D. 74/3
i.-em Mn. 391, Mn. 529, D. 99/2
i.-en Mn. 254, Şn. 358, Şn. 359, Nn. 561, Nn. 806, Nn. 841, D. 10/5[2], D. 22/3
i.-ende D. 94/3
i.-eni D. 5/9
i.-enler Mn. 249, Mn. 370, Mn. 371
i.-enüñ Şn. 360, Nn. 796
i.-enüz D. 11/3[14]
i.-er Mn. 252, Mn. 252, Mn. 404, Mn. 1134, Şn. 66, Şn. 356, Mm. 36, D. 52/4
i.-erdi Mn. 940
i.-erem Nn. 1063, Kn. 27
i.-erler Mn. 393, Mn. 395, Mn. 520
i.-erüz D. 11/3[11], D. 12/2[3]
i.-esün Mn. 300
i.-mededür Şn. 494
i.-meden Mn. 981
i.-medür Kn. 67
i.-mege Mn. 400
i.-megi Mn. 473
i.-mek Mn. 410, Mn. 430, Mn. 431, Mn. 444, Mn. 456, Mn. 537, Nn. 584, Nn. 855
i.-mekdür Mn. 520
i.memekdür Mn. 454
i.-meyüp Mn. 517
i.-miş Nn. 220
i.-mişem D. 94/3
i.-mişüz Mn. 380, Mn. 382
i.-seler Mn. 394, Nn. 807
i.-üben Şn. 437, Şn. 480, Nn. 345, Nn. 372, Nn. 412, Nn. 735, Nn. 792, Nn. 798, Nn. 891, Kn. 91, D. 10/1[11], D. 145/3, D. 195/2
i.-übeni Nn. 731
i.-üñ Mn. 336, Mn. 337, Nn. 30
i.-üp Mn. 340, Mn. 345, Mn. 408, Mn. 495, Mn. 800, Mn. 986, Nn. 24, Nn. 133, Nn. 178, Nn. 417, Nn. 453, Nn. 454, Nn. 639, Nn. 720, Nn. 728, Nn. 730, Nn. 740, Nn. 742, Nn. 794, Nn. 810, Nn. 845, Nn. 892, Nn. 920, Nn. 926, Nn. 983, Nn. 991, Nn. 1004, Nn. 1040, Nn. 1047, D. 4/9, D. 10/3[2], D. 143/1
2. *(yf.)* başına ant iç-: kendi varlığı üzerine yemin etmek
and i.-er … başuña D. 105/4 → and, baş
3. *(yf.)* ḳan iç-: kan dökmek
i.-e ḳanumı D. 84/2 → ḳan
[=128]

içerü *(i.)* gönül, yürek
i.+Ø Şn. 106
[=1]

içici *(s.)* çok içki içen, içkiye düşkün
i.+Ø D. 147/2
[=1]

için *(e.)* sebep ve sonuç bildirir, -den dolayı → içün

i.+Ø D. 137/4
[=1]

içkici *(s.)* çok içki içen, içkiye mübtela olan
i.+si Şn. 249
[=1]

içre *(e.)*
1. içerisinde, içinde, arasında
i.+Ø Mn. 340, Mn. 758, Mn. 917, Mn. 1121, Şn. 57, Nn. 45, Nn. 84, Nn. 302, Nn. 615
2. içine
i.+Ø Mn. 341, Mn. 1010
[=11]

içün *(e.)*
1. sebep sonuç bildirir, -den dolayı
i.+Ø Mn. 200
olmaġ-i.+Ø D. 32/3 → ol-
2. özgü, ayrılmış
i.+Ø Mn. 301, Şn. 142, Nn. 609
3. hakkında
i.+Ø Mn. 304, Mn. 835, Mn. 869, Mn. 869, Şn. 119, Şn. 119, Mm. 11, Nn. 772, D. 29/6, D. 33/8, D. 42/7, D. 68/1
4. uğruna, sebebiyle
i.+Ø Mn. 535, Mn. 665, Mn. 666, Mn. 819, Şn. 265, Şn. 413, Şn. 517, Km. 50, Km. 50, Km. 51, Km. 51, Km. 52, Km. 52, Km. 55, Km. 56, Km. 57, Km. 57, Km. 58, Km. 58, Km. 61, Km. 61, Km. 63, Km. 63, Km. 63, Km. 64, Km. 64, Km. 66, Nn. 3, Nn. 15, Nn. 42, Nn. 45, Nn. 71, Nn. 89, Nn. 91, Nn. 91, Nn. 190, D. 8/3[3], D. 8/3[4], D. 29/3
Allāh-i.+Ø D. 230 → Allāh
geştüñ-i.+Ø D. 48/1 → geşt
ḥācāt-i.+Ø Km. 74 → ḥācāt
ḥālet-i.+Ø Km. 72 → ḥālet
münācāt-i.+Ø Km. 74 → münācāt
pervāz-ı cenāb-ı ḥażret-i.+Ø D. 10/6[5] → pervāz, cenāb, ḥażret
şām-i.+Ø D. 10/6[7] → şām
yimek-i.+Ø Mn. 533 → yimek/-g
i.+dür Mn. 618
5. amacıyla, maksadıyla
i.+Ø Mn. 711, Şn. 19, Şn. 154, Şn. 154, Şn. 284, Şn. 290, D. 8/4[3], D. 9/1[11], D. 34/3, D. 34/5, D. 80/3
anuñ-i.+Ø Nn. 278, Nn. 378, Nn. 1040, Kn. 66, D. 12/2[6], D. 30/3 → a+ñ
a.+uñ-i.+dür Nn. 430 → a+ñ
ceng-i.+Ø D. 26/4 → ceng
pāk itmek-i.+Ø D. 23/3 → pāk, it-/-d-
itürmek-i.+Ø D. 19/4 → itür-
medḥüñ-i.+Ø D. 143/4 → medḥ
i.+dür Şn. 48
6. düşüncesince, kendince, göre
i.+Ø Mm. 13
ʿāşıḳ-i.+Ø D. 52/3 → ʿāşıḳ
7. ḥaḳḳı içün: üzerine and olsun
ḥaḳḳı i.+Ø Mn. 1116 → Ḥaḳ[ḳ]
[=91]

içür- içirmek
i.-di Nn. 844
i.-e Nn. 870
i.-üp Nn. 93, Nn. 401, D. 11/5[4]
[=5]

idin-
1. iktisap etmek, kendine sağlamak, kazanmak
i.-Ø Mn. 1159, Nn. 534
i.-di D. 19/3, D. 93/1
i.-düm Şn. 156
i.-en Mn. 413
i.-mişdür D. 26/3
i.-üp Şn. 138, Kn. 36
i.-üpdür D. 97/3
i.-ür Mn. 1153, D. 34/3

2. *(yf.)* ʿādet idin-: alışkanlık hâline getirmek, huy edinmek
ʿādet i.-en Şn. 11 → ʿādet
3. *(yf.)* dost idin-: dost olmak
dost i.-düm Şn. 479 → dost
4. *(yf.)* gūş-vār idin-: kulağına küpe olmak, ders çıkarmak
i.-üp gūş-vār D. 8/6[2] → gūş-vār
5. *(yf.)* ḳıble idin-: tapınırcasına bir şeye bağlı olmak
ḳıble i.-señ Mn. 451 → ḳıble
6. *(yf.)* ḳonuḳ idin-: misafir etmek, ağırlamak
i.-e … ḳonuḳ Şn. 51 → ḳonuḳ
7. *(yf.)* meʾvā idin-: sığınacak yer sağlamak, yer edinmek
i.-di meʾvā D. 142/1 → meʾvā
8. *(yf.)* pīşe idin-: huy edinmek, tabiat hâline getirmek
i.-Ø pīşe Mn. 865 → pīşe
i.-üp … pīşe Mn. 1068 → pīşe
9. *(yf.)* refīḳ idin-: dost olmak
refīḳ i.-Ø Nn. 533 → refīḳ
10. *(yf.)* vaṭan idin-: bir yere yerleşmek, iskan olmak
i.-di … vaṭan D. 41/2 → vaṭan
11. *(yf.)* yir idin-: mevki tutmak, bir yerde ikamet etmek
yir i.-ürsün Mn. 451 → yir
[=23]

idiş- birlikte yapmak
i.-üp Kn. 71
[=1]

idrāk *Ar. (i.)* anlama, anlayış
i.+Ø ider Mm. 8 → it-
[=1]

idügi/-ü *(z.)* olduğu anlamında olup genellikle "ne" ile birlikte kullanılan zarf
i.+Ø D. 27/2
ne i.+n D. 12/2[7] → ne
nesn'i.+m Nn. 224 → nesne
nesn'i.+n Nn. 425 → nesne
nesn'i.+ñ Nn. 402 → nesne
n'i.+m Nn. 224, Nn. 267, Nn. 267 → ne
n'i.+n Mn. 1003, Mn. 1136, Şn. 212, Şn. 212, Nn. 52, Nn. 253, Nn. 268, Nn. 268, Nn. 369, Nn. 410, Nn. 425, Nn. 477, Nn. 529, Nn. 562, Nn. 618, Nn. 667, Nn. 730, Nn. 739, Nn. 756, Nn. 838, D. 24/5, D. 75/2 → ne
n'i.+ñ Nn. 402 → ne
n'i.+ni Şn. 7, Mm. 54, Nn. 625, Nn. 632, Nn. 926 → ne
[=36]

ʿiffet *Ar. (i.)* dürüstlük, namusluluk
ʿi.+Ø Nn. 484
[=1]

iflās *Ar. (i.)* bitirme, tüketme
i.+uñı Şn. 353
[=1]

ifşā *Ar. (i.)* gizli bir şeyi açığa çıkarma
iden i.+Ø Mn. 240 → it-
i.+sına Mn. 240
[=2]

iftirāḳ *Ar. (i.)* ayrılık
i.+Ø Şn. 100
olma sebeb-i i.+Ø Şn. 99 → ol-, sebeb
[=2]

igen *(z.)* çok, pek fazla, daha ziyade
i.+Ø Mn. 25, Mn. 27, Mn. 281, Mn. 281, Mn. 425, Mn. 509, Mn. 597, Mn. 748, Mn. 875, Mn. 940, Mn. 1075, Nn. 329, Nn. 487, Nn. 519, Nn. 524, Nn. 883, Nn. 887, Nn. 887, Nn. 887,

Nn. 887, D. 1/8, D. 2/6, D. 9/1[13], D. 13/2[3], D. 23/1, D. 30/6, D. 97/2
[=27]

igende *(z.)* çok, pek fazla
i.+Ø Mn. 483
[=1]

iġvā *Ar. (i.)* yoldan çıkarma, azdırma, azdırılma
i.+Ø Mn. 421
[=1]

iḫlāṣ *Ar. (i.)* samimiyet, gönülden gelen sevgi, içten
i.+ı Nn. 534
i.+la Mn. 1079, Mn. 1173, Şn. 521, Km. 56, Nn. 1082
[=6]

ihmāl *Ar. (i.)* baştan savma, özen göstermeme
i.+e Nn. 1019
[=1]

iḥsān *Ar. (i.)*
1. bağışlama, birine bağışta bulunma
kān-ı i.+Ø Mn. 561 → kān
i.+ı D. 8/6[6]
2. lütuf, kerem
i.+Ø Şn. 393
bāzār-ı i.+da Mn. 567 → bāzār
luṭf-ı i.+Ø eylegil D. 63/4 → luṭf, eyle-
[=5]

ihtidā *Ar. (i.)* doğru yola girme, kurtuluşa erme
mihr-i sipihr-i i.+Ø D. 15/3 → mihr, sipihr
[=1]

iḥtisāb *Ar. (i.)* sorguya çekme, hesap sorma
i.+Ø D. 24/1
[=1]

iḫtiṣāṣ *Ar. (i.)* uzmanlık
idüp … i.+Ø Nn. 795 → it-
[=1]

iḥtiyāc *Ar. (i.)* gereksinim duyulan şey, zorunlu istek
olmaya … i.+ı Nn. 644 → ol-
i.+ı Mn. 692, D. 87/7
[=3]

iḫtiyār *Ar. (i.)* kendi iradesi ile hareket etme gücü
i.+Ø Kn. 75
gitdi … i.+ı Mn. 1110 → git-
i.+Ø eylemişüz D. 75/3 → eyle-
i.-ı ʿuzlet it D. 236 → ʿuzlet, it-
itdi i.+Ø Nn. 1050 → it-
itmişdi i.+Ø Şn. 290 → it-
[=6]

iḫvān *Ar. (i.)* kardeşler
hicr-i i.+dur Mn. 184 → hicr
[=1]

iḥyā *Ar. (i.)* canlandırma, diriltme
i.-yı mevtāda D. 1/8 → mevtā
[=1]

ʿiḳāb *Ar. (i.)* eziyet, cefa
ʿi.+Ø itmekdedür D. 24/4 → it-
it ʿi.+ı Mn. 468 → it-
olmaya mı … ʿi.+Ø Şn. 444→ ol-
[=3]

iki *(s.)* iki sayısı
i.+Ø Mn. 40, Mn. 122, Mn. 366, Mn. 508, Mn. 510, Mn. 578, Mn. 782, Mn. 785, Mn. 785, Mn. 785, Mn. 786, Mn. 790, Mn. 805, Mn. 807, Mn. 874, Mn. 1159, Şn. 72, Şn. 368, Şn. 495, Şn. 497, Mm. 10, Mm. 12, Mm. 14, Nn. 482, Nn. 520, Nn. 559, Nn. 621, Nn. 638, Nn. 648, Nn. 657, Nn. 658, Nn.

683, Nn. 718, Nn. 743, Nn. 1013, Nn. 1026, Nn. 1080, D. 9/1[12], D. 11/2[4], D. 19/1, D. 19/1, D. 20/7, D. 37/3, D. 47/5, D. 53/5, D. 53/5, D. 66/6, D. 78/3, D. 79/1, D. 100/3, D. 102/3, D. 147/3, D. 203/2, D. 204/1
i.+dür Mn. 790, Kn. 30, Kn. 46
i. midür Mn. 789
i.+ye Mn. 763
[=59]

ikilik *(i.)* iki olma durumu
i.+Ø Mn. 764
i.+de ḳalanlar Mn. 796 → ḳal-
i.+den Mn. 785
[=3]

ikinci *(s.)* ilkten sonraki
i.+Ø Mn. 397, Mn. 690, Nn. 947
[=3]

iklīl *Ar. (i.)* taç
i.+üñe D. 80/4
[=1]

iḳlīm *Ar. (i.)*
1. ülke, diyar, memleket
i.-i cemālüñ D. 92/2 → cemāl
i.-i gülüñ Nn. 141 → gül
i.-i ḥüsnüñ D. 35/2 → ḥüsn
ḳarār u emn-i i.-i vilāyet Mn. 608 → ḳarār, u, emn, vilāyet
i.+i D. 113/3
i.+inüñ D. 11/1[2]
2. eski coğrafya bilgilerine göre ekvatordan kuzey kutbuna kadar olan yeryüzünün ayrıldığı yedi bölgeden her biri
i.+e Kn. 29
[=7]

ikrāh *Ar. (i.)* tiksinme, iğrenme
eylemeyüp i.+ı D. 11/1[12] → eyle-
[=1]

ikrām *Ar. (i.)* ağırlama, bir şeyi hediye olarak verme
i.+Ø D. 8/6[5]
[=1]

iḳrār *Ar. (i.)* doğru bulma, benimseme, tasdik
i.+Ø Mn. 256
olur … i.+Ø Mn. 364 → ol-
[=2]

iksūn *Far. (i.)* süslü elbise
i.-ı şādī D. 72/3 → şādī
[=1]

iḳtibās *Ar. (i.)* ödünç alma
i.+Ø eyler D. 2/10 → eyle-
[=1]

iḳtidā *Ar. (i.)* tabi olma, uyma
māʾ-ı semā-yı i.+Ø D. 15/3 → māʾ, semā
[=1]

iḳtidār *Ar. (i.)* güç yetme, yapabilme
i.+uñ Mn. 1109
[=1]

il$_1$ *(i.)*
1. halk, ahali
i.+Ø Mn. 151
i.+den Şn. 114
i.+i Mn. 322
i.+ler Mn. 949, Şn. 508, Nn. 598, Nn. 757
i.+lere D. 27/1
i.+leri Şn. 172
i.+lerüñ Mn. 463
2. vilayet
i.+i D. 35/1, D. 201/2
i.+inde Nn. 1032, D. 239
i.+inden D. 44/8
i.+ine D. 240
i.+inüñ D. 35/5
3. memleket, ülke

i.+in D. 45/4
i.+inden Nn. 264
i.+ini D. 9/3[7]
i.+inüñ D. 92/1, D. 113/4
[=22]

il₂ *(i.)* yıl
i.+de Nn. 1052
[=1]

ʿilāc *Ar. (i.)* derde deva olan şey, ilaç
ʿi.+Ø Nn. 57
olur … ʿi.+Ø Nn. 59 → ol-
[=2]

ilan *(i.)* yılan
i.+Ø Mn. 942
i.+dur Mn. 984
i.+ı Mn. 1149
[=3]

ile
1. *(e.)* isimlerin sonuna gelerek beraberlik, sebeplilik, araç, hâl, tarz, vasıta gibi anlamlarda zarflar yapan edat → ıla
i.+Ø Mn. 51, Mn. 64, Mn. 321, Mn. 364, Mn. 540, Mn. 582, Mn. 1098, Mn. 1111, Şn. 41, Şn. 63, Şn. 173, Şn. 173, Şn. 210, Şn. 233, Şn. 234, Şn. 234, Şn. 256, Şn. 260, Şn. 260, Şn. 265, Şn. 279, Şn. 279, Şn. 280, Şn. 283, Şn. 421, Şn. 520, Nn. 20, Nn. 220, Nn. 242, Nn. 277, Nn. 280, Nn. 681, Nn. 778, Nn. 778, Nn. 883, Nn. 998, Kn. 81, Kn. 81, Kn. 96, D. 3/3, D. 5/15, D. 9/5[9], D. 48/3, D. 60/1, D. 90/7, D. 91/8, D. 161/3
ʿadluñ-i.+Ø Şn. 373 → ʿadl
āhū-i.+Ø D. 88/6 → āhū
ʿaḳl-i.+Ø D. 12/3[8] → ʿaḳl
anuñ-i.+Ø Mn. 30, Şn. 70, Kn. 1, D. 57/3 → a+ñ
aṣl-i.+Ø Kn. 8 → aṣl
ʿaşḳ-i.+Ø Mn. 495, Nn. 6, Nn. 294, Nn. 658, Nn. 820, Nn. 983, Nn. 991, Nn. 1001, D. 9/6[6], D. 12/3[7], D. 217/1 → ʿaşḳ
ʿaşḳ-ı Ḥaḳk-i.+Ø Nn. 714 → ʿaşḳ, Ḥaḳ[ḳ]
āteş-i ʿaşḳ-i.+Ø D. 36/1, D. 44/7→ āteş, ʿaşḳ
āteş-i ʿaşḳuñ-i.+Ø D. 92/4 → āteş, ʿaşḳ
āteş-i tīz-i.+Ø Şn. 133 → āteş, tīz
bād-ı hevā-ile D. 25/2 → bād-ı hevā
benüm-i.+Ø Şn. 143 → ben
bidʿat-i.+Ø Nn. 880, Nn. 880, Nn. 881 → bidʿat
bī-ḫod-i.+Ø Şn. 125 → bī-ḫod
bī-renglik-i.+Ø D. 12/2[12] → bī-renglik
büt-i meh-rū-i.+Ø D. 88/1 → büt, meh-rū
cān-i.+Ø D. 53/3, D. 92/1→ cān
cehd-i.+Ø Nn. 1009 → cehd
Celāl-i.+Ø Nn. 948 → Celāl
cemāl-i.+Ø D. 67/3 → cemāl
Ceyḥūn-i.+Ø D. 83/4 → Ceyḥūn
cīm-i cemāl-i zülfüñ-i.+Ø D. 76/2 → cīm, cemāl, zülf
cüst ü cū-i.+Ø D. 88/7 → cüst ü cū
çiçek-i.+Ø Mn. 1049 → çiçek
ḍarb-ı dest-i.+Ø Mm. 88 → ḍarb-ı dest
derd-i.+Ø Mn. 504, Mn. 954, Şn. 163, Mm. 65, Nn. 988 → derd
derhem-i.+Ø Mn. 138 → derhem
dest-i rıżā-i.+Ø D. 47/7 → dest-i rıżā
dilber-i nīkū-i.+Ø D. 88/2 → dilber, nīkū
dil-i şīrīn-i.+Ø Mn. 476 → dil, şīrīn
dimek-i.+Ø D. 3/2 → di-

dürr-i.+Ø Mn. 823 → dürr
er-i.+Ø D. 11/4[9] → er
fażluñ-i.+Ø Şn. 373, Km. 34 → fażl
ferʿ-i.+Ø Kn. 8 → ferʿ
fikr-i.+Ø D. 13/2[2] → fikr
firḳat-i.+Ø Şn. 175 → firḳat
genc-i.+Ø Mn. 273 → genc
gerdūn-i.+Ø D. 83/4 → gerdūn
geymek-i.+Ø Nn. 879 → gey-
görmek-i.+Ø Mm. 69, Nn. 779 → gör-
göz-i.+Ø Mn. 667, D. 226 → göz
ġunc-i.+Ø D. 95/5 → ġunc
güdāz-i.+Ø Şn. 9 → güdāz
gül-āb-i.+Ø D. 41/6 → gül-āb
gül-i.+Ø D. 44/4 → gül
gül-i ḫoş-bū-i.+Ø D. 88/4 → gül, ḫoş-bū
ḫalḳ-i.+Ø Mn. 1159 → ḫalḳ
ḫamr-ı tevḥīd-i.+Ø Mn. 800 → ḫamr, tevḥīd
ḥarf-i.+Ø Nn. 638 → ḥarf
ḥasret-i.+Ø Şn. 175 → ḥasret
ḫātem-i laʿlüñ-i.+Ø D. 27/4 → ḫātem, laʿl
hāy-i.+Ø D. 9/6[8] → hāy
ḥażretüñ-i.+Ø Şn. 379 → ḥażret
heyʾet-i.+Ø D. 87/5 → heyʾet
hezlüm-i.+Ø Mm. 17 → hezl
ḫışm-i.+Ø D. 110/3 → ḫışm
hicrüñ-i.+Ø D. 30/6 → hicr
Ḫudā-i.+Ø Mn. 649 → Ḫudā
ḫulḳ-ı şemīm-i.+Ø Şn. 12 → ḫulḳ, şemīm
ḫurd-i.+Ø Mn. 499 → ḫurd
Hū-y-i.+Ø D. 88/1 → Hū
ḥüsn-i edeb-i.+Ø D. 5/11 → ḥüsn, edeb
içmek-i.+Ø D. 11/3[10] → iç-
ismüñ-i.+Ø Şn. 384 → ism
itmek-i.+Ø Nn. 879, D. 233 → it-
ʿizzet-i.+Ø D. 10/5[9] → ʿizzet
ḳamer-i.+Ø D. 78/4 → ḳamer
ḳāmet-i.+Ø D. 19/5 → ḳāmet
ḳayġu-i.+Ø D. 88/3 → ḳayġu
kilk-i.+Ø Kn. 38 → kilk
leb-i laʿl-i şekerīn-i.+Ø D. 54/4 → leb, laʿl, şekerīn
levn-i.+Ø Kn. 6 → levn
mey-i ʿaşḳ-i.+Ø Mn. 388 → mey, ʿaşḳ
mihr-i.+Ø D. 45/2 → mihr
mihrüñ-i.+Ø D. 61/1, D. 61/7 → mihr
müşg-i.+Ø Mn. 141 → müşg
nāmūs-i.+Ø D. 9/7[7], D. 191/3 → nāmūs
nebāt-i.+Ø Şn. 20 → $nebāt_1$
nūr-ı Ḫudā-i.+Ø Km. 54 → nūr, Ḫudā
nūrum-i.+Ø Şn. 468 → nūr
renc-i.+Ø Nn. 230 → renc
rez-duḫter-i.+Ø D. 10/6[4] → rez-duḫter
rīşüñ-i.+Ø Mn. 836 → rīş
ruḫ-i.+Ø D. 9/7[11] → ruḫ
rūḥ-i.+Ø Nn. 65 → rūḥ
ṣabāḥ-i.+Ø D. 58/7 → ṣabāḥ
ṣafā-i.+Ø D. 4/14, D. 10/6[3] → ṣafā
ṣafvet-i.+Ø Mn. 315 → ṣafvet
sāz-i.+Ø Nn. 193, Nn. 221, Nn. 457 → sāz
sehv-i.+Ø Mn. 663, Mn. 664 → sehv
selām-i.+Ø D. 17/7 → selām
senc-i.+Ø Nn. 32 → senc
seng-i.+Ø D. 45/6 → seng
senüñ-i.+Ø Şn. 199 → sen
siyāḳ-i.+Ø D. 4/2 → siyāḳ
söz-i.+Ø Mn. 346, Şn. 18, Nn. 54, Nn. 170, Nn. 957 → söz
sözi-yle D. 69/5 → söz
sözüm-i.+Ø Şn. 468 → söz

sūz-i.+Ø Nn. 30, Nn. 97, Nn. 237, Nn. 340, Nn. 538 → sūz
sūziş-i.+Ø Şn. 126, Şn. 130, Şn. 429, Nn. 203, Nn. 699 → sūziş
sünbül-i.+Ø Kn. 26 → $sünbül_2$
sürḫ-i.+Ø D. 46/2 → sürḫ
şebnem-i.+Ø Mn. 138 → şebnem
şekker-i.+Ø Mn. 501 → şekker
şemᶜ-i.+Ø D. 58/4 → şemᶜ
şerᶜ-i.+Ø D. 70/6 → şerᶜ
şevḳ-i.+Ø Mn. 755, Nn. 200, Nn. 561 → şevḳ
şīrīn-gū-i.+Ø D. 88/5 → şīrīn-gū
tek ü pūy-i.+Ø Mn. 894 → tek ü pūy
tiryāk-i.+Ø Nn. 212 → tiryāk
vaḥy-i.+Ø Şn. 98 → vaḥy
vech-i.+Ø Mn. 566 → vech
vech-i.+yem D. 43/2 → vech
vefā-i.+Ø D. 29/5 → vefā
yār-i.+Ø D. 19/6, D. 29/1, D. 53/7 → yār
yeñ-i.+Ø Şn. 189 → yeñ
yüzi-i.+Ø D. 9/5[5] → $yüz_1$
yüzüñ-i.+Ø D. 34/2 → $yüz_1$
zehr-i.+Ø Nn. 230 → zehr
ẕevḳ-i.+Ø Nn. 344 → ẕevḳ
ẕikr-i.+Ø D. 155/2 → ẕikr
zühd-i.+Ø D. 46/5 → zühd
i.+dür Şn. 58, Nn. 1005
2. *(bağ.)* cümle içinde eş görevli kelime veya kelime gruplarını birbirine bağlamaya yarayan bağlaç
i.+Ø Mn. 153, Mn. 188, Mn. 526, Şn. 76, Şn. 197, Km. 39, D. 11/2[5]
Ceyḥūn-i.+Ø D. 46/7 → Ceyḥūn
[=226]

ilet- ulaştırmak
i.-Ø Şn. 198, D. 83/5
[=2]

ilḥād *Ar. (i.)* dinden dönme, kafir olma
i.+Ø Mn. 862
[=1]

ilḥāḥ *Ar. (i.)* ısrar etme
i.+Ø Mn. 862
[=1]

ilhām *Ar. (i.)* Allah tarafından peygamberlerin gönlüne gelen vahiy
hüdhüd-i i.-ı Ḥayy → D. 48/2 → hüdhüd, Ḥayy
[=1]

ilin- ilgilenmek, alaka göstermek
i.-mez-idi Nn. 541 → i-
[=1]

ilit- sevk etmek
i.-ür Nn. 820
[=1]

ilk *(s.)* her şeyin öncesi, birinci
i.+Ø Kn. 16
[=1]

illā *Ar. (e.)* ancak, sadece, yalnız
i.+Ø Şn. 103, Nn. 390, Nn. 506, Nn. 546, Nn. 594, Nn. 598
i.+Ø ki Nn. 614, D. 74/3 → ki
i.+Ø kim Nn. 1078 → kim
[=9]

illallāh *Ar. (i.)* kelime-i tevhidde geçen "Allahtan başka ilah yoktur"daki "… ilah yoktur" ifadesi
i.+Ø Nn. 234
[=1]

ᶜillet *Ar. (i.)*
1. hastalık
ᶜi.+Ø Mn. 448
ᶜi.+i D. 203/2
ᶜi.+üñi Mn. 1045
2. bozukluk, aksaklık
ᶜi.+Ø Mn. 614, Mn. 615, Nn. 488, Nn. 488

[=7]

ʿilm *Ar. (i.)* bilim
ʿi.+Ø Mn. 418, Mn. 1160, Şn. 374, Şn. 393, Nn. 973, D. 209/4, D. 211/4
āb-ı ʿi.+üñ Mn. 607 → āb
bāb-ı ʿi.+e Mn. 626 → bāb
ḫubr-ı ʿi.+Ø-em Kn. 11 → ḫubr
ʿi.-çün Km. 55 → çün
iden … taʿlīm-i ʿi.+Ø Şn. 304 → it-/-d-, taʿlīm
ʿi.-i ḥikmete D. 20/4 → ḥikmet
ʿi.-i mūsīḳī Nn. 51 → mūsīḳī
ʿi.-i şerīʿatden Nn. 882 → şerīʿat
ʿi.-i ṭarīḳatden Nn. 882 → ṭarīḳat
pālūde-yi ʿi.+Ø Nn. 1018 → pālūde
şehr-i ʿi.+üñ Nn. 324 → şehr
olmayasun ālūde-yi ʿi.+Ø Nn. 1018 → ālūde
ʿi.+e Nn. 335, Nn. 1010
ʿi.+i Şn. 509, Nn. 949, Nn. 974
ʿi.+ine D. 20/4
ʿi.+ini Mn. 363
ʿi.+inüñ Mn. 348, Mn. 361
ʿi.+iyle Mn. 416, Mn. 419
ʿi.+le Mn. 491, Şn. 327
ʿi.+üñ Mn. 11, Mn. 604
ʿi.+üni Şn. 310

[=35]

ilmām *Ar. (i.)* küçük bir günah işleme
i.+a Mn. 987

[=1]

ʿilm-i ledün *Ar. (i.)* Allah'ın katından gelen kişiye özgü mahrem ve gizli bilgi
ʿi.+Ø D. 8/7[8]
menbaʿ-ı ʿi.+Ø Mm. 33 → menbaʿ
nāşir-i ʿi.+Ø Şn. 5 → nāşir
ʿi.+den Mn. 242

[=4]

ilticā *Ar. (i.)* güvenme
aḫter-i burc-ı i.+Ø D. 15/3 → aḫter, burc

[=1]

iltimās *Ar. (i.)* koruma, kayırma
i.+Ø itdügümüz D. 2/11 → it-

[=1]

ilt- ulaştırmak, sevk etmek, alıp götürmek
i.-üp Mn. 142, Şn. 30
i.-ür D. 28/7

[=3]

iltür- iletmek, göndermek, götürmek
i.-sün Şn. 198

[=1]

iʿmāl *Ar. (i.)* ticari bir mal üretme
ser-i tüccār-ı i.+Ø Mn. 759 → ser, tüccār

[=1]

imām *Ar. (i.)* cemaatle kılınan namazda namazı kıldıran kişi
i.+ı Mn. 1020

[=1]

imām-ı ḳıbleteyn *Ar. (i.)* her iki kıblenin imamı olan Hz. Muhammed aleyhisselam
i.+Ø Nn. 337, Nn. 471

[=2]

imāmu'l-muttaḳīn *Ar. (i.)* Allah'tan korkan takvalıların önderi Hz. Ali
i.+Ø Mn. 587

[=1]

īmān *Ar. (i.)* İslamiyet'i kabul etme, İslamiyet'e inanma
ī.+Ø Mn. 722, Mn. 978, Nn. 789
deryā-yı ī.+Ø Mn. 638 → deryā
g.-diler … ī.+ı Mn. 635 → getür-
nūr-i ī.+Ø Mn. 596 → nūr

ī.+dan D. 185/4
ī.+ınuñ Mm. 88
ī.+um D. 63/3
ī.+uñ Mn. 601
[=10]

ʿimāret *Ar. (i.)* bayındırlık
ʿi.+Ø Mn. 284
[=1]

imden girü *(z.)* bundan sonra, bundan böyle → şimdengerü
i.+Ø Nn. 1061
[=1]

imdi *(z.)* şimdi, o hâlde, artık → şimdi
i.+Ø Mn. 78, Mn. 91, Mn. 533, Mn. 734, Mn. 855, Mn. 857, Mn. 974, Nn. 268
[=8]

imsāk-keş *Ar. (s.)* bedensel hazzı arttırmak için alınan bir tür ilacı çeken
i.+i D. 10/7[3]
[=1]

imşeb *Far. (i.)* bu gece
i.+Ø D. 4/1
[=1]

imtiḥān *Ar. (i.)* sınama, deneme
i.+Ø itme D. 82/5 → it-
[=1]

imtizāc *Ar. (i.)* uygunluk
bulan … i.+Ø Şn. 357 → bul-
bulur i.+Ø Nn. 59 → bul-
[=2]

in *(i.)* en, genişlik
i.+i Mn. 817
[=1]

in- yukarıdaki bir yerden daha aşağıdaki başka bir yere doğru gelmek
i.-e Mn. 276, D. 4/14
i.-en Mn. 297
i.-üp D. 1/8
[=4]

īn *Far. (s.)* "bu" işaret sıfatı
ī.+Ø Mn. 255
[=1]

ʿīn *Ar. (i.)* iri ve güzel gözlüler
ḥūr-ı ʿī.+Ø Şn. 226 → ḥūr
reşk-i nāf-ı ḥūr-ı ʿī.+Ø D. 137/3 → reşk, nāf, ḥūr
[=2]

inābet *Ar. (i.)* tövbe etmek, pişman olmak
i.+Ø Mn. 207, Mn. 494, D. 22/4
[=3]

ʿinād *Ar. (i.)* ayak direme
itme ʿi.+Ø Nn. 217 → it-
[=1]

inʿām *Ar. (i.)* ihsan etme, lütufta bulunma
i.+Ø Nn. 873
i.-ı Hū Nn. 731, Nn. 917 → Hū
i.-imiş Şn. 205 → i-
i.+ı Şn. 75
[=5]

inan- bir şeyin var olduğunu kabul etmek, doğruluğunu benimsemek
i.-Ø Mn. 460, Mn. 628, Mn. 632, Mn. 633, Mn. 1171, Nn. 217, Nn. 603, D. 12/1[9]
i.-maz-iseñ Şn. 291 → i-
i.-ma Mn. 1044
i.-up Mn. 1016, Mn. 1024
[=12]

ʿināyāt *Ar. (i.)* yardımlar, iyilikler
ʿi.-ı İlāhī Mn. 1166 → İlāhī
[=1]

ʿināyet *Ar. (i.)* lütuf, ihsan

ʿi.+Ø Km. 29

[=1]

ince *(s.)* zarif

i.+Ø Mn. 1000

[=1]

incin-

1. gücenmek

i.-medi Mn. 557

i.-memekdür Mn. 151

2. zarar görmek

i.-meye Mn. 683

[=3]

incit-/-d- zarar görmesine sebep olmak

i.-e Mn. 685

i.-meye Mn. 684, Şn. 311

i.-se Mn. 749

i.-señ Mn. 703

[=5]

incü *(i.)* inci

i.+sini Şn. 107

[=1]

ʿind-i melīkin *Ar. (i.)* "herhangi bir hükümdarın huzurunda" anlamındaki ifade

ʿi.+Ø Nn. 813

[=1]

ʿindī *Ar. (z.)* bana göre, bence

ʿi.+Ø Şn. 451

[=1]

indür-

(yf.) baş indür-: kabul etmek, boyun eğmek, razı olmak

i.-medi baş D. 90/8 → baş

i.-ür baş Mn. 268 → baş

i.-se baş D. 45/2 → baş

[=3]

ʿineb *Ar. (i.)* üzüm

şāh-ı ʿi.+de D. 28/5 → şāh

[=1]

iñende *(z.)* çok, o kadar

i.+Ø D. 82/3

[=1]

infiṣāl *Ar. (i.)* nefsin isteklerinden ve şehvetten uzak durma hâli

i.+Ø Nn. 811

[=1]

inʿidām *Ar. (i.)* ortadan kalkma, yok olma

i.+Ø Nn. 627

[=1]

iñilde- inlemek

i.-Ø D. 33/2

i.-mesün Nn. 442

i.-r Nn. 441

i.-yü Şn. 473

i.-yüp Nn. 179

[=5]

iñildet-/-d- inletmek

i.-eni D. 10/4[14]

[=1]

iñildü *(i.)* inilti

i.+Ø Şn. 109, Nn. 176, Nn. 185, Nn. 199

i.+dür Nn. 174

i.+m Nn. 10

i.+si Nn. 208

i.+sindedür Nn. 172

i.+sinden Nn. 175

i.+ye D. 4/12

i.+yi Nn. 174

[=11]

inkār *Ar. (i.)* reddetme, tanımama

i.+Ø Mn. 256

baḥr-ı i.+a D. 206/3 → baḥr

iden i.+Ø Mn. 364, Mn. 365 → it-

ider i.+Ø D. 71/3 → it-

i.+Ø idersün D. 66/6 → it-
ṣūret-i i.+da D. 237 → ṣūret
[=7]

iñle- acı ve üzüntü ile inlemek
i.-Ø Nn. 185, Nn. 199
i.-di Nn. 571
i.-dügi Nn. 184, Nn. 427
i.-gil Nn. 5, Nn. 183, Nn. 188
i.-mek Nn. 184
i.-mez Mm. 65
i.-ñüz Nn. 171
i.-rdi Nn. 189
i.-rem Nn. 10, Nn. 35, Nn. 451
i.-se Nn. 442
i.-ye Nn. 936, Nn. 937
i.-yem Şn. 472
i.-yene Şn. 520
i.-yü Şn. 185, Şn. 333, D. 13/2[4]
[=23]

iñleş- birlikte inlemek
i.-e Nn. 188
i.-üp Nn. 193
[=2]

iñlet-/-d- inlemesine yol açmak, eziyet çektirmek
i-em Nn. 286
i.-en Nn. 79
i.-üp Nn. 3
[=3]

innā *Ar. (i.)* nasıl, neden, nereden gibi sorulara cevap arama
i.+nuñ D. 3/18
[=1]

innī *Ar. (i.)* benlik, ben
i.+Ø Şn. 451, Nn. 323
[=2]

ins *Ar. (i.)* insan
i.+Ø Mn. 245, Şn. 76, Nn. 669, D. 105/4, D. 124/3
ḫālıḳ-ı mülk ü melek ü i.+Ø ü cān Km. 31 → ḫālıḳ, mülk, ü, melek, ins
perde-sūz-ı i.+Ø Nn. 567 → perde-sūz
perverdigār-ı i.+Ø ü cān Nn. 669 → perverdigār, ü, cān
püşt ü penāh-ı melek ü i.+Ø ü perī D. 90/6 → püşt ü penāh, melek, ü, perī
[=9]

inṣāf *Ar. (i.)* merhamet, acıma
i.+uñ D. 66/8
[=1]

insān *Ar. (i.)* insan, beşer
i.+Ø Mn. 103, Mn. 103, Mn. 113, Mn. 113, Mn. 741, Mn. 741, Nn. 545
i.+da Mn. 112
[=8]

inşā *Ar. (i.)* yapma, kurma
ola i.+Ø Mn. 240 → ol-
[=1]

intiẓār *Ar. (i.)* bekleme, gözleme
i.+Ø Kn. 66
[=1]

ip < yip *(i.)* ip, iplik
i.+Ø Mn. 1143
i.+i Mn. 1141
[=2]

iplü *(s.)* ipli
i.+cüm Şn. 174
[=1]

ir-
1. isabet etmek, uğramak
i.-di Şn. 191, Şn. 272, Şn. 409, Nn. 161, D. 40/7, D. 189/2
i.-en Şn. 6

i.-er Mm. 6, Nn. 1067, D. 89/1, D. 160/4
i.-meye Şn. 439
i.-meyüben D. 92/5
i.-sün D. 8/1[6]
i.-ür Mn. 279, Şn. 107, Şn. 107, Şn. 304
2. ulaşmak, kavuşmak, varmak
i.-mek olmaz D. 55/5 → ol-
i.-di Mn. 454, Mn. 644, Nn. 678
i.-dügi Şn. 337
i.-dügine Şn. 285
i.-dügini Şn. 276
i.-dügüñe Şn. 461
i.-e Şn. 408
i.-em D. 95/4
i.-emedüm Mn. 965
i.-emez Nn. 1053
i.-ene D. 82/3
i.-icek Mn. 930
i.-medi D. 88/7
i.-mege Mn. 843
i.-mese Nn. 905
i.-mez 442
i.-üñ D. 50/6
i.-üp Mn. 963, Şn. 341
3. *(yf.)* eli ir-: gücü yetmek, olanak bulmak
eli i.-mez Nn. 523 → el
4. *(yf.)* feryāda ir-: bir kişinin yardım isteğine cevap vermek
feryāduma i.-Ø Mn. 31 → feryād
5. *(yf.)* ḥavādiṡ ir-: afet ve kayıpların yayılması, uğraması
ḥavādiṡ i.-ür Mn. 238 → ḥavādiṡ
6. *(yf.)* maḳṣūda ir-: istediğini elde etmek
i.-düm … maḳṣūda Nn. 397 → maḳṣūd
i.-e maḳṣūdına D. 4/15 → maḳṣūd
i.-ür maḳṣūdına Mn. 234 → maḳṣūd
7. *(yf.)* menzile ir-: hedefe ulaşmak
menzillerine i.-diler Mn. 527 → menzil
8. *(yf.)* murāda ir-: amaçlanan şeyi elde etmek
murāda i.-meyüp Mn. 528 → murād
9. *(yf.)* sırra ir-: gizli tutulan bir şeyi anlamak, kavramak
sırrına … i.-mez Mn. 266 → sırr
[=48]

iʿrāb *Ar. (i.)* Arap gramerinde son harf ve harekelerde meydana gelen değişme
i.+ını D. 94/2
i.+lar D. 28/3
[=2]

irādet *Ar. (i.)* irade
i.+Ø Mn. 494
i.+dür Mn. 196
[=2]

ʿirfān *Ar. (i.)* Hakk'ın sırlarını kavrama, Hakk'ı tanıma yolları
bīşe-yi ʿi.+da D. 64/4 → bīşe
[=1]

irgür- ulaştırmak, eriştirmek
i.-e Nn. 898
i.-ür Nn. 499
[=2]

iril- erişilmek, ulaşılmak
i.-se Nn. 499, Nn. 540
[=2]

iriş- ulaşmak, varmak
i.-Ø Km. 76
i.-mez-idi Nn. 905 → i-
i.-di Mn. 904, Mn. 955, Mn. 1167
i.-diler Mn. 516
i.-düğüñi D. 8/1[10]
i.-e Mn. 332, Nn. 731

i.-emez D. 48/4
i.-en Nn. 335, D. 4/15, D. 23/3
i.-ende Şn. 517
i.-medi Mn. 882
i.-mez Mn. 344, Mn. 996, Nn. 295
i.-miş Nn. 714
i.-mişdi Nn. 281
i.-mişüz D. 12/3[8]
i.-se Nn. 166, Nn. 166
i.-üp Mn. 333, Nn. 811, Nn. 871, Nn. 917, D. 4/15
i.-ür Mn. 279, Şn. 339, Nn. 583, Nn. 809, D. 10/5[2], D. 25/4
[=34]

irişdür- ulaştırmak, vardırmak
i.-Ø Mn. 867, Şn. 516, D. 94/7
[=3]

irşād *Ar. (i.)* doğru yolu gösterme, aydınlatma
i.+Ø Mn. 862, Mn. 1039, Nn. 957
i.+Ø idebile Nn. 956 → it-, bil-
idemez i.+Ø Nn. 881 → it-
iden … i.+Ø Mn. 799 → it-
i.+umı D. 64/5
[=7]

irte *(i.)* gündüz
i.+Ø Mn. 185, Şn. 511, D. 5/17
i.+ye Şn. 170, Şn. 328, Şn. 430
[=6]

irtiḳā *Ar. (i.)* yükseğe çıkma, yükselme
ġonce-yi şāẖ-ı i.+Ø D. 15/4 → ġonce, şāẖ
[=1]

ʿīsā *Ar. (i.)* asılsız hikâye, efsane
ʿī.+ya Mn. 851
[=1]

iṡbāt *Ar. (i.)* bir önermenin doğruluğunu ortaya koyan akıl yürütme
i.+Ø Mn. 260
[=1]

isḳāṭ *Ar. (i.)* yok etme, ortadan kaldırma
i.+Ø idüp D. 3/19 → it-
[=1]

ism *Ar. (i.)*
1. isim
i.+Ø Nn. 602, Nn. 614
i.-i Allāh Mn. 634 → Allāh
i.-i Ḥaḳḳı Nn. 694 → Ḥaḳ[ḳ]
i-i Hū Nn. 610, Nn. 708, Nn. 839 → Hū
i.-i Hūdan Nn. 601 → Hū
i.-i Hūdur Nn. 599 → Hū
i-i Hūya Nn. 631, Nn. 634 → Hū
i.-i Maḥmūdın D. 17/5 → Maḥmūd
i.-i şerīfinden D. 1/10 → şerīf
i.+üñ-ile Şn. 384 → ile
resm-i i.+Ø Nn. 611 → resm
i.+e D. 17/5
i.+üñ D. 1/10
i.+üñe D. 78/5
i.+üñi Mn. 8, Şn. 384, Şn. 385
2. canlı cansız her türlü varlık ve kavramları anlatan ve bildiren kelimeler
i.+Ø 760
[=22]

ism-i ẕāt *Ar. (i.)* Allah'ın niteliklerinden ayrı olarak gerçek adı
i.+Ø Nn. 629
[=1]

ʿiṣmet *Ar. (i.)* ahlakça temiz ve namuslu olma
ʿi.-i maʿṣūme-yi Yaḥyā Km. 50 → maʿṣūme, Yaḥyā
[=1]

issi *(i.)* sahip, malik
i.+Ø Şn. 334
[=1]

istāre *Far. (i.)* yıldız
i.+Ø D. 10/5[11]
i.+lerden D. 77/2
[=2]

iste-
1. arzulamak
i.-Ø Mn. 829, Mn. 831, Mm. 31, Nn. 182, D. 226
i.-r idüm Mn. 42 → i-
i.-r-iken Mn. 1138 → i-
i.-r-iseñ Mn. 126, Şn. 236, Şn. 412, Şn. 415 → i-
i.-rler-ise Mn. 527 → i-
i.-di Nn. 346
i.-dügidür Nn. 965
i.-me D. 158/3
i.-megil Nn. 180
i.-mek D. 202/3
i.-mekden Nn. 1038
i.-men Nn. 1064
i.-mez Nn. 1075, Kn. 77, Kn. 77
i.-mezseñ Mn. 866
i.-r Km. 75, D. 63/3, D. 84/1, D. 98/2, D. 201/1
i.-rem Mn. 78, Nn. 303, Nn. 1065, D. 16/3, D. 55/2
i.-rse Kn. 75
i.-rseñ Mn. 271, Mn. 468, D. 60/2, D. 82/2
i.-rsün D. 82/1
i.-seler D. 65/7
i.-señ Mn. 291, Mn. 583, Mm. 4, Mm. 5, D. 60/2, D. 156/1
i.-sün Şn. 232
i.-ye Nn. 832
i.-yen Nn. 851
i.-yüp Nn. 851, D. 206/2
2. bir kimseden bir şey dilemek
i.-Ø Kn. 93
i.-me Şn. 149
i.-r Mn. 711
3. beklemek, gözetmek
i.-Ø Nn. 759
i.-me Şn. 148, Nn. 759, D. 11/5[15]
4. arkasına düşmek, aramak
i.-Ø Şn. 201, Şn. 464, Nn. 175, Nn. 473, Nn. 673, Nn. 858
i.-mekdür Nn. 603
i.-r Şn. 313
i.-ye Şn. 281
i.-yevüz Nn. 495
i.-yüp D. 49/3
5. isteyü git-: aramakta devam etmek, istemeyi sürdürmek
gitdi … i.-yü Şn. 184 → git-
i.-yü gider Mn. 1137 → git-
[=71]

istek/-g *(i.)* arzu
i.+i Nn. 1065, D. 93/3, D. 201/3
i.+üm Şn. 381, D. 93/4, D. 200/3
i.-ümüz Mn. 50
[=7]

isten- arzu edilmek
i.-eni Şn. 104
i.-mez Mn. 810, D. 203/4
i.-se Nn. 514
[=4]

isteş- birbirini aramak
i.-Ø D. 45/4
[=1]

istiġfār *Ar. (i.)* tövbe etme
i.+Ø Mn. 493
[=1]

istiġrāḳ *Ar. (i.)* kişinin her türlü dünya işi ve sevgisinden vazgeçerek, kendinden geçip Allah ile birlik içinde olması durumu
i.+Ø Nn. 921
ṣaġrāḳ-ı i.+Ø Nn. 372, Nn. 709 → ṣaġrāḳ

saġrāḳ-ı i.+ı Mn. 1106 → saġrāḳ
ṣaġrāḳ-ı i.+ı Nn. 345 → ṣaġrāḳ
i.+ını Nn. 851
[=6]

istinşāḳ *Ar. (i.)* derince koklama
i.+Ø ider Nn. 445 → it-
[=1]

ʿişyān *Ar. (i.)* karşı gelme, itaat etmeme
ḳılmaya ʿi.+Ø u ḫaṭiyyet Mn. 66 → ḳıl-, u, ḫaṭiyyet
[=1]

iş$_1$ *(i.)*
1. davranış, hareket
i.+Ø Mn. 9, Mn. 455, Mn. 902, Mn. 955, Mn. 1068, Şn. 220, Mm. 81, Nn. 376, Nn. 969, Nn. 994, Nn. 1007, Nn. 1008
i.+de Mn. 663
i.+dür Mn. 462, Mn. 703, Nn. 381, Nn. 424
i.+i Mn. 9, Mn. 9, Mn. 350, Mn. 613, Mn. 613, Mn. 647, Mn. 713, Şn. 173, Şn. 173, Şn. 205, Şn. 254, Nn. 318, Nn. 460, Nn. 484, Nn. 544, Nn. 815, Kn. 92, D. 19/7, D. 178/3
i.+in Mn. 595
i.+inde Mn. 198
i.+ine D. 8/6[9]
i.+ini Mn. 880, Şn. 283
i.+leridür Nn. 808
i.+lerin Nn. 772
i.+lerümden Mn. 1061
i.+lerüñi D. 177/3
i.+üm Mn. 618, Şn. 85, Kn. 78, Kn. 81, D. 67/6
i.+ümde Mn. 567
i.+ümüz Şn. 199
i.+üñ Mn. 430, Mn. 431, Mn. 783, Şn. 461, D. 153/1
2. bir kimsenin uğraştığı, yerine getirmeye çalıştığı şey
i.+Ø Mn. 827, D. 82/4
düşdi … i.+üm Mn. 911 → düş-
düşdi i.+üñ Mn. 836 → düş-
i.+Ø olmaġıl D. 160/3 → ol-
i.+i ola Şn. 366 → ol-
i.+ini bilmez Mn. 905 → bil-
i.+de D. 82/4
i.+den D. 160/4
i.+dür Mn. 359
i.+e Mn. 277, Mn. 882, Mn. 908, Nn. 541, D. 12/3[3]
i.+i Mn. 569, Mn. 879, Mn. 913, Şn. 125, Nn. 504, Nn. 674
i.+in D. 161/1
i.+inde Mn. 614, Mn. 615
i.+ine Mn. 613
i.+leri Mn. 520
i.+üm Nn. 239, Nn. 574, D. 49/5, D. 95/2
i.+üñ Şn. 43, Nn. 291, D. 54/1
[=90]

iş$_2$ *(i.)* benzer, denk
i.+Ø Mn. 820
[=1]

işāret *Ar. (i.)* iz, alamet, nişan
i.+Ø Nn. 747, Nn. 758, Nn. 761
i.+Ø k'ide Nn. 44 → ki, it-
idüp i.+Ø Şn. 191 → it-
i.+den Nn. 753
i.+dür Nn. 1003
[=7]

işbu *(s.)* işte bu
i.+Ø Mn. 367, Mn. 969, Mn. 1128, Nn. 3, Nn. 148, Nn. 148, Nn. 149
[=7]

işik/-g *(i.)* eşik, kapı → eşik
i.+e Şn. 401
i.+inde D. 5/10, D. 75/4
i.+inden Mn. 696
i.+lerde Mn. 694

i.+ümde Nn. 711
i.+üme Şn. 157
i.+üñ Şn. 316, Şn. 344, Şn. 369, D. 45/2
i.+üñde Şn. 368, D. 42/4
i.+üñe Km. 46
[=14]

işit-/-d-
1. duymak
i.-Ø Mn. 96, Mn. 541, Mn. 572, Mn. 809, Mn. 827, Mn. 1067, Mn. 1128, Şn. 485, Nn. 376, Nn. 750, Nn. 969, Nn. 1028, D. 8/6[1], D. 82/2
i.-di Mn. 902, Şn. 207, Nn. 343, D. 3/8, D. 95/3
i.-digüñ Mn. 1128
i.-dük Nn. 994
i.-düm Mn. 807, Mn. 1125, D. 73/7
i.-em Mn. 531, Mn. 532, D. 55/2
i.-en Mn. 941, Mn. 968, Nn. 56, Nn. 318, Nn. 325, Nn. 536, Nn. 1082, D. 4/13
i.-ende Mn.139, Mn. 1110, Nn. 720
i.-enler Mn. 1019, Nn. 385, Nn. 539
i.-geç D. 98/4
i.-gil Mn. 455, D. 22/6
i.-medüñ Nn. 857
i.-mek Nn. 779
i.-mekle Nn. 779
i.-mek mi D. 71/3
i.-mez Mn. 383, Km. 38, Nn. 114, D. 24/4
i.-miş Şn. 220
i.-üben Şn. 474
i.-üp Mn. 745, Mn. 804, Mn. 815, Mn. 827, Mn. 968, Mn. 1090, Mn. 1122, Şn. 58, Şn. 78, Mm. 68, Nn. 319, Nn. 376, Nn. 386, Nn. 449, Nn. 694, Nn. 712, Nn. 896, D. 89/5
i.-ür Şn. 274, Nn. 381, Nn. 413, Nn. 424, D. 122/4
i.-ürseñ Mn. 539
2. haber almak, bilgi almak
i.-Ø Mm. 54, Mm. 81, D. 3/4, D. 8/3[1]
i.-miş ola Nn. 876 → ol-
i.-düm Mn. 442, D. 77/6
i.-düñ Mn. 429
i.-ür Mn. 359
i.-medin D. 183/3
i.-medüñ Mn. 429, D. 96/5
i.-mekdür Mn. 325
i.-meye D. 47/6
i.-mişem Mn. 115
3. *(yf.)* cān kulağıyla işit-: çok büyük bir dikkatle dinlemek
cān ḳulağı i.-ür Nn. 370 → ḳulaḳ, cān
i.-Ø cān ḳulaġ-ıla Mn. 387 → cān, ḳulaḳ, ıla
[=95]

işkeste *Far. (s.)* → şikeste
1. mağlup olmuş, üzgün, kederli
i.+Ø D. 65/7
olasun i.+Ø Şn. 475 → ol-
2. kırık, kırılmış
i.+Ø D. 12/2[5]
[=3]

işkestelik *Far.+T. (i.)* üzgün olmak
i.+Ø Şn. 246
i.+dür Mn. 243
[=2]

işle-
1. bir iş yapmak
i.-Ø Nn. 504, D. 178/3
i.-me D. 82/4, D. 178/4
i.-r D. 161/1
i.+ye Mn. 613
2. nakışlamak
i.-Ø Mn. 1115
3. *(yf.)* ḍalāl işle-: doğru yoldan saptıracak hareketlerde bulunmak

i.-r ḍalāl → Şn. 327 → ḍalāl
[=8]

ʿişret *Ar. (i.)* içkili eğlence
ʿi.+Ø Şn. 115, Nn. 50, Nn. 808, D. 88/2
ʿi.+Ø idelüm D. 10/6[3] → it-
ʿi.+ler D. 88/5
ʿi.+lerin Nn. 803
ʿi.+ümi Şn. 267
[=8]

iştiyāḳ *Ar. (i.)* içten gelen derin özlem
i.+ı D. 80/6
[=1]

ʿişve *Ar. (i.)* cilve, naz
ʿi.+Ø Şn. 233
ʿi.+leriyle D. 5/5
ʿi.+sine D. 43/5
[=3]

ʿişvelü *Ar.+T. (s.)* cilveli, şuh
ʿi.+Ø D. 95/1
[=1]

it- < yit- yitmek, kaybolmak
i.-er Mn. 238
[=1]

it-/-d-
1. yapmak, eylemek, kılmak
i.-Ø Mn. 6, Mn. 6, Mn. 7, Mn. 7, Mn. 8, Mn. 8, Mn. 9, Mn. 9, Mn. 18, Mn. 48, Mn. 48, Mn. 68, Mn. 93, Mn. 121, Mn. 146, Mn. 248, Mn. 248, Mn. 318, Mn. 664, Mn. 682, Mn. 827, Mn. 1005, Mn. 1031, Mn. 1032, Mn. 1116, Şn. 311, Şn. 327, Şn. 407, Şn. 418, Şn. 451, Şn. 458, Mm. 81, Nn. 207, Nn. 376, Nn. 472, Nn. 830, Nn. 831, Nn. 853, Nn. 914, Nn. 951, Nn. 969, Nn. 96, Nn. 97, Kn. 98, D. 2/4, D. 8/6[3], D. 53/3, D. 168/3, D. 177/2
i.-dügi-çün Nn. 411 → çün
i.-mek-ile Nn. 879, D. 233 → ile
i.-miş i-di Mn. 880 → i-
i.-miş-idüm Nn. 267 → i-
k'i.-di D. 49/6 → ki
nic'i.-em Şn. 85, D. 67/6 → nice
nic'i-eyim Şn. 53 → nice
nic'i.-eyin Şn. 92 → nice
n'i.-di Mn. 564, Mn. 727, Mn. 890, Mn. 962, Mn. 1027 → ne
n'i.-e+bilür Şn. 312 → ne, bil-
n'i.-em Şn. 372, Nn. 264, D. 43/3, D. 67/2 → ne
n'i.-er Mn. 1135, Mn. 1140, Şn. 340, Şn. 502, Şn. 504 → ne
n'i.-erdi Mn. 927, Mn. 935 → ne
n'i.-erler Mn. 392 → ne
n'i.-eyin Şn. 92, Şn. 93, Nn. 988 → ne
n'i.-eyim D. 27/3 → ne
n'i.-sün D. 3/8 → ne
n'i.-üp Mn. 229, Şn. 83 → ne
i.-di Mn. 368, Mn. 606, Mn. 737, Mn. 737, Mn. 843, Mn. 848, Mn. 902, Nn. 143, Nn. 154, Nn. 210, Nn. 213, Nn. 344, Nn. 638, D. 16/2, D. 16/5, D. 51/5, D. 111/1, D. 137/1
i.-diklerine Mn. 557
i.-dügi Şn. 100, Şn. 365, Km. 56, Nn. 440, D. 56/4
i.-dügine Mn. 598
i.-dügüni Şn. 216
i.-dük Nn. 994
i.-dükçe D. 26/5
i.-düm Mn. 149
i.-düñ Mn. 627, Nn. 395, D. 13/1[2]
i.-e Şn. 282, Şn. 354, Şn. 355, Şn. 518, Mm. 61, Nn. 21, Nn. 21, Nn. 456, Nn. 645, Nn. 649, Nn. 734, Nn. 872, Nn. 889, Nn. 889, Nn. 922, D. 8/7[13]
i.-elden D. 19/2
i.-eler Mn. 717
i.-elüm Mn. 970

i.-üben Şn. 302, Şn. 362, Mm. 89, Nn. 396, Nn. 867, D. 11/3[12], D. 13/4[3]
i.-übeni Şn. 237, D. 13/1[5]
i.-üp Mn. 18, Mn. 33, Mn. 51, Mn. 389, Mn. 418, Mn. 473, Mn. 606, Mn. 656, Mn. 756, Mn. 929, Mn. 936, Mn. 964, Mn. 1040, Mn. 1042, Mn. 1072, Mn. 1108, Şn. 81, Şn. 229, Şn. 235, Şn. 363, Şn. 468, Nn. 17, Nn. 147, Nn. 252, Nn. 321, Nn. 340, Nn. 346, Nn. 364, Nn. 400, Nn. 499, Nn. 516, Nn. 534, Nn. 727, Nn. 783, Nn. 830, Nn. 831, Nn. 862, Nn. 867, Nn. 872, Nn. 1029, Nn. 1060, Kn. 17, D. 8/6[6], D. 10/7[5], D. 16/5, D. 47/4, D. 47/7, D. 65/4, D. 66/7, D. 111/2, D. 164/2, D. 164/4, D. 182/4

2. *(yf.)* ʿāciz it-: güçsüz ve çaresiz bırakmak
i.-en ʿāciz Mn. 362 → ʿāciz
i.-üpdür … ʿāciz Mn. 398 → ʿāciz

3. *(yf.)* ʿafv it-: bağışlamak
ʿafv i.-üp Mn. 29, Nn. 103 → ʿafv
ʿafv i.-Ø Mn. 567 → ʿafv
ʿafv … i.-dügine Mn. 598 → ʿafv

4. *(yf.)* āġāz it-: söze veya musikiye başlamak
āġāz i.-en Nn. 98 → āġāz
āġāz i.-üp Nn. 340 → āġāz

5. *(yf.)* āh it-: feryat etmek
āh i.-Ø D. 40/2 → āh
āh i.-e+gör Şn. 150 → āh, gör-
āh i.-enem Nn. 400 → āh
āh i.-er D. 38/2 → āh
āh i.-mededür Şn. 129 → āh
āh i.-meyem D. 36/4 → āh
āh i.-señ D. 214/4 → āh
āh i.-üben Şn. 86 → āh
āh i.-üp Mn. 801, Nn. 207, Nn. 559, Nn. 691, Nn. 696 → āh
i.-di āh Mn. 649 → āh
i.-düm … āh Mn. 504 → āh
i.-meyüp āh Mn. 706 → āh
i.-üp āh Şn. 79 → āh

6. *(yf.)* ʿaḳd it-: nikahlamak
ʿaḳd i.-Ø D. 40/3 → ʿaḳd

7. *(yf.)* al it-: hile yapmak, düzen kurmak
i.-erseñ al D. 60/1 → al_2

8. *(yf.)* ʿamel it-: uygulamak, yerine getirmek
ʿamel … i.-mez Mn. 416 → ʿamel

9. *(yf.)* ʿār it-: utanmak, sıkılmak
ʿār i.-enüm Şn. 165 → ʿār

10. *(yf.)* ʿarż it-:
1. bir nesneyi birinin önüne koyup gösterme, sunuş
ʿarż i.-üp Mn. 967 → ʿarż
2. sunmak
ʿarż i.-ince Mn. 634 → ʿarż

11. *(yf.)* āşikār it-: açığa çıkarmak, ifşa etmek
i.-er āşikār Nn. 453 → āşikār

12. *(yf.)* āşikāre it-: meydana çıkarmak
āşikāre i.-dügi D. 213/2 → āşikāre

13. *(yf.)* ʿaṭā it-: hediye etmek, bağışlamak
ʿaṭā i.-di Nn. 1057 → ʿaṭā
i.-em … ʿaṭālar Şn. 470 → ʿaṭā
i.-mişdüñ ʿaṭā D. 60/3 → ʿaṭā

14. *(yf.)* ʿavn it-: yardım etmek
ʿavn i.-düñ D. 30/3 → ʿavn

15. *(yf.)* ʿayān it-: ortaya çıkarmak, faş etmek
i.-üp … ʿayān Nn. 341 → ʿayān

16. *(yf.)* ʿayb it-: kusur işlemek
ʿayb i.-me D. 2/11 → ʿayb
i.-megil ʿayb Mn. 777 → ʿayb

17. *(yf.)* aydın it-: aydınlatmak
aydın i.-en Şn. 264 → aydın
i.-ensün … aydın Mn. 97 → aydın
i.-sün … aydın Mn. 1078 → aydın

18. *(yf.)* ʿayş it-: eğlenmek

ʿayş i.-erler Nn. 814 → ʿayş
19. *(yf.)* ʿazīz it-: değerini yükseltmek
ʿazīz i.-dün Mn. 35 → ʿazīz
20. *(yf.)* ʿazm it-: çok arzu etmek
i.-ende … ʿazm Kn. 28 → ʿazm
21. *(yf.)* baḫşīş it-: hediye vermek
baḫşīş i.-di D. 128/4 → baḫşīş
22. *(yf.)* başı ṭop it-: başın kesilip top gibi oynanması
başın … ṭop i.-üp D. 38/4 → baş, ṭop
23. *(yf.)* berī it-: uzaklaştırmak
i.-üp … berī Nn. 718 → berī
24. *(yf.)* berk it-: sağlamlaştırmak
berk i.-Ø Mn. 538 → berk
25. *(yf.)* beyān it-: açıklamak
beyān i.-Ø Mn. 348 → beyān
beyān i.-di Nn. 425 → beyān
beyān i.-se D. 1/12 → beyān
i.-di beyān Nn. 341 → beyān
26. *(yf.)* cefā it-: eziyet etmek, sıkıntıya sokmak
cefā i.-en Mn. 200 cefā
cefā i.-ene Mn. 161 → cefā
i.-em cefāyı Mn. 627 → cefā
i.-meye … cefā Şn. 285 → cefā
27. *(yf.)* cehd it-: çalışıp çabalamak
cehd i.-e Nn. 885 → cehd
cehd i.-e+gör Şn. 415 → cehd, gör-
cehd i.-er Mn. 1140 → cehd
cehd i.-evüz Nn. 494 → cehd
cehd i.-üben Şn. 491 → cehd
cehd i.-üp Şn. 281, Nn. 493, Nn. 510, Nn. 1039, D. 177/4 → cehd
cehd i.-Ø Mn. 1048, Nn. 461 → cehd
cidd ü cehd i.-üp Nn. 605 → cidd, ü, cehd
cidd ü cehd i.-mekdedür Nn. 605 → cidd, ü, cehd
28. *(yf.)* cemʿ it-: bir araya getirmek
cemʿ i.-üp Mn. 730, D. 24/7 → cemʿ
29. *(yf.)* cevlān it-: gezinmek, dolaşmak
cevlān i.-erem Kn. 23 → cevlān
30. *(yf.)* cūş it-: coşmak
cūş i.-e Nn. 345, Nn. 865 → cūş
cūş i.-en Nn. 740 → cūş
cūş i.-erdüñ Nn. 436 → cūş
cūş i.-üp Mn. 601, Nn. 391, Nn. 1061 → cūş
i.-e cūş Nn. 916 → cūş
i.-er … cūş Mn. 1123 → cūş
i.-mez … cūş D. 153/4 → cūş
i.-üp … cūş Nn. 439 → cūş
31. *(yf.)* cūş u ḫurūş it-: coşup taşmak
i.-er cūş u ḫurūş Nn. 439 → cūş u ḫurūş
i.-üben cūş ḫurūş Nn. 698 → cūş ḫurūş
i.-me … cūş ḫurūş D. 4/9 → cūş ḫurūş
32. *(yf.)* cüdā it-: ayırmak
i.-ersün cüdā Şn. 158 → cüdā
i.-düñ cüdā Şn. 98 → cüdā
i.-me cüdā Nn. 1076 → cüdā
33. *(yf.)* cünbiş it-: hareketlenmek, canlanmak
cünbiş i.-ende Mn. 682 → cünbiş
34. *(yf.)* cüst ü cū it-: sıkıca aramak, araştırmak
i.-en cüst ü cū Nn. 848 → cüst ü cū
i.-er cüst ü cū Şn. 331 → cüst ü cū
35. *(yf.)* çāk it-: yırtmak, parçalamak
çāk i.-enem Nn. 579 → çāk
çāk i.-er Nn. 617, D. 89/5 → çāk
çāk i.-eyin D. 78/2 → çāk
çāk i.-üp D. 62/5 → çāk
i.-di çāk Şn. 86, Nn. 261 → çāk
36. *(yf.)* daʿvā it-: kendisine ait olmayan dünya malında hak iddia etmek

daʿvā i.-er D. 184/1 → daʿvā
37. *(yf.)* daʿvet it-: insanları doğru yola çağırmak
daʿvet i.-esün Şn. 156 → daʿvet
38. *(yf.)* defʿ it-: savmak
defʿ i.-isersün D. 90/10 → defʿ
39. *(yf.)* defn it-: ölüyü toprağa gömmek
defn i.-elüm Mn. 1058 → defn
defn i.-üñ Mn. 1064 → defn
defn i.-gil Mn. 1060 → defn
defn i.-señüz Mn. 1062 → defn
40. *(yf.)* devr it-: dolaşmak, dönmek
devr i.-e Nn. 871 → devr
devr i.-en Nn. 921 → devr
41. *(yf.)* diline hücūm it-: birden ağzından çıkmak
hücūm i.-di dilinden Mn. 634 → hücūm, dil
42. *(yf.)* dirīġ it-: vermemek, birinden bir şeyi esirgemek
dirīġ i.-me Mn. 450, D. 77/1 → dirīġ
43. *(yf.)* duʿā it-: Allah'a yalvarmak
i.-eler duʿāyı Mn. 1066 → duʿā
i.-erdi … duʿāyı D. 12/1[6] → duʿā
i.-üp … duʿā Şn. 516, D. 168/2 → duʿā
i.-üp … duʿālar Mn. 581 → duʿā
i.-üp duʿāyı Mn. 1173 → duʿā
44. *(yf.)* dūr it-: uzaklaştırmak
i.-me dūr Nn. 118, Nn. 129 → dūr
45. *(yf.)* duta it-: rehin almak
i.-di duta Nn. 1065 → duta
46. *(yf.)* emr it-: emir vermek, buyurmak
emr i.-memişem Şn. 119 → emr
47. *(yf.)* es̱er it-: etkisi olmak, tesir etmek
es̱er i.-di D. 43/7 → es̱er
48. *(yf.)* evbāş it-: ayak takımına katılmak
evbāş i.-e Nn. 346, Nn. 925 → evbāş
49. *(yf.)* ezber it-: ezberlemek, hıfzetmek
i.-er ezber D. 117/3 → ezber
50. *(yf.)* farḳ it-: sezmek, görmek, varlığını anlamak, diğerlerinden ayırmak
farḳ i.-emezüz Mn. 382 → farḳ
farḳ i.-ersem D. 69/4 → farḳ
farḳ i.-eydüñ D. 235 → farḳ
i.-mezdi … farḳ Şn. 24 → farḳ
51. *(yf.)* fāş it-: ortaya çıkarmak, açığa vurmak
fāş i.-e Mm. 61, Nn. 346, Nn. 347, Nn. 925 → fāş
fāş i.-en Nn. 350, Nn. 404, Kn. 35 → fāş
fāş i.-enem Nn. 401 → fāş
fāş i.-eni D. 27/3 → fāş
fāş i.-er Nn. 349 → fāş
fāş i.-di Nn. 143, Nn. 163 → fāş
fāş i.-me D. 181/4 → fāş
fāş i.-meyen Nn. 349 → fāş
i.-er … fāş D. 45/5 → fāş
i.-me fāş Nn. 359 → fāş
i.-meyüp fāş D. 5/12 → fāş
52. *(yf.)* fehm it-: düşünmek, kavramak
fehm i.-emez D. 60/7 → fehm
fehm i.-eydi Nn. 502 → fehm
fehm i.-üben Mn. 111 → fehm
fehm i.-mez Nn. 56, Kn. 45 → fehm
53. *(yf.)* feryād it-: yardım istemek
feryād i.-eni Nn. 707 → feryād
feryād i.-er Nn. 448 → feryād
feryād i.-en Şn. 171 → feryād
54. *(yf.)* fetḥ it-: ele geçirmek, elde etmek
fetḥ i.-esün Mn. 1170 → fetḥ
fetḥ i.-Ø Nn. 104 → fetḥ

55. *(yf.)* fiġān it-: yüksek sesle inlemek, ağlamak
i.-er fiġān Şn. 27 → fiġān
i.-üp fiġān Şn. 185 → fiġān
56. *(yf.)* fikr it-: düşünmek, akıl etmek
fikr i.-er Mn. 1135, Şn. 145 → fikr
fikr i.-erken Mn. 1136 → fikr
fikr i.-üñ Mn. 734 → fikr
fikr i.-Ø Mn. 829 → fikr
i.-en fikr-i daḳīḳi Mn. 476 → fikr, daḳīḳ
i.-mese fikrüñ Km. 36 → fikr
57. *(yf.)* füzūn it-: artırmak
i.-er … füzūn Nn. 300 → füzūn
58. *(yf.)* ġamz it-: bakış atmak, süzmek
ġamz i.-üp D. 36/6 → ġamz
59. *(yf.)* ġāret it-: yağmaya çıkmak, yağmalamak
ġāret i.-ende D. 45/4 → ġāret
60. *(yf.)* ġarḳ it-: boğmak, batırmak
ġarḳ i.-Ø Mn. 129, Mn. 146 → ġarḳ
ġarḳ i.-en Nn. 741 → ġarḳ
ġarḳ i.-eyin D. 78/3 → ġarḳ
ġarḳ i.-üp D. 28/7 → ġarḳ
ġarḳ i.-sün Mn. 142 → ġarḳ
i.-em ġarḳ-ı yem-i mey D. 99/7 → ġarḳ, yem, mey
61. *(yf.)* ġasl it-: gusül almak, yıkanmak
ġasl i.-er idi D. 3/16 → ġasl, i-
62. *(yf.)* ġażab it-: öfkelenmek, kızmak
i.-me ġażab Şn. 148 → ġażab
63. *(yf.)* geşt it-: gezmek, dolaşmak
geşt i.-e Nn. 718, Nn. 924 → geşt
geşt i.-er Mn. 1131 → geşt
geşt i.-erek Şn. 329 → geşt
geşt i.-erem D. 69/5 → geşt
geşt i.-er-iken Şn. 330 → geşt, i-
geşt i.-erken Mn. 1132 → geşt
geşt i.-üp D. 99/2 → geşt
i.-enüz geşt D. 9/3[7] → geşt
i.-esün geşt D. 5/14 → geşt
64. *(yf.)* ġıybet it-: dedikodu yapmak
ġıybetini i.-me D. 8/6[8] → ġıybet
65. *(yf.)* giryān it-: ağlatmak
giryān i.-er D. 38/1 → giryān
i.-Ø … giryān Mn. 133 → giryān
66. *(yf.)* ġulüv it-: saldırıya geçme, ileri gitme
i.-üp … ġulüv D. 94/7 → ġulüv
67. *(yf.)* ġusl it-: *(i.)* Müslümanlarca cünupluk adı verilen maddi ve manevi kirlilikten arınmak için vücudun tamamının kuru yer kalmayacak şekilde yıkanması
ġusl i.-enüz D. 11/4[5] → ġusl
ġusl i.-Ø D. 22/4 → ġusl
68. *(yf.)* gūş it-: dinlemek
gūş i.-Ø D. 22/3 → gūş
gūş i.-eni Nn. 708 → gūş
gūş i.-üp Nn. 314, Nn. 382, Nn. 855 → gūş
i.-üben gūş Mn. 298 → gūş
69. *(yf.)* güftār it-: söz etmek, bahsetmek
i.-er … güftār Nn. 1011 → güftār
70. *(yf.)* ḫalḳ it-: yoktan var etmek, yaratmak
ḫalḳ i.-di Mn. 727 → ḫalḳ
ḫalḳ i.-medi Kn. 59 → ḫalḳ
71. *(yf.)* ḥall it-: çözmek, halletmek
ḥall i.-ensün Nn. 331 → ḥall
i.-en … ḥall Mn. 763 → ḥall
i.-Ø … ḥall Şn. 406 → ḥall
72. *(yf.)* ḥamd it-: şükretmek
ḥamd i.-e D. Km. 35 → ḥamd
73. *(yf.)* ḫandān it-: neşelendirmek
ḫandān i.-em Nn. 298 → ḫandān
74. *(yf.)* ḫarāb it-: harap hâle getirmek
ḫarāb i.-Ø Nn. 853 → ḫarāb
75. *(yf.)* ḥarb it-: savaşmak

i.-mişem … ḥarb Mn. 933 → ḥarb

76. *(yf.)*

1. ḫarc it-: para harcamak, masraf görmek

ḫarc i.-er Mn. 1133 → ḫarc

2. yirine ḫarc it-: yerinde harcamak, müsriflik yapmamak

yirine ḫarc i.-e Nn. 885 → yir, ḫarc

77. *(yf.)* ḥavāle it-: devretmek, bir şeyin yapılmasını başkasına bırakmak

i.-se ḥavāle D. 67/4 → ḥavāle

78. *(yf.)* ḥayrān it-: hayranlık duygusu bırakmak

ḥayrān i.-ensün Mn. 1046 → ḥayrān

ḥayrān i.-üp Mm. 37, Nn. 164 → ḥayrān

79. *(yf.)* ḥayy it-: canlandırmak

ḥayy i.-eyin Nn. 247 → ḥay[y]

80. *(yf.)* ḥaẕer it-: sakınmak

ḥaẕer i.-Ø D. 13/1[3], D. 56/2 → ḥaẕer

81. *(yf.)* helāk it-: öldürmek, ortadan kaldırmak

helāk i.-er D. 216/4 → helāk

i.-ersün helāk Mn. 672 → helāk

82. *(yf.)* ḫidmet it-: biri için çalışmak

ḫidmet i.-er Mn. 669 → ḫidmet

i.-er … ḫidmeti Mn. 671 → ḫidmet

83. *(yf.)* himmet it-: yardım etmek

himmet i.-üp Şn. 17 → himmet

84. *(yf.)* ḥisāb it-: yapılacak işi tasarlamak

ḥisāb i.-mekdedür D. 24/2 → ḥisāb

ḥisāb i.-üp Mn. 775 → ḥisāb

85. *(yf.)* ḫiṭāb it-: seslenmek, söz söylemek

i.-üp ḫiṭāb Nn. 704 → ḫiṭāb

i.-üp ḫiṭāb-ı müsteṭāb Nn. 704 → ḫiṭāb, müsteṭāb

86. *(yf.)* ḫiẕmet it-: biri için çalışmak

ḫiẕmet i.-üp D. 2/4 → ḫiẕmet

i.-enüñ … ḫiẕmet D. 22/7 → ḫiẕmet

i.-erem … ḫiẕmet Mn. 570 → ḫiẕmet

87. *(yf.)* ḫoş it-: iyi yapmak

i.-er … ḫoş Mn. 740 → ḫoş

i.-Ø ḫoş Nn. 102 → ḫoş

88. *(yf.)* ḫoşnūd it-: mutlu etmek, memnun olmasını sağlamak

ḫoşnūd i.-meyen D. 22/1 → ḫoşnūd

i.-en ḫoşnūd D. 22/1 → ḫoşnūd

89. *(yf.)* ḫurūş it-: coşmak, kabarmak

i.-e … ḫurūş Mn. 1156 → ḫurūş

i.-me ḫurūş D. 153/2 → ḫurūş

i.-sem ḫurūş D. 187/4 → ḫurūş

i.-üp ḫurūşı Mn. 389 → ḫurūş

90. *(yf.)* ḥürmet it-: saygı duymak

ḥürmet i.-e Şn. 524 → ḥürmet

i.-meye ḥürmet D. 104/2 → ḥürmet

i.-üp … ḥürmet Mn. 570, D. 82/2 → ḥürmet

91. *(yf.)* ırmaḫ it-: rahatsız etmek, rahatını kaçırmak

i.-me ırmaḫ D. 19/1 → ır-

92. *(yf.)* ʿibādāt it-: türlü ibadetler etmek

i.-üp ʿibādātı D. 11/3[4] → ʿibādāt

93. *(yf.)* ʿibādet it-: kullukta bulunmak

ʿibādet i.-mege Mn. 421 → ʿibādet

94. *(yf.)* idrāk it-: algılamak, anlamak, kavramak

idrāk i.-er Mm. 8 → idrāk

95. *(yf.)* ifşā it-: gizli şeyleri açığa vurmak

i.-en ifşā Mn. 240 → ifşā

96. *(yf.)* iḫtiṣāṣ it-: bir alanda uzmanlaşmak

i.-üp … iḫtiṣāṣ Nn. 795 → iḫtiṣāṣ

97. *(yf.)* iḫtiyār it-: seçmek

ịẖtiyār -ı ʿuzlet i.-Ø D. 236 → iẖtiyār, ʿuzlet
i.-di iẖtiyār Nn. 1050 → iẖtiyār
i.-mişdi iẖtiyār Şn. 290 → iẖtiyār
98. *(yf.)* ʿiḳāb it-: eziyet çektirmek
ʿiḳāb i.-mekdedür D. 24/4 → ʿiḳāb
i.-Ø ʿiḳābı Mn. 468 → ʿiḳāb
99. *(yf.)* iltimās it-: korumak, kayırmak
iltimās i.-dügümüz D. 2/11 → iltimās
100. *(yf.)* imtiḥān it-: sınamak, denemek
imtiḥān i.-me D. 82/5 → imtiḥān
101. *(yf.)* ʿinād it-: ayak diremek
i.-me ʿinād Nn. 217 → ʿinād
102. *(yf.)* inkār it-: reddetmek
i.-en inkār Mn. 364, Mn. 365 → inkār
i.-er inkār D. 71/3 → inkār
inkār i.-ersün D. 66/6 → inkār
103. *(yf.)* istinşāḳ it-: koklamak
istinşāḳ i.-er Nn. 445 → istinşāḳ
104. *(yf.)* irşād it-: doğru yolu göstermek, uyarmak, aydınlatmak
irşād i.-e+bile Nn. 956 → irşād, bil-
i.-emez irşād Nn. 881 → irşād
i.-en … irşād Mn. 799 → irşād
105. *(yf.)* işḳāṭ it-: geçersiz kılmak
işḳāṭ i.-üp D. 3/19 → işḳāṭ
106. *(yf.)* işāret it-:
1. bir şeyi özellikle belirtmek
i.-üp işāret Şn. 191 → işāret
2. bir şeyi parmak ile göstermek
işāret k'i.-e Nn. 44 → ki, işāret
107. *(yf.)* ʿişret it-: yiyip içip eğlenmek
ʿişret i.-elüm D. 10/6[3] → ʿişret
108. *(yf.)* ʿitāb it-: paylamak, azarlamak
i.-üp ʿitāb Şn. 201 → ʿitāb
ʿitāb i.-mekdedür D. 24/5 → ʿitāb
109. *(yf.)* ʿiyan it-: ortaya çıkarmak
ʿiyān i.-Ø Mn. 348 → ʿiyān
110. *(yf.)* ʿizzet it-: ağırlamak, saygı göstermek
ʿizzet i.-e Şn. 524 → ʿizzet
111. *(yf.)* ḳabūl it-: kabul etmek, onamak
i.-erem … ḳabūl Nn. 353 → ḳabūl
i.-esün … ḳabūl Şn. 365 → ḳabūl
i.-mişsün ḳabūl D. 70/6 → ḳabūl
i.-üp ḳabūl Şn. 469 → ḳabūl
ḳabūl i.-Ø Mn. 19 → ḳabūl
ḳabūl i.-er mi Nn. 1015 → ḳabūl
ḳabūl i.-dügin Şn. 291 → ḳabūl
112. *(yf.)* ḳadḥ it-: çekiştirmek, arkasından konuşmak
ḳadḥ i.-megil D. 22/2 → ḳadḥ
113. *(yf.)* ḳalʿ it-: kökünden koparıp atmak
ḳalʿ i.-en Nn. 324 → ḳalʿ
114. *(yf.)* ḳalb it-: çevirmek, döndürmek
i.-üp ḳalb Mn. 215 → ḳalb
115. *(yf.)* ḳan it-: cinayet işlemek, kan dökmek
ḳan i.-me D. 82/3 → ḳan
ḳan i.-mek D. 82/1 → ḳan
116. *(yf.)* ḳarġış it-: ilenmek
i.-erken … ḳarġış Mn. 955 → ḳarġış
117. *(yf.)* ḳaṣd it-: kıymak, zarar vermeyi düşünmek
ḳaṣd i.-er D. 109/2 → ḳaṣd
118. *(yf.)* ḳay it-: kusmak
i.-di ḳay Nn. 431 → ḳay
119. *(yf.)* ḳayd it-: herhangi bir şeyi bir yere mal etmek
i.-üp ḳayd Mn. 1089 → ḳayd
120. *(yf.)* kelām it-: söz söylemek, konuşmak
i.-üp … kelāmı Mn. 582 → kelām

121. *(yf.)* kerem it-: iyilikte bulunmak
i.-Ø kerem Kn. 100 → kerem
kerem i.-Ø D. 85/1 → kerem
122. *(yf.)* keşf it-: meydana çıkarmak, bilmek
keşf i.-Ø Nn. 336 → keşf
keşf i.-üp Nn. 342 → keşf
123. *(yf.)* ḳıyās it-: karşılaştırmak
i.-me ḳıyās Şn. 491 → ḳıyās
ḳıyās i.-Ø Nn. 951 → ḳıyās
ḳıyās i.-me Şn. 426 → ḳıyās
124. *(yf.)* ḳulluḳ it-: kul olmak
ḳulluġ i.-üp Şn. 166 → ḳulluḳ
125. *(yf.)* kül it-: her şeyini yok etmek
k.+Ø i.-sem Nn. 294 → kül
kül i.-üp Nn. 527 → kül
126. *(yf.)* laṭīfe it-: şaka yapmak
laṭīfe i.-mede Mn. 919 → laṭīfe
127. *(yf.)* levm ü lem it-: kınamak, ayıplamak, çekiştirmek
i.-mez-idüñ levm ü lem D. 66/8 → i-, levm ü lem
128. *(yf.)* luṭf it-: bağışlamak, vermek, ihsan etmek
luṭf i.-üp Mn. 11, Nn. 1076, D. 94/7, D. 128/3 → luṭf
129. *(yf.)* maḥv it-: ortadan kaldırmak, yok etmek
maḥv i.-endür Nn. 663 → maḥv
maḥv i.-miş-iken Nn. 1060 → maḥv, i-
maḥv i.-üben Şn. 268 → maḥv
130. *(yf.)* maʿmūr it-: bakımlı, bayındır hâle getirmek
maʿmūr i.-eni D. 10/4[12] → maʿmūr
maʿmūr i.-üp Şn. 468 → maʿmūr
131. *(yf.)* medḥ it-: övmek
i.-üp … medḥ Mm. 72 → medḥ
medḥ i.-di Mn. 747 → medḥ
medḥ i.-en Nn. 785, Nn. 792 → medḥ
medḥ i.-er D. 2/14 → medḥ
medḥ i.-mege Nn. 406 → medḥ
medḥ i.-üp Mn. 752, D. 8/2[6] → medḥ
medḥ i.-üpdür D. 142/4 → medḥ
medḥuñ i.-e+bilmez D. 2/14 → medḥ, bil-
132. *(yf.)* medhūş it-: şaşkınlığa uğratmak
medhūş i.-di Nn. 154 → medhūş
medhūş i.-en Nn. 740 → medhūş
medhūş i.-er Mm. 37, Nn. 446 → medhūş
133. *(yf.)* meftūn it-: birini kendine bağlamak, hayran bırakmak
meftūn i.-erler D. 44/1 → meftūn
134. *(yf.)* menʿ it-: yasaklamak
menʿ i.-er D. 12/3[1] → menʿ
menʿ i.-iser D. 41/7 → menʿ
menʿ i.-üben Şn. 158 → menʿ
135. *(yf.)* meremmet it-: onarmak, tamir etmek
meremmet i.-e Şn. 525 → meremmet
136. *(yf.)* mest it-: kendinden geçirmek
i.-e … mest Nn. 872 → mest
mest i.-er Nn. 840 → mest
137. *(yf.)* muḳarreb it-: yaklaştırmak
k'i.-e muḳarreb Mn. 32 → ki, muḳarreb
138. *(yf.)* münācāt it-: dua etmek, yalvarmak
i.-Ø … münācāt Mn. 884 → münācāt
i.-Ø … münācātuñı Şn. 418 → münācāt
i.-üben … münācātı D. 11/3[1]→ münācāt
i.-üp münācāt Mn. 566 → münācāt
i.-üp … münācāt Mn. 1002 → münācāt

i.-üp … münācātı Mn. 650 → münācāt
k'i.-em münācāt Mn. 1 → ki, münācāt
münācāt i.-eni Şn. 158 → münācāt
münācāt i.-eyin Şn. 400 → münācāt
münācāt i.-mege Nn. 852 → münācāt
münācāt i.-üp Nn. 966 → münācāt

139. *(yf.)* naḳl it-: rivayet etmek, bir olayı ya da duyduğu şeyi aynısı ile başkasına anlatmak
naḳl i.-Ø Nn. 537 → naḳl
naḳl i.-er Mm. 55 → naḳl

140. *(yf.)* nāle it-: inlemek
i.-er nāleler Nn. 450 → nāle
i.-erdi nāleler Nn. 432 → nāle
i.-üp nāleler Nn. 569 → nāle
nāle i.-meyem D. 67/2 → nāle

141. *(yf.)* nāliş it-: inlemek
nāliş i.-ende Nn. 288 → nāliş
nāliş i.-üp Şn. 97, Şn. 338, Nn. 279 → nāliş

142. *(yf.)* naẓm it-: şiir söylemek
naẓm i.-dügünden Nn. 1081 → naẓm
naẓm i.-üp Şn. 16, Şn. 512 → naẓm

143. *(yf.)* nefrīn it-: lanet okumak, beddua etmek
i.-erdi … nefrīn Mn. 954 → nefrīn

144. *(yf.)* nehy it-: men etmek, yasaklamak
i.-Ø …nehy Şn. 442 → nehy

145. *(yf.)* nevḥa it-: yüksek sesle ağlamak
i.-üp nevḥa Mn. 377 → nevḥa
nevḥalar i.-er Şn. 342 → nevḥa

146. *(yf.)* nidā it-: seslenmek
i.-üben … nidā Nn. 194 → nidā

147. *(yf.)* nigāh it-: bakış atmak
i.-üp … nigāh Şn. 79 → nigāh

148. *(yf.)* nikāḥ it-: nikah kıymak, evlenmek
i.-üp nikāḥı D. 10/6[4] → nikāḥ

149. *(yf.)* nīkū it-: güzelleştirmek
nīkū i.-e+gör Şn. 414, Şn. 414 → nīkū, gör-

150. *(yf.)* nisbet it-: karşılaştırmak
nisbet i.-em D. 25/2 → nisbet
nisbet i.-eyim D. 61/2 → nisbet
nisbet i.-mez D. 125/2 → nisbet
nisbet i.-se D. 25/7 → nisbet

151. *(yf.)* nişān it-: hedef almak
i.-üp nişān D. 84/3 → nişān

152. *(yf.)* nūş it-: içmek
i.-er nūş Mn. 299 → nūş
i.-esün … nūş Mn. 297, Mn. 298 → nūş
i.-üp … nūş Mn. 525, Mn. 1106 → nūş
nūş i.-Ø D. 22/3 → nūş
nūş i.-e Nn. 719, Nn. 861 → nūş
nūş i.-eler Mn. 403, Nn. 815 → nūş
nūş i.-em D. 99/4, D. 99/6 → nūş
nūş i.-en Nn. 314, Kn. 9, D. 31/4, D. 91/5→ nūş
nūş i.-eni Nn. 708 → nūş
nūş i.-er Nn. 446, D. 98/1 → nūş
nūş i.-evüz Mn. 381 → nūş
nūş i.-eydüñ D. 235 → nūş
nūş i.-üben D. 8/6[12], D. 56/3 → nūş
nūş i.-üp Mn. 526, Nn. 391, Nn. 607, Nn. 659, Nn. 709, Nn. 717, Nn. 804, Nn. 814, Nn. 1061, Nn. 1063, D. 4/8, D. 75/1 → nūş

153. *(yf.)* ʿöẕr it-: özür dilemek
ʿöẕr i.-em Mn. 39 → ʿöẕr

154. *(yf.)* pāk it-: temizlemek
i.-gil … pāk Mn. 93 → pāk
i.-üp … pāk Nn. 261 → pāk
pāk i.-Ø Mn. 68 → pāk
pāk i.-er Nn. 617 → pāk
pāk i.-mege D. 25/4 → pāk

pāk i.-mek-içün D. 23/3 → pāk, içün
pāk i.-meyen D. 22/4 → pāk
155. *(yf.)* perestiş it-: taparcasına sevmek
i.-üp perestiş-i ʿaşḳ D. 55/5 → perestiş, ʿaşḳ
perestiş … i.-üp Mn. 898 → perestiş
156. *(yf.)* pervāz it-: uçmak
i.-erken … pervāz D. 73/7 → pervāz
pervāz i.-mek Mn. 1057 → pervāz
157. *(yf.)* pinhān it-: gizlemek, saklamak
i.-mese … pinhān Mn. 238 → pinhān
pinhān i.-Ø D. 70/2 → pinhān
pinhān i.-e Mn. 237 → pinhān
pinhān i.-emez D. 27/7 → pinhān
158. *(yf.)* pi̇̄şe it-: alışkanlık hâline getirmek
pi̇̄şe i.-me Mn. 466 → pi̇̄şe
159. *(yf.)* pür it-: doldurmak
pür i.-Ø D. 10/4[5] → pür
160. *(yf.)* raġbet it-: beğenmek, aşırı ilgi göstermek
raġbet i.-üp D. 23/4 → raġbet
161. *(yf.)* rāh-berlik it-: önderlik, kılavuzluk etmek
i.-enler … rāh-berlik Mn. 233 → rāh-berlik
162. *(yf.)* raḥm it-: acımak, merhamet etmek
i.-eydi raḥmı Mn. 953 → raḥm
raḥm i.-üp Mn. 1066, Şn. 297 → raḥm
163. *(yf.)* rām it-: boyun eğdirmek
i.-en … rām Mn. 1084 → rām
164. *(yf.)* redd it-: bir şeyi kabul etmeyerek geri çevirmek
i.-me redd D. 70/6 → red[d]
i.-meye red Şn. 284 → red[d]
i.-meye … redd Şn. 523 → red[d]
165. *(yf.)* revān it-: akmak, akıp gitmek
revān i.-me D. 82/4 → revān
166. *(yf.)* sābāş it-: beğenmek, hoşlanmak
i.-erdi sābāş Nn. 990 → sābāş
i.-üp … sābāş Mn. 1012 → sābāş
167. *(yf.)* ṣayd it-: avlamak
i.-üp ṣayd Mn. 1089 → ṣayd
ṣayd i.-mekde idi Mn. 956 → ṣayd, i-
ṣayd i.-mekdi Mn. 1006 → ṣayd
168. *(yf.)* sebḳat it-: önceden geçmek
sebḳat i.-di Nn. 1030 → sebḳat
169. *(yf.)* sefer it-: yolculuğa çıkmak
i.-üp sefer Nn. 672 → sefer
170. *(yf.)* selām it-: selam vermek
i.-üp selām Şn. 273 → selām
171. *(yf.)* semāʿ it-:
1. işitmek, duymak
i.-en semāʿ Nn. 317 → semāʿ
2. mevlevi dervişlerin ney, kudüm gibi çalgılar eşliğinde cezbe ile dönmeleri
i.-en semāʿ Nn. 317 → semāʿ
172. *(yf.)* s̱enā it-: övmek
i.-er s̱enāyı Mn. 161 → s̱enā
i.-üp s̱enā Şn. 517, D. 2/4 → s̱enā
173. *(yf.)* ses it-: ses çıkarmak, seslenmek
i.-me ses D. 2/3 → ses
174. *(yf.)* seyr it-: gezinmek, dolaşmak
seyr i.-eli D. 76/5 → seyr
seyr i.-elüm D. 74/1 → seyr
seyr i.-em D. 83/4 → seyr
175. *(yf.)* seyrān it-: gezinmek
seyrān i.-ensün Mn. 1046 → seyrān

176. *(yf.)* siper it-: bir şey veya bir kimse için kendini tehlikeye atmak
siper i.-Ø D. 34/6 → siper
177. *(yf.)* ṣoḥbet it-: dostça konuşarak vakit geçirmek
ṣoḥbet i.-mekden Mn. 783 → ṣoḥbet
178. *(yf.)* söz it-: bir şey üzerinde konuşmak
söz i.-eyin Nn. 652 → söz
179. *(yf.)* sükūt it-: susmak
sükūt i.-medür Mn. 713 → sükūt
180. *(yf.)* sülūk it-: bir tarikata girmek
sülūk i.-miş Mn. 1055 → sülūk
181. *(yf.)* şerḥ it-: açıklamak
şerḥ i.-eni Nn. 927 → şerḥ
şerḥ i.-er D. 24/7 → şerḥ
182. *(yf.)* şikār it-: avlamak
şikār i.-e+bilür mi Mn. 44 → şikār, bil-
183. *(yf.)* şikāyet it-: yakınmak, sızlanmak
şikāyet i.-üp D. 60/4 → şikāyet
184. *(yf.)* şināv it-: kulaç atmak
i.-er şināv D. 206/3 → şināv
185. *(yf.)* şükr it-: minnet duygusunu sunmak
şükr i.-üp Nn. 28 → şükr
186. *(yf.)* taʿbiye it-: hazırlamak
i.-üp taʿbiye Nn. 212 → taʿbiye
187. *(yf.)* taḥammül it-: katlanmak, bir güçlüğe, sıkıntıya dayanmak
i.-señ taḥammül Mn. 277 → taḥammül
taḥammül i.-di Mn. 551 → taḥammül
188. *(yf.)* taḥrīr it-: yazmak
taḥrīr i.-en Kn. 41 → taḥrīr
189. *(yf.)* taḥṣīl it-: öğrenim yapmak
i.-en taḥṣīl Nn. 1035 → taḥṣīl
190. *(yf.)* taḳrīr it-: ders vermek, anlatmak
taḳrīr i.-en Kn. 41 → taḳrīr
191. *(yf.)* talan it-: yağmalamak
i.-seler talan D. 45/3 → talan
192. *(yf.)* ṭaleb it-: istemek
i.-mek ṭaleb Nn. 496 → ṭaleb
ṭaleb i.-Ø Mm. 71 → ṭaleb
193. *(yf.)* taʿlīm it-: öğretmek
i.-en … taʿlīm-i ʿilm Şn. 304 → taʿlīm, ʿilm
taʿlīm i.-er D. 213/3 → taʿlīm
taʿlīm i.-me D. 209/2, D. 209/4 → taʿlīm
194. *(yf.)* tamām it-: tamamlamak
i.-dükçe … tamām Şn. 519 → tamām
i.-mek olmaz … tamām Mm. 51 → ol-, tamām
tamām i.-di Mn. 775 → tamām
tamām i.-üp Nn. 948 → tamām
195. *(yf.)* taʿn it-: ayıplamak, yermek
ṭaʿn i.-meye Mn. 1154 → ṭaʿn
ṭaʿna i.-üp Şn. 526 → ṭaʿn
196. *(yf.)* tār u mār it-: dağıtmak, perişan etmek
tār u mār i.-Ø Mn. 91 → tār u mār
197. *(yf.)* taṣnīf it-: sınıflara ayırmak, bölümlemek
i.-üp taṣnīf Mn. 362 → taṣnīf
198. *(yf.)* ṭavāf it-: Hac sırasında Kâbe'nin etrafını hızlı adımlarla dönme
i.-er ṭavāf D. 152/4 → ṭavāf
199. *(yf.)* ṭavf it-: Hac sırasında Kâbe'nin etrafını hızlı adımlarla dolaşma
i.-er ṭavf D. 91/8 → ṭavf
ṭavf i.-dügi D. 195/4 → ṭavf
200. *(yf.)* tażarruʿ it-: yalvarmak
tażarruʿ i.-di Mn. 650 → tażarruʿ
201. *(yf.)* taʿẓīm it-: saygı göstermek, hürmet etmek
taʿẓīm i.-me D. 209/1 → taʿẓīm

202. *(yf.)* tebessüm it-: gülümsemek
tebessüm i.-erek Mn. 577 → tebessüm
203. *(yf.)* tecrübe it-: sınamak
tecrübe i.-Ø Mn. 486 → tecrübe
tecrübe i.-düñ Mn. 485 → tecrübe
204. *(yf.)* teʾessüf it-: acımak, üzülmek
i.-üp teʾessüf Mn. 200 → teʾessüf
205. *(yf.)* teferrüc it-: gezmek, dolaşmak
teferrüc i.-eliden Nn. 511 → teferrüc
206. *(yf.)* tefsīr it-: yorumlamak
i.-en … tefsīr Nn. 944 → tefsīr
tefsīr i.-er Mm. 20 → tefsīr
207. *(yf.)* telḳīn it-: bir duygu veya düşünceyi söz ile başkasının zihnine yerleştirme
telḳīn i.-en Şn. 18 → telḳīn
208. *(yf.)* temāşā it-: seyretmek, izlemek
i.-erler temāşā Mn. 526 → temāşā
temāşā i.-eler D. 4/16 → temāşā
temāşā i.-erek Mn. 769, Mn. 1121 → temāşā
209. *(yf.)* terbiye it-: eğitmek
i.-e … terbiye Nn. 212 → terbiye
210. *(yf.)* tercüme it-: bir dilden başka bir dile çevirmek
tercüme i.-en Şn. 19 → tercüme
211. *(yf.)* terk it-: bırakmak
i.-mişem … terk Nn. 592 → terk
i.-üp … terk Nn. 592 → terk
k'i.-üp … terk D. 164/1 → ki, terk
terk i.-Ø Mn. 225, Mn. 462, Mn. 466, Mn. 538, D. 3/4 → terk
terk i.-e Mn. 117, Mn. 978, D. 67/6 → terk
terk i.-me Nn. 822 → terk
terk i.-meseñ Nn. 821 → terk
terk i.-meye Nn. 859 → terk
terk i.-mez Mn. 696, Mn. 750, D. 11/2[3] → terk
terk i.-üben D. 155/4 → terk
terk i.-übeni Şn. 413 → terk
terk i.-üp Mn. 529, Şn. 275, Nn. 191, D. 11/3[13] → terk
terk i.-üpdür Şn. 125 → terk
212. *(yf.)* teslīm it-: bir şeyi sahibine vermek
teslīm i.-Ø Mn. 855 → teslīm
213. *(yf.)* teşbīh it-: benzetmek
teşbīh i.-eli D. 92/5 → teşbīh
214. *(yf.)* teftīş it-: kontrol etmek, yoklamak
teftīş i.-er olsañ Mn. 811 → teftīş, ol-
215. *(yf.)* teʾvīl it-: söylenen söze ya da yapılan bir davranışa farklı bir anlam yüklemeye çalışmak
i.-üp teʾvīl Nn. 946 → teʾvīl
216. *(yf.)* tırāş it-: uzayan kılları kesmek
tırāş i.-Ø Mn. 289 → tıraş
tırāş i.-en Mn. 117 → tırāş
217. *(yf.)* töhmet it-: birine suç isnat etmek
töhmet i.-üp D. 8/2[8] → töhmet
218. *(yf.)* ṭuz it-: tuza çevirmek
ṭuz i.-er Mn. 100 → ṭuz
219. *(yf.)* ululuḳ it-: büyüklük göstermek
i.-miş ululuḳ Mn. 127 → ululuḳ
220. *(yf.)* var it-: meydana getirmek, yaratmak
var i.-en Şn. 361 → var
221. *(yf.)* vaṣf it-: bir şeyin niteliklerini tarif etmek
i.-e vaṣf Nn. 801 → vaṣf
i.-üp vaṣf-ı Ġanī Nn. 221, Nn. 457 → vaṣf, Ġanī
vaṣf i.-di Nn. 802 → vaṣf

222. *(yf.)* vaʿẓ it-: cami, mescit gibi yerlerde dinî konuşma yapmak
vaʿẓ i.-mekdi Mn. 913 → vaʿẓ
223. *(yf.)* vecd it-: cezbelenmek, sevinçten bayılmak
vecd i.-en Nn. 317 → vecd
vecd i.-erler Nn. 804 → vecd
224. *(yf.)* yad itmek: yabancı saymak
yad i.-Ø Şn. 160→ yad
225. *(yf.)* yād it-: akla getirmek, anmak
i.-e yād Şn. 386 → yād
yād i.-Ø Nn. 607, Nn. 610 → yād
yād i.-en Şn. 171 → yād
yād i.-eni Nn. 707 → yād
yād i.-er Nn. 448 → yād
yād i.-erseñ Nn. 607 → yād
yād i.-meden D. 62/6 → yād
yād i.-üpdür Mm. 70 → yād
226. *(yf.)* yir it-: mekan tutmak, iyice yerleşmek
i.-medi … yir D. 51/5 → yir
227. *(yf.)* yoġ it-: ortadan kaldırmak
yoġ i.-mededür Nn. 255 → yoġ
228. *(yf.)* zāyil it-: ortadan kaldırmak
zāyil i.-me Mn. 42 → zāyil
229. *(yf.)* zebūn it-: çaresiz kılmak
zebūn i.-di Mn. 80 → zebūn
230. *(yf.)* ẕemm it-: yermek, kınamak
i.-üben … ẕemm Mm. 72 → ẕem[m]
ẕemm i.-üp D. 8/2[5] → ẕem[m]
231. *(yf.)* zemzeme it-: şarkı söylemek, ezgili sesler çıkarmak
i.-erler zemzeme Nn. 311 → zemzeme
232. *(yf.)* zeyn it-: süslemek
zeyn i.-en Kn. 26 → zeyn
233. *(yf.)* ẕikr it-: Allah'ın adını art arda söylemek
i.-er … ẕikrini Nn. 410 → ẕikr
i.-mese ẕikrüñ Km. 36 → ẕikr
ẕikr i.-e Nn. 421 → ẕikr
ẕikr i.-er Şn. 145, Nn. 415, Nn. 416, Nn. 422 → ẕikr
ẕikr i.-se Nn. 422 → ẕikr

[=975]

it *(i.)* köpek
i.+Ø Mn. 462, Mn. 687, Mn. 709, Mn. 725, Şn. 331, Şn. 346, D. 96/5, D. 150/3
i.+de Mn. 725, Mn. 735
i.+den Mn. 100, Mn. 722, Mn. 723, Mn. 724, Mn. 735, Mn. 736, Mn. 736
i.+dür Mn. 53
i.+i Şn. 321, Şn. 329, D. 29/6, D. 84/6, D. 95/7
i.+idür Şn. 344, Şn. 369
i.+in D. 77/6
i.+ini Şn. 330
i.+inüñ D. 58/3
i.+iyem Şn. 316
i.+üñ Mn. 100, Mn. 100, Mn. 101
i.+üñden D. 46/4

[=33]

idici *(s.)*
1. yapan, eden
i.+Ø D. 11/1[4]
2. riʿāyet idici: saygı gösteren, uyan
i.+Ø … riʿāyet Mn. 697 → riʿāyet
3. naḳl idici: nakleden, akataran
i.+Ø naḳli Mn. 1086 → naḳl
4. sipās idici: hamt eden, şükreden
i.+Ø … sipās Şn. 326 → sipās
5. fāş idici: ifşa eden, ortaya çıkaran
fāş i.+Ø Nn. 399 → fāş
6. kerem idici: iyilikte bulunan
kerem i.+Ø D. 10/7[4] → kerem
7. yaḳın idici: yakın eden, yaklaştıran
yaḳın i.+dür D. 50/2 → yaḳın
8. ıraġ idici: uzaklaştıran
i.+dür ıraġ D. 50/2 → ıraġ
9. melāmet idici: azarlayan, ayıplayan

melāmet i.+Ø D. 66/8 → melāmet
[=9]

iʿṭā *Ar. (i.)* verme, verilme
i.-yı Rabbdur Mn. 188 → Rabb
[=1]

ʿiṭā *Ar. (i.)* hediye, lütuf
cerrāt-ı ʿi.+yı Mn. 402 → cerrāt
[=1]

ʿitāb *Ar. (i.)* kınama, azarlama
ʿi.+Ø eyleyüp Şn. 153 → eyle-
ʿi.+Ø itmekdedür D. 24/5 → it-
ʿi.+Ø olındı Mn. 665 → olın-
idüp ʿi.+Ø Şn. 201 → it-
oldı … ʿi.+Ø Şn. 444 → ol-
ʿi.+ı Mn. 674
[=6]

itdür-
1. ettirmek, tanzim etmek
i.-en Nn. 97, Nn. 97, D. 192/3
i.-memüşdür Mn. 79
2. *(yf.)* nāz itdür-: nazlandırmak
nāz i.-en Nn. 77 → nāz
3. *(yf.)* nūş itdür-: içirmek
i.-üp nūş D. 10/7[11] → nūş
4. *(yf.)* nüzūl itdür-: indirmek, Allah'ın kullarına rahmet indirmesi
i.-Ø nüzūl Şn. 404 → nüzūl
[=7]

iʿtiḳād *Ar. (i.)* inanma, gönülden inanarak kesin olarak bağlı kalma
i.+ı Nn. 877
i.+uñ Mn. 1165, D. 55/5
[=3]

iʿtizāl *(i.)* uzlete çekilme, toplumdan uzaklaşma
i.+Ø Mn. 862
[=1]

itlik/-g *(i.)* itçe davranış, edepsizlik etme → itlük
i.+Ø Mn. 222
i.+i Mn. 100
i.+inden Mn. 102
i.+ini Mn. 100
[=4]

itlük *(i.)* → itlik
i.+Ø Mn. 732
[=1]

itmeglik/-g *(i.)* yapma durumu, etmeklik
i.+e Nn. 348
[=1]

itmemeklik *(i.)* yapmama durumu, etmemeklik
i.+dür Mn. 186
[=1]

ittiṣāl *Ar. (i.)* ulaşma, erişme
i.+Ø Nn. 811
[=1]

itür- < yitür- → yitür-
1. yitirmek
i.-mek-içün D. 19/4 → içün
i.-miş ola Nn. 664 → ol-
i.-en Şn. 346
i.-miş Mn. 220
i.-mişdüm D. 97/4
i.-üben Şn. 330
i.-ürdi D. 70/7
2. *(yf.)* yol itür-: yolunu kaybetmek
i.-en yol Mn. 366 → yol
[=8]

ʿiyān *Ar. (s.)* → ʿayān
ʿi.+Ø it Mn. 348 → it-
[=1]

iz *(i.)* belirti, nişan, alamet
azıtma i.+üñi D. 75/7 → azıt-
azıtmayup i.+Ø Mn. 734 → azıt-

i.+inden … çıḳma D. 75/7 → çıḳ-
i.+inden … çıḳmaz D. 75/7 → çıḳ-
ḳayıd i.+üñe Mn. 1155 → ḳayıt-
ḳayıtma i.+üñe Mn. 1158 → ḳayıt-
i.+e Şn. 337
i.+i D. 12/1[13], D. 58/3, D. 75/7
i.+idür D. 141/1
i.+in Mn. 234, Nn. 479
i.+inden Nn. 913
i.+ine D. 95/7
i.+ini Şn. 336
i.+üñe D. 90/9

[=17]

iżāfāt *Ar. (i.)* dünyaya olan bağlılıklar
i.+ı D. 3/19, D. 11/3[16]

[=2]

ʿiẕār *Ar. (i.)* yanak
ʿi.+ı D. 10/4[7]
ʿi.+ından D. 88/4

[=2]

iẓhār *Ar. (i.)* açığa çıkarma, gösterme
eyle … i.+Ø D. 89/7 → eyle-
i.+Ø ḳılmaḳ Mn. 1004 → ḳıl-
i.-ı feṣāḥat Şn. 127 → feṣāḥat

[=3]

izle-
1. takip etmek, belirli bir yöne doğru gitmek
i.-mişler Mn. 230
i.-señ D. 75/7
2. örnek alınan bir kimse gibi davranmak, yolundan gitmek
i.-r Mn. 234
i.-ye Nn. 479
3. seyretmek, tanık olmak
i.-meyüp Mn. 464

[=5]

ʿizz *Ar. (i.)* kudret, güçlülük
ʿi.+Ø Şn. 390, Km. 40, Km. 42, Nn. 396, Nn. 593, D. 17/5, D. 54/6, D. 209/1

[=8]

ʿizzet *Ar. (i.)*
1. büyüklük, yücelik
ʿi.+Ø D. 80/4
ḥażret-i ʿi.+de Nn. 402 → ḥażret
ʿi.-i Dāvud Km. 51 → Dāvud
ʿi.-i pāyende D. 54/6 → pāyende
nām-ı ʿi.+Ø D. 104/1 → nām
nihāl-i ʿi.+Ø D. 52/2 → nihāl
2. şeref, itibar
ʿi.+Ø Mn. 725
buldı ʿi.+Ø D. 233 → bul-
ʿi.+Ø ide Şn. 524 → it-
ʿi.-ile D. 10/5[9] → ile
ʿi.+Ø olunsam Mn. 98 → olun-
ʿi.+i Mn. 691

[=12]

ʿizzetlü *Ar.+T. (s.)* saygıdeğer, şerefli
ʿi.+dür D. 1/16

[=1]

J

jāle *Far. (i.)* çiy tanesi, kırağı
j.+Ø Mn. 513
j.+ler Mn. 138, Nn. 432, Nn. 569
j.+lerdür D. 98/5, D. 119/4

[=6]

jende *Far. (i.)* yırtık, yamalı giysi
j.+sin D. 72/3

[=1]

jende-pūş *Far. (s.)* yamalı hırka giyen
j.+lar Nn. 765

[=1]

jeng *Far. (i.)* pas, kir
j.+Ø Kn. 89, D. 58/6

[=2]

jūlīde *Far. (s.)* karmakarışık, dağınık
j.+ler Nn. 763
[=1]

jūlīde-mū *Far. (i.)* karmakarışık saç
j.+Ø Nn. 680
[=1]

K (k, ḳ)

ḳaba
(s.) kaba ṣaḳal/ṣaḳallu: sakalı gür ve geniş olan
ḳ.+Ø ṣaḳallar Mn. 817 → ṣaḳal
ḳ.+Ø ṣaḳallu Mn. 913 → ṣaḳallu
[=2]

ḳabā *Ar. (i.)* üst elbisesi, cübbe
ḳ.+Ø D. 62/5
eyle … ḳ.+Ø Nn. 254 → eyle-
ḳ.+sı D. 3/13
[=3]

ḳabaḳ/-ġ *(i.)* eskiden sıvı maddeleri koruma ve taşımada kullanılan bir tür matara ya da kadeh
ḳ.+Ø D. 10/6[10], D. 243, D. 243
ḳ.+dur D. 243
ḳ.+ı D. 9/4[5]
ḳ.+uñ D. 70/2
[=6]

ḳabar-
1. böbürlenmek, gurura kapılmak
ḳ.+duñ Mn. 859
2. şişmek
ḳ.-up Şn. 294
[=2]

ḳabīḥ *Ar. (s.)* kötü, pis, iğrenç
ḳ.+i Mn. 158
[=1]

ḳābil *Ar. (s.)* yetenekli, istidatlı
ḳ.+dür D. 130/1
[=1]

ḳabr *Ar. (i.)* mezar
ḳ.-çün Km. 54 → çün
ḳ.+e Nn. 509
[=2]

ḳabūl *Ar.*
1. *(i.)* razı olma, rıza gösterme
eyleyüben … ḳ.+Ø Şn. 365 → eyle-
ḳ.+Ø eyleyüben Mn. 96 → eyle-
iderem … ḳ.+Ø Nn. 353 → it-
idesün … ḳ.+Ø Şn. 365 → it-
itmişsün ḳ.+Ø D. 70/6 → it-
idüp ḳ.+Ø Şn. 469 → it-
ḳ.+Ø it Mn. 19 → it-
ḳ.+Ø ider mi Nn. 1015 → it-
ḳ.+Ø itdügin Şn. 291 → it-
ḳ.-ı şerʿ dür Mn. 201 → şerʿ
ḳıl ḳ.+Ø Şn. 404 → ḳıl-
2. *(s.)* huzura çıkmış, katına alınmış
ḳ.+Ø Şn. 412
[=12]

ḳabż u basṭ *Ar. (i.)* tasavvufta ümit-korku hâlinden sonra, neşe-endişe hâlinden önce gelen ariflerin büründükleri hâl, daralıp genişleme
ḳ.+Ø Mn. 255
ḳ.+ı Mn. 331
[=2]

ḳaç-
1. bulunulan yerden hızlıca uzaklaşmak
ḳ.-Ø Şn. 413
ḳ.-dı Mn. 960, Şn. 293
ḳ.-masun D. 51/7
ḳ.-mış D. 51/7
ḳ.-up Şn. 295
2. sakınmak, uzak durmak
ḳ.-Ø Mn. 1163
ḳ.-duġı-çün D. 71/7 → çün
ḳ.-an D. 197/4

ḳ.-ar Nn. 930, Nn. 1027, D. 100/4
ḳ.-maġa Mn. 216
ḳ.-maġıl D. 197/3
3. yoldan çıkmak
ḳ.-anı Şn. 305
ḳ.-sa Şn. 306
[=16]

ḳaçan *(z.)*
1. ne zaman ki, vaktaki
ḳ.+Ø Mn. 171, Mn. 790, Mn. 805, Mn. 988, Mn. 989, Mm. 8, D. 28/2, D. 61/6, D. 170/2
ḳ.+dan Mn. 426
2. nasıl
ḳ.+Ø Mn. 1001
[=11]

ḳadar *Ar.*
1. *(e.)* ölçüde, derecede, denli
ḳ.+Ø Mn. 112, D. 90/3
2. *(e.)* gibi
ḳ.+Ø Şn. 443, Şn. 443
3. *(e.)* ne ḳadar: hangi miktarda
ne ḳ.+Ø Mn. 342 → ne
4. *(z.)* ol ḳadar: o kadar, çok
ol ḳ.+Ø Mn. 390, Şn. 180, Nn. 611, D. 38/2 → ol$_2$
5. *(s.)* bir o ḳadar: bir katı, bir misli daha
bir o ḳ.+Ø Şn. 248 → bir, o
[=10]

ḳadd *Ar. (i.)* boy
ḳ.+Ø Nn. 117, D. 51/4
ḳ.-i raʿnāna D. 68/2 → raʿnā
ḳ.-i serv-veşi D. 91/1 → serv-veş
ḳ.-i ṭūbā-sāyeñi D. 25/2 → ṭūbā-sāye
ḳ.+i Şn. 25, Nn. 116
ḳ.+in D. 70/4
ḳ.+ine D. 36/6
ḳ.+üñ Nn. 293, D. 32/1, D. 91/7
ḳ.+üñe D. 26/6, D. 52/1, D. 135/1, D. 135/2, D. 135/3, D. 135/4
ḳ.+üñle D. 28/5
[=19]

ḳadeḥ *Ar. (i.)* içki içmek için kullanılan küçük bardak
ḳ.+Ø D. 10/6[9]
ḳ.+e D. 10/4[5]
ḳ.+i D. 10/3[6]
[=3]

ḳadem *Ar. (i.)*
1. ayak
ḳ.+Ø Mn. 676, Nn. 302
ḳ.+ine D. 9/1[4]
2. adım
ḳ.+Ø Nn. 476, Nn. 724
ḳ.+Ø … adarsun Mn. 677 → ad-
ḳ.+Ø … admadı Nn. 846 → ad-
ḳ.+Ø başdı D. 51/3 → baṣ-
ḳ.+Ø … yola baṣdı Mn. 331 → yol, baṣ-
[=9]

ḳadḥ *Ar. (i.)* çekiştirme, ileri geri konuşma
ḳ.+Ø Mm. 72
ebyāt-ı medḥ u ḳ.+Ø u ẕemm Mm. 74 → ebyāt, medḥ, ẕem[m]
ḳ.+Ø eyler D. 22/2 → eyle-
ḳ.+Ø itmegil D. 22/2 → it-
ḳ.+ını Şn. 362
[=5]

ḳadı *Ar. (i.)* şeriat hâkimi
ḳ.+Ø Mn. 338, Mn. 342, Mn. 344, Şn. 435, Şn. 436, Şn. 438, Nn. 1015, Nn. 1016, D. 98/6
ḳ.-yı dīn Mn. 629, Nn. 338 → dīn
ḳ.-yı vaḳt Nn. 1013 → vaḳt
[=12]

ḳadluca *Ar.+T. (s.)* boyluca

ḳ.+Ø Şn. 224
[=1]

ḳadr *Ar. (i.)* değer, kıymet, rütbe, şeref
şāh-ı ḳ.+Ø D. 65/1 → şāh
ḳ.+i Mn. 758
ḳ.+üñ D. 168/1
[=3]

ḳafā *Ar. (i.)* baş
ḳ.+ña Nn. 286
[=1]

ḳāfile *Ar. (i.)* kervan, konvoy
ḫˇāce-yi her ḳ.+Ø D. 2/13 → ḫˇāce, her
ḳ.-yi Aḥmedi D. 231 → Aḥmed
[=2]

kāfir *Ar. (s.)* tanrıtanımaz, dinsiz
k.+Ø Mn. 361, Mn. 364, Şn. 63, Şn. 421, Şn. 423, D. 185/4
k.+Ø olur Şn. 422 → ol-
k.-i bed-gevher D. 91/4 → bed-gevher
k.-iken D. 8/3[12] → i-
meyte-yi k.+i D. 11/5[3] → meyte
[=10]

kāfūr *Ar.*
1. *(i.)* kokulu uçucu bir yağda arta kalan tortu
şemʿ-i k.-ı muṣaffā D. 123/2 → şemʿ, muṣaffā
2. *(s.)* çok beyaz
ṣafḥa-yı k.+a Kn. 8 → ṣafḥa
[=2]

kāġad *Far. (i.)* kâğıt
k.+Ø Kn. 3
k.+uñ Kn. 35, Kn. 53
[=3]

kāh *Far. (i.)* kuru ot parçası
k.+ıyam D. 64/6
[=1]

kāhil *Ar. (i.)* tembel, uyuşuk
k.+Ø Mn. 417
[=1]

ḳahḳah < ḳahḳaha *Ar. (i.)* yüksek sesle gülerken çıkan ses
ḳ.+uñdan Nn. 206
[=1]

ḳahr *Ar. (i.)* yok etme, mahvetme
ḳ.+Ø Nn. 213
ḳ.+uñ-ıla Şn. 378 → ıla
ḳ.+a D. 89/7
[=3]

ḳaḳ-
1. vurmak, hafifçe vurmak, çalmak
ḳ.-up Mn. 245
2. başını dīvāra ḳaḳ-: pişman olmak
başumı dīvāra ḳ.-dı Mn. 951 → baş, dīvār
3. göz ḳaḳ-: göz ile işaret etmek, göz etmek, göz kırpmak
göz ḳ.-ar Nn. 783 → göz
göz ḳ.-ır Nn. 308 → göz
göz ḳ.-uban Şn. 233 → göz
ḳ.-uban göz D. 5/5 → göz
4. ʿaḳlı ḳaḳ-: aklı başından gitmek
ʿaḳlı ḳ.-up D. 192/4 → ʿaḳl
[=7]

ḳaḳı-
1. azarlamak, gazaba gelmek
ḳ.-dı Şn. 61, Şn. 454
ḳ.-duñ Şn. 454
ḳ.-ma Şn. 200
ḳ.-madan Şn. 489
ḳ.-madı Şn. 300
ḳ.-r Mn. 168
ḳ.-yuban Şn. 170, Şn. 203, Şn. 466
ḳ.-yup Mn. 744, Şn. 169
2. başa ḳaḳı-: yapılan iyiliği kırmak incitmek amacıyla yüzüne vurmak
ḳ.-r idüñ başuma Şn. 211 → i-, baş

[=13]

ḳaḳıġan *(s.)* öfkeli, hiddetli
ḳ.+Ø Şn. 288

[=1]

ḳaḳın- öfkelenmek, kızmak
ḳ.-ur Şn. 68

[=1]

ḳaḳnūs *Far. (i.)* doğu masallarında geçen, gagasındaki deliklerden yel estikçe çeşitli sesler çıkaran efsanevi bir kuş
ḳ.+uñ Nn. 95

[=1]

kākül *Far. (i.)* alnın üzerine dökülen kısa kesilmiş saç
āşüfte-yi k.-i nigāruz D. 9/5[2] → āşüfte, nigār
k.-i gül-pūş D. 62/2 → gül-pūş
k.+i Şn. 224, Mm. 35
k.+üñ D. 1/5, D. 106/1, D. 106/2, D. 106/3, D. 106/4
k.+üñi Şn. 33

[=10]

ḳal-
1. bulunmak, varlığını sürdürmek
ḳ.-mamış ola Nn. 903 → ol-
ḳ.-a Mn. 102, Mn. 107, Mn. 110, Mn. 118, Şn. 209, Km. 76, Nn. 832
ḳ.-a mı D. 54/7
ḳ.-anda D. 10/7[14]
ḳ.-dı Mn. 705, Nn. 522, D. 8/4[1], D. 87/4, D. 88/7
ḳ.-madı Mn. 803, Şn. 54, Nn. 357, Nn. 358, D. 52/6, D. 163/3, D. 172/1
ḳ.-masun Mn. 947
ḳ.-maya Mn. 1157, D. 71/5
ḳ.-mayalar Şn. 508
ḳ.-mayasun Şn. 510
ḳ.-maz Mn. 263, Şn. 386
ḳ.-mışuz D. 2/13
ḳ.-up mıdur Mn. 79
ḳ.-ur Kn. 46, Kn. 46
ḳ.-uram Kn. 45
ḳ.-urdı D. 20/7
ḳ.-ursun Nn. 510
2. itibar göstermek
ḳ.-a Mn. 109
3. eksik olmak
ḳ.-duñ Mn. 440
4. olumsuz biçimde gelişmek ve öylece devam etmek
ḳ.-am Mn. 528
ḳ.-dı Şn. 295
ḳ.-dılar Nn. 389
5. *(yf.)* ʿāciz ḳal-: çaresiz kalmak
ḳ.-dı ʿāciz Mn. 881 → ʿāciz
ḳ.-ur ʿāciz Mn. 740 → ʿāciz
6. *(yf.)* adı ḳal-: bir kimse veya bir şey öldükten, ortadan çekildikten sonra dillerde yalnız adı dolaşmak
adı ḳ.-dı Nn. 529 → ad
7. *(yf.)* bī-meded ḳal-: yardıma muhtaç hâlde bulunmak, çaresiz kalmak
ḳ.-anda bī-meded Mn. 31 → bī-meded
8. *(yf.)* çig ḳal-: belli bir olgunluğa ulaşamama, toy kalma
çig ḳ.-ma D. 59/5 → çig
9. *(yf.)* dermānde ḳal-: çaresiz duruma düşmek
ḳ.-up dermānde Mn. 906 → dermānde
10. *(yf.)* es̱er ḳalma-: hiçbir iz kalmamak, yok olmak
es̱eri ḳ.-mamışdı D. 3/18 → es̱er
11. *(yf.)* füsürde ḳal-: hareketsiz bulunmak, donup kalmak
füsürde ḳ.-ma D. 59/5 → füsürde
12. *(yf.)* girü ḳal-: gecikmek, zamanında yetişememek
girü ḳ.-ur Şn. 503 → girü

13. *(yf.)* ḥayrān ḳal-: şaşkınlık içinde bulunmak
ḳ.-dı ḥayrān Mn. 647 → ḥayrān
14. *(yf.)* ikilikde ḳal-: arada kalmak, çaresiz duruma düşmek
ikilikde ḳ.-anlar Mn. 796 → ikilik
15. *(yf.)* mecāl ḳalma-: güç kalmamak, güçsüz düşmek
ḳ.-madı mecāli D. 95/4 → mecāl
mecāli ḳ.-mayup Mn. 671 → mecāl
16. *(yf.)* mededsiz ḳal-: yardıma muhtaç hâlde bulunmak
medesiz ḳ.-ana Nn. 161 → mededsiz
17. *(yf.)* ṭaña ḳal-: şaşırmak
ḳ.-am ṭaña Şn. 473 → ṭañ
ḳ.-asun ṭaña Şn. 243 → ṭañ
ḳ.-dı ṭaña Mn. 1019, Şn. 474, Nn. 386 → ṭañ
ḳ.-mış … ṭaña Mn. 814 → ṭañ
ṭaña ḳ.-urdı Şn. 430 → ṭañ
18. *(yf.)* yirde ḳal-: saygı görmemek
ḳ.-ur yirde Mn. 487 → yir
19. *(yf.)* yolda ḳal-: amacına ulaşamamak
yolda ḳ.-ur D. 8/5[7] → yol
[=64]

ḳāl *Ar. (i.)* söz
ḳ.+Ø Nn. 339, Nn. 1024, Nn. 1027
ḳ.-i Hū Nn. 661 → Hū
ḳ.+e Nn. 1027
ḳ.+üm D. 216/3
[=6]

ḳālʿ *Ar. (i.)* kökünden koparıp atma
ḳ.+Ø iden Nn. 324 → it-
[=1]

ḳalb *Ar. (i.)*
1. dönüştürme, değiştirme
ḳ.+i Mn. 189
2. iç, ruh
ḳ.+Ø Km. 31, Nn. 944, D. 218/1
aḥvāl-i ḳ.+i Mn. 206 → aḥvāl
çekdi ḳ.+ümi D. 25/3 → çek-
eṭvār-ı ḳ.+i Mn. 189 → eṭvār
idüp ḳ.+Ø Mn. 215 → it-
ḳ.-i bīmāruñ Mn. 493 → bīmār
ḳ.-i Hārūn Mn. 848, Mn. 853 → Hārūn
ḳ.-i muʿarbid durur Şn. 131 → muʿarbid, dur-
ḳ.+ümi çekmekdedür D. 28/2 → çek-
mirʾāt-ı ḳ.+üñ Mn. 1047 → mirʾāt
olur … ḳ.+Ø Mn. 99 → ol-
ṣavfet-i ḳ.+Ø Mn. 215 → ṣafvet
sükūn-ı ḳ.+dür Mn. 204 → sükūn
ḳ.+i Mn. 187, Mn. 853, Nn. 269
ḳ.+idür D. 190/3
ḳ.+in Mn. 215
ḳ.+inde Mn. 189
ḳ.+üñ D. 8/7[8]
ḳ.+üñdeki Mn. 632
ḳ.+üñi Şn. 468
[=26]

ḳalbī lā-yenāmī *Ar. (i.)* tasavvuf ehlinin gözlerinin uyuduğunu fakat kalplerinin uyumayıp daima Allah'ı zikrettiğini ifade eden "uyumayan kalp" anlamında Arapça söz öbeği
ḳ.+dür Mn. 355
[=1]

kāle *Far. (i.)* kumaş
k.-yi maʿyūbdan D. 70/6 → maʿyūb
[=1]

ḳalem *Ar. (i.)* yazı yazmaya yarayan araç
ḳ.+Ø Şn. 527, Mm. 50, Nn. 227, Nn. 751, Kn. 16, Kn. 58, Kn. 61, D. 66/7
çaldum ḳ.+Ø D. 244 → çal-

çalınmayup ķ.+Ø Mn. 360 → çalın-
çalmaya ķ.+Ø Şn. 526 → çal-
ķ.+dür D. 132/1
[=12]

ķalender *Far. (s.)* derviş
ķ.+Ø Mn. 115, Mn. 116, Mn. 117, Mn. 117, Mn. 919, Mn. 919, Nn. 460, D. 9/2[7], D. 174/4
k.+Ø ol Mn. 116, Mn. 116 → ol-
ķ.+ler Nn. 458
[=12]

ķalender-vār *Far. (s.)* kalender gibi
ķ.+Ø Mn. 108, Mn. 337, Nn. 259, Nn. 870
[=4]

ķallāş *Ar. (s.)*
1. hal sahibi, dünya ile ilgisini kesen
ķ.+Ø Mn. 1063, D. 5/13, D. 9/3[5]
ķ.+Ø-uz D. 11/2[2]
ķ.+lar Nn. 764
2. dünya işlerinden el çekmek
ķ.+Ø ola Nn. 869 → ol-
[=6]

ķalmış *(s.)* düşkün, aciz
ķ.+a Şn. 3, D. 2/5
[=2]

ķaltabānluķ *Far.+T. (i.)* namussuzluk, alçaklık
ķ.+Ø Mn. 571
[=1]

ķaltaķalık < ķaltaķlık *(i.)* iffetsizlik, namussuzluk
ķ.+Ø Nn. 878
[=1]

kām *Far. (i.)* damak
k.+Ø Nn. 165
k.-ı cān Nn. 81 → cān
[=2]

ķamaşmaķlıķ *(i.)* fazla ışık yüzünden etrafa bakamaz hâlde bulunmak
getürür … ķ.+Ø Nn. 971 → getür-
[=1]

ķamer *Ar. (i.)* ay
ķ.+Ø Şn. 410, D. 2/10
ķ.-ile D. 78/4 → ile
ķ.+dür D. 100/5
ķ.+in D. 71/2
ķ. mi D. 42/1
[=6]

ķamer-çehre *Ar.+Far. (s.)* ay yüzlü
ķ.+Ø D. 89/2
[=1]

ķāmet *Ar. (i.)* boy, endam
hevā-yı ķ-i bālā-yı zünnāc Mn. 481 → hevā, bālā, zünnāc
ķ.-i bālā-yı ʿaşķ D. 51/4 → bālā, ʿaşķ
ķ.-i dil-cūsını D. 44/3 → dil-cū
ķ.-ile D. 19/5 → ile
ķ.-i raʿnā Nn. 304 → raʿnā
ķ.+üñ D. 26/6, D. 61/2
ķ.+üñi D. 61/2
[=8]

ķāmetlü *Ar.+T. (s.)* boylu, endamlı
ķ.+Ø D. 36/2, D. 238
[=2]

ķamış *(i.)* kargı, bambu, saz
ķ.+Ø Şn. 497
ķ.+dan Şn. 378
[=2]

kāmil *Ar. (s.)* olgun, bilgili
k.+Ø Mn. 992
merd-i k.+Ø Mn. 363 → merd
şaḫṣ-ı k.+dür Nn. 217 → şaḫṣ

şeyẖ-i k.+Ø Mn. 771, Mn. 1059 → şeyẖ
k.+dür D. 130/2
[=6]

kāmilsiz *Ar.+T. (s.)* olgun olmayan, ham
şeyẖ-i k.+siz Mn. 854 → şeyẖ
[=1]

ḳamu *(s.)* → ẖamu
1. bütün, tüm, hepsi
ḳ.+Ø Mn. 47, Mn. 519, Mn. 519, Mn. 662, Mn. 668, Mn. 1010, Mn. 1023, Şn. 76, Şn. 130, Şn. 146, Şn. 187, Şn. 506, Mm. 32, Nn. 8, Nn. 11, Nn. 62, Nn. 113, Nn. 192, Nn. 470, Nn. 501, Nn. 547, Nn. 876, Nn. 975, D. 1/11, D. 8/1[2], D. 17/3, D. 41/3, D. 89/2, D. 92/1, D. 196/2, D. 215/2
ḳ.+dan Şn. 477, Nn. 979, Nn. 1030
ḳ.+lar Nn. 487
ḳ.+nuñ D. 81/3
ḳ.+sı Mn. 376, Mn. 523, Mn. 1016, Nn. 222
ḳ.+sın Mn. 775
ḳ.+ya Mn. 369, Şn. 28, Şn. 69, Şn. 77
2. tamamen, bütünüyle
ḳ.+Ø Mn. 950, Şn. 54, Şn. 251, Şn. 397, Şn. 417, Şn. 496, Şn. 498, Nn. 422, D. 12/2[9], D. 20/5, D. 27/6
[=56]

ḳan- su ve yiyecek bakımından doymak
ḳ.-mayanlar Mn. 371
ḳ.-maz Mn. 404
ḳ.-mazlar Mn. 394
[=3]

ḳan *(i.)* kan
ḳ.+Ø Şn. 118, Şn. 342, Şn. 433, Mm. 85, Mm. 85, Nn. 366, Kn. 3, D. 28/7, D. 81/3
boyama ḳ.+lara D. 13/5[1] → boya-
döke ḳ.+umı D. 63/3 → dök-
girüp … ḳ.+ına Mn. 1139 → gir-
içe ḳ.+umı D. 84/2 → iç-
ḳ.+Ø eyleyeyin D. 78/2 → eyle-
ḳ.+Ø itme D. 82/3 → it-
ḳ.+Ø itmek D. 82/1 → it-
ḳ.+a boyayup Mn. 514 → boya-
ḳ.+a yeltenme D. 82/3 → yelten-
ḳ.+umı tökdi D. 24/5 → tök-
tökdi … ḳ.+ın D. 58/5 → tök-
ḳ.+a Mn. 1065
ḳ.+lara Mn. 129
ḳ.+um D. 52/4
ḳ.+uñda D. 82/3
[=23]

kān *Far. (i.)* maden ocağı
k.+Ø Mn. 301
k.-ı ḥilme Mn. 626 → ḥilm
k.-ı iḥsān Mn. 561 → iḥsān
k.-ı ḳand u şekeristān D. 115/2 → ḳand, u, şekeristān
k.-ı mesāʾil Mn. 921 → mesāʾil
k.-ı mürüvvet Mn. 587 → mürüvvet
k.-ı ṣafā Mm. 87, Nn. 793, Nn. 802 → ṣafā
k.-ı ṣafānuñ Mn. 544 → ṣafā
k.-ı şevḳ Mm. 68 → şevḳ
k.+da Mn. 235
k.+ı Mn. 568, Mn. 1053, Nn. 987, D. 35/2
k.+ıdur Mm. 43
[=17]

ḳanāʿat *Ar. (i.)* elde bulunan ile yetinme, kısmete razı olma
ḳ.+Ø Mn. 351, D. 179/1
[=2]

ḳanat /-d *(i.)* kuşların uçmasını sağlayan organ
ḳ.+ı Mn. 959
ḳ.+uñ Nn. 299

[=2]

ḳand *Ar. (i.)* şeker
ḳ.+Ø Mn. 512, Şn. 18, Şn. 20, Şn. 352, Nn. 360, Nn. 415
kān-ı ḳ.+Ø u şekeristān D. 115/2 → kān, u, şekeristān
ḳ.-ı mükerrer D. 116/2 → mükerrer
şāhid-i ḳ.+ı Nn. 100 → şāhid
ḳ.+la Mn. 456, Mn. 576, Mn. 603, Mn. 1058, Nn. 535, Nn. 950
[=15]

ḳanda *(z.)* nerede
ḳ.+Ø Mn. 982, Şn. 41, Şn. 239, Mm. 31, Mm. 38, Nn. 127, Nn. 371, Nn. 514, Nn. 553, Nn. 613, Nn. 670, Nn. 722, Nn. 821, Nn. 930, Nn. 932, D. 54/1, D. 88/2, D. 95/5, D. 140/3
ḳ.+dur Mn. 1092, Nn. 688, D. 135/3
[=22]

ḳandalıġı /-u *(zm.)* nerede olduğu
ḳ.+ñ Şn. 46
[=1]

ḳandīl *Ar. (i.)* bir tür ilkel aydınlatma aleti
ḳ.+dür D. 225
[=1]

ḳanı *(z.)* hani, nerede
ḳ.+Ø Mn. 963, Mn. 1033, Mn. 1034, Mn. 1092, Mn. 1147, Şn. 175, Şn. 175, Şn. 176, Şn. 177, Nn. 124, Nn. 244, Nn. 468
[=12]

ḳāniᶜ *Ar. (s.)* kanaat eden
ḳ.+Ø olma Nn. 600 → ol-
ḳ.+Ø olup Nn. 1039, D. 2/8 → ol-
olma ḳ.+Ø D. 226 → ol-
ḳ.+dür Mn. 704
[=5]

ḳanḳı *(s.)* hangi
ḳ.+Ø D. 36/6, D. 54/5
[=2]

ḳanlu
1. *(s.)* kan bulaşmış
ḳ.+Ø Mn. 138, D. 45/7
2. *(i.)* kâtil
ḳ.+m D. 49/3
[=3]

ḳānūn$_1$ *Ar. (i.)* yasa, değişmez kural
ḳ.+ı Nn. 291
[=1]

ḳānūn$_2$ *Ar. (i.)* bir tür telli çalgı
ḳ.+da Nn. 292
ḳ.+la Nn. 88, Nn. 88, Nn. 208, Nn. 208, D. 10/4[13]
[=6]

ḳānūn-vār *Ar.+Far. (z.)* kanun gibi
ḳ.+Ø Nn. 291
[=1]

ḳap-
1. bir şeyi birdenbire çekerek almak
ḳ.-dı Mn. 960
2. yırtıcı bir hayvan tarafından yakalanmak
ḳ.-ar Şn. 309
[=2]

ḳap /-b *(i.)* çömlek
ḳ.+a Mn. 998, Mn. 999, D. 10/2[2]
ḳ.+ı Nn. 900, D. 9/4[6]
[=2]

ḳapu *(i.)*
1. kapı
ḳ.+Ø Nn. 582
ḳ.+sını yapmayanuñ Mn. 497 → yap-
ḳ.+yı yapmaḳ Mn. 498 → yap-
ḳ.+dan Mn. 691, Şn. 164

ḳ.+ları Mn. 21
ḳ.+ñda D. 19/1
ḳ.+sın Mn. 696
ḳ.+sını Mn. 245, Mn. 750
2. güç durumlarda yardım istenilen kişi, huzur
ḳ.+ña D. 1/17
ḳ.+ñda Mn. 38, Nn. 993, D. 91/6
ḳ.+ñdır Mn. 24
ḳ.+ñı Mn. 87, Mn. 87
ḳ.+sı D. 3/14
[=18]

kār *Far. (i.)*
1. parasal kazanç, temettü
k.+Ø 91
k.-ı ṭarrār D. 188/2 → ṭarrār
2. hareket, eylem
k.+ı D. 130/1
[=3]

ḳaʿr *Ar. (i.)* derinlik
ḳ.-ı deryāda Nn. 646 → deryā
ḳ.+ına Nn. 646
[=2]

kār-ger *Far. (s.)* etkili, nüfuzlu
k.+Ø oldı Nn. 428 → ol-
[=1]

kār-guşā *Far. (s.)* kazanç kapılarını açan
k.-ı etḳıyā D. 15/6 → etḳıyā
[=1]

kār-sāz *Far. (s.)* iş yapan, becerikli
k.+Ø Nn. 63, Nn. 83, Nn. 218
Kerīm-i k.+Ø Nn. 829 → Kerīm
[=4]

ḳara *(s.)*
1. rengi daha koyu olan
ḳ.+Ø Mn. 129, Mn. 1131, Kn. 3
2. siyah
ḳ.+Ø Nn. 901, Nn. 990, D. 49/4, D. 77/4, D. 85/2
ḳ.+lardan D. 77/4
ḳ.+sından D. 73/1
ḳ.+ya D. 87/1
3. zenci
ḳ.+Ø Mn. 544
4. gamlı, bahtsız
ḳ.+Ø Mn. 717
5. kuru
ḳ.+Ø Nn. 80
6. yüz karası: utanılacak durum, utanılacak şey
ḳ.+dur yüzi D. 41/5 → yüz$_1$
yüz ḳ.+sı Şn. 403 → yüz$_1$
[=16]

ḳaraca *(s.)* rengi biraz kara olan, esmer
ḳ.+Ø Şn. 221
[=1]

ḳaraḳavuḳ / -ġ *(i.)* yenilebilen bir tür bitki; hindiba, güneyik, sakızlık
ḳ.+a Mn. 935
[=1]

ḳarañu *(i.)* karanlık
ḳ.+sında D. 52/7
[=1]

ḳarañuluḳ *(i.)* karanlık
ḳ.+da Nn. 510
[=1]

ḳarar- siyahlaşmak
ḳ.-up D. 90/8
[=1]

ḳarār *Ar. (i.)*
1. süreklilik, istikrar
ḳ.+Ø u emīn-i iḳlīm-i vilāyet Mn. 608 → u, emīn, iḳlīm, vilāyet
2. dinlenme, rahat etme
ḳ.+Ø D. 38/5
[=2]

ḳaravaş *(i.)* cariye

ḳ.+Ø Nn. 980, D. 5/6

[=2]

ḳardaş *(i.)* kardeş

ḳ.+Ø Mn. 858

ḳ.+ı idi Şn. 323 → i-

ḳ.+Ø-uz Nn. 11

ḳ.+ı Mn. 782, Şn. 463

ḳ.+larum Mn. 515

ḳ.+larumuñ Mn. 532

ḳ.+uñ D. 8/1[2]

[=8]

ḳarġa *(i.)* siyah tüylü bir tür kuş

ḳ.+ya D. 85/2

[=1]

ḳarġa- ilenmek, beddua etmek

ḳ.-rdı Mn. 945

[=1]

ḳarġış *(i.)* lanet, beddua

iderken … ḳ.+Ø Mn. 955 → it-

[=1]

ḳarġu *(i.)* kamış, saz, bambu

ḳ.+dan Nn. 80

[=1]

ḳarı *(i.)*

1. yaşlı kadın

ḳ.+Ø Mn. 577, Nn. 580

2. kadın

ḳ.+Ø Nn. 474

ḳ.+da Nn. 474

ḳ.+yı Nn. 473, D. 10/1[7]

[=6]

ḳarıca *(i.)* yaşlı kadın, kadıncağız

ḳ.+Ø Mn. 574, Mn. 575, Mn. 578

[=3]

ḳarın *(i.)*

1. mide

ḳ.+Ø Mn. 420

ḳ.+ı Mn. 472, Mn. 488, Mn. 944, Mn. 945, Mn. 954, Mn. 955

ḳ.+ına Mn. 943, Mn. 944

ḳ.+ını Mn. 428, Mn. 941

ḳ.+uñı Mn. 482

2. karın, iç

ḳ.+ın Mn. 162

ḳ.+ına Mn. 504, Mn. 536, Mn. 712

ḳ.+um Mn. 972

ḳ.+uñ Mn. 508

[=18]

ḳarınca *(i.)* karınca

ḳ.+Ø Mn. 646, Mn. 660, Mn. 660, Mn. 665, Mn. 666, Mn. 671, Mn. 672

ḳ.+ya Mn. 651

[=8]

ḳarındaş *(i.)* kardeş

ḳ.+Ø Mn. 821, Nn. 1033

ḳ.+ı Nn. 978, Nn. 1034

[=4]

ḳarış- karışık hâle gelmek

ḳ.-mış ola Mm. 14 → ol-

ḳ.-dı Mn. 613

[=2]

ḳarışdur- birbirine katmak

ḳ.-duñ Nn. 280

[=1]

ḳārī *Ar. (s.)* okuyucu

ḳumrı-yı ḳ.+Ø Nn. 228, Kn. 12 → ḳumrı

ḳ.-yi semīni Mn. 414 → semīn

[=3]

ḳarīb *Ar. (s.)* yakın

ḳ.+Ø iken D. 22/5 → i-

ḳ.+Ø ola D. 34/4 → ol-

[=2]

ḳarīn *Ar. (i.)* arkadaş

ḳ.+Ø olsa Nn. 839 → ol-

ḳ.+i Nn. 1034
ḳ.+üñ Mn. 245
[=3]

ḳar- bıkmak, usanmak
ḳ.-mayadum Şn. 32
[=1]

ḳarpuz *(i.)* karpuz meyvesi
ḳ.+Ø Mn. 1103, Nn. 1026
[=2]

ḳarşu *(s.)*
1. karşı
ḳ.+Ø Nn. 79, Nn. 92
ḳ.+sına D. 56/7
2. gözine karşu: gözü önünde
gözine ḳ.+Ø D. 99/3 → göz
[=4]

ḳārūre *Ar. (i.)* camdan yapılmış kap, şişe
ḳ.+sine Mn. 491
[=1]

kās *Ar. (i.)* kadeh
k.-ı Hū Nn. 918 → Hū
[=1]

ḳaṣab-pūş *Ar.+Far. (s.)* ince bir örtü giyinen
ḳ.+Ø eyleyen Nn. 100 → eyle-
[=1]

kāsāt *Ar. (i.)* kadehler
k.-ı ṣıġarı Mn. 405 → ṣıġar
[=1]

ḳaṣd *Ar. (i.)*
1. bir işe bilerek girişme
ḳ.+Ø ider D. 109/2 → it-
ḳ.-ı dergāh-ı Ḫudāyı Nn. 617 → dergāh, Ḫudā
ḳ.+ı Mn. 663
ḳ.+la Şn. 500
2. ḳaṣd-ı cān: öldürmeye teşebbüs etme
ḳ.-ı cān D. 82/1 → cān
[=5]

kāse *Far. (i.)* kadeh, kase
k.+Ø Mn. 253
k.-yi pür-bāde-yi ḫoş-ḫˇārı D. 4/8→ pür-bāde, ḫoş-ḫˇār
k.-yi Tebrīze D. 75/2 → Tebrīz
[=3]

kāselīs *Far. (s.)* dalkavuk, çanak yalayıcı
k.+i Mn. 524
[=1]

ḳasem *Ar. (i.)* yemin, ant
ḳ.+dür D. 105/3
[=1]

ḳasemiyāt *Ar. (i.)* yeminler, antlar
ḳ.+Ø Km. 74
[=1]

ḳaṣr *Ar. (i.)* saray
ḳ.+uñuñ D. 2/9
[=1]

ḳaṣṣāb *Ar. (i.)* kasap
ḳ.+Ø D. 63/3
ḳ.+dur D. 190/1
ḳ.+lar D. 28/4
[=3]

ḳaş *(i.)* kaş
ḳ.+Ø Kn. 35, D. 23/2, D. 44/1, D. 45/1, D. 45/1
çatmadı ḳ.+ın Mn. 559 → çat-
ḳ.+Ø çatmayan Şn. 170 → çat-
oynadup ḳ.+Ø D. 5/5 → oynat-
ḳ.+ı Şn. 235, D. 91/1, D. 91/2
ḳ.+ıdur D. 4/5
ḳ.+ın D. 238
ḳ.+laruñ D. 28/3
ḳ.+laruñla D. 53/5
ḳ.+um D. 81/4
ḳ.+uñ D. 70/3, D. 80/3

ḳ.+uña D. 108/1, D. 108/2, D. 108/3, D. 108/4
ḳ.+uñı Mn. 1145, D. 76/2
ḳ.+uñla D. 84/2
ḳ.+uñuñ D. 34/6
[=26]

ḳaşı- kaşımak
ḳ.-yadum Şn. 32
[=1]

kāşif *Ar. (s.)* keşfeden
k.-i esrārı D. 70/2 → esrār
k.-i her müşkil Şn. 5 → her, müşkil
k.-i sırr Mn. 630 → sırr
k.+i Nn. 331
[=4]

kāşkī *Far. (e.)* keşke
k.+Ø Nn. 501
[=1]

ḳat- dâhil etmek, ilave etmek
ḳ.-alar Mn. 408
ḳ.-an Mn. 477
ḳ.-ar D. 231
ḳ.-uñ Mn. 246
ḳ.-up Mn. 561
[=5]

ḳat *(i.)*
1. makam, mevki
ḳ.+Ø Mn. 260
ḳ.+ına Mn. 771, Mn. 962
ḳ.+ında Mn. 164, Mn. 275, Mn. 309, Mn. 310, Mn. 315, Mn. 329, Mn. 478, Mn. 484, Nn. 986, D. 229
ḳ.+ındadur Nn. 640
2. tabaka
ḳ.+Ø Mn. 1046
[=15]

ḳaṭʿ *Ar. (i.)*
1. geçme, ilerleme
ḳ.+Ø eylese Nn. 1053 → eyle-
2. ḳaṭʿ-i naẓar: ilgi ve alakayı kesmek
ḳ.-ı naẓar ḳıl D. 236 → naẓar, ḳıl-
[=2]

ḳaṭʿā *Ar. (z.)* hiçbir zaman, asla
ḳ.+Ø 46/6
[=1]

ḳatar < ḳaṭār *Ar. (i.)* kervan, konvoy
ḳ.+ın D. 231
[=1]

ḳatı
1. *(z.)* son derece, pek çok
ḳ.+Ø Mn. 89, Mn. 605, Mn. 822, Mn. 907, Mn. 993, Mn. 1045, Mn. 1054, Şn. 81, Şn. 132, Şn. 245, Şn. 286, Şn. 432, Nn. 492, D. 9/6[5], D. 203/1
2. *(s.)* sert
ḳ.+Ø Şn. 448
ḳ.+dur D. 84/5, D. 214/3
[=18]

ḳatılıḳ /-ġ *(i.)* sertlik
ḳ.+ı Şn. 281
[=1]

kātib *Ar. (s.)* yazıcı
k.-i ʿaşḳuñ D. 66/7 → ʿaşḳ
k.+e D. 94/2
k.+üñ Kn. 1, Kn. 7
[=4]

ḳatīl *Ar. (s.)* cinayet işleyen, öldüren
olur … ḳ.+i D. 3/6 → ol-
[=1]

ḳatl *Ar. (i.)*
1. öldürme, cana kıyma
ḳ.+Ø Mn. 981
ḳ.-i civān D. 82/2 → civān
ḳ.-i fulān ibn-i fulān D. 82/6 → fulān ibn-i fulān
ḳ.+e Nn. 186
2. ḳatl-i nefs: intihar

ḳ.-i nefs D. 11/2[9] → nefs

[=5]

ḳaṭre *Ar. (i.)* damla

ḳ.+Ø Nn. 24

ḳ.-yi şebnem D. 76/3 → şebnem

ḳ.+lerden Mn. 247

ḳ.+si Şn. 408

ḳ.+sine Mn. 130

[=5]

ḳattāl *Ar. (s.)* çok öldürücü, hunhar

ḳ.-ı ʿAnter Mn. 588 → ʿAnter

[=1]

ḳatuġ *(i.)* tutmaç yemeğine katılan sirke, yoğurt gibi şeyler

ḳ.-ıla Mn. 477 → ıla

[=1]

ḳavī *Ar. (s.)* güçlü, kuvvetli

kıldum ḳ.+Ø D. 83/3 → ḳıl-

olupdur ḳ.+Ø Şn. 70 → ol-

[=2]

ḳavl *Ar. (i.)* söz, lakırdı

ḳ.-i ḫūb-elḥān D. 88/5 → ḫūb-elḥān

ḳ.+idür Mn. 358

[=2]

ḳavlucuḳ/-ġ *(i.)* çakmak keseciği

ḳ.+um Şn. 46, Şn. 208, Şn. 215

[=3]

ḳavm *Ar. (i.)* kavim, topluluk, budun

ḳ.+Ø Mn. 635

ḳ.+Ø-uz D. 11/2[15]

ḳ.+i D. 12/1[5]

[=3]

ḳavs *Ar. (i.)* yay burcu

ḳ.+Ø D. 108/2

[=1]

ḳavşur-

1. *(yf.)* el ḳavşur-: el pençe divan durmak

ḳ.-up el D. 54/2 → el

[=1]

ḳavun *(i.)* kavun meyvesi

ḳ.+Ø Mn. 1103

[=1]

ḳay *Ar. (i.)* kusma

itdi ḳ.+Ø Nn. 431 → it-

[=1]

ḳaya *(i.)* sert ve büyük taş kütlesi

ḳ.+Ø Şn. 323

[=1]

ḳayd *Ar. (i.)*

1. endişe, kaygı

ḳ.+Ø Şn. 441

ḳ.-ıla Nn. 245 → ıla

2. herhangi bir şeyi bir yere mal etme

idüp ḳ.+Ø Mn. 1089 → it-

[=3]

ḳayġu *(i.)* kaygı, endişe

ḳ.+Ø yimez Nn. 322 → yi-

ḳ.-ile D. 88/3 → ile

[=2]

ḳayġulu *(s.)* endişeli

ḳ.+Ø D. 29/2

[=1]

ḳayı *(i.)* kaygı

ḳ.+sı D. 100/1, D. 100/2, D. 100/2, D. 100/2

[=4]

ḳayıt-/-d-

1. geri dönmek

ḳ.-ıcaḳ Şn. 504

2. *(yf.)* izüñe ḳayıt-: bir karardan vazgeçmek, caymak

ḳ.-Ø izüñe Mn. 1155 → iz

ḳ.-ma izüñe Mn. 1158 → iz

[=3]

ḳayır- kaygılanmak, üzülmek, merak etme
ḳ.-ma Mn. 140, Mn. 658
ḳ.-maz Şn. 108
[=3]

ḳayısı *(i.)* kayısı meyvesi
ḳ.+Ø D.100/1, D. 100/2, D. 100/3
[=3]

ḳāyim *Ar. (s.)* sağlam, dayanıklı
ḳ.+Ø Mn. 1081
[=1]

ḳaynat-/-d-
(yf.) fitne ḳaynat-: kargaşa çıkarmak, fesatçılık yapmak
ḳ.-urlar fitneyi D. 70/3 → fitne
[=1]

ḳaz- kazmak
ḳ.-dı Şn. 94
[=1]

ḳażā *Ar. (i.)*
1. davaları bir hükme bağlama işi
ḳ.+Ø Mn. 342
ḳ.+sı Mn. 344, Şn. 438
2. ḳażā-yı māfāt: unutulan ibadetleri yerine getirmek
ḳ.-yı māfātı D. 11/3[12] → māfāt
[=4]

ḳazan- kazanmak, sahip olmak
ḳ.-Ø Şn. 129, Şn. 492
[=2]

ḳazı- tıraş etmek
ḳ.-Ø Mn. 868
[=1]

ḳazıt- tıraş ettirmek
ḳ.-Ø Mn. 871
[=1]

kāẕib *Ar. (i.)* yalan, sahte
k.+Ø Kn. 7
[=1]

kebāb *Ar. (i.)* kebap
k.+Ø D. 24/3
k.+ın Mn. 495
[=2]

kebg *Far. (i.)* keklik
k.-i derī-yi ḫoş-serā D. 15/5 → derī, ḫoş-serā
[=1]

kebg-rū *Far. (s.)* keklik yüzlü
k.+Ø Kn. 12
[=1]

kebūd *Far. (i.)* mavi, gök rengi
eyledi k.+Ø D. 49/4 → eyle-
[=1]

kebūter *Far. (i.)* güvercin
k.+Ø Kn. 63, Kn. 65
k.+dür Kn. 62
[=3]

kec *Far. (s.)* eğri, çarpık
k.+Ø Mn. 1152, Mn. 1152
[=2]

kecek *Far. (s.)* eğri, eğrice, yalan
k.+Ø Şn. 108
[=1]

keçi/-ü *(i.)* keçi hayvanı → kiçi
k.+Ø Şn. 502, Şn. 503, Şn. 504, Şn. 505
k.+m Şn. 50, Şn. 197
[=6]

kedḫudā *Far. (i.)* kahya
k.+Ø Şn. 291, D. 175/2
[=2]

kedḫudālıġ *Far.+T. (i.)* kahyanın işi
k.+Ø Kn. 77

[=1]

kedū *Far. (i.)* içine sıvı konulmak için kurutulan kabak
k.-yı ḫal Nn. 899 → ḫal
k.+yı D. 10/2[1], D. 10/5[11], D. 12/2[6]
k.+yuz D. 9/4[2]
[=5]

ke᾽s *Ar. (i.)* kadeh
k.+i D. 10/3[9]
[=1]

kef *Ar. (i.)* el
k.+Ø Mn. 41, Nn. 53, Nn. 289, D. 4/10
k.+Ø geçen Mn. 474 → geç-
k.+e Nn. 53, D. 4/10
[=7]

kefçe *Ar.+Far. (i.)* küçük el
k.+dür Mn. 41
[=1]

kefş *Far. (i.)* ayakkabı
k.+i D. 3/5
[=1]

keftār *Far. (i.)* sırtlan
k.+Ø Mn. 1018, Nn. 1011
k.+ını Mn. 1084
[=3]

kehrübā *Far. (i.)* kehribar
k.-yı ʿaşḳ-ı ḫırmen-sūzuñ D. 64/6 → ʿaşḳ, ḫırmen-sūz
[=1]

kej *Far. (s.)* eğri, çarpık
k.+Ø D. 151/4
k.+Ø-em Kn. 43
[=2]

keklik *(i.)* alımlılığıyla güzel kadına benzetilen bir tür kuş
k.+Ø Nn. 206, D. 74/6
[=2]

kel *(i.)* tomurcuk, sürgün
k.+Ø Nn. 206
[=1]

kelāġ *Ar. (i.)* siyah karga, kuzgun
k.+Ø D. 50/3, D. 52/5
k.+a D. 86/6
[=3]

kelām *Ar. (i.)* söz, lakırdı, söylem
k.+Ø Nn. 742
ḫūb-ı k.-ıla Şn. 217 → ḫūb, ıla
idüp … k.+ı Mn. 582 → it-
k.-ı ʿābide Mn. 889 → ʿābid
k.-ı Ḥaḳḳı Mn. 359 → Ḥaḳ[ḳ]
k.-ı ḥikmet-āmīzüñ D. 1/12 → ḥikmet-āmīz
k.-ı ḥikmete Mn. 489 → ḥikmet
k.+ı Mn. 357, Nn. 667
k.+ıdur D. 11/5[2]
k.+ın Nn. 799, D. 86/4, D. 229
k.+ından Nn. 1046
k.+ını D. 85/2
k.+ınuñ Nn. 1025
k.+ıyla Mn. 552
k.+um Nn. 637, Kn. 15
[=19]

kelāmullah *Ar. (i.)* Allah sözü, Kur'an-ı Kerîm
k.+dan Mn. 428
k.+ı D. 80/1, D. 183/4
[=3]

kelb *Ar. (i.)* köpek
k.+Ø Mn. 99, Mn. 99, Mn. 744
re᾽s-i k.+Ø D. 11/1[11] → re᾽s
[=4]

kelb-vār *Ar.+Far. (z.)* köpek gibi
k.+Ø D. 207/2
[=1]

kelīm *Ar. (s.)* söz söyleyen, mütekellim

k.+Ø Şn. 255, Şn. 255, Şn. 302, Şn. 459
eyledi ḥalīm ü k.+Ø Şn. 303 → eyle-, ü, ḥalīm
k.-i kerīm Şn. 21 → kerīm
[=6]

kem *(s.)*
1. eksik, noksan
k.+Ø Mn. 452, Mn. 739, Nn. 886, Nn. 1071, D. 46/4, D. 70/5, D. 157/2, D. 168/3
k.+Ø olmaz Mn. 1174, D. 66/3 → ol-
k.+Ø ṭut Mn. 723 → ṭut-
ṭut … k.+Ø Mn. 735 → ṭut-
2. kötü, fena
k.+Ø Mn. 670, Mn. 737, Mn. 1083
k.+Ø-em Mn. 722
[=16]

kemā-hī *Ar. (z.)* olduğu gibi, hakkıyla, bütünüyle
k.+Ø Mn. 492, Mn. 624, Mn. 1126, D. 80/ 2
[=4]

kemāl *Ar. (i.)* bilgi, erdem, fazilet
pindār-ı k.+Ø Mn. 993 → pindār
k.+i Nn. 948
[=2]

kemālāt *Ar. (i.)* olgunluklar, eksiksizler
k.+ın Nn. 951
[=1]

kemān *Far. (i.)* ok atmaya yarayan alet, yay
k.+Ø D. 26/2
k.+a D. 109/3
k.+da Nn. 514
k.+ını D. 34/6
[=4]

kemān-ebrū *Far. (s.)* kaşları yay biçiminde ve güzel olan
k.+Ø D. 108/4
[=1]

kemānkeş *Far. (i.)* ok atan kimse, okçu
k.+Ø D. 84/3
[=1]

kemend *Far. (i.)* av hayvanlarını yakalamak için kullanılan ucu ilmiklenmiş ip
k.+Ø D. 26/2
[=1]

kemer *Far. (i.)* bel bağı
k.+Ø Nn. 76
bağlan k.+Ø Nn. 299 → bağlan-
bağlayuptur … k.+Ø Nn. 447 → bağla-
k.+Ø bağlanduğı Nn. 456 → bağlan-
k.+den Mn. 670
[=5]

kemer-vār *Far. (z.)* kemere benzer, kemer gibi
k.+Ø D. 32/3
[=1]

kemī *Far. (i.)* eksiklik, noksan
k.+dür Kn. 94
[=1]

kemīne *Far. (s.)* zavallı, aciz
k.+Ø Nn. 912, D. 11/1[7]
bende-yi k.+ye D. 76/4 → bende
[=3]

kemter *Far. (s.)* daha aşağı, değersiz
k.+Ø Mn. 736, D. 218/2
k. mi oldı Mn. 103 → ol-
k.+in Nn. 800
[=4]

kenār *Far. (i.)*
1. kucaklama, kucağa alma
k.+a Nn. 290
2. kenar
k.-ı ç.+üme D. 228 → çeşm
[=2]

kenāre *Far. (i.)*
1. kucak
k.+Ø D. 177/1
2. kıyı, kenar
k.+Ø D. 177/2
[=2]

kend *(i.)* şehir, kent
k.+Ø Mn. 1129
[=1]

kendü *(zm.)* kendi, özü
k.+Ø Mn. 811, D. 89/3
k.+m Mn. 569
k.+ñ D. 57/4
k.+ñe Nn. 182
k.+ye Mn. 1030
[=6]

kendülik/-g *(i.)* kendilik, öz benlik
k.+in Nn. 715
[=1]

kendüzü/-i *(zm.)* kendisi, şahsı
gelmeyüp k.+ne Nn. 682 → gel-
k.+n bilmeze D. 210/2 → bil-
k.+me Şn. 83
k.+n Şn. 19, Nn. 16, D. 25/7
k.+ne Şn. 172
k.+ñe D. 8/2[3]
k.+ni Nn. 502, Nn. 741
[=10]

kenger *Far. (i.)* eşek dikeni de denilen yenilebilir bir tür bitki
k.+i Mn. 935
[=1]

keneb-ḫōr *Far. (s.)* kenevir yiyici, esrar çeken
abdāl-ı k.+Ø-uz D. 9/2[5] → abdāl
[=1]

kenīzek *Far. (i.)* genç cariye, genç kız
k.+Ø Mn. 552, Mn. 555, Mn. 562
[=3]

ker$_1$ *Far. (s.)* sağır
k.+Ø Mn. 809, Km. 38, D. 8/5[10], D. 150/4
k.+den D. 71/3
[=5]

ker$_2$ *(i.)* eşek, sıpa
k.+Ø Km. 38
[=1]

kerāmāt *Ar. (i.)* kerametler, velilerde bulunduğuna inanılan doğaüstü güçler
k.+Ø Mn. 263
[=1]

kerāmet *Ar. (i.)* velilerde bulunduğuna inanılan doğaüstü güç, durum veya olay
k.+Ø Mn. 198, Mn. 218, Mn. 218, Mn. 219
k.+Ø ṣatmaġa Mn. 222 → ṣat-
k.+dür Mn. 218
[=6]

kerd *Far. (i.)* fiil, iş
k.+i Mn. 357, Mn. 454, D. 26/7, D. 154/3
[=4]

kerem *Ar. (i.)* cömertlik, ululuk, büyüklük
k.+Ø Mn. 643, Şn. 345, Şn. 522
baḥr-ı k.+Ø Şn. 97 → baḥr
it k.+Ø Kn. 100 → it-
k.+Ø it D. 85/1 → it-

k.+Ø ḳıl Şn. 96, Kn. 83, D. 10/3[13] → ḳıl-
k'eyledi … k.+Ø Şn. 257 → ki, eyle-
k.+Ø eyle Şn. 198, Şn. 200, Şn. 209 → eyle-
şeh-i k.+Ø D. 1/17 → şeh
ṭapa k.+Ø Nn. 922 → ṭap-
k.+üñ Şn. 311
k.+üñle Şn. 344
6. *(i.)* kerem idici: iyilikte bulunan
k.+Ø idici D. 10/7[4] → idici
[=18]

kerem-nümā *Ar.+Far.* *(s.)* keremde bulunan, ihsan eden
k.+yı D. 10/7[4]
[=1]

kerīm *Ar.* *(s.)* kerem sahibi, cömert
k.+Ø Mn. 953, D. 10/3[4]
kelīm-i k.+Ø Şn. 21 → kelīm
[=3]

kerīm-sāz *Ar.+Far.* *(s.)* cömertlikte bulunan, iyilik ihsan eden
k.+ı D. 10/7[3]
[=1]

kerīmü'n-nefs *Ar.* *(i.)* kişilik sahibi
k.+Ø Mn. 714
[=1]

kerkes *Far.* *(i.)* akbaba
k.+Ø Nn. 480, Nn. 481
k.-i bed-lehce D. 88/5 → bed-lehce
k.+i D. 93/5
[=4]

kerm *Ar.* *(i.)* üzüm çubuğu, asma kütüğü
k.+üñ D. 10/3[13]
[=1]

kerre *Ar.* *(z.)*
bir kere: bir defa
bir k.+Ø Mn. 504, Nn. 323, D. 72/7 → bir
[=3]

kes *Far.* *(i.)* kişi, şahıs, kimse
k.+Ø Nn. 129, Nn. 475, Nn. 938, D. 2/14
k.+Ø ḳıl Mn. 33 → ḳıl-
ola … k.+Ø Nn. 836 → ol-
olasun … k.+Ø Nn. 835 → ol-
penāh-ı her k.+Ø Nn. 835 → penāh, her
[=8]

kes-
1. bitirmek, sonlandırmak
k.-Ø Mn. 1159, Nn. 836, Nn. 938, D. 2/1
k.-er Mn. 119
2. kesmek, biçmek
k.-Ø Mn. 838, D. 219/2
k.-di Nn. 3, Nn. 250
k.-elüm D. 219/4
k.-em Nn. 284
k.-ende Şn. 100
k.-mek Mn. 1164
k.-üben Nn. 384
3. bir şeyden yoksun bırakmak
k.-me Mn. 1126
4. *(yf.)* dest ü ayaġ kes-: uğramaz olmak
k.-mezem dest ü ayaġ Kn. 36 → dest, ü, ayaḳ/-ġ
5. *(yf.)* feyżüñi kes-: Allah'ın bir kimse ya da kimseler üzerindeki bereketini kesmesi
k.-me … feyżüñi Nn. 1043 → feyż
6. *(yf.)* ʿırḳını kes-: soyunu kurutmak
ʿırḳını k.-mişdi Mn. 958 → ʿırḳ
7. *(yf.)* ümīdini kes-: beklentiyi bırakmak, ummaz olmak
ümīdümi … k.-em Mn. 22 → ümīd
[=19]

ke's *Ar. (i.)* bardak, kadeh
k.-i ḥalvā-yı daḳāyıḳ Mn. 370 → ḥalvā, daḳāyıḳ
k.+in Mn. 371
[=2]

kesel *Ar. (i.)* uyuşukluk, bitkinlik
k.+üm D. 219/1
[=1]

kesī *Far. (i.)* bir kişi
k.+Ø Nn. 834, D. 93/1, D. 93/1
muʿīn-i her k.+Ø D. 2/5 → muʿīn, her
[=4]

kesil-
1. kesmek eylemi yapılmak
k.-di Mn. 241
k.-üp D. 90/9
2. ayrılmak, uzaklaşmak, ilgiyi sona erdirmek
k.-meyince Mn. 442
3. sonu gelmek, sona ermek
k.-sün D. 44/2
k.-üp Mn. 591
[=5]

kesr *Ar. (i.)* Arap dil bigisi kurallarına göre harfin esreli okunması
k.+Ø D. 3/3
[=1]

keṡret *Ar. (i.)* çok olma hâli, çokluk
k.-çün Km. 44 → çün
k.+inden Mn. 764
[=2]

keşef-ḫˇār *Far. (s.)* kaplumbağa yiyici
k.+Ø D. 9/4[7]
[=1]

keşf *Ar. (i.)*
1. Allah'a ait manevi sırların ortaya çıkarılması, muhazere, mukâşefe
k.+Ø Mn. 219, Mn. 263
2. gizli olan bir bilgiyi öğrenme
k.+Ø it Nn. 336 → it-
k.+Ø idüp Nn. 342 → it-
k.-i ḥāl D. 237 → ḥāl
k.-i ṣūrī D. 152/3 → ṣūrī
[=6]

keşiş *Far. (i.)* çaba
k.+Ø Nn. 604
[=1]

keşīş *Far. (i.)* Hristiyan din adamı, papaz
şeyḫ-i k.+e Mn. 859 → şeyḫ
[=1]

keşkek *Far. (i.)* pişmiş buğday ve et iyice ezilerek yapılan bir tür yemek
k.+Ø Mn. 480
[=1]

keşkül *Far. (i.)* dilenci çanağı
k.+i Şn. 515
[=1]

keştī *Far. (i.)* gemi
k.-yi deryā-yı ʿaşḳ D. 51/2 → deryā, ʿaşḳ
k.+si D. 73/2
[=2]

kevden *Far. (s.)* ahmak, düşüncesiz
k.+Ø D. 8/2[4], D. 207/3
k.+üñ D. 53/6
[=3]

kevkeb *Ar. (i.)* yıldız
k.-i dürrī-yi hüdā D. 15/3 → dürrī, hüdā
k.-i dürrī-yi raḫşān D. 129/2 → dürrī, raḫşān
[=2]

kevn *Ar. (i.)* varlık kavramı altında toplanan nesnelerin tümü
k.+Ø Nn. 624

k.+üñ Mn. 764

[=2]

kevnend *Ar.+Far. (i.)* âlemler
k.+Ø Mm. 18

[=1]

kevneyn *Ar. (i.)* dünya ve ahiret
k.+üñ D. 1/1

[=1]

key₁ *(z.)*
1. pek, gayet, çok
k.+Ø Mn. 389, Mn. 447, Mn. 505, Mn. 872, Mn. 993, Mn. 1032, Şn. 74, Şn. 245, Şn. 275, Şn. 318, Şn. 432, Nn. 680, Nn. 699, Nn. 1073, D. 8/5[1], D. 9/6[6], D. 166/1
2. iyice, hakkıyla
k.+Ø Mn. 806, Şn. 325, Şn. 420, Şn. 420, Şn. 442, Şn. 489, Nn. 587

[=24]

key₂ *Ar. (i.)* dağlama
k.+Ø Nn. 176, Nn. 176
çeküp … k.+Ø Mn. 505 → çek-
k.+üñ Nn. 428

[=4]

keyfiyyet *Ar. (i.)* durum, hâl, vaziyet
k.+ini D. 3/10

[=1]

keyk *Far. (i.)* pire
k.+Ø D. 2/12

[=1]

kez *(i.)* defa, kere
k.+Ø Mn. 139, Mn. 674, Şn. 130, Şn. 181, Şn. 505, Nn. 34, Nn. 994, D. 9/1[12], D. 60/4, D. 60/4, D. 87/5, D. 226
k.+de Nn. 985

[=13]

keẕẕāb *Ar. (s.)* çok yalancı
k.+Ø Mn. 983

[=1]

ḳıble *Ar. (i.)* namaz kılarken dönülmesi gereken yön
ḳ.+Ø idinseñ Mn. 451 → idin-

[=1]

ḳıl *(i.)*
1. kıl, tüy
ḳ.+Ø Mn. 107, Mn. 107, Mn. 110, Mn. 112, Mn. 819, Nn. 259
ḳ.+a Mn. 109, Mn. 118
ḳ.+ı Mn. 108
ḳ.+ına Mn. 821
ḳ.+laruñ Mn. 950
ḳ.+uñ Mn. 947
2. ḳıl başınca: kıl kadar, azıcık
ḳ.+Ø başınca Nn. 257, Nn. 258 → baş

[=14]

ḳıl-
1. yapmak, eylemek, icra etmek
ḳ.-Ø Mn. 110, Nn. 103
ḳ.-am D. 67/4, D. 77/4
ḳ.-an D. 194/4
ḳ.-dı D. 227
ḳ.-mamaġa D. 11/2[5]
ḳ.-mayan D. 198/2
2. *(yf.)* ʿarż ḳıl-: hâl ve durumunu birine söylemek, arz etmek
ʿarż … ḳ.-ayın Şn. 93 → ʿarż
3. *(yf.)* āşüfte ḳıl-: şaşkın etmek, kendinden geçirmek
āşüfte ḳ.-anı D. 10/7[7] → āşüfte
4. *(yf.)* ʿaṭā ḳıl-: bağışta bulunmak
ʿaṭā ḳ.-Ø Mn. 66 → ʿaṭā
5. *(yf.)* büryān ḳıl-: yakmak, kavurmak
büryān ḳ.-ur D. 62/4 → büryān
6. *(yf.)* cefā ḳıl-: eziyet etmek
cefā … ḳ.-an Mn. 156 → cefā

cefā … ḳ.-ma Mn. 155 → cefā
7. *(yf.)* *(i.)* çāk ḳıl-: yırtmak, parçalamak
çāk ḳ.-Ø Nn. 256 → çāk
8. *(yf.)* çāre ḳıl-: çözüm bulmak
çāre ḳ.-am D. 67/1, D. 67/2, D. 67/6 → çāre
9. *(yf.)* devā ḳıl-: çare bulmak, iyileştirmek
ḳ.-Ø devā D. 70/5 → devā
10. *(yf.)* dīvāne ḳıl-: ne yapacağını bilemeyecek kadar çok üzülmek, şaşırmak
dīvāne ḳ.-duñ D. 83/1 → dīvāne
11. *(yf.)* ġavġā ḳıl-: kavga etmek
ġavġā ḳ.-an D. 191/4 → ġavġā
12. *(yf.)* gūş ḳıl-: kulak vermek
gūş ḳ.-Ø Nn. 319, Nn. 382, Nn. 564, Nn. 855 → gūş
13. *(yf.)* güzer ḳıl-: geçmek
güzer ḳ.-mış D. 1/13 → güzer
14. *(yf.)* ḫāk ḳıl-: toprak olmak
ḫāk ḳ.-Ø Nn. 256 → ḫāk
15. *(yf.)* ḥikāyet ḳıl-: hikâye etmek, hikâye hâlinde anlatmak
ḥikāyetler ḳ.-ur Nn. 1 → ḥikāyet
16. *(yf.)* ḫoş-nefes ḳıl-: nefesi hoş eyletmek
ḫoş-nefes ḳ.-Ø Mn. 33 → ḫoş-nefes
17. *(yf.)* ʿiṣyān u ḫaṭiyyet ḳıl-: isyan etmek ve hata işlemek
ḳ.-maya ʿiṣyān u ḫaṭiyyet Mn. 66 → ʿiṣyān, u, ḫaṭiyyet
18. *(yf.)* iẓhār ḳıl-: açıklamak, açığa vurmak
iẓhār ḳ.-maḳ Mn. 1004 → iẓhār
19. *(yf.)* ḳabūl ḳıl-: benimsemek
ḳ.-Ø ḳabūl Şn. 404 → ḳabūl
20. *(yf.)* ḳavī ḳıl-: güçlü etmek
ḳ.-dum ḳavī D. 83/3 → ḳavī
21. *(yf.)* kerem ḳıl-: cömertlikte bulunmak, ihsan etmek
kerem ḳ.-Ø Şn. 96, Kn. 83, D. 10/3[13] → kerem
22. *(yf.)* kes ḳıl-: tek başına bırakmamak
kes ḳ.-Ø Mn. 33 → kes
23. *(yf.)* maḥbūb ḳıl-: güzel eylemek
maḥbūb ḳ.-Ø Nn. 103 → maḥbūb
24. *(yf.)* medhūş ḳıl-: dehşete düşürmek
medhūş ḳ.-Ø Nn. 319, Nn. 382, Nn. 564, Nn. 855 → medhūş
25. *(yf.)* muʿaṭṭar ḳıl-: güzel kokulatmak
ḳ.-Ø muʿaṭṭar Mn. 12 → muʿaṭṭar
26. *(yf.)* münevver ḳıl-: aydınlatmak
ḳ.-Ø münevver Mn. 12, Kn. 100 → münevver
27. *(yf.)* müzeyyen ḳıl-: süslemek
ḳ.-dum müzeyyen Mn. 1168 → müzeyyen
28. *(yf.)* nālende ḳıl-: inleyici etmek
nālende ḳ.-anı D. 10/5[7] → nālende
29. *(yf.)* namāz ḳıl-: namaz ibadetini yerine getirmek
ḳ.-uban … namāz Şn. 429 → namāz
30. *(yf.)* naẓar ḳıl-: bakmak, ilgilenmek
ḳaṭʿ-ı naẓar ḳ.-Ø D. 236 → ḳaṭʿ, naẓar
ḳ.-sam naẓar Nn. 269 → naẓar
ḳ.-sañ naẓar D. 76/4 → naẓar
k.-sañ naẓarı D. 8/1[4] → naẓar
naẓar ḳ.-mayup Mn. 332 → naẓar
31. *(yf.)* neẓẓāre ḳıl-: seyretmek, bakmak
neẓẓāre ḳ.-am D. 67/3 → neẓẓāre
32. *(yf.)* nigū ḳıl-: güzel etmek
ḳ.-Ø nigū D. 8/1[4] → nigū

33. *(yf.)* nişāne ḳıl-: hedef olarak kullanmak, hedef almak
ḳ.-dı nişāne D. 109/4 → nişāne
34. *(yf.)* niyāz ḳıl-: yalvarmak, ricada bulunmak
ḳ.-urdı niyāz Şn. 429 → niyāz
35. *(yf.)* pāre ḳıl-: parçalamak
pāre ḳ.-am D. 67/1, D. 67/5 → pāre
36. *(yf.)* pür-nūr ḳıl-: nur dolu etmek
pür-nūr ḳ.-Ø Kn. 101 → pür-nūr
37. *(yf.)* raḥm ḳıl-: acımak, merhamet etmek
raḥm ḳ.-Ø D. 91/6 → raḥm
38. *(yf.)* rūşen ḳıl-: aydınlatmak
rūşen ḳ.-anı D. 10/6[8] → rūşen
39. *(yf.)* rūzī ḳıl-: nasiplendirmek
ḳ.-Ø rūzī Km. 34 → rūzī
ḳ.-Ø … rūzī Mn. 30 → rūzī
40. *(yf.)* rüsvā ḳıl-: rezil etmek
rüsvā ḳ.-an D. 191/2 → rüsvā
41. *(yf.)* saʿd ḳıl-: bahtiyar etmek
saʿd ḳ.-ur D. 56/1 → saʿd
42. *(yf.)* s̱enā ḳıl-: övmek
ḳ.-up s̱enāyı D. 12/1[4] → s̱enā
43. *(yf.)* şeydā ḳıl-: mecnun etmek, çıldırtmak
şeydā ḳ.-an D. 191/1 → şeydā
44. *(yf.)* şikāyet ḳıl-: yakınmak, sızlanmak
şikāyetler ḳ.-ur Nn. 1 → şikāyet
45. *(yf.)* ṭaleb ḳıl-: istemek
ḳ.-Ø ṭaleb Nn. 463, Nn. 463 → ṭaleb
ḳ.-Ø … ṭaleb Nn. 601 → ṭaleb
ḳ.-ma … ṭaleb Nn. 601 → ṭaleb
46. *(yf.)* ṭapu ḳıl-: tâbi olmak, boyun eğmek
ṭapu ḳ.-ġay D. 98/4 → ṭapu
47. *(yf.)* tāze ḳıl-: güzel eylemek
tāze ḳ.-Ø Nn. 104 → tāze
48. *(yf.)* vefā ḳıl-: sevgide bağlılık göstermek
ḳ.-Ø vefā Nn. 1079 → vefā
49. *(yf.)* yār ḳıl-: dost edinmek
yār ḳ.-maḳ Mn. 1004 → yār
50. *(yf.)* yārī ḳıl-: yardım etmek
ḳ.-dı yārī Mn. 636, Mn. 1166 → yārī
ḳ.-ġıl … yārī Mn. 590 → yārī
yārī ḳ.-up Mn. 90, Nn. 817 → yārī
[=82]

ḳılavuz *(i.)* rehber, yol gösteren kimse
ḳ.+dur Nn. 145
[=1]

ḳılca *(s.)* çok az miktarda, kıl kadar
ḳ.+Ø Mn. 102, Mn. 611, D. 163/3
[=3]

ḳılıç/-c *(i.)* uzun ve sivri, çelikten yapılmış kesici bir silah
ḳ.+ı Mn. 619
ḳ.+lar Mn. 753
ḳ.+uñ D. 33/1
[=3]

ḳılıcı *(s.)*
1. yārī ḳılıcı: yardım edici, yardım eden
yārī ḳ.+Ø Mn. 619 → yārī
2. namāz ḳılıcı: namaz kılan
ḳ.+Ø namāz D. 11/1[11] → namāz
[=2]

ḳımılda- hareket etmek, oynamak
ḳ.-Ø D. 2/3
[=1]

ḳımırtı *(i.)* kımıldanma, hareketlenme
ḳ.+Ø geldi Mn. 612 → gel-
[=1]

ḳır- öldürmek, yok etmek, imha etmek
k.-duġuñı Mn. 673
ḳ.-up Şn. 40
[=2]

ḳırba *Ar. (i.)* su kabı, tulum
ḳ.+ñda Mn. 1005
[=1]

ḳırıl- kesilmek
ḳ.-sun Mn. 950
[=1]

ḳırlanġuc *(i.)* göçmen ve ötücü bir tür kuş
ḳ.+Ø D. 243
[=1]

ḳırmızı *Ar. (s.)* kızıl, al
ḳ.+Ø Şn. 221, D. 49/4, D. 87/1
[=1]

ḳırnaḳ *(i.)* kadın hizmetçi, cariye
ḳ.+Ø Mn. 544
[=1]

ḳırṭās *Ar. (i.)* papirüsten elde edilen kâğıda Arapların vermiş olduğu isim
gülşen-i ḳ.+Ø Kn. 23 → gülşen
ḳ.+ı Kn. 36
[=2]

ḳısmet *Ar. (i.)* Allah'ın insan için ayırdığı rızık
ḳ.+Ø Mn. 772
[=1]

ḳısm *Ar. (i.)* bölüm
ḳ.+ına Mn. 364, Mn. 365
[=1]

ḳıṣṣa *Ar. (i.)* hikâye, bahis, fıkra
ḳ.+Ø Mn. 975
ḳ.-yı çoban Şn. 529 → çoban
ḳ.+da Mn. 974
ḳ.+dan Mn. 975
ḳ.+sın Şn. 16, Şn. 274, Şn. 512
ḳ.+sını Nn. 5, D. 3/4
[=9]

ḳış *(i.)* kış mevsimi
ḳ.+Ø Mn. 285, Mn. 820
ḳ.+ın Mn. 239, D. 35/3
[=4]

ḳışlaḫ *(i.)* kışı geçirmek için kullanılan mesken
ḳ.+Ø D. 19/3
[=1]

ḳıt *(z.)* az, eksik
ḳ.+Ø geldügi-çün D. 59/2 → gel-, çün
[=1]

ḳıy-
1. kast etmek, acımamak
ḳ.-ma Mn. 483
2. *(yf.)* cāna ḳıy-: gözünü kırpmadan öldürmek
cānına … ḳ.-ar Nn. 722 → cān
cānına ḳ.-maġa Nn. 721 → cān
ḳ.-maz cānına Nn. 716 → cān
[=4]

ḳıya *(z.)* öldüresiye
ḳ.+Ø baḳmış D. 73/3 → baḳ-
ḳ.+Ø baḳup Nn. 249 → baḳ-
baḳsa ḳ.+Ø ḳ.+Ø D. 87/3 → baḳ-
[=4]

ḳıyām *Ar. (i.)* ayakta durma
ḳ.+ından D. 96/2
[=1]

ḳıyās *Ar. (i.)* karşılaştırma, mukayese etme
eyle ḳ.+Ø Mn. 792 → eyle-
itme ḳ.+Ø Şn. 491 → it-
ḳ.+Ø it Nn. 951 → it-
ḳ.+Ø itme Şn. 426 → it-
[=4]

ḳiyāsī *Ar. (s.)* kurala uygun olarak yapılmış olan, kurallı
ḳ.+Ø D. 12/3[2]
[=1]

ḳıyma$_1$ *(s.)* süzgün, çekik, yarı kapalı göz
ḳ.+Ø D. 87/3
[=1]

ḳıyma$_2$ *(i.)* kıyılmış et
ḳ.+Ø Mn. 483
[=1]

ḳıymetlü *Ar.+T. (s.)* değerli
ḳ.+Ø Mn. 822
[=1]

ḳız *(i.)* bekareti gitmemiş kadın, genç kız
ḳ.+Ø Mn. 579
ḳ.+ın D. 11/5[7]
ḳ.+ınuñ D. 10/4[4]
[=3]

ḳızart-/-d-
(yf.) göz ḳızart-: kendinden geçmek, mest olmak
gözüñi ḳ.-up D. 41/5 → göz
[=1]

ḳızıl *(s.)* çok kırmızı olan, kızıl renk
ḳ.+Ø Mn. 514, Mn. 1065
[=2]

ki *Far. (e.)*
1. birbiriyle anlam ilişkisi bulunan cümleleri birbirine bağlayan bağlama edatı
k.+Ø Mn. 23, Mn. 39, Mn. 59, Mn. 85, Mn. 99, Mn. 130, Mn. 164, Mn. 173, Mn. 227, Mn. 229, Mn. 321, Mn. 352, Mn. 360, Mn. 364, Mn. 388, Mn. 389, Mn. 398, Mn. 503, Mn. 512, Mn. 529, Mn. 605, Mn. 607, Mn. 612, Mn. 615, Mn. 619, Mn. 620, Mn. 628, Mn. 631, Mn. 646, Mn. 655, Mn. 670, Mn. 683, Mn. 688, Mn. 692, Mn. 741, Mn. 772, Mn. 799, Mn. 818, Mn. 821, Mn. 822, Mn. 829, Mn. 850, Mn. 916, Mn. 956, Mn. 960, Mn. 990, Mn. 1006, Mn. 1011, Mn. 1048, Mn. 1049, Mn. 1056, Şn. 74, Nn. 487, Nn. 939, Nn. 942, Nn. 946, D. 96/1
2. ikincisi birincinin muhtemel bir sebebi olan iki cümleyi birbirine bağlar
k.+Ø Mn. 63, Mn. 102, Mn. 114, Mn. 118, Mn. 131, Mn. 134, Mn. 157, Mn. 314, Mn. 341, Mn. 424, Mn. 438, Mn. 440, Mn. 452, Mn. 492, Mn. 784, Mn. 806, Mn. 993, Mn. 1025, Mn. 1061, Mn. 1066, Mn. 1072, Şn. 156, Şn. 386, Şn. 398, Mm. 74, Nn. 15, Nn. 716, D. 11/2[3], D. 31/2, D. 43/1, D. 43/1, D. 43/7, D. 55/4, D. 232
k.'oldur D. 12/3[2] → ol$_2$
3. ikincisi birincisinin açıklaması olan, özneleri ortak iki cümleyi birbirine bağlar
k.+Ø Mn. 125, Mn. 158, Mn. 195, Mn. 228, Mn. 236, Mn. 306, Mn. 308, Mn. 309, Mn. 310, Mn. 311, Mn. 331, Mn. 334, Mn. 338, Mn. 359, Mn. 368, Mn. 414, Mn. 415, Mn. 531, Mn. 567, Mn. 612, Mn. 656, Mn. 666, Mn. 684, Mn. 690, Mn. 702, Mn. 719, Mn. 727, Mn. 729, Mn. 731, Mn. 736, Mn. 810, Mn. 820, Mn. 828, Mn. 848, Mn. 854, Mn. 871, Mn. 918, Mn. 957, Mn. 978, Mn. 995, Mn. 997, Mn. 1002, Mn. 1056, Mn. 1060, Mn. 1067, Mn. 1069, Mn. 1113, Mn. 1114, Mn. 1136, Mn. 1151, Mn. 1170, Şn. 1, Şn. 20, Şn. 27, Şn. 28, Şn. 37, Şn. 41, Şn. 42, Şn. 46, Şn. 66, Şn. 80, Şn. 104, Şn. 104, Şn. 113, Şn. 124, Şn. 130, Şn. 147, Şn. 152, Şn. 154, Şn. 157, Şn. 192, Şn. 194, Şn. 218, Şn. 243, Şn. 244, Şn. 274, Şn. 275, Şn. 294, Şn. 298, Şn. 327, Şn. 348, Şn. 376, Şn. 416, Şn. 459, Şn. 465, Şn. 475, Şn. 484, Şn. 486, Şn. 488, Şn. 488, Şn. 490, Şn. 501, Şn. 506, Şn. 506, Şn. 512, Şn.

517, Km. 33, Km. 33, Km. 37, Km. 37, Km. 38, Km. 38, Km. 76, Mm. 35, Mm. 48, Mm. 57, Mm. 57, Mm. 65, Mm. 86, Nn. 5, Nn. 6, Nn. 14, Nn. 19, Nn. 27, Nn. 28, Nn. 36, Nn. 41, Nn. 59, Nn. 109, Nn. 111, Nn. 119, Nn. 122, Nn. 126, Nn. 188, Nn. 196, Nn. 254, Nn. 275, Nn. 307, Nn. 336, Nn. 347, Nn. 349, Nn. 375, Nn. 383, Nn. 413, Nn. 414, Nn. 434, Nn. 441, Nn. 443, Nn. 462, Nn. 467, Nn. 475, Nn. 479, Nn. 497, Nn. 532, Nn. 545, Nn. 563, Nn. 565, Nn. 571, Nn. 574, Nn. 602, Nn. 611, Nn. 616, Nn. 622, Nn. 631, Nn. 634, Nn. 638, Nn. 662, Nn. 670, Nn. 782, Nn. 832, Nn. 839, Nn. 846, Nn. 902, Nn. 935, Nn. 941, Nn. 951, Nn. 953, Nn. 956, Nn. 957, Nn. 965, Nn. 967, Nn. 1000, Nn. 1011, Nn. 1012, Nn. 1018, Kn. 33, Kn. 49, D. 1/4, D. 1/7, D. 1/9, D. 1/10, D. 1/13, D. 2/9, D. 3/10, D. 3/18, D. 8/4[2], D. 8/7[2], D. 8/7[7], D. 9/1[8], D. 9/2[1], D. 9/2[2], D. 9/2[3], D. 10/7[2], D. 11/1[15], D. 11/2[10], D. 11/5[2], D. 12/1[7], D. 12/1[9], D. 19/3, D. 20/2, D. 22/2, D. 22/2, D. 22/3, D. 23/2, D. 23/7, D. 23/9, D. 26/1, D. 26/3, D. 33/2, D. 33/4, D. 34/4, D. 36/2, D. 37/2, D. 38/2, D. 43/3, D. 45/5, D. 46/3, D. 47/5, D. 48/4, D. 48/5, D. 48/6, D. 49/1, D. 49/1, D. 49/2, D. 50/5, D. 51/3, D. 52/3, D. 56/6, D. 58/5, D. 59/3, D. 59/3, D. 61/6, D. 61/7, D. 63/3, D. 64/9, D. 69/1, D. 70/1, D. 71/3, D. 72/5, D. 74/1, D. 76/1, D. 76/4, D. 81/1, D. 81/1, D. 81/5, D. 81/6, D. 81/8, D. 90/2, D. 90/7, D. 90/8, D. 90/9, D. 91/3, D. 91/7, D. 95/1, D. 95/4, D. 96/4, D. 112/1, D. 134/4, D. 157/1, D. 162/1, D. 169/4, D. 175/2, D. 178/1, D. 184/1, D. 185/1, D. 186/2, D. 195/1, D. 203/3, D. 220/2, D. 227, D. 241

işāret k.'ide Nn. 44 → işāret, it-
k.'aḳıdursun D. 66/1 → aḳıt-/-d-
k.'anda Mm. 31, Nn. 858 → a+ñ
k.'anı Mn. 335, Nn. 120, D. 12/1[10], D. 152/4 → a+ñ
k.'anuñ Mn. 1092 → a+ñ
k.'ey Nn. 358 → ey
k.'eyledi … fāş D. 44/2 → eyle-, fāş
k.'eyledi … kerem Şn. 257 → eyle-, kerem
k.'eyledük … ḫarābātī D. 11/3[8] → eyle-, ḫarābātī
k.'içe Nn. 797 → iç-
k.'ide muḳarreb Mn. 32 → it-, muḳarreb
k.'idem münācāt Mn. 1 → it-, münācāt
k.'idüp … terk D. 164/1 → it-, terk
k.'itdi D. 49/6 → it-
k.'ol Nn. 958 → ol$_2$
k.'ola Nn. 125, D. 125/1 → ol-
k.'olasun Şn. 456 → ol-
k.'oldı D. 54/6 → ol-
k.'oldur D. 12/1[10] → ol-
k.'olmaz D. 3/7 → ol-

4. bazı kelimelerin sonuna ek gibi gelerek zarflar ve bağlaçlar yapar

illā k.+Ø Nn. 614, D. 74/3 → illā
nite k.+Ø Şn. 73, Şn. 459, Mm. 48, Nn. 167, Nn. 423, Nn. 668, Nn. 746, Nn. 754, D. 2/10, D. 12/1[5], D. 28/4, D. 54/3, D. 80/6, D. 181/4 → nite
tā k.+Ø Mn. 575, Mn. 632, Mn. 1052, Şn. 369, Şn. 425, Şn. 461, Mm. 83, Nn. 165, Nn. 213, Nn. 352, Nn. 456, Nn. 502, Nn. 735, Nn. 968, Nn. 1008, D. 8/7[4], D. 63/1, D. 71/5 → tā

5. ola ki: belki, belki de
ola k.+Ø Şn. 45 → ol-
[=422]

kibār *Ar. (i.)* büyükler
ṭāsāt-ı k.+ı Mn. 405 → ṭāsāt
[=1]

kibr *Ar. (i.)* büyüklük taslama
k.+Ø Mn. 54, Mn. 55, Mn. 861, Mn. 1070, Mn. 1073, Nn. 1010
nefs-i k.-i Kisrānuñ D. 3/3 → nefs, Kisrā
k.+i D. 8/7[9]
k.+üñ Mn. 56
[=9]

kibriyā *Ar. (i.)* büyüklük, ululuk, azamet
bāz-ı sefīd-i k.+Ø D. 15/5 → bāz, sefīd
diyār-ı k.+yı Mn. 55 → diyār
k.+sın Mn. 54
[=3]

kiçi *(s.)* küçük
k.+Ø Şn. 478, Şn. 503, Şn. 505, Şn. 506
k.+ye Şn. 439
[=5]

kiçü *(i.)* keçi hayvanı → keçi
k.+m Şn. 227
[=1]

kihter *Far. (s.)* çok küçük
k.+Ø D. 218/2
[=1]

ḳīl *Ar. (i.)* söz, laf
ḳ.+Ø Mn. 107, Mn. 111, Nn. 257, Nn. 257, Nn. 258, Nn. 258
ḳ.+i Mn. 108, Mn. 111
[=8]

ḳīl ü ḳāl *Ar. (i.)* dedikodu
ḳ.+Ø Mn. 262, Şn. 124, Nn. 259, D. 60/4, D. 60/5
düşer … ḳ.+e Mn. 102, Nn. 1023 → düş-
düşesidür … ḳ.+e Mn. 109 → düş-
terk-i ḳ.+e Mn. 180 → terk
ḳ.+i Mn. 118, Mn. 466, Nn. 1024
ḳ.+in Mn. 119
ḳ.+üñ Nn. 1022
ḳ.+üñe D. 80/1, D. 80/7
[=16]

kilīm *Far. (i.)* yoksul veya dervişlerin giydiği kalın ve kaba üstlük, hırka
k.+in Şn. 21
[=1]

kilk *Far. (i.)* kalem
k.+Ø Kn. 16, Kn. 38
k.-ile Kn. 38 → ile
mis̱l-i k.+Ø Kn. 80 → mis̱l
[=4]

kim$_1$ *(e.)*
1. “ki” edatının eski biçimi
k.+Ø Mn. 16, Mn. 39, Mn. 41, Mn. 41, Mn. 43, Mn. 43, Mn. 109, Mn. 112, Mn. 117, Mn. 118, Mn. 127, Mn. 157, Mn. 174, Mn. 201, Mn. 202, Mn. 208, Mn. 222, Mn. 223, Mn. 229, Mn. 234, Mn. 236, Mn. 249, Mn. 250, Mn. 251, Mn. 252, Mn. 254, Mn. 267, Mn. 278, Mn. 281, Mn. 281, Mn. 282, Mn. 290, Mn. 292, Mn. 304, Mn. 305, Mn. 314, Mn. 316, Mn. 326, Mn. 334, Mn. 339, Mn. 345, Mn. 359, Mn. 375, Mn. 380, Mn. 381, Mn. 382, Mn. 391, Mn. 410, Mn. 412, Mn. 412, Mn. 416, Mn. 418, Mn. 432, Mn. 432, Mn. 433, Mn. 437, Mn. 441, Mn. 444, Mn. 446, Mn. 457, Mn. 459, Mn. 500, Mn. 584, Mn. 642, Mn. 653, Mn. 677, Mn. 677, Mn. 680, Mn. 681, Mn. 687, Mn. 693, Mn.

714, Mn. 743, Mn. 779, Mn. 789, Mn. 802, Mn. 803, Mn. 807, Mn. 817, Mn. 835, Mn. 841, Mn. 870, Mn. 875, Mn. 894, Mn. 900, Mn. 912, Mn. 913, Mn. 933, Mn. 935, Mn. 946, Mn. 963, Mn. 969, Mn. 984, Mn. 998, Mn. 1006, Mn. 1010, Mn. 1032, Mn. 1044, Mn. 1053, Mn. 1057, Mn. 1070, Mn. 1101, Mn. 1116, Mn. 1117, Mn. 1125, Mn. 1132, Mn. 1157, Şn. 15, Şn. 22, Şn. 33, Şn. 52, Şn. 60, Şn. 66, Şn. 76, Şn. 98, Şn. 109, Şn. 157, Şn. 180, Şn. 190, Şn. 192, Şn. 313, Şn. 340, Şn. 356, Şn. 357, Şn. 358, Şn. 359, Şn. 360, Şn. 372, Şn. 380, Şn. 408, Şn. 411, Şn. 415, Şn. 452, Şn. 452, Şn. 467, Şn. 482, Şn. 482, Şn. 497, Şn. 519, Km. 1, Km. 35, Mm. 20, Mm. 21, Mm. 23, Mm. 62, Mm. 71, Mm. 72, Mm. 73, Nn. 13, Nn. 20, Nn. 21, Nn. 22, Nn. 24, Nn. 25, Nn. 26, Nn. 53, Nn. 108, Nn. 110, Nn. 124, Nn. 138, Nn. 147, Nn. 167, Nn. 177, Nn. 185, Nn. 218, Nn. 218, Nn. 276, Nn. 295, Nn. 321, Nn. 346, Nn. 374, Nn. 395, Nn. 403, Nn. 431, Nn. 444, Nn. 480, Nn. 494, Nn. 496, Nn. 500, Nn. 514, Nn. 531, Nn. 540, Nn. 543, Nn. 580, Nn. 586, Nn. 586, Nn. 614, Nn. 689, Nn. 691, Nn. 703, Nn. 713, Nn. 744, Nn. 751, Nn. 755, Nn. 772, Nn. 777, Nn. 778, Nn. 783, Nn. 804, Nn. 815, Nn. 835, Nn. 861, Nn. 878, Nn. 939, Nn. 962, Nn. 1007, Nn. 1007, Nn. 1021, Nn. 1023, Nn. 1029, Nn. 1043, Nn. 1047, Nn. 1058, Nn. 1067, Nn. 1071, Nn. 1074, Kn. 58, Kn. 73, D. 1/3, D. 1/14, D. 2/11, D. 3/6, D. 5/12, D. 10/2[13], D. 10/6[9], D. 11/2[9], D. 17/7, D. 22/1, D. 22/5, D. 25/1, D. 25/1, D. 25/4, D. 30/4, D. 30/7, D. 31/5, D. 33/8, D. 35/4, D. 37/2, D. 37/3, D. 38/1, D. 38/2, D. 38/4, D. 40/7, D. 41/2, D. 43/5, D. 44/7, D. 46/7, D. 55/2, D. 57/6, D. 59/6, D. 60/1, D. 60/6, D. 64/4, D. 66/6, D. 70/1, D. 72/1, D. 72/3, D. 80/5, D. 81/4, D. 87/6, D. 88/2, D. 93/2, D. 93/3, D. 93/4, D. 95/2, D. 97/3, D. 99/1, D. 130/4, D. 133/4, D. 152/1, D. 169/3, D. 170/4, D. 175/1, D. 185/3, D. 202/1, D. 205/4, D. 207/1, D. 208/2, D. 208/2, D. 212/1, D. 213/1, D. 214/1, D. 231

2. bazı kelimelerin sonuna ek gibi gelerek zarflar ve edatlar yapar

illā k.+Ø Nn. 1078 → illā

nişe k.+Ø Mn. 614, Mn. 851, Nn. 963, Nn. 1078, Kn. 10, D. 25/7, D. 27/7, D. 150/2, D. 184/2, D. 204/2 → nişe

tā k.+Ø Mn. 288, Mn. 289, Mn. 318, Mn. 437, Mn. 438, Mm. 61, Nn. 478 → tā

3. ne kim: her ne ki, her kim ki

ne k.+Ø Mn. 106, Mn. 288, Mn. 289, Mn. 444, Mn. 507, Mn. 527, Mn. 557, Mn. 632, Mn. 633, Mn. 704, Mn. 730, Mn. 831, Mn. 997, Mn. 1134, Şn. 209, Nn. 587, Nn. 628, Nn. 628, Nn. 695 → ne

4. nice kim: nasıl ki, her ne vakit

nice k.+Ø Şn. 424 → nice

5. ola kim: belki, belki de

ola k.+Ø Mn. 122, Mn. 953, Mn. 998 → ol-

[=324]

kim$_2$ *(zm.)*

1. insanlar için kullanılan soru ve belirsizlik zamiri

k.+Ø Mn. 43, Mn. 88, Mn. 158, Mn. 331, Mn. 404, Mn. 454, Mn. 547, Mn. 1078, Mn. 1172, Şn. 356, Şn. 384, Şn. 386, Şn. 482, Nn. 231, Nn. 267, Nn.

464, Nn. 553, Nn. 605, Nn. 736, Nn. 801, D. 1/14, D. 5/4, D. 8/3[10], D. 9/6[3], D. 9/6[4], D. 12/1[1], D. 13/3[4], D. 26/1, D. 27/2, D. 41/7, D. 44/4, D. 47/5, D. 47/6, D. 49/3, D. 71/1, D. 86/6, D. 90/1, D. 90/7, D. 97/1, D. 98/1, D. 102/2, D. 102/2, D. 104/2, D. 124/1, D. 150/2

k.+Ø durur Şn. 59, Nn. 785 → dur-

k.+Ø imiş D. 5/17 → i-

k.+de Mn. 110, Mn. 412, Şn. 113, Nn. 177, Nn. 878, Nn. 933, D. 8/4[9], D. 8/4[10], D. 208/2

k.+dedür D. 3/2

k.+dür Mn. 356, Mn. 721, Şn. 492, Nn. 927, D. 1/2, D. 184/3

k.+e Mn. 242, Mn. 324, Mn. 324, Mn. 339, Şn. 71, Şn. 71, Şn. 92, Şn. 93, Şn. 232, Nn. 783, D. 37/3, D. 97/5

k.+edür Mn. 1170

k.+em Mn. 1, Şn. 368, Şn. 369

k.+i Mn. 738, Mn. 738, Mn. 861, Mn. 861, Mn. 862, Mn. 862, Şn. 23, Nn. 897, Nn. 897, D. 5/6, D. 5/6, D. 46/6, D. 168/4

k.+inde D. 8/4[10]

k.+ine Mn. 400

k.+isi D. 46/6

k.+üm Şn. 60

k.+üñ Mn. 444, Şn. 58, Nn. 167, Nn. 500, D. 50/5, D. 93/3, D. 125/1

k.+üz Mn. 73

2. kim bilir: bir olay ya da durumla ilgili olarak belirsizlik ifade eder

k.+Ø bilür Mn. 43, Mn. 1112, D. 8/3[9] → bil-

[=108]

kimesne *(zm.)* şahıs, kimse → kimse

k.+Ø Mn. 125, Mn. 705, Mn. 742, Mn. 923, Mn. 995, Mn. 1122, Şn. 93, Şn. 165, Şn. 203, Şn. 220, Nn. 26, Nn. 529, Nn. 679, D. 59/7

k.-y-çün Mn. 200 → çün

k.+m Mn. 34

k.+nüñ Mn. 167

k.+ye Mn. 1005, Şn. 277, Şn. 453

[=20]

kimi *(e.)* benzerlik bildirir → gibi

k.+Ø Mn. 93, Mn. 169, Mn. 169, Mn. 275, Mn. 277, Mn. 277, Mn. 283, Mn. 286, Mn. 291, Mn. 294, Mn. 297, Mn. 301, Mn. 303, Mn. 424, Mn. 438, Mn. 447, Mn. 447, Mn. 543, Mn. 1050, Mn. 1088, Mn. 1147, Mn. 1163, Şn. 1, Şn. 4, Şn. 25, Şn. 132, Şn. 268, Şn. 346, Mm. 46, Mm. 64, Nn. 43, Nn. 70, Nn. 85, Nn. 168, Nn. 169, Nn. 171, Nn. 176, Nn. 176, Nn. 178, Nn. 183, Nn. 215, Nn. 246, Nn. 285, Nn. 286, Nn. 289, Nn. 289, Nn. 299, Nn. 299, Nn. 356, Nn. 364, Nn. 365, Nn. 434, Nn. 434, Nn. 435, Nn. 436, Nn. 436, Nn. 439, Nn. 538, Nn. 559, Nn. 591, Nn. 666, Nn. 698, Nn. 711, Nn. 742, Nn. 757, Nn. 790, Nn. 831, Nn. 831, Nn. 891, Nn. 899, Nn. 899, Nn. 970, Nn. 1004, Kn. 53, Kn. 59, Kn. 91, D. 2/4, D. 4/8, D. 4/10, D. 8/1[9], D. 8/1[10], D. 8/1[13], D. 8/6[2], D. 8/6[5], D. 8/7[14], D. 9/1[2], D. 9/4[3], D. 9/4[4], D. 9/4[6], D. 9/5[3], D. 9/5[4], D. 9/5[7], D. 9/5[8], D. 9/5[11], D. 9/5[12], D. 9/7[6], D. 9/7[14], D. 11/5[11], D. 19/7, D. 22/7, D. 28/7, D. 29/4, D. 37/5, D. 40/2, D. 44/2, D. 49/6, D. 50/4, D. 50/4, D. 54/5, D. 54/7, D. 56/3, D. 59/5, D. 61/5, D. 61/6, D. 61/6, D. 64/2, D. 64/7, D. 67/6, D. 73/3, D. 76/3, D. 78/2, D. 81/8, D. 84/7, D. 87/2, D. 89/2, D. 90/7, D. 90/8, D. 92/7, D. 95/2, D. 95/2, D.

100/4, D. 150/3, D. 152/2, D. 154/3, D. 212/1
k.+dür Mn. 349, Mn. 457, Mn. 865, D. 20/5, D. 27/5
[=140]

kimse *(zm.)* şahıs, kimse → kimsene
k.+Ø Mn. 63, Mn. 152, Mn. 266, Mn. 279, Mn. 279, Mn. 556, Mn. 706, Mn. 715, Mn. 742, Mn. 991, Mn. 1010, Mn. 1108, Mn. 1145, Şn. 24, Şn. 167, Şn. 279, Nn. 134, Nn. 258, Nn. 259, Nn. 384, Nn. 410, Nn. 598, Nn. 650, Nn. 650, Nn. 746, Nn. 883, Nn. 986, Nn. 1052, D. 1/7, D. 1/16, D. 33/7, D. 69/5, D. 80/2, D. 180/2, D. 184/3, D. 230
k.+de D. 8/6[10]
k.+den Nn. 417
k.+ler Mn. 709, Nn. 389
k.+lerüñ D. 8/4[4]
k. mi D. 72/2
k.+nüñ Mn. 617, Şn. 204, Nn. 834, D. 8/6[9], D. 93/3
k.+si Nn. 833, Nn. 834, D. 93/1
k.+ye Şn. 148, Şn. 170, Şn. 182, Şn. 457, Şn. 458, Nn. 248, Nn. 899, D. 5/12, D. 8/1[5], D. 8/2[14], D. 82/5
k.+yi D. 93/1, D. 159/3
k.+yüz Mn. 1014
[=64]

kimsene *(zm.)* kimse, şahıs
k.+Ø D. 79/2
k.+m Mn. 546, Nn. 1080, D. 93/1
[=4]

kimsesüz *(s.)* kimsesi olmayan, yalnız kalmış
k.+ler D. 93/1
[=1]

kimyā *Ar. (i.)* simya ilmi
k.+Ø Şn. 271
[=1]

kīn *Far. (i.)* şiddetli ve gizli düşmanlık, garez → kīne
k.+Ø Mn. 1070
ṭutan k.+i Mn. 459 → ṭut-
k.+le Mn. 1073
k.+üñ Mn. 458, Nn. 1010
[=5]

kīne *Far. (i.)* şiddetli ve gizli düşmanlık, garez → kīn
k.+Ø D. 8/7[9]
k.+si Şn. 279
[=2]

ḳīr *Ar. (i.)* katran gibi zifiri siyah
minḳār-ı ḳ.+Ø Nn. 228, Kn. 12 → minḳār
[=2]

kirpik/-g *(i.)* müjgan, kirpik
k.+Ø Şn. 235
k.+i D. 66/7
k.+leri D. 9/5[3]
k.+lerüñ D. 28/4
k.+üñ D. 110/1, D. 110/2, D. 110/3, D. 110/4
[=8]

kirpü *(i.)* kirpi hayvanı
k.+Ø Mn. 1145
[=1]

kiş *(i.)* gürleme, guruldama
k.+e Mn. 944
[=1]

kīş *Far. (i.)* âdet, huy
k.+i Mn. 687, Mn. 916, Şn. 115
k.+üm Mn. 618
[=4]

kişi *(i.)*
1. şahıs, kimse

k.+Ø Mn. 442, Mn. 613, Mn. 813, Mn. 814, Mn. 816, Mn. 825, Mn. 828, Mn. 832, Mn. 833, Mn. 894, Mn. 913, Mn. 914, Mn. 917, Mn. 918, Mn. 1089, Mn. 1132, Şn. 422, Şn. 445, Nn. 541, Nn. 544, Nn. 555, Nn. 879, Nn. 1023, Nn. 1049, D. 8/5[12], D. 86/4, D. 180/1, D. 217/3, D. 242
k.+de Mn. 707, Mn. 842, Mn. 1069
k.+den D. 90/10, D. 183/3
k.+ʾi Mn. 829
k.+nüñ Mn. 450, Mn. 815, Şn. 137, D. 8/6[7], D. 207/1
k.+Ø-sün Nn. 686, D. 59/3
k.+ye Mn. 178, Mn. 313, Mn. 716, Mn. 920, Mn. 1075, Nn. 739, Nn. 1049, D. 41/4, D. 69/2, D. 86/4, D. 86/5, D. 171/2, D. 179/1, D. 237
k.+yi Mn. 136
2. her kişi *Far.+T. (s.)* herkes
her k.+Ø Şn. 279, D. 3/15, D. 161/3 → her
her k.+den Mn. 450 → her
her k.+nüñ Şn. 172, D. 8/6[8], D. 215/3 → her
her k.+ye Şn. 285, Şn. 515, Nn. 491, Nn. 871 → her
[=68]

kişilük *(i.)* insanca davranış, iyi huyluluk
k.+Ø D. 211/1
[=1]

kişt-zār *Far. (i.)* ekin tarlası
k.-ı muʿcizātuñdan D. 2/6 → muʿcizāt
[=1]

kitāb *Ar. (i.)* kitap
k.+Ø Nn. 519, D. 24/7
k.-ı ḥüsn D. 76/2 → ḥüsn
k.-ı mes̱nevī Mm. 38, Nn. 15 → mes̱nevī
k.+ı Mn. 149, Mn. 760, Mn. 1167, Nn. 519
k.+ıdur Mm. 26
k.+ın Nn. 943
k.+ında Mn. 214, D. 53/5
k.+ınuñ D. 94/5
k.+uñ Mn. 678
[=15]

kitf *Ar. (i.)* omuz
k.+ine D. 26/2
[=1]

kitmān *Ar. (i.)* gerçeği saklama
k.-ı maʿnādur Mn. 179 → maʿnā
[=1]

kiẕb *Ar. (i.)* yalan
k.+i Mn. 981, Mn. 983
[=2]

ḳo- → ḳoy-
1. bir şey oluşturmak, bir şey ortaya koymak
ḳ.-Ø Mn. 11
ḳ.-maz Şn. 249
2. koymak, bırakmak, terk etmek
ḳ.-Ø Mn. 55, Mn. 118, Mn. 673, Mn. 986, Şn. 129, Şn. 136, Şn. 150, Nn. 243, Nn. 510, Nn. 533, Nn. 608, Nn 608, Nn. 1067, D. 3/1, D. 8/5[11], D. 10/1[1], D. 19/1, D. 79/8, D. 167/1, D. 179/3
ḳ.-maz idi Mn. 959 → i-
ḳ.-dı Mn. 664, Mn. 728, Nn. 252, Nn. 478, Kn. 57, Kn. 57, D. 50/7, D. 76/2, D. 81/1, D. 81/2
ḳ.-dılar D. 45/3, D. 53/6
ḳ.-dum Nn. 511
ḳ.-ma Mn. 676, Nn. 833, D. 8/5[11], D. 231
ḳ.-madı Nn. 260, Nn. 271, D. 11/2[7], D. 73/5, D. 98/7, D. 101/3
ḳ.-maduğı Mn. 959

ḳ.-maḳ Mn. 328, D. 180/3
ḳ.-maz Mn. 978
ḳ.-mış D. 94/2
ḳ.-mışam Şn. 142
ḳ.-mışdur Nn. 230
ḳ.-mışlardur Mn. 177
ḳ.-ñ Mn. 1065
ḳ.-r Mn. 680
3. salıvermek, izin vermek
ḳ.-Ø Mn. 846, Şn. 136
ḳ.-dı Şn. 294
ḳ.-ma Mn. 66, Mn. 95, Mn. 108, Mn. 683, Mn. 838, Mn. 866, Mn. 868, Nn. 258, Nn. 259, Nn. 727, Nn. 1042, D. 82/5
ḳ.-maya Mn. 189, Kn. 89
ḳ.-mayup Şn. 17
ḳ.-maz Mn. 843, D. 161/4
ḳ.-rlar Mn. 909, Mn. 909
ḳ.-rsam Mn. 910
4. *(yf.)* ayaġ ḳo-: girmek, ayak basmak
ḳ.-r ayaġı D. 97/1 → ayaġ
5. *(yf.)* başına ḳo-: yalnız bırakmak, kendi başına bırakmak
başumuza ḳ.-ma Şn. 309 → baş
6. *(yf.)* başını ayaġa ḳo-: bir kişi ya da zümrenin yoluna dâhil olmak
başına ḳ.-r ayaġ D. 50/5 → baş, ayaḳ
7. *(yf.)* başuñı dizüñe ḳo-: tefekkür etmek
ḳ.-Ø başuñı dizüñe Mn. 1155 → baş, diz
8. *(yf.)* elden ḳo-: elden bırakmak, terk etmek
elden ḳ.-duḳ D. 12/2[8] → el
elden ḳ.-ma D. 98/6 → el
elden … ḳ.-maduġı D. 49/2 → el
elden ḳ.-maya Nn. 859 → el
elden … ḳ.-mayup D. 99/4 → el
elden … ḳ.-mazuz D. 11/3[9] → el
elden ḳ.-r-idüñ D. 75/1 → el, i-
ḳ.-ma elden Nn. 465, Nn. 466 → el
ḳ.-mañ elden Mn. 336, Mn. 337 → el
ḳ.-maz elinden Nn. 411 → el
ḳ.-rsam elümden D. 219/2 → el
9. *(yf.)* yoldan ḳo-: bir işten ya da anlayıştan alıkoymak
yoldan ḳ.-dı D. 5/9 → yol
10. *(yf.)* yoluna baş ḳo-: bir amaca, bir gayeye yönelmek
ḳ.-mışam başumı … yolına Kn. 17 → baş, yol

[=98]

ḳocal- yaşlanmak
ḳ.-dum Mn. 53

[=1]

ḳoḫu *(i.)* koku, iz, eser → ḳoḳu
ḳ.+lardan Mn. 13
ḳ.+sın D. 71/1

[=1]

ḳoḫulat- koklatmak
ḳ.-Ø Mn. 609

[=1]

ḳoḫulu *(s.)* kokusu olan
ḳ.+Ø D. 91/1

[=1]

ḳoḳu *(i.)* koku → ḳoḫu
ḳ.+ñla D. 79/9

[=1]

ḳol *(i.)*
1. taraf, yön, cihet
ḳ.+a Mn. 1152
2. insanda omuzdan parmak uçlarına kadar olan kısım
boynına … şala ḳ.+Ø D. 59/6 → boyun, şal-
boynuma şal … ḳ.+uñ D. 130/4 → boyun, şal-

ḳ.+uñ boynuma ṣal D. 60/2 → boyun, ṣal-
ṣalanda ḳ.+ını Nn. 985 → ṣal-
ṣalma ḳ.+uñ Mn. 645 → ṣal-
ṣalma ḳ.+uñı Mn. 654 → ṣal-
ṣaluban … ḳ.+Ø Nn. 326 → ṣal-
ṣalup ḳ.+Ø Mn. 1054 → ṣal-
ṣalup … boynına ḳ.+Ø Nn. 1074 → ṣal-, boyun
ḳ.+ın D. 38/4
ḳ.+ına Kn. 17
ḳ.+ını Nn. 655
ḳ.+uñ D. 130/1, D. 130/2, D. 130/3
[=16]

ḳolay *(z.)* zor olmadan
yöri … ḳ.+uña Nn. 180 → yöri-
[=1]

ḳolayına *(z.)* gelişigüzel, rastgele
ḳ.+Ø Mn. 929, Mn. 1035
[=2]

ḳon- bir yere inerek durmak
ḳ.-ar Mn. 1093, Mn. 1138
ḳ.-dı D. 104/1, D. 105/1
ḳ.-madı Mn. 558, D. 2/12, D. 20/6
ḳ.-maz Nn. 530
ḳ.-sa Nn. 481
ḳ.-up Kn. 60
[=10]

ḳonaġ *(i.)* konuk, misafir → ḳonuḳ
ḳ.+a Mn. 497
[=1]

ḳonıl- koymak eylemi yapılmak → ḳonul-
ḳ.-dı Mn. 149, Mn. 729
[=2]

ḳoñşu *(i.)* komşu
ḳ.+laruñı D. 66/1
ḳ.+muza D. 11/5[4]
[=2]

ḳonuḳ/-ġ *(i.)* misafir, konuk → ḳonaġ
idine … ḳ.+Ø Şn. 51 → idin-
ḳ.+a Mn. 498
[=2]

ḳonul- → ḳonıl-
1. koymak eylemi yapılmak
ḳ.-mış D. 28/3
2. misafir olmak
ḳ.-ġay D. 98/2
[=2]

ḳopar-
1. peyda etmek, ortaya çıkarmak
ḳ.-Ø Mn. 51
2. sökmek, söküp çıkarmak
ḳ.-an Mn. 328
ḳ.-ma Mn. 617
ḳ.-uram Mn. 232
[=4]

ḳorḫ- korkmak → ḳorḳ-
ḳ.-ar Mn. 26
[=1]

ḳorḫu *(i.)* → ḳorḳu
düşerdi … göñline ḳ.+Ø Mn. 941 → düş-, göñül
[=1]

ḳorḳ- korkmak → ḳorḫ-
ḳ.-ar Nn. 1077, Nn. 1077
ḳ.-aram Mn. 528, Mn. 724
ḳ.-up Mn. 648, Nn. 1074
[=6]

ḳorḳaġ *(i.)* korkak
ḳ.+am Nn. 1073, Nn. 1073
[=2]

ḳorḳu *(i.)* → ḳorḫu
ḳ.+Ø D. 71/5
gelmez … ḳ.+Ø Mn. 673 → gel-
ḳ.+dan Mn. 834
ḳ.+m Kn. 22

[=4]

ḳoş-
(*yf.*) baş koşmak: fikir birliği etmek
başlarını ḳ.-up Mn. 745 → baş
[=1]

ḳoşıl- eklenmek, yanına katılmak → ḳoşul-
ḳ.-ıcaḳ Nn. 23
ḳ.-up Nn. 195, Nn. 311
[=3]

ḳoşma (*i.*) halk edebiyatında saza koşularak söylenmek için yazılan bir tür nazım biçimi
ḳ.+Ø D. 64/2
[=1]

ḳoşul- eklenmek, yanına katılmak → ḳoşıl-
ḳ.-up Nn. 53
[=1]

ḳov- defetmek, sürmek
ḳ.-dum Mn. 965
[=1]

ḳoy- → ḳo-
1. koymak, bırakmak, terk etmek
ḳ.-Ø Mn. 11, Şn. 256, D. 40/4
ḳ.-a Mn. 1051
ḳ.-an Şn. 14, Nn. 72, Nn. 77, Nn. 945
ḳ.-arlar D. 8/2[9]
ḳ.-dı Nn. 302, D. 8/4[9], D. 17/5, D. 94/4
ḳ.-duñ D. 133/3
ḳ.-ma Km. 39, D. 52/6, D. 81/3
ḳ.-maz D. 97/1
ḳ.-up Mn. 95, Mn. 504, Mn. 728, Mn. 750, Şn. 450, Şn. 507, Nn. 191, Kn. 58, D. 92/4, D. 95/2, D. 109/3, D. 162/3
2. katmak
ḳ.-Ø D. 10/2[2]
ḳ.-maġ olmaz Mn. 1000 → ol-
ḳ.-a Mn. 998
ḳ.-an D. 47/7
ḳ.-ıcaḳ Şn. 455
ḳ.-sun Mn. 999
3. (*yf.*) başına ḫāk ḳoy-: ölümünü istemek
başına ḫāk ḳ.-an Mn. 1085 → baş, ḫāk
4. (*yf.*) başını ayaġa ḳoy-:
1. tasavvufi bir mertebe olup aklın yerine gönül ve aşk ile hareket etmektir
başuñ ayaġa ḳ.-up Mn. 293 → baş, ayaḳ/-ġ
2. bir kişi ya da zümrenin yoluna dâhil olmak
ayaġına ḳ.-up baş D. 13/3[3] → ayaḳ/-ġ, baş
ḳ.-maz ayaġuña başı D. 90/9 → ayaḳ/-ġ, baş
5. (*yf.*) başını dizine ḳoy-: tefekkür etmek
ḳ.-andan … başuñ dizüñe Mn. 1158 → baş, diz
6. (*yf.*) şekline ḳoy-: istenilen biçimi vermek, başka şekle bürünmek
şekline ḳ.-an Şn. 19 → şekl
[=42]

ḳoyuḳ (*i.*) dokunaklı, etkili
ḳ.+Ø Şn. 150
[=1]

ḳoyun$_1$/-nu (*i.*) kucak
ḳ.+uma gir D. 60/2 → gir-
ḳ.+uma girmek D. 60/2 → gir-
[=2]

ḳoyun$_2$ (*i.*) koyun hayvanı
ḳ.+Ø Şn. 4, Şn. 292, Şn. 292, Şn. 295, Şn. 296, Şn. 341, D. 190/1
ḳ.+a Şn. 296, Şn. 312

ḳ.+ı Şn. 169, Şn. 294, Şn. 308
ḳ.+um Şn. 49, Şn. 50, Şn. 197, Şn. 226
[=16]

köpek/-g *(i.)* köpek hayvanı
k.+Ø D. 149/4
k.+i D. 95/3
[=2]

kör- → gör-
k.-geç D. 98/4
k.-üp D. 98/3
[=2]

köremez *(i.)* çiğ süt ile yoğurt karışımı bir yiyecek
k.+Ø Şn. 38
[=1]

körpe *(s.)* çok genç
k.+Ø D. 23/1
[=1]

ḳubbe *Ar. (i.)* kubbe, gökyüzü
mūfī-yi ḳ.-yi vefā D. 15/2 → mūfī, vefā
mūfī-yi ḳ.-yi vefāyuz D. 12/1[18], D. 12/2[16], D. 12/3[16] → mūfī, vefā
[=4]

kū-be-kū *Far. (z.)* oradan oraya
k.+Ø D. 8/1[12]
[=1]

ḳubūr *Ar. (i.)* kabirler
ḳ.+ı Mn. 228
[=1]

ḳuç-/-c- kucaklamak
ḳ.-a Şn. 524
ḳ.-ar Mn. 165
ḳ.-maḳ Mn. 979
[=3]

kūdek *Far. (i.)* çocuk
k.+Ø Mn. 164
[=1]

ḳudret *Ar. (i.)* güç, erk, kuvvet
ḳ.-i Ḥaḳḳ Kn. 44 → Ḥaḳ[ḳ]
ḳ.-i Ḥaḳdan Mn. 723 → Ḥaḳ[ḳ]
ḳ.+i D. 128/2
ḳ.+le Nn. 324
ḳ.+üñüñ Km. 41
[=5]

kūfte *Far. (s.)* ezilmiş, kıyılmış, dövülmüş
k.+dür D. 45/6
[=1]

kūh *Far. (i.)* dağ
k.-ı hevānuñ Mn. 1096 → hevā
k.+ınuñ Mn. 1082
[=1]

kuḥl *Ar. (i.)* sürme
k.-ı cevāhirdür D. 92/6 → cevāhir
k.-ı mā-zāġ Mn. 522 → mā-zāġ
k.-ı mā-zāġu'l-baṣar'dur D. 58/2 → mā-zāġu'l-baṣar
[=3]

ḳul$_1$ *(i.)* Allah'a göre insan, abd, bende, hizmetkar
ḳ.+Ø Mn. 369, Mn. 433, Şn. 368, Nn. 670, Nn. 733, D. 5/6, D. 51/7
ḳ.+Ø ol Mn. 118 → ol-
ḳ.+Ø ol Nn. 520 → ol-
ḳ.+Ø ola Şn. 33 → ol-
ḳ.+Ø olan D. 90/3 → ol-
ḳ.+Ø olma Mn. 449 → ol-
ḳ.+Ø olup Nn. 365 → ol-
ḳ.-ıla Şn. 202 → ıla
ḳ.+am D. 26/1
ḳ.+dur Mn. 63, Mn. 433
ḳ.+ı Mn. 473, Mn. 488, Nn. 973, D. 72/6
ḳ.+ın D. 65/7

ḳ.+ına D. 72/3
ḳ.+ısun D. 11/4[14]
ḳ.+larıña Mn. 570
ḳ.+larumı Şn. 156
ḳ.+larumuñ Şn. 146
ḳ.+um Mn. 433, Şn. 142, Şn. 176, Şn. 486, Nn. 673
ḳ.+umı Şn. 157
ḳ.+umsun Nn. 284
ḳ.+umuñ Şn. 144
ḳ.+umuz D. 11/4[14]
ḳ.+uñ Nn. 670, D. 81/8
ḳ.+uñam D. 54/1
ḳ.+uñdur Şn. 404
ḳ.+uz Şn. 77

[=41]

ḳul₂ *Ar. (i.)* "söyle!" anlamında Arapça emir ifadesi
ḳ.+Ø Mn. 433, Mn. 435

[=1]

ḳul huvallāhu eḥad *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerim'in 112. suresi olan İhlas suresinin ilk ayeti, "De ki: O Allah, birdir" anlamına gelen ayet, İslam inancının temel esaslarından olan "Tevhit" kavramının açık delilidir
ḳ.+Ø Nn. 630

[=1]

ḳulaḳ/-ġ *(i.)* kulak organı
ḳ.+Ø Şn. 220, D. 41/1
cān ḳ.+ı işidür Nn. 370 → cān, işit-
işit cān ḳ.-ıla Mn. 387 → işit-, cān, ıla
ḳ.+Ø burulmaḳ Mn. 339 → burul-
ḳ.+Ø ṭutuñ Nn. 169 → ṭut-
ḳ.+Ø ur Mn. 860 → ur-
ḳ.+Ø uranlara Nn. 387 → ur-
ḳ.+Ø urmaḳ Nn. 414 → ur-
ḳ.+Ø uruñ Nn. 380 → ur-
ḳ.+ı çıñlar Nn. 450 → çıñla-
ḳ.+ın buramaz Mn. 338, Şn. 436 → bur-
ḳ.+um çıñlar D. 72/1 → çıñla-
ḳ.+uñ bursam Nn. 291 → bur-
ḳ.+unı bur D. 34/5 → bur-
ṭut … ḳ.+Ø D. 50/1 → ṭut-
ṭut ḳ.+uñ Nn. 652 → ṭut-
ḳ.+a D. 85/7, D. 85/7, D. 86/1
ḳ.+am Nn. 566
ḳ.+ı D. 86/3
ḳ.+ına Şn. 339
ḳ.+umı Mn. 15
ḳ.+uña Mn. 1169, Nn. 289

[=27]

ḳulavuz *(i.)* kılavuz
ḳ.+Ø D. 3/12
ḳ.+um D. 62/2

[=2]

ḳulavuzla- rehberlik etmek, yol göstermek
ḳ.-Ø Şn. 315
ḳ.-r Mn. 708

[=2]

ḳulavuzluḳ/-ġ *(i.)* kılavuz olma hâli
ḳ.+ı Şn. 149

[=1]

ḳuldurdat-/-d- guruldatmak
ḳ.-urdı Mn. 941

[=1]

ḳuldurdı *(i.)* gurultu, aç kişinin midesinden çıkan sesler
ḳ.+Ø Mn. 943, Mn. 944

[=2]

ḳulḳul *Ar. (ü.)* sıvı maddelerin kadeh veya benzeri şeylere dökülürken çıkardığı ses
ḳ.+ını D. 56/3

[=1]

ḳullāb *Ar. (i.)* çengel, kanca
cez̠be-yi ḳ.-ı zülfüñ D. 25/3 → cez̠be, zülf
ḳ.+lar D. 28/2
[=2]

ḳulluḳ/-ġ *Ar.+T. (i.)* kul olma durumu
ḳ.+Ø idüp Şn. 166 → it-
ḳ.+a Mn. 173, Mn. 570
ḳ.+da D. 54/2
ḳ.+ı Mn. 174, D. 81/8
ḳ.+um D. 27/1
ḳ.+uñdan Mn. 38, Nn. 993
[=9]

ḳulluḳcı *(i.)* hizmetçi
ḳ.+Ø D. 65/7
[=1]

ḳulmaş *(i.)* kalleş, aldatıcı, sahtekâr
ḳ.+Ø D. 5/11
[=1]

ḳulzüm *Ar. (i.)* deniz
māhī-yi ḳ.+Ø-üz D. 9/4[7] → māhī
[=1]

ḳum *(i.)* kum
ḳ.+Ø Mn. 399
[=1]

ḳumarbāz *Ar.+Far. (s.)* kumar düşkünü
rind-i ḳ.+Ø D. 9/2[9] → rind
[=1]

ḳumāş *Ar. (i.)* kumaş
ḳ.+ı Mn. 354, D. 12/3[9]
[=2]

ḳumḳuma *Ar. (i.)* testi
ḳ.+yuz D. 9/4[2]
[=1]

ḳumrı *Ar. (i.)* kumru
ḳ.+Ø Mn. 452
ḳ.-yı ḳārī Kn. 12, Nn. 228 → ḳārī
ḳ.-yı muḳrī Nn. 202 → muḳrī
ḳ.-yı muḳrī-yi denā D. 15/5 → muḳrī, denā
ḳ.-yı muḳrī-yi Ḥaḳḳ D. 48/2 → muḳrī, Ḥaḳ[ḳ]
ḳ.-yı muḳrī-yi Raḥmān Mn. 1095 → muḳrī, Raḥmān
ḳ.+ya Nn. 143
[=8]

ḳumrı-ḳadem *Ar. (s.)* kumrunun ayaklarına benzeyen
ḳ.+i D. 10/3[12]
[=1]

ḳur- kurmak
ḳ.-Ø D. 34/6
ḳ.-mada Şn. 235
ḳ.-up Mn. 1084
[=3]

kūr *Far. (s.)* kör
k.+Ø Mn. 797, Mn. 809, Mn. 810, D. 8/5[10], D. 150/4
olayduñ k.+Ø D. 75/6 → ol-
k.+la D. 71/3
k.+lar D. 204/4
[=8]

ḳurb *Ar. (i.)* Allah'tan başkasıyla ilişkiyi kesme, yakın olma
ḳ.+Ø Nn. 752, Nn. 772
ḳ.-ı ḳurba Mn. 333
ḳurb-ı ḳ.+a Mn. 333
ḳ.+dur Kn. 64
[=5]

ḳurbağa *(i.)* kurbağa hayvanı
ḳ.+Ø Mn. 1148, D. 216/3
ḳ.+yı Mn. 942
[=3]

ḳurbān *Ar. (i.)*
1. bir ülkü uğruna feda edilen şey
ḳ.+Ø Şn. 259, D. 108/3

ḳ.+Ø ola Mn. 575 → ol-
ḳ.+Ø olayın D. 80/2, D. 84/3 → ol-
2. yoluña kurban: birini uğruna ölebilecek kadar sevme
yoluña ḳ.+Ø Şn. 49 → yol
[=6]

ḳurbet *Ar. (i.)* yakınlık
ḳ.+Ø Mn. 212
ʿanḳā-yı Ḳāf-ı ḳ.-i Hū Mn. 1100 → ʿanḳā, Ḳāf, Hū
ḳ.+üñüñ Km. 41
[=3]

ḳurı/-u
1. *(s.)* ıslanmamış
ḳ.+Ø Mn. 110, Şn. 133, D. 44/7
ḳ.+m Şn. 54
2. *(s.)* boş
ḳ.+Ø Mn. 925
3. *(s.)* beyhude
ḳ.+Ø Mn. 1044, Nn. 1012, Nn. 1020, D. 46/5, D. 75/4
4. *(s.)* canlılığını yitirmiş, doğal nemini kaybetmiş, kurumuş
ḳ.+Ø Şn. 378, Nn. 80
5. *(z.)* ḳurı yire: yok yere, boştan yere
ḳ.+Ø yiredür D. 12/3[4] → yir
[=13]

ḳurṣ-ı māh *Ar.+Far. (i.)* Ay'ın düz görünen yüzü
ḳ.+ı Mn. 510
[=1]

ḳurtar- kurtulmasını sağlamak
ḳ.-Ø D. 93/5
[=1]

ḳurtıl- kurtulmak → ḳurtul-
ḳ.-maz Nn. 616
ḳ.-ur Mn. 119, D. 73/6
ḳ.-up D. 207/3
[=4]

ḳurtul- kurtulmak → ḳurtıl-
ḳ.-maġ olur D. 71/5 → ol-
ḳ.-anuz D. 9/4[9]
ḳ.-mamışsun Mn. 460
ḳ.-masañ Mn. 460
[=4]

ḳuru- canlılığını kaybetmek
ḳ.-madın Mn. 1164
ḳ.-r Mn. 1163
[=2]

ḳurut- bereketini kaçırmak, uğursuzluk getirmek
ḳ.-dı Nn. 1020
[=1]

kūs *Far. (i.)* davul, kös
k.+Ø Nn. 197
k.+dan Nn. 325
k.+ında D. 56/6
[=3]

ḳuṣūr *Ar. (i.)* eksiklik, özür
ḳ.+Ø Şn. 252
[=1]

ḳuş *(i.)* kuş hayvanı
ḳ.+Ø Mn. 788, Mn. 788, Mn. 789, Mn. 959, Mn. 1138, Nn. 299
ḳ.+ın D. 24/4
ḳ.+lar Nn. 94, Nn. 198, Nn. 310, Nn. 311
ḳ.+lara Nn. 192
ḳ.+ları Nn. 90, Nn. 91
ḳ.+laruñ Nn. 208
[=15]

ḳuşaḳ/-ġ *(i.)* çeşitli amaçlarla bele sarılan bir tür kumaş şerit
ḳ.+ına Mn. 925
[=1]

kūşe *Far. (i.)* köşe
k.-yi gülşende Nn. 272 → gülşen

k.+de D. 112/3

[=2]

ḳūt *Ar. (i.)* rızık

ḳ.+Ø Şn. 262

ḳ.-ı cān D. 16/4 → cān

ḳ.-ı cān-perver D. 117/2 → cān-perver

ḳ.-ı dil D. 10/5[6] → dil

ḳ.-ı revān D. 4/3 → revān

ḳ.-ı rūḥ Şn. 15 → rūḥ

ḳuvvet-i ḳ.-ı dili D. 94/4 → ḳuvvet, dil

ḳuvvet-i ḳ.-ı dimāġ Nn. 160 → ḳuvvet, dimāġ

[=8]

ḳuṭb *Ar. (i.)* manevi derecelerin en yükseği, gavs

ḳ.-ı āfāḳ Mn. 1101 → āfāḳ

ḳ.-ı aḳṭāb-ı cihāndur Mm. 42 → aḳṭāb, cihān

ḳ.-ı cihān Km. 71 → cihān

ḳ.+ı Mn. 1120, Mm. 59

[=5]

ḳuvvet *Ar. (i.)* kuvvet, erk, güç

ḳ.-i dil D. 4/3 → dil

ḳ.-i ḳūt-ı dili D. 94/4 → ḳūt, dil

ḳ.-i ḳūt-ı dimāġ Nn. 160 → ḳūt, dimāġ

ḳ.-i revānı D. 10/5[6] → revān

ḳ.+i D. 128/1

[=5]

ḳuvvetü'l-ḳulūb *Ar. (i.)* kalp gücü, manevi kuvvet

ḳ.+Ø Nn. 69, Nn. 85

[=2]

kūy *Far. (i.)* sevgilinin bulunduğu yer

k.+Ø D. 95/3

ḫāk-i k.-ı yārda D. 66/5 → ḫāk, yār

k.-ı dilberi Nn. 718 → dilber

seg-i k.+ınuñ D. 3/11 → seg

k.+ı Nn. 145, D. 12/2[2], D. 48/1

k.+ın Mn. 373

k.+ına Nn. 145

k.+ında Nn. 423, Nn. 924, D. 5/14

k.+ından D. 66/2

k.+um D. 29/6

k.+umda D. 186/1

k.+uñ D. 84/6, D. 95/7

k.+uñda Mn. 59, D. 52/5

k.+uñı D. 34/3, D. 142/1, D. 142/2, D. 142/3, D. 142/4

[=24]

ḳuyı/-u *(i.)* kuyu

ḳ.+Ø Şn. 94, Nn. 364, Nn. 365

ḳ.+da Mn. 942

[=4]

ḳuyruḳ/-ġ *(i.)* kuyruk

ḳ.+ını Şn. 332, Şn. 337

ḳ.+uñı Mn. 946

[=3]

ḳuzı *(i.)* kuzu

ḳ.+Ø Şn. 3

ḳ.+mı Şn. 198

ḳ.+sına Şn. 308

ḳ.+ya Şn. 315

ḳ.+yı Şn. 314

[=5]

ḳuzıcıġ *(i.)* kuzucuk → ḳuzıcuḳ/-ġ

ḳ.+Ø Şn. 30

[=1]

ḳuzıcuḳ/-ġ *(i.)* kuzucuk → ḳuzıcıġ

ḳ.+Ø Şn. 313

ḳ.+um Şn. 221

[=2]

ḳuzulı *(s.)* kuzu sahibi olan, kuzulu

ḳ.+ca Şn. 179

[=1]

ḳuzulıcu < ḳuzulıcuḳ *(i.)* kuzulucuk
ḳ.+m Şn. 174
[=1]

küçecük/-g *(s.)* çok küçük, çok ufak
k.+Ø Şn. 513
k.+i Şn. 523
[=2]

küçücek *(s.)* biraz küçük, daha küçük
k.+den Nn. 978
[=1]

küdūret *Ar. (i.)* sıkıntı, kaygı
k.+den Mn. 312
[=1]

küfr *Ar. (i.)* İslam dininin esaslarına aykırı davranışlarda bulunma
k.+Ø Mn. 240, Şn. 193, Şn. 213, Şn. 218, Şn. 244, D. 194/2
bālā-yı k.+Ø ü dīn D. 11/1[9] → bālā, ü, dīn
k.+Ø durur Şn. 62 → dur
k.+Ø-miş Şn. 85
k.+e D. 63/3
k.+i Şn. 193
k.+ümi Şn. 264
[=12]

küfv *Ar. (i.)* eş, ortak
k.+Ø Mn. 72
[=1]

kühen *Far. (i.)* köhnemiş, modası geçmiş
k.+Ø Nn. 455
[=1]

kül$_1$ *(i.)* kül
k.+Ø eyler Şn. 56 → eyle-
k.+Ø itsem Nn. 294 → it-
k.+Ø idüp Nn. 527 → it-
k.+Ø olduġumı D. 27/6 → ol-
k.+Ø olmaḳdur Mn. 192 → ol-
k.+e D. 78/1
[=6]

kül$_2$ *Ar. (i.)* “ye!” anlamında Arapça emir ifadesi
k.+Ø Mn. 435
[=1]

külāh *Far. (i.)* erkeklerin giydiği bir tür başlık → küleh
k.+Ø Şn. 238
k.-ı faḳre D. 3/4 → faḳr
[=2]

külāle *Far. (i.)* kıvırcık saç
k.+ñ D. 33/6, D. 46/1
k.+ñdür D. 1/6
[=3]

külbe *Far. (i.)* kulübe, hücre
ʿıṭr-baḫş-ı k.-yi ʿaṭṭārdur Nn. 151 → ʿıṭr-baḫş, ʿaṭṭār
[=1]

küleh *Far. (i.)* erkeklerin giydiği bir tür başlık → külāh
k.+Ø Nn. 534
[=1]

küleh-dār *Far. (s.)* mutlak egemen, mağrur, kibirli
k.+Ø D. 4/7
[=1]

külḫan *Far. (i.)* eski Türk hamamlarında ısıtma tertibatının bulunduğu bölüm
k.+ı Nn. 781
k.+ıdur D. 35/3
[=2]

küllī *Ar. (z.)* bütünüyle, tamamen
k.+Ø Mn. 100, Mn. 151, Mn. 192, Mn. 381, Mn. 761, Mn. 768, Şn. 56, Şn. 364, Şn. 367, Nn. 262, Nn. 294, Nn. 341, Nn. 527, Nn. 736, Nn. 783, Nn. 981, Kn. 95, D. 27/6, D. 224
[=19]

künc *Far. (i.)* köşe
k.-i mescidde D. 11/3[3] → mescid
k.+inde D. 99/5
[=2]

künd *Far. (s.)* ahmak, anlayışı kıt
k.+Ø Şn. 288, Nn. 552
k.+Ø ola Nn. 887, Nn. 887 → ol-
[=4]

künişt *Far. (i.)* Yahudi tapınağı, havra
muḫālif-sāz-ı nāḳūs-ı k.+Ø Nn. 64 → muḫālif-sāz, nāḳūs
[=1]

küntü kenzen *Ar. (i.)* "Ben gizli bir hazineydim…" şeklinde başlayan hadis-i kutsinin ilk cümlesi
k.+Ø Kn. 57
[=1]

künyet *Ar. (i.)* künye, lakap
k.+Ø D. 17/5
[=1]

küp *(i.)* toprak kap, küp
k.+den Mn. 1009
k.+e Mn. 1030
k.+ine Mn. 1008
[=3]

kürsī *Ar. (i.)* dokuzuncu kat gök olup sekizinci kat göğü kaplayan Atlas feleği
k.+Ø Şn. 409
[=1]

küs- gücenmek, bir kimseden yüz çevirmek
k.-me Şn. 198
[=1]

küstāḫluḳ *Far.+T. (i.)* saygısızlık, edepsizlik etme
eylese k.+Ø D. 25/3 → eyle-
[=1]

küstāḫ-vār *Far. (z.)* küstah gibi, küstahçasına
k.+Ø Şn. 419, Şn. 420
[=2]

küsūf *Ar. (i.)* Güneş tutulması
k.+ı Mn. 310
[=1]

küşād *Far. (i.)* açılma, rahatlama
k.+Ø D. 182/3
k.+uñ Mn. 763
[=2]

küşāde *Far. (s.)* ferah, açılmış
k.+Ø Mn. 853
[=1]

küşāde-dest *Far. (s.)* eli açık, cömert
k.+Ø Nn. 884
[=1]

küşāde-rū *Far. (s.)* yüzü gülen, güleç yüzlü
k.+Ø-sun D. 79/2
k.+Ø-yuz D. 9/4[4]
[=2]

küşāyiş *Far. (i.)* huzur, sakinlik, neşe
k.+Ø Mn. 881, Mn. 896
[=2]

L

lā₁ *Ar. (e.)* olumsuzluk edatı
l.+Ø Nn. 594, D. 16/3, D. 16/3, D. 16/3
[=4]

lā₂ *Ar. (i.)* Arap alfabesinde lamelif olarak bilinen harfin yazılırken aldığı şekil
l.+Ø D. 101/4
[=1]

lā-büdd *Ar. (i.)* çok gerekli olan, muhakkak

l.+Ø imiş Nn. 214 → i-
[=1]

lā-cerem *Ar. (z.)* elbette, şüphesiz, mutlaka
l.+Ø Nn. 368
[=1]

lāf *Far. (i.)* söz, lakırdı
l.+Ø urma Nn. 938 → ur-
l.+Ø urup Mn. 976 → ur-
l.+Ø ururdı Mn. 787 → ur-
urmaġa l.+ı Mn. 1024 → ur-
urup l.-ı dürūġı Mn. 931 → ur-, dürūġ
ururdı l.+ı Mn. 929 → ur-
l.+uñ Mn. 951
[=7]

lā-fetā *Ar. (i.)* "Ali'den başka yiğit, zülfikardan başka kılıç yoktur." anlamına gelen "lâ fetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ zülfikâr" sözünde "yiğit yoktur" anlamına gelen Arapça ifade
l.+Ø Mn. 623
[=1]

lāf u güzāf *Far. (i.)* boş söz, gereksiz konuşma
l.+ı Mn. 929, Mn. 1024
[=2]

lāf u lūf *Far. (i.)* önemsiz sözler, mırıldanıp homurdanmak
l.+Ø Mn. 295, Mn. 1042, Nn. 878
urma l.+ı Mn. 322 → ur-
l.+ı Mn. 264, Mn. 314, Mn. 1040
l.+uñ Mn. 952
[=8]

lafẓ *Ar. (i.)* ağızdan çıkan söz, kelime
l.+Ø Şn. 108, Nn. 651, Nn. 651, Nn. 758, Nn. 761, Nn. 1015
l.-ı ḫıyārı Mn. 1110 → ḫıyār
l.-ı Hū Nn. 654, Nn. 864 → Hū
l.-ı Hūyı Nn. 653 → Hū
l.+ı Mm. 6
[=11]

lāf-zenlik *Far.+T. (i.)* geveze, çok övünmek
l.+Ø Mn. 841
[=1]

lāġar *Far. (s.)* sıska, cılız
l.+Ø D. 196/4
[=1]

lāḥiḳ *Ar. (s.)* ulaşan, yetişen, kavuşan
l.+dur D. 1/10
[=1]

laḫlaḫa *Far. (i.)* misk, amber, kâfur, laden gibi maddelerin karıştırılmasıyla oluşturulmuş güzel koku
l.-yı ḫūy-ıla Şn. 12 → ḫūy, ıla
[=1]

laḥm *Ar. (i.)* kırmızı et
l.+Ø Mn. 469, Mn. 953
[=2]

laḥn *Ar. (i.)*
1. dil, nağme, ahenk
l.-ı ḫūb Nn. 103 → ḫūb
l.+ı Kn. 13
l.+ını Nn. 102, Nn. 102
2. telaffuz yanlışı
l.+ını Nn. 103
[=5]

lāhūt *Ar. (i.)* ulûhiyet dünyası, ilahî âlem
l.+Ø Şn. 262
bülbül-i gül-zār-ı l.+Ø Mn. 1097 → bülbül, gül-zār
[=2]

laḥẓa *Ar. (i.)* göz kırpma, bir bakış
l.+Ø Nn. 514, Nn. 515, D. 19/2, D. 47/2, D. 156/4, D. 212/3

l.+da D. 69/1

[=7]

lā ilāhe *Ar. (i.)* "lâ ilâhe ilallâh" ifadesinde geçen "yoktur İlah ancak…" anlamına gelen Arapça ifade

l.+Ø Nn. 234

[=1]

laʿīn *Ar. (s.)* kovulmuş, lanetlenmiş

Şeyṭān-ı l.+Ø D. 71/7 → Şeyṭān

[=1]

laḳab *Ar. (i.)* takma ad, künye

l.+Ø D. 17/5

[=1]

lākin *Ar. (e.)* ama, fakat

l.+Ø Mn. 482

[=1]

lāl *Ar. (s.)* dilsiz

l.+Ø D. 8/5[10], D. 16/2

l.+Ø-uz D. 9/3[11]

l.+dür D. 215/2

[=4]

laʿl *Ar. (i.)*

1. parlak kırmızı renkte değerli bir taş

l.+Ø D. 1/4, D. 38/3, D. 79/5

leb-i l.-i şekerīn-ile D. 54/4 → leb, şekerīn, ile

leb-i l.+üñdeki D. 42/3 → leb

l.-i gevher-pūşını Mm. 61 → gevher-pūş

l.-i güher-pāş D. 44/5 → güher-pāş

l.-i lebinden D. 49/3 → leb

l.-i yāḳūtı durur D. 4/3, yāḳūt, dur-

l.+dur Nn. 794

l.+i D. 16/4

l.+üñ D. 1/4

2. sevgilinin ağzı

ẖātem-i l.+üñ-ile D. 27/4 → ẖātem, ile

l.-i cān-efzāyuña D. 84/1 → cān-efzā

l.-i lebüñ D. 100/3 → leb

l.-i lebüñden 79/7, D. 91/5 → leb

l.-i lüʾlüʾ-pūş D. 38/3 → lüʾlüʾ-pūş

l.-i lüʾlüʾ-pūşuñuñ D. 68/5 → lüʾlüʾ-pūş

l.+i D. 9/5[8], D. 9/5[12]

l.+üñ D. 84/2, D. 84/2

l.+üñden D. 94/4

[=24]

lālā *Far. (s.)*

1. hizmetkâr

l.+Ø D. 16/2

2. parlak, parlayan

lüʾlüʾ-i l.+Ø D. 16/4 → lüʾlüʾ

[=2]

lāle *Far. (i.)* lale çiçeği

l.+Ø Şn. 25, D. 10/3[6], D. 79/6, D. 87/4, D. 90/8, D. 97/2

l.+nüñ D. 49/2

l.+yi D. 16/2

[=8]

lāle-gūn *Far. (s.)* lale renkli

l.+Ø Mn. 514

[=1]

lāle-ẖad *Far.+Ar. (s.)* lale yanaklı

l.+Ø D. 20/1

[=1]

lāle-veş *Far. (z.)* lale gibi

l.+Ø D. 96/1, D. 97/1

[=2]

laʿl-fām *Ar.+Far. (s.)* parlak kırmızı renkli olan

l.+ı D. 10/3[10]

[=1]

laʿlīn *Ar.+Far. (s.)* yakut renkli

l.+Ø D. 5/2, D. 10/4[5]
murġ-i l.+Ø Kn. 34 → murġ
[=3]

lā-mekān *Ar. (i.)* yere ihtiyacı olmayan, mekansız, yersiz
bostān-ı l.+dur Mm. 40 → bostān
l.+dur Mn. 43
l.+üñ D. 32/6
[=2]

lām elif *Ar. (i.)* Osmanlı alfabesinin 26. harfi
l.+Ø D. 101/4
[=1]

lāne *Far. (i.)* kuş yuvası
murġ-ı l.+yem Kn. 33 → murġ
l.+dür Nn. 609
l.+yem Kn. 33
l.+yi Nn. 554
[=4]

laṭīf *Ar. (s.)*
1. lutfeden
l.+e Mn. 573
2. ince, hoş ve yumuşak bir güzelliği olan
l.+Ø Mn. 756, Mm. 32, D. 2/12, D. 5/3
perr ü bāl-i l.+Ø ü dil-firībüñ Mn. 1034 → perr ü bāl, ü, dil-firīb
ebkār-ı efkār-ı l.+Ø Mm. 19 → ebkār, efkār
l.+e Mn. 912, Mn. 922
[=9]

laṭīfe *Ar. (i.)* nükte
l.+Ø Mn. 573, Mn. 583, Mn. 912, Mn. 912, Mn. 922, Nn. 309
l.+Ø itmede Mn. 919 → it-
[=7]

laṭīfe-gūne *Ar.+Far. (i.)* latife tarzında
l.+dür Mn. 572
[=1]

laṭīfe-gūy *Ar.+Far. (s.)* latife söyleyen
l.+Ø D. 5/3
[=1]

lā᾽ubālī-vār *Ar.+Far. (s.)* utanmaz gibi, laubali şekilde
l.+Ø Nn. 862, Nn. 925
[=2]

lavlavī *Far. (s.)* haysiyetsiz, ahmak kimse
l.+Ø Mm. 41
[=1]

lā vü len *Ar. (i.)* “hayır ve asla” anlamına gelen Arapça ifade
l.+Ø Şn. 484, Nn. 75
[=2]

lā-yaʿḳil *Ar. (i.)* sarhoş, aklı başında olmayan
l.+Ø Nn. 446, Nn. 740
mest-i l.+Ø Nn. 732 → mest
mest-i l.+ler Nn. 765 → mest
oluban l.+Ø Nn. 710 → ol-
[=5]

lā-yecūz *Ar. (i.)* caiz olmayan
l.+Ø Nn. 509, D. 11/5[6]
[=2]

lāyıḳ *Ar. (i.)* uygun, yakışır
l.+Ø D. 178/3
görmezem l.+Ø Mn. 1067 → gör-
l.+Ø durur Şn. 67 → dur-
l.+Ø ola Mn. 989 → ol-
l.-ı dīdār Şn. 361, Nn. 889 → dīdār
l.-ı nūr Mn. 1150 → nūr
l.+dur D. 1/3, D. 3/5
[=9]

lā-yūfī *Ar. (s.)* kendisine güvenilmeyen, ahde vefa göstermeyen
l.+Ø Mn. 294

[=1]

lāzım *Ar.*
1. *(s.)* gerekli, lüzumlu
l.+dur Nn. 604
2. *(z.)* gereklice
l.+Ø oldı Nn. 1057 → ol-
[=2]

leb *Far. (i.)* dudak
l.+Ø D. 8/4[4]
laʿl-i l.+inden D. 49/3 → laʿl
laʿl-i l.+üñ D. 100/3 → laʿl
laʿl-i l.+üñden D. 79/7, D. 91/5 → laʿl
l.-i laʿl-i şekerīn-ile D. 54/4 → laʿl, şekerīn, ile
l.-i laʿlüñdeki D. 42/3 → laʿl
l.-i şīrīnüñe D. 68/2 → şīrīn
ʿunnāb-ı l.+in D. 9/1[6] → ʿunnāb
l.+i D. 5/2, D. 32/5
l.+inden Nn. 28
l.+lerüñ D. 24/1, D. 28/5, D. 116/1, D. 116/2, D. 116/3, D. 116/4
l.+lerüñden D. 60/3
l.+üñ D. 1/8, D. 98/1
l.+üñden D. 33/5, D. 52/4
l.+üñi D. 71/4
[=24]

ledün *Ar. (i.)* Allah'ın huzuru, Allah'ın katı
l.+Ø Kn. 44
cürʿāt-ı l.+den Mn. 401 → cürʿāt
[=2]

ledünī *Ar. (s.)* Allah'ın huzurundan gelen
l.+Ø Km. 55
[=1]

lehf *Ar. (e.)* eyvah, yazık!
l.+Ø Şn. 323
[=1]

leked *Far. (i.)* tekme
l.+ler Mn. 712
[=1]

lemʿ *Ar. (i.)* parlama
eyle … şemʿ-i l.+Ø Mm. 53 → eyle-, şemʿ
[=1]

lem-yezel *Ar. (s.)* daimi olan, bitmeyen, kalıcı
şarāb-ı l.+Ø Nn. 50 → şarāb
[=1]

leng *Far. (s.)* topal, aksak
l.+Ø Mn. 89, Şn. 132, Şn. 499, Şn. 507, D. 164/2
[=5]

lerzān *Far. (s.)* titreyen
l.+Ø D. 86/7
[=1]

lerze *Far. (i.)* titreme, titreyiş
düşüp endāmına l.+Ø Mn. 657 → düş-, endām
[=1]

leşker *Far. (i.)* asker
l.+Ø D. 110/2
l.+in D. 3/3
[=2]

leş *Ar. (i.)* bir süre önce ölmüş ve çürümeye yüz tutmuş beden
l.+ümi Mn. 1065
[=1]

let *Far. (i.)* tokat,sille
l.+Ø Mn. 870
l.+Ø urana Mn. 163 → ur-
[=2]

leṭāyif *Ar. (i.)* güldürecek sözler, latifeler
l.+Ø Mn. 372, Nn. 987
l.+dür D. 1/1

[=3]

lev deneytüm < lev denevtüm *Ar. (i.)* Miraç hadisesinde Hz. Cebrail'in Peygamber aleyhisselamı çıkarabildiği son noktada, sidretü'l-münteha'da "Bundan sonrasına gidersem yanarım." dediği olaya telmih yapmak için kullanılmış "Eğer yakınlaşırsam." anlamında Arapça ifade
l.+Ø Nn. 336, Nn. 341, Nn. 343
[=3]

levḥ *Ar. (i.)* pürüzsüz yüzeye sahip, levha
l.+ında Nn. 888
[=1]

levm ü lem *Ar. (i.)* kınama, ayıplama, çekiştirme
itmez-idüñ l.+Ø D. 66/8 → it-, i-
[=1]

levn *Ar. (i.)* renk
l.-ile Kn. 6 → ile
[=1]

lez̤z̤et *Ar. (i.)* duyulan zevk, haz
l.+Ø Mn. 888
l.+i Nn. 730
l.+ini D. 56/5
[=3]

lī-maʿ Allāh *Ar. (i.)* "Allah benimledir." anlamına gelen Arapça ifade
mest-i vaḳt-i l.+Ø Mn. 518 → mest, vaḳt
[=1]

libās *Ar. (i.)* elbise
l.+Ø Nn. 951
l.-ı ḥayātı D. 67/1 → ḥayāt
l.+ın Nn. 954, Nn. 1001, D. 57/4
l.+ını Nn. 743, Nn. 952

[=7]

līk *Far. (e.)* fakat, ama
l.+Ø Mn. 1161, Şn. 419, Şn. 484, Şn. 490, Şn. 496, Nn. 20, Nn. 41, Nn. 303, Nn. 357, Nn. 363, Nn. 640, Nn. 1045, Kn. 87, D. 11/4[16], D. 213/3, D. 217/2
[=16]

liḳā *Far. (i.)* yüz, çehre
l.+Ø Mn. 980, Nn. 817
l.+dan Mn. 533
l.+sın Mn. 463
l.+yı D. 10/7[12]
[=5]

liḳā-bīn *Far. (s.)* kalp gözü açık olan
l.+Ø Şn. 465
[=1]

līkin *Far. (e.)* lakin
l.+Ø Mn. 85
[=1]

loḳma *Ar. (i.)* ağza bir defada götürülebilecek büyüklükte katı yiyecek
l.+muzdur Mn. 400
[=1]

luʿāb *Ar. (i.)* tükürük
l.+ı D. 10/4[4]
l.+umdan Kn. 14
[=2]

luʿb *Ar. (i.)* oyun, eğlence
l.+la D. 10/4[3]
[=1]

lubne *Ar. (i.)* lokma
l.+Ø Mn. 470
l.+Ø idi Mn. 960 → i-
[=2]

luġat *Ar. (i.)* sözlük
l.+de Mn. 113, Mn. 851

[=2]

lūt *Far. (i.)* bir çeşit tatlı
l.+Ø Mn. 163, Mn. 967, Mn. 970
l.-ıla Mn. 964 → ıla
l.+la Mn. 933
[=5]

luṭf *Ar. (i.)* iyilikte bulunma, ihsan
l.+Ø Şn. 96
l.+Ø idüp Mn. 11, Nn. 1076, D. 94/7, D. 128/3 → it-
l.-ı Ḥaḳḳ Şn. 522 → Ḥaḳ[ḳ]
l.-ı Ḥaḳḳa D. 79/2 → Ḥaḳ[ḳ]
l.-ı Ḥaḳḳuñ D. 17/6 → Ḥaḳ[ḳ]
l.-ı iḥsān eylegil D. 63/4 → iḥsān, eyle-
l.-ı İlāhī D. 126/4 → İlāhī
l.-ı İlāhum D. 27/1 → İlāh
l.-ıla Şn. 14, Şn. 205, Nn. 1036, Nn. 1069 → ıla
l.-ı şobān eyle Şn. 306 → şobān, eyle-
l.+uñ durur Mn. 568 → dur-
l.+uñ-ıla Mn. 70, Şn. 378 → ıla
l.+a Nn. 213
l.+ı Mn. 140, Şn. 205, Şn. 308, Şn. 345
l.+ından Mn. 140
l.+ıyla Mn. 305
l.+la Mn. 58, Şn. 282, Şn. 442, Km. 45, Km. 60, Nn. 76, Nn. 83, Nn. 309, D. 8/6[3]
l.+uñ Mn. 39, Mn. 58, Mn. 1115, Nn. 1065, Nn. 1070
l.+uñı D. 89/7
l.+uñla Nn. 281, Nn. 1070
[=43]

luṭf-baḫş *Ar.+Far. (s.)* lütuf bahşeden, ihsanda bulunan
l.-ı reng-i gülşen Nn. 142 → reng, gülşen

[=1]

lü᾿lü᾿ *Ar. (i.)* inci
l.+Ø D. 79/7
l.-i lālā D. 16/4 → lālā
l.-i nābı Mn. 128 → nāb
[=3]

lü᾿lü᾿-pūş *Ar.+Far. (s.)* inciyle örtünmüş, inciyle kaplanmış
l.+Ø D. 5/2
laʿl-i l.+Ø D. 38/3 → laʿl
laʿl-i l.+uñuñ D. 68/5 → laʿl
l.+ıdur D. 44/5
[=4]

lüffāḥ *Ar. (i.)* adam otu
l.-ı zühhād Mn. 1102 → zühhād
[=1]

M

mā *Far. (zm.)* biz
m.+Ø Mn. 861, Nn. 437, D. 169/2, D. 170/4, D. 172/1
[=5]

mā᾿ *Ar. (i.)* su
m.+Ø Nn. 533
m.-ı semā-yı iḳtidā D. 15/3 → semā, iḳtidā
[=2]

māʿadā *Ar. (e.)* … den gayrı, … den başka
m.+Ø Nn. 888
[=1]

maʿānī *Ar. (i.)* söz inceliği, güzel söz
m.+Ø Mn. 348
baḥr-ı m.+Ø Nn. 966 → baḥr
m.-yi bedī-yi manṭıḳuñ D. 1/12 → bedī, manṭıḳ
[=3]

maʿārif *Ar. (i.)* bilgiler

m.+de D. 1/2

[=1]

maʿāṣī *Ar. (i.)* günahlar
m.+Ø Mn. 79

[=1]

maʿāẕ *Ar. (i.)* sığınacak yer, sığınak
m.+Ø Km. 25

[=1]

maʿāẕallāh *Ar. (e.)* "Allah'a sığındık!" anlamına gelen Arapça ünlem
m.+Ø D. 70/1

[=1]

maʿbūd *Ar. (i.)* kendisine tapılan varlık, Tanrı
m.+uñı D. 167/2

[=1]

mācerā *Ar. (i.)* cereyan eden, serüven, sergüzeşt
m.+sı D. 58/5
m.+sından D. 73/1

[=2]

maʿcūn *Ar. (i.)* macun
m.-ı İlāhī Mn. 492 → İlāhī

[=1]

mādām *Ar. (e.)* madem, çünkü
m.+Ø Mn. 114, Nn. 297

[=2]

māde *Far. (i.)* dişi, kadın
m.+Ø D. 8/5[2]

[=1]

maʿden *Ar. (i.)* değerli taşların ve cevherlerin bulunduğu yer
m.+Ø Mn. 301
m.-i envārdur D. 127/2 → envār
m.-i mihr ü vefā Nn. 793 → mihr, ü, vefā
m.+i D. 8/7[8]
m.+idür D. 35/2
m.+ine Mn. 626
m.+iyüz D. 9/6[8]

[=7]

māder *Far. (i.)* anne
pistān-ı m.+Ø Mn. 137 → pistān

[=1]

māder-zāde *Far. (i.)* anadan doğma
m.+Ø Nn. 780

[=1]

mādiḥ *Ar. (s.)* metheden, öven
m.+Ø D. 1/15
m.+i D. 124/1
m.+idür D. 124/2
m.+üñdür D. 2/14

[=4]

maʿdūm *Ar. (s.)* yok olan, bulunmayan
m.-iken D. 176/4 → i-

[=1]

mā-dūn *Ar. (i.)* emir itibariyle aşağıda olan
m.-ı Ḥaḳdan Mn. 204 → Ḥaḳ[ḳ]

[=1]

māfāt *Ar. (i.)*
ḳażā-yı māfāt: unutulan ibadetleri yerine getirmek
ḳażā-yı m.+ı D. 11/3[12] → ḳażā

[=1]

maġbūn *Ar. (i.)* şaşkın, şaşırmış, aldanmış
m.+Ø Nn. 474, Nn. 497

[=2]

maġrūḳ *Ar. (s.)* batmış, gark olmuş
m.+Ø-am Kn. 39

[=1]

maġrūr *Ar. (s.)* gururlu, kibirli
m.+Ø Mn. 1029

zāhid-i ẖod-perest-i m.+Ø D. 10/6[13] → zāhid, ẖod-perest
[=2]

maġz *Far. (i.)* dimağ, ruh
m.+Ø Nn. 988
m.+ı Nn. 276
[=2]

māh *Far. (i.)*
1. ay, kamer
m.+Ø Şn. 238, D. 34/1, D. 67/3, D. 68/3, D. 146/3, D. 212/1
m.+Ø idi Mm. 58 → i-
m.-ı Ḳureyş Nn. 791 → Ḳureyş
m.-ı tābān D. 107/3, D. 129/3 → tābān
m.+ı D. 11/1[14], D. 125/2
m.+ıyam D. 64/1, D. 64/9
m.+um D. 27/4
m.+umuñ D. 65/1, D. 101/3
2. māh-ı nev: yeni ay, hilal
m.-ı nev D. 45/2 → nev
[=18]

māh-rūy *Far. (s.)* ay yüzlü
m.+Ø D. 65/1
[=1]

māh-veş *Far. (i.)* ay gibi güzel
m.+Ø D. 61/1
m.+i D. 90/1
[=2]

maḥall *Ar. (i.)* mahal, bölge
m.-idi D. 30/4 → i-
[=1]

maḥalle *Ar. (i.)* semt, mahalle
m.+ñ D. 58/3, D. 77/6
m.+si D. 49/5
m.+sinde D. 12/3[13], D. 19/4
[=5]

maḥalsüz *Ar.+T. (s.)* zamansız
m.+Ø Mn. 598
[=1]

maḥber *Ar. (i.)* mürekkep hokkası
āşiyān-ı m.+Ø Kn. 34 → āşiyān
m.+Ø-em Kn. 49
[=2]

maḥbūb *Ar. (s.)* sevgili
m.+Ø Nn. 74, Nn. 546, Nn. 975, Nn. 1029, Kn. 73, Kn. 73, D. 12/2[9], D. 25/1
m.+Ø eyleyen Nn. 84 → eyle-
m.+Ø imiş Nn. 184 → i-
m.+Ø ḳıl Nn. 103
m.+Ø ola Nn. 860 → ol-
m.+Ø olacaḳdur D. 23/1 → ol-
m.+Ø olan D. 29/4 → ol-
m.-ı dergāh-ı İlāhī Mn. 519 → dergāh-ı İlāhī
m.-ı enbiyāsun D. 79/3 → enbiyā
m.-ı Ḥaḳḳ Şn. 1 → Ḥaḳ[ḳ]
m.-ı ẖoş-āvāza 71/3 → ẖoş-āvāz
m.-ı Ḫudādur Mn. 326 → Ḫudā
olur m.+Ø Nn. 546 → ol-
seyr-i m.+ı Nn. 893 → seyr
m.+ca Şn. 223, Şn. 513
m.+dan D. 70/1
m.+dur Mm. 29, Mm. 34, Kn. 72, D. 25/1, D. 212/2
m.+ı 83
m.+ın Mn. 219
m.+ına Nn. 898
m.+la Kn. 71
m.+lar Nn. 770
[=34]

maḥcūb *Ar. (s.)* perdeli, örtülü
merdüm-i m.+dan D. 70/2 → merdüm
[=1]

maḫdūm *Ar. (i.)* efendi
m.+Ø Mn. 533

[=1]

maḫfī *Ar. (s.)* gizli, saklanmış
genc-i m.+Ø D. 31/3 → genc
rāz-ı m.+yi Nn. 341 → rāz
[=2]

māhī *Far. (i.)* balık
m.+Ø Mn. 84
m.-i dīn Mn. 1150 → dīn
m.-i ḳulzümüz D. 9/4[7] → ḳulzüm
m.+ye Şn. 408
m.+yem D. 64/1
[=5]

māhir *Ar. (s.)* kabiliyetli
m.+Ø Mn. 361, Mn. 919
[=2]

māhiyyet *Ar. (i.)* vasıf, özellik, iç yüz
m.+ini Nn. 1059
[=1]

maḫlūḳ *Ar. (i.)* yaratılmış olan
ʿaşḳ-ı m.+Ø Nn. 472 → ʿaşḳ
m.-ı Ḥaḳ Mn. 668 → Ḥaḳ[ḳ]
raġbet-i m.+Ø D. 179/4 → raġbet
m.+dan D. 69/1
[=4]

maḫlūḳāt *Ar. (i.)* yaratılmış olanlar
m.+dur D. 202/2
[=1]

maḫmūr *Ar. (s.)* sarhoşluk sebebiyle sersemleşen
m.-ı ṣabūḥī-yi elestüz D. 10/1[16], D. 10/2[16], D. 10/3[16], D. 10/4[16], D. 10/5[16], D. 10/6[16], D. 10/7[16] → ṣabūḥī, elest
[=7]

maḫrec *Ar. (i.)* seslerin boğumlanma yeri
m.-i Hūdur Nn. 623 → Hū
m.+i Nn. 637
[=2]

maḥrem *Ar. (s.)* teklifsiz, yakın
m.+Ø Mn. 1083, D. 49/1
m.+Ø olmaz Nn. 350 → ol-
m.-i Hū Mn. 1090 → Hū
olmadı m.+Ø D. 32/4 → ol-
m.+i Nn. 407
m.+lerüñ Nn. 191
[=7]

maḥrūm *Ar. (i.)* yoksun
olma m.+Ø Mn. 533 → ol-
[=1]

maḥrūz *Ar. (s.)* korunan, muhafaza edilen
m.+Ø D. 11/5[10]
[=1]

maḥşer *Ar. (i.)* kıyamet gününde tüm ölülerin dirilerek hesap vermek üzere toplandıkları yer
rūz-ı m.+de D. 1/16 → rūz
[=1]

maḥv *Ar. (i.)* insanî eksikliklerden, zaaflardan kurtulma
m.+Ø Mn. 222, Mn. 798, Mn. 854, Nn. 759, Nn. 1005, Nn. 1057
m.+Ø idendür Nn. 663 → it-
m.+Ø itmiş-iken Nn. 1060 → it-, i-
m.+Ø idüben Şn. 268 → it-
m.+Ø ola Mn. 1157, Şn. 399 → ol-
m.+Ø olubanı Şn. 360 → ol-
m.+Ø olup Nn. 735, Nn. 1059 → ol-
[=14]

maḥż *Ar. (s.)* halis
āştī-yi m.+Ø Kn. 86 → āştī
m.-ı fākir Nn. 1014 → fākir
[=2]

maḫzen *Ar. (i.)* yeraltı deposu, değerli eşyaların saklandığı yer
m.+Ø Mn. 301

m.-i esrārdur D. 127/1 → esrār
m.+i D. 8/7[10]
m.+iyüz D. 9/6[10]
[=4]

māil *Ar. (s.)* bir şeye meyli olan
m.+dür D. 130/3
[=1]

maḳālāt *Ar. (i.)* sözler, kaviller
m.+Ø Mn. 259, Mn. 262
[=2]

maḳām *Ar. (i.)*
1. makam
m.+Ø Mn. 1063
dutam … m.+ı D. 99/5 → dut-
ṭutmışam … m.+Ø Nn. 1041 → ṭut-
ṭutmış ola … m.+Ø Nn. 890 → ṭut-, ol-
m.+um Şn. 263, Nn. 968
2. Türk musikisinde bir dizinin işleniş biçimine verilen ad
m.+Ø Nn. 45
[=7]

maḳāmāt *Ar. (i.)* makamlar
m.+Ø Mn. 259
[=1]

maḳbūl *Ar. (s.)* kabul edilen, muteber
m.+Ø Şn. 424
m.+Ø iken Mn. 738 → i-
m.-ı dergāh Mn. 904 → dergāh
m.+lar Nn. 767
[=4]

maḳlūb *Ar. (s.)* dönen, çevrilen
ʿaḳreb-i m.+dan D. 70/7 → ʿaḳreb
[=1]

maḳrūn *Ar. (s.)* kavuşmuş, ulaşmış
m.-ı yār Kn. 39 → yār
[=1]

maḳṣūd *Ar. (s.)* istenilen
m.+Ø Mn. 413, Nn. 165
irdüm … m.+a Nn. 397 → ir-
ire m.+ına D. 4/15 → ir-
irür m.+ına Mn. 234 → ir-
m.-ı aṣfiyāsun D. 79/3 → aṣfiyā
m.-ı ṣunʿ-ı pādişāhī Mn. 519 → ṣunʿ, pādişāhī
ola m.+Ø Nn. 995 → ol-
m.+ı Kn. 99
m.+ına Nn. 898
m.+um Mn. 773
m.+uñı D. 167/1
[=12]

maḳsūm *Ar. (s.)* taksim edilmiş
m.+a Mn. 323
[=1]

maḳṭaʿ *Ar. (i.)* gazel veya kasidenin son beyti
m.+ıdur Mm. 33
[=1]

maʿkūs *Ar. (s.)* uğursuz, ters
m.+a D. 154/4
[=1]

māl *Ar. (i.)* mülk, servet
m.+Ø Nn. 593, Kn. 80, D. 166/2
m.+ı Mn. 690
[=4]

mālāyaʿnī *Ar. (s.)* anlamsız, yararsız, saçma
m.+yi Nn. 1017
[=1]

mālik *Ar. (i.)* sahip
m.+Ø Mn. 304, Km. 39
m.+Ø olan Nn. 996 → ol-
m.+Ø olanlar Mn. 616 → ol-
[=4]

maʿlūm *Ar. (s.)* bilinen, belli

m.+Ø Mn. 721
m.+Ø ola Mn. 781, D. 184/4 → ol-
m.+Ø oldı Nn. 1046 → ol-
oldı m.+um Nn. 1052 → ol-
olup m.+ı Nn. 976 → ol-
[=6]

maʿmūr *Ar. (s.)* bayındır, şenlikli
m.+Ø eyleyen Nn. 332 → eyle-
m.+Ø ideni D. 10/4[12] → it-
m.+Ø idüp Şn. 468 → it-
[=3]

maʿnā *Ar. (i.)* hakikat, sır, marifet → maʿnī
m.+Ø Şn. 108, Mm. 5, Nn. 20, Nn. 369, Nn. 609, Nn. 651, Kn. 97
ʿayn-ı m.+Ø durur D. 11/4[2] → ʿayn, dur-
cām-ı m.+Ø Nn. 391 → cām
cāy-ı m.+da Mn. 726 → cāy
kitmān-ı m.+dur Mn. 179 → kitmān
māverā-yı ṣūret u m.+dan Nn. 665 → māverā, ṣūret, u
m.-yı Hū Nn. 864 → Hū
m.-yı ḳul rabbī ẕidnī ʿilmen Nn. 1037 → ḳul rabbī ẕidnī ʿilmen
murġ-ı m.+Ø Nn. 609 → murġ
m.+da Mn. 922, Nn. 41, Nn. 826, Kn. 42, Kn. 87, D. 1/11, D. 9/1[16], D. 9/2[16], D. 9/3[16], D. 9/4[16], D. 9/5[16], D. 9/6[16], D. 9/7[16], D. 11/4[16]
m.+dur Nn. 532
m.+nuñ Nn. 651, D. 3/1
m.+sı Mm. 6, Nn. 125
m.+sını D. 60/7
m.+ya Mn. 793
m.+yı Nn. 243, Nn. 608
[=38]

mānend *Far. (s.)* benzer, eş, gibi
m.-i baṭṭ Mm. 4, D. 46/5 → baṭṭ
m.-i cān D. 214/2 → cān
m.-i elif D. 151/3 → elif
m.-i Firʿavn Mn. 867 → Firʿavn
m.-i ḥarīf D. 5/14 → ḥarīf
m.-i ḫūr Kn. 99 → ḫūr
m.-i mül Nn. 840 → mül
m.-i mürde Mn. 591 → mürde
m.-i nücūm Mm. 58 → nücūm
m-i reyḥāndur D. 1/5 → reyḥān
m.-i rūd Nn. 35 → rūd
m.-i Yūsuf Mn. 199 → Yūsuf
şeyḫ-i m.-i fulān Nn. 894 → şeyḫ, mānend
[=14]

maʿnevī *Ar. (s.)* ruhsal
m.+Ø Mm. 20
ʿaṭşān-ı baḥr-ı m.+Ø Mm. 1 → ʿaṭşān, baḥr
[=2]

māniʿ *Ar. (i.)* engel
m.-i dīdārdur Nn. 354 → dīdār
[=1]

maʿnī *Ar. (i.)* hakikat, sır, marifet → maʿnā
m.+Ø Mn. 343, Nn. 1015
[=2]

manṣıb *Ar. (i.)* makam, derece
m.+Ø D. 65/5
[=1]

manṭıḳ *Ar. (i.)* söz, dil
maʿānī-yi bedīʿ-yi m.+uñ D. 1/12 → maʿānī, bedīʿ
m.+ıdur Nn. 8
m.+um Nn. 8
[=3]

mār *Far. (i.)* yılan
m.+Ø Mn. 1006, Mn. 1150
m.-ı emmāreñ Mn. 1151 → emmāre

m.-ı ṭabīʿatdur Nn. 614 → ṭabīʿat
m.-iseñ D. 64/1 → i-
[=5]

maʿrifet *Ar. (i.)* şüpheye yer bırakmayan mutlak bilgi, irfan
m.+Ø Mn. 860, D. 59/5
m.+ler Mn. 707, Mn. 863
[=4]

maʿrifetullah *Ar. (i.)* Allah'ı bilip tanıma, O'nu bütün bütün sıfatlarıyla öğrenme
m.+la D. 218/1
[=1]

mā-sebaḳ *Ar. (s.)* geçen, geçmiş
m.+dan Mn. 204
[=1]

masḫaralıḳ *Ar.+T. (i.)* masharalık eylemek: eğlendirici, güldürücü davranışta bulunma durumu
m.+Ø eyleyüben Şn. 35 → eyle-
[=1]

maṣṭaba *Ar. (i.)* meyhane, harabat
m.+nuñ D. 9/1[7]
[=1]

māsivallāh *Ar. (i.)* Allah'tan başka her şey
m.+dan Mn. 855
[=1]

maʿṣūm *Ar. (s.)* suçsuz, günahsız
m.+laruñ D. 23/6
[=1]

maʿṣūme *Ar. (s.)* suçsuz, günahsız
ʿiṣmet-i m.-yi Yaḥyā Km. 50 → ʿiṣmet, Yaḥyā
[=1]

māş *Far. (i.)* bir tür baklagil
m.+Ø Mn. 937
m.+uñ Mn. 470
[=2]

maʿşūḳ *Ar. (s.)* sevilen, âşık olunan
m.+Ø Kn. 72, D. 52/3, D. 72/4
ʿaşḳ-ı m.-ı beḳānuñ Nn. 849 → ʿaşḳ, beḳā
m.-çün D. 191/4 → çün
m.-ı Raḥmānī D. 1/7 → Raḥmānī
m.+a D. 44/4, D. 55/5
m.+dan D. 69/1
m.+ı Nn. 658
m.+Ø-sun D. 57/4
m.+uñ Nn. 725, Nn. 822, D. 66/8
[=14]

maṭbaḫ *Ar. (i.)* mutfak
m.-ı Ḥaḳdan Şn. 262 → Ḥaḳ[ḳ]
m.+ı Mn. 451
m.+ından D. 195/1, D. 196/1
m.+uñuñ D. 90/4
[=5]

maṭbūʿ *Ar. (s.)* düzgün, hoş, güzel
m.+Ø D. 87/2
[=1]

maṭlaʿ *Ar. (i.)*
1. kaside veya gazelin ilk beyti
m.+ıdur Mm. 33
2. gök cisimlerinin doğduğu yer
m.-ı şems-i suḫan Mm. 33 → şems, suḫan
[=2]

maṭlūb *Ar. (s.)* maksat, yâr, sevgili
m.+Ø Mn. 413
m.-ı evliyāsun D. 79/3 → evliyā
m.+a Nn. 352
m.+ı Mn. 83
m.+ına Nn. 898
[=5]

māʾül-ʿineb *Ar. (i.)* üzüm suyu, şarap
m.+Ø D. 94/3

[=1]

māverā *Ar. (i.)* bir şeyin ötesi, ötede olan
m.-yı ṣūret u maʿnādan Nn. 665 → ṣūret, u, maʿnā
m.+sından D. 73/2
[=2]

māye *Far. (i.)*
1. karakter, yaradılış
m.+yüz Nn. 1071
2. servet, para
m.-yi ʿaşḳla D. 9/6[1] → ʿaşḳ
[=2]

māyil *Ar. (z.)* eğimlice
başını dizine m.+Ø eyleyüp Nn. 655 → baş, diz, eyle-
[=1]

maʿyūb *Ar. (s.)* ayıplanmış, kusurlu
kāle-yi m.+dan D. 70/6 → kāle
[=1]

mā-zāġ *(i.)* gözün yorgun olarak kaymaması
m.+Ø D. 47/1
kuḥl-ı m.+Ø Mn. 522 → kuḥl
çekdi sürme-yi m.+Ø D. 47/2, D. 48/3 → çek-, sürme
[=4]

mā-zāġu'l-başar *Ar. (i.)* "gözü kaymadı." anlamında Arapça cümle
kuḥl-ı m.+dur D. 58/2 → kuḥl
[=1]

maẓhar *Ar.*
1. *(i.)* bir şeyin ortaya çıktığı yer
m.+Ø Nn. 213
m.-ı gül Mn. 292 → gül
2. *(s.)* nail olmuş, erişmiş
m.+Ø D. 79/2
m.+Ø eyleme D. 89/7 → eyle-
[=4]

māżī *Ar. (s.)* geçmiş zaman, geçmiş
m.+Ø Mn. 323
[=1]

maʿẕūr *Ar. (s.)* özürlü, mazeretli
m.+Ø ṭut Nn. 588, D. 25/3, D. 75/5 → ṭut-
m.+dur Nn. 442
[=4]

meʾāl *Ar. (i.)* anlam, kavram
m.+in Nn. 1025
[=1]

mebġūż *Ar. (s.)* hoşlanılmayan, buğzedilen
m.+ıdur Mn. 409
[=1]

mecāl *Ar. (i.)* kuvvet, güç, derman
ḳalmadı m.+i D. 95/4 → ḳal-
m.+i ḳalmayup Mn. 671 → ḳal-
m.+i Nn. 220
[=3]

mecālis *Ar. (i.)* meclisler, toplantı yerleri
m.+de Mn. 624
[=1]

mecāz *Ar. (i.)*
1. gerçek olmayan
m.+Ø Nn. 99
2. ʿaşḳ-ı mecāz: beşeri aşk
ʿaşḳ-ı m.+ı Nn. 486 → ʿaşḳ
[=2]

mecbūr *Ar. (s.)* meftun, bağlı, tutkun
bende-yi m.+Ø Nn. 283 → bende
[=1]

mecd *Ar. (i.)* büyüklük, ululuk
m.+Ø Km. 43
[=1]

meclis *Ar. (i.)* dost toplantısı

m.-i bezm-i ezel Nn. 50 → bezm-i ezel
naġme-sāz-ı m.-i ʿuşşāḳdur Mm. 22 → naġme-sāz, ʿuşşāḳ
m.+inde Nn. 871, Nn. 921
m.+lerin Nn. 801
[=5]

mecmaʿ *Ar. (i.)* birleşilen, kavuşulan nokta
m.-ı ehl-i vefādur Mm. 45 → ehl-i vefā
m.+ı D. 3/14
[=2]

mecmūʿ *Ar. (s.)* bütün, bir araya getirilmiş
m.+Ø olmadı D. 63/2 → ol-
m.-ı ʿālemlerden Kn. 16 → ʿālem
m.-ı cürd ü mürdedür D. 165/2 → cürd, ü, mürde
m.-ı esmādan Mn. 319 → esmā
m.-ı esrāra Mn. 307 → esrār
m.-ı mesālik Nn. 976 → mesālik
m.-ı müşkil Mn. 992 → müşkil
m.-ı ʿulūmı Nn. 1035 → ʿulūm
[=8]

mecmūʿa *Ar. (i.)* el yazması kitap
m.-yı ḥüsnüñ D. 24/7 → ḥüsn
[=1]

mecnūn *Ar. (s.)* aşk yüzünden kendini kaybetmiş
M.+Ø D. 57/2
[=1]

mecrūḥ *Ar. (s.)* yaralanmış
m.+Ø D. 85/3
[=1]

meczūb *Ar. (s.)* ilahi aşk ile kendinden geçmiş
m.+Ø Nn. 1029
m.+Ø olacaḳdur D. 23/8 → ol-
m.-ı Ḥaḳḳ Şn. 1 → Ḥaḳ[ḳ]
m.-ı sālik Nn. 976 → sālik
şeyḫ-i m.+Ø Nn. 975 → şeyḫ
m.+dur D. 25/3
m.+lar Nn. 770
[=7]

med *Ar. (i.)* divan edebiyatında sevgilinin kaşına benzetilen, Arap gramerinde bir heceyi uzatmak için ilgili harfin üzerine konulan işaret
m.+dür D. 53/5
[=1]

meded *Ar.*
1. *(e.)* "yardım et!, imdat!, yetiş!" anlamlarına gelen yardım isteme ünlemi
m.+Ø Mn. 972
2. *(i.)* yardım
m.+Ø umar Mn. 247 → um-
olmasa m.+Ø D. 20/7 → ol-
[=3]

mededsiz *Ar.+T. (s.)* yardımsız
m.+Ø ḳalana Nn. 161 → ḳal-
[=1]

medḥ *Ar. (i.)* övme, övgü
m.+Ø Şn. 139, Şn. 365, Şn. 390, Mm. 15, D. 43/4, D. 143/2
ebyāt-ı m.+Ø u ḳadḥ u ẕemm Mm. 74 → ebyāt, u, ḳadḥ, ẕem[m]
eylemişdür … m.-i meṡnevī Mm. 73 → eyle-, meṡnevī
eyleyüp m.+Ø ü ṡenālar Mn. 581 → eyle-, ü, ṡenā
idüp … m.+Ø Mm. 72 → it-
m.+Ø eyle D. 22/2 → eyle-
m.+Ø eylemiş D. 72/6 → eyle-
m.+Ø itdi Mn. 747 → it-
m.+Ø iden Nn. 785, Nn. 792 → it-
m.+Ø ider D. 2/14 → it-
m.+Ø idüp Mn. 752, D. 8/2[6] → it-

m.+Ø idüpdür D. 142/4 → it-
m.+Ø itmege Nn. 406 → it-
m.-i ḫulḳuñdan D. 1/15 → ḫulḳ
m.+uñ ide+bilmez D. 2/14 → it-, bil-
m.+üñ-içün D. 143/4 → içün
m.+e Şn. 362
m.+i Mm. 11, Mm. 12, D. 2/4, D. 79/9
m.+idür Mm. 9, Mm. 15
m.+ini Mm. 51
[=31]

medḫal *Ar. (i.)* giriş yeri
m.+Ø D. 101/3
[=1]

medhūş *Ar. (s.)* dehşete düşmüş
m.+Ø Mn. 525, Mn. 889, Mn. 1106, D. 4/11, D. 8/6[11], D. 43/6
m.+Ø eyleyen Nn. 316, Nn. 560, Nn. 787 → eyle-
m.+Ø iden Nn. 740 → it-
m.+Ø ider Mm. 37, Nn. 446 → it-
m.+Ø idi Şn. 434 → i-
m.+Ø itdi Nn. 154 → it-
m.+Ø ḳıl Nn. 319, Nn. 382, Nn. 564, Nn. 855 → ḳıl-
m.+Ø ola Nn. 919 → ol-
m.+Ø oluban Nn. 501 → ol-
m.+Ø olup Nn. 389, Nn. 841 → ol-
mest-i m.+Ø Mn. 297 → mest
m.+lar Nn. 765
m.+umı Nn. 706
[=25]

medhūşlıḳ *Ar.+T. (i.)* dehşete düşme durumu, çılgınlık
m.+Ø Nn. 239
[=1]

mefḳūd *Ar. (s.)* kayıp
m.+Ø Mn. 738
[=1]

meftūn *Ar. (s.)* tutkun
m.+Ø iderler D. 44/1 → it-
oluban m.-ı ʿaşḳ Nn. 135 → ol-, ʿaşḳ
[=2]

mefʿūl *Ar. (i.)* Arap gramerinde yapılan, kılınan anlamlarına gelen fiillerin tümü
m.+Ø Nn. 760
[=1]

meger *Far. (e.)* ancak, yalnız, fakat
m.+Ø Mn. 40, Mn. 90, Mn. 147, Mn. 500, Mn. 542, Mn. 574, Mn. 584, Mn. 638, Mn. 643, Mn. 714, Mn. 743, Mn. 768, Mn. 778, Mn. 779, Mn. 787, Mn. 788, Mn. 789, Mn. 802, Mn. 813, Mn. 844, Mn. 875, Mn. 883, Mn. 913, Mn. 923, Mn. 956, Mn. 1006, Mn. 1012, Mn. 1028, Mn. 1053, Mn. 1057, Mn. 1089, Mn. 1101, Mn. 1108, Mn. 1117, Mn. 1137, Şn. 26, Şn. 318, Şn. 329, Şn. 401, Şn. 409, Mm. 60, Nn. 214, Nn. 374, Nn. 428, Nn. 447, Nn. 450, Nn. 857, Nn. 903, Nn. 972, Nn. 1021, Nn. 1029, Nn. 1051, D. 37/2, D. 67/1, D. 72/1, D. 87/6, D. 95/7, D. 96/5, D. 133/3, D. 220/1
[=60]

meges *Far. (i.)* sinek
m.+Ø Mn. 221, D. 2/12
m.+üz D. 9/3[1]
[=3]

meh *Far. (i.)* ay, kamer
m.+Ø Mn. 479, D. 4/4, D. 10/2[7], D. 10/4[9], D. 94/1
m.-i tābān D. 1/6, D. 78/4 → tābān
m.+i D. 92/5
m.+inden D. 48/6
m.+üñ Nn. 776, D. 81/4
[=11]

mehā *Far. (e.)* “ey ay!” anlamında ünlem ifadesi
m.+Ø D. 61/5
[=1]

mehbiṭ *Ar. (i.)* inilen yer
m.+dür 30/7
[=1]

mehd *Ar. (i.)* beşik
m.+inde Mn. 131
[=1]

mehdī *Ar. (i.)* hidayete eren kimse
m.+Ø Km. 24
[=1]

mehīb *Ar. (s.)* korku verici, korkunç
m.+Ø Nn. 680
[=1]

mehmūz *Ar. (s.)*
1. ayıplanmış
m.+Ø Kn. 39
2. hemzeli
mis̱l-i hemze-yi m.+Ø D. 11/5[12] → mis̱l, hemze
[=2]

mehpāre *Far. (i.)* ay parçası
m.+lerden D. 77/7
[=1]

meh-rū *Far. (s.)* ay yüzlü
büt-i m.-ile D. 88/1 → büt, ile
[=1]

meh-veş *Far. (s.)* ay gibi
m.+dür D. 215/1
[=1]

mej *Far. (s.)* eğri, kıvrılmış
m.+Ø D. 151/4
[=1]

mekān *Ar. (i.)* bulunulan yer
m.+da Mn. 85
m.+ın Mn. 43
[=2]

mekkār *Ar. (s.)* düzenbaz
merd-i m.+Ø D. 188/3 → merd
[=1]

mekr *Ar. (i.)* hile
m.+Ø Mn. 861, D. 64/4
m.+ini Mn. 1080
[=3]

melāḥat *Ar. (i.)* güzellik
m.+Ø D. 92/1
[=1]

melāhī *Ar. (i.)* oyunlar, eğlenceler
m.+den Mn. 14
[=1]

melāʾike *Ar. (i.)* melekler
şāh-ı m.+Ø D. 9/2[10] → şāh
[=1]

melāmet *Ar. (i.)* ayıplama, kınama
m.+Ø Mn. 1119
m.+Ø idici D. 66/8 → idici
[=2]

melāẕ *Ar. (s.)* sığınılacak yer
melcāʾ-ı m.+Ø Km. 25 → melcāʾ
[=1]

melcāʾ *Ar. (i.)* barınak, sığınılacak yer
m.-ı melāẕ Km. 25 → melāẕ
rehnümā-yı m.-ı İslāmdur Mm. 30 → rehnümā, İslām
[=2]

mele- melemek
m.-yüp Şn. 313
[=1]

melek₁ *Ar. (i.)* melek, ferişteh
m.+Ø Mn. 679, Mn. 728, Şn. 11, Şn. 76, Şn. 410, Şn. 430, D. 36/4

ḫālıḳ-ı mülk ü m.+Ø ü ins ü cān Km. 31 → ḫālıḳ, mülk, ü, ins, cān
püşt ü penāh-ı m.+Ø ü ins ü perī D. 90/6 → püşt ü penāh, ü, ins, perī
m.+ler Mn. 37, Nn. 773, Nn. 800
m. mi D. 42/2
[=13]

melek₂/-g *(i.)* kıraç, işlenmemiş toprak
m.+e D. 30/7
[=1]

melekūt *Ar. (i.)* ruhların ve meleklerin bulunduğu âlem
m.+Ø eyleyen Şn. 263 → eyle-
seyr-i m.+Ø D. 9/1[11] → seyr
[=2]

melek-veş *Ar.+Far. (z.)* melek gibi
m.+Ø D. 30/1
[=1]

melīḥ *Ar. (s.)* sevimli, güzel
m.+i Mn. 158
[=1]

melik *Ar. (i.)* hükümdar, yönetici
m.+den Mn. 807
[=1]

mellāḥ *Ar. (i.)* gemici, kaptan
m.+dur D. 51/2
[=1]

memāt *Ar. (i.)* ölüm
ṭapar m.+Ø Nn. 626 → ṭap-
[=1]

memdūḥ *Ar. (s.)* övgüye layık olan
m.+Ø D. 1/15
[=1]

memleket *Ar. (i.)* ülke, yurt
m.+in D. 10/4[11]
[=1]

memlūk *Ar. (s.)* köle
m.+Ø Mn. 304
[=1]

me'mūr *Ar. (s.)* görevli, yükümlü
m.+lar Nn. 767
[=1]

men
1. *(zm.)* teklik birinci kişi zamiri → ben
m.+Ø Mn. 1, Mn. 19, Mn. 22, Mn. 22, Mn. 35, Mn. 53, Mn. 59, Mn. 59, Mn. 74, Mn. 74, Mn. 75, Mn. 183, Mn. 232, Mn. 367, Mn. 503, Mn. 528, Mn. 546, Mn. 554, Mn. 576, Mn. 605, Mn. 620, Mn. 620, Mn. 627, Mn. 698, Mn. 724, Mn. 777, Mn. 778, Mn. 894, Mn. 994, Mn. 1052, Mn. 1067, Mn. 1125, Şn. 38, Şn. 83, Şn. 96, Şn. 102, Şn. 119, Şn. 136, Şn. 146, Şn. 154, Şn. 156, Şn. 160, Şn. 243, Şn. 271, Şn. 315, Şn. 317, Şn. 451, Şn. 452, Şn. 469, Şn. 470, Şn. 479, Şn. 479, Şn. 484, Mm. 49, Nn. 6, Nn. 15, Nn. 21, Nn. 21, Nn. 21, Nn. 22, Nn. 24, Nn. 26, Nn. 26, Nn. 26, Nn. 27, Nn. 27, Nn. 31, Nn. 39, Nn. 40, Nn. 40, Nn. 48, Nn. 61, Nn. 109, Nn. 111, Nn. 111, Nn. 112, Nn. 242, Nn. 268, Nn. 283, Nn. 298, Nn. 512, Nn. 565, Nn. 591, Nn. 592, Nn. 703, Nn. 1002, Nn. 1040, Nn. 1054, Nn. 1058, Nn. 1061, Nn. 1068, Nn. 1069, Kn. 21, Kn. 43, Kn. 56, Kn. 58, Kn. 63, D. 3/2, D. 26/1, D. 27/1, D. 27/1, D. 31/2, D. 34/4, D. 43/5, D. 43/7, D. 46/4, D. 46/6, D. 54/1, D. 60/1, D. 62/6, D. 64/1, D. 64/3, 64/4, D. 64/6, D. 64/7, D. 68/5, D. 70/1, D. 74/1, D. 74/1, D. 74/2, D. 74/3, D. 74/4, D. 74/5, D. 74/6, D. 74/7, D. 74/7, D. 83/5, D. 84/3, D. 93/2, D. 94/3, D. 99/1, D.

108/1, D. 145/1, D. 146/1, D. 170/1, D. 174/1, D. 189/2, D. 200/1, D. 227
m.+Ø-em Şn. 142, Şn. 374, Nn. 228, Nn. 577, Nn. 577, Kn. 8, Kn. 8, Kn. 12, Kn. 18, Kn. 18, Kn. 19, Kn. 19, Kn. 29, Kn. 34, Kn. 34, Kn. 35, Kn. 52, Kn. 52
m.+den Kn. 78
m.+i Mn. 17, Mn. 49, Mn. 246, Mn. 606, Şn. 81, Nn. 2, Nn. 2, Nn. 3, Nn. 26, Nn. 26, Nn. 277, Nn. 913, Nn. 993, Nn. 1073, Kn. 33, Kn. 37, D. 13/4[1], D. 43/6, D. 66/8, D. 70/6, D. 170/1
m.+üm Mn. 65, Mn. 65, Şn. 157, Nn. 3, Nn. 7, Nn. 33, Nn. 578, Nn. 578, Kn. 13, Kn. 13, Kn. 57, Kn. 59, Kn. 62, Kn. 78, Kn. 81, D. 54/4, D. 54/6, D. 55/3, D. 64/5, D. 93/4, D. 200/3
2. *(ek.)* "-im" ek görevinde olup henüz ekleşmemiş birinci tekil şahıs zamiri
becid m.+Ø Mn. 1072 → becid
[=201]

menʿ *Ar. (i.)* engelleme, yasaklama
m.+Ø ider D. 12/3[1] → it-
m.+Ø idiser D. 41/7 → it-
m.+Ø idüben Şn. 158 → it-
[=3]

menāhī *Ar. (s.)* günah
m.+Ø Mn. 79
m.+den Mn. 14
[=2]

menām *Ar. (i.)* uyku
m.+ı Mn. 355
[=1]

menbaʿ *Ar. (i.)* menşe, kaynak
m.-ı ʿilm-i ledün Mm. 33 → ʿilm-i ledün
m.-ı ẕevḳ u ṣafādur Mm. 45 → ẕevḳ, u, ṣafā
m.+uz D. 9/6[7]
m.+ı Nn. 802, D. 35/2
[=5]

menḥūs *Ar. (s.)* uğursuz
bed-i m.+a 154/2 → bed
[=1]

menī *Far. (i.)* benlik
m.+Ø Mn. 861, Şn. 451, D. 169/2, D. 170/4, D. 172/1
m.+den Nn. 437
[=6]

menīʿ *Ar. (s.)* zapt edilmesi zor olan
m.+Ø Km. 25
[=1]

menn *Ar. (i.)*
1. bağışlama
m.+i Nn. 1038
m.+le Şn. 391
2. kudret helvası
m.+Ø D. 3/8
[=3]

mensūb *Ar. (s.)* ilgili, ait
m.+Ø olacaḳdur D. 23/9 → ol-
m.+dur D. 25/7
[=2]

men taşı *Far.+T. (i.)* ağırlık ölçmede kullanılan bir tür taş
m.+Ø Şn. 452
[=1]

menzil *Ar. (i.)* ulaşılmak istenen hedef, amaç
m.+lerine irdiler Mn. 527 → ir-
m.+dür D. 120/2
m.+e Nn. 820
m.+ümi Şn. 263
m.+üñ Nn. 333

[=5]

merātib *Ar. (i.)* dereceler, mertebeler
m.+de Mn. 743, D. 1/2
[=2]

mercaʿ *Ar. (i.)* dönülecek yer
m.-idi D. 3/14 → i-
[=1]

mercān *Ar. (i.)* kırmızı renkli bir tür mücevher
m.+Ø D. 10/3[10], D. 38/3
m.-ı aḥmerdür D. 118/1 → aḥmer
[=3]

mercāne *Ar. (i.)* mercan tanesi
şāḫ-ı m.+Ø Kn. 31 → şāḫ
[=1]

merd *Far. (s.)*
1. yiğit
m.+Ø Şn. 113, Km. 69, Nn. 3, Nn. 177
m.-i ʿacīb Nn. 678 → ʿacīb
m.-i āgāh Mn. 883, Mn. 1107 → āgāh
m.-i baṭṭāl Mn. 428 → baṭṭāl
m.-i dervīş Mn. 889 → dervīş
m.-i dilīri Mn. 1119 → dilīr
m.-i dīn Şn. 113 → dīn
m.-i dīndār Mn. 708 → dīndār
m.-i ebleh Mn. 1135 → ebleh
m.-i gūl Mn. 1131 → gūl
m.-i Ḫudā-bīn Şn. 121 → Ḫudā-bīn
m.-i Ḫudāyī Mn. 534 → Ḫudāyī
m.-i kāmil Mn. 363 → kāmil
m.-i Kūfī Mn. 312 → Kūfī
m.-i mekkār D. 188/3 → mekkār
m.-i muʿāmil Mn. 771 → muʿāmil
m.-i mūfī Mn. 313 → mūfī
m.-i muvaḥḥid Mn. 761 → muvaḥḥid
m.-i pür-ʿaḳl Mn. 541 → pür-ʿaḳl
m.-i rāh Şn. 130 → rāh
m.-i sālik Mn. 993 → sālik
m.-i ṣūfī Mn. 264, Mn. 278, Mn. 314, Mn. 320 → ṣūfī
m.-i ṣūfīyem D. 151/1 → ṣūfī
m.-i suḫandan Mn. 740 → suḫan
m.-i ẕākir Nn. 1014 → ẕākir
m.+e Mn. 994
m.+ler Nn. 177
2. merd-i meydān: tek yiğit kimse
m.-i meydān Mn. 584, Mn. 647 → meydān
şehsüvār-ı m.-i meydān Mn. 599 → şehsüvār, meydān
3. merd-i Ḥaḳḳ: ermiş kimse
m.-i Ḥaḳḳ D. 8/4[11] → Ḥaḳ[ḳ]
[=38]

merdāne *Far. (z.)* yiğitçe, mertçe
m.+Ø Mn. 668
m.+dür Mm. 86, Nn. 349
[=3]

merdānelik *Far.+T. (i.)* yiğitlik, mertlik
m.+dür Mn. 227
[=1]

merdāne-vār *Far. (z.)* mert gibi
m.+Ø Şn. 105, Nn. 676
[=2]

merdūd *Ar. (s.)* reddedilmiş, geri çevrilmiş
m.+Ø Mn. 738
mürtedd ü m.-ı ebed D. 148/3 → mürtedd, ü, ebed
m.+lar Nn. 767
[=3]

merdüm *Far. (i.)* insan, şahıs
m.-i maḥcūbdan D. 70/2 → maḥcūb
[=1]

merdüm-āzār *Far. (s.)* insanı inciten, eziyet eden
m.+Ø D. 207/4
[=1]

merdüm-i çeşm *Far. (i.)* göz bebeği
m.+Ø Mn. 113
[=1]

merdüm-küş *Far. (s.)* katil
m.+Ø D. 82/5
m.-i cellāddur D. 26/4 → cellād
[=2]

merdümek *Far. (i.)* göz bebeği
m.-i dīde D. 8/7[14] → dīde
[=1]

meremmet *Ar. (i.)* tamir etme, onarma
m.+Ø ide Şn. 525 → it-
[=1]

merg *Far. (i.)* ölüm
m.+Ø Şn. 453
m.-i müfācā Mn. 49 → müfācā
[=2]

merġ-zār *Far. (i.)* çayırlık, yeşillik
m.+Ø Nn. 305
[=1]

merġūb *Ar. (s.)* rağbet gören, istenen
m.+Ø Nn. 975
eyleyüp m.+Ø Nn. 102 → eyle-
m.+Ø olacaḳdur D. 23/4 → ol-
m.+dur Mm. 29, D. 212/4
m.+lar Nn. 770
[=6]

merġūbca *Ar.+T. (s.)* istenen, hoş gelen
m.+Ø Şn. 223
[=1]

merḥabā *Ar. (i.)* bir tür selamlaşma sözü
m.+Ø Nn. 392, Nn. 1079, D. 168/4
[=3]

merḥamet *Ar. (i.)* yufka yüreklilik, rahmet etme
m.+dür Mn. 350
[=1]

merīd *Ar. (s.)* inatçı
m.+Ø olur D. 22/2 → ol-
[=1]

merkeb *Ar. (i.)* eşek
m.+idür Mn. 56
m.+üm Mn. 89
m.+ümüñ Mn. 90
[=3]

mermūz *Ar. (s.)* ima yolu ile anlatılan
m.+Ø D. 11/5[2]
[=1]

mertebe *Ar. (i.)* rütbe, derece, paye
m.+si D. 65/5
[=1]

merṭūb *Ar. (s.)* nemli, yaş
m.+Ø D. 23/5
[=1]

mesā *Ar. (i.)* akşam
m.+sı D. 58/7
[=1]

meṣābīḥ *Ar. (i.)* kandiller, çırağlar
m.+Ø D. 1/12
[=1]

mesā᾽il *Ar. (i.)* meseleler
kān-ı m.+Ø Mn. 921 → kān
[=1]

mesākīn *Ar. (i.)* miskinler
m.+Ø Mn. 1076
ser-defter-i m.+Ø D. 79/3 → ser-defter
[=2]

mesālik *Ar. (i.)* tutulan, gidilen yollar

mecmūʿ-ı m.+Ø Nn. 976 → mecmūʿ
[=1]

mescid *Ar. (i.)* mescit
künc-i m.+de D. 11/3[3] → künc
[=1]

mes̱el *Ar. (i.)* atasözü
m.+dür D. 44/7
m.+i Şn. 133
[=2]

mesīḥ suyı *Ar.+T. (i.)* şarap
m.+Ø D. 10/2[14]
[=1]

mesken *Ar. (i.)* ev, konut
m.+Ø Mn. 1120, Nn. 396, D. 232
m.-i aḥrārdur D. 127/4 → aḥrār
m.-i dildür D. 120/3 → dil
olupdur m.+üñ D. 53/3 → ol-
m.+idür D. 35/1
m.+üm D. 62/7
m.+üñ Şn. 29
[=9]

meskenet *Ar. (i.)* miskinlik
m.+Ø Mn. 150, Mn. 1069
m.+dür Mn. 1068
m.+üñ D. 8/6[4]
[=4]

meskenlik *Ar.+T. (i.)* yerleşilen yer, konut olma
m.+Ø Şn. 458, D. 8/6[3]
[=2]

mesned *Ar. (i.)* dayanak, destek
m.+Ø Şn. 28
[=1]

mest *Far. (s.)* sarhoş, kendinden geçmiş
m.+Ø Mn. 347, Mn. 801, Mn. 1106, Şn. 186, Nn. 560, Nn. 743, Nn. 787, D. 10/1[15], D. 10/2[15], D. 10/3[15], D. 10/4[15], 10/5[15], D. 10/6[15], D. 10/7[15], D. 75/5, D. 99/2
çeşm-i m.+üñ D. 33/5 → çeşm
ẖūb-ı m.-i Hū Nn. 721 → ẖūb, Hū
ide … m.+Ø Nn. 872 → it-
m.+Ø ider Nn. 840 → it-
m.+Ø idüm D. 145/3 → i-
m.+Ø ol D. 10/1[11] → ol-
m.+Ø olalar Nn. 124, Nn. 896 → ol-
m.+Ø olanda Nn. 998, D. 98/6 → ol-
m.+Ø olasun Nn. 731 → ol-
m.+Ø oluban Şn. 150, Şn. 409 → ol-
m.+Ø oluñ Nn. 30 → ol-
m.+Ø olup Mn. 390, Nn. 409, Nn. 412, Nn. 448, Nn. 454, Nn. 639, Nn. 718, Nn. 727, Nn. 804, Nn. 895, D. 5/13 → ol-
m.-i dīdār olasun Nn. 729 → dīdār, ol-
m.-i Hū olup Nn. 915 → Hū, ol-
m.-i müdām ol Şn. 437 → müdām$_{1}$, ol-
m.-i rāh olan D. 40/1 → rāh, ol-
m.-i rāh olmaz D. 40/1 → rāh, ol-
m.-i ʿaṣram Kn. 11 → ʿaṣr
m.-i ʿaşḳ Nn. 927, Nn. 931 → ʿaşḳ
m.-i bū Nn. 137 → bū[y]
m.-i dergāh Mn. 681 → dergāh
m.-i ẖarāb D. 9/5[1], D. 12/3[5] → ẖarāb
m.-i Hū Nn. 694, Nn. 721 → Hū
m.-i H̱udā Nn. 692 → H̱udā
m.-i lā-yaʿḳil Nn. 732 → lā-yaʿḳil
m.-i lā-yaʿḳiller Nn. 765 → lā-yaʿḳil
m.-i medhūş Mn. 297 → medhūş
m.-i müdām Mn. 248, Mn. 248, Şn. 407, Nn. 710, Nn. 786, Nn. 798,

Nn. 841, Nn. 914, Nn. 919 → müdām$_1$, müdām$_2$
m.-i vaḳt-i lī-maʿ Allāh Mn. 518 → vaḳt, lī-maʿ Allāh
olalar m.+Ø D. 4/11 → ol-
olan m.+Ø Nn. 786 → ol-
olma m.+Ø Mn. 644 → ol-
oluban m.+Ø Nn. 717, Nn. 914 → ol-
oluban m.-i müdām Nn. 923, D. 4/9 → ol-, müdām$_1$
oluban … m.-i müdām Nn. 920 → ol-, müdām$_2$
olubanı m.-i müdām Nn. 924 → ol-, müdām$_1$
olup m.+Ø Mn. 768, Nn. 710, Nn. 841, Nn. 923 → ol-
olup … m.+Ø Mn. 123, Mn. 377, Mn. 889, Şn. 359 → ol-
olup m.-i ʿamel Nn. 1019 → ol-, ʿamel
m.+den Şn. 149
m.+e Mn. 1029
m.+ler Nn. 763
m.+lerdür Nn. 751
m.+ümi Şn. 163
m.+üñ D. 26/4
[=93]

mestāne *Far. (z.)* sarhoş gibi
m.+sidür D. 31/4
[=1]

mestānece *Far.+T. (s.)* sarhoş gibi, sarhoşça
m.+Ø Şn. 514
[=1]

mestlik *Far.+T. (i.)* sarhoş olma durumu
m.+Ø Nn. 239
[=1]

mesʿūd *Ar. (s.)* bahtiyar, mutlu
m.+Ø olan D. 176/2 → ol-
m.+lar Nn. 767
[=2]

meşʿale *Ar. (i.)* meşale
m.+Ø D. 83/3
[=1]

meşām *Ar. (i.)* burun
m.+ı D. 10/3^{8}
[=1]

meşārıḳ *Ar. (i.)* güneşin doğduğu yerler
m.+dur D. 1/12
[=1]

meşāyıḫ *Ar. (i.)* şeyhler
m.+Ø Mn. 758, Mn. 852, Mn. 1168, Nn. 975, Nn. 1051, D. 11/5^{2}
[=6]

meşġale *Ar. (i.)* uğraş, iş güç
m.+Ø D. 83/5
[=1]

meşġūl *Ar. (s.)* devamlı bir iş ile ilgilenen
m.+Ø Mn. 910, Mn. 910
m.+Ø ol Mn. 1156 → ol-
m.+Ø olan Nn. 656 → ol-
m.+Ø olup Nn. 659 → ol-
m.-ı Hū Nn. 643 → Hū
oldı … m.+Ø Mn. 905 → ol-
olupdur … m.+Ø Mn. 898, Mn. 901 → ol-
[=9]

meşhed *Ar. (i.)* şehidin gömüldüğü yer
m.+ine D. 30/7
[=1]

meşhūr *Ar. (s.)* herkes tarafından bilinen, şöhretli
olup … m.+Ø Nn. 1031 → ol-
[=1]

meşreb *Ar. (i.)* yaradılış

m.+de Nn. 956

[=1]

meşveret *Ar. (i.)* birinin görüşünü alma, danışma

m.+Ø D. 82/4

[=1]

metāʿ *Ar. (i.)* sermaye

m.+ı D. 12/3[10]

[=1]

meʾvā *Ar. (i.)* mesken, yurt

m.+Ø Nn. 396

idindi m.+Ø D. 142/1 → idin-

m.+Ø eyledüñ D. 57/6 → eyle-

m.+muz D. 12/2[2]

[=4]

mevālī *Ar. (i.)* köleler

m.+nüñ D. 3/14

[=1]

mevc *Ar. (i.)* dalga

m.+Ø Nn. 865

m.+in D. 192/2

m.+inden D. 73/2

[=3]

mevcūd *Ar. (s.)* var olan, bulunan

m.+Ø olan D. 176/4 → ol-

[=1]

meveddet *Ar. (i.)* sevgi

m.+Ø Mn. 298, Mn. 350, Nn. 526, Nn. 996

[=4]

mevlā *Ar. (i.)* sahip, malik

m.-yı ʿaşḳ D. 51/7 → ʿaşḳ

m.-yı Ḳanber Mn. 588 → Ḳanber

m.+sı Mn. 750

[=3]

mevtā *Ar. (i.)* ölmüş kimseler

iḥyā-yı m.+da D. 1/8 → iḥyā

[=1]

mevzūn *Ar. (s.)* düzgün, biçimli

m.+Ø Mn. 853

[=1]

mey *Far. (i.)* ilahi aşkla kendinden geçmeyi temsil eden şarap, bade

m.+Ø Mn. 253, Mn. 986, Şn. 250, Şn. 358, Şn. 359, Şn. 360, Şn. 408, Şn. 411, Nn. 24, Nn. 49, Nn. 220, Nn. 375, Nn. 412, Nn. 434, Nn. 436, Nn. 454, Nn. 742, Nn. 804, Nn. 860, Kn. 11, D. 9/4[6], D. 12/2[3], D. 40/4, D. 56/3, D. 70/1, D. 74/3, D. 94/3, D. 98/1, D. 153/3

cām-ı m.+Ø Şn. 249, Şn. 355, Mm. 36 → cām

ḫum-ı m.+Ø Mn. 389, Nn. 327, Nn. 439, Nn. 858, Nn. 916, D. 4/8, D. 9/4[1] → ḫum

idem ġarḳ-ı yem-i m.+Ø D. 99/7 → it-, ġarḳ, yem

m.-i ʿaşḳ-ile Mn. 388 → ʿaşḳ, ile

m.-i ġıll u ġış D. 91/5 → ġıll u ġış

m.-i ḫoş-güvār D. 8/6[12] → ḫoş-güvār

m.-i mubāḥı D. 10/6[1] → mubāḥ

m.-i revāḳı D. 10/1[14] → revāḳ$_1$

m.-i ṣāfī D. 40/4 → ṣāfī

sāġar-ı m.+Ø Mn. 384, Mn. 385 → sāġar

m.+den Mn. 404, Şn. 409, Nn. 453, Nn. 807, Nn. 809

m.+dür Mn. 403, D. 174/2

m.+e Mn. 402

m.+i Şn. 356

m.+inden Mn. 800, D. 31/4

m.+lerin Nn. 803

m. mi D. 116/2

m.+üñ Nn. 730, Nn. 806

[=63]

mey-ālūd *Far. (s.)* şarap katılmış
m.+Ø D. 61/3
[=1]

meyān *Far. (i.)* orta, ara
m.+uñ Nn. 436
[=1]

meydān *Ar. (i.)*
1. meydan, saha
m.-ı münkirlükde D. 206/2 → münkirlük
m.+da D. 38/4
m.+ında D. 38/4
m.+ınuñ Mn. 1119
2. merd-i meydān: tek yiğit kimse
merd-i m.+Ø Mn. 584, Mn. 647 → meydān
şehsüvār-ı merd-i m.+Ø Mn. 599 → şehsüvār, merd
[=7]

mey-fürūş *Far. (i.)* tasavvuf anlayışında pir, şeyh
pīr-i m.+Ø Nn. 858 → pīr
m.+a D. 5/10
[=2]

mey-gede *Far. (i.)* meyhane
m.+Ø Nn. 805
m.+den Şn. 359
[=2]

meyḫāne *Far. (i.)* tasavvuf anlayışında tekke
m.+Ø D. 10/6[10], D. 75/3, D. 99/5
dürdī-keş-i m.-yi ʿaşḳ D. 99/3 → dürdī-keş, ʿaşḳ
m.+de Nn. 920
m.+si D. 56/5
m.+sinüñ Mn. 1105
m.+yi Nn. 859
[=8]

meyl *Ar. (i.)* Allah'a, aslına dönüş
m.+Ø Nn. 525
m.+Ø eylemeyüp D. 47/4 → eyle-
[=2]

mey-perest *Far. (s.)* ayyaş
m.+Ø Şn. 359, D. 5/13, D. 9/3[5]
m.+Ø-üz D. 10/1[15], D. 10/2[15], D. 10/3[15], D. 10/4[15], D. 10/5[15], D. 10/6[15], D. 10/7[15], D. 12/3[5]
[=11]

meyşūm < me'şūm *Ar. (s.)* uğursuz
m.+Ø Mn. 721
m.+dur D. 184/1
[=2]

meyte *Ar. (i.)* yenilmesi haram olan hayvan eti
m.-yi kāfiri D. 11/5[3] → kāfir
[=1]

meyve *Far. (i.)* meyve
m.+Ø Mn. 1162, D. 70/4
m.-yi bāġ-ı cemālüñ D. 54/5 → bāġ, cemāl
[=3]

meyve-dār *Far. (s.)* meyve veren
m.+Ø Mn. 1165
[=1]

meyvesüz *Far.+T. (s.)* meyvesiz
m.+Ø D. 52/1
[=1]

mey-zede *Far. (s.)* sarhoş
m.+Ø Nn. 375
[=1]

meẕāḳ *Ar. (i.)* damak
m.+umda Mn. 888
[=1]

mezār *Ar. (i.)* kabir
m.+Ø D. 30/7
[=1]

mezbele *Ar. (i.)* çöplük
m.+de D. 41/6
[=1]

meze *Far. (i.)* tat, lezzet
m.+Ø D. 185/1
[=1]

meẕheb *Ar. (i.)* tutulan yol, din
m.+Ø Şn. 115, D. 194/2, D. 194/3
m.-i yār D. 188/1 → yār
m.+i Şn. 114, Şn. 193
m.+idür Mn. 56
m.+üm Mn. 93
[=8]

mezīd *Ar. (s.)* üstün
m.+e Mn. 743
m.+üñ Şn. 758
[=2]

mısmıl *(s.)* temiz, derli toplu
m.+Ø olup Mn. 106 → ol-
[=1]

mıṣra' *Ar. (i.)* dize
m.+ı D. 80/7
[=1]

micmer *Ar. (i.)* şamdan biçiminde kap, buhurdan
m.-i ʿaşḳa Nn. 294 → ʿaşḳ
m.+üñ Nn. 55
[=2]

midād *Ar. (i.)* mürekkep
m.+Ø Mm. 50
[=1]

miftāḥ *Ar. (i.)* anahtar
m.-ı fütūḥ eyledi Şn. 385 → fütūḥ, eyle-
[=1]

mihmān *Far. (i.)* misafir
m.+Ø ola D. 24/3 → ol-
[=1]

mihr *Far. (i.)*
1. sevgi
m.+Ø Mn. 182, Mn. 598, Şn. 173, Şn. 285, Km. 67, Nn. 525, D. 29/5, D. 43/2
maʿden-i m.+Ø ü vefā Nn. 793 → maʿden, ü, vefā
m.-ile D. 45/2 → ile
m.-i raḫşāndur D. 1/6 → raḫşān
m.+i D. 84/7
2. Güneş
m.+Ø Mn. 479, Şn. 238, Nn. 776, D. 45/2, D. 48/6, D. 64/9, D. 92/5, D. 125/2, D. 146/3
m.-i cān-ārāyuña D. 84/7 → cān-ārā
m.-i İlāhī D. 125/3 → İlāhī
m.-i ruḫına D. 23/9 → ruḫ
m.-i ruḫıyla D. 9/5[10] → ruḫ
m.-i ruḫuñ D. 27/4, D. 61/5 → ruḫ
m.-i ruḫuñdan D. 34/1 → ruḫ
m.-i sipihr-i ihtidā D. 15/3 → sipihr, ihtidā
m.-i tābende D. 61/1 → tābende
m.+üñ-ile D. 61/1, D. 61/7 → ile
reşk-i m.+Ø D. 129/3 → reşk
rūşenī-yi m.+Ø D. 8/6[13], D. 8/7[11], D. 37/5 → rūşenī
m.+den D. 8/6[14]
m.+i D. 32/2, D. 61/5, D. 98/7, D. 101/3
m.+ine D. 61/1
m.+ini D. 59/7, D. 81/4
m.+le D. 4/4, D. 8/1[11], D. 11/1[14], D. 23/9, D. 27/4
m.+üñ D. 48/7
m.+üñden D. 2/10, D. 84/7
m.+üñi D. 34/1
[=53]

mihr-efzā *Far. (s.)* Güneş ışığını arttıran

m.+Ø D. 111/2
[=1]

mihribān *Far. (s.)* yumuşak huylu, merhametli
m.+Ø Şn. 307, Şn. 308
[=2]

mihr-i giyāh *Far. (i.)* sevgi otu adı verilen bir tür bitki
m.+ıdur D. 113
[=1]

mihr-nāme *Far. (i.)* Güneş kitabı
m.+Ø Nn. 89
[=1]

mihr-vār *Far. (z.)* Güneş gibi
m.+Ø-uz D. 9/5[10]
[=1]

mihr-veş *Far. (z.)* Güneş gibi
m.+Ø Nn. 1056
[=1]

mihter *Far. (s.)* daha büyük, daha ulu
m.+Ø D. 218/2
[=1]

mīl *Ar. (i.)* kör etmek için göze batırılan kızdırılmış çubuk
çek … m.+Ø Nn. 929 → çek-
[=1]

milket *Ar. (i.)* mülk
m.+ine Nn. 996
[=1]

millet *Ar. (i.)* millet
m.+Ø Mn. 164, Mn. 615, Şn. 114, Nn. 488, Nn. 488
m.+e Şn. 75, Şn. 458, D. 194/3
[=8]

mīm *Ar. (i.)* divan şiirinde sevgilinin ağzının remzi olarak kullanılan Arap alfabesinin 24. harfi
m.+Ø D. 20/3, D. 20/7, D. 238
[=3]

minber *Ar. (i.)* camilerde hatibin çıkarak hutbe okuduğu yüksek kürsü
m.+Ø Mn. 915
m.+de Mn. 913, Mn. 919, Nn. 326
[=4]

min ḥabli'l-verīd *Ar. (i.)* "(çünkü ilmimizle) biz ona şahdamarından daha yakınız." anlamına gelen Kur'an-ı Kerim'in Kâf Sûresinin 16. ayetinin son kısmı
m.+Ø Nn. 1068
[=1]

minḳār *Ar. (i.)* kuş gagası
m.-ı ḳīr Nn. 228, Kn. 12 → ḳīr
sürḫ-i m.+Ø-am Kn. 4 → sürḫ
m.+ını Nn. 95
m.+uñı Nn. 204
[=5]

minnet *Ar. (i.)*
1. ihsan, lütuf
m.+Ø Şn. 393
2. gönül borcu altında kalma
m.+Ø D. 11/2[13], D. 12/1[12], D. 59/1, D. 182/1
[=5]

mīr *Far. (i.)* kumandan
m.-i zerrīndür Nn. 228, Kn. 29 → zerrīn
m.+ler Nn. 768
[=3]

mīrāṡ *Ar. (i.)* veraset yoluyla geçen mal
m.+Ø Mn. 706
[=1]

mir'āt *Ar. (i.)* ayna
m.-ı dilden Mn. 94 → dil

m.-ı ḥüsn-i yārda D. 237 → ḥüsn, yār
m.-ı ḳalbüñ Mn. 1047 → ḳalb
ṭūṭī-yi m.-ı vaḥy D. 48/2 → ṭūṭī, vaḥy
m.+ı Mn. 664, D. 57/1
[=6]

mis *Far. (i.)* bakır
m.+i Şn. 271
[=1]

misāfir *Ar. (i.)* yolcu, gezgin
m.-i cihānuz D. 9/1[8] → cihān
[=1]

miṣāl *Ar. (i.)* benzer, eş
m.+üñ D. 76/1
[=1]

misk *Ar. (i.)* güzel kokan bir tür karışım
m.+Ø Nn. 306, D. 63/2
ḫıtām-ı m.+Ø Mn. 1167 → ḫıtām
[=3]

misk-āsā *Ar.+Far. (s.)* miske benzer
zülf-i m.+yuña D. 84/1 → zülf
[=1]

miskīn₁ *Ar. (s.)* zavallı, hakir
m.+Ø Mn. 50, Mn. 50, Mn. 67, Mn. 282, Mn. 282, Mn. 282, Mn. 580, Mn. 647, Mn. 902, Mn. 906, Mn. 1139, Mn. 1167, Şn. 343, Şn. 371, Şn. 528, Nn. 781, Nn. 904, D. 53/3, D. 95/4, D. 101/5, D. 144/2, D. 173/4, D. 239
ʿabdu'l-baṭn-ı m.+Ø Mn. 473 → ʿabdu'l-baṭn
ʿāşıḳ-ı m.+e Nn. 300 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ-ı m.+idür Mm. 47 → ʿāşıḳ
bī-kīn-i m.+Ø Mn. 1077 → bī-kīn
eyle m.+Ø Mn. 756 → eyle-
eyledi m.+Ø Mn. 606 → eyle-
gūl-ı m.+Ø Mn. 1129 → gūl
m.+Ø eyle Mn. 1076 → eyle-
m.+Ø ola Nn. 886 → ol-
m.+Ø olana D. 171/3 → ol-
m.-i bī-kīn Mn. 1077 → bī-kīn
mūr-ı m.-i cefākeş Mn. 661 → mūr, cefākeş
sāʾil-i m.+üñe D. 91/6 → sāʾil
m.+e Mn. 895, Mn. 1140
m.+le Mn. 1073
m.+ler Mn. 51
m.+lerüñ Mn. 51
m.+üñe Şn. 29
[=42]

miskīn₂ *Far. (s.)*
1. misk kokulu, içinde misk bulunan
m.+Ø Mn. 756
2. siyah
zülf-i m.+i D. 53/3 → zülf
[=2]

miskinlik/-g₁ *Ar.+T. (i.)* miskin olma durumu → miskīnlük
m.+Ø Mn. 36, Mn. 149, Mn. 354, Mn. 1167, Şn. 246
m.+i Mn. 1068, Mn. 1070
m.+ler D. 2/4
m.+üñ Mn. 1075, D. 168/3
[=10]

miskīnlik₂ *Far.+T. (i.)* siyahlık
m.+Ø D. 91/8
[=1]

miskīnlük *Ar.+T. (i.)* → miskīnlik
m.+Ø D. 53/3
[=1]

miṣl *Ar. (i.)* benzer, eş
m.-i aḫter D. 134/1 → aḫter
m.-i āsmānı D. 10/5[12] → āsmān
m.-i Bilāl-i Ḥabeşī D. 90/3 → Bilāl-i Ḥabeşī
m.-i Ceyḥūn u Nīl u Şaṭṭ u Fırāt D. 11/2[8] → Ceyḥūn, u, Nīl, Şaṭṭ, Fırāt

m.-i Enes D. 2/4 → Enes
m.-i hemze-yi mehmūz D. 11/5[12] → hemze, mehmūz
m.-i ḫūr Mn. 874 → ḫūr
m.-i kāf-ı kūfīyem D. 151/4 → kāf, kūfī
m.-i kilk Kn. 80 → kilk
m.-i nāḫın D. 162/4 → nāḫ
m.-i Rūşenī Nn. 506 → Rūşenī
m.-i segāv D. 206/4 → segāv
m.-i şaḳāyıḳdur D. 1/5 → şaḳāyıḳ
[=13]

misvāk *Ar. (i.)* Kuzey Afrika, Hindistan ve İran'da yetişen bir tür ağacın diş temizliğinde kullanılmak üzere hazırlanan dalı
m.+Ø Mn. 261
[=1]

mīşek/-g *Far. (i.)* kuzu
m.+üm Şn. 259
[=1]

miyān *Far. (i.)*
1. orta, ara
m.-ı cān-ı cān Nn. 623 → cān
m.+ına Nn. 76
m.+ında Nn. 76
2. bel
m.+Ø D. 136/2
m.+uñda D. 46/3
m.+uñla D. 32/3
[=6]

miyān-beste *Far. (i.)* işe hazır olan
m.+Ø Mn. 669, D. 4/7
[=2]

miyāne *Far. (i.)* orta, ara
m.+Ø D. 30/5, D. 46/3
[=2]

mīzān *Ar. (i.)* terazi burcu
m.+Ø D. 108/2
[=1]

mollā *Ar. (i.)* büyük bilgin
m.+Ø ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī Nn. 972 → ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī
m.-yı ferbih Mn. 409 → ferbih
m.+da Mn. 412
[=3]

monlā *Ar. (i.)* → mollā
m.+da D. 208/2
[=1]

mū *Far. (i.)* tüy, kıl
m.+Ø D. 136/2
ʿabd-i m.+Ø ol Mn. 126 → ʿabd, ol-
m.+ları Nn. 763
[=3]

muʿallimlük *Ar.+T. (i.)* öğretmenlik
m.+Ø Mn. 225
[=1]

muʿāmil *Ar. (s.)* bir işi takip eden, takipçi
merd-i m.+Ø Mn. 771 → merd
[=1]

muʿānıḳ *Ar. (s.)* kucaklaşan, sevgiyle birbirine sarılan
m.+dur D. 1/16
[=1]

muʿarbid *Ar. (s.)* kötü huylu, kaba
ḳalb-i m.+Ø durur Şn. 131 → ḳalb, dur-
[=1]

muʿaṭṭar *Ar. (s.)* güzel kokulu
ḳıl m.+Ø Mn. 12 → ḳıl-
[=1]

muʿayyen *Ar. (s.)* kesin olarak belirlenmiş
m.+Ø Mn. 1168, Nn. 1031

[=2]

mubāḥ *Ar. (s.)* dinen yapılmasında sakınca bulunmayan
m.+Ø Nn. 87
m.+Ø olmaz D. 40/4 → ol-
mey-i m.+ı D. 10/6[1] → mey
[=3]

mubāḥāt *Ar. (i.)* mubah olan şeyler
m.+ı D. 11/3[14]
[=1]

muʿcizāt *Ar. (i.)* mucizeler
kişt-zār-ı m.+uñdan D. 2/6 → kişt-zār
[=1]

muʿcize *Ar. (i.)* mucize
m.-yi Aḥmet-i Muḫtār Km. 57 → Aḥmet-i Muḫtār
[=1]

muʿciz-nümā *Ar.+Far. (s.)* mucize gösteren
m.+Ø Mm. 32
[=1]

muḍḥik *Ar. (s.)* güldürücü, komik, alaycı
m.+Ø Mn. 303
[=1]

mūfī *Ar. (s.)* bir şeyi sadakatle yapan, ifa eden
m.+Ø Nn. 356, Nn. 656
m.+Ø olmaz Mn. 156 → ol-
merd-i m.+Ø Mn. 313 → merd
m.+Ø iseñ Mn. 155 → i-
m.-yi ḳubbe-yi vefā D. 15/2 → ḳubbe, vefā
m.-yi ḳubbe-yi vefāyuz D. 12/1[18], D. 12/2[16], D. 12/3[16] → ḳubbe, vefā
nefs-i m.+Ø Mn. 306 → nefs
m.+lerüñ Km. 67
m.+yem D. 151/2
[=12]

muġ *Far. (i.)* Zerdüşt
m.-ı Hindū D. 90/8 → Hindū
[=1]

muġān *Far. (i.)*
1. divan edebiyatında meyhanede bir araya gelenler
ḫarābāt-ı m.+da D. 4/9 → ḫarābāt
2. pīr-i muġān: meyhaneci
pīr-i m.+uñ D. 10/5[10] → pīr
[=2]

muḫabbaṭ *Ar. (s.)* düzensiz, kararsız
m.+dur D. 30/6
[=1]

muḥabbet *Ar. (i.)* sevgi
m.+Ø Mn. 298, Nn. 232, Nn. 526
m.+dür Mn. 350
[=4]

muḥaḳḳaḳ *Ar. (i.)* 16. yüzyıla kadar Kur'an-ı Kerim yazımında kullanılan bir tür yazı stili
m.+Ø D. 121/2
[=1]

muḫālif-sāz *Ar.+Far. (s.)* diğer müzik aletlerine muhalif olan
m.-ı nāḳūs-ı künişt Nn. 64 → nāḳūs, künişt
[=1]

muḫanneṣ *Ar. (s.)* alçak, dönek
olasıdur m.+Ø Mn. 988 → ol-
[=1]

muḥāsib *Ar. (s.)* hesap eden, hesaba çeken
m.+Ø Nn. 654
oluban … m.+Ø Mn. 174 → ol-
olup … m.+Ø Mn. 185 → ol-
[=3]

muḥayyir *Ar. (i.)* bir çeşit lale
m.+dür Kn. 11
[=1]

muḥbaṭ *Ar. (s.)* alçak gönüllü, mütevazı
m.+dur D. 30/1
[=1]

muḫbir *Ar. (s.)* haber ulaştıran
m.-i ṣādıḳ Nn. 543 → ṣādıḳ
[=1]

muḥibb *Ar. (s.)* dostlukla bağlı olan, seven
m.+Ø Mn. 219, D. 12/3[12]
m.+Ø olanlaruñ Mn. 83 → ol-
m.-i düşmen-i ümmü'r-reẕā'il Mn. 1028 → düşmen, ümmü'r-reẕā'il
m.-i Mevlevī Mm. 49 → Mevlevī
m.+e D. 25/1
m.+i Mn. 798, Nn. 894
[=8]

muḥkem *Ar. (s.)* sağlam
m.+Ø Mn. 211, Mn. 326, Mn. 548, Mn. 710, Mn. 731, Mn. 749, Mn. 940, Nn. 676
[=8]

muḥtāc *Ar. (s.)* bir şeye gereksinim duyan
m.+Ø ola Mn. 288 → ol-
m.+dur Nn. 622
[=2]

muḥterem *Ar. (s.)* hürmete layık olan
m.+Ø Şn. 109, Şn. 362, Şn. 363
ʿazīz-i m.+Ø Mm. 9 → ʿazīz
ʿazīz-i m.+den Mn. 714 → ʿazīz
m.+ler Nn. 768
[=6]

muḥteşem *Ar. (s.)* ihtişamlı, görkemli, ulu
m.+Ø Şn. 85, Şn. 257
şeyḫ-i m.+den Mn. 714 → şeyḫ
m.+ler Nn. 768
[=4]

muʿīn *Ar. (s.)* yardımcı, yardım eden
m.-i her kesī D. 2/5 → her, kesī
[=1]

muḳaddes *Ar. (s.)* kutsal
m.+Ø Km. 24
[=1]

muḳarreb *Ar. (s.)* yakın
k'ide m.+Ø Mn. 32 → ki, it-
o.-dılar m.+Ø Mn. 515 → ol-
m.+üñ D. 11/2[12]
[=3]

muḳbil *Ar. (s.)* bahtiyar
m.+Ø Nn. 767
bende-yi m.+Ø D. 90/3 → bende
eyledi … m.+Ø Şn. 424 → eyle-
[=3]

muḳırr *Ar. (s.)* ikrar eden, doğruyu söyleyen
m.+dur Mn. 86
[=1]

muḳrī *Ar. (s.)* okuyan
ḳumrı-yı m.+Ø Nn. 202 → ḳumrı
ḳumrı-yı m.-yi denā D. 15/5 → ḳumrı, denā
ḳumrı-yı m.-yi Ḥaḳḳ → D. 48/2 → ḳumrı, Ḥaḳ[ḳ]
ḳumrı-yı m.-yi Raḥmān Mn. 1095 → ḳumrı, Raḥmān
m.-yi dānā Mn. 415 → dānā
[=5]

muḳtebes *Ar. (s.)* aktarılmış, iktibas edilmiş
olur m.+Ø D. 2/10 → ol-
[=1]

muḳtedā *Ar.* *(s.)* önderlik eden, kendisine uyulan
m.+Ø D. 15/6
m.-yı evvelīn ü āḫirīn Nn. 788 → evvelīn, ü, āḫirīn
m.-yı pişvā-yı her velī Nn. 328 → pişvā, her, velī$_2$
[=3]

muḳtedir *Ar.* *(s.)* iktidar sahibi, güçlü, kuvvetli
oluban … m.+Ø Nn. 813 → ol-
[=1]

mūnis *Ar.* *(s.)* sevimli, uysal, cana yakın
m.+Ø Nn. 90, D. 162/2
m.-i ebrārdur Mm. 23 → ebrār
m.+lerin Nn. 801
m.+üñ Nn. 393
[=5]

mūnisü'l-ervāḥ *Ar.* *(s.)* ruhların dostu, ruhlara yakın olan
m.+Ø Km. 16
[=1]

mūr *Far.* *(i.)* karınca
m.+Ø Mn. 669, Mn. 683, Mn. 685, Mn. 685, Mn. 1006
m.-ı miskīn-ı cefākeş Mn. 661 → miskīn, cefākeş
m.+ı Mn. 667, Mn. 740
[=8]

murād *Ar.* *(i.)*
1. istek, arzu
m.+Ø Nn. 105, Nn. 217
m.+a irmeyüp Mn. 528 → ir-
m.+a Mn. 516
m.+ı Mn. 1003, Nn. 909, Nn. 1066, Nn. 1081
m.+ın Mn. 1003
m.+ına Şn. 441
m.+um Mn. 781, Nn. 913
m.+uñ Mn. 780, Nn. 693, D. 55/3
m.+uñı Şn. 484, D. 167/1
2. tasavvufta çilesini tamamlamış derviş
m.-ı mürşid-i evlād-ı ādem Nn. 977 → mürşid, evlād, ādem
m.+a Nn. 983
m.+umsa Mn. 1172
[=20]

murāḳıb *Ar.* *(s.)* iç âlemine dalıp kendinden geçen
m.+Ø Nn. 654
olmaḳdur m.+Ø Mn. 185 → ol-
olup m.+Ø Mn. 174 → ol-
[=3]

muraḳḳaᶜ-pūş *Ar.+Far.* *(s.)* yamalı hırka giymiş olan
m.+Ø Nn. 1056
[=1]

muraṣṣaᶜ *Ar.* *(s.)* değerli taşlarla süslenmiş
m.+Ø Mn. 823
[=1]

murdār *Far.* *(i.)* leş
m.+a Nn. 481
m.+dur D. 197/4
[=2]

murġ *Far.* *(i.)* kuş
m.+Ø Mn. 84
m.-ı ᶜaşḳa D. 40/2 → ᶜaşḳ
m.-ı cān D. 73/7 → cān
m.-ı cānı Nn. 521 → cān
m.-ı dil D. 10/2[4] → dil
m.-ı ḥażret-i Hū Mn. 1100 → ḥażret, Hū
m.-ı laᶜlīn Kn. 34 → laᶜlīn
m.-ı lāneyem Kn. 33 → lāne
m.-ı maᶜnā Nn. 609 → maᶜnā
m.-ı sīmīn-bāl Kn. 52 → sīmīn-bāl

m.-ı ṭayyār D. 188/4 → ṭayyār
m.+ı Mn. 1096, Nn. 92
[=13]

murġ-ābī *Far. (i.)* su kuşu
m.-i bāġ-ı cihāndur Mn. 1094 → bāġ, cihān
[=1]

murġ-zār *Far. (i.)* kuşu bol olan bahçe
m.+Ø Nn. 92, Nn. 305
[=2]

mūsā *Far. (i.)* ustura
m.+Ø Mn. 847, Mn. 869
m.+dan Mn. 867
m.+ya Mn. 851
[=4]

muṣaffā *Ar. (s.)* saf hâle getirilmiş olan, temizlenmiş, pak
m.+Ø Mn. 270, Mn. 502, Mn. 558
şemʿ-i kāfūr-ı m.+Ø D. 123/2 → şemʿ, kāfūr
[=4]

muṣaffā-rū *Ar.+Far. (s.)* temiz yüzlü
m.+Ø D. 152/1
[=1]

muṣāḥib *Ar. (s.)* kendisiyle sohbet edilen, arkadaşlık edilen
m.+Ø eylegil Mn. 1127 → eyle-
m.+dür D. 1/16
[=2]

musallaṭ *Ar. (s.)* aşırı derecede düşkün, askıntı olan
m.+dur D. 30/3
[=1]

muṣḥaf *Ar. (i.)* Hurûfîlere göre insanın yüzü
m.+ın D. 30/2
m.+ında D. 46/2
[=2]

mūsī < müʾsī *Ar. (s.)* üzüntülü kimseyi avutan
m.+ce Nn. 204
[=1]

mūsīḳār *Far. (i.)* bir tür nefesli çalgı
m.+Ø Nn. 227, Kn. 61
m.+uñı Nn. 204
[=3]

mūsīḳī *Ar. (i.)* müzik
ʿilm-i m.+Ø Nn. 51 → ʿilm
[=1]

mūş *Far. (i.)* sıçan, fare
m.+Ø Mn. 946, Mn. 959
m.+Ø-uz D. 9/2[12]
m.+uñ Mn. 958, Mn. 958
[=5]

muştula- < müjdele- *Far.+T.* sevindirici haber vermek, müjdelemek
m.+duñ Şn. 208
[=1]

muṭāʿ *Ar. (s.)* sözü dinlenen, itaat olunan
m.+ı Mn. 585
[=1]

mū-tāb *Far. (i.)* keçi kılından dokunmuş eşya
m.+Ø D. 24/6
m.+a 820
[=2]

muṭābıḳ *Ar. (s.)* ıygun
m.+Ø olan Nn. 940 → ol-
[=1]

muṭarrā *Ar. (s.)* güzel kokulu
ṭurra-yı ṭarrār-ı m.+Ø Km. 58 → ṭurra, ṭarrār
ṭurra-yı ṭarrār-ı m.+ya D. 13/2[1] → ṭurra, ṭarrār
[=2]

muṭayyeb *Ar. (s.)* gönlü hoş edilmiş, sevindirilmiş
m.+Ø Mm. 13
[=1]

muʿteber *Ar. (s.)* güvenilir, saygın, makbul
m.+dür Mn. 733
[=1]

muʿteḳid *Ar. (s.)* bir şeye inanan, bağlanan kişi
m.+Ø D. 8/5[11]
m.+Ø olanadur Mm. 7 → ol-
m.+üz D. 12/3[12]
[=3]

muʿtekif *Ar. (s.)* bir ibadethaneye çekilerek vaktini ibadetle geçiren kimse
m.+Ø D. 11/3[3]
[=1]

muʿtellim *Ar. (s.)* bilen, bilici
m.+Ø Kn. 39
[=1]

muṭīʿ *Ar. (s.)* itaat eden
m.+Ø D. 9/7[4]
m.+i Mn. 585
m.+uñ Km. 38
[=3]

muṭlaḳā *Ar. (z.)* kesinlikle
m.+Ø D. 60/6
[=1]

muṭrib *Ar. (s.)* çalgıcı, çalgı çalan
m.+Ø Mn. 385, D. 9/2[3]
m.-i ʿaşḳ D. 4/10 → ʿaşḳ
m.-i ʿaşḳı Nn. 99 → ʿaşḳ
m.-i ḫoş-gū Mn. 384 → ḫoş-gū
m.+Ø-em Nn. 573
m.+i Şn. 254
[=7]

muvāfıḳ *Ar. (s.)*
1. hemfikir olan, karşıt olmayan
m.+dur D. 1/14
2. uygun
m.+Ø D. 78/5
m.+Ø olmasa Nn. 1015 → ol-
ol m.+Ø Nn. 953 → ol-
[=4]

muvaḥḥid *Ar. (s.)* Allah'ın birliğine inanan
m.+Ø Mn. 787, Mn. 789, Mn. 790, Mn. 806, Mn. 806, Mn. 806, Mn. 806, D. 12/2[11]
merd-i m.+Ø Mn. 761 → merd
m.+ler Mn. 309, Mn. 761, Mn. 795, Mn. 796
[=13]

mūy *Far. (i.)* kıl, tüy
m.+Ø D. 30/5, D. 51/6
ʿaks-i m.+Ø u rūyuñ D. 62/7 → ʿaks, u, rūy
m.+a döndüm Nn. 21 → dön-
şām-ı m.+uñ D. 26/7, D. 38/5 → şām
m.+ın D. 17/6
m.+ına Nn. 145
m.+uñı D. 24/6
[=9]

mūye *Far. (i.)* yüksek sesle ağlama
m.+den Nn. 21
[=1]

mużāʿaf *Ar. (i.)* katmer, iki kat
m.+dur Kn. 40
[=1]

muzaʿfer *Ar. (i.)* safran katılarak yapılmış bir pilav türü
m.+Ø Mn. 472
[=1]

mużmir *Ar. (s.)* içinde saklayan, gizli olan
m.+dür Nn. 139
[=1]

mużṭarib *Ar. (s.)* ıstırap çeken
m.+Ø Şn. 184
[=1]

mübārek *Ar. (s.)*
1. saygı duyulan, aziz
m.+Ø Mn. 63, Mn. 433, Mn. 508, Mn. 536, Mn. 565, Nn. 973, D. 1/10, D. 141/1
2. uğurlu, hayırlı
m.+Ø D. 82/1
m.+dür Mn. 434, Şn. 424
[=11]

mübdel *Ar. (s.)* ikame edilmiş, yerine geçmiş
m.+Ø Nn. 462
[=1]

mübeddel *Ar. (s.)* değiştirilmiş, dönüşmüş
eyleme … m.+Ø D. 63/3 → eyle-
[=1]

mübtedī *Ar. (s.)* yeni öğrenmeye başlayan, acemi
m.+Ø Nn. 435
[=1]

mübtelā *Ar. (s.)* kötü alışkanlıkları olan, düşkün
m.+Ø Nn. 229
m.+yuz D. 9/3[8]
[=2]

mücāvir *Ar. (s.)* komşu olan, yakın
m.+iyüz D. 9/1[7]
[=1]

mücellā *Ar. (s.)* parlak
m.+Ø Mn. 558
m.+Ø eyledüñ D. 57/3 → eyle-
[=2]

müctebā *Ar. (s.)* seçkin kimse
m.+Ø Şn. 467
veliyy-i m.+Ø Mn. 588 → veliyy
m.+sı Nn. 958
[=3]

müdām$_1$ *Ar. (i.)* şarap
m.+Ø Şn. 437, Şn. 480, Nn. 30, Nn. 60, Nn. 124, Nn. 233, Nn. 314, Nn. 321, Nn. 412, Nn. 417, Nn. 792, Nn. 919, Nn. 920, Nn. 926, Nn. 998, Nn. 1040, Nn. 1043, Nn. 1044, Nn. 1063, Kn. 91, Kn. 98, D. 9/1[5], D. 10/1[11], D. 10/6[2], D. 11/3[11], D. 195/2
cām-ı m.+Ø Şn. 407, Nn. 639, Nn. 643, Nn. 659, Nn. 719, Nn. 794, Nn. 814, Nn. 861, Nn. 891, Nn. 892, Nn. 1047, Nn. 1066, Kn. 67 → cām
cām-ı m.+ı Mn. 336, Mn. 345, Mn. 380, Nn. 1004 → cām
mest-i m.+Ø Mn. 248, Şn. 407, Nn. 710, Nn. 786, Nn. 798, Nn. 841, Nn. 914, → mest
mest-i m.+Ø ol Şn. 437 → mest, ol-
nuḳl-ı m.+Ø Şn. 267 → nuḳl
oluban mest-i m.+Ø Nn. 923, D. 4/9 → ol-, mest
olubanı mest-i m.+Ø Nn. 924 → ol-, mest
saġrāḳ-ı m.+ı Nn. 991 → saġrāḳ
m.+ı Mn. 248, Mn. 249, Mn. 250, Mn. 251, Mn. 252, Mn. 254, Mn. 340, Mn. 395, Mn. 494, Mn. 520, Nn. 308, Nn. 795, Nn. 861, Kn. 64, D. 10/3[1], D. 10/4[5], D. 99/2
[=73]

müdām$_2$ *Ar. (s.)* devamlı, sürekli

m.+Ø Mn. 339, Mn. 490, Mn. 879, Mn. 898, Mn. 907, Şn. 268, Şn. 360, Şn. 407, Şn. 437, Şn. 480, Şn. 519, Nn. 30, Nn. 37, Nn. 60, Nn. 124, Nn. 314, Nn. 321, Nn. 367, Nn. 412, Nn. 417, Nn. 424, Nn. 550, Nn. 639, Nn. 643, Nn. 659, Nn. 684, Nn. 710, Nn. 719, Nn. 742, Nn. 786, Nn. 792, Nn. 796, Nn. 798, Nn. 841, Nn. 861, Nn. 865, Nn. 865, Nn. 891, Nn. 892, Nn. 895, Nn. 914, Nn. 923, Nn. 924, Nn. 926, Nn. 1040, Nn. 1043, Nn. 1044, Nn. 1047, Nn. 1063, Nn. 1066, Kn. 67, Kn. 96, Kn. 97, Kn. 97, D. 11/1[4], D. 11/4[7], D. 12/2[3], D. 49/2, D. 88/5, D. 91/6, D. 195/1, D. 200/3

mest-i m.+Ø Mn. 248, Nn. 919 → mest

oluban … mest-i m.+Ø Nn. 920 → ol-, mest

ẕikr-i m.+Ø Nn. 1014 → ẕikr

[=66]

müdāmī *Ar. (s.)* devamlı, durmadan

m.+Ø Mn. 300, Mn. 333, Mn. 336, Mn. 340, Mn. 345, Mn. 380, Mn. 395, Mn. 404, Mn. 494, Mn. 520, Mn. 526, Mn. 529, Nn. 308, Nn. 310, Nn. 356, Nn. 448, Nn. 815, Nn. 862, Nn. 916, Nn. 960, Nn. 962, Nn. 1004, Nn. 1061, Kn. 98, D. 10/3[2], D. 10/3[14], D. 201/1

ṣoḥbet-i m.+Ø Nn. 991 → ṣoḥbet

[=28]

müdbir *Ar. (s.)* düşkün, talihsiz

m.+Ø-se D. 90/3

[=1]

müddeʿī *Ar. (s.)* iddia eden

m.+Ø D. 84/5

[=1]

müdġam *Ar. (i.)* Arap gramerinde art arda gelen kelimelerde aynı olan ve birbirine eklenebilen birinci kelimenin son sesi ile ikinci kelimenin ilk seslerinden her biri

ġam-ı m.+Ø Nn. 173 → ġam

[=1]

müdmin *Ar. (s.)* bir şeye alışkın olan

müdmin-i ḫamr o.-a Nn. 861 → müdmin, ḫamr

m.-i ḫamr olanuñ Nn. 798 → ḫamr, ol-

m.-i ḫamr oluban Nn. 926 → ḫamr, ol-

m.-i ḫamr olup D. 11/3[11] → ḫamr, ol-

olup m.+Ø Mn. 395 → ol-

[=5]

müʾenneṡ *Ar. (s.)* dişi

m.+Ø Mn. 988

[=1]

müʾeẕẕin *Ar. (i.)* ezan okuyan kimse

m.+Ø Mn. 1019, D. 10/6[11]

[=2]

müfācā *Ar. (i.)* aniden oluşan, birden gelen

merg-i m.+Ø Mn. 49 → merg

[=1]

müferriḥ *Ar.*

(s.) yāḳūt-ı müferriḥ: yakut taşından yapılan bir tür şerbet

yāḳūt-ı m.-i müẕābı D. 10/4[6] → yāḳūt, müẕāb

[=1]

müflis *Ar. (s.)* iflas etmiş kimse

m.+Ø Mn. 709, D. 9/3[4], D. 9/6[2], D. 162/1, D. 171/3, D. 173/4

m.+Ø olasun Şn. 476 → ol-

m.+Ø olup D. 193/3 → ol-

m.+üz Nn. 1071
[=9]

müfred *Ar. (s.)* yalnız, tek, benzeri olmayan
ʿaşḳ-ı m.+Ø Nn. 354 → ʿaşḳ
[=1]

müftī *Ar. (i.)* müftü
m.-yi vecd ü ṣafā Nn. 338 → vecd, ü, ṣafā
[=1]

mühmel *Ar. (s.)* ihmal olunmuş
m.+Ø olma 1019 → ol-
[=1]

mühr *Far. (i.)*
1. divan edebiyatında sevgilinin gözü
m.+Ø D. 34/1, D. 81/4
m.+üñe D. 125/1, D. 125/2, D. 125/3, D. 125/4
2. mühür
m.+Ø ur D. 85/6 → ur-
m.+Ø urmaz-iseñ D. 27/4 → ur-, i-
[=8]

müjde *Far. (i.)* sevindiren haber
m.+Ø Şn. 191
[=1]

mükāşif *Ar. (s.)* ilahi sırları bulan, anlayan
m.+Ø olup Mn. 640 → ol-
[=1]

mükāteb *Ar. (s.)* bedeli ödedikten sonra özgür kalabilen köle
m.+Ø Mn. 114
[=1]

mükemmel *Ar. (s.)* tam, eksiksiz, kusursuz
m.+Ø Mn. 992
[=1]

mükerrem *Ar. (s.)* kerem sahibi, saygın
m.+Ø Mn. 1053
[=1]

mükerrer *Ar. (s.)* üst üstte iki ya da daha fazla meydana getirilmiş, tekrarlanmış
ḳand-ı m.+Ø D. 116/2 → ḳand
[=1]

mül *Far. (i.)* şarap
m.+Ø Mn. 302, Mn. 324, Şn. 266, Şn. 352
mānend-i m.+Ø Nn. 840 → mānend
m.+den Nn. 841, Nn. 845, Nn. 846
m.+i Nn. 844
m.+ler Mn. 300
[=10]

mülevvin *Ar. (s.)* renk veren, renkli
m.+dür Kn. 6
[=1]

mülḥid *Ar. (s.)* ehl-i kitap dışında bir dine mensup olan kişi
m.+Ø Mn. 806
[=1]

mülk *Ar. (i.)*
1. madde ve cismani âlem, memleket
m.+Ø Şn. 394
ḫālıḳ-ı m.+Ø ü melek ü ins ü cān Km. 31 → ḫālıḳ, ü, melek, ins, cān
m.-i beḳādan D. 139/2 → beḳā
m.-i vücūdı Mn. 1170 → vücūd
m.+ine Mn. 616
m.+inüñ Mn. 472, Nn. 141
2. ekonomik değeri bulunan mal
m.+Ø Kn. 80
m.+inüñ D. 166/2
[=9]

mültemes *Ar. (s.)* iltimas edilen
m.+Ø D. 2/11

[=1]

mü'min *Ar. (s.)* Müslüman
m.+Ø Şn. 6, Kn. 90
m.+Ø iken Şn. 423 → i-
m.+Ø olana D. 202/3 → ol-
olmaz … m.+Ø Mn. 1113 → ol-
m.+e Nn. 337, D. 8/3[11]
m.+i Şn. 63
[=8]

münācāt *Ar. (i.)* Allah'a yalvarıp dua etme, yakarış
m.+Ø Şn. 84, D. 34/3
hā-yı m.-çün Km. 68 → hā, çün
idüben … m.+ı D. 11/3[1]→ it-
idüp m.+Ø Mn. 566 → it-
idüp … m.+Ø Mn. 1002 → it-
idüp … m.+ı Mn. 650 → it-
it … m.+Ø Mn. 884 → it-
it … m.+uñı Şn. 418 → it-
k'idem m.+Ø Mn. 1 → ki, it-
m.+Ø eyleyecegiz Mn. 246 → eyle-
m.+Ø eyleyüp Nn. 668 → eyle-
m.+Ø ideni Şn. 158 → it-
m.+Ø ideyin Şn. 400 → it-
m.+Ø itmege Nn. 852 → it-
m.+Ø idüp Nn. 966 → it-
m.-içün Km. 74 → içün
m.+a Şn. 26
[=18]

münādī *Ar. (i.)* tellal, duyuru yapan kimse
nefs-i m.+nüñ Mn. 96 → nefs
[=1]

münāfıḳ *Ar. (i.)* Müslüman olmadığı hâlde Müslüman gibi görünmeye çalışan kimse
olmagıl m.+Ø Nn. 953 → ol-
[=1]

münaḳḳaṭ *Ar. (s.)* nokta koyulmuş, noktalanmış
m.+dur D. 30/2
[=1]

münāsib *Ar. (s.)* denk, uygun, yerinde
m.+Ø Nn. 233, Nn. 1028
m.+dür Mn. 387
[=3]

münderic *Ar (s.)* bir şeyin içinde yer almış
m.+Ø D. 16/4
[=1]

münecci *Ar. (s.)* kurtarıcı
çār-ı m.+Ø Mm. 82 → çār
[=1]

müneccim *Ar. (i.)* yıldız falına bakan kimse, astrolog
m.+Ø D. 67/4
[=1]

müneccimlik *Ar.+T. (i.)* müneccim olma durumu
m.+Ø Mn. 224
[=1]

münevver *Ar. (s.)* aydınlatılmış, nurlu, parlak
ḳıl m.+Ø Mn. 12, Kn. 100 → ḳıl-
[=2]

münfa'il *Ar. (s.)* kırgın, gücenmiş
m.+Ø Kn. 14
olma m.+Ø Şn. 195 → ol-
[=2]

münḥanī *Ar. (s.)* eğri, eğrilmiş
m.+Ø Şn. 81, Nn. 293
[=2]

münḥaṭṭ *Ar. (s.)* çukur, alçak
m.+dur D. 30/4
[=1]

münʿim *Ar. (s.)* inam eden, insanlara geçimlerini sağlamada yardımda bulunan
ḫ˘āce-yi m.+üz D. 9/3[3] → ḫ˘āce
[=1]

münker *Ar. (s.)* makbul ve geçerli olmayan
m.+Ø D. 8/5[12]
[=1]

münkir *Ar. (s.)* inançsız, Allah'ın varlığına inanmayan müşrik, kafir
m.+Ø Nn. 969, D. 3/8, D. 8/5[11], D. 12/3[1], D. 59/1, D. 59/3, D. 71/7, D. 203/1, D. 206/1
dil-i m.+Ø Mn. 987 → dil
m.-i bed-nāmuñ D. 201/3 → bed-nām
m.-i Ḥaḳḳ Nn. 459 → Ḥaḳ[ḳ]
m.-i ḫod-bīn D. 95/3 → ḫod-bīn
m.-ise D. 12/3[11] → i-
m.+e Mm. 7, D. 3/7, D. 8/5[12]
m.+i Şn. 442, D. 3/6, D. 59/4, D. 96/5
m.+in Mm. 87
m.+ine Mn. 361
m.+üñ Mn. 193, D. 12/3[3]
[=25]

münkirlük *Ar.+T. (i.)* inkar etme, münkir olma durumu
meydān-ı m.+de D. 206/2 → meydān
[=1]

müntehī *Ar. (s.)* biten, sona eren, son
m.+Ø Nn. 435
[=1]

mürd *Far. (s.)* çok yaşlı
m.+Ø D. 174/4
mecmūʿ-ı cürd ü m.+edür D. 165/2 → mecmūʿ, ü, cürd
m.+e Mn. 124
[=3]

mürde *Far. (s.)* ölü, ölmüş
m.+Ø Mn. 125, Nn. 585, D. 155/1
mānend-i m.+Ø Mn. 591 → mānend
ola m.+Ø Mn. 124, Mn. 994 → ol-
m.+dür D. 165/1
m.+sün Nn. 247
m.+[y]em Nn. 6, Kn. 1
[=10]

mürde-endām *Far. (s.)* ölmüş gibi, ölü endamlı
m.+Ø Mn. 176
[=1]

mürebbā *Ar. (s.)* eğitilmiş, terbiye edilmiş
m.+sı Nn. 978
[=1]

mürettеb *Ar. (s.)* tertip olunmuş, düzenlenmiş
m.+Ø Mn. 527, Mn. 635
[=2]

mürīd *Ar. (i.)* tasavvufta bir şeyhe bağlı olan kimse
m.+Ø Km. 69
m.-i ʿaşḳ Nn. 485 → ʿaşḳ
m.-i Bū Türāb Mn. 205 → Bū Türāb
m.-i ḫūb-girdār Mn. 1055 → ḫūb-girdār
m.-iken D. 22/2 → i-
m.-i seyyid-i sādāt-ı ʿālem Nn. 977 → seyyid, sādāt, ʿālem
m.+e Mn. 1059
m.+i Nn. 983
m.+üm Mn. 1172
m.+ümdür Mn. 1038
m.+ümsün D. 64/7

[=11]

mürselīn *Ar. (i.)* peygamberler
pīşvā-yı enbiyā u m.+Ø Nn. 788 → pīşvā, u, enbiyā
[=1]

mürşid *Ar. (i.)* tasavvufta müritlerine gerçekleri ve sırları öğretip yol gösteren kimse, şeyh
m.+Ø Mn. 539, Mn. 1050, Nn. 767, Nn. 955, Nn. 997, Nn. 1049
m.-i aḥrārdur D. 103/3 → aḥrār
m.-i her şeyḫ u her bernā ü pīr Nn. 320 → her, şeyḫ, u, bernā, pīr
m.-i ḫoş-nihād Nn. 105 → ḫoş-nihād
murād-ı m.-i evlād-ı ādem Nn. 977 → murād, evlād, ādem
m.+e Nn. 962
m.+lerüñ D. 64/5
m.+üm Şn. 258
[=13]

mürtedd *Ar. (s.)* Allah'ın buyruklarını, dinin kurallarını reddeden, mürtet
m.+Ø ü merdūd-ı ebed D. 148/3 → ü, merdūd, ebed
[=1]

mürüvvet *(i.)* iyilik, fazilet
kān-ı m.+Ø Mn. 587 → kān
[=1]

müselmān *Far. (i.)* müslüman
m.+Ø Mn. 641
m.+Ø oldılar Mn. 636 → ol-
olmış idi … m.+Ø Mn. 638 → ol-, i-
m.+am D. 185/3
[=4]

müsemmā *Ar. (s.)* adı olan, ad verilmiş
m.+Ø Nn. 706
m.+ya Nn. 602
m.+yı Nn. 601, Nn. 612
[=4]

müsrif *Ar. (s.)* savurgan, israf eden
olmaya m.+Ø Nn. 885 → ol-
[=1]

müstaḳar *Ar. (s.)* istikrarlı, karar kılınan
m.+Ø Km. 19
[=1]

müstaḳbel *Ar. (i.)* gelecek zaman
m.+Ø Mn. 323
[=1]

müstaʿmel *Ar. (s.)* eski, kullanılmış olan
m.+Ø olma Nn. 1019 → ol-
[=1]

müstedām *Ar. (s.)* devamlı olan, sürekli
m.+Ø Nn. 814
[=1]

müstemend *Far. (s.)* dertli, çaresiz, kederli
m.+Ø Nn. 179
m.+i Mn. 470
[=2]

müstemir *Ar. (s.)* sağlam, sabit, köklü
m.+Ø Km. 19
olurlar … m.+Ø Nn. 813 → ol-
[=2]

müsterāḥ *Ar. (s.)* istirahat mahali, rahat edilecek yer
m.+Ø D. 40/1, D. 40/1
[=2]

müsteṭāb *Ar. (s.)* güzel bulunulan, beğenilen
m.+Ø Şn. 12, Şn. 12
idüp … ḫiṭāb-ı m.+Ø Nn. 704 → it-, ḫiṭāb
[=3]

müşʿabid *Ar. (i.)* hokkabaz

düzd-i m.+Ø durur Şn. 131 → düzd, dur-

[=1]

müşāhid *Ar. (s.)* gözleyen, gözlemci
m.+Ø Nn. 970

[=1]

müşebbiḥī *Ar. (i.)* Allah'ı yaratıklara veya yaratıkları Allah'a benzetme inancını benimseyen grup olan "müşebbihe" grubuna mensup kimse
m.+Ø D. 216/2

[=1]

müşfiḳ *Ar. (s.)* merhametli , şefkatli
m.+Ø Nn. 886

[=1]

müşg *Far. (i.)* siyah renkli ve güzel kokulu yağ, misk
m.+Ø Şn. 253, Şn. 496, D. 27/5, D. 33/3
būy-ı m.+i Nn. 1021 → būy
m.-i ezfer D. 138/3 → ezfer
m.-i Ḫaṭā Kn. 21 → Ḫaṭā
m.-i Ḫaṭāyı Nn. 153 → Ḫaṭā
m.-ile Mn. 141 → ile
m.-i püşki Nn. 1021 → püşk
reşk-i m.+Ø Nn. 276 → reşk
reşk-i m.-i Çīn ü Māçīn D. 106/3 → reşk, Çīn, ü, Māçīn
revnāḳ-ı m.-i Tatarı Nn. 155 → revnāḳ, Tatar

[=13]

müşg-āgīn *Far. (s.)* miskle dolu
m.+Ø Kn. 55

[=1]

müşg-āsā *Far. (s.)* misk gibi
m.+Ø Kn. 54

[=1]

müşg-bār *Far. (s.)* misk kokusu saçan
m.+Ø Kn. 54
rehber-i bād-ı nesīm-i m.+Ø Nn. 150 → rehber, bād, nesīm

[=2]

müşg-bīz *Far. (s.)* misk yapıcı, misk eleyen
m.+Ø Kn. 54

[=1]

müşg-būy *Far. (s.)* misk gibi güzel kokulu
m.+Ø Kn. 54

[=1]

müşg-dem *Far. (s.)* nefesi misk kokan
m.+Ø Kn. 55

[=1]

müşg-efşān *Far. (s.)* misk saçan, güzel koku yayan
m.+Ø Kn. 8

[=1]

müşgīn *Far. (s.)*
1. siyah renkli
m.+Ø D. 51/1
m.+ce Şn. 224
2. misk kokulu, miskli
m.+Ø Nn. 837, Kn. 55, D. 5/2, D. 10/3[7], D. 79/9, D. 137/1
baḥr-ı m.+Ø Kn. 34 → baḥr
sünbül-i m.+üñüñ D. 26/6 → $sünbül_1$

[=10]

müşg-pāş *Far. (s.)* misk saçan, misk serpen
m.+Ø Kn. 54, D. 5/2, D. 44/5

[=3]

müşg-rīz *Far. (s.)* misk yayan, güzel koku saçan
m.+Ø Kn. 54

[=1]

müşg-sā *Far. (s.)* misk gibi güzel kokan
m.+Ø Kn. 55
[=1]

müşkil *Ar. (i.)* güçlük, zorluk, engel
m.+Ø Mn. 535
ḥall-i m.+dür D. 120/4 → ḥall
kāşif-i her m.+Ø Şn. 5 → kāşif, her
mecmūʿ-ı m.+Ø Mn. 992 → mecmūʿ
m.+in Mn. 763, Nn. 331
m.+üm Mn. 545, D. 182/3
m.+üñ Nn. 331
[=9]

müştaḳ *Ar. (s.)* özleyen, arzu eden
m.+dur D. 1/10
[=1]

müştāḳ *Ar. (s.)* arzu ve istekle dolu olan
nāle-yi m.+Ø Nn. 445 → nāle
olaldan … m.+ı Nn. 512 → ol-
söz-baḫş-ı her dil-i m.+dur Mm. 22 → söz-baḫş, her, dil
m.+dur Nn. 824
m.+uñ Nn. 300
[=5]

müşterī *Ar. (i.)* satın alan kimse, müşteri
m.+si Mn. 353
[=1]

müteḥammil *Ar. (s.)* dayanıklı, katlanan, tahammül eden
m.+Ø Km. 34
[=1]

müttaḳī *Ar. (s.)* takva sahibi, günahlardan çekinen
m.+Ø Nn. 491, Nn. 493
ḥaḳḳ-ı ʿubūdiyyet-i her m.+Ø Km. 53 → ḥaḳ[ḳ], ʿubūdiyyet, her
[=3]

müttefiḳ *Ar. (s.)* aynı fikirde olan
m.+Ø Nn. 8
[=1]

müttehem *Ar. (s.)* töhmet altında kalmış
olmaya … m.+Ø Nn. 880 → ol-
[=1]

müyesser *Ar. (s.)* kolay olan, kolay yapılan
m.+Ø eyle D. 19/6 → eyle-
[=1]

müẕāb *Ar. (s.)* erimiş, eritilmiş
sīm-i m.+ı Mn. 128 → sīm
yāḳūt-ı müferriḥ-i m.+ı D. 10/4[6] → yāḳūt, müferriḥ
[=2]

müẕekker *Ar. (s.)* erkek, er
m.+Ø Mn. 988
[=1]

müzeyyen *Ar. (s.)* süslü, süslenmiş
m.+Ø Mn. 823
ḳıldum m.+Ø Mn. 1168 → ḳıl-
olup … m.+Ø Nn. 1031 → ol-
[=3]

N

nāb *Far. (s.)* sade, duru, saf
dürr-i n.+lar D. 28/6 → dürr
lüʾlüʾ-i n.+ı Mn. 128 → lüʾlüʾ
şarāb-ı n.+ı D. 10/4[1] → şarāb
[=3]

nā-bīnā *Far. (s.)* anadan doğma kör
çeşm-i n.+ya Nn. 161 → çeşm
[=1]

nābūd *Far. (s.)* perişan olmuş, mahvolmuş, yok olmuş
n.+Ø D. 166/3
n.+Ø olmayınca Nn. 297 → ol-
olmayınca n.+Ø Mn. 996 → ol-
n.+dur D. 166/4

[=4]

nabż *Ar. (i.)* kalp atışı
ṭutup n.-ı dilüñ Mn. 491 → ṭut-, dil
n.+ı Nn. 312
[=2]

nabż-veş *Ar.+Far. (s.)* nabız gibi
n.+Ø Nn. 312
[=1]

nā-çeşīde *Far. (s.)* tatmamış, tadını almamış
n.+Ø Nn. 246
[=1]

nādān *Far. (s.)* bilgisiz, cahil
n.+Ø Nn. 1045, D. 88/3
[=2]

nāf *Far. (i.)* göbek
reşk-i n.-ı ḥūr-ı ʿīn D. 137/3 → reşk, ḥūr, ʿīn
n.+uñ D. 137/1, D. 137/2, D. 137/3, D. 137/4
[=5]

nāfe *Far. (i.)*
1. misk keçisinin göbeğinden çıkarılan güzel kokulu yağ, misk
n.-yi āhū-yı Çīn D. 137/2 → āhū, Çīn
n.-yi Çīn D. 138/3 → Çīn
refīḳ-i n.-yi Tatardur Nn. 151 → refīḳ, Tatar
2. sevgilinin saçı
būy-baḫş-ı n.-yi Çīn D. 106/4 → būy-baḫş, Çīn
n.-yi Çīn D. 68/1 → Çīn
[=5]

nāfe-bār *Far. (s.)* misk saçan, misk yağdıran
n.-ı gül D. 62/2 → gül
[=1]

nāfe-güşā *Far. (s.)* misk açıcı
n.+Ø Kn. 55, D. 44/5
[=2]

nāgāh *Far. (z.)* ansızın, vakitsiz → nāgeh, nāgehān
n.+Ø Mn. 99, Mn. 504, Mn. 644, Mn. 652, Mn. 883, Mn. 904, Mn. 1061, Mn. 1107, Nn. 386, D. 3/16, D. 98/3
[=11]

naġamāt *Ar. (i.)* nağmeler, ezgiler
n.+ını Nn. 316
[=1]

nāgeh *Far. (z.)* → nāgāh
n.+Ø Mn. 592, Mn. 960, Mn. 1008, Şn. 328, D. 73/3
[=5]

nāgehān *Far. (z.)* → nāgāh
n.+Ø Mn. 1029, Mn. 1090, Mn. 1131, Mn. 1149, Şn. 58, Şn. 185, Şn. 293, Şn. 330, Şn. 339, Şn. 351, Nn. 384
[=11]

naġme *Ar. (i.)* ezgi
ʿaks-i n.-yi dāvud idi Nn. 209 → ʿaks, dāvud, i-
[=1]

naġme-sāz *Ar.+Far. (s.)* şarkıcı
n.+Ø Nn. 98, Nn. 99
eyleyensün … n.+Ø Nn. 83 → eyle-
n.-ı meclis-i ʿuşşāḳdur Mm. 22 → meclis, ʿuşşāḳ
[=4]

naġz *Far. (s.)* hoş görünen, iyi
n.+Ø D. 68/5, D. 132/4
[=2]

nāḫ *Far. (i.)* göbek
mis̱l-i n.+ın D. 162/4 → mis̱l
[=1]

nā-ḥaḳ *Far.*
(s.) nā-ḥaḳ yire: beyhude, boş yere, haksız bir biçimde
n.+Ø yire D. 207/4 → yir
[=1]

naḥīf *Ar. (s.)* zayıf, çelimsiz
n.+Ø Mn. 509
[=1]

naḫl *Ar. (i.)*
1. hurma ağacı
n.-ı bāsıḳdur D. 1/9 → bāsıḳ
n.-ı nihālinde D. 23/5 → nihāl
2. uzun ve ince vücuda sahip güzel
n.-ı ḫoş Nevşāddur D. 26/5→ ḫoş, Nevşād
[=3]

naḫlistān *Ar.+Far. (i.)* hurma bahçesi
n.-ı ʿālemde D. 1/9 → ʿālem
[=1]

naḥs *Ar. (i.)* uğursuzluk
n.+Ø D. 8/2[5]
[=1]

nāḫun *Far. (i.)* tırnak
n.+uñ D. 134/1, D. 134/2, D. 134/3, D. 134/4
[=4]

naḥv *Ar. (i.)* sözdizimi, sentaks, cümle bilgisi
n.+Ø Nn. 759, Nn. 760
[=2]

naʿīm *Ar. (i.)* nimetlenme
n.+Ø Nn. 825
[=1]

naḳale *Ar. (i.)* işittiği sözü başka yerde söyleyenler, haber taşıyanlar
n.+dür Nn. 777
[=1]

naḳāre *Ar. (i.)* davul, kös
n.+Ø Nn. 197
[=1]

naḳd *Ar. (i.)*
1. elde bulunan para, nakit
n.+umı D. 182/2
2. naḳd-i cān: en değerli şey; hayat
n.-i cān Mm. 86 → cān
[=2]

nā-kes *Far. (s.)*
1. kişi sayılmaya layık olmayan, adamdan sayılmayan
n.+Ø D. 88/2
n.+Ø isem Mn. 33 → i-
2. cimri
n.+Ø Nn. 647
[=3]

nāḳıṣ *Ar. (s.)* Arap gramerinde üçlü kökün son harfi illetli olan
n.+Ø Kn. 40
[=1]

naḳī *Ar. (s.)* pek zarif, temiz, pak
n.+Ø Km. 14
[=1]

naḳīb *Ar. (i.)* bir tekkede en kıdemli derviş, şeyhin yardımcısı
n.+i Mn. 1021
[=1]

naḳḳāl *Ar. (s.)* çok hikâye anlatan, hikâyeci
n.+dur Nn. 780
[=1]

naḳḳāş *Ar. (s.)* nakışçı, süslemeci
n.+Ø D. 5/16
ḥüsn-i n.+ı D. 4/16 → ḥüsn
n.-ı nūr D. 238 → nūr
[=3]

naḳl *Ar. (i.)*

1. anlatma, söyleme
n.+Ø Mn. 541, Nn. 778
n.+Ø it Nn. 537 → it-
n.+Ø ider Mm. 55 → it-
n.-i ḥadīs̱-i nigār Şn. 250, Şn. 411 → ḥadīs̱, nigār
nuḳl-ı n.+uñ Nn. 775 → nuḳl
2. naḳl idici: nakleden, akataran
idici n.+i Mn. 1086 → idici
[=8]

naḳş *Ar. (i.)*
1. semailerin dört yerine iki hanelilerine verilen ad
n.+ı Nn. 214
2. suret, resim
n.+Ø Kn. 20
n.-ı Hū Nn. 618 → Hū
n.-ı nüḳūş D. 4/16 → nüḳūş
n.+ı Nn. 517, D. 5/16
[=6]

naḳş-bend *Ar.+Far. (i.)* ressam
n.+Ø Kn. 37
n.+em Kn. 37, Kn. 37
[=3]

nāḳūs *Ar. (i.)* çan
muḫālif-sāz-ı n.-ı küništ Nn. 64 → muḫālif-sāz, küništ
n.+dan Nn. 325
[=2]

nāl *Far. (i.)* kalemin içinde bulunan ince tel, saz
n.+e Nn. 21
[=1]

nālān *Far. (s.)* inleyen
n.+Ø Nn. 91, Nn. 215, Nn. 288, Nn. 298, D. 112/3
n.+Ø oluñ Nn. 198 → ol-
nāle-yi n.+Ø D. 38/2 → nāle
n.-ı ʿaşḳ Nn. 932 → ʿaşḳ
olup n.+Ø Mn. 907, Nn. 453 → ol-
sūziş-i n.-çün Km. 73 → sūziş, çün
n.+umı Şn. 163
[=12]

nāle *Far. (i.)* inleme, inilti
n.+Ø Nn. 21, Nn. 438, D. 4/12, D. 24/4, D. 26/7
ider n.+ler Nn. 450 → it-
iderdi n.+ler Nn. 432 → it-
idüp n.+ler Nn. 569 → it-
n.+Ø eylemeyem D. 49/6 → eyle-
n.+Ø itmeyem D. 67/2 → it-
n.-yi āteş-fürūzı D. 36/5 → āteş-fürūz
n.-yi dil-sūzla Şn. 171 → dil-sūz
n.-yi müştāḳ Nn. 445 → müştāḳ
n.-yi nālān D. 38/2 → nālān
n.-yi neyde Nn. 77 → ney
n.+dedür Şn. 152
n.+dür D. 95/2
n.+m Nn. 571, D. 38/2
n.+mi D. 38/2
n.+si Nn. 675
n.+sin Nn. 327
n.+sinde Nn. 173
[=23]

nālende *Far. (s.)* inleyen
n.+Ø Nn. 169, Nn. 444
n.+Ø ḳılanı D. 10/5[7] → ḳıl-
ney-i n.+[y]em Nn. 572 → ney
n.+dür Nn. 443
n.+[y]em Nn. 574
[=6]

nālende-veş *Far. (s.)* inleyen gibi
bülbül-i n.+Ø Nn. 589 → bülbül
[=1]

naʿlīn *Ar. (i.)* takunya
n.+Ø Mn. 261, D. 79/8
[=2]

nāliş *Far. (i.)* inleme, inilti
n.+Ø Şn. 126, Nn. 187, Nn. 201, D. 33/2
n.+Ø idende Nn. 288 → it-
n.+Ø idüp Şn. 97, Şn. 338, Nn. 279 → it-
n.+ümi Şn. 214
n.+üñden D. 4/12
[=10]

nām *Far. (i.)*
1. ün, san
n.+Ø Mn. 842
n.-ı ʿizzet D. 104/1 → ʿizzet
n.+Ø-uz D. 9/7[8]
n.+ını Nn. 65
2. isim, ad
n.-ı Hū Nn. 700 → Hū
n.-ı Ḫudāyı Mn. 1066 → Ḫudā
n.-ı Hūya Nn. 600 → Hū
n.+ı D. 10/3[4], D. 99/1
[=9]

naʿmā *Ar. (i.)* cömertçe verilmiş hediye
n.+Ø Şn. 391
[=1]

nā-maḥrem *Far.+Ar. (s.)* yabancı kadın, erkeğin İslami kurallar dışında görüşemediği, birbirine nikahın düşebileceği erkek ve kadının durumu
n.+Ø Mn. 15
n.+e D. 204/2
[=2]

nā-maʿlūm *Far.+Ar. (s.)* bilinmeyen, belli olmayan
ḫˇāb-ı n.+ı D. 183/2 → ḫˇāb
n.+dur D. 184/4
[=2]

namāz *Far. (i.)*
1. namaz
n.+Ø Mn. 876, Mn. 878, Mn. 886
ḳıluban … n.+Ø Şn. 429 → ḳıl-
2. namāz ḳılıcı: namaz kılan
ḳılıcı n.+Ø D. 11/1[11] → ḳılıcı
[=5]

nāmūs *Ar. (i.)* haysiyet, şeref
n.+Ø Mn. 842, Mn. 843
n.-ile D. 9/7[7], D. 191/3 → ile
[=4]

nāmūs-ı ekber *Ar. (i.)* Hz. Cebrail
n.+dür D. 2/9
[=1]

nā-müselmān *Far. (s.)* müslüman olmayan
veliyy-i n.+Ø Mn. 596, Mn. 637, Mn. 641 → veliyy
[=3]

nām-ver *Far. (s.)* ünlü, şöhret sahibi
n.+Ø eyler D. 37/1 → eyle-
[=1]

nān *Far. (i.)* ekmek
n.+Ø Mn. 450, Mn. 474, Mn. 476, Şn. 31, Şn. 38, Şn. 69, Şn. 325, D. 8/2[10], D. 149/1
n.+umla Şn. 230
n.+uñ Mn. 469
[=11]

nā-nevişte-ḫˇān *Far. (s.)* yazılmamış olanı okuyan, gizli ilimlere vakıf olan
ʿālim-i n.+Ø-uz D. 9/1[10] → ʿālim
[=1]

nā-pesend *Far. (s.)* beğenilmeyen
n.+dür Mn. 726
[=1]

nār *Ar. (i.)* ateş
n.+Ø Mn. 1150, Şn. 140, Nn. 137
n.-ı ʿaşḳ Nn. 828 → ʿaşḳ
n.-ı ʿaşḳuñ Nn. 823, Nn. 824, Nn. 827 → ʿaşḳ

n.-ı hevā Nn. 38, D. 66/5 → hevā
sūḫte-yi n.-ı hevā Şn. 122 → sūḫte, hevā
n.+dur Nn. 42, Nn. 826
n.+ı Nn. 825
n.+ını D. 27/7
n.+umı Şn. 266
[=15]

naʿra *Ar. (i.)* haykırma, ünleme, bağırma
n.+Ø ursa Nn. 989 → ur-
n.-yı yā Hūñ D. 4/13 → yā, Hū
urup n.+Ø Mn. 377, Mn. 1123 → ur-
n.+sı Nn. 325
[=5]

nārven *Far. (i.)* nar ağacı
n.+Ø D. 135/1
[=1]

nās *Ar. (i.)* insanlar
n.+dan D. 236
n.+ı Mn. 305
[=2]

nā-sezā *Far. (s.)* yakışmayan, yakışık almaz
suḫan-ı n.+Ø Şn. 64 → suḫan
[=1]

nāsī *Ar. (s.)* unutan
n.+Ø Mn. 305
[=1]

naṣīb *Ar. (i.)* talip, kısmet, pay, hisse
n.-i Rūşenī D. 77/7 → Rūşenī
n.+i Nn. 776, D. 3/7
[=3]

naṣīḥat *Ar. (i.)* öğüt
eyle n.+Ø Şn. 460 → eyle-
[=1]

nāsūt *Ar. (i.)* insanlık
ʿālem-i n.+umı Şn. 262 → ʿālem
tīhū-yı n.+Ø Mn. 1097 → tīhū
[=2]

naşi *(i.)* yabancı
n.+Ø D. 204/2
olmayan … n.+Ø Mn. 797 → ol-
n.+sün Mn. 786
[=3]

nāşir *Ar. (s.)* yayan, dağıtan
n.-i ʿilm-i ledün Şn. 5 → ʿilm-i ledün
[=1]

nāṭıḳ *Ar. (s.)* konuşan
yāḳūt-ı n.+dur D. 1/4 → yāḳūt
n.+Ø-am Kn. 7, Kn. 42
[=3]

nā-tırāşīde *Far. (s.)* kaba, terbiye almamış
n.+Ø Mn. 872
[=1]

nā-tüvān *Far. (s.)* zayıf, kuvvetsiz
n.+Ø D. 57/6
[=1]

nāvek *Far. (i.)* ok
n.-i elmās-vār Şn. 82 → elmās-vār
[=1]

nāy *Far. (i.)* üflemeli bir tür çalgı, ney → ney
n.+Ø Şn. 253, Nn. 51, Nn. 286, Nn. 505
bāng-ı n.+Ø Nn. 60 → bāng
bāng-ı n.+ı Nn. 38, Nn. 42 → bāng
n.+Ø idüm Nn. 2 → i-
n.-ı dāvuda Nn. 69 → dāvud
n.-idi Nn. 196 → i-
n.+e Nn. 13, Nn. 16, Nn. 78, Nn. 283
n.+ı Nn. 70, Nn. 75, Nn. 100, Nn. 226, Nn. 272
n.+uñ Nn. 76

[=20]

nāyī *Far. (s.)* neyzen
n.+Ø Nn. 2, Nn. 13, Nn. 13, Nn. 14, Nn. 111, Nn. 219, Nn. 226, Nn. 409, D. 95/2
dest-i n.+de Nn. 219, Nn. 443 → dest
dest-i n.+den Nn. 441 → dest
engüşt-i n.+Ø Nn. 312 → engüşt
n.-yi ʿaşḳ 49/6 → ʿaşḳ
n.+de Nn. 88, Nn. 230
n.+den Nn. 5, Nn. 220
n.+dür Nn. 222
n.+nüñ Nn. 171, Nn. 425, Nn. 437, Nn. 569

[=23]

nāz *Far. (i.)* cilve, eda
n.+Ø Km. 65, Nn. 825, Kn. 71, D. 36/6
n.+Ø eyleyen Şn. 9 → eyle-
n.+Ø itdüren Nn. 77 → itdür-
n.+la Şn. 231, D. 76/3
n.+uñ Nn. 593

[=9]

naẓar *Ar. (i.)* bakış
n.+Ø D. 77/1
eyle n.+Ø Nn. 672 → eyle-
ḳaṭʿ-ı n.+Ø ḳıl D. 236 → ḳaṭʿ, ḳıl-
ḳılsam n.+Ø Nn. 269 → ḳıl-
ḳılsañ n.+Ø D. 76/4 → ḳıl-
ḳılsañ n.+ı D. 8/1[4] → ḳıl-
n.+Ø eylemezin Şn. 103 → eyle-
n.+Ø eyler D. 37/3 → eyle-
n.+Ø ḳılmayup Mn. 332 → ḳıl-
n.+dan D. 23/3, D. 25/4, D. 71/2
n.+uñdan D. 4/11

[=13]

naẓar-bāz *Ar.+Far. (s.)* şuh bakan, işveyle süzen
n.+Ø D. 99/5

[=1]

nāzende *Far. (s.)* nazlı
n.+[y]em Nn. 574

[=1]

nāẓır *Ar. (s.)* bakan, gören, gözeten
n.+Ø Şn. 278
n.+Ø olam Şn. 102 → ol-
n.+am Şn. 102
n.+dur Nn. 748

[=4]

naẓm *Ar. (i.)*
1. ölçü, kafiye vb. ile belli biçimler kullanılarak etkili ve güzel söz söyleme
n.+Ø itdügünden Nn. 1081 → it-
n.+Ø idüp Şn. 16, Şn. 512 → it-
2. sıra, tertip, düzen
n.+Ø olunmış D. 119/2 → olun-

[=4]

nāzük *Far. (s.)* nazik, zarif
n.+Ø D. 2/12, D. 53/1, D. 136/2
serv-i n.+Ø D. 26/5 → serv
n.+dür D. 97/2

[=5]

ne → ni
1. *(zm.)* hangi şey, falan, şey
n.+Ø Mn. 325, Mn. 384, Mn. 596, Mn. 602, Mn. 603, Mn. 630, Mn. 656, Mn. 668, Mn. 746, Mn. 771, Mn. 774, Mn. 779, Mn. 844, Mn. 975, Mn. 975, Şn. 182, Şn. 192, Şn. 194, Şn. 213, Şn. 217, Şn. 243, Şn. 317, Şn. 327, Şn. 376, Nn. 17, Nn. 106, Nn. 252, Nn. 319, Nn. 388, Nn. 394, Nn. 489, Nn. 553, Nn. 564, Nn. 702, Nn. 703, Nn. 838, Nn. 870, Nn. 1024, Nn. 1025, Kn. 83, D. 1/3, D. 9/2[3], D. 56/5, D. 60/5, D. 70/4, D. 77/4, D. 95/1, D. 95/3, D. 95/3, D. 227

n.’eyledi Mn. 593, Mn. 962, Mn. 1107 → eyle-
n.’eyledüm Şn. 83 → eyle-
n.’eyledüñ Şn. 176, Şn. 177, Şn. 178 → eyle-
n.’eylemezem Şn. 370, Şn. 371 → eyle-
n.’eylemişdüm Nn. 280 → eyle-
n.’eylemişler Mn. 229 → eyle-
n.’eyler Nn. 244 → eyle-
n.’eylerem D. 83/5 → eyle-
n.’eylesün Nn. 443, Nn. 930 → eyle-
n.’eyleyem Şn. 85, D. 67/6 → eyle-
n.’eyleyeyin Şn. 92 → eyle-
n.’ide+bilür Şn. 312 → it-, bil-
n.’idem Şn. 372, Nn. 264, D. 43/3, D. 67/2 → it-
n.’ider Mn. 1135, Mn. 1140, Şn. 340, Şn. 502, Şn. 504 → it-
n.’iderdi Mn. 927, Mn. 935 → it-
n.’iderler Mn. 392 → it-
n.’ideyim D. 27/3 → it-
n.’ideyin Şn. 92, Şn. 93, Nn. 988 → it-
n.’idüm Kn. 56 → i-
n.’idüp Mn. 229, Şn. 83 → it-
n.+Ø imiş Nn. 612 → i-
n.’itdi Mn. 564, Mn. 727, Mn. 890, Mn. 962, Mn. 1027 → it-
n.’itsün D. 3/8 → it-
n.’olduğun Şn. 213, Şn. 215 → ol-
n.+ymiş Nn. 730, Nn. 864 → i-

n.+dür Mn. 103, Mn. 113, Mn. 150, Mn. 207, Mn. 356, Mn. 423, Mn. 506, Mn. 895, Mn. 974, Mn. 1013, Mn. 1037, Mn. 1075, Nn. 32, Nn. 49, Nn. 49, Nn. 245, Nn. 685, Nn. 688, D. 50/2, D. 50/2, D. 59/3, D. 76/3, D. 96/5, D. 191/3, D. 212/1, D. 213/1, D. 214/1, D. 220/1

n.+ler Mn. 676, Mn. 890, Şn. 219, Nn. 392, D. 37/1

n.+si Mn. 775

n.+sine Mn. 1033

n.+ye Nn. 14, Nn. 23, Nn. 653

n.+yem Nn. 20, Nn. 25, Nn. 26, Nn. 27, Nn. 48, Nn. 111, Nn. 1058, Kn. 58

n.+yledür Nn. 18

n.+yüz Nn. 222

2. *(s.)* hangi, nasıl

n.+Ø Mn. 16, Mn. 39, Mn. 41, Mn. 41, Mn. 73, Mn. 109, Mn. 228, Mn. 274, Mn. 282, Mn. 314, Mn. 316, Mn. 416, Mn. 549, Mn. 677, Mn. 754, Mn. 807, Mn. 829, Mn. 825, Mn. 894, Mn. 902, Mn. 1058, Mn. 1069, Mn. 1070, Mn. 1112, Şn. 61, Şn. 527, Nn. 1, Nn. 1, Nn. 224, Nn. 402, Nn. 425, Nn. 482, Nn. 485, Nn. 535, Nn. 658, Nn. 686, Nn. 687, Nn. 1023, Kn. 63, D. 13/1[4], D. 24/6, D. 28/5, D. 37/1,D. 42/2, D. 44/2, D. 52/2, D. 61/4, D. 67/1, D. 67/2, D. 67/6, D. 91/4, D. 97/3, D. 111/4, D. 114/4, D. 120/1, D. 130/2, D. 215/1

n.’ola D. 67/6 → ol-
n.’olduñ Mn. 486, Mn. 486 → ol-

3. *(e.)* önüne geldiği kelimenin belirttiği kavramın yokluğunu bildirir

n.+Ø şekdür Mn. 417 → şek

4. *(z.)* neden, niye?

n.+Ø Mn. 482, Nn. 49

5. *(e.)* kelimeleri birbirine bağlar

n.+Ø Mn. 987, Mn. 936, Mn. 990, D. 100/2

n.+Ø … n.+Ø Mn. 166, Mn. 250, Mn. 250, Mn. 253, Mn. 255, Mn. 256, Mn. 257, Mn. 257, Mn. 258, Mn. 259, Mn. 259, Mn. 262, Mn. 262, Mn. 279, Mn. 281, Mn. 304, Mn. 323, Mn. 342, Mn. 546, Mn. 685, Mn. 885, Mn. 888, Mn. 909,

Mn. 938, Mn. 985, Mn. 1051, Nn. 24, Nn. 187, Nn. 220, Nn. 270, Nn. 361, Nn. 522, Nn. 551, Nn. 640, Nn. 690, Nn. 883, Nn. 884, Nn. 887, Nn. 887, Nn. 906, D. 1/16, D. 2/2, D. 11/2[1], D. 12/3[2], D. 45/2, D. 64/6, D. 98/3, D. 146/3, D. 174/1, D. 174/2, D. 216/3, D. 235

n.+Ø … n.+Ø … n.+Ø Mn. 165, Mn. 168, Mn. 253, Mn. 255, Mn. 256, Mn. 258, Mn. 260, Mn. 260, Mn. 261, Mn. 261, Mn. 711, Mn. 937, Mn. 937, D. 30/1, D. 145/4, D. 146/2

n.+Ø … n.+Ø … n.+Ø … n.+Ø D. 146/4

6. *(s.)* ne denlü: ne kadar

n.+Ø deñlü Mn. 28, Mn. 57, Mn. 267, Mn. 394, Mn. 403, Mn. 436, Mn. 701, Mn. 749, Mn. 755, Mn. 776, Mn. 808, Nn. 943, Nn. 1053, D. 5/6 → deñlü

7. *(s.)* ne hacet: gerekmez, gereksiz

n.+Ø ḥācet Mn. 2, Mn. 891, Şn. 51, D. 83/5, D. 202/3 → ḥācet

8. *(z.)* her ne: herhangi

her n.+Ø Mn. 60, Mn. 724, Şn. 37, Şn. 43, Şn. 96, Şn. 103, Şn. 104, Şn. 105, Şn. 107, Şn. 116, Şn. 124, Şn. 129, Şn. 147, Şn. 152, Şn. 195, Şn. 200, Şn. 244, Şn. 251, Şn. 327, Şn. 347, Şn. 348, Şn. 462, Şn. 503, Şn. 506, Şn. 525, Nn. 13, Nn. 172, Nn. 188, Nn. 218, Nn. 255, Nn. 266, Nn. 353, Nn. 431, Nn. 443, Nn. 496, Nn. 546, Nn. 586, Nn. 605, Nn. 646, Nn. 689, Nn. 691, Nn. 695, Nn. 751, Nn. 815, Nn. 911, Kn 52, Kn. 73, Kn. 73, D. 5/12, D. 8/2[9], D. 8/4[2], D. 25/1, D. 25/1, D. 54/1, D. 54/2, D. 60/1, D. 69/3, D. 80/5, D. 84/6, D. 85/4, D. 85/6, D. 90/3, D. 100/3, D. 130/1, D. 175/1, D. 179/2 → her

her n.+Ø isem Nn. 27 → her, i-

her n.+den Nn. 690 → her

her n.+ye Nn. 269, Nn. 555, Nn. 582, D. 8/1[4], D. 93/3 → her

her n.+yi Nn. 413 → her

9. *(s.)* ne kim: her ne ki, her kim ki

n.+Ø kim Mn. 106, Mn. 288, Mn. 289, Mn. 444, Mn. 507, Mn. 527, Mn. 557, Mn. 632, Mn. 633, Mn. 704, Mn. 730, Mn. 831, Mn. 997, Mn. 1134, Şn. 209, Nn. 587, Nn. 628, Nn. 628, Nn. 695 → kim

10. *(z.)* ne demek: anlamı nedir?

n.+Ø dimekdür Mn. 113 → di-

11. *(s.)* ne ḳadar: hangi miktarda

n.+Ø ḳadar Mn. 342 → ḳadar

12. *(z.)* ne hoş: beğenme, takdir bildirir, ne güzel

n.+Ø ḫoş Mn. 681, Mn. 687 → ḫoş

n.+Ø ḫoşdur Nn. 660, Nn. 661, Nn. 733, Nn. 931, D. 164/1, D. 176/1 → ḫoş

13. *(e.)* ne var: "şaşılır mı, ne çıkar" anlamlarına gelen ünlem

n.+Ø var Mn. 1109, D. 33/5 → var

14. *(s.)* ne idügi/-ü: ne olduğu

n.+Ø idügin D. 12/2[7] → idügi/-ü

n.'idügim Nn. 267, Nn. 267 → idügi/-ü

n.'idügin Mn. 1136, Şn. 212, Şn. 212, Nn. 52, Nn. 253, Nn. 268, Nn. 268, Nn. 369, Nn. 410, Nn. 425, Nn. 477, Nn. 529, Nn. 562, Nn. 618, Nn. 667, Nn. 730, Nn. 739, Nn. 756, Nn. 838, D. 24/5, D. 75/2 → idügi/-ü

n.'idügini Şn. 7, Mm. 54, Nn. 625, Nn. 632, Nn. 926 → idügi/-ü

n.'idügün Mn. 1003 → idügi/-ü

n.'idügüñ Nn. 402 → idügi/-ü

n.’idügüm Nn. 224 → idügi/-ü
15. *(e.)* ne ġam: “üzülmeye gerek yok!” anlamında söz öbeği
n.+Ø ġam D. 32/6 → ġam
16. *(e.)* ne ṭañ: “şaşılır mı!” anlamında söz öbeği
n.+Ø ṭañ D. 48/7 → ṭañ
17. *(e.)* ne ol-: “ne olur, ne çıkar” anlamında söz öbeği
n.’ola Mn. 98, Şn. 29, Şn. 85, Şn. 344, Şn. 346, Şn. 363, Nn. 146, Nn. 236, Nn. 422, D. 1/8, D. 1/12, D. 45/6, D. 64/3, D. 74/7, D. 76/4, D. 90/4 → ol-
n.’olasıdur Şn. 446 → ol-
n.’olur Nn. 14 → ol-
[=459]

nebāt$_1$ *Far. (i.)* nöbet şekeri
n.+Ø Mn. 456, Mn. 576, Mn. 603, Mn. 1058, Şn. 352, Nn. 360, Nn. 535, Nn. 950, D. 116/4
n.-ile Şn. 20 → ile
[=10]

nebāt$_2$ *Ar. (i.)* bitki
n.+uñ D. 19/3
[=1]

nebī *Ar. (i.)*
1. Allah’ın elçisi, peygamber
n.+Ø Km. 56, Nn. 189
dest-gīr-i her n.+Ø Nn. 335 → dest-gīr, her
Mūsā-yı n.+Ø D. 2/8 → Mūsā
Nūḥ-ı n.+yi Nn. 66 → Nūḥ
vaḥy-i n.+Ø Km. 48 → vaḥy
n.+den D. 126/3
n.+ler Mn. 73, Mn. 93
n.+lerden D. 1/2, D. 1/11
n.+nüñ Mn. 592, Km. 49
n.+si Mn. 245
2. İslam peygamberi Hz. Muhammed
n.+Ø Mn. 501, Mn. 546, Mn. 658, D. 20/3, D. 20/7, D. 102/1, D. 139/1, D. 144/1
n.+den Mn. 573
n.+nüñ Mn. 358, Mn. 1171, Nn. 957, Nn. 1004
n.+ye Şn. 528
[=28]

nebīd < nebīẕ *Ar. (i.)* şarap
ḫamr-ı n.+Ø Nn. 93 → ḫamr
ḫamr-ı n.+i Mn. 393 → ḫamr
n.+inüñ D. 9/6[12]
[=3]

necāt *Ar. (i.)* kurtuluş, selamete erme
bulamaz … n.+Ø D. 11/2[4] → bul-
[=1]

nece *(s.)* pek çok, nice
n.+nüñ D. 64/7
[=1]

necm *Ar. (i.)* yıldız
n.+i iseñ D. 64/1 → i-
n.-i raḫşān D. 107/4 → raḫşān
[=2]

neden *(z.)*
1. hangi sebepten
n.+Ø Mn. 600, Mn. 637, Nn. 322, D. 8/4[9], D. 53/6
n.+dir Mn. 26
n.+dür Mn. 673, Nn. 1020, Nn. 1045, D. 66/3, D. 94/1
2. nasıl
n.+Ø D. 3/9
[=12]

nedīm *Ar. (s.)* hoşsohbet, güzel konuşan
n.+Ø Şn. 255, D. 9/3[12]
n.-i bāg u bostān eyledi Nn. 144 → bāġ, u, bostān, eyle-
[=3]

nefes *Ar. (i.)* soluk, soluma, hava
n.+Ø Mn. 38, Mn. 147, Mn. 525, Mn. 701, Şn. 309, Şn. 381, Şn. 431, Şn. 482, Km. 31, Km. 76, Nn. 7, Nn. 36, Nn. 46, Nn. 63, Nn. 98, Nn. 129, Nn. 266, Nn. 288, Nn. 373, Nn. 395, Nn. 395, Nn. 411, Nn. 417, Nn. 418, Nn. 418, Nn. 420, Nn. 445, Nn. 451, Nn. 475, Nn. 558, Nn. 624, Nn. 625, Nn. 631, Nn. 652, Nn. 707, Nn. 709, Nn. 787, Nn. 799, Nn. 822, Nn. 859, Nn. 1043, Nn. 1066, Nn. 1069, Nn. 1075, Nn. 1076, Kn. 55, Kn. 68, Kn. 77, D. 2/5, D. 11/5[10], D. 20/3, D. 62/6, D. 80/7, D. 199/2, D. 199/4
n.+de Mn. 675, Mn. 678, Mn. 1011, Nn. 121, Nn. 318, Nn. 378, Nn. 456, Nn. 479, Nn. 645, Nn. 729, Nn. 898, Nn. 917, D. 4/15, D. 19/6, D. 53/4, D. 69/7
n.+den Nn. 380, Nn. 383, Nn. 409, Nn. 742
n.+dendür Nn. 7
n.+üñden D. 4/11
[=77]

nefīr *Far. (i.)* üflemeli bir tür çalgı
n.+Ø Nn. 197
[=1]

nefīs *Ar. (s.)* hoşa giden, çok güzel
n.+Ø Mn. 33, Nn. 7
[=2]

nefīsü'n-nefs *Ar. (s.)* huyları güzel olan
n.-i nīkū D. 2/5 → nīkū
[=1]

nefrīn *Far. (i.)* ilenme, lanet, beddua
n.+Ø Mn. 716
iderdi … n.+Ø Mn. 954 → it-
[=2]

nefs *Ar. (i.)*
1. öz varlık, kişilik, benlik
n.+Ø Şn. 440, Şn. 441
n.-i ādem Mn. 731 → ādem
n.-i ʿāṣī Mn. 79 → ʿāṣī
n.-i bed-kīş Mn. 729 → bed-kīş
n.-i gebr Mn. 56 → gebr
n.-i ḫod-bīn Mn. 80 → ḫod-bīn
n.-i kibr-i Kisrānuñ D. 3/3 → kibr, kisrā
n.-i mūfī Mn. 306 → mūfī
n.-i münādīnüñ Mn. 96 → münādī
peleng-i n.+i Mn. 1083 → peleng
seg-i n.+Ø Mn. 471, Mn. 1087 → seg
tāvūs-ı ḥażret-i n.-i būmī Nn. 972 → tāvūs, ḥażret, būmī
Vāhib-i n.+Ø Km. 31 → Vāhib
n.+dür D. 69/6
n.+i Mn. 305, Mn. 351
n.+imüñ Mn. 1059
n.+imüzde Mn. 732
n.+inde Mn. 683
n.+ine Mn. 419, D. 41/5
n.+ini D. 233
n.+inüñ Şn. 7
n.+le Şn. 6
n.+üm Mn. 33, Mn. 53, Mn. 506, Nn. 7
n.+ümden Mn. 612
n.+üñ Mn. 613, Mn. 1149, D. 9/3[8], D. 69/7, D. 93/5
n.+üñi Şn. 351, D. 233
2. ḳatl-ı nefs: intihar
ḳatl-ı n.+Ø D. 11/2[9] → ḳatl
[=39]

nefs-i emre *Ar. (z.)* aslına bakılırsa, gerçekte
n.+Ø Kn. 94
[=1]

nefs-küş *Ar.+Far. (s.)* nefsini öldüren, benliğinden sıyrılan

n.+ler Nn. 768

[=1]

nefy *Ar. (i.)* inkar etme

n.+Ø Mn. 260

[=1]

neheng *Far. (i.)* timsah

n-i ʿaşḳa Mn. 1080 → ʿaşḳ

[=1]

nehr *Ar. (i.)* ırmak, nehir

n.+e D. 89/3

n.+i D. 73/2

[=2]

nehy *Ar. (i.)* men etme, yasaklama

it …n.+Ø Şn. 442 → it-

[=1]

nem *Far. (i.)*

1. çiy

n.+Ø D. 66/2

2. hafif ıslaklık

n.+Ø D. 66/4

[=2]

nemed *Far. (i.)* keçe

n.+üm Şn. 34, Şn. 236

[=2]

nemek *Far. (i.)* tuz

n.+Ø Şn. 325, D. 95/5, D. 149/1

n. mi D. 42/3

[=4]

nemek-lān *Far. (i.)* tuzla, tuz çıkarılan yer → nemek-sār

n.+da Mn. 105

n.+da Mn. 101

n.+ında Mn. 104

[=3]

nemek-sār *Far. (i.)* → nemek-lān

n.+ına Mn. 620

[=1]

neng *Far. (i.)* şeref, şöhret, ün

n.+Ø Mn. 843, Mn. 844, D. 9/7[8]

[=3]

ner *Far. (i.)*

1. erkek, er

n.+Ø D. 8/5[2]

2. şīr-i ner$_1$: cesur kimse

şīr-i n.+ler Mn. 241 → şīr

3. şīr-i ner$_2$: erkek aslan

şīr-i n.+Ø D. 88/6 → şīr

şīr-i n.+ler Mn. 1017 → şīr

[=4]

nerdübān *Far. (i.)* merdiven

n.-ı āsmāndur Mm. 40 → āsmān

[=1]

nereye *(z.)* hangi yöne → nireye

n.+Ø Mn. 679

[=1]

nergis *Far. (i.)* sevgilinin nergis çiçeğine benzeyen gözü

n.+Ø Nn. 308, D. 10/3[6]

n.+e Nn. 308

n.+inden Mn. 513, D. 13/3, D. 56/2, D. 94/6

n.+ini Şn. 234

n.+lerinden Nn. 432

[=9]

nerm *Far. (s.)* yumuşak

n.+Ø Mn. 682, Şn. 286

[=2]

nermek *Far. (z.)* yumuşakça, yumuşak hâlde

n.+Ø Şn. 453

eyle n.+Ø Mn. 871 → eyle-

[=2]

nerrād *Ar. (i.)* profesyonel tavla oyuncusu

n.+Ø D. 9/2[9]

[=2]

neṣāyıḥ *Ar. (i.)* nasihatler
n.+dan Mn. 1168
[=1]

nesīm *Ar. (i.)*
1. yumuşak esen rüzgar
n.+i Mn. 58, Nn. 144, D. 10/4[7]
2. bād-ı nesīm *Far.+Ar.*: yumuşak esen rüzgar
bād-ı n.+Ø Nn. 306, D. 24/6, D. 66/2, D. 240 → bād
bād-ı n.-i ʿanber-āsā D. 2/1 → bād, ʿanber-āsā
rehber-i bād-ı n.-i müşg-bār Nn. 150 → rehber, bād, müşg-bār
[=9]

nesne *(i.)*
1. bir şey, hiçbir şey
n.+Ø Mn. 125, Mn. 147, Mn. 655, Mn. 693, Mn. 705, Mn. 713, Mn. 742, Mn. 923, Mn. 995, Şn. 151, Şn. 200, Şn. 243, Şn. 458, Nn. 474, Nn. 590, Nn. 687, Nn. 780, Nn. 902, Kn. 59, D. 8/1[5], D. 9/1[9], D. 87/5, D. 158/2, D. 209/2, D. 210/4, D. 213/3
n.+den Mn. 224
n.+m Mn. 34
n.+si D. 93/7
n.+ye D. 182/2
n.+yi Nn. 496
2. şey, eşya
n.+Ø Mn. 677, Nn. 138
n.'idügin Nn. 425 → idügi/-ü
n.'idügüm Nn. 224 → idügi/-ü
n.'idügüñ Nn. 402 → idügi/-ü
n.+den Nn. 762
n.+dür Nn. 551
n.+lerden Mn. 386
n.+yem Nn. 27, Nn. 48
[=41]

nesrīn *Far. (i.)* yaban gülü
n.+Ø D. 68/4, D. 140/4
verd-i n.+Ø D. 79/6 → verd
verd-i n.+e Kn. 26 → verd
[=4]

nesteren *Far. (i.)* → nesrīn
n. mi D. 131/2
[=1]

neşīd *Ar. (i.)* şiir
n.+Ø Nn. 93
[=1]

neşter *Far. (i.)* ucu çok sivri küçük bıçak
n.+Ø Mn. 865
n.+Ø-em Kn. 49
[=2]

neşv ü nemā *Ar. (i.)* büyüme ve gelişme
bula n.+Ø Şn. 66 → bul-
[=1]

nev *Far. (s.)*
1. yeni
n.+dür Nn. 455
2. māh-ı nev: yeni ay, hilal
māh-ı n.+Ø D. 45/2 → māh
[=2]

nevʿ *Ar. (i.)* çeşit
n.+le Şn. 145
[=1]

nevā *Far. (i.)*
1. ses, ahenk, nağme
n.+Ø Nn. 39, Nn. 40, Nn. 78
n.-y-ıla Nn. 293 → ıla
2. refah, kuvvet, zenginlik
n.+Ø Nn. 78
[=5]

nevā-sāzende *Far. (s.)* çalgıcı
n.-yi her bī-nevā Nn. 73 → her, bī-nevā
[=1]

nevāzende *Far. (s.)* iltifat eden, okşayan
n.+Ø Nn. 62
[=1]

nevḥa *Ar. (i.)* yüksek sesle ağlama, feryat
idüp n.+Ø Mn. 377 → it-
nevḥalar ider Şn. 342 → it-
n.+sında Nn. 66
n.+sından Nn. 700
[=4]

nevḥa-ger *Ar.+Far. (s.)* yasçı, ağlayıcı
eylesün … n.+Ø 66 → eyle-
[=1]

nevḥa-künān *Ar.+Far. (z.)* ağıt yakarak, ağlayıp sızlayarak
n.+Ø Şn. 89
[=1]

nev-reste *Far. (s.)* yeni çıkmış, yeni bitmiş
serv-i n.+Ø Nn. 302 → serv
[=1]

nevrūz *Far. (i.)* ilkbaharın gelişinin kutlandığı nevruz bayramı
n.+Ø Mn. 6, D. 22/7
rūz-ı n.+Ø Mn. 5 → rūz
n.+um D. 62/1
[=4]

ney *Far.*
1. *(i.)* → nāy
n.+Ø Mn. 253, Mn. 384, Mn. 385, Nn. 17, Nn. 17, Nn. 19, Nn. 23, Nn. 23, Nn. 29, Nn. 29, Nn. 30, Nn. 32, Nn. 36, Nn. 36, Nn. 47, Nn. 48, Nn. 49, Nn. 53, Nn. 54, Nn. 95, Nn. 95, Nn. 106, Nn. 131, Nn. 156, Nn. 171, Nn. 173, Nn. 174, Nn. 176, Nn. 183, Nn. 215, Nn. 217, Nn. 219, Nn. 220, Nn. 227, Nn. 235, Nn. 236, Nn. 241, Nn. 241, Nn. 247, Nn. 252, Nn. 285, Nn. 288, Nn. 299, Nn. 300, Nn. 301, Nn. 322, Nn. 366, Nn. 367, Nn. 368, Nn. 369, Nn. 369, Nn. 371, Nn. 372, Nn. 373, Nn. 374, Nn. 377, Nn. 377, Nn. 378, Nn. 379, Nn. 379, Nn. 380, Nn. 381, Nn. 381, Nn. 383, Nn. 384, Nn. 387, Nn. 388, Nn. 390, Nn. 391, Nn. 392, Nn. 403, Nn. 409, Nn. 409, Nn. 410, Nn. 412, Nn. 414, Nn. 415, Nn. 419, Nn. 421, Nn. 421, Nn. 422, Nn. 423, Nn. 425, Nn. 426, Nn. 427, Nn. 429, Nn. 430, Nn. 431, Nn. 434, Nn. 434, Nn. 435, Nn. 436, Nn. 437, Nn. 438, Nn. 442, Nn. 443, Nn. 443, Nn. 444, Nn. 444, Nn. 445, Nn. 447, Nn. 448, Nn. 449, Nn. 450, Nn. 453, Nn. 454, Nn. 455, Nn. 456, Nn. 458, Nn. 459, Nn. 460, Nn. 564, Nn. 660, Nn. 742, Nn. 742, Nn. 868, Nn. 932, Nn. 933, Nn. 937, Kn. 61, D. 49/6, D. 95/2
bāng-ı n.+Ø Nn. 57 → bāng
bāng-ı n.+dür Nn. 41 → bāng
feryād-ı n.+Ø Nn. 440 → feryād
n.+Ø durur Nn. 371 → dur-
n.+Ø imiş Nn. 56 → i-
n.-i nālende[y]em Nn. 572 → nālende
nāle-yi n.+de Nn. 77 → nāle
sırr-ı n.+den Nn. 406 → sırr
zād-ı n.+Ø Nn. 440 → zād
n.+Ø-em Nn. 6, Nn. 15, Nn. 20, Nn. 21, Nn. 22, Nn. 24, Nn. 25, Nn. 26, Nn. 31, Nn. 39, Nn. 40, Nn. 47, Nn. 61, Nn. 108, Nn. 109, Nn. 111, Nn. 112, Nn. 241, Nn. 242, Nn. 1058
n.+Ø-üz Nn. 222
n.+de Nn. 378, Nn. 441
n.+den Nn. 1, Nn. 171, Nn. 240, Nn. 375, Nn. 413
n.+dür Nn. 169
n.+e Nn. 14, Nn. 23, Nn. 75, Nn. 77, Nn. 242

n.+i Nn. 376, Nn. 382, Nn. 406
n.+le Nn. 16
n.+ledür Nn. 18
n.+Ø-sün Nn. 244
n.+üñ Nn. 37, Nn. 156, Nn. 172, Nn. 370, Nn. 370, Nn. 386, Nn. 428, Nn. 460
2. *(e.)* hayır
n.+Ø Nn. 220

[=180]

neyistān *Far.* *(i.)* ney ülkesi, ney üretiminde kullanılan kamışların bol bulunduğu saha
n.+dan Nn. 2

[=1]

neyl *Ar.* *(i.)* hoşlanma, zevk alma
n.+Ø Nn. 525

[=1]

ney-şeker *Far.* *(i.)* şeker kamışı
n.+Ø Şn. 378, Nn. 28, Nn. 47, D. 132/4, D. 135/4

[=5]

neẓẓāre *Ar.* *(s.)* seyreden, dikkatle bakan, seyirci
n.+Ø ḳılam D. 67/3 → ḳıl-
n.+lerden D. 77/1

[=2]

ni *(zm.)* → ne
n.+Ø Mn. 846, Nn. 168, Nn. 221, Nn. 247, Nn. 253, Nn. 457
n.+dür Nn. 5, Nn. 184

[=8]

nice
1. *(z.)* nasıl → niçe
n.+Ø Mn. 613, Mn. 720, Şn. 52, Şn. 127, Şn. 127, Şn. 127, Şn. 127, Şn. 128, Şn. 128, Şn. 128, Şn. 128, Şn. 422, Mm. 87, Nn. 145, Nn. 442, Nn. 544, Nn. 544, D. 12/3[1], D. 16/3, D. 25/2, D. 49/6, D. 54/6, D. 61/2, D. 62/1, D. 66/6, D. 96/4, D. 101/5, D. 107/3, D. 142/3, D. 217/1, D. 234
n.'idem Şn. 85, D. 67/6 → it-
n.'ideyim Şn. 53 → it-
n.'ideyin Şn. 92 → it-
2. *(s.)* oldukça, pek çok
n.+Ø Nn. 154, Nn. 165
n.+ler Nn. 714, D. 23/7
3. *(s.)* bir nice: birkaç
bir n.+Ø Mn. 725, Mn. 1063 → bir
4. *(s.)* her nice: herhangi
her n.+Ø Şn. 45, Şn. 236, Şn. 445, Kn. 75, D. 45/5, D. 60/1 → her
5. *(e.)* nice kim: nasıl ki, her ne vakit
n.+Ø kim Şn. 424 → kim

[=48]

niçe → nice
1. *(s.)* oldukça, pek çok
n.+Ø Mn. 12, Mn. 139, Mn. 166, Mn. 241, Mn. 241, Mn. 485, Mn. 553, Mn. 817, Şn. 181, Nn. 994, D. 90/10
2. *(z.)* nasıl
n.+Ø Mn. 365, Mn. 392, Mn. 999, Mn. 999, Şn. 291, Şn. 400, D. 8/5[9], D. 52/1, D. 91/3, D. 144/2
n.+dür Mn. 933
3. *(z.)* bir niçe: birkaç
bir n.+Ø Mn. 719 → bir
4. *(z.)* uzun süreden beri, çoktandır
n.+dür Mn. 887
5. *(zm.)* nice kimse, bazı kimseler
n.+ler Nn. 824, D. 77/3

[=26]

niçün *(z.)* hangi sebeple, ne amaçla, niçin
n.+Ø Mn. 112, Mn. 265, Mn. 345, Mn. 361, Mn. 410, Mn. 435, Mn. 435, Mn. 457, Mn. 674, Mn. 856, Mn. 885, Şn. 98, Şn. 157, Şn. 162, Nn. 755, Nn. 777, Nn. 778, Nn. 958, D. 5/16, D. 8/4[5], D. 22/5, D. 22/5, D. 22/5, D.

36/4, D. 52/6, D. 57/7, D. 147/4, D. 148/2, D. 186/4
n.+dür Mn. 509, Mn. 509, Nn. 772
[=32]

nidā *Ar. (i.)* ünleme, bağırma
n.+Ø Nn. 671, Nn. 702
idüben … n.+Ø Nn. 194 → it-
n.+sın Mn. 96
[=4]

nigāh *Far. (i.)* bakış
idüp … n.+Ø Şn. 79 → it-
n.+ı D. 125/1
[=2]

nigār *Far. (i.)*
1. resim gibi, çok güzel sevgili
n.+Ø Kn. 20
ʿaks-i rūy-ı n.+ı D. 11/1[13] → ʿaks, rūy
āşüfte-yi kākül-i n.+Ø-uz D. 9/5[2] → āşüfte, kākül
naḳl-ı ḥadīs̱-i n.+Ø Şn. 250, Şn. 411 → naḳl, ḥadīs̱
n.+a D. 49/3
n.+ı D. 12/2[5]
n.+uñ D. 5/14, D. 9/7[9], D. 53/3
2. resim
n.+Ø Kn. 20
[=11]

nigīn *Far. (i.)* mühür
n.+Ø D. 81/4
[=1]

nigū *Far. (s.)* iyi, hoş, güzel
n.+Ø D. 215/4
ḫulḳ-ı n.+Ø Şn. 447 → ḫulḳ
ḳıl n.+Ø D. 8/1[4] → ḳıl-
yār-ı n.+Ø Mm. 25 → yār
[=4]

nihād *Far. (i.)* yaradılış, tabiat
n.+ı Mn. 287
n.+uñ Mn. 286
[=2]

nihāl *Far. (i.)* fidan, taze sürgün
naḫl-i n.+inde D. 23/5 → naḫl
n.-i ʿizzet D. 52/2 → ʿizzet
n.-i şeft-ālū D. 100/3 → şeft-ālū
[=3]

nihālī *Far. (i.)* kilim
n.+Ø D. 10/1[5]
[=1]

nihālīn *Far. (i.)* yatak, döşek
n.+Ø Mn. 261
[=1]

nihān *Far. (s.)* gizli, saklanmış
n.+Ø Nn. 749, D. 4/4
esrār-ı n.+Ø Nn. 449 → esrār
genc-i n.+Ø Şn. 104 → genc
n.+Ø olmamada D. 27/5 → ol-
n.+Ø olmasa Mn. 235 → ol-
n.+Ø olmaz Nn. 1021 → ol-
olmışdur n.+Ø Mn. 1151 → ol-
n.+da Mn. 730
[=9]

nihāyet *Ar. (i.)* son, bitim
n.+Ø Mn. 260, D. 20/4
[=2]

nijād *Far. (i.)* soy, nesil
n.+um Mn. 620
[=1]

nīk *Far. (s.)* iyi, hoş
n.+Ø Mn. 712, Mn. 721, Şn. 125, Km. 39, Kn. 42, D. 80/5, D. 184/3
zühd-i n.+Ø D. 99/1 → zühd
[=8]

niḳāb *Ar. (i.)* yüz örtüsü, peçe
n.-ı ḥüsn D. 76/1 → ḥüsn
[=1]

nikāḥ *Ar. (i.)* evlilik
idüp n.+ı D. 10/6[4] → it-
[=1]

nīk-ḫūy *Far. (s.)* iyi huylu
ola n.+Ø Şn. 282 → ol-
[=1]

nīkū *Far. (s.)* hoş, güzel, iyi
n.+Ø D. 99/1, D. 114/4
dilber-i n.-ile D. 88/2 → dilber, ile
eyle n.+Ø D. 199/3 → eyle-
ḫulḳ-ı n.+ñı D. 1/15 → ḫulḳ
n.+Ø idegör Şn. 414 → it-, gör-
nefīsü'n-nefs-i n.+Ø D. 2/5 → nefīsü'n-nefs
rāz-ı n.+Ø D. 136/3 → rāz
[=8]

[nīl-gūn *Far. (s.)* koyu mavi, lacivert
n.+Ø Kn. 4
çāh-ı n.+e Kn. 24 → çāh
[=2]

niʿme'd-delīl *Ar. (i.)* en iyi delil
n.+Ø Km. 17
[=1]

niʿme'l-enīs *Ar. (i.)* en iyi dost
n.+Ø Mm. 25
[=1]

niʿmet *Ar. (i.)* rızık
n.+Ø Mn. 162, Nn. 39
n.+e Nn. 810
n.+i D. 59/2
n.+in Şn. 74
n.+üñüñ Km. 44
[=6]

nireden *(z.)* hangi yönden
n.+Ø Şn. 526
[=1]

nireye *(z.)* hangi tarafa, ne yöne → nereye
n.+Ø Şn. 52, Şn. 527
[=2]

nisbet *Ar. (i.)* ilgi, bağ, ilişki
n.+Ø Mn. 772, Nn. 306
n.+Ø idem D. 25/2 → it-
n.+Ø ideyim D. 61/2 → it-
n.+Ø itmez D. 125/2 → it-
n.+Ø itse D. 25/7 → it-
[=6]

nīst *Far. (i.)* yok oluş, hiç
n.+Ø Nn. 872
n.+Ø olmayınca D. 180/2 → ol-
n.+Ø olup Nn. 721 → ol-
n.+em Nn. 25, Nn. 1058
[=5]

nisyān *Ar. (i.)* unutma
n.-ı Mevlā Mn. 411, D. 208/1 → Mevlā
[=2]

nīş *Far. (i.)* diken, iğne
n.+Ø Mn. 865, D. 4/6
āfet-i n.+Ø D. 32/4 → āfet
[=3]

nişān *Far. (i.)*
1. iz, alamet
n.+Ø Nn. 630, D. 57/3
idüp n.+Ø D. 84/3 → it-
n.-ı vaḳf D. 46/2 → vaḳf
n.+ı Mn. 932
n.+ın Mn. 43
2. tuğra, ferman
n.-ı pādişāhī D. 125/4 → pādişāhī
[=7]

nişāne *Far. (i.)* hedef
ḳıldı n.+Ø D. 109/4 → ḳıl-
[=1]

nişe *(z.)* niçin, nasıl

n.+Ø Mn. 19, Mn. 600, Mn. 1124, Mn. 1125, Şn. 158, Şn. 161, Şn. 176, Şn. 301, D. 12/3[4], D. 46/4
n.+Ø durur D. 8/4[7] → dur-
n.+Ø kim Mn. 614, Mn. 851, Nn. 963, Nn. 1078, Kn. 10, D. 25/7, D. 27/7, D. 150/2, D. 184/2, D. 204/2 → kim
n.+dür Mn. 674, Nn. 322, Nn. 444, Kn. 63, Kn. 95, D. 8/4[8]
n.+Ø-sün Nn. 246, Nn. 246
[=29]

nişest *Far. (i.)* oturmak
n.+Ø Kn. 74
bilürem … n.+Ø ü ḫāstı Nn. 576 → bil-, ü, ḫāst
[=2]

nite *(z.)* nasıl, niçin
n.+Ø kim Şn. 73, Şn. 459, Mm. 48, Nn. 167, Nn. 423, Nn. 668, Nn. 746, Nn. 754, D. 2/10, D. 12/1[5], D. 28/4, D. 54/3, D. 80/6, D. 181/4 → kim
[=14]

niyāz *Far. (i.)* yalvarma, dua
n.+Ø Şn. 9, Nn. 77, Nn. 574, Nn. 593, Kn. 71
buldı … n.+Ø D. 63/4 → bul-
ḳılurdı n.+Ø Şn. 429 → ḳıl-
n.+Ø eyleyen Şn. 9 → eyle-
n.+ı Km. 65
[=9]

niye *(z.)* neye, neden, niçin
n.+Ø Nn. 242
[=1]

niyyet *Ar. (i.)* niyet, maksat
ḥüsn-i n.+Ø Mn. 66 → ḥüsn
n.+e Şn. 102
[=2]

nizāʿ *Ar. (i.)* çekişme
n.+ı D. 12/3[4]
[=1]

nizār *Far. (s.)* zayıf
n.+Ø Nn. 71, Nn. 572, Nn. 679, Kn. 39
[=4]

noḳṭa *Ar. (i.)* nokta işareti
n.+Ø Mn. 175, D. 28/3, D. 94/2
[=3]

nöker *Moğ. (i.)* hizmetçi
n.+idür D. 65/1
[=1]

nuḳaṭ *Ar. (i.)* noktalar
n.+Ø D. 46/1
[=1]

nuḳl *Ar. (i.)* meze
n.+Ø Şn. 250, Nn. 49, Nn. 862, D. 74/3
n.+Ø durur Şn. 411 → dur-
n.-ı müdām Şn. 267 → müdām$_1$
n.-ı naḳluñ Nn. 775 → naḳl
n.+dur D. 94/3
n.+ı Şn. 249
[=9]

nuḳre *Ar. (i.)* külçe ya da ham şekilde bulunan gümüş
n.+Ø Mn. 235
[=1]

nūn *Ar. (i.)* divan şiirinde sevgilinin kaşına benzetilen, Osmanlı alfabesinin 28. harfi
n.+Ø Nn. 116, D. 76/2
n.+a D. 36/2
[=3]

nūr *Ar. (i.)*
1. ışık, aydınlık

n.+Ø Mn. 136, Mn. 874, Şn. 140, Şn. 249, Şn. 254, Şn. 366, Mm. 83, Nn. 118, Kn. 99, D. 34/1, D. 34/7, D. 90/5, D. 195/3
baḥr-ı n.+a Mn. 874 → baḥr
lāyıḳ-ı n.+Ø Mn. 1150 → lāyıḳ
naḳḳāş-ı n.+Ø D. 238 → naḳḳāş
n.+Ø eyleyen Şn. 266 → eyle-
n.-ı ʿaşḳuñla Nn. 507 → ʿaşḳ
n.-ı cebīnüñ D. 48/6 → cebīn
n.-ı Cemālüñle Şn. 405 → Cemāl
n.-ı Eḥad D. 20/2 → Eḥad
n.-ı ḥicābı Nn. 980 → ḥicāb
n.-ı Hū Şn. 498, Nn. 649 → Hū
n.-ı Ḫudā-ile Km. 54 → Ḫudā, ile
n.-ı Hūdan Mn. 523 → Hū
n.-ı İlāhum D. 27/7 → İlāh
n.-ı īmān Mn. 596 → īmān
n.-ı pāk D. 145/1 → pāk
n.-ı ruḫıdur D. 87/7 → ruḫ
n.-ı ruḫuñ D. 96/6 → ruḫ
n.-ı ruḫıyla D. 9/6[14] → ruḫ
n.-ı rūşeni Mn. 888 → rūşen
n.-ı Rūşenī D. 11/5[14] → Rūşenī
n.-ı Yezdān D. 105/2 → Yezdān
n.+um-ile Şn. 468 → ile
n.+uñ-ıla Mn. 12, Mn. 70, Kn. 100 → ıla
şavḳ-ı n.+ı Mn. 228 → şavḳ
n.+a Mn. 849, Mn. 873, Şn. 367
n.+da Kn. 94
n.+dan Şn. 24
n.+dur Mn. 195, Şn. 194, Nn. 826, D. 62/7
n.+ı Mn. 762, Mn. 1098, Nn. 128, Nn. 506, Nn. 650, Nn. 980, D. 2/10, D. 44/8
n.+ıdur Mm. 84
n.+ın D. 2/10
n.+ıyla Mn. 1078, D. 58/7
n.+la D. 15/7
n.+uñla Mn. 10, Mn. 97

2. Allah'ın tecellisi
n.+Ø Km. 13, Nn. 650
3. nūr-ı ʿayn: çok sevilen kimse, göz aydınlığı
n.-ı ʿayn D. 190/3 → ʿayn
4. nūr-ı çeşm: çok sevgili kimse
n.-ı çeşmi D. 10/5[13] → çeşm
n.-ı çeşm-i Rūşenī Nn. 130 → çeşm, Rūşenī
n-ı çeşm-i Rūşenīdür Nn. 148, Nn. 828 → çeşm, Rūşenī
nūr-baḫş-ı n.-ı çeşm-i Rūşenī Mm. 28 → nūr-baḫş, çeşm, Rūşenī
5. nūr-ı dīde: göz nuru, çok sevilen kimse
n.-ı dīde Mn. 1059 → dīde
[=72]

nūr-baḫş *Ar.+Far. (s.)* nur bahşeden
n.-ı nūr-ı çeşm-i Rūşenī Mm. 28 → nūr, çeşm, Rūşenī
[=1]

nūre *Ar. (i.)* genellikle banyoda kullanılan tüy dökücü bir tür krem
n.+Ø Mn. 849, Mn. 873
[=2]

nuṣḥ *Ar. (i.)* öğüt, nasihat
n.+Ø Şn. 441
[=1]

nuṣḥ-gū *Ar.+Far. (s.)* nasihat veren
n.+yuz D. 9/4[12]
[=1]

nuṣret *Ar. (i.)* Allah'ın yardım ve lütfu
n.+i D. 128/4
[=1]

nuṣūṣ *Ar. (i.)* doğruluğu şüphesiz olan bilgiler
n.+a Nn. 940
[=1]

nūş *Far. (i.)*
1. içecek, içki
ider n.+Ø Mn. 299 → it-
idesün … n.+Ø Mn. 297, Mn. 298 → it-
idüp … n.+Ø Mn. 525, Mn. 1106 → it-
itdürüp n.+Ø D. 10/7[11] → itdür-
n.+Ø eyledi Mn. 335 → eyle-
n.+Ø eylemişler Mn. 229 → eyle-
n.+Ø eyleye Nn. 643, Nn. 799, Nn. 1066 → eyle-
n.+Ø eyleyelüm D. 10/6[2] → eyle-
n.+Ø eyleyen Nn. 100, Nn. 558, Nn. 787 → eyle-
n.+Ø it D. 22/3 → it-
n.+Ø ide Nn. 719, Nn. 861 → it-
n.+Ø ideler Mn. 403, Nn. 815 → it-
n.+Ø idem D. 99/4, D. 99/6 → it-
n.+Ø iden Nn. 314, Kn. 9, D. 31/4, D. 91/5→ it-
n.+Ø ideni Nn. 708 → it-
n.+Ø ider Nn. 446, D. 98/1 → it-
n.+Ø idevüz Mn. 381 → it-
n.+Ø ideydüñ D. 235 → it-
n.+Ø idüben D. 8/6[12], D. 56/3 → it-
n.+Ø idüp Mn. 526, Nn. 391, Nn. 607, Nn. 659, Nn. 709, Nn. 717, Nn. 804, Nn. 814, Nn. 1061, Nn. 1063, D. 4/8, D. 75/1 → it-
n.-ı cām-ı Hūyı Nn. 856 → cām, Hū
2. bal, tatlı
n.+Ø D. 8/4[6], D. 55/4
n.-ı cāndur D. 32/5 → cān
[=49]

nūş-a-nūş *Far. (z.)* içe içe, içerek
n.+la Nn. 272
[=1]

nuṭḳ *Ar. (i.)* konuşma yetisi
n.-ı ʿĪsevī Mm. 48 → ʿĪsevī
n.-ı Mesīḥ Mn. 48 → Mesīḥ
n.+ı D. 213/1
n.+ıdur Mm. 48
n.+umı Mn. 48
[=5]

nübüvvet *Ar. (i.)* peygamberlik
n.+Ø D. 20/1
[=1]

nücebā *Ar. (i.)* soyu temiz kimseler, necipler
n.+Ø Km. 69
[=1]

nücūm *Ar. (i.)* yıldızlar
n.+Ø Mn. 311
mānend-i n.+Ø Mm. 58 → mānend
n.+ı Mn. 311
[=3]

nüh *Far. (s.)* dokuz sayısı
ḫāne-yi n.+Ø revzeni Nn. 428 → ḫāne, revzen
n.+Ø durur Nn. 581 → dur-
[=2]

nüḳabā *Ar. (i.)* insanların ruhlarını okuyup en gizli hususları bilecek kadar tasavvufta derinleşmiş kimseler
n.+Ø Km. 69
[=1]

nükte *Ar. (i.)* herkes tarafından kolayca anlaşılamayan, derin anlamlar barındıran söz, ifade
n.+Ø D. 41/1
n.-yi peydā u pinhān D. 115/4 → peydā, u, pinhān
[=2]

nükte-dān *Ar.+Far. (s.)* iyi nükte yapan, nükteci
ḥarīf-i n.+dur D. 32/4 → ḥarīf

[=1]

nüḳūş *Ar. (i.)* resimler, nakışlar, süsler
naḳş-ı n.+Ø D. 4/16 → naḳş
[=1]

nümüv *Ar. (i.)* büyüme
n.+Ø Şn. 383
[=1]

nüzl *Ar. (i.)* misafir için hazırlanan yemek
n.+Ø Şn. 392
n.-i raḥmetüñ Şn. 404 → raḥmet
[=2]

nüzūl *Ar. (i.)* aşağı inme
itdür n.+Ø Şn. 404 → itdür-
[=1]

O (o, ʿo)

o
1. *(zm.)* üçüncü teklik şahıs zamiri
o.+Ø Nn. 517, Nn. 964, Nn. 982
o.+dur Mn. 124, Mn. 125, Mn. 304, Mn. 305, Mn. 329, Mn. 331, Mn. 333, Mn. 994, Şn. 71, Şn. 113, Nn. 530
2. *(s.)* işaret sıfatı
o.+Ø Mn. 107, Mn. 501, Mn. 510, Mn. 592, Mn. 626, Mn. 960, Şn. 409, Km. 61, Nn. 292, Nn. 485, Nn. 543, Nn. 846, Nn. 996, Nn. 997, D. 10/5[1], D. 15/7, D. 25/4, D. 57/1
3. *(zm.)* işaret zamiri
o.+Ø Mn. 529, Mn. 810, D. 33/8
4. *(z.)* o deñlü: o şekilde, o derece, öyle
o.+Ø deñlü Mn. 971 → deñlü
5. *(z.)* bir o ḳadar: bir katı, bir misli daha
bir o.+Ø ḳadar Şn. 248 → bir, ḳadar
[=45]

od *(i.)* ateş
o.+Ø Mn. 283, Mn. 284, Mn. 286
düşdi ʿaşḳ o.+ı Nn. 260 → düş-, ʿaşḳ
düşe … o.+ı Mn. 1144 → düş-
düşüben ʿaşḳ o.+ına Mn. 192 → düş-, ʿaşḳ
düşüp … o.+ı Mn. 804 → düş-
o.+a yaḳar D. 56/1 → yaḳ-
o.+a yanmayınca Nn. 296 → yan-
o.-ıla Şn. 183 → od
o.+ına yandur D. 93/6 → yan-
o.+lara yaḳdı Mn. 951 → yaḳ-
yaḳam o.+a Nn. 287 → yaḳ-
o.+a Mn. 173
o.+dur Nn. 527
o.+ı Mn. 804, Şn. 56, Nn. 428, Nn. 478, Nn. 826, D. 38/1
o.+ıdur Nn. 825
o.+ına Nn. 824
o.+ını Nn. 823
o.+ıyla Mn. 187, Mn. 505, Şn. 26, Şn. 80, Şn. 120, Km. 66, Nn. 263, D. 9/7[5]
o.+unı Mn. 167
[=33]

odun *(i.)* yakacak olarak kullanılan tahta parçası
o.+ı Mn. 167, Nn. 823, Nn. 824
[=3]

oğlan *(i.)* çocuk, oğlan
o.+Ø Mn. 963, D. 8/2[12]
o.-çün Km. 73 → çün
[=3]

oğlancıḳ/-uġ *(i.)* küçük ve sevimli çocuk
o.+Ø Şn. 225, Nn. 1074
[=2]

oġul *(i.)* erkek evlat
o.+ı Mn. 586, Mn. 961, D. 8/1[2]
o.+ına D. 209/1, D. 209/2, D. 209/4, D. 211/3

o.+ını Mn. 962
[=8]

oḫ *(e.)* hoşa giden bir şey karşısında ağızdan çıkan ses
o.+Ø direm D. 84/3 → di-
[=1]

oḫşa- iltifat etmek, gönül almak
o.-Ø Şn. 192
o.-dı Şn. 297
o.-yasıdur D. 33/5
o.-yu Şn. 301, Şn. 305
o.-yuban Şn. 155, Şn. 524
o.-yup Nn. 290, D. 72/2
[=9]

oḫşancaca *(s.)* sevimli
o.+Ø Şn. 223
[=1]

oḫud- şarkı söyletmek
o.-an Nn. 93
[=1]

oḳ *(i.)*
1. yay ile atılan bir tür silah
o.+Ø Nn. 516, D. 28/4, D. 73/5, D. 84/3
o.+dur Nn. 514
o.+ın Mn. 54, Nn. 516
o.+ıyla Şn. 235
o.+laruñdan D. 77/5
2. kalem gibi düz olan bitki gövdesi
o.+ıma Nn. 249
[=10]

oḫı-/-u- okumak → oḳı-/-u-
o.-Ø Mn. 57, Nn. 538
o.-yana Şn. 520
[=3]

oḳı-/-u-
1. okumak
o.-Ø D. 2/4
o.-dum D. 30/2, D. 94/5
o.-r Mn. 1172
o.-rlar Mn. 678
o.-yan Mn. 760
o.-yana D. 224
2. söylemek, demek
o.-r D. 143/2
o.-rlar Kn. 16
3. şarkı, ezgi söylemek
o.-Ø Nn. 202, D. 73/4
o.-duġuñ D. 73/4
4. sure, dua, zikir okumak
o.-Ø Nn. 630, Nn. 611
o.-duḳça D. 80/1
o.-r Mn. 84
o.-ram Nn. 1063, D. 90/11
o.-rlar Mn. 393
o.-sa D. 91/9
o.-ruz D. 12/1[15]
o.-ya Nn. 1082
o.-yup Mn. 1079
5. şiir, destan, efsane okumak
o.-r-iken Şn. 317 → i-
o.-r Mm. 86, D. 80/7, D. 163/4
o.-ruz D. 12/3[13]
o.-ya D. 10/2[5]
o.-yanda Mm. 62
o.-yanı Mm. 37
o.-yup Mn. 802, Şn. 519
6. anmak, yad etmek
o.-r D. 72/1
o.-yup D. 142/2
7. eẕān oḳı-: ezan okumak
eẕānın o.-Ø Nn. 536 → eẕān
[=36]

oḳun- okunmak
o.-dı Mn. 426, Mn. 426
o.-duġınca Mm. 67
[=3]

ol-

1. gerçekleşmek, meydana gelmek, ortaya çıkmak

böyle o.-ıcak Şn. 312 → böyle
böyle o.-sun D. 55/5 → böyle
k'o.-a D. 125/1 → ki
n'o-a D. 67/5 → ne

o.-a Mn. 39, Mn. 65, Mn. 91, Mn. 780, Nn. 667, Nn. 737, Nn. 1003
o.-acaḳdur D. 23/6
o.-an Mn. 13, Mn. 103, Mn. 490, Nn. 789
o.-anda Şn. 34
o.-asıdur Mn. 720
o.-ayın Mn. 64
o.-dı Mn. 1109, Şn. 82, Nn. 31, D. 55/6, D. 79/6, D. 96/1, D. 121/2
o.-duġunda D. 81/4
o.-ġay D. 98/3
o.-ınca Mn. 1112
o.-maġa Mn. 909
o.-maz Mn. 148, Mn. 420, Şn. 360, Kn. 38, D. 3/2, D. 237
o.-sun Mn. 92, D. 8/3[4]
o.-up Mn. 781
o.-updur D. 77/7
o.-ur Mn. 49, Mn. 73, Şn. 454, Nn. 815, D. 58/6, D. 76/4, D. 81/3, D. 96/4, D. 216/3
o.-ur mı Nn. 713, D. 179/2

2. bulunmak, mevcut olmak

k'o.-maz D. 3/7 → ki
o.-a+bilmez Nn. 128, Nn. 834 → bil-
o.-duġı-çün Kn. 79 → çün
o.-duġum-çün D. 200/1 → çün
o.-maz idi Mn. 957 → i-
o.-maz ola Şn. 252

o.-a Mn. 105, Mn. 412, Mn. 689, Mn. 707, Mn. 864, Şn. 66, Şn. 113, Şn. 482, Nn. 122, Nn. 122, Nn. 303, Nn. 478, Nn. 892, Nn. 893, Nn. 921, D. 12/3[10], D. 56/6, D. 56/6, D. 56/7, D. 90/1, D. 102/2, D. 104/2, D. 124/1, D. 201/2, D. 208/2
o.-acaḳdur D. 23/2
o.-an Şn. 267, Km. 55, Km. 59, Nn. 176, Nn. 949, Nn. 998, D. 23/5, D. 55/3, D. 56/5, D. 71/7
o.-anda Nn. 927
o.-andan D. 194/2
o.-anı D. 10/5[9]
o.-asıdur Mn. 107
o.-asun D. 93/3
o.-dı D. 8/3[6], D. 12/2[9]
o.-duġı D. 11/5[1]
o.-ıcaḳ Mn. 75, Şn. 379, D. 71/5
o.-ma Nn. 475
o.-maġum Mn. 78
o.-maḳ Nn. 354, Kn. 64
o.-masa Mn. 420, Nn. 180, Nn. 541, Nn. 650, Nn. 650, Kn. 38, D. 66/5, D. 100/1
o.-masadı Mn. 952
o.-masun Mn. 108, Nn. 475, Nn. 544, Nn. 1043, D. 8/3[4]
o.-maya Mn. 1060, Şn. 279, Şn. 441, Nn. 122, Nn. 138, Kn. 74, Kn. 75
o.-mayan Şn. 168, Nn. 49, Nn. 323, Nn. 586, Nn. 986, D. 154/3
o.-mayınca Nn. 957
o.-mayısardur Nn. 232
o.-mayupdur Nn. 232
o.-maz Mn. 850, Mn. 850, Nn. 231, Nn. 602, Nn. 957, D. 4/1, D. 40/5, D. 40/6, D. 40/7, D. 41/1, D. 41/1, D. 41/2, D. 46/3, D. 52/5
o.-mazdı Mn. 239
o.-sa Mn. 959, Şn. 43, Nn. 582, Nn. 894, D. 66/8, D. 91/1, D. 93/3
o.-sam Mn. 75, Mn. 76, Mn. 76, Mn. 77, Şn. 378
o.-sun Şn. 522, D. 80/3
o.-up Mn. 833, Şn. 75, Nn. 122, Nn. 868, Kn. 97

o.-ur Mn. 461, Nn. 553, Nn. 646, Nn. 943, D. 80/5, D. 90/3, D. 150/4

3. herhangi bir durum ve nitelikte olmak, başka bir hâle girmek

o.-Ø Mn. 269, Mn. 276, Mn. 284, Mn. 285, Mn. 285, Mn. 288, Mn. 291, Mn. 293, Mn. 296, Mn. 449, Mn. 449, Mn. 806, Mn. 806, Mn. 808, Mn. 1150, Mn. 1150, Şn. 457, Nn. 159, D. 8/1[16], D. 8/2[14], D. 8/2[16], D. 8/3[2], D. 8/3[16], D. 8/4[16], D. 8/5[16], D. 8/6[16], D. 8/7[16]

k'o.-a Nn. 125 → ki

k'o.-asun Şn. 456 → ki

n'o.-duñ Mn. 486, Mn. 486 → ne

o.-a+bilmez Mn. 989→ bil-

o.-a+gör Mn. 292, Şn. 491, Nn. 461 → gör-

o.-maġ-içün D. 32/3 → içün

o.-mış idi Nn. 197 → i-

o.-a Mn. 206, Mn. 270, Mn. 304, Mn. 306, Mn. 309, Mn. 334, Mn. 437, Mn. 547, Mn. 687, Mn. 1032, Mn. 1100, Mn. 1112, Mn. 1165, Şn. 406, Şn. 465, Şn. 465, Km. 35, Mm. 38, Mm. 50, Nn. 462, Nn. 480, Nn. 517, Nn. 531, Nn. 531, Nn. 611, Nn. 884, Nn. 903, Nn. 990, D. 8/7[8], D. 8/7[10], D. 53/1

o.-acaḳdur D. 23/3, D. 23/5, D. 23/7

o.-aldan D. 97/7

o.-alı D. 49/5, D. 62/7, D. 173/1

o.-am D. 83/2, D. 83/4, D. 99/3

o.-amazsañ Mn. 294

o.-amazsun Nn. 355

o.-a mı Mn. 988, Şn. 460

o.-an Mn. 478, Mn. 488, Mn. 764, Mn. 767, Mn. 794, Mn. 798, Mn. 976, Mn. 999, Mn. 1081, Mn. 1087, Mn. 1161, Şn. 13, Şn. 70, Şn. 112, Şn. 168, Şn. 477, Mm. 36, Nn. 318, Nn. 334, Nn. 334, Nn. 339, Nn. 339, Nn. 424, Nn. 789, Nn. 789, Nn. 944, Nn. 970, Nn. 972, Nn. 976, Nn. 980, Nn. 997, Nn. 1035, Nn. 1049, D. 8/5[9], D. 10/2[12], D. 10/6[6], D. 40/1, D. 41/3, D. 88/3, D. 88/3, D. 180/4

o.-ana Mn. 343, Şn. 287, Nn. 375, D. 82/2

o.-anda Şn. 447, Nn. 955, Nn. 1012, Kn. 40, D. 9/6[5]

o.+anı D. 10/6[7], D. 10/7[13]

o.-anlar Mn. 373, Şn. 397

o.-anlara D. 13/5[3]

o.-anuñ Şn. 121, Nn. 424

o.-asun Mn. 221, Mn. 221, Mn. 301, Mn. 303, Mn. 874, Mn. 874, Şn. 415, Şn. 476, Nn. 728, Nn. 732, Nn. 1008, D. 5/13

o.-aydı Mn. 920, Nn. 900

o.-ayın Mn. 284

o.-dı Mn. 287, Mn. 1010, Mn. 1019, Mn. 1021, Şn. 180, D. 65/5, D. 65/5, D. 79/7, D. 79/9, D. 96/2, D. 96/2, D. 96/3, D. 96/4, D. 96/6, D. 143/4, D. 173/3, D. 232

o.-dılar Nn. 818

o.-duġı Mn. 790

o.-duġın D. 49/3

o.-duġına D. 17/3

o.-duġınca D. 58/6

o.-duġun Mn. 776

o.-duḳ D. 12/2[11]

o.-dum Nn. 303

o.-duñ Mn. 294

o.-ıcaḳ D. 8/3[11], D. 66/4

o.-ısar D. 8/3[10]

o.-ma Mn. 285, Mn. 285, Mn. 286, Mn. 303, Nn. 489, D. 8/3[2], D. 207/4

o.-madın Nn. 784

o.-maġ D. 82/2

o.-maġa Km. 39

o.-maġıl Mn. 1150, Mn. 1150

o.-maḳ Kn. 65

o.-maḳdur Kn. 67

o.-mamaḳdur Mn. 190
o.-masañ Nn. 355
o.-masına Mn. 417, D. 202/4
o.-masun Nn. 1044, D. 53/7
o.-maya Mn. 309, Şn. 280, Şn. 282, Şn. 465, Nn. 480, D. 41/4
o.-mayan Şn. 168, D. 3/10
o.-mayasun Şn. 415
o.-mayup D. 3/8
o.-maz Mn. 461, Mn. 791, Mn. 793, Mn. 806, Mn. 990, D. 40/1, D. 40/2, D. 41/4, D. 41/5, D. 82/1, D. 180/4, D. 243
o.-mazdı Şn. 431
o.-mış Şn. 227, D. 30/5, D. 238, D. 238
o.-mışdı Mn. 805
o.-sa D. 90/4, D. 97/6
o.-sañ Mn. 447, Nn. 1009
o.-sun Mn. 273, Nn. 435, D. 215/4
o.-uban Mn. 669, Km. 35, Mm. 50, Nn. 10, Kn. 99, D. 11/1[5], D. 11/3[3], D. 173/3
o.-ubanı Şn. 471
o.-up Mn. 190, Mn. 206, Mn. 284, Mn. 297, Mn. 301, Mn. 305, Mn. 323, Mn. 349, Mn. 388, Mn. 431, Mn. 522, Mn. 561, Mn. 569, Mn. 579, Mn. 633, Mn. 647, Mn. 687, Mn. 708, Mn. 741, Mn. 1100, Mn. 1138, Mn. 1167, Şn. 225, Şn. 226, Şn. 227, Mm. 55, Nn. 106, Nn. 168, Nn. 366, Nn. 481, Nn. 818, Nn. 920, Nn. 1056, Kn. 48, D. 3/3, D. 3/12, D. 5/10, D. 8/6[4], D. 22/7, D. 62/6, D. 63/3, D. 74/6, D. 82/5, D. 91/6, D. 195/3
o.-updur D. 76/1, D. 133/4
o.-ur Mn. 366, Mn. 791, Mn. 793, Şn. 350, Şn. 358, Şn. 496, Şn. 496, Şn. 497, Şn. 498, Nn. 166, Nn. 166, Nn. 167, D. 22/1, D. 22/1, D. 22/3, D. 22/7, D. 54/6, D. 148/3, D. 148/4, D. 195/4
o.-urdı Mn. 921, Şn. 22, Nn. 900
o.-ursa D. 1/8
o.-ursañ Mn. 294
o.-ursun Mn. 277, Şn. 452
4. sahip olmak, elde etmek
k’o.-dı D. 54/6 → ki
o.-a Mn. 492, Nn. 968
o.-dı Mn. 975
o.-maya Km. 33
o.-updur D. 55/3
5. bir gruba mensup olmak
o.-Ø Mn. 785
o.-a Şn. 467
o.-an Mn. 1050
o.-asun D. 199/4
o.-dı Mn. 1020
o.-duñ Şn. 258
o.-ma Mn. 534
o.-up Mn. 1021, D. 47/6
o.-ur Mn. 990
6. kalmak, içinde bulunulan hâli devam ettirmek
o.-Ø D. 179/3
o.-a Nn. 500, Nn. 921
o.-alı D. 12/2[2]
o.-an Nn. 643
o.-dı D. 15/7
o.-ma Mm. 39, Nn. 123, Nn. 266
o.-masun Nn. 129
o.maz D. 40/3
o.-ur Nn. 540, D. 179/4
7. benzemek
o.-Ø Nn. 219, Nn. 906
o.-a Nn. 891, D. 93/4
o.-an Nn. 790, D. 176/1
o.-dı D. 19/1
o.-sun Mm. 46, Nn. 493
o.-up Nn. 235
8. pişmek, olgunluğa erişmek
o.-Ø D. 59/5

8. ne ol-: “ne olur, ne çıkar” anlamında söz öbeği
n’o.-a Mn. 98, Şn. 29, Şn. 85, Şn. 344, Şn. 346, Şn. 363, Nn. 146, Nn. 236, Nn. 422, D. 1/8, D. 1/12, D. 45/6, D. 64/3, D. 74/7, D. 76/4, D. 90/4 → ne
n’o.-asıdur Şn. 446 → ne
n’o.-ur Nn. 14 → ne
9. ola kim: belki, belki de
o.-a kim Mn. 122, Mn. 953, Mn. 998 → kim
10. *(yf.)* ʿabd-i mū ol-: sakalın kölesi olmak, sakala büyük önem vermek
ʿabd-i mū o.-Ø Mn. 126 → ʿabd, mū
11. *(yf.)* ʿāciz ol-: gücü yetmemek
o.-ıcaḳ … ʿāciz Mn. 73 → ʿāciz
o.-ursa … ʿāciz D. 1/15 → ʿāciz
12. *(yf.)* aç ol-: acıkmak, aç kalmak
aç o.-an Mn. 530 → aç
13. *(yf.)* ʿādet ol-: bir davranışın gelenek hâline gelmesi
ʿādet o.-mışdı Mn. 876 → ʿādet
ʿādet o.-ur D. 179/1 → ʿādet
o.-up … ʿādet Mn. 876 → ʿādet
14. *(yf.)* ʿafv ol-: bağışlanmak
ʿafv o.-dı D. 95/7 → ʿafv
15. *(yf.)* āgāh ol-: bilgi sahibi olmak
āgāh o.-Ø Mn. 556 → āgāh
o.-up āgāh Mn. 681, Mn. 1061 → āgāh
16. *(yf.)* ağır ol-: ağır gelmek, ağır basmak
ağır o.-sa Mn. 755 → ağır
17. *(yf.)* aġlaḳ ol-: gizlenmek
o.-dı aġlaḳ D. 79/7 → aġlaḳ
18. *(yf.)* aġyār ol-: düşmanlık göstermek
aġyār o.-an Şn. 251 → aġyār
19. *(yf.)* aḳrab ol-: yaklaşmak
o.-am … aḳrab Nn. 967 → aḳrab
20. *(yf.)* ʿālī ol-: yüksek olmak
ʿālī o.-a Nn. 884 → ʿālī
21. *(yf.)* ālūde ol-: karışmak, bulaşmak
o.-maya ālūde Nn. 880 → ālūde
o.-mayasun ālūde-yi ʿilm Nn. 1018 → ālūde, ʿilm
22. *(yf.)* ālüfte ol-: düşkünleşmek
ālüfte o.-dı Mn. 597 → ālüfte
23. *(yf.)* ʿāmm ol-: umumileşmek
o.-up … ʿāmm Nn. 873 → ʿāmm
24. *(yf.)* aracı ol-: iki tarafı uzlaştırmak için araya girmek
aracı o.-an Şn. 454 → aracı
25. *(yf.)* arı ol-: temizlenmek
o.-masa … arı Mn. 439 → arı
26. *(yf.)* āsān ol-: kolay olmak
āsān o.-ur Nn. 715 → āsān
27. *(yf.)* ʿāşıḳ ol-:
1. tüm sevgisini Allah’a adamak
ʿāşıḳ o.-Ø Nn. 476, Nn. 504, Nn. 725, Nn. 728, Nn. 822, D. 46/5 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ o.-a Nn. 479 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ o-a+gör D. 71/5 → ʿāşıḳ, gör-
ʿāşıḳ o.-an Nn. 215, D. 29/2, D. 69/2, D. 73/6, D. 217/1 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ o.-anlara Şn. 15 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ o.-aydı Nn. 501 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ o.-dı Nn. 135 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ o.-mayınca Nn. 724 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ o.-up Nn. 482, Nn. 483, D. 41/3 → ʿāşıḳ
2. tutkunluk derecesinde sevmek
ʿāşıḳ o.-Ø D. 73/6 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ o.-an D. 1/7 → ʿāşıḳ
o.-ursa … ʿāşıḳ Nn. 543 → ʿāşıḳ
28. *(yf.)* āşikār ol-: belli olmak, ortaya çıkmak
o.-dum āşikār Nn. 394 → āşikār

29. *(yf.)* āşikāre ol-: ortaya çıkmak, belli olmak
o.-up … āşikāre Nn. 1032 → āşikāre
30. *(yf.)* āşinā ol-: tanıdık, ahbap olmak
o.-ubanı … āşinā D. 15/7 → āşinā
31. *(yf.)* āşüfte ol-: aklı başından gitmek
āşüfte o.-dı Mn. 597 → āşüfte
āşüfte o.-up Mn. 339 → āşüfte
32. *(yf.)* ayıġ ol-: uyanık bulunmak, bilinci yerinde olmak
ayıġ o.-andan Şn. 149 → ayıḳ/-ġ
ayıġ o.-mañ Nn. 30 → ayıḳ/-ġ
ayıġ o.-mayup Nn. 786 → ayıḳ/-ġ
o.-masa ayıḳ Şn. 436 → ayıḳ/-ġ
33. *(yf.)* ayru ol-: ayrı kalmak
ayru o.-maz Nn. 373 → ayru
34. *(yf.)* ʿaẕāb ol-: eziyet çekmek
o.-sa ʿaẕāb Şn. 358 → ʿaẕāb
35. *(yf.)* āzād ol-: serbest bırakılmak
āzād o.-ur Nn. 521 → āzād
o.-up murāḳıb Mn. 174 → murāḳıb
36. *(yf.)* ʿazīz ol-: manen yükselmek
ʿazīz o.-maḳ D. 233 → ʿazīz
ʿazīz o.-mazdı Mn. 235 → ʿazīz
ʿazīz o.-ur Mn. 98 → ʿazīz
37. *(yf.)* ʿazm ol-: gayret etmek
o.-ur … ʿazm Kn. 38 → ʿazm
38. *(yf.)* āzürde ol-: incinmek
o.-ur āzürde D. 53/1 → āzürde
39. *(yf.)* baʿīd ol-: uzaklaşmak
baʿīd o.-ur D. 22/5 → baʿīd
40. *(yf.)* bār ol-: yük olmak
bār o.-ma Mn. 191 → bār
bār o.-mamaḳdur Mn. 190 → bār
41. *(yf.)* bār-keş ol-: tahammüllü olmak
bār-keş o.-Ø Mn. 275 → bār-keş
42. *(yf.)* baṣīr ol-: görüp anlamak
o.-a … baṣīr Nn. 882 → baṣīr
43. *(yf.)* baṭṭāl ol-: hantallaşmak, kullanılmaz olmak
baṭṭāl o.-anı Mn. 425 → baṭṭāl
o.-maz … baṭṭāl Mn. 424 → baṭṭāl
44. *(yf.)* bende ol-: köleleşmek
o.-alı … bende Nn. 522 → bende
o.-an … bende Nn. 521 → bende
45. *(yf.)* beñdeş ol-: benzemek
o.-up … beñdeş Nn. 956 → beñdeş
46. *(yf.)* berāber ol-:
1. bir arada, birlikte olmak
o.-up … berāber D. 110/1 → berāber
2. denk olmak
o.-a berāber Mn. 329 → berāber
o.-maz berāber D. 135/1 → berāber
47. *(yf.)* beşşāş ol-: iyi huylu olmak
beşşāş o.-a Nn. 869 → beşşāş
48. *(yf.)* beter ol-: kötü duruma düşmek
o.-ur … beter Şn. 378 → beter
49. *(yf.)* bī-bahā ol-: paha biçilemeyecek kadar değerli durumda bulunmak
o.-maḳ bī-bahā Kn. 40 → bī-bahā
50. *(yf.)* bī-bāk ol-: korkusuz olmak
bī-bāk o.-asun Mn. 122 → bī-bāk
bī-bāk o.-ur Şn. 356 → bī-bāk
o.-asun … bī-bāk Mn. 145 → bī-bāk
51. *(yf.)* bī-derd ol-: derdi bulunmamak
bī-derd o.-mayasun Nn. 487 → bī-derd
52. *(yf.)* bī-gāne ol-: kayıtsız kalmak, ilgisiz davranmak
o.-mayan bī-gāne Nn. 722 → bī-gāne
53. *(yf.)* bih ol-: iyi olmak
o.-an bih Mn. 409 → bih

54. *(yf.)* bī-ḫᵛāb ol-: kendinde olmamak
o.-maz-idüñ bī-ḫᵛāb D. 66/5 → i-, bī-ḫᵛāb
55. *(yf.)* bī-ḥisāb ol-: dünya dertlerinden uzak olmak
o.-ur … bī-ḥisāb Şn. 358 → bī-ḥisāb
56. *(yf.)* bī-ḫod ol-: kendinden geçmiş olmak
bī-ḫod o.-up Mn. 379, Şn. 247, Şn. 433, Nn. 660, Nn. 743, Nn. 925, D. D. 4/13, D. 10/6[12], D. 99/7, D. 153/1 → bī-ḫod
bī-ḫod o.-ur Nn. 644 → bī-ḫod
57. *(yf.)* bī-hūde ol-: beyhude olmak, faydasız ve yararsız durumda bulunmak
o.-mayuban bī-hūde D. 4/15 → bī-hūde
58. *(yf.)* bī-hūş ol-: sersemlemek, şaşırmak
bī-hūş o.-a Nn. 798 → bī-hūş
bī-hūş o.-asız Mn. 719 → bī-hūş
o.-a … bī-hūş D. 4/13 → bī-hūş
o.-up … bī-hūş Mn. 1123 → bī-hūş
59. *(yf.)* bī-ḳarār ol-: kararsız kalmak
o.-Ø bī-ḳarār D. 186/2 → bī-ḳarār
o.-up bī-ḳarār Şn. 188 → bī-ḳarār
60. *(yf.)* biliş ol-: tanımak, bilmek
biliş o.-ur Şn. 386 → biliş
61. *(yf.)* bīmār ol-: hastalanmak
bīmār o.-an D. 85/3 → bīmār
o.-madı bīmār D. 8/4[5] → bīmār
62. *(yf.)* bī-mis̱āl ol-: emsalsiz durumda bulunmak
bī-mis̱āl o.-maġ Kn. 40 → bī-mis̱āl
63. *(yf.)* bī-nām u nişān ol-: adı sanı kalmamış olmak
bī-nām u nişān o.-anı D. 37/1 → bī-nām u nişān
64. *(yf.)* bī-nidā ol-: sessiz, soluksuz kalmak, sesi çıkmamak
o.-am bī-nidā Şn. 398 → bī-nidā
65. *(yf.)* bī-nīş ol-: tatlı olmak
bī-nīş o.-ur Nn. 815 → bī-nīş
66. *(yf.)* bir ol-: bir araya gelmek
bir o.-dı Mn. 777 → bir
67. *(yf.)* bol ol-: bollaşmak, bereketli olmak
o.-ur bol Mn. 237 → bol
68. *(yf.)* cāhil ol-: bilgisiz, kaba durumda bulunmak
cāhil o.-ma Mn. 465 → cāhil
o.-ur cāhil Mn. 419 → cāhil
69. *(yf.)* cāiz ol-: yapılması uygun olmak
cāiz o.-a Nn. 414 → cāiz
o.-a … cāiz Nn. 388 → cāiz
70. *(yf.)* cefākeş ol-: eziyet çeken olmak
cefākeş o.-Ø Mn. 271, Mn. 271 → cefākeş
71. *(yf.)* cemᶜ ol-: toplanmak, bir arada bulunmak
cemᶜ o.-ısar D. 61/6 → cemᶜ
cemᶜ o.-up Nn. 387 → cemᶜ
72. *(yf.)* cūş ol-: coşmak, taşkınlık etmek
o.-a cūş Nn. 858 → cūş
73. *(yf.)* cüdā ol-: mahrum kalmak, ayrı kalmak
o.-alıdan berlü … cüdā Şn. 53 → berlü, cüdā
o.-am cüdā Nn. 46 → cüdā
o.-maz … cüdā Nn. 420 → cüdā
o.-mazam … cüdā Nn. 1069 → cüdā
74. *(yf.)* çirk ol-: kirlenmek
çirk o.-uban Şn. 167 → çirk
75. *(yf.)* çoġ ol-: fazla olmak
çoġ o.-an Mn. 461 → çoġ
76. *(yf.)* dāġ ol-: dağlanmak

dāġ o.-dı D. 96/1 → dāġ
77. *(yf.)* dāġ-dār ol-: kızgın demirle dağlanmak
o.-up dāġ-dār Nn. 427 → dāġ-dār
78. *(yf.)* delü ol-: aklını yitirmek
delü o.-ma Nn. 518 → delü
79. *(yf.)* dem ola: zaman olur ki, bir zaman gelir ki
dem o.-a Şn. 466, Nn. 34, Nn. 298 → dem
80. *(yf.)* dem-sāz ol-: birinin sırrına ortak olmak, dost olmak
dem-sāz o.-dular Nn. 195 → dem-sāz
dem-sāz o.-uñ Nn. 193 → dem-sāz
81. *(yf.)* deng ol-: şaşırmak, şaşırıp kalmak
deng o.-up Mn. 597 → deng
deng o.-ur Şn. 454 → deng
o.-uban deng D. 4/11 → deng
o.-up deng Mn. 487 → deng
82. *(yf.)* dervı̄ş ol-:
1. yoksullaşmak
o.-up dervı̄ş Mn. 901 → dervı̄ş
2. tüm benliğiyle hak yoluna girmek
dervı̄ş o.-Ø D. 158/3 → dervı̄ş
dervı̄ş o.-a+gör D. 41/4 → dervı̄ş, gör-
dervı̄ş o.-an D. 41/4, D. 161/1, D. 161/2, D. 161/4 → dervı̄ş
dervı̄ş o.-andan Nn. 379 → dervı̄ş
dervı̄ş o.-anlar Nn. 381 → dervı̄ş
dervı̄ş o.-anuñ Nn. 381 → dervı̄ş
dervı̄ş o.-dı D. 157/1, D. 163/1 → dervı̄ş
dervı̄ş o.-maz D. 157/1 → dervı̄ş
o.-mışam dervı̄ş D. 169/3 → dervı̄ş
83. *(yf.)* dest-gı̄r ol-: yardımcı olmak
o.-mışdur … dest-gı̄r Kn. 44 → dest-gı̄r
84. *(yf.)* dest-res ol-: elde etmek, kazanmak
o.-ur … dest-resi D. 93/3 → dest-res
85. *(yf.)* dı̄vāne ol-: delirmek, çıldırmak
dı̄vāne o.-asım gelür D. 53/2 → dı̄vāne, gel-
86. *(yf.)* dost ol-: aralarında sevgi ve yakınlık bulunmak
dost o.-an Şn. 480 → dost
dostuñ o.-sun D. 53/4 → dost
87. *(yf.)* dost-ḫū ol-: dostane davranmak
dost-ḫū o.-Ø Mn. 467 → dost-ḫū
88. *(yf.)* dūr ol-: uzaklaşmak, ayrı kalmak
dūr o.-mayam Nn. 967 → dūr
dūr o.-ur Şn. 63 → dūr
89. *(yf.)* duş ol-: rast gelmek, tesadüf etmek
duş o.-duġı Mn. 815 → duş
duş o.-up Mn. 589, Mn. 1008, Mn. 1138 → duş
o.-dı … duş D. 4/1 → ol-
o.-mış … duş Mn. 813 → duş
90. *(yf.)* düşmen ol-: düşmanlık göstermek
düşmen o.-ma Mn. 467 → düşmen
91. *(yf.)* ebter ol-: kısırlaşmak, zürriyetsiz kalmak
ebter o.-ur D. 90/7 → ebter
92. *(yf.)* ehl-i dı̄d ol-: manen yükselmek
o.-uban ehl-i dı̄d D. 8/1[13] → ehl-i dı̄d
93. *(yf.)* ekkāl ol-: şişmanlamak, oburlaşmak
ekkāl o.-anı Mn. 425 → ekkāl
o.-ma ekkāl Mn. 424 → ekkāl
94. *(yf.)* elinden gelmez ol-: çaresiz durumda kalmak

elinden gelmez o.-a Mn. 125, Mn. 995 → el, gel-

95. *(yf.)* emīr ol-: yönetici olmak

o.-an … emīri Mn. 472 → emīr

96. *(yf.)* enīs ol-: dost olmak

o.-mışdur … enīs Nn. 7 → enīs

97. *(yf.)* esirgenci ol-: acınacak hâlde bulunmak

esirgenci o.-uban Mn. 950 → esirgenci

98. *(yf.)* evbāş ol-: iyi amel ve ibadetlere karşılık beklememek

evbāş o.-a Nn. 869 → evbāş

evbāş o.-ur Nn. 928 → evbāş

o.-am evbāş D. 99/5 → evbāş

99. *(yf.)* evlā ol-: daha uygun durumda bulunmak

evlā o.-a Nn. 292 → evlā

100. *(yf.)* farż-ı ʿayn ol-: yerine getirilmesi zorunlu hâle gelmek

o.-an farż-ı ʿayn Nn. 337 → farż-ı ʿayn

101. *(yf.)* fāş ol-: ortaya çıkmak, bilinir, konuşulur olmak

fāş o.-ur Nn. 928 → fāş

102. *(yf.)* fāyıḳ ol-: derecesi yüksek olmak

o.-an … fāyıḳ Nn. 987 → fāyıḳ

103. *(yf.)* ferāvān ol-: fazlalaşmak, bollaşmak

o.-sa ferāvān Mn. 457 → ferāvān

104. *(yf.)* feryād-res ol-: yardım isteyenin yardımına koşmak

o.-Ø … feryād-res Km. 76 → feryād-res

o.-am feryād-res Nn. 288 → feryād-res

o.-dı … feryād-res Nn. 395 → feryād-res

o.-ur … feryād-res Nn. 1075 → feryād-res

105. *(yf.)* fevt ol-: ölmek

fevt o.-a D. 90/5 → fevt

106. *(yf.)* ġāfil ol-: ilerisini görememek, hataya düşmek

ġāfil o.-ma Mn. 465 → ġāfil

ġāfil o.-uban D. 231 → ġāfil

107. *(yf.)* ġālib ol-: kazanmak, muzaffer olmak

ġālib o.-a Nn. 875, Nn. 888 → ġālib

ġālib o.-ısardur D. 72/5 → ġālib

ġālib o.-up Nn. 329 → ġālib

108. *(yf.)* ġam-gīn ol-: tasalanmak

ġam-gīn o.-anuñ Şn. 121 → ġam-gīn

ġam-gīn o.-up Mn. 652 → ġam-gīn

o.-ma ġam-gīn Nn. 298 → ġam-gīn

o.-up … ġam-gīn Mn. 716 → ġam-gīn

109. *(yf.)* ġarḳ ol-: batmak, boğulmak

ġarḳ o.-a Nn. 644, Nn. 863 → ġarḳ

ġarḳ o.-dı D. 73/2 → ġarḳ

o.-a ġarḳ Şn. 405 → ġarḳ

o.-mış-idi … ġarḳ Şn. 24 → ġarḳ, i-

110. *(yf.)* ġażab-nāk ol-: aşırı öfkelenmek

ġażab-nāk o.-uban Mn. 594 → ġażab-nāk

ġażab-nāk o.-up Mn. 748 → ġażab-nāk

111. *(yf.)* gerdān ol-: dönmek, dolaşmak

gerdān o.-am D. 83/4 → gerdān

112. *(yf.)* gerden-keş ol-: itaatsiz olmak, asi olmak

gerden-keş o.-dı Mn. 287 → gerden-keş

113. *(yf.)* germ ol-: yanmak, samimi olmak

germ o.-up Nn. 992 → germ

114. *(yf.)* giryān ol-: ağlamak

giryān o.-uñ Nn. 198 → giryān
115. *(yf.)* ġulām ol-: bir kimseye hizmet etmekle görevli bulunmak
o.-up … ġulāmı Mn. 1020 → ġulām
116. *(yf.)* ġuṣṣalu ol-: kederlenmek, dertlenmek
o.-uñuz ġuṣṣalu Nn. 192 → ġuṣṣalu
117. *(yf.)* gülşen ol-: gül bahçesine dönmek
gülşen o.-sun Mn. 144 → gülşen
118. *(yf.)* ḫaber-dār ol-: haber almak, bilgilenmek, bilgisi olmak
ḫaber-dār o.-asun Nn. 729 → ḫaber-dār
ḫaber-dār o.-maduñ D. 77/3 → ḫaber-dār
o.-am ḫaber-dār Mn. 720 → ḫaber-dār
119. *(yf.)* ḫabīr ol-: haberdar olmak
o.-a … ḫabīr Nn. 882 → ḫabīr
120. *(yf.)* ḥaḳ ol-: yerini bulmak
ḥaḳ o.-ur Şn. 115, Şn. 115 → ḥaḳ
121. *(yf.)* ḫāk ol-: ölüp toprağa karışmak
ḫāk o.-ısarsun Mn. 296 → ḫāk
122. *(yf.)* ḫalāṣ ol-: kurtulmak
ḫalāṣ o.-a Mn. 330 → ḫalāṣ
ḫalāṣ o.-maḳ D. 236 → ḫalāṣ
ḫalāṣ o.-up Mn. 523 → ḫalāṣ
123. *(yf.)* ḫālī ol-: ayrı kalmak
ḫālī o.-maz Nn. 374, D. 19/2 → ḫālī
ḫālī o.-mazlar D. 70/3 → ḫālī
o.-mayup ḫālī Nn. 1038 → ḫālī
o.-mazam … ḫālī D. 62/6 → ḫālī
124. *(yf.)* ḥalīm ol-: yumuşak tabiatli, sakin durumda bulunmak
o.-a ḥalīm Şn. 275 → ḥalīm
125. *(yf.)* ḥall ol-: çözümlenmek, sonuçlanmak
ḥall o.-a Nn. 462 → ḥall
126. *(yf.)* ḫām ol-: olgunlaşmamak, bir işe henüz alışmamış olmak
o.-mış … ḫām Mn. 783 → ḫām
127. *(yf.)* ḥamūl ol-: tahammüllü, sabırlı olmak
ḥamūl o.-a Mn. 274 → ḥamūl
128. *(yf.)* ḫāmūş ol-: susmak
ḫāmūş o.-Ø Mn. 1159 → ḫāmūş
ḫāmūş o.-up Mn. 170, Nn. 389 → ḫāmūş
o.-Ø ḫāmūş D. 153/1, D. 187/1 → ḫāmūş
o.-am ḫāmūş D. 187/2 → ḫāmūş
o.-duġı-çün … ḫāmūş Mn. 299 → çün, ḫāmūş
o.-duġı-çündür … ḫāmūş Nn. 356 → çün, ḫāmūş
o.-ma ḫāmūş Mn. 1156, D. 4/10 → ḫāmūş
129. *(yf.)* ḫandān ol-: neşeli olmak, neşelenmek
o.-a ḫandān Mn. 134 → ḫandān
130. *(yf.)* ḫ̮ār ol-: iyi beslenme sonucu azgınlaşmak
ḫ̮ār o.-ur Şn. 350, Nn. 167 → ḫ̮ār
o.-ursun … ḫ̮ār Mn. 447 → ḫ̮ār

131. *(yf.)* ḫarāb ol-: perişan hâle gelmek
ḫarāb o.-Ø Mn. 284 → ḫarāb
o.-ur ḫarāb Şn. 455 → ḫarāb
o.-mışdur ḫarāb Nn. 133 → ḫarāb
132. *(yf.)* ḥarīṣ ol-: hırslı olmak, bir şeyi çok istemek
ḥarīṣ o.-Ø Mn. 467 → ḥarīṣ
133. *(yf.)* ḥāṣıl ol-: meydana gelmek, türemek, ortaya çıkmak
ḥāṣıl o.-dı Mn. 249, Mn. 975 → ḥāṣıl
ḥāṣıl o.-maz Mn. 441 → ḥāṣıl
ḥāṣıl o.-mışdur D. 152/3 →ḥāṣıl

ḥâṣıl o.-up Mn. 516 → ḥâṣıl
ḥâṣıl o.-ur Nn. 811, Nn. 812, Nn. 812 → ḥâṣıl
134. *(yf.)* ẖasta ol-: hastalanmak
ẖasta o.-am Şn. 470 → ẖasta
ẖasta o.-up Şn. 471, Şn. 475 → ẖasta
ẖasta o.-ur D. 41/3 → ẖasta
o.-asun ẖasta Şn. 475 → ẖasta
o.-duñ ẖasta Mn. 1043 → ẖasta
135. *(yf.)* ẖatm ol-: bitmek, sona ermek
ẖatm o.-dı Nn. 950 → ẖatm
136. *(yf.)* ḥayrān ol-: hayranlıktan dona kalmak, çok beğenmek
ḥayrān o.-uban D. 4/14 → ḥayrān
ḥayrān o.-up Mn. 597, Şn. 57, Nn. 595, Nn. 692, D. 50/5 → ḥayrān
o.-a ḥayrān Mn. 681 → ḥayrān
o.-ur ḥayrān Mn. 487 → ḥayrān
137. *(yf.)* helāk ol-: yok olmak, ölmek
helāk o.-up Mn. 488 → helāk
138. *(yf.)* ḥelāl ol-: dini açıdan herhangi bir sıkıntı bulunmamak
ḥelāl o.-sun Nn. 805 → ḥelāl
139. *(yf.)* hem-āvāz ol-: tek ses olmak
hem-āvāz o.-dılar Nn. 195 → hem-āvāz
140. *(yf.)* hem-dem ol-: çok yakın dost olmak
hem-dem o.-ma D. 199/2 → hem-dem
hem-dem o.-madur Kn. 68 → hem-dem
hem-dem o.-maẖ D. 19/6 → hem-dem
o.-madı … hem-dem D. 88/1 → hem-dem
o.-madı … hem-demi Nn. 847 → hem-dem
141. *(yf.)* hem-nişīn ol-: birlikte bulunmak, yan yana olmak
hem-nişīn o.-Ø D. 199/1 → hem-nişīn
hem-nişīn o.-mış Mm. 10 → hem-nişīn
142. *(yf.)* hem-rāh ol-: yoldaş olmak
o.-maz … hem-rāh Mn. 147 → hem-rāh
143. *(yf.)* hem-rāz ol-: sır arkadaşı, dost olmak
hem-rāz o.-uñ Nn. 193 → hem-rāz
144. *(yf.)* hem-reh ol-: yarenlik etmek, daima yanında bulunmak
hem-reh o.-a Şn. 438 → hem-reh
o.-a+bilmez … hem-reh D. 2/2 → bil-, hem-reh
145. *(yf.)* hem-ser ol-: arkadaş olmak
o.-a mı hem-ser D. 135/4 → hem-ser
146. *(yf.)* hest ol-: var olmak
o.-maz … hest D. 180/2 → hest
147. *(yf.)* heybetlü ol-: korkutucu olmak
heybetlü o.-an Nn. 325 → heybetlü
148. *(yf.)* ẖışm-gīn ol-: kızmak
ẖışm-gīn o.-up Nn. 242 → ẖışm-gīn
149. *(yf.)* ḥicāb ol-: perdelemek, engel olmak
ḥicāb o.-duñ Nn. 738 → ḥicāb
150. *(yf.)* ḥisāb ol-: kişinin ahirette dünyada işledikleri hakkında sorguya çekilmesi
ḥisāb o.-mazdan Mn. 760 → ḥisāb
151. *(yf.)* ẖoş ol-: huzura kavuşmak, rahatlamak
ẖoş o.-uban Mn. 580 → ẖoş
152. *(yf.)* ẖūb ol-: iyi gitmek, yakışmak, uymak
ẖūb o.-a Nn. 860, Nn. 877 → ẖūb
ẖūb o.-acaḳdur D. 23/1 → ẖūb
ẖūb o.-ur Nn. 199, Kn. 71 → ẖūb
o.-a … ẖūbı Nn. 893 → ẖūb

153. *(yf.)* ḫurrem ol-: sevinmek, mutlu olmak

ḫurrem o.-up D. 59/6 → ḫurrem

154. *(yf.)* ḫuşk-leb ol-: susamak

ḫuşk-leb o.-up D. 45/7 → ḫuşk-leb

155. *(yf.)* ḥürr ol-: tutsak olmamak, özgür olmak

ḥürr o.-maz Mn. 114 → ḥürr

156. *(yf.)* hüşyār ol-: aklı başında bulunmak, kendinde olmak

hüşyār o.-an Nn. 722 → hüşyār

157. *(yf.)* ʿıṭr-baḫş ol-: güzel koku bağışlamak

ʿıṭr-baḫş o.-duğı D. 137/4 → ʿıṭr-baḫş

158. *(yf.)* iḥtiyācı ol-: gerek duymak, eksikliğini hissetmek

o.-maya … iḥtiyācı Nn. 644 → iḥtiyāc

159. *(yf.)* ʿiḳāb ol-: eziyet çekmek

o.-maya mı … ʿiḳāb Şn. 444→ ʿiḳāb

160. *(yf.)* iḳrār ol-: tasdik etme, doğru bulma

o.-ur … iḳrār Mn. 364 → iḳrār

161. *(yf.)* ʿilāc ol-: deva olmak

o.-ur … ʿilāc Nn. 59 → ʿilāc

162. *(yf.)* inşā ol-: üzerine kurulmak

o.-a inşā Mn. 240 → inşā

163. *(yf.)* iş ol-: bir kimseyle birlikte belli bir iş yapmak, ortak olmak

iş o.-mağıl D. 160/3 → iş

164. *(yf.)* işkeste ol-: zayıf düşmek

o.-asun işkeste Şn. 475 → işkeste

165. *(yf.)* ʿitāb ol-: azarlanmak

o.-dı … ʿitāb Şn. 444 → ʿitāb

166. *(yf.)* kāfir ol-: dinden çıkmak

kāfir o.-ur Şn. 422 → kāfir

167. *(yf.)* ḳalb ol-: değişmek, dönüşmek

o.-ur … ḳalb Mn. 99 → ḳalb

168. *(yf.)* ḳalender ol-: derviş olmak

ḳalender o.-Ø Mn. 116, Mn. 116 → ḳalender

169. *(yf.)* ḳallāş ol-: dünya işlerinden el çekmek

ḳallāş o.-a Nn. 869 → ḳallāş

170. *(yf.)* ḳāniʿ ol-: kanaat etmek

ḳāniʿ o.-ma Nn. 600 → ḳāniʿ

ḳāniʿ o.-up Nn. 1039, D. 2/8 → ḳāniʿ

o.-ma ḳāniʿ D. 226 → ḳāniʿ

171. *(yf.)* kār-ger ol-: etki etmek, nüfuz etmek

kār-ger o.-dı Nn. 428 → kār-ger

172. *(yf.)* ḳarīb ol-: yakın olmak, yaklaşmak

ḳarīb o.-a D. 34/4 → ḳarīb

173. *(yf.)* ḳarīn ol-: dost olmak

ḳarīn o.-sa Nn. 839 → ḳarīn

174. *(yf.)* ḳatīl ol-: cinayet işlemek

o.-ur … ḳatīli D. 3/6 → ḳatīl

175. *(yf.)* ḳavī ol-: muktedir olmak, güçlenmek

o.-updur ḳavī Şn. 70 → ḳavī

176. *(yf.)* kem ol-: eksilmek, azalmak

kem o.-maz Mn. 1174, D. 66/3 → kem

177. *(yf.)* kemter ol-: aşağılık olmak, bir kimse veya nesneye göre daha değersiz olmak

kemter mi o.-dı Mn. 103 → kemter

178. *(yf.)* kes ol-: kimsesi olmak, dost ve yaren olmak

o.-asun … kes Nn. 835 → kes

179. *(yf.)* ḳul ol-:

1. İslamın şartlarına harfiyyen uymak

ḳul o.-Ø Mn. 118 → ḳul

2. köleleşmek

ḳul o.-Ø Nn. 520 → ḳul

ḳul o.-a Şn. 33 → ḳul

ḳul o.-an D. 90/3 → ḳul

ḳul o.-ma Mn. 449 → ḳul

ḳul o.-up Nn. 365 → ḳul

180. *(yf.)* kūr ol-: görme yeteneğini kaybetmek

o.-ayduñ kūr D. 75/6 → kūr

181. *(yf.)* ḳurbān ol-: bir kimse uğruna kendini feda etmek

ḳurbān o.-a Mn. 575 → ḳurbān

ḳurbān o.-ayın D. 80/2, D. 84/3 → ḳurbān

182. *(yf.)* kül ol-: varını yoğunu yitirmek

kül o.-duġumı D. 27/6 → kül

kül o.-maḳdur Mn. 192 → kül

183. *(yf.)* künd ol-: ahmaklaşmak

künd o.-a Nn. 887, Nn. 887 → künd

184. *(yf.)* lā-yāʿḳil ol-: sarhoş, kendini bilmez durumda bulunmak

o.-uban lā-yaʿḳil Nn. 710 → lā-yaʿḳil

185. *(yf.)* lāyıḳ ol-: uygun olmak, münasip görülmek

lāyıḳ o.-a Mn. 989 → lāyıḳ

186. *(yf.)* lāzım ol-: gerekli görülmek

lāzım o.-dı Nn. 1057 → lāzım

187. *(yf.)* maḥbūb ol-: sevimli görünmek

maḥbūb o.-a Nn. 860 → maḥbūb

maḥbūb o.-acaḳdur D. 23/1 → maḥbūb

maḥbūb o.-an D. 29/4 → maḥbūb

o.-ur maḥbūb Nn. 546 → maḥbūb

188. *(yf.)* maḥrem ol-: çok yakın, içli dışlı olmak

maḥrem o.-maz Nn. 350 → maḥrem

o.-madı maḥrem D. 32/4 → maḥrem

189. *(yf.)* maḥrūm ol-: yoksun olmak

o.-ma maḥrūm Mn. 533 → maḥrūm

190. *(yf.)* maḥv ol-: ortadan kalkmak, yok olmak

maḥv o.-a Mn. 1157, Şn. 399 → maḥv

maḥv o.-ubanı Şn. 360 → maḥv

maḥv o.-up Nn. 735, Nn. 1059 → maḥv

191. *(yf.)* maḳṣūd ol-: istemek

o.-a maḳṣūd Nn. 995 → maḳṣūd

192. *(yf.)* mālik ol-: bir şeye sahip olmak

mālik o.-an Nn. 996 → mālik

mālik o.-anlar Mn. 616 → mālik

193. *(yf.)* maʿlūm ol-: bilinmek

maʿlūm o.-a Mn. 781, D. 184/4 → maʿlūm

maʿlūm o.-dı Nn. 1046 → maʿlūm

o.-dı maʿlūmum Nn. 1052 → maʿlūm

o.-up maʿlūmı Nn. 976 → maʿlūm

194. *(yf.)* mecmūʿ ol-: toplanmak, düzelmek

mecmūʿ o.-madı D. 63/2 → mecmūʿ

195. *(yf.)* meczūb ol-: delirmek, kendinden geçmek

meczūb o.-acaḳdur D. 23/8 → meczūb

196. *(yf.)* meded ol-: yardım etmek, yardımda bulunmak

o.-masa meded D. 20/7 → meded

197. *(yf.)* medhūş ol-: dehşete düşmek, şaşkın bir vaziyette kalmak

medhūş o.-a Nn. 919 → medhūş

medhūş o.-uban Nn. 501 → medhūş

medhūş o.-up Nn. 389, Nn. 841 → medhūş

198. *(yf.)* meftūn ol-: gönülden bağlanmak

o.-uban meftūn-ı ʿaşḳ Nn. 135 → meftūn, ʿaşḳ

199. *(yf.)* mensūb ol-: bağlantılı olmak
mensūb o.-acaḳdur D. 23/9 → mensūb
200. *(yf.)* merġūb ol-: rağbet görmek
merġūb o.-acaḳdur D. 23/4 → merġūb
201. *(yf.)* merīd ol-: inatçı olmak
merīd o.-ur D. 22/2 → merīd
202. *(yf.)* mest ol-: kendinden geçmek
mest o.-Ø D. 10/1[11] → mest
mest o.-alar Nn. 124, Nn. 896 → mest
mest o.-anda Nn. 998, D. 98/6 → mest
mest o.-asun Nn. 731 → mest
mest o.-uban Şn. 150, Şn. 409 → mest
mest o.-uñ Nn. 30 → mest
mest o.-up Mn. 390, Nn. 409, Nn. 412, Nn. 448, Nn. 454, Nn. 639, Nn. 718, Nn. 727, Nn. 804, Nn. 895, D. 5/13 → mest
mest-i dīdār o.-asun Nn. 729 → mest, dīdār
mest-i Hū o.-up Nn. 915 → mest, Hū
mest-i müdām o.-Ø Şn. 437 → mest, müdām$_1$
mest-i rāh o.-an D. 40/1 → mest, rāh
mest-i rāh o.-maz D. 40/1 → mest, rāh
o.-alar mest D. 4/11 → mest
o.-an mest Nn. 786 → mest
o.-ma mest Mn. 644 → mest
o.-uban mest Nn. 717, Nn. 914 → mest
o.-uban mest-i müdām Nn. 923, D. 4/9 → mest, müdām$_1$
o.-uban … mest-i müdām Nn. 920 → mest, müdām$_2$
o.-ubanı mest-i müdām Nn. 924 → mest, müdām$_1$
o.-up mest Mn. 768, Nn. 710, Nn. 841, Nn. 923 → mest
o.-up … mest Mn. 123, Mn. 377, Mn. 889, Şn. 359 → mest
o.-up mest-i ʿamel Nn. 1019 → mest, ʿamel
203. *(yf.)* mesʿūd ol-: mutlu olmak
mesʿūd o.-an D. 176/2 → mesʿūd
204. *(yf.)* meşġul ol-: uğraşmak, oyalanmak
meşġul o.-Ø Mn. 1156 → meşġūl
meşġūl o.-an Nn. 656 → meşġūl
meşġūl o.-up Nn. 659 → meşġūl
o.-dı … meşġūl Mn. 905 → meşġūl
o.-updur … meşġūl Mn. 898, Mn. 901 → meşġūl
205. *(yf.)* meşhūr ol-: herkesçe bilinmek
o.-up … meşhūr Nn. 1031 → meşhūr
206. *(yf.)* mevcūd ol-: var olmak
mevcūd o.-an D. 176/4 → mevcūd
207. *(yf.)* mısmıl ol-: pak ve temiz olmak, arınmış olmak
mısmıl o.-up Mn. 106 → mısmıl
208. *(yf.)* mihmān ol-: misafir olmak
mihmān o.-a D. 24/3 → mihmān
209. *(yf.)* miskīn ol-: derviş olmak
miskīn o.-a Nn. 886 → miskīn
miskīn o.-ana D. 171/3 → miskīn
210. *(yf.)* mubāḥ ol-: dinen yapılmasında herhangi bir sakınca görmemek
mubāḥ o.-maz D. 40/4 → mubāḥ
211. *(yf.)* mūfī ol-: sadakatli olmak
mūfī o.-maz Mn. 156 → mūfī
212. *(yf.)* muḫanneṣ ol-: alçak duruma düşmek

o.-asıdur muḫanneş Mn. 988 → muḫanneş

213. *(yf.)* muḥāsib ol-: işlediği amelleri düşünmek, hesaba çekmek

o.-uban … muḥāsib Mn. 174 → muḥāsib

o.-up … muḥāsib Mn. 185 → muḥāsib

214. *(yf.)* muḥibb ol-: dost olmak, birine gönülden bağlı olmak

muḥibb o.-anlaruñ Mn. 83 → muḥibb

215. *(yf.)* muḥtāc ol-: bir şeye gereksinim duymak

muḥtāc o.-a Mn. 288 → muḥtāc

216. *(yf.)* muḳarreb ol-: yaklaşmak

o.-dılar muḳarreb Mn. 515 → muḳarreb

217. *(yf.)* muḳtebes ol-: iktibas etmek

o.-ur muḳtebes D. 2/10 → muḳtebes

218. *(yf.)* murāḳıb ol-: tefekkür etmek

o.-maḳdur murāḳıb Mn. 185 → murāḳıb

219. *(yf.)* muṭābıḳ ol-: tam uygun olmak, ihtilafsız olmak

muṭābıḳ o.-an Nn. 940 → muṭābıḳ

220. *(yf.)* muʿteḳid ol-: inançlı olmak, bir şeye tüm benliğiyle inanmak

muʿteḳid o.-anadur Mm. 7 → muʿteḳid

221. *(yf.)* muvāfıḳ ol-: uygun olmak

muvāfıḳ o.-masa Nn. 1015 → muvāfıḳ

o.- muvafıḳ Nn. 953 → muvāfıḳ

222. *(yf.)* müdmin ol-: bir şeye alışmış olmak

müdmin-i ḫamr o.-a Nn. 861 → müdmin, ḫamr

müdmin-i ḫamr o.-anuñ Nn. 798 → müdmin, ḫamr

müdmin-i ḫamr o.-uban Nn. 926 → müdmin, ḫamr

müdmin-i ḫamr o.-up D. 11/3[11] → müdmin, ḫamr

o.-up müdmin Mn. 395 → müdmin

223. *(yf.)* müflis ol-: iflas etmek

müflis o.-asun Şn. 476 → müflis

müflis o.-up D. 193/3 → müflis

224. *(yf.)* mühmel ol-: ihmal edilmek

mühmel o.-ma 1019 → mühmel

225. *(yf.)* mükāşif ol-: ilahî sırlara vakıf olmak

mükāşif o.-up Mn. 640 → mükāşif

226. *(yf.)* muḳtedir ol-: gücü yetmek

o.-uban … muḳtedir Nn. 813 → muḳtedir

227. *(yf.)* müʾmin ol-: İslamı tüm şartlarıyla birlikte samimi bir biçimde kabul etmek, müslüman olmak

müʾmin o.-ana D. 202/3 → müʾmin

o.-maz … müʾmin Mn. 1113 → müʾmin

228. *(yf.)* münāfıḳ ol-: Müslüman olmadığı hâlde Müslüman gibi görünmeye çalışmak

o.-mağıl münāfıḳ Nn. 953 → münāfıḳ

229. *(yf.)* münfaʿil ol-: kırılmak, gücenmek

o.-ma münfaʿil Şn. 195 → münfaʿil

230. *(yf.)* mürde ol-: ölmek, ölü gibi olmak

o.-a mürde Mn. 124, Mn. 994 → mürde

231. *(yf.)* müselmān ol-: islam dinini kabul etmek

müselmān o.-dılar Mn. 636 → müselmān

o.-muş idi … müselmān Mn. 638 → i-, müselmān

232. *(yf.)* müsrif ol-: israf etmek, savurgan olmak
o.-maya müsrif Nn. 885 → müsrif
233. *(yf.)* müstaʿmel ol-: yeni olmamak, eski durumda bulunmak
müstaʿmel o.-ma Nn. 1019 → müstaʿmel
234. *(yf.)* müstemir ol-: sağlamlaşmak
o.-urlar … müstemir Nn. 813 → müstemir
235. *(yf.)* müştāḳ ol-: çok istemek, fazlasıyla arzulamak
o.-aldan berlü … müştāḳı Nn. 512 → berlü, müştāḳ
236. *(yf.)* müttehem ol-: töhmet altında kalmak
o.-maya … müttehem Nn. 880 → müttehem
237. *(yf.)* müzeyyen ol-: süslenmek
o.-up … müzeyyen Nn. 1031 → müzeyyen
238. *(yf.)* nābūd ol-: yok olmak, mahvolmak
nābūd o.-mayınca Nn. 297 → nābūd
o.-mayınca nābūd Mn. 996 →nābūd
239. *(yf.)* nālān ol-: inlemek
nālān o.-uñ Nn. 198 → nālān
o.-up nālān Mn. 907, Nn. 453 → nālān
240. *(yf.)* naşi ol-: yabancılaşmak
o.-mayan … naşi Mn. 797 → naşi
241. *(yf.)* nāẓır ol-: bakmak
nāẓır o.-am Şn. 102 → nāẓır
242. *(yf.)* nihān ol-: görünmez olmak
nihān o.-mamada D. 27/5 → nihān
nihān o.-masa Mn. 235 → nihān
nihān o.-maz Nn. 1021 → nihān
o.-mışdur nihān Mn. 1151 → nihān
243. *(yf.)* nīk-ḫūy ol-: iyi huylu olmak
o.-a nīk-ḫūy Şn. 282 → nīk-ḫūy
244. *(yf.)* nīst ol-: yok olmak
nīst o.-mayınca D. 180/2 → nīst
nīst o.-up Nn. 721 → nīst
245. ola ki: belki, belki de
o.-a ki Şn. 45 → ki
246. *(yf.)* pāk ol-: temiz, saf olmak
o.-a pāk Mn. 437 → pāk
o.-asun pāk Mn. 145 → pāk
o.-up pāk Mn. 123, Mn. 270, D. 8/7[7] → pāk
pāk o.-asun Mn. 122 → pāk
pāk o.-maḳ Mm. 4 → pāk
pāk o.-uban Nn. 336 → pāk
pāk o.-up Şn. 169, D. 4/16 → pāk
pāk o.-ur Şn. 356 → pāk
247. *(yf.)* pāk-bāz ol-: vefalı olmak
o.-a … pāk-bāz Nn. 480 → pāk-bāz
248. *(yf.)* pāmāl ol-: ayaklar altına alınmak
o.-ur pāmālı Mn. 160 → pāmāl
249. *(yf.)* pelīd ol-: murdar, pis durumda bulunmak
pelīd o.-ur D. 22/4 → pelīd
250. *(yf.)* perākende ol-: düzensiz ve dağınık olmak
perākende o.-an Mn. 313 → perākende
251. *(yf.)* pest ol-: azalmak, az olmak
o.-masa pest D. 180/1 → pest
o.-maya pest Nn. 884 → pest
252. *(yf.)* peşīmān ol-: yapılan iş veya hareketin olumsuz sonuçlanmasına üzüntü duymak
peşīmān o.-duñ-ise D. 60/3 → peşīmān, i-
253. *(yf.)* peşt ol-: arkasını dönmek, sırt çevirmek
peşt o.-maya Şn. 280 → peşt

254. *(yf.)* peyvest ol-: ulaşmak, kavuşmak, erişmek
peyvest o.-ur Nn. 377 → peyvest
255. *(yf.)* pīç ol-: çile, ızdırap çekmek
o.-dı … pīç Mn. 882 → pīç
o.-dum pīç pīç Nn. 357 → pīç
o.-ma pīç Nn. 752 → pīç
o.-mayup pīç Mn. 557 → pīç
o.-up pīç Mn. 528, Nn. 963 → pīç
o.-updur pīç pīç Nn. 881 → pīç
o.-ur … pīç Mn. 793 → pīç
256. *(yf.)* pīş ol-: yetkin olmak, olgunlaşmak
pīş o.-a Nn. 886 → pīş
257. *(yf.)* pīşe ol-: huy edinmek
o.-anda … pīşe Mn. 944 → pīşe
o.-up … pīşe Mn. 943 → pīşe
258. *(yf.)* puḫte ol-: pişmek
puḫte o.-andan D. 153/4 → puḫte
259. *(yf.)* pür ol-: dolmak
o.-a pür Nn. 866 → pür
pür o.-sun Nn. 1044 → pür
260. *(yf.)* pür-kīn ol-: kinle dolu olmak, kinlenmek
o.-a pür-kīn Mn. 282 → pür-kīn
261. *(yf.)* püşt ol-: sırtını dönmek, ilgilenmemek
o.-maya … püşt Nn. 883 → püşt
262. *(yf.)* rāğıb ol-: rağbet etmek, istekli olmak
rāğıb o.-anlar Mn. 375 → rāğıb
263. *(yf.)* rāḥat ol-: üzüntü ve sıkıntıdan uzak bulunmak
rāḥat o.-ur Şn. 357 → rāḥat
264. *(yf.)* rāst ol-: doğru olmak
rāst o.-a Şn. 108 → rāst
265. *(yf.)* rast-gū ol-: doğruluk üzre bulunmak
rast-gū o.-Ø Mn. 467 → rāst-gū
266. *(yf.)* rāşid ol-: doğru yolda bulunmak
rāşid o.-an Mn. 1050, Nn. 997 → rāşid
267. *(yf.)* rāżī ol-: kabul etmek
o.-a … rāżī Mn. 323 → rāżī
268. *(yf.)* refīḳ ol-: arkadaş, dost, yoldaş olma, refakat etme, yardımda bulunma
o.-an refīḳ Şn. 3 → refīḳ
refīḳ o.-dı Mn. 1166 → refīḳ
269. *(yf.)* reh-neverd ol-: yola çıkmak
reh-neverd o.-Ø D. 2/1 → reh-neverd
270. *(yf.)* reh-rev ol-: yola çıkmak
reh-rev o.-an D. 217/3 → reh-rev
271. *(yf.)* rencīde ol-: kırılmak, incinmek
o.-a rencīde Mn. 685 → rencīde
o.-alar rencīde Mn. 1061 → rencīde
272. *(yf.)* revān ol-: bir yere doğru gitmek
o.-dı revān Şn. 273 → revān
273. *(yf.)* revāne ol-: gitmek, yürümek
o.-up… revāne Mn. 1088 → revāne
274. *(yf.)* rind ol-: dünya işlerine önem vermeme
o.-am rind-i ʿāmī D. 99/1 → rind, ʿāmī
rind o.-uban D. 10/1[13] → rind
rind o.-up Nn. 869 → rind
275. *(yf.)* rūşen ol-: aydın olmak
rūşen o.-a Şn. 367, Kn. 93 → rūşen
rūşen o.-masun D. 57/7 → rūşen
rūşen o.-sun Mn. 144 → rūşen
rūşen o.-updur D. 58/4, D. 97/7 → rūşen
276. *(yf.)* s̱ābit-ḳadem ol-: sözüne sadık olmak
o.-up s̱ābit-ḳadem Nn. 965 → s̱ābit-ḳadem

s̱ābit-ḳadem o.-Ø Mn. 272 → s̱ābit-ḳadem

277. *(yf.)* sāde-rū ol-: sakalsız olmak

sāde-rū o-Ø Mn. 126 → sāde-rū

278. *(yf.)* ṣādıḳ ol-: güvenilir olmak

ṣādıḳ o.-Ø Nn. 504, Nn. 725, Nn. 822 → ṣādıḳ

279. *(yf.)* ṣādır ol-: ortaya çıkmak, peydah olmak

ṣādır o.-maz Nn. 546 → ṣādır

280. *(yf.)* ṣāf ol-: temiz, pak olmak

o.-maz … ṣāf Mn. 316 → ṣāf

ṣāf o.-a Şn. 279 → ṣāf

ṣāf o.-uban D. 91/5 → ṣāf

281. *(yf.)* ṣaġ ol-: yaşıyor olmak, sağlıklı olmak

ṣaġ o.-maz D. 41/3 → ṣaġ

282. *(yf.)* saᶜīd ol-: kutlu, uğrulu durumda bulunmak, ahireti kazanmış olmak

saᶜīd o.-ur D. 22/6 → saᶜīd

283. *(yf.)* ṣaḳaldaş ol-: benzer sakala sahip olmak

o.-duñ ṣaḳaldaş Mn. 856 → ṣaḳaldaş

284. *(yf.)* sākin ol-: sakin durumda bulunmak

sākin o.-Ø D. 186/1 → sākin

sākin o.-dum D. 186/2 → sākin

285. *(yf.)* sālik ol-: tasavvufa girmek

sālik o.-an Nn. 996 → sālik

sālik o.-anlar Mn. 616 → sālik

286. *(yf.)* ṣarp ol-: güç olmak, güçleşmek

ṣarp o.-ur Şn. 101, Şn. 101 → ṣarp

287. *(yf.)* sebeb ol-: neden olmak, yol açmak

sebeb o.-duñ Şn. 257 → sebeb

o.-ma sebeb-i iftirāḳ Şn. 99 → sebeb, iftirāḳ

o.-ur sebeb Nn. 496 → sebeb

288. *(yf.)* sebük-rūḥ ol-: şen, hoş sohbet olmak

sebük-rūḥ o.-uban Nn. 854 → sebük-rūḥ

289. *(yf.)* seḥer-ḫīz ol-: erken kalkmak

o.-ġıl seḥer-ḫīz D. 234 → seḥer-ḫīz

290. *(yf.)* selīm ol-: kusursuz ve doğru durumda bulunmak

o.-a … selīm Şn. 275 → selīm

291. *(yf.)* sen sen ol: hiçbir zaman, asla

sen sen o.-Ø Şn. 99, Şn. 414, Şn. 414, Şn. 426, Şn. 426, Şn. 448, D. 8/3[14], D. 59/7, D. 85/5, D. 85/6, D. 154/1, D. 155/1, D. 158/3, D. 160/3, D. 209/3 → sen

292. *(yf.)* serd ol-: katı tabiatli olmak

serd o.-mayasun Nn. 487 → serd

293. *(yf.)* sergerdān ol-: ne yapacağını bilemez durumda bulunmak

sergerdān o.-a Nn. 897 → sergerdān

sergerdān o.-up Nn. 595 → sergerdān

294. *(yf.)* sergeşte ol-: sersemlemek

sergeşte o.-Ø D. 155/3 → sergeşte

sergeşte o.-up D. 48/4 → sergeşte

295. *(yf.)* serḫoş olmak: kendinden geçmek, sarhoş olmak

o.-salar serḫoş Nn. 808 → serḫoş

o.-up serḫoş Mn. 340, Mn. 345 → serḫoş

serḫoş o.-Ø Nn. 854 → serḫoş

serḫoş o.-alum D. 10/3[2], D. 74/3 → serḫoş

serḫoş o.-andan Şn. 148 → serḫoş

serḫoş o.-sa Mn. 338 → serḫoş

serḫoş o.-uñ Mn. 336 → serḫoş

serḫoş o.-up Mn. 341, Mn. 347, Mn. 360, Mn. 800, Şn. 242, Nn. 502, Nn. 560, Nn. 916 → serḫoş

296. *(yf.)* serkeş ol-: itaatsiz olmak, başıboş olmak
o.-mağıl … serkeş Mn. 283 → serkeş
serkeş o.-ma Mn. 286 → serkeş
297. *(yf.)* ser-mest ol-: sarhoş durumda bulunmak
ser-mest o.-ur Nn. 377 → ser-mest
298. *(yf.)* sersām ol-: ne yapıp ettiğini bilemez duruma gelmek
sersām o.-uban Nn. 389 → sersām
299. *(yf.)* server ol-: baş olmak, hükümdar olmak
o.-ayın … server Mn. 116 → server
300. *(yf.)* sūd-mend ol-: faydalı durumda bulunmak
o.-maz sūd-mend Nn. 296 → sūd-mend
301. *(yf.)* ṣūfī ol-: tasavvuf ehli olmak
ṣūfī o.-Ø Mn. 322 → ṣūfī
ṣūfī o.-ana Mn. 346 → ṣūfī
ṣūfī o.-ayın Mn. 293 → ṣūfī
ṣūfī o.-duñ Mn. 294 → ṣūfī
ṣūfī o.-maz Mn. 156, Nn. 879 → ṣūfī
302. *(yf.)* suḫan-gū ol-: konuşmak, söz söylemek
o.-anuz suḫan-gū D. 9/7[13] → suḫan-gū
303. *(yf.)* sūz-nāk ol-: ıstıraplı olmak
o.-maz sūz-nāk Nn. 438 → sūz-nāk
sūz-nāk o.-sun Nn. 210 → sūz-nāk
304. *(yf.)* süst ol-: zayıflamak, tembelleşmek
süst o.-ur Mn. 421 → süst
o.-dı süst Şn. 294 → süst
305. *(yf.)* şād ol-: sevinmek, mutlu olmak
şād o.-dum D. 31/2 → şād
şād o.-uban Şn. 207 → şād
306. *(yf.)* şāhid ol-: tanık olmak
şāhid o.-dılar D. 17/3 → şāhid
307. *(yf.)* şaḳī ol-: günahkar olmak
o.-maz şaḳī Nn. 477 → şaḳī
şaḳī o.-maḳ D. 22/6 → şaḳī
şaḳī o.-maz D. 22/6 → şaḳī
308. *(yf.)* şaşı ol-: şehlalaşmak, çift görmek
o.-dı şaşı Nn. 908 → şaşı
309. *(yf.)* şebehi ol-: benzeri olmak, benzemek
o.-duğı-çün … şebehi D. 92/7 → çün, şebeh
310. *(yf.)* şefīʿ ol-: şefaatte bulunmak
şefīʿ o.-asıdur Mn. 660, Mn. 661 → şefīʿ
311. *(yf.)* şermende ol-: utanmak
o.-up şermende Mn. 648 → şermende
312. *(yf.)* şikest ol-: mağlup olmak, kırılmak
şikest o.-maḳ Mn. 243 → şikest
313. *(yf.)* ṭaḳ ol-: sıkılmak, zorlukla karşılaşmak
ṭaḳ o.-up Nn. 357 → ṭaḳ
314. *(yf.)* ṭālib ol-: istekli olmak, istemek
ṭālib o.-an Nn. 739 → ṭālib
ṭālib o.-anlar Mn. 375 → ṭālib
315. *(yf.)* tamām ol-: bitmek, sona ermek, tamamlanmak
tamām o.-anda Nn. 945 → tamām
tamām o.-maz Mn. 908 → tamām
316. *(yf.)* ṭañ ola mı: "şaşılır mı, bunda hayret edilecek ne var!" anlamında söz öbeği
ṭañ o.-a mı D. 71/1 → ṭañ
317. *(yf.)* ṭanuḳ ol-: şahit olmak
ṭanuḳ o.-Ø Şn. 202 → ṭanuḳ
318. *(yf.)* tehī ol-: boş olmak, uzak olmak
o.-masa … tehī Nn. 437 → tehī
tehī o.-sa Nn. 436 → tehī

319. *(yf.)* ṭoḳ ol-: doymak, midesi dolu olmak
o.-ısar ṭoḳ Mn. 530 → ṭoḳ
320. *(yf.)* uyuz ol-: uyuz hastalığına yakalanmak
uyuz o.-ur D. 149/4 → uyuz
321. *(yf.)* ümmīd-vār ol-: ümitli bulunma
o.-madur ümmīd-vār Kn. 66 → ümmīd-vār
322. *(yf.)* vāḳıf ol-: bilmek, öğrenmek, biliyor olmak
vāḳıf o.-maz Nn. 1023 → vāḳıf
vāḳıf o.-mışdı Mm. 60 → vāḳıf
323. *(yf.)* vāḳiʿ ol-: gerçekleşmek, meydana gelmek
vāḳiʿ o.-mışdur Mn. 573 → vāḳiʿ
324. *(yf.)* vaḳt ol-: bir zaman gelir ki, zaman olur ki
vaḳt o.-a Mn. 725, Şn. 44, Şn. 463 → vaḳt
325. *(yf.)* vaḳūr ol-: ağırbaşlı, vakarlı olmak
vaḳūr o.-Ø Mn. 303 → vaḳūr
326. *(yf.)* vālih ol-: şaşırmış hâle gelmek, şaşkın durumda olmak
o.-urlar vālih Mn. 525 → vālih
vālih o.-anlar Mn. 82 → vālih
vālih o.-up Nn. 536, Nn. 682 → vālih
327. *(yf.)* var ol-:
1. bulunmak
var o.-sun Mm. 69 → var
2. *(ü.)* var olsun!: "zarar gelmesin!" anlamında söz öbeği
var o.-sun D. 12/1[7] → var
328. *(yf.)* vāṣıl ol-: ulaşmak, varmak
vāṣıl o.-dı Mn. 249 → vāṣıl
vāṣıl o.-up Mn. 516 → vāṣıl
329. *(yf.)* vaṣl ol-: kavuşmak
vaṣl o.-uban D. 10/1[12] → vaṣl
330. *(yf.)* velī ol-: ermiş, Allah'a yakın olmak
o.-mışdı velī Mn. 640 → velī
331. *(yf.)* vuḳūfı ol-: bir şeyi ayrıntılarıyla bilmek, bilgi sahibi olmak
o.-a … vuḳūfı Mn. 307 → vuḳūfı
332. *(yf.)* yaḳın ol-: yaklaşmak
o.-an yaḳın Şn. 63 → yaḳın
yaḳın o.-Ø Nn. 745 → yaḳın
333. *(yf.)* yalıñaç ol-: yoksullaşmak
o.-uban yalıñaç Şn. 476 → yalıñaç
334. *(yf.)* yalñuz ol-: tek başına, kimsesiz kalmak
o.-a+bilmen yalñuz Nn. 1073 → bil-, yalñuz
335. *(yf.)* yār ol-: yardımcı olmak, hayrı dokunmak
o.-an yār Mn. 797 → yār
o.-mışdur … yār Nn. 22 → yār
yār o.-Ø Mn. 191 → yār
yār o.-an Nn. 722 → yār
yār o.-up Mn. 190, D. 96/4 → yār
336. *(yf.)* yaṣaġ ol-: yasaklanmak
yaṣaġ o.-dı D. 96/5 → yaṣaġ
yaṣaġ o.-maz D. 41/7 → yaṣaġ
337. *(yf.)* yavuz ol-: sert, haşin tabiatli olmak
yavuz o.-Ø Mn. 281 → yavuz
338. *(yf.)* yeksān ol-: eşit olmak
o.-dı yeksān 172/4 → yeksān
339. *(yf.)* yel ol-: rüzgar gibi hızlı olmak
yel o.-up Mn. 958 → yel
340. *(yf.)* yumşaġ ol-: yumuşak tabiatli olmak
yumşaġ o.-Ø Mn. 281 → yumşaġ
yumşaġ o.-a Nn. 883 → yumşaġ
341. *(yf.)* yüregi delik delik ol-: çok dertlenmek, çok acı çekmek
yüregüm o.-a delik delik Nn. 33 → yürek/-g, delik

342. *(yf.)* yüz ol-: yüz yüze kalmak, önünü dönmek
yüz o.-a Şn. 280, Nn. 883 → $yüz_1$
343. *(yf.)* ẓāhir ol-: açığa çıkmak, belli olmak
ẓāhir o.-a D. 76/1 → ẓāhir
ẓāhir o.-dı D. 1/3 → ẓāhir
344. *(yf.)* żaʿīf ol-: zayıf durumda bulunmak
żaʿīf o.-maḳ Mn. 509 → żaʿīf
345. *(yf.)* ẓālim ol-: zulmedici durumda bulunmak
o.-up … ẓālim Mn. 419 → ẓālim
346. *(yf.) (yf.)* zerd ol-: sararmak
o.-mayup zerd Mn. 558 → zerd
347. *(yf)* belirtilen eylemin yapılışına kesinlik kazandırır
añmaġ o.-maz D. 229 → añ-
bilmek o.-maz Nn. 126, Nn. 625, Nn. 754, Nn. 756, Nn. 772, D. 42/1, D. 42/1, D. 42/2, D. 42/3, D. 42/4, D. 42/5 → bil-
dimek o.-dı Nn. 368 → di-
dimek o.-mayan Nn. 75 → di-
dimek o.-maz Şn. 340 → di-
duymaġ o.-maz Nn. 754 → duy-
gelmek o.-maz Nn. 724 → gel-
görmek o.-maz D. 204/3 → gör-
irmek o.-maz D. 55/5 → ir-
itmek o.-maz … tamām Mm. 51 → it-, tamām
ḳoymaġ o.-maz Mn. 1000 → ḳoy-
ḳurtulmaġ o.-ur D. 71/5 → ḳurtul-
o.-a sögmek Mn. 751 → sög-
o.-maz … bilmek Nn. 778 → bil-
o.-maz dimek Mn. 742, Şn. 182, Şn. 256 → di-
o.-maz … görmek Nn. 503 → gör-
o.-maz … ṭapmaḳ Nn. 132 → ṭap-
ṭapmaġ o.-maz Nn. 470 → ṭap-
ṭuymaġ o.-maz Mn. 1000 → ṭuy-
yanmaḳ mı o.-ur D. 8/3[11] → yan-
yıylamaġ o.-maz D. 41/6 → yıyla-
yimek o.-urdı D. 100/1 → yi-
348. *(yf.)* sıfat-fiil görevindeki kelimelere gelerek fiile başlama veya bitirme anlamı katar
aġlar o.-sam D. 186/3 → aġla-
bilmez o.-uñ Mn. 337 → bil-
bilmiş o-Ø D. 59/7 → bil-
çıḳmaz o.-ur Şn. 359 → çıḳ-
dir o.-dı Mn. 1023, Mn. 1023 → di-
o.-duñ süren Şn. 157 → sür-
ölmiş o.-a D. 97/5 → öl-
ṭapmaz o.-a Mn. 310 → ṭap-
teftīş ider o.-sañ Mn. 811 → teftīş, it-
ṭınar o.-sam D. 216/4 → ṭın-
349. *(cf.)* i-
ʿaceb mi o-a D. 67/5 → ʿaceb
bildüñ o.-a Şn. 214 → bil-
bilmiş o.-a Nn. 667 → bil-
eylemiş o.-a … gūşişi Nn. 875 → eyle-, gūşiş
gördüñ o.-a Şn. 211, Şn. 212, Şn. 216 → gör-
göstermiş o.-a Nn. 864 → göster-
günāh o.-a D. 27/5 → günāh
hezl o.-a Mm. 17 → hezl
Ḥıżr o.-a Şn. 463 → Ḥıżr
İlyās o.-a Şn. 463 → İlyās
işi o.-a Şn. 366 → iş
işitmiş o.-a Nn. 876 → işit-
itürmiş o.-a Nn. 664 → itür-
ḳalmamış o.-a Nn. 903 → ḳal-
ḳarışmış o.-a Mm. 14 → ḳarış-
n'o.-duġun Şn. 213, Şn. 215 → ne
o.-updur meskenüñ D. 53/3 → mesken
o.-uptur … ṣoñra D. 1/11 → ṣoñra
olmaz o.-a Şn. 252
pişmiş o.-a Nn. 903 → piş-

ṭapmış o.-a Nn. 648, Nn. 664, Nn. 665, Nn. 868 → ṭap-
ṭutmaġ o.-maz Nn. 1026 → ṭut-
ṭutmış o.-a … maḳām Nn. 890 → ṭut-, ol-
yutmaġ o.-maz Nn. 1026 → yut-
[=1335]

ol$_1$ *(s.)* işaret sıfatı olarak kullanılan "o"
o.+Ø Mn. 103, Mn. 141, Mn. 231, Mn. 237, Mn. 328, Mn. 363, Mn. 490, Mn. 496, Mn. 500, Mn. 502, Mn. 503, Mn. 544, Mn. 573, Mn. 593, Mn. 595, Mn. 595, Mn. 596, Mn. 610, Mn. 612, Mn. 613, Mn. 626, Mn. 631, Mn. 631, Mn. 633, Mn. 634, Mn. 647, Mn. 651, Mn. 652, Mn. 657, Mn. 661, Mn. 666, Mn. 716, Mn. 727, Mn. 746, Mn. 746, Mn. 750, Mn. 758, Mn. 788, Mn. 790, Mn. 805, Mn. 814, Mn. 814, Mn. 815, Mn. 819, Mn. 820, Mn. 825, Mn. 828, Mn. 829, Mn. 835, Mn. 870, Mn. 890, Mn. 895, Mn. 905, Mn. 914, Mn. 927, Mn. 963, Mn. 1029, Mn. 1029, Mn. 1059, Mn. 1059, Mn. 1090, Mn. 1107, Mn. 1108, Mn. 1123, Mn. 1131, Mn. 1137, Mn. 1138, Mn. 1139, Mn. 1140, Mn. 1143, Şn. 97, Şn. 107, Şn. 107, Şn. 177, Şn. 178, Şn. 181, Şn. 186, Şn. 192, Şn. 213, Şn. 231, Şn. 248, Şn. 296, Şn. 302, Şn. 302, Şn. 314, Şn. 314, Şn. 315, Şn. 325, Şn. 329, Şn. 329, Şn. 346, Şn. 356, Şn. 357, Şn. 401, Şn. 402, Şn. 427, Şn. 433, Şn. 443, Şn. 466, Şn. 466, Şn. 467, Şn. 481, Şn. 482, Şn. 504, Şn. 505, Km. 48, Km. 57, Km. 60, Km. 74, Mm. 16, Mn. 31, Mn. 31, Mm. 58, Mm. 60, Mm. 61, Mm. 74, Nn. 2, Nn. 4, Nn. 46, Nn. 52, Nn. 113, Nn. 114, Nn. 114, Nn. 117, Nn. 323, Nn. 337, Nn. 366, Nn. 366, Nn. 366, Nn. 389, Nn. 395, Nn. 395, Nn. 452, Nn. 453, Nn. 496, Nn. 543, Nn. 614, Nn. 627, Nn. 642, Nn. 661, Nn. 664, Nn. 672, Nn. 677, Nn. 684, Nn. 687, Nn. 694, Nn. 698, Nn. 728, Nn. 750, Nn. 786, Nn. 805, Nn. 806, Nn. 807, Nn. 809, Nn. 812, Nn. 832, Nn. 833, Nn. 833, Nn. 833, Nn. 834, Nn. 836, Nn. 840, Nn. 840, Nn. 841, Nn. 845, Nn. 909, Nn. 945, Nn. 966, Kn. 44, D. 1/16, D. 10/6[11], D. 11/1[7], D. 11/1[8], D. 11/3[15], D. 13/1[4], D. 16/3, D. 17/6, D. 29/5, D. 29/6, D. 31/1, D. 31/4, D. 31/5, D. 33/8, D. 43/5, D. 44/1, D. 44/4, D. 44/6, D. 45/1, D. 45/1, D. 46/4, D. 53/6, D. 56/2, D. 59/3, D. 63/1, D. 69/5, D. 69/6, D. 71/4, D. 72/7, D. 75/5, D. 77/4, D. 77/5, D. 77/6, D. 81/2, D. 81/6, D. 87/3, D. 90/6, D. 93/2, D. 93/3, D. 94/1, D. 94/2, D. 95/5, D. 99/1, D. 100/5, D. 100/5, D. 112/1, D. 112/3, D. 152/1, D. 160/4, D. 189/1, D. 207/1
[=220]

ol$_2$

1. *(zm.)* üçüncü teklik şahıs zamiri
o.+Ø Mn. 102, Mn. 109, Mn. 127, Mn. 157, Mn. 282, Mn. 331, Mn. 409, Mn. 413, Mn. 433, Mn. 549, Mn. 550, Mn. 560, Mn. 561, Mn. 562, Mn. 640, Mn. 684, Mn. 700, Mn. 705, Mn. 708, Mn. 747, Mn. 811, Mn. 880, Mn. 880, Mn. 882, Mn. 897, Mn. 898, Mn. 901, Mn. 903, Mn. 928, Mn. 1008, Mn. 1054, Mn. 1080, Mn. 1174, Şn. 1, Şn. 1, Şn. 59, Şn. 66, Şn. 66, Şn. 69, Şn. 77, Şn. 319, Şn. 322, Şn. 454, Şn. 467, Şn. 488, Şn. 488, Mm. 58, Mm. 60, Nn. 38, Nn. 125, Nn. 147, Nn. 179, Nn. 186, Nn. 223, Nn. 277, Nn. 352, Nn. 362, Nn. 363, Nn. 462, Nn. 497,

Nn. 664, Nn. 665, Nn. 685, Nn. 686, Nn. 689, Nn. 690, Nn. 690, Nn. 691, Nn. 691, Nn. 697, Nn. 709, Nn. 906, Nn. 939, Nn. 946, Nn. 947, Nn. 947, Nn. 1023, Nn. 1023, Nn. 1029, Nn. 1033, Nn. 1036, Nn. 1048, Nn. 1053, Nn. 1074, D. 1/18, D. 3/12, D. 12/1[6], D. 94/2, D. 150/3, D. 157/1, D. 162/1, D. 169/4, D. 184/1

o.+Ø durur Şn. 74 → dur-

k'o.-dur D. 12/3[2] → ki

o.+dur Şn. 69, D. 152/1, D. 169/4

2. *(zm.)* işaret zamiri

o.+Ø Mn. 41, Mn. 41, Mn. 63, Mn. 366, Mn. 387, Mn. 414, Mn. 418, Mn. 423, Mn. 459, Mn. 489, Mn. 531, Mn. 578, Mn. 579, Mn. 611, Mn. 656, Mn. 659, Mn. 681, Mn. 687, Mn. 751, Mn. 752, Mn. 832, Mn. 834, Mn. 835, Mn. 900, Mn. 938, Mn. 938, Şn. 237, Şn. 381, Km. 33, Km. 33, Km. 37, Km. 38, Nn. 361, Nn. 414, Nn. 424, Nn. 467, Nn. 542, Nn. 563, Nn. 634, Nn. 690, Nn. 693, Nn. 736, Nn. 748, Nn. 748, Nn. 782, Nn. 797, Nn. 836, Nn. 846, Nn. 847, Nn. 935, Nn. 942, Nn. 1018, Kn. 30, D. 41/3, D. 59/4, D. 66/6, D. 93/4, D. 164/1, D. 203/3, D. 205/4, D. 212/1, D. 213/1, D. 214/1, D. 215/1, D. 227

o.+Ø durur Mn. 117, Nn. 233, Nn. 462, D. 185/2 → dur-

k'o.+Ø Nn. 958 → ki

o.+dur Mn. 50, Mn. 206, Mn. 306, Mn. 309, Mn. 310, Mn. 334, Mn. 729, Mn. 995, Şn. 501, Nn. 352, Nn. 480, Nn. 483, Nn. 662, Nn. 712, Nn. 798, Kn. 99, D. 11/5[1], D. 38/4, D. 56/6, D. 59/6, D. 84/2, D. 205/4

3. *(z.)* ol kadar: o kadar, çok

o.+Ø ḳadar Mn. 390, Şn. 180, Nn. 611, D. 38/2 → ḳadar

[=186]

olar *(zm.)* üçüncü çokluk şahıs zamiri

o.+Ø Mn. 208, Mn. 222, Mn. 229, Mn. 527, Mn. 841

o.+ a Mn. 636

o.+ uñ Nn. 807, Nn. 829

[=8]

olın- → olun-

1. meydana getirilmek, gerçekleştirilmek

o.-maz Mn. 674, Şn. 88

2. yapılmak

o.-sa Şn. 287

3. *(yf.)* guş-mal olunmak: azarlanmak, cezaya uğratılmak

o.-dı gūş-māl Mn. 666 → gūş-māl

4. *(yf.)* itab olunmak: azarlanmak

ʿitāb o.-dı Mn. 665 → ʿitāb

[=5]

olun- → olın-

1. meydana getirilmek, gerçekleştirilmek

o.-dı D. 136/1

o.-mamışdı Mn. 639

2. *(yf.)* icabet olunmak: bir davete uyulmak

o.-mış icābet Mn. 207 → icābet

3. *(yf.)* izzet olunmak: şeref kazanmak, itibar görmek

ʿizzet o.-sam Mn. 98 → ʿizzet

4. *(yf.)* nazm olunmak: sıraya dizilmek, tertip edilmek

naẓm o.-mış D. 119/2 → naẓm

5. *(yf.)* rahm olunmak: rahmete uğratılmak

raḥm o.-sun Mn. 950 → raḥm

[=6]

oñ- daha iyi bir duruma gelmek

o.-mayuban D. 22/5

o.-maz D. 148/2

[=2]

on *(s.)* on sayısı
o.+Ø Mn. 688, Mn. 819, Mn. 820
o.+Ø durur D. 220/2 → dur-
o.+dur Mn. 214
o.+ı Mn. 1109, Mn. 1112
[=7]

onıncı *(s.)* onuncu sırada olan
o.+Ø Mn. 705
[=1]

on iki *(s.)* on iki sayısı
o.+Ø Nn. 11, Nn. 251
o.+dür Kn. 51
[=3]

oñul- geçmek, iyileşmek
o.-maz Nn. 441
[=1]

ora *(zm.)* o yer
o.+da Mn. 788, D. 4/1
[=2]

orancı *(i)* hesap tutucu kimse
o.+Ø Mn. 982
[=1]

orta *(i.)*
1. bir çemberin bütün noktalarından aynı uzaklıkta olan yer, merkez
o.+da Mn. 175
2. meydan, ortalık
çıḳasun o.+Ø Mn. 1041 → çıḳ-
o.+da Mn. 253
o.+dan D. 11/3[16]
3. içinde, arasında
o.+sında Mn. 691, Mn. 949
[=6]

oş oş *(e.)* köpek çağırırken kullanılan ünlem edatı
o.+a Şn. 330
[=1]

otaġ *(i.)* büyük çadır, ev
o.+Ø D. 96/4
o.+a D. 87/5
o.+ıma Mn. 555
o.+ına Mn. 562
[=4]

otla- otlamak, ot yemek
o.-Ø D. 196/3
o.-r Şn. 495
[=2]

otlaḫ/-ġ *(i.)* hayvanların otlandığı yer, mera, yeşillik
o.+Ø D. 19/2
o.+a Şn. 502
o.+ımuz Şn. 310
o.+ından D. 196/3
[=4]

otur-
1. oturmak
o.-muş idi Mn. 543 → i-
o.-dı Mn. 565
o.-uban Şn. 231
o.-ur Mn. 170, Mn. 174
o.-urdı Mn. 939
o.-urken Nn. 989
o.-up Mn. 802, D. 4/2
o.-updur Nn. 656
2. sakinleşmek, durulmak
o.-Ø Mn. 272, Mn. 276, Nn. 1039
o.-mışdı Mn. 788
3. hiçbir iş yapmadan zaman geçirmek
o.-ma Nn. 473
4. *(yf.)* dek otur-: rahat durmak, dek durmak
dek o.-Ø Nn. 524 → dek
[=16]

ov- ovuşturmak
o.-a idüm Şn. 36 → i-
[=1]

oyna-
1. kımıldamak, hareket etmek
o.-yup Mn. 1012, Nn. 773
2. bir şeyi oyuncak edinmek
o.-mada Şn.232
3. bir şeyi ellemek, el sürmek
o.-dum D. 23/4
4. bir kimsenin hanımıyla oynaşması
o.-maġa D. 60/6
o.-maḳ D. 60/6
o.-yalum D. 74/5
5. *(yf.)* oyun oyna-: dolap çevirmek, düzen kurmak
o.-dı … oyun Şn. 292 → oyun
6. *(yf.)* yüregi oyna-: ansızın heyecanlanmak
yüregüm o.-duġı D. 27/3 → yürek/-g
yüregüm o.-duġına D. 67/2 → yürek/-g
yüregüm o.-ması D. 45/5 → yürek/-g
yüregüm o.-r D. 37/2, D. 72/2 → yürek/-g
[=13]

oynaş *(i.)* maşuk, dost
o.+Ø D. 81/7
o.+Ø … ṭutmazam D. 81/7 → ṭut-
o.+Ø ṭutmışam D. 81/7 → ṭut-
[=3]

oynaş-
1. birbirleriyle oynamak
o.-Ø D. 15/5
2. birine takılarak oynamak
o.-ur D. 72/3
[=2]

oynat-/-d-
1. hareket ettirmek, kımıldatmak
o.-up Mn. 654
2. *(yf.)* yürek oynat-: korku ile heyecanlatmak
yürekler o.-an Nn. 984 → yürek/-g
3. *(yf.)* ḳaş oynat-: işve ve cilveli bir şekilde bakmak
o.-up ḳaş D. 5/5 → ḳaş
[=3]

oyuḳ *(s.)* şaşkın, sersem
o.+Ø Şn. 150, Şn. 151
o.+dur Şn. 150
[=3]

oyun *(i.)*
1. eğlenmek ya da spor amaçlı yapılan fiziksel yahut zihinsel etkinlik
o.+Ø D. 23/4
2. düzen, desise
o.+Ø D. 190/2
oynadı … o.+Ø Şn. 292 → oyna-
o.+a Şn. 296
o.+um Şn. 49
[=5]

Ö (ö, ʿö)

ög- övmek
ö.-e+bile D. 101/5, D. 144/2 → bil-
ö.-di D. 144/1
ö.-em D. 142/3
ö.-mege Mn. 217
ö.-mek Mn. 751
ö.-üp Mn. 1040, Nn. 879
[=8]

ögeç *(i.)* bir yaşından dört yaşına kadar erkek koyun, koç
ö.+Ø Şn. 209
[=1]

ögren- bellemek, bilgi edinmek
ö.-ürsin Mn. 1141
[=1]

ögret- talim ettirmek

ö.-Ø Şn. 376
ö.-diler Mn. 242
ö.-dügüñ Km. 47
ö.-mek D. 211/4
ö.-meyüp D. 209/3
[=5]

ögün- kendini övmek
ö.-mez Mn. 264
[=1]

ögüt *(i.)* nasihat
ö.+dür Mn. 922
[=1]

öküş *(s.)* çok, pek çok
ö.+Ø D. 82/5, D. 100/1
ö.+dür Mn. 140
ö.+i Mn. 1044
[=4]

öl-
1. hayatını kaybetmek
ö.-miş-iken Şn. 355 → i-
ö.-miş ola D. 97/5 → ol-
ö.-di D. 11/2[10]
ö.-diler D. 77/3
ö.-en Mn. 477
ö.-ende Mn. 706
ö.-leydüñ D. 75/6
ö.-ince Mn. 696, Mn. 750, Mn. 997
ö.-meden D. 197/3
ö.-mesem D. 77/5
ö.-meyenüñ D. 219/3
ö.-meyince D. 55/5
ö.-mezden Mn. 296
ö.-se Mn. 705, Nn. 483
ö.-üp Mn. 296
ö.-ür D. 30/6
2. *(yf.)* elüñde öl-: bir kişi sebebiyle ölmek
elüñde ö.-mek D. 33/1 → el
3. *(yf.)* yolında öl-: biri ya da bir şey uğruna canını vermek, uğruna ölmek
ö.-memek … yolında D. 197/2 → yol
[=21]

öldür- öldürmek
ö.-Ø Mn. 50, Mn. 713, D. 59/1
ö.-di Mn. 1146, D. 72/5
ö.-edüm Şn. 41
ö.-en D. 11/4[9]
ö.-medür D. 190/2
ö.-mek D. 82/1, D. 82/6, D. 96/5
ö.-se D. 32/6
ö.-üp Mn. 1087, Şn. 35
ö.-ür Mn. 456, D. 3/6
ö.-ürsün D. 59/2
[=17]

öldürül- öldürülmek
ö.-mekden D. 197/4
[=1]

ölü *(s.)* ölmüş olan, cansız
ö.+Ø Mn. 995
ö.-y-imiş D. 198/1, D. 198/3, D. 198/4 → i-
[=4]

ʿömr *Ar. (i.)* ömür, hayat
bāġ-i ʿö.+üñ D. 156/1 → bāġ
ʿö.-i dırāz Nn. 63 → dırāz
ʿö.-i tāze D. 81/1 → tāze
ʿö.+üm geçürür Kn. 81 → geçür-
ʿö.+i Mn. 200, Mn. 452, Mn. 1130, Nn. 778, D. 88/1
ʿö.-imüzde D. 11/4[4]
ʿö.+in Mn. 220
ʿö.+inde Mn. 1129
ʿö.+inüñ D. 165/3
ʿö.+üñi D. 8/4[13]
[=14]

öñ
1. *(i.)* ileri taraf
düşübeni ö.+üme Şn. 401 → düş-

düşeler ö.+e Şn. 508 → düş-
düşesün ö.+ine Şn. 510 → düş-
ö.+Ø gelüpdür D. 17/2 → gel-
ö.+e Şn. 503, Şn. 505
ö.+ince Mn. 562, Nn. 1030
ö.+ümce Nn. 43
ö.+ümde Mn. 52, Şn. 94
ö.+üñe Mn. 654
2. *(i.)* kat, huzur
ö.+üñe … getürüp Şn. 31 → getür-
ö.+ünde Şn. 255
ö.+üñde Nn. 429, Nn. 733
ö.+üñe D. 8/2[9]
3. *(i.)* ilk, baş taraf, önce
ö.+din Mn. 296, Kn. 59
4. *(z.)* önce
ö.+Ø Mn. 760, Şn. 425, Nn. 954, D. 82/7
5. *(z.)* öndin sona: baştan başa, tamamen
ö.+den ṣoña Nn. 397 → ṣoñ
ö.+din ṣoña Şn. 485, Nn. 638, D. 82/7 → ṣoñ

[=27]

öñ- yükselmek, ilerlemek
ö.-en Şn. 492

[=1]

öñce *(z.)* önce, ilk
ö.+Ø Şn. 502, Şn. 504

[=2]

öp-
1. öpmek
ö.-Ø D. 60/4
ö.-düm D. 23/4, D. 60/4
ö.-e Şn. 36, Şn. 36, Şn. 524, D. 94/6
ö.-er Mn. 160, Mn. 165
ö.-eyin Şn. 196
ö.-üp Şn. 297, D. 9/1[6], D. 45/2, D. 80/5
2. el öp-: saygı gereği birinin elini öpmek
elin ö.-elüm D. 12/1[3] → el
elin ö.-üp Mn. 883 → el

[=16]

ördek *(i.)* ördek hayvanı
ö.+Ø 74/6

[=1]

ört- örtmek
ö.-edüm Şn. 34

[=1]

örtü *(i.)* örtmekte kullanılacak şey
ö.+Ø Mn. 711

[=1]

örtün- örtünmek
ö.-mek Mn. 711

[=1]

örümcek *(i.)* örümcek
ö.+Ø D. 79/4

[=1]

öt- ötmek, cıvıldamak
ö.-er D. 88/5

[=1]

öte *(i.)* öbür taraf, ileri
ö.+Ø Mn. 62, Nn. 1051

[=2]

övin- iftihar etmek, övünmek
ö.-di Mn. 580

[=1]

öykün- taklit etmek, benzemeye çalışmak
ö.-dügi D. 34/5

[=1]

öyle
1. *(s.)* o kadar, o derece
ö.+Ø Şn. 24, Şn. 186
2. *(s.)* onun gibi, ona benzer

ö.+Ø Şn. 220
3. *(z.)* o biçimde, o şekilde
ö.+Ø Şn. 340, Şn. 452, D. 43/7, D. 46/7
[=7]

öyün *(i.)* yemek
ö.+ine D. 149/4, 150/3
[=2]

öz
1. *(zm.)* nefis, zat, kendisi
ö.+Ø Mn. 254, Mn. 316, Mn. 564, Mn. 977, Mn. 977, Mn. 1135, Şn. 284, Nn. 277, Nn. 952, Nn. 1025, Nn. 1077, Kn. 77, D. 8/2[6], D. 8/2[7], D. 49/7, D. 82/4, D. 162/2, D. 167/1
bilmez-idi ö.+ini Şn. 434 → bil-, i-
bilmez ö.+in Şn. 422 → bil-
bilür-iken ö.+üñi Şn. 137 → bil-, i-
geçen … ö.+inden Nn. 981 → geç-
geçmekdür ö.+inden Mn. 151 → geç-
gelmez … ö.+ine Mn. 360 → gel-
gelüp … ö.+ine Mn. 1111 → gel-
gitdi ö.+inden Mn. 578, Şn. 78 → git-/-d-
giderler … ö.+lerinden Mn. 379 → git-/-d-
gidince ö.+inden Nn. 961 → git-/-d-
gidüp ö.+ümden Nn. 591 → git-/-d-
gitsün ö.+inden Nn. 539 → git-/-d-
ö.+i göyenmez D. 52/3 → göyen-
ö.+in bilse Mn. 733 → bil-
ö.+in ṣalmaya Nn. 631 → ṣal-
ö.+in ṭutup Mn. 939 → ṭut-
ö.+in virmedi Nn. 634 → vir-
ö.+inden giçmege Mn. 233 → giç-
ö.+inden … gitdügin Mn. 1124 → git-/-d-
ö.+ine gelmemek Mn. 359 → gel-
ö.+ine gelmez Mn. 345 → gel-
ö.+ine gelüben Şn. 79 → gel-
ö.+i-y-çün Mn. 216 → çün
ö.+ümden … gitdüm Mn. 1125 → git-/-d-
ö.+üñ bilmege D. 8/4[13] → bil-
ö.+üñ ṭutsañ Mn. 736 → ṭut-
ö.+üñi ṣalduñ D. 13/2[3] → ṣal-
ṣal ö.+üñi Nn. 738 → ṣal-
ṣalsañ ö.+üñi Nn. 620 → ṣal-
ṣaluban ö.+üñi D. 167/2 → ṣal-
ṣalup ö.+üñ Mn. 341 → ṣal-
ṭut ö.+üñ D. 8/7[3] → ṭut-
ṭutamaz ö.+ini Şn. 342 → ṭut-
vir ö.+üñi D. 59/5 → vir-
ö.+i Mn. 316, Mn. 353, Mn. 916, Mn. 1003, Şn. 1, Şn. 268, Nn. 790, Nn. 952, Kn. 91, D. 91/2
ö.+imüz D. 11/3[8]
ö.+in Mn. 217, Mn. 325, Mn. 930, Mn. 991, Şn. 424, Nn. 371, Nn. 560, Nn. 663, Nn. 787, Nn. 830, Nn. 879, Nn. 925
ö.+inde Kn. 75
ö.+inden Mn. 124, Mn. 914, Mn. 927, Mn. 994, Mn. 1085, Mn. 1110, Nn. 1077, Kn. 74, Kn. 77, D. 37/5
ö.+ine Mn. 254, Mn. 365, Mn. 473, Mn. 797, Mn. 833, Mn. 902, Mn. 927, Mn. 928, Mn. 1084, Şn. 138, Şn. 277, Şn. 305, Nn. 478, Kn. 66, D. 162/2
ö.+ini Mn. 992, Mn. 1009, Şn. 87, Şn. 286, Şn. 338, Nn. 67, Nn. 103, Nn. 316, Nn. 346, Nn. 446, Nn. 482, Nn. 664, Nn. 740, D. 47/4
ö.+insüz D. 162/2
ö.+inüñ Mn. 977, Mn. 977, Mn. 1009, Mn. 1010, Şn. 14, Şn. 16, Şn. 274, Şn. 512, D. 87/2
ö.+iyle Mn. 1135
ö.+leri Nn. 818
ö.+lerin Şn. 500

ö.+lerini Şn. 507
ö.+üm Mn. 1067, Nn. 591, Kn. 30, D. 100/2
ö.+ümden Kn. 47
ö.+üme Mn. 612, Şn. 218, Şn. 244, Şn. 469, D. 65/6
ö.+ümle Mn. 75, Mn. 76, Mn. 77
ö.+üñ Mn. 283, Mn. 723, Mn. 735, Mn. 784, Mn. 873, Şn. 301, Şn. 413, Şn. 423, Şn. 425, Şn. 426, Şn. 442, Şn. 499, Nn. 248, Nn. 319, Nn. 564, Nn. 727, Nn. 1006, D. 59/1
ö.+üñde Mn. 108, Mn. 829, Mn. 866, Mn. 866, Mn. 1037, Nn. 258, Nn. 259, Nn. 727
ö.+üñden Mn. 106, Mn. 318, Nn. 954, Nn. 1008, D. 82/4
ö.+üñe Mn. 466, Mn. 483, Mn. 784, Mn. 827, Mn. 858, Mn. 872, Mn. 873, Mn. 1046, Şn. 349, Nn. 376, Nn. 890, Nn. 951, D. 3/11
ö.+üñi Mn. 140, Mn. 146, Mn. 658, Mn. 830, Mn. 855, Mn. 873, Mn. 1040, Mn. 1152, Şn. 414, Şn. 421, Mm. 53, Nn. 178, Nn. 382, Nn. 853, Nn. 853, Nn. 855, D. 5/10, D. 46/5, D. 59/2, D. 210/1
ö.+üñle Mn. 783, Nn. 1009
ö.+üñsün D. 8/2[7]
ö.+üñüñ Nn. 1010
2. *(i.)* bir şeyin hammaddesi, içi
ö.+i Şn. 191, Mm. 16, Mm. 26, Nn. 368, D. 212/4
ö.+idür Mn. 176, Mn. 209, Mm. 44
ö.+in D. 22/4
ö.+inde D. 29/4
ö.+ini Kn. 84
ö.+lerini Nn. 754
ö.+üñi Şn. 466
3. *(i.)* asıl, has
ö.+Ø D. 86/2

[=215]

özge *(s.)* başka, diğer, gayrı
ö.+Ø Mn. 34, Mn. 34, Mn. 95, Mn. 538, Mn. 547, Mn. 914, Mn. 1014, Mn. 1022, Şn. 60, Şn. 209, Şn. 247, Şn. 427, Şn. 493, Mm. 50, Nn. 4, Nn. 112, Nn. 223, Nn. 361, Nn. 362, Nn. 489, Nn. 590, Nn. 662, Nn. 686, Nn. 687, Nn. 834, Nn. 906, Nn. 1041, Nn. 1055, Nn. 1080, D. 2/14, D. 8/2[5], D. 12/2[8], D. 49/7, D. 93/7, D. 94/5, D. 188/1, D. 188/2, D. 188/3, D. 188/4
ö.+Ø iken 29/1 → i-
ö.+dür Şn. 120, Şn. 120, Şn. 121, Şn. 121, Şn. 122, Şn. 122, Şn. 123, Şn. 123, D. 188/1, D. 188/2, D. 188/3, D. 188/4
ö.+lere D. 8/2[4]
ö.+nüñdür Kn. 30
ö.+si D. 1/3, D. 175/3
ö.+ye Mn. 367, Mn. 569, Şn. 284, Şn. 491, Nn. 1008, Nn. 1009, D. 8/2[8]

[=63]

ʿöẕr *Ar. (i.)* kusur, eksiklik
ʿö.+Ø Şn. 403
ʿö.+Ø idem Mn. 39 → it-/-d-

[=2]

ʿöẕr-ḫˇāh *Ar.+Far. (s.)* özür, af dileyen
ʿö.+um Mn. 39

[=1]

P

pā[y] *Far. (i.)* ayak
ḫāk-ı p.+ına Nn. 465 → ḫāk
ḫāk-ı p.+sı D. 58/2 → ḫāk
p.-ı ʿaşḳ D. 51/3 → ʿaşḳ
p.-ı ʿaşḳa Nn. 579 → ʿaşḳ
p.+ında D. 178/2
p.+ından Mn. 683
p.+sı D. 3/5
p.+sın Mn. 664
p.+uñ Şn. 472

p.+uña D. 84/5
p.+uñı Şn. 36, Şn. 196, D. 81/3
p.+uñuñ D. 141/1, D. 141/2, D. 141/3, D. 141/4
[=17]

pā-būs *Far. (s.)* ayak öpen
p.-ı yāre Mn. 291 → yār
[=1]

pādişāh *Far. (i.)* hükümdar, devletli → pādişeh, pād-şā
p.+Ø Mn. 449
p.-ı ehl-i ḥāl Nn. 339 → ehl-i ḥāl
p.+Ø-am Nn. 284, D. 241
p.+dan Mn. 739
p.+ı Mn. 88, Mn. 739
p.+ıdur D. 113/4
p.+um Mn. 45, Mn. 62, D. 72/3
p.+uñ Mn. 1093
[=12]

pādişāhā *Far. (ü.)* ey hükümdar
p.+Ø Km. 47
[=1]

pādişāhī *Far. (s.)* padişaha ait, padişahla ilgili
maḳṣūd-ı ṣunʿ-ı p.+Ø Mn. 519 → maḳṣūd, ṣunʿ
nişān-ı p.+Ø D. 125/4 → nişān
[=2]

pād-şā *Far. (i.)* → pādişāh
p.+m Şn. 368
p.+yuz D. 9/1[16], D. 9/2[16], D. 9/3[16], D. 9/4[16], D. 9/5[16], D. 9/6[16], D. 9/7[16]
[=8]

pādişeh *Far. (i.)* → pādişāh
p.-i ḥüsn ü cemāle D. 4/5 → ḥüsn, ü, cemāl
p.+Ø-em Şn. 146
p.+Ø-üz D. 9/3[2]
p.+e D. 91/3
p.+i D. 92/1
p.+üm D. 74/4
[=6]

pādişeh-vār *Far. (z.)* padişaha benzer, padişah gibi
p.+Ø Mn. 1169
[=1]

pāk *Far. (s.)* temiz, halis, kutsal
p.+Ø Mn. 438, Mn. 1085, Şn. 428, Nn. 438, Nn. 877, D. 23/6, D. 91/5, D. 123/3, D. 152/2, D. 212/2
ʿālem-i p.+e Mn. 123 → ʿālem
derk-i fehm-i p.+Ø Mm. 8 → derk, fehm
eyledi p.+Ø Mn. 607 → eyle-
eylesün … p.+Ø Nn. 67 → eyle-
idüp … p.+Ø Nn. 261 → it-/-d-
itgil … p.+Ø Mn. 93 → it-/-d-
nūr-ı p.+Ø D. 145/1 → nūr
ola p.+Ø Mn. 437 → ol-
olasun p.+Ø Mn. 145 → ol-
olup p.+Ø Mn. 123, Mn. 270, D. 8/7[7] → ol-
p.+Ø eylesün Mn. 143 → eyle-
p.+Ø olasun Mn. 122 → ol-
p.+Ø olmaḳ Mm. 4 → ol-
p.+Ø oluban Nn. 336 → ol-
p.+Ø olup Şn. 169, D. 4/16 → ol-
p.+Ø olur Şn. 356 → ol-
p.+Ø ider Nn. 617 → it-/-d-
p.+Ø it Mn. 68 → it-/-d-
p.+Ø itmege D. 25/4 → it-/-d-
p.+Ø itmek-içün D. 23/3 → it-/-d-, içün
p.+Ø itmeyen D. 22/4 → it-/-d-
ṭuta … p.+Ø Nn. 482 → ṭut-
verd-i p.+Ø Şn. 416 → verd
p.+ler Nn. 769
p.+leri Şn. 493
[=38]

pāk-bāz *Far. (s.)* vefalı, içten bağlı olan
ola … p.+Ø Nn. 480 → ol-
[=1]

pākīze-ṣulb *Far.+Ar. (s.)* zürriyeti temiz, pak olan
şeh-i p.+Ø Mm. 63 → şeh
[=1]

pākīze-güher *Far. (i.)* saf cevher
dürrāc-ı p.+Ø Nn. 205 → dürrāc
[=1]

pākīze-gū *Far. (i.)* temiz, saf ses
p.+sın D. 72/6
[=1]

pāklik *Far.+T. (i.)* temizlik, saflık
p.+de Nn. 907
[=1]

pāk-terāş *Far. (i.)* vücuttaki tüm kılları tıraş eden kimse, kalenderî
p.+Ø D. 9/2[6]
[=1]

palān-pūş *Far. (s.)* semer giyen, eşek
p.+Ø Nn. 154
[=1]

palās *Far. (i.)* aba, çul
p.+ı Mn. 765
p.+ın Nn. 1001
[=2]

pālūde *Far. (s.)* saf, arı, süzülmüş
p.-yi ʿilm Nn. 1018 → ʿilm
[=1]

pāmāl *Far. (s.)* hakir görülmüş, çiğnenmiş
olur p.+ı Mn. 160 → ol-
[=1]

pāre *Far. (i.)* parça, tane
p.+Ø Mn. 510, Mn. 554, Mn. 927
p.+Ø ḳılam D. 67/1, D. 67/5 → ḳıl-
[=5]

pāre pāre *Far. (i.)* parça parça
p.+Ø Mn. 717
[=1]

pārsā *Far. (s.)* dindar
p.+yuz D. 9/3[6], D. 9/5[7]
[=2]

pas *(i.)* pas
p.+ı Mn. 94
p.+ın Mn. 664
p.+ını Nn. 37
[=3]

pās-bān *Far. (i.)* bekçi
p.+Ø Şn. 328
p.+ı D. 2/9
[=2]

pāş *Far. (s.)* saçılmış
p.+ı Nn. 794
[=1]

paşa *(i.)*
1. baba
p.+Ø Mn. 963
2. yüksek dereceli devlet memuru
p.+ya D. 11/4[11]
[=2]

pay *(i.)* hisse
p.+ına Mn. 279
[=1]

pāyende *Far. (s.)* devamlı, sürekli
p.+Ø Nn. 36
ʿizzet-i p.+Ø D. 54/6 → ʿizzet
[=2]

pā[y]-kūpān *Far. (i.)* kasıla kasıla yürümek
p.+Ø Mn. 347, Mn. 373, Mn. 1106, Nn. 677, Nn. 924
[=5]

peder *Far.*
(ü.) can-ı peder: babasının oğlu!, oğul!" anlamlarına gelen ünlem ifadesi
cān-ı p.+Ø Mn. 449 → cān
[=1]

pehlevān *Far. (i.)* iri yarı kimse, pehlivan
p.+Ø Mn. 595, Mn. 626, Mn. 915, Şn. 242, Şn. 318
p.+ı Mn. 589, Mn. 625
[=7]

pejmürde *Far. (s.)* solgun
p.+dür D. 165/4
[=1]

peleng *Far. (i.)* kaplan
p.+Ø Mn. 1017
p.-i hevā D. 100/4 → hevā
p.-i nefsi Mn. 1083 → nefs
[=3]

peleng-efgen *Far. (s.)* kaplan avlayan
şīr-i p.+Ø-üz D. 9/2[11] → şīr
[=1]

pelīd *Far. (s.)* pis, kirli
p.+Ø olur D. 22/4 → ol-
[=1]

penāh *Far. (i.)* sığınma, sığınılacak yer
p.+Ø Nn. 1080
p.-ı her kes Nn. 835 → her, kes
p.+ı D. 126/1
[=3]

pend *Far. (i.)* nasihat
p.+Ø Şn. 441
p.+Ø eyleyen Şn. 439 → eyle-
p.-i şeyẖ u şābı Mn. 149 → şeyẖ, u, şāb
vāʿiẓ-i p.+Ø D. 9/4[12] → vāʿiẓ
p.+i Şn. 439
p.+idür Mn. 1169
p.+in D. 8/3[1]
p.+üm D. 8/6[1]
p.+üñ Şn. 441
p.+üñi Şn. 450
[=10]

penīr *Far. (i.)* peynir → peynīr
p.+Ø Mn. 474, Mn. 938
[=2]

per *Far. (i.)* kanat
p.+Ø Kn. 34
[=1]

perākende *Far. (s.)* dağınık
p.+Ø D. 61/6
p.+Ø olan Mn. 313 → ol-
[=2]

perçem *Far. (i.)* kâkül
p.+i Mm. 35
[=1]

perde *Far. (i.)*
1. neyde üzerlerini kapamak suretiyle notaların çıkmasını sağlayan her bir delik
p.+Ø Nn. 97
p.+de Nn. 45
p.+den Nn. 98, Nn. 318, Nn. 581
p.+yi Nn. 579, Nn. 580
2. görüşü, ışığı engellemek için ya da bir şeyi gizlemek için çekilen örtü
perde-yi pindārı Nn. 256 → pindār
perde-yi pindārumı Nn. 261 → pindār
p.+dür Nn. 610
[=10]

perde-der *Far. (s.)* perde yırtan
p.+dür Nn. 578
[=1]

perde-sūz *Far. (s.)* perde yakan, engelleri aşan

p.-ı ins Nn. 567 → ins

[=1]

perde-sāz *Far. (s.)* perde çeken, engelleyen

p.-ı cān Nn. 567 → $cān_2$

[=1]

peren *Far. (i.)* nakışlı atlas

p. mi D. 131/3

[=1]

peretiş *Far. (i.)* tapma derecesinde sevme

idüp p.-i ʿaşḳ D. 55/5 → it-, ʿaşḳ

p.+Ø … i.-üp Mn. 898 → it-

[=2]

pergār *Far. (i.)* pergel

çarḫ-ı p.+Ø Mn. 175 → çarḫ

[=1]

perhīz *Far. (i.)* haramlardan sakınma, riyazet

p.+i D. 75/1

[=1]

perhīzkār *Far. (s.)* dindar

p.+Ø Mn. 875

[=1]

perī *Far. (i.)* cinlerin çok güzel ve alımlı dişileri

p.+Ø Şn. 76, D. 98/4, D. 189/1

püşt ü penāh-ı melek ü ins ü p.+Ø D. 90/6 → püşt ü penāh, melek, ü, ins

p.+nüñ Mn. 245

[=5]

perīr *Far. (i.)* evvelki gün

p.+Ø D. 4/1

[=1]

perī-rū *Far. (s.)* peri yüzü

p.+Ø D. 42/2, D. 61/4

[=2]

perīşān *Far. (s.)*

1. dağınık, karmakarışık

p.+Ø Mn. 366

ḥāl-i p.+um D. 63/2 → ḥāl

p.+e D. 189/2

2. kederli, üzgün

p.+Ø Şn. 81

[=4]

perī-şān *Far.+Ar. (s.)* peri tabiatli

p.+e D. 189/4

[=1]

perniyān *Far. (i.)* işlemeli ipek kumaş

p. mı D. 131/3

[=1]

perr ü bāl *Far. (i.)* → bāl, bāl ü perr

p.+-i laṭīf ü dil-firībüñ Mn. 1034 → laṭīf, ü, dil-firīb

p.+üñ Mn. 1033

[=2]

pertāb *Far. (i.)* hoplayıp zıplamak

p.+Ø Nn. 346

[=1]

pertev *Far. (i.)* ışık

p.-i her dü cihān Nn. 333 → her, dü, cihān

p.+i D. 83/3

[=2]

pervāne *Far. (i.)* gece kelebeği

p.+Ø D. 19/7, D. 52/3, D. 86/7

p.+sidür D. 31/1

[=4]

pervāz *Far. (i.)* uçma, uçuş

iderken … p.+Ø D. 73/7 → it-

p.+Ø eyledi Nn. 696 → eyle-

p.+Ø itmek Mn. 1057 → it-

p.-ı cenāb-ı ḥażret-içün D. 10/6[5] → cenāb, ḥażret, içün

p.-ı Hū Nn. 615, Nn. 867 → Hū

[=6]

perverde *Far. (s.)* iyi eğitilmiş, âlim
p.+Ø Mn. 1042
p.+sidür Nn. 910
[=2]

perverīde *Far. (s.)* beslenmiş
p.+Ø Mn. 501
[=1]

perveriş *Far. (i.)* yiyecek, gıda
p.+den Mn. 440
p.+ler Nn. 213
[=2]

pervīn *Far. (i.)* ülker yıldız kümesi
p.+Ø D. 68/3
[=1]

pes *Far.*
1. *(e.)* bunun üzerine, öyleyse
p.+Ø Mn. 78, Mn. 140, Mn. 221, Mn. 564, Mn. 613, Mn. 723, Mn. 732, Mn. 734, Mn. 774, Mn. 776, Mn. 836, Mn. 838, Mn. 911, Mn. 1033, Mn. 1144, Mn. 1154, Mn. 1158, Mn. 1159, Şn. 85, Şn. 380, Şn. 498, Şn. 506, Şn. 509, Nn. 114, Nn. 115, Nn. 176, Nn. 183, Nn. 187, Nn. 233, Nn. 367, Nn. 382, Nn. 414, Nn. 468, Nn. 490, Nn. 494, Nn. 496, Nn. 500, Nn. 504, Nn. 612, Nn. 643, Nn. 736, Nn. 747, Nn. 749, Nn. 811, Nn. 820, Nn. 835, Nn. 1042, Nn. 1044, Nn. 1046, Nn. 1076, Kn. 93, D. 46/4, D. 53/6, D. 55/2, D. 82/6, D. 85/4, D. 85/6, D. 87/7, D. 149/2, D. 163/3, D. 166/3, D. 200/3, D. 211/3
2. *(i.)* arka
p.+Ø D. 59/3
p.+i D. 93/2
[=65]

pes-rev *Far. (i.)* uşak
p.+Ø D. 9/3[9]

[=1]

pest *Far. (s.)* alçak, aşağılık
fitne-yi p.-ken D. 16/1 → fitne
olmasa p.+Ø D. 180/1 → ol-
olmaya p.+Ø Nn. 884 → ol-
[=3]

peşīmān *Far. (s.)* → pişmān
p.+Ø olduñ-ise D. 60/3 → ol-, i-
[=1]

peşmīne *Far. (i.)* yünden dokunmuş hırka yapımında kullanılan bir tür kumaş
ṣūfī-yi p.+Ø D. 64/2 → ṣūfī
[=1]

peşşe *Far. (i.)* sivrisinek
p.+Ø Mn. 44
[=1]

peşt *Far. (i.)* arka, sırt
p.+Ø olmaya Şn. 280 → ol-
[=1]

pey *Far. (i.)* iz
p.+Ø D. 98/1
[=1]

peyām *Far. (i.)* haber
p.+ın D. 240
[=1]

pey-ā-pey *Far. (z.)* birbiri ardınca
p.+Ø 98/6, D. 99/6
[=2]

peydā *Far. (s.)* belli, görünür olan
nükte-yi p.+Ø u pinhān D. 115/4 → nükte, u, pinhān
p.+Ø eyledüñ D. 57/1, D. 57/7 → eyle-
p.+Ø idi D. 146/3 → i-
[=4]

peyember *Far. (i.)* elçi, resul, nebi → peyġāmber

p.+Ø Mn. 234, Mn. 349, Mn. 560, Mn. 577, D. 17/3
ḫulḳ-ı p.+Ø D. 217/2 → ḫulḳ
[=6]

peyġāmber *Far. (i.)* → peyember
p.+Ø Şn. 156, Nn. 358, D. 46/3
ḥażret-i p.+i Nn. 330 → ḥażret
p.-i ḫoş-āyīn D. 79/1 → ḫoş-āyīn
p.+üm Kn. 62
p.+üñ D. 2/10, D. 69/4
p.+üñdür Nn. 85
[=9]

peyk *Far. (s.)* haber getiren, ulak
p.+Ø Nn. 153
p.-i çābük ü çālāksun D. 2/2 → çābük, ü, çālāk
[=2]

peymāne *Far. (i.)* içki kadehi
p.+yi Nn. 859
[=1]

peynīr *Far. (i.)* → penīr
p.+Ø Şn. 38
[=1]

peyvend *Far. (i.)* bir ağacı aşılamak için kullanılan başka bir ağaçtan alınan aşı
p.+Ø Mn. 1164
p.+ümi Nn. 250
[=2]

peyvest *Far. (s.)* ulaşan, erişen
p.+Ø olur Nn. 377 → ol-
[=1]

peyveste *Far. (s.)* birbiriyle birleşmiş
p.+Ø Şn. 235, Nn. 456, D. 45/1, D. 108/3
p.+dür Nn. 378
[=5]

pīç *Far. (i.)* kıvrım
p.+Ø Şn. 374, Şn. 374, Nn. 777, D. 24/6, D. 28/1, D. 94/1
oldı … p.+Ø Mn. 882 → ol-
oldum p.+Ø p.+Ø Nn. 357, Nn. 357 → ol-
olma p.+Ø Nn. 752 → ol-
olmayup p.+Ø Mn. 557 → ol-
olup p.+Ø Mn. 528, Nn. 963 → ol-
olupdur p.+Ø p.+Ø Nn. 881, Nn. 881 → ol-
olur … p.+Ø Mn. 793 → ol-
[=16]

pīh *Far. (i.)* iç yağı
p.+Ø-di Mn. 938 → Ø-
p.+i Mn. 927
[=2]

pīl *Far. (i.)* fil hayvanı
p.+i Mn. 44
[=1]

pilāv *Far. (i.)* pilav
p.+ı Mn. 475
p.+uñ Mn. 471
[=2]

pindār *Far. (i.)* gururlanma
p.-ı kemāl Mn. 993 → kemāl
perde-yi p.+ı Nn. 256 → perde
perde-yi p.+umı Nn. 261 → perde
[=3]

pinhān *Far. (s.)* gizli
ġonce-yi p.+Ø iken Nn. 143 → ġonce, i-
itmese … p.+Ø Mn. 238 → it-
nükte-yi peydā u p.+Ø D. 115/4 → nükte, peydā, u
p.+Ø it D. 70/2 → it-
p.+Ø ide Mn. 237 → it-
p.+Ø idemez D. 27/7 → it-
rāz-ı p.+ını D. 13/5[2] → rāz
sırr-ı p.+Ø D. 136/3 → sırr

p.+dur Nn. 394
[=9]

pīr *Far. (i.)*
1. yaşlı, koca
p.+Ø Mn. 164, Nn. 226, D. 8/2[12]
mürşid-i her şeyḫ u her bernā ü p.+Ø Nn. 320 → mürşid, her, şeyḫ, u, bernā
pīrāye-yi p.+Ø u civān Nn. 152 → pīrāye, u, civān
p.+i Nn. 505
2. şeyh, mürşit
p.+Ø Mn. 630, D. 82/2, D. 82/2, D. 149/1
p.-i devlet-ḫˇāhıyam D. 64/7 → devlet-ḫˇāh
p.-i ḫāṣṣ Mm. 30 → ḫāṣṣ
p.-i mey-fürūş Nn. 858 → mey-fürūş
p.-i ṭarīḳat D. 220/1 → ṭarīḳat
p.+den Nn. 876
p.+e D. 220/1
p.+i Nn. 885, D. 154/3
p.+in D. 22/2
p.+ine D. 22/7, D. 147/4
p.+ini D. 22/1
p.+inüñ D. 22/6
p.+üñ D. 22/2, D. 22/6
3. pīr-i muġān: meyhaneci
p.-i muġānuñ D. 10/5[12] → muġān
[=26]

pīrāhen *Far. (i.)* gömlek
p.+in Nn. 254
p.+üm D. 62/5
p.+üñ D. 53/1
[=3]

pīrāye *Far. (i.)* süs, ziynet
p.-yi pīr u civān Nn. 152 → pīr, u, civān
p.+sidür D. 33/1
[=2]

pīrehen-dūz *Far. (s.)* gömlek dikici, terzi
p.+um D. 62/5
[=1]

pīrlik/-g *Far.+T. (i.)* şeyhlik
p.+e Mn. 225
[=1]

pīrūze *Far. (i.)* firuze taşı
p.+Ø D. 10/3[9]
[=1]

pistān *Far. (i.)* meme
p.-ı cāndan Mn. 500 → $cān_1$
p.-ı māder Mn. 137 → māder
p.-ı raḥmet Mn. 131 → raḥmet
[=3]

piste *Far. (i.)*
1. ağız
p.-yi şīrīn D. 115/3 → şīrīn
p.+dendür D. 133/1
p.+ñe D. 133/3
p.+sin Şn. 232
2. fıstık
p.+Ø D. 61/3, D. 61/3
[=6]

pister *Far. (i.)* yatak
p.+Ø Mn. 261, Nn. 187, D. 10/1[6]
[=3]

piş- pişmek
p.-miş ola Nn. 903 → ol-
p.-miş D. 36/1
p.-mişüz D. 9/7[5]
[=3]

pīş *Far. (i.)* ön, ileri
p.+Ø D. 59/3, D. 93/2
p.+Ø ola Nn. 886 → ol-
[=3]

pīşe *Far. (i.)* huy, alışkanlık

idin p.+Ø Mn. 865 → idin-
idinüp … p.+Ø Mn. 1068 → idin-
p.+Ø itme Mn. 466 → it-
olanda … p.+Ø Mn. 944 → ol-
olup … p.+Ø Mn. 943 → ol-
p.+dür Kn. 63
p.+leri Mn. 406
p.+si Mn. 444, Mn. 984
p.+yi D. 178/4
[=10]

pişmān *Far. (s.)* nedamet eden → peşīmān
eyledüñ … p.+Ø Şn. 81 → eyle-
[=1]

pīşvā *Far. (i.)* reis, başkanlık eden kimse
muḳtedā-yı p.-yı her velī Nn. 328 → muḳtedā, her, velī$_2$
p.-yı ʿāmmdur Mm. 30 → ʿāmm
p.-yı enbiyā u mürselīn Nn. 788 → enbiyā, u, mürselīn
p.+sı Mn. 595, Nn. 958
p.+yuz D. 9/3[10]
[=6]

piyāle *Far. (i.)* şarap bardağı
p.+Ø Nn. 866, Kn. 11, D. 9/6[11]
p.+yi D. 11/3[9]
[=4]

piyāz *Far. (i.)* soğan
p.+Ø Mn. 470
[=1]

post *Far. (i.)* can, hayat
p.+Ø Nn. 988
[=1]

post-pūş *Far. (s.)* post giymiş, şeyh
p.+Ø-uz D. 9/2[8]
[=1]

pūç *Far. (s.)* boş, yararsız
p.+Ø-em Nn. 25, Nn. 1058
[=2]

puf *(i.)* yanan bir şeyi söndürmek için çıkarılan üfleme sesi
p.+Ø Mn. 193, Mn. 195, D. 225
[=3]

puḫte *Far. (s.)* pişmiş
p.+Ø olandan D. 153/4 → ol-
[=1]

pul *(i.)* madenî para
p.+Ø Mn. 1131
p.+a Mn. 75, Mn. 1049, Mn. 1109, Mn. 1109, Mn. 1112, Nn. 982
[=7]

puşu *(i.)* düşmanı gafil avlamak için saklanarak beklenilen yer
p.+dan Mn. 1149
[=1]

puş- kızmak, hiddetlenmek
p.-ma D. 8/1[15], D. 8/2[15], D. 8/3[15], D. 8/4[15], D. 8/5[15], D. 8/6[15], D. 8/7[15]
p.-mayup Mn. 559
p.-up Mn. 168, Şn. 300
p.-ur Mn. 744
[=11]

pūş *Far. (i.)* giysi, zırh
p.+Ø Nn. 70, Nn. 794
[=2]

pūşiş *Far. (i.)* örtü
p.+Ø Mn. 438
[=1]

pūt *Far. (i.)* erzak, yiyecek
p.+ı Mn. 163
p.+ın Mn. 970
p.+uñ Mn. 967
[=3]

pūyende *Far. (s.)* koşan, koşucu
p.+[y]em Nn. 573

[=1]

pür *Far. (s.)* dolu, çok
p.+Ø Nn. 675, D. 38/3
ola p.+Ø Nn. 866 → ol-
p.+Ø eyle Mn. 402 → eyle-
p.+Ø eyleyüp Mn. 552 → eyle-
p.+Ø it D. 10/4[5] → it-
p.+Ø olsun Nn. 1044 → ol-
[=7]

pür-ʿaḳl *Far.+Ar. (s.)* akıllı
merd-i p.+Ø Mn. 541 → merd
[=1]

pür-bāde *Far. (s.)* şarap dolu
kāse-yi p.-yi ḫoş-ḫˇārı D. 4/8 → kāse, ḫoş-ḫˇār
[=1]

pür-bār *Far. (s.)* meyve dolu
p.+Ø Mn. 92, D. 156/1
[=2]

pür-derd *Far. (s.)* dertle dolu
dil-i p.+Ø D. 84/4 → dil
[=1]

pür-dürer *Far. (s.)* cevher dolu
p.+Ø D. 122/1
[=1]

pür-fenn *Far.+Ar. (s.)* ilim dolu
şeyḫ-i p.+Ø Mn. 715 → şeyḫ
[=1]

pür-güher *Far. (s.)* cevher dolu
p.+Ø Nn. 81
[=1]

pür-ḥużūr *Far.+Ar. (s.)* huzur dolu
ṣūr-ı p.+Ø Nn. 72 → ṣūr
şehīd-i p.+Ø Nn. 483 → şehīd
[=2]

pür-keder *Far.+Ar. (s.)* çok kederli
p.+Ø D. 9/3[13]

[=1]

pür-kerem *Far.+Ar. (s.)* iyilikle dolu
p.+Ø Şn. 362, Şn. 363, Kn. 100
Mevlevī-yi p.+Ø Mm. 74 → Mevlevī
[=4]

pür-kīn *Far. (s.)* kinle dolu, çok kinlenmiş
ola p.+Ø Mn. 282 → ol-
[=1]

pür-müdām *Far. (s.)* şarap dolu
p.+Ø Kn. 96
[=1]

pür-nūr *Far.+Ar. (s.)* nur dolu, nur içinde
p.+Ø Mn. 144, Şn. 468
p.+Ø ḳıl Kn. 101 → ḳıl-
[=3]

pür-nūş *Far. (s.)* çok tatlı
p.+Ø Nn. 70
[=1]

pür-revnaḳ *Far. (s.)* çok parlak
p.+Ø Nn. 549
[=1]

pür-ṣafā *Far.+Ar. (s.)* çok mutlu, neşeli
p.+yuz D. 9/3[14]
[=1]

pür-seng *Far. (s.)* taşlı
p.+Ø Mn. 89
[=1]

pür-sevdā *Far. (s.)* çok sevdalı
p.+Ø Kn. 18
[=1]

pür-sitāre *Far.+Ar. (s.)* yıldızlarla bezeli
p.+Ø D. 67/4
[=1]

pür-şarab *Far.+Ar. (s.)* şarap dolu

p.+Ø D. 24/1
[=1]

pür-şeker *Far. (s.)* çok şekerli
p.+Ø Şn. 497, D. 133/4
p.+dür Nn. 81
[=3]

pür-ṭarab *Far.+Ar. (s.)* çok sevinçli, neşeli
p.+Ø D. 8/4[8]
[=1]

pür-ton *Far.+T. (s.)* çok renkli, rengarenk
p.+Ø Kn. 88
[=1]

püser *Far. (i.)* erkek çocuk
p.+Ø Mn. 137, D. 150/1
p.+üñ D. 43/5
[=3]

püşk *Far. (i.)* geyik gübresi
p.+Ø Şn. 496
müşg-i p.+i Nn. 1021 → müşg
[=2]

püşt *Far. (i.)* sırt, arka
olmaya … p.+Ø Nn. 883 → ol-
p.+idür D. 126/4
p.+üm Nn. 1065
p.+üñüñ D. 126/1, D. 126/2, D. 126/3, D. 126/4
[=7]

püşt ü penāh *Far. (i.)* sığınılacak yer, kimse
p.+Ø Şn. 28
p.-ı melek ü ins ü perī D. 90/6 → melek, ü, ins, perī
p.+ı Mn. 23, Mn. 25, Mn. 67, Nn. 964
p.+um D. 27/2
[=7]

R

rā *Ar. (i.)* sevgilinin kaşına benzetilen Arap alfabesinin 10. harfi
r.+Ø D. 84/2
[=1]

rafż *Ar. (i.)* terk etmek
r.+Ø Mn. 862
[=1]

rāġ *Far. (i.)* bağlık, çayırlık
r.+Ø 48/1, D. 49/5, D. 96/2
r.+uñ D. 52/1
[=4]

raġbet *Ar. (i.)* istek, arzu
r.+Ø idüp D. 23/4 → it-
r.-i maḫlūḳ D. 179/4 → maḫlūḳ
[=2]

rāġıb *Ar. (s.)* istekli
r.+Ø Nn. 351
r.+Ø olanlar Mn. 375 → ol-
r.+ı Nn. 651
r.+lara Mm. 56
[=4]

rāh *Far. (i.)* yol → reh
ḫāk-i r.+Ø Mn. 291 → ḫāk
ḫāk-i r.+ıyam D. 64/3 → ḫāk
merd-i r.+Ø Şn. 130 → merd
r.-ı Ḥaḳḳa Nn. 351 → Ḥaḳ[ḳ]
r.-ı Ḥaḳḳdan Nn. 776 → Ḥaḳ[ḳ]
sālār-ı r.-ı dīnsün D. 2/13 → sālār, dīn
urmaya r.+uñ Nn. 1016 → ur-
r.+ı D. 11/1[8]
r.+ın D. 70/7
r.+uñ Mn. 679
[=10]

rāḥ *Ar. (i.)* şarap
r.+Ø Şn. 357, D. 147/2
ġayr-i r.+Ø D. 40/6 → ġayr
mest-i r.+Ø olan D. 40/1 → mest, ol-

mest-i r.+Ø olmaz D. 40/1 → mest, ol-
r.-ı rūḥ Mm. 21 → rūḥ
r.-ı rūḥı D. 10/5[3] → rūḥ
r.+ı D. 10/6[2]
[=8]

rāḥat *Ar. (i.)* kolaylık, rahat
r.+Ø Nn. 1067
r.+Ø olur Şn. 357 → ol-
r.-ı eşbāḥdur Mm. 21 → eşbāḥ
r.+ı D. 40/6
[=4]

rāh-berlik *Far.+T. (i.)* rehberlik, kılavuzluk
idenler … r.+Ø Mn. 233 → it-
[=1]

rāḥī *Ar. (s.)* sakin, rahat
r.+Ø D. 10/6[9]
[=1]

raḥīḳ *Ar. (i.)* koyu kırmızı ve duru bir tür şarap
r.-i ġam-zedāyı D. 10/7[2] → ġam-zedā
[=1]

raḥm *Ar. (i.)* acıma, merhamet
r.+Ø D. 52/4
geldi … r.+ı Şn. 299 → gel-
gelmedi r.+uñ Şn. 298 → gel-
gelmeyüp r.+ı D. 91/4 → gel-
ideydi r.+ı Mn. 953 → it-/-d-
r.+Ø idüp Mn. 1066, Şn. 297 → it-/-d-
r.+Ø ḳıl D. 91/6 → ḳıl-
r.+Ø olunsun Mn. 950 → olun-
[=9]

raḥmet *Ar. (i.)*
1. Allah'ın kullarına merhamet göstermesi
r.+Ø Mn. 21, Mn. 598, Mn. 1074, Şn. 518
baḥr-ı r.+e Nn. 863 → baḥr
nüzl-i r.+üñ Şn. 404 → nüzl
r.-i Ḥaḳdan Mn. 658 → Ḥaḳ[ḳ]
r.-i Raḥmān durur Mn. 1069 → Raḥmān, dur-
r.+i Mn. 1174
r.+üñ Nn. 104
r.+üñüñ Şn. 405, Km. 44
2. merhamet, acıma
pistān-ı r.+Ø Mn. 131 → pistān
[=13]

raḫşān *Far. (s.)* parlak, nurlu
dürr-i r.+Ø D. 107/1 → dürr
kevkeb-i dürrī-yi r.+Ø D. 129/2 → kevkeb, dürrī
mihr-i r.+dur D. 1/6 → mihr
necm-i r.+Ø D. 107/4 → necm
[=4]

raḫşende *Far. (s.)* parlak
r.+Ø Mm. 64, D. 61/5
dürrī-yi r.+Ø D. 4/4 → dürrī
ruḫ-ı r.+sin D. 72/7 → ruḫ
[=4]

rāʿī *Ar. (i.)* çoban, sürü otlatan kimse
r.-yi eytām Şn. 3 → eytām
[=1]

raḳīb *Ar.*
1. *(s.)* koruyup gözetleyen
r.+i Mn. 1021
2. *(i.)* aşığın sevgilisi ile arasına giren kimse
r.+Ø D. 34/4
r.-i bed-gū D. 52/5 → bed-gū
r.-i ẓālime D. 30/3 → ẓālim
r.+e D. 46/4, D. 86/6
r.+i D. 19/4
r.+üñ Şn. 354, D. 42/4, D. 53/6, D. 93/4

[=11]

rām *Far. (s.)* itaat etme
r.+Ø Nn. 627
iden … r.+Ø Mn. 1084 → it-/-d-
r.+uz D. 9/7[4]
[=3]

raʿnā *Ar. (s.)* latif, hoş
r.+Ø D. 4/7, D. 102/4
ḳadd-i r.+na D. 68/2 → ḳadd
ḳāmet-i r.+Ø Nn. 304 → ḳāmet
ṭāvūs-ı r.+Ø D. 123/1 → ṭāvūs
[=5]

raʿnālıḳ/-ġ *Ar.+T. (i.)* latiflik, güzellik
r.+Ø Mn. 217
r.+uñ Nn. 850
[=2]

rānde *Far. (s.)* kovulmuş, sürülmüş
r.+Ø Mn. 59
r.+yem Şn. 371
[=2]

raṣad *Ar. (i.)* gök cisimlerini gözlemek
r.+Ø Mn. 310
[=1]

rāst *Far. (s.)* doğru, uygun
r.+Ø Mn. 684
r.+Ø ola Şn. 108 → ol-
r.+uz D. 11/5[11]
r.+ı Nn. 576
[=4]

rāst-gū *Far. (s.)* her zaman doğruyu söyleyen
r.+Ø ol Mn. 467 → ol-
[=1]

rāstī *Far. (i.)* doğruluk
r.+Ø Kn. 43, D. 11/5[11]
[=2]

rāşid *Ar. (s.)* her zaman doğru yolda olan
r.+Ø olan Mn. 1050, Nn. 997 → ol-
[=2]

raṭb *Ar. (s.)* olgun, lezzetli
r.-ı ruṭabdan D. 23/5 → ruṭab
[=1]

raṭbü'l-lisān *Ar. (s.)* yumuşak sözlü, güzel söz söyleyen
r.+Ø Kn. 48
[=1]

rāvī *Ar. (s.)* rivayet eden, anlatan
r.-yi revān Nn. 567 → revān
[=1]

ravża *Ar. (i.)* bol ağaçlı, çiçekli bahçe, Cennet
r.+Ø 11/2[7]
r.-yı ʿuḳbā D. 11/4[6] → ʿuḳbā
r.+sında D. 20/1
[=3]

rāy *Far. (i.)* düşünce, fikir
r.+Ø 13/1[2]
r.+ını Şn. 235
r.+uñ D. 84/2
r.+uña D. 84/2
[=4]

rāyic *Ar. (i.)* bir malın parasal değeri
r.+üm Şn. 50
[=1]

rāz *Far. (i.)* sır
r.+Ø Kn. 71, D. 49/1
r.-ı ʿaşḳı D. 44/2, D. 45/5 → ʿaşḳ
r.-ı maḫfīyi Nn. 341 → maḫfī
r.-ı nīkū D. 136/3 → nīkū
r.-ı pinhānını D. 13/5[2] → pinhān
r.+dur D. 213/2
r.+ı Şn. 144
[=9]

rāz-dār *Far. (s.)* sırrı saklayan
r.+Ø Nn. 355

r.-ı ġayb Nn. 567 → ġayb
[=2]

rāzıķ *Ar. (s.)* rızık veren, besleyen
r.+ı Şn. 74
[=1]

rāżī *Ar. (s.)* kabul eden, itiraz etmeyen
ola … r.+Ø Mn. 323 → ol-
[=1]

rebāb *Far. (i.)* uzun saplı telli bir tür çalgı → rübāb
r.+Ø Mn. 383, D. 10/4[14]
[=2]

recīm *Ar. (s.)* lanetlenmiş, mel'un
r.+Ø Şn. 311
[=1]

red[d] *Ar. (i.)* geri çevirme, kabul etmeme
biḫ-i r.+dür Mn. 1114 → bīḫ
itme r.+Ø D. 70/6 → it-
itmeye r.+Ø Şn. 284 → it-
itmeye … r.+Ø Şn. 523 → it-
[=4]

re's *Ar. (i.)* baş, kafa
r.-i kelb D. 11/1[11] → kelb
[=1]

ref' *Ar. (i.)* kaldırmak, yukarı yükseltmek
r.+Ø eyleyüben Şn. 7 → eyle-
[=1]

refīķ *Ar. (i.)* arkadaş, dost, yoldaş
r.+Ø Şn. 142, Şn. 345, Şn. 345, Km. 24
olan r.+Ø Şn. 3 → ol-
r.+Ø idin Nn. 533 → idin-
r.+Ø oldı Mn. 1166 → ol-
r.-i nāfe-yi Tatardur Nn. 151 → nāfe, Tatar
[=8]

reftār *Far. (i.)* gidiş, yürüyüş
r.+Ø Mn. 651
[=1]

refū *Far. (i.)* örücülük
r.+Ø Şn. 117
[=1]

reg *Far. (i.)* kan damarı
germeñüz r.+Ø Mn. 748 → ger-
[=1]

reg-zen *Far. (s.)* kan alan
r.+Ø Kn. 49
[=1]

reh *Far. (i.)* yol → rāh
ḫāk-i r.+i D. 92/6 → ḫāk
r.-i ʿaşķuñda D. 219/3 → ʿaşķ
r.-i Ḫudāyı D. 10/7[6] → Ḫudā
r.-i taḥķīķi D. 217/2 → taḥķīķ
rehnümā-yı her r.-i bārīk Nn. 334 → rehnümā, her, bārīk
r.+i D. 92/1
[=6]

rehber *Far. (i.)* kılavuz
r.-i bād-ı nesīm-i müşg-bār Nn. 150 → bād, nesīm, müşg-bār
r.-i ebrārdur D. 103/4 → ebrār
r.+i Şn. 190
[=3]

reh-neverd *Far. (i.)* yolcu
r.+Ø ol D. 2/1 → ol
[=1]

rehnümā *Far. (i.)* kılavuz
r.-yı her reh-i bārīk Nn. 334 → her, reh, bārīk
r.-yı melcā'-ı İslāmdur Mm. 30 → melcā', İslām
r.+sı Nn. 958
[=3]

reh-rev *Far. (s.)* yolcu

r.+Ø olan D. 217/3 → ol-
[=1]

reh-zen *Far. (s.)* yol kesen
r.+Ø D. 8/2[8]
[=1]

rekve *Ar. (i.)* dilenci ya da kalenderlerin sadaka almak için yanlarında taşıdıkları kap
r.+Ø D. 10/1[3]
[=1]

reme *Far. (i.)* sürü
r.+Ø Şn. 502
[=1]

remz *Ar. (i.)* işaret, alamet
r.-i ġamze Nn. 515 → ġamze
[=1]

renc *Far. (i.)* eziyet, sıkıntı
r.+Ø Mn. 991
çekmese r.+Ø Mn. 171 → çek-
çekmeyince r.+Ø Nn. 613 → çek-
r.-i beddür D. 203/2 → bed
r.-ile Nn. 230 → ile
r.+e D. 43/1
r.+ini Nn. 1062
[=7]

rencīde *Far. (s.)* incinmiş, kalbi kırılmış
ola r.+Ø Mn. 685 → ol-
olalar r.+Ø Mn. 1061 → ol-
[=2]

reng *Far. (i.)* renk
r.+Ø Mn. 523, Mn. 1013, Şn. 236, Şn. 321, Nn. 727, Kn. 87, Kn. 87, Kn. 89, Kn. 94, Kn. 94, Kn. 95, D. 9/4[9], D. 12/2[12], D. 79/6
esīr-i r.+Ø D. 9/4[10] → esīr
luṭf-baḫş-ı r.-i gülşen Nn. 142 → luṭf-baḫş, gülşen
r.-i ruḫı D. 10/5[8] → ruḫ
r.+em Kn. 5
r.+e Mn. 1011, Kn. 5
r.+i Mn. 250, Kn. 95, D. 1/18, D. 79/6
r.+in Kn. 91
r.+ine Mn. 1009, Mn. 1016
[=27]

rengīn *Far. (s.)* boyalı, renkli
r.+Ø D. 28/5, D. 68/5, D. 79/7
[=3]

resā᾽il *Ar. (i.)* küçük kitaplar, risaleler
r.+Ø Mn. 921
[=1]

resen *Far. (i.)* sicim, halat
r.+Ø D. 65/4
r.-i zülfüñi D. 92/3 → zülf
r.+dür D. 44/6
r.+i D. 65/4
[=4]

resm *Ar. (i.)* iz, belirti, alamet
r.-i ism Nn. 611 → ism
[=1]

restelik *Far.+T. (i.)* kurtulmak
r.+dür Mn. 243
[=1]

resūl *Ar. (i.)* peygamber
r.+Ø Mn. 582, Nn. 353
eyledüm … r.+Ø Şn. 469 → eyle-
r.-ı Ḫudā Şn. 474 → Ḫudā
r.+a Mn. 574, Mn. 581, Nn. 353, D. 12/1[5]
r.+ı Mn. 649
r.+uñ Mn. 414, Mn. 416, Mn. 455, Mn. 586, Nn. 323, Nn. 960, Nn. 961, D. 2/3
[=17]

reşk *Far. (i.)* kıskançlık
gele … r.+i Mn. 141 → gel-
r.-i erġuvānı D. 10/5[8] → erġuvān

r.-i mihr D. 129/3 → mihr
r.-i müşg Nn. 276 → müşg
r.-i müşg-i Çīn ü Māçīn D. 106/3 → müşg, Çīn, ü, Māçīn
r.-i nāf-ı ḥūr-ı ʿīn D. 137/3 → nāf, ḥūr, ʿīn
[=6]

revā *Far. (s.)* uygun, layık
r.+Ø Şn. 64
r. mıdur Mn. 464, D. 34/4
[=3]

revāḳ₁ *Ar. (s.)* saf, arı
ḫamr-ı r.+ı Mn. 390 → ḫamr
mey-i r.+ı D. 10/1[14] → mey
[=2]

revāḳ₂ *Ar. (i.)* sundurma, taraça
r.+Ø D. 10/1[4]
r.+ı Mn. 390
[=2]

revān *Far.*
1. *(z.)* hemen
r.+Ø Mn. 120, Mn. 549, Mn. 593, Mn. 651, Mn. 1091, Şn. 61, Şn. 188, Şn. 207, Şn. 293, Şn. 307, Şn. 339, Şn. 347, Mm. 66, Mm. 88, Nn. 366, Nn. 384, Nn. 626, Nn. 642, Nn. 653, Nn. 671, Nn. 677, Nn. 712, Nn. 716, Nn. 723, Kn. 3, D. 2/4, D. 24/5, D. 70/4, D. 81/8, D. 85/4, D. 90/10
2. *(i.)* can, ruh
r.+Ø D. 73/3
ḳūt-ı r.+Ø D. 4/3 → ḳūt
ḳuvvet-i r.+ı D. 10/5[6] → ḳuvvet
rāvī-yi r.+Ø Nn. 567 → rāvī
r.+um D. 96/2
3. *(s.)* giden, yürüyen
r.+Ø D. 9/1[2]
oldı r.+Ø Şn. 273 → ol-
serv-i r.+Ø D. 74/1, D. 74/5 → serv
r.+uz D. 9/1[2]
4. *(s.)* akıcı, akan
r.+Ø eylegil D. 156/3 → eyle-
r.+Ø eyleyeyin D. 78/3 → eyle-
r.+Ø itme D. 82/4 → it-
sürḫ-āb-ı r.+Ø D. 75/2 → sürḫ-āb
yāḳūt-ı r.-ı cān-fezāyı D. 10/5[5] → yāḳūt, cān-fezā
[=46]

revān-baḫş *Far. (s.)* canlandıran, can veren
āb-ı r.+ı D. 90/10 → āb
ḫaṭṭ-ı yāḳūt-ı r.+ı D. 4/3 → ḫaṭṭ, yāḳūt
yāḳūt-ı r.+Ø D. 94/4 → yāḳūt
[=3]

revāne *Far. (s.)* giden, yürüyen
olup … r.+Ø Mn. 1088 → ol-
[=1]

revende *Far. (s.)* giden, yürüyen
r.+Ø Mn. 437
[=1]

revnaḳ *Far. (i.)* güzellik, göz alıcılık
r.+Ø D. 121/3
r.-ı müşg-i Tatarı Nn. 155 → müşg, Tatar
r.+ı D. 40/5
[=3]

revzen *Far. (i.)* delik, pencere
ḫāne-yi nüh r.+i Nn. 428 → ḫāne, nüh
r.+i D. 8/7[12]
[=2]

reyḥān *Ar. (i.)*
1. fesleğen
mānend-i r.+dur D. 1/5 → mānend
r.-ı ʿubbād Mn. 1117 → ʿubbād
2. güzel koku
r.-ı bostān-ı cināndur D. 32/1 → bostān, cinān

r.-ı cinānı D. 10/5[3] → cinān
[=4]

rez *Far. (i.)* asma, bağ kütüğü
r.+Ø D. 11/5[7]
şāh̲-ı r.+Ø D. 28/5, D. 68/2 → şāh̲
[=3]

rez-duh̲ter *Far. (i.)* asmanın kızı, şarap
r.-ile D. 10/6[4] → ile
[=1]

rezm *Far. (i.)* savaş
r.+Ø Kn. 28, Kn. 38
r.+üñ Mn. 625
[=3]

rıfḳ *Ar. (i.)* yumuşaklık
r.-ı ḥilm Şn. 304 → ḥilm
r.+la Şn. 3, Şn. 305, Şn. 345, Şn. 448, Şn. 460
[=6]

rıṭl *Ar. (i.)*
rıṭl-ı girān: ağzına kadar dolu testi
çeküben r.-ı girānı Nn. 854 → çek-, girān
[=1]

rıżā *Ar. (i.)* razı olma, isteme
r.+Ø Nn. 348
r.+Ø virürseñ D. 67/3 → vir-
r.+sı-çün Mn. 619 → çün
r.-yı Ḥaḳḳ Mn. 618 → Ḥaḳ[ḳ]
r.+sı Mn. 344, Şn. 438, D. 3/2
r.+sıdur Mn. 618
r.+sın Kn. 76, D. 8/7[5]
r.+sından Mn. 594
[=11]

rıżāsuz *Ar.+T. (s.)* isteksiz, isteği olmadan
r.+Ø Mn. 617
[=1]

rızḳ *Ar. (i.)* Allah tarafından yaratılan tüm canlılar için dünyada ayrılmış olan yenilen içilen şeylerin tümü
r.+Ø Şn. 77, Şn. 391
[=2]

riʿāyet *Ar. (i.)*
1. saygı gösterme, itibar etme
eyleyüp … r.+Ø Mn. 747 → eyle-
r.+Ø eyleye Mn. 305 → eyle-
2. riayet idici: saygı gösteren, uyan
idici … r.+Ø Mn. 697 → idici
[=3]

ribāṭ *Ar. (i.)* dünya
r.+Ø D. 232
[=1]

ricāl *Ar. (i.)* devlet adamları, yüksek mevkili kimseler
r.+üñ Nn. 523
[=1]

ridā *Ar. (i.)* hırka
r.+sın Mn. 544
r.+yı Mn. 548, Mn. 550
[=3]

rīḳ *Ar. (i.)* ağız suyu, salya
r.-i ādem D. 3/6 → ādem
[=1]

rind *Far. (i.)* halkın hakkındaki söylediklerine aldırmadan gönlünce hareket eden, görünüşe önem vermeyen kimse
r.+Ø D. 5/14, D. 9/4[4], D. 191/2
olam r.-i ʿāmī D. 99/1 → ol-, ʿāmī
r.+Ø oluban D. 10/1[13] → ol-
r.+Ø olup Nn. 869 → ol-
r.-i cihān D. 8/1[16], D. 8/2[16], D. 8/3[16], D. 8/4[16], D. 8/5[16], D. 8/6[16], D. 8/7[16] → cihān
r.-i ḳumarbāz D. 9/2[9] → ḳumarbāz
r.+em D. 151/1

r.+üz D. 11/2[1]
r.+ler Nn. 764
[=17]

risālet *Ar. (i.)* elçilik, peygamberlik
r.+Ø Şn. 302, D. 20/1
bāġ-ı r.+de Mn. 409 → bāġ
[=3]

rīş *Far. (i.)*
1. sakal
r.+Ø Mn. 117, Mn. 195, Mn. 819, Mn. 820, Mn. 826, Mn. 832, Mn. 835, Mn. 835, Mn. 859, Mn. 865, Mn. 880, Mn. 899, Mn. 900, Mn. 917, Mn. 917, Mn. 949
r.-i taḳvā Mn. 835 → taḳvā
r.-i teşvīş Mn. 826, Mn. 900 → teşvīş
r.+iyle idi Mn. 879 → i-
r.+üñ-ile Mn. 836 → ile
tırāş-ı r.+i Mn. 865 → tırāş
tırāş-ı r.-i firʿavnüñ Mn. 869 → tırāş, firʿavn
r.+den Mn. 828
r.+dür Nn. 549
r.+e Mn. 818, Mn. 828, Mn. 849, Mn. 859
r.+i Mn. 816, Mn. 833, Mn. 866, Mn. 879, Mn. 914, Mn. 916, Mn. 918
r.+in Mn. 903
r.+inden Mn. 916
r.+ine Mn. 898, Mn. 898, Mn. 901, Mn. 905, Mn. 910, Mn. 910, Mn. 928
r.+ini Mn. 880, Mn. 903
r.+üm Mn. 909, Mn. 911
r.+ümden Mn. 908
r.+ümle Mn. 911
r.+üñ Mn. 836, Mn. 871
r.+üñe Mn. 857, Mn. 857
r.+üñi Mn. 964, D. 59/1
2. geçim yolu
derd-i r.+i Mn. 866 → derd
[=58]

rişte *Far. (i.)* urgan, ip
r.+Ø D. 104/3
r.-yi bārīk-i yek-tū D. 136/4 → bārīk, yek-tū
r.-yi zülfi D. 44/6 → zülf
r.-yi zülfüñe D. 28/1 → zülf
r.+de D. 161/4
r.+dür D. 80/4
r.+siyle D. 164/3
[=7]

rivāyet *Ar. (i.)* bir haber ya da bilgiyi nakletme
r.+dür Mn. 686
[=1]

riyā < riyāʾ *Ar. (i.)* ikiyüzlülük, gösteriş yapma
r.+Ø Mn. 861
r.+da Mn. 220
r.+nuñ Mn. 54
r.+yı Mn. 55
[=4]

riyāset *Ar. (i.)* makam hırsı, itibar tutkusu
r.+Ø Mn. 411, D. 208/1
[=2]

riyāżāt *Ar. (i.)* insanın kendini dünyaya bağlayan tüm eğilimlerden sıyrılarak kendini Allah'a adaması
çeküben … r.+ı D. 11/3[6] → çek-
[=1]

rūb *Far. (i.)* süpürme
r.+Ø Mm. 55
[=1]

rubāh *Far. (i.)* tilki
r.+idi Şn. 324 → i-
r.+ıyam D. 64/4
[=2]

rubāʿī *Ar. (i.)* dört mısradan oluşan divan edebiyatı nazım türü
r.+Ø Mn. 802, D. 12/3[14]
[=2]

rū-be-rū *Far. (z.)* yüz yüze
r.+Ø D. 215/3
[=1]

rūd *Far. (i.)*
1. ırmak
mānend-i r.+Ø Nn. 35 → mānend
2. kemençe
r.+Ø Nn. 35
[=2]

rūḥ *Ar. (i.)*
1. can, manevi benlik
r.+Ø Şn. 141, Mm. 6
bāz-ı r.+ı Nn. 697, D. 93/5 → bāz
bāz-ı r.+uñ Mn. 1057 → bāz
fetḥ-i r.+a D. 3/3 → fetḥ
ġazāl-ı r.+ı Mn. 1083 → ġazāl
ḳūt-ı r.+Ø Şn. 15 → ḳūt
r.+Ø eyledi Şn. 385 → eyle-
r.+Ø eyleyen Şn. 265 → eyle-
rāḥ-ı r.+Ø Mm. 21 → rāḥ
rāḥ-ı r.+ı D. 10/5[3] → rāḥ
r.-çün Nn. 575 → çün
r.-ı Muṣṭafādan Mn. 648 → Muṣṭafā
r.-ı rūḥam Nn. 575
r.+ı uçup Şn. 181 → uç-
r.-ile Nn. 65 → ile
rūḥ-ı r.+Ø-am Nn. 575
tercümān-ı r.-ı rūḥam Nn. 575 → tercümān
tercümān-ı rūḥ-ı r.+Ø-am Nn. 575 → tercümān
ṭūṭī-yi r.+a D. 117/4 → ṭūṭī
r.+ıdur Mn. 351, Nn. 957
r.+ına Şn. 18, Şn. 385
r.+ladur Şn. 357
r.+um Şn. 265
r.+umuz Mn. 401
r.+uñ D. 9/3[7], D. 40/6
2. kokulu bazı bitkilerden damıtılarak elde edilen esans
r.+Ø Nn. 60
[=31]

ruẖ *Far. (i.)*
1. anka kuşu
r.+Ø Kn. 52
2. yanak
r.+Ø D. 23/2
ẖayāl-i ẖāl-i r.+uñ D. 228 → ẖayāl, ẖāl
reng-i r.+ı D. 10/5[8] → reng
r.-ı dilberde D. 57/1, D. 57/7 → dilber
r.+laruñdan D. 28/1
r.+uñ D. 1/5
r.+uñdan D. 79/6
r.+uñdur D. 62/1
3. yüz, çehre
ʿaks-i zülf ü r.+ı durur D. 11/5[13] → ʿaks, zülf, ü, dur-
ʿaks-i zülf ü r.+uñ durur D. 34/7 → ʿaks, zülf, ü, dur-
fürūġ-ı r.+uñ D. 48/6 → fürūġ
mihr-i r.+ına D. 23/9 → mihr
mihr-i r.+ıyla D. 9/5[10] → mihr
mihr-i r.+uñ D. 27/4, D. 61/5 → mihr
mihr-i r.+uñdan D. 34/1 → mihr
nūr-ı r.+ıdur D. 87/7 → nūr
nūr-ı r.+ıyla D. 9/6[14] → nūr
n.-ı r.+uñ D. 96/6 → nūr
r.-ı ẖūb-ı Muṣṭafāyı D. 12/1[8] → ẖūb, Muṣṭafā
r.-ı ẖūb-ı Muṣṭafāsuz D. 12/1[11] → ruẖ, Muṣṭafā
r.-ı raẖşendesin D. 72/7 → raẖşende

r.-ı ṣabāḥı D. 10/6[8] → ṣabāḥ
r.-ı tābende D. 54/7 → tābende
r.-ile D. 9/7[11] → ile
şemʿ-i r.+uñ D. 19/7, D. 31/1 → şemʿ
yād-ı r.+Ø D. 9/7[9] → yād
zerd-i r.+da D. 66/7 → zerd
r.+ından D. 238
r.+uñ D. 32/2, D. 58/6, D. 91/9, D. 92/2
[=36]

rūḥ-perver *Far.+Ar. (s.)* ruhu besleyen
r.+Ø 116/3, D. 138/4
r.+dür D. 118/3
[=3]

ruḫsār *Far. (i.)* yanak, çehre
r.+uñ D. 76/3
r.+uña D. 68/3
[=2]

ruḳūm *Ar. (i.)* rakamlar
r.+ın Mn. 762
[=1]

rumūz *Ar. (i.)* simge, remiz
r.+Ø D. 11/5[1]
[=1]

rūşen *Far. (s.)*
1. parlak, aydınlık, aydın
r.+Ø Mn. 664, Şn. 264, D. 8/7[13], D. 16/5, D. 47/7, D. 53/7, D. 61/1, D. 61/7, D. 74/7, D. 76/5, D. 111/2, 176/2, D. 182/4
eyle r.+Ø Mn. 1098 → eyle-
nūr-ı r.+i Mn. 888 → nūr
r.+Ø eyle Mn. 70, Mn. 974, Mn. 1126 → eyle-
r.+Ø eyleyen D. 49/7 → eyle-
r.+Ø ḳılanı D. 10/6[8] → ḳıl-
r.+Ø ola Şn. 367, Kn. 93 → ol-
r.+Ø olmasun D. 57/7 → ol-
r.+Ø olsun Mn. 144 → ol-
r.+Ø olupdur D. 58/4, D. 97/7 → ol-
żamīr-i r.+i Kn. 79, D. 96/6 → żamīr
żamīr-i r.+üm Kn. 78 → żamīr
żamīr-i r.+üñ D. 53/7 → żamīr
r.+i Mn. 628, Şn. 13, Şn. 272, Mm. 28, Mm. 82, Nn. 127, Nn. 128, Nn. 130, Nn. 408, Nn. 584, Nn. 621, Nn. 649, Nn. 856, Nn. 922, Nn. 1038, Nn. 1081, D. 72/7, D. 172/3
r.+idür Nn. 148, D. 35/1
2. meydanda, aşikar
r.+Ø Mn. 662
r.+dür Mn. 892, Kn. 78
r.+i Nn. 275, Nn. 583, D. 8/7[2]
[=56]

rūşenā *Far. (i.)* aydınlık, parlaklık
çeşm-i r.+Ø D. 15/7 → çeşm
r.+sı D. 58/1
r.+yı Mn. 1051, D. 11/7[14], D. 12/1[14]
[=5]

rūşen-delīl *Far.+Ar. (s.)* çok açık, doğruluğu tartışılmaz
r.+Ø D. 225
[=1]

rūşen-dil *Far. (i.)* münevver, gönlü açık
r.+Ø D. 89/2
[=1]

rūşenī *Far. (i.)* parlaklık, aydınlık
r.+Ø Şn. 373, Şn. 379, Şn. 380, Mm. 83, Nn. 89, Nn. 583, Kn. 86, D. 8/1[11], D. 41/7, D. 172/4, D. 200/4
eyleyüben r.+Ø Şn. 353 → eyle-
feyż-dih-i r.+Ø Şn. 13 → feyż-dih
r.-yi mihr D. 8/6[13], D. 8/7[11], D. 37/5 → mihr
r.+den Kn. 93, D. 3/7

r.+yem Mn. 77, Şn. 373, Şn. 379, Şn. 379
r.+yi Mn. 40, D. 48/7
r.+yüz D. 9/6[14]
[=25]

rūşenī-baḫş *Far. (s.)* aydınlık veren, ışık bahşeden
r.+Ø Kn. 99, D. 10/6[7], D. 61/5
r.-ı her ehl-i ẓulmetem D. 64/9 → her, ehl-i ẓulmet
[=4]

rūşenīsiz *Far.+T. (s.)* karanlık, aydınlık olmadan
r.+Ø Nn. 128, D. 59/7
[=2]

Rūşenī-vār *Far. (z.)* Ruşenî gibi
R.+Ø Mn. 583, Nn. 836, D. 9/7[11], D. 55/6, D. 86/7
[=5]

Rūşenī-veş *Far. (z.)* Ruşenî gibi
R.+Ø Mn. 143
[=1]

ruṭab *Ar. (i.)* olgunlaşmış hurma
r.+Ø D. 1/9, D. 8/4[6]
raṭb-ı r.+dan D. 23/5 → raṭb
r.+dur Nn. 60
r. mı D. 116/3
[=5]

rū[y] *Far. (i.)*
1. yüz, çehre
r.+Ø D. 17/6, D. 51/6, Nn. 145
āfitāb-ı r.+uñı D. 68/6 → āfitāb
ʿaks-i mūy u r.+uñ D. 62/7 → ʿaks, mūy, u
ʿaks-i r.-ı nigārı D. 11/1[13] → ʿaks, nigār
gülşen-i r.+uñda D. 106/1 → gülşen
ḫūrşīd-i r.+uñ D. 70/7 → ḫūrşīd
r.-ı ḫūbdan D. 70/1 → ḫūb
r.-ı yār Şn. 250, Şn. 411 → yār
r.-ı zerd Şn. 112 → zerd
r.-ı zerdle Nn. 199 → zerd
r.-ı zībā D. 57/5 → zībā
rūz-ı r.+uñ D. 38/5 → rūz
ṣubḥ-ı r.+uñ D. 26/7 → ṣubḥ
şemʿ-i r.+uñ D. 97/7 → şemʿ
r.+ı D. 91/2
r.+um Kn. 2, Kn. 31
r.+uñda D. 114/1
2. Allah'ın tecellisi, ilahi güzelliğin aksi
r.+Ø D. 215/1
[=22]

rūz *Far. (i.)* gündüz, gün
r.+Ø Mn. 570, Şn. 494, Nn. 213, D. 8/4[14], D. 9/5[5], D. 11/5[14], D. 17/6, D. 34/7, D. 168/2
r.-ı maḥşerde D. 1/16 → maḥşer
r.-ı nevrūz Mn. 5 → nevrūz
r.-ı rūyuñ D. 38/5 → rūy
r.+a Kn. 31
r.+um Mn. 5, Nn. 578, D. 62/7
[=16]

rūze *Far. (i.)* oruç ibadeti
r.+Ø Mn. 876
r.+den Mn. 886
r.+sinde Mn. 878
[=3]

rūze-güẕār *Far. (s.)* oruç tutan
r.+Ø D. 9/3[6]
[=1]

rūzgār *Far. (i.)* zaman, devir
r.+um Mn. 5
[=1]

rūzī *Far. (i.)* yiyecek, azık, nasip
r.+Ø Şn. 76
ḳıl r.+Ø Km. 34 → ḳıl-

ḳıl … r.+Ø Mn. 30 → ḳıl-
[=3]

rübāb *Ar. (i.)* → rebāb
r.+Ø Nn. 18, Nn. 209
[=2]

rübūbiyyet *Ar. (i.)* ilahlık, Allah'ın katı
r.+den Mn. 240
[=1]

rüsvā *Far. (s.)* rezil, sefil, ayıplanacak durumda olan
r.+Ø ḳılan D. 191/2 → ḳıl-
r.-imiş Nn. 935 → i-
[=2]

rüsvālıġ *Far.+T. (i.)* rüsva olma durumu
r.+uñ Nn. 850
[=1]

rüşd *Ar. (i.)* doğru yolu bulma
r.+Ø Km. 29
[=1]

S (s̱, ṣ)

saʿādet *Ar. (i.)* mutluluk, bahtiyarlık
s.+Ø Mn. 422, D. 80/4
doġdı s.+Ø güneşi başuma Şn. 272 → doġ-, güneş, baş
tāc-ı s.+Ø D. 92/6 → tāc
[=4]

saʿādetlü *Ar.+T. (s.)* bahtiyar, mutlu, kısmetli
s.+Ø D. 1/16
[=1]

sāʿat *Ar. (i.)* günün yirmi dörtte biri
s.+Ø Mn. 957, D. 179/4
[=2]

ṣabā *Ar. (i.)*
1. doğu tarafından gün doğmadan evvel esen hafif ve serin rüzgar
ṣ.+Ø D. 1/13
ṣ.+ya D. 34/5
2. bād-ı ṣabā *Far.+Ar.*: doğudan esen hoş ve hafif rüzgar
bād-ı ṣ.+Ø D. 37/2 → bād
bād-ı ṣ.+yı Nn. 153 → bād
[=4]

ṣabāḥ *Ar. (i.)* sabah vakti
ṣ.+Ø Nn. 277, D. 40/7
ṣ.-ile D. 58/7 → ile
ruḫ-ı ṣ.+ı D. 10/6[8] → ruḫ
[=4]

sābāş < şābāş *Far. (i.)* beğenme, ihtiram etme
s.+Ø Mn. 268, Mn. 858
ḫulḳ-ı s.+Ø D. 5/4 → ḫulḳ
iderdi s.+Ø Nn. 990 → it-
idüp … s.+Ø Mn. 1012 → it-
[=5]

sābıḳ *Ar. (s.)* geçmiş, evvel
s.+dur D. 1/11
[=1]

ṣabırluḳ *Ar.+T. (i.)* sabırlı olma durumu
ṣ.+Ø Mn. 351
[=1]

ṣabī *Ar. (i.)* ilahî nurla aydınlanmış çocuk
ṣ.+Ø Nn. 662, Nn. 900, Kn. 11
[=3]

s̱ābit-ḳadem *Ar. (s.)* sözüne sadık olan
olup s̱.+Ø Nn. 965 → ol-
s̱.+Ø ol Mn. 272 → ol-
[=2]

ṣabr *Ar. (i.)* tahammül, güçlüklere katlanma
ṣ.+Ø Mn. 150, Mn. 757
ṣ.-ı beliyyet D. 11/1[15] → beliyyet
ṣ.-çün Km. 54 → çün
ṣ.+um Nn. 357

ṣ.+uñ Nn. 358

[=6]

ṣabūḥ *Ar. (i.)* mahmurluk bozan içki

şarāb-ı ṣ.+Ø Şn. 15 → şarāb

ṣ.+ı D. 40/6

[=2]

ṣabūḥī *Ar. (s.)* sabah içkisiyle ilgili

maḫmūr-ı ṣ.-yi elestüz D. 10/1[16], D. 10/2[16], D. 10/3[16], D. 10/4[16], D. 10/5[16], D. 10/6[16], D. 10/7[16] → maḫmūr, elest

[=7]

sac *(i.)* ortası tümsek yufka, pide, gözleme vb. şeyleri pişirmekte kullanılan demir levhadan yapılmış araç

s.+ı Mn. 934

[=1]

ṣaç- dağıtmak, savurmak

ṣ.-an Mn. 21

[=1]

ṣaç *(i.)* insanın başında bulunan kıllar

ṣ.+ı D. 5/2, D. 51/6

ṣ.+ına D. 12/1[15]

ṣ.+ını D. 23/4

ṣ.+ıñuñ D. 73/7

ṣ.+ıyla D. 9/5[6], D. 9/6[13]

ṣ.+uñ D. 61/6, D. 77/4, D. 91/8

ṣ.+uñdan D. 51/1

ṣ.+uñuñ D. 33/3

[=12]

ṣaçıl- dağılmak, saçılmak

ṣ.-am D. 83/2

[=1]

ṣad *Far. (s.)* yüz sayısı

ṣ.+Ø D. 63/4

[=1]

ṣād *Ar. (i.)* divan şiirinde sevgilinin gözüne benzetilen Arap asıllı Türk alfabesinin on yedinci harfi

ṣ.+Ø D. 20/3

ṣ.+uñ D. 53/5

[=2]

saʿd *Ar. (i.)* kutluluk, bahtiyar

s.+Ø ḳılur D. 56/1 → ḳıl-

[=1]

ṣadā *Ar. (i.)* ses

ṣ.+Ø Nn. 40

ṣ.+sı D. 56/6

[=2]

sādāt *Ar. (i.)*

1. Hz. Muhammed'in soyundan olanlar

seyyid-i s.+Ø Nn. 905, Nn. 906, Nn. 908, D. 64/3 → seyyid

s.+uñ Nn. 908

2. ulular, seyitler

mürīd-i seyyid-i s.-ı ʿālem Nn. 977 → mürīd, seyyid, ʿālem

s.+uñ D. 3/14

[=7]

ṣadef *Ar. (i.)* içinde genellikle inci bulunan midye, istiridye gibi kabuklu deniz hayvanı

ṣ.+de D. 79/7

ṣ.+den Mn. 511

ṣ.+dür D. 122/1

[=3]

sāde-rū[y] *Far. (s.)* güzel yüzlü

s.+Ø Nn. 549, D. 28/3

s.+Ø ol Mn. 126 → ol-

s.+lardan D. 40/5

[=4]

ṣad hezār *Far. (s.)* yüz bin sayısı

ṣ.+Ø Mm. 19

[=1]

ṣad hezārān *Far. (s.)* yüz binlerce
ṣ.+Ø Nn. 257, Nn. 305, D. 140/1
[=3]

ṣādıḳ *Ar. (s.)* dostluğu ve bağlılığı içten olan, sadakat sahibi
ʿāşıḳ-ı ṣ.+Ø D. 8/4[8] → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ-ı ṣ.+lar Nn. 770 → ʿāşıḳ
ʿāşıḳ-ı ṣ.+lara Mm. 15 → ʿāşıḳ
muḫbir-i ṣ.+Ø Nn. 543 → muḫbir
ṣ.+Ø ol Nn. 504, Nn. 725, Nn. 822 → ol-
yār-ı ṣ.+Ø Nn. 953 → yār
ṣ.+Ø-am Kn. 7
ṣ.+ı Mm. 52, Nn. 849
ṣ.+lar Nn. 774
ṣ.+laruñ Km. 65
ṣ.+um Şn. 192
[=14]

ṣādıḳāne *Ar.+Far. (z.)* doğrulukla
ṣ.+Ø Nn. 537, Nn. 992
[=2]

ṣādıḳu'l-ḳavl *Ar. (s.)* doğru sözlü
ṣ.+Ø Nn. 790
[=1]

ṣādır *Ar. (s.)* ortaya çıkan, aşikar olan
ṣ.+Ø olmaz Nn. 546 → ol-
[=1]

ṣad-pāre *Far. (s.)* paramparça olmuş
ṣ.+Ø D. 13/4[4]
[=1]

ṣadr *Ar. (i.)* yürek, gönül
ṣ.+ında Nn. 949
ṣ.+ındaki Km. 61
ṣ.+umdaki Mn. 94
[=3]

ṣadr-ı yenbūʿ *Ar. (i.)* pınar başı, nehirlerin doğduğu yer, kaynak
ṣ.+Ø Mn. 489
[=1]

ṣadr-nişīn *Ar.+Far. (s.)* başkanlık eden, en baştaki, ulu
ṣ.-i ıṣṭıfā D. 15/2 → ıṣṭıfā
[=1]

sāʾil *Ar. (i.)* dilenci
s.-i miskīnüñe D. 91/6 → miskīn
[=1]

ṣāf *Ar.*
1. *(s.)* temiz, pak
ṣ.+Ø Nn. 269, Nn. 438, Nn. 877, D. 8/7[7], D. 92/7, D. 152/2
olmaz … ṣ.+Ø Mn. 316 → ol-
ṣ.+Ø ola Şn. 279 → ol-
ṣ.+Ø oluban D. 91/5 → ol-
ṣ.-ı ṣōfı Mn. 315 → ṣōf
2. *(i.)* yünlü elbise, aba
ṣ.+ı Mn. 315
[=11]

ṣafā *Ar. (i.)*
1. neşe, zevk, huzur
ṣ.+Ø Mn. 321, Mn. 353, Mn. 766, Mn. 885, Şn. 173, Şn. 366, Nn. 344, Nn. 537, Nn. 982, D. 43/7, D. 237
baḫşende-yi ḥālet-i ṣ.+yı D. 10/7[10] → baḫşende, ḥālet
bula ṣ.+Ø Nn. 336 → bul-
cām-ı ṣ.+Ø Nn. 871 → cām
kān-ı ṣ.+Ø Mm. 87, Nn. 793, Nn. 802 → kān
kān-ı ṣ.+nuñ Mn. 544 → kān
menbaʿ-ı ẕevḳ u ṣ.+dur Mm. 45 → menbaʿ, ẕevḳ, u
müftī-yi vecd ü ṣ.+Ø Nn. 338 → müftī, vecd, ü
ṣ.+Ø bulana Mn. 312 → bul-
ṣ.+yı buldı D. 12/1[12] → bul-
ṣaġrāḳ-ı ṣ.+yı D. 10/7[11] → ṣaġrāḳ
ṣ.-ile D. 4/14, D. 10/6[3] → ile
ṣıdḳ u ṣ.-yı Ẕekeriyyā Km. 50 → ṣıdḳ, u, Ẕekeriyyā

ṣūfī-yi ṣuffa-yi ṣ.+Ø D. 15/2 → ṣūfī, ṣuffa
ṣūfī-yi ṣuffa-yi ṣ.+yuz D. 12/1[17], D. 12/2[15], D. 12/3[15] → ṣūfī, ṣuffa
ṣ.+da D. 88/2
ṣ.+dur Nn. 107
ṣ.+lar Nn. 984
ṣ. mı Şn. 487
ṣ.+nuñ Mn. 1116, Mm. 43
ṣ.+sı Km. 67, Nn. 18, Nn. 53
ṣ.+ya Nn. 981
ṣ.+yı Nn. 534
2. ṣafā ehli: temiz kalpli kimseler
ṣ.+Ø ehli Mn. 264, Mn. 315, Mn. 321 → ehl
[=44]

ṣafā-baḫşende *Ar.+Far. (s.)* rahatlatan, safa veren
ṣ.-yi esvāḳ-ı eşvāḳ Mn. 1101 → esvāḳ, eşvāḳ
ṣ.-yi her bī-ṣafā Nn. 73 → her, bī-ṣafā
[=2]

ṣafā-fürūş *Ar.+Far. (s.)* eğlence satan, safa veren
Mevlevī-yi ṣ.+Ø-uz D. 9/2[14] → Mevlevī
[=1]

ṣafāsız *Ar.+T. (s.)* mutsuz, huzursuz
ṣ.+Ø Nn. 986
[=1]

ṣafḥa *Ar. (i.)* üzerine yazı yazılan levha
ṣ.-yı ḥaddüñde D. 46/1 → ḥadd
ṣ.-yı kāfūra Kn. 8 → kāfūr
ṣ.+da Mm. 71
[=3]

ṣāfī *Ar. (s.)* temiz, arı, saf hâlde
ṣ.+Ø Mn. 210, Mn. 312, Mn. 318, Mn. 318, Mn. 321, Kn. 96, D. 123/3
mey-i ṣ.+Ø D. 40/4 → mey
ṣūfī-yi ṣ.+Ø Nn. 157, D. 152/2 → ṣūfī
ṣ.+dür D. 174/2
[=11]

ṣāfī-manẓar *Ar. (s.)* temiz yüzlü
ṣ.+Ø D. 212/2
[=1]

ṣaf-şiken *Ar.+Far. (s.)* düşman saflarını dağıtarak ilerleyen
ʿAlī-yi ṣ.+Ø Mn. 622 → ʿAlī
[=1]

ṣafvet *Ar. (i.)* temizlik, paklık
ṣ.-i ḳalb Mn. 215 → ḳalb
ṣ.-ile Mn. 315 → ile
[=2]

ṣaġ$_1$ *(s.)* solun karşıtı
ṣ.+Ø Mn. 753, Nn. 1003, D. 93/2
ṣ.+a Mn. 653, Nn. 1006, D. 59/3, D. 86/3, D. 87/3
ṣ.+ı D. 216/1
ṣ.+ıdur D. 216/1
ṣ.+ında Mn. 728
[=11]

ṣaġ$_2$ *(s.)* canlı, diri, sağlıklı, esen
ṣ.+Ø D. 41/3
ṣ.+Ø olmaz D. 41/3 → ol-
ṣ.+a D. 85/3
[=3]

ṣaġ- sağmak, bir memeden elle sıkarak süt çıkarmak
ṣ.-uban Şn. 59
[=1]

sāġar *Far. (i.)* içki kadehi
s.-ı mey Mn. 384, Mn. 385 → mey
s.+ların Nn. 803
[=3]

ṣaġış *(i.)* hesap, sayma

ṣ.+Ø Şn. 88

[=1]

ṣaġışsız *(s.)* hesapsız, bolca
ṣ.+Ø Mn. 762

[=1]

saġrāḳ *Far. (i.)* sürahi, kâse
s.+Ø Nn. 921
s.-ı Hū Nn. 918 → Hū
s.-ı istiġrāḳı Mn. 1106 → istiġrāḳ
s.-ı müdāmı Nn. 991 → müdām$_1$
s.+ını Nn. 851

[=5]

ṣaġrāḳ *Far. (i.)* → saġrāḳ
ṣ.-ı istiġrāḳ Nn. 372, Nn. 709 → istiġrāḳ
ṣ.-ı istiġrāḳı Nn. 345 → istiġrāḳ
ṣ.-ı ṣafāyı D. 10/7[11] → ṣafā

[=4]

saḫāvet *Ar. (i.)* cömertlik
s.+Ø Mn. 626

[=1]

ṣahbā *Ar. (i.)* kırmızı şarap
ṣ.+Ø Mn. 394, Mn. 526
cām-ı ṣ.+Ø Mn. 399, Mn. 404, D. 143/1 → cām
ṣ-yı Hū Nn. 865 → Hū
ṭās-ı ṣ.-yı ḥaḳāyıḳ Mn. 370 → ṭās, ḥaḳāyıḳ

[=7]

ṣaḥfa *Ar. (i.)* kâğıt yaprağı
ṣ.+Ø Nn. 84

[=1]

ṣaḫın *(e.)* asla, sakın → ṣaḳın
ṣ.+Ø Mn. 223

[=1]

ṣaḫın- çekinmek, uzak durmak → ṣaḳın-
ṣ.-Ø Mn. 9

[=1]

saḫī *Ar. (s.)* cömert
s.+Ø Nn. 362, D. 8/3[2]

[=2]

ṣāḥib *Ar. (i.)*
1. malik, iye
ṣ.+i Mn. 701
ṣ.+in Mn. 697
ṣ.+ine Şn. 326
2. bir şeyi meydana getiren kimse
ṣ.+idür Mm. 41
3. bir şeyi elinde bulunduran kimse
ṣ.+i Nn. 932

[=5]

ṣāḥib-cemāl *Ar. (s.)* güzel yüzlü
ṣ.+Ø D. 60/7

[=1]

ṣāḥib-maʿrifet *Ar. (s.)* marifet sahibi
ṣ.+Ø D. 163/1

[=1]

ṣāḥib-saʿādet *Ar. (s.)* mutlu
ṣ.+Ø Mn. 219, Mn. 639

[=2]

ṣāḥib-ṣafā *Ar. (s.)* safa sahibi
ṣ.+dan Mn. 502

[=1]

ṣāḥib-taṣarruf *Ar. (i.)* dilediğini yapabilme gücüne sahip velî kimse
ṣ.+Ø Mn. 214

[=1]

ṣāḥib-tecemmül *Ar. (s.)* zerafet sahibi
ṣ.+Ø Mn. 277

[=1]

ṣāḥib-vücūd *Ar. (s.)* vücut sahibi
ṣ.+Ø-am Kn. 33

[=1]

ṣaḫla- korumak, sakınmak, esirgemek → ṣaḳla-

ṣ.-Ø Mn. 15
[=1]

ṣaḥrā *Ar. (i.)* çöl
düşüp ṣ.+sına D. 96/3 → düş-
ṣ.+sında D. 88/6
[=2]

saḫt *Far. (s.)* sert, kaba
s.+Ø D. 8/5[7]
s.-ı zāhid Mn. 875 → zāhid
[=2]

ṣaḥv *Ar. (i.)* kendine gelme, ayılma
ṣ.+uñ Mn. 798
[=1]

sāʿid *Ar. (i.)* kolun dirsek ile bilek arasında kalan kısmı
s.+üñ D. 129/1, D. 129/2, D. 129/3, D. 129/4
[=4]

saʿīd *Ar. (s.)* kutlu, uğurlu
s.+Ø Mn. 6
s.+Ø olur D. 22/6 → ol-
[=2]

saḳā *Ar. (i.)* evlere su dağıtma işini yapan kimse
s.+dan Mn. 940
[=1]

saḳal *(i.)* → ṣaḳal
1. bazı hayvanlarda çenenin altında bulunan kıllar
s.+ı Şn. 502
2. sakal
ṣalan s.+ın Mn. 119 → ṣal-
[=2]

ṣaḳal *(i.)* → saḳal
1. yetişkin erkeklerde yüzün alt kısmında, yanak ve çene altında çıkan kılların tümü
ṣ.+a Mn. 841
ṣ.+dur Mn. 867, Mn. 870
ṣ.+ı Mn. 823, Mn. 973
ṣ.+ına Mn. 897
ṣ.+um Mn. 933
ṣ.+umda Mn. 932
ṣ.+uñ Mn. 834, Mn. 840, Mn. 847, Mn. 948, Mn. 967
ṣ.+uña Mn. 856
ṣ.+uñı Mn. 837
2. ḳaba ṣaḳal: sakalı gür ve geniş olan kimse
ḳaba ṣ.+lar Mn. 817 → ḳaba
[=16]

ṣaḳaldaş *(i.)* benzer sakala sahip kimseler
olduñ ṣ.+Ø Mn. 856 → ol-
[=1]

ṣaḳallu *(s.)*
ḳaba ṣaḳallu: sakalı gür ve geniş olan
ḳaba ṣ.+Ø Mn. 913 → ḳaba
[=1]

saḳaṭ *(s.)* eksik, kusurlu
ṣ.+Ø D. 46/4
[=1]

ṣaḳın *(e.)* → ṣaḫın
ṣ.+Ø Mn. 140, Mn. 240, Mn. 294, Mn. 483, Mn. 654, Mn. 806, Mn. 1150, Şn. 288, Şn. 349, Şn. 419, Şn. 420, Nn. 307, Nn. 508, Nn. 962, D. 8/2[2], D. 8/3[3], D. 22/2, D. 43/6, D. 78/5, D. 81/3, D. 82/4, D. 84/5, D. 85/7, D. 149/3, D. 178/3, D. 197/3, D. 210/3
[=27]

ṣaḳın- → ṣaḫın-
ṣ.-Ø Mn. 443, Mn. 870, Şn. 421, Şn. 421, Şn. 442, Şn. 489, Nn. 587, Nn. 1016, D. 5/11, D. 85/5
ṣ.-ġıl Mn. 13, Mn. 283
ṣ.-masañ Mn. 440
[=13]

sāḳī *Ar. (s.)* içki sunan, kadeh veren
s.+Ø Mn. 248, Mn. 385, Mn. 399, Mn. 402, Mn. 405, Mn. 521, Nn. 24, D. 10/1[10], D. 10/1[14], D. 10/2[1], D. 10/3[1], D. 10/4[1], D. 10/5[1], D. 10/6[1], D. 10/7[1], D. 40/3, D. 40/6
s.-yi bāḳī Şn. 355, Nn. 50 → bāḳī
s.-yi bāḳīden Nn. 561, Nn. 720, D. 195/2 → bāḳī
s.-yi bāḳīlerin Nn. 803 → bāḳī
s.-yi sīm-sāḳ D. 5/1 → sīm-sāḳ
s.-yi zerrīn-kemer ü sīmīn-sāḳ D. 4/2 → zerrīn-kemer, ü, sīmīn-sāḳ
s.+si Şn. 254
s.+yi D. 10/4[9]
[=27]

sākin *Ar. (s.)* huzurlu, endişesiz
s.+Ø ol D. 186/1 → ol-
s.+Ø oldum D. 186/2 → ol-
s.+üz D. 9/5[5]
[=3]

sāḳiyā *Ar. (ü.)* "ey saki!" anlamında ünlem ifadesi
s.+Ø D. 70/2, D. 75/2
[=2]

saḳḳālıġ *Ar.+T. (i.)* evlere vesair yerlere su dağıtma işi
s.+Ø Mn. 1005
[=1]

ṣaḳla- → ṣaḫla-
ṣ.-Ø Nn. 359
ṣ.-masa Mn. 239
[=2]

ṣaḳlıḳ/-ġ *(i.)* uyanıklık
ṣ.+ı Nn. 52
[=1]

sāḳ *Ar. (i.)* bacağın diz ile ayak arasında kalan bölümü
s.+uña D. 140/1, D. 140/2, D. 140/3, D. 140/4
[=4]

ṣal-
1. bırakmak, vazgeçmek
ṣ.-Ø Mn. 492, Mn. 537, Şn. 126, D. 10/1[9]
ṣ.-an Nn. 974
ṣ.-anı Mn. 983
ṣ.-anuz D. 9/7[7]
ṣ.-ar Mn. 646
ṣ.-dı D. 71/2
ṣ.-duḳ D. 12/2[1]
ṣ.-dum Nn. 1000
ṣ.-mışam Nn. 1055
ṣ.-uban Mn. 332, Nn. 1050
ṣ.-up Mn. 1048, Şn. 135, Nn. 606, Nn. 1001, Nn. 1062, D. 8/7[3]
2. aşağı doğru sallandırmak, yaymak, sermek
ṣ.-mış D. 26/2
ṣ.-sañ D. 52/2
3. yönlendirmek, sevk etmek
ṣ.-Ø D. 59/7
ṣ.-a Kn. 99
ṣ.-anlar Mn. 372
ṣ.-duñ Şn. 301
ṣ.-uban Nn. 363
ṣ.-up Mn. 1022, Nn. 294, D. 8/1[11]
4. göndermek, yollamak
ṣ.-a Mn. 1051
ṣ.-arlar Nn. 310
ṣ.-dı Nn. 3, Nn. 163, Nn. 363
ṣ.-duġı Nn. 279
ṣ.-up Nn. 282, Kn. 88
5. *(tf.)* tezlik tasvir fiili
ala ṣ.-Ø Nn. 510 → al-
6. *(yf.)* başın ṣal-:
1. utandırmak
ṣ.-madı başın Mn. 559 → baş
2. başını önüne eğmek

ṣ.-up başını Mn. 1026 → baş
7. *(yf.)* boyna ḳol ṣal-: boynuna sarılmak
boynına … ṣ.-a ḳol D. 59/6 → boyun, ḳol
boynuma ṣ.-Ø … ḳoluñ D. 130/4 → boyun, ḳol
ḳoluñ boynuma ṣ.-Ø D. 60/2 → ḳol, boyun
ṣ.-up … boynına ḳol Nn. 1074 → boyun, ḳol
8. *(yf.)* elden ṣal-: elinden bırakmak, terk etmek
elden ṣ.-a Şn. 281 → el
elden ṣ.-mışam Nn. 1054 → el
elüñden … ṣ.-duñ Mn. 600 → el
ṣ.-dı elinden Mn. 593 → el
ṣ.-duñ elden Mn. 602 → el
9. *(yf.)* ḳol ṣal-: el sallamak
ṣ.-anda ḳolını Nn. 985 → ḳol
ṣ.-ma ḳoluñ Mn. 645 → ḳol
ṣ.-ma ḳoluñı Mn. 654 → ḳol
ṣ.-uban … ḳol Nn. 326 → ḳol
ṣ.-up ḳol Mn. 1054 → ḳol
10. *(yf.)* özünü ṣal-: kendini vermek, kendinden vazgeçmek
özin ṣ.-maya Nn. 631 → öz
özüñi ṣ.-duñ D. 13/2[3] → öz
ṣ.-Ø özüñi Nn. 738 → öz
ṣ.-sañ özüñi Nn. 620 → öz
ṣ.-uban özüñi D. 167/2 → öz
ṣ.-up özüñ Mn. 341 → öz
11. *(yf.)* ṣaḳal ṣal-: sakal bırakmak
ṣ.-an saḳalın Mn. 119 → saḳal
12. *(yf.)* ser ṣal-: utandırmak
ṣ.-uban ser Mn. 744 → ser
[=63]

ṣalāḫ *Ar. (i.)* dine bağlılık
ṣ.+ı D. 10/6[14]
[=1]

ṣalāḥiyyet *Ar. (i.)* iyi olmak
ṣulḥ-ı ṣ.-i Ṣāliḥ Km. 53 → ṣulḥ, Ṣāliḥ
[=1]

sālār *Far. (i.)* başkan, önder
s.-ı rāh-ı dīnsün D. 2/13 → rāh, dīn
[=1]

ṣalāt *Ar. (i.)* namaz
ṣ.+Ø D. 11/2[1], D. 11/2[5], D. 11/2[13]
ṣ.+ı Mn. 893, D. 11/2[3]
[=5]

ṣalavāt *Ar. (i.)* Hz. Muhammed'e ve soyundan gelenlere saygı ifade etmek için söylenen dua
vir ṣ.+ı Şn. 528 → vir-
virenüz … ṣ.+Ø D. 11/2[14] → vir-
[=2]

s̱aʿleb *Ar. (i.)* tilki hayvanı
s̱.+Ø Mn. 1012
[=1]

ṣalın-
1. yola çıkmak
ṣ.-up Mn. 925
2. sallanmak
ṣ.-ur Şn. 334, D. 25/2, D. 91/7, D. 92/3
3. dolaşmak
ṣ.-maḫ D. 19/5
ṣ.-up D. 74/5
4. *(yf.)* boynuna ṣalın-: sarılmak
boynıma ṣal.-maġ D. 60/2 → boyun
[=8]

ṣalıncaḳ *(i.)* yüksek bir yere ip bağlamak suretiyle sallanarak eğlenmeyi sağlayan araç
ṣ.+Ø D. 92/3
[=1]

ṣalınmaḳlıḳ *(i.)* sallanma

ṣ.+Ø Nn. 245

[=1]

sālik *Ar. (s.)* tarikata intisap eden

mecẕūb-ı s.+Ø Nn. 976 → mecẕūb
merd-i s.+Ø Mn. 993 → merd
s.+Ø olan Nn. 996 → ol-
s.+Ø olanlar Mn. 616 → ol-

s.+e D. 8/5[13]
s.+lerüz D. 232

[=6]

ṣalli ʿalā nebiyyinā *Ar. (ü.)* "salat nebilerin üzerine olsun!" anlamında ünlem ifadesi

ṣ.+Ø D. 15/1

[=1]

salṭanat *Ar. (i.)* egemenlik, hâkimiyet

s.+uñ Km. 19

[=1]

sālūs *Far. (s.)* ikiyüzlü

şeyyād-ı s.+Ø Mn. 1030 → şeyyād

s.+a D. 154/1

[=2]

sāmān *Far. (s.)*

bī-ser ü sāmān: akılsız ve züğürt

bī-ser ü s.+Ø D. 193/4 → bī-ser, ü

[=1]

ṣāmit *Ar. (s.)* sağır ve dilsiz

ṣ.+Ø-em Kn. 42
ṣ.+dür D. 1/4

[=2]

ṣan$_1$ *(e.)* sanki

ṣ.+Ø Şn. 23, Mm. 12, Mm. 35, D. 25/6, D. 26/6

[=5]

ṣan$_2$ *(i.)* ün, şöhret

ṣ.+um D. 33/7

[=1]

ṣan- zannetmek, farz etmek

ṣ.-Ø Mn. 817, D. 81/1, D. 129/4, D. 134/4
ṣ.-aduñ Nn. 197
ṣ.-an Mn. 478
ṣ.-asun Mn. 508, Mn. 942, Şn. 238, Şn. 322, Nn. 208, D. 35/4, D. 37/4, D. 81/2, D. 98/5
ṣ.-dı Mn. 1010
ṣ.-ma Mn. 830, Mn. 845, Mn. 1096, Şn. 74, Şn. 102, Şn. 104, Şn. 288, Şn. 427, Şn. 486, Şn. 499, Mm. 17, Nn. 42, Nn. 48, Nn. 126, Nn. 156, Nn. 403, Nn. 508, Nn. 591, Nn. 615, Nn. 635, Nn. 637, Nn. 663, Nn. 757, Nn. 758, Nn. 758, Nn. 772, Nn. 902, Nn. 962, Nn. 1049, Kn. 7, Kn. 33, Kn. 37, D. 9/1[3], D. 9/2[2], D. 9/6[2], D. 9/7[6], D. 23/9, D. 64/2, D. 64/4, D. 64/5, D. 65/2, D. 165/1, D. 184/4
ṣ.-mağıl Mn. 459, Nn. 633
ṣ.-mañ Nn. 419, Nn. 455, D. 9/1[9], D. 52/3
ṣ.-mañuz Mn. 720, Mn. 751, Mn. 1097, Nn. 110, Nn. 744, Nn. 995, D. 11/5[12]
ṣ.-sunlar Mn. 971
ṣ.-up Şn. 83
ṣ.-ur Şn. 334, Nn. 38, Nn. 781, Kn. 91
ṣ.-uram Mn. 778
ṣ.-urdı Mn. 926, Mn. 934
ṣ.-urlar Nn. 540
ṣ.-ursun Mn. 1035, Mn. 1036, Nn. 1021, D. 75/4

[=86]

ṣanʿat *Ar. (i.)* hüner, sanat

ṣ.+ıdur Nn. 12

[=1]

ṣanavber *Ar. (i.)* çam fıstığı ağacı

ṣ.+Ø D. 135/3

[=1]

ṣanāyiʿ *Ar. (i.)* sanatlar
tarṣīʿ-i ṣ.+Ø Şn. 128 → tarṣīʿ
[=1]

ṣancıl- batırılmak, saplanmak
ṣ.-a Nn. 32
ṣ.-up Nn. 33
[=2]

ṣandal *Ar. (i.)* kahverengi tonunda bodur bir tür ağaç
ṣ.+Ø Kn. 5
[=1]

ṣandūḳ *Ar. (i.)* sandık
ṣ.+dan D. 69/6
ṣ.+ıdur D. 69/6
[=2]

s̱ānī₁ *Ar. (s.)* ikinci
s̱.+Ø Nn. 540, D. 202/1
s̱.+yem Kn. 47
[=3]

s̱ānī₂ < s̱ānīʾ *Ar. (s.)* övücü, senada bulunan
s̱.+Ø D. 202/2
s̱.+Ø idi Nn. 907 → i-
[=2]

ṣapan *(i.)*
1. taş vb. şeyleri atmaya yarayan bir tür silah
ṣ.+umı Şn. 40
2. bir tür halat
ṣ.+umı Şn. 237
[=2]

ṣap-
(yf.) yoldan ṣap-: doğru yoldan ayrılmak
yolından … ṣ.-man Mn. 611 → yol
yolından … ṣ.-maz Mn. 897 → yol
[=2]

ṣar- etrafını dolamak
ṣ.-mış-idi Şn. 22 → i-
[=1]

ṣarart-/-d-
(yf.) beñzi ṣarart-: aşırı derecede üzmek, hasta etmek
beñzüm ṣ.-uban D. 49/4 → beñiz
[=1]

sarāy *Far. (i.)* ihtişamlı büyük konut
s.+ın D. 75/3
[=1]

ṣarp *(s.)* güç, çetin, zor
ṣ.+Ø olur Şn. 101, Şn. 101 → ol-
[=2]

ṣarf *Ar. (i.)*
1. morfoloji, şekil bilgisi
ṣ.+Ø Nn. 759, Nn. 760
2. harcama, tüketme
ṣ.+Ø eyle D. 8/4[13] → eyle-
[=3]

sārī *Ar. (s.)* bulaşan, bulaşıcı
s.+Ø Mn. 844
[=1]

ṣarīr *Ar. (i.)* ses
ṣ.+ümdür Kn. 13
[=1]

ṣarmaş *(s.)*
ṣarmaş dolaş: birbirine sarılma
ṣ.+Ø dolaş D. 44/6 → dolaş
ṣ.+ı dolaşı D. 74/5 → dolaş
ṣ.+Ø u dolaş D. 5/15 → dolaş, u
[=3]

ṣarmaş- sıkıca sarılmak
ṣ.-Ø D. 13/3[4]
ṣ.-duğı D. 26/6
[=2]

ṣarmaşuḳ *(i.)* sarmaşık
ṣ.+Ø D. 13/3[4]

ṣ.+dur 26/6

[=2]

ṣat-

1. para karşılığı bir malı vermek

ṣ.-Ø Mn. 713

ṣ.-an Nn. 900

ṣ.-maya Nn. 899

ṣ.-up Mn. 560

2. *(yf.)* kerāmet ṣat-: kerameti varmış gibi insanları kandırmak

kerāmet ṣ.-maġa Mn. 222 → kerāmet

[=5]

ṣataş- karşılaşmak, rastlaşmak

ṣ.-mış-idüm D. 227 → i-

ṣ.-anda D. 43/3

ṣ.-dı Mn. 1029

ṣ.-dum D. 43/1

ṣ.-up Nn. 386, D. 96/5

[=6]

saʿter *Ar. (i.)* kekik

s.+i Mn. 1117

[=1]

ṣatmamaḳlıḳ *(i.)* satma işini yapmamak

ṣ.+dur Mn. 198, Mn. 218

[=2]

ṣatun *(i.)* satın alma işi

ṣ.+Ø Şn. 509

ṣ.+Ø al Şn. 509 → al-

[=2]

ṣavāb *Ar. (i.)* doğruluk

ṣ.+a Mn. 20

ṣ.+ı Km. 32

[=2]

ṣavm *Ar. (i.)* oruç

ṣ.+Ø Mn. 893, D. 11/2[1], D. 11/2[3], D. 11/2[13]

ṣ.+ı D. 11/2[5]

[=5]

ṣavur- saçmak

ṣ.-up Mn. 172

[=1]

ṣay-

1. sayısını bulmak

ṣ.-Ø Mn. 688

ṣ.-ar D. 77/2

ṣ.-arlar Mn. 677

ṣ.-asun Mn. 780

2. değer vermek

ṣ.-mayan Nn. 982

3. hesaba katmak, dikkate almak

ṣ.-ma Nn. 1010, Nn. 1010, Nn. 1019

4. *(yf.)* hiçe ṣay-: önem vermemek, önemsiz bulmak

hiçe ṣ.-Ø Nn. 726 → hiç

[=9]

ṣayd *Ar. (i.)* avlama

idüp ṣ.+Ø Mn. 1089 → it-

ṣ.+Ø itmekde idi Mn. 956 → it-, i-

ṣ.+Ø itmekdi Mn. 1006 → it-

[=3]

sāye *Far. (i.)* gölge

s.+Ø D. 62/3, D. 84/7

s.+ñ D. 52/2

s.+sidür D. 33/3

s.+yüz Nn. 1070

[=5]

sāye-perver *Far. (s.)* gölge eden

serv-i s.+Ø D. 52/2 → serv

[=1]

sāye-vār *Far. (i.)* gölge gibi

s.+Ø D. 8/6[14]

[=1]

ṣayḳal *Ar. (i.)* cila

ṣ.-ı ervāḥdur Mm. 21 → ervāḥ

[=1]

zṣayru *(i.)* hasta
s.+dur Şn. 486
[=1]

ṣayrulıḳ *(i.)* hastalık
ṣ.+Ø Şn. 55
[=1]

ṣayyād *Ar. (i.)* avcı
ṣ.+dur D. 26/2
[=1]

ṣayyād-vār *Ar.+Far. (i.)* avcı gibi
ṣ.+Ø D. 73/5
[=1]

sāz *Far. (i.)* her türlü müzik aleti
s.+Ø Mn. 30, Şn. 8, Şn. 110, Nn. 39, Nn. 54, Nn. 74, Nn. 78, Nn. 78, Nn. 86, Nn. 106, Nn. 170, Nn. 218, Nn. 244, Nn. 244, Nn. 318, Nn. 318, Nn. 340, Nn. 593, Nn. 829
s.-ı Hū Nn. 867 → Hū
s.-ile Nn. 193, Nn. 221, Nn. 457 → ile
s.-iseñ Nn. 54 → i-
s.+a Nn. 97
s.+am Nn. 566
s.+ı Şn. 144
s.+la Nn. 8
[=28]

sāzende *Far. (i.)* saz çalan kimse
s.+si Nn. 62
s.+[y]em Nn. 574
[=2]

se *Far. (s.)* üç sayısı
Mn. 422
[=1]

sebaḳ *Ar. (i.)* ders
s.+Ø D. 224
[=1]

sebeb *Ar. (i.)* gerekçe, neden
olma s.-i iftirāḳ Şn. 99 → ol-, iftirāḳ
olur s.+Ø Nn. 496 → ol-
s.+Ø olduñ Şn. 257 → ol-
s.+in Şn. 100
[=4]

sebebsüz *Ar.+T. (z.)* bir nedeni olmaksızın
s.+Ø Mn. 598
[=1]

sebḳat *Ar. (i.)* geçme, ilerleme
s.+Ø itdi Nn. 1030 → it-
[=1]

seblet *Ar. (i.)* bıyık
s.+i Mn. 973
s.+üm Mn. 933
s.+üñ Mn. 948
[=3]

sebū *Far. (i.)* testi
s.+Ø Nn. 147, Nn. 866, D. 5/3
s.+yı … çek D. 5/8 → çek-
s.+ñ Mn. 998
s.+yı Mn. 382, D. 10/2[8], D. 10/3[5], D. 12/2[4]
s.+yuz D. 9/4[1]
[=10]

sebük-rūḥ *Far.+Ar. (s.)* hoş sohbet, cana yakın
s.+Ø D. 8/5[4]
s.+Ø oluban Nn. 854 → ol-
[=2]

sebz *Far. (i.)* yeşillik
s.+Ø Mn. 239, Kn. 2
[=2]

sebze *Far. (i.)* yeşil yapraklı otsu bitkilerin çoğunlukla pişirilerek yenilen taneleri ya da meyveleri
s.+si Şn. 73

[=1]

sebze-zār *Far. (i.)* çayırlık
s.+Ø Nn. 302
[=1]

sebz-fām *Far. (s.)* yeşil renkli
s.+Ø Kn. 5
[=1]

seccāde *Ar. (i.)* üzerinde namaz kılınmaya yarayan yaygı
s.+Ø Mn. 258, D. 10/1[3]
[=2]

sef < ṣāf *Ar. (s.)* az akıllı, saf
s.+cedür Mn. 41
[=1]

sefer *Ar. (i.)* yolculuk
idüp s.+Ø Nn. 672 → it-
s.+de Mm. 24
[=2]

sefīd *Far. (s.)* beyaz
s.+Ø Kn. 2
bāz-ı s.+Ø D. 85/2 → bāz
bāz-ı s.+idür Mn. 1093 → bāz
bāz-ı s.-i kibriyā D. 15/5 → bāz, kibriyā
[=4]

sefīh *Ar. (s.)* sefahate, eğlenceye düşkün, malını gösteriş için harcayan
s.+i Mn. 927
[=1]

seg *Far. (i.)* köpek
s.+Ø Mn. 101, Mn. 726, Mn. 748, D. 88/6, D. 100/4
s.-i Aṣḥāb-ı Kehfi Şn. 323 → Aṣḥāb-ı Kehf
s.-i Aṣḥāb-ı Kehfi Mn. 737 → Aṣḥāb-ı Kehf
s.-i derendesin D. 72/5 → derende
s.-i ferruḫ-ruḫ Şn. 325 → ferruḫ-ruḫ
s.-i kūyınuñ D. 3/11 → kūy
s.-i nefs Mn. 471, Mn. 1087 → nefs
s.+den Mn. 103, Mn. 737
s. mi Mn. 715, D. 42/4
[=16]

segāv < seg-ābī *Far. (i.)* kunduz hayvanı
mis̱l-i s.+Ø D. 206/4 → mis̱l
[=1]

segir-/-rü-
(yf.) gözü segir-: göz kapağının irade dışı titremesi
s.-ür gözüm D. 72/1 → göz
[=1]

segriş- hızlı hızlı haret etmek, koşuşturmak
s.-ür Nn. 312
[=1]

seḥāb *Ar. (i.)* bulut
s.+Ø Mn. 135
s.+ın Mn. 133
[=2]

seḥer *Ar. (i.)*
bād-ı seḥer *Far.+Ar.*: seher vaktinde esen rüzgar
bād-ı s.+den D. 71/1 → bād
[=1]

seḥer-ḫīz *Ar.+Far. (s.)* sabahları erken kalkan
olğıl s.+Ø D. 234 → ol-
[=1]

seḥḥār *Ar. (i.)* sihirbaz
s.+Ø D. 188/7
[=1]

sehī *Far. (s.)* düz, fidan gibi

s.+Ø Şn. 25, Şn. 224, D. 13/3[3], D. 16/5, D. 96/2
serv-i s.+Ø D. 62/3, D. 70/4, D. 92/3 → serv
s.-i s.+si D. 52/1 → serv
[=9]

sehl *Ar. (s.)* kolay
s.+dür D. 181/4
[=1]

sehv *Ar. (i.)* hata, yanlış
s.-ile Mn. 663, Mn. 664 → ile
[=2]

seḳāhüm Rabbühüm *Ar. (i.)* İnsân suresi 21. ayete iktibasla "Rableri onlara içirdi." anlamına gelen ifade
s.+Ø Mn. 521
[=1]

sekiz *(s.)* sekiz sayısı
s.+Ø Nn. 82
[=1]

sekizinci *(s.)* sekizinci
s.+Ø Mn. 702
[=1]

sekiz yüz seksen ü ṭoḳuz *(s.)* sekiz yüz seksen dokuz sayısı
s.+Ø Mn. 1171
[=1]

sekr *Ar. (i.)* sarhoşluk
s.+Ø 759
s.+üñ Mn. 798
[=2]

selām *Ar. (i.)* bir kimse ile karşılaşıldığında ya da bir kimseden uzaklaşırken söylenen nezaket sözü
s.+Ø D. 17/7
idüp s.+Ø Şn. 273 → it-
s.-ile D. 17/7 → ile
virdi s.+Ø Nn. 684 → vir-
virüp s.+ı Mn. 582 → vir-
s.+ına Nn. 684
s.+um Kn. 15
[=7]

selāmet *Ar. (i.)* esenlik
s.+Ø D. 41/3
[=1]

selāmün ʿaleyk *Ar. (e.)* "esenlik üzerinize olsun" anlamında selamlama ifadesi
s.+Ø D. 8/2[11]
[=1]

selāsil *Ar. (i.)* zincirler
s.+Ø D. 57/5
[=1]

selāṭīn *Ar. (i.)* sultanlar
s.+i Mn. 374
[=1]

selīm *Ar. (s.)* kusursuz, doğru
s.+Ø Şn. 21, Şn. 289
ola … s.+Ø Şn. 275 → ol-
[=3]

selvā *Ar. (i.)* bıldırcın
s.+nuñ D. 3/8
[=1]

sem < semm *Ar. (i.)* zehir
s.+Ø Şn. 139
[=1]

semā <semāʾ *Ar. (i.)* gökyüzü
s.+Ø Şn. 72, D. 57/6, D. 79/9
māʾ-ı s.-yı iḳtidā D. 15/3 → māʾ, iḳtidā
ṭūṭī-i heştümīn s.+Ø D. 15/5 → ṭūṭī, heştümīn
s.+da D. 79/8
[=6]

semāʿ *Ar. (i.)*

1. dini musikinin etkisiyle coşup dönme, semah
s.+Ø Mn. 180, Mn. 766
iden s.+Ø Nn. 317 → it-
s.+ı D. 12/3[1]
2. işitme, duyma
iden s.+Ø Nn. 317 → it-
[=5]

semāʿī *Ar. (s.)* dil bilgisinde belirli bir kural olmaksızın ancak duyularak öğrenilebilen
s.+Ø D. 12/3[2]
[=1]

semen *Far. (i.)* yasemin çiçeği
s.+Ø Şn. 224, D. 10/3[5], D. 48/1
s.+ler Mn. 135
[=4]

semen-sā[y] *Far. (i.)* yasemin gibi
s.+Ø Km. 58, D. 1/5, D. 56/2, D. 62/3, D. 97/6
zülf-i s.+Ø D. 13/1[4] → zülf
[=6]

semen-zār *Far. (i.)* yasemin bahçesi
s.+ı Kn. 25
[=1]

s̱emer *Ar. (i.)* meyve
s̱.+Ø Nn. 80
[=1]

semīn *Ar. (s.)* semiz, besili, şiman
ḳārī-yi s.+i Mn. 414 → ḳārī
[=1]

semiz *(s.)* şişman
s.+Ø Mn. 415
[=1]

semri- semirmek
s.-Ø D. 196/3
[=1]

semrit-/-d- semizlenmek
s.-üben D. 8/7[6]
[=1]

sen *(zm.)*
1. teklik ikinci kişi zamiri
s.+Ø Mn. 17, Mn. 19, Mn. 21, Mn. 21, Mn. 26, Mn. 35, Mn. 38, Mn. 47, Mn. 47, Mn. 47, Mn. 63, Mn. 64, Mn. 88, Mn. 334, Mn. 341, Mn. 367, Mn. 429, Mn. 451, Mn. 451, Mn. 455, Mn. 459, Mn. 482, Mn. 485, Mn. 554, Mn. 556, Mn. 612, Mn. 627, Mn. 662, Mn. 664, Mn. 668, Mn. 668, Mn. 672, Mn. 677, Mn. 688, Mn. 698, Mn. 715, Mn. 724, Mn. 778, Mn. 778, Mn. 779, Mn. 786, Mn. 786, Mn. 795, Mn. 815, Mn. 828, Mn. 830, Mn. 831, Mn. 845, Mn. 868, Mn. 896, Mn. 945, Mn. 963, Mn. 1041, Mn. 1043, Mn. 1052, Mn. 1052, Mn. 1067, Mn. 1072, Mn. 1073, Mn. 1073, Mn. 1096, Mn. 1098, Şn. 33, Şn. 38, Şn. 52, Şn. 96, Şn. 100, Şn. 104, Şn. 109, Şn. 117, Şn. 120, Şn. 148, Şn. 157, Şn. 158, Şn. 179, Şn. 208, Şn. 244, Şn. 257, Şn. 288, Şn. 315, Şn. 317, Şn. 347, Şn. 376, Şn. 380, Şn. 413, Şn. 417, Şn. 427, Şn. 440, Şn. 454, Şn. 470, Şn. 475, Şn. 475, Şn. 486, Şn. 491, Şn. 495, Şn. 498, Şn. 499, Şn. 509, Şn. 516, Km. 34, Mm. 35, Mm. 44, Mm. 81, Nn. 24, Nn. 32, Nn. 52, Nn. 126, Nn. 138, Nn. 156, Nn. 165, Nn. 177, Nn. 191, Nn. 247, Nn. 283, Nn. 283, Nn. 284, Nn. 395, Nn. 403, Nn. 461, Nn. 466, Nn. 469, Nn. 487, Nn. 508, Nn. 612, Nn. 612, Nn. 618, Nn. 633, Nn. 635, Nn. 637, Nn. 641, Nn. 642, Nn. 663, Nn. 723, Nn. 725, Nn. 728, Nn. 737, Nn. 752, Nn. 758, Nn. 758, Nn. 759, Nn. 759, Nn. 819, Nn. 833, Nn. 835, Nn.

857, Nn. 901, Nn. 901, Nn. 962, Nn. 969, Nn. 1002, Nn. 1006, Nn. 1007, Nn. 1007, Nn. 1008, Nn. 1017, Nn. 1017, Nn. 1021, Nn. 1051, Nn. 1068, Nn. 1071, Nn. 1072, Nn. 1073, Nn. 1079, Kn. 7, Kn. 33, Kn. 37, Kn. 93, D. 2/8, D. $8/2^{2}$, D. $8/2^{14}$, D. $8/7^{4}$, D. $9/2^{2}$, D. $13/4^{1}$, D. 19/5, D. 20/2, D. 20/5, D. 26/1, D. 26/5, D. 30/3, D. 42/2, D. 43/6, D. 43/6, D. 54/3, D. 59/1, D. 59/3, D. 60/1, D. 60/3, D. 60/4, D. 60/7, D. 64/1, D. 64/1, D. 64/4, D. 64/7, D. 65/2, D. 70/5, D. 74/1, D. 74/1, D. 74/2, D. 74/3, D. 74/4, D. 74/4, D. 74/5, D. 74/6, D. 74/7, D. 74/7, D. 75/1, D. 75/1, D. 75/2, D. 75/3, D. 75/4, D. 75/5, D. 75/5, D. 75/6, D. 75/6, D. 75/7, D. 81/1, D. 83/1, D. 83/5, D. 90/1, D. 90/2, D. 90/3, D. 90/7, D. 93/2, D. 93/3, D. 94/7, D. 98/6, D. 143/3, D. 160/2, D. 167/3, D. 170/2, D. 174/3, D. 224, D. 227

s.+üñ-çün Mn. 507, , Şn. 201 → çün

s.+üñ-ile Şn. 199 → ile

s.+sün Mn. 23, Mn. 83, Mn. 83, Mn. 547, Mn. 605, Mn. 736, Mn. 891, Şn. 304, Şn. 483, Nn. 68, Nn. 404, Nn. 407, Nn. 737, Nn. 1080, D. 1/17, D. 62/3, D. 79/1, D. 90/6, D. 93/1, D. 102/1, D. 102/3, D. 139/3, D. 144/4

s.+a > saña Mn. 23, Mn. 34, Mn. 60, Mn. 147, Mn. 288, Mn. 295, Mn. 313, Mn. 318, Mn. 334, Mn. 367, Mn. 422, Mn. 432, Mn. 506, Mn. 555, Mn. 575, Mn. 627, Mn. 628, Mn. 660, Mn. 661, Mn. 662, Mn. 673, Mn. 674, Mn. 675, Mn. 692, Mn. 698, Mn. 770, Mn. 784, Mn. 809, Mn. 834, Mn. 836, Mn. 837, Mn. 843, Mn. 845, Mn. 865, Mn. 870, Mn. 870 Mn. 891, Mn. 892, Mn. 899, Mn. 982, Mn. 996, Mn. 1154, Şn. 39, Şn. 40, Şn. 42, Şn. 43, Şn. 44, Şn. 50, Şn. 51, Şn. 159, Şn. 160, Şn. 191, Şn. 197, Şn. 200, Şn. 208, Şn. 243, Şn. 258, Şn. 259, Şn. 298, Şn. 315, Şn. 364, Şn. 368, Şn. 370, Şn. 376, Şn. 438, Şn. 438, Şn. 440, Şn. 441, Şn. 470, Şn. 479, Şn. 485, Km. 1, Km. 35, Mm. 87, Nn. 218, Nn. 245, Nn. 259, Nn. 321, Nn. 481, Nn. 584, Nn. 630, Nn. 652, Nn. 653, Nn. 670, Nn. 703, Nn. 731, Nn. 737, Nn. 738, Nn. 746, Nn. 836, Nn. 856, Nn. 967, Nn. 1028, D. 1/3, D. 1/7, D. 2/2, D. 4/15, D. 5/17, D. $8/1^{1}$, D. $8/1^{6}$, D. $8/4^{11}$, D. $13/1^{3}$, D. $13/3^{4}$, D. 20/4, D. 20/5, D. 26/1, D. 30/3, D. 41/4, D. 43/3, D. 47/6, D. 59/2, D. 60/1, D. 74/4, D. 75/3, D. 79/8, D. 80/2, D. 83/3, D. 85/4, D. 92/1, D. 102/2, D. 139/4, D. 160/4, D. 166/3, D. 170/3, D. 204/4

s.+adur D. 92/1

s.+de Mn. 108, Mn. 178, Mn. 831, Mn. 844, Mn. 863, Mn. 864, Mn. 867, Mn. 868, Mn. 1156, Nn. 244, Nn. 244, Nn. 257, Nn. 257, Nn. 258, Nn. 478

s.+deki Mn. 899

s.+den Mn. 22, Mn. 23, Mn. 38, Mn. 42, Mn. 50, Mn. 78, Mn. 85, Mn. 547, Mn. 863, Mn. 892, Mn. 1048, Mn. 1157, Şn. 55, Şn. 304, Km. 75, Nn. 281, Nn. 397, Nn. 834, Nn. 1066, Nn. 1077, Nn. 1078, Nn. 1080, D. 20/2, D. 46/7, D. 93/4, D. 143/1, D. 200/3

s.+i Mn. 31, Mn. 142, Mn. 143, Mn. 778, Mn. 794, Mn. 834, Mn. 843, Mn. 1044, Mn. 1058, Mn. 1151, Mn. 1153, Şn. 48, Şn. 51, Şn. 52, Şn. 56, Şn. 154, Şn. 154, Şn. 156, Şn. 355, Şn. 384, Şn. 384, Şn. 469, Şn. 478, Şn. 479, Km. 37, Km. 75, Mm. 46, Mm. 82, Nn. 247, Nn. 247, Nn. 298, Nn. 401, Nn.

507, Nn. 621, Nn. 734, Nn. 1020, D. 1/2, D. 1/14, D. 2/14, D. 8/7[4], D. 27/1, D. 46/6, D. 47/5, D. 60/4, D. 62/6, D. 65/2, D. 75/6, D. 78/5, D. 144/1, D. 144/3, D. 145/1, D. 170/2
s. misün Mn. 1030
s.+üñ Mn. 32, Mn. 59, Mn. 60, Mn. 64, Mn. 84, Mn. 86, Mn. 107, Mn. 430, Mn. 480, Mn. 568, Mn. 606, Mn. 608, Mn. 780, Mn. 783, Mn. 832, Mn. 834, Mn. 840, Mn. 845, Mn. 846, Mn. 850, Mn. 869, Mn. 951, Mn. 952, Mn. 996, Mn. 1001, Mn. 1043, Şn. 29, Şn. 41, Şn. 46, Şn. 67, Şn. 386, Şn. 390, Şn. 390, Şn. 390, Şn. 390, Şn. 391, Şn. 391, Şn. 391, Şn. 391, Şn. 392, Şn. 392, Şn. 392, Şn. 393, Şn. 393, Şn. 394, Şn. 394, Şn. 406, Km. 29, Km. 29, Km. 29, Km. 29, Km. 33, Km. 36, Km. 36, Nn. 63, Nn. 281, Nn. 394, Nn. 394, Nn. 399, Nn. 402, Nn. 507, Nn. 1016, Nn. 1044, Nn. 1070, D. 1/3, D. 1/4, D. 1/9, D. 1/18, D. 2/6, D. 2/9, D. 13/1[4], D. 24/7, D. 31/2, D. 31/3, D. 34/2, D. 46/3, D. 48/1, D. 48/4, D. 48/5, D. 53/1, D. 53/5, D. 53/6, D. 54/1, D. 54/1, D. 54/2, D. 54/3, D. 54/4, D. 54/5, D. 54/6, D. 54/7, D. 55/3, D. 55/3, D. 61/2, D. 61/2, D. 61/3, D. 61/5, D. 61/6, D. 61/7, D. 64/7, D. 69/3, D. 73/4, D. 79/2, D. 79/9, D. 80/1, D. 80/3, D. 80/6, D. 80/7, D. 84/3, D. 84/7, D. 90/4, D. 90/9, D. 91/3, D. 91/4, D. 103/1, D. 103/2, D. 103/3, D. 103/4, D. 120/1, D. 120/2, D. 120/3, D. 120/4, D. 122/1, D. 122/2, D. 123/3, D. 123/4, D. 127/1, D. 127/2, D. 127/3, D. 127/4, D. 137/1, D. 137/2, D. 137/3, D. 137/4, D. 146/1, D. 219/3
s.+üñdür Nn. 218
s.+üñle Mn. 65, Mn. 75, Mn. 76, Mn. 77, Mn. 78, Mn. 864, Nn. 188, D. 1/16, D. 200/1
2. sen sen ol: hiçbir zaman, asla
s.+Ø s.+Ø ol Şn. 99, Şn. 99, Şn. 414, Şn. 414, Şn. 414, Şn. 414, Şn. 426, Şn. 426, Şn. 426, Şn. 426, Şn. 448, Şn. 448, D. 8/3[14], D. 8/3[14], D. 59/7, D. 59/7, D. 85/5, D. 85/5, D. 85/6, D. 85/6, D. 154/1, D. 154/1, D. 155/1, D. 155/1, D. 158/3, D. 158/3, D. 160/3, D. 160/3, D. 209/3, D. 209/3 → ol-
[=656]

senā *Ar. (i.)* azamet
s.+Ø Şn. 390
buluban s.+Ø D. 15/7 → bul-
s.+nuñ Km. 43
[=3]

s̱enā < s̱enāʾ *Ar. (i.)* övme
s̱.+Ø Şn. 390, Şn. 516, Mm. 15, D. 43/4
eyleyüp medḥ ü s̱.+lar Mn. 581 → eyle-, medḥ, ü
ider s̱.+yı Mn. 161 → it-
idüp s̱.+Ø Şn. 517, D. 2/4 → it-
ḳılup s̱.+yı D. 12/1[4] → ḳıl-
s̱.+ñuñ Km. 43
s̱.+sın Şn. 365
s̱.+yı Mn. 1173
[=12]

senāyī < senāʾī *Ar. (s.)* aydınlık ile ilgili
çeşm-i s.+ye Şn. 13 → çeşm
[=1]

senc *Far. (i.)* dansözlerin ellerine ikişer tane alarak çaldıkları, çok sert ağaçtan yapılmış bir tür müzik aleti, çalpara
s.-ile Nn. 32 → ile
[=1]

sencileyin *(z.)* senin gibi
s.+Ø D. 29/3, D. 61/4
[=2]

sened *Ar. (i.)* kuvetli kanıt, güvence
s.+Ø Mm. 39
[=1]

seng *Far. (i.)* taş
s.-ile D. 45/6 → ile
s.+üñ D. 79/5
[=2]

seng-dil *Far. (s.)* taş yürekli
s.+Ø D. 45/6
[=1]

sengīn-dil *Far. (s.)* taş yürekli
s.+Ø imiş D. 91/4 → i-
[=1]

senī *Ar. (s.)* yüce
s.+yüz D. 9/6[6]
[=1]

senlik/senlük/-g *(i.)* ikinci teklik şahsa ait benlik
s.+üñ Mn. 64, Mn. 1157
s.+üñden Mn. 107
s.+üñdür Mn. 832
[=4]

sensüz *(z.)* sen olmadan
s.+Ø Şn. 482, D. 20/5
[=2]

sepil- serpilmek
s.-miş Mn. 278
[=1]

ser *Far. (i.)*
1. baş, kafa
s.+Ø Mn. 41, Mn. 117, Nn. 47, D. 32/3
giçe s.+den Mn. 115 → giç-
gird-i s.+inde Mn. 175 → gird
ṣaluban s.+Ø Mn. 744 → ṣal-
s.+üñ vir Mn. 226 → vir-
s.+den D. 71/6
s.+ler Mn. 241
2. başkan, lider, önder
s.-i fitne-yi āşūb D. 23/2 → fitne, āşūb
s.-i tüccār-ı iʿmāl Mn. 759 → tüccār, iʿmāl
3. öz, arı, halis, saf
sevdā-yı s.-i zülfüñe D. 95/4 → sevdā, zülf
[=13]

serā₁ *Far. (i.)* saray
çeşm-i s.+sı D. 58/4 → çeşm
s.+nuñ Nn. 330
[=2]

serā₂ *Far. (i.)* ahenk
s.+sından D. 73/4
[=1]

serāçe *Far. (i.)* küçük saray
serv-i s.-yi beḳā D. 15/4 → serv, beḳā
[=1]

ser-āġāz *Far. (i.)* yeniden başlama
s.+Ø Mn. 1031, Mn. 1108
eyle s.+Ø u sürūd D. 4/10 → eyle-, u, sürūd
[=3]

serāʾir *Ar. (i.)* sırlar
s.+Ø Mn. 892
sırr-ı s.+den Mn. 624 → sırr
[=2]

ser-ā-ser *Far. (z.)* baştan başa
s.+Ø Nn. 818, D. 1/13
[=2]

serāsīme *Far. (s.)* sersem
s.+Ø Şn. 375, Şn. 499
[=2]

ser-be-ser *Far. (z.)* baştan başa, tamamen
s.+Ø Mn. 826, Nn. 900
[=2]

ser-beste *Far. (s.)* başı bağlı
s.-yi zincīr-i sevdā eyledüñ D. 57/5 → zincīr, sevdā, eyle-
[=1]

ser-cümle *Far.+Ar. (s.)* bütün, hepsi
s.+Ø Mn. 636, Nn. 818, Nn. 1052
[=3]

serd *Far. (s.)* soğuk, katı
s.+Ø olmayasun Nn. 487 → ol-
s.+üñ Mn. 285
[=2]

serdār *Far. (i.)* ordu komutanı
s.+Ø D. 8/5[3]
s.+Ø eyleye Nn. 874 → eyle-
[=2]

ser-defter *Far. (s.)* ileride olan
s.-i mesākīn D. 79/3 → mesākīn
[=1]

serdek *Far. (z.)* soğuk bir şekilde, katıca
s.+Ø Mn. 871
[=1]

ser-efgende *Far. (s.)* baş eğen
s.+Ø Mn. 170
[=1]

[ser-efrāz *Far. (s.)* seçkin
s.+Ø D. 8/5[3], D. 123/4
[=2]

ser-firāz *Far. (s.)*
1. seçkin
s.+Ø Mn. 226, D. 38/4
2. baş kaldıran
s.+am Kn. 22
[=3]

sergerdān *Far. (s.)* sersem, şaşkın
s.+Ø Mn. 487, Mn. 907, Nn. 216, Kn. 18, D. 38/5, D. 88/6, D. 193/2
s.+Ø ola Nn. 897 → ol-
s.+Ø olup Nn. 595 → ol-
s.-ı ʿaşḳ Nn. 931 → ʿaşḳ
s.+umı Nn. 705
[=11]

sergeşte *Far. (s.)* başı dönmüş, sersem
s.+Ø D. 2/13, D. 52/7, D. 190/4
s.+Ø ol D. 155/3 → ol-
s.+Ø olup D. 48/4 → ol-
yār-ı her s.+yem Mn. 74 → yār, her
s.+yem Şn. 375
[=7]

serḫoş *Far. (s.)* esrik, mest
s.+Ø D. 8/6[11], D. 9/3[5], D. 43/6
olsalar s.+Ø Nn. 808 → ol-
olup s.+Ø Mn. 340, Mn. 345 → ol-
s.+Ø ol Nn. 854 → ol-
s.+Ø olalum D. 10/3[2], D. 74/3 → ol-
s.+Ø olandan Şn. 148 → ol-
s.+Ø olsa Mn. 338 → ol-
s.+Ø oluñ Mn. 336 → ol-
s.+Ø olup Mn. 341, Mn. 347, Mn. 360, Mn. 800, Şn. 242, Nn. 502, Nn. 560, Nn. 916 → ol-
s.+ı Mn. 1029
[=21]

ṣerīd *Ar. (i.)* tirit yemeği
ṣ.+e Mn. 501
[=1]

ser-i mū *Far. (i.)* pek az şey
s.+Ø Mn. 864
[=1]

serkeş *Far. (s.)* itaatsiz, saygısız
s.+Ø Mn. 287, Mn. 728
olmağıl … s.+Ø Mn. 283 → ol-
s.+Ø olma Mn. 286 → ol-
[=4]

ser-keşīde *Far. (s.)* dik başlı
s.+Ø Nn. 246
[=1]

sermāye *Far. (i.)* varlık, servet
s.-yi her dü cihān Nn. 152 → her, dü, cihān
s.+müz Mn. 243
s.+sidür D. 33/2
[=3]

ser-mest *Far. (s.)* sarhoş, esrik
s.+Ø Mn. 1063, Mn. 1082, Nn. 499
s.+Ø olur Nn. 377 → ol-
s.-i Hū Nn. 727 → Hū
s.-i esrār eyleye Nn. 874 → esrār, eyle-
[=6]

ser-nigūn *Far. (s.)*
1. baş üstü, tepetakla
s.+Ø Mm. 66, Mm. 89, Kn. 24
2. talihsiz
s.+Ø Kn. 24
[=4]

ser-pā-bürīde *Far. (s.)* baştan ayağa kesilmiş
s.+Ø Nn. 10
[=1]

ser-pā-bürehne *Far. (s.)* başı ayağı çıplak
s.+Ø Nn. 433
[=1]

serpūş *Far. (i.)* başlık, başa giyilen şey
s.+Ø Mn. 288
[=1]

sersām *Far. (s.)* ne yapıp ettiğini bilemez durumda olan
s.+Ø oluban Nn. 389 → ol-
[=1]

sersemlik/-g *Far.+T. (i.)* baş dönmesi, bilincin zayıflaması durumu
s.+i Mn. 403
[=1]

ser-tā-pā *Far. (z.)* baştan ayağa, büsbütün
s.+Ø Mm. 53, Nn. 296, Kn. 20, D. 102
[=4]

serv *Far. (i.)* servi
s.+Ø Nn. 246, D. 19/5, D. 25/2, D. 36/6, D. 48/1, D. 61/2, D. 91/7, D. 97/6
s.-i çemān D. 26/5 → çemān
s.-i gül-endām D. 56/2 → gül-endām
s.-i ḫ̮ırāmāndur D. 1/5 → ḫ̮ırāmān
s.-i ḫ̮ırāmānum D. 63/1 → ḫ̮ırāmān
s.-i nāzük D. 26/5 → nāzük
s.-i nev-reste Nn. 302 → nev-reste
s.-i revān D. 74/1, D. 74/5 → revān
s.-i sāye-perver D. 52/2 → sāye-perver
s.-i sehī D. 62/3, D. 70/4, D. 92/3 → sehī
s.-i sehīsi D. 52/1 → sehī
s.-i serāçe-yi beḳā D. 15/4 → serāçe, beḳā
s.+dür D. 44/3
s.+e D. 25/2, D. 44/3, D. 61/2
s.+üñ D. 13/3[3], D. 36/6, D. 96/2, D. 97/6
[=30]

server *Far. (i.)* topluluğun önderi, kanaat lideri
s.+Ø D. 1/18, D. 8/5[3], D. 71/6
olayın … s.+Ø Mn. 116 → ol-
s.+Ø … eyleye Nn. 874 → eyle-
s.-i ebrār Şn. 10 → ebrār
s.-i ḫ̮oş Mn. 226 → ḫ̮oş
s.-i tāc-ı aṣfiyā D. 15/1 → tāc, aṣfiyā
s.+dür Nn. 550
s.+i Mn. 642, Nn. 330, D. 194/4

s.+idür Nn. 909
[=13]

servī *Far. (i.)* → serv
s.+isi D. 52/1
[=1]

serv-ḳad < serv-ḳadd *Far. (s.)* → serv-ḳadd
s.+Ø D. 20/1
[=1]

serv-ḳadd *Far. (s.)* servi boylu
s.+Ø Mm. 12
[=1]

serv-veş *Far. (s.)* serviye benzer
ḳadd-i s.+i D. 91/1 → ḳadd
[=1]

ses *(i.)* kulak tarafından algılanan titreşim
itme s.+Ø D. 2/3 → it-
[=1]

setr *Ar. (i.)* örtme, kapama, gizleme
s.+ini Mn. 10
[=1]

sev- sevgi duymak
s.-Ø Nn. 473, D. 36/2
s.-miş-idüm D. 145/1 → i-
s.-di D. 46/6, D. 95/1, D. 144/3
s.-düginden Mn. 168
s.-dügüm D. 27/1
s.-dügündendür Kn. 20
s.-dügüñüñ D. 29/1
s.-düm D. 46/6, D. 98/3
s.-e D. 9/6[3]
s.-en Mn. 1103
s.-enler Mn. 31, Mn. 716
s.-er Mn. 983, D. 1/14, D. 12/2[5], D. 47/5
s.-erseñ D. 8/3[14]
s.-ersün D. 84/4
s.-me Km. 72
s.-medüm D. 46/6
s.-mek Nn. 789, D. 35/2
s.-mese D. 9/6[4]
s.-mesem D. 69/4
s.-mesi Şn. 249, Nn. 337
s.-mesün Nn. 544
s.-meye D. 90/1
s.-meyen Mn. 1113
s.-meyendür Mm. 41
s.-mez Mn. 414, Mn. 415, Mn. 425, Mn. 1114
s.-üben D. 73/6
s.-üp D. 22/7
[=40]

s̱evāb *Ar. (i.)* karşılık beklemeden Allah rızası için yapılan iyi ve hayırlı iş
s̱.+a Mn. 20
s̱.+ı Mn. 468
[=2]

sevādu'l-vech *Ar. (i.)* utanılacak durum, yüz karası
s.+Ø Nn. 974, Nn. 1054
[=2]

sevādu'l-vech fi'd-dāreyn *Ar. (i.)* mutlak fenada bulunma, hakiki anlamda fakr ehlinden olma, ne dünyada ne de ahirette varlığından iz kalmayacak şekilde kulun tamamıyla Allah'ta fani olması
s.+i Nn. 999
[=1]

s̱evb *Ar. (i.)* elbise, giysi
s̱evb-i s̱evvābı Km. 32 → s̱evvāb
[=1]

sevdā *Far. (i.)* bir kimseye ya da şeye karşı beslenen güçlü sevgi
düşdüñ … s.+ya D. 13/2[2] → düş-

ser-beste-yi zincīr-i s.+Ø eyledüñ D. 57/5 → ser-beste, zincīr, eyle-
s.-imiş Nn. 935 → i-
s.-yı ʿaşḳ D. 51/1 → ʿaşḳ
s.-yı gūşiş Mn. 378 → gūşiş
s.-yı Hū Nn. 632 → Hū
s.-yı ser-i zülfüñe D. 95/4 → ser, zülf
s.+sı Nn. 935, D. 28/2
[=9]

sevdālu *Far.+T. (s.)* sevdalı, çok seven
s.+Ø D. 51/1
[=1]

sevdāyī *Far. (s.)* sevda ehli, sevdasından çıldırmış
s.+Ø D. 4/11
[=1]

sevgü *(i.)* sevgi, muhabbet
s.+Ø Mn. 95, Nn. 526, D. 27/5, D. 27/5
s.+Ø getürür D. 66/9 → getür-
s.+ñden Mn. 95
s.+ñe Mn. 32
s.+ñi Mn. 30, D. 90/4
s.+si D. 47/5, D. 93/6
s.+sin Mn. 31
s.+sü D. 65/6
[=13]

sevgülü *(s.)* sevgi duyulan
s.+Ø Şn. 117, Şn. 146, Şn. 456, Şn. 477, Şn. 486, Km. 62, Nn. 973, Nn. 23/1, D. 72/6
s.+si Nn. 979, D. 90/6
[=11]

sevici *(s.)* seven
s.+Ø D. 11/1[1]
[=1]

sevil- sevgi duyulmak
s.-me Km. 72
s.-mek D. 35/2
[=2]

sevin- mutlu olmak
s.-di Mn. 580
s.-üp Mn. 582
[=2]

sevişül- sevişilmek
s.-en Km. 72
[=1]

sevmemeklik *(i.)* sevmeme durumu
s.+Ø 1114
[=1]

s̱evvāb *Ar. (i.)* günahları için daima tövbe eden kimse
s̱evb-i s̱.+ı Km. 32 → s̱evb
[=1]

seyfullāh *Ar. (i.)* Allah'ın kılıcı
hezl-i s.+dur Mm. 13 → hezl
[=1]

seyl *Ar. (i.)* sel
s.+Ø D. 19/4
gözinden dökdi s.+i Mn. 961 → göz, dök-
s.-i eşki D. 46/7 → eşk
s.-i ḫūnīn eyle Mn. 142 → ḫūnīn, eyle-
[=4]

seyl-āb *Ar.+Far. (i.)* sel suyu
s.+Ø D. 83/4
s.+lar D. 28/7
[=2]

seyr *Ar. (i.)*
1. sürme, devam etme, ilerleme
s.+Ø ideli D. 76/5 → it-
s.+Ø idelüm D. 74/1 → it-
s.+Ø idem D. 83/4 → it-
s.-i ʿAliyullāh Nn. 342 → ʿAliyullāh

2. yürüme, yürüyüş
s.-i maḥbūbı Nn. 893 → maḥbūb
s.+i Nn. 893, Nn. 894
3. sefer, yolculuk
s.-i melekūt D. 9/1[11] → seyr
[=8]

seyrān *Ar. (i.)*
1. seyretme, bakma
s.+umı Şn. 211, Şn. 216
2. gezinme, gezi
s.+Ø idensün Mn. 1046 → it-
s.+da D. 88/6
[=4]

seyyār *Ar. (s.)* belirli bir yeri olmayan, gezen, dolaşan
s.+Ø Mn. 206, D. 188/4
[=2]

seyyāre *Ar. (i.)* gezegen
şeh-i s.+Ø Nn. 791 → şeh
[=1]

seyyi'āt *Ar. (i.)* kötülükler
s.+ı D. 11/2[12]
[=1]

seyyid *Ar. (i.)* ileri gelen, önder
s.+Ø Mn. 553, Nn. 903
mürīd-i s.-i sādāt-ı ʿālem Nn. 977 → mürīd, sādāt, ʿālem
s.-i düʿālem D. 79/1 → dü, ʿālem
s.-i faḫr-ı evliyā D. 15/1 → faḫr, evliyā
s.-i Hāşimī-i Yaḥyānuñ D. 3/11 → Hāşimī-i Yaḥyā
s.-i sādāt Nn. 905, Nn. 906, Nn. 908, D. 64/3 → sādāt
s.+i Mn. 245
s.+üñ Nn. 910, Nn. 911, Nn. 913
[=14]

seyyi'e *Ar. (i.)* kötülük, fenalık
baʿīd-i s.+dür D. 11/2[11] → baʿīd
[=1]

seyyidü'l-ʿamālü'l-cūʿ *Ar. (i.)* daima aç kalanların seyyidi, önderi
s.+Ø Mn. 489
[=1]

sezā *Far. (s.)* uygun, yaraşır
s.+Ø Şn. 376
[=1]

sezil- fark edilmek, hissedilmek
s.-ür D. 27/3
[=1]

ṣı- kırmak
ṣ.-Ø Mn. 54
[=1]

ṣıdḳ *Ar. (i.)* doğruluk, gerçeklik, yalandan sakınma
ṣ.+Ø Şn. 173
ṣ.+ıla Nn. 774 → ıla
ṣ.+Ø u ṣafā-ı Zekeriyyā Km. 50 → u, ṣafā
ṣ.+ı Nn. 534
ṣ.+la Şn. 418, Şn. 419
[=6]

ṣıfat *Ar. (i.)* nicelik ve nitelik, vasıf, hâl
ṣ.+Ø Mn. 732, Mn. 860, D. 163/2
ṣ.+dur Nn. 624
ṣ.+ı D. 10/3[10]
ṣ.+lar Mn. 412, Mn. 707, Mn. 863, D. 208/2
ṣ.+ları Mn. 1071
[=10]

ṣıfāt *Ar. (i.)* sıfatlar
ṣ.+Ø Mn. 320
ṣ.+a Mn. 332
ṣ.+ı Mn. 332, Mn. 350
[=4]

ṣıfatsuzlıḳ *Ar.+T. (i.)* vasıfsız, sıfatsız olma durumu

ṣ.+Ø D. 163/2

[=1]

ṣıġ- yakışmak, uymak
ṣ.-maz Nn. 760, D. 52/5

[=2]

ṣıġamaḳsuz *(s.)* ovalamayan, sıvazlamayan
ṣ.+Ø Mn. 957

[=1]

ṣıġar *Ar. (i.)* küçük olma
kāsāt-ı ṣ.+ı Mn. 405 → ḳasāt

[=1]

ṣıġın- korunmak için güçlü birine başvurmak
ṣ.-uram Mn. 23

[=1]

ṣıġıncaḳ/-ġ *(i.)* sığınacak yer
ṣ.+um Mn. 24

[=1]

ṣıġır *(i.)* büyükbaş hayvan
ṣ.+Ø Mn. 447

[=1]

ṣıġış- bir arada bulunmak, uyuşmak
ṣ.-maz Mn. 571, Mn. 614, Nn. 488, Nn. 488, Nn. 1027

[=5]

ṣıḥḥat *Ar. (i.)* sağlık, esenlik
ṣ.+Ø Mn. 448
ṣ.-ı ʿaşḳa D. 66/6 → ʿaşḳ
ṣ.+i Şn. 483

[=3]

ṣıḳ *(s.)* sürekli yinelenen
ṣ.+Ø Mn. 870

[=1]

s̱ıḳlet *Ar. (i.)* ağırlık
virdi s̱.+Ø Mn. 870 → vir-

[=1]

ṣındur- kırmak
ṣ.-Ø Mn. 617
ṣ.-duḳ D. 12/2[6]

[=2]

ṣınuḳ *(s.)* kırılmış, kırık
ṣ.+Ø Mn. 52

[=1]

sır < sırr *Ar. (i.)* → sırr
s.+Ø Mn. 506, Şn. 180
s.+uñı D. 85/6

[=3]

ṣırıt- aptalca gülümsemek
ṣ.-maġı Mn. 1035

[=1]

ṣırlı *(s.)* sırlanmış olan
ṣ.+Ø D. 243

[=1]

sırr *Ar. (i.)* giz, açıklanmaması gereken şey
s.+Ø Mn. 240, Mn. 241, Mn. 356, Mn. 781, Mn. 974, Nn. 362, Nn. 688, Nn. 1052, D. 229
bīnā-yı s.+Ø-sun Mn. 662 → bīnā
dānā-yı s.+Ø-sun Mn. 662 → dānā
dānende-yi s.-ı ḫafiyyāt Mn. 2 → dānende, ḫafiyyāt
kāşif-i s.+Ø Mn. 630 → kāşif
s.-ı ʿaşḳı Nn. 508, Nn. 925, Nn. 938 → ʿaşḳ
s.-ı derd Nn. 355 → derd
s.-ı esmāda Nn. 340 → esmā
s.-ı evliyā Şn. 10 → evliyā
s.-ı ḥāle Mn. 231 → ḥāl
s.-ı İlāhīnüñ D. 8/7[10] → İlāhī
s.-ı neyden Nn. 406 → ney
s.-ı pinhān D. 136/3 → pinhān
s.-ı serāʾirden Mn. 624 → serāʾir
s.+ın açar Nn. 930 → aç-
s.+ına … irmez Mn. 266 → ir-

s.+umı tökmem Mn. 232 → tök-
vāʿiẓ-i s.-ı İlāhī Nn. 338 → vāʿiẓ, İlāhī
virme s.+uñ Mn. 226 → vir-
s.+a Mm. 60, Nn. 313
s.+dur D. 187/3
s.+ı Mn. 227, Mn. 234, Mn. 791, Mn. 976, Mm. 61, Nn. 347, Nn. 347, Nn. 348, Nn. 350, Nn. 359, Nn. 362, Nn. 399, Nn. 404, D. 181/4
s.+ın Nn. 313, Nn. 349, Nn. 453, D. 5/12
s.+ına D. 32/4
s.+ını Mn. 239, Mn. 660, Şn. 320, Nn. 171, Nn. 175, Nn. 315, Nn. 336, Nn. 341, Nn. 342, Nn. 343, Nn. 349, Nn. 351, Kn. 57, Kn. 85, D. 85/2, D. 85/5
s.+lar Nn. 346, Nn. 928
s.+lardan Nn. 361
s.+umı Şn. 469, D. 13/3[1], D. 27/3, D. 44/2, D. 45/5
s.+uñ Mn. 1126, Nn. 359, Nn. 360, Nn. 394, Nn. 405
s.+uñam Nn. 399, Nn. 399
s.+uñdan Nn. 394
s.+uñı Nn. 401

[=84]

sırdaş *Ar.+T. (i.)* sır ortağı
s.+Ø … eyleye Nn. 874 → eyle-

[=1]

sırr-dār *Ar.+Far. (s.)* sır tutan
s.+Ø-sun Nn. 355

[=1]

ṣırsuz *(s.)* sırlanmamış olan
ṣ.+Ø D. 243

[=1]

sıvış- çekilip gitmek, sıyrılıp çıkmak
ṣ.-ur Mn. 166

[=1]

ṣıyānet *Ar. (i.)* koruma, saklama
ṣ.+Ø Mn. 351

[=1]

sī *Far. (s.)* otuz sayısı
s.+Ø Kn. 46, Kn. 46, D. 4/4

[=3]

sīb *Far. (i.)* elma
s.-i sīmīndür D. 121/4 → sīmīn

[=1]

sibāl *Ar. (i.)* bıyık
s.+a Mn. 841
s.+ı Mn. 823
s.+uñ Mn. 840, Mn. 949
s.+uña Mn. 856

[=5]

sicill *Ar. (i.)* sicil, kayıt
s.+Ø D. 11/2[6]

[=1]

sil- bez ya da benzeri bir şeyle ovalamak, silmek
s.-di Şn. 189, D. 95/6
s.-eyin Şn. 196

[=3]

sil < seyl *Ar. (i.)* sel
s.+e D. 78/3

[=1]

silk- kuvvetle sallamak, çırpmak
s.-übeni Şn. 297, Şn. 307

[=2]

sille *Far. (i.)* tokat
s.+Ø uram Şn. 286 → ur-

[=1]

silsile *Ar. (i.)* zincir
s.+Ø D. 83/1

[=1]

sīm *Far. (i.)* gümüş
s.+Ø Mn. 1134, D. 47/4

s.-i müẕābı Mn. 128 → müẕāb
s.+i Nn. 982
[=4]

simāṭ *Ar. (i.)* ziyafet, sofra
çeken … s.+Ø Şn. 71 → çek-
[=1]

sīm-ber *Far. (s.)* göğsü gümüş gibi beyaz olan
s.+Ø Şn. 237
[=1]

sīmīn *Far. (s.)* gümüşten yapılmış
ʿāc-ı s.+Ø D. 140/3 → ʿāc
eşk-i s.+Ø D. 25/6 → eşk
sīb-i s.+dür D. 121/4 → sīb
[=3]

sīmīn-bāl *Far. (i.)* gümüşten kanat
murġ-ı s.+Ø Kn. 52 → murġ
[=1]

sīmīn-cebīn *Far.+Ar. (s.)* alnı gümüş gibi beyaz olan
taḫta-yı s.+üñde D. 24/2 → taḫta
[=1]

sīmīn-sāḳ *Far.+Ar. (s.)* → sīm-sāḳ
sāḳī-yi zerrīn-kemer ü s.+Ø D. 4/2 → sāḳī, zerrīn-kemer, ü
[=1]

sīmīn-serīr *Far.+Ar. (i.)* gümüşten taht
s.+Ø Nn. 228, Kn. 29
[=2]

sīm-sāḳ *Far.+Ar. (s.)* gümüş baldırlı, baldırları gümüş gibi beyaz olan
dilber-i s.+Ø D. 10/1[10] → dilber
sāḳī-yi s.+Ø D. 5/1 → sāḳī
[=2]

sīm-sīmā *Far.+Ar. (s.)* yüzü gümüş gibi beyaz olan
s.+Ø D. 123/3
[=1]

sīmurġ *Far. (i.)* efsanevi anka kuşu
dāne-yi s.-ı ʿaşḳ Nn. 554 → dāne, ʿaşḳ
s.-ı ʿaşḳ Nn. 554 → ʿaşḳ
s.-ı dilüñ D. 10/6[6] → dil
s.-ı Kūh-ı Ḳāf Nn. 531 → Kūh-ı Ḳāf
s.+ıdur Mn. 1096
s.+ını D. 93/5
[=6]

sinc *Far. (i.)* bir tür ritim aleti olarak zil
s.+Ø Nn. 196
[=1]

sīne *Far. (i.)*
1. göğüs, sine
tenūr-ı s.+de D. 24/3 → tenūr
tenūr-ı s.+sinde D. 42/5 → tenūr
s.+de Km. 66
s.+m D. 31/3, D. 62/4
s.+mi D. 45/6, D. 84/3
s.+ñ Nn. 284, D. 127/1, D. 127/2, D. 127/3, D. 127/4
s.+ñe D. 56/7
s.+ñüñ Mn. 289, D. 8/7[9]
s.+sinüñ D. 27/7
s.+yi Mm. 20
2. gönül, yürek
hem-dem-i her s.-yi aḥrārdur Mm. 23 → hem-dem, her, aḥrār
s.-yi bī-kīnesi Nn. 675 → bī-kīne
s.-yi bī-kīnüñe D. 20/6 → bī-kīn
s.-yi büryān Km. 64 → büryān
s.-yi sūzān Şn. 111 → sūzān
s.+ñi Şn. 468
s.+si Şn. 279, Km. 66
s.+sin Nn. 438
[=26]

sīne-zenān *Far. (s.)* göğsünü döven, pişmanlıktan harap olan

s.+Ø Şn. 89
[=1]

siñle- iniltili sesler çıkarmak
s.-yü Şn. 333
[=1]

sipāh *Far. (i.)* asker, ordu → sipeh
s.+ıdur D. 113/3
[=1]

sipāhī *Far. (i.)* süvari
hevā-dār-ı s.+Ø D. 4/5 → hevā-dār
[=1]

sipās *Far. (i.)*
sipās idici: hamt eden, şükreden
idici … s.+Ø Şn. 326 → idici
[=1]

sipeh *Far. (i.)* → sipāh
s.+i D. 92/2
[=1]

sipend *Far. (i.)* tütsü olarak kullanlıan bir tür tohum
s.+Ø eyleyen Şn. 439 → eyle-
[=1]

siper *Far. (i.)* korunulacak yer
s.+Ø it D. 34/6 → it-
[=1]

sipihr *Far. (i.)* gökyüzü
mihr-i s.-i ihtidā D. 15/3 → mihr, ihtidā
s.-i vaḥdetüñ D. 64/1 → vaḥdet
[=2]

sīr₁ *Far. (i.)* sarımsak
s.+Ø Mn. 937
s.+i Mn. 477
[=2]

sīr₂ *Far. (s.)* dolu
tef-i s.+Ø Mm. 20, Nn. 944 → tef
tef-i s.+dür Mm. 17 → tef
[=3]

sīr-āb *Far. (s.)* taze, körpe
ġonce-yi s.+ını D. 94/6 → ġonce
[=1]

sīret *Ar. (i.)* huy, karakter
s.+Ø Nn. 532
[=1]

sirke *Far. (i.)* sirke
s.+Ø Nn. 899, Nn. 900, Nn. 900, D. 9/4[5]
s.+mi Şn. 266
s.+ñi Şn. 352
[=6]

sirkecük/-g *(i.)* bit yumurtası
s.+in Şn. 59
s.+üñ Şn. 35
[=2]

sirkencebīn < sirkengebīn *Ar. (i.)* → sirkengebīn
s.+Ø Şn. 230
[=1]

sirkengebīn *Far. (i.)* sirkeli bal şerbeti
s.+Ø Nn. 233
[=1]

ṣīt *Ar. (i.)* şöhret, ün
ṣ.+i Mn. 1010
[=1]

sitāre *Far. (i.)*
1. talih, kader
s.+m Mn. 6
2. yıldız
s.+Ø Mn. 543, D. 10/2[7], D. 65/3
s.+ye D. 67/4
[=5]

siyāh *Far. (s.)* kara → siyeh
s.+Ø Kn. 2
dūd-ı s.+um D. 27/6 → dūd

ḫ̮āl-i s.+uñ D. 33/6 → ḫ̮āl
ḫ̮ūn-ı s.+Ø D. 81/6 → ḫ̮ūn
[=4]

siyāh-rū *Far. (s.)* yüzü kara, utanmaz
s.+Ø D. 16/3
[=1]

siyāḳ *Ar. (i.)* üslup, tarz
s.-ile D. 4/2 → ile
[=1]

siyeh *Far. (s.)* → siyāh
cez̠be-yi zülf-i s.+inden D. 23/8 → cez̠be, zülf
çeşm-i s.+üñ D. 37/3 → çeşm
[=2]

siyeh-pūş *Far. (i.)* uşak, seyis
s.+Ø Mn. 669
[=1]

siz *(zm.)*
1. çokluk ikinci şahıs zamiri
s.+Ø Mn. 718, Mn. 720, Mn. 734, Mn. 751, Mn. 1014, Mn. 1097, Mn. 1125, Nn. 110, Nn. 171, Nn. 198, Nn. 270, Nn. 392, Nn. 744, Nn. 995, Kn. 84, D. 9/1[13]
s.+den Nn. 1069
s.+e Mn. 232, Mn. 719, Mn. 719, Nn. 1068
2. tek kişi için söylenildiğinde saygı ve nezaket bildiren zamir
s.+Ø D. 8/2[2]
[=22]

ṣōf *Ar. (i.)* genellikle dervişlerin giydikleri bir tür cübbe, aba
ṣ.+Ø Nn. 879
ṣāf-ı ṣ.+ı Mn. 315 → ṣāf
ṣ.+ı Mn. 321
[=3]

ṣofra *Ar. (i.)* yemek için hazırlanmış sini
ṣ.+sıdur Şn. 72
[=1]

ṣoġan *(i.)* soğan
ṣ.+Ø Mn. 937
[=1]

ṣoḥbet *Ar. (i.)*
1. muhabbet, konuşma, hasbihal
ṣ.+Ø D. 97/2
ṣ.+Ø eyler D. 88/3 → eyle-
ṣ.+Ø itmekden Mn. 783 → it-
ṣ.-i müdāmī̄ Nn. 991 → müdāmī̄
ṣ.+de Mn. 797
ṣ.+inde Nn. 55, Nn. 986
ṣ.+inden Mn. 786
ṣ.+lerin Nn. 803
ṣ.+üñe D. 4/14
2. Hz. Muhammed ile yüzyüze konuşma
ṣ.+inde Nn. 344
[=11]

ṣoḳ- içine tıkmak, basmak
ṣ.-up Nn. 431
[=1]

ṣol *(s.)* sağın karşıtı, insanda kalbin bulunduğu yön
ṣ.+Ø D. 59/3, D. 86/3, D. 87/3, D. 93/2
ṣ.+a Mn. 653, Mn. 1003, Mn. 1006
ṣ.+ı D. 216/1
ṣ.+ıdur D. 216/1
ṣ.+ında Mn. 728, Mn. 753
[=11]

ṣoñ *(i.)*
1. arda kalan, nihayet
ṣ.+Ø Mn. 1163
ṣ.+a Şn. 508
ṣ.+ı Mn. 705
ṣ.+ına Şn. 510
2. öñdin ṣona: baştan başa, tamamen

öñdin ṣ.+a Nn. 397 → öñ
öñdin ṣ.+a Şn. 485, Nn. 638, D. 82/7 → öñ
[=8]

ṣoñra *(z.)* müteakiben, ileri bir zamanda
ṣ.+Ø Mn. 600, Mn. 1158, Nn. 872, Nn. 955, Nn. 1030, D. 17/2, D. 82/7, D. 153/4
andan ṣ.+Ø Mn. 564, Nn. 738 → a+ñ
oluptur … ṣ.+Ø D. 1/11 → ol-
[=11]

ṣor-
1. cevap istemek
ṣ.-Ø Mn. 885, Nn. 119
ṣ.-ar iseñ D. 239 → i-
ṣ.-a Şn. 52
ṣ.-ana Mn. 1124
ṣ.-anda D. 94/4, D. 100/3
ṣ.-anuz D. 9/1[6]
ṣ.-ar Mn. 789, Şn. 488, Şn. 488
ṣ.-arsa Nn. 690
ṣ.-arsañ D. 35/5
ṣ.-asun Mn. 26
ṣ.-avuz Nn. 495
ṣ.-dı Nn. 240
ṣ.-dum D. 49/3, D. 52/4, D. 84/2
ṣ.-ma Şn. 182, Nn. 119, Nn. 467, D. 8/4[9], D. 43/6
ṣ.-maduñ Şn. 487
ṣ.-maġıl Nn. 761
ṣ.-mışam Mn. 1160, D. 33/5, D. 71/4, D. 94/3
ṣ.-mışlar D. 220/1
ṣ.-salar Nn. 630, Nn. 653
ṣ.-sañ Nn. 253
ṣ.-uban Nn. 236, Nn. 240
ṣ.-up Mn. 464, Mn. 715
2. bir kimsenin bir yerde bulunup bulunmadığını öğrenmeyi istemek
ṣ.-maġa Şn. 478
[=39]

ṣoraġ *(i.)* belirti, nişan, iz
gelmesün … ṣ.+ı Mn. 948 → gel-
gelür ṣ.+Ø D. 49/3 → gel-
gelür … ṣ.+ı D. 97/4 → gel-
[=3]

ṣordur- bir kimsenin durumunu öğrenmek için biriyle haber göndermek
ṣ.-maġa D. 72/2
[=1]

ṣoyun- üstündeki giysileri çıkarmak
ṣ.-Ø D. 60/2
[=1]

sög- sövmek
ola s.-mek Mn. 751 → ol-
s.-dügün Şn. 463, Şn. 466
s.-ene D. 12/1[4]
s.-er Mn. 168, D. 36/3, D. 81/5, D. 150/2
s.-erdi Mn. 944
s.-eyüm Şn. 42
s.-me D. 150/1
s.-meden Şn. 489
s.-medi Şn. 300
s.-medür D. 81/5
s.-megil Şn. 462
s.-mek Mn. 748
s.-meye Şn. 276, Şn. 524
s.-meyem Şn. 203
s.-meyen Şn. 169
s.-mişüz Şn. 445
s.-se Mn. 749
s.-señ Mn. 703
s.-üp Mn. 163, Mn. 172, Mn. 430, Mn. 703
[=27]

sögüş *(i.)* küfür, hakaret
s.+Ø Şn. 445

[=1]

sökücük/-g *(i.)* ufak sökük, elbisede yamalanması gereken yırtık
s.+in Şn. 525

[=1]

söyle-
1. konuşmak, demek
s.-Ø Mn. 341, Mn. 356, Mn. 630, Şn. 347, Şn. 349, Şn. 417, Şn. 419, Şn. 421, Nn. 203, Nn. 205, Nn. 692, D. 54/2, D. 86/3, D. 86/4, D. 86/5, D. 187/2
s.-di Mn. 511, Mn. 746, Mn. 890, Şn. 433, Nn. 342, Nn. 343, Nn. 1036
s.-diyse Mn. 557
s.-dügi Şn. 168
s.-dügin D. 86/6
s.-dügüñ Mn. 974
s.-düm Şn. 83
s.-ersün Mn. 779
s.-gil Nn. 207, Nn. 686
s.-me Şn. 419, Şn. 420, Şn. 450, Nn. 1017, D. 8/1[9], D. 84/5, D. 85/1, D. 85/1, D. 85/2, D. 85/3, D. 85/4, D. 85/5, D. 85/6, D. 85/7, D. 86/2, D. 86/3, D. 86/5, D. 86/6, D. 154/1, D. 154/2, D. 154/4, D. 187/3
s.-medüm Mn. 183
s.-medür Mn. 430
s.-mege D. 41/1
s.-megi Mn. 1159
s.-megil D. 86/4, D. 159/1
s.-mek D. 220/2
s.-mekde D. 9/3[11]
s.-meñ Kn. 84
s.-meye Şn. 286, Nn. 877
s.-mez Mn. 163, Mn. 172, Mn. 703
s.-mezem Mn. 435
s.-mişdür Mn. 623
s.-mişem Şn. 84
s.-r Nn. 392, Nn. 409, Nn. 412, Nn. 455, Nn. 564, D. 46/4, D. 85/4, D. 86/1
s.-rem Nn. 265, Nn. 265, Nn. 570
s.-se Şn. 320, Nn. 877, D. 86/2, D. 179/2
s.-seler Nn. 751
s.-sem D. 187/1, D. 187/4
s.-señ D. 85/4, D. 86/4
s.-sün Nn. 469
s.-ye Şn. 103, Nn. 347, Nn. 915, Nn. 923, Nn. 926
s.-yen Mn. 213, Nn. 162, Nn. 560, Nn. 742
s.-yeni Şn. 42
s.-yenler Mn. 372
s.-yicek Şn. 417, Şn. 456, D. 8/2[1]
s.-yüben Şn. 225, Şn. 422, Şn. 500
s.-yüp Nn. 15, Nn. 170, Nn. 237, Nn. 274, Nn. 307, Nn. 408, Nn. 741, Kn. 41
2. *(yf.)* dile geleni söyle-: düşünmeden konuşmak
gelürse dilüñe s.-gil Şn. 195 → gel-, dil
3. *(yf.)* yalan söyle-: doğru söylememek, gerçeği gizlemek
s.-gil yalanı Mn. 985 → yalan
yalan s.-r Mn. 1044 → yalan
yalanı s.-dükce Mn. 982 → yalan

[=120]

söylen- dilden dile dolaşmak
s.-ür D. 46/3, D. 197/1

[=2]

söyleş- karşılıklı konuşmak
s.-elüm D. 74/4
s.-me Nn. 71
s.-medür Mn. 219, Nn. 69
s.-mege Şn. 165
s.-üp Nn. 32, Nn. 70
s.-ür D. 161/3

[=8]

söylet/-d- dile getirmek
s.-ensün Nn. 99

[=1]

söyün- sönmek
s.-mez Mn. 193

[=1]

söyündür- söndürmek
s.-mez Mn. 167

[=1]

söz *(i.)* kelam, laf, mesaj, haber
s.+Ø Mn. 16, Mn. 110, Mn. 148, Mn. 153, Mn. 496, Mn. 820, Mn. 829, Mn. 830, Mn. 1000, Mn. 1049, Mn. 1113, Mn. 1128, Şn. 8, Şn. 40, Şn. 63, Şn. 63, Şn. 110, Şn. 265, Şn. 284, Şn. 417, Şn. 443, Şn. 448, Şn. 449, Şn. 449, Km. 33, Km. 33, Nn. 74, Nn. 111, Nn. 162, Nn. 193, Nn. 221, Nn. 244, Nn. 318, Nn. 457, Nn. 566, Nn. 570, Nn. 593, Nn. 603, Nn. 674, Nn. 829, Nn. 961, Kn. 30, D. 8/4[3], D. 46/3, D. 84/5, D. 86/4, D. 86/5, D. 197/1
başladı … s.+e Nn. 340 → başla-
düşür s.+i Şn. 349 → düşür-
getürmişdür … s.+i Nn. 952 → getür-
s.+Ø ideyin Nn. 652 → it-/-d-
s.+e başlayup Nn. 237 → başla-
s.-i derd-āmīz Nn. 937 → derd-āmīz
s.-ile Mn. 346, Şn. 18, Nn. 54, Nn. 170, Nn. 957 → ile
s.-iyle D. 69/5 → ile
s.+leri ṭutsañ Şn. 511 → ṭut-
s.+üm-ile Şn. 468 → ile
s.+üm ṭut Nn. 1006, D. 86/2 → ṭut-
ṭutan s.+ini D. 22/6 → ṭut-
ṭut s.+ini D. 5/12 → ṭut-
s.+em Nn. 566
s.+de Mn. 361, Şn. 168, Mm. 16
s.+dür Mn. 922, Mn. 1000, Şn. 61
s.+e Mn. 552, Şn. 522, Mm. 56, Nn. 114, Nn. 217, Nn. 313, Nn. 340, Nn. 459, Nn. 686, Nn. 1056, D. 9/2[4], D. 12/1[9]
s.+i Mn. 30, Mn. 115, Mn. 124, Mn. 205, Mn. 207, Mn. 213, Mn. 280, Mn. 342, Mn. 343, Mn. 350, Mn. 357, Mn. 367, Mn. 376, Mn. 423, Mn. 432, Mn. 500, Mn. 510, Mn. 541, Mn. 574, Mn. 616, Mn. 805, Mn. 994, Mn. 999, Mn. 1128, Şn. 1, Şn. 8, Şn. 13, Şn. 123, Şn. 123, Şn. 144, Şn. 168, Şn. 191, Şn. 208, Şn. 376, Şn. 448, Şn. 453, Şn. 474, Şn. 519, Şn. 528, Km. 19, Mm. 26, Mm. 68, Mm. 70, Nn. 19, Nn. 30, Nn. 57, Nn. 59, Nn. 67, Nn. 85, Nn. 106, Nn. 301, Nn. 302, Nn. 321, Nn. 368, Nn. 369, Nn. 379, Nn. 383, Nn. 409, Nn. 455, Nn. 481, Nn. 518, Nn. 539, Nn. 548, Nn. 563, Nn. 570, Nn. 752, Nn. 789, Nn. 790, Nn. 836, Nn. 860, Nn. 877, Nn. 892, Nn. 938, Nn. 953, Nn. 1068, Kn. 65, Kn. 69, Kn. 72, D. 8/1[2], D. 8/2[1], D. 9/3[11], D. 29/4, D. 53/4, D. 60/7, D. 82/7, D. 84/1, D. 86/2, D. 86/6, D. 87/2, D. 91/2, D. 147/1, D. 154/4, D. 183/1
s.+idür Mn. 209, Mn. 397, Mn. 455, Mn. 496, Mm. 39, Nn. 755, D. 4/6, D. 148/1
s.+imüz Mn. 73
s.+in Mn. 325, Mn. 531, Şn. 19, Şn. 273, Şn. 350, Şn. 422, Şn. 424, Nn. 16, Nn. 67, Nn. 114, Nn. 207, Nn. 319, Nn. 381, Nn. 560, Nn. 564, Nn. 830, Nn. 896, D. 8/2[5], D. 60/5, D. 82/1, D. 85/5, D. 229
s.+inde Nn. 461, Nn. 760, Nn. 775

s.+inden Mn. 15, Mn. 151, Mn. 578, Mn. 889, Şn. 320, Şn. 349, Nn. 961, Nn. 981
s.+ine Mn. 360, Mn. 365, Mn. 559, Mn. 1016, Şn. 172, Şn. 204, Nn. 75, Nn. 380, Nn. 752, Kn. 66, D. 9/7[4], D. 50/1, D. 50/1
s.+ini Mn. 539, Mn. 902, Şn. 78, Şn. 87, Şn. 180, Şn. 206, Şn. 286, Nn. 103, Nn. 377, Nn. 379, Nn. 502, Nn. 741, Nn. 915, Nn. 936, Kn. 84, D. 3/1, D. 3/4, D. 22/6, D. 41/1, D. 41/1, D. 60/5
s.+le Mm. 20, Nn. 867
s.+ler Mn. 434, Mn. 719, Şn. 57, Nn. 237, Nn. 274, Nn. 992, Kn. 41
s.+lerde Mn. 356
s.+lerden Mn. 1043, Nn. 690
s.+leri Mn. 380, Mn. 395, Mn. 398, Mn. 548, Mn. 734, Mn. 824, Mn. 895, Şn. 207, Şn. 267, Şn. 433, Şn. 514, Nn. 755
s.+leridür Şn. 146
s.+lerimüñ Şn. 219
s.+lerin Şn. 500
s.+lerinden Mn. 379, Mn. 1168, Nn. 1051
s.+lerini Mn. 298, Mn. 532, Şn. 493, Nn. 754
s.+leriñüñ Şn. 82, Şn. 194
s.+lerüm Şn. 213
s.+lerüñ D. 4/14
s.+üm Mn. 455, Mn. 770, Şn. 85, Şn. 485, Nn. 8, Nn. 1019, Kn. 6, Kn. 30, Kn. 43, D. 3/6, D. 8/1[1], D. 8/6[2], D. 165/2
s.+ümde Nn. 575
s.+ümden Kn. 14
s.+üme Mn. 860, Şn. 218, Şn. 244, Nn. 458
s.+ümi Mn. 111, Mn. 827, Şn. 412, Kn. 7, Kn. 45
s.+ümle Nn. 10
s.+ümüñ Nn. 275, Nn. 583, Nn. 910, D. 8/2[13], D. 8/7[2]
s.+ümüzde D. 11/5[1]
s.+üñ Mn. 105, Mn. 341, Şn. 58, Şn. 62, Şn. 65, Şn. 423, Şn. 425, Şn. 426, Mm. 69, Nn. 248, Nn. 535, Nn. 739, D. 1/1, D. 42/1, D. 47/6, D. 60/7, D. 84/5, D. 85/7, D. 86/1, D. 86/3, D. 86/6, D. 117/1, D. 117/2, D. 117/3, D. 117/4, D. 210/4
s.+üñde Mn. 829, Mn. 830, Mn. 1037
s.+üñden Mn. 106, Şn. 195, Şn. 245
s.+üñdür D. 58/1
s.+üñe Mn. 295, Mn. 872, Şn. 484, Şn. 493
s.+üñi Mn. 830, Mn. 871, Mn. 1148, Şn. 417, Şn. 419, Şn. 420, Şn. 421, Km. 38, Nn. 620, D. 8/2[6], D. 86/1, D. 86/2, D. 86/3, D. 86/5

[=374]

söz-baḫş *T.+Far. (s.)* söz, soluk bahşeden
s.-ı her dil-i müştāḳdur Mm. 22 → her, dil, müştāḳ

[=1]

sözcügez *(i.)* sözcük, kısa söz
s.+i Şn. 143

[=1]

sözlü *(s.)* söz sahibi
s.+Ø Mn. 502
s.+ce Şn. 222

[=2]

ṣu *(i.)*
1. tüm canlıların hayat kaynağı olan tatsız, kokusuz akıcı madde
ṣ.+Ø Mn. 220, Mn. 221, Mn. 278, Mn. 940, Mn. 941, Mn. 998, Mn. 999, Mn. 1000, Mn. 1005, Mn. 1147, Mn. 1147, Kn. 85, Nn. 181, Nn. 181, D. 8/1[10], D. 34/2, D. 216/4

ṣ.+da iken Mn. 1146 → i-
ṣ.-y-ıla D. 34/2 → ıla
ṣ.+yı-yla Nn. 278 → ıla
ṣ.+yla Şn. 372, D. 22/4 → ıla
ṣ.+da Mn. 942, Mn. 1147, Mm. 46, D. 11/1[13]
ṣ.+dan Mn. 399, Şn. 118, Şn. 118
ṣ.+dasın Mn. 1147
ṣ.+ya Mn. 148, Mn. 173, Mn. 998, Nn. 287
ṣ.+yı Mn. 457, Mn. 1000, Şn. 94, Kn. 85, Nn. 364, Nn. 366
ṣ.+yını D. 89/4
2. yüzi ṣuyı: bir kimsenin hürmetine
yüzi ṣ.+yı Km. 49 → yüz$_1$
yüzi ṣ.+yına Mn. 1115 → yüz$_1$
[=43]

sū *Far. (i.)* taraf, yön
s.+Ø D. 114/3
[=1]

suʾāl *Ar. (i.)* soru
s.+e Nn. 750
s.+inden Mn. 740
[=1]

suʾālāt *Ar. (i.)* sorular
s.+Ø Mn. 262
[=1]

ṣubaşı *(i.)* amir, bey
ṣ.+Ø Mn. 971
[=1]

sū-be-sū *Far. (z.)* her yana, her tarafa
s.+Ø Mn. 1147, Şn. 331
[=2]

ṣubḥ *Ar. (i.)* sabah vakti
ṣ.+Ø Mn. 964, Mn. 562, D. 12/1[16], D. 26/7, D. 155/2
ḫˇānende-yi vird-i ṣ.+Ø u şāmuz D. 9/7[10] → ḫˇānende, vird, u, şām
ṣ.-ı rūyuñ D. 26/7 → rūy
[=7]

ṣubḥ-dem *Ar.+Far. (z.)* sabah erkenden
ṣ.+Ø D. 19/5, D. 32/2, D. 40/6
[=3]

ṣubḥ-ı ṣādıḳ *Ar. (i.)* tan yerinin ağarması
ṣ.+dur D. 1/6
[=1]

ṣuç *(i.)* kusur, cürüm
ṣ.+Ø Mn. 130
ṣ.+ı D. 95/7
ṣ.+ını Mn. 29
ṣ.+um D. 96/5
ṣ.+umuz Şn. 199
[=5]

ṣuçlu *(s.)* kabahatli, mücrim
ṣ.+Ø iseñ Mn. 57 → i-
[=1]

sūd *Far. (i.)* kâr, kazanç
s.+Ø Şn. 119, Nn. 295
eylemez … s.+Ø Nn. 297 → eyle-
s.+dur D. 166/2
[=4]

ṣudāʿ *Ar. (i.)* sıkıntı verme
ṣ.+Ø Nn. 1062
ṣ.+ı D. 12/3[6]
[=2]

sūd-mend *Far. (s.)* yararlı, kârlı, kazançlı
olmaz s.+Ø Nn. 296 → ol-
[=1]

ṣudūr *Ar. (i.)* çıkma, olma
ṣ.+ıdur Mn. 228
[=1]

ṣuffa *Ar. (i.)* sofa
ṣūfī-yi ṣ.-yi ṣafā D. 15/2 → ṣūfī, ṣafā
ṣūfī-yi ṣ.-yı ṣafāyuz D. 12/1[17], D. 12/2[15], D. 12/3[15] → ṣūfī, ṣafā

[=4]

ṣūfī *Ar. (i.)* sofu, mutasavvıf
ṣ.+Ø Mn. 274, Mn. 278, Mn. 304, Mn. 305, Mn. 306, Mn. 307, Mn. 308, Mn. 309, Mn. 310, Mn. 311, Mn. 312, Mn. 313, Mn. 315, Mn. 317, Mn. 318, Mn. 318, Mn. 319, Mn. 321, Mn. 323, Mn. 329, Mn. 331, Mn. 333, Mn. 1144, Nn. 108, Nn. 356, Nn. 656, Nn. 656, Nn. 805, Nn. 878, D. 40/4, D. 153/1, D. 154/1, D. 154/2, D. 154/4, D. 237
debīristān-ı ṣ.+Ø Mn. 1160 → debīristān
merd-i ṣ.+Ø Mn. 264, Mn. 278, Mn. 314, Mn. 320 → merd
merd-i ṣ.+yem D. 151/1 → merd
ṣ.+Ø iseñ Mn. 155, Mn. 466, Mn. 1155 → i-
ṣ.+Ø ol Mn. 322 → ol-
ṣ.+Ø olana Mn. 346 → ol-
ṣ.+Ø olayın Mn. 293 → ol-
ṣ.+Ø olduñ Mn. 294 → ol-
ṣ.+Ø olmaz Mn. 156, Nn. 879 → ol-
ṣ.-yi Allāhīyem D. 64/2 → Allāhī
ṣ.-yi peşmīne D. 64/2 → peşmīne
ṣ.-yi ṣāfī Nn. 157, D. 152/2 → ṣāfī
ṣ.-yi ṣuffa-yı ṣafā D. 15/2 → ṣuffa, ṣafā
ṣ.-yi ṣuffa-yı ṣafāyuz D. 12/1[17], D. 12/2[15], D. 12/3[15] → ṣuffa, ṣafā
ṣ.+lerüñ Km. 67
ṣ.+nüñ Mn. 314, Mn. 316
ṣ.+ye Mn. 344, Nn. 654, Nn. 654
ṣ.+yem Nn. 108
ṣ.+yüz D. 11/5[15]

[=66]

ṣūfīlıḳ/-ġ *Ar.+T. (i.)* sofuluk
ṣ.+uñ Mn. 443

[=1]

ṣūfiyā *Ar. (ü.)* ey sofu!
ṣ.+Ø Mn. 1154

[=1]

sūg *Far. (i.)* üzüntü, keder
s.+Ø Km. 37

[=1]

suḫan *Far. (i.)* söz, kelam
s.+Ø Nn. 455, D. 159/1
maṭlaʿ-ı şems-i s.+Ø Mm. 33 → maṭlaʿ, şems
merd-i s.+dan Mn. 740 → merd
s.+Ø düzedürem D. 43/3 → düzet-/-d-
s.-ı cān-güdāz Şn. 110 → cān-güdāz
s.-ı nā-sezā Şn. 64 → nā-sezā
s.+dan Mn. 242

[=8]

suḫan-gū *Far. (s.)* söz söyleyen, konuşan
olanuz s.+Ø D. 9/7[13] → ol-
s.+dur D. 1/4
s.+lar Nn. 771

[=3]

suḫan-güdāz *Far. (s.)* söz yakan
s.+Ø-uz D. 9/5[12]

[=1]

suḫan-senc *Far. (s.)* ölçülü söz söyleyen
s.+Ø Mn. 991

[=1]

suḫan-ver *Far. (s.)* düzgün, güzel söz söyleyen
s.+Ø Mn. 842, Mn. 976
ṭūṭī-yi s.+dür D. 118/4 → ṭūṭī

[=3]

sūḫte *Far. (s.)* yanık, tutuşmuş
s.+Ø Nn. 934, D. 29/3
s.-yi nār-ı hevā Şn. 122 → nār, hevā

s.+si Mn. 471

[=4]

sūḫte-dil *Far. (s.)* kederli, üzgün

Rūşenī-yi s.+Ø D. 45/7 → Rūşenī

[=1]

sūḫte-leb *Far. (i.)* kurumuş dudak

s.+Ø Şn. 120

[=1]

sūḫtelıḳ *Far.+T. (i.)* yanıklık

s.+Ø Şn. 245

[=1]

suk *(i.)* hırs, öfke

s.+Ø Nn. 72

[=1]

sūḳ *Ar. (i.)* meydan, çarşı, pazar yeri

s.-ı Baġdād Mn. 1121 → Baġdād

s.+dan D. 69/5

[=2]

ṣula- su vermek, su serpmek, sulamak

s.-yup Şn. 332

[=1]

ṣulaḳ/-ġ *(i.)* hayvan sürülerinin sulandığı yer

ṣ.+ımuz Şn. 310

[=1]

ṣuleḥā *Ar. (i.)* salih kimseler

ṣ.+Ø Km. 71

[=1]

ṣulḥ *Ar. (i.)* huzur, rahatlık

ṣ.-ı ṣalāḥiyyet-i Ṣāliḥ Km. 53 → ṣalāḥiyyet, Ṣāliḥ

[=1]

sulṭān *Ar. (i.)* hükümdar, padişah

s.+Ø Mn. 990

s.-ı cihāndur Mn. 236 → cihān

s.+ı D. 1/1, D. 36/3

s.+ıdur Mn. 141

[=4]

ṣulu *(s.)*

yüzi ṣulu: yüzü parlak ve güzel, nurlu

yüzi ṣ.+lar Mn. 280 → $yüz_1$

[=1]

ṣun-

1. takdim etmek

ṣ.-Ø Mn. 399, Mn. 405, D. 10/1[14], D. 10/2[13], D. 10/3[1], D. 10/4[1], D. 10/5[1], 10/6[1], D. 10/7[1], D. 40/6

ṣ.-ar Nn. 308

ṣ.-dı D. 4/8

ṣ.-uban Şn. 355

ṣ.-ma Mn. 385

ṣ.-mayan Şn. 167

ṣ.-uban Mn. 248

2. *(yf.)* boyun ṣun-: itaat etmek

boyun ṣ.-Ø Mn. 120 → boyun

3. *(yf.)* dest ṣun-: el uzatmak

ṣ.-sa destin Nn. 146 → dest

4. *(yf.)* el ṣun-:

1. bir işi yapmaya başlamak

ṣ.-duḳça eli Nn. 335 → el

ṣ.-sa … eli Nn. 555 → el

2. el uzatmak

ṣ.-ma elüñ Nn. 902, D. 56/2 → el

ṣ.-sañ eli Kn. 51 → el

[=23]

ṣunʿ *Ar. (i.)* eser

ṣ.+Ø Km. 29

maḳṣūd-ı ṣ.-ı pādişāhī Mn. 519 → maḳṣūd, pādişāhī

ṣ.-ı Ḥaḳḳ D. 140/2 → Ḥaḳ[ḳ]

[=3]

ṣundur- uzatmak

ṣ.-uban Şn. 407

[=1]

ṣunul- ikram edilmek, takdim edilmek

ṣ.-dı Şn. 247

[=1]

sur *(i.)* talih, baht
s.+Ø Nn. 72
[=1]

sūr *Far. (i.)* düğün
s.+Ø Nn. 197
[=1]

ṣūr *Ar. (i.)* kıyamet günü meleklerden Hz. İsrafil'in çalacağı borunun adı
ṣ.-ı pür-ḥużūr Nn. 72 → pür-ḥużūr
[=1]

ṣūrī *Ar. (s.)* görünür olan, biçimsel
keşf-i ṣ.+Ø D. 152/3 → keşf
[=1]

sūrāḫ *Far. (i.)* delik
s.+Ø Nn. 252
[=1]

ṣurāḥī *Ar. (i.)* içecek kabı
ṣ.+Ø D. 10/6[10], D. 22/3
[=2]

sūre *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerim'in yüz on dört bölümünden her biri
s.-yi Nūr u Duḫān D. 91/9 → Nūr, u, Duḫān
s.-yi Nūr u Duḫāndur D. 17/6 → Nūr, u, Duḫān
[=2]

ṣūret *Ar. (i.)* dış görünüş, biçim
ṣ.+Ø Nn. 20, Nn. 369, Nn. 532, Nn. 532, Kn. 97
ḥüsn-i ṣ.+dür Nn. 125 → ḥüsn
māverā-yı ṣ.+Ø u maʿnādan Nn. 665 → māverā, u, maʿnā
ṣ.-i inkārda D. 237 → inkār
ṣ.-i zībā-yı ʿaşḳ D. 51/6 → zībā, ʿaşḳ
ṣ.+de Mn. 327, Mn. 922, Nn. 826, Kn. 42, D. 9/1[15], D. 9/2[15], D. 9/3[15], D. 9/4[15], D. 9/5[15], D. 9/6[15], D. 9/7[15], D. 11/4[15]
ṣ.+e Şn. 102
[=22]

ṣūretā *Ar. (z.)* görünüşe göre, dışarıdan bakıldığında
ṣ.+Ø Mn. 726, Nn. 41, Kn. 87, D. 1/11
[=4]

ṣūretlü *Ar.+T. (s.)* görünüşlü
ṣ.+nüñ D. 36/4
[=1]

ṣūret-perest *Ar.+Far. (s.)* şekle önem veren, şekilci
ṣ.+Ø Mn. 343
[=1]

ṣūret-sāz *Ar.+Far. (s.)* heykel, put kadar güzel olan
ṣ.+dur D. 213/4
[=1]

surnā *Far. (i.)* zurna
s.-idi Nn. 196 → i-
[=1]

ṣuṣa- su içme ihtiyacı hissetmek
ṣ.-yan Nn. 181
ṣ.+yanuñ Nn. 181
[=2]

ṣusuz *(s.)* susamış olan
ṣ.+Ø Şn. 471, Şn. 476
[=2]

ṣuvar- sulamak
ṣ.-dı Mn. 514, Nn. 277, Nn. 278
[=3]

ṣuver *Ar. (i.)* şekiller, biçimler
ṣ.+Ø D. 214/2
[=1]

sūz *Far. (i.)* yanma, tutuşma

s.+Ø Mn. 372, Şn. 9, Km. 65, Nn. 77, Nn. 106, Nn. 460, Nn. 461, Nn. 675, D. 4/12

s.-ı cān-efrūz-ıla Nn. 202 → cān-efrūz, ıla

s.-ıla Nn. 202 → ıla

s.-ile Nn. 30, Nn. 97, Nn. 237, Nn. 340, Nn. 538 → ile

s.+la Mn. 1031, Şn. 185, Km. 64, Nn. 204, Nn. 937

[=21]

sūzān *Far. (s.)*

1. dertli, kederli, eziyet çeken

s.+Ø Mn. 694, Mn. 907, Nn. 91, Nn. 215

s.-ı ʿaşḳ Nn. 932 → ʿaşḳ

2. yanık

s.+Ø Km. 66

sīne-yi s.+Ø Şn. 111 → sīne

[=7]

sūzende *Far. (s.)* yakan, yakıcı, acı veren

s.+Ø Nn. 78

[=1]

sūziş *Far. (i.)* dert, acı

s.+Ø Şn. 144

s.-ile Şn. 126, Şn. 130, Şn. 429, Nn. 203, Nn. 699 → ile

s.-i nālān-çün Km. 73 → nālān, çün

s.+i Nn. 460, Nn. 674

s.+ine Şn. 430

s.+le Şn. 110, Şn. 135, Şn. 152, Şn. 338

s.+ümi Şn. 214

s.+üñde Nn. 393

s.+üñden D. 4/12

[=17]

sūz-nāk *Far. (s.)* kederli

s.+Ø Şn. 86, Nn. 67, Nn. 830, D. 36/5

olmaz s.+Ø Nn. 438 → ol-

s.+Ø olsun Nn. 210 → ol-

idüm s.+Ø D. 146/1 → i-

[=7]

süci *(i.)* alkollü içki

s.+den Mn. 382, D. 10/6[11]

[=2]

sücūd *Ar. (i.)* secde etme

s.+Ø D. 11/5[5]

s.+ı Mn. 41, Mn. 1170

[=3]

süd *(i.)* süt

s.+Ø Şn. 59, Şn. 66

s.+in Mn. 137

[=3]

südli *(s.)* sütlü

s.+ce Şn. 178

[=1]

südlicü < südlicük *(i.)* sütlücük

s.+m Şn. 174

[=1]

sükūn *Ar. (i.)* rahatlık

s.-ı ḳalbdür Mn. 204 → ḳalb

[=1]

sükūt *Ar. (i.)* sessizlik, susma

s.+Ø itmedür Mn. 713 → it-

[=1]

sülūk *Ar. (i.)* bir tarikata katılma

s.+Ø itmiş Mn. 1055 → it-

[=1]

sümʿa *Ar. (i.)* gösteriş, riya

bī-riyā ü s.+Ø Nn. 912 → bī-riyā, ü

[=1]

sümüv *Ar. (i.)* yücelik

s.+Ø Şn. 383

[=1]

sünbül$_1$ *Far. (i.)*

1. hoş ve güzel kokulu bir tür çiçek

s.+Ø Mn. 159, Km. 58, D. 1/5, D. 33/3, D. 97/3, D. 97/6

s.-i ter D. 138/1 → ter

s.-i terden D. 71/1 → ter

s.+den D. 51/6

s.+e Nn. 308, Nn. 308

s.+üm D. 62/3

s.+üñe D. 90/11

2. sevgilinin sümbüle benzeyen saçları

s.-i gül-pūşıdur D. 44/5 → gül-pūş

s.-i gül-pūşına D. 94/6 → gül-pūş

s.-i müşgīnüñüñ D. 26/6 → müşgīn

s.+i D. 23/3

s.+ini Şn. 234

s.+üñ D. 26/6, D. 56/1

[=20]

sünbül$_2$ *Ar. (i.)* çiçek dikeni → sünbüle

s.-ile Kn. 26 → ile

s.+i Kn. 26

s.+ini D. 13/1[1]

[=3]

sünbüle *Ar. (i.)*

1. → sünbül$_2$

s.+nüñ D. 56/1

2. başak

s.+nüñ D. 56/1

[=2]

sünbül-vār *Far. (i.)* sünbül çiçeği gibi

s.+Ø Kn. 25

[=1]

süpür- süpürge ile alıp atmak

s.-di D. 95/6

s.-eyin Şn. 196

s.-üp Şn. 36

[=3]

süpüş *Far. (i.)* bit

s.+Ø s.+Ø D. 2/12

[=1]

sür-$_1$

1. kovmak, uzaklaştırmak

olduñ s.-en Şn. 157 → ol-

s.-er D. 36/3

s.-erler Mn. 691

s.-se Mn. 749

s.-üben Mn. 9

s.-üp Mn. 333, D. 10/2[9]

2. sevk etmek

s.-erler Mm. 66, Mm. 89

[=9]

sür-$_2$

1. ovmak, yaymak

s.-Ø Mn. 849

s.-üp Mn. 873, Mn. 928

2. değdirmek, dokundurmak

s.-di Şn. 189

s.-ür Şn. 335, Şn. 337

3. *(yf.)* yüz sür-: aşırı sevgi ve saygı göstermek

s.-Ø yüzüñ D. 2/3 → yüz$_1$

s.-er yüzini D. 56/7 → yüz$_1$

yüz s.-digi D. 91/8 → yüz$_1$

yüz s.-en Şn. 157 → yüz$_1$

yüz s.-üp Şn. 336 → yüz$_1$

yüzin … s.-dügin D. 53/2 → yüz$_1$

yüzin s.-er D. 45/2 → yüz$_1$

yüzini … s.-di D. 95/7 → yüz$_1$

yüzini s.-mek Km. 46 → yüz$_1$

yüzini … s.-sün D. 71/6 → yüz$_1$

yüzin … s.-üp D. 90/9 → yüz$_1$

yüzüm s.-edüm Şn. 30 → yüz$_1$

yüzüñ s.-Ø Nn. 465 → yüz$_1$

[=19]

sürḫ *Far. (i.)*

1. kırmızı, kızıl

s.+Ø Kn. 2, D. 79/7, D. 118/2

s.-i ḫūnı Mn. 129 → ḫūn

s.-i minḳāram Kn. 4 → minḳār
2. el yazması kitapların başlıklarında kırmızı mürekkep ile yazılan yazı
ḫaṭṭ-ı s.+Ø D. 66/7 → ḫaṭṭ
s.-ile D. 46/2 → ile
[=7]

sürḫ-āb *Far. (i.)* şarap
s.+Ø D. 75/1
s.-ı revān D. 75/2 → revān
s.+la D. 75/2
[=3]

sürḫ-çeşm *Far. (s.)* gözlerinin akı kırmızı olan
s.+Ø Nn. 680
[=1]

sürḫ-rū *Far. (s.)* kırmızı yüzlü
s.+yem Kn. 80
[=1]

süri/-ü *(i.)* sürü
s.+Ø Şn. 504
s.+den Şn. 293
s.+le Şn. 49, Şn. 226
s.+üñden Şn. 306
s.+üñe Şn. 307
s.+ye Şn. 301
[=7]

süril-
1. devam etmek, sürüp gitmek
s.-üp Mn. 212
2. kovulmak
s.-üp Şn. 165, D. 8/7[9]
[=3]

sürme *Far. (i.)* kirpik diplerine sürülen siyah boya
çekdi … s.-yi māzāġ D. 47/2 → çek-, māzāġ
s.-yi mā-zāġ D. 48/3 → mā-zāġ
[=2]

sürmele- *Far.+T.* sürme çekmek
s.-yüp D. 48/3
[=1]

sürmelü *Far.+T. (s.)* sürme çekmiş olan
s.+Ø Nn. 473, Nn. 474, D. 10/1[7]
[=3]

sürt-
(yf.) yüz sürt-: yüz sürmek
s.-übeni yüzini Şn. 341 → yüz
yüzüm s.-edüm Şn. 34 → yüz
[=2]

sürūd *Far. (i.)* şarkı, nağme
s.+Ø Şn. 254, Nn. 35, Nn. 101
eyle ser-āġāz u sürūd D. 4/10 → eyle-, ser-āġāz, u
[=4]

sürūr *Ar. (i.)* sevinç
s.+Ø Şn. 254
s.+ı Mn. 886
[=2]

sürūş *Far. (i.)* melek
s.+Ø D. 4/14
s.-ı Ḥaḳ Mn. 623 → Ḥaḳ[ḳ]
[=2]

süst *Far. (s.)* gevşek, zayıf
s.+Ø Mn. 710, D. 8/5[7]
s.+Ø olur Mn. 421 → ol-
oldı s.+Ø Şn. 294 → ol-
[=4]

süvār *Far. (i.)* bir binek hayvanına binmiş kimse
s.+Ø D. 8/6[4], D. 8/6[6]
[=2]

süzme *(i.)* yağsız kuru peynir
s.+Ø Mn. 938
[=1]

süzme- *(i.)* baygın ve anlamlı bir şekilde bakmak
s.-mede Şn. 234
[=1]

süzül- nazlı ve edalı bir biçimde hareket etmek
s.-üben Şn. 510
[=1]

Ş

şāb *Ar. (i.)* genç
pend-i şeyḫ u ş.+ı Mn. 149 → pend, şeyḫ, u
ş.+a Mn. 774
[=2]

şād *Far. (s.)* neşeli, mutlu
ş.+Ø Mn. 561, Mn. 563, Mn. 659, Nn. 957, D. 9/3[14], D. 29/2, D. 53/4, D. 88/3, D. 95/6
bulmadı ş.+ı Nn. 847 → bul-
ş.+Ø oldum D. 31/2 → ol-
ş.+Ø oluban Şn. 207 → ol-
ş.+Ø u ḫandān eyleyensün Nn. 86 → u, ḫandān, eyle-
ş.+am D. 41/2
ş.+dur D. 26/1
[=15]

şādān *Far. (s.)* sevinçli, neşeli
ş.+Ø Mn. 1133
[=1]

şādī *Far. (s.)* mutluluk
ş.+Ø D. 43/2
iksūn-ı ş.+Ø D. 72/3 → iksūn
[=2]

şādīlıḳ/-ġ *Far.+T. (i.)* mutluluk, sevinçlilik
ş.+ı D. 66/9
ş.+um Nn. 282
[=2]

şād-kām *Far. (s.)* sevinçli
ş.+Ø-uz D. 9/7[1]
[=1]

şaġāl *Far. (i.)* çakal
ş.+Ø Mn. 1014
ş.+a Mn. 1012, Mn. 1022
ş.+uñ Mn. 1033
[=4]

şaġālek *Far. (i.)* çakalcık
ş.+Ø Mn. 1013, Mn. 1014
[=2]

şāh *Far. (i.)* hükümdar, padişah → şeh
ş.+Ø Mn. 63, Mn. 98, Mn. 369, Mn. 556, Mn. 570, Mn. 634, Mn. 652, Mn. 1056, Şn. 28, Şn. 260, Mm. 60, Nn. 429, Nn. 733, Kn. 29
bende-yi ş.-ı bī-nişānuz D. 9/1[14] → bende, bī-nişān
dilīr-i ş.-ı Bārī Mn. 602 → dilīr, Bārī
emīn-i ş.-ı Baṭḥā Mn. 507 → emīn, Baṭḥā
ş.-ı ʿālem Mn. 579, Mn. 631 → ʿālem
ş.-ı cihān D. 82/1 → cihān
ş.-ı ḳadr D. 65/1 → ḳadr
ş.-ı melāʾike D. 9/2[10] → melāʾike
ş.-ı şücāʿı Mn. 585 → şücāʿ
ş.+a Mn. 118, Nn. 365, D. 143/3
ş.+dan Nn. 374
ş.+dur Şn. 77
ş.+ı Mn. 191, Nn. 324
ş.+ıdur Nn. 482
ş.+ıyam D. 64/8
ş.+lar Nn. 762
ş.+um Mn. 45, D. 27/1, D. 72/1
ş.+umuñ D. 65/1, D. 65/2, D. 65/7
[=39]

şāḫ *Far. (i.)* yeni sürgün, dal, filiz

ġonce-yi ş.-ı irtiḳā D. 15/4 → ġonce, irtiḳā
ş.-ı gül D. 44/4 → gül
ş.-ı gül-çehre D. 73/4 → gül-çehre
ş.-ı gülden D. 132/2 → gül
ş.-ı ʿinebde D. 28/5 → ʿineb
ş.-ı mercāne Kn. 31 → mercāne
ş.-ı rez D. 28/5, D. 68/2 → rez
ş.-ı şūḫ Nn. 92 → şūḫ$_2$
ş.-ı şūḫam Kn. 50 → şūḫ$_2$
ş.-ı terde D. 131/2 → ter
ş.-ı terdedür D. 134/4 → ter
ş.+ı D. 165/3
[=13]

şāhā *Far. (ü.)* ey şah!
ş.+Ø Mn. 628, D. 52/6, D. 53/4, D. 76/4, D. 142/3, D. 143/2
[=6]

şāh-bāz *Far. (i.)* yiğit, kahraman
ş.+Ø Mn. 306
[=1]

şāhid *Ar.*
1. *(i.)* bir şeyi gören kimse
ş.+Ø Şn. 253, D. 66/6
getürdüm … ş.+Ø Nn. 970 → getür-
ş.+Ø oldılar D. 17/3 → ol-
ş.-i ḫuld-ı berīn Şn. 226 → ḫuld-ı berīn
2. *(s.)* mahbup, güzel
ş.-i ḳandı Nn. 100 → ḳand
[=6]

şaḥm *Ar. (i.)* iç yağı
ş.+Ø Mn. 469
ş.+ı Mn. 953
[=2]

şaḫṣ *Ar. (i.)* kişi, kimse
ş.-ı ġarīb Nn. 678 → ġarīb
ş.-ı kāmildür Nn. 217 → kāmil
ş.+a Mn. 812, Nn. 371, D. 210/1
[=5]

şāh-vār *Far. (i.)* şah gibi
ş.+Ø 239
[=1]

şāʿir *Ar. (i.)* şiir yazan kimse
ş.+üñ D. 72/6
[=1]

şaḳāyıḳ *Ar. (i.)* bahçelerde süs olarak yetiştirilen bir tür çiçek
ş.+Ø Mn. 159
miṡl-i ş.+dur D. 1/5 → miṡl
[=2]

şaḳī *Ar. (s.)* günahkar
olmaz ş.+Ø Nn. 477 → ol-
ş.+Ø olmaḳ D. 22/6 → ol-
ş.+Ø olmaz D. 22/6 → ol-
[=3]

şāḳī *Ar. (s.)* erişilmez
ş.+Ø Nn. 750
[=1]

şākir *Ar. (s.)* şükreden
ş.+Ø Nn. 907
ş.+üñ Km. 35
[=2]

şākird *Far. (i.)* öğrenci
ş.+Ø D. 26/3
ş.+üñ D. 1/8
[=2]

şaḳraḳ *(s.)* neşeli, mutlu
ş.+Ø D. 9/4[11]
[=1]

şām *Far. (i.)* akşam
ş.+Ø Şn. 248, Şn. 368, Mm. 50, Nn. 562, D. 12/1[15], D. 26/7
āşüfte-yi ş.+Ø D. 9/7[12] → āşüfte

ḫ̆ānende-yi vird-i ṣubḥ u ş.+Ø-uz D. 9/7[10] → ḫ̆ānende, vird, ṣubḥ, u
ş.-ı mūyuñ D. 26/7, D. 38/5 → mūy
ş.-içün D. 10/6[7] → içün
ş.+ı D. 40/7, D. 99/7
ş.+uñı D. 155/2
[=14]

şāne *Far. (i.)* tarak
ş.+Ø Şn. 33, Şn. 234, D. 189/1
[=3]

şarāb *Ar. (i.)* şarap
ş.+Ø Nn. 717
cām-ı ş.+ı Mn. 383 → cām
ş.-ı ʿaşḳı Mn. 525 → ʿaşḳ
ş.-ı Hūdan Nn. 740 → Hū
ş.-ı Hūyı Nn. 728 → Hū
ş.-ı lem-yezel Nn. 50 → lem-yezel
ş.-ı nābı D. 10/4[1] → nāb
ş.-ı ṣabūḥ Şn. 15 → ṣabūḥ
ş.-ı vaḥdeti D. 22/3 → vaḥdet
şürb-i ş.+Ø Nn. 133 → şürb
ş.+ı D. 5/7, D. 10/4[2]
ş.+ıdur Nn. 796
ş.+ın Mn. 299, Mn. 495, D. 145/3
ş.+ına D. 9/6[11]
ş.+ından Mn. 768, Nn. 786
[=19]

şarāb-ḫ̆ār *Ar.+Far. (i.)* bekri, içki düşkünü
ş.+Ø-uz D. 9/5[8]
[=1]

şaʿşaʿa *Ar. (i.)* parlaklık
ş.+sından Şn. 11
[=1]

şaşı *(s.)* çarpık bakan, çift gören
ş.+Ø Mn. 782, Mn. 787, Mn. 797, Şn. 452, D. 204/1, D. 205/3
oldı ş.+Ø Nn. 908 → ol-
ş.+Ø iseñ Mn. 808 → i-
ş.+nuñ Mn. 788
ş.+Ø-sun Mn. 786
[=10]

şaş- hedeften sapmak, yoldan çıkmak
ş.-up D. 205/3
[=1]

şaşur-
(yf.) uṣṣı başdan şaşur-: aklı başından gitmek
uṣṣı başdan ş-an D. 192/4 → uṣ, baş
[=1]

şaṭḥ *Ar. (i.)* vecit hâlinde iken ilahî etki ile söylenen, şeriata aykırı görünen gizli anlamlar taşıyan sözler
ş.+Ø Mn. 263
[=1]

şāṭır *Ar. (s.)* hayat dolu, neşeli
ş.+ca 222
[=1]

şavḳ *Ar. (i.)* aydınlık, parlaklık
ş.-ı nūrı Mn. 228 → nūr
ş.+ı D. 58/6
[=2]

şeb *Far. (i.)* gece
ş.+Ø Mn. 570, Şn. 494, Nn. 213, Nn. 578, D. 8/4[14], D. 11/5[14], D. 17/6, D. 34/7, D. 62/7, D. 168/2
zülf-i ş.+Ø D. 76/1 → zülf
ş.+e Kn. 31
ş.+i D. 22/7
ş.+üm Mn. 5
[=14]

şeb-çerāġ *Far. (i.)* genellikle tekkelerde bulunan on iki köşeli taç biçimdeki kandil
ş.+Ø D. 96/6
ş.+ı D. 97/7

[=2]

şebe *Far. (i.)* akik taşı
ş.+Ø Kn. 31
[=1]

şebeh *Ar. (i.)* benzerlik
olduġı-çün … ş.+i D. 92/7 → ol-, çün
[=1]

şeb-ḫīz *Far. (s.)* geceleri ibadet ya da çalışmak için kalkan
ş.+i Şn. 190
[=1]

şebīh *Ar. (i.)* bir şeyin benzeri, aynısı
ş.+idür Mn. 840
[=1]

şeb-i yeldā *Far. (i.)* uzunluğu ve rengi sebebiyle sevgilinin şaçı
ş.+Ø D. 1/6
[=1]

şebnem *Far. (i.)* çiy
ḳātre-yi ş.+Ø D. 76/3 → ḳatre
ş.-ile Mn. 138 → ile
[=2]

şeb-pere *Far. (i.)* yarasa
ş.+Ø Nn. 971
[=1]

şecāʿat *Ar. (i.)* cesaret, yiğitlik
ş.+Ø Mn. 585
[=1]

şefāʿat *Ar. (i.)* ahirette Hz. Muhammed'in Allah'tan bazı günahkar müminleri bağışlaması için istekte bulunması
ş.+Ø Mn. 1074
ş.+dur D. 2/11
[=2]

şefe *Ar. (i.)* dudak
ş.+Ø Nn. 637
[=1]

şefīʿ *Ar. (i.)* ahirette şefaat hakkı bulunan kimse
ş.+Ø olasıdur Mn. 660, Mn. 661 → ol-
ş.+i D. 1/17
[=3]

şefīḳ *Ar. (s.)* esirgeyerek seven, şefkatli
ş.+Ø Şn. 345, Km. 24
şobān-ı ş.+Ø Şn. 3 → şobān
[=3]

şefḳat *Ar. (i.)* merhamet
ş.+Ø Mn. 350, Mn. 368, Mn. 598, Mn. 600, Mn. 1074, Şn. 44
[=6]

şeft-ālū *Far. (i.)* şeftali
nihāl-i ş.+Ø D. 100/3 → nihāl
[=1]

şeġab-nāk *Far. (s.)* gürültücü
ş.+Ø Şn. 321
[=1]

şeh *Far. (i.)* → şāh
ş.+Ø Mm. 59, Mn. 433, Nn. 733, D. 81/8
ş.-i ʿālem-nüvāz Şn. 8 → ʿālem-nüvāz
ş.-i ʿaşḳa D. 9/7[2] → ʿaşḳ
ş.-i bende-nüvāz Nn. 63 → bende-nüvāz
ş.-i dīn Mn. 610 → dīn
ş.-i Düldül-süvār Mn. 584 → Düldül-süvār
ş.-i evlād-ı ādem Mn. 542 → evlād, ādem
ş.-i ferḫunde D. 54/1 → ferḫunde
ş.-i ferḫundesidür D. 92/2 → ferḫunde
ş.-i kerem D. 1/17 → kerem

ş.-i pākīze-ṣulb Mm. 63 → pākīze-ṣulb
ş.-i seyyāre Nn. 791 → seyyāre
ş.+e Şn. 33, D. 26/1
ş.+i Mn. 761, Şn. 190, D. 23/6
ş.+üñ D. 11/1[7]
[=21]

şehā *Far. (ü.)* ey hükümdar!
ş.+Ø Nn. 236, D. 54/2, D. 82/2
[=3]

şehādet *Ar. (i.)* müslüman olmayan kişinin kelime-i şehadet getirerek İslamı seçtiğini beyan etmesi
ş.+Ø Mn. 601, Mn. 629, Mn. 634
telḳīn-i ş.+Ø Mn. 639 → telḳīn
[=4]

şehd *Ar. (i.)* bal
ş.+Ø Mn. 456, Mn. 576, Mn. 603, Mn. 1058, Şn. 139, Şn. 225, Şn. 449, Nn. 136, Nn. 360, Nn. 535, Nn. 732, Nn. 960, Kn. 70, D. 71/4, D. 116/4
[=15]

şehd-āmiz *Ar.+Far. (s.)* ballı
ş.+Ø D. 61/3
[=1]

şehenşāh *Far. (i.)* şahlar şahı
ş.+ı Mn. 625, Mn. 1118, D. 11/1[2]
ş.+um Mn. 45
[=4]

şehīd *Ar. (i.)* din uğruna ölen kimse
ş.-i pür-ḥużūr Nn. 483 → pür-ḥużūr
ş.+üñ Şn. 118
[=2]

şehr *Far. (i.)* şehir, kent
ş.+Ø Mn. 1129, Şn. 331
ş.-i ʿaşḳ Nn. 553 → ʿaşḳ
ş.-i ʿaşḳı Nn. 511 → ʿaşḳ
ş.-i ʿilmüñ Nn. 324 → ʿilm
ş.-i Medīne D. 48/1 → Medīne
ş.-i şevḳe Mn. 372 → şevḳ
ş.+e Mn. 1131, Şn. 329, D. 89/1
ş.+i D. 30/7
ş.+ine Nn. 497, Nn. 553, D. 157/4
ş.+inüñ Mn. 585, Mn. 1119
ş.+üñ Mn. 926
[=17]

şehr-yār *Far. (i.)* hükümdar
ş.+Ø Şn. 82, Şn. 258
ş.+ı Mn. 593
[=3]

şehsüvār *Far. (i.)* usta binici
ş.-ı merd-i meydān Mn. 599 → merd, meydān
[=1]

şeh-vār *Far. (i.)* hükümdarlara layık iri taneli inci
dürr-i ş.+Ø Mn. 1169 → dürr
[=1]

şehvet *Ar. (i.)* cinsel istek
farṭ-ı ş.+Ø Mn. 410 → farṭ
[=1]

şehzāde *Far. (i.)* padişah soyundan gelen erkek evlatlara verilen unvan
ş.-yi Yaʿḳūb D. 23/6 → Yaʿḳūb
[=1]

şek <şekk *Ar. (i.)* kuşku, şüphe → şekk
ne ş.+dür Mn. 417 → ne
[=1]

şeker *Far. (i.)* şeker kamışı, şeker pancarı gibi bitkilerin öz suyundan çıkarılan, ağızda tatlı bir lezzet bırakan bir tür yiyecek
ş.+Ø Nn. 76, Nn. 80, Nn. 136, D. 95/5
şürb-i şerbet-i ş.+i D. 11/3[13] → şürb, şerbet
ş.+den D. 71/4

ş.+dür D. 35/5
ş. mi D. 42/3
[=8]

şeker-güftār *Far. (i.)* tatlı dilli
ş.+Ø D. 84/2
[=1]

şeker-ḫande *Far. (i.)* tatlı gülüş
ş.+Ø D. 54/4, D. 61/3
[=2]

şekerīn *Far. (s.)* şekerli
leb-i laʿl-i ş.-ile D. 54/4 → leb, laʿl, ile
[=1]

şekeristān *Far. (i.)* şeker kamışı yetiştirilen yer
kān-ı ḳand u ş.+Ø D. 115/2 → kān, ḳand, u
[=1]

şekker < şeker *Far. (i.)* → şeker
ş.+Ø Mn. 434, Mn. 456, Mn. 476, Mn. 576, Mn. 603, Mn. 1058, Şn. 225, Şn. 253, Nn. 274, Nn. 535, Nn. 570, Nn. 950, Nn. 960, Kn. 70, D. 116/4, D. 117/4
ş.-ile Mn. 501 → ile
ş.-i şükr-i belādur Nn. 229 → şükr, belā
ş.+inden Mn. 512
ş.+ler Şn. 20, Şn. 402, Nn. 415, Nn. 660, Nn. 732
[=24]

şekker-feşān *Far. (s.)* şeker saçan
ş.+Ø D. 32/5
[=1]

şekker-ḫā *Far. (s.)* şeker yiyen
ş.+Ø Nn. 577
[=1]

şekker-ḫāne *Far. (i.)* sevgilinin şeker gibi tatlı ağzı
ş.+sini Mn. 511
[=1]

şekk *Ar. (i.)* → şek
ṭutma ş.+i Nn. 941 → ṭut-
[=1]

şekl *Ar. (i.)* dış görünüş, biçim
ş.-i cīm D. 46/1 → cīm
ş.+ine ḳoyan Şn. 19 → ḳoy-
ş.+e Nn. 4, Nn. 223
ş.+ine D. 3/5, D. 101/4
ş.+ümi Nn. 4, Nn. 223
[=8]

şemʿ *Ar. (i.)* mum
ş.+Ø Mn. 18, Şn. 253, D. 92/4
eyle … ş.-i lemʿ Mm. 53 → eyle-, lemʿ
ş.-i kāfūr-ı muṣaffā D. 123/2 → kāfūr, muṣaffā
ş.-ile D. 58/4 → ile
ş.-i ruḫuñ D. 19/7, D. 31/1 → ruḫ
ş.-i rūyuñ D. 97/7 → rū[y]
ş.+e D. 31/1
ş.+idür Mn. 193
ş.+üm Mn. 628
[=12]

şemīm *Ar. (s.)* güzel kokan
ş.+Ø Nn. 306
ḫulḳ-ı ş.-ile Şn. 12 → ḫulḳ, ile
ş.+i D. 10/3[7]
[=3]

şemle *Ar. (i.)* büyük baş örtüsü ile yapılmış sarık
ş.+Ø Şn. 22
[=1]

şemme *Ar. (i.)* bir kere koklama
ş.+ce Mn. 609, Şn. 409
[=2]

şems *Ar. (i.)* güneş
ş.+Ø Şn. 410, Mm. 82, Mm. 84, Nn. 891, Kn. 86, Kn. 91, Kn. 92, Kn. 93, D. 71/2, D. 78/4, D. 100/5, D. 107/2
maṭlaᶜ-ı ş.-i suḫan Mm. 33 → maṭlaᶜ, suḫan
ş.-i cām Kn. 91 → cām
ş.+dür Nn. 1070
ş.+e Kn. 95
ş.+i Mn. 310
ş.+imüñ Nn. 1059
ş.+inden D. 68/6
ş.+inüñ Şn. 7
ş.+üñ Nn. 971, Kn. 92, D. 92/7
[=23]

şems-vār *Ar.+Far. (z.)* güneş gibi, güneşe benzer
ş.+Ø Kn. 93
[=1]

şemşīr *Far. (i.)* kılıç
ş.-i tīz Mm. 64 → tīz
[=1]

şeng *Far. (s.)* neşeli, şen
ş.+Ø Şn. 321, Nn. 552
[=2]

şengil *(s.)* candan davranışlı, içten
ş.+Ø Şn. 321
[=1]

şer < şerr *Ar. (i.)* kötülük, fenalık
ş.+Ø Mn. 9, Mn. 461, Mn. 683, Kn. 90
ş.+den Mn. 330, Mn. 460
[=6]

şerᶜ *Ar. (i.)* Allah'ın emirlerinin bütünü, şeriat
ş.+Ø Mn. 325, Mn. 755, Şn. 349, Şn. 350
binā-yı ş.+Ø Mn. 326 → binā
ḳabūl-i ş.+dür Mn. 201 → ḳabūl
ş.-i ᶜaşḳ-ıla D. 11/4[10] → ᶜaşḳ, ıla
ş.-ile D. 70/6
ş.+le Mn. 325, Şn. 435
ş.+üñ Mn. 104, Mn. 364
[=12]

şerbet *Ar. (i.)* tatlı içecek
ş.-i Ḥaḳḳdan Nn. 321 → Ḥaḳ[ḳ]
şürb-i ş.-i şekeri D. 11/3[13] → şürb, şeker
ş.+i Mn. 297
ş.+inden Nn. 133
ş.+ini Mn. 494
[=5]

şeref *Ar. (i.)* onur
ş.+Ø Mn. 735, D. 54/6
virdügince … ş.+Ø D. 89/6 → vir-
ş.+dür D. 80/4
[=4]

şerḥ *Ar. (i.)* yorum, açıklama
ş.+Ø ideni Nn. 927 → it-
ş.+Ø ider D. 24/7 → it-
[=2]

şerīᶜat *Ar. (i.)* Allah'ın insana ilişkin hükümlerinin tümü
ş.+Ø Mn. 358, Mn. 441, Mn. 1082
dükāndār-ı ş.+Ø Mn. 1104 → dükāndār
ᶜilm-i ş.+den Nn. 882 → ᶜilm
ş.+de Mn. 110, Nn. 979
ş.+den Mn. 363
[=8]

şerīf *Ar. (s.)* yüksek, soylu
ş.+Ø Nn. 547
ism-i ş.+inden D. 1/10 → ism
ẕāt-ı ş.+üñ D. 1/3 → ẕāt
[=3]

şerm *Far. (i.)* utanma
ş.+Ø Mn. 682, Şn. 94, Km. 60
[=3]

şermende *Far. (s.)* utangaç
olup ş.+Ø Mn. 648 → ol-
ş.-yi ʿaşḳ Nn. 520 → ʿaşḳ
ş.+sin D. 72/2
[=3]

şersüz *Ar.+T. (s.)*
şūr u şersüz: kavga gürültüsüz
şūr u ş.+Ø D. 130/3 → şūr, u
[=1]

şeş-cihet *Far.+Ar. (i.)* altı coğrafik yön, her taraf, dünya
ş.+Ø Nn. 333
ş.+den Nn. 615, Nn. 616, Nn. 648
[=4]

şeş-tā[y] *Far. (i.)* altı çift telli ve perdeli bir tür çalgı
ş.+Ø Nn. 505
ş.+Ø idi Nn. 208 → i-
[=2]

şevḳ *Ar. (i.)*
1. gönlün Allah aşkıyla dolması ve bu sebepten dolayı aydınlanma ve coşma
ş.+Ø Mn. 371, Mn. 878, Mm. 24, Nn. 12, Nn. 556, D. 9/6[11]
bāde-yi ş.+i D. 4/9 → bāde
kān-ı ş.+Ø Mm. 68 → kān
ş.-i ʿaşḳa D. 69/5 → ʿaşḳ
şehr-i ş.+e Mn. 372 → şehr
şın-i ş.+Ø-em Nn. 107 → şın
ş.+le Şn. 84, Km. 72, Nn. 385, Nn. 536, Nn. 697, Nn. 991, D. 11/1[10], D. 11/3[6]
ş.+ine D. 78/4
ş.+ini Mn. 1052, Nn. 300
2. aşırı istek, heves
ş.-ile Mn. 755, Nn. 200, Nn. 561 → ile
[=25]

şevket *Ar. (i.)* ululuk, yücelik
ş.+Ø D. 80/4, D. 104/4
ş.-i ʿaşḳ D. 54/6 → ʿaşḳ
[=3]

şey < şeyʾ *Ar. (i.)* nesne, madde
ş.+Ø Nn. 421
bir ş.+e Nn. 644 → bir
ş.+den Nn. 708, D. 4/16
ş.+e Şn. 278
ş.+i Nn. 662, Nn. 988
ş.+üñ Nn. 172, Nn. 317, Nn. 558, Nn. 730
[=11]

şeydā *Far. (s.)* meczup, çılgın
ş.+Ø Kn. 4, Kn. 18
ş.+Ø eyledüñ D. 57/2 → eyle-
ş.+Ø ḳılan D. 191/1 → ḳıl-
[=4]

şeydālıḳ/-ġ *Far.+T. (i.)* divanelik, delilik
ş.+Ø Mn. 217, Nn. 352
ş.+uñ Nn. 850
[=3]

şey'en-lillāh *Ar. (i.)* "Allah için bir şey" anlamında istek sözü
ş.+Ø Şn. 516
[=1]

şeyḫ *Ar. (i.)*
1. akıl ve yaş olgunluğu gösteren kimse, yaşlı
ş.+Ø Mn. 774
pend-i ş.+Ø u şābı Mn. 149 → pend, u, şāb
ş.+em Mn. 1038
2. tarikat lideri
ş.+Ø Mn. 224, Mn. 718, Km. 69, Nn. 900, Nn. 900, Nn. 901, Nn. 901
ḫānedān-ı ş.+e D. 149/3 → ḫānedān

mürşid-i her ş.+Ø ü her bernā ü pīr Nn. 320 → mürşid, her, ü, bernā, pīr
ş.-i ʿaşḳ-perver Nn. 485 → ʿaşḳ-perver
ş.-i Baġdād Mn. 1117 → Baġdād
ş.-i fāżıl Mn. 1053 → fāżıl
ş.-i ebrār Mn. 205 → ebrār
ş.-i kāmil Mn. 771, Mn. 1059 → kāmil
ş.-i kāmilsiz Mn. 854 → kāmilsiz
ş.-i keşīşe Mn. 859 → keşīş
ş.-i mānend-i fulān Nn. 894 → mānend, fulān
ş.-i meczūb Nn. 975 → meczūb
ş.-i muḥteşemden Mn. 714 → muḥteşem
ş.-i pür-fenn Mn. 715 → pür-fenn
ş.-i şūḫuñ D. 64/3 → şūḫ
ş.-i şüyuḫ D. 9/3[10] → şüyūḫ
ş.+em Mn. 1038, Nn. 901
ş.+e Mn. 855, Mn. 1056, Mn. 1165
ş.+i Mn. 716, Mn. 770, Mn. 1120
ş.+ine Mn. 196, D. 22/5, D. 148/2
ş.+ler Nn. 762
ş.+uñ Nn. 953
ş.+üñe D. 22/5
[=40]

şeyḫlıḳ *Ar.+T. (i.)* tarikat lideri olma durumu
ş.+Ø Mn. 208
[=1]

şeyḫūḫet *Ar. (i.)* şeyhlik
ş.+Ø Mn. 257
[=1]

şeyn *Ar. (i.)* ayıp, kusur, hata
ş.-imiş Nn. 492 → i-
[=1]

şeyyād *Ar. (s.)* riyakâr
ş.-ı sālūs Mn. 1030 → sālūs
[=1]

şın *Ar. (i.)* Arap asıllı Türk alfabesinde "ş" sesini karşılayan on altıncı harf
ş.+Ø Nn. 269, Nn. 531
ş.-ı şevḳem Nn. 107 → şevḳ
[=3]

şiʿār *Ar. (i.)* belirti, nişan
eyleyüben … ş.+Ø Km. 32 → eyle-
[=1]

şifā *Ar. (i.)* iyileşme, onma
ş.+Ø Nn. 230, Nn. 292, D. 43/1, D. 52/4
bula … ş.+yı Mn. 493 → bul-
[=5]

şihāb-tāb *Ar.+Far. (s.)* yıldızı parlatan
ş.+ı D. 10/4[10]
[=1]

şikār *Far. (i.)* av
ş.+Ø D. 217/3
ş.+Ø ide+bilür mi Mn. 44 → it-, bil-
[=2]

şikāyet *Ar. (i.)* yakınma, sızlanma
ş.+Ø idüp D. 60/4 → it-
ş.+ler ḳılur Nn. 1 → ḳıl-
[=2]

şikence *Far. (i.)* işkence
ş.+Ø Mm. 89
[=1]

şikest *Far. (i.)* yenilgi, bozgun
ş.+Ø olmaḳ Mn. 243 → ol-
ş.+i Mn. 244
[=2]

şikeste *Far. (s.)* üzgün, kederli
ş.+Ø Şn. 286
[=1]

şimdengerü *(z.)* bundan böyle, artık → imden girü
ş.+Ø Mn. 1014
[=1]

şimdi *(z.)* şu an, içinde bulunduğumuz zaman
ş.+Ø Mn. 517, Nn. 268, Nn. 282, Nn. 298, Kn. 85, D. 11/3[9], D. 79/9, D. 244
ş.+ki Mn. 1042, Şn. 255
[=10]

şimşād *Far. (i.)* şimşir ağacı
ş.+Ø D. 135/2
ş.+dur D. 26/6
[=2]

şināv *Far. (i.)* kulaç
ider ş.+Ø D. 206/3 → it-
[=1]

şinşine *Ar. (i.)* huy, tabiat
ş.+sin Şn. 11
[=1]

şīr₁ *Far. (i.)*
1. aslan
ş.-i Ḫudā-bīn Mn. 610 → Ḫudā-bīn
ş.-i peleng-efgenüz D. 9/2[11] → peleng-efgen
şīr-i ş.+Ø Şn. 322 → şīr₁
ş.+i Mn. 621
ş.+ler Nn. 768
2. şīr-i ner₁: cesur kimse
ş.-i nerler Mn. 241 → ner
3. şīr-i ner₂: erkek aslan
ş.-i ner D. 88/6 → ner
ş.-i nerler Mn. 1017 → ner
[=8]

şīr₂ *Far. (i.)* süt
ş.+Ø Mn. 501, Şn. 31, Şn. 69
ġayb-ı ş.+in Mn. 500 → ġayb
ş.-i şīr Şn. 322 → şīr₁
ş. mi D. 116/1
ş.+ümi Şn. 230
[=7]

şīrāne *Far. (z.)* aslanca, aslana yakışır biçimde
ş.+Ø Mn. 1081, D. 73/3, D. 87/3, D. 109/2
[=4]

şirār *Ar. (s.)* kötü
ş.+nuñ Mn. 1112
[=1]

şīrāze *Far. (i.)* bağ, örgü
ş.+sinüñ Mm. 35
[=1]

şīrdān *Far. (i.)* işkembe
ş.+uñ Mn. 469
[=1]

şīre *Far. (i.)*
1. şarap yapılabilen meyvelerin suyu, şıra
ş.+sinden Mn. 494
2. süt
hem-şīre-yi ş.-yi cinānı D. 10/5[4] → hem-şīre, cinān
[=2]

şīrīn *Far. (s.)* tatlı, hoş
ş.+Ø Mn. 500, Şn. 18, D. 1/9, D. 132/4
ş. midür D. 3/9
dil-i ş.-ile Mn. 476 → dil, ile
engūr-ı ş.+Ø D. 68/2 → engūr
leb-i ş.+üñe D. 68/2 → leb
piste-yi ş.+Ø D. 115/3 → piste
ş.+Ø durur D. 71/4 → dur-
ṭūṭī-yi ş.+Ø Nn. 577 → ṭūṭī
[=11]

şīrīn-dehen *Far. (s.)* ağzı tatlı
ḫusrev-i ş.+Ø D. 29/3 → ḫusrev

[=1]

şīrīn-gū *Far. (s.)* tatlı dilli
ş.-ile D. 88/5 → ile
[=1]

şīrīn-kelām *Far.+Ar. (s.)* hoşsohbet, tatlı dilli
ş.+ı Mn. 503
[=1]

şīrīn-suḫan *Far. (s.)* tatlı sözlü, hoşsohbet
ş.+Ø Şn. 5
[=1]

şīrīn-zebān *Far. (s.)* tatlı dilli
ṭūṭī-yi ş.+Ø D. 50/3 → ṭūṭī
[=1]

şirk *Ar. (i.)* ortak görme, benzer tutma
ş.+Ø Mn. 614
[=1]

şirket *Ar. (i.)* ortak olma durumu
ş.+Ø Mn. 614
[=1]

şiş *(i.)* metalden yapılma ucu sivri bir tür araç
ş.+Ø Nn. 33
ş.+ler Nn. 32
ş.+üñ Nn. 31
[=3]

şiş- şişkinlik oluşmak
ş.-üp Şn. 294
[=1]

şīşe *Far. (i.)* cam, sırça
ş.+dür Kn. 95, D. 84/5
ş.+nüñ Kn. 95
[=3]

şişek/-g *(i.)* iki yaşındaki erkek ya da dişi koyun
ş.+üm Şn. 259
[=1]

şişür- överek olduğundan daha fazla yüceltmek
ş.-di Mn. 1044
ş.-diler Mn. 1022
[=1]

şitābān *Far. (s.)* acele ile giden, acele eden
ş.+Ø Mn. 643, Mn. 645, Şn. 89
[=3]

şitlen- kabarmak, kendini büyük göstermek
ş.-üben Şn. 295
[=1]

şīve *Far. (i.)* naz, eda, cilve
ş.+Ø Şn. 234
ş.+leriyle D. 5/5
[=2]

şobān *Far. (i.)* koyun, keçi, sığır gibi hayvanları güden kimse → çoban
ş.+Ø Şn. 16, Şn. 27, Şn. 57, Şn. 58, Şn. 65, Şn. 68, Şn. 69, Şn. 78, Şn. 89, Şn. 97, Şn. 184, Şn. 207, Şn. 210, Şn. 212, Şn. 217, Şn. 242, Şn. 308, Şn. 314, Şn. 318, Şn. 328, Şn. 329, Şn. 330, Şn. 344, Şn. 347, Şn. 363, Şn. 423, Şn. 425, Şn. 512
eyle ş.+Ø Şn. 425 → eyle-
luṭf-ı ş.+Ø eyle Şn. 306 → luṭf, eyle-
ş.-ı şefīḳ Şn. 3 → şefīḳ
ş.+am Şn. 420
ş.+a Şn. 206
ş.+ı Şn. 427
ş.+ın Şn. 346
ş.+lar Şn. 427
ş.+uñ Şn. 189, Şn. 190, Şn. 274, Şn. 336, Şn. 341
[=41]

şobānlıḳ *Far.+T. (i.)* çobanlık

ş.+da Şn. 319
[=1]

şol *(s.)* şu, o
ş.+Ø Nn. 1074, D. 63/2, D. 78/1, D. 78/2, D. 78/4, D. 80/3, D. 100/3
[=7]

şöhret *Ar. (i.)* ün, nam
ş.+i Nn. 1032
[=1]

şöyle *(z.)* şu şekilde, böyle
ş.+Ø Mn. 177
[=1]

şu *(s.)* işaret sıfatı
ş.+Ø D. 56/7, D. 95/1
[=2]

şūḫ$_1$ *Far. (s.)* neşeli, hareketli, canlı
ş.+Ø Nn. 552, D. 5/3, D. 9/3[12]
şeyḫ-i ş.+uñ D. 64/3 → şeyḫ
ş.-ı şūr-engīzi D. 75/5 → şūr-engīz
ş.+Ø idi Şn. 321 → i-
ş.+ca Şn. 222
[=7]

şūḫ$_2$ *Far. (i.)* budandıktan sonra filizleri daha güçlü çıkan ağaç
şāḫ-ı ş.+Ø Nn. 92 → şāḫ
şāḫ-ı ş.+Ø-am Kn. 50 → şāḫ
[=2]

şuʿlelen- *Ar.+T.* parıldamak
ş.-en Şn. 11
[=1]

şūm *Far. (s.)* uğursuz, şom
ş.+dur D. 184/2
[=1]

şūr *Far. (i.)*
1. kavga, gürültü
ş.+Ø Mn. 330, Mn. 460, Mn. 683, Kn. 90
ş.+ı Mn. 461
2. bī-şer u şūr: kötülüksüz, kavga gürültüsüz
bī-şer u ş.+Ø Mn. 669 → bī-şer, ü
3. şūr u şersüz: kavga gürültüsüz
ş.+Ø u şersüz D. 130/3 → u, şersüz
[=7]

şūr-āb *Far. (i.)* tuzlu su
ş.+uñı Şn. 352
[=1]

şūr-engīz *Far. (s.)* gürültü koparan
şūḫ-ı ş.+i D. 75/5 → şūḫ
[=1]

şūrīde *Far. (s.)* ümitsiz
ş.+Ø D. 23/8
bülbül-i ş.+si D. 112/4 → bülbül
ş.+[y]em Nn. 565
[=3]

şūrīde-ḥāl *Far.+Ar. (s.)* perişan
ʿāşıḳ-ı ş.+Ø Şn. 124 → ʿāşıḳ
[=1]

şūriş *Far. (i.)* karışıklık, kavga
ş.+Ø Mn. 378, Km. 68, Nn. 364, D. 25/5
ş.+e düşer Nn. 439 → düş-
ş.+em Nn. 566
ş.+lerin Nn. 772
[=7]

şurb *Ar. (i.)* şerbet, şurup
düşe ş.+a Mn. 333 → düş-
[=1]

şübhe *Ar. (i.)* kuşku
ş.+den Mn. 68
[=1]

şücāʿ *Ar. (s.)* yiğit, cesur
ş.+Ø Nn. 405
şāh-ı ş.+ı Mn. 585 → şāh
[=2]

şüde *Ar. (s.)* ölmüş
ş.+Ø Mm. 1
[=1]

şükr *Ar. (i.)* bir iyiliğe karşı hoşnutluğunu belirtme, şükür
ş.+Ø Şn. 390
ş.+Ø idüp Nn. 28 → it-
şekker-i ş.-i belādur Nn. 229 → şekker, belā
ş.+üm Mn. 60
[=4]

şükūfe *Far. (i.)* çiçek
ş.+dür D. 134/3
[=1]

şümār *Far. (i.)* hesaplama
ş.+Ø D. 205/3
[=1]

şürb *Ar. (i.)* içme
ş.+Ø Nn. 321
ş.-i şarāb Nn. 133 → şarāb
ş.-i şerbet-i şekeri D. 11/3[13] → şerbet, şeker
ş.+dür Kn. 64
[=4]

şüst ü şū *Far. (i.)* yıkanmak, temizlenmek
ş.+yem Mn. 887
[=1]

şüst ü şūsuz *Far.+T. (s.)* yıkamaksız, pak olmayan
ş.+Ø Mn. 957
[=1]

şüyūḫ *Ar. (i.)* şeyhler
ş.+Ø Km. 69
şeyḫ-i ş.+Ø D. 9/3[10] → şeyḫ
ş.+uñ Mn. 1120
[=3]

T (t, ṭ)

tā *(e.)* kadar, dek, değin
t.+Ø Mn. 55, Mn. 65, Mn. 91, Mn. 104, Mn. 105, Mn. 107, Mn. 131, Mn. 132, Mn. 134, Mn. 270, Mn. 285, Mn. 285, Mn. 292, Mn. 298, Mn. 303, Mn. 493, Mn. 529, Mn. 837, Mn. 874, Mn. 996, Mn. 1066, Mn. 1099, Mn. 1100, Mn. 1144, Mn. 1154, Mn. 1156, Mn. 1165, Mn. 1170, Şn. 156, Şn. 311, Şn. 405, Şn. 408, Şn. 438, Şn. 441, Şn. 479, Şn. 492, Şn. 501, Şn. 510, Nn. 43, Nn. 138, Nn. 188, Nn. 206, Nn. 212, Nn. 219, Nn. 226, Nn. 258, Nn. 259, Nn. 295, Nn. 309, Nn. 336, Nn. 388, Nn. 434, Nn. 677, Nn. 728, Nn. 734, Nn. 737, Nn. 880, Nn. 882, Nn. 922, Nn. 956, Nn. 1018, Kn. 93, Kn. 98, D. 5/13, D. 10/1[13], D. 10/2[4], D. 19/3, D. 41/4, D. 55/5, D. 61/1, D. 63/2, D. 63/4, D. 75/2, D. 79/4, D. 199/4
t.+Ø ki Mn. 575, Mn. 632, Mn. 1052, Şn. 369, Şn. 425, Şn. 461, Mm. 83, Nn. 165, Nn. 213, Nn. 352, Nn. 456, Nn. 502, Nn. 735, Nn. 968, Nn. 1008, D. 8/7[4], D. 63/1, D. 71/5 → ki
t.+Ø kim Mn. 288, Mn. 289, Mn. 318, Mn. 437, Mn. 438, Mm. 61, Nn. 478 → kim
[=100]

taʿabbüd *Ar. (i.)* ibadet etme
t.+Ø Mn. 352
[=1]

ṭaʿām *Ar. (i.)* yiyecek, aş
ṭ.+Ø Şn. 75
ṭ.+a Mn. 930
ṭ.+ı Mn. 355, Mn. 503, Mn. 529
[=5]

taʿaşşuḳ *Ar. (i.)* aşık olma

t.+Ø Nn. 542
[=1]

ṭāʿat *Ar. (i.)* Allah'ın buyruklarına itaat etme
ṭ.+Ø Mn. 18, Mn. 467, D. 179/2
[=3]

ṭāʿāt *Ar. (i.)* ibadetler
ṭ.+Ø Mn. 258
[=1]

tāb *Far. (i.)*
1. ışık, parıltı
t.+Ø Mn. 543
dürr-i t.+ını D. 94/4 → dürr
t.+ını D. 94/1
t.+lar D. 28/1
2. büklüm, kıvrım
t.+Ø D. 24/6
t.+ını D. 94/1
t.+lar D. 28/1
[=7]

ṭabʿ *Ar. (i.)* yaradılış, mizaç
ṭ.+ı Mn. 853
[=1]

tābān *Far. (s.)* parlak, parıltı
māh-ı t.+Ø D. 107/3, D. 129/3 → māh
meh-i t.+Ø D. 1/6, D. 78/4 → meh
[=4]

ṭabanca *(i.)* tokat
ṭ.+Ø uram Nn. 289 → ur-
[=1]

tābende *Far. (s.)* parlayan, ışık saçan
t.+Ø D. 61/1, D. 61/7
mihr-i t.+Ø D. 61/1 → mihr
ruḫ-ı t.+Ø D. 54/7 → ruḫ
[=4]

ṭabīʿat *Ar. (i.)* yaradılış, huy
mār-ı ṭ.+dur Nn. 614 → mār
[=1]

ṭabīb *Ar. (i.)* hekim
ṭ.-i ḫoş-ḫiṭāb Nn. 750 → ḫoş-ḫiṭāb
ṭ.+i Mn. 605, Nn. 845
ṭ.+üm D. 70/5
[=4]

taʿbīr *Ar. (i.)* yorumlama
t.+Ø eyleme D. 183/2 → eyle-
[=1]

tābiş *Far. (i.)* ışık
t.+i D. 27/7
[=1]

taʿbiye *Ar. (i.)* hazırlama
idüp t.+Ø Nn. 212 → it-/-d-
[=1]

ṭabl *Ar. (i.)* davul
ṭ.+Ø Nn. 197
[=1]

ṭabla *Ar. (i.)* seyyar satıcıların kullandıkları düz tahta tepsi
emīr-i ṭ.+Ø Mn. 1104 → emīr
[=1]

tāc *Far. (i.)*
1. tarikat şeyhlerinin manevi saltanat simgesi olarak giydikleri külah
t.+Ø Mn. 256, Mn. 766
t.+ı Mn. 352
t.+ıyam D. 64/3
2. hükümdarlık alameti olan başlık
server-i t.-ı aṣfiyā D. 15/1 → server, aṣfiyā
tārik-i t.+a Nn. 592 → tārik
t.-ı Raḥmān D. 105/1 → Raḥmān
t.-ı saʿādet D. 92/6 → saʿādet
t.-ı tārek D. 141/2 → tārek
t.-ı tārik Mn. 303 → tārik
t.+dur Nn. 622

t.+uña D. 104/1, D. 104/2, D. 104/3, D. 104/4
3. baş tācı: çok sevilen ve saygı duyulan kişi veya manevi değeri yüksek şey
başumuñ t.+ı D. 27/2 → baş
[=16]

tācdār *Far. (s.)* başında taç olan
t.+Ø D. 38/4
emīr-i t.+Ø-am Mn. 76 → emīr
[=2]

tācir *Ar. (i.)* tüccar
t.-i dīn Mn. 767 → dīn
[=1]

ṭaġ *(i.)* dağ → dag
ṭ.+Ø Mn. 166, Şn. 320, Nn. 196, Nn. 700, Nn. 701, D. 47/4, D. 49/2, D. 96/1, D. 192/2
ṭ.+a düşerdük Nn. 225 → düş-
ṭ.+a düşerdüñ Nn. 618 → düş-
ṭ.+a düşüp Nn. 427 → düş-
ṭ.-ı ʿaşḳ Nn. 933 → ʿaşḳ
ṭ.+Ø-am Nn. 40
ṭ.+a Nn. 672, Nn. 677, Nn. 678, D. 85/4
ṭ.+da Mn. 1130
ṭ.+dan Nn. 426, Nn. 427
ṭ.+ı Mn. 177
ṭ.+lar Mn. 169
ṭ.+lara Nn. 191, Nn. 192, Nn. 194
ṭ.+ları Nn. 91
[=27]

ṭaġıl- → dağıl-
1. parçalanmak
ṭ.-dı Mn. 965
2. bölük bölük ayrılmak
ṭ.-mış D. 77/4
[=2]

ṭaġla- vücutta bir yeri kızdırılmış demir ile yakmak → dağla-
ṭ.-dı Şn. 183, Nn. 699
ṭ.-duñ Şn. 80
[=3]

ṭaġlat-/-d- dağlatmak
ṭ.-am Nn. 285
[=1]

taḫalluḳ *Ar. (i.)* huy edinme
t.+dur Mn. 202
[=1]

taḥammül *Ar. (i.)* katlanma, sabır
t.+Ø Mn. 150, Mn. 757
itseñ t.+Ø Mn. 277 → it-/-d-
t.+Ø eylemekde Mn. 269 → eyle-
t.+Ø eylemez D. 57/6 → eyle-
t.+Ø eyleye Mn. 274 → eyle-
t.+Ø itdi Mn. 551 → it-/-d-
[=7]

ṭahāret *Ar. (i.)* temizlik
ṭ.+Ø Mn. 101, Mn. 104, Mn. 145
[=3]

taḥayyür *Ar. (i.)* hayrete düşme
baḥr-ı t.+de Şn. 95 → baḥr
[=1]

ṭāhir *Ar. (s.)* temiz
ṭ.+Ø Şn. 372
[=1]

taḥḳīḳ *Ar. (i.)* tasavvuf ehlinin ibadetleri ve dinsel konuların özündeki gerçeği anlaması
reh-i t.+i D. 217/2 → reh
t.-i tevekkül Mn. 757 → tevekkül
[=2]

taḥrīr *Ar. (i.)* yazma işi
t.+Ø iden Kn. 41 → it-/-d-
[=1]

taḥṣīl *Ar. (i.)* öğrenim görme
iden t.+Ø Nn. 1035 → it-/-d-
[=1]

taḥṣīn *Ar. (i.)* güzel bulunmak
t.+Ø D. 140/1
[=1]

taḥt *Ar. (i.)* aşağı, alt
t.+Ø D. 59/3
[=1]

taḫt *Far. (i.)* hükümdarlık koltuğu
t.-ı ʿāc Kn. 28 → ʿāc
[=1]

taḫta *Far. (i.)* tahta
t.+Ø Mn. 780
t.-yı sīmīn-cebīnüñde D. 24/2 → sīmīn-cebīn
t.+sını Mn. 289
[=3]

ṭā'if *Ar. (s.)* tavaf eden
ṭ.+e Mm. 14
[=1]

ṭā'ife *Ar. (i.)* insan topluluğu, kavim
ṭ.+Ø Şn. 138, Mm. 14
[=2]

ṭaḳ- takınmak, kuşanmak, asınmak
ṭ.-Ø D. 8/6[5]
ṭ.-maz-idi Mn. 1143 → i-
ṭ.-duñ D. 83/1
[=2]

tāk *Far. (i.)* üzüm kütüğü, asma
t.+Ø D. 145/4
t.+uñ D. 10/4[4]
[=2]

ṭaḳ *(i.)*
1. sert bir şeye vurulduğunda çıkan tok ses
ṭ.+ı D. 10/1[1]
2. sıkıntı, zorluk
ṭ.+Ø olup Nn. 357 → ol-
[=2]

ṭāḳ *Ar. (i.)* kubbe
ṭ.+Ø Mn. 390, Nn. 528
ṭ.+ı D. 10/1[4]
[=3]

ṭāḳat *Ar. (i.)* güç, kuvvet
ṭ.+um Nn. 357
[=1]

taḳdīr *Ar. (i.)* yazgı, alın yazısı
t.+Ø Mn. 720
t.-i Cabbār Mn. 720 → Cabbār
[=2]

ṭaḳın- kuşanmak → daḳın-
ṭ.-up Şn. 240
[=1]

ṭaḳī *Ar. (s.)* haramlardan kaçınan, muttaki
ṭ.+Ø Km. 14
[=1]

taḳrīr *Ar. (i.)* sözle anlatma
t.+Ø eyleme D. 183/1 → eyle-
t.+Ø iden Kn. 41 → it-/-d-
[=2]

taḳṣīr *Ar. (i.)* suç, kusur
t.+Ø Mn. 567
[=1]

taḳvā *Ar. (i.)* züht, günahlardan kaçınma
t.+Ø Mn. 352
rīş-i t.+Ø Mn. 835 → rīş
t.+nuñ Mn. 209, D. 3/13
[=4]

ṭal- dalmak, girmek → dal-
ṭ.-ar D. 206/4
ṭ.-maya Nn. 631
[=2]

ṭalāḳ *Ar. (i.)* evliliğin sonlandırılması, boşanmak
ṭ.+Ø Şn. 99
[=1]

talan *(i.)* yağma, çapul
itseler t.+Ø D. 45/3 → it-/-d-
[=1]

ṭalan- başa bela olmak, ilişmek
ṭ.-ur Şn. 335
[=1]

ṭalaş- münakaşa etmek, boğuşmak → dalaş-
ṭ.-ġan Mn. 463
ṭ.-maḳ Mn. 462
ṭ-maz D. 207/2
ṭ.-sunlar Mn. 947
ṭ.-up Mn. 463, Mn. 1073
[=6]

ṭalʿat *Ar. (i.)* yüz güzelliği
ṭ.+uñ D. 56/1
[=1]

ṭaleb *Ar. (i.)* isteme
itmek ṭ.+Ø Nn. 496 → it-/-d-
ḳıl ṭ.+Ø Nn. 463, Nn. 463 → ḳıl-
ḳıl … ṭ.+Ø Nn. 601 → ḳıl-
ḳılma … ṭ.+Ø Nn. 601 → ḳıl-
ṭ.+Ø it Mm. 71 → it-/-d-
[=6]

ṭālib *Ar. (s.)*
1. tarikata girmek isteyen kişi
ṭ.+Ø Mn. 422, Mn. 445, Mm. 11, Nn. 351, Nn. 352, Nn. 604, Nn. 902
ṭ.+Ø-em Nn. 573
ṭ.+e Mn. 439, Mm. 6
ṭ.+i Nn. 651
ṭ.+idür Nn. 182
ṭ.+lere Mm. 56
ṭ.+lerüñ Mn. 83
2. isteyen, talep eden
ṭ.+Ø olan Nn. 739 → ol-
ṭ.+Ø olanlar Mn. 375 → ol-
[=16]

ṭalibā *Ar. (ü.)* "ey talip!" anlamında seslenme ifadesi
ṭ.+Ø Mn. 1165, Nn. 476, Nn. 821, D. 64/5
[=4]

ṭāliʿ *Ar. (s.)* doğan, ortaya çıkan
ṭ.+i D. 176/2
ṭ.+ini D. 56/1
ṭ.+um Nn. 271
[=3]

taʿlīm *Ar. (i.)* yetiştirme, öğretme
iden … t.-i ʿilm Şn. 304 → it-/-d-, ʿilm
t.+Ø eyleme D. 210/4 → eyle-
t.+Ø ider D. 213/3 → it-/-d-
t.+Ø itme D. 209/2, D. 209/4 → it-/-d-
[=5]

ṭamaʿ *Ar. (i.)* aç gözlülük
ṭ.+Ø Mn. 1085
[=1]

tamām *Ar. (s.)* eksik olmayan, tam
t.+Ø Şn. 206, Şn. 287, Şn. 511, Şn. 528, Nn. 562, Nn. 616, Nn. 667, Nn. 890, Nn. 1041, Nn. 1046
eyledi … t.+Ø Şn. 273 → eyle-
fikr-i t.+Ø Nn. 1014 → fikr
itdükçe … t.+Ø Şn. 519 → it-/-d-
itmek olmaz … t.+Ø Mm. 51 → it-/-d-, ol-
t.+Ø eyledi Mn. 825 → eyle-
t.+Ø itdi Mn. 775 → it-/-d-
t.+Ø idüp Nn. 948 → it-/-d-
t.+Ø olanda Nn. 945 → ol-
t.+Ø olmaz Mn. 908 → ol-
[=19]

ṭāmāt *Ar. (i.)* uygunsuz, saçma sözler
ṭ.+Ø Mn. 263
terk-i ṭ.+a Mn. 181 → terk
[=2]

ṭam- damlamak
ṭ.-sa Şn. 408
[=1]

ṭamu *(i.)* cehennem
ṭ.+Ø Mn. 864
ṭ.+ya Mm. 66, Mm. 89
[=3]

ṭañ$_1$ *(i.)*
1. şaşılacak şey
ḳalam ṭ.+a Şn. 473 → ḳal-
ḳalasun ṭ.+a Şn. 243 → ḳal-
ḳaldı ṭ.+a Mn. 1019, Şn. 474, Nn. 386 → ḳal-
ḳalmış … ṭ.+a Mn. 814 → ḳal-
ṭ.+a ḳalurdı Şn. 430 → ḳal-
ṭ. mı D. 25/7, D. 45/2, D. 91/9, D. 96/6, D. 105/2
2. ne ṭañ: "şaşılır mı!" anlamında söz öbeği
ne ṭ.+Ø D. 48/7 → ne
3. ṭañ ola mı: "şaşılır mı, bunda hayret edilecek ne var!" anlamında söz öbeği
ṭ.+Ø ola mı D. 71/1 → ol-
[=14]

ṭañ$_2$ *(i.)* güneş doğmadan önceki alaca karanlık
ṭ.+a D. 77/2
ṭ.+la Mn. 928
[=2]

ṭaʿn *Ar. (i.)* ayıplama, yerme
ṭ.+Ø itmeye Mn. 1154 → it-/-d-
ṭ.+a idüp Şn. 526 → it-/-d-
[=2]

ṭana *(i.)* dana
ṭ.+Ø Mn. 447
[=1]

ṭanb *(i.)* bir cisme vurunca çıkan tok ses
ṭ.+Ø D. 10/1[1]
[=1]

tanı- hakkında doğru ve tam bilgi sahibi olmak, bilmek
t.-Ø Mn. 465, Nn. 466, Nn. 927, D. 181/3
t.-Ø+gör Nn. 121 → gör-
t.-dı Nn. 845, Nn. 845
t.-dum Mn. 1136, Nn. 1059, D. 181/2
t.-mayan D. 47/1
t.-yan Şn. 7, D. 47/1
t.-yasun D. 5/17, D. 8/7[4]
[=15]

ṭanıḳ *(i.)* bir olayı gören kimse, şahit → ṭanuḳ
ṭ.+dur D. 1/18
[=1]

tanındur- tanındırmak
t.+anı D. 10/7[6]
[=1]

tanışdur- tanıştırmak
t.-anı Şn. 260
[=1]

ṭañlaş- hayrete düşmek, şaşırmak
ṭ.-up Mn. 968
[=1]

ṭanṭana *Ar. (i.)* gösteriş, debdebe
ṭ.+yı D. 10/1[2]
[=1]

ṭanuḳ *(i.)* → ṭanıḳ
ṭ.+Ø Şn. 51
ṭ.+Ø ol Şn. 202 → ol-
[=1]

ṭanz *Ar. (i.)* alay etmek
ṭ.+Ø Şn. 210

[=1]

ṭap-1

1. arayıp bulmak, elde etmek
ṭ.-Ø Mn. 104, Mn. 830, Şn. 179, Şn. 201, Mm. 4, Nn. 165, Nn. 473, Nn. 600, Nn. 673, Nn. 736, Nn. 854, Nn. 858, Nn. 1039, D. 46/5, D. 167/2
olmaz … ṭ.-maḳ Nn. 132 → ol-
ṭ.-ar-idi Nn. 709 → i-
ṭ.-ı+virür Şn. 314 → vir-
ṭ.-maġ olmaz Nn. 470 → ol-
ṭ.-masun-çün D. 79/4 → çün
ṭ.-maz ola Mn. 310 → ol-
ṭ.-mış ola Nn. 648, Nn. 664, Nn. 665, Nn. 868 → ol-
ṭ.-a Mn. 725, Mm. 83, Nn. 165
ṭ.-am Mn. 903
ṭ.-amaz Mn. 488, Nn. 518, Nn. 650, D. 61/7
ṭ.-amazsun Mn. 854, D. 167/3
ṭ.-an Mn. 87, Mn. 764, Nn. 132, Nn. 470, D. 11/1[8]
ṭ.-anda Mn. 935
ṭ.-anlar Şn. 383
ṭ.-ar Mm. 84, Nn. 585, Nn. 585, D. 98/1
ṭ.-ardı D. 72/7
ṭ.-arduñ Nn. 621
ṭ.-arlar Mn. 407, Nn. 809
ṭ.-arsa D. 96/6
ṭ.-arsun Mn. 831, Şn. 105, Mm. 31, Mm. 71, Nn. 673
ṭ-asıdur D. 37/3
ṭ.-asun Nn. 735
ṭ.-ayın D. 8/7[5]
ṭ.-dı Şn. 383, Nn. 48, Nn. 131, Nn. 132, Nn. 470, Nn. 823, Nn. 842, Kn. 79, D. 182/3
ṭ.-dılar Nn. 816
ṭ.-duḳ D. 12/2[7]
ṭ.-dum Mn. 60, Mn. 60, Mn. 888, Mn. 1136, Nn. 507
ṭ.-ıcaḳ Mn. 101
ṭ.-ma Mn. 868
ṭ.-madı Mn. 878
ṭ.-maḳ Mn. 271, Nn. 608
ṭ.-mamışdur D. 185/1
ṭ.-man Mn. 886
ṭ.-maña D. 30/4
ṭ-masun D. 62/1
ṭ.-mayup Mn. 878, Mn. 881, Mn. 886, D. 147/3
ṭ.-maz Nn. 736, D. 180/1
ṭ.-mazdı Mn. 87, Nn. 437
ṭ.-mışam Nn. 396
ṭ.-mışamdur D. 182/1
ṭ.-mışdur Mn. 628
ṭ.-mışuz D. 11/1[8]
ṭ-sa D. 48/7
ṭ.-sañ Mm. 38
ṭ.-sun Mn. 40, Mm. 46
ṭ.-uban Şn. 336
ṭ.-ubanı Mn. 145
ṭ.-up Mn. 854, Mn. 877, Nn. 621, Nn. 648, D. 8/7[4]
ṭ.-updur Nn. 464, D. 92/7, D. 132/3

2. *(yf.)* fāʾide ṭap-: yararlanmak, menfaat edinmek
ṭ.-a … fāʾide Mn. 106 → fāʾide
ṭ.-asun … fāyide Nn. 219 → fāyide

3. *(yf.)* felāḥ ṭap-: selamete çıkmak, kurtuluşa ermek, rahata kavuşmak
ṭ.-arlar felāḥ Şn. 138 → felāḥ
ṭ.-maz felāḥ D. 147/4 → felāḥ

4. *(yf.)* fenā ṭap-: kötülüğe uğramak
fenā ṭ.-an Nn. 981 → fenā

5. *(yf.)* ferāġ ṭap-: huzur bulmak, huzura kavuşmak
ṭ.-ar … ferāġ D. 48/6 → ferāġ

6. *(yf.)* feraḥ ṭap-: ferahlamak, feraha kavuşmak
ṭ.-dı feraḥ Nn. 301 → feraḥ

7. *(yf.)* ferḫunde-gī ṭap-: uğurluluğa kavuşma, kutlu olma
ṭ.-dı … ferḫunde-gī Nn. 429 → ferḫunde-gī
8. *(yf.)* kerem ṭap-: ihsan bulmak, iyiliğe ulaşmak
ṭ.-a kerem Nn. 922 → kerem
9. *(yf.)* memāt ṭap-: ölmek
ṭ.-ar memāt Nn. 626 → memāt
10. *(yf.)* teskīn ṭap-: sükun bulmak, sakinleşmek
ṭ.-dı teskīn D. 173/2 → teskīn
[=121]

ṭap-2 kulluk etmek
ṭ.-Ø Nn. 600, Nn. 600, Nn. 600
ṭ.-an Mn. 897, D. 180/3
ṭ.-anlar Mn. 252, Mn. 252
ṭ.-ar Mn. 897
ṭ.-arsañ Nn. 600
ṭ.-dum Mn. 60, D. 94/5
ṭ.-maġı Mn. 893
ṭ.-maḳ Mn. 498
ṭ.-man Mn. 611
ṭ.-masa Mn. 896
ṭ.-mayanuñ Mn. 497
ṭ.-maz Mn. 897
ṭ.-uban Nn. 816
ṭ.-up Mn. 497
[=19]

ṭap *(e.)* yeter, yetişir, kafi
ṭ.+Ø Mn. 857, Nn. 1039
[=2]

ṭapdur- buldurmak, ulaştırmak
ṭ.-durdı Nn. 844
ṭ.-masaydı Mn. 87
[=2]

ṭapıl- bulunmak
ṭ.-maz Mn. 689
[=1]

ṭapış- buluşmak, karşılaşmak
ṭ.-mış Mn. 508
[=1]

ṭapşur- ulaştırmak, teslim etmek
ṭ.-Ø D. 5/10
ṭ.-maġ D. 84/1
[=2]

ṭapu *(i.)*
1. makam, huzur
ṭ.+Ø ḳılġay D. 98/4 → ḳıl-
ṭ.+ña Mn. 1, Mn. 19, Şn. 30, Şn. 400, Nn. 1079, D. 62/2
ṭ.+ñdan Şn. 53, Şn. 381
ṭ.+ñdır Mn. 24
ṭ.+sı D. 3/14
2. kişi, hazret, zat-ı âli
ṭ.+ñ Mn. 87, Mn. 893
ṭ.+ña Mn. 893, Şn. 400, D. 25/7
ṭ.+ñdan Mn. 34, D. 2/11, D. 48/7
ṭ.+ñdur Mn. 546
ṭ.+ñı Mn. 87, Şn. 30, Şn. 382, D. 79/4, D. 98/4
[=25]

ṭapuncaḳ/-ġ *(s.)* tapınılacak yer
ṭ.+um Mn. 24
[=1]

tār *Far.*
1. *(s.)* karanlık
t.+Ø Mn. 89
2. *(i.)* tepe
t.-ı Behişt Nn. 64 → Behişt
[=2]

ṭara- tarakla saç, sakal vb. biçim vermek
ṭ.-rdı Mn. 880
ṭ.-yup Şn. 33
[=2]

ṭarab *Ar. (i.)* sevinç
ṭ.+Ø Nn. 86, Nn. 808, D. 49/5
[=3]

ṭarab-nāk *Ar.+Far. (s.)* neşeli, sevinçli
ṭ.+Ø Mn. 563, Mn. 769, D. 4/7, D. 95/6
[=4]

ṭarab-nümā *Ar.+Far. (s.)* sevinç gösteren
Ḫalvetī-yi ṭ.+yuz D. 9/2[13] → Ḫalvetī
[=1]

ṭaraf *Ar. (i.)* yön, yan
ṭ.+da Nn. 305
[=1]

tārek *Far. (i.)* hükümdarlık alameti olarak başa takılan taç
tāc-ı t.+Ø D. 141/2 → tāc
[=1]

tārīḫ *Ar. (i.)* manzumelerde bir olayın meydana geldiği zamanı ebced hesabıyla belirten beyit ya da mısra
t.+Ø Şn. 529
[=1]

tārik *Ar. (s.)* vazgeçen, bırakan
t.-i tāca Nn. 592 → tāc
tāc-ı t.+Ø Mn. 303 → tāc
[=2]

tārīk *Far. (s.)* karanlık
t.+Ø Mn. 89
dil-i t.+Ø Nn. 334 → dil
dil-i t.+e Nn. 408, Nn. 583 → dil
[=4]

ṭarīḳ *Ar. (i.)* tutulan yol
ṭ.+Ø Şn. 142
ṭ.-i ʿaşḳa D. 97/1 → ʿaşḳ
ṭ.-i Ḥaḳḳa Mn. 752, Mn. 1050 → Ḥaḳ[ḳ]
ṭ.-i Ḫalvetī Nn. 1033 → Ḫalvetī
ṭ.+in Mn. 230, Nn. 469, Nn. 584, Nn. 855
ṭ.+inde Mn. 211
ṭ.+üñden Mn. 795
[=11]

ṭarīḳat *Ar. (i.)* tasavvufa dayalı olarak bazı ilkelerle birbirinden farklılıklar gösteren Allah'a ulaştıran her bir yol
ṭ.+Ø Mn. 358, Mn. 441, Mn. 616, Mn. 1082, Mn. 1104, D. 64/8
ʿilm-i ṭ.+den Nn. 882 → ʿilm
pīr-i ṭ.+Ø D. 220/1 → pīr
ṭ.+de Mn. 743, Nn. 976, Nn. 979
ṭ.+den Mn. 1055
ṭ.+uñ D. 216/1
[=13]

ṭarrār *Ar. (s.)*
1. gönül çalan, insanın aklını başından alan
ṭurra-yı ṭ.-ı muṭarrā Km. 58 → ṭurra, muṭarrā
ṭurra-yı ṭ.-ı muṭarrāya D. 13/2[1] → ṭurra, muṭarrā
2. yankesici, hırsız
kār-ı ṭ.+Ø D. 188/2 → kār
[=3]

tarṣīʿ *Ar. (i.)* usta şairin bir beytin mısralarını vezin ve kafiye bakımından denk getirmesi
t.-i ṣanāyiʿ Şn. 128 → ṣanāyiʿ
[=1]

tār u mār *Far. (s.)* perişan, darmadağınık
t.+Ø it Mn. 91 → it-/-d-
t.+uz D. 9/5[4]
[=3]

ṭās *Ar. (i.)* tas, kase
ṭ.-ı Hū Nn. 918 → Hū
ṭ.-ı ṣahbā-yı ḥaḳāyıḳ Mn. 370 → ṣahbā, ḥaḳāyıḳ
ṭ.+ın Mn. 371
[=3]

taṣallüf *Ar. (i.)* kendini üstün görmek

t.+Ø Mn. 186
[=1]

taṣarruf *Ar. (i.)* bir şeyi dilediği gibi kullanmak
t.+Ø Mn. 186, Mn. 198
[=2]

ṭāsāt *Ar. (i.)* kadehler, kaseler
ṭ.-ı kibārı Mn. 405 → kibār
[=1]

taṣavvuf *Ar. (i.)* Allah'ın niteliğini ve kainatın oluşumunu vahdet anlayışı ile açıklamaya çalışan dinî ve felsefî akım
t.+Ø Mn. 150, Mn. 151, Mn. 152, Mn. 152, Mn. 153, Mn. 154, Mn. 157, Mn. 179, Mn. 180, Mn. 181, Mn. 181, Mn. 182, Mn. 182, Mn. 183, Mn. 184, Mn. 184, Mn. 185, Mn. 186, Mn. 187, Mn. 188, Mn. 189, Mn. 190, Mn. 192, Mn. 193, Mn. 194, Mn. 195, Mn. 196, Mn. 197, Mn. 198, Mn. 199, Mn. 201, Mn. 202, Mn. 203, Mn. 204, Mn. 206, Mn. 207, Mn. 208, Mn. 209, Mn. 210, Mn. 213, Mn. 216, Mn. 275, Mn. 307, Mn. 324, Mn. 325, Mn. 343, Mn. 346, Mn. 348, Mn. 349, Mn. 356, Mn. 357, Mn. 361, Mn. 363, Mn. 369, Mn. 765
erkān-ı t.+Ø Mn. 214 → erkān
t.+da Mn. 342
t.+dan Mn. 178
t.+dur Mn. 211, Mn. 212, Mn. 215
[=61]

taṣnīf *Ar. (i.)* sınıflama, bölümlere ayırma
idüp t.+Ø Mn. 362 → it-
[=1]

ṭaş₁ *(i.)* dış, hariç
ṭ.+ı Mn. 826, Mn. 900, Nn. 500, D. 90/8
ṭ.+ına Nn. 172
ṭ.+ında Mn. 176
ṭ.+um Şn. 54
ṭ.+uma Şn. 272, Nn. 260
ṭ.+umı Nn. 261
ṭ.+umuz Mn. 10
ṭ.+uñ Mn. 144
[=12]

ṭaş₂ *(i.)*
1. çeşitli biçim ve büyüklüklerde her türlü kaya parçası → daş
ṭ.+Ø Mn. 285, Şn. 320, Nn. 196, Nn. 350, Nn. 700, Nn. 990, D. 5/8, D. 44/4, D. 59/2
bağruma başsam … ṭ.+Ø D. 45/6 → bağır, baş-
ṭ.+a D. 5/9, D. 12/2[4]
ṭ.+dan D. 84/5, D. 192/2
ṭ.+ı Mn. 169, Mn. 536, D. 80/5, D. 90/5, D. 91/4
ṭ.+ını Mn. 328
ṭ.+lar Mn. 166
ṭ.+lara Mn. 405, Nn. 192, Nn. 194
ṭ.+uñ Nn. 701
2. mücevher
ṭ.+Ø Mn. 821, Mn. 856, Mn. 858
ṭ.-ıla Mn. 823 → ıla
ṭ.+ı Mn. 857
ṭ.+lar Mn. 822, Mn. 822
ṭ.+uñ Mn. 860
[=33]

ṭaş- kaynamakta olan sıvıların kabından dışarı dökülmesi
ṭ.-duğı Şn. 455
[=1]

ṭaşı- taşımak
ṭ.-Ø Mn. 857
[=1]

ṭaşra
1. *(z.)* dışarıya, dışarı

ṭ.+Ø Mn. 925, D. 98/2
2. *(i.)* dış, hariç
ṭ.+dan D. 56/5
ṭ.+dur Nn. 615
[=4]

ṭaşur- taşırmak
ṭ.-an D. 192/1
[=1]

ṭatlu *(s.)* tatlı
ṭ.+Ø Mn. 531, Şn. 449, Nn. 274, D. 100/3
ṭ.+Ø durur Şn. 449 → dur-
ṭ.+ca Şn. 216
ṭ.+dur D. 87/2
ṭ.+Ø-sun D. 55/4
[=8]

ṭatluluḳ *(i.)* tatlı olma durumu
ṭ.+dan Nn. 70
[=1]

ṭavāf *Ar. (i.)* bir şeyin etrafını dolaşma, dönme
ider ṭ.+Ø D. 152/4 → it-/-d-
[=1]

ṭavf *Ar. (i.)* → ṭavāf
ider ṭ.+Ø D. 91/8 → it-/-d-
ṭ.+Ø itdügi D. 195/4 → it-/-d-
[=2]

taʿvīẕ *Ar. (i.)* namazda Allah'a edilen dua
t.+Ø Km. 56
[=1]

ṭavḳ *Ar. (i.)* tasma, boyunluk, halka
ṭ.+Ø Nn. 12, Nn. 107
ṭ.-ı āhı D. 51/7 → āh
[=3]

ṭavr *Ar. (i.)* hâl, eda, vaziyet
ṭ.+Ø eyleyen Nn. 332 → eyle-
ṭ.+ını Nn. 332
[=2]

ṭāvūs *Ar. (i.)* güzel görünümlü ve gösterişli bir tür kuş
ṭ.+Ø Mn. 1030
ḫāṣiyyet-i ṭ.+Ø Mn. 1037 → ḫāṣiyyet
ṭ.+Ø iseñ Mn. 1031, Mn. 1033 → i-
ṭ.-ı bostān-ı cināndur Mn. 1094 → bostān, cinān
ṭ.-ı ḥażret Mn. 306 → ḥażret
ṭ.-ı ḥażret-i nefs-i būmī Nn. 972 → ḥażret, nefs, būmī
ṭ.-ı ʿİlliyyīn Mn. 1015, Mn. 1022, Mn. 1023, Mn. 1025 → ʿİlliyyīn
ṭ.-ı raʿnā D. 123/1 → raʿnā
[=12]

ṭāvūs-veş *Ar.+Far. (z.)* tavus kuşu gibi
ṭ.+Ø Kn. 23
[=1]

ṭayan- dayanmak
ṭ.-maḳ Mn. 148
[=1]

ṭayş *Ar. (i.)* aklı gitmek, hafifmeşrep olmak
ṭ.+Ø Nn. 809
[=1]

ṭayyār *Ar. (s.)* uçan
ṭ.+Ø Mn. 206
murġ-ı ṭ.+Ø D. 188/4 → murġ
[=2]

ṭayyib *Ar. (s.)* iyi, hoş, temiz
ṭ.+Ø Nn. 809
[=1]

ṭayyibe *Ar. (i.)* güzel, iyi davranış
ḥayāt-ı ṭ.+Ø Nn. 816, Nn. 816 → ḥayāt
[=2]

tażarruʿ *Ar. (i.)* yalvarmak
t.+Ø Mn. 566
t.+Ø itdi Mn. 650 → it-/-d-
[=2]

tāze *Far. (s.)* körpe
t.+Ø D. 54/5
ʿömr-i t.+Ø D. 81/2 → ʿömr
t.+Ø ḳıl Nn. 104 → ḳıl-
[=3]

tāzelen- *Far.+T.* yeniden canlanmak
t.-mez D. 165/3
[=1]

taʿẓīm *Ar. (i.)* saygı gösterme, hürmet etme
t.+Ø eyleme D. 210/2 → eyle-
t.+Ø itme D. 209/1 → it-/-d-
[=2]

teʿālā *Ar. (e.)* "yüce olsun!" anlamında ünlem ifadesi
Bārī t.+Ø Nn. 342 → Bārī
Ḥaḳḳ t.+Ø Mn. 415, Mn. 507, Mn. 636, Nn. 283, Nn. 704, Nn. 1060, Kn. 56, D. 142/4 → Ḥaḳ[ḳ]
Ḥaḳḳ t.+dan Mn. 996, D. 3/13 → Ḥaḳ[ḳ]
Ḥaḳḳ t.+dur D. 126/1 → Ḥaḳ[ḳ]
Ḥaḳḳ t.+nuñ Nn. 793, Nn. 1046, D. 3/12 → Ḥaḳ[ḳ]
Tañrı t.+Ø Şn. 290, Şn. 477, Şn. 518, Kn. 85 → Tañrı
[=19]

teʿarrüf *Ar. (i.)* araştırarak öğrenmek
t.+Ø Mn. 203, Mn. 349
t.+dür Mn. 203, Mn. 203
[=4]

teb *Far. (i.)* sıtma hastalığı
t.+Ø ṭutan Nn. 235 → ṭut-
[=1]

tebessüm *Ar. (i.)* hafifçe gülümsemek
t.+Ø Mn. 1035
t.+Ø iderek Mn. 577 → it-/-d-
[=2]

tecellā *Ar. (i.)* görünme, ayan olma, tecelli
t.+nuñ D. 3/15
[=1]

tecellī *Ar. (i.)* aşikar olmak, açığa çıkmak
t.+Ø D. 34/3
t.+ye Şn. 24
[=2]

tecerrüd *Ar. (i.)* dervişin dünyevi tüm şeylerden kendini soyutlayarak yalnız Allah'a yönelmesi
t.+Ø Mn. 352
[=1]

tecrübe *Ar. (i.)* deneyim
t.+Ø it Mn. 486 → it-/-d-
t.+Ø itdüñ Mn. 485 → it-/-d-
[=2]

teʾessüf *Ar. (i.)* acıma, esef etme
idüp t.+Ø Mn. 200 → it-/-d-
[=1]

tef *Far. (i.)* sıcaklık
t.-i sīr Mm. 20, Nn. 944 → sīr$_2$
t.-i sīrdür Mm. 17 → sīr$_2$
[=3]

teferrüc *Ar. (i.)*
1. ferahlama
t.+Ø D. 49/5
2. gezme, dolaşma
t.+Ø ideliden Nn. 511 → it-/-d-
[=2]

tefsīr *Ar. (i.)* yorumlama, yorum
iden … t.+Ø Nn. 944 → it-/-d-
t.+Ø eyleme D. 183/4 → eyle-

t.+Ø ider Mm. 20 → it-/-d-
t.-i tenzīl Nn. 945 → tenzīl
t.+dür Mm. 17
t.+le Nn. 944
t.+üñe D. 80/6
[=7]

teftīş *Ar. (i.)* denetleme, yoklama
t.+Ø ider olsañ Mn. 811 → it-/-d-, ol-
[=1]

teg *(e.)* gibi → tek
t.+Ø Mn. 175, Mn. 276, Mn. 689, Nn. 95, Nn. 219, Kn. 43, D. 9/4[5], D. 9/5[9]
[=8]

tehevvür *Ar. (i.)* çok kızma, öfkelenme
t.+Ø D. 11/5[9]
[=1]

tehī *Far. (s.)*
1. boş
t.+Ø Nn. 435, D. 218/1
olmasa … t.+Ø Nn. 437 → ol-
t.+Ø olsa Nn. 436 → ol-
2. bilgisiz
t.+Ø D. 216/2
[=5]

tek *(e.)*
1. → teg
t.+Ø Şn. 410, D. 95/3
2. fakat, yalnız
t.+Ø D. 60/4
[=3]

tekellüf *Ar. (i.)*
1. bir işi gösterişli bir biçimde yapma, özenme
terk-i t.+Ø Mn. 201 → terk
2. güçlüğe katlanma
t.+Ø Mn. 839
[=2]

tekellüm *Ar. (i.)* konuşma
t.+Ø Mn. 1035
t.+Ø eylegil Nn. 200 → eyle-
[=2]

tekrār *Ar. (i.)* bir sözün, ifadenin ya da kelimenin bir eser içinde yeniden geçmesi
t.+Ø Nn. 949
[=1]

tek ü pū[y] *Far. (i.)* hızlı hızlı yürümek, koşmak
t.+Ø Şn. 326, D. 12/2[1]
t.-ile Mn. 894 → ile
[=3]

tekye *Far. (i.)* güvenme, itimat etme
t.+Ø eylemek Mn. 148 → eyle-
[=1]

tekye-gāh *Far. (i.)* dayanılacak, sığınılacak yer
t.+ı D. 126/2
[=1]

telaṭṭuf *Ar. (i.)* nazik ve ince davranış gösterme
t.+Ø Mn. 200, Mn. 202
[=2]

telḫ *Far. (s.)* acı
t.+Ø D. 3/9, D. 29/4
girye-yi t.+le D. 54/4 → girye
t.+dür D. 165/4
[=4]

telḫ-suḫan *Far. (s.)* acı sözlü
t.+Ø D. 50/3
[=1]

telḳīn *Ar. (i.)* söz ile öğretme
t.+Ø Mn. 257, Mn. 495, Mn. 1039
eyle t.+Ø Mn. 629 → eyle-
t.+Ø iden Şn. 18 → it-/-d-

tevbe vü t.+Ø aluñ Mn. 1025 → tevbe, vü, al-
tevbe vü t.+Ø alup Mn. 1047 → tevbe, vü, al-
t.-i şehādet Mn. 639 → şehādet
t.+e Mn. 208
[=9]

telvīn *Ar. (i.)* tasavvufta hâlden hâle girme, bir makamdan diğer makama geçme
t.+Ø Mn. 255, Nn. 890, Nn. 939, Nn. 952, Nn. 954, Nn. 955, Nn. 955, Nn. 957, Nn. 962, Nn. 968, Nn. 995, Nn. 1041, Nn. 1049, Nn. 1055, Nn. 1055, Nn. 1062, Nn. 1063, Kn. 81, Kn. 84
cām-ı t.+i Nn. 1061 → cām
t.+de Nn. 890, Nn. 891, Nn. 965, Nn. 965, Nn. 967, Nn. 968, Nn. 1039, Nn. 1041, Nn. 1042
t.+den Nn. 951, Nn. 993
t.+[y]em Kn. 82
t.+e Nn. 969
t.+i Nn. 996, Nn. 997, Nn. 1050
t.+üñ Nn. 1001, Nn. 1001
[=38]

temāmet *Ar. (z.)* tamamıyla
t.+Ø D. 79/9
[=1]

temāşā *Far. (i.)* seyretme, izleme
iderler t.+Ø Mn. 526 → it-/-d-
t.+Ø eyledüñ D. 57/1, D. 57/4 → eyle-
t.+Ø ideler D. 4/16 → it-/-d-
t.+Ø iderek Mn. 769, Mn. 1121 → it-/-d-
[=6]

temekkün *Ar. (i.)* mesken edinme, yerleşme
t.+Ø Nn. 967, Nn. 1039, Nn. 1042
[=3]

temelluḳ *Ar. (i.)* yaltaklanma
t.+dur Mn. 202
[=1]

temīz *Ar. (s.)* kirli olmayan, pak
t.-iken D. 22/4 → i-
[=1]

temkīn *Ar. (i.)* Allah yoluna adanmada kararlı olma
t.+Ø Mn. 255, Nn. 954, Nn. 955, Nn. 962, Nn. 965, Nn. 968, Nn. 1001, Nn. 1049, Nn. 1055, Nn. 1062, Kn. 81, Kn. 84
t.+de Nn. 1039, Nn. 1042
t.+den Nn. 890, Nn. 1041
t.+de[y]em Kn. 82
t.+e Mn. 208
t.+i Nn. 1050
[=19]

temmet *Ar. (i.)* yazıların bittiğini ifade eden "bitti" anlamında ki söz
t.+Ø D. 244
[=1]

temr *Ar. (i.)* hurma
t.+in Mn. 617
t.+ini Nn. 862
[=2]

ten *Far. (i.)* vücut, beden
t.+Ø Mn. 485, Km. 38, Nn. 254, D. 10/4[11]
t.+de D. 66/4
t.+den Nn. 265
t.+i Mn. 351, D. 8/7[6], D. 9/1[3], D. 83/5, D. 198/2
t.+idür D. 35/4
t.+üm Nn. 33, Nn. 262, D. 73/2
t.+ümdür D. 51/2
t.+üñ Mn. 134, Mn. 471, Nn. 839, D. 2/12, D. 53/1
[=21]

tenānī *Far. (i.)* müzik aletlerine ritim tutmak için söylenilen söz → ten teni, ten tāne ney
t.+Ø Nn. 17
[=1]

tenbel *Far. (s.)* uyuşuk, üşengen
t.+Ø Mn. 425, Kn. 37
[=2]

tenend *Far. (i.)* boş, tembel kimse
t.+Ø Mn. 425, Kn. 37
[=2]

tenhā *Far. (s.)* yalnız, tek
t.+Ø D. 9/1[3]
[=1]

ten tāne ney *Far. (i.)* → tenānī
t.+Ø Nn. 252
[=1]

ten teni *Far. (i.)* → tenānī
t.+Ø Nn. 170
[=1]

tenūr *Far. (i.)* tandır
t.-ı sīnede D. 24/3 → sīne
t.-ı sīnesinde D. 42/5 → sīne
t.+ın D. 62/4
[=3]

tenzīl *Ar. (i.)* vahiy ile bildirilen, Kur'an-ı Kerim
tefsīr-i t.+Ø Nn. 945 → tefsīr
[=1]

ter *Far. (s.)* taze
t.+Ø Mn. 239, Nn. 29, D. 4/7, D. 54/5, D. 132/1
bādām-ı t.+inden Mn. 512 → bādām
ġayret-i bādām-ı t.+Ø D. 133/2 → ġayret, bādām
gül-i t.+dür D. 118/2 → gül
sünbül-i t.+Ø D. 138/1 → sünbül
sünbül-i t.+den D. 71/1 → sünbül
şāḫ-ı t.+de D. 131/2 → şāḫ
şāḫ-ı t.+dedür D. 134/4 → şāḫ
verd-i t.+den D. 122/3 → verd
[=13]

terāne *Far. (i.)* ezgi, makam
t.+Ø Nn. 51
[=1]

terāş *Far. (i.)* yontmak, parçalamak
t.+Ø D. 45/3
[=1]

terbiye *Ar. (i.)* eğitim, yetiştirme
eyledi … t.+Ø Nn. 211 → eyle-
ide … t.+Ø Nn. 212 → it-/-d-
[=2]

tercümān *Ar. (i.)* çevirmen, tercüme eden kimse
t.-ı cān-ı cānam Kn. 48 → cān
t.-ı rūḥ-ı rūḥam Nn. 575 → rūḥ
t.+Ø-am Nn. 404
[=3]

tercüme *Ar. (i.)* bir metni ya da konuşmayı başka bir dile çevirme
t.+Ø iden Şn. 19 → it-/-d-
t.+sin Şn. 20
[=2]

tere *Far. (i.)* salata olarak yenilen bir tür bitki
t.+Ø Şn. 73
[=1]

terennüm *Ar. (i.)* mırıldanma, hafif sesle şarkı söyleme
t.+Ø eylegil Nn. 200 → eyle-
[=1]

terk$_1$ *Ar. (i.)*
1. vazgeçmek, bırakmak
t.+Ø D. 104/4
itmişem … t.+Ø Nn. 592 → it-/-d-

idüp … t.+Ø Nn. 592 → it-/-d-
k'idüp … t.+Ø D. 164/1 → ki, it-/-d-
t.+Ø eyle Mn. 533, Mn. 983, Nn. 533 → eyle-
t.+Ø eylemeseñ D. 167/4 → eyle-
t.+Ø eyleye Şn. 283 → eyle-
t.+Ø eyleyüp D. 177/3 → eyle-
t.+Ø ide Mn. 117, Mn. 978, D. 67/6 → it-/-d-
t.+Ø idüben D. 155/4 → it-/-d-
t.+Ø idübeni Şn. 413 → it-/-d-
t.+Ø idüp Mn. 529, Şn. 275, Nn. 191, D. 11/3[13] → it-/-d-
t.+Ø idüpdür Şn. 125 → it-/-d-
t.+Ø it Mn. 225, Mn. 462, Mn. 466, Mn. 538, D. 3/4 → it-/-d-
t.+Ø itme Nn. 822 → it-/-d-
t.+Ø itmeseñ Nn. 821 → it-/-d-
t.+Ø itmeye Nn. 859 → it-/-d-
t.+Ø itmez Mn. 696, Mn. 750, D. 11/2[3] → it-/-d-
t.-i ʿādet Mn. 218 → ʿādet
t.-i ʿaşḳ-ı bī-raḥma D. 96/4 → ʿaşḳ, bī-raḥm
t.-i daʿvādur Mn. 179 → daʿvā
t.-i enāniyyet Şn. 451 → enāniyyet
t.-i evṭāndur Mn. 184 → evṭān
t.-i ḳīl u ḳāle Mn. 180 → ḳīl u ḳāl
t.-i ṭāmāta Mn. 181 → ṭāmāt
t.-i tekellüf Mn. 201 → tekellüf
t.+dür D. 80/4
t.+i D. 3/4, D. 164/4
t.+ini Nn. 592
2. salıvermek
t.+Ø D. 164/2

[=44]

terk₂ *Far. (i.)* tarikat mensuplarının başlıklarındaki dilimler
t.+Ø D. 104/4, D. 164/4

[=2]

terlük *Far. (i.)* önden açık kısa kollu bir tür giysi
t.+de D. 53/1

[=1]

terlük-pūş *Far. (s.)* önden açık kısa kollu bir tür giysi giyen
t.+Ø D. 4/7

[=1]

tersā *Far. (i.)* Hristiyan
t.+Ø Kn. 90

[=1]

tertīl *Ar. (i.)* kurallarına uygun okuma
t.+üñe D. 80/1

[=1]

tervende *Far. (i.)* meyve ağacının verdiği ilk meyve
t.+Ø D. 54/5

[=1]

tesbīḥ *Ar. (i.)*
1. "subhanallah" sözünü söyleme
t.+Ø Şn. 83
t.-i eşyādan Nn. 314 → eşyā
t.-i eşyāyı Nn. 314 → eşyā
t.-i Ḥaḳ Mn. 656 → Ḥaḳ[ḳ]
t.-i Hū Nn. 421 → Hū
t.+ini Mn. 656, Nn. 317, Nn. 558
t.+üñ Mn. 84
2. tespih
t.+Ø Mn. 258

[=10]

teskīn *Ar. (i.)* yatıştırma, sakinleştirme
ṭapdı t.+Ø D. 173/2 → ṭap-

[=1]

teslīm *Ar. (i.)* bir şeyi sahibine geri verme
t.+Ø eyle Nn. 248 → eyle-
t.+Ø eyleme D. 210/1 → eyle-
t.+Ø it Mn. 855 → it-/-d-

[=3]

tesū *Far. (i.)* dört ya da iki adet mısır tanesi ağırlığına denk gelen bir tür ağırlık ölçüsü birimi
t.+Ø 196/4
[=1]

teşbīh *Ar. (i.)* kıyas etme, benzetme
t.+Ø Mn. 262
t.+Ø ideli D. 92/5 → it-/-d-
[=2]

teşkīk *Ar. (i.)* şüphelendirme
t.+Ø Mn. 262
[=1]

teşne *Far. (i.)* susamış, susuz
t.+Ø Mn. 394
t.-yi hel min mezīd'i Mn. 393 → hel min mezīd
[=2]

teşne-ciger *Far. (s.)* dert dolu
t.+Ø D. 91/6
[=1]

teşvīş *Ar. (i.)* karışıklık, bulandırma
çeküp t.+Ø ü endīşe Mn. 659 → çek-, ü, endīşe
düşüp endīşe vü t.+e Mn. 818 → düş-, endīşe, vü
rīş-i t.+Ø Mn. 826, Mn. 900 → rīş
t.+Ø virdi Mn. 836 → vir-
t.+Ø virmiş Mn. 899 → vir-
t.+e düşdüm Mn. 908 → düş-
t.-i daʿvā Mn. 835 → daʿvā
virdi … t.+i Mn. 911 → vir-
virmeye t.+Ø Mn. 837 → vir-
virmezdi t.+Ø Mn. 819 → vir-
t.+e Mn. 828
[=12]

tev-emān *Ar. (i.)* ikizler
t.+Ø Mm. 18, Nn. 603

[=2]

tevbe *Ar. (i.)* tövbe
t.+Ø Mn. 208, Mn. 257, Mn. 495, Mn. 1039
t.+Ø vü telḳīn aluñ Mn. 1025 → vü, telḳīn, al-
t.+Ø vü telḳīn alup Mn. 1047 → vü, telḳīn, al-
t.+mi Mn. 19
[=7]

tevekkül *Ar. (i.)* Allah'ın vekilliğini tam olarak kabul etme
t.+Ø Mn. 351
taḥḳīḳ-i t.+Ø Mn. 757 → taḥḳīḳ
[=2]

tevfīḳ *Ar. (i.)* Allah'ın yardımı
t.-i Bārī Mn. 1166 → Bārī
[=1]

tevḥīd *Ar. (i.)* Allah'ın birliğine inanma, tevhit
t.+Ø Mn. 120
ḫamr-ı t.-ile Mn. 800 → ḫamr, ile
t.+den Nn. 630
[=3]

teʾvīl *Ar. (i.)* sözü çevirme, söylenen söz ya da davranışı ilk söylenildiği anlamdan başka bir anlama çekme
idüp t.+Ø Nn. 946 → it-/-d-
t.+e Nn. 947, Nn. 947, Nn. 948
t.+ini Mn. 827
t.+üñe D. 80/6
[=6]

teyemmüm *Ar. (i.)* su bulunmadığı durumlarda toprak vb. ile abdest almak
t.+üz D. 11/2[7]
[=1]

tezehhüd *Ar. (i.)* züht olmak

t.+Ø Mn. 352

[=1]

teẕellül *Ar. (i.)* horlanma, hakarete katlanma
t.+Ø Mn. 150

[=1]

teẕerv *Far. (i.)* sülün hayvanı
ḫūn-ı t.+i D. 10/2[3] → ḫūn
t.+Ø-em Kn. 60

[=2]

teẕerv-şekl *Far.+Ar. (i.)* sülün şeklinde, sülüne benzer
t.+i D. 10/3[11]

[=1]

ṭıfl *Ar. (i.)* küçük çocuk
ṭ.-iken Kn. 19 → i-
ṭ.+ın Mn. 131
ṭ.+ı D. 92/3

[=3]

ṭıḳ- bir şeyi bir şeyin içine sokarak sıkıştırmak
ṭ.-Ø Mn. 857

[=1]

ṭılısm *Ar. (i.)* tılsım
ṭ.+Ø Nn. 602, Nn. 611, Nn. 614
ṭ.+ı Nn. 614

[=4]

ṭın- → dın-
1. aldırış etmek, oralı olmak
ṭ.-ma Şn. 218, Şn. 256, Şn. 457, Nn. 283
ṭ.-mamaḳ Mn. 703
ṭ.-maz Mn. 693
2. ses çıkarmak
ṭ.-ar-isem D. 216/2 → i-
ṭ.-ar olsam D. 216/4 → ol-
ṭ.-mam D. 216/3
ṭ.-masam D. 216/2, D. 216/4
ṭ.-mayup D. 9/2[1]

[=12]

ṭıraḳ *(i.)* ağaç, odun vb. şeyler kesildiğinde ortaya çıkan ses
ṭ.+Ø Şn. 100

[=1]

ṭırāş *Far. (i.)* saç, sakal, bıyık vb. kesme
t.+Ø eyle Mn. 866 → eyle-
t.+Ø it Mn. 289 → it-/-d-
t.+Ø iden Mn. 117 → it-/-d-
t.-ı rīşi Mn. 865 → rīş
t.-ı rīş-i firʿavnüñ Mn. 869 → rīş, firʿavn

[=5]

ṭıyn *Ar. (i.)* insanın yaradılış hammaddesi olan balçık, çamur
ṭ.+ı Nn. 533

[=1]

tīġ *Far. (i.)* kılıç
t.+Ø Kn. 38, Kn. 38, D. 82/5
t.-ı bürrān Mn. 599 → bürrān
t.-ı Ḥaydar D. 110/4 → Ḥaydar
t.-ı hicrānla D. 219/4 → hicrān
t-ı ḥilmüñ Mn. 607 → ḥilm
t.-ıla Nn. 454 → ıla
t.-ı zebān Nn. 81 → zebān
t.+ı Mn. 600

[=10]

tīhū *Far. (i.)* çil kuşu
t.-yı nāsūt Mn. 1097 → nāsūt

[=1]

tiken *(i.)* → diken
t.+den Nn. 80

[=1]

tikensüz *(s.)* dikensiz
t.+Ø D. 8/4[6]

[=1]

tīr *Far. (i.)* ok

t.-i ġamzeñe D. 34/6 → ġamze
t.+ini D. 109/3
[=2]

tīre *Far. (i.)* karanlık, kara
t.+Ø Şn. 193, D. 53/7
dest-i t.+Ø Nn. 89 → dest
t.+dür D. 53/7
[=4]

tīre-dil *Far. (s.)* gönlü karanlık
Rūşenī-yi t.+üñ D. 47/7 → Rūşenī
[=1]

tīr-endāz *Far. (i.)* okçu
çeşm-i t.-ı ḫ̮ūn-rīzüñ D. 26/2 → çeşm, ḫ̮ūn-rīz
[=1]

tīregī *Far. (i.)* karanlık
t.+Ø D. 172/4
t.-yi hicr D. 43/7 → hicr
[=2]

tīrelen- *Far.+T.* bulanmak
t.-mez D. 36/7
[=1]

tīrelendür- *Far.+T.* bulandırmak
t.-di D. 94/7
[=1]

tīrelik/-g *Far.+T. (i.)* karanlık durumda bulunma, bulanık olma
t.+üm Şn. 264
t.+üñ Mn. 143, Şn. 353, Nn. 621
[=4]

tiryāḳ *Ar. (i.)* panzehir
t.+Ø Nn. 230
t.-ile Nn. 212 → ile
[=2]

tīşe *Far. (i.)* nacak, keser
t.+yi D. 178/2
[=1]

tīz *Far. (s.)*
1. çabuk, tez
t.+Ø Mn. 234
āteş-i t.-ile Şn. 133 → āteş, ile
2. öfkeli
t.+Ø Şn. 288
3. şiddetli
t.+Ø D. 72/5
şemşīr-i t.+Ø Mm. 64 → şemşīr
[=5]

tīz-rek *Far. (z.)* derhal, çabucak
t.+Ø Mn. 1164, Nn. 352
[=2]

tīz-rev *Far. (s.)* çabuk yürüyüşlü
t.+Ø D. 2/2
[=1]

ṭōbra *Far. (i.)* torba
ṭ.+sı Şn. 47
[=1]

ṭoġ- → doġ-
1. dünyaya gelmek
ṭ.-anuz D. 9/1[12]
ṭ.-duñ D. 139/1
2. ufukta görünmek, yükselmek
ṭ.-sa D. 105/2
ṭ.-uban Nn. 649
ṭ.-up Şn. 271, D. 90/1, D. 98/7
[=7]

ṭoġan *(i.)* avcı özellikleriyle bilinen bir tür yırtıcı kuş
ṭ.+Ø D. 74/6
[=1]

ṭoġran- kesilerek parçalara ayrılmak
ṭ.-ur Nn. 263
[=1]

ṭoġrı/-u
1. *(z.)* düzgün, düzenli
ṭ.+Ø Mn. 173

2. *(s.)* gerçek, doğru
ṭ.+Ø Mn. 230, Mn. 795, Mn. 1048, Mn. 1152, Şn. 450, Nn. 908, Kn. 9, D. 3/12
ṭ.+dur Kn. 10, Kn. 43
3. *(s.)* dik, dimdik
ṭ.+dur Mn. 753
ṭ.+yam D. 151/3
4. *(e.)* yönünce, karşı
ṭ.+Ø Mn. 752, Mn. 1050
[=15]

ṭoğrılt- yön bulmak → ṭoğrult-
ṭ.-Ø Mn. 1152
[=1]

ṭoğrult- → ṭoğrılt-
ṭ-Ø Mn. 1165
[=1]

ṭoğruluḳ/-ġ *(i.)* doğru olma durumu
ṭ.+a Şn. 261
[=1]

toḫm *Far. (i.)* tohum
t.+um idi Nn. 274 → i-
t.+unı Mn. 237, Mn. 238
[=3]

ṭoḫun- dokunmak, değmek → doḳun-, ṭoḳun-
ṭ.-ma D. 8/3[16], D. 8/4[16], D. 8/5[16], D. 8/6[16], D. 8/7[16]
[=5]

ṭoḳ *(s.)* karnı doymuş olan
ṭ.+Ø Mn. 923, Mn. 930, Mn. 996
olısar ṭ.+Ø Mn. 530 → ol-
ṭ.+am Mn. 931
[=5]

ṭoḳun- → doḳun-, ṭoḫun-
ṭ.-ma D. 8/1[16], D. 8/2[16]
[=2]

ṭoḳuz *(s.)* dokuz sayısı
ṭ.+ı D. 220/2
[=1]

ṭoḳuzıncı *(s.)* dokuzuncu sırada olan
ṭ.+Ø Mn. 704
[=1]

ṭol- dolu hâle gelmek → dol-
ṭ.-a Nn. 897
ṭ.-ana Mn. 346
ṭ.-anda Nn. 998
ṭ.-dı Mn. 657, Mn. 1010
ṭ.-duğun Şn. 215
ṭ.-sa Mn. 420, Mn. 1000
ṭ.-ubanı Şn. 433
ṭ.-up Mn. 800, Şn. 183, Nn. 329, Nn. 915
[=13]

ṭolan- bir şeyin çevresinde tur atmak
ṭ.-ur Şn. 335
[=1]

ṭolaş- ilişmek, sataşmak → dolaş-
ṭ.-ma Mn. 462
[=1]

ṭoldur- doldurmak
ṭ.-uban Şn. 342
[=1]

ṭolu *(s.)* içi tamamen dolmuş bulunan
ṭ.+Ø Mn. 998, Mn. 999, Km. 54
ṭ.+yuz D. 218/1
[=4]

ṭon *(i.)* elbise, giysi
ṭ.+ın Nn. 1000
[=1]

ṭop *(i.)* çevgenle vurulan yuvarlak topaç
başın … ṭ.+Ø idüp D. 38/4 → baş, it-
[=1]

ṭopraḳ/-ġ *(i.)* toprak

ṭ.+Ø Mn. 283, Mn. 285, Mn. 292, Mn. 296, D. 62/6
ṭ.+a Nn. 279, Nn. 282
ṭ.+dur Mn. 286
ṭ.+ıdur Nn. 276, D. 92/6, D. 141/3
ṭ.+ını Mn. 173
ṭ.+um Nn. 278
ṭ.+uñ Mn. 290
ṭ.+uñı Nn. 287
[=15]

ṭopṭolı/-u *(s.)* tıkabasa dolu, çok dolu
ṭ.+Ø Mn. 171, Mn. 1134
ṭ.+ca D. 78/2
ṭ.+dur Mn. 864, Şn. 50
[=5]

ṭor *(i.)* av ağı, tuzak
t.+ı D. 79/4
ṭ.+ına D. 73/7
[=2]

ṭoy *(i.)* yemekli eğlence, ziyafet
ṭ.+a Şn. 164
[=1]

ṭoy- doymak → doy-
ṭ.-dı Mn. 399
ṭ.-maduḳ Mn. 399
ṭ.-mayanlar Mn. 371
ṭ.-mışuz Mn. 386
[=4]

ṭoyla- ziyafet vermek
ṭ.-ya Nn. 226
[=1]

toyuḳ *(i.)* tavuk
t.+Ø Şn. 151
[=1]

toz *(i.)* havada uçacak kadar hafif kuru toprak parçası
t.+a Mn. 646
t.+ı Şn. 271, D. 141/4
t.+ıdur D. 58/3
t.+ına Nn. 1053
t.+ından D. 12/1[13]
t.+ını Şn. 297
t.+ıyam D. 3/11
t.+um D. 62/6
[=9]

toz- toz hâlinde savrulmak
t.-up D. 62/6
[=1]

töhmet *Ar.* *(i.)* suç isnadı, birine yüklenen suç
t.+Ø idüp D. 8/2[8] → it-/-d-
[=1]

tök- → dök-
1. akıtmak
t.-Ø Mn. 141, D. 10/2[3], D. 75/2
t.-di Nn. 700
t.-dügi D. 25/6
t.-em D. 67/4
t.-en Kn. 53
t.-er D. 73/1
t.-erem Nn. 569
t.-mezdi D. 66/5
t.-üben Nn. 432
t.-üp Mn. 169
2. düşürmek
t.-en Nn. 985, Kn. 26
3. *(yf.)* ḳan tök-: birinin canına kastetmek
ḳanumı t.-di D. 24/5 → ḳan
t.-di … ḳanın D. 58/5 → ḳan
4. *(yf.)* sırr tök-: sırrını ifşa etmek, açıklamak
sırrumı t.-mem Mn. 232 → sırr
[=17]

tökül- dökülmek
t.-di D. 81/6
t.-ür D. 81/6
[=1]

tuf *(e.)* aşağılama bildiren ünlem edatı
t.+Ø Mn. 194
[=1]

ṭūfān *Ar. (i.)* Nuh peygamber zamanında müşriklerin cezalandırılması için Allah tarafından indirilen yağmur ve kasırga afeti
ṭ.-ı Nūḥı D. 192/1 → Nūḥ
[=1]

tuḥfe *Ar. (i.)* hediye, armağan
t.+Ø D. 75/4
t.+si D. 35/5, D. 93/7
[=3]

ṭuhr *Ar. (i.)* temizlik
ṭ.+Ø Km. 14
[=1]

ṭulb < ṭulp *(i.)* yığın, küme
ṭ.+Ø Mm. 63, Mm. 63
ṭ.+ınuñ Nn. 1030
[=3]

ṭūl *Ar. (i.)* boy, uzunluk
ṭ.+ına Mn. 918
[=1]

ṭuluḳ *(i.)* şişirilmiş hayvan derisi
ṭ.+Ø Mn. 447
[=1]

ṭumṭurāḳ *Far. (i.)* gösteriş, debdebe
ṭ.+ı D. 10/1[2]
[=1]

tur- bildirme, kopula eki
cānda t.-ur Nn. 554 → cān
[=1]

ṭur- → dur-
1. mukim olmak, kalmak
ṭ.-an Mn. 790, Nn. 672
ṭ.-duġum Nn. 43
ṭ.-maġı Mn. 211
ṭ.-up Mn. 1135
ṭ.-urdı Mn. 787
2. beklemek
ṭ.-Ø D. 10/1[1], D. 40/6
ṭ.-madın Mn. 708
ṭ.-maġıl Mn. 436
3. erişmek, yetişmek
ṭ.-ur Mn. 707
4. ayağa kalkmak
ṭ.-dı Mn. 890
5. belli bir durumda olmak
ṭ.-Ø Nn. 473
ṭ.-up Mn. 1133, Nn. 676, D. 95/6
6. bulunmak
ṭ.-duġı Nn. 332
ṭ.-uban 27
ṭ.-up Şn. 228
ṭ.-ur Mm. 12, Nn. 679
7. *(yf.)* ayaġ üzre ṭur-: ayakta durmak, ayakta dikilmek
ayaġ üzre ṭ.-ur Nn. 681 → ayaḳ/-ġ, üzre
ṭ.-Ø ayaġ üste Nn. 671 → ayaḳ/-ḳ, üst
8. *(tf.)* fiile "sürüp gitmek, devam etmek, bildirmek" anlamlarını veren süreklilik tasvir fiili
dönüp ṭ.-urdı Mn. 943 → dön-
görür ṭ.-mış Mn. 816 → gör-
[=25]

ṭurfe *Ar. (s.)* acayip, garip
ṭ.+Ø Mn. 326, Mn. 710, Mn. 816, Mn. 824, Mn. 833, Mn. 875, Mn. 918, Mn. 1011, Şn. 321, Nn. 678, D. 2/2, D. 4/1, D. 13/2[3], D. 30/1, D. 36/3, D. 216/1
ṭ.+Ø-sün Mn. 1072
[=17]

ṭurra *Ar. (i.)* kâkül
ṭ.-yı ṭarrār-ı muṭarrā Km. 58 → ṭarrār, muṭarrā

ṭ.-yı ṭarrār-ı muṭarrāya D. 13/2[1] → ṭarrār, muṭarrā
ṭ.+sı D. 9/5[4]
[=3]

turş-rū *Far. (s.)* suratsız, akşi
t.+Ø D. 9/4[5]
[=1]

ṭuruḳ *Ar. (i.)* yol, metot, usül
ṭ.+dan Mn. 119
[=1]

ṭut- → dut-
1. onun değerinde olmak, niteliklerine erişmek
ṭ.-ġıl Mn. 283
2. eliyle kavramak
ṭ.-maġ olmaz Nn. 1026 → ol-
ṭ.-am D. 67/1
ṭ.-ar Mn. 1141
ṭ.-arlar Mn. 521
ṭ.-arsun D. 59/2
ṭ.-uban Mn. 909
ṭ.-up Mn. 464, Mn. 544
3. yakalamak
ṭ.-am Nn. 287
ṭ.-ar Mn. 699, Mn. 1149
ṭ.-arsa Şn. 327
ṭ.-dı Mn. 942
ṭ.-maḳda Şn. 324
ṭ.-mayup Mn. 699
ṭ.-sa Mn. 749
ṭ.-uban Mn. 1139, Mn. 1153
ṭ.-ubanı Şn. 314, Şn. 445
ṭ.-up Mn. 589, Mn. 675, Şn. 300, Şn. 334, Şn. 463, Mm. 66, Mm. 89, D. 11/4[9], D. 11/5[3], D. 51/7
4. yöneltmek, doğrultmak
ṭ.-an D. 10/3[8]
ṭ.-ar Şn. 338
ṭ.-salar Mn. 753
ṭ.-ubanı Şn. 481
ṭ.-up Şn. 402
5. bir şeyden dolayı bir kimseye sorumluluk yüklemek
ṭ.-maz Şn. 116
6. öyle kalmasını sağlamak, öyle bulundurmak
ṭ.-ma D. 155/1
ṭ.-uban Şn. 286
7. bağlamak
ṭ.-uban Nn. 645
8. kaplamak, sarmak
ṭ.-a Nn. 896, D. 8/7[11]
ṭ.-dı Nn. 1022, D. 90/1
ṭ-up D. 27/6
9. başlamak
ṭ.-Ø D. 217/2
ṭ.-anda Nn. 991
10. söz dinlemek
ṭ.-aram D. 69/3
11. *(e.)* "var sayalım, farz et" anlamında ünlem ifadesi
ṭ.-Ø Şn. 298
12. *(yf.)* alçaḳ ṭut-: az vermek
ṭ.-ma alçaḳ Nn. 647 → alçaḳ
13. *(yf.)* boş ṭut-: boş hâlde bırakmak
ṭ.-ma boş D. 40/3 → boş
14. *(yf.)* çav ṭut-: ün almak, şöhret kazanmak
ṭ.-dı … çav D. 206/1 → çav
15. *(yf.)* daḳ ṭut-: kusurunu bulmak
ṭ.-ma daḳ Nn. 459, Nn. 1002 → daḳ
ṭ.-mayuban … daḳ Şn. 522 → daḳ
16. *(yf.)* dem ṭut-: bir çalgıya başka bir çalgı veya sesle eşlik etmek
dem ṭ.-ar Nn. 108 → dem
ṭ.-ar … dem Nn. 13 → dem
17. *(yf.)* dilüñi ṭut-: çirkin konuşmaktan sakınmak
ṭ.-Ø dilüñi Şn. 64 → dil
18. *(yf.)* efzūn ṭut-: üstün görmek
ṭ.-ma efzūn Mn. 723 → efzūn

19. *(yf.)* füzūn ṭut-: biri ya da birşeyden üstün bellemek, üstün görmek
ṭ.-ma füzūn Mn. 735 → füzūn

20. *(yf.)* göñlüñi ḫoş ṭut-: bir kimseyi kırmamaya çalışmak, sevindirmek
ṭ.-up ḫoş göñlüñi Mn. 659 → ḫoş, göñül

21. *(yf.)* gūş ṭut-: kulak kesilmek, dikkatle dinlemek
gūş ṭ.-Ø Nn. 469 → gūş
ṭ.-aram … gūş-ı ḫoş Nn. 1056 → gūş, ḫoş
ṭ.-uñ … gūş Mn. 718 → gūş
ṭ.-up gūş Mn. 889, D. 74/2 → gūş

22. *(yf.)* gūş-ı hūş ṭut-: dikkatle, ferasetle dinlemek
ṭ.-uñ … gūş-ı hūş Nn. 168 → gūş-ı hūş

23. *(yf.)* güreş ṭut-: güreşmek
ṭ.-arsa güreşi D. 90/7 → güreş

24. *(yf.)* ḫışm ṭut-: öfkeye kapılmak
ṭ.-mayup ḫışm Mn. 113 → ḫışm

25. *(yf.)* kem ṭut-: az bellemek, eksik görmek
kem ṭ.-Ø Mn. 723 → kem
ṭ.-Ø … kem Mn. 735 → kem

26. *(yf.)* kīn ṭut-: gizli düşmanlığını devam ettirmek
ṭ.-an kīni Mn. 459 → kīn

27. *(yf.)* ḳulaḳ ṭut-: kulak vermek, dinlemek
ḳulaḳ ṭ.-uñ Nn. 169 → ḳulaḳ/-ġ
ṭ.-Ø … ḳulaġ D. 50/1 → ḳulaḳ/-ġ
ṭ.-Ø ḳulaġuñ Nn. 652 → ḳulaḳ/ġ

28. *(yf.)* maḳām ṭut-: bir mekanda belirli bir yerde devamlı bulunarak o yerin sahibi gibi olmak
ṭ.-mışam … maḳām Nn. 1041 → maḳām
ṭ.-mış ola … maḳām Nn. 890 → ol-, maḳām

29. *(yf.)* maʿẕūr ṭut-: kusurunu hoş görmek
maʿẕūr ṭ.-Ø Nn. 588, D. 25/3, D. 75/5 → maʿẕūr

30. *(yf.)* nabż ṭut-: kalp atışını hissetmek için bir kimsenin atardamarına hafifçe basmak
ṭ.-up nabż-ı dilüñ Mn. 491 → nabż, dil

31. *(yf.)* oynaş ṭut-: meşru olmayan şekilde karşı cinsten dost edinmek
oynaş … ṭ.-mazam D. 81/7 → oynaş
oynaş ṭ.-mışam D. 81/7 → oynaş

32. *(yf.)* özünü ṭut-: kendine hâkim olmak
özin ṭ.-up Mn. 939 → öz
özüñ ṭ.-sañ Mn. 736 → öz
ṭ.-Ø özüñ D. 8/7[3] → öz
ṭ.-amaz özini Şn. 342 → öz

33. *(yf.)* pāk ṭut-: temiz kılmak, temiz kalmaya devam ettirmek
ṭ.-a … pāk Nn. 482 → pāk

34. *(yf.)* söz ṭut-: kendisine verilen öğüdü dinlemek
sözleri ṭ.-sañ Şn. 511 → söz
sözüm ṭ.-Ø Nn. 1006, D. 86/2 → söz
ṭ.-an sözini D. 22/6 → söz
ṭ.-Ø sözini D. 5/12 → söz

35. *(yf.)* şekk ṭut-: şüphe beslemek
ṭ.-ma şekki Nn. 941 → şekk

36. *(yf.)* teb ṭut-: sıtma hastalığına yakalanmış gibi titremek
teb ṭ.-an Nn. 235 → teb

37. *(yf.)* vużū ṭut-: abdest almak
vużū ṭ.-anuz D. 11/4[7] → vużū

38. *(yf.)* zinde ṭut-: genç ve diri kalmasını sağlamak
zinde ṭ.-Ø D. 155/2 → zinde

[=97]

ṭuṭaġ *(i.)* dudak → dudaḳ/-ġ
ṭ.+Ø D. 41/1, D. 49/1, D. 50/1
ṭ.+a D. 85/6, D. 86/1, D. 87/1
ṭ.+uñ Mn. 947, D. 52/4
ṭ.+uña D. 1/9
[=9]

ṭuṭaḳlu *(s.)* dudaklı
ṭ.+Ø D. 49/4
ṭ.+ca Şn. 221
[=2]

ṭutıl- uyulmak, tabi olunmak
ṭ.-masa Mn. 441
[=1]

ṭūṭī *Far. (i.)* bir papağan cinsi, dudu kuşu
ṭ.+Ø Şn. 18, D. 85/2, D. 88/5
ṭ.-i heştümīn semā D. 15/5 → heştümīn, semā
ṭ.-yi ḫoş-güftār Nn. 203 → ḫoş-güftār
ṭ-yi mir᾽āt-ı vaḥy D. 48/2 → mir᾽āt, vaḥy
ṭ.-yi rūḥa D. 117/4 → rūḥ
ṭ.-yi suḫan-verdür D. 118/4 → suḫan-ver
ṭ.-yi şīrīn Nn. 577 → şīrīn
ṭ.-yi şīrīn-zebān D. 50/3 → şīrīn-zebān
ṭ.+yem Nn. 570
[=11]

tūtiyā *Ar. (i.)* göze çekilen sürme
t.+Ø Şn. 271
t.+sı D. 58/3
[=2]

tutmaç/-c *(i.)* bir çeşit çorba
t.+Ø Mn. 936
t.+a Mn. 477
[=2]

ṭutul-
(yf.) demi ṭutul-: nefesi kesilmek, soluksuz kalmak
ṭ.-dı demüm Şn. 95 → dem
[=1]

ṭutuş- alev almak
ṭ.-dı Şn. 54, Nn. 426
ṭ.-up D. 44/7
[=3]

ṭuy- işitmek, duymak → duy-
ṭ.-maġ olmaz Mn. 1000 → ol-
ṭ.-an Nn. 313
ṭ.-mayandur Mn. 791
[=3]

ṭuyūr *Ar. (i.)* kuşlar
ṭ.+Ø D. 4/12
[=1]

ṭuz *(i.)* tuz
ṭ.+Ø D. 81/5
ṭ.+Ø ider Mn. 100 → it-
ṭ.+a Mn. 99, Mn. 104
ṭ.+um Şn. 47
[=5]

ṭuzla *(i.)* tuz elde edilen yer
ṭ+Ø Mn. 100
ṭ.+ya Mn. 99
[=2]

ṭuzlu *(s.)* tuzu fazla olan
ṭ.+Ø Mn. 105
[=1]

tüccār *Ar. (i.)* ticaretle uğraşan kimse
ser-i t.-ı iʿmāl Mn. 759 → ser, iʿmāl
[=1]

tüffāḥ *Ar. (i.)* elma
t.-ı ʿubbād Mn. 1102 → ʿubbād
[=1]

tügme *(i.)* düğme → dügme

t.+Ø D. 104/4

[=1]

tüken- bitmek, kalmamak → düken-
t.-di Nn. 358

[=1]

tükür- ağızda bulunan salyayı sesli bir şekilde dışarı atmak
t.-di Mn. 592, D. 95/5
t.-düñ Mn. 612
t.-em Kn. 21

[=4]

tünd *Far. (s.)* şiddetli, haşin
t.+Ø Mn. 728, Şn. 280, Şn. 288

[=3]

tünd-ebrū *Far. (s.)* çatık kaşlı
t.+Ø Nn. 680

[=1]

türāb *Ar. (i.)* toprak
t.+Ø Mn. 284
t.+um Mn. 607

[=2]

türbe *Ar. (i.)* anıt mezar
t.+sine D. 2/3

[=1]

türe- ortaya çıkmak, meydana gelmek, çoğalmak
t.-di Mn. 942
t.-mez Mn. 135, Mn. 863
t.-miş D. 33/3

[=4]

türet-/-d- ortaya çıkartmak, meydana getirmek
t.-en Mn. 981
t.-ensün Nn. 80
t.-ür Mn. 159

[=3]

türrehāt *Ar. (i.)* saçma sözler, boş lakırdılar
t.+Ø Şn. 62

[=1]

tüvān-ger *Far. (s.)* zengin
t.+Ø D. 9/3[3]

[=1]

U (u, ū; ʿu, ʿū)

u *Far. (bağ.)* ve
u.+Ø Mn. 6, Mn. 30, Mn. 51, Mn. 66, Mn. 77, Mn. 77, Mn. 84, Mn. 89, Mn. 89, Mn. 91, Mn. 104, Mn. 123, Mn. 124, Mn. 144, Mn. 149, Mn. 150, Mn. 150, Mn. 163, Mn. 166, Mn. 172, Mn. 180, Mn. 195, Mn. 197, Mn. 205, Mn. 212, Mn. 235, Mn. 253, Mn. 256, Mn. 256, Mn. 257, Mn. 257, Mn. 258, Mn. 259, Mn. 259, Mn. 259, Mn. 262, Mn. 263, Mn. 270, Mn. 288, Mn. 301, Mn. 319, Mn. 320, Mn. 329, Mn. 330, Mn. 337, Mn. 351, Mn. 372, Mn. 378, Mn. 390, Mn. 411, Mn. 413, Mn. 413, Mn. 421, Mn. 424, Mn. 425, Mn. 442, Mn. 449, Mn. 456, Mn. 459, Mn. 460, Mn. 469, Mn. 469, Mn. 469, Mn. 470, Mn. 470, Mn. 474, Mn. 487, Mn. 499, Mn. 518, Mn. 522, Mn. 523, Mn. 532, Mn. 561, Mn. 563, Mn. 563, Mn. 570, Mn. 576, Mn. 581, Mn. 584, Mn. 585, Mn. 598, Mn. 603, Mn. 608, Mn. 635, Mn. 643, Mn. 643, Mn. 649, Mn. 659, Mn. 681, Mn. 689, Mn. 694, Mn. 694, Mn. 697, Mn. 706, Mn. 716, Mn. 729, Mn. 730, Mn. 744, Mn. 744, Mn. 753, Mn. 756, Mn. 756, Mn. 757, Mn. 766, Mn. 783, Mn. 791, Mn. 798, Mn. 801, Mn. 812, Mn. 817, Mn. 820, Mn. 828, Mn. 842, Mn. 850, Mn. 854, Mn. 862, Mn. 875, Mn. 876, Mn. 878, Mn. 886, Mn. 893, Mn. 907, Mn. 907, Mn. 907, Mn.

53/4, D. 56/2, D. 56/4, D. 57/2, D. 57/3, D. 57/6, D. 59/3, D. 59/3, D. 61/1, D. 61/3, D. 61/3, D. 61/5, D. 61/5, D. 61/7, D. 62/1, D. 62/2, D. 62/2, D. 62/7, D. 62/7, D. 62/7, D. 64/2, D. 65/3, D. 65/5, D. 66/4, D. 66/4, D. 66/7, D. 68/3, D. 68/5, D. 68/5, D. 69/1, D. 70/1, D. 70/4, D. 71/5, D. 73/1, D. 73/5, D. 74/3, D. 74/3, D. 75/5, D. 79/9, D. 80/3, D. 83/4, D. 83/5, D. 83/5, D. 84/4, D. 84/4, D. 84/6, D. 85/1, D. 86/3, D. 86/7, D. 87/3, D. 88/1, D. 88/1, D. 88/2, D. 88/3, D. 88/5, D. 90/6, D. 91/5, D. 91/9, D. 93/2, D. 93/2, D. 93/6, D. 93/6, D. 94/2, D. 95/6, D. 96/2, D. 96/4, D. 99/5, D. 99/5, D. 99/7, D. 100/2, D. 100/4, D. 108/2, D. 111/2, D. 112/2, D. 112/3, D. 115/2, D. 115/3, D. 115/4, D. 116/4, D. 118/3, D. 123/3, D. 123/4, D. 130/3, D. 132/1, D. 132/3, D. 132/4, D. 135/2, D. 145/2, D. 145/4, D. 146/4, D. 149/1, D. 150/4, D. 152/2, D. 155/2, D. 155/3, D. 155/3, D. 155/4, D. 156/2, D. 157/3, D. 165/4, D. 166/2, D. 166/3, D. 168/1, D. 168/2, D. 168/2, D. 186/4, D. 192/2, D. 193/2, D. 193/4, D. 196/2, D. 199/3, D. 208/1, D. 212/2, D. 213/4, D. 216/3, D. 217/1, D. 218/1

[=932]

ū *Far. (zm.)* üçüncü teklik şahıs zamiri, “o”

ẕikr-i ū.+Ø Nn. 418

[=1]

ʿubbād *Ar. (i.)* âbidler, çok ibadet edenler

reyḥān-ı ʿu.+Ø Mn. 1117 → reyḥān

tüffāḥ-ı ʿu.+Ø Mn. 1102 → tüffāḥ

[=2]

ʿubūdiyyet *Ar. (i.)* kulun bütün varlığıyla kendini Allah’a adaması

ḥaḳḳ-ı ʿu.-i her müttaḳī Km. 53 → ḥaḳ[ḳ], her, müttaḳī

[=1]

uca < yüce *(s.)* yüce, yüksek → yüce

u.+dur Nn. 523, Nn. 524

[=2]

ʿucb *Ar. (i.)* kibir

ʿu.+Ø Mn. 1073, Şn. 283

ʿu.+ı D. 173/2

ʿu.+ıdur Mn. 1070

[=4]

uʿcūbe *Ar. (i.)* şaşırılacak derecede çirkin olan

u.+Ø Mn. 824

[=1]

ucuz *(s.)* pahalı olmayan, uygun fiyatlı

u.+Ø D. 11/5[8]

[=1]

uç-

1. havada yükselmek

u.-a+bilmenem Kn. 60 → bil-

u.-ar Nn. 615

u.-dum Mn. 220

u.-sañ Mn. 221

2. *(yf.)* rūḥı uç-: ölmek

rūḥı u.-up Şn. 181 → rūḥ

[=5]

uç/-c *(i.)* son, nihayet

u.+a Mn. 775, Mn. 821, Nn. 251

u.+dan Mn. 775, Mn. 821, Mn. 909, Nn. 251

u.+ı Mn. 1163

u.+ına Mn. 128

u.+ından Şn. 65

[=10]

uçur- uçmasını sağlamak
u.-dum Nn. 521
[=1]

ʿūd₁ *Ar. (i.)* mızrapla çalınan bir tür saz
ʿū.+Ø Şn. 253, Nn. 88
ʿū.+Ø idi Nn. 209 → i-
ʿū.+a Nn. 54
[=4]

ʿūd₂ *Ar. (i.)* öd ağacından yapılan bir tür tütsü
ʿū.+Ø Şn. 253, Nn. 55, Nn. 290, Nn. 295, Nn. 296
būd-ı ʿū.+Ø Nn. 297 → būd
[=6]

ʿūd-veş₁ *Ar.+Far. (z.)* öd ağacından yapılmış tütsü gibi
ʿū.+Ø Nn. 35, Nn. 294
[=2]

ʿūd-veş₂ *Ar.+Far. (z.)* ud çalgısı gibi
ʿū.+Ø Nn. 215
[=1]

uf *(e.)* sıkkınlık ve bıkkınlık bildiren ünlem edatı
u.+Ø Mn. 196
[=1]

uġra-
1. rast gelmek, ulaşmak
u.-duġınca D. 46/4
u.-mış Mn. 197
u.-yan D. 1/13
u.-yanda D. 11/4[11]
2. *(yf.)* yolu uğramak: bir yere varmak, bir yeri ziyaret etmek
yolı u.-dı Mn. 1107 → yol
[=5]

uġrın *(z.)* gizlice
u.+Ø D. 94/6
[=1]

uġun- kendinden geçmek
u.-up Mn. 474
[=1]

uġurla- çalmak, aşırmak
u.-Ø Mm. 38
[=1]

ʿuḳāb *Ar. (i.)* kartal
ʿu.+ı D. 24/4
[=1]

ʿuḳbā *Ar. (i.)* ahiret
ravża-yı ʿu.+Ø D. 11/4[6] → ravża
ʿu.+da Mn. 145
ʿu.+nuñ D. 3/16
ʿu.+yı D. 46/6
[=4]

ʿuḳde *Ar. (i.)* düğüm, bağ
ʿu.+sin Mn. 48
ʿu.+sini Şn. 406
[=2]

ulaġ *(i.)* haberci, ulak
u.+Ø D. 96/3
[=1]

ulal- büyümek, yetişmek
u.+duḳça D. 23/1
[=1]

ūlā *Ar. (i.)* malik olanlar, sahipler, efendiler
ū.+nuñ D. 3/19
[=1]

ulaş-
1. kazanmak, elde etmek, erişmek
u.-Ø Mn. 225
2. oraya kadar yayılmak
u.-sun Mn. 973
3. yakınlık oluşturmak, yaklaşmak
u.-mışı Şn. 159
4. kavuşmak, varmak
u.-dum D. 43/1

u.-maḳ Nn. 608
u.-up Nn. 863
u.-urlar Nn. 810
[=7]

ulaşdur- eriştirmek, kavuşturmak
u.-Ø Şn. 159
[=1]

ulu
1. *(i.)* saygı duyulan, sözü dinlenen kimse
u.+Ø D. 86/4
u.+lar Mn. 280
u.+lardan Şn. 467
u.+ya Şn. 439
u.+yuz D. 218/2
2. *(s.)* büyük
u.+Ø Mn. 991, Şn. 478, Şn. 503, Şn. 505, Şn. 506
u.+sı Nn. 978, Nn. 979
[=12]

ulu- (köpek vb. hayvanlar için) iniltili, boğuk ve uzun ses çıkarmak
u.-r-idi Şn. 328 → i-
u.-r Şn. 333
[=2]

ulūf *Ar. (i.)* binler
elf-i u.+ı Mn. 308 → elf
[=1]

ululuḳ/-ġ *(i.)* büyüklük, yücelik
itmiş u.+Ø Mn. 127 → it-
u.+uñdan Şn. 400
[=2]

ʿulūm *Ar. (i.)* ilimler
aḳsām-ı ʿu.+ı Mn. 362 → aḳsām
deryā-yı ʿu.+Ø Mm. 68 → deryā
mecmūʿ-ı ʿu.+ı Nn. 1035 → mecmūʿ
ʿu.+ından Mn. 362
[=4]

um-
1. beklemek, temenni etmek
u.-ar D. 34/1
u.-arsun Mn. 1074
u.-ma D. 160/2
u.-uban D. 52/4
u.-uñ Mn. 1075
u.-up Mn. 1074
2. *(yf.)* meded um-: yardım beklemek
meded u.-ar Mn. 247 → meded
[=7]

umaç/-c *(i.)* un ile yapılan bir tür yiyecek
u.+Ø Mn. 936
u.+uñ Mn. 482
[=2]

un *(i.)* buğday vb. maddelerin öğütülerek elde edilen besin
u.+ı Mn. 936
[=1]

ʿunnāb *Ar. (i.)* hünnap
ʿu.+Ø Mn. 512
ʿu.-ı lebin D. 9/1[6] → leb
ʿu.+ını D. 94/3
ʿu.+lar D. 28/5
[=4]

unut-/-d- akıldan çıkmak
u.-a D. 10/6[12], D. 99/7
u.-dum Mn. 390, Nn. 513
u.-mazlar Mn. 677
u.-up Nn. 502, D. 10/1[12]
[=7]

ur-
1. çarpmak
u.-Ø Nn. 178
u.-adum Nn. 580
u.-dı D. 189/1
u.-uban D. 9/8
u.-up Mn. 405, Mn. 543, Mn. 699, Şn. 33, Nn. 293, Nn. 865, D. 12/2[4]

u.-ur Şn. 452
2. vurmak, saldırmak
u.-an D. 149/4, D. 150/3
u.-dı D. 81/2
u.-dum D. 96/5
u.-uban Şn. 41
u.-up Mn. 712
3. *(yf.)* baş ur-: baş eğmek, saygıyla eğilmek
u.-up baş Mn. 1012, Şn. 228, D. 5/7 → baş
4. *(yf.)* başına ur-: ezmek, çiğnemek
başına u.-anuñ Mn. 160 → baş
5. *(yf.)* berk ur-: ışık çarpmak
berḳ u.-duġınca D. 28/1 → berḳ
berḳ u.-up Mn. 596 → berḳ
u.-a berḳ Şn. 405 → berḳ
6. *(yf.)* boynını ur-: başını boynundan kesmek
boynını u.-up Mm. 66 → boyun
boynını … u.-up Mm. 88 → boyun
7. *(yf.)* çarḫ ur-: sema etmek, dönmek
çarḫ u.-a Nn. 666, Nn. 666 → çarḫ
çarḫ u.-an Nn. 561 → çarḫ
çarḫ u.-ur D. 24/6 → çarḫ
çarḫ u.-urken Nn. 696 → çarḫ
8. *(yf.)* dem ur-: bir şeyden söz etmek
dem u.-mamaḳdur Kn. 68 → dem
u.-a+bilmen … dem Nn. 264 → bil-, dem
u.-dı mı dem D. 66/2 → dem
u.-mazam dem Nn. 46 → dem
u.-sa dem Şn. 526 → dem
9. *(yf.)* dest ur-: el atmak
dest u.-anda Nn. 312 → dest
u.-up … desti Mn. 244 → dest
10. *(yf.)* diş ur-: ısırmak
diş u.-up Mn. 966 → diş
11. *(yf.)* dögün ur-: yara açmak, dağlamak
u.-ma dögün D. 159/4 → dögün
u.-maz dögün D. 161/2 → dögün
12. *(yf.)* el ur-: el atmak, el uzatmak
el u.-up Mn. 903, Şn. 86 → el
elin u.-up Mn. 1133 → el
13. *(yf.)* gūş ur-: dinlemek
gūş u.-mañuz Nn. 388 → gūş
gūş u.-up D. 56/3 → gūş
14. *(yf.)* ḥadd ur-: şeriat kurallarına göre birini dayak ile cezalandırmak
ḥadd u.-amaz Mn. 338, Şn. 435, Şn. 436, D. 98/6 → ḥadd
15. *(yf.)* ḳulaġ ur-: kulak vermek, dinlemek
ḳulaġ u.-Ø Mn. 860 → ḳulaḳ/-ġ
ḳulaġ u.-anlara Nn. 387 → ḳulaḳ/-ġ
ḳulaġ u.-maḳ Nn. 414 → ḳulaḳ/ġ
ḳulaġ u.-uñ Nn. 380 → ḳulaḳ/-ġ
16. *(yf.)* lāf ur-: atıp tutmak, yüksekten atmak
lāf u.-ma Nn. 938 → lāf
lāf u.-up Mn. 976 → lāf
lāf u.-urdı Mn. 787 → lāf
u.-maġa lāfı Mn. 1024 → lāf
u.-up lāf-ı dürūġı Mn. 931 → lāf, dürūġ
u.-urdı lāfı Mn. 929 → lāf
17. *(yf.)* lāf u lūf ur-: malayani konuşmak, önemsiz sözler söylemek
u.-ma lāf u lūfı Mn. 322 → lāf u lūf
18. *(yf.)* let ur-: dövmek
let u.-ana Mn. 163 → let
19. *(yf.)* mühr ur-: mühürlemek
mühr u.-Ø D. 85/6 → mühr
mühr u.-maz-iseñ D. 27/4 → mühr, i-
20. *(yf.)* naʿra ur-: yüksek sesle haykırma
naʿra u.-sa Nn. 989 → naʿra
u.-up naʿra Mn. 377, Mn. 1123 → naʿra
21. *(yf.)* rāh ur-: yol kesmek
u.-maya rāhuñ Nn. 1016 → rāh

22. *(yf.)* sille ur-: tokat atmak
sille u.-am Şn. 286 → sille
23. *(yf.)* ṭabanca ur-: tokat atmak
ṭabanca u.-am Nn. 289 → ṭabanca
24. *(yf.)* yol ur-: yol kesmek, önüne çıkmak
yoluñ u.-dı Mn. 480 → yol
yoluñı … u.-an D. 8/2[7] → yol
25. *(yf.)* yüz ur-: başvurmak, bir şey istemek
yüz u.-uban Şn. 516 → yüz$_1$

[=74]

ʿūr *Ar. (i.)* kötü durumda olma
ʿū.+Ø Nn. 433
[=1]

urıl- koşulmak
u.-dı Şn. 134
[=1]

urın- bürünmek, giyinmek
u.-up D. 57/4
[=1]

urul-
(yf.) hadd urulmak: şeriat kurallarına göre cezalandırılmak
ḥadd u.-maḳ Mn. 339 → ḥadd
[=1]

ʿuryān *Ar. (i.)* çıplak
ʿu.+Ø Mn. 694
[=1]

uṣ *(i.)* akıl, anlayış
döşür u.+ṣuñ D. 82/3 → döşür-
giden u.+ṣı Mn. 474 → git-/-d-
u.+ṣı başdan şaşuran D. 192/4 → baş, şaşur-
[=3]

uṣlu *(s.)* akıllı
u.+Ø Mn. 317, Mn. 445
u.+yuz D. 9/4[13]
[=3]

ustura *Far. (i.)* tıraş bıçağı
u.+Ø Mn. 851
[=1]

uş$_1$ *(e.)* işte, şimdi, bu
u.+Ø Mn. 397, Mn. 472, Mn. 702, Mn. 859, Şn. 346, Nn. 275, Nn. 312, Nn. 1037, Nn. 1056, Kn. 62, D. 13/4, D. 81/6, D. 81/8, D. 244
[=14]

uş$_2$ *(e.)* köpek vb. hayvanları kovalamak için söylenen ünlem, hoşt
u.+Ø Mn. 702, Şn. 346
[=2]

uşaḳ/-ġ *(i.)* küçük çocuk, oğlan
u.+Ø Şn. 222
u.+a D. 86/4
u.+ından D. 210/3, D. 211/1
[=4]

uşan- parçalanmak, dağılmak
u.-up Şn. 95
[=1]

uşat-/-d- ufaltmak, parçalamak
u.-an D. 80/5
u.-ma D. 84/5
u.-up D. 12/2[4]
[=3]

ʿuşşāḳ *Ar. (i.)* âşıklar
ʿu.+Ø Nn. 921
ḫ̮ūn-ı ʿu.-ıla D. 30/2 → ḫ̮ūn, ıla
naġme-sāz-ı meclis-i ʿu.+dur Mm. 22 → naġme-sāz, meclis
ʿu.-ı cihān D. 23/8 → cihān
ʿu.+dur Nn. 824
ʿu.+ı Nn. 512
ʿu.+la D. 199/1
ʿu.+uñ Şn. 241

[=8]

utan- mahcup olmak
u.-Ø D. 8/1[14]
u.-maz D. 215/4
[=2]

uy- bir kimsenin yolunu izlemek, tabi olmak
u.-Ø Nn. 136, Nn. 159
u.-an Nn. 158, Nn. 313
u.-anuñ D. 41/5[2]
u.-ma Nn. 159
u.-mayan Nn. 313
u.-mış Mn. 1080, D. 84/2
u.-mışdur Nn. 158
u.-up Mn. 573, D. 13/4[1]
[=12]

uyaca *(s.)* uysal
u.+Ø Şn. 316
[=1]

uyaḳ/-ġ *(s.)* uyanık
u.+Ø D. 47/1, D. 48/3, D. 50/4
u.+a D. 86/5, D. 87/6
u.+Ø-sun D. 75/5
[=6]

uyandır- gözünü açmak, gerçekleri söylemek
u.-Ø Mn. 17
[=1]

uyanıḳ *(s.)* bilinçli, sağduyulu
u.+lar Mn. 17
[=1]

uyar- uyandırmak
u.-an Mn. 1086
[=1]

uydur- tabi kılmak
u.-up Şn. 329
[=1]

uyḫu *(i.)* → yuḫu
u.+Ø Şn. 36
gelmez … gözime u.+Ø D. 87/6 → gel-, göz
u.+dan Mn. 1086
u.+lardan Mn. 13
[=4]

uyu- uyku durumunda bulunmak
u.-r-iken D. 47/1, D. 48/3 → i-
u.-maḳ Mn. 410, Mn. 537
u.-maḳdur Mn. 431
u.-maz Mn. 701
u.-mış D. 86/5
u.-r Mn. 420, D. 50/4
u.-sa Şn. 328
u.-yalar Mn. 408
u.-yup Mn. 154, Mn. 423, Mn. 485
[=14]

uyucı *(s.)* tabi, uyruk
u.+Ø D. 13/4[4]
[=1]

uyuz *(i.)* uyuz hastalığı
u.+Ø Mn. 1007, D. 150/3, D. 150/4
u.+Ø olur D. 149/4 → ol-
[=4]

uzat-/-d-
1. bir şeyin uzunluğunu arttırmak
u.-mış Mn. 918
u.-up D. 10/2[4]
2. *(yf.)* dil uzat-: kötü ve aşağılayıcı söz söylemek, iftira etmek
u.-up dil D. 159/2 → dil
2. *(yf.)* el uzat-: gasp etmek, mahremiyete zarar verecek şekilde davranmak
el u.-ma Mn. 223 → el
u.-maġa el D. 13/1[2] → el
3. *(yf.)* zebān uzat-: kötü ve aşağılayıcı sözler söylemek
u.-up zebān Şn. 210 → zebān

[=6]

ʿ**uzlet** *Ar. (i.)* insanlardan uzak kalmak
iḫtiyār-ı ʿu.+Ø it D. 236 → iḫtiyār, it-

[=1]

uzluḳ/-ġ *(i.)* ustalık, ehliyet
u.+ı Şn. 149

[=1]

uzun *(s.)* uzun
u.+Ø Şn. 502, D. 13/2[2]
u.+ı Mn. 817

[=3]

ʿ**użv** *Ar. (i.)* vücutta görev yapan her bir organ
ʿu.+Ø D. 85/5
ʿu.+a D. 85/5

[=2]

Ü (ü, ʿü)

ü *Far. (bağ.)* ve
ü.+Ø Mn. 22, Mn. 27, Mn. 33, Mn. 45, Mn. 55, Mn. 74, Mn. 74, Mn. 86, Mn. 89, Mn. 93, Mn. 101, Mn. 101, Mn. 123, Mn. 135, Mn. 145, Mn. 155, Mn. 156, Mn. 164, Mn. 170, Mn. 180, Mn. 182, Mn. 182, Mn. 208, Mn. 209, Mn. 212, Mn. 219, Mn. 239, Mn. 245, Mn. 253, Mn. 253, Mn. 255, Mn. 255, Mn. 255, Mn. 256, Mn. 258, Mn. 263, Mn. 263, Mn. 275, Mn. 287, Mn. 324, Mn. 332, Mn. 334, Mn. 347, Mn. 366, Mn. 384, Mn. 385, Mn. 388, Mn. 389, Mn. 420, Mn. 425, Mn. 431, Mn. 437, Mn. 454, Mn. 456, Mn. 461, Mn. 461, Mn. 470, Mn. 471, Mn. 479, Mn. 479, Mn. 479, Mn. 484, Mn. 495, Mn. 501, Mn. 525, Mn. 525, Mn. 563, Mn. 563, Mn. 576, Mn. 598, Mn. 603, Mn. 606, Mn. 614, Mn. 618, Mn. 622, Mn. 625, Mn. 644, Mn. 647, Mn. 659, Mn. 669, Mn. 681, Mn. 683, Mn. 712, Mn. 721, Mn. 728, Mn. 759, Mn. 759, Mn. 774, Mn. 777, Mn. 794, Mn. 797, Mn. 801, Mn. 809, Mn. 843, Mn. 844, Mn. 861, Mn. 861, Mn. 861, Mn. 862, Mn. 862, Mn. 865, Mn. 872, Mn. 885, Mn. 887, Mn. 889, Mn. 893, Mn. 905, Mn. 906, Mn. 924, Mn. 949, Mn. 956, Mn. 978, Mn. 1007, Mn. 1017, Mn. 1017, Mn. 1017, Mn. 1025, Mn. 1034, Mn. 1039, Mn. 1058, Mn. 1063, Mn. 1068, Mn. 1070, Mn. 1070, Mn. 1073, Mn. 1074, Mn. 1082, Mn. 1106, Mn. 1111, Mn. 1129, Mn. 1133, Mn. 1134, Mn. 1158, Şn. 2, Şn. 2, Şn. 5, Şn. 8, Şn. 8, Şn. 28, Şn. 48, Şn. 48, Şn. 57, Şn. 69, Şn. 75, Şn. 76, Şn. 81, Şn. 89, Şn. 94, Şn. 110, Şn. 114, Şn. 115, Şn. 115, Şn. 125, Şn. 131, Şn. 139, Şn. 140, Şn. 141, Şn. 141, Şn. 173, Şn. 178, Şn. 184, Şn. 186, Şn. 187, Şn. 187, Şn. 225, Şn. 238, Şn. 246, Şn. 246, Şn. 250, Şn. 253, Şn. 253, Şn. 253, Şn. 253, Şn. 253, Şn. 253, Şn. 255, Şn. 264, Şn. 265, Şn. 269, Şn. 270, Şn. 280, Şn. 285, Şn. 285, Şn. 286, Şn. 288, Şn. 288, Şn. 288, Şn. 303, Şn. 318, Şn. 321, Şn. 345, Şn. 366, Şn. 366, Şn. 371, Şn. 371, Şn. 374, Şn. 375, Şn. 375, Şn. 376, Şn. 392, Şn. 392, Şn. 393, Şn. 393, Şn. 393, Şn. 393, Şn. 403, Şn. 403, Şn. 410, Şn. 410, Şn. 453, Şn. 499, Şn. 514, Km. 2, Km. 29, Km. 31, Km. 31, Km. 31, Km. 31, Km. 31, Km. 42, Km. 43, Km. 47, Km. 67, Km. 67, Km. 69, Mm. 11, Mm. 12, Mm. 15, Mm. 15, Mm. 18, Mm. 18, Mm. 37, Mm. 43, Mm. 6, Mm. 89, Nn. 3, Nn. 47, Nn. 74, Nn. 88, Nn. 88, Nn. 90, Nn. 96, Nn. 116, Nn. 117, Nn. 136, Nn. 147, Nn. 193, Nn. 196, Nn. 216, Nn. 221, Nn. 226,

Nn. 231, Nn. 244, Nn. 244, Nn. 244, Nn. 338, Nn. 350, Nn. 360, Nn. 389, Nn. 396, Nn. 396, Nn. 437, Nn. 438, Nn. 457, Nn. 487, Nn. 488, Nn. 488, Nn. 503, Nn. 505, Nn. 535, Nn. 538, Nn. 542, Nn. 545, Nn. 552, Nn. 552, Nn. 552, Nn. 565, Nn. 566, Nn. 576, Nn. 579, Nn. 580, Nn. 581, Nn. 593, Nn. 593, Nn. 595, Nn. 605, Nn. 605, Nn. 651, Nn. 669, Nn. 677, Nn. 679, Nn. 679, Nn. 692, Nn. 705, Nn. 725, Nn. 727, Nn. 732, Nn. 743, Nn. 753, Nn. 760, Nn. 766, Nn. 767, Nn. 776, Nn. 787, Nn. 788, Nn. 789, Nn. 793, Nn. 797, Nn. 802, Nn. 829, Nn. 853, Nn. 860, Nn. 860, Nn. 874, Nn. 875, Nn. 890, Nn. 904, Nn. 904, Nn. 907, Nn. 912, Nn. 931, Nn. 960, Nn. 1001, Nn. 1002, Nn. 1010, Nn. 1041, Nn. 1055, Nn. 1062, Kn. 2, Kn. 2, Kn. 5, Kn. 9, Kn. 28, Kn. 35, Kn. 36, Kn. 38, Kn. 38, Kn. 39, Kn. 70, Kn. 74, Kn. 76, Kn. 87, Kn. 90, D. 1/2, D. 1/14, D.1/18, D. 2/2, D. 2/12, D. 2/13, D. 3/5, D. 3/8, D. 3/9, D. 4/1, D. 4/1, D. 4/2, D. 4/4, D. 4/5, D. 4/7, D. 4/7, D. 4/11, D. 4/11, D. 4/12, D. 5/1, D. 5/1, D. 5/13, D. 5/14, D. 8/2[10], D. 8/2[10], D. 8/2[12], D. 8/2[12], D. 8/4[6], D. 8/4[12], D. 8/5[7], D. 8/7[1], D. 8/7[1], D. 8/7[9], D. 9/3[4], D. 9/3[9], D. 9/3[9], D. 9/3[13], D. 9/3[13], D. 9/4[10], D. 9/4[11], D. 9/4[12], D. 9/6[2], D. 9/7[8], D. 9/7[11], D. 10/1[3], D. 10/1[3], D. 10/1[5], D. 10/1[6], D. 10/1[6], D. 10/1[15], D. 10/3[6], D. 10/3[10], D. 10/3[15], D. 10/4[14], D. 10/4[15], D. 10/5[14], D. 10/5[15], D. 10/6[15], D. 10/7[4], D. 11/1[9], D. 11/2[6], D. 11/4[11], D. 11/5[7], D. 11/5[13], D. 12/2[12], D. 12/3[12], D. 12/3[14], D. 15/6, D. 17/6, D. 19/2, D. 23/2, D. 23/2, D. 23/3, D. 23/7, D. 23/8, D. 23/8, D. 24/4, D. 26/7, D. 26/7, D. 27/5, D. 28/3, D. 29/4, D. 29/5, D. 32/3, D. 32/3, D. 33/1, D. 34/7, D. 34/7, D. 38/3, D. 38/3, D. 38/5, D. 43/2, D. 43/2, D. 43/2, D. 43/4, D. 43/6, D. 44/1, D. 44/4, D. 44/5, D. 45/1, D. 48/4, D. 48/6, D. 50/5, D. 51/4, D. 51/5, D. 54/5, D. 54/6, D. 55/1, D. 57/2, D. 62/4, D. 63/3, D. 64/4, D. 64/9, D. 66/6, D. 67/3, D. 68/3, D. 68/4, D. 68/4, D. 69/2, D. 70/3, D. 71/2, D. 71/4, D. 73/6, D. 74/1, D. 74/1, D. 74/2, D. 74/3, D. 74/4, D. 74/5, D. 74/6, D. 74/6, D. 74/7, D. 78/4, D. 80/5, D. 88/2, D. 88/2, D. 88/2, D. 88/3, D. 88/3, D. 88/3, D. 90/2, D. 90/2, D. 90/2, D. 90/6, D. 90/6, D. 91/1, D. 91/4, D. 91/9, D. 92/1, D. 92/1, D. 92/2, D. 92/5, D. 92/7, D. 93/2, D. 94/1, D. 94/2, D. 95/5, D. 96/4, D. 97/3, D. 97/6, D. 99/2, D. 100/2, D. 100/2, D. 100/4, D. 100/5, D. 104/4, D. 105/4, D. 106/3, D. 116/4, D. 118/2, D. 124/3, D. 125/2, D. 129/3, D. 138/2, D. 146/2, D. 146/3, D. 148/3, D. 161/1, D. 162/4, D. 164/2, D. 165/2, D. 169/2, D. 170/4, D. 171/3, D. 171/3, D. 172/1, D. 172/2, D. 173/1, D. 173/4, D. 173/4, D. 174/3, D. 174/4, D. 176/4, D. 184/3, D. 190/4, D. 191/2, D. 193/1, D. 193/2, D. 193/4, D. 194/2, D. 194/2, D. 196/4, D. 209/1, D. 218/2, D. 218/2, D. 218/2, D. 218/2, D. 227

[=551]

üç *(s.)* üç sayısı

ü.+Ø Mn. 376, Nn. 944, Nn. 946

[=3]

üçinci *(s.)* üçüncü sırada olan

ü.+Ø Mn. 406, Mn. 692, Nn. 948

[=3]

üftān *Far. (z.)* düşerek
ü.+Ø Mn. 801, Mn. 1007
[=2]

üfür- üflemek
ü.-di D. 95/2
[=1]

ümīd *Far. (i.)* beklenti, umut
ü.-i vaṣl D. 96/1 → vaṣl
ü.+ümi … kesem Mn. 22 → kes-
ü.+üm Mn. 1172
[=3]

ümmet *Ar. (i.)* bir peygamberin yolunu seçen insan topluluğu
ü.+Ø D. 47/6, D. 59/6
ḫıyār-ı ü.+inden Mn. 1116 → ḫıyār
ü.+i-çün Km. 62 → çün
ü.-i Muḥammed D. 10/7[5] → Muḥammed
ü.+i Mn. 633
ü.+idür Nn. 158
ü.+inüñ Km. 56
ü.+iyem D. 64/8
[=9]

ümmīd-vār *Far. (s.)* ümitli
olmadur ü.+Ø Kn. 66 → ol-
[=1]

ümmü'l-fażā'il *Ar. (i.)* ilim
ʿāşıḳ-ı ü.+Ø Mn. 1028 → ʿāşıḳ
[=1]

ümmü'l-kerem *Ar. (i.)* soyluluk, en temiz olan şey
ü.+i D. 10/3[4]
[=1]

ümmü'r-reẕā'il *Ar. (i.)* cahillik
muḥibb-i düşmen-i ü.+Ø Mn. 1028 → muḥibb, düşmen
[=1]

ün *(i.)* ses, seda
ü.+Ø Mn. 644, Şn. 339
çeküp ü.+Ø Mn. 1031, Nn. 538 → çek-
çeküp ü.+i Mn. 1090 → çek-
ü.+Ø çeküben Şn. 90, D. 73/4 → çek-
ü.+Ø çeküp Mn. 803, Nn. 183, Nn. 203, Nn. 372, Nn. 701 → çek-
ü.+i Şn. 215, Nn. 85
ü.+idür Nn. 85
ü.+in Şn. 472, Nn. 386
ü.+inden Nn. 450
ü.+ine Nn. 387, D. 74/2
ü.+ini Nn. 84
ü.+ler Nn. 84
ü.+üñi Nn. 183
[=23]

ünde- çağırmak
ü.-yeler Şn. 501
[=1]

ündür- çıkartmak
ü.-em Nn. 1002
[=1]

üns *Ar. (i.)* ülfet etme, cana yakın olma
ü.+Ø Mn. 212, Mn. 255
ü.+üñ Mn. 8
[=3]

ür-
1. havlamak
ü.-di D. 95/3
ü.-er D. 95/3
ü.-ür Şn. 333, Şn. 335
2. üflemek
ü.-e Şn. 482
[=5]

ürküt- korkutup kaçırmak
ü.-di D. 73/5
[=1]

üslūb *Ar. (i.)* biçem, tarz

ü.+dur Mm. 29

[=1]

üsne *(z.)* üstüne, üzerine

ü.+Ø D. 94/4

[=1]

üstād *Far. (i.)* bir alanda üstün kimse

ü.-ı efāżil Mn. 1053 → efāżil

ü.-ı ḥāẕıḳdur D. 1/8 → ḥāẕıḳ

ü.+dur D. 26/3

ü.+ına Mn. 196, D. 150/2

ü.+uña D. 150/1

[=6]

üst

1. *(i.)* bir şeyin yukarı kısmı

ayaġ ü.+ine dursa Nn. 989 → ayaḳ/-ġ, dur-

çıḳup ü.+ine Mn. 590 → çıḳ-

düşdi … ü.+ine Şn. 188 → düş-

ṭur ayaġ ü.+e Nn. 671 → ṭur-, ayaḳ/-ġ

ü.+e D. 77/4

ü.+i Nn. 430, D. 49/2, D. 96/1

ü.+inde Mn. 107, Mn. 160, Mn. 163, Mn. 166, Mn. 167, Mn. 816, D. 91/7

ü.+indeki D. 98/5

ü.+ine Mn. 128, Mn. 159, Mn. 762, Nn. 985, Kn. 3, D. 11/1[11], D. 11/5[5], D. 25/6, D. 53/5, D. 79/8, D. 81/1, D. 81/1, D. 81/2, D. 81/3, D. 81/4, D. 81/5, D. 81/6, D. 81/7, D. 91/7

ü.+ümde Mn. 1066

2. vücut, beden, gövde

ü.+üme Mn. 663

3. *(ü.)* başım üstüne: (verilen emir üzerine) derhal, evet

başum ü.+ine D. 81/8 → baş

4. *(ü.)* gözüm üstüne: verilen bir emri kabul etmeyi belirten söz

gözüm ü.+ine Nn. 44 → göz

[=39]

üş-

(yf.) başına üş-: birinin başına birikmek, başında toplanmak

başına ü.-di Mn. 968 → baş

başına ü.-esidür Mn. 1071 → baş

[=2]

üzil-

1. kopmak, kesilmek

ü.-ür Mn. 1141

2. *(yf.)* ʿırḳı üzil-: soyu devam etmemek, soyu kesilmek

ü.-üp ʿırḳı D. 90/7 → ʿırḳ

[=2]

üzre *(z.)*

1. üstüne, üzerine

ü.+Ø Mn. 158, Mn. 915, Kn. 3, Kn. 41

2. üstünde

ü.+Ø Mn. 220, Mn. 221, Mn. 780, Mn. 947, Mn. 947, Nn. 92, Nn. 666, Kn. 28, D. 57/5, D. 76/3

ayaġ ü.+Ø ṭurur Nn. 681 → ayaḳ/-ġ, ṭur-

3. -e göre, gereğince

ü.+Ø Mn. 467

[=16]

üzüm *(i.)* sulu ve tatlı bir tür meyve

ü.+Ø Mn. 302, D. 100/2, D. 145/4

[=3]

V

vā *Ar. (e.)* "vah!, eyvah!" anlamlarına gelen ünlem edatı

v.+Ø D. 13/1[5], D. 13/2[5], D. 13/3[5], D. 13/4[5], D. 13/5[5]

[=5]

vāh *Ar. (e.)*

1. acıma, yakınma bildiren ünlem

v.+Ø Nn. 106, Nn. 149, Nn. 201

v.+Ø eyleyende Nn. 984 → eyle-

v.-ıla Şn. 152 → ıla

v.+a Nn. 13
[=6]

vaḥdet *Ar. (i.)* Allah'a yakın olma, Allah ile bir olma
v.+Ø Mn. 768, Mn. 800
gülşen-i v.+de Nn. 589 → gülşen
ḫum-ı v.+den D. 22/3 → ḫum
sipihr-i v.+üñ D. 64/1 → sipihr
şarāb-ı v.+i D. 22/3 → şarāb
v.+e D. 205/1
v.+inden D. 63/4
[=8]

vāḥid *Ar. (s.)* tek, bir
v.+Ø Mn. 761, Mn. 789, Mn. 790, D. 202/4
[=4]

vāḥidī *Ar. (s.)* tek ve benzersiz olan
v.+Ø D. 202/1
[=1]

vaḥy *Ar. (i.)* peygamberlere gönderilen ilahî kelam
ṭūṭī-yi mirʾāt-i v.+Ø D. 48/2 → ṭūṭī, mirʾāt
v.-ile Şn. 98 → ile
v.-i nebī Km. 48 → nebī
[=3]

vāʿiẓ *Ar. (i.)* cami ve mescitlerde vaaz, öğüt veren kimse
v.+Ø Mn. 920
v.-i pend D. 9/4[12] → pend
v.-i sırr-ı İlāhī Nn. 338 → sırr, İlāhī
[=3]

vaḳf *Ar. (i.)* Arapça dilbilgisine göre harekesiz okunması gereken yere konulan, aynı zamanda sevgilinin ağzına benzetilen mim harfi
nişān-ı v.+Ø D. 46/2 → nişān
[=1]

vāḳıʿa *Ar. (i.)* rüya
v.+Ø Mn. 257
v.+mdur Nn. 940
[=2]

vāḳıf *Ar. (s.)* bir işi gereği gibi bilen
v.+Ø olmaz Nn. 1023 → ol-
v.+Ø olmışdı Mm. 60 → ol-
[=2]

vāḳıf-ḥāl *Ar. (i.)* hâl ehli
v.+Ø Nn. 339
[=1]

vāḳiʿ *Ar. (s.)* meydana gelen, olmuş
v.+Ø olmışdur Mn. 573 → ol-
[=1]

vaḳt *Ar. (i.)*
1. süre, zaman
ḳaḍı-yı v.+Ø Nn. 1013 → ḳaḍı
mest-i v.-i lī-maʿ Allāh Mn. 518 → mest, lī-maʿ Allāh
Mūsā-yı v.+Ø idi Şn. 319 → Mūsā, i-
v.+i Mn. 199, D. 30/6
v.+indeki Mn. 604
2. vakt ola: bir zaman gelir ki, zaman olur ki
v.+Ø ola Mn. 725, Şn. 44, Şn. 463 → ol-
[=9]

vaḳūr *Ar. (s.)* ağırbaşlı, mütevazı
v.+Ø ol Mn. 303 → ol-
[=1]

vālih *Ar. (s.)* şaşırmış, şaşkın
v.+Ø Şn. 57, Şn. 178, Şn. 375, Şn. 434, Şn. 514, Mm. 37, Nn. 164, Nn. 557, Nn. 588, Nn. 595, Nn. 677, Nn. 679, Nn. 692, Nn. 705, Nn. 765, Nn. 897, Nn. 931, Kn. 18, D. 50/5, D. 107/2, D. 155/3, D. 190/4, D. 193/1
olurlar v.+Ø Mn. 525 → ol-

v.+Ø olanlar Mn. 82 → ol-
v.+Ø olup Nn. 536, Nn. 682 → ol-
v.+idür D. 124/3
[=28]

var

1. *(i.)* mevcut olma, bulunma
v.+Ø Mn. 106, Mn. 114, Mn. 250, Mn. 269, Mn. 274, Mn. 288, Mn. 289, Mn. 293, Mn. 302, Mn. 302, Mn. 342, Mn. 412, Mn. 507, Mn. 545, Mn. 546, Mn. 546, Mn. 676, Mn. 725, Mn. 730, Mn. 732, Mn. 735, Mn. 770, Mn. 773, Mn. 824, Mn. 824, Mn. 860, Mn. 860, Mn. 885, Mn. 917, Mn. 997, Mn. 1005, Mn. 1069, Şn. 60, Şn. 104, Şn. 106, Şn. 129, Şn. 143, Şn. 144, Şn. 144, Şn. 152, Şn. 236, Şn. 239, Şn. 243, Şn. 248, Şn. 251, Şn. 347, Şn. 503, Şn. 506, Şn. 525, Mm. 5, Mm. 31, Mm. 64, Nn. 112, Nn. 119, Nn. 172, Nn. 188, Nn. 218, Nn. 220, Nn. 255, Nn. 257, Nn. 257, Nn. 266, Nn. 291, Nn. 347, Nn. 394, Nn. 398, Nn. 441, Nn. 442, Nn. 443, Nn. 460, Nn. 461, Nn. 467, Nn. 474, Nn. 575, Nn. 586, Nn. 587, Nn. 587, Nn. 605, Nn. 627, Nn. 628, Nn. 628, Nn. 646, Nn. 670, Nn. 673, Nn. 674, Nn. 695, Nn. 695, Nn. 711, Nn. 746, Nn. 747, Nn. 748, Nn. 870, Nn. 878, Nn. 902, Nn. 911, Kn. 94, D. 5/6, D. 8/6[1], D. 11/2[1], D. 19/3, D. 20/4, D. 23/2, D. 36/1, D. 36/1, D. 36/2, D. 36/3, D. 36/4, D. 36/5, D. 36/6, D. 36/7, D. 37/1, D. 44/4, D. 46/3, D. 49/1, D. 49/1, D. 65/2, D. 80/6, D. 84/1, D. 85/6, D. 112/1, D. 175/1, D. 207/1, D. 208/2
v.+Ø durur Mn. 16, Mn. 667, D. 211/2 → dur-
v.+Ø iden Şn. 361 → it-/-d-
v.+Ø idi Mn. 875, Mn. 879, Mn. 936, Mn. 956, Mn. 1006, Şn. 318, Şn. 321, D. 145/4, D. 146/2 → i-
v.+Ø iken Şn. 69, D. 54/7, D. 66/6 → i-
v.+Ø imiş Mn. 1129 → i-
v.+Ø ise Mn. 547, Mn. 567, Mn. 668, Mn. 775, Şn. 105, D. 54/1, D. 54/2, D. 88/2 → i-
v.+Ø olsun Mm. 69 → ol-
v.+dur Mn. 228, Mn. 314, Mn. 656, Mn. 688, Mn. 790, Mn. 829, Mn. 831, Mn. 831, Şn. 41, Nn. 25, Nn. 258, Nn. 297, Nn. 489, Nn. 613, Nn. 932, Nn. 933, Nn. 1058, D. 36/7, D. 47/5, D. 58/5, D. 84/7, D. 86/3, D. 112/4, D. 197/1
v.+ını Nn. 821, Nn. 876
v. mı Mn. 1062, D. 171/1
v. mıdı Şn. 289, Şn. 428
v.+Ø-sa Şn. 445, Nn. 535

2. *(z.)* hepsi, olancası
v.+ı Mn. 636
v.+ın Mn. 755

3. *(z.)* ne var: “şaşılır mı, ne çıkar” anlamlarına gelen ünlem
ne v.+Ø Mn. 1109, D. 33/5 → ne

4. *(z.)* var olsun!: “zarar gelmesin!” anlamında söz öbeği
v.+Ø olsun D. 12/1[7] → ol-
[=186]

var-

1. ulaşmak, yetişmek, gitmek
v.-Ø Mn. 178, Mn. 289, Mn. 291, Mn. 296, Mn. 342, Mn. 384, Mn. 583, Mn. 676, Mn. 724, Mn. 735, Mn. 792, Mn. 808, Mn. 831, Mn. 896, Mn. 997, Mn. 1005, Mn. 1049, Mn. 1154, Şn. 105, Şn. 129, Şn. 136, Şn. 179, Şn. 192, Şn. 194, Şn. 195, Şn. 196, Şn. 198, Şn. 200, Şn. 201, Şn. 219, Şn. 347, Şn.

348, Şn. 413, Şn. 419, Şn. 461, Şn. 491, Şn. 509, Şn. 515, Mm. 31, Mm. 38, Mm. 71, Mm. 81, Mm. 83, Nn. 115, Nn. 119, Nn. 178, Nn. 180, Nn. 255, Nn. 258, Nn. 266, Nn. 359, Nn. 376, Nn. 382, Nn. 465, Nn. 467, Nn. 472, Nn. 473, Nn. 518, Nn. 535, Nn. 725, Nn. 726, Nn. 747, Nn. 749, Nn. 752, Nn. 759, Nn. 902, Nn. 969, Nn. 1010, Nn. 1018, Kn. 93, D. 2/3, D. 8/1[5], D. 8/6[8], D. 10/1[9], D. 73/6, D. 85/4, D. 86/5, D. 86/7, D. 170/1, D. 177/1, D. 177/2, D. 177/4, D. 207/4, D. 226

v.-ı+gör Mn. 839 → gör-

v.-a Nn. 646, Nn. 863

v.-alum Şn. 209

v.-an Mn. 475, Nn. 518, D. 8/5[6]

v.-anda Mn. 884, Şn. 164, Nn. 1079

v.-asun Mn. 123, D. 30/7

v.-ayın Mn. 272, Şn. 457, D. 54/1, D. 81/8

v.-dı Şn. 181, Nn. 330

v.-duġı Şn. 165, D. 94/6

v.-ıman Şn. 400

v.-ımaz D. 8/5[5]

v.-ınca Mn. 672, Nn. 677

v.-ısar Mn. 679

v.-maġa Şn. 412, D. 59/1

v.-maz Mn. 118, Mn. 488

v.-uban Mn. 901, Nn. 361, D. 183/3

v.-uñ Mn. 1062

v.-up Mn. 455, Mn. 839, Mn. 849, Mn. 1005, Mn. 1056, Mn. 1137, Şn. 459, Şn. 487, Nn. 362, Nn. 522, Nn. 672, Nn. 994, D. 60/4, D. 79/4, D. 85/7

v.-uram Mn. 894

v.-urdı Mn. 939

2. *(yf.)* ġarḳa var-: boğulmak

ġarḳa v.-an Şn. 95 → ġarḳ

3. *(yf.)* vecde var-: dinî bir duygu sebebiyle aşırı heyecanlanıp kendinden geçmek

v.-urdı vecde Nn. 990 → vecd

4. *(yf.)* yile var-: heder olmak, boşa gitmek

yile v.-am D. 83/2 → yil

5. *(yf.)* yol var-: yola gitmek

yol v.-uban D. 230, D. 230 → yol

6. *(yf.)* yoluña var-: gitmek istediği yöne doğru yönelmek

yoluña v.-Ø Mn. 773 → yol

[=140]

varaḳ *Ar. (i.)* kitap yaprağı

v.+da Mm. 12

[=1]

varıl- ulaşılmak

v.-an Nn. 981

v.-maz Nn. 476

[=2]

vārid *Ar. (s.)* gelen, erişen

v.+idür Nn. 941

[=1]

varlıḳ/-ġ *(i.)* mevcudiyet

v.+Ø Nn. 48, Nn. 222

v.+ı D. 36/7, D. 36/7

v.+ın Nn. 255, Nn. 783

v.+ından D. 36/1

v.+uñ Mn. 255, D. 8/7[11], D. 164/2

[=10]

varmaḳlıḳ/-ġ *(i.)* ulaşma durumu

v.+a D. 8/5[14]

[=1]

vaṣf *Ar. (i.)*

1. övme

v.+uñda Mn. 73

2. nitelik

ide v.+Ø Nn. 801 → it-/-d-

idüp v.-ı Ġanī Nn. 221, Nn. 457 → it-/-d-, Ġanī
v.+Ø itdi Nn. 802 → it-/-d-
v.+ında D. 68/5
v.+ını Nn. 29
[=7]

vāṣıl *Ar. (i.)* ulaşmak, erişmek
v.+Ø oldı Mn. 249 → ol-
v.+Ø olup Mn. 516 → ol-
v.+ı Nn. 174
[=3]

vaṣī *Ar. (i.)* ölen bir kimsenin vasiyetini yerine getiren kimse
v.-yi Muṣṭafādan Mn. 686 → Muṣṭafā
v.-yi Muṣṭafāsun Mn. 630 → Muṣṭafā
[=2]

vaṣl *Ar. (i.)* kavuşma, buluşma
v.+Ø Şn. 154, D. 88/6
ümīd-i v.+Ø D. 96/1 → ümīd
v.+Ø oluban D. 10/1[12] → ol-
v.-ı fecrin Mn. 37 → fecr
v.+a D. 80/4
v.+ın D. 16/3
v.+umdan Mn. 901
v.+uñ D. 67/4
v.+uñdan D. 96/3
[=10]

vaṭan *Ar. (i.)* bir kimsenin kendini ait hisettiği yer, ülke
idindi … v.+Ø D. 41/2 → idin-
[=1]

vāv *Ar. (i.)* Arap alfabesinin yirmi altıncı harfi
v.-ı Hū Nn. 636 → Hū
v.-ı vilāyet Nn. 636 → vilāyet
v.+ı Nn. 606
v.+uñ Nn. 637
[=4]

vaʿ vaʿ *Ar. (i.)* çakal hayvanının çıkardığı ses
v.+Ø Mn. 1035
[=1]

vāvsız *Ar.+T. (s.)* vav harfi olmaksızın
v.+Ø Nn. 606
[=1]

vāy *Ar. (e.)* "eyvah!" anlamına gelen ünlem edatı
v.+Ø Şn. 56, Nn. 633, D. 13/1[5], D. 13/2[5], D. 13/3[5], D. 13/4[5], D. 13/5[5], D. 185/3
eyleyüp ha āh u v.+Ø D. 84/4 → eyle-, ha, āh, u
v.-ıla Nn. 201 → ıla
v.+a Mn. 488
v.+uña D. 84/4
[=12]

vāye *Far. (i.)* kısmet, nasip
v.+sidür D. 33/1
[=1]

vaʿẓ *Ar. (i.)* dini öğüt verme amacıyla yapılan konuşma
v.+Ø itmekdi Mn. 913 → it-/-d-
[=1]

vażīʿ *Ar. (s.)* alçak, bayağı
v.+Ø Nn. 547
[=1]

ve *Ar. (bağ.)* iki kelime ya da kelime grubunu birbirine bağlayan bağlaç
v.+Ø Mn. 255, Mn. 255, Mn. 256, Mn. 258, Mn. 258, Mn. 259, Mn. 259, Mn. 260, Mn. 260, Mn. 260, Mn. 260, Mn. 261, Mn. 261, Mn. 261, Mn. 262, Mn. 262, Mn. 262, Mn. 309, Mn. 348, Mn. 355, Mn. 403, Mn. 436, Mn. 548, Mn. 798, Şn. 71, Km. 1, Nn. 157

[=27]

vecd *Ar. (i.)* ruhun doğrudan Allah'a ulaştığı ve O'nun varlığının bilincine vardığı özel durum
v.+Ø Mn. 180, Km. 67, Nn. 107, Nn. 802
gitdi v.+e Mn. 804 → git-
giden v.+e Nn. 986 → git-
ḥālet-i v.+Ø Mm. 43 → ḥālet
müftī-yi v.+Ø ü ṣafā Nn. 338 → müftī, ü, ṣafā
varurdı v.+e Nn. 990 → var-
v.+Ø iden Nn. 317 → it-/-d-
v.+Ø iderler Nn. 804 → it-/-d-
v.+e girüp Nn. 344 → gir-
v.+inüñ Mn. 804

[=13]

vech *Ar. (i.)*
1. yüz, çehre
v.+le D. 90/1
v.+üñ D. 24/7
v.+üñi Km. 46
v.+üñsiz Mn. 13
2. biçim, tarz, üslup
v.-ile Mn. 566 → ile
v.-ileyem D. 43/2 → ile
v.+i Nn. 1005
v.+le Mn. 916, Şn. 145, Şn. 278, Km. 46, Nn. 291, Nn. 376, Nn. 944, Nn. 946, Nn. 989, Nn. 1037, Kn. 19, D. 1/3, D. 5/16, D. 24/7
3. neden, sebep
v.+le D. 71/4

[=22]

ved *Ar. (i.)* sevgi, dostluk, muhabbet
v.+den Nn. 210

[=1]

vedāᶜ *Ar. (i.)* sevilen kişiye ilgiyi kesme
v.+ı D. 12/3[8]

[=1]

vefā *Ar. (i.)* sevgide bağlılık, sadakat
v.+Ø Mn. 271, Mn. 1105, Şn. 173, Şn. 392, Nn. 292, Nn. 1078, D. 43/2
göstere … v.+Ø Şn. 285 → göster-
gösterelüm … v.+yı D. 12/1[2] → göster-
gösterür v.+yı Mn. 161 → göster-
ḳıl v.+Ø Nn. 1079 → ḳıl-
maᶜden-i mihr ü v.+Ø Nn. 793 → maᶜden, mihr, ü
mūfī-yi ḳubbe-yi v.+Ø D. 15/2 → mūfī, ḳubbe
mūfī-yi ḳubbe-yi v.+yuz D. 12/1[18], D. 12/2[16], D. 12/3[16] → mūfī, ḳubbe
v.+Ø göstermedür Mn. 199 → göster-
v.-ile D. 29/5 → ile
v.+nuñ Mn. 182
v.+sı Km. 67, D. 67/6
v.+yı Mn. 627

[=22]

vefā-dār *Ar.+Far. (s.)* vefalı
v.+Ø Mn. 697
yār-ı v.+umı Şn. 162 → yār

[=2]

veh *Ar. (e.)* "vah, yazık!" anlamlarına gelen ünlem edatı
v.+Ø Nn. 660, Nn. 661, Nn. 733, Nn. 931, D. 24/6, D. 164/1, D. 176/1

[=7]

vehm *Ar. (i.)* kuruntu, şüphe
v.+inden Nn. 523

[=1]

velāyet *Ar. (i.)* velilik, ermişlik
v.+Ø Nn. 950

[=1]

veled *Ar. (i.)* oğul, çocuk
v.+Ø Mm. 12, Mm. 39

[=2]

velev *Ar. (e.)* hatta, üstelik
v.+Ø Nn. 542
[=1]

velī$_1$ *Far. (e.)* ancak, ama
v.+Ø Mn. 53, Mn. 75, Mn. 188, Mn. 191, Mn. 227, Mn. 429, Mn. 437, Mn. 448, Mn. 450, Mn. 639, Mn. 709, Mn. 718, Mn. 733, Mn. 850, Mn. 879, Mn. 917, Mn. 922, Mn. 923, Mn. 945, Mn. 1065, Mn. 1075, Şn. 257, Şn. 349, Nn. 116, Nn. 125, Nn. 320, Nn. 398, Nn. 404, Nn. 416, Nn. 519, Nn. 1002, Nn. 1024, Kn. 10, Kn. 51, D. 1/11, D. 11/4[12], D. 17/2, D. 20/2, D. 22/1, D. 30/5, D. 35/5, D. 36/7, D. 51/5, D. 57/4, D. 61/3, D. 97/2, D. 181/3, D. 194/4, D. 214/3, D. 242
[=50]

velī$_2$ *Ar. (i.)* ermiş
v.+Ø Nn. 335, Nn. 390, Nn. 555
muḳtedā-yı pīşvā-yı her v.+Ø Nn. 328 → muḳtedā, pīşvā, her
olmışdı v.+Ø Mn. 640 → ol-
v.+dür Nn. 555
v.+ler Mn. 93, Mn. 642, Nn. 1030
v.+lerdür Mn. 353
v.+nüñ Mn. 592, Mn. 595, Mn. 657
v.+yem Mn. 620
[=14]

velīk *Ar.+Far. (e.)* fakat, ancak, ama
v.+Ø Kn. 42, D. 9/1[16], D. 9/2[16], D. 9/3[16], D. 9/4[16], D. 9/5[16], D. 9/6[6], D. 9/6[16], D. 9/7[16]
[=9]

velīkin *Ar.+Far. (e.)* velakin, fakat, ama
v.+Ø Mn. 726, Mn. 737, Mn. 1070, Nn. 581, Nn. 813, Nn. 886, D. 181/2
[=7]

veliyy *Ar. (i.)* ermiş
v.-i müctebā Mn. 588 → müctebā
v.-i nā-müselmān Mn. 596, Mn. 637, Mn. 641 → nā-müselmān
[=4]

verā *Ar. (i.)* yaratılmış olanların tümü, kainat, âlem
aʿlem ü eşref-i v.+Ø D. 15/6 → aʿlem, ü, eşref
[=1]

verd *Ar. (i.)* gül
v.+Ø D. 68/4, D. 119/4
v.-i bāġ-ı ḫuldum D. 19/1 → bāġ, ḫuld
v.-i nesrīn D. 79/6 → nesrīn
v.-i nesrīne Kn. 26 → nesrīn
v.-i pāk Şn. 416 → pāk
v.-i terden D. 122/3 → ter
v.+ine D. 134/2
v.+üñ Mn. 285
v.+üñe D. 90/11
[=10]

ve's-selām *Ar. (e.)* "son söz budur" anlamında ünlem edatı
v.+Ø Şn. 287, Şn. 360, Şn. 511, Şn. 528, Mm. 67, Nn. 667, Nn. 739
[=7]

ves̱āḳ$_1$ *Ar. (i.)* bağ
v.+Ø Şn. 227
[=1]

ves̱āḳ *Far. (i.)* ev
v.+ı D. 10/1[6]
[=1]

vesvās *Ar. (i.)* vesvese → vesves
v.+Ø Mn. 421
v.+ı Mn. 94
[=2]

vesves *Ar. (i.)* → vesvās
v.-i Ḫannāsdan D. 236 → Ḫannās

[=1]

ve'y < ve ey *Far. (e.)* "ve ey!" anlamına gelen ünlem edatı
v.+Ø Şn. 28, Mm. 82, D. 2/5, D. 20/1, D. 79/1
[=5]

veyā *Ar.+Far. (bağ.)* yahut, ya da
v.+Ø Şn. 371
[=1]

vīḳ u vāḳ *Ar. (e.)* tantana, gürültü patırtı
v.+Ø D. 10/1[8]
[=1]

vilāyet *Ar. (i.)* şehir
ḳarār u emn-i iḳlīm-i v.+Ø Mn. 608 → ḳarār, u, emn, iḳlīm
vāv-ı v.+Ø Nn. 636 → vāv
[=2]

vir-
1. bağışlamak, lutfetmek
v.-Ø Mn. 31, Mn. 32, Mn. 757, Mn. 758, Şn. 377, Km. 35, Km. 75, Nn. 829, Nn. 967, Nn. 968, Nn. 1042, Nn. 1064, Kn. 56
v.-di Mn. 651, Şn. 302, Nn. 161, Nn. 304, Nn. 1060, D. 55/4, D. 121/3, D. 128/1
v.-dügi D. 20/4
v.-dügüñ D. 60/3
v.-düñ Mn. 42, Nn. 101
v.-e Nn. 213
v.-en Mn. 47, Şn. 8, Şn. 13, Şn. 71, Şn. 75, Şn. 77, Nn. 69, Nn. 72, Nn. 78, Nn. 86, Nn. 88, Nn. 89, Nn. 89, Nn. 162, Nn. 408, Nn. 669, Nn. 95, D. 65/3, D. 194/3
v.-endür Nn. 1032
v.-ene Mn. 267
v.-ensün Mn. 97
v.-eyim D. 84/6
v.-me Mn. 384
v.-meyüben Mn. 695
v.-mez Mn. 1002, Mn. 1162, D. 70/4
v.-mezem Mn. 896
v.-üben Mn. 30, D. 128/2
v.-üp Mn. 757, Şn. 509
v.-ür Mn. 43, Mn. 162, Mn. 267, Mn. 421, D. 38/5, D. 117/4, D. 141/4
v.-ür mi Mn. 137, Mn. 439
v.-ürse Mn. 704
2. çevirmek, yöneltmek
v.-Ø Mm. 82
v.-ür Mn. 173
3. satmak
v.-düm Nn. 593
v.-dük D. 12/2[13]
v.-üp Mn. 554, Mn. 774
4. hissetmek, beslemek
v.-üp Mn. 716
5. elde olan bir şeyi uzatmak, iletmek
v.-Ø Mn. 847, Nn. 24, D. 10/1[9]
v.-e idüm Şn. 37, Şn. 39 → i-
v.-di Şn. 515
v.-dügün Şn. 59
v.-enüz D. 11/2[6]
v.-eyim Şn. 209
v.-ür Nn. 781
6. göndermek
v.-mişem Şn. 154
7. *(yf.)* bāda vir-: savurmak, boşa harcamak
bāda v.-ür Mn. 172 → bād
8. *(yf.)* baş vir-: canını feda etmeyi göz almak
baş v.-üp D. 83/2 → baş
9. *(yf.)* cān vir-:
1. ölmek
cān v.-di Nn. 697 → cān
cān v.-e Nn. 713, Nn. 720 → cān
cānını v.-mek Nn. 715 → cān
v.-ür cānın Nn. 712 → cān
2. canlandırmak, hayat vermek

cānını v.-mez Nn. 716 → cān
v.-e … cān Nn. 712 → cān
10. *(yf.)* cünbiş vir-: haraketlendirmek, canlandırmak
cünbiş v.-en Mn. 47 → cünbiş
11. *(yf.)* emān vir-: izin vermek, müsamaha göstermek
v.-medi emānı Mn. 589 → emān
v.-meyüp … emān Mm. 88 → emān
v.-mez emān Mn. 1149, Mn. 1151 → emān
12. *(yf.)* fāʾide vir-: yarar sağlamak
v.-mez fāʾide Nn. 1012 → fāʾide
13. *(yf.)* fetvā vir-: İslam hukukuna göre yargıda bulunmak
v.-enüz fetvā D. 11/4[10] → fetvā
14. *(yf.)* ġarḳa vir-: batırmak, boğmak
ġarḳa v.-ür Şn. 91 → ġarḳ
15. *(yf.)* göñül vir-: içten severek bağlanmak
v.-Ø göñül D. 36/2 → göñül
v.-di göñlin D. 189/4 → göñül
v.-düñ … göñlüñi D. 13/5[4] → göñül
16. *(yf.)* güvāhī vir-: şehadette bulunmak, tanıklık etmek
virür … güvāhī Mn. 84 → güvāhī
17. *(yf.)* ḫaber vir-: bilgi vermek, bildirmek
ḫaber v.-Ø Nn. 687 → ḫaber
ḫaber v.-mege Mn. 224 → ḫaber
ḫaber v.-seler D. 65/7 → ḫaber
ḫaber v.-üp Mn. 502 → ḫaber
v.-emez … ḫaber Nn. 616 → ḫaber
18. *(yf.)* ḥayāt vir-: canlandırmak
v.-en … ḥayāt Nn. 626 → ḥayāt
19. *(yf.)* ḥisāb vir-: kişinin ahirette dünyada işlediklerinin sebeplerini açıklaması
v.-en ḥisābı Mn. 760 → hisāb
20. *(yf.)* özünü vir-: kendini feda etmek, kendinden geçmek
özin v.-medi Nn. 634 → öz
v.-Ø özüñi D. 59/5 → öz
21. *(yf.)* rıżā vir-: razı olduğunu bildirmek
rıżā v.-ürseñ D. 67/3 → rıżā
22. *(yf.)* ṣalavāt vir-: Hz. Muhammed'e ve soyundan gelenlere saygı ifade etmek için söylenen duayı okumak
v.-Ø ṣalavātı Şn. 528 → ṣalavāt
v.-enüz … ṣalavāt D. 11/2[14] → ṣalavāt
23. *(yf.)* selām vir-: selamlamak
v.-di selām Nn. 684 → selām
v.-üp selāmı Mn. 582 → selām
24. *(yf.)* ser vir-: başını feda etmek
serüñ v.-Ø Mn. 226 → ser
25. *(yf.)* s̱ıḳlet vir-: ağırlık olmak
v.-di s̱ıḳlet Mn. 870 → s̱ıḳlet
26. *(yf.)* sırr vir-: kendisi veya bir başkasına ait bir sırrı açıklamak
v.-me sırruñ Mn. 226 → sırr
27. *(yf.)* şeref vir-: onurlandırmak
v.-düğince … şeref D. 89/6 → şeref
28. *(yf.)* teşvīş vir-: dertlendirmek, karışıklık içine düşürmek
teşvīş v.-di Mn. 836 → teşvīş
teşvīş v.-miş Mn. 899 → teşvīş
v.-di … teşvīşi Mn. 911 → teşvīş
v.-meye teşvīş Mn. 837 → teşvīş
v.-mezdi teşvīş Mn. 819 → teşvīş
29. *(yf.)* yile vir-: savurmak
v.-em yile Nn. 287 → yil
30. *(yf.)* yol vir-: izin vermek
v.-meyüp yol Mn. 700 → yol
31. *(yf.)* zaḥmet vir-: sıkıntıya yol açmak, eziyet etmek
v.-ene zaḥmet Mn. 162 → zaḥmet

zaḥmet v.-dükde D. 12/1[6] → zaḥmet
zaḥmet v.-ür D. 86/2 → zaḥmet
32. *(tf.)* tezlik tasvir fiili
çalı+v.-eydüm Şn. 44 → çal-
ṭapı+v.-ür Şn. 314 → ṭap-
[=138]

vīrāne *Far. (i.)* yıkılacak duruma gelmiş yapı
v.+sidür D. 31/3
[=1]

vird *Ar. (i.)* belli zamanlarda okunan âyet ya da dua
v.+Ø Mn. 454, D. 26/7
ḫˇānende-yi v.-i ṣubḥ u şāmuz D. 9/7[10] → ḫˇānende, ṣubḥ, u, şām
v.+i Mn. 357, D. 8/4[14], D. 90/11, D. 154/3
[=7]

virdür- verdirmek
v.-me D. 12/3[6]
[=1]

virici *(s.)* veren
v.+Ø Şn. 69
[=1]

viril-
1. verilmek
v.-mişdür Mn. 267
2. *(yf.)* ḥaḳḳı viril-: birinin çalışmasını veya başarısını yeterince değerlendirmek veya ücretini gerektiği gibi ödemek
ḥaḳḳı v.-meyenüm Şn. 166 → ḥaḳ[ḳ]
[=2]

viriş- karşılıklı vermek
v.-ür Nn. 310
[=1]

vuḥūş *Ar. (i.)* vahşi hayvanlar
v.+Ø D. 4/12
[=1]

vuḳūf *Ar. (i.)* anlama, kavrama
ola … v.+ı Mn. 307 → ol-
[=1]

vuṣlat *Ar. (i.)* kavuşma, buluşma
v.-ı cānān Nn. 585 → cānān
v.+da Kn. 67
v.+[y]am Kn. 82
[=3]

vużū *Ar. (i.)* abdest almak
v.+Ø ṭutanuz D. 11/4[7] → ṭut-
v.+dan Mn. 886
[=2]

vużūsuz *Ar.+T. (s.)* abdestsiz
v.+Ø Mn. 957
[=1]

vü *Far. (bağ.)* ve
v.+Ø Mn. 665, Mn. 818, Mn. 852, Mn. 861, Mn. 946, Mn. 1039, Mn. 1047, Şn. 309, Şn. 322, Şn. 375, Şn. 375, Şn. 492, Nn. 23, Nn. 284, Nn. 335, Nn. 537, D. 8/3[2]
[=17]

vücūd *Ar. (i.)*
1. var oluş, varlık
bulmışdum v.+Ø Nn. 281 → bul-
mülk-i v.+ı Mn. 1170 → mülk
2. beden
v.+Ø Nn. 1060, Kn. 56
v.+ına Şn. 299
v.+um Nn. 25, Nn. 1058, D. 78/1
[=8]

vüdd *Ar. (i.)* dostluk, yarenlik
v.+Ø Nn. 231
[=1]

vüsʿat *Ar. (i.)* bolluk

v.-çün Km. 44 → çün

[=1]

Y

ya *(i.)* yay → yay

y.+sın Mn. 54

[=1]

yā₁ *Ar.*

1. *(e.)* "ey!" anlamına gelen seslenme ünlemi

y.+Ø Mn. 1, Mn. 16, Mn. 19, Mn. 20, Mn. 27, Mn. 29, Mn. 32, Mn. 78, Mn. 88, Mn. 94, Mn. 94, Mn. 546, Mn. 567, Mn. 575, Mn. 590, Mn. 644, Mn. 662, Mn. 684, Mn. 891, Mn. 895, Şn. 315, Şn. 394, Şn. 399, Şn. 407, Km. 1, Km. 23, Km. 39, Km. 42, Km. 42, Km. 43, Km. 43, Km. 44, Km. 44, Km. 75, Nn. 110, Nn. 118, Nn. 129, Nn. 189, Nn. 194, Nn. 348, Nn. 353, Nn. 360, Nn. 390, Nn. 397, Nn. 402, Nn. 404, Nn. 595, Nn. 598, Nn. 662, Nn. 833, Nn. 834, Nn. 914, Nn. 967, Nn. 993, Nn. 1042, Nn. 1044, Nn. 1064, Nn. 1080, Kn. 11, Kn. 101, Kn. 101, D. 2/8, D. 2/8, D. 2/11, D. 19/6, D. 20/2, D. 20/3, D. 20/7, D. 79/5, D. 89/7, D. 93/5, D. 94/7, D. 102/1, D. 139/1, D. 144/1, D. 201/1

2. *(ü.)* yā Hū: dervişlerin zikir esnasında söyledikleri "ey Allah'ım" anlamında ünlem

ġarḳa-yı y.+Ø Hū Şn. 268 → ġarḳa, Hū

naʿrā-yı y.+Ø Hūñ D. 4/13 → naʿrā, Hū

y.+Ø Hū Nn. 110, Nn. 595, Nn. 598, Nn. 619, Nn. 681, Nn. 691, Nn. 696, Nn. 744, Nn. 746, Nn. 749 → Hū

y.+Ø Hūların Nn. 756 → Hū

3. *(ü.)* yā men Hū: Mevlevî zikirlerinde söylenilen ifade

y.+Ø men Hū Nn. 619 → Hū

[=90]

yā₂ *Far. (bağ.)* ya da, veya

y.+Ø Mn. 79, Mn. 703, Mn. 942, Şn. 196, Şn. 463, Şn. 476, Şn. 492, Nn. 196, Nn. 196, Nn. 196, Nn. 197, Nn. 197, Nn. 197, Nn. 209, D. 8/3[10], D. 42/2, D. 42/3, D. 66/2, D. 70/1, D. 75/6, D. 75/6, D. 91/1, D. 116/1, D. 116/2, D. 116/3, D. 116/4, D. 131/3, D. 131/4, D. 201/4, D. 201/4

[=30]

yad *(s.)* yabancı

y.+Ø Şn. 386, D. 29/1

y.+Ø eyledüñ Şn. 176 → eyle-

y.+Ø it Şn. 160

y.-ı ruḫ D. 9/7[9] → ruḫ

y.+uñ-ıla Şn. 383, Nn. 81 → ıla

y.+a Mn. 803

y.+ı Mn. 1051, Şn. 160

y.+uñ D. 55/1

[=11]

yād *Far. (i.)* hatırlama, akla gelme

y.+Ø Mn. 172, D. 29/1

eyleyüp y.+Ø Mn. 649 → eyle-

getir y.+uña Mn. 985 → getir-

ide y.+Ø Şn. 386 → it-/-d-

y.+Ø eylegil Nn. 606 → eyle-

y.+Ø it Nn. 607, Nn. 610 → it-/-d-

y.+Ø iden Şn. 171 → it-/-d-

y.+Ø ideni Nn. 707 → it-/-d-

y.+Ø ider Nn. 448 → it-/-d-

y.+Ø iderseñ Nn. 607 → it-/-d-

y.+Ø idüpdür Mm. 70 → it-/-d-

y.+Ø itmeden D. 62/6 → it-/-d-

y.+ıma gelmez D. 43/1, D. 43/1, D. 43/2, D. 43/3, D. 43/4, D. 43/5, D. 43/6, D. 43/7 → gel-

y.+uma … geldi Şn. 317 → gel-
y.+uñ durur D. 55/1 → dur-
y.+ına D. 26/7, D. 91/9
y.+ını Mn. 95
y.+uñ Nn. 63, D. 55/1
y.+uñı Şn. 382
[=30]

yaġ *(i.)*
1. yağ
y.+Ø Mn. 938, Şn. 38, Şn. 455, D. 47/7, D. 49/7
y.+a Mn. 955, Mn. 973, Şn. 455
y.+ı Mn. 928, Mn. 928, Mn. 960, Mn. 966, Mn. 966
y.+ıdur D. 49/7
y.+ını Mn. 948
y.+uñ Mn. 947
2. uçucu ve kokulu madde
y.+umı Şn. 240
[=17]

yaġ- yağmak
y.-an Mn. 762
[=1]

yaġı *(i.)* düşman
y.+Ø Mn. 948, Mn. 960, Mn. 966, Mn. 966
[=4]

yaġdır- akıtmak
y.-Ø Mn. 130
[=1]

yaġış *(i.)* yağmur
y.+Ø Şn. 34
dökdi … gözinden y.+Ø Şn. 88 → dök-, göz
y.+lar Mn. 130
y.+laruñ Mn. 141
[=4]

yaġlu *(s.)* yağlı
y.+Ø Mn. 940
[=1]

yaḫ- yakmak, yanmasını sağlamak, tutuşturmak → yaḳ-
y.-ar Mn. 167
y.-up Nn. 262
[=2]

yaḫın *(s.)* uzak olmayan → yaḳın
y.+Ø-am Nn. 1068
[=1]

yaḫşı *(s.)* iyi, güzel, pek güzel
y.+Ø Nn. 26, D. 8/3[9]
aduñ … y.+Ø çıḳdı D. 82/7 → ad, çıḳ-
y.+ca Şn. 223
y.+dur Mn. 715
y.+lar Mn. 9
[=6]

yāḫū *Far. (bağ.)* yahut → yāḫūd
y.+Ø Nn. 209
[=1]

yāḫūd *Far. (bağ.)* veya, ya da → yāḫū, yeḫūd
y.+Ø Mn. 59, Mn. 702, Mn. 715, Mn. 1172, Mm. 58, Nn. 531, Kn. 37, D. 66/1
[=8]

yaḳ- → yaḫ-
1. tutuşturmak, yanmasını sağlamak
y.-dum-ise Nn. 290 → i-
y.-an Nn. 980
y.-anı Nn. 825
y.-ar Nn. 783
y.-ayın D. 78/1
y.-dı Nn. 430, D. 48/7, D. 83/3
y.-maduḳ Nn. 260
y.-maḫ D. 19/7
y.-maz Nn. 825
y.-up Mn. 286, D. 10/4[11], D. 50/7
2. mahvetmek, yıkıma uğratmak

y.-dı Şn. 55, Şn. 55
y.-mayam Şn. 204
3. *(yf.) (i.)* cān yaḳ-: zulmetmek
cān … y.-mada Şn. 233 → cān₁
4. *(yf.)* oda yaḳ-: ateşe vermek
oda y.-ar D. 56/1 → od
odlara y.-dı Mn. 951 → od
y.-am oda Nn. 287 → od
5. *(yf.)* yürek yaḳ-: eziyet vermek
yüregin y.-anum Şn. 164 → yürek/-g

[=22]

yaḳa *(i.)* elbisenin boynu çevreleyen kıyısı
y.+mdan Mn. 232
y.+mı D. 53/2
y.+ñdaġı D. 56/7
y.+sın Mn. 463, Mn. 464, Şn. 86

[=6]

yaḳıcı *(s.)* yakan
y.+Ø Nn. 527, Nn. 527

[=2]

yaḳın *(s.)* → yaḫın
1. uzak olmayan
y.+Ø Mn. 440, Şn. 377
olan y.+Ø Şn. 63 → ol-
y.+Ø ol Nn. 745 → ol-
2. yaḳın idici: yakın eden, yaklaştıran
y.+Ø idicidür D. 50/2 → idici

[=5]

yaḳın- kına, yakı vb. şeylerin vücudun herhangi bir yerine sürünmesi
y.-up Şn. 240

[=1]

yaḳīn *Ar. (i.)* kesin, apaçık ve sağlam bilgi
y.+Ø Mn. 736, Mn. 777, Mn. 1056, Şn. 63, Şn. 143, Şn. 377, Mm. 44, Nn. 234, Nn. 491, Nn. 636, D. 22/1
eḳālim-i y.+üñ Mn. 374 → eḳālim
y.+i Nn. 533

[=13]

yāḳūt *Ar. (i.)*
1. kırmızı, sarı ve gök renginde olmak üzere üç çeşiti olan, divan şiirinde genellikle sevgilinin dudağına ya da şaraba benzetilen değerli taş
y.+Ø D. 38/3, D. 79/7
dürc-i y.+ı D. 16/4 → dürc
ḫaṭṭ-ı y.-ı revān-baḫşı D. 4/3 → ḫaṭ[ṭ], revān-baḫş
ḥoḳḳa-yı y.+uñ D. 28/6 → ḥoḳḳa
laʿl-i y.+ı durur D. 4/3 → laʿl, dur-
y.-ı nāṭıḳdur D. 1/4 → nāṭıḳ
y.-ı revān-baḫş D. 94/4 → revān-baḫş
y.-ı revān-ı cān-fezāyı D. 10/5[5] → revān, cān-fezā[y]
y.+ı D. 9/5[11]
y.+uñ D. 1/4
2. yakut taşından yapılan bir tür şerbet
y.-ı müferriḥ-i müẕābı D. 10/4[6] → müferriḥ, müẕāb

[=12]

yalan
1. *(i.)* birini aldatmak için söylenen söz
y.+Ø Mn. 978, Mn. 981
y.+Ø çıḳup Nn. 1016 → çıḳ-
söylegil y.+ı Mn. 985 → söyle-
y.+Ø söyler Mn. 1044 → söyle-
y.+ı söyledükce Mn. 982 → söyle-
y.+dur Mn. 984
y.+ı Mn. 978, Mn. 983, Mn. 984
2. *(s.)* gerçek olmayan, asılsız
y.+Ø Mn. 1043

[=11]

yalan- yalamak eylemine uğramak
y.-ur Şn. 334

[=1]

yalancı *(s.)* yalan söyleyen
y.+Ø Mn. 979, Mn. 980, Mn. 980, Mn. 982
y.+ya Mn. 979
[=5]

yalañuz *(s.)* → yalñuz
y.+Ø Mn. 1007
[=1]

yalıñaç *(s.)* yoksul, muhtaç
y.+Ø Şn. 471
oluban y.+Ø Şn. 476 → ol-
[=2]

yalñuz → yalañuz
1. *(z.)* sadece
y.+Ø Km. 76
2. *(s.)* kimsesi olmayan
y.+Ø D. 23/9
olabilmen y.+Ø Nn. 1073 → bil-, ol-
[=3]

yalvar- dilemek, istemek, yakarmak
y.-ı+gör D. 230 → gör-
y.-ası D. 230
y.-dum D. 84/6
y.-ma Mn. 1005
[=4]

yama- yama yapmak
y.-yup Şn. 32
[=1]

yaman *(s.)* kötü, fena
y.+Ø Şn. 40, Şn. 42, D. 8/3[9], D. 82/7
y.+dur Mn. 412, D. 208/2
y.+lardan Mn. 9
[=7]

yan *(i.)* kenar, taraf
y.+ına Mn. 1132, Mn. 1138, Mn. 1139, Şn. 239
y.+ında Mn. 543, Mn. 1131, Nn. 29, D. 36/4, D. 44/7, D. 72/4, D. 239
y.+umda Nn. 31, Nn. 52, Nn. 306
y.+umı Şn. 94, Şn. 269, Şn. 270
[=17]

yan-
1. tutuşmak
y.-duġı-çün D. 52/3 → çün
y.-duġum-çün Nn. 55 → çün
y.-maḳ durur D. 19/7 → dur-
y.-maḳ mı olur D. 8/3[11] → ol-
y.-a Km. 73, Nn. 17, Nn. 17, Nn. 33, Nn. 681, Nn. 681, Nn. 701, Nn. 701
y.-an Km. 66, D. 42/5
y.-ar Mn. 193, Mn. 195, Mn. 195, Şn. 65, Nn. 55, Nn. 263, D. 44/7, D. 52/3, D. 225
y.-asıdur D. 31/1
y.-dı Şn. 54, Nn. 426, Nn. 428, Nn. 571, D. 44/7, D. 86/7, D. 90/8
y.-duġum D. 27/4
y.-dum D. 52/6
y.-mada Nn. 96
y.-madadur Şn. 152
y.-uban D. 27/6
y.-uñ Nn. 193
y.-up Mn. 192, Nn. 262, Nn. 823
2. *(yf.)* oda yan-: ateşte yanmak
oda y.-mayınca Nn. 296 → od
[=41]

yana *(e.)* yine, tekrar
y.+Ø Nn. 17
[=1]

yaña *(e.)* tarafa, yöne
y.+Ø Mn. 550, Mn. 1026, Mn. 1054, Şn. 250, Şn. 252, Şn. 440, Şn. 460, Şn. 501, Nn. 652, Nn. 689, Nn. 724, Nn. 846, D. 9/1[2], D. 47/4
y.+ya Şn. 233, D. 8/1[12]
[=16]

yañaḳ/-ġ *(i.)* yanak
y.+ı Mn. 558, D. 97/6
y.+uñ D. 1/6, D. 52/7
[=4]

yancıḳ/-ġ *(i.)* çanta, torba → yancuḳ
y.+Ø Mn. 1132
y.+um Şn. 47
[=2]

yancuḳ/-ġ *(i.)* → yancıḳ
y.+Ø Mn. 1153
y.+ı Mn. 1134
y.+ına Mn. 1133
y.+um Mn. 1141
[=4]

yandır- tutuşturmak → yandur-
y.-ma Mn. 284
[=1]

yandur-
1. → yandır-
y.-up Nn. 294, Nn. 527, D. 62/4
y.-uban Şn. 26, Şn. 338, Şn. 439
y.-updur Mn. 680
2. korkutmak, tehdit etmek
y.-maġıl D. 159/3
3. *(yf.)* oda yandur-: ateşte yakmak
odına y.-Ø D. 93/6 → od
[=9]

yanġu *(i.)* yankı
y.+ya D. 95/3
[=1]

yanġulan- yankılanmak → yanḳulan-
y.-up Şn. 320
y.-urdı Şn. 323
[=2]

yañıl- yanlışlık yapmak → yañul-
y.-uban Şn. 489
y.-up Mn. 1008
[=2]

yaʿnī *Ar. (e.)* kısacası, açıkça, doğrusu
y.+Ø Mn. 274, Mn. 343, Mn. 358, Mn. 415, Mn. 512, Mn. 633, Mn. 752, Mn. 799, Mn. 822, Mn. 854, Mn. 871, Mn. 1092, Mn. 1165, Şn. 232, Şn. 348, Şn. 399, Şn. 418, Şn. 453, Şn. 517, Mm. 39, Nn. 5, Nn. 6, Nn. 25, Nn. 109, Nn. 111, Nn. 117, Nn. 141, Nn. 157, Nn. 199, Nn. 211, Nn. 256, Nn. 328, Nn. 435, Nn. 458, Nn. 459, Nn. 461, Nn. 475, Nn. 543, Nn. 596, Nn. 610, Nn. 638, Nn. 641, Nn. 777, Nn. 856, Nn. 861, Nn. 902, Nn. 974, Nn. 1000, Nn. 1015, Nn. 1043, Nn. 1058, Kn. 97, Kn. 98, D. 3/19, D. 10/2[13], D. 10/7[2], D. 11/4[14], D. 36/2, D. 64/9
[=59]

yanḳulan- → yanġulan-
y.-dı Nn. 700
[=1]

yanlucaḳ/-ġ *(i.)* kesecik, küçük çanta
y.+um Şn. 47
[=1]

yañul- → yañıl-
y.-uban D. 8/2[2]
y.-up Şn. 306
[=2]

yap-
1. meydana getirmek, bina etmek, oluşturmak
y.-Ø Şn. 179
y.-an Mn. 327, Mn. 327
y.-ar Nn. 554
y.-dı D. 79/4
2. ḳapu yap-: kapı kapamak
ḳapusını y.-mayanuñ Mn. 497 → ḳapu
ḳapuyı y.-maḳ Mn. 498 → ḳapu
[=7]

yapış-
1. arada boşluk kalmayacak şekilde yaklaşmak
y.-mış Mn. 508
2. sarılmak, sımsıkı tutmak
y.-Ø D. 53/3
y.-mışuz D. 12/3[7]
y.-sañ Nn. 1027
y.-up Nn. 466
[=5]

yapraḳ/-ġ *(i.)* yaprak
y.+um Nn. 278
y.+uñı Nn. 287
[=2]

yapraḳlan- yaprak çıkarmak, yeşermek
y.-ur Mn. 1162
[=1]

yapu *(i.)* yapı, bina
y.+nuñ Mn. 328
[=1]

yar *(i.)* tükürük, salya
y.+ıdur D. 94/3
[=1]

yar- yırtmak, ayırmak
y.-Ø Nn. 454, Nn. 454
y.-ana Mn. 162
[=3]

yār *Far. (i.)* dost, sevgili
y.+Ø Mn. 51, Mn. 114, Mn. 175, Mn. 296, Mn. 373, Mn. 412, Mn. 546, Mn. 547, Mn. 770, Mn. 773, Mn. 784, Mn. 792, Mn. 805, Mn. 808, Mn. 1069, Şn. 251, Şn. 251, Şn. 258, Şn. 270, Şn. 354, Şn. 480, Nn. 43, Nn. 44, Nn. 45, Nn. 185, Nn. 231, Nn. 238, Nn. 238, Nn. 407, Nn. 411, Nn. 412, Nn. 450, Nn. 454, Nn. 454, Nn. 556, Nn. 719, Nn. 797, Nn. 924, Kn. 32, Kn. 67, Kn. 75, Kn. 78, Kn. 81, D. 5/17, D. 5/17, D. 29/6, D. 72/2, D. 75/7, D. 75/7, D. 186/1, D. 208/2
çeşm-i y.+Ø-uz D. 9/5[1] → çeşm
derd-i y.+uñ Mn. 1120 → derd
dest-būs-ı y.+dan Kn. 22 → dest-būs
diyār-ı y.+dan D. 66/2 → diyār
diyār-ı y.+e Mn. 839 → diyār
ḫāk-ı kūy-ı y.+da D. 66/5 → ḫāk, kūy
maḳrūn-ı y.+Ø Kn. 39 → maḳrūn
meẕheb-i y.+Ø D. 188/1 → meẕheb
mirʾāt-ı ḥüsn-i y.+da D. 237 → mirʾāt, ḥüsn
olan y.+Ø Mn. 797 → ol-
olmışdur … y.+Ø Nn. 22 → ol-
pā-būs-ı y.+e Mn. 291 → pā-būs
rūy-ı y.+Ø Şn. 250, Şn. 411 → rū[y]
y.+Ø ḳılmaḳ Mn. 1004 → ḳıl-
y.+Ø ol Mn. 191 → ol-
y.+Ø olan Nn. 722 → ol-
y.+Ø olup Mn. 190, D. 96/4 → ol-
y.-ı cānī Mn. 396, Mn. 698, Nn. 966 → cānī
y.-ı gū D. 8/1[14] → gū
y.-ı her sergeşteyem Mn. 74 → her, sergeşte
y.-ı nigū Mm. 25 → nigū
y.-ı ṣādıḳ Nn. 953 → ṣādıḳ
y.-ı vefā-dārumı Şn. 162 → vefā-dār
y.-ile D. 19/6, D. 29/1, D. 53/7 → ile
y.+dan Nn. 46
y.+e Nn. 185, Nn. 185, Nn. 350, Kn. 68, D. 13/4[2], D. 227
y.+i Mn. 839, Şn. 151, D. 43/4
y.+ine Nn. 888
y.+ini Şn. 284, Nn. 448

y.+la Nn. 771, Kn. 50, Kn. 67, Kn. 69, Kn. 70, Kn. 82
y.+ladur Nn. 444
y.+sız Kn. 50
y.+Ø-sun Nn. 355
y.+suz Kn. 68, Kn. 82, D. 53/7
y.+umı Şn. 162
y.+uñ Nn. 28, Nn. 559, Nn. 719, Kn. 10, Kn. 69, D. 9/6[13], D. 11/5[13], D. 12/3[13], D. 19/4, D. 41/7, D. 49/5, D. 65/6, D. 75/4, D. 94/3
[=121]

yara *(i.)* delici ya da kesici aletlerle vücudun herhangi bir yerinde açılan yarık
y.+Ø Nn. 185, D. 13/4[3]
y.+lardan D. 77/5
y.+sından D. 73/3
[=4]

yara- yakışmak, elverişli olmak
y.-maduñ D. 13/4[2]
y.-yup Şn. 33
[=2]

yaradılmış *(s.)* yaratılmış her şey, yaratık, mahlukat
y.+a D. 8/1[3]
[=1]

yarala- silah veya başka bir aletle başkasında yara açmak
y.-yup D. 13/4[2]
[=1]

yaralan- yara almak
y.-dı D. 77/5
y.-mış D. 73/3
[=2]

yaramaz *(s.)* yararlı olmayan, faydasız
y.+Ø D. 177/3, D. 178/4
[=2]

yaraşa *(i.)* yarasa hayvanı
y.+Ø D. 243
[=1]

yaraş- yakışmak, layık olmak
y.-ur Km. 1, Nn. 218
[=2]

yaraşmaz *(s.)* yakışmaz
y.+Ø Mn. 824
[=1]

yarat-/-d- yoktan var etmek, vücuda getirmek
y.-dı D. 8/4[2], D. 144/3
y.-madı Kn. 59
y.-updur Mn. 507
[=4]

yardım *(i.)* muhtaç insanların sıkıntılarını gidermek
yardım d.-r Mn. 247 → dile-
[=1]

yarı *(s.)* yarım
y.+Ø D. 95/5, D. 95/5
[=2]

yarım *(s.)* bir şeyin yarısı
y.+Ø Mn. 114
[=1]

yarın *(z.)* ilerideki herhangi bir zaman
y.+Ø Mn. 451, D. 230, D. 231
y.+ki Mn. 661
[=4]

yārī *Far. (i.)*
1. yardım
y.+Ø Mn. 754
ḳıldı y.+Ø Mn. 636, Mn. 1166 → ḳıl-
ḳılġıl … y.+Ø Mn. 590 → ḳıl-
y.+Ø ḳılup Mn. 90, Nn. 817 → ḳıl-
2. yārī ḳılıcı: yardım edici, yardım eden

y.+Ø ḳılıcı Mn. 619 → ḳılıcı
[=7]

yarlıġa- suçunu affetmek, mağfiret etmek
y.-Ø Şn. 370
y.-sun Şn. 519
[=2]

yarlıġan- bağışlanmak
y.-maḳ D. 2/11
[=1]

yaṣ- yayın kirişini gevşetmek
y.-Ø Mn. 54
[=1]

yaṣaġ *(i.)* engel, izin verilmeyen şey
y.+Ø oldı D. 96/5 → ol-
y.+Ø olmaz D. 41/7 → ol-
[=2]

yasdanacaḳ/-ġ *(s.)* yaslanılacak yer
y.+um Mn. 24
[=1]

yāsemen *Far. (i.)* yasemin çiçeği → yāsemīn
y. mi D. 131/1
[=1]

yāsemen-bū *Far. (s.)* yasemin kokulu
y.+Ø 20/1
[=1]

yāsemīn *Far. (i.)* → yāsemen
y.+Ø D. 68/4
y.+i Kn. 25
[=2]

yaş$_1$ *(i.)*
1. ağlama sırasında gözden akan sıvı
y.+Ø Nn. 700, D. 13/3[2], D. 45/7, D. 81/6
y.-ıla Mn. 657, Şn. 183, Şn. 342, D. 10/3[13], D. 66/1 → ıla
y.+ı-yla Mn. 147, Mn. 513, Mn. 514 → ıla
y.+dur D. 44/8
y.+ı Mn. 136, Mn. 169, Şn. 91, D. 1/18, D. 19/4, D. 44/2, D. 73/1, D. 91/6, D. 96/3
y.+ıdur D. 75/4
y.+ın D. 66/3, D. 67/4, D. 73/1
y.+ına Mn. 146
y.+ını Mn. 505
y.+la Şn. 433
y.+um Nn. 35, D. 81/6
y.+uñ Mn. 138
2. nemlilik
y.+Ø D. 44/7
y.+la Şn. 332
y.+um Şn. 54
[=35]

yaş$_2$ *(i.)* yaşanılan süre
y.+um D. 81/1
[=1]

yaşlu *(s.)* nemli
y.+m Şn. 175
[=1]

yat-
1. yatmış olmak, uyuma maksadıyla uzanmak
y.-maz-idi Şn. 430 → i-
y.-alar Mn. 408
y.-ma Nn. 175
y.-mayan Şn. 170
y.-up Mn. 485
y.-ur Mn. 693, Mn. 694, Mn. 711
y.-urken Mn. 652, Mn. 813
y.-urlar Mn. 1063
2. boylu boyunca uzanmak, serilmek
y.-a+bilmez D. 73/3 → bil-
y.-am Şn. 471
y.-up Mn. 646, Mn. 1036, Şn. 335
y.-ur Şn. 186, Şn. 333

y.-urken Mn. 591

[=19]

yataḳ/-ġ *(i.)* yatılan yer

y.+ı D. 97/3

y.+um Mn. 24

[=2]

yatı *(i.)* gece misafirliği

y.+ya giderdi Mn. 935 → git-/-d-

[=1]

yatlu *(s.)* yaramaz, fena

y.+Ø Şn. 449

[=1]

yavuz *(s.)*

1. kötü, fena

y.+Ø Mn. 165

y.+Ø ol Mn. 281 → ol-

y.+a Mn. 194

2. ısırgan, saldırgan

y.+dur D. 77/6

[=4]

yavuzluḳ *(i.)* kötülük, fenalık

y.+da D. 206/1

[=1]

yay *(i.)* → ya

y.+Ø Nn. 516, D. 73/5

y.+ın Nn. 516

y.+ını Şn. 235

y.+uña D. 84/3

[=5]

yay- herkesin duymasını sağlamak

y.-asıdur D. 33/7

[=1]

yayas *(i.)* tasasızlık, kaygısızlık

y.+ı Mn. 695

[=1]

yaylaḫ *(i.)* yaz geçirilecek yer, yayla

y.+Ø D. 19/3

[=1]

yaz *(i.)* bahar mevsimi

y.+Ø Mn. 820, Mn. 1049

y.+ın Mn. 239, D. 35/3

[=4]

yaz-

1. yazıya aktarmak

y.-ana Mn. 1173, Şn. 520

y.-anda D. 46/1

y.-arsa D. 66/7

y.-duġı Km. 60

y.-maġa Nn. 29

y.-madın D. 28/3, D. 94/2

y.-maḳdan Mn. 679

y.-mış D. 238

y.-uban Mm. 51, D. 11/2[6]

y.-up Şn. 14, D. 76/2

2. *(yf.)* yazuġa yaz-: günah sayılmak

yazuġa y.-ma Şn. 96 → yazuġ

[=15]

yazıġ *(i.)* acınacak şey

gelmedi mi … y.+uñ Şn. 298 → gel-

[=1]

yazıl- yazma işi yapılmak

y.-a Mn. 289

[=1]

yazla- ilkbahar mevsimi gelmek

y.-maz Mn. 1049

[=1]

yazuġ *(i.)* günah

y.+a yazma Şn. 96 → yaz-

[=1]

yebāb *Ar.* *(s.)* harap, mahvolmuş, yıkılmış

y.+Ø Şn. 186, Nn. 853

[=2]

yecūz *Ar. (i.)* caiz, dince yapılmasında kusur olmayan davranış
y.+Ø Nn. 509, D. 11/5[6]
[=2]

yedi *(s.)* yedi sayısı → yidi
y.+Ø Mn. 864
[=1]

yed-i Allāh *Ar. (i.)* Allah'ın kudreti → yedullāh
y.+Ø Kn. 44
[=1]

yed-i beyżā *Ar. (i.)* Hz. Musa'nın eli
y.+Ø Mn. 848
y.+dur D. 129/4
y.+ya Mn. 847
[=3]

yedil- yol gösterilmek, yönlendirilmek
y.-di Mn. 549
[=1]

yedinci *(s.)* yedinci sırada olan
y.+Ø Mn. 700
[=1]

yedullāh *Ar. (i.)* → yed-i Allāh
y.+Ø D. 47/2
[=1]

yeg *(s.)* daha iyi, üstün → yig
y.+Ø Mn. 1064, Nn. 1007, Nn. 1007
y.+Ø durur Nn. 186 → dur-
y.+Ø-em Mn. 724
y.+dür Mn. 529, D. 73/4
[=7]

yegāne *Far. (s.)* bir tek, biricik
y.+Ø Mn. 767
[=1]

yeḫūd <yāḫūd *Far. (bağ.)* → yāḫūd
y.+Ø Mm. 10
[=1]

yek *Far. (s.)*
1. bir sayısı
y.+Ø Şn. 376
y.+i Mn. 812
2. yek deme: herhangi bir içeceği bir nefeste içmek
y.+Ø deme D. 5/8 → dem
[=3]

yek-bār *Far. (z.)* bir kerede, bir kez
y.+Ø D. 67/5
[=1]

yek-cihet *Far.+Ar. (s.)* düşünceleri aynı olan
y.+Ø D. 194/1
[=1]

yek-reng *Far. (s.)* dürüst
y.+Ø imiş D. 194/1 → i-
[=1]

yeksān *Far. (s.)* her zaman, hep
y.+Ø Nn. 816, D. 166/3
oldı y.+Ø 172/4 → ol-
[=3]

yekser *Far. (z.)* baştan başa
y.+Ø Mn. 776
[=1]

yektā *Far. (s.)* tek, eşsiz, biricik
Ḫudā-yı y.+ya D. 11/3[7] → Ḫudā
[=1]

yek-tū *Far. (s.)* tek kat
rişte-yi bārīk-i y.+Ø D. 136/4 → rişte, bārīk
[=1]

yek yek *Far. (z.)* bir bir, tane tane
y.+Ø Mn. 688
[=1]

yel *(i.)* esinti, rüzgar → yil
y.+Ø Mn. 173, Mn. 838

y.+Ø olup Mn. 958 → ol-
y.+e Mn. 148
[=4]

yel- koşmak → yil-
y.-mede Şn. 324
[=1]

yelten-
(yf.) ḳana yelten-: kan dökmeye meyletmek
ḳana y.-me D. 82/3 → ḳan
[=1]

yem < yemm *Ar.* *(i.)* okyanus
y.+Ø Nn. 24
idem ġarḳ-ı y.-i mey D. 99/7 → it-, ġarḳ, mey
[=2]

yemek/-g *(i.)* aş, taam
y.+i Nn. 1026
[=1]

yemiş *(i.)* meyve → yimiş
y.+ini D. 3/9
[=1]

yeñ *(i.)* giyecek kolunun ucu
y.-ile Şn. 189 → ile
[=1]

yengeç *(i.)* yengeç hayvanı
y.+Ø Mn. 1152
[=1]

yeñi *(s.)* taze, eski olmayan
y.+Ø eyle Mn. 401 → eyle-
[=1]

yeñiden *(z.)* yine, tekrar, bir daha
y.+Ø Şn. 404
[=1]

yep- okşamak
y.-di Şn. 300
[=1]

yer *(i.)* mekân
y.+Ø Mn. 85
y.+dür Mn. 810
y.+i Şn. 495
y.+idür Kn. 51
[=4]

yer- tiksinmek, beğenmemek → yir-
y.-me D. 8/2[9]
y.-üp Mn. 265
[=2]

yet- ulaşmak, varmak, vasıl olmak
y.-ene Mn. 1041
y.-er Nn. 555
[=2]

yeter *(e.)* "kâfi, yetişir!" anlamında ünlem edatı → yiter
y.+Ø Mn. 857, D. 170/3, D. 171/4
[=3]

yetīm *Ar.*
1. *(s.)* babası ölmüş olan
y.+üñ Mn. 969
2. *(i.)* eşsiz, tek
dürr-i y.+i Nn. 982 → dürr
[=2]

yetiş- → yitiş-
1. yardıma koşmak
y.-Ø Mn. 67, D. 93/2
y.-en D. 93/2
2. ulaşmak
y.-en Mn. 167, Nn. 781
y.-meyüp Mn. 961
y.-üp Şn. 181, Şn. 296, Şn. 351
y.-ür Mn. 1138
y.-ürler Nn. 810
[=11]

yetişdür- ulaştırmak → yitişdür-
y.-en Nn. 983
[=1]

yetm *Ar. (i.)* yalnız kalmak, yalnızlık
erbāb-ı y.+üñ Mn. 969 → erbāb
[=1]

yetmiş iki *(s.)* yetmiş iki sayısı
y.+Ø Mn. 615, Şn. 75, Şn. 458
[=3]

yezīd *Ar. (s.)* kendisinden nefret edilen
y.+Ø D. 22/1
y.+i Mn. 746
[=2]

yıġ- mani olmak, alıkoymak
y.-Ø Mn. 14
[=1]

yıġıl-
(yf.) başına yıġıl-: birinin etrafında birikmek, başında toplanmak
y.-dılar başına Mn. 1017 → baş
[=1]

yıġnaḳ/-ġ *(i.)* insan topluluğu
y.+a Mn. 1130
[=1]

yıḫ- → yıḳ-
(yf.) gönül yıkmak: birini kırmak, gücendirmek
göñlin y.-mamaḳdur Mn. 152 → göñül
[=1]

yıḳ- → yıḫ-
1. yerle bir etmek
y.-anı D. 10/4[11]
y.-ma D. 29/5
y.-up Şn. 204
2. *(yf.)* göñül yıḳ-: birini kırmak, gücendirmek
göñlin y.-asın Mn. 464 → göñül
göñlini y.-duñ Şn. 179 → göñül
[=5]

yıḳıl-
1. yığılmak, devrilmek, gücünü kaybetmek
y.-up Şn. 78, Şn. 180
2. yerle bir olmak, mahvolmak
y.-mış D. 51/3
[=3]

yıl *(i.)* sene
y.+Ø Mn. 485, Mn. 819, Mn. 1171
[=3]

yırt-
1. parçalamak
y.-uban Mn. 162
y.-up Nn. 254
2. yırtık oluşturmak
y.-ma Mn. 463
[=3]

yırtul- parçalanmak
y.-dı Mn. 972
[=1]

yıyla- koklamak
y.-maġ olmaz D. 41/6 → ol-
[=1]

yi-
1. bir yiyeceği çiğneyerek yutmak, beslenmek
y.-Ø Mn. 432, Mn. 436, Mn. 436, Mn. 446, Mn. 483, Mn. 495, Mn. 576, Mn. 603, Mn. 1058, Nn. 360, Nn. 535, D. 8/2[9], D. 8/3[2], D. 8/3[3]
y.-mek-çün Mn. 475 → çün
y.-mek olurdı D. 100/1 → ol-
y.-miş idi Nn. 431 → i-
y.-r-iseñ Nn. 136 → i-
y.-di Mn. 966
y.-dügi Şn. 496, Şn. 498, Nn. 1005, D. 195/3
y.-dügin Mn. 503
y.-dügümde Mn. 932
y.-dügüñ Şn. 498

y.-dügünden Nn. 960
y.-düm Mn. 940, D. 8/3[5]
y.-düñ D. 149/1
y.-me Mn. 432, Mn. 450
y.-mededür Şn. 494
y.-medügüñden Mn. 506
y.-megi Mn. 490
y.-mek Mn. 410, Mn. 431, Mn. 448, Mn. 452, Mn. 453, Mn. 456, Mn. 520, Mn. 537, Nn. 660
y.-mekde Mn. 476
y.-mekdendür Mn. 452
y.-mekdür Mn. 154, Mn. 423, Mn. 427, Mn. 430, Mn. 444
y.-mekler Mn. 434
y.-memek Mn. 427, Mn. 454
y.-mesi Mn. 448
y.-mesinden Mn. 443
y.-meyen D. 3/9
y.-meyende Mn. 477
y.-meyenüñ Mn. 496
y.-meyüp Mn. 515, Mn. 517, Mn. 536, Nn. 1062
y.-mezdi Mn. 930
y.-mezem Mn. 435
y.-mişdür Mn. 157
y.-mişler Mn. 222
y.-r Mn. 158, Mn. 265, Mn. 456, Mn. 530, Mn. 1134, Şn. 66, D. 195/1
y.-rem Nn. 570
y.-ye Şn. 402
y.-yedüñ Şn. 37
y.-yen Mn. 530
y.-yende Mn. 474, Mn. 477, Mn. 483
y.-yendür Nn. 950
y.-yenler Mn. 370, Mn. 371
y.-yüp Mn. 408, Mn. 473, Mn. 483, Mn. 529, Nn. 274, Nn. 415, Nn. 732, D. 74/3

2. *(yf.)* ġam yi-: endişe etmek, üzülmek, kederlenmek
ġam y.-me Şn. 147, Nn. 295, D. 55/6 → ġam
ġam y.-mek D. 81/5 → ġam
ġam y.-mekden D. 55/6 → ġam
y.-me ġam Mn. 579, Mn. 659 → ġam

3. *(yf)* ķayġu yi-: tasalanmak, endişe etmek
ķayġu y.-mez Nn. 322 → ķayġu
[=100]

yidi *(s.)* → yedi
y.+Ø Mn. 1046, Kn. 6, Kn. 29
[=3]

yidür- yedirmek, beslemek
y.-Ø D. 8/3[2], D. 8/3[3]
y.-düm D. 8/3[5]
y.-elüm Mn. 971, Mn. 972
y.-eydi Mn. 953
y.-üp Mn. 496, Nn. 870
y.-ür Mn. 163
[=9]

yig *(s.)* → yeg
y.+Ø durur Şn. 130 → dur-
y.+Ø-em Mn. 722
[=2]

yige *(s.)* sağa sola saldırarak rahat durmayan, zarar veren
y.+Ø Mn. 53
[=1]

yigir- azarlamak
y.-me D. 8/3[13]
[=1]

yigit *(i.)* genç
y.+dür Mn. 53
[=1]

yigren- tiksinmek
y.-üben Şn. 167
[=1]

yil *(i.)* → yel
y.+Ø Nn. 43
virem y.+e Nn. 287 → vir-
y.+e varam D. 83/2 → var-
[=3]

yil- koşmak
y.-Ø Nn. 43
y.-di D. 227
y.-en Mn. 484
[=3]

yimek/-g *(i.)* → yemek
y.+Ø Mn. 435, Mn. 437, Mn. 438, Mn. 492, Mn. 506, Mn. 535, Şn. 167
y.-içün Mn. 533 → içün
y.+den Mn. 946
y.+e Mn. 497
y.+i Mn. 446, Mn. 448, Mn. 485, Mn. 533
y.+ler Mn. 480
y.+üñ Mn. 439
[=16]

yimiş *(i.)* → yemiş
y.+i D. 54/5, D. 59/5
[=2]

yin- yenmek, yeme eylemi yapılmak
y.-ür Şn. 20
[=1]

yine *(e.)* tekrar, üstelik, gene
y.+Ø Mn. 32, Mn. 129, Mn. 133, Mn. 248, Mn. 267, Mn. 335, Mn. 392, Mn. 399, Mn. 751, Mn. 759, Mn. 796, Mn. 905, Mn. 912, Mn. 1047, Mn. 1080, Mn. 1141, Mn. 1156, Şn. 106, Şn. 142, Şn. 153, Şn. 179, Şn. 179, Şn. 210, Şn. 217, Şn. 242, Şn. 301, Şn. 307, Şn. 315, Şn. 317, Şn. 355, Şn. 412, Şn. 477, Şn. 483, Km. 35, Km. 73, Km. 75, Nn. 10, Nn. 17, Nn. 106, Nn. 168, Nn. 183, Nn. 221, Nn. 226, Nn. 226, Nn. 319, Nn. 376, Nn. 429, Nn. 457, Nn. 557, Nn. 564, Nn. 651, Nn. 652, Nn. 702, Nn. 737, Nn. 955, Nn. 969, Nn. 970, Nn. 1060, D. 2/1, D. 4/1, D. 8/2[7], D. 8/6[1], D. 10/2[1], D. 10/3[1], D. 10/4[1], D. 10/4[2], D. 10/5[1], D. 10/6[1], D. 10/7[1], D. 11/4[1], D. 13/2[1], D. 32/6, D. 58/4, D. 60/3, D. 82/1, D. 85/3, D. 85/4, D. 149/2, D. 186/3, D. 187/3, D. 189/1, D. 189/2, D. 189/4, D. 226
[=84]

yir *(i.)* → yer
1. bir şey ya da kimsenin kapladığı alan, boşluk
y.+ine ḫarc ide Nn. 885 → ḫarc, it-/-d-
y.+ine Mn. 11, Mn. 11, Mn. 328, Mn. 600, Mn. 765, Şn. 126, Şn. 136, Şn. 240, Nn. 593, Nn. 974, Nn. 1000
2. mekan
y.+Ø Mn. 692, Nn. 260, D. 72/4
itmedi … y.+Ø D. 51/5 → it-/-d-
ḳalur y.+de Mn. 487 → ḳal-
y.+Ø idinürsün Mn. 451 → idin-
y.+de Mn. 711, Mn. 787, Mn. 1060, Mn. 1064, Mn. 1064, Mn. 1137, Nn. 316, Nn. 1031, Kn. 89
y.+den Şn. 165, Nn. 251
y.+densün Nn. 687
y.+e Mn. 549, Mn. 1041, Şn. 186, Mm. 53, Kn. 15, Kn. 15, Kn. 38, Kn. 99, D. 8/1[11], D. 8/3[7], D. 44/1, D. 45/1, D. 52/2, D. 71/7, D. 89/1
y.+i D. 52/5
y.+idür D. 13/2[4]
y.+ini D. 8/4[1]
y.+ler D. 1/13
y.+üñdür D. 13/1[4]
3. yer yüzü, toprak, arz

y.+Ø Mn. 158, Mn. 164, Mn. 237, Mn. 239, Mn. 265, Mn. 265, Mn. 266, Mn. 277, Mn. 277, Mn. 301, Mn. 1046, Nn. 356, D. 65/3
y.+de Mm. 4
y.+deki D. 90/5
y.+e Mn. 265, Mn. 655, Şn. 91, Şn. 335, Şn. 408, Nn. 178, D. 1/8, D. 4/14, D. 92/5
y.+ler Nn. 773
y.+üñ Şn. 332
4. ara yir: ara, ortalık, orta
ara y.-de Nn. 111, Nn. 404, Nn. 610, Nn. 1022, Kn. 63, Kn. 65, D. 11/1[10] → ara
ara y.-den Mn. 212 → ara
5. ḳurı yire: yok yere, boştan yere
ḳurı y.+edür D. 12/3[4] → ḳurı
6. yoḳ yire: gereği ya da yararı olmadan
yoḳ y.+e Mn. 1039, Mn. 1162, D. 8/1[5], D. 159/4, D. 161/2 → yoḳ
7. nā-ḥaḳ yire: beyhude, boş yere, haksız bir biçimde
nā-ḥaḳ y.+e D. 207/4 → nā-ḥaḳ
[=91]

yir- → yer-
y.-enler D. 8/4[1]
y.-me D. 8/3[13], D. 8/4[1], D. 8/4[2]
y.-mege Mn. 217
y.-mez Mn. 266
[=6]

yirlü yirinde *(z.)* bulunduğu yere uygun
y.+Ø D. 114/4
[=1]

yir yüzi *(i.)* arz, dünya
y.+Ø D. 224
y.+n D. 192/3
y.+nde D. 79/8
[=3]

yit-
1. ulaşmak, erişmek
y.-di Mn. 368, Mn. 368
y.-dügüñe D. 8/6[3]
y.-en Mn. 761
2. kafi olmak, yeterli gelmek
y.-mez midi D. 81/5
[=5]

yiter *(e.)* → yeter
y.+Ø Mn. 820, Şn. 137, Nn. 1018
[=3]

yitiş- ulaşmak, varmak → yetiş-
y.-eni Şn. 203
[=1]

yitişdür- → yetişdür-
y.-e Mn. 32
[=1]

yitmiş *(s.)* yetmiş sayısı
y.+Ø Kn. 45
[=1]

yitmiş iki *(s.)* → yetmiş iki
y.+Ø Mn. 164, Kn. 6, D. 194/3
[=3]

yitür- ulaştırmak, vardırmak
y.-en Nn. 726
[=1]

yiyesi *(i.)* yemek, yiyecek
y.+Ø Mn. 704
[=1]

yoġ *(i.)* → yoḳ, yoḫ
y.+Ø-dı Mn. 923 → Ø-
y.+Ø eyle Şn. 398 → eyle-
y.+Ø idük Şn. 69 → i-
y.+Ø itmededür Nn. 255 → it-/-d-
y.-ıdı Mn. 663 → ı-
y.-ısa Mn. 458 → ı-
y.-iken Mn. 1142, Şn. 361 → i-
[=8]

yoġun yumrı *(s.)* şişman, kısa boylu tıknaz
y.+Ø Mn. 824
[=1]

yoḫ *(i.)* → yoḳ, yoġ
y.+Ø Mn. 85, Mn. 1037, Nn. 138
[=3]

yoḫsa *(e.)* aksi takdirde
y.+Ø Mn. 789, Şn. 65, Şn. 309, Nn. 267, D. 204/4
[=5]

yoḫsul *(s.)* yoksul, fakir
y.+Ø D. 35/3
[=1]

yoḳ *(i.)* → yoġ, yoḫ
1. mevcut olmayan şey
y.+Ø Mn. 34, Mn. 41, Mn. 52, Mn. 53, Mn. 655, Mn. 691, Mn. 691, Mn. 709, Mn. 725, Mn. 732, Mn. 1064, Mn. 1070, Mn. 1075, Mn. 1131, Şn. 113, Şn. 125, Şn. 199, Şn. 248, Şn. 464, Nn. 177, Nn. 580, Nn. 752, Nn. 775, Nn. 775, Nn. 776, Nn. 949, Nn. 1024, Nn. 1080, Kn. 87, Kn. 94, D. 11/5[6], D. 20/4, D. 55/3, D. 55/4, D. 87/2, D. 170/4, D. 171/2, D. 171/4, D. 213/1, D. 219/1
y.+Ø durur Kn. 22, D. 93/7, D. 202/1 → dur-
y.+dur Mn. 34, Mn. 178, Mn. 615, Mn. 690, Mn. 692, Mn. 772, Mn. 839, Mn. 915, Mn. 967, Mn. 991, Mn. 1128, Nn. 167, Nn. 348, Nn. 417, Nn. 519, Nn. 751, Kn. 80, Kn. 81, D. 36/7, D. 87/7, D. 169/2
y. mı Mn. 1109
2. yoḳ yire: gereği ya da yararı olmadan
y.+Ø yire Mn. 1039, Mn. 1162, D. 8/1[5], D. 159/4, D. 161/2 → yir
[=70]

yoḳlıḳ *(i.)* → yoḳluḳ
y.+Ø durur D. 93/7
y.+dan D. 93/7
[=2]

yoḳluḳ/-ġ *(i.)* mevcut olmamak, var bulunmamak → yoḳlıḳ
y.+Ø Mn. 354, Nn. 1000
y.+a Nn. 255
y.+dan D. 171/1
y.+ı Nn. 592
y.+uñ D. 164/4
[=6]

yol *(i.)*
1. bir amaca ulaşmak için uygulanan yöntem, tarik
y.+Ø Mn. 272, Mn. 275, Mn. 291, Mn. 640, Mn. 684, Mn. 708, Mn. 752, Mn. 785, Mn. 834, Mn. 903, Şn. 412, Şn. 448, Nn. 476, Nn. 664, Nn. 665, Nn. 709, Nn. 854, Nn. 1006, Nn. 1007
y.+a Mn. 862, Mn. 1048, Mn. 1152, Nn. 1006, D. 8/5[2]
başladuġı y.+a Mn. 416 → başla-
bula … y.+Ø Nn. 352 → bul-
buldı … y.+Ø D. 157/4 → bul-
bulmadı y.+Ø Nn. 497 → bul-
bulmışdı y.+Ø Nn. 697 → bul-
bulmış idi … y.+Ø Şn. 319 → bul-, i-
bulmışuz … y.+Ø D. 59/1 → bul-
buluban … y.+Ø Nn. 1048 → bul-
bulup … y.+Ø Mm. 60 → bul-
bulupdur … y.+Ø Nn. 942 → bul-
düş y.+a Mn. 837 → düş-
gidende y.+a Mn. 653 → git-/-d-
gösterüp y.+Ø Nn. 946 → göster-
gösterüp … y.+Ø Nn. 1036 → göster-
itüren y.+Ø Mn. 366 → itür-

ḳadem … y.+a başdı Mn. 331 → ḳadem, baş-
ḳomışam başumı … y.+ına Kn. 17 → ḳo-, baş
ölmemek … y.+ında D. 197/2 → öl-
virmeyüp y.+Ø Mn. 700 → vir-
y.+Ø aç Şn. 413 → aç-
y.+Ø açmaġa Mn. 216 → aç-
y.+Ø bulur Şn. 70 → bul-
y.+Ø varuban D. 230, D. 230 → var-
y.+a döndüresün Şn. 155 → döndür-
y.+a düş Mn. 838 → düş-
y.+a gide Nn. 885 → git-/-d-
y.+da ḳalur D. 8/5[7] → ḳal-
y.+dan ıramaz D. 83/3 → ır-
y.+dan ḳodı D. 5/9 → ḳo-
y.+ı uğradı Mn. 1107 → uğra-
y.+ına … giderler Mn. 392 → git-/-d-
y.+ına gidevüz Nn. 494 → git-/-d-
y.+ına girmege D. 8/5[1] → gir-
y.+uña git Mn. 462 → git-/-d-
y.+uñca git Şn. 458 → git-/-d-
y.+ından çıḳmamaḳdur Mn. 152 → çıḳ-
y.+ından … ṣapman Mn. 611 → ṣap-
y.+ından … ṣapmaz Mn. 897 → ṣap-
y.+uñ urdı Mn. 480 → ur-
y.+uña ḳurbān Şn. 49 → ḳurbān
y.+uña var Mn. 773 → var-
y.+uñı … uran D. 8/2[7] → ur-

y.+da Mn. 127, Mn. 229, Mn. 243, D. 8/5[8]
y.+dan Şn. 155
y.+dur D. 216/1
y.+ı Mn. 1048, Nn. 478, Nn. 893, D. 216/1
y.+ına Mn. 454, Nn. 299, D. 3/12, D. 11/1[16]
y.+ında Mn. 233, Mn. 571, Mn. 735, Mn. 753, Nn. 471, Nn. 725, Nn. 822, Nn. 997, D. 29/2, D. 55/6, D. 69/2
y.+ındadur Mn. 993
y.+laruñ Nn. 893
y.+um Mn. 89
y.+umda Nn. 723
y.+uñ Nn. 495
y.+uñda D. 48/4

2. bir yere ulaşmak için gidilen güzergah
y.+Ø Mn. 549, Mn. 1008, Nn. 1006, Nn. 1053
y.+a Mn. 645, Şn. 472, Kn. 9
y.+da Mn. 676, Şn. 27
y.+ından Mn. 681
y.+ları D. 2/1
y.+uñ Mn. 645
y.+uñda Mn. 676, Mn. 838
y.+uñı Mn. 654

[=113]

yol- koparmak
y.-Ø D. 59/1
y.-maġ-ıla Mn. 903 → ıla
y.-arsam Mn. 910
y.-madur Mn. 834
y.-maġa Mn. 903, Mn. 909
y.-up Mn. 837

[=7]

yoldaş *(i.)* arkadaş, dost
y.+Ø Mn. 729, Şn. 258, Nn. 143, Nn. 401, Nn. 407, D. 5/17
y.+ları Mn. 745

[=7]

yol-ger *T.+Far. (s.)* yolcu
y.+Ø D. 8/5[14]

[=1]

yolın- → yolun-

y.-a Nn. 299
[=1]

yolun- koparılmak, sökülüp çıkartılmak → yolın-
y.-sun Mn. 950
y.-up Mn. 949
[=2]

yorul- yorgun düşmek
y.-dı Mn. 679
[=1]

yöñülde- hafifletmek
y.-Ø Mn. 90
[=1]

yöre *(i.)* etraf, çevre
y.+sinde Mn. 1060
[=1]

yöri- → yürü-
1. hareket etmek, iş yapmak
y.-Ø Mn. 178, Mn. 291, Mn. 296, Mn. 322, Mn. 342, Mn. 724, Mn. 808, Mn. 809, Mn. 829, Mn. 847, Mn. 986, Mn. 1049, Mn. 1152, Mn. 1163, Şn. 105, Şn. 117, Şn. 126, Şn. 129, Şn. 136, Şn. 179, Şn. 195, Şn. 419, Şn. 464, Şn. 509, Şn. 515, Nn. 266, Nn. 465, Nn. 672, Nn. 725, Nn. 747, Nn. 749, Nn. 820, Nn. 822, Nn. 1018, D. 8/1[16], D. 8/2[16], D. 8/3[16], D. 8/4[16], D. 8/5[16], D. 8/6[16], D. 8/7[16], D. 12/3[6], D. 73/6, D. 85/4, D. 177/1, D. 177/2, D. 177/4
2. adım atarak ilerlemek
y.-se Şn. 527
3. *(yf.)* ḳolayına yürü-: istediği gibi hareket etmek
y.-Ø … ḳolayuña Nn. 180 → ḳolay
[=49]

yu-
1. yıkamak, temizlemek
y.-Ø D. 8/1[10]
y.-r Mn. 136, Şn. 249, D. 34/2, D. 34/2
y.-yan Mn. 1085
y.-yup Mn. 143, Mn. 880, D. 22/4, D. 41/6
2. *(yf.)* dest yu-: el etek çekmek
y.-yan dest Mn. 768 → dest
3. *(yf.)* el yu-: vazgeçmek, terk etmek
y.-yam el D. 70/1 → el
[=12]

yuf *(e.)* kınama, üzüntü ya da nefret belli etmek için söylenen ünlem edatı
y.+Ø Mn. 295
[=1]

yuḫu *(i.)* → uyḳu
y.+m D. 66/9
y.+sı Mn. 250
[=2]

yuḳaru *(z.)* yukarı
y.+Ø Mn. 1140, D. 10/1[1]
[=2]

yum-
1. kapamak
y.-Ø Şn. 65
y.-am D. 70/1
y.-manam Nn. 34
y.-maz Mn. 453
2. *(yf.)* göz yum-: odaklanmak, başka şeylerle ilgilenmemek
y.-ma göz D. 40/5 → göz
y.-up … gözüñi Mn. 855 → göz
[=6]

yumruḳ/-ġ *(i.)* parmakları sıkarak kapatılmış el
y.+Ø D. 81/2
y.+uñı Şn. 461
[=2]

yumşacuḳ *(s.)* çok yumuşak olan
y.+Ø D. 214/3

[=1]

yumşaġ *(s.)* latif, ince
y.+Ø Şn. 316
y.+Ø ol Mn. 281 → ol-
y.+Ø ola Nn. 883 → ol-
[=3]

yumşaḳlıḳ/-ġ *(i.)* hoşgörülü, sevecen olmak
y.+ı Şn. 281
[=1]

yumşat- yumuşatmak, kabalığını, sertliğini gidermek
y.-dı Mn. 605
[=1]

yumur- bozmak, harap etmek
y.-dı Şn. 55
[=1]

yun- yıkanmak
y.-Ø Mn. 120
y.-a Mn. 122, Mn. 122
y.-mayan Şn. 167
[=4]

yut-/-d- ağızda bulunan yiyecek ya da içeçeği mideye indirmek
y.-a+bilür mi Mn. 44 → bil-
y.-ar-idi Şn. 23 → i-
y.-maġ olmaz Nn. 1026 → ol-
y.-ar Mn. 1149, Mn. 1151
y.-aruz D. 11/5[3]
[=6]

yuva *(i.)* kuşların barındığı yer
y.+Ø D. 79/4
y.+nuñ Mn. 1096
[=2]

yüce *(s.)* ulu, yüksek → uca
y.+Ø D. 126/3
[=1]

yücelik *(i.)* ululuk, büyüklük
y.+Ø D. 180
[=1]

yücelt-/-d- yükseltmek
y.-üp Mn. 1148
[=1]

yügür- koşmak
y.-di Mn. 961, D. 95/4
y.-üp Mn. 962, Şn. 340
y.-ür Şn. 333
[=5]

yügürt-/-d- akıtmak, dökmek
y.-ür Kn. 3
[=1]

yük *(i.)* ağırlık
y.+üm Mn. 89
[=1]

yüklet- yüklemek
y.-meye Şn. 284
[=1]

yükün- itaat etmek, baş eğmek
y.-üp Şn. 228, D. 5/7, D. 45/2
[=3]

yüñ *(i.)* büyükbaş hayvanların kıllarından elde edilen bir tür dokuma elyafı
y.+Ø Nn. 431
y.+i Mn. 554
y.+in Mn. 560
[=3]

yürek/-g *(i.)* gönül
y.+in yaḳanum Şn. 164 → yaḳ-
y.+ler oynadan Nn. 984 → oynat/-d-
y.+üm ola delik delik Nn. 33 → ol-, delik
y.+üm oynaduġı D. 27/3 → oyna-

y.+üm oynaduğına D. 67/2 → oyna-
y.+üm oynaması D. 45/5 → oyna-
y.+üm oynar D. 37/2, D. 72/2 → oyna-
y.+i Şn. 175, Nn. 216
y.+in Mn. 187, Şn. 90
y.+ini Şn. 183, Nn. 699
y.+üm Şn. 80, Nn. 263, D. 77/5
y.+üñ D. 13/4[2]
y.+üñi Nn. 285
[=19]

yürü- → yöri-
y.-düm Mn. 220
y.-r D. 45/7
y.-señ Mn. 221
y.-yi Mn. 894
[=4]

yüz₁ *(i.)*
1. sima, çehre
y.+Ø Nn. 1037, D. 37/3, D. 77/4
çevirme y.+üñi D. 77/1 → çevir-
sür y.+üñ D. 2/3 → sür-
sürer y.+ini D. 56/7 → sür-
sürtübeni y.+ini Şn. 341 → sürt-
y.+Ø ola Şn. 280, Nn. 883 → ol-
y.+Ø sürdigi D. 91/8 → sür-
y.+Ø süren Şn. 157 → sür-
y.+Ø sürüp Şn. 336 → sür-
y.+Ø uruban Şn. 516 → ur-
y.+i-ile D. 9/5[5] → ile
y.+in … sürdügin D. 53/2 → sür-
y.+in sürer D. 45/2 → sür-
y.+in … sürüp D. 90/9 → sür-
y.+ini … sürdi D. 95/7 → sür-
y.+ini sürmek Km. 46 → sür-
y.+ini … sürsün D. 71/6 → sür-
y.+üm süredüm Şn. 30 → sür-
y.+üm sürtedüm Şn. 34 → sürt-
y.+üme baḳmadı D. 84/6 → baḳ-
y.+üñ-ile D. 34/2 → ile
y.+üñ sür Nn. 465 → sür-
y.+i Mn. 514, Mn. 717, Şn. 187, Şn. 405, Nn. 980, Nn. 985, D. 1/18, D. 15/7, D. 48/1, D. 49/4, D. 51/6, D. 87/1, D. 93/4
y.+idür D. 47/5
y.+in Mn. 531, Mn. 559, Nn. 559, Nn. 658, Nn. 683, Nn. 719, D. 87/4, D. 87/6, D. 214/4
y.+inde Mn. 811
y.+inden Mn. 15, Mn. 596, Nn. 409, Nn. 539
y.+ine Mn. 592, Mn. 1016, Şn. 189, Şn. 523, Nn. 971, D. 8/6[7], D. 12/1[16], D. 23/3
y.+ini Mn. 539, Şn. 189, Şn. 189, Şn. 297, Şn. 335, Şn. 337, Şn. 338, Şn. 402, Şn. 481, D. 5/4, D. 34/2, D. 34/2, D. 226
y.+inüñ Nn. 128, D. 94/1
y.+lerini Mn. 532
y.+üm Kn. 6
y.+üme Mn. 612
y.+ümi Nn. 579, Kn. 24
y.+üñ Km. 33, D. 42/1, D. 58/7, D. 61/1, D. 71/2, D. 98/7, D. 111/1, D. 111/2, D. 111/3, D. 111/4
y.+üñdür D. 58/1
y.+üñe Mn. 130, Nn. 289, D. 91/1, D. 91/3, D. 92/5, D. 92/7
y.+üñi Mn. 849, Nn. 256, D. 67/1
y.+üñüñ Nn. 130
2. üst kısım, yüzey
y.+i D. 30/2
y.+in Mn. 826, Nn. 896
y.+inde Mn. 991, Nn. 647, Kn. 35
y.+ine Nn. 380
y.+ini Şn. 332, D. 90/1
y.+ümi Kn. 45
y.+üñde D. 76/2
3. bir şeyin aslı, gerçeği
y.+inde Nn. 20

4. taraf, cihet
y.+den Kn. 52
5. yüzi ṣulu: yüzü parlak ve güzel, nurlu
y.+i ṣulular Mn. 280 → ṣulu
6. yüzi ṣuyı: bir kimsenin hürmetine
y.+i ṣuyı Km. 49 → ṣu
y.+i ṣuyına Mn. 1115 → ṣu
7. yüz ḳarası: utanılacak durum, utanılacak şey
ḳaradur y.+i D. 41/5 → ḳara
y.+Ø ḳarası Şn. 403 → ḳara
[=120]

yüz₂ *(s.)* yüz sayısı
y.+Ø Mn. 107, Mn. 302, Mn. 1011, Mn. 1111, Nn. 985, Nn. 985, Nn. 1052, D. 10/5[9], D. 43/3, D. 45/2, D. 65/2, D. 71/4, D. 212/3, D. 226
[=14]

yüz- su üstünde hareket etmek
y.-meye Nn. 647
[=1]

yüz biñ *(s.)* yüz bin sayısı
y.+Ø Mn. 112, Mn. 139, Mn. 675, Nn. 292, Nn. 711, D. 60/4, D. 90/10
[=7]

yüzik/-g *(i.)* yüzük
y.+i Şn. 68
[=1]

yüzlü *(s.)* simalı, çehreli
y.+ce Şn. 221, Şn. 222
y.+nüñ D. 31/5, D. 33/8
[=4]

yüzü[k]cek/-g *(i.)* ufak yüzük → yüzücük/-g
y.+üm Şn. 39
[=1]

yüzücük/-g *(i.)* → yüzü[k]cek
y.+üm Şn. 240
[=1]

Z (z, ẓ, ż, ẕ)

zād *Ar. (i.)* yiyecek, azık
z.-ı ney Nn. 440 → ney
z.+ıdur Mn. 352
z.+uñ D. 55/6
[=3]

żaʿf *Ar. (i.)* zayıflık
ż.+Ø D. 66/4
[=1]

ẓafer *Ar. (i.)* başarı, kazanç
ẓ.+Ø bulımaz D. 48/5 → bul-
[=1]

zāġ *Far. (i.)* karga
z.+Ø D. 47/1, D. 85/1
z.-ı şeyṭān D. 88/4 → şeyṭān
z.+a D. 85/1
z.+uñ D. 52/5
[=5]

zaġan *Far. (i.)* çaylak kuşu
z.+Ø D. 85/1
[=1]

zāhid *Ar. (s.)* kaba sofu, zahit
z.+Ø Mn. 120, D. 8/5[9], D. 9/4[3], D. 9/7[6], D. 9/7[14], D. 11/5[9], D. 12/3[11], D. 40/5, D. 71/3, D. 75/5, D. 99/3, D. 242, D. 242
saḫt-ı z.+Ø Mn. 875 → saḫt
z.-i ḫod-bīn D. 8/4[7], D. 56/5 → ḫod-bīn
z.-i ḫod-perest-i maġrūr D. 10/6[13] → ḫod-perest, maġrūr
z.-i ḫod-rā u ḫod-ārā D. 64/2 → ḫod-rā, u, ḫod-ārā
z.-iseñ D. 8/3[7] → i-
z.+e D. 65/5, D. 70/2
z.+üñ D. 12/3[9]

[=22]

zāhidā *Ar. (ü.)* "ey zahit!" anlamında seslenme ifadesi
z.+Ø D. 8/5[9], D. 46/5, D. 75/3, D. 75/4, D. 75/6
[=5]

ẓāhir *Ar. (s.)* açık, belirgin, meydanda olan
ẓ.+Ø Nn. 313, Nn. 611, Nn. 628
ẓ.+Ø ola D. 76/1 → ol-
ẓ.+Ø oldı D. 1/3 → ol-
ẓ.+de Mn. 639, Nn. 1031
ẓ.+ümi Şn. 372
[=8]

zaḫm *Far. (i.)*
1. yara
z.+Ø Nn. 441
z.+ı Nn. 442
z.+ını Nn. 31
z.+um Nn. 581
2. zahm-ı çeşm: göz yarası, nazar
defʿ-i z.-ı çeşm D. 80/3 → defʿ, çeşm
[=5]

zaḥmet *Ar. (i.)* sıkıntı, eziyet
virene z.+Ø Mn. 162 → vir-
z.+Ø çeküp D. 244 → çek-
z.+Ø virdükde D. 12/1[5] → vir-
z.+Ø virür D. 86/2 → vir-
z.+e Şn. 301, Km. 54
[=6]

żaʿīf *Ar. (s.)* zayıf, güçsüz
ż.+Ø Şn. 70, Mm. 19
ż.+Ø olmaḳ Mn. 509 → ol-
[=3]

zāyil < zāʾil *Ar. (s.)* ortadan kalkan, yok olan
z.+Ø itme Mn. 42 → it-
[=1]

ẕākir *Ar. (s.)* anan, zikreden
merd-i ẕ.+Ø Nn. 1014 → merd
ẕ.+üñ Km. 35
[=2]

ẓālim *(s.)* zulmeden, eziyet çektiren
olup … ẓ.+Ø Mn. 419 → ol-
raḳīb-i ẓ.+e D. 30/3 → raḳīb
[=2]

żamāir < żamāʾir *Ar. (i.)* zamanlar
esrār-ı ż.+Ø Mn. 892 → esrār
[=1]

zamān *Ar. (i.)*
1. an, vakit
z.+Ø Mn. 276, Mn. 545, Mn. 1123, Şn. 78, Şn. 97, Şn. 294, Şn. 314, Şn. 329, Nn. 98, D. 93/2
z.+dur Şn. 29
2. çağ, devir
ġavs̱-ı z.+Ø Km. 71 → ġavs̱
z.+da Mn. 1042
[=13]

żamān *Ar. (i.)* kefil olmak
ż+dur D. 32/6
[=1]

żamīr *Ar. (i.)* yürek, gönül
ż.-i rūşeni Kn. 79, D. 96/6 → rūşen
ż.-i Rūşenī D. 97/7 → Rūşenī
ż.-i rūşenüm Kn. 78 → rūşen
ż.+-i rūşenüñ D. 53/7 → rūşen
ż.+e Nn. 339
ż.+in Mn. 68
ż+ümdür Kn. 13
ż.+üñ Kn. 93, D. 1/6, D. 53/7
ż.+üñde Şn. 347
[=12]

żamm *Ar. (i.)* Arap dil bilgisine göre bir harfin ötre ile okunması
ż.+Ø D. 3/3
[=1]

zanbaḳ *Ar. (i.)* zanbak çiçeği
gül-i z.+Ø D. 112/1 → gül
[=1]

ẓann *Ar. (i.)* sanma
ẓ.+Ø Şn. 377
ḥüsn-i ẓ.+dan Mn. 34 → ḥüsn
[=2]

zānū *Far. (i.)* diz
z.+Ø Mn. 1161
z.+ñı Mn. 1159
z.+ya Mn. 1160
[=3]

zar *(i.)* ince örtü, perde
z.+Ø D. 228
[=1]

zār *Far.*
1. *(i.)* ağlayış, inleme
esīr-i ḫ̮ˇār u z.+Ø-am Mn. 76 → esīr, ḫ̮ˇār, u
z.+ını Nn. 95
z.+umı Şn. 214, Nn. 56
2. *(s.)* ağlayan, inleyen
z.+Ø Şn. 184, Nn. 92, Nn. 433, Nn. 453, Nn. 572, Nn. 572, Nn. 679, Nn. 679, Kn. 18, D. 112/3
eyleyen … z.+Ø Nn. 71 → eyle-
[=15]

zārī *Far. (i.)* ağlama, sızlama
eyleyen enbān-ı z.+Ø Nn. 79 → eyle-, enbān
z.-i Yaʿḳūb u Zelīḫ̮ā Km. 52 → Yaʿḳūb, u Zelīḫ̮ā
[=2]

zār zār *Far. (z.)* ağlayarak, inleyerek
z.+Ø Nn. 286, Nn. 427, Nn. 441, Nn. 442, D. 186/4
[=5]

ẓarf *Ar. (i.)* dış görüntü, görünüm
ẓ.+ı Nn. 608
[=1]

ẓarīf *Ar. (s.)* kibar, ince
ẓ.+Ø D. 4/7
[=1]

ẓarīfāne *Ar.+Far. (z.)* kibar bir biçimde, nazikçe
ẓ.+Ø Mn. 572
[=1]

ẕāt *Ar. (i.)* asıl, cevher
ẕ.-ı bī-mānend Nn. 503 → bī-mānend
ẕ.-ı Hū Nn. 599 → Hū
ẕ.-ı şerīfüñ D. 1/3 → şerīf
ẕ.+a Mn. 332
ẕ.+ı Mn. 350
ẕ.+ında D. 211/2
ẕ.+uñda D. 55/4
[=7]

ẕātullāh *Ar. (i.)* Allah'ın zatı
ẕ.-ı ʿAṭūfı Mn. 320 → ʿAṭūf
[=1]

żaymürān *Ar. (i.)* bir çeşit kokulu sarmaşığa benzer bitki
ż.+Ø Şn. 25
[=1]

zebān *Far. (i.)*
1. konuşma organı, dil
z.+Ø Nn. 398, Nn. 640, D. 74/4
tīġ-i z.+Ø Nn. 81 → tīġ
uzadup z.+Ø Şn. 210 → uzat-/-d-
z.-ı ḥālle Nn. 273 → ḥāl
z.+uma getirme Mn. 16 → getir-
z.+da D. 49/1
z.+ın Mn. 552
z.+umdur Kn. 31
2. lisan
z.+Ø Nn. 398
[=11]

zebūn *Far. (s.)* âciz, güçsüz, zayıf
z.+Ø Mn. 591
z.+Ø itdi Mn. 80 → it-/-d-
[=2]

zebūr *Ar. (i.)* kitap
z.-ı ʿaşḳı Nn. 538 → ʿaşḳ
[=1]

zecr *Ar. (i.)* eziyet etme
z.+Ø Mm. 89
[=1]

zehr *Far. (i.)* zehir, ağı
z.+Ø Mn. 324, Şn. 449
z.-i helāhildür Mm. 7 → helāhil
z.-ile Nn. 230 → ile
z.+e D. 89/4
z.+i Nn. 212
z.+üñi Şn. 352
[=7]

zehre *Far. (i.)* safra
z.+Ø D. 89/5
z.+si Nn. 580
[=2]

ẕekā *Ar. (i.)* anlayış, idrak, feraset
ẕ.+Ø Şn. 131
[=1]

zekāt *Ar. (i.)* İslam'ın beş şartından biri olan, zengin Müslümanların mallarının bir kısmını yoksullara dağıtması suretiyle gerçekleştirilen ibadet
z.+Ø D. 11/2[2]
z.+ı Mn. 893
[=2]

ẕelīl *Ar. (s.)* aşağılanan, hor görülen
ẕ.+Ø Mn. 74
[=1]

ẕem[m] *Ar. (i.)* kınama, ayıplama
ẕ.+Ø Şn. 139
ebyāt-ı medḥ u ḳadḥ u ẕ.+Ø Mm. 74 → ebyāt, medḥ, u, ḳadḥ
idüben … ẕ.+Ø Mm. 72 → it-/-d-
ẕ.+Ø idüp D. 8/2[5] → it-/-d-
[=4]

zemīn *Far. (i.)* yeryüzü, toprak
z.+Ø Mn. 273, Mn. 275, Mn. 276, Mn. 276, Mn. 291, Mn. 294, Mn. 297, Mn. 299, Mn. 303, Mn. 1161, D. 51/5
[=11]

zemīn-vār *Far. (z.)* toprak gibi
z.+Ø Mn. 269, Mn. 274, Mn. 288, Mn. 293
[=4]

zemzeme *Ar. (i.)* nağme, ezgili ses
iderler z.+Ø Nn. 311 → it-/-d-
[=1]

zen *Far. (i.)* kadın
z.+Ø Mn. 976
z.+i Nn. 3
[=2]

zenaḫdān *Far. (i.)* çene
çāh-ı z.+dan D. 44/6 → çāh
z.+uñ D. 120/1, D. 120/2, D. 120/3, D. 120/4
[=5]

zeng *Far. (i.)* pas
z.+Ø Kn. 87
[=1]

zengele *Far. (i.)* çan, çıngırak
z.+nüñ D. 56/6
[=1]

zer *Far. (i.)* altın
z.+Ø Mn. 128, Mn. 235, Mn. 329, Mn. 1134, D. 25/6, D. 32/3, D. 47/4
eyleyüp z.+Ø Mn. 560 → eyle-
z.+Ø eyledüñ Şn. 271 → eyle-
[=9]

zer-beft *Far. (i.)* sırmalı kumaş
z.+Ø D. 92/4
[=1]

zerd *Far. (s.)* sararmış, solgun
z.+Ø Kn. 2
olmayup z.+Ø Mn. 558 → ol-
rūy-ı z.+Ø Şn. 112 → rū[y]
rūy-ı z.+le Nn. 199 → rū[y]
zerd-i ruḫda D. 66/7 → ruḫ
[=5]

zerde *Far. (i.)* safran
z.+Ø Mn. 471
[=1]

zerd-rū *Far. (s.)* solgun yüzlü
z.+Ø Nn. 433, Nn. 680, Kn. 4
[=3]

ẕerre *Ar. (i.)* çok küçük parçacık
ẕ.+Ø 609, Mn. 881, Şn. 299, Şn. 410, Nn. 177, Nn. 357, Nn. 674, Nn. 1064, Kn. 90, D. 9/5[9], D. 23/9, D. 25/7
ẕ.+lerden Mn. 247
[=13]

ẕerrece *Ar.+T. (z.)* çok az, zerre kadar
ẕ.+Ø D. 8/6[13], D. 37/5, D. 92/7, D. 98/7, D. 169/2
[=5]

zerḳ *Ar. (i.)* ikiyüzlülük
z.+Ø Mn. 861
[=1]

zer-kūb *Far. (i.)* altın ustası, kuyumcu
z.+dur D. 25/6
[=1]

zerrīn *Far. (s.)* altından yapılmış
z.+Ø Kn. 52, D. 66/7
mīr-i z.+dür Nn. 228, Kn. 29 → mīr
[=4]

zerrīn-kemer *Far. (i.)* altından yapılmış kemer
sāḳī-yi z.+Ø ü sīmīn-sāḳ D. 4/2 → sāḳī, ü, sīmīn-sāḳ
z.+Ø … eylemiş Şn. 237 → eyle-
[=2]

zerrīn-külāh *Far. (i.)* som altın sırma işlemeli keçe külah → zerrīn-küleh
z.+Ø D. 24/2
[=1]

zerrīn-küleh *Far. (i.)* → zerrīn-külāh
z.+Ø D. 5/1
z.+i D. 92/4
[=2]

ẕevḳ *Ar. (i.)* hoşnutluk, haz
ẕ.+Ø Mn. 878, Şn. 366, Mm. 24, Mm. 68, Nn. 12, Nn. 18, Nn. 200, Nn. 556, D. 4/14, D. 88/2
ḳāf-ı ẕ.+Ø Nn. 107 → ḳāf
menbaʿ-ı ẕ.+Ø u ṣafādur Mm. 45 → menbaʿ, u, ṣafā
ẕ.-ile Nn. 344 → ile
ẕ.+le Mn. 372, Mn. 397, Şn. 84, Km. 72, Nn. 53, Nn. 385, Nn. 537, D. 69/5
[=21]

zeyn *Far. (i.)* süs
z.+Ø Nn. 160
z.+Ø iden Kn. 26 → it-/-d-
z.-i ʿālemdür Nn. 545 → ʿālem
z.-i ʿaşḳ Nn. 818 → ʿaşḳ
z.+i Mn. 352
[=5]

zeyrek < zīrek *Far. (s.)* → zīrek
z.+Ø Nn. 887
[=1]

ẓıll *Ar. (i.)* gölge
ẓ-ı İlāhīdür D. 113/1 → İlāhī
ẓ.-ı ʿÖmerden D. 71/7 → ʿÖmer
ẓ.-ı Raḥmān D. 108/1 → Raḥmān

ẓ.+ına Şn. 228

[=4]

żırġām-efgen *Ar.+Far. (s.)* aslan avcısı

bebr-i ż.+Ø-em D. 64/4 → bebr

[=1]

zi-cān *Far. (z.)* candan, içtenlikle

z.+Ø Nn. 687

[=1]

zi-sāz *Far. (s.)* sazlı, müzik aleti sahibi

z.+em Nn. 64

[=1]

zīb *Far. (i.)* süs

z.+Ø Nn. 160, Nn. 545, D. 65/3, D. 132/3

[=4]

zībā *Far. (s.)* süslü, latif, güzel

z.+Ø D. 80/3, D. 102/4, D. 111/1, D. 118/2

ʿārıż-ı z.+ña D. 68/4 → ʿārıż

ḫilʿat-i z.+Ø Nn. 304 → ḫilʿat

rūy-ı z.+Ø D. 57/5 → rū[y]

ṣūret-i z.-yı ʿaşḳ D. 51/6 → ṣūret, ʿaşḳ

z.+dur D. 112/2

[=9]

zībā-ḫad *Far. (i.)* güzel, latif yanak

z.+Ø D. 30/1

[=1]

zihī *Far. (e.)* "ne güzel!" anlamında ünlem edatı

z.+Ø D. 5/4

[=1]

ẕihn *Ar. (i.)* anlayış, dimağ

ẕ.+Ø Şn. 131

[=1]

ẕikr *Ar. (i.)*

1. anmak, söylemek

ẕ.+in Mn. 492

ẕ.+üñ Mn. 7, Mn. 7

2. Allah'ın adını tekraren söyleyerek yapılan ibadet

ẕ.+Ø Mn. 258, Nn. 418, D. 17/6

eyleye ẕ.+üñ Şn. 406 → eyle-

ider … ẕ.+ini Nn. 410 → it-/-d-

itmese ẕ.+üñ Km. 36 → it-/-d-

ẕ.+Ø ide Nn. 421 → it-/-d-

ẕ.+Ø ider Şn. 145, Nn. 415, Nn. 416, Nn. 422 → it-/-d-

ẕ.+Ø itse Nn. 422 → it-/-d-

ẕ.-i bikr Nn. 416 → bikr

ẕ.-i eşyādan Nn. 729 → eşyā

ẕ.-i Ḫaḳḳdan Nn. 415 → Ḫaḳ[ḳ]

ẕ.-i Ḥaḳḳı Nn. 325, Nn. 411 → Ḥaḳ[ḳ]

ẕ.-i Ḥayy Nn. 456 → Ḥayy

ẕ.-i ḫod-bīnden Nn. 186 → ḫod-bīn

ẕ-i Hū Nn. 418 → Hū

ẕ.-i Ḫudā Nn. 413, Nn. 419 → Ḫudā

ẕ.-i Hūdan Nn. 732 → Hū

ẕ.-ile D. 155/2 → ile

ẕ.-i müdām Nn. 1014 → müdām

ẕ.-i Rabbsiz Mn. 655 → Rabbsiz

ẕ.-i Ṣamed D. 20/3 → Ṣamed

ẕ.+e Mn. 1156

ẕ.+in Mn. 443, Nn. 424, Nn. 730

[=34]

ẕikrullāh *Ar. (i.)* Allah'ı zikretme

ẕ.+Ø Mn. 494

[=1]

zīn *Far. (i.)* eyer

z.+Ø Şn. 134

[=1]

zinā *Ar. (i.)* evlilik dışı cinsel ilişki

z.+dan Mn. 981

[=1]

zincīr *Far. (i.)* zincir
ser-beste-yi z.-i sevdā eyledüñ D. 57/5 → ser-beste, sevdā, eyle
z.+ini Nn. 509
[=2]

zinde *Far. (s.)* dinç, sağlam, diri
z.+Ø Mn. 124, Mn. 176, Mn. 994, Nn. 585, Nn. 839, Kn. 1, D. 162/4, D. 165/1
z.+Ø ṭut D. 155/2 → ṭut-
[=9]

zīnet *Ar. (i.)* süs, ziynet → ziynet
z.-i bostān u bāġ Nn. 160 → bostān, u, bāġ
[=1]

zinhār *Far. (e.)* "asla!, sakın ha!" anlamına gelen ünlem edatı
z.+Ø Mn. 191, Mn. 424, Mn. 784, Mn. 805, Mn. 885, Mn. 1005, Mn. 1060, Mn. 1062, Şn. 136, Şn. 420, Nn. 217, Nn. 465, Nn. 603, D. 86/6, D. 150/1, D. 207/3, D. 210/3, D. 226
[=18]

zīrā *Far. (e.)* şundan dolayı, çünkü
z.+Ø Mn. 655, Mn. 978, Nn. 375, D. 70/6
[=4]

zīrek *Far. (s.)* uyanık, zeki → zeyrek
z.+Ø Mn. 165, D. 8/2[3], D. 53/6
[=3]

zişt *Far. (s.)* çirkin
z.+Ø Mn. 101, D. 196/4
[=2]

ziyād *Ar. (i.)* çokluk, fazlalık
z.+Ø eyle Mn. 1052 → eyle-
[=1]

ziyāde *Ar. (s.)* çok, daha çok, fazla
z.+Ø Mn. 803, D. 168/3
z.+Ø-sün Mn. 736
[=3]

ziyān *Far. (i.)* kayıp, zarar
z.+ı Mn. 16, D. 166/2
[=2]

ziyāret *Ar. (i.)* bir kimseyle görüşmek niyetiyle yanına gitme, görüşme
z.+Ø eyleyem D. 99/6 → eyle-
[=1]

ziynet *Ar. (i.)* → zīnet
z.+Ø Nn. 545
[=1]

ziyy *Ar. (i.)* kılık kıyafet, dış görünüş
z.+i D. 3/13
[=1]

zūd *Far. (s.)* çok hızlı
z.+dur D. 166/1
[=1]

ẓuhr *Ar. (i.)* öğle vakti
ẓ.+ı D. 11/5[16]
[=1]

ẓulmet *Ar. (i.)* karanlık
ẓ.+Ø Mn. 77, D. 11/5[14], D. 34/7, D. 62/7, D. 88/7
baḥr-ı ẓ.+den Kn. 28 → baḥr
ẓ.-i hicrānda D. 45/7 → hicrān
ẓ.-i zülfüñde D. 70/7 → zülf
ẓ.+de D. 10/7[14], D. 20/7, D. 54/7
ẓ.+idür D. 58/7
ẓ.+in Mn. 97
ẓ.+inden D. 69/7
ẓ.+ini D. 8/7[13]
ẓ.+üm D. 182/4
[=16]

ẓulmetī *Ar. (s.)* karanlığa ait
ẓ.+yem Şn. 373
ẓ.+yüz D. 9/6[13]
[=2]

ẓulümāt *Ar. (i.)* karanlık
ẓ.-ı devāta Kn. 27 → devāt
[=1]

zūr *Far. (i.)* kuvvet, güç
z.+Ø D. 11/5[7]
z.-ı bāzūda D. 130/2 → bāzū
[=2]

ẕū-fünūn *Ar. (i.)* ilim sahibi, âlim
ẕ.+Ø Şn. 509
[=1]

zühd *Ar. (i.)* dünyevi zevklerden arınarak kendini ibadete adama
z.+Ø Mn. 209, Mn. 256, D. 65/5
z.-ile D. 46/5 → ile
z.-ise D. 12/3[9] → i-
z.-i nīk D. 99/1 → nīk
z.+i D. 40/4
z.+üñ D. 3/13, D. 5/8
[=9]

zühhād *Ar. (i.)* zahitler
lüffāḥ-ı z.+Ø Mn. 1102 → lüffāḥ
[=1]

ẕū-mirre *Ar. (s.)* akıl sahibi
ẕ.+Ø Nn. 542
[=1]

zülf *Far. (i.)*
1. sevgilinin saçı
z.+Ø D. 9/7[11], D. 23/2, D. 91/9
ʿaks-i z.+Ø ü ruḫı durur D. 11/5[13] → ʿaks, ü, ruḫ, dur-
ʿaks-i z.+Ø ü ruḫuñ durur D. 34/7 → ʿaks, ü, ruḫ, dur-
ceẕbe-yi ḳullāb-ı z.+üñ D. 25/3 → ceẕbe, ḳullāb
ceẕbe-yi z.-i siyehinden D. 23/8 → ceẕbe, siyeh
cīm-i cemāl-i z.+üñ-ile D. 76/2 → cīm, cemāl, ile
resen-i z.+üñi D. 92/3 → resen
rişte-yi z.+i D. 44/6 → rişte
rişte-yi z.+üñe D. 28/1 → rişte
sevdā-yı ser-i z.+üñe D. 95/4 → sevdā, ser
z.-çün D. 9/7[9] → çün
z.-i Hindūsı D. 4/5 → Hindū
z.-i misk-āsāyuña D. 84/1 → misk-āsā
z.-i miskīni D. 53/3 → miskīn
z.-i semen-sāy D. 13/1[4] → semen-sā[y]
z.-i şeb D. 76/1 → şeb
ẓulmet-i z.+üñde D. 70/7 → ẓulmet
z.+i D. 16/3, D. 238
z.+in D. 65/4, D. 87/4
z.+ine D. 63/2, D. 189/1
z.+üñ D. 20/3, D. 24/4, D. 25/4, D. 52/7, D. 58/7, D. 68/1, D. 71/1, D. 76/1, D. 94/1
z.+üñde D. 97/4
z.+üñdeki D. 28/2
z.+üñden D. 57/5
z.+üñe D. 45/4
2. Allah'a yakınlık
z.+üñ Nn. 1067
[=39]

zünnāc *Far. (i.)* bumbar dolması
hevā-yı ḳāmet-i bālā-yı z.+Ø Mn. 481 → hevā, ḳāmet, bālā
[=1]

4.2. ÖZEL ADLAR DİZİNİ

A, Ā, ʿA, ʿĀ

ʿAbdullāh-ı Enṣār *Ar. (i.)* 4 Mayıs 1006 tarihinde Herat'ın eski kalesi olan Kûhendiz'de doğan, pir-i Herat, pir-i tarikat, şeyhülislam, şeyhü'l-Horasan, şeyhü'ş-şüyûh, nâsırü's-sünne, zeynü'l-ulema gibi unvanlarla anılan mutasavvıf, şair ve alim
ʿA.+Ø Mn. 191
[=1]

Āb-ı siyāh *Far. (i.)* Türkistan Sıradağları'ndan doğup Tacikistan ve Özbekistan'dan geçerek Türkmenistan'da son bulan Zerefşan Nehri'nin kollarından biri.
ā.+Ø D. 201/4
[=1]

ʿAcem *Ar. (i.)* Arapların Arap ırkı dışında olanlara verdikleri isim, İranlı
ʿa.+Ø Mm. 9, D. 90/2
[=2]

Ādem *Ar. (i.)* yaratılan ilk insan, insanlığın babası, Hz. Âdem
Ā.+Ø Mn. 727, Km. 47, D. 17/2, D. 192/3
gendüm-i Ā.+Ø D. 2/6 → gendüm
Ā.+e Km. 47
[=6]

ʿAdl *Ar. (i.)* çok adil olan, asla zulmetmeyen, hak ile hükmeden Allah
ʿA.+Ø Km. 12
[=1]

Āḫir *Ar. (i.)* varlığının sonu olmayan, varlığı daim olan Allah
Ā.+Ø Km. 6
[=1]

Aḥmed *Ar. (i.)* Hz. Muhammed'in isimlerinden biri
A.+Ø D. 17/5, D. 20/2
ḳāfile-yi A.+i D. 231 → ḳāfile
A.+üñ Nn. 117
A.+Ø-sün D. 20/2
[=5]

Aḥmed-i Cām *Ar.+Far. (i.)* Ebû Nasr Ahmed b. Ebi'l-Hasen en-Nâmekî; Câmiyye tarikatinin kurucusu, mutasavvıf, şair
A.+Ø Mn. 335
[=1]

Aḥmed-i Muḫtār *Ar. (i.)* Hz. Muhammed
A.+Ø Nn. 843, Nn. 1047
muʿcize-yi A.+Ø Km. 57 → muʿcize
A.+ı Nn. 84
A.+dur Nn. 105, D. 103/1
[=6]

ʿĀişe *Ar. (i.)* Hz. Ebû Bekir'in kızı ve Hz. Peygamber'in hanımı
ʿĀ.+Ø Mn. 500, Mn. 515, Mn. 528
[=3]

ʿAlāʾüd-dīn-i Rūmī *Ar. (i.)* Dede Ömer Rûşenî'nin ağabeyi. Anadolu'daki Halvetî meşayıhının önde gelenlerinden olup Rûşenî'nin yetişmesinde şekillendirici bir rolü bulunmaktadır.
ʿa.+Ø Nn. 1035
mollā ʿA.+Ø Nn. 972 → mollā
[=2]

ʿAlī *Ar. (i.)* Hz. Peygamber'in damadı, dördüncü halife
ʿA+Ø Mn. 604, Mn. 642, Mn. 653, Nn. 328, Nn. 360, Nn. 361, Nn. 364, Nn. 386, Nn. 390, Nn. 397, Nn. 402, Nn. 404, Nn. 425, D. 1/14

ʿA.-yi ṣaf-şiken Mn. 622 → ṣaf-şiken
ʿA.+nüñ Mn. 592, Mn. 595, Mn. 657, Mn. 663, Nn. 453
ʿA.+ye Nn. 358
ʿA.+yem Mn. 620
[=22]

ʿAlī ibn-i Ebī Ṭālib → ʿAlī
ʿA.+Ø Mn. 610
[=1]

ʿĀlim *Ar. (i.)* Allah'ın sıfatlarından biri; her şeyi en iyi şekilde bilen ; Allah
ʿĀ.+Ø Km. 3, Km. 17
[=2]

ʿAlīm *Ar. (i.)* bilgisi ezelî ve ebedî sonsuz olan anlamında, Allah'ın sıfatlarından biri; her şeyi en iyi şekilde bilen ; Allah
ʿA.+Ø Km. 3
[=1]

ʿĀlimü's-sır[r] *Ar. (i.)* tüm sırları bilen, Allah
ʿĀ.+Ø Mn. 891
ʿĀ.+sun Nn. 703
[=2]

ʿAlī-yi Murtażā → ʿAlī
ʿA.+Ø Mn. 588
ʿA.+dan Mn. 686
[=2]

ʿAlī-yi müctebā vü murtażā *Ar. (i.)* → ʿAlī
ʿA.+am Mn. 621
[=1]

ʿAliyullāh *Ar. (i.)* Allah'ın yüceliği
seyr-i ʿA.+Ø Nn. 342 → seyr
[=1]

Allāh *Ar. (i.)* varlıklar aleminin tek sahibi ve tek yöneticisi, yüce yaratıcı, tek Tanrı, Allah
A.+Ø Mn. 772, Mn. 1156, Şn. 229, Şn. 260, Şn. 283
A.-içün D. 230 → içün
ism-i A.+Ø Mn. 634 → ism
A.+a Mn. 330, D. 1/7
A.+dur Şn. 77
A.+ı D. 8/3[14], D. 11/1
A.+uñ Mn. 463, D. 1/10
[=14]

Allāhī *Ar. (i.)* Allah adamı, veliyullah
ṣūfī-yi A.+Ø-yem D. 64/2 → ṣūfī
[=1]

ʿAllām *Ar. (i.)* her şeyi bilen; Allah
ʿA.+Ø Km. 3
[=1]

ʿAmr *Ar. (i.)* Arap gramerinde örnek verilirken kullanılan belirsiz erkek adı
ʿA.+Ø Nn. 797
[=1]

ʿAnter *Ar. (i.)* İslam tarihinde Hayber'in fethi esnasında Hz. Ali'nin karşısına çıkıp Hz. Ali tarafından öldürüldüğü rivayet edilen müşrik
ḳattāl-ı ʿA.+Ø Mn. 588 → ḳattāl
[=1]

ʿArab *Ar. (i.)* Arabistan halkından veya bunların soyundan olan kimse, Fellah, Mağribî, Urban
ʿA.+Ø Mm. 9
[=1]

ʿArabī *Ar. (s.)*
1. Arap kavmine mensup
ʿA.+Ø-sün D. 90/2
2. Arapça, Arap dili
ʿA.+Ø D. 91/2
[=2]

Aṣḥāb-ı Kehf *Ar. (i.)* Kur'an'da bahsi geçen ve zamanın zalim yöneticilerinden kaçıp saklandıkları bir mağarada uzun yıllar uyuyan ve uyandıklarında köpekleri Kıtmir'in kemiklerinden başka bir şeyin kalmadığını gören muhterem kişiler, Yedi Uyurlar
seg-i A.+Ø Şn. 323 → seg
seg-i A.+i Mn. 737 → seg
[=2]

ʿAṭūf *Ar. (i.)* çok merhametli olan Allah
ʿA.+Ø Km. 6
ẕātullah-ı ʿA.+ı Mn. 320 → ẕātullah
[=2]

Aydın *(i.)* Günümüzde Ege Bölgesinde bulunan ve Rûşenî'nin memleketi olan Aydın ili
A.+Ø Nn. 1032, D. 35/1, D. 35/5, D. 44/8, D. 201/2, D. 239, D. 240
[=7]

Aydınī *T.+Ar. (i.)* Dede Ömer Rûşenî'nin künyesi → ʿÖmer-i Rūşenī, ʿÖmer-i Ḫalvetī-yi Rūşenī, Rūşenī
A.+Ø Nn. 927
[=1]

ʿAẓīm *Ar. (i.)* herşeyden büyük, ulu olan Allah
ʿA.+Ø Nn. 1067
[=1]

ʿAzīz *Ar. (i.)* sevgi ve saygıda en üstün tutulan Allah
ʿA.+Ø Km. 3
[=1]

ʿAẕrā *Ar. (i.)* Vâmık u Azrâ adlı mesnevilerin kadın kahramanının adı
gül-i ʿa.+Ø D. 88/4 → gül
ʿa.+ya Nn. 79
[=2]

ʿAẕrā-ṣıfat *Ar. (s.)* Azra yüzlü
ʿa.+Ø D. 10/2[12]
[=1]

B

Baġdād *Ar. (i.)* eskiden Abbasilerin idare merkezi ve İslam âleminin başkenti olup günümüzde Irak'ın başkenti olan şehir
bāzār-ı B.+a Mn. 769 → bāzār
sūḳ-ı B.+Ø Mn. 1121 → sūḳ
şeyḫ-i B.+Ø Mn. 1117 → şeyḫ
[=3]

Bāġ-ı Firdevs *Far. (i.)* Cennet
b.+Ø D. 11/4[6]
[=1]

Bāġ-ı İrem *Far.+Ar. (i.)* Cennet
b.+Ø Şn. 73, Nn. 781
[=2]

Baḥr-ı ʿUmmān *Ar. (i.)* Arap yarımadasının güneyi ile İran güneyi arasında kalan deniz
b.+Ø Mn. 400 → baḥr
[=1]

Bāʿiṡ *Ar. (i.)* peygamberleri gönderen, mahlukatın hepsini ahirette yeniden diriltmiş olan Allah
B.+Ø Km. 9
[=1]

Bāḳī *Ar. (i.)* ölümsüz ve ebedi olan Allah
B.+Ø Km. 12
[=1]

Bār-ı Ḫudāyā *Ar.+Far. (i.)* Ey Tanrım!
B.+Ø Km. 34
[=1]

Bārī *Ar. (i.)* her şeyin tek yaratıcısı olan Allah
B.+Ø Mn. 90, Km. 12, Km. 40
B.+Ø teʿālā Nn. 342 → Bārī
dilīr-i şāh-ı B.+Ø Mn. 602 → dilīr, şāh
tevfīḳ-i B.+Ø Mn. 1166 → tevfīḳ
[=6]

Bāsıṭ *Ar. (i.)* dilediğine bolluk veren, açan, genişleten Allah
B.+Ø Km. 11
[=1]

Baṭḥā *Ar. (i.)* Mekke
emīn-i şāh-ı B.+Ø Mn. 507 → emīn, şāh
[=1]

Bāṭın *Ar. (i.)* gizli olan, saklanan her şeyi bilen Allah
B.+Ø Km. 6
[=1]

Bāyezīd *Ar.+Far. (i.)* evliyadan bir zat olup künyesi tespit edilememiştir.
B.+Ø D. 22/1
B.+e Mn. 743
B.+i Mn. 746
B.+üñ Mn. 758
[=4]

Bedīʿ *Ar. (i.)* gökleri ve yeri güzelliklerle donatarak yaratan Allah
B.+Ø Km. 18
[=1]

Behişt *Far. (i.)* Cennet
B.+Ø D. 35/4
ḥalḳa-yı bāb-ı B.+i Nn. 83 → ḥalḳa, bāb
tār-ı B.+Ø Nn. 64 → tār
B.+e Mn. 58
[=4]

Belʿam *Ar. (i.)* Bel'am-ı Bâûr ismiyle bilinip önceleri çok ibadet eden ve duası kabul olunan bir kimse iken dünya hırsıyla Hz. Musa'ya beddua ettikten sonra dili sarkıp susuz köpek misali can verdiği rivayet edilen kimse
B.+ı Mn. 737
[=1]

Berāt *(i.)* peygamberimize peygamberliğin bildirildiği Şaban ayının on beşinci gecesi
B.+Ø D. 22/7
[=1]

Betūl *Ar. (i.)* Hz. Fatma'nın künyesi
b.+uñ Mn. 586
[=1]

Beytü'l-ḥarām *Ar. (i.)* Kâbe ve etrafında kâfirlerin yaklaşmaktan men edildiği yer, Kâbe-i muazzama
b.+Ø D. 195/4
b.+da D. 24/1
b.+ı D. 99/6
[=3]

Bihişt *Far. (i.)* Cennet
B.+Ø D. 174/3
[=1]

Bihişt-āsā *Far. (i.)* Cennet gibi
B.+Ø D. 111/4
[=1]

Bilāl-i Ḥabeşī *Ar. (i.)* Habeşli bir köle iken İslamı kabulünden sonra Peygamber tarafından azad edilen, ezanı ilk okuyan sahabe
B.+Ø D. 91/8
mis̱l-i B.+Ø D. 90/3 → mis̱l
[=2]

Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm *Ar. (e.)* Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Mn. ilk satırı
[=1]

Bişr-i Ḥafī *Ar. (i.)* Sekizinci ve dokuzuncu yüzyıllarda Horasan'ın Merv şehrinde ve Bağdat'ta yaşamış olan veli
B.+Ø Mn. 210
[=1]

Bū Bekr < Ebū Bekir *Ar. (i.)* Ebū Bekr Abdullah b. Ebî Kuhâfe Osman b. Âmir el-Kureşî et-Teymî, ilk müslümanlardan olup dört halifenin ilkidir
B.+Ø Km. 59, Nn. 842
[=2]

Burāḳ/-ġ *Ar. (i.)* Hz. Muhammed'in Mirac'a çıkarken bindiği, özellikleri bizce bilinmeyen bir binek atı
b.+Ø Şn. 227
b.+ına Şn. 134
[=2]

Bursa *(i.)* Bursa şehri
B.+dan D. 89/1
B.+yı D. 89/7
[=2]

Bū Türāb < Ebū Türāb *Ar. (i.)* Ebû Turâb-ı Nahşebî, Horasan bölgesinin büyük velilerinden ve Şafi mezhebi fıkıh âlimi
mürīd-i B.+Ø Mn. 205 → mürīd
[=1]

C

Cabbār *Ar. (i.)* azamet ve kudret sahibi, hükmüne karşı gelinmeyen ve dilediğini yapan ve yaptıran Allah
C.+Ø Mn. 244, Km. 10, Nn. 283
taḳdīr-i C.+Ø Mn. 720 → taḳdīr
[=4]

Cābir *Ar. (i.)* her türlü bozulmuş, dağılmış şeyleri kudretiyle tamir eyleyen Allah
C.+Ø Km. 10
[=1]

Caʿfer-i Ṭayyār *Ar. (i.)* Hz. Peygamber'in amcası Ebû Talib'in oğlu, Hz. Ali'nin dört kardeşinden biri olan sahabe
C.+Ø Km. 63
[=1]

Caḥīm *Ar. (i.)* Cehennem
c.+Ø Nn. 825
c.+i Mn. 58
[=2]

Cebraʾīl *Ar. (i.)* dört büyük melekten Allah'ın emirlerini vahiy yoluyla peygamberlere getirmekle görevli olanı
C.+Ø Mn. 904, D. 90/4
[=2]

Cehennem *Ar. (i.)* Cehennem
C.+Ø Mn. 126
C.+de Mn. 1071
[=2]

Celāl *Ar. (s.)* Allah'ın kahır ve gazap taşıyan sıfatı
C.+Ø Nn. 947
C.-ile Nn. 948 → ile
[=2]

Celālü'd-dīn-i Rūmī *Ar. (i.)* Mevlana ismiyle maruf, Mevleviyye tarikatının kurucusu, mutasavvıf, âlim ve şair
C.+Ø Mn. 1087
[=1]

Celīl *Ar. (s.)* Allah'ın büyüklük ve ululuk sıfatı
C.+Ø Km. 10, Km. 42
[=2]

Cemāl *Ar. (i.)* Allah'ın güzelliği
C.+Ø Km. 45, Nn. 947
ḥüsn-i C.+üñ Km. 42 → ḥüsn
nūr-ı C.+üñle Şn. 405 → nūr
C.+i Nn. 948
C.+üñ Mn. 1098
[=6]

Cemālullāh *Ar. (i.)* Allah'ın lütfu
C.+dan Mn. 520
C.+dur Nn. 806
C.+ı Mn. 526
[=3]

Cemīl *Ar. (s.)* kainattaki tüm güzellikleri yaratan Allah'ın, insan aklıyla idrak edilemeyen güzelliği
C.+Ø Km. 10, Km. 42
[=2]

Cennet *Ar. (i.)* Cennet
C.+Ø Nn. 86
C.+de Nn. 275
C.+üñ Nn. 276, D. 113/2, D. 134/2
[=5]

Cennetī *Ar. (i.)* Cennet ehli
C.+Ø D. 8/3[10]
[=1]

Cevād *Ar. (i.)* sonsuz cömertlik sahibi olan Allah
C.+Ø Km. 13
[=1]

Ceyḥūn *Ar. (i.)* günümüzde Afganistan'da doğup Aral Gölüne dökülen, Orta Asyanın en uzun nehri
C.-ile D. 46/7, D. 83/4 → ile
mis̱l-i C.+Ø u Nīl u Şaṭṭ u Fırāt D. 11/2[8] → mis̱l, u, Nīl, Şaṭṭ, Fırāt
[=3]

Ç

Çāh-ı Bābil *Far.+Ar. (i.)* Hârut ve Mârut adlı meleklerin işledikleri suçun cezası olarak kıyamete kadar kalacaklarına inanılan kuyu, Babil kuyusu
Ç.+dür D. 120/1
[=1]

Çīn *Far. (i.)* Çin ülkesi
būy-baḫş-ı nāfe-yi Ç.+Ø D. 106/4 → būy-baḫş, nāfe
Moġol-Ç.+Ø D. 68/1 → Moġol
nāfe-yi āhū-yı Ç.+Ø D. 137/2 → nāfe, āhū
nāfe-yi Ç.+Ø D. 68/1, D. 138/3 → nāfe
reşk-i müşg-i Ç.+Ø ü Māçīn D. 106/3 → reşk, müşg, ü, Māçīn
[=6]

D, Ḍ

Dāfiʿ *Ar. (i.)* kötülükleri, hastalıkları uzaklaştıran Allah
D.+Ø Km. 21
[=1]

Dāfiʿu'l-āfāt *(i.)* her türlü afetleri, belaları uzaklaştıran Allah
D.+Ø Km. 30
[=1]

Ḍārr *Ar. (i.)* elem, zarar veren şeyleri yaratan Allah
Ḍ.+Ø Km. 19
[=1]

Dāvud *Ar. (i.)* sesinin güzelliği ile meşhur olan Hz. Davut peygamber

D.+Ø Nn. 91, Nn. 91, Nn. 189, Nn. 210, Nn. 538
D.-ıla Nn. 195, Nn. 198 → ıla
ʿizzet-i D.+Ø Km. 51 → ʿizzet
D.+a Nn. 101, Nn. 190
D.+la Nn. 90, Nn. 193
D.+uñ Nn. 211, Nn. 214
Kn. 13
[=15]

Dāvud-vār *Ar.+Far. (i.)* Hz. Davud gibi
D.+Ø Nn. 188
[=1]

Dāvud-veş *Ar.+Far. (i.)* Hz. Davud gibi
D.+Ø Nn. 203
[=1]

Dāyim < Dāʿim *Ar. (i.)* ezeli ve ebedi olan Allah
D.+Ø Km. 18
[=1]

Deylemī *Ar. (i.)* Hazar Denizi'nin batısındaki dağlık bölgede bulunan Deylem şehrinde yaşayan güzellerin saçına benzetme yapmak için kullanılan mazmun
D.+Ø D. 91/2
[=1]

Deyyān *Ar. (i.)* ceza ve mükafat veren Allah
D.+Ø Km. 20, Km. 22
[=2]

Dımaşḳ *Ar. (i.)* Şam şehri
D.+Ø Nn. 270, Nn. 500, Nn. 553, Nn. 1064
deşt-i D.+ı Nn. 513 → deşt
D.+a Nn. 518
D.+ı Nn. 511, D. 235
D.+uñ Nn. 517
[=9]

Dımaşḳī *Ar. (i.)* Şam şehrine mensup
D.+Ø Nn. 508, Nn. 516
[=2]

Duḫān *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerim'in nüzul sırasına göre kırk dördüncü suresi
sūre-yi Nūr u D.+Ø D. 91/9 → sūre, Nūr, u
sūre-yi Nūr u D.+dur D. 17/6 → sūre, Nūr, u
[=2]

Dūzaḫ *Far. (i.)* Cehennem
d.+ı Mn. 451, D. 174/3
[=2]

Dūzaḫī *Far. (i.)* Cehennem ehli
D.+Ø Mn. 111, Şn. 442, D. 8/3[10], D. 148/4
[=4]

Düldül-süvār *Ar.+Far. (i.)* Düldül'e binen, Hz. Ali → Şāh-ı Velāyet
şeh-i D.+Ø Mn. 584 → şeh
D.+Ø-am Mn. 622
[=2]

E

Ebed *Ar. (i.)* sonu olmayan Allah
E.+Ø Km. 12
[=1]

Ebū Bekir Muḥammed *Ar. (i.)* on ikinci ve on üçüncü yüzyıllarda Endülüs ve Şam taraflarında yaşamış büyük velilerden; Muhyiddin-i Arabî
E.+Ø Mn. 203
[=1]

Ebū Bekr *Ar. (i.)* → Bū Bekr
E.+Ø D. 1/14
[=1]

Ebū Cehl *Ar. (i.)* asıl adı Amr b. Hişâm el-Muğira olup Hz. Muhammed'in ve İslam'ın azılı düşmanlarından biridir
E.+Ø D. 90/7
[=1]

Ebū Derdā *Ar. (i.)* asıl adı Uveymir olup, Hz. Muhammed'in Kur'an, fıkıh ve hadis ilimlerinde önde gelen sahabelerinden biri
E.+Ø Nn. 178
[=1]

Ebū'l-Ḳāsım *Ar. (i.)* İslam peygamberi Hz. Muhammed'in künyesi
E.+Ø D. 17/5, D. 90/7
[=2]

Ebū ʿOs̱mān-ı Mekkī *Ar. (i.)* Üstadü's-sûfiyye unvanıyla tanınan ilk devir sûfilerinden olup asıl ismi Ebû Abdillah Amr b. Osman b. Küreb el-Mekkî'dir
E.+nüñ Mn. 209
[=1]

Ecved *Ar. (s.)* eli açık, en cömert olan Allah
E.+Ø Km. 24
[=1]

Edhem *Ar. (i.)* Belh sultanının oğlu iken tasavvuf yolunu seçip tüm zenginliğini veren ünlü bir sûfî → İbrāhīm Edhem
E.+Ø Mn. 989
[=1]

Eḥad *Ar. (i.)* yalnız ve tek olan Allah
nūr-ı E.+Ø D. 20/2 → nūr
[=1]

Ekber *Ar. (i.)* bilinen veya bilinmeyen herşeyden ulu, yüce ve büyük olan Allah
E.+Ø Km. 13
[=1]

Enes *Ar. (i.)* Hz. Peygamber'e hizmetiyle tanınan ve en çok hadis rivayet eden sahabe; Enes bin Mâlik
mis̱l-i E.+Ø D. 2/4 → mis̱l
[=1]

Enṣār *Ar. (i.)* Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye göç ettiğinde ona yardım etmiş ve onu iyi karşılamış olanlar
E.+Ø Km. 63
[=1]

Evvel *Ar. (i.)* öncesi olmayan Allah
E.+Ø Km. 6
[=1]

Eyyūb *Ar. (i.)* Hz. Eyyüp peygamber
E.+Ø D. 23/7
E.+dan D. 70/5
E.+ı Nn. 71
E.+uñ Km. 54
[=4]

Ezel *Ar. (i.)* öncesi olmayan, ezel ve ebed olan Allah
E.+Ø Km. 12
[=1]

F

Fāʿil *Ar. (i.)* alet kullanmaksızın, fikir yormaksızın takdir eden, kainatta olan tüm işlerin müsebbibi olan Allah
F.+Ø Km. 10
[=1]

Fāʿil-i Muṭlaḳ *Ar. (i.)* mutlak yapıcı olan Allah
F. mıdur Nn. 693
[=1]

Fārūḳ *Ar. (i.)* Hz. Ömer'in lakabı

F.+dan D. 69/4
[=1]

Fātiḥa *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerim'in Mekke'de inen yedi ayetlik ilk suresi
F.+Ø Mn. 1079, Şn. 521, Nn. 1082
[=3]

Ferd-i Muṭlaḳ *Ar. (i.)* eşi benzeri olmayan, kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan Allah
F.+ı Nn. 503
[=1]

Ferhād *Far. (i.)* divan şiirinde sevgilisine kavuşmak için zorlu, gerçekleşmesi güç işleri göze alan âşığı sembolize eden, Ferhad ile Şirin adlı hikâyede geçen kahramanlardan biri
F.+Ø D. 29/3
[=1]

Fırāt *Ar. (i.)* günümüzde Türkiye topraklarında doğup Basra Körfezine dökülen Güneybatı Asya'nın en uzun nehri
miṡl-i Ceyḥūn u Nīl u Şaṭṭ u F.+Ø D. 11/2[8] → miṡl, Ceyḥūn, u, Nīl, Şaṭṭ
[=1]

Fīh-i Māfīh *Ar. (i.)* Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin, çeşitli meclislerde yaptığı sohbetlerinin oğlu Sultan Veled tarafından toplanması ile meydana gelen eseri
F.+Ø Mm. 26
F.+dür Mm. 27
[=2]

Firʿavn *Ar. (i.)* Hz. Musa döneminde yaşamış, zalimlikleri ve halkına kendini Tanrı olarak göstermesi ile tanınmış Mısır hükümdarı
F.+Ø Mn. 840, Mn. 843, Mn. 844
F.-ıla Mn. 842 → ıla
mānend-i F.+Ø Mn. 867 → mānend
F.+a Şn. 459
F.+la Mn. 856, Mn. 858
[=8]

Firdevs *Far. (i.)* Cennet
F.+Ø D. 89/3
F.-i aʿlā D. 142/2 → aʿlā
[=2]

Firdevs-vār *Far. (i.)* Cennet gibi
gül-i F.+Ø D. 112/2 → gül
[=1]

Fuṣūṣ *Ar. (i.)* tam adı Fususu'l-Hikem olan Muhyiddin İbn Arabî'nin metafizik ve teosofik içerikli eseri
F.+a Nn. 940
F.+uñ Nn. 939
F.+unda Nn. 952
[=3]

Futūḥāt *Ar. (i.)* Muhyiddin ibnü'l-Arabî'nin tasavvufi görüşlerinden bahsettiği Futûhâtü'l-Mekkiyye isimli eseri
f.+ı Nn. 941
[=1]

G, Ġ

Ġaffār *Ar. (i.)* günahları bağışlayan, bağışlaması çok olan Allah
Ġ.+Ø Km. 3
[=1]

Ġāfir *Ar. (i.)* bağışlayan, esirgeyen, kusurları örtüp affeden Allah
Ġ.+Ø Km. 3
[=1]

Ġafūr *Ar. (i.)* bağışlayan, acıyan, günahları bağışlaması çok olan Allah

Ġ.+Ø Km. 3, Km. 8
[=2]

Ġanī *Ar. (i.)* hiçbir zaman, hiçbir şekilde, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, kullarının bütün ihtiyaçlarını karşılayan, cömertliğine sınır olmayan Allah
Ġ.+Ø Şn. 306, Şn. 344, Şn. 369, Şn. 373, Şn. 379, Şn. 380, Şn. 381, Şn. 395, Km. 27, Km. 75, Nn. 277, Nn. 280, Nn. 913, Kn. 79, Kn. 98, D. 200/1
bende-yi Ġ.+yem D. 241 → bende
ide ʿaşḳ-ı Ġ.+Ø Nn. 922 → it-, ʿaşḳ
idüp vaṣf-i Ġ.+Ø Nn. 221, Nn. 457 → it-, vaṣf
Ġ.+nüñ Nn. 978
[=21]

Ġıyāṡ *Ar. (i.)* kullarına yardım eden Allah
Ġ.+Ø Km. 24
[=1]

Girdigār *Far. (i.)* yaratan, Allah
G.+Ø Nn. 279
[=1]

Güzelḥiṣār *T.+Ar. (i.)* Aydın'ın Tire yakınlarında bulunup, Dede Ömer Ruşeni'nin memleketi olan kasaba
G.+Ø D. 239
G.+Ø Nn. 1032
[=2]

H, Ḥ, Ḫ

Ḥabeş-zāde *Ar.+Far. (i.)* Habeşli oğlu, Divan Edebiyatında sevgilinin siyah saçına ya da siyah benine benzetmek için kullanılan mazmun
Ḥ.+Ø durur D. 33/6 → dur-
[=1]

Ḥacerü'l-esved *Ar. (i.)* Kâbe'nin doğu köşesinde bulunup Hz. İbrahim'in temele koyduğu ilk iki taştan birincisi olduğuna inanılan ve Hac sırasında tavafın başlangıcı kabul edilen kutsal taş
Ḥ.+Ø D. 91/8
[=1]

Hādī *Ar. (i.)* kullarına daima doğru yolu gösteren Allah
H.+Ø Km. 8
hüdhüd-i H.-i Sübḥān Mn. 1095 → hüdhüd, Sübḥān
[=2]

Ḫāfiż *Ar. (i.)* dilediği kulunu alçaltan, rüsva eden Allah
Ḫ.+Ø Km. 11
[=1]

Ḥakīm *Ar. (i.)* buyrukları ve bütün işleri bir hikmete dayanan Allah
Ḥ.+Ø Km. 18, Nn. 68, Nn. 693
[=3]

Ḥaḳ[ḳ] *Ar. (i.)* var ve gerçek olan, varlığı kendinden olan Allah
Ḥ.+Ø Mn. 152, Mn. 233, Mn. 353, Mn. 537, Mn. 571, Mn. 613, Mn. 614, Mn. 619, Mn. 651, Mn. 680, Mn. 680, Mn. 735, Mn. 762, Mn. 896, Mn. 983, Şn. 56, Şn. 153, Şn. 180, Şn. 201, Şn. 206, Şn. 219, Şn. 257, Şn. 452, Şn. 485, Nn. 37, Nn. 184, Nn. 299, Nn. 403, Nn. 410, Nn. 452, Nn. 496, Nn. 541, Nn. 713, Nn. 807, Nn. 844, Kn. 59, Kn. 59, D. 3/1, D. 8/5[1], D. 17/5, D. 20/4, D. 48/3, D. 48/5, D. 76/2, D. 80/2, D. 90/4, D. 128/3, D. 144/1, D. 231
abdāl-ı Ḥ.+dan Nn. 463 → abdāl
ʿabd-i Ḥ.+Ø Mn. 610 → ʿabd
ʿādet-i Ḥ.+Ø D. 217/2 → ʿādet

Ḥ.+uñ Mn. 54, Mn. 154, Mn. 186, Mn. 193, Mn. 198, Mn. 211, Mn. 230, Mn. 409, Mn. 443, Mn. 454, Mn. 465, Mn. 465, Mn. 585, Mn. 594, Mn. 615, Mn. 617, Mn. 617, Mn. 674, Mn. 742, Mn. 753, Mn. 760, Mn. 882, Mn. 980, Mn. 993, Şn. 6, Şn. 64, Nn. 471, Nn. 786, Nn. 997, D. 1/10, D. 59/2
[=206]

Ḥaḳḳ-perest *Ar.+Far. (s.)* Allah'a tapan
Ḥ.+Ø D. 180/4
[=1]

Ḥaḳḳsız *Ar.+T. (s.)* Allah'a isyankar olan, Allah'ı bilmeyen
abdāl-ı Ḥ.+sız Nn. 464 → abdāl
[=1]

Ḫālıḳ *Ar. (i.)* bütün varlıkları yaratan Allah
Ḫ.+Ø Km. 5
ʿaşḳ-ı Ḫ.+Ø idemezsen Nn. 472 → ʿaşḳ, it-
Ḫ.+dur D. 1/15
Ḫ.+ı D. 69/1
[=4]

Ḫalīlullāh *Ar. (i.)* Allah'ın sevgilisi anlamında Hz. İbrahim için kullanılan unvan
Ḫ.+Ø D. 2/6
[=1]

Ḥalīm *Ar. (i.)* kullarına yumuşak davranarak cezalarını geri bırakan Allah
Ḥ.+Ø Şn. 303, Km. 18
[=2]

Ḫallāḳ *Ar. (i.)* sürekli olarak yaratan, yaratıcı olan Allah
Ḫ.+Ø Km. 5
Ḫ.-ıla D. 179/3 → ıla
Ḫ.+la D. 199/4

[=3]

Ḫalvetī *Ar. (i.)* gerçeğe gizli zikirle ulaşılacağına inanan Sunnî bir tarikat olan Halvetiye tarikatine mensup olan
Ḫ.+Ø Nn. 903
Ḫ.-yi ṭarab-nümāyuz D. 9/2[13] → ṭarab-nümā
ṭarīḳ-i Ḫ.+Ø Nn. 1033 → ṭarīḳ
[=3]

Hāmān *Ar. (i.)* Hz. Musa zamanındaki Mısır Firavununun yine kendi gibi müşrik olan veziri
H.+Ø Mn. 840
H.+a Mn. 842
[=2]

Ḥamdūn Ḳaṣṣār *Ar. (i.)* 9. yüzyılda yaşamış mutasavvıf, Melâmiye akımının ilk temsilcisi
Ḥ.+Ø Mn. 205
[=1]

Ḥamīd *Ar. (i.)* övgü ve şüküre layık olan Allah
Ḥ.+Ø Km. 4, Km. 43
[=2]

Ḥamza *Ar. (i.)* Hz. Peygamberin amcası ve süt kardeşi
Ḥ.+Ø Km. 63
[=1]

Ḥannān *Ar. (i.)* çok esirgeyen Allah
Ḥ.+Ø Km. 18
[=1]

Ḫannās *Ar. (i.)* Şeytan
vesves-i Ḫ.+dan D. 236 → vesves
[=1]

Ḫāricī *Ar. (i.)* Hz. Ali zamanında Sıffîn muharebesi'nde hakem meselesi sırasında ortaya çıkıp, özellikle Hz. Ali'ye muhalif olan ve sonrasında

dinî ve siyasî konulardaki aşırı görüşleri ve faaliyetleri ile tanınan fırka
Ḫ.+yem D. 69/4
[=1]

Hārūn *Ar. (i.)* Hz. Musa'nın kardeşi, Hz. Harun
ḳalb-i H.+Ø Mn. 848, Mn. 853 → ḳalb
H.+da Km. 55
[=3]

Hārūnsız *Ar.+T. (s.)* Harun peygamber olmadan
H.+Ø Mn. 850
[=1]

Hārūn-şiyem *Ar. (s.)* Harun peygamberin huylarına sahip, Harun huylu
H.+Ø Şn. 2
[=1]

Ḥaṣan *Ar. (i.)* Hz. Ali'nin büyük oğlu, Hz. Peygamberin torunu
Ḥ.+dur Mn. 153
[=1]

Ḥassān *Ar. (i.)* asıl ismi Hassan bin Sâbit olan, şair olmasıyla maruf sahabe
Ḥ.+Ø D. 2/4
[=1]

Hāşimī *Ar. (i.)* Kureyş kabilesinin Hz. Peygamberin de mensup olduğu kolu
H.+Ø D. 91/2
āfitāb-ı H.+Ø Nn. 791 → āfitāb
H.+dür Mn. 620
H.+Ø-sün D. 90/2
[=4]

Hāşimī-i Yaḥyā *Ar. (i.)* Yahya-yı Şirvani, Halvetiyye tarikatinin ikinci kurucusu, Ruşeni'nin şeyhi, sufi müellif → Seyyid Yaḥyā, Yaḥyā, Yaḥyā-yı S̱ānī
seyyid-i H.+nuñ D. 3/11 → seyyid
[=1]

Ḫaṭā *Ar. (i.)* Kuzey Çin
müşg-i Ḫ.+Ø Kn. 21 → müşg
müşg-i Ḫ.+yı Nn. 153 → müşg
[=2]

Ḫaṭṭāṭ-ı ezel *Ar. (i.)* ilk yazıcı, ilk sanatkâr olan Allah
Ḫ.+Ø D. 46/2
[=1]

Ḥavvā *Ar. (i.)* Hz. Âdem'in zevcesi, Ümmü'l-beşer, insanlığın annesi
Ḥ.+Ø Km. 47
[=1]

Ḫayber *Ar. (i.)* Hz. Peygamber zamanında Yahudilerin elinde bulunan ve muhasara edildikten sonra Müslümanlar tarafından fethedilen kalenin adı
Ḫ.+üñ Nn. 324
[=1]

Ḥaydar *Ar. (i.)* Hz. Ali için kullanılan aslan anlamına gelen lakap
Ḥ.+Ø Mn. 644, Mn. 658, Nn. 365, Nn. 391, Nn. 406
tīġ-i Ḥ.+Ø D. 110/4 → tīġ
Ḥ.+a Mn. 665
Ḥ.+Ø-am Nn. 403
Ḥ.+dan Nn. 449
Ḥ.+ı D. 69/4
[=10]

Ḥaydar-ı Kerrār *Ar. (i.)* Hz. Ali için söylenilen; "döne döne hamle yapan aslan" anlamına gelen lakap
Ḥ.+Ø Km. 61
[=1]

Ḥaydarī *Ar. (i.)* Kutbuddin Haydar'a nispet edilen, genellikle rind ve kalendermeşrep müritlerden oluşan bir tarikat
Ḥ.+Ø D. 9/2[8]
[=1]

Ḫayru'l-beşer *Ar. (i.)* insanların en hayırlısı olan Hz. Muhammed
Ḫ.+Ø Şn. 401
[=1]

Ḥayy *Ar. (i.)*
1. ezelî ve ebedî hayat sahibi olan, daima canlı, her şeye gücü yeten Allah
Ḥ.+Ø Km. 12, Nn. 1073, D. 124/2
ḥ.-ı ġanī D. 144/3 → ġanī
hüdhüd-i ilhām-ı Ḥ.+Ø D. 48/2 → hüdhüd, ilhām
ẕikr-i Ḥ.+Ø Nn. 456 → ẕikr
Ḥ.+ı Nn. 406
2. tasavvuf ehlinin zikir esnasında söylediği Allah'ın ismi
Ḥ.+Ø Nn. 403, Şn. 229, Şn. 229
baḥr-ı Ḥ.+a Nn. 644 → baḥr
[=11]

Ḫıżr < Ḫıżr *Ar. (i.)* ölümsüzlük suyu âb-ı hayatı içerek ölümsüzlüğe kavuşmuş ulu kişi
Ḥ.+Ø Şn. 258, Şn. 319, Şn. 463, Nn. 70
āb-ı ḥayāt-ı Ḥ.+a D. 88/7 → āb-ı ḥayāt
Ḥ.+Ø ola Şn. 463 → ol-
Ḥ.+a Nn. 70
Ḥ.+uñ Km. 55, Kn. 13, D. 3/5
[=10]

Ḫıżr-ı Rūm *Ar. (i.)* Anadolu'nun Hızır'ı, Hz. Mevlana
Ḥ.+Ø Şn. 5
[=1]

Ḫıżr-veş *Ar.+Far. (i.)* Hızır gibi, Hızıra benzer
Ḥ.+Ø Kn. 27, D. 98/1
[=2]

Hind *Ar. (i.)* Hindistan ülkesi
H.+Ø D. 113/3
[=1]

Hindī *Ar. (i.)* Hintli
H.+Ø D. 90/2
[=1]

Hindū *Far. (i.)* Hintli gibi siyah olan, sevgilinin saçı veya beninin siyahlığı
H.+Ø D. 23/4, D. 33/6, D. 114/1
muġ-ı H.+Ø D. 90/8 → muġ
zülf-i H.+sı D. 4/5 → zülf
[=5]

Hindū-peçe *Far. (i.)* Brahman veya Budist çocuğu
H.+Ø D. 37/4
[=1]

Hindūstān *Far. (i.)* Hindistan
H.+Ø Mn. 1081
[=1]

Ḫotan *(i.)* günümüzde Çin sınırları içinde bulunan tarihi bir vaha şehri
Ḫ.+da Kn. 21
[=1]

Hū *Ar.*
1. *(i.)* dervişlerin zikir esnasında sıkça tekrar ettikleri, Allah adı yerine kullanılan bir zamir
H.+Ø Mn. 395, Mn. 395, Mn. 524, Mn. 524, Nn. 110, Nn. 110, Nn. 113, Nn. 149, Nn. 225, Nn. 225, Nn. 315, Nn. 315, Nn. 322, Nn. 322, Nn. 361, Nn. 363, Nn. 363, Nn. 367, Nn. 367, Nn. 368, Nn. 368, Nn. 368, Nn. 403, Nn. 415, Nn. 415, Nn. 417, Nn. 418,

meşġūl-ı H.+Ø Nn. 643 → meşġūl
murġ-ı ḥażret-i H.+Ø Mn. 1100 → murġ, ḥażret
naḳş-ı H.+Ø Nn. 618 → naḳş
nām-ı H.+Ø Nn. 720 → nām
nām-ı H.+ya Nn. 600 → nām
nūr-ı H.+Ø Şn. 498, Nn. 649 → nūr
nūr-ı H.+dan Mn. 523 → nūr
nūş-ı cām-ı H.+yı Nn. 856 → nūş, cām
ʿanḳā-yı Ḳāf-ı ḳurbet-i H.+Ø Mn. 1100 → ʿanḳā, Ḳāf, ḳurbet
güft ü gū-yı H.+Ø Nn. 868 → güft ü gū[y]
pervāz-ı H.+Ø Nn. 615, Nn. 867 → pervāz
saġrāḳ-ı H.+Ø Nn. 918 → saġrāḳ
ṣahbā-yı H.+Ø Nn. 865 → ṣahbā
sāz-ı H.+Ø Nn. 867 → sāz
ser-mest-i H.+Ø Nn. 727 → ser-mest
sevdā-yı H.+Ø Nn. 632 → sevdā
şarāb-ı H.+dan Nn. 740 → şarāb
şarāb-ı H.+yı Nn. 728 → şarāb
ṭās-ı H.+Ø Nn. 918 → ṭās
tesbīḥ-i H.+Ø Nn. 421 → tesbīḥ
vāv-ı H.+Ø Nn. 636 → vāv
ẕāt-ı H.+Ø Nn. 599 → ẕāt
ẕikr-i H.+Ø Nn. 418 → ẕikr
ẕikr-i H.+dan Nn. 732 → ẕikr

H.+da Nn. 557, Nn. 587, Nn. 596, Nn. 627, Nn. 663, Nn. 747, Nn. 748
H.+dadur Nn. 586
H.+dan Nn. 362, Nn. 366, Nn. 417, Nn. 560, Nn. 560, Nn. 590, Nn. 598, Nn. 616, Nn. 627, Nn. 639, Nn. 662
H.+dur Nn. 623, Nn. 625, Nn. 626, Nn. 633, Nn. 633, Nn. 635, Nn. 635
H.+ları Nn. 819
H.+ların Nn. 756, Nn. 756, Nn. 758
H.+nuñ Nn. 667, Nn. 838
H.+ya Nn. 377, Nn. 378, Nn. 600, Nn. 622, Nn. 627, Nn. 629, Nn. 641, Nn. 664, Nn. 664
H.+yı Nn. 87, Nn. 562, Nn. 586, Nn. 587, Nn. 598, Nn. 600, Nn. 606, Nn. 607, Nn. 610, Nn. 633, Nn. 635, Nn. 757, Nn. 831, Nn. 838, Nn. 863, D. 10/2[6], D. 12/2[14]
H.+yıdur Nn. 757, Nn. 757
H.+yın Nn. 370
H.+yından Nn. 895
H.+yını Nn. 156, Nn. 831
H.+yla Nn. 131, Nn. 664
H.+yuñ Nn. 631

2. *(ü.)* yā Hū: dervişlerin zikir esnasında söyledikleri "ey Allah'ım" anlamında ünlem

ġarḳa-yı yā H.+Ø Şn. 268 → ġarḳa, yā
naʿrā-yı yā H.+ñ D. 4/13 → naʿrā, yā
yā H.+Ø Nn. 110, Nn. 595, Nn. 598, Nn. 619, Nn. 681, Nn. 691, Nn. 696, Nn. 744, Nn. 746, Nn. 749 → yā
yā H.+ların Nn. 756 → yā

3. *(ü.)* yā men Hū: Mevlevî zikirlerinde söylenilen ifade

yā men H.+Ø Nn. 619 → Hū

[=287]

Hūd *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerim'de Ad kavmine gönderildiği bildirilen peygamber

H.+Ø Km. 56

[=1]

Ḫudā *Far. (i.)* Allah

Ḫ.+Ø Mn. 368, Mn. 425, Mn. 538, Mn. 727, Mn. 730, Mn. 900, Mn. 1078, Şn. 39, Şn. 53, Şn. 98, Şn. 114, Şn. 116, Şn. 291, Şn. 467, Şn. 490, Nn. 46, Nn. 190, Nn. 194, Nn. 211,

Nn. 230, Nn. 420, Nn. 420, Nn. 468, Nn. 478, Nn. 703, Nn. 1029, Nn. 1057, Nn. 1069, Nn. 1076, D. 1/3, D. 8/4[9], D. 80/3, D. 89/6, D. 168/1

ʿaşḳ-ı Ḫ.+Ø Nn. 888 → ʿaşḳ

feyż-i Ḫ.+Ø Nn. 871, D. 87/6 → feyż

ḥabīb-i Ḫ.+Ø Şn. 10 → ḥabīb

ḫalḳ-ı Ḫ.+Ø D. 175/1 → ḫalḳ

ḫamr-ı Ḫ.+dan Şn. 242, Şn. 437 → ḫamr

ḫāṣṣ-ı Ḫ.+Ø Şn. 490 → ḫāṣṣ

Ḫ.-ile Mn. 649 → ile

Ḫ.-yı Kerīm Şn. 459 → Kerīm

Ḫ.-yı yektāya D. 11/3[7] → yektā

ḳaṣd-ı dergāh-ı Ḫ.+yı Nn. 617 → ḳaṣd, dergāh

maḥbūb-ı Ḫ.+dur Mn. 326 → maḥbūb

mest-i Ḫ.+Ø Nn. 692 → mest

nām-ı Ḫ.+yı Mn. 1066 → nām

nūr-ı Ḫ.-ile Km. 54 → nūr, ile

reh-i Ḫ.+yı D. 10/7[6] → reh

resūl-ı Ḫ.+Ø Şn. 474 → resūl

ẕikr-i Ḫ.+Ø Nn. 413, Nn. 419 → ẕikr

Ḫ.+dan Mn. 183, Mn. 215, Mn. 496, Mn. 498, Mn. 535, Mn. 648, Mn. 768, Mn. 884, Mn. 885, Mn. 904, Mn. 1074, Şn. 490, Şn. 501, Nn. 530, D. 50/2, D. 139/4

Ḫ.+dur Mn. 327

Ḫ.+nuñ Mn. 344, Mn. 357, Mn. 392, Mn. 538, Mn. 618, Nn. 973

Ḫ.+ya Mn. 246, Mn. 488, Mn. 499, Mn. 540, Mn. 566, Mn. 650, Mn. 669, Mn. 708, Nn. 956

Ḫ.+yı Mn. 375, Nn. 415, Nn. 416, D. 12/1[10]

[=90]

Ḫudā-bīn *Far. (s.)* daima Allah'ı görüyormuş gibi yaşayan ihlas sahibi kimse

Ḫ.+Ø Mn. 767, Mn. 1087, Şn. 465

ʿārif-i Ḫ.+Ø D. 79/1 → ʿārif

merd-i Ḫ.+Ø Şn. 121 → merd

şīr-i Ḫ.+Ø Mn. 610 → şīr

[=6]

Ḫudā-nümā *Far. (s.)* Allah'ı gösteren, Allah'a ulaştıran

āyīne-yi Ḫ.+Ø D. 15/6 → āyīne

[=1]

Ḫudāvend *Far. (i.)* padişah, hükümdar

Ḫ.+Ø Mn. 622

Ḫ.+üm Mn. 45

[=2]

Ḫudāyā *Far. (ü.)* "ey Allah'ım!" anlamında ünlem ifadesi

Ḫ.+Ø Mn. 42, Mn. 65, Km. 40

[=3]

Ḫudāyī *Far. (s.)* ilahî, Allah tarafından verilen

merd-i Ḫ.+Ø Mn. 534 → merd

[=1]

Ḥusāme'd-dīn *Ar. (i.)* Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin, Mesnevî'yi yazmasına vesile olan müridi ve halifesi

Ḥ.+Ø Mm. 59, Mm. 69

Ḥ.+i Mm. 72

[=3]

Ḥüseyn *Ar. (i.)* Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Ali'nin küçük oğlu, Kerbelâ şehidi

ehl-i Ḥ.+Ø Mn. 153 → ehl

Ḥ.+üñ Mn. 586

[=2]

İ, Ī, ʿİ, ʿĪ

İblīs *Ar. (i.)* Şeytan
İ.+Ø Şn. 312
[=1]

İbn-i Mesʿūd *Ar. (i.)* ilk müslümanlardan ve aşare-i mübeşşereden biri
İ.+Ø Mn. 413
[=1]

İbrāhīm *Ar. (i.)*
1. Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâmın ortak olarak kabul ettiği büyük peygamber, Hz. İbrahim
İ.+e Nn. 68
2. bir erkek ismi
İ.+Ø Mn. 989
[=2]

İbrāhīm Edhem *Ar. (i.)* Belh sultanının oğlu iken tasavvuf yolunu seçip tüm zenginliğini veren ünlü bir sûfî → Edhem
İ.+Ø Mn. 211
[=1]

İlāh *Ar. (i.)* Allah
İ.+Ø Şn. 28, Şn. 403, Nn. 1080, D. 201/1
abdāl-ı İ.+Ø Nn. 458 → abdāl
ʿabd-i İ.+Ø Mn. 449 → ʿabd
luṭf-ı İ.+um D. 27/1 → luṭf
nūr-ı İ.+um D. 27/7 → nūr
İ.+um Mn. 45
İ.+uñ Mn. 1093
[=10]

İlāhe'l-ʿālemīn *Ar. (i.)* "Âlemlerin Rabbi olan Allah" anlamındaki ifade
İ.+Ø Kn. 101
İ.+üñ Mn. 1174
[=2]

İlāhī *Ar.*
1. *(e.)* "ey Allah'ım" anlamında hitap edatı
İ.+Ø Mn. 1, Mn. 5, Mn. 14, Mn. 14, Mn. 22, Mn. 23, Mn. 27, Mn. 30, Mn. 33, Mn. 48, Mn. 50, Mn. 67, Mn. 68, Mn. 68, Mn. 88, Mn. 682, Mn. 756, Mn. 945, Mn. 1052, Mn. 1076, Mn. 1098, Mn. 1115, Mn. 1126, Nn. 964, Nn. 1064
2. *(s.)* Allah'a ait, Allah ile ilgili
daʿvā-yı ʿaşḳ-ı İ.+Ø Nn. 1013 → daʿvā, ʿaşḳ
ders-i İ.+Ø Mn. 624 → ders
ʿināyāt-ı İ.+Ø Mn. 1166 → ʿināyāt
luṭf-ı İ.+Ø D. 126/4 → luṭf
maʿcūn-ı İ.+Ø Mn. 492 → maʿcūn
mihr-i İ.+Ø D. 125/3 → mihr
sırr-ı İ.+nüñ D. 8/7[10] → sırr
vāʿiẓ-i sırr-ı İ.+Ø Nn. 338 → vāʿiẓ, sırr
ẓıll-ı İ.+dür D. 113/1 → ẓıll
[=34]

ʿİlliyyīn *Ar. (i.)* gökyüzünün ve Cennetin en yüksek ve en kutsal tabakası
ṭāvūs-ı ʿİ.+Ø Mn. 1015, Mn. 1022, Mn. 1023, Mn. 1025 → ṭāvūs
[=4]

İlyās *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden biri olup, halk inanışında kıyamete kadar yaşayacağı ve karada darda kalan müslümanlara yardım edeceğine inanılan kutsal şahsiyet
İ.+Ø Şn. 258
İ.+Ø ola Şn. 463 → ol-
[=2]

İmām-ı Aʿẓam *Ar. (i.)* künyesi Ebû Hanife olan, Hanefi mezhebinin imamı, büyük müctehit
İ.+Ø Nn. 508
[=1]

İrem *Ar. (i.)* Âd kavminin kralı Şeddad tarafından cennete benzetilerek yapılan bir bahçenin adı
İ.+deki D. 89/3
[=1]

ʿĪsā *Ar. (i.)* Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamber → ʿĪsā-yı Meryem
ʿĪ.+Ø Mn. 852, D. 1/8
ʿĪ.+nuñ D. 3/4
[=3]

ʿĪsāsız *Ar.+T. (s.)* İsa peygamber olmadan
ʿĪ.+Ø Mn. 850
[=1]

ʿĪsā-yı Meryem *Ar. (i)* Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamber → ʿĪsā
ʿĪ.+Ø Kn. 14, Kn. 19
[=2]

ʿĪsā-yı Meryem-dem *Ar.+Far. (i.)* İsa peygamber ile dost
ʿĪ.+Ø Şn. 2
[=1]

ʿĪsevī *Ar. (i.)* İsa peygamber ile ilgili
nuṭḳ-ı ʿĪ.+Ø Mm. 48 → nuṭḳ
[=1]

İskender *Far. (i.)* İslam tarihinde daha çok efsanevî şahsiyetiyle tanınan Makedonya kralı
İ.+Ø D. 88/7
[=1]

İslām *Ar. (i.)* Müslümanlık
İ.+Ø Mn. 1144, D. 185/2
rehnümā-yı melcāʾ-ı İ.+dur Mm. 30 → rehnümā, melcāʾ
[=3]

İsrāfīl *Ar. (i.)* kıyamet gününde sûra üflemekle görevli dört büyük melekten biri
İ.+e Nn. 72
[=1]

K, Ḳ

Ḳābıż *Ar. (i.)* imtihan için sıkan, rızkı belli bir ölçüde tutan Allah
Ḳ.+Ø Km. 11
[=1]

Ḳadīm *Ar. (i.)* başlangıcı olmayıp en evvel olan Allah
Ḳ.+Ø Km. 2
[=1]

Ḳādir *Ar. (i.)* her şeye gücü yeten Allah
Ḳ.+Ø Km. 2
[=1]

Ḳadīr *Ar. (i.)* tükenmez kudret sahibi olan Allah
Ḳ.+Ø Km. 10
[=1]

Ḳadr *Ar. (i.)* Kur'an'ın indirilmeye başlandığı Ramazan ayının yedinci gecesi olan kadir gecesi
Ḳ.+Ø D. 22/7
Ḳ.+Ø eyle Mn. 5 → eyle-
[=2]

Ḳāf *Ar. (i.)*
1. masallarda geçen, ulaşılması güç bir dağın adı → Kūh-ı Ḳāf
ʿanḳā-yı Ḳ.-ı ḳurbet-i Hū Mn. 1100 → ʿanḳā, ḳurbet, Hū
2. Arap alfabesinin yirmi birinci harfi
ḳ.+Ø 269, Nn. 531
ḳ.-ı ʿaşḳı Nn. 513 → ʿaşḳ
ḳ.-ı ẕevḳ Nn. 107 → ẕevḳ
[=7]

Ḳāfī *Ar. (i.)* her şeye yeten Allah

K.+Ø Km. 13

[=1]

Ḳahhār *Ar. (i.)* her şeye her istediğini yapabilecek, onları dilediği zaman mahvedebilecek güçte olan Allah
Ḳ.+Ø Km. 7

[=1]

Ḳāhir *Ar. (i.)* istediği her şeyi kahretmeye muktedir olan Allah
Ḳ.+Ø Km. 7

[=1]

Ḳanber *Ar. (i.)* Hz. Ali'nin sadık kölesinin adı
Ḳ.+Ø Nn. 365
mevlā-yı Ḳ.+Ø Mn. 588 → mevlā
Ḳ.+üñ Nn. 324

[=3]

Ḳarīb *Ar. (i.)* kullarına her şeyden daha yakın olan Allah
Ḳ.+Ø Km. 5

[=1]

Kātib-i Ḳudret *Ar. (i.)* kudret kalemiyle tüm varlıkları yaratan Allah
K.+Ø D. 46/1

[=1]

Ḳavī *Ar. (i.)* mutlak güç sahibi olan Allah
Ḳ.+Ø-sün Km. 2

[=1]

Ḳāyim *Ar. (i.)* her zaman var olan, değişmeyen Allah
Ḳ.+Ø Km. 18

[=1]

Ḳayyūm *Ar. (i.)* ezeli ve ebedi olan Allah
Ḳ.+Ø Km. 2

[=1]

Kelīle Dimne *Ar. (i.)* Sanskrit diliyle yazılmış politik-didaktik siyaset kitabı
K.+den Mn. 1086

[=1]

Kelīmü'l-ḳıṣṣa *Ar. (i.)* Hz. Musa
K.+Ø Mn. 890

[=1]

Kenʿān *Ar. (i.)* Filistin, Hz. Yakup'un ülkesi
K.+Ø Mn. 990

[=1]

Kerīm *Ar. (i.)* en büyük kerem sahibi Allah
K.+Ø Şn. 302, Şn. 311, Km. 20, Km. 22, Km. 44
Ḫudā-yı K.+Ø Şn. 459 → Ḫudā
K.-i kār-sāz Nn. 829 → kār-sāz

[=7]

Ḳıbṭi < Ḳıbṭī *Ar. (i.)* Mısır'ın eski yerli halkından olan
ḳ.+ye Mm. 85

[=1]

Kisrā *Ar. (i.)* İran'da hüküm sürmüş Sasani hükümdarlarına verilen unvan
nefs-i kibr-i K.+nuñ D. 3/3 → nefs, kibr

[=1]

Kitāb-ı Cemʿ u Tafṣīl *Ar. (i.)* Muhyiddin İbnü'l-Arabi'nin Kehf suresinin 60. ayetine kadar yazdığı fakat günümüze ulaşamamış "Kitâbü'l-Cem' ve't-Tafdîl fî Esrâri'l-Me'ânî ve't-Tenzîl" isimli dört ciltlik Kur'an tefsiri
K.+Ø Nn. 945

[=1]

Ḳonevī *Ar. (i.)* Mevlânâ Celaleddin Rumi'nin yakın arkadaşı, vahdet-i

vücud düşüncesinin Muhyiddin İbnü'l-Arabi'den sonraki en önemli temsilcisi
Ḳ.+Ø Mm. 44, Mm. 70
[=2]

Ḳonya *(i.)* Konya şehri
Ḳ.+Ø Mm. 45, Mm. 45
[=2]

Ḳuddūs *Ar. (i.)* hiçbir eksik ve hatalı tarafı olmayan Allah
Ḳ.+Ø Km. 8
[=1]

Kūfī *Ar.*
1. *(i.)* Kufe şehrine ait, Kufeli
merd-i Ḳ.+Ø Mn. 312 → merd
2. *(i.)* Arap yazısının dik, sert köşeli, eski bir biçimi
mis̱l-i kāf-ı K.+yem D. 151/4 → mis̱l, kāf
[=2]

Kūh-ı Ḳāf *Far.+Ar. (i.)* masallarda geçen, ulaşılması zor efsanevi bir dağ → Ḳāf
K.-ı dilde D. 51/5 → dil
simurġ-ı K.+Ø Nn. 531 → simurġ
[=2]

Kūh-ı Lübnān *Far.+Ar. (i.)* Lübnan'dan Suriye sınırına kadar uzanan, ortalama yüksekliği 2.220 metreyi geçen ve meşhur Lübnan sedir ağaçlarının yetiştiği sıra dağlar
K.+Ø Mn. 400
[=1]

Kūh-ı Serendīl *Far. (i.)* Sri Lanka'da Âdem tepesi de denilen bir dağ
K.+Ø Mn. 112
[=1]

Ḳur'ān *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerim
Ḳ.+Ø D. 105/3
Ḳ.-çün Km. 60 → çün
Ḳ.+da Nn. 949
Ḳ.+ı Nn. 944
[=4]

Ḳureşī *Ar. (i.)*
1. İslam peygamberi Hz. Muhammed'in de mensubu olduğu Kureyş kabilesine mensup
Ḳ.+Ø D. 90/2
2. Kureyş kabilesi mensuplarına has
Ḳ.+Ø D. 91/2
[=2]

Ḳureyş *Ar. (i.)* Hz.Peygamberin mensup olduğu Arap kabilesi
māh-ı Ḳ.+Ø Nn. 791 → māh
[=1]

Kürd *Ar. (i.)* Kürt halkından olan kimse
K.+Ø D. 90/2
K.+i D. 95/1
[=2]

L

Laṭīf *Ar. (i.)* en ince işlerin bütün inceliklerini bilen, nasıl yapıldığına akıl erdirilemeyen, ince ve sezilmez yollardan kullarına çeşitli faydalar ulaştıran Allah
L.+Ø Km. 7, D. 1/10, D. 89/7
[=3]

Lā-yechel *Ar. (i.)* ilmiyle herşeyi kuşatıp bilen Allah
l.+Ø Km. 17
[=1]

Lem-yezel *Ar. (i.)* zeval bulmayan, baki, kalıcı olan Allah
L.+Ø Km. 12
[=1]

Leylā *Ar. (i.)* Leyla ile Mecnun mesnevisinin kadın kahramanı
L.+Ø Nn. 683
L.+de Nn. 135
L.+nuñ D. 3/10
[=3]

M

Māçīn *Ar. (i.)* Güney Çin
reşk-i müşg-i Çīn ü M.+Ø D. 106/3 → reşk, müşg, Çīn, ü
[=1]

Māḥīü'l-iḳbāḥ *Ar. (i.)* tüm kötülükleri yok eden Allah
M.+Ø Km. 16
[=1]

Maḥmūd *Ar. (i.)* Hz. Peygamber'in isimlerinden biri
M.+Ø D. 176/1
ism-i M.+ın D. 17/5 → ism
[=2]

Maʿrūf-ı Kerḫī *Ar. (i.)* 9. yüzyılda yaşamış Iraklı zâhid ve sûfî
M.+Ø Mn. 202
[=1]

Mecīd *Ar. (i.)* çok büyük ve ulu olan, şerefi yüksek olan Allah
M.+Ø Km. 4, Km. 43, Nn. 1068
[=3]

Mecnūn *Ar. (i.)* Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı
M.+Ø Nn. 683, D. 3/10
M.-ı ʿaşḳ Nn. 135 → ʿaşḳ
[=3]

Medenī *Ar. (s.)* Medineli
M.+Ø Nn. 551, D. 91/2
M.+Ø-sün D. 90/1
[=3]

Medīne *Ar. (i.)* Hz. Peygamber'in mescidiyle kabrinin bulunduğu hicret yurdu olan şehir
şehr-i M.+Ø D. 48/1 → şehr
[=1]

Mekkī *Ar. (s.)* Mekkeli, Mekkeye ait
M.+Ø Nn. 551, Nn. 941
[=2]

Melikü'l-mülk *Ar. (i.)* görünen ya da görünmeyen tüm âlemlerin sahibi ve hâkimi olan Allah
M.+Ø-sün Km. 1
[=1]

Melīk *Ar. (i.)* bütün âlemlerin sahibi olan Allah
M.+Ø Şn. 394, Km. 11, Km. 39
[=3]

Mennān *Ar. (i.)* çokça ihsan eden Allah
M.+Ø Km. 18
[=1]

Mesīḥ *Ar. (i.)* Hz. İsa peygamber
nuṭḳ-ı M.+Ø Mn. 48 → nuṭḳ
[=1]

Mes̱nevī *Ar. (i.)* Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin tasavvuf anlayışını içeren İslâm kültürünün en önemli eserlerinden biri → Mes̱nevī-yi Maʿnevī
M.+Ø Şn. 14, Şn. 15, Şn. 16, Mm. 4, Mm. 5, Mm. 20, Mm. 21, Mm. 23, Mm. 29, Mm. 40, Mm. 40, Mm. 42, Mm. 43, Mm. 54, Mm. 62, Mm. 67
baḥr-ı M.+Ø Mm. 1 → baḥr
eylemişdür … medḥ-i M.+Ø Mm. 73 → eyle-, medḥ
kitāb-ı M.+Ø Mm. 38, Nn. 15 → kitāb
M.+dür Mm. 26, Mm. 28

M.+nüñ Mm. 9, Mm. 41, Mm. 47, Mm. 51, Mm. 52, Mm. 87
M.+yi Mm. 8, Mm. 65
[=30]

Meṡnevī-ḫˇān *Ar.+Far. (s.)* Mesnevi okuyucusu
M.+Ø Mm. 55, Mm. 62
[=2]

Meṡnevīsiz *Ar.+T. (s.)* Mesnevi olmaksızın
M.+Ø Mm. 39
[=1]

Meṡnevī-yi Maʿnevī *Ar. (i.)* → Meṡnevī
M.+Ø Mm. 44
M.-yi Mevlevī Mm. 54 → Mevlevī
M.+de Mm. 70
[=3]

Mevlā *Ar. (i.)* Allah
M.+Ø Şn. 202
nisyān-ı M.+Ø Mn. 411, D. 208/1 → nisyān
M.+nuñ D. 3/2
M.+ya Nn. 905
[=5]

Mevlānā *Ar. (i.)* Mevleviyye tarikatinin kurucusu, mutasavvıf, âlim ve şair olan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî → Mevlānā-yı Rūm, Mevlevī, Mollā-yı Rūm, Mollā-yı Rūmī, Mollā Şemʿ
M.+ya Mm. 62
[=1]

Mevlānā-yı Rūm *Ar. (i.)* → Mevlānā
M.+Ø Mm. 68
[=1]

Mevlāü'l-ʿibād *Ar. (i.)* tüm kulların tek Rabbi olan Allah
M.+Ø Km. 13
[=1]

Mevlevī *Ar. (i.)*
1. → Mevlānā
M.+Ø Şn. 14, Mm. 16, Mm. 26, Mm. 41, Mm. 42, Mm. 62, Mm. 70, Mm. 73, Nn. 15
M.-yi pür-kerem Mm. 74 → pür-kerem
Meṡnevī-yi Maʿnevī-yi M.+Ø Mm. 54 → Meṡnevī-yi Maʿnevī
muḥibb-i M.+Ø Mm. 49 → muḥibb
M.+nüñ Mm. 44, Mm. 46, Mm. 47, Mm. 52
M.+yi Mm. 41
2. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'ye nisbet edilen tarikat
M.-yi ṣafā-fürūşuz D. 9/2[14] → ṣafā-fürūş
M.+ler Mm. 57
[=19]

Mıṣr *Ar. (i.)* Mısır ülkesi
M.+Ø Nn. 270, Nn. 500, Nn. 511, Nn. 553, Nn. 1064
M.+a Mn. 990
M.+ı D. 235
M.+uñ D. 23/6, D. 35/5
[=9]

Mıṣrī *Ar. (s.)* Mısırla ilgili, Mısır ülkesine ait
M.+Ø Nn. 516
[=1]

Mīkāʾīl *Ar. (i.)* dört büyük melekten rızıkların taksimi ile görevlendirilen melek
M.+dür D. 2/9
[=1]

Moġol *Moğ. (i.)* Divan şiirinde sevgilinin gözüne nisbet edilen Moğolistan ülkesi
M.-Çīn D. 68/2 → Çīn

[=1]

Mollā-yı Rūm *Ar. (i.)* → Mevlānā
M.+Ø Mm. 58
[=1]

Mollā-yı Rūmī *Ar. (i.)* → Mevlānā
M.+Ø Mn. 398
[=1]

Mollā Şemʿ *Ar. (i.)* → Mevlānā
M.+Ø idi Mm. 57 → i-
[=1]

Mucībü'd-duʿā *Ar. (i.)* edilen dualara icabet eden, karşılıksız bırakmayan Allah
M.+Ø Km. 30
[=1]

Mūcid *Ar. (i.)* tüm kainatı yaratan Allah
M.+Ø Km. 15
[=1]

Muġīs̱ *Ar. (i.)* darda kalanların yardımına koşan Allah
M.+Ø Km. 5, Km. 20, Km. 22
[=3]

Muhācir *Ar. (i.)* Hz. Muhammed ile birlikte veya daha sonra Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlar
cemʿ-i M.+Ø Km. 63 → cemʿ
[=1]

Muḥammed *Ar. (i.)* Allah tarafından son peygamber olarak gönderilen İslam peygamberi Hz. Muhammed
M.+Ø Mn. 633, Mn. 1115, D. 17/5
ümmet-i M.+Ø D. 10/7[5] → ümmet
M.+e D. 11/2[14]
[=5]

Muḥīṭ *Ar. (i.)* kudret ve kuvvetiyle tüm kainatı çepeçevre kuşatan Allah
M.+Ø Km. 20, Km. 22
[=2]

Muḥṣī *Ar. (i.)* sonsuz ilmi ile her şeyi kuşatan, mülkündeki her şeyin sayısını bilen, her yapılanı bir bir sayan Allah
M.+Ø Km. 4
[=1]

Muḥsin *Ar. (i.)* kullarına iyilikte bulunan Allah
M.+Ø Km. 14
[=1]

Muḫtār *Ar. (i.)* seçme hakkını daima elinde bulunduran Allah
M.+Ø Km. 10
[=1]

Muḫteriʿ *Ar. (i.)* icat etme gücü sınırsız olan Allah
M.+Ø Km. 25
[=1]

Muḥyī *Ar. (i.)* hayat veren, can bağışlayan, sağlık veren Allah
M.+Ø Km. 4
[=1]

Muʿīd *Ar. (i.)* yaratılmışları yok ettikten sonra tekrar yaratacak olan Allah
M.+Ø Km. 4
[=1]

Muʿīn *Ar. (i.)* kullarına yardımı esirgemeyen Allah
M.+Ø Km. 9
[=1]

Muʿizz *Ar. (i.)* dilediğine izzet ve şeref veren, üstün kılan Allah
M.+Ø Km. 7
[=1]

Muḳsiṭ *Ar. (i.)* bütün işleri dengeli, birbirine uygun ve yerli yerinde yapan, adaletle hükmeden Allah
M.+Ø Km. 8
[=1]

Muḳtedir *Ar. (i.)* mutlak güç sahibi, kuvvet ve kudret sahipleri üzerinde istediği gibi tasarrufta bulunan Allah
M.+Ø Km. 19
[=1]

Murtażā *Ar. (i.)* → ʿAlī
M.+Ø Nn. 343, Nn. 344, Nn. 348, Nn. 353
[=4]

Mūsā/-a *Ar. (i.)* Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap Tevrat verilen peygamber → Mūsā bin ʿİmrān, Mūsā-yı ʿİmrān
M.+Ø Mn. 845, Mn. 846, Mn. 852, Mn. 889, Mn. 899, Mn. 902, Şn. 61, Şn. 80, Şn. 288, Şn. 293, Şn. 472, Nn. 668, Nn. 685, Nn. 686, Nn. 688, Nn. 690, Nn. 692, Nn. 698, Nn. 702
M.-yı nebī D. 2/8 → nebī
M.-yı vaḳt idi Şn. 319 → vaḳt, i-
M.+dan Mn. 843
M.+nuñ Şn. 78, D. 3/5
M.+ya Mn. 896, Mn. 904, Şn. 60, Şn. 79, Şn. 98, Şn. 153, Şn. 180, Şn. 207, Şn. 217, Şn. 242, Şn. 273, Şn. 302, Şn. 444, Şn. 459, Şn. 467, Şn. 485, Nn. 671, Nn. 702, Nn. 704, D. 79/8
M.+yı Mn. 883
[=45]

Mūsā bin ʿİmrān *Ar. (i.)* → Mūsā
ḥürmet-i M.+Ø Km. 51 → ḥürmet
[=1]

Mūsāsız *Ar.+T. (s.)* Hz. Musa olmadan
M.+Ø Mn. 850
[=1]

Mūsā-veş *Ar.+Far. (s.)* Hz. Musa gibi
M.+Ø D. 34/3
[=1]

Mūsā-yı ʿİmrān *Ar. (i.)* → Mūsā
M.+Ø Şn. 21, Şn. 58, Şn. 188, Şn. 206, Şn. 289, Şn. 292, Şn. 296, Şn. 443, Şn. 474, Şn. 481, Nn. 676, Nn. 684, Nn. 689, Nn. 703
M.+a Şn. 210
M.+ı Şn. 303
[=16]

Mūsā-yı ʿİmrān-pey *Ar.+Far. (s.)* Hz. Musa'nın ayağına, izine benzer
M.+Ø Şn. 2
[=1]

Mūsiyā *Ar. (ü.)* "ey Musa!" anlamındaki ifade
M.+Ø Şn. 133, Şn. 147, Şn. 160, Şn. 473, Şn. 479, Şn. 485, Nn. 671, Nn. 711, Nn. 723, Nn. 724
[=10]

Muṣṭafā *Ar. (i.)* Hz. Muhammed'in isimlerinden biri
M.+Ø Mn. 536, Nn. 158, Nn. 338, Nn. 343, Nn. 348, Nn. 793, Nn. 802, Nn. 1050, D. 15/2, D. 17/2
āb-ı rūy-ı M.+ya Mn. 28 → āb-ı rūy
cemāl-i M.+yı D. 10/7[8] → cemāl
ibn-i ʿamm-ı M.+Ø Nn. 328 → ibn, ʿamm
ibn-i ʿamm-ı M.+dur Mn. 642 → ibn, ʿamm
ruḫ-ı ḫūb-ı M.+suz D. 12/1[11] → ruḫ, ḫūb
ruḫ-ı ḫūb-ı M.+yı D. 12/1[8] → ruḫ, ḫūb
rūḥ-ı M.+dan Mn. 648 → rūḥ

vaṣī-yi M.+dan Mn. 686 → vaṣī
vaṣī-yi M.+Ø-sun Mn. 630 → vaṣī
M.+dan Mn. 502, Mn. 1074, Nn. 842, Nn. 1051
M.+dur Mn. 327
M.+nuñ Mn. 357, Mn. 544, Mn. 1116, Nn. 344, Nn. 847, Nn. 973, Nn. 1053, D. 64/8
M.+nuñdur Nn. 603
M.+ya Mn. 499, Mn. 540, Nn. 956, D. 10/7[9]
M.+yı Mn. 548, Mn. 550, Mn. 652
[=40]

Muṭʿim *Ar. (i.)* kullarına yediren, taam veren Allah
M.+Ø Km. 17
[=1]

Mübdiʾ *Ar. (i.)* mahlukatı maddesiz ve örneksiz olarak ilk baştan yaratan Allah
M.+Ø Km. 4
[=1]

Mübdiʿ *Ar. (i.)* sınırsız icat etme gücü olan Allah
M.+Ø Km. 25
[=1]

Mübīn *Ar. (i.)* varlığı gizli olmayıp apaçık olan, hakkı izhar eden ve gerçeği beyan eden Allah
M.+Ø Km. 9
[=1]

Müʾmin *Ar. (i.)* emniyet ve güven veren, inanan kullarını korku ve endişelerden emin kılan
M.+Ø Km. 8
[=1]

Mümīt *Ar. (i.)* her canlıya ölümü tattıran Allah
M.+Ø Km. 4
[=1]

Münşī *Ar. (i.)* varlıkları tekrar tekrar yaratıp inşa eden Allah
M.+Ø Km. 4
[=1]

Mürīd *Ar. (i.)* emredici, buyurucu olan Allah
M.+Ø Km. 15
[=1]

Mürşid *Ar. (i.)* kullarına doğru yolu gösteren, kullarını daima uyaran Allah
M.+Ø Km. 24
[=1]

Müsteʿān *Ar. (i.)* kendinden yardım istenen en büyük güç olan Allah
M.+Ø Km. 41
[=1]

Müşterī *Ar. (i.)* Jüpiter, Mars, Bircis, ya da Erendiz gezegeni
M.+Ø D. 68/3
M.+dür D. 107/1, D. 108/2
[=3]

Müteʿālī *Ar. (i.)* aklın mümkün gördüğü her şeyden, her hâl ve tavırdan daha yüce ve üstün olan Allah
M.+Ø Km. 6
[=1]

Mütekebbir *Ar. (s.)* büyüklükte eşi olmayan, her şeyde ve her hadisede büyüklüğünü gösteren Allah
m.+Ø Km. 11
[=1]

Mütekellim *Ar. (i.)* başlangıcı olmayıp ezelden beri konuşan ve konuşması hiçbir varlığın konuşmasına benzemeyen Allah
M.+Ø Km. 6

[=1]

Müvessiʿ *Ar. (i.)* kullarına nimetlerinden bol bol veren, genişleten Allah
M.+Ø Km. 15

[=1]

Müzīlü'l-belā *Ar. (i.)* kullarından belaları gideren, koruyan Allah
M.+Ø Km. 30

[=1]

Müzīlü'ẕ-ẕünūb *Ar. (i.)* kullarının işlediği günahları silen, bağışlayan Allah
M.+Ø Km. 16

[=1]

N

Nāfiʿ *Ar. (i.)* yararlı şeyleri yaratan, kulunu hayra ve iyiliğe yönelten, kapıları açan Allah
N.+Ø Km. 19, Km. 20

[=2]

Nebiyallāh *Ar. (i.)* Allah'ın nebisi
N.+Ø D. 2/11, D. 20/2

[=2]

Necī *Ar.*
1. *(i.)* Kullarını zor durumlardan kurtaran Allah
N.+Ø Km. 14
2. *(i.)* Hz. Nuh'un lakaplarından biri, kurtuluşa eren
N.+nüñ Km. 49

[=2]

Nemrūd *Ar. (i.)* Hz. İbrahim döneminde tevhid inancının karşısındaki siyasal otoriteyi simgeleyen efsanevî kral
N.+a Mn. 858

[=1]

Nevşād *Ar. (i.)* Türkistan'da bulunan divan şiirine özellikle güzel kızları ile geçen bir şehir
naẖl-ı ẖoş N.+dur D. 26/5 → naẖl, ẖoş

[=1]

Nīl *Ar.*
1. *(i.)* Mısır ülkesinin hayat kaynağı olan nehir
N.+Ø Mm. 85
misl-i Ceyḥūn u N.+Ø u Şaṭṭ u Fırāt D. 11/2[8] → misl, Ceyḥūn, u, Şaṭṭ, Fırāt
N.+i Mn. 44
2. sevgilinin kaşı
n.+Ø D. 80/3
n.+üñe D. 80/3

[=5]

Nūḥ *Ar. (i.)* büyük peygamberler arasında sayılan ve kendisine inanmayan kavmi tufan sonucu helak olan peygamber
N.+Ø Km. 49
N.-ı nebīyi Nn. 66 → nebī
ṭūfān-ı N.+ı D. 192/1 → ṭūfān

[=3]

Nūr *Ar. (i.)* Kur'an-ı Kerîm'in 24. suresi
sūre-yi N.+Ø u Duẖān D. 91/9 → sūre, u, Duẖān
sūre-yi N.+Ø u Duẖāndur D. 17/6 → sūre, u, Duẖān

[=2]

Nūşirevān *Far. (i.)* adaletiyle ün salmış Sâsânî hükümdarı
N.+Ø D. 8/3[12]

[=1]

ʿO

ʿOsmān *(i.)* ilk müslümanlardan, Hulefâ-yı Râşidîn'in üçüncüsü

ʿO.+Ø D. 1/14
ʿO.-çün Km. 60 → çün
[=2]

ʿÖ

ʿÖmer *Ar. (i.)* dört halifenin ikincisi, Hz. Ömer
ʿÖ.+Ø Km. 59, D. 1/14
ẓıll-ı ʿÖ.+den D. 71/7 → ẓıll
[=3]

ʿÖmer-i Ḫalvetī-yi Rūşenī *Ar.+Far. (i.)* 15. yüzyılın önde gelen Halvetî şeylerinden, Rûşenî külliyatının müellifi → Aydınī, ʿÖmer-i Rūşenī, Rūşenī
ʿÖ.+yem D. 241
[=1]

ʿÖmer-i Rūşenī *Ar.+Far. (i.)* → Aydınī, ʿÖmer-i Ḫalvetī-yi Rūşenī, Rūşenī
ʿÖ.+Ø D. 71/7
[=1]

P

Perverdigār *Far. (i.)* rızık veren Allah
P.+Ø Nn. 279
P.-ı ins ü cān Nn. 669 → ins, ü, $cān_2$
P.+a Nn. 1048
[=3]

Pīr-i Ṣanʿān *Far.+Ar. (i.)* ilk defa Feridüddin Attar'ın Mantıku't-Tayr adlı eserinde geçen, zühd ve takva sahibi bir kimse iken bir Rum kızına aşık olup önce Hristiyan olup sonrasında tövbe ederek eski makamına tekrar ulaşan, gerçek bir şahsiyet olup olmadığı belgelerle ıspatlanamamış zat
P.+ı Nn. 154
[=1]

R

Rab[b] *Ar. (i.)* yaratıcı olan Allah
R.+Ø Mn. 16, Mn. 19, Mn. 20, Mn. 29, Mn. 32, Mn. 78, Mn. 94, Mn. 94, Mn. 567, Mn. 590, Mn. 633, Mn. 662, Mn. 684, Mn. 891, Mn. 895, Şn. 315, Şn. 407, Nn. 118, Nn. 129, Nn. 213, Nn. 833, Nn. 834, Nn. 914, Nn. 964, Nn. 967, Nn. 993, Nn. 1042, Nn. 1044, Kn. 101, D. 2/8, D. 2/8, D. $8/4^2$, D. 19/6, D. 93/5, D. 94/7
iʿṭā-yı R.+dur Mn. 188 → iʿṭā
R.-ı ġanī Nn. 1077 → ġanī
[=37]

Rabbsiz *Ar.+T. (s.)* Allahsız, Allah olmadan
ẕikr-i R.+Ø Mn. 655 → ẕikr
[=1]

Raʾūf *Ar. (i.)* esirgeyen ve bağışlayan Allah
R.+Ø Km. 6
R.+ı Mn. 319
[=2]

Rāfıżī *Ar. (i.)* Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'in halifeliklerini kabul etmeyen siyasi akıma mensup kimse
R.+yem D. 69/4
[=1]

Rāfiʿ *Ar. (i.)* dilediği kulunu şan ve şerefle yükselten ve dilediğini gaflet ve bilgisizlikle alçaltan Allah
R.+Ø Km. 11
[=1]

Raḥīm *Ar. (i.)* yarattıklarına çok merhamet eden Allah
R.+Ø Km. 3, Km. 44, Nn. 1067
[=3]

Raḥmān *Ar. (i.)* dünyada imanlı imansız ayrım gözetmeden tüm yarattıklarına bol bol nimet veren Allah
ʿarş-ı R.+Ø D. 124/4 → ʿarş
cez̲be-yi R.+Ø Şn. 351 → cez̲be
fażl-ı R.+Ø D. 126/2 → fażl
ḳumrı-yı muḳrī-yi R.+Ø Mn. 1095 → ḳumrı, muḳrī
raḥmet-i R.+Ø durur Mn. 1069 → raḥmet, dur-
tāc-ı R.+Ø D. 105/1 → tāc
ẓıll-ı R.+Ø D. 108/1 → ẓıll
[=6]

Raḥmānī *Ar. (s.)* Allah'a ait, Allahtan gelen
ḫulḳ-ı R.+Ø D. 2/5 → ḫulḳ
maʿşūḳ-ı R.+Ø D. 1/7 → maʿşūḳ
[=2]

Raḳīb *Ar. (i.)* yarattıklarını görüp gözeten Allah
R.+Ø Km. 5
[=1]

Rāzıḳ *Ar. (i.)* rızık veren Allah
R.+Ø Km. 5
[=1]

Resūlallāh *Ar. (i.)* Allah'ın elçisi
R.+Ø Mn. 575
[=1]

Reşīd *Ar. (i.)* bütün işleri nizam ve hikmet üzere yürüten, her şeyi yerli yerine koyan, her işi ve her hükmü doğru olan Allah
R.+Ø Şn. 312, Km. 8
[=2]

Rezzāḳ *Ar. (i.)* yarattıklarının bütün rızkını veren, ruh ve bedenlerinin gıdasını yaratan, faydalanacakları şeyleri ihsan eden Allah
R.+Ø Km. 5
[=1]

Rūm *Ar. (i.)* Anadolu
R.+a Mn. 475
R.+da D. 23/4
[=2]

Rūmī *Ar. (s.)* Anadolu'da yaşayan insanların beyaz yüzlü olmasından hareketle beyaz yüzlü, Anadolu ile ilgili
R.+Ø D. 91/2
[=1]

Rūşenī *Far. (i.)* → Aydınī, ʿÖmer-i Rūşenī, ʿÖmer-i Ḫalvetī-yi Rūşenī
R.+Ø Mn. 67, Mn. 269, Mn. 319, Mn. 335, Mn. 794, Mn. 974, Şn. 19, Şn. 306, Şn. 343, Şn. 343, Şn. 348, Şn. 369, Şn. 384, Şn. 395, Şn. 403, Şn. 512, Şn. 517, Şn. 528, Km. 27, Km. 75, Mm. 47, Nn. 118, Nn. 127, Nn. 128, Nn. 131, Nn. 133, Nn. 146, Nn. 168, Nn. 169, Nn. 221, Nn. 253, Nn. 319, Nn. 457, Nn. 469, Nn. 507, Nn. 584, Nn. 823, Nn. 856, Nn. 910, Nn. 912, Nn. 922, Nn. 927, Nn. 938, Nn. 1077, Nn. 1081, Kn. 79, Kn. 98, D. 1/15, D. 1/17, D. 2/14, D. 3/7, D. 4/8, D. 5/13, D. 8/1[13], D. 8/7[1], D. 8/7[14], D. 12/1[12], D. 12/1[14], D. 13/5[1], D. 15/7, D. 16/5, D. 17/6, D. 19/7, D. 20/7, D. 22/7, D. 24/7, D. 25/7, D. 27/7, D. 28/7, D. 29/6, D. 33/8, D. 36/7, D. 40/7, D. 48/7, D. 50/7, D. 53/7, D. 56/7, D. 57/7, D. 59/7, D. 60/7, D. 63/4, D. 69/7, D. 70/7, D. 73/7, D. 75/7, D. 76/5, D. 78/5, D. 79/9, D. 80/7, D. 82/7, D. 83/5, D. 84/7, D. 85/7, D. 87/7, D. 88/7, D. 90/11, D. 91/9, D. 92/7, D. 96/6, D. 100/5, D. 101/5, D. 142/1, D. 143/1, D. 143/2, D. 143/3, D. 143/4, D. 144/2, D.

169/1, D. 170/1, D. 170/3, D. 173/1, D. 173/2, D. 173/4, D. 189/3, D. 200/2, D. 201/1, D. 239

çeşm-i çerāġ-ı R.+yi D. 49/7 → çeşm, çerāġ

çeşm-i dil-i R.+Ø Şn. 367 → çeşm, dil

gil-i R.+Ø Şn. 367 → gil

mis̱l-i R.+Ø Nn. 506 → mis̱l

naṣīb-i R.+Ø D. 77/7 → naṣīb

nūr-baḫş-ı nūr-ı çeşm-i R.+Ø Mm. 28 → nūr-baḫş, nūr, çeşm

nūr-ı çeşm-i R.+Ø Nn. 130 → nūr, çeşm

nūr-ı çeşm-i R.+dür Nn. 148, Nn. 828 → nūr, çeşm

nūr-ı R.+Ø D. 11/5[14] → nūr

R.-çün D. 31/5 → çün

R.-yi ʿaşḳ-perestüñ D. 95/7 → ʿaşḳ-perest

R.-yi bī-kes Nn. 904 → bī-kes

R.-yi sūḫte-dil D. 45/7 → sūḫte-dil

R.-yi tīre-dilüñ D. 47/7 → tīre-dil

żamīr-i R.+Ø D. 97/7 → żamīr

R.+den Mn. 37, Mn. 1126, Nn. 1078

R.+dür Mn. 213, Nn. 137, Nn. 823, D. 35/5

R.+ʾi Mn. 756, Mn. 1076, Şn. 361, Şn. 363, Şn. 370

R.+nüñ Mn. 25, Mn. 25, Mn. 27, Mn. 682, Mn. 1052, Mn. 1098, Nn. 102, Nn. 978, Nn. 979, Nn. 1034, Nn. 1034, Nn. 1079, Kn. 97, Kn. 100, Kn. 101, D. 10/7[13], D. 26/7, D. 34/7, D. 42/5, D. 46/7, D. 44/8, D. 51/7, D. 54/7, D. 58/1, D. 58/1, D. 58/2, D. 58/3, D. 58/4, D. 58/5, D. 58/6, D. 58/7, D. 72/7, D. 89/6, D. 93/7, D. 98/7, D. 190/3, D. 225, D. 240

R.+ye Mn. 66, Mn. 97, Mn. 1115, Şn. 17, Km. 45, Km. 75, Nn. 515, Nn. 829, D. 38/5, D. 52/7, D. 81/8, D. 172/3

R.+yem Şn. 381, Mm. 49, Nn. 507, Nn. 507, Nn. 590, Nn. 913, Nn. 1064, D. 43/7, D. 62/7, D. 64/9, D. 68/6, D. 74/7, D. 169/1, D. 169/1, D. 174/1, D. 182/3, D. 200/2, D. 200/2

R.+yi Mn. 40, Şn. 518, Nn. 118, Nn. 129, Nn. 334, Nn. 914, Nn. 1076, Kn. 80, D. 23/9, D. 32/6, D. 37/5, D. 41/7, D. 61/7, D. 65/7, D. 94/7, D. 99/7

[=229]

Rūşenī-mānend *Far. (i.)* Ruşenî gibi

R.+Ø Mn. 146

[=1]

Rūşenī-rā *Far. (i.)* Ruşenî'yi

R.+Ø Mm. 25

[=1]

Rūz-ı Ezel *Far.+Ar. (i.)* Allah'ın ruhları yaratıp bir araya topladığı gün

R.+de Nn. 224, D. 81/7

R.+den D. 64/7

[=3]

Rüstem *Far. (i.)* İran millî destanının en güçlü kahramanı

R.+Ø Mn. 988

[=1]

S, Ṣ

Ṣabūr *Ar. (i.)* çok sabırlı olan, isyankarlardan acele intikam almayan, kullarına sabrı veren Allah

Ṣ.+Ø Km. 9

[=1]

Ṣāḥib-Mes̱nevī *Ar. (s.)* Mes̱nevî'nin yazarı, Hz. Mevlana

ṣ.+Ø Mm. 16

[=1]

Ṣaḥīḥayn *Ar. (i.)* Buhârî ile Müslim'in "el-Câmi'u's-sahih" isimli hadis kitapları, sahih hadisleri ihtiva eden iki kitap
Ṣ.+ı Mn. 583
[=1]

Ṣāliḥ *Ar. (i.)* Kur'an'da Semûd kavmine gönderildiği bildirilen peygamber
ṣulḥ-ı ṣalāḥiyyet-i Ṣ.+Ø Km. 53 → ṣulḥ, ṣalāḥiyyet
[=1]

Ṣamed *Ar. (i.)* hiçbir şeye ve hiçbir kimseye muhtaç olmayan Allah
Ṣ.+Ø Km. 19
ẕikr-i Ṣ.+Ø D. 20/4 → ẕikr
[=2]

Ṣāmiʿu'l-eṣvāt *Ar. (i.)* kullarının seslerini, dualarını daima işiten Allah
Ṣ.+Ø Km. 30
[=1]

Ṣāniʿ *Ar. (i.)* tüm yaratılanları yoktan var eden Allah
Ṣ.+Ø Km. 22
[=1]

Selām *Ar. (i.)* her çeşit eksiklikten salim kalan, her türlü tehlikeden kullarını selamete çıkaran, Cennetteki bahtiyar kullarına selam eden Allah
S.+Ø Km. 8
[=1]

Serīʿ *Ar. (i.)* kullarının hesabını çabuk gören Allah
S.+Ø Km. 13
[=1]

Serīʿü'l-ḥisāb *Ar. (i.)* hesabı süratle, çabucak gören Allah
S.+Ø Km. 21
[=1]

Seyyid Yaḥyā *Ar. (i.)* → Hāşimī-i Yaḥyā
S.+Ø D. 64/3
S.+ya Nn. 905
[=2]

Sıbṭi < Sıbtī *Ar. (i.)* Hz. Musa'ya iman eden kavim, İsrailoğullarından
S.+ye Mm. 85
[=1]

Sulṭān *Ar. (i.)* tüm âlemin sultanı, hükümdarı olan Allah
S.+Ø Km. 9
[=1]

Sübbūḥ *Ar. (i.)* tesbih ve tenzih edilen Allah
S.+Ø Km. 24
[=1]

Sübḥān *Ar. (i.)* her türlü kusur ve eksikliklerden münezzeh olan Allah
S.+Ø Km. 9
hüdhüd-i Hādī-i S.+Ø Mn. 1095 → hüdhüd, Hādī
[=2]

Sühā *Ar. (i.)* Büyükayı yıldız kümesinin en küçük yıldızı
S.+ñ D. 77/2
S.+sında D. 4/4
[=2]

Süleymān *Ar. (i.)* Hz. Davut'un oğlu, İsrailoğullarına gönderilen hükümdar, peygamber
S.+Ø Mn. 740, Km. 51
[=2]

Sünbüle *Ar. (i.)* başak burcu
fevḳ-i burc-ı S.+Ø D. 83/4 → fevḳ, burc
[=1]

Ş

Şâfī *Ar. (i.)* maddi manevi hastalıklara şifa veren Allah
Ş.+Ø Km. 13
[=1]

Şâfiʿ *Ar. (i.)* dünyada ve özellikle ahirette müminlerin yâr ve yardımcısı olan Allah
Ş.+Ø Km. 20, Km. 22
[=2]

Şāh-ı Kerrār *Far.+Ar. (i.)* Hz. Ali için söylenilen; "döne döne hamle yapan hükümdar" anlamına gelen lakap
Ş.+Ø 651
[=1]

Şāh-ı Merdān *Far. (i.)* mert kimselerin şahı, Hz. Ali
ş.+Ø Mn. 584
[=1]

Şāh-ı Velāyet *Far.+Ar. (i.)* Hz. Ali
Ş.+Ø Mn. 608, Mn. 629
[=2]

Şaṭṭ *Ar. (i.)* Dicle nehri
Ş.+Ø D. 46/7
mis̱l-i Ceyḥūn u Nīl u Ş.+Ø u Fırāt D. 11/2[8] → mis̱l, Ceyḥūn, u, Nīl, Fırāt
[=2]

Şedīdü'l-ʿiḳāb *Ar. (i.)* cezalandırması kuvvetli olan, yakalaması ve azabı çetin olan Allah
Ş.+Ø Km. 21
[=1]

Şefī *Ar. (i.)* hastalara şifa veren Allah
Ş.+Ø Km. 13
[=1]

Şefīʿ *(i.)* müminlerin yâr ve yardımcısı, azap ver sıkıntılardan koruyan Allah
Ş.+Ø Km. 18
[=1]

Şehīd *Ar. (i.)* her şeyi gören, bilen, haberdâr olan ve tüm sırlara vakıf olan Allah
Ş.+Ø Km. 8
[=1]

Şekūr *Ar. (i.)* ibadet eden kullarına mükafatı bolca veren Allah
Ş.+Ø Km. 9
[=1]

Şemʿūn *Ar. (i.)* Hz. Yakup'un on iki oğlundan biri
ġuṣṣa-yı Ş.+Ø u Yehūdā Km. 52 → ġuṣṣa, u, Yehūdā
[=1]

Şerīf *Ar. (i.)* şereflilerin en şereflisi olan Allah
Ş.+Ø Km. 7
[=1]

Şeybet *Ar. (i.)* Kâbe hizmetlerinden hicâbe görevini ifa eden, sahabelerden Şeybe b. Osman
Ş.+Ø Km. 59
[=1]

Şeyḫ Şiblī *Ar. (i.)* 861-946 yılları arasında yaşamış ilk sufî ve Mâlikî mezhebi fıkıh âlimlerinden bir evliya → Şiblī
Ş.+Ø Mn. 767, Mn. 799, Mn. 1101, Mn. 1117
[=4]

Şeyṭān *Ar. (i.)* Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kışkırtan cin, iblis
Ş.+Ø Mn. 421
Ş.-ıla Mn. 729 → ıla

Ş.-ı laʿīn D. 71/7 → laʿīn
zāġ-ı Ş.+Ø D. 88/4 → zāġ
Ş.+ı D. 36/4
Ş.+uñ Mn. 287
[=6]

Şiblī *Ar. (i.)* → Şeyḫ Şiblī
Ş.+Ø Mn. 779, Mn. 804
[=2]

Şīr-i Ḫudā *Far. (i.)* Allah'ın aslanı, Hz. Ali'nin lakabı
ş.+Ø Km. 61
ş.+dur Mn. 642
ş.+yam Mn. 621
[=3]

Şīr-i Yezdān *Far. (i.)* Allah'ın aslanı, Hz. Ali
Ş.+Ø Mn. 231, Mn. 584, Mn. 666
[=3]

Şirvān *Far. (i.)* Azerbaycan'da tarihî bir bölge ve günümüzde mevcut olmayan bir şehir
Ş.+a Mn. 475
[=1]

Şīt *Ar. (i.)* Hz. Âdem'in üçüncü oğlu
Ş.+Ø Km. 49
[=1]

Şuʿayb *Ar. (i.)* Kur'an'da Medyen halkına gönderildiği bildirilen peygamber
Ş.+uñ Nn. 67
[=1]

T, Ṭ

Ṭāhir *Ar. (i.)* yarattığı herşeyden temiz olan Allah
Ṭ.+Ø Km. 14
[=1]

Tañrı
1. *(i.)* tüm kainatın yaratıcısı, Allah
T.+Ø Mn. 414, Şn. 438, Şn. 519, Mm. 38, Mm. 87, Nn. 414, Nn. 463, D. 8/3[3], D. 8/7[5], D. 15/2, D. 59/6, D. 128/1
T.+Ø teʿālā Şn. 290, Şn. 477, Şn. 518, Kn. 85 → teʿālā
T.-çün Mn. 983 → çün
T.+dan Mn. 490, Şn. 60, Nn. 468
T.+dur Mn. 619
T.+nuñ Mn. 611, Km. 59, Nn. 949, D. 72/6
T.+sına Şn. 261
T.+ya Mn. 252, Şn. 68, Şn. 412, Şn. 508, D. 8/5[5], D. 8/5[14], D. 48/4, D. 50/2, D. 59/1, D. 178/3
T.+yam D. 82/6
T.+yı Şn. 278, Nn. 463, Nn. 464, D. 181/1, D. 181/3
2. *(i.)* Tanrı'nın Arslanı: Hz. Ali
T.+nuñ arslanı Mn. 620 → arslan
[=43]

Tatar *(i.)* daha çok misk ile birlikte anılan Tatar ırkı
ġammāz-ı āhū-yı T.+Ø Nn. 150 → ġammāz, āhū
refīḳ-i nāfe-yi T.+dur Nn. 151 → refīḳ, nāfe
revnāḳ-ı müşg-i T.+ı Nn. 155 → revnāḳ, müşg
T.+nı D. 98/3
[=4]

Tebrīz *Far. (i.)* bugün İran sınırları içerisinde Doğu Azerbaycan eyaletinin merkezi olan tarihî şehir
kāse-yi T.+e D. 75/2 → kāse
T.+de D. 75/1
T.+i D. 75/2
[=3]

Tire *(i.)* bugün İzmir iline bağlı olan tarihî ilçe

T.+Ø 239
[=1]

Ṭūbā *Ar. (i.)* Cennette var olduğuna inanılan kökleri yukarıda dalları aşağıda bir ağaç
Ṭ.+Ø Şn. 228
Ṭ.-yi bāġ-ı ibtiḳā D. 15/4 → bāġ, ibtiḳā
Ṭ.+nuñ D. 3/9
[=3]

Ṭūbā-sāye *Ar.+Far. (i.)* Tuba ağacına benzer gölgesi olan kimse
ḳadd-i Ṭ.+ñi D. 25/2 → ḳadd
[=1]

Tuna *(i.)* Avrupa'yı boydan boya aşarak Karadeniz'e dökülen nehir
T.+dur D. 201/4
[=1]

Tunca *(i.)* Bulgaristan'da doğup Türkiye'ye akan Meriç nehrinin bir kolu
T.+Ø D. 201/4
[=1]

Ṭūr *Ar. (i.)* Sina yarımadasında Allah'ın Hz. Musa'ya tecelli ettiği dağ
Ṭ.+Ø D. 34/3
Ṭ.+a Mn. 884, Mn. 890, Şn. 26
[=4]

Türk *(i.)* Türk halkından olan kimse
T.+Ø D. 90/2
T.-i ʿaşḳ D. 98/2 → ʿaşḳ
T.-i ẖ̆āb-ālūde D. 26/4 → ẖ̆āb-ālūde
[=3]

Türkī *T.+Ar. (s.)* Türkçe yazılmış ya da söylenmiş olan
T.+si Şn. 81
[=1]

Türkmān *T.+Far. (i.)* Türkmen
T.+lardur D. 45/3
[=1]

Tüvānāy *Far. (i.)* tüm yaratılanlardan güçlü, iktidar sahibi olan Allah
T.+Ø Km. 12
[=1]

U, ʿU

Uçmaḳ/-ġ *(i.)* Cennet
U.+Ø Mn. 126, Mn. 979, D. 75/3, D. 148/4
U.+a Mn. 576, Mn. 577, Mn. 579
U.+dağı Nn. 980
U.+ı Nn. 82
U.+uñ D. 61/4
[=10]

ʿUṭārid *Ar. (i.)* Merkür gezegeni
ʿU.+Ø D. 30/6
[=1]

V

Vāfī *Ar. (i.)* vaadini mutlak olarak yerine getiren Allah
V.+Ø Km. 14
[=1]

Vāhib *Ar. (i.)* kullarına bağışlayan, ihsanda bulunan Allah
V.+Ø Km. 7
V.-i nefs Km. 31 → nefs
[=2]

Vaḥīd *Ar. (i.)* yalnız ve tek olan Allah
V.+Ø Km. 15
[=1]

Vālī *Ar. (i.)* her şeyi tek başına idare eden Allah
V.+Ø Km. 13
[=1]

Vāmıḳ *Ar.* *(i.)* İran ve Türk edebiyatlarında işlenen Vamık ile Azra aşk hikâyesinin erkek kahramanı
bülbül-i V.+Ø D. 88/4 → bülbül
V.+ı Nn. 79
[=2]

Vāriṡ *Ar.* *(i.)* bütün mülk ve servetin gerçek sahibi olan Allah
V.+Ø Km. 9
[=1]

Ve'ḍ-ḍuḥā *Ar.* *(i.)* Kur'an-ı Kerim'in 93. suresi
V.+Ø D. 15/7, D. 90/11
V.+yı D. 12/1[16]
[=3]

Vedūd *Ar.* *(i.)* kullarını seven ve sevilmeye en layık olan Allah
V.+Ø Km. 10, Nn. 101
[=2]

Vefī *Ar.* *(i.)* kullarına karşı daima vefalı olan Allah
V.+Ø Km. 14
[=1]

Vehhāb *Ar.* *(i.)* kullarına çeşit çeşit nimetler bağışlayan Allah
V.+Ø Km. 7
[=1]

Vekīl *Ar.* *(i.)* en güvenilen vekil, kendisine dayanılıp güvenilen Allah
V.+Ø Km. 15
[=1]

Ve'l-leyl *Ar.* *(i.)* Kur'an-ı Kerim'in 92. suresi
V.+Ø D. 12/1[15], D. 90/11
[=2]

Veliyy *Ar.* *(i.)* kullarını daima gözetleyen Allah
V.+Ø Km. 7
[=1]

Vücūd-ı Muṭlaḳ *Ar.* *(i.)* mutlak, tek varlık olan Allah
V.+a Nn. 528
[=1]

Y

Yaḥyā₁ *Ar.* *(i.)* Kur'an'da adı geçen, İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber
ʿiṣmet-i maʿṣūme-yi Y.+Ø Km. 50 → ʿiṣmet, maʿṣūme
[=1]

Yaḥyā₂ *Ar.* *(i.)* → Hāşimī-i Yaḥyā
Y.+Ø Nn. 906
[=1]

Yaḥyā bin Muʿaẕ-ı Rāzī *Ar.* *(i.)* seyrüsülük makamlarından bahseden ilk mutasavvıflardan biri
Y.+Ø Mn. 388
[=1]

Yaḥyā-yı S̱ānī *Ar.* *(i.)* → Hāşimī-i Yaḥyā
Y.+Ø idi Nn. 907 → i-
[=1]

Yaʿḳūb₁ *Ar.*
1. *(i.)* Hz. İbrâhim'in torunu ve İsrâiloğullarının atası olan peygamber
çeşm-i Y.+a Nn. 162 → çeşm
zārī-i Y.+Ø u Zelīḫā Km. 52 → zārī, u, Zelīḫā
Y.+ı Nn. 71
2. *(i.)* Hz. Yakub'a nispetle ismi Yakup olan her erkek
Y.+uñ Mn. 990
[=4]

Yaʿḳūb₂ *Ar.* *(i.)* Akkoyunlu devletinin hükümdarlarından, Uzun Hasan'ın oğlu

şehzāde-yi Y.+Ø D. 23/6 → şehzāde

[=1]

Yehūdā *Ar. (i.)* Hz. Yakup'un on iki oğlundan biri

ġuṣṣa-yı Şemʿūn u Y.+Ø Km. 52 → ġuṣṣa, Şemʿūn

[=1]

Yezdān *Far. (i.)* Tanrı

Y.+Ø D. 124/2

nūr-ı Y.+Ø D. 105/2 → nūr

[=2]

Yezīdī *Ar. (s.)* günümüzde daha çok Türkiye, İran ve Irak'da görülen bir tür inanç sistemi olan Yezidiyye'ye bağlı kimse

Y.+Ø Mn. 743

[=1]

Yūsuf *Ar. (i.)*

1. İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilen peygamberlerden biri, Hz. Yakup'un oğlu

Y.+Ø Nn. 71

mānend-i Y.+Ø Mn. 199 → mānend

Y.+ınadur Mn. 1056

2. Hz. Yusuf'a nispetle ismi Yusuf olan her erkek

Y.+Ø 990

[=4]

Yūşaʿ *Ar. (i.)* Hz. Musa'dan sonra israiloğullarına gönderilen peygamber

Y.+Ø Km. 55

[=1]

Yūşaʿ-ḳadem *Ar. (i.)* Yuşa peygambere nispetle, ayağı Yuşa peygamber gibi uğurlu olan kimse

Y.+Ø Şn. 2

[=1]

Z, Ẓ, Ẕ

Ẓāhir *(i.)* varlığı aşikar olan, varlığının birçok delili bulunan Allah

Ẓ.+Ø Km. 6

[=1]

Zākī *Ar. (i.)* en temiz, en saf ve pak olan Allah

Z.+Ø Km. 14

[=1]

Ẕekeriyyā *Ar. (i.)* İsrailoğullarına gönderilmiş peygamberlerden biri

ṣıdḳ u ṣafā-ı Ẕ.+Ø Km. 50 → ṣıdḳ, u, ṣafā

[=1]

Zekī *Ar. (i.)* en temiz, tahir olan Allah

Z.+Ø Km. 14

[=1]

Zelīḫā *Ar. (i.)* Yusuf peygamber ile aralarında bazı olaylar geçen ve sonunda Yusuf peygamberin eşi olan kadın

zārī-i Yaʿḳūb u Z.+Ø Km. 52 → zārī, Yaʿḳūb, u

[=1]

Zemzem *Ar. (i.)* Kâbe yakınlarında bulunan kuyudan çıkan kutsal su

Z.+e Nn. 311

[=1]

Zeyd *Ar. (i.)* Arap gramerinde örnek verilirken kullanılan belirsiz erkek adı

Z.+Ø Nn. 797

[=1]

Ẕi'ṭ-Ṭavl *Ar. (i.)* sonsuz hazinelerin sahibi olan Allah

Ẕ.+Ø Km. 21

[=1]

Ẕu'l-ʿ Arş *Ar. (i.)* arşın sahibi olan Allah
Ẕ.+Ø Km. 21
[=1]

Zühre *Ar. (i.)* çoban yıldızı
Z.+Ø D. 89/5, D. 107/2
Z.+nüñ Nn. 580
[=3]

Zühre-ṭarab *Ar. (s.)* Zühre sevinçli
Z.+Ø D. 10/4[10]
[=1]

Ẕü'l-Baṭş *Ar. (i.)* düşmanlarını kıskıvrak yakalayan Allah
Ẕ.+Ø Km. 25
[=1]

Ẕü'l-Celāl *Ar. (i.)* mutlak ululuğa sahip olan Allah
Ẕ.+Ø Km. 23, Km. 45
[=2]

Ẕü'l-Emān *Ar. (i.)* her türlü korku ve tehlikeye karşı kendisine sığınanları emniyet altına alan Allah
Ẕ.+Ø Km. 41
[=1]

Ẕü'l-fiḳār *Ar. (i.)* Hz. Ali'nin kılıcı
ḫıdīv-i Ẕ.+Ø-am Mn. 622 → ḫıdīv
Ẕ.+ı Mn. 590, Mn. 593, Mn. 602
[=4]

Ẕü'l-Mecd *Ar. (i.)* şeref ve ululuk sahibi olan Allah
Ẕ.+Ø Km. 15, Km. 20, Km. 22
[=3]

Ẕü'l-Menn *Ar. (i.)* kullarını bağışlayan sınırsız iyilik sahibi olan Allah
Ẕ.+Ø Km. 15
[=1]

Ẕü'l-Minū *Ar.+Far. (i.)* Cennet'in, göklerin sahibi olan Allah
Ẕ.+yı Mn. 631
[=1]

Ẕü'n-nūn-ı Mıṣrī *Ar. (i.)* 772 yılında Mısırda doğan ilk sufîlerden olan evliya
Ẕ.+Ø Mn. 201
[=1]

SONUÇ

1. Çalışmamıza konu olan Külliyat'ın müellifi olan ve Dede Ömer Rûşenî, Ömer-i Halvetî, Aydınî gibi isimlerle bilinen Rûşenî'nin künyesi, 'Ömer bin 'Ali ibnu binti Umur Bey'dir. Rûşenî'nin künyesi en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Babası hakkında herhangi bir bilgi bulunmamakla beraber, anne tarafından dedesi olduğu belli olan Umur Bey'in tarihteki hangi Umur Bey olduğu tartışma konusudur. Tarihte üç Umur Bey bulunmaktadır. Yıldırım Bayezid'in Anadolu Beylerbeyi olarak atadığı Kara Timurtaş Paşa'nın oğlu olan Umur Bey, 1461 senesinde ölmüştür. Tuhfetü'l-Mücahidin yazarı Âli, Rûşenî'nin dedesi olarak bu Umur Bey'i göstermiştir. Aydınoğlu beyliğinde hüküm süren iki Umur Bey vardır. Birinci Umur Bey, kaynaklara göre 1309 senesinde Biga'da doğmuştur. İkinci Umur Bey'in doğum tarihi belli değildir fakat ölüm tarihi olarak 1405 senesi kayıtlara geçmiştir. Lemâzât'ta Hulvî, Rûşenî'nin dedesinin Aydın ve İzmir'de hüküm sürdüğü bilgisini vermektedir. Biz, Rûşenî'nin anne tarafından dedesinin, birinci Umur Bey'in daha erken dönemlerde yaşaması dikkate alınarak ikinci Umur Bey olduğu kanaatindeyiz.

2. Eski Anadolu Türkçesi döneminde eser veren Rûşenî'nin doğum tarihi 1407-1408 ya da 1417-1418 senelerinden biri olmalıdır. Ölüm tarihi ise kaynaklarda 1486 olarak geçmektedir. Osmanlı padişahları kronolojisine göre Fetret döneminde ya da Sultan 1. Mehmed zamanında doğmuş, Sultan 2. Murad ve Fatih Sultan Mehmed zamanında yaşamıştır. Rûşenî'nin Akkoyunlu hükümdarları ile münasebetleri dikkate alındığında da Akkoyunlu hükümdarlarından Uzun Hasan ve oğlu Yakub zamanında yaşadığı görülmektedir.

3. Dede Ömer Rûşenî Külliyatı, Miskin-nâme, Şobân-nâme, Ney-nâme, Kalem-nâme ve Divan'dan oluşan oldukça hacimli bir eserdir. Miskin-nâme'nin sonunda düştüğü tarihe göre Miskin-nâme'yi 1484/1485 tarihlerinde yazmıştır. Şobân-nâme'de düşülen tarihe göre mezkûr eseri 1475/1476 tarihlerinde yazmıştır. Ney-nâme, Kalem-nâme ve Divan'da herhangi bir tarih bulunmamaktadır.

4. Mevlânâ'nın Mesnevîsi'nin yoğun etkilerinin görüldüğü Külliyat, esas itibariyle edebî adaptasyon tarzında tekrar yazılmıştır. Her ne kadar Farsça ve Arapça dillerinin etkileri görülse de dönemin Türkçe dil özellikleri net bir şekilde verilmiş, özellikle Türkçe atasözü ve deyimlerle anlatıma bir ahenk kazandırılmıştır.

5. Eserde bazı İslâm büyükleri hakkında çeşitli menkıbeler, mutasavvıfların tasavvuf görüşleri ve Mesnevî'de geçen bazı hikâyeler yer almaktadır. Bunun dışında Sahihayn'dan, Şiblî'den, Zü'n-nûn-ı Mısrî'den, Muhyiddin Arabî'den Hamdun Kassâr'dan ve daha nice büyük âlimden atıflar yapılması, çeşitli gök cisimlerinden bahsetmesi, Rûşenî'nin iyi bir tahsil aldığını göstermektedir.

6. Külliyat'ın altısı yurt dışında olmak üzere toplam yetmiş dört nüshası bulunmaktadır. Bu yetmiş dört nüshadan; noksanlığının az olması, dönemin dil özelliklerinin net bir şekilde verilmesi hususları dikkate alınarak üç adeti çalışmamızda kullanılmıştır. Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu 184 numarada kayıtlı olan nüsha esas nüsha olarak belirlenmiştir. İstinsah tarihi belli olmamakla birlikte eserde verilen bazı hususlar dikkate alınarak en geç 1577'de istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Milli Kütüphane 3838 numarada kayıtlı olan nüshanın istinsah tarihi H. 1030 senesinin Rebi'ülahirinin son on günü olarak düşülmüştür. Miladi olarak 13 Mart 1621-23 Mart 1621 tarihleri arasında istinsah edildiği düşünülen eserde Azerî Türkçesi özellikleri hâkimdir. Nuruosmaniye Kütüphanesi 3851 numarada kayıtlı olan nüshanın istinsah tarihi belli değildir. Nüshanın içeriğindeki bazı bilgilere bakıldığında en geç 1591 senesinde istinsah edildiği düşünülmektedir. Nüshalardan birinin Azerî lehçesinin özelliklerini taşıması, eserde bir manzumenin Çağatay lehçesiyle yazılmış olması, yurt dışı ve yurt içinde oldukça fazla nüshasının olması, Rûşenî'nin ne kadar fazla okunduğunu ve okunma sahalarının tespiti bakımından önemlidir.

7. Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılan eserde, yer yer Klasik Osmanlı Türkçesi özellikleri görülmektedir. Bu bakımdan Külliyat, geçiş dönemi eseri olarak değerlendirilebilir. Fakat müellif hattının elde olmaması, müstensih hatlarının ise en erken 1577 tarihli olduğu da gözden kaçmamalıdır.

8. İmla özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi döneminin tüm özelliklerini taşımaktadır. Kelimelerin yazımlarında belirli bir standart yoktur. Eserde genel olarak Arap-Fars imla geleneği kullanılmıştır. Bazı kelimelerde ise Uygur imla geleneğinin örnekleri de görülmektedir.

Uygur imla geleneği: ايچومز: içümüz (Mn. 10), سقلى: saḳalı (Şn. 502), ايلميوب: eylemeyüp (D. 47/4), سن سن: sensün (Şn. 483)

Arap-Fars imla geleneği: دِردِى: dirdi (Şn. 90), بكزر: beñzer (Kn. 31), صقن: ṣaḳın (Nn. 307), ديمشم: dimişem (D. 108/1), طپمز: ṭapmaz (Nn. 736)

9. Külliyat'ta ekler bazen kurallı bir biçimde bazen kuralsız yazılmıştır.
ماحل سز: maḥalsüz (Mn. 598), ديمش سن در: dimişsündür (Nn. 1068), تكنسز: tikensüz (D. 8/4[5]), ديدوكى: didügi (Mn. 748)

10. "içün" ve "ile" edatları bazen bitişik bazen ayrı yazılmıştır.
اولمغيچون: olmaġ-içün (D. 32/3), جنغيچون: ceng-içün (D. 26/4), احراركيله: aḥrāruñ-ıla (Mn. 1127), ايچمكيله: içmek-ile (D. 11/3[10])

11. Külliyat'ta Arapça ve Farsça kökenli bazı kelimeler aslına uygun şekilde yazılmamıştır. Bu yanlış yazımların müstensih hatasından kaynaklandığı gerekçe gösterilebilirse de ilgili kelimelerin halk ağzında yazıldığı şekilde telaffuz edildiği de düşünülebilir.
قتر<قطار: ḳatar<ḳaṭār (D. 231), نبيد<نبيذ: nebīd<nebīẕ (Nn. 93), سفجه در<صافجه در: sefcedür<ṣāfcadur (Mn. 41), سكاو<سك آبى: segāv<seg-ābī (D. 206/4)

12. Eski Türkçeden günümüz Türkçesine değin kapalı ė'nin varlığı tartışılagelmiştir. Bazı kelimelerin kök hecelerinde e/i nöbetleşmesi, kapalı e'nin varlığını ispatlar niteliktedir. Metnimizde de e/i karmaşası mevcuttur. Çalıştığımız üç nüshanın da harekesiz yazılması, kapalı e'yi, gösteren herhangi bir işaretin bulunmayışı dikkate alınarak çalışmamızda imlaya bağlı kalınmış, yalnızca görülen şekliyle okunmaya gayret edilmiştir.
كيجه: gice (Mn. 1045), ايرمز: irmez (Mn. 442), كيرو: girü (Şn. 503), دييوب: (Nn. 322)

13. Eski Türkçede bazı kelimelerin başında bulunan t'lerin bır kısmı Eski Anadolu Türkçesinde tonlulaşarak d olmuştur. Metnimizde çoğu kelimede bu tonlulaşma görülmektedir. Fakat bazı kelimelerde ikili kullanımlar mevcuttur.

طاغ: ṭaġ (Mn. 166) / داغ: daġ (Nn. 430), طالر: ṭalar (D. 206/4) / دال: dal Mm. 5, طوتغل: ṭutġıl (Mn. 283) / دوتر: dutar (Nn. 108), توكدى: tökdi (Nn. 700) / دوكر: döker (Mn. 158)

14. Tonsuzlaşma Eski Anadolu Türkçesinde sık karşılaşılan bir durum değildir. Metnimizde birkaç örneğine rastlanılmıştır.

bas > pas+ı (Mn. 94), baş+aga > paşa (Mn. 963), biş- > piş-miş (D. 36/1)

15. Kalınlık-incelik uyumu metnimizde büyük ölçüde yerleşmiştir. +lIK, +ki ve -ken ekleri kalınlık-incelik uyumuna aykırı durumlara sebep olmuştur.

durur+ken (Nn. 32), sūẖte+lıḳ (Şn. 245), egriliġum (Şn. 261), şādīlıġum (Nn. 282), fürūmāndelıḳ (Şn. 246), yarın+ki (Mn. 661), yatur+ken (Mn. 591)

16. Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde görülmeyip yalnızca tarihsel Kıpçak yazı dilinde görülen ç>ş değişmesi, metnimizde iç seste yalnızca bir örnekte görülmektedir. Tarihî Kıpçak yazı dilinden ödünçleme yoluyla Eski Anadolu Türkçesine geçtiğini düşündüğümüz bu özelliğe bir örnekte rastlanılmıştır.

ni+çe>ni+şe (Mn. 19)

17. Eski Anadolu Türkçesinin en karakteristik özelliklerinden olan yuvarlaklaşma ve düzleşme, metnimizde en sık görülen ses olaylarındandır. Aynı kelimenin hem yuvarlak hem düz şekilli örnekleri de mevcuttur.

berü (Mn. 770) / beri (D. 194/2), ḳuyuda (Mn. 942) / ḳuyı (Şn. 94), oḳuyan (Mn. 760) / oḳı (D. 2/4), ṭoġru (Nn. 908) / ṭoġrı (Şn. 450), ḳuru (Mn. 925) / ḳurı (Mn. 110)

18. Eski Anadolu Türkçesinde 1. teklik şahıs "+(U)m" ve ikinci teklik şahıs "+(U)ñ" iyelik ekinin yuvarlak ünlülü olması beklenir. Metnimizde düz ünlülü örneklere de rastlanılmıştır.

boy(u)n+ım+a (D. 60/2), oḳ+ım+a (Nn. 249), enīs+im (Nn. 9), otaġ+ım+a (Mn. 555), göz+im+e (Mm. 67), şems+im+üñ (Nn. 1059), nefs+im+üñ (Mn. 1059), ḳullar+ıñ+a (Mn. 570), ṣaç+ıñ+uñ (D. 73/7)

19. Bildirme/kuvvetlendirme eki *+dUr*'un ünlüsü bir örnek dışında daima yuvarlak ünlüdür. Eski Türkçede *tur-* şekliyle henüz ekleşmemiş olan bildirme eki, metnimizde de zaman zaman Eski Türkçedeki hâliyle kullanılmıştır.

cānda tur-ur (Nn. 554), neden+dir (Mn. 26)

20. Metnimizde geniş zaman eki olan *-(U)r* ekinin yardımcı ünlüsü bir örnek dışında daima yuvarlaktır.

ḳaḳ-ır (Nn. 308)

21. Metnimizde *-(y)U* zarf-fiil eki, tasviri fiil yapıları dışında daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

çal-ı+vireydüm (Şn. 44), var-ı+gör (Mn. 839), ṭap-ı+virür (Şn. 314), yalvar-ı+gör (D. 230)

22. Metnimizde *-dUK* sıfat fiil ekinin ünlüsü bir örnek dışında daima yuvarlak ünlülüdür.

işit-dig+üñ (Mn. 1128)

23. Metnimizde *-mIş* anlatılan/öğrenilen geçmiş zaman ekinin ünlüsü, Eski Anadolu Türkçesi döneminin de gereği olarak daima düz ünlülüdür. İki örnekte bu kuralın dışına çıkılarak yuvarlak ünlülü kullanıldığı görülmektedir.

ol-muş idi (Mn. 638), otur-muş idi (Mn. 565)

24. Zamir kökenli ikinci teklik şahıs eki metnimizde *+sUn* şeklinde yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Yalnızca iki örnekte *+sIn* şekliyle düz ünlülü kullanımı mevcuttur.

ögren-ür+sin (Mn. 1141), yıḳ-a+sın (Mn. 464)

25. Metnimizde 30 ayrı isimden isim yapan yapım eki kullanılmıştır. Bazı eklerin arkaik hâlleri çekim eki işlevindeyken Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış diğer metinlerde olduğu gibi metnimizde de kalıplaşmış, yapım eki işlevi kazanmıştır.

oġ(u)l+an (Km. 73), iç+gerü > iç+erü (Şn. 106), öñ+ce (Şn. 502), öñ+din (Kn. 59), bu+ra (Şn. 132), ni+şe (Mn. 19)

Ayrıca metnimizde 10 ayrı isimden fiil yapan yapım eki ve 28 ayrı fiilden isim yapan yapım eki kullanılmıştır. Etken, edilgen, ettirgen, dönüşlü, işteş ve oldurgan çatı işlevlerinde ve çatı işlevi olmayıp yalnızca yapım eki işlevinde kullanılan fiilden fiil yapan yapım eki sayısı ise 22'dir. Metnimizde kullanılan yapım ekleri tablosu aşağıdaki gibidir:

İsimden İsim Yapan Ekler	İsimden Fiil Yapan Ekler	Fiilden İsim Yapan Ekler	Fiilden Fiil Yapan Ekler						
			Çatı						Diğer
			Etken	Edilgen	Ettirgen	Dönüşlü	İşteş	Oldurgan	
+acuḳ	+A-	-(a)caġ+	-Ø-	-(I)l- -(U)l-	-dIr- -dUr-	-ıḳ-	-(I)ş- -(U)ş-	-Ar-	-a-
+An	+al-	-aġ+		-(I)n- -(U)n-	-Ur-	-(I)l-, -(U)l-		-(I)D-	-da-
+ArU	+DA-	-an+				-(I)n- -(U)n-		-der-	-I-
+cAK	+ı-	-az+				-(I)ş- -(U)ş-		-DUr-	-ıḳ- -uḳ-
+ce	+irge-	-ca+						-gür-	-r-
+CI	+l-	-dü+						-ir- -Ur-	-ümsi-
+cL_4[K]	+lA-	-e+							
+cügez,	+r-	-eç+							
+dAş	+re-	-G+							
+dı, +dü	+ük-	-ġan+							
+dın		-GU+							
+din		-I+, -U+							
+düz		-(I)cI+							
+eş		-(I)K+							
+ge		-ım+							
+gü		-Iş+							
+ıl		-in+							
+(I)ncI		-ḳ+							
+i		-ki+, -ḳu+							
+la		-l+							

+laḳ, +laḫ		-mA+							
+lI, +lU (<lIg)		-mAC+							
+lIK, +LUK		-mAG+, -mAK+							
+rA		-ş+							
+saḳ (<suḳ)		-uḲ+, -üg+							
+sIz, +sUz		-un+							
+sul		-üş+							
+şe (<çe)		-z+							
+un									
+vaş (<baş)									

26. Metnimizde geçmiş zaman eklerinden görülen ve öğrenilen geçmiş zamanın dışında belirli geçmiş zaman eki de kullanılmıştır. Günümüz Türkiye Türkçesinde kullanımdan düşmüş olan *–UpdUr* eki, Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik eklerindendir. Metnimizde yalnızca üçüncü teklik şahıslarda kullanımı mevcuttur.

art-updur (D. 73/1), bağla-(y)updur (Nn. 447), din-üpdür (Mn. 148), di-(y)üpdür (Nn. 170), dur-updur (Mn. 175), geç-üpdür (Şn. 446), gel-üpdür (D. 17/17)

27. Gelecek zaman eki olan *-IsAr* eki metnimizde sık kullanılmıştır. Fakat bu ekin yanında aslında gelecek zaman sıfat-fiil eki olan *-AsI* eki de metnimizde işlek olarak kullanılmıştır. Ayrıca nadiren -AcAK eki de metnimizde görülmektedir.

düş-esi+dür (Mn. 109), ol-ası+dur (Mn. 107), yalvar-ası (D. 230), ol-acaḳ+dur (D. 23/1), eyle-(y)eceg+iz (Mn. 246)

Ayrıca Çağatay Türkçesi özellikleriyle yazılmış bir manzumede gelecek zaman eki olarak doğu Türkçesinin sık kullanılan gelecek zaman eklerinden *-ġay* eki görülmüştür.

ḳonul-ġay (D. 98/2), bol-ġay (D. 98/2)

28. Şimdiki zaman ekinin Eski Anadolu Türkçesi döneminde henüz müstakil bir karşılığı yoktur. Metnimizde şimdiki zaman işlevi, geniş zaman ve istek kipleriyle karşılanmıştır. Bunun dışında aslında gereklilik kipi olan *-mekde* eki metnimizde bir örnekte şimdiki zaman işlevinde kullanılmıştır.

Nāliş idüp böyle di-mekde şobān (Şn. 97)

Ayrıca metnimizde bir örnekte günümüz Türkiye Türkçesinde işlek olarak görülen *-(i)yor* şeklinde görülmektedir.

Cānān gel-iyor diyü meger kim ḫaber eyler (D. 37/2)

29. Eski Anadolu Türkçesi'nin son dönemlerinde görülen ve Osmanlı Türkçesi döneminde başlayıp günümüz Türkiye Türkçesinde gereklilik işlevinde işlek olarak kullanılan *-mAlI* eki, metnimizde iki yerde son ünlüsü yuvarlak şekilde görülmektedir.

aġla-malu+dur (D. 56/4), gül-melü+dür (D. 56/4)

30. Metnimizde tasvirî fiil yapılarına da sık rastlanılmaktadır. Çağatay Türkçesinde tezlik tasvir fiili işlevinde kullanılan *ṣal-* fiilinin metnimizde bir örnekte görülmesi, etkileşimin bir örneği olarak görülebilir. Metnimizde görülen tasvir fiilleri aşağıdaki şekildedir:

Süreklilik Tasviri Fiilleri		**Tezlik Tasviri Fiilleri**		**Yeterlik Tasviri Fiilleri**		**Uzaklaşma Tasviri Fiilleri**	
Fiil	**Örnek**	**Fiil**	**Örnek**	**Fiil**	**Örnek**	**Fiil**	**Örnek**
gör-	id-e+gör- (D. 71/5)	**ṣal-**	al-a ṣal- (Nn. 510)	**+Ø-**	aç-a+Ø-ma- (Nn. 614)	**git-**	süril-üp gid- (Şn. 166)
dur-	añ-a dur- (D. 49/2)	**vir-**	ṭap-ı vir- (Şn. 314)	**bil-**	id-e+bil- Nn. 956)		
ṭur-	dön-üp ṭur- (Mn. 943)						

31. Anlatımı akıcı kılmak, dikkati anlatılan konuya çekmek ya da anlamı pekiştirmek maksadıyla deyimlere metnimizde sıkça başvurulmuştur.

Aduñ çün yaḫşı çıḳdı öñ dönüp ṣoñra yaman itme (D. 82/7)

Başına gözine dögüp özini (Şn. 87)

Dilin baġladılar anuñ suḫandan (Mn. 242)

İçüme ṭaşuma **düşdi ʿaşḳ odı** (Nn. 260)

Kendüzin bilmeze taʿẓīm eyleme (D. 210/2)

Özüñ içün sen daḫı var bir **yol aç** (Şn. 413)

32. Külliyat'ta geçen mükerrer kullanımlar dâhil toplam kelime sayısı 43.858'dir. Mükerrer kullanımlar göz ardı edildiğinde toplam madde başı kelime sayısı ise 6.213'dür. Metnimizde geçen madde başı kelimelerin türlere göre dağılımı, madde başı sayısı ve kullanım sıklığı aşağıdaki şekildedir:

Kelime Türü	Madde Başı Sayısı	Kullanım Sıklığı
İsim	3609	%58.08
Sıfat	1563	%25.15
Zamir	37	%0.59
Zarf	232	%3.73
Edat	150	%2.41
Bağlaç	11	0.17
Fiil	611	9.83
Toplam	6.213	%100

33. Madde başı kelimelerin köken dili dağılımı ve kullanım sıklığı aşağıdaki şekildedir:

Köken Dili	Madde Başı Sayısı	Kullanım Sıklığı
Arapça	2473	%39.80
Farsça	1659	%26.70
Türkçe	1446	%23.27
Arapça+Farsça Farsça+Arapça	301	%4.84
Türkçe+Arapça Arapça+Türkçe	64	%1.03
Türkçe+Farsça Farsça+Türkçe	78	%1.25

Türkçe+Farsça+Arapça	2	%0.03
Moğolca	3	%0.04
Yunanca	2	%0.03
Çağatayca	1	%0.01
Toplam	6213	%100

KAYNAKLAR

Aktepe, M. M. (1993). “Çandarlı İbrâhim Paşa”. *İslam Ansiklopedisi,* (8, 213). İstanbul: DİA Yay.

Alyılmaz, C. (1999). “Zamir n’si Eski Bir İyelik Ekinin Kalıntısı Olabilir mi?”. *Türk Gramerinin Sorunları II,* (s. 403-415), Ankara: TDK Yay.

Atalay, B. (2013). *Divanü Lugat-it-Türk I-II.* Ankara: TDK Yay.

Ayan, H. (1993). “Cevrî İbrâhim Çelebi”. *İslam Ansiklopedisi,* (7, 460). İstanbul: DİA Yay.

Aydemir, S. (1990). *Dede Ömer Rûşenî (Hayâtı, Eserleri ve Dîvânı’nın Tenkîdli Metni).* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin Grameri.* Ankara: TDK Yay.

Baydar, T. (2013). “İsim+Yardımcı Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller Üzerine”. Erzurum: *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (49), 55-56.

Bayraktar, N. (2018). *Türkçede Fiilimsiler.* Ankara: TDK Yay.

Caferoğlu, A. (1016). *Türk Dili Tarihi.* Ankara: Altınordu Yay.

Canpolat, M. (1964). “Eski Anadolu Türkçesindeki Belirtme Durumu (Accusativus) Ekinin Kökeni Üzerine”. Ankara: *Türkoloji Dergisi*, (1/1), 9-11.

Canım, R. (2000). *Latîfî Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsıratü’n-Nuzamâ (İnceleme-Metin).* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Clauson, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, London: Oxford University Press.

Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük.* İstanbul: Ötüken Yay.

Daşdemir, M. (2014). *Oklama Yöntemiyle Türkçenin Yapısal-İşlevsel Söz Dizimi.* Erzurum: Eser Basım Yay.

Devellioğlu, F. (2006). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat.* Ankara: Aydın Kitabevi Yay.

Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü.* Ankara: TDK Yay.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2014). *Kur'an Yolu Meâli.* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.

Ediskun, H. (2010). *Türk Dilbilgisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eker, S. (2010). *Çağdaş Türk Dili.* Ankara: Grafiker Yay.

Efendioğlu, S. (2013). *Vâhidî Cinânü'l-Cenân.* Erzurum: Fenomen Yay.

Emecen, F. (2012). "Timurtaş Paşa". *İslam Ansiklopedisi,* (41, 185). İstanbul: DİA Yay.

Emecen, F. (2012). "Umur Bey". *İslam Ansiklopedisi,* (42, 156). İstanbul: DİA Yay.

Ercilasun, A. B. (2010). *Türk Dili Tarihi.* Ankara: Akçağ Yay.

Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2015). *Dîvânu Lugâti't-Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin).* Ankara: TDK. Yay.

Erdem Uçar, F. M. (2016). "Çağatay Türkçesinde Tasvir Fiilleri". Ankara: *Türkbilig Dergisi,* (32), 21-56.

Ergin, M. (2005). *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: Bayrak Yay.

Erkan, A. (2012). *El-Beyan Arapça-Türkçe Büyük Sözlük.* İstanbul: Yasin Yay.

Feyizli, H. T. (2018). *Feyzü'l- Furkan Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsirli Meali.* İstanbul: Server Yayınları.

Gabain, A. V. (2003). *Eski Türkçenin Grameri.* Ankara: TDK Yay.

Gelibolulu, M. Â. (2009). *Künhü'l-Ahbar (tıpkıbasım).* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Gemalmaz, E. (1996). "Türkçe'de İsim Tamlamalarının Derin Yapısı". Erzurum: *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Estitüsü Dergisi,* (4), 165-172.

Grønbech, K. (1995). *Türkçenin Yapısı.* (Çev.: Mehmet Akalın). Ankara: TDK Yay.

Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I-II.* Ankara: TDK Yay.

Gülsevin, G. (1990). "Eski Anadolu (Türkiye) Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı". Ankara: *Türk Dili Dergisi*, (466) 187-190.

Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler.* Ankara: TDK Yay.

Gülsevin, G. ve Boz, E. (2013). *Eski Anadolu Türkçesi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk Dilinde Edatlar.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.

Kahraman, S. A. ve Dağlı, Y. (2016). *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi.* İstanbul: Yapı Kredi Yay.

Kanar, M. (2015). *Kanar Farsça-Türkçe Sözlük.* İstanbul: Say Yay.

Kara, F. (2001). *Namık Kemal'in Mektuplarında Söz Dizimi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kara, F. (2011). "Bil- Tasvir Fiilinin İşlevleri". Erzincan: *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic,* (4/3 Bahar), 1281-1300.

Kara, F. (2016). "Türk Dili Çalışmalarında Dizin Meselesi Üzerine". Erzurum: *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (55), 179-207.

Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi.* Ankara: Akçağ Yay.

Karabacak, E. (2002). *Bergamalı Kadri Müyessiretü'l-Ulûm.* Ankara: TDK Yay.

Karabey, T. (2015). *Türk Edebiyatında Tarih Düşürme.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

Karademir, F. (2013). *Türkiye Türkçesinde İyelik Olgusu.* İstanbul: Kesit Yay.

Karagöz, İ. (2010). *Dinî Kavramlar Sözlüğü.* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.

Karaismailoğlu, A. (2015). *Mesnevî, Mevlânâ.* Ankara: Akçağ Yay.

Kılıç, F. (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü'ş-Şu'arâ: İnceleme-Metin I-III.* İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay.

Kocasavaş, Y. (2004). *Türkçe'de Şahıs Zamirleri.* Ankara: TDK. Yay.

Koç, M. (2014). *Menâkıb-ı İbrâhim-i Gülşenî.* İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.

Korkmaz, Z. (1968). "-ası/-esi Gelecek Zaman İsim-Fiil (participium) Ekinin Yapısı Üzerine". Ankara: *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (18), 31-38.

Korkmaz, Z. (2010). *Gramer Terimleri Sözlüğü.* Ankara: TDK Yay.

Korkmaz, Z. (2013). *Oğuz Türkçesinin Gelişimi.* Ankara: TDK Yay.

Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yay.

Köktekin, K. (2001). *Yusufi Meddâh, Varka ve Gülşah (Giriş, Gramer İncelemesi, Metin, Dizin)*. Erzurum: Fenomen Yay.

Köktekin, K. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi*. Erzurum: Fenomen Yay.

Kurnaz, C. ve Çeltik, H. (2013). *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*. Ankara: Berikan Yay.

Küçük, S. (2004). "Melîhî". *İslam Ansiklopedisi,* (29, 50). İstanbul: DİA Yay.

Mutçalı, S. (2012). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yay.

Mütercim Âsım Efendi, (2009). *Burhân-ı Katı.* Yayıma Hazırlayanlar: Mürsel Öztürk, Derya Örs. Ankara: TDK Yay.

Mütercim Âsım Efendi, (2013). *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi.* Yayıma Hazırlayanlar: Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.

Ocak, A. Y. (2014). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Özcan, A. (1989). *Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri, Hadaiku'ş-Şakaik*. İstanbul: Çağrı Yay.

Özmen, M. (2014). *Türkçede -ken Zarf-Fiili*. Ankara: TDK Yay.

Paçacıoğlu, B. (2016). *VIII-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*. İstanbul: Kesit Yay.

Pala, İ. (2005). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yay.

Redhouse, J. W. (1978). *A Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yay.

Sâmî, M. (1898). *Esmâr-ı Esrâr*. İstanbul: Cemâl Efendi Matbaası.

Sehî Beg (2017). *Heşt Bihişt*. (Haz.: Haluk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey) Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

Sertkaya, O. F. (1988). "Bolsungıl Tep Tediler". Ankara: I. Uluslararası Türk Dili Kongresi, TDK.

Sev, G. (2007). *Tarihî Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*. Ankara: Akçağ Yay.

Sev, G. (2001). *Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı.* Ankara: TDK Yay.

Sümer, F. (1989). "Akkoyunlular". *İslam Ansiklopedisi,* (2, 270). İstanbul: DİA Yay.

Sümer, F. (2001). "Karakoyunlular". *İslam Ansiklopedisi,* (24, 434). İstanbul: DİA Yay.

Şahin, H. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi.* Ankara: Akçağ Yay.

Şemseddin, S. (2004). *Kâmûs-ı Türkî.* İstanbul: Kapı Yay.

Şimşek, H. İ. (1989). "Neccârzâde Rızâ Efendi". *İslam Ansiklopedisi,* (32, 483). İstanbul: DİA Yay.

Tahir, B. M. (1972). *Osmanlı Müellifleri C 2.* (haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen). İstanbul: Meral Yay.

Tavukçu, O. K. (2005). *Dede Ömer Rûşenî; Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni.* Erzurum: Suna Yay.

Tayşi, M. S. (1993). *Lemezât-ı Hulviyye Ez Lemezât-ı Ulviyye (Yüce Velilerin Tatlı Halleri).* İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.

Tekin, Ş. (1974). "1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde Olga-Bolga Sorunu". Ankara: *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (22), 59-177.

Tekin, T. (1983). "Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine". Ankara: *Genel Dilbilim Dergisi,* (2/7-8), 10-17.

Tekin, T. (1995). "Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler". *Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi,* İstanbul: Simurg Yay.

Tekin, T. (2013). *Makaleler.* Ankara: TDK Yay.

Timurtaş, F. K. (2012). *Eski Türkiye Türkçesi.* İstanbul: Kapı Yay.

Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı.* Ankara: TDK Yay.

Tuna, O. N. (1986). *Türk Dil Bilgisi [Fonetik ve Morfoloji].* Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Ders Notları.

Tunç, S. (1997). "Dede Ömer Rûşenî". Konya: *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (4), 237-249.

Türk Dil Kurumu. (2009). *Derleme Sözlüğü: Türkiye'de Halk Ağzından I-VI.* Ankara TDK Yay.

Uludağ, S. (2012). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü.* İstanbul: Kabalcı Yay.

Uludağ, S. ve Kara, M. (2011). *Evliya Menkıbeleri (Nefahâtü'l-Üns).* İstanbul: Pinhan Yay.

Uzun, M. (1982). *Dede Ömer Rûşenî'nin Hayatı, Eserleri ve Miskinnâmesi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Uzun, M. (1990). *Dede Ömer Rûşenî, Neynâme*. İstanbul.

Uzunçarşılı, İ, H. (1969). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Ünal, H. (2003). *Rûşenî Ömer Dede'nin Çobân-nâme Mesnevisi (İnceleme-Metin)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vural, H. (2004). *Çoban-nâme*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yay.

Yılmaz (Ceylan), E. (1991). "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü". Ankara: *Türk Dilleri Araştırmaları Dergisi,* (2), 151-165.

Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük).* İstanbul: Enderun Kitabevi.

Yılmaz, M. (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler*. İstanbul: Kesit Yay.

Yılmaz, N. (2001). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf Sûfîler, Devlet ve Ulemâ (XVII. Yüzyıl).* İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı.

Zavotçu, G. (2006). *Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü.* Ankara: Aydın Kitabevi.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Necip Fazıl ŞENARSLAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Söke, 01.01.1988
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Atatürk Üniversitesi
İletişim	
E-posta Adresi	necipfazil09@hotmail.com
Tarih	